37
34 C
15
2198

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

OPERA

INTERPRETATIONE ET NOTIS ILLUSTRAVIT

LUDOVICUS DESPREZ

CARDINALITIUS SOCIUS AC RHETOR EMERITUS,

JUSSU

CHRISTIANISSIMI REGIS,

IN USUM

SERENISSIMI DELPHINI,

AC SERENISSIMORUM PRINCIPUM

BURGUNDIÆ, ANDIUM, BITURIGUM.

TOMUS SECUNDUS.

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE ROMA

BASSANI, MDCCXCIV.

PROSTANT

VENETIIS APUD REMONDINI.

Superiorum Permissu, ac Privilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

QUINTI
HORATII FLACCI
SATIRARUM
LIBER I.

SATIRA I.

Adversus hominum inconstantiam, & exinde in avaritiam invehitur.

QUI fit, Mœcenas, ut nemo, quam sibi sortem

Seu

INTERPRETATIO.

QUOMODO fit, o *Mæcenas, ut nullus vivat contentus ea conditione*,

ANNOTATIONES.

Duobus Satirarum libris Horatius Stoice carpit vitia, callide tamen; atque ut ait Persius Sat. 1. v. 116.

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.

Egregie & apposite Seneca, lib. quod in Sapientem non cadat injuria. *Cæteri sapientes*, inquit, *molliter & blande, ut familiares medici ægris corporibus, non quâ optimum est, medentur, sed quâ licet. Stoici virilem ingressi viam, non ut amœna ineuntibus videatur, curæ habent; sed ut quamprimum nos eripiant, & in illum editum verticem educant, qui adeo extra communem teli jactum surrexit, ut supra fortunam emineat.* Horatii Satiras commendat Quintil. lib. 10. c. 1. his verbis: *multo est tersior ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus.* De nomine & origine Satiræ disserui ad Juvenalem, tum in Præfatione, cum v. 30. Sat. 1. ubi admonui non a Satyrorum dicacitate appellatum hoc carmen, sed a satura lege, vel lance: quod sicut hæc varios fructus contineret diis agrestibus offerendos, illa vero multa & diversa perferret edicta; ita Satira multiplex argumentum complecteretur, variaque pertractaret. Hancque etymologiam afferunt eruditissimi quique viri. Ad quos, Lector, accedes, reclamante licet Julio Scaligero, Poet. lib. 1. cap. 12. Porro ne mirere, quod Sermonum vocem ac titulum, ut in vulgatis plerumque, non inscripserimus. Vetant graves & docti; vetat ratio. Sermones sunt tam Satiræ quam Epistolæ: in utrisque scilicet reperitur æque sermo, id est, *oratio remissa & finitima quotidianæ locutioni*: ut definit Cicero ad Heren. 3. n. 23. Quare igitur iste Satiris titulus duntaxat præfigatur?

1. *Qui fit, Mæcenas.*) Non abs re tanti litterarum Patroni nomen appositum est ad caput singulorum Horatii operum, Od. Epod. Sat. Epist.

A 2

Digitized by Google

Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illâ
Contentus vivat: laudet diversa sequentes?
O fortunati mercatores, gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore!
Contra mercator, navim jactantibus Austris,
Militia est potior. Quid enim? concurritur: horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille, datis vadibus, qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cætera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
Delassare valent Fabium. Ne te morer, audi

Quo

INTERPRETATIO.

quam sibi vel consilium dederit, vel fortuna obtulerit: & quisque *præferat sectantes diversa* instituta? *Miles senior, fractis jam artubus labore diuturno dicit: o felices mercatores! e contrario negotiator, cum Notus exagitat navim,* ait: *melius est bellum. Enimvero confligitur: horæ spatio brevi mors velox accidit, vel felix victoria. Jurisconsultus fortunatos agricolas æstimat, quando consultor januam* ejus *verberat ad gallicinium. Is* vero *qui datis sponsoribus ruri deductus est in civitatem, solos prædicat beatos in civitate degentes. Reliqua ejusmodi tam multa sunt,* ut *fatigare queant verbosum Fabium. Ne te*

ANNOTATIONES.

1. *Seu ratio dederit, seu fors objecerit.*) *Ratio*, consilium, voluntas Deorum, ex qua fieri singula in orbe hoc inferiori, Stoici statuebant.
Fors.) Seu fortuna, ad quam referebant omnia Epicurei.
3. *Diversa.*) Diversa studia, ac vitæ instituta.
6. *Austris.*) Lib. 1. Od. 3. *rabiem Noti*. Vide & lib. 3. Od. 3. *dux inquieti turbidus Adriæ Auster.*
10. *Sub galli cantum.*) Quemque tædet suæ conditionis, dum ejus sentit incommoda; alienam vero laudat, quoniam tum ejus solum commoda intuetur. Sic Jurisperitus agricolâ se infeliciorem putat, quandocunque importuni adsunt consultores, & summo mane ostia pulsant, somnum & quietem interturbantes, seu cum narrationibus vel interrogationibus sæpe futilibus & insulsis caput obtundunt.
Galli cantum.) Vide Plin. lib. 10. c. 21. ubi sic habet: *hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno natura genuit, norunt sidera; & ternas distinguunt horas interdiu cantu. Cum sole eunt cubitum, quartaque castrensi vigilia ad curas laboremque revocant: nec solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemque venientem nunciant cantu.* Cicero de Divin. lib. 2. n. 57. *Democritus quidem optimis verbis causam explicat, cur ante lucem galli canant. Depulso enim de pectore & in omne corpus diviso & modificato cibo, cantus edere quiete satiatos; qui quidem silentio noctis, ut ait Ennius, favent faucibus: rursus cantu plausuque premunt alas.* Cœl. Rhodig. l. 16. cap. 13. multa de his.
Consultor.) Cicero pro Muræna, sic artem militarem cum Jure Civili, seu belli ducem cum Jurisperito confert: *vigilas tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas; ille, ut eo quo intendit, mature cum exercitu perveniat. Te gallorum, illum buccinarum cantus exsuscitat.*
11. *Ille datis vadibus, &c.*) Agricola vero in jus venire coactus, cives in urbe degentes videns non experiri ea quæ sentit incommoda, statim eos judicat beatiores se, suamque detestatur conditionem. *Vades* sunt sponsores, qui pro altero se obligant ejusque suscipiunt causam, ac reos se pro eo præstant, sive caput agatur aut crimen, sive pecunia. Nomen factum *vadibus*, ex eo quod qui eos dederint, vadendi seu discedendi habeant potestatem, donec adsit præstitutus ad sistendum se judicio dies. Cic. de Finib. 2. *vadem te ad mortem Tyranno dabis pro amico, ut Pythagoreus ille.* Quod fuse explicat Offic. 3. n. 45. *Damonem & Pythiam Pythagoreos ferunt hoc animo inter se fuisse, ut cum eorum alteri Dionysius ille Tyrannus Siculus diem necis destinasset, & is qui morti addictus esset, paucos sibi dies commendandorum suorum causa postulavisset, vas factus sit alter ejus sistendi, ut si ille non revertisset ad diem, moriendum esset sibi ipsi. Qui cum ad diem se recepisset, admiratus eorum fidem Tyrannus, petivit ut se in amicitiam tertium adscriberent.*
14. *Fabium.*) Quis ille fuerit, haud plane liquet. Vetus Interpres, *Fabius Narbonensis*, inquit, *Equestri loco natus, Pompeianas partes secutus de secta Stoica nonnunquam cum Horatio acriter contendit: scripsit etiam aliquot libros de Philosophia Stoica.* Sunt qui clamosum, verbosum & loquacem caussidicum fuisse dicant eum, quem hic vellicat Poeta.

Quó rem deducam . Si quis Deus, En ego, dicat,
Jam faciam, quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator: tu consultus modo, rusticus. Hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus . Eia,
Quid statis? Nolint . Atqui licet esse beatis.
Quid causæ est, merito quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet: neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Præterea, ne sic, ut qui jocularia, ridens
Percurram: quamquam ridentem dicere verum
Quid vetat? Ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima.
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæque, per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Ajunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris,

Ore

INTERPRETATIO.

retardem, audi quo tendam. Si numen aliquod dicat: Ecce ego præstabo modo quod desideratis: tu qui miles eras *antea, fies mercator: tu Jurisperitus,* jam eris *agricola. Vos illinc, vos istinc abite, mutatis* vivendi *institutis. Eia cur cunctamini?* At illi *abnuent. Verumtamen conceditur* vobis *esse fortunatos.* Ergo *quare Jupiter utramque maxillam non inflat* contra *illos juste* quidem; *dicatque, se deinceps tam facilem haud futurum, ut postulatis aurem det? Porro ne jlocalariter* hæc *perscribam, sicut qui ridicula* proferunt: *tametsi quid prohibet jocose veritatem loqui? Quemadmodum præceptores assentantes aliquando pueris donant placentas, ut velint excipere prima documenta. Attamen secluso joco seria prosequamur. Is qui humum desudans colit duro vomere, fraudulentus iste caupo, miles & nautæ cuncta maria intrepide navigantes, affirmant* universi, *eo se consilio labores exantlare, ut in senectute quietem securam capessant, postquam sibi alimenta comparaverint: non*

ANNOTATIONES.

15. *Si quis Deus, &c.*) Præclaram huic loco dat lucem Seneca Ep. 95. ubi sic scribit, *multa videri volumus velle, sed nolumus . . . sæpe aliud volumus, aliud optamus, id est a Diis petimus; & verum ne Diis quidem dicimus. Sed Dii aut non exaudiunt, aut miserentur. Qui si exaudirent & annuerent, damna nobis sæpe maxima aut mala quæ minime vellemus darent.*

18. *Mutatis partibus.*) Mutatis vitæ institutis, conditione, officiis.

20. *Ambas iratus buccas inflet.*) Hoc indignationis & gravis iræ indicium est & effectus. Tunc enim crebri concitatique spiritus ad os prorumpunt, buccasque distendunt; atque animi motum, sanguinisque fervorem exprimunt tum verba concitatiora, tum color tumorque buccarum, tum oculorum denique ignitus ardor, & quasi fulgetra. Noster ad Pisones, *tumido delitigat ore*, ait eodem sensu. Sic & Græci loquuntur. Demosthenes de Æschine, *ambulat clamitans se affectum contumelia . . . buccas inflans*, τὰς γνάθους φυσῶν.

24. *Ridentem dicere verum.*) Postea Sat. 10.

. . . . *Ridiculum acri*
Fortius & melius magnas plerumque secat res.

25. *Crustula.*) Fiebant e farina, lacte, caseo, oleo, melle, &c. Quæ placentæ, bellaria, dulciaria dantur pueris interdum, quibus invitentur ad capiendam sponte disciplinam, ac libentius animum ad discenda prima literarum elementa applicandum. Plato 7. de Republ. vetat pueros vi adigi ad disciplinas, vult autem quasi ludendo invitari; tum quia sic apparet, ad quod disciplinæ genus quisque sit aptus: tum quod nulla disciplina cum vi conjuncta stabilis in animo permaneat.

28. *Ille gravem duro, &c.*) In avaritiam deinceps pugnat.

29. *Perfidus hic caupo.*) *Perfidus*, seu quod vinum aquâ mixtum venderent tanquam merum, purum, putum, seu quod iniquis mensuris uterentur. Hinc Ædiles, inter alia sua officia, in has animadvertere debebant. Pers. Sat. 1. ad finem,

Fregerit heminas Arreti Ædilis iniquas.

33. *Nam exemplo est.*) Sapiens Prov. 6. v. 6.

Va-

Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit acervo,
Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quæ, ſimul inverſum contriſtat Aquarius annum,
Non uſquam prorepit, & illis utitur ante
Quæſitis ſapiens; cum te neque fervidus æſtus
Demoveat lucro, neque hyems, ignis, mare, ferrum,
Nil obſtet tibi, dum ne ſit te ditior alter.
Quid juvat immenſum te argenti pondus, & auri
Furtim defoſſâ timidum deponere terrâ?
Quod ſi comminuas, vilem redigatur ad aſſem.
At ni id fit, quid habet pulchri conſtructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,

Non

INTERPRETATIO.

ſicut ac exigua formica (*nam præbet exemplum*) *ingenti labore defert ore quicquid poteſt*, *& adjungit cumulo quem aggerit præſcia & provida futuræ* hyemis. Verumtamen *illa*, *ſtatim atque annum abeuntem vexat Aquarius*, *non amplius foras egreditur*, *iiſque prudens victitat quæ prius accumulavit : te vero nec ardens æſtus*, *nec hyems*, *ignis*, *mare*, *ferrum*, *a quæſtu deterret*, *nihil te remoratur*, *modo ut alius nemo te locupletior exiſtat*. *Quid* vero *prodeſt tibi ingentem auri vel argenti ſummam humo clam egeſtâ occultare*, *non ſine metu?* Respondes. *At ſi detrahatur* quidpiam, *redigetur* acervus *ad parvum aſſem*. Repono ego. *Atqui niſi illud agitur*, *quid præclari habet cumulus congeſtus?* Etſi *area tua contriverit centies mille tritici* modios, *non propterea venter tuus plus devorabit quam meus : ſicut ſi ſervorum u-*

ANNOTATIONES.

Vade ad formicam, *o piger*, *& conſidera vias ejus*, *& diſce ſapientiam.*

Magna formica laboris.) Phocylides in carmine admonitorio; *formica*, inquit, *gens exigua*, *ſed valde laborioſa eſt :* Φῦλον δ' ὀλίγον τελέθει πολυμόχθον. Ibid. deſcribuntur formicæ labores; ut & Virgil. Georgic. 1. v. 186. & 380. item Æneid. 4. v. 402. Plin. lib. 11. c. 30. &c.

34. *Ore trahit quodcumque poteſt.*) Plin. mox cit. *Si quis comparet onera corporibus earum* (formicarum) *fateatur nullis portione vires eſſe majores. Gerunt ea morſu : majora averſæ poſtremis pedibus moliuntur*, *humeris obnixa. Et iis Reip. ratio*, *memoria*, *cura. Semina arroſa condunt*, *ne rurſus in fruges exeant e terra. Majora ad introitum* (cavernæ) *dividunt. Madefacta imbre proferunt atque ſiccant. Operantur & noctu plenâ lunâ. Eædem interlunio ceſſant. Jam in opere qui labor*, *quæ ſedulitas? &c.*

36. *Quæ ſimul inverſum*, *&c.*) Poeta ipſo formicarum exemplo utitur adverſus avarum, cujus inſatiabilis pecuniæ fames eſt. Atqui formica, inquit, quieſcit aliquando, ceſſatque laborare & congerere, utiturque ſapiens ac victitat congeſtis. At tibi laborandi & quæſtum faciendi nullus eſt finis.

Contriſtat Aquarius annum.) Cum hyems advenerit, & cum menſe Januario fere medio Aquarius triſtem facit annum, tum vero formica non prodit foras, manet in ſua caverculâ, ibique veſcitur quæſitis æſtate cibariis.

Aquarius.) Unum e duodecim ſignis zodiaci, quod ſol ingreditur 17. Cal. Febr. Virgil. Georg. 3. v. 303.

. . . . . . *cum frigidus olim*
Jam cadit, *extremoque irrorat Aquarius anno.*

38. *Neque fervidus æſtus demoveat lucro.*) Juvenal. Sat. 14. v. 135.

Sed quo diviſias hæc per tormenta coactas?
Cum furor haud dubius, *cum ſit manifeſta phreneſis*,
Ut locuples moriaris, *egenti vivere fato?*
Interea pleno cum turget ſacculus ore,
Creſcit amor nummi, *quantum ipſa pecunia creſcit.*
Et minus hanc optat qui non habet.

Theognis, *diviſiarum*, inquit, *nullus finis eſt hominibus. Qui plurimas habent*, *duplo eas augere conantur. Quis ſaturaverit eos omnes? Opes quidem mortalibus ſunt amentia.*

Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα . . .
Χρήματά τοι θνητοῖς γίγνεται ἀφροσύνη.

43. *Quod ſi comminuas*, *&c.*) Jam per multiplicem prolepſin diluit ac diſcutit varios prætextus, quibus ſolent avari ſordes ſuas obvelare. At ſi de acervo detraham aliquid interdum ac ſæpe, inquit ille avarus, brevi ad unum aſſem acervus redigatur: ego vero mox egeſtate conflictabor.

44. *At ni id fit*, *&c.*) Reſpondet Poeta. At niſi utaris pecuniâ tua, quid ex ea pulcri facies? Quid erit abſconditum aurum & argentum? lib. 2. Od. 2.

Nullus argento color eſt avaris
Abditæ terris inimice lamnæ,
Criſpe Salluſti, *niſi temperato*
Splendeat uſu.

45. *Millia frumenti*, *&c.*) Etſi agri tibi reddant frumenti modiorum centena millia, non ideo plus devorabis quam ego qui pauca poſſideo.

Digitized by Google

Non tuus hoc capiet venter plus quam meus: ut si
Reticulum panis, venales inter, onusto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quam
Qui nil portarit. Vel dic; quid referat intra
Naturæ fines viventi, jugera centum, an
Mille aret. At suave est ex magno tollere acervo.
Dum ex parvo nobis tantumdem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urnâ,
Vel cyatho, & dicas; Magno de flumine mallem,
Quàm ex hoc fonticulo tantumdem sumere. Eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia justo,
Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer.
At qui tantulo eget, quanto est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit; quia tanti, quantum habeas, sis.
Quid facias illi? jubeas miserum esse libenter,
Quatenus id facit. Ut quidam memoratur Athenis

Sor-

INTERPRETATIO.

mus tu *sacculum panis onerato humero fortasse deferas, nihil* tamen *amplius accipies quam qui nihil gestaveris. Aut loquere, quid prosit viventi intra naturæ limites,* utrum *jugera centena colat, an millena. Verum,* inquies, *jucundum est sumere ex ingenti cumulo.* Imo, *si tantumdem relinquas nobis accipiendum e modico, quare tua horrea præferas vasculis nostris? perinde ac si egeas aquæ urnâ vel cyatho dumtaxat, dicasque; mallem tantumdem haurire magno de fluvio, quàm de isto fonte parvulo. Hinc* vero *fit, ut si qui requirant nimiam abundantiam, hos cum ripa abreptos auferat Aufidus vehemens. Qui autem tantum desiderat, quantum necesse est, ille nec captat aquam cœno turbidam, nec vitam in fluctibus perdit. Sed magna pars mortalium fallaci cupiditate illusa ait: Nihil sufficit, quoniam tanti æstimabere quantum possidebis. Quid huic agas? sine* illum *esse infelicem, quandoquidem id sponte agit. Ita quidam narratur Athenis* extitisse *avarus & opulen-*

ANNOTATIONES.

47. *Reticulum panis.*) Sacculum e reticulo, quo panis ferebatur. S. August. de Civ. Dei lib. 18. cap. 18. *annona retica dicitur*, inquit, *quoniam ad retia deportatur.*

Venales inter.) Inter venalitios servos, venum expositos.

49. *Intra naturæ fines viventi.*) Senec. Epist. 16. *Si ad naturam vives, nunquam eris pauper: si ad opiniones, nunquam eris dives.*

50. *Jugera.*) Jugerum agri pedes 240. in longum, 120. in latum continet: sive, quantum uno boum jugo arari uno die potest. Isidor.

Centum an mille aret.) Aurel. Victor. de Manio Curio Dentato sic refert: *Quaterna dena agri jugera viritim populo divisit; sibi deinde totidem constituit, dicens neminem esse debere civem, cui non tantum sufficeret.*

51. *At suave est ex magno.*) Hæc dicit avarus contra.

54. *Dum ex parvo nobis.*) Avarum Poeta refutat.

53. *Cumeris.*) Vasis fictilibus, vimineis, sparteis, palmeis, in quibus tenuiores frumentum suum modicum condebant: at divites in granariis seu horreis. Festus.

58. *Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus.*) Qui plus divitiarum appetunt, quam par est, sæpe rerum copia illos perdit: sicut qui vult aquam haurire ex ingenti flumine, non raro demergitur ac perit.

Aufidus.) Apuliæ fluvius, pro quolibet alio rapido flumine. De eo lib. 3. Od. 30. ubi, *violens Aufidus.*

59. *Neque limo turbatam haurit aquam.*) Plus limi trahunt majores fluvii: contra fonticulus limpidam habet aquam. Indicat Horatius per similitudinem eos qui opes magnas avide quærunt, multis turbari curis, & nonnunquam obrui & absumi.

61. *Cupidine falso.*) Cupiditas imagine recti & justi fallit. Nimirum honeste vivendum, famæ consulendum, &c. Ergo docet opes accumulare ad sumptus necessario faciendos.

64. *Ut quidam memoratur Athenis.*) Quis ille, ignoratur. Timonem quemdam misanthropum perperam hic intelligunt Interpretes plerique. Divitem ac sordidum hominem exhibet Horatius:

Ti-

Digitized by Google

Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus: Populus me sibilat, at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina. Quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. Congestis undique saccis
Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus, quem præbeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius; adde,
Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes; hoc juvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te affixit; habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suscitet, ac reddat natis carisque propinquis.
Non uxor salvum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.

Mi-

INTERPRETATIO.

tus, verba quidem *plebis aspernari suetus hoc modo: Plebs me sibilat:* ego *vero mihimet domi applaudo, quoties nummos in arca conspicio. Tantalus sitibundus appetit fluvios a labiis recedentes. Cur rides? De te, nomine* solum *mutato, fabula commemoratur. Dormis avidus super sacculos undequaque accumulatos: & cogeris abstinere velut a* rebus *sacris, vel delectari quasi tabulis* pictis. An *ignoras ad quid pecunia utilis sit ac necessaria? Ematur panis, olera, vini sextarius: adjunge* illa *quibus non concessis ægre se habeat natura humana.*

Verum *an expedit vigilare pavidum, & diebus ac noctibus timere improbos prædones, incendia, servos, ne te deprædentur ac fugam arripiant?* Ego certe *ejusmodi bonis carere semper exoptaverim.* Dices vero: *At si corpus gelu vexatum ægrotet, aliudve morbi genus affigat te cubili, præsto est qui adsit, medicamenta subministret, medicum precetur ut te sanum præstet ac restituat liberis & dilectis cognatis.* Erras, inquam ego. *Non conjux, non filius, te incolumem cupit: te aversantur vicini cuncti, familiares, pueri & puellæ.*

ANNOTATIONES.

Timon ille contra avaritiæ fuit hostis, ajebatque sapienter: *insatiabilem cupiditatem atque ambitionem esse omnium malorum elementa*: apud Stobæum. De eo Diogenes Laertius, & Lucianus.

66. *Populus me sibilat, &c.*) Solebat populus plausu & acclamationibus excipere viros insignes de Rep. bene meritos, sibique gratiosos, cum theatrum ad spectacula ingrederentur: at homines sibi infensos & invidiosos sibilis prosequebantur. Cic. in Pisonem: *da te populo, committe ludis, sibilum metuis.* ad Attic. l. 2. Epist. 18. *Fusium clamoribus, convitiis, & sibilis consectantur.*

68. *Tantalus a labris, &c.*) Egregiam aposiopesin observa, Lector, qua Poeta longiusculam, ut videtur, narrationem exorditur, statimque abrumpit, aitque avaro, *quid rides?* De Tantalo, vide annot. lib. 1. Od. 28. & lib. 2. Od. 13. Utile Petronius;

Nec bibit inter aquas; nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem sua fata premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

72. *Pictis gaudere tabellis.*) Intuendo tantum, nunquam utendo.

74. *Vini sextarius.*) Sexta congii pars, continens cyathos duodecim.

76. *An vigilare metu exanimem, &c.*) Urget Poeta, ostenditque gravia divitiarum incommoda. Juvenal. Sat. 14. v. 303.

Tantis parta malis, curâ majore metuque
Servantur. Misera est magni custodia census.

80. *At si condoluit, &c.*) Objicit avarus necessitatem pecuniæ. Juvenal. mox citat. v. 156.

Scilicet & morbis & debilitate carebis,
Et luctum & curam effugies, &c.

84. *Non uxor salvum te vult, &c.*) Redarguit

Poe-

Digitized by Google

Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstat, quem non merearis, amorem?
At si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, servareque amicos,
Infelix operam perdas: ut si quis asellum
In campo doceat parentem currere frænis.
Denique sit finis quærendi: cumque habeas plus,
Pauperiem metuas minus: & finire laborem
Incipias, parto quod avebas: nec facias quod
Vinidius quidam (non longa est fabula) dives
Ut metiretur nummos; ita sordidus, ut se
Non unquam servo melius vestiret: ad usque
Supremum tempus, ne se penuria victus
Opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
Quid mî igitur suades! Ut vivam Mænius? aut sic,
Ut Nomentanus? Pergis pugnantia secum
Frontibus adversis componere. Non ego avarum
Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.

Est

INTERPRETATIO.

Scilicet *quando pecuniæ tu posthabes universa*, an *miraris quod nullus exhibeat amorem, quem nequaquam mereris? Quin imo si cupias addictos semper habere* eos *quos tibi propinquos natura donat absque ullo labore, miser* sane *operam perdas; non secus ac si quispiam doceat asinum habenis regi, & per campum decurrere. Tandem sit modus acquirendi, & quandoquidem plusculum possides*, paulo *minus* deinceps *time egestatem, atque incipe* aliquando *finire laborem, comparatis* facultatibus, *quas petebas. Ne vero* idem *agas quod Vinidius quidam*, (*haud prolixa est narratio*) tam *opulentus, ut pecuniam metiretur; tam parcus, ut nunquam se vestiret melius servo. Is ad ultimum vitæ finem reformidabat ne periret inopiâ ciborum. At illum securi discidit medium liberta Tyndaridarum fortissima. Quid ergo mihi suades?* inquis: *Vivamne sicut Mænius, aut Nomentanus?* Respondeo: *Continuo res oppositas conjungis adversis frontibus. Quando te avarum esse prohibeo, non te volo* esse *nequam & perditum.*

ANNOTATIONES.

Poeta: imo vero cum speras opes intactas servando, subsidia tibi comparare, omnium odium incurris: iis ipsis intolerabilis es, quibus maxime carus esse debueras. Nec mirum, quippe unam pecuniam amas, cætera aspernaris; qua ratione velis a quoquam diligi? Huc facit versiculus ille:

Θάνοιμ' ἄν, εἴ με πάντες εὔχονται θανεῖν.
Mori velim, si me omnes exoptant mortuum.

90. *Ut si quis asellum, &c.*) Adagium est, de eo qui operam inanem sumit ac molitur.

95. *Vinidius.*) Legunt alii, *Numidius*; alii *Unidius*, &c. perinde est.

96. *Metiretur nummos.*) Scilicet numerare foret longius prope innumerabiles. Petron. *fortunata* (uxor Trimalcionis) *qua nummos modio metitur.* Suidas: *μεδίμνῳ τ' ἀργύριον ἀπομετρῶν.*

100. *Fortissima Tyndaridarum.*) Velut altera Clytemnestra Tyndari filia, quæ Agememnonem interfecit ab Ægysto mœcho adjuta. Juvenal. Satir. 6. v. 656.

. . . Tyndaris illa bipennem
Insulsam & fatuam dextrâ lævâque tenebat.

Forte etiam libertæ illi nomen erat Tyndaris: luditque Poeta & alludit ad Tyndaridas virorum interfectrices.

101. *Ut vivam Mænius, aut sic, ut Nomentanus.*) Uterque ille bonorum decoctor. Male quidam legunt, *Nævius*. Hic enim avarus fuit, de quo lib. 2. Sat. 2. At de Mænio paternæ maternæque hæreditatis dilapidatore, iterum postea Epist. 15. lib. 1. *Nomentanus* a Nomento oppido cognominatus, prænomine Lucius, nomine Cassius, famosus luxuria extitit.

102. *Pergis pugnantia, &c.*) In extrema ruis, cum eligendum sit amplectendumque medium in quo virtus quæque consistit. Nec avarum te volo, nec prodigum.

104. *Vappam.*) Nequam, & similem corrupto vino, quod jam bonitatem perdidit. Plin. l. 14. c. 20. *Vitiumque musto quibusdam in locis, iterum sponte fervere: qua calamitate deperit sapor; vappæque accipit nomen, probrosum etiam homini, cum degeneraverit animus.* S. Chrysost. *εἶτα μὲν ἀρετῆς βλάβη τὸ παρατρέπεσθαι, ἐς οἰ-*

Est inter Tanaim quiddam, socerumque Viselli.
Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Illuc, unde abii, redeo. Nemon' ut avarus
Se probet; ac potius laudet diversa sequentes?
Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat? neque se majori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Ut cùm carceribus missos rapit ungula currus,
Instat equis auriga suos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, & exacto contentus tempore vitæ
Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.

Jam

INTERPRETATIO.

Est aliquod discrimen *inter Tanaim & socerum Viselli. Est mediocritas in rebus: adeoque sunt certi limites, ultra vel citra quos rectum stare non potest. Revertor* illuc *unde digressus fui.* Ergone *nullus, perinde ac avarus, se approbabit: & quisque laudabit sectantes diversa instituta? &* invidia *contabescat, quod capra alterius ferat ubera pleniora? nec se conferat majori numero pauperiorum? illum atque istum supergredi conetur?* Profecto *sic properanti semper impedimento erit ditior aliquis: quemadmodum quando ungula abripit currus repagulis emissos, auriga* conatur *assequi equos, qui prævertunt suos, spernens eum quem præcurrit inter ultimos euntem. Hinc fit ut raro possimus invenire* hominem, *qui se dicat beatum vixisse,* quique *emenso vitæ spatio, decedat contentus, ut conviva satiatus.*

ANNOTATIONES.

ἐξίτης μεταντεᾶσιν. Latini, vinum vappescens. Gall. *du vin qui se tourne.*

Nebulo.) Levis instar nebulæ, qui nullo consilio, nulla ratione ducitur. Vel qui non pluris æstimandus quam nebula. Quidam deducunt a *ne & obulo*, quasi nec obulo dignus. Non. Marcell. *Nebulones & tenebriones dicuntur qui mendaciis & astutiis suis nebulam quamdam & tenebras objiciunt.*

105. *Tanaim.*) Libertum Mæcenatis, spadonem.

Socerum Viselli.) Herniosum. Inter utrumque est ille cui integra sunt corporis membra, nihil vero superfluum.

108. *Nemon' ut avarus se probet.*) Nemone contentus erit sua conditione, & alienam laudabit quisque, sicut avarus satis opum se habere nunquam putat, aliosque se beatiores ac ditiores semper existimat?

111. *Neque se majori pauperiorum turbæ comparet.*) Hinc mali origo. Plures se pauperiores non considerat avarus: at unum aut alterum opulentiores forte ob oculos semper habet, eosque superare satagit.

113. *Sic festinanti semper locupletior obstat.*) Qui sic affectus est, ut velit opibus omnes vincere, huic semper videbitur aliquis esse locupletior ac felicior: is invidia & cupiditate contabescet: nam ejus oculis ac judicio, ut ait Ovidius,

Fertilior seges est alieno semper in agro;
Vicinumque pecus grandius uber habet.

114. *Ut cum carceribus, &c.*) Similitudine illustrat quod dixit. Qui quadrigarum cursu in stadio certat, non respicit unquam posteriores, sed despicit; at priores aspicit, ac nititur assequi & antevertere.

Carceribus.) Hi quasi *arcetes* dicuntur, quia ibi arcentur equi certo repagulo, ne currant, antequam magistratus signum dederit. Servius ex Varrone. Hic lib. 4. de Ling. Lat. sic scribit: *Circus dictus, quod circum spectaculis ædificatus, ubi ludi fiunt; & quod ibi circum metas fertur pompa, & equi currunt . . . In circo primo unde mittuntur equi, nunc dicuntur carceres.* Vide lib. 1. Od. 1. ubi de curriculo, pulvere Olympico, metaque fervidis evitata rotis.

Ungula.) Pro equo ungulas habente. Synecdoch.

Currus.) Bigas, quadrigas.

118. *Exacto contentus tempore vitæ.*) Senec. ad Lucil. Epist. 15. hunc locum videtur interpretari voluisse; ubi, *itaque quam multa sis consecutus, recordare. Cum aspexeris quot te antecedant, cogita quot sequantur. Si vis gratus esse adversus Deos, & adversus vitam tuam, cogita quam multos antecesseris.*

119. *Cedat uti conviva satur.*) Desumpta sententia e Lucretio lib. 3.

Quid tibi tantopere est, mortalis, quod nimis ægris
Luctibus indulges? Quid mortem congemis, & fles?
Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?

Et paulo post:

Sed

Jam satis est. Ne me Crispini scrinia Lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

INTERPRETATIO.

At *jam sufficit*: *nec* ullum *ultra verbum adjiciam*, *ne susbiceris me suffuratum esse commentarios Crispini Lippi*.

ANNOTATIONES.

Sed quia semper aves, quod abest, præsentia temnis;
Imperfecta tibi elapsa est ingrataque vita:
Et nec opinati mors ad caput astitit, ante
Quam satur ac plenus possis discedere rerum.

120. *Crispini.*) Is Stoicus Philosophus valde loquax fuisse dicitur, & versibus multis & inconditis doctrinam Stoicam complexus. Hinc lepide noster per hujus aretalogi mentionem Stoica dogmata venditare desinit.

Scrinia.) Scripta in arculis, capsis, scriniis inclusa.

Lippi.) Vel hoc erat cognomen, vel oculis revera lippientibus ille erat. Absurde vetus Interpres Crispinum ita vocari scribit *non oculorum ratione, sed mentis; quod fuerit insulsus poeta.* Tales argutiolas non venatur sublimis spiritus vates, qualis Horatius.

SATIRA II.

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

AMBUBAIARUM collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones; hoc genus omne

INTERPRETATIO.

TIBICINARUM cœtus, pharmacopolæ, mimæ, balatrones; omnes isti ho-

ANNOTATIONES.

1. *Ambubaiarum.*) Jul. Scalig. Poet. lib. 6. c. 7. de hac Satirâ; *in secunda*, inquit, *de mœchis exempla usque ad fastidium.* Sane: & hic scopus esto, flagitiorum nauseam ingerere vel flagitiosissimis. Idem Scaliger alibi, loquens de Martiale Poetâ sic habet: *alia ejus fœda ne legerim quidem, tantum abest ut ad censuram vocem.* Ego simile quid hic si dixero vel fecero, condonabis, imo gratulabere, prudens lector. Itaque per salebrosa pedetentim ac suspenso gradu incedenti nihil noxium, fortassis & utile quidpiam occurret.

Ambubaiarum.) Multa nugantur multi de hujus vocis etymologia. Syriacam agnosco sponte cum veteri Interprete, qui sic scribit: *Ambubaiæ dicuntur mulieres tibicinæ lingua Syrorum. Etenim Syris tibia, sive symphonia, ambubaia dicitur.* Gravis doctrinæ & ingenii adstipulatores accedunt non pauci, Angel. Caninius, Isaac. Casaubonus, &c. Jos. Scaliger in Varron. de Ling. Lat. ad vocem *simpulum*. *Syriacum est*, inquit, *nam ut Abbub, anbub αὐλὸς, ambubaiarum collegia: a tophet, camphora; a sadin, sinden; a sabbeca, quod est apud Danielem, Sambuca; sic a sephel, sempel: & inde simpulum fecerunt.* Ergo per *ambubaiarum collegia*, debemus intelligere quotquot artes exercebant impudicas, ludicras, parasiticas, &c. Sueton. Neron. c. 27. *cœnitabat nonnumquam in publico, inter scortorum totius urbis ambubaiarumque ministeria.* Porro non solum tibias, aliaque instrumenta musica, sed & tibicines, ac tibicinas corporis quæstu & tibiarum cantu vitam sustentantes, e Syria Romam confluxisse, docet Juvenalis etiam Sat. 3. v. 62. & seq.

Jam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes;
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana secum
Vexit, & ad Circum jussas prostare puellas.

Ubi observa, proprie *tympana* vocari *gentilia*, quippe vox est a *tuppin* Syriaca.

Pharmacopolæ.) Pharmacum & medicamentum, testibus Nonio & Eustathio, sunt mediæ voces, in bonam & malam partem usurpari solitæ: unde & pro veneno accipi nonnunquam docuimus alibi. Sic & pharmacopolæ dicti interdum unguentarii, myropolæ, pigmentarii, & quotquot aromata & odores, item qui medicatas potiones quascunque divendebant. Sic etiam appellantur medici illi circumforanei & agyrtæ, qui imperitæ plebi remedia quædam, magis autem verba vendunt, per fora & compita urbium cursitantes. De his Cato apud Gell. lib. 1. c. 15. *Itaque auditis, non auscultatis, tanquam pharmacopolam. Nam ejus verba audiuntur: verum ei se nemo committit, si æger est.*

2. *Mendici.*) Circulatores omnes, physiognomi, metoposcopi, chiromantici: imprimis autem Isiaci ac Cybelæ sacerdotes, & quicunque vaticinandi artem professi stipem corrogabant.

Mimæ.) Gesticulatrices, saltatrices, ludiones, histriones, scenici. ἀπὸ τοῦ μιμεῖσθαι [illegible] *ab imitando*, vocatur mimus vel mima, quisquis dicta vel facta cujusque imitatur, cum lascivia, seu voce, seu præcipue gestu, *nutu manibusque loquax*, ut canit Claudianus.

Mœ-

Mœſtum ac ſollicitum eſt cantoris morte Tigelli:
Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus eſſe
Dicatur metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere poſſit.
Hunc ſi perconteris, avi cur atque parentis
Præclaram ingratâ ſtringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coemens obſonia nummis;
Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
Reſpondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappæ famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives poſitis in fœnore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exſecat: atque

Quan-

INTERPRETATIO.

mines ſunt triſtes & anxii ob *mortem Tigellii cantoris: nam munificus erat* erga illos. *E contrario ille timens haberi prodigus, etiam amico egenti nollet tribuere unde arceat frigus & ſævam famem. Iſtum ſi interroges, quamobrem avi patriſque magnas opes perperam abſumat voracitate injucundâ, emens dapes quaslibet* exquiſitas *pecuniâ* fœnore *comparatâ, reſpondet: quia timet æſtimari* homo *parcus & animi exigui. Laudatur a quibuſdam, reprehenditur ab aliis. Fufidius locuples agris, & pecuniâ fœnori datâ, reformidat exiſtimationem perditi & decoctoris. Is de ſorte deducit uſuras quinas:*

ANNOTATIONES.

Balatrones.) De vocis hujus origine & ſignificatione, adhuc ſub judice lis eſt. Vetus Interpres *luxurioſos ac perditos a Servilio Balatrone* dictos vult, additque: *ab hoc ſimilis vitæ homines ſunt appellati balatrones: a balatu fortaſſe dicti, quæ vox intorta eſt & ridicula. Legitur & barathrones, qui bona ſua devorando, quaſi in barathrum mittunt. Iidem & blaterones proprie dicti ſunt, a blaterando, id eſt, vaniloqui.* Triplex hic etymon vides, quorum tertium mihi magis probaretur. Sunt qui a βλάζω deducant balatronem quaſi *aquariolum*, vel a βάλλειν & βαλλίζειν quaſi *ſaltatorem*. Inde vero non dubitem eſſe vernacula hæc noſtra, *bal*, *ballet*, *baller*. Cœlius Rhodig. l. 15. c. 25. ita ſcribit: balatronem invenio ſcurram fuiſſe virulentum, unde Horatius;

balatro ſuſpendens omnia naſo.

Et S. Hieron. *ne me putes in modum ruſtici balatronis cuncta Origenis reprobare.* Conſtat balatronem dici hominem nihili, nugacem, nequam; Italis *balatrone*, Gallis *beliſtre*, ut placet nonnullis; quam ego etymologiam explodo.

3. *Tigelli.*) M. Tigellius e Sardinia oriundus, moribus haud probis, perinde ac ſui populares, male audiebat. Is tamen ob ſales & jocos valde feſtivos, præcipue vero ob eximiam vocem, gratioſus admodum fuit Julio Cæſari, Auguſto, Cleopatræ. Ab his remuneratus, in ſuæ farinæ homines copioſius etiam effundebat ac prodigebat ultro quas opes collegerat. Eo nomine ab Horatio carpitur hic, item Satira 3. & 10. ſeq. quia, ut ajunt, ejus verſus velut parum numeroſos ac modulatos dixerat. Ejus ita meminit Cic. lib. 7. Epiſt. 24. quæ eſt ad M. Fab. Gallum: *Amoris quidem tui, quoquo me verti, veſtigia: vel proxime de Tigellio... Id ego in lucris pono non ferre hominem peſtilentiorem patriâ ſuâ... Ille autem qui ſciret ſe nepotem bellum tibicinem habere, & ſat bonum unctorem, diſceſſit a me, ut mihi videbatur, iratior. Habes Sardos venales, alium alio nequiorem,* (Tigellium & ejus nepotem) *cognoſti meam cauſam, & iſtius Salaconis iniquitatem.* Saloconem vocant mollem, & propter opes inſolentem.

4. *Contra hic.*) Avarus quiſpiam longe a Tigellio diſſentiens, in contrarium vitium impingit.

8. *Ingratâ ſtringat malus ingluvie rem.*) Bona ſua velut in unam pilulam ſtricta & compreſſa deglutiat: apud Athen. lib. 4. c. 58. ex Alexide: *Diodorus lurco patrimonium fecit pilam, adeo celeriter omnia abſorpſit.* σφαῖραν ἐποίησε τὴν πατρῴαν οὐσίαν. οὕτω συνεστρογγύλισεν ἐπιμελῶς καὶ ταχύ. Adagium eſt Græcum: quaſi diceres metaphorice, uno bolo, globulo, catapotio omnia ſua devoravit.

Ingratâ ingluvie.) Nam quæ ſic guloſe atque inſtar pilæ ſorbentur, ſine ullo grati ſaporis guſtu per fauces tranſmittuntur.

12. *Fufidius.*) Inſignis fœnerator, immodicas uſuras exigens.

Vappæ, nebulonis.) Has voces excuſſimus Sat. præced.

14. *Quinas hic capiti mercedes exſecat.*) *Caput* eſt ſors ipſa, ſeu pecunia fœnori data, Gall. *le principal*; hujus vero fructus, reditus, fœnora, uſuras, *mercedes* vocat Horatius: Gall. *l'intereſt, la rente.* Uſura centeſima dicitur cum de centum nummis menſibus ſingulis unus ſolvitur; adeo ut centeſimo menſe uſura ſortem adæquet: at Fufidius iniquior multo, ſingulis menſibus non ſimplices, de quibus mox, ſed *quinas* uſuras accipiebat: quas ut haberet, perditiſſimo cuique pecuniam ſuam credere amabat, ut mox di-

Digitized by Google

Quanto perditior quisquis est, tanto acrius urget:
Nomina ſectatur, modo sumptâ veste virili,
Sub patribus duris tironum. Maxime, quis non,
Jupiter, exclamat, simul atque audivit? At in se
Pro quæstu sumptum facit: Hic? Vix credere possis
Quàm sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Terentî
Fabula quem miserum nato vixisse fugato
Inducit, non se pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quærat: Quo res hæc pertinet? Illuc:
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demissis ambulat. Est qui

In-

INTERPRETATIO.

& quo luxuriosior quisque est, eo ardentius consectatur: quærit nomina juvenum, qui virilem togam nuper induerunt sub patribus valde parcis. Quis autem *audiens talia, non statim exclamat: Proh summe Jupiter! verum*, inquies, *ille* præclaros forte *sumptus facit secundum* ingens *lucrum. Ille* scilicet? Quin imo *vix tibi persuadere queas, quantum sibi sit inimicus. Adeo ut non isto crudelius sese discruciaverit pater ille, quem Terentii Comœdia exhibet infelicem vixisse*, ex quo *filium* a se *fugaverat*. Quod *si petat aliquis, quorsum hæc spectant? eo nempe: cum insani fugiunt vitia, incidunt in opposita. Malthinus prolixis tunicis incedit*. Alius *est qui suc-*

ANNOTATIONES.

dicetur. S. Ambros. in cap. 12. Tob. *veniunt Calendæ, parit sors centesimam: veniunt menses singuli, generantur usuræ: crevit centesima; petitur, nec solvitur: applicatur ad sortem. Itaque non jam centesima incipit esse, sed summa, hoc est non fœnoris centesima, sed fœnus centesimæ.*

Exsecat.) Proprie. Nam illi pecuniam tradentes ad fœnus, statim usuram primi mensis demebant e sorte, seu ex ipsa quam credebant summâ. De usura legibus humanis ac divinis prohibitâ dixi ad Epod. 2. v. 4.

15. *Quanto perditior, &c.*) Quo magis novit luxuriæ deditum juvenem, adeoque pecuniæ avidiorem, eo diligentius hunc adit, & quærit ei pecuniam credere gravioribus scilicet usuris, ob urgentem inopiam vel habendi cupiditatem.

17. *Nomina sectatur tironum, &c.*) Studet fœnerari adolescentibus, qui nullam a duris patribus pecuniam, aut valde exiguam accipientes, quacunque viâ, quovis fœnore quæritabant ac sumebant, qua suæ libidini satisfacerent eâ ætate ferventi. Atque id quidem scelus diu grassatum est. At postea ex Senatusconsulto adempta est actio & petitio iis, qui filiis familias pecuniam credidissent in mortem patrum: ne vel occasio hinc esset patri necem machinandi, aut per malas artes ac turpes pecuniam quoquo modo reddendam ac persolvendam quæritandi. Senatus illud consultum Macedonianum dictum est a Macedone isto fœneratore. Sueton. Vespas. cap. 11. *auctor Senatui fuit decernendi, ne filiorumfamilias fœneratoribus exigendi crediti jus esset unquam, hoc est, ne post patrum quidem mortem.*

Nomina.) Sic vocantur tam credita quam debita, eo quod creditores in commentarios seu in tabulas referrent & inscriberent nomina debitorum, seu eorum quibus pecuniam crediderant. Hinc *nomina facere* dicuntur tam debitores quam creditores.

17. *Tironum.*) id est adolescentum. Tirones alii militiæ, alii forensis exercitationis & eloquentiæ. Hi circa annum ætatis 17. post pubertatem scilicet, prætextam deponebant, induebant vero togam aliquando puram nivei candoris quæ virilis dicta est, ut ait Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 18. *candidum umbonem* vocat Pers. Sat. 5. v. 33. Plin. lib. 8. c. 48. *togâ purâ tyrones induuntur*. Cœl. Rhodig. lib. 14. cap. 16. *Quoniam vero*, inquit, *ut in Magia Apuleius scribit, eruditissimi juvenes laudis gratiâ, primum hoc forensis operæ rudimentum subibant, ut aliqua insigni judicio civibus suis noscerentur, qui mos incipientibus adolescentulis ad illustrandum ingenii florem apud antiquos fuerat concessus: togam item candidam, qua hoc facerent tirones induebantur ipso tyrocinii die: sic enim appellabant, cum eloquentiam auspicarentur in foro. Eam togam Cicero puram vocavit. Scribit enim ad Attic. in tyrocinio filii Ciceronis togam illi puram dedisse Arpini.*

Maxime, quis non, &c.) Quis vero non detestetur ejusmodi fœneratores? Quis avaritiam eorum & nequitiam non abominetur? τόκοι usuras Græci appellant, quod multos & graves debitori dolores pariant. Cic. Offic. 2. num. 89. *quid fœnerari? Tum Cato: Quid hominem, inquit, occidere?*

20. *Quàm sibi non sit amicus.*) Quàm sit sordide parcus, suum defraudans genium, etiam necessaria sibi denegans, ac de se pœnas velut exigens, instar Menedemi apud Terentium.

Terenti fabula quem miserum, &c.) Heautontimorumenos, ἑαυτὸν τιμωρούμενος, id est *seipsum discrucians*, titulus est Terentianæ Comœdiæ, in qua filium Cliniam procul in militiam abire, præ parcitate sordidaque avaritiâ, compulit durus pater Menedemus: at postea facti pœnitens sese angebat, quod tam inique a se amandasset ac fugasset proprium filium senectutis suæ baculum & columen.

22. *Atque hic.*) Quam fœnerator iste pessimus.

25. *Malthinus tunicis demissis ambulat.*)

Ve-

Inguen ad obscœnum subductis usque facetus.
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.
Nil medium est. Sunt qui nolint tetigiſſe niſi illas,
Quarum subsutâ talos tegat instita veste.
Contra alius nullam niſi olenti in fornice stantem.
Quidam notus homo cum exiret fornice, Macte
Virtute esto, inquit sententia dia Catonis,
Nam simul ac venas inflavit tetra libido,
Huc juvenes æquum est descendere, non alienas

Per-

INTERPRETATIO.

cinctis usque ad umbilicum, se *ridiculum* præbeat. *Rufillus pastillos redolet, Gorgonius* vero *caprum. Nihil mediocre reperitur. Sunt qui renuant attrectare* mulieres, *præter eas, quarum talos operit fascia* purpurea *stolæ subsuta. Alius e contrario nullam nisi prostantem in fœdo lupanari*. Sicque se tuetur: *Cum nobilis quispiam vir e fornice egrederetur, Cato divinus* ita *est affatus*: *Bono animo esto; quippe cum fervens ardor libidinem accenderit, istuc venire adolescentes oportet, non* autem

ANNOTATIONES.

Vetus quidem lex jubebat: *demissam ad talos togam quisque in urbe habere*. Sub Augusto, neque restrictis neque fusis incedere, laudabatur. Quintil. lib. 11. cap. ult. *cui laticlavi jus non erit, ita cingatur, ut tunicæ prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad medios poplites usque perveniant. Nam infra, mulierum est; supra, Centurionum*. Hinc patet, quod alibi notavimus, discinctum, sive *demissis tunicis ambulare*, mollitiæ atque ignaviæ argumentum fuisse, nec non superbæ & vanæ ostentationis: succinctas autem vestes aut præcinctas viris frugi & virtute claris proprias extitisse. Vide Epod. 1. v. ult. & Epod. 4. v. 8.

Malthinus.) Quis ille? certe haud nobis liquet. Mollis ac effeminatus notatur. Non. Marcell. *maltas appellari molles, antiqui voluerunt, a Græco, quasi* μαλθακούς: Lucil. lib. 27. *insanum vocant quem maltam ac feminam dici videns*. Quidam designari volunt Menam illum, de quo Epod. 4. Alii ipsum Mœcenatem. *Hunc esse qui solutis tunicis in urbe semper incesserit*: inquit Seneca Epist. 114. Julius Scaliger Poet. lib. 3. c. 98. ita scribit: *Satirographi ne amicis quidem parcunt. Ingratus Horatius, qui ne a Mæcenate quidem abstinere potuit: si quidem quod ajunt verum est, Malthinum ab eo appellatum, cujus demissas notaret tunicas. Ager enim Sabinus, qua canicula illa a divino viro donata fuerat, tantus tantique erat, ut objectu suo posset maleficii oculi visum intercipere, quo minus tunicarum demissione offenderetur*. Hæc Scaliger invidiâ semper in Horatium hostili. Verum esto, ipsum Mœcenatem vellicet Poeta, numquid *barbaro & servili animo* id faciebat? Imo *ridenti amico*, quod ait Persius, *vafer tangit vitium, & admissus circum præcordia ludit* festivus & gratus: accepti vero beneficii passim memor.

Est qui, &c.) Alius aliud omnino vitium habet. Agrippa, inquiunt, vestibus ad nates usque decisis & subductis uti solitus.

27. *Pastilles*.) Trochiscos, seu globulos odoratos. *A panis* fit diminut. paniculus, panicillus, pastillus. Alii deducunt a *pastis conspersus*, nempe odorifero pulvere, & similibus.

Gorgonius hircum.) Tetrum odorem, qualem hircus. Gorgonius nimiam negligentiam affectabat: Rufillus nimium cultum & munditiem. Isto versiculo invidiam sibi creatam notat Horatius Sat. 4. seq. v. 93. Unde colligimus adversum nonnullos; Rufillum & Gorgonium nequaquam viles & ignobiles extitisse.

28. *Nil medium*.) Vix reperire est *auream* illam *mediocritatem*. lib. 2. Od. 10.

Sunt qui nolint tetigisse, &c.) Jam demum a flagitiis deterret triplici argumento: quod rem familiarem exhauriant & perdant; quod corpus faciant obnoxium multis doloribus: quod honori & famæ damnum invehant.

Illas quarum subsuta, &c.) Matronas, quæ talares habent stolas, quarum imam partem assuta ambit fasciola, quæ instita dicitur, Synecdoch. Catull. Epithal. Pelei:

. . . . vestis
Candida purpureâ talos intinxerat orâ,

30. *Olenti in fornice*.) Male olentia, fœtidaque lupanaria notat etiam Juvenalis Sat. 6. sarcastice in Messalinam Claudii Imperatoris uxorem adulteriis famosam, ita scribens v. 116. & seq.

Ausa palatina tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos:

v. 130.

Obscurisque genis turpis fumoque lucernæ,
Fœda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.

31. *Macte*.) Magis auctus esto.

Sententia dia Catonis.) Hujus viri gravis & Censorii auctoritate, vult ille libidinosus juvenis flagitia sua defendere. Scilicet Cato videns hominem honestum e lupanari exeuntem quoquo modo laudavit: at cum ventitantem illuc sæpius animadvertisset, ita dicitur allocutus: Adolescens laudavi te, quod huc interdum venires, non quod istic habitares.

34. *Descendere*.) Apta vox. Nam sub fornicibus & subterraneis locis erant ganea.

Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator * * Cupiennius albi.
Audire est operæ pretium, procedere recte
Qui mœchis non vultis, ut omni parte laborent,
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara cadat dura inter sæpe pericla.
Hic se præcipitem tecto dedit. Ille flagellis
Ad mortem cæsus: fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:
* * * * * * *
* * * * * * *
* * * Jure omnes: Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secundâ:
Libertinarum vico: Sallustius in quas

Non

INTERPRETATIO.

corrumpere aliorum conjuges. Cupiennius vero *sectator mulierum* vestes *candidas* gestantium, *ait:* Ego quidem *nolim ita commendari.* At vos *qui exoptatis non felicem esse adulteris exitum, non pœniteat attendere, quales ærumnas ferant usquequaque, & quod voluptas eis eveniat plurimis anxietatibus perturbata, & quidem infrequens,* ac *sæpius non sine gravibus periculis.* Ergo auscultate. *Iste* mœchus e *tecto se præcipitavit. Hic flagris mulctatus* est *ad necem* usque. *Ille* noctu *fugiens incurrit in sævas grassatorum manus. Alius pecuniâ redemit corpus.* * * * * * *
* * * * * * * *
* * * * * * * *

Merito factum *cuncti* dicunt. *Galba* vero *negabat. Sed quam securior est merx in mediâ conditione! Libertinarum dico.* Scilicet *erga quas Sallustius non minus in-*

ANNOTATIONES.

36. *Mirator Cupiennius.*) Cupiennius Libo Cumanus, Augusti familiaritate clarus, cultus vero corporis nitorisque studiossimus: sectator erat mulierum veste candida indutarum, scilicet matronarum, ut postea dicemus.

37. *Audire est operæ pretium, &c.*) Ennii sunt hi versus ab Horatio paulum immutati. Sic ille
Audire est operæ pretium procedere recte.
Qui rem Romanam Latiumque augescere vultis.

39. *Corrupta dolore voluptas.*) Ad Epicuri mentem adulteria proscribit non velut turpia, sed quasi remoras voluptatis, scilicet periculis & malis circumsepta. Præclare Cicero in Anton. *libidinosi, avari, facinerosi vera laudis gustum non habent.* At debuisset damnare saltem ut iniqua, & lumini naturali adversa: *quod tibi nolis fieri, alteri ne feceris.*

41. *Hic se præcipitem, &c.*) Quoniam, ut mox e Cicerone dixi, luxuriosi non ducuntur amore recti, saltem pœnarum metu nonnunquam deterrentur. Valer. Maxim. lib. 6. cap. 1. n. 13. *Sed ut eos,* inquit, *strictim percurram, qui in vindicanda pudicitiâ dolore suo pro publica lege usi sunt. Sempron. Musca C. Gallium deprehensum in adulterio flagellis cecidit: C. Memmius L. Octavium similiter deprehensum nervis contudit. Carbo Attienus a Vibieno, item M. Pontius a Pub. Cernio deprehensi castrati sunt, &c.*

Se præcipitem tecto dedit.) Fugiens vindicem maritum.

Ille flagellis ad mortem cæsus.) Gellius lib. 17. cap. 18. ex Varrone, *C. Sallustius scriptor seriæ illius & severæ orationis, in cujus historia notiones Censorias fieri atque exerceri videmus, in adulterio deprehensus, ab Annio Milone loris bene cæsus est: & cum dedisset pecuniam, dimissus.* Idem refert Asconius. Juvenal. Sat. 10. v. 311.

. . . . fiet adulter
Publicus, & pœnas metuet quascunque mariti
Exigit iratus: nec erit felicior astro
Martis, ut in laqueos nunquam incidat . . .
. . . . necat hic ferro: secat ille cruentis
Verberibus: quosdam mœchos & mugilis intrat.

44. *Calones.*) Servi militum, quod palos & ligneas clavas gerebant ita dicti, item *clavatores* ob eam causam. Et quilibet servi *calones* vocati sunt a ferendis lignis, quæ græce κᾶλα.

46. *Jure omnes.*) Omnes ajunt, jure illos puniri; & dignas flagitio pœnas dedisse.

Galba negabat.) Salsa ironia in Servium Galbam Jurisconsultum, qui cum esset famosus adulteriis, sui similium libens patrocinium suscipiebat.

47. *Tutior at quanto merx.*) Lex Julia plecti jubebat eos solum qui peccassent in ingenuas, quæ nec quæstum corpore fecissent, nec artem ludicram aut lenocinium exercuissent, nec in scenam operam locassent.

In classe secunda.) Tres Poeta classes mulierum statuit. 1. matronarum. 2. libertinarum. 3. meretricum.

48. *Sallustius.*) Is est de quo lib. 2. Od. 2. Nonnulli perperam intelligunt ejus avunculum C. Sallustium Crispum historiæ scriptorem. At quamvis

Non minus insanit quam qui mœchatur. At hic si
Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
Munificum esse licet, vellet bonus atque benignus
Esse; daret quantum satis esset, nec sibi damno
Dedecorique foret. Verum hoc se amplectitur uno,
Hoc amat, hoc laudat: Matronam nullam ego tango,
Ut quondam Marsæus amator Originis, ille
Qui patrium mimæ donat fundumque laremque,
Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
Verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde
Fama malum gravius quam res trahit. An tibi abunde
Personam satis est, non illud quidquid ubique
Officit, evitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum est ubicunque. Quid inter-
Est in matrona, ancillâ, peccesve togatâ?

Vil-

INTERPRETATIO.

sanum se præstat, quam qui matronas *sectatur. Verum enimvero si vellet ille esse munificus ac liberalis, quantum facultates & ratio permitterent, & quatenus decet esse moderate liberalem, donaret quantum sufficeret, neque sibi detrimentum afferret, & probrum. At* contra *illud solum in se æstimat, prædicat, venditat: Ego nullam tango matronam; sicut olim Marsæus iste Originis amasius, qui mimæ tribuit paterna prædia, & domum; dicitque: Mihi* quidem *nulla* consuetudo *fuerit unquam cum conjugibus aliorum. Atqui est cum mimis, est cum meretricibus, a quibus graviorem perniciem depromit existimatio, quam res* familiaris. *Sufficitne tibi fugere personam, non* autem *quodcunque ubicunque nocet? perdere bonam existimationem, dilapidare patrimonium, semper malum est. Quid refert utrum pecces in matrona*, an in *libertina*, an in *meretrice?*

ANNOTATIONES.

vis mores conveniant, non ita ratio temporum, ut observat erudite Torrentius. Hic a Censoribus in Senatu reprehensus quod in libertinas insaniret, respondit se matronas non assectari, quasi se criminis expertem excusans: ejectus vero est a Senatu. Vide bell. Catilin.

49. *Mœchatur.*) Vox ista proprie hic ponitur pro eo, qui alienam uxorem ingenuam quidem in adulterium pellicit.

52. *Damno dedecorique.*) Damno bonorum, & famæ.

53. *Hoc se amplectitur uno.*) Uno libertinarum amore sibi placet, ob hoc unum se laudat & venditat, quod libertinas dumtaxat, non autem matronas consectetur.

55. *Marsæus, &c.*) Ignotus ille nobis Originis mimæ & meretricis amator. Tres eo tempore fuerunt insignes meretrices, Origo, Arbuscula, Cytheris. Hanc Lycorim vocat Virgilius Ecloga ultimâ, Gallo Poetæ prius dilectam, quæ postea Antonium in castra secuta est.

Nil fuerit mi, inquit, &c.) Sic Marsæus extenuare nititur suam libidinem flagitiosamque nequitiam.

58. *Verum est cum mimis, &c.*) Respondet Horatius. Esto nihil tibi sit cum uxoribus alienis; at insanis erga mimas & meretrices, a quibus famæ damnum trahis damno rei familiaris gravius, quanquam utrumque inde provenit. Plaut. Truc. *Meretrix ut mare quod das devorat, nec apparet usquam: miserum infert in paupertatem, privat bonis, luce, honore, amicis.* Sapiens Rex Prov. 5. *Ne attendas fallaciæ mulieris. Favus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus. Novissima autem illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps. Pedes ejus descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant.... longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus: ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli, ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo alienâ, &c.*

62. *Quid interest, &c.*) Ex opinione Stoicorum paria esse quævis peccata dicentium.

63. *In matrona, ancillâ, peccesve togatâ.*) Tres gradus peccati statuit Poeta; in matrona, in libertina, in meretrice. Has triplex vestis colorisque genus distinguebat. Matronæ stola candidâ induebantur: ancillæ sive libertinæ toga pullâ: meretrices Coâ seu pellucidâ. Errat vetus Interpres his attribuens quod erat libertinarum; ait nempe meretriciam togam pullam fuisse, quod intelligitur vel ex sequenti textu, id quod mox dixi, stabiliente. Porro est operæ pretium observare matronas, quæ adulterii convictæ a viris repudiabantur, stola candidâ solitas exui, & toga vestiri, ignominiæ causa. *Stola plebeiis quamvis honestis non dabatur; siquidem Patriciæ & grandes natu matres eam deferebant honoris causa. Erat enim ad imos pedes fluxa, quam instita contexta ambibat.* Contra, *meretrices togam subductiorem*, & virili similem gestabant. Alex. ab Alex. l. 5. c. 18. Festus: *matronas appellabant, quibus stolas habendi jus erat.* Non. Marcell. ex Varrone, *toga communis vestimentum, diurnum & nocturnum; muliebre, & virile.*

Digitized by Google

Villius in Fausta Syllæ gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, pœnas dedit usque superque
Quàm satis est, pugnis cæsus, ferroque petitus,
Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic si * * verbis mala tanta videntis
Diceret hæc animus, Quid vis tibi? numquid ego a * *
Magno prognatum deposco consule * *
Velatumque stolâ, mea cum conferbuit ira?
Quid responderet? Magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet pugnantiaque istis
Dives opis natura suæ! Tu si modo recte
Dispensare velis, ac non fugienda petendis
Immiscere; tuo vitio rerumne labores,
Nil referre putas? Quare, ne pœniteat te,
Desine matronas sectarier: unde laboris
Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos,
Sit licet hoc Cerinthe tuum, tenerum est femur aut crus
Rectius: atque etiam melius persæpe togatæ.
Adde huc quod mercem sine fucis gestat: aperte
Quod venale habet ostendit: nec si quid honesti est,
Jactat, habetque palam, quærit quo turpia celet.

Re-

INTERPRETATIO.

Villius Syllæ gener, infelix eo duntaxat nomine illusus, ob Faustam pœnas luit secundum & ultra meritum, pugnis contusus, & ferro appetitus; ejectus domo, cum Longarenus esset intus. Quod si libidinis tot & tanta incommoda cernentis nomine mens tali homini *loqueretur ista; Quid petis? quando meus ardor fuerit accensus, an ego a te flagito mulierem illustri consule genitam, & stolâ vestitam? Quod responsum daret?* nempe *illustri patre orta est puella. Verum quanto meliora & his contraria suadet natura suis opibus locuplex! Si modo tu bene uti velis, & non confundere evitanda cum exoptandis; an credis nihil interesse utrum egeas per tuam vitiosam cupiditatem, an per rerum* penuriam? *Quapropter ut non doleas* aliquando, *abstine deperire matronas; unde plus mœroris percipitur, quàm utilitatis ex re colligitur. Enimvero non est huic mollius femur, aut crus decentius, inter lapillos candidos ac virides;* (*Id* vero *tuum sit licet o Cerinthe*) *Imo sæpius pulchrius est plebeiæ. Adde quod* hæc *mercem portat haud fucatam: ac si quid est venustum, haud venditat & ostentat;* neque *satagit*

ANNOTATIONES.

64. *Villius in Fausta Syllæ gener.*) Villiorum familia Romæ nobilis. Villius iste non revera gener, sed ob frequentissimam cum Fausta Syllæ filiâ consuetudinem, ita vocatur: seu quod eam sibi uxorem fore speraret. Unde sequitur: *hoc miser uno nomine deceptus.* Grandi scilicet nomine, ex antiqua Scipionum gente: a quorum moribus ac virtutibus degener Sylla, magistratus tamen, Quæsturam, Consulatum, Dictaturam, ac demum tyrannidem, pessumdatâ Rep. occupavit. Cic. in Verr.

67. *Longarenus.*) Ignobilis quispiam, Villio tamen felicior mœchus, & gratiosior Faustæ.

65. *Huic si mutonis verbis, &c.*) Prosopopœia paulum obscœna, sed lepida & elegans.

68. *Tuo vitio rerumne labores.*) Nostra vitio laboramus, cum dolemus non adesse perdicem aut phasianum: at rerum vitium seu penuria est, si desit panis aut cibus vulgaris quilibet.

78. *Matronas sectari.*) Ulpian. *Aliud est appellare, aliud sectari. Appellare est blandâ oratione alterius pudicitiam attentare: assectatur qui tacitus frequenter sequitur; assidua enim assectatio præbet nonnullam infamiam.*

80. *Niveos viridesque lapillos.*) Uniones, & smaragdos.

81. *Sit licet hoc Cerinthe tuum.*) Is erat amator pariter & deliciæ matronarum mundo muliebri splendentium: singulari formæ gratiâ præstabat: Sulpitiæ Servii filiæ in primis carus: De eo Tibullus multa.

83. *Mercem.*) Corpus mercenarium, turpi usu venale.

Regibus hic mos est; ubi equos mercantur, opertos
Inspiciunt: ne si facies (ut sæpe) decora
Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,
Quod pulcræ clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte: ne corporis optima lynceis
Contemplere oculis; Hypsæa cæcior, illa
Quæ mala sunt spectes. O crus! o brachia! verum
Depygis, nasuta, brevi latere, ac pede longo est.
Matronæ præter faciem nil cernere possis,
Cætera, ni Catia est, demissâ veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata, (nam te
Hoc facit insanum) multæ tibi tum officient res:
Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ,
Ad talos stola demissa, & circumdata palla,

Plu-

INTERPRETATIO.

occultare quod pravum est. Illa est consuetudo divitibus, quando emunt equos, obtectos considerant, ne facies (*quod non raro* fit) *elegans si tenerâ ungulâ subnixa fuerit,* in errorem *impellat emptorem avidum; eo quod* sint *decoræ clunes, breve caput, erecta cervix. Illi recte* quidem *hoc* faciunt. Tu ergo pariter *ne oculis acutissimis intueare* partes *corporis formosas, Hypsæa* vero *cæcior ea quæ deformia sunt aspicias. O crus* venustum! *o brachia* concinna! *at* ** *grandiori est naso, brevi latere, & pede longiori.* Præterea *nihil matronæ præter vultum videre queas, cæteras* partes *abscondentis prolixâ stolâ; nisi* forte *Catia est. Quod si cupias* cernere *denegata, quasi munimentis cincta;* (*quippe hoc te insanire facit*) *plurimæ res tunc impedimento tibi sunt; custodes, lectica, cinerarii, parasitæ, stola ad talos demissa, & palla circumjecta,*

ANNOTATIONES.

86. *Regibus.*) Nobiles ac divites appellantur sæpe reges ob potentiam & auctoritatem quam eis confert pecunia, cui omnia obediunt.

Opertos inspiciunt.) Pugnant exemplaria. Plura certe *opertos* habent. Sensus est: opertos mercantur equos, ne venustas corporis statim capiat emptorem, faciatque ut vitium pedum non attendat, quod tamen in equo præcipuum est. Xenophon in libello de re equestri docet, in equo primam esse pedum considerationem: quoniam ut parum prodest ædium elegantia, si fundamentis superstructæ sint vitiosis; ita equus est inutilis, qui pedibus haud firmis fuerit. Cavendum igitur maxime ne sit ungula mollior ac tenuior, &c. Quidam antiqui codices habent *apertos*, quod placet nonnullis, ob clariorem certe sensum.

88. *Hiantem.*) Præ admiratione partium quarumdam valde concinnarum; præque emendi cupiditate.

89. *Pulchra clunes, &c.*) Virgil. Georgic. 3.

. . . . illi ardua cervix,
Argutumque caput, brevis alvus, obesaque terga.

Non. Marcell. hunc Horatii locum affert, ut ostendat *clunes* feminino genere poni, quas Plautus masculinas facit: *clunes desertos gero.*

90. *Lynceis oculis.*) Quales habuit Lynceus Apharei filius, quem fabulati sunt ad terræ centrum pervidisse, eo quod primus e fodinis metalla eruisset.

91. *Hypsæa cæcior.*) Hæc ex illustri Plautiorum stirpe vitiosos, ut ajunt, oculos habebat. Forte notatur ab Horatio, quod invenustum quempiam deperiret.

92. *O crus! o brachia!*) Quasi diceret Poeta: dum admiraris crus & brachia tuæ amasiæ, non advertis alia omnino deformia.

93. *Depygis.*) Quasi sine pyga, πυγὴ nates. Epod. 8. *aridas nates*, additque: *femur tumentibus exile suris additum*: quod hic significat per *breve latus.*

Nasuta.) Catull.

Salve nec minimo puella naso,
Nec bello pede, &c.

Pede longo.) Ovidius,

Pes erat exiguus: pedis hæc aptissima forma est.

95. *Catia.*) Hæc domi nobilis quidem, sed parum casta & pudica, breviori instar meretricum amictu utebatur, ut sui venustatem corporis palam exhiberet.

96. *Interdicta.*) Partes maxime tectas & multiplici tunica vallatas.

98. *Lectica.*) Clausa sane & operta. Torrentius hic acri ut solet judicio, contra cæteros Interpretes depugnans, non intelligendum vehiculum contendit, sed interius aliquod in ædibus conclave, quo se matronæ continerent; qualis erat lecticula illa lucubratoria Augusti apud Sueton. cap. 78. Ejusmodi quoque lecticulam domesticam agnoscit Just. Lipsius Elect. 1. cap. 19.

Ciniflones.) A flando in cineres dicuntur *ciniflones*, qui calamistra, acus, veruta calefaciebant in calidis cineribus, ad crispandos mulierum crines; item cinerarii; nec non ornatrices, Gall. *Coeffeuses.*

Parasitæ.) Garrulæ quædam & assentatrices mulieres, ad captandum cibum expeditæ.

99. *Palla.*) Amplus & sinuosus amictus tuni-

cæ

Digitized by Google

Plurima quæ invideant pure apparere tibi rem.
Altera nil obstat. Cois tibi pene videre est
Ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi:
Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
Insidias fieri, pretiumque avellier ante
Quam mercem ostendi? Leporem venator ut altâ
In nive sectatur, positum sic tangere nolit:
Captat, & apponit: meus est amor huic similis: nam
Transvolat in medio posita, & fugientia captat.
Hiscene versiculis speras tibi posse dolores,
Atque æstus, curasque graves e pectore pelli?
Nonne cupidinibus statuit natura modum; quem,
Quid latura sibi, quid sit dolitura negatum,
Quærere plus prodest, & inane abscindere soldo?
Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quæris
Pocula? Num esuriens fastidis omnia præter Pa-

INTERPRETATIO.

multa impedientia ne *res a te manifeste videatur. Altera nihil impedis*. Per Coas enim vestes *lices tibi cernere fere quasi nudam; si pravo sit crure, aut pede: latus oculis dimetiri queas. An* vero *mavis decipi, & mercedem tibi prius extorqueri, quàm merx exhibeatur?* Atenim cantabis mihi istud: *ut venator leporem in celsa nive prosequitur: appositum* vero *sine labore nec attingere dignatur. Capit* autem, *&* jucunde tum *apponit. Huic similis est meus amor*, inquis, *contemnit enim in propatulo constituta, ardua vero desiderat. An* igitur *ejusmodi cantilenâ speras corde tuo abigi posse anxietates, sollicitudines, mœroresque molestissimos? Numquid natura non ponit cupiditatibus modum, quem investigare satius est*, videlicet, *quid sibi denegatum patienter ferat, & quid doleat? atque inutile amputare a solido? An quando sitis urit tibi fauces, aurea quæris pocula? an fame urgente spernis omnia præter pa-*

ANNOTATIONES.

ex & stolæ superindui solitus, velut pallium quoddam honestæ mulieri proprium. Non. Marcell. Galli: *manteau de ceremonie*: simile prope vestimentum hodie vocant, *un surtout*.

101. *Cois.*) Vestibus bombycinis, tenuibus, pellucentibus, ex insula Co, sive Coo, sitâ in mari Ægæo ad oram Cariæ littoralem, vernac. *Lango*; quæ tam ferax & dives, ut proverbium esset: *quem Cos non nutrit, hunc nec Ægyptus*. Eustath. Coas vestes Juvenalis appellat *multitia*: Galli *de lagaze*. Harum inventio tribuitur Pamphilæ cuidam mulieri ex insula Coo. Aristot. Histor. animal. lib. 6. Tibul. lib. 2. Eleg. 3:

Illa gerat vestes tenues quas femina Coa
Texuit, auratas disposuitque vias.

Propert. lib. 2. Eleg. 1. init.

Sive togis illam fulgentem incedere Cois.

Varro *togas vitreas* appellat. S. Hieron. ad Lætam ita scribit: *talia pares vestimenta, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur*. Et te monitum velim, lector, in quibusdam vett. codd. legi, *Chlorin* pro *Cois*. Porro jam supra insinuavimus istis vestibus Romæ quidem solas meretrices indui consuevisse.

107. *Leporem venator ut altâ, &c.*) Hi sunt e Callimacho versiculi, veluti cantiuncula quædam, quam Horatius ponit in ore sectantis matronas. Sensus est: ut venator leporem per nives sectari & capere gaudet, quem appositum sibi absque ullo labore nec tangere dignetur: captum autem venando & cum difficultate libens apponit sibi & amicis: sic ego, inquit ille, paratas cuivis togatas sperno, at matronas depereo quibus frui arduum est.

Captat & apponit.) Ingens hic pugna, ingens dissensio. Sagaciter Lambinus ita correxit. Omnes tamen codices huc usque habuerunt, *cantat*. Interpretes in angustiis constituti venatorios clamores, quibus revocari solent canes, adhibuerunt: & Xenophontem afferunt præcipientem varios tonos vocis adhibendos, acutum, gravem, parvum, magnum: & sic vocem *cantat* explicant, seque utlicet expediunt. Verum si retinenda vetus lectio, *cantat*, referendum est ad cantilenam quam matronarum sectator canit: & vox *apponit*, explicanda est, *addit*, seu *prosequitur*: ut ingeniose solerterque Dacerius noster subodoratus est & sensit.

109. *Hiscene versiculis.*) Horatius ad illum qui cantavit Callimachi versiculos, respondet: siccine per leviculam cantionem speras eluctari graves curas, & mœrores, aliaque mala; quæ matronarum amorem comitantur? an non satius tibi foret modum sequi a natura præscriptum? &c.

113. *Inane abscindere soldo.*) *Inane*, quo sibi denegato natura facile careat: *soldo*, sive solido & necessario, quod sine dolore nequeat non habere, sibique negari haud patienter ferat.

114. *Aurea quæris pocula?*) Senec. Epist. 120. *Natura hoc unum jubet sitim extingui. Utrum sit aureum poculum, an crystallinum, an Tiburtinus calix, an manus concava, nihil refert. Itaque Horatius negat ad sitim pertinere quo poculo aqua, aut quam eleganti manu ministretur.*

Digitized by Google

Pavonem rhombumque ?
* * * * * * * *
* * * * * * * * * * *
Non ego: namque parabilem amo Venerem facilemque:
Illam, Post paulo; Sed pluris; Si exierit vir:
Gallis hanc, Philodemus ait: Sibi, quæ neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, cum est jussa, venire;
Candida rectaque sit, munda hactenus, ut neque longa
Nec magis alba velit, quàm det natura, videri.
* * * * * * * hæc
Ilia & Ægeria est: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne . . . vir rure recurrat:
Janua frangatur: latret canis: undique magno
Pulsa domus strepitu resonet: vel pallida lecto
Desiliat mulier: miseram se conscia clamet:
Cruribus hæc metuat, doti deprensa, egomet mî.
Discinctâ tunicâ fugiendum est, ac pede nudo;
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel judice vincam.

SA-

INTERPRETATIO.

vonem & rhombum? * * * * * * * * * * * * *Non ego certe. Quippe amo Venerem promptam & expeditam.* Quæ vero dicit: *Paulo post; at majori pretio; si vir discesserit; illam Philodemus ait Gallis* relinquendam: *sibi* autem peti eam, *quæ nec cariori pretio constet, nec moretur venire cum advocatur: candida sit, & recta, adeo concinna, ut non cupiat apparere grandior, aut candidior quam natura concessit.* * * * * *hæc* mihi *Ilia & Ægeria est: illi tribuo quodcumque elogium. Nec metuo* * * *ne vir redeat rure; fores effringantur; canis latret; ædes ingenti fragore concussæ undique perstrepant: femina pallens descendat e cubili:* ancilla *conscia exclamet se infortunatam; hæc timeat cruribus; deprehensa doti; ego* denique *ipse mihi. Fugiendum est veste non cinctâ, & pedibus nudis: ne luant nummi, nates, vel demum existimatio. Miserum est deprehendi: vincam etiam Fabio judice.*

ANNOTATIONES.

116. *Pavonem.*) *Hunc cibi gratiâ Romæ primus occidit orator Hortensius, aditiali cœnâ sacerdotii: saginare primus instituit circa novissimum piraticum bellum M. Aufidius Lurco, ex eoque quæstu reditus sestertium sexaginta M. habuit.* Plin. lib. 10. c. 20. Varro, Ælian. Vide Macrob. Saturnal. 3. cap. 13. ubi scribit: *M. Varro de pavonibus in villa nutriendis loquens sic ait: primus hos Q. Hortensius augurali cœnâ dicitur posuisse.* Hinc factum *ut ova eorum* denariis veneant *quinis, ipsi facile quinquagenis, &c.*

Rhombum.) Exquisiti saporis piscem. Gall. *turbot*. De eo Epod. 2. v. 50.

121. *Gallis.*) Cybelæ sacerdotibus, eviratis, castratis, adeoque moram sponte ferentibus.

Philodemus.) Quis ille, incertum. Afferunt vulgo Poetam Epicureum, patriâ Gadaræum, qui Græce scripsit quædam Epigrammata. Meminere Strabo, Asconius &c.

123. *Neque longa magis, &c.*) *Adjuta cothurnis*, ut ait Juvenal. Sat. 6. v. 505.

124. *Magis alba.*) Pictis & dealbatis cretâ vel cerussâ genis, *cerussatis buccis*, ut loquitur Cicero in Pison. Propert. lib. 3. Eleg. 23.

Cum tibi quæsitus candor in ore foret.

Martial. lib. 7. Epig. 24.

cerussatâ candidiora cute.

126. *Ilia & Ægeria est.*) Tanti facio, quanti illam Romuli matrem & Ægeriam Nympham cum qua Numæ consuetudo.

129. *Vel pallida.*) Alii legunt, *væpallida*, ut apud Pers. *vægrandis*, augente significationem particula: valde pallens & pavens.

130. *Conscia.*) Adulterii conciliatrix, vel simpliciter *conscia*, herilis flagitii particeps ancilla: proindeque metuens ne iratus herus furorem in ipsam vertat, ejusque crura fuste verberet, truncet, frangat.

131. *Doti deprensa.*) Uxor a viro deprehensa in adulterio metuat suæ doti: id est, ne dotem amittat. Hanc enim illi adimebat lex Julia, & marito adjudicabat: interficere vero deprehensam patri quidem permittebat, non autem marito: cui tamen id licuit ante Juliam legem. Ulp. reg. Tit. 6. Cato apud Gellium l. 10. c. 23. Valer. Max. lib. 8. c. 2. ubi insigne C. Marii judicium in C. Titinnium Minturnensem, qui cum Fanniam uxorem in adulterio deprehensam repudiasset, ac dote spoliare conaretur; Marius Fanniam impudicitiæ ream sestertio nummo, Titinnium autem summâ totius dotis damnavit: præfatus se hanc judicandi rationem secutum, quod sibi liqueret Titinnium impudicam eo animo duxisse, ut ejus doti insidias strueret.

Egomet mihi.) Ne verbera, plagas, necem subire cogar, aut saltem pecuniâ me redimere.

133. *Aut pyga.*) Ne mihi perna succidatur, aut raphanismum patiar. De eo Juvenalis ante citatus.

Aut fama.) Lex enim infamiam adulteris inurebat.

Fabio vel judice vincam.) Hunc celebrem eo tempo-

SATIRA III.

Aliena quisque peccata videt, ad propria cæcutit. Vitia leviora in amicis debent excusari. Male Stoici asserunt paria esse omnia peccata.

OMNIBUS hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati,
Injussi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæsar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris, atque suam, non
Quidquam proficeret; si collibuisset, ab ovo
Usque ad mala citaret, io Bacche, modo summâ
Voce, modo hac resonat quæ chordis quatuor imâ.
Nil æquale homini fuit illi: sæpe velut qui
Currebat fugiens hostem, persæpe velut qui

Ju-

INTERPRETATIO.

CUNCTIS hoc inest vitium cantoribus, ut cum familiaribus rogati cantare, semper renuant: minime rogati nunquam cessent. Id habebat Tigellius ille Sardus. Augustus qui cogere potuisset, si rogaret per benevolentiam patris & suam, nihil obtinebat. Quod si placeret, ab ovo usque ad poma recitabat, io Bacche, nunc supremâ voce, jam infimâ quæ resonat in *fidibus quatuor. In illo homine nihil simile erat: qui interdum currebat quasi hostem fugeret, alias* lentus incedebat, *tanquam*

ANNOTATIONES.

pore Jurisconsultum salse notat Horatius: *vincam*, inquiens, *judice Fabio*, qui in adulterio aliquando deprehensus malo suo expertus est, *miserum esse deprehendi*.

1. *Omnibus hoc.*) Serium nihil præfert ac spondet prima frons hujus Satiræ: at si totam spectes, nihil usquam serium magis. Itaque in hac, ut & in præcedenti, callidus ubique Horatius & summe vafer, ab jocoso exordio quo animum lectoris excitat, ad graviora quæque sensim progreditur, ac morum præceptiones insinuat præstantissimas. Hic scopus est, Virgilium *animæ dimidium suæ* tueri adversus obtrectatores quosdam, qui *ingentis* alioqui virum *ingenii*, ob leviora quæpiam vitia, iniquius vellicabant.

3. *Sardus Tigellius.*) Vel nomen est proprium *Sardus*, vel gentile ab Sardinia patriâ. Neque certe idem est qui Hermogenes, de quo postmodum. Utrique nomen *Tigellius*: at hic vivebat adhuc dum hæc Poeta scriberet, ut legenti patet: ille vero jam vitâ cesserat: quod quidem perspicuum est ex Satiræ præcedentis initio.

4. *Cogere posset.*) Pro summa & Imperatoria auctoritate.

5. *Patris.*) Patris sui per adoptionem, Julii nempe Cæsaris, a quo Tigellius beneficiis haud mediocribus, & gratiâ singulari honoratus fuerat, ut dictum est in superioribus.

6. *Ab ovo usque ad mala.*) A principio cœnæ ad finem. Poma & bellaria ad secundam mensam pertinere, notum est: initium vero cœnæ duci ab ovis, vel Epistola ad Pætum, quæ est 20. lib. 9. Cic. satis ostendit: *integram famem ad ovum affero*, inquit. Hinc & Apuleius ova *gustulum* cœnæ vocat. Vide Just. Lips. antiq. Lect. l. 3.

7. *Csaret, io Bacche.*) Recitaret carmen ab ipsomet forte compositum, sic incipiens: *io Bacche*: vel cujus hoc esset epodium rythmi, versiculus intercalaris, recantatio, gall. *le refrain*, *la reprise*. Apage qui legunt *Io Bacchæ*, id est, Bacchantes. Te vero, lector, ne moveat brevis syllaba in voce, *Bacche*: id enim & concinnum & elegans, cum ipsa formula citatur.

Summâ voce.) Acutissimâ. Gall. *le dessus*.

8. *Imâ.*) Gravissimâ. Gall. *la basse*.

Resonat quæ chordis quatuor.) Tigellius voce pariter & fidibus canebat, tetrachordo scilicet, seu instrumento mnsico quatuor chordarum, modo supremas, modo infimas tangens partes, voci nunc summæ nunc imæ accommodans; vel summos imis modulos ac numeros ex arte miscens atque attemperans.

9. *Nihil æquale homini fuit illi.*) Ille homo sibimet dissimilis erat, varius, inconstans.

Sæpe currebat, &c.) Sallust. in Catilin. *citus modo, modo tardus incessus erat*. Cic. Offic. 1. n. 131. *Cavendum est autem ne aut tarditatibus utamur in gressu mollioribus, ut pomparum ferculis similes esse videamur: aut in festinationibus suscipiamus nimias celeritates; quæ cum fiunt, anhelitus moventur, vultus mutantur, ora torquentur: ex quibus magna significatio fit, non adesse constantiam*. Vide Senec. Epist. 22.

10. *Velut qui Junonis sacra ferret.*) Proverbium est, ἡραῖον βαδίζειν, *Junonium, seu Junonis ad instar procedere*. Inde natum, quod Junonii incessus gravitas & majestas celebretur

Vir-

Digitized by Google

Junonis sacra ferret. Habebat sæpe ducentos,
Sæpe decem servos. Modo reges, atque tetrarchas,
Omnia magna loquens: modo sit mihi mensa tripes, &
Concha salis puri, & toga, quæ defendere frigus,
Quamvis crassa, queat. Decies centena dedisses
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipsum
Mane, diem totam stertebat; nil fuit unquam
Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi, Quid tu,
Nullane habes vitia? Imo alia, haud fortasse minora.
Mænius absentem Novium cum carperet, Heus tu,
Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis

Ver-

INTERPRETATIO.

Junonis sacra portaret. Aliquando famulos habebat ducentos, sæpius decem. Nunc jactitans reges & præfectos, & cuncta summa: mox vero ajebat: *Adsit mihi* tantum *mensa tripes, & concha puri salis, ac toga quantumvis crassa, quæ arcere frigus valeat. Huic* autem *parco paucis contento* si *donasses decies centena, post quinque dies nihil supererat in crumena. Vigil traducebat noctes usque ad* lucem *matutinam: die* vero *integrâ dormiebat. Nihil unquam fuit æque sibi dissimile. Jam mihi non nemo dixerit; Tu* autem *quid? nullane habes vitia? Quin imo diversa* habeo, *nec forsitan leviora. Cum* aliquando *Mænius reprehenderet Novium absentem, quidam dixit: Heus tu non te ipsum nosti? an velut incognitum nobis imponere*

ANNOTATIONES.

Virgil. Æn. 1. v. 50. Quapropter etiam boves ad ejus sacra quæsitas idem refert Georgic. 3. v. 532. nimirum ob tarditatem. Hinc & virgines dictæ [illegible], quæ gravi & lento gradu procedebant in Junonis sacris, imposita capitibus canistra ferentes, in quibus continebantur res ad illa necessariæ. Cic. in Verrem: *Erant præterea ænea duo signa, eximiâ venustate, virginali habitu atque vestitu: quæ manibus sublatis sacra more Atheniensium virginum reposita in capitibus sustinebant. Canephoræ ipsæ vocabantur.* Ovid. 2. Metamorph.

Illo forte die castæ de more puellæ
Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.

Ex his patet canephoras extitisse Junoni, Cereri, Palladi. Vide lib. 2. Sat. 8. v. 14.

12. *Tetrarchas.*) Præfectos quatuor provinciis.

13. *Sit mihi mensa tripes.*) Paulo ante grandia & summa quæque in ore habebat: jam vero ait; Pauca & parva sufficiunt; modicam & vilem volo supellectilem; satis mihi est una *mensa tripes*, &c. ut vulgo. Nam magnatibus non unica sed plurimæ, eæque uno pede nixæ, saltem quædam. Luxuriam istam proscribit Juvenalis Sat. 1.

. . . . . *latos sustinet orbes*
Grande ebur, & magno sublimis pardus hiatu.

Dio in Nerone refert, Senecæ adfuisse mensas tripedes e cedro quingentas. Just. Lipsius ante cit. rem luculenter exponit: in cœnaculo, inquit, mensa collocabatur rotunda, plebeiorum tripes, & e simplici ligno, divitum ac procerum citrea, acerna, aut quam lamina integebat argentea, ac pes eburnus fabrefactus, puta in modum pardi aut leonis sustinebat.

14. *Concha salis puri.*) Tenue salinum e concha vel merus sal, pro omni obsonio. Vide lib. 2. Sat. 2. v. 17.

. . . . *cum sale panis*
Latrantem stomachum bene leniet.

Porro cur assidua veteribus & quasi sacra mentio salini & salis, intelliges, lector, ex Plutarcho, Sympos. lib. 5. cap. 10. ubi & citatur Homerus *salem divinum* nuncupans.

Toga crassa.) Juvenal. Sat. 9. vers. 28. *pingues lacernas* vocat. Martialis lib. 4. Epigram. 59. *pinguem Sequanicæ textricis alumnam* dicit.

15. *Decies centena.*) Hic ut & alibi semper subaudi, *millia sestertium*. Interdum & *decies* solummodo auctores scribunt, supple, *centena millia sestertium*, ad significandam ingentem summam.

Juvenal. Sat. 10.

decies centena dabuntur.

Quæ summa ex Budæi supputatione facit monetæ nostræ Gallicæ 25000. *écus*.

16. *Quinque diebus nihil erat in loculis.*) Hunc Tigellium omnino profusum ac prodigum ostendit Satira præcedens.

19. *Nunc aliquis dicat. &c.*) Prolepsis eximia.

21. *Mænius absentem Novium.*) Mænius ille est, de quo jam Sat. præced. v. 101. qui scurrilitate magnus evasit; ac dilapidatis bonis, tandemque divenditâ quam habebat residuam ad forum domo, unam sibi columnam excepit, e qua gladiatores spectaret. Ejus meminit Lucilius: ut notat hic vetus interpres. De Novio tanquam homine vitiis perdito dicetur post in Sat. 6.

Absentem cum carperet.) Mænius sic describitur dicax & vorax, lib. 1. Ep. 15.

Quolibet in quemvis opprobria fingere sævus;
Pernicies, & tempestas, barathrumque macelli,
Quicquid quæsierat ventri donabat avaro.
. . . .
. . . . *Mænius idem*
Quicquid erat nactus prædæ majoris, ubi omne
Verterat in fumum & cinerem, &c.

Digitized by Google

Verba putas? Egomet mî ignosco, Mænius, inquit.
Stultus & improbus hic amor est, dignusque notari.
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? at tibi contra
Evenit, inquirant vitia ut tua rursus & illi.
Iracundior est paulo, minus aptus acutis
Naribus horum hominum: rideri possit, eo quod
Rusticius tonso toga defluit, & male laxus
In pede calceus hæret. At est bonus, ut melior vir
Non alius quisquam: at tibi amicus; at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore. Denique teipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala. Namque
Neglectis urenda silix innascitur agris.
Illuc prævertamur; amatorem quod amicæ

Tur-

INTERPRETATIO.

contendis? Tum *Mænius respondit, ipse mihi indulgeo.* Atqui, retulit alter, *iste amor insanus est & iniquus ac reprehensionem meretur.* Enimvero *quandoquidem perspicis tua vitia, lippiens oculis unctis, quare in peccatis amicorum adeo perspicax es, velut aquila, aut anguis Epidaurius? Verum tibi vicissim accidit, ut etiam vitia tua alii pariter inquirant.* Sic quidam ajunt: *Ad iram* ille *paululum est pronior: parum idoneus naribus istorum hominum: illudi potest quod toga delabitur ei inconcinne tonso, atque laxior calceus pedi non bene inhæret: sed probus est vir,* inquam ego, adeo *ut nemo* sit *probior: sed tibi amicus: sed mens magna tegitur eo corpore non ita* belle *composito. Uno verbo, temet examina, utrum vitia quæpiam tibi natura ingeneraverit, vel prava consuetudo. Etenim silix comburenda crescit in agris incultis. Huc potius deveniamus, quod amatori conniventi vitia*

ANNOTATIONES.

25. *Pervideas oculis mala lippus inunctis.*) Quamvis optime videas tua mala, connives tamen ad illa, fingisque non videre, quasi *lippus*, habensque oculos mordacei pituitâ suffusos, qua visûs acies obtunditur & obscuratur.

27. *Aquila.*) Acuto prorsus visu pollet. Plin. lib. 10. c. 3. Vide quæ annotavi lib. 4. Od. 4.

Serpens Epidaurius.) Metonym. pro quolibet serpente, seu potius, dracone, qui a δέρκω, vel δέρκειν, *videre*, nomen accepit; quasi ὀξὺ δέρκων *acute perspiciens*. Hinc thesauris incubantes dracones, causâ custodiæ, antiqui finxerunt. Fest. De *Epidaurio serpente* Tit. Liv. lib. 11. Epitome. Valer. Maxim. l. 1. c. 8. & alii. Nempe cum peste urbs laboraret, ex Sibyllinis libris Romani profecti sunt Epidaurum Peloponnesi civitatem, ubi Æsculapius colebatur. Cumque numen invitarent ut Romam se conferret, serpens seu Æsculapius anguis specie conspectus est ad navem Romanorum pergere. Itaque Romam delatus, in insula Tiberis cum triduo visus esset, postea non comparuit. Illic autem posuerunt illius simulacrum.

29. *Iracundior est paulo.*) His versibus indicari ac velut pingi Virgilium, tradit vetus Interpres.

Minus aptus acutis naribus horum hominum.) Parum aptus ad congressus aulicorum hominum, qui solent esse dicaces ac derisores: quales sunt qui *acutis* sunt *naribus*. Pers. Sat. 1. v. 40.

Rides, ais, ac nimis uncis
Naribus indulges.

31. *Rusticius tonso toga defluit, &c.*) Tria scilicet aulici vitia exprobrabant Virgilio, quod iracundior, quod morosior esset, quod corporis nitorem habitûsque concinnitatem haud curaret. In hac porro cultûs negligentia tria hic notantur: quod, rusticorum more, barba male tonsa, & capilli inæqualiter decurtati: quod toga non satis composita; quod calcei pedibus haud bene apti & accommodati. Ovidius,

Ne vagus in laxa pes tibi pelle natet.

32. *At est bonus, &c.*) Tres virtutes affert conspicuas, quarum splendor leviores nævos debeat obtegere & compensare. Erat enim Virgilius vir optimus: erat fidei in amicos observantissimus; erat ingenio grandi præditus.

37. *Neglectis urenda silix innascitur agris.*) Sicut inutiles & noxiæ herbæ crescunt in agro inculto; sic vitia in animo Philosophiæ documentis ac virtutibus non imbuto.

38. *Amatorem quod amicæ turpia decipiunt cæcum vitia.*) Theocrit. Eidyll. 6 ἔρωτι πολλάκις τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται, *amori sæpe non pulchra pulchra videntur.* Idem Eidyll. 10. *o Bombyca venusta, omnes te Syram vocant, macram sole adustam: Ego vero solus, dico te flavam esse sicut mel.*

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant; veluti Balbinum polypus Agnæ;
Vellem in amicitia sic erraremus; & isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At, pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire. Strabonem
Appellat pætum pater; & pullum, male parvus
Si cui filius est; ut abortivus fuit olim
Sisyphus: hunc varum, distortis cruribus; illum
Balbutit scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit; frugi dicatur. Ineptus,
Et jactantior hic paulo est; concinnus amicis
Postulat ut videatur: at est truculentior, atque
Plus æquo liber; simplex, fortisque habeatur.
Caldior est; acres inter numeretur: opinor,
Hæc res & jungit, junctos & servat amicos,

At

INTERPRETATIO.

amica vel maxima non videntur, quin & jucunda sunt: quemadmodum Balbino polypus Agnæ. Optarem ut sic deciperemur erga amicos: & virtus decorum nomen imposuisset isti errori. Verum enim debemus non aspernari vitium amici, si aliquid insit: velut pater filii nævos haud fastidit. *Strabonem pater vocat pætum: & pullum dicit qui filium habet pusionem, qualis abortivus extitit pridem Sisyphus: hunc* qui *distortus* est *cruribus, appellat varum: illum vero male nixum pravis talis, balbutiendo scaurum* nuncupat. Sic igitur si *quis* amicorum *parcius vixerit, appelletur frugalis. Qui tantulum importunus atque jactabundus fuerit,* dicamus: *cupit lepidus videri familiaribus: sed est asperior & paulo liberior;* is *æstimetur sincerus & animosus: ferventior est? inter fortes censeatur. Hoc, ut arbitror, & amicos sociat & consociatos retinet.*

ANNOTATIONES.

39. *Aut etiam ipsa hæc delectant.*) Cic. 1. de Nat. Deor. n. 80. *Nobis qui adolescentulis delectamur, etiam vitia sæpe jucunda sunt. Nævus in articulo pueri delectat Alcæum. At est corporis macula nævus; illi tamen hoc lumen videbatur. Q. Catulus dilexit municipem tuum Roscium ... huic pulchrior Deo. At erat, sicut hodie est, perversissimis oculis. Quid refert, si hoc ipsum salsum, illi venustum videbatur?* Huc etiam pertinet, quod scribit Lucret. in fine l. 4.

Nam divinitus interdum Venerisque sagittis
Deteriore fit ut formâ muliercula ametur.

. . . .

Quod superest consuetudo concinnat amorem.

Et paulo ante:

Nam faciunt homines plerumque cupidine cæci;

. . . .

Pravas turpesque videmus
Esse in deliciis.

40. *Balbinum polypus Agnæ.*) Agnæ amicæ polypus licet fœtens delectat Balbinum amatorem. De polypo narium morbo, Vide Epod. 12.

41. *In amicitia sic erraremus.*) Amicorum vitia dissimulantes, excusantes, obvelantes.

Isti errori nomen virtus posuisset honestum.) Quintil. lib. 3. c. 7. *Quia sunt quædam virtutibus ac vitiis vicinitas, utendum proxima derivatione verborum, ut pro temerario fortem, pro prodigo liberalem, pro avaro parcum vocemus. Quæ eadem etiam contra valent.*

44. *Strabonem appellat pætum.*) *Strabo*, cujus oculi sunt distorti. Gall. *louche*.

Pætus.) Cujus oculi sunt semiclausi, leviter declinati; item qui tremuli huc & illuc celeriter volvuntur. Tales autem Veneri fuisse non sine aliqua gratia & decore, ajunt.

45. *Pullum.*) Suet. Calig. c. 13. *exoptatissimus erat princeps... quod infantem plerique cognoverant ..... super fausta nomina, sidus, & pullum, & pupum, & alumnum appellabant.*

Male parvus.) Nanus, pusio, pumilio: quasi *abortivus*, cui justam magnitudinem natura non tribuit, quam aliis dare solet.

47. *Sisyphus.*) Filius M. Antonii Triumviri, staturâ quidem fuit duntaxat bipedali, sed ingenio acutissimo; unde nomen, quod perinde callidus esset ac Sisyphus ille fabulosus, de quo lib. 2. Od. 14. & Epod. ult.

Varum.) Qui pedes habet introrsum retortos.

48. *Scaurum.*) Talos habentem extantes, vel inversos ac tortuosos.

Balbutit.) Invidiæ minuendæ causa balbutiendo Scaulum vocat, *l* pro *r* pronuntians: quod familiare est balbis. Porro nobiles Romæ fuisse Strabones, Varos, Scauros, Pætos, nemo nescit.

49. *Ineptus.*) Cic. 2. de Orat. *Qui aut tempus quid postulet non videt; aut qui plura loquitur, aut se ostentat; aut eorum quibuscum est, vel dignitatis vel commodi rationem non habet, aut denique in aliqua genere aut inconcinnus aut multus est, is ineptus dicitur.*

50. *Concinnus.*) Commodus, se attemperans moribus & ingenio eorum, quibuscum versatur ac vivit. Gall. *de bonne humeur, complaisant, de bonne compagnie.*

52. *Liber.*) Libere veritatem eloquens.

At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum vivit; multum est demissus homo, Illi
Tardo cognomen pinguis damus. Hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum,
Cum genus hoc inter vitæ versetur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina: pro bene sano
Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.
Simplicior si quis, (qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi Mæcenas), ut forte legentem
Aut tacitum impellat quovis sermone molestus:
Communi sensu plane caret, inquimus. Eheu
Quàm temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut æquum est,
Cum mea compenset vitiis bona; pluribus hisce,
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet, amari
Si volet: hac lege in trutina ponetur eâdem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat; ignoscat verrucis illius. Æquum est,
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique quatenus excidi penitus vitium iræ, Cæ-

INTERPRETATIO.

At nos ipsas virtutes male interpretamur, & vas purum inficere volumus. Si *bonus aliquis nobiscum vivit, homo est abjectus valde,* inquimus. *Isti lento damus cognomen crassi. Ille dolos omnes eluctatur, & nemini improbo expositum latus præbet, quamvis conversetur cum iis hominibus, apud quos regnant vehemens invidia & criminationes:* hunc *non prudentem & cautum,* sed *versipellem & malitiosum dicimus. Si quis apertior, (qualem non raro tibi me sponte exhibui, o Mæcenas) ut lectioni vacantem vel cogitabundum fortassis interpellet: quacunque allocutione importunus; dicimus, sensu communi omnino est* ille *destitutus. Eheu quàm injustam conditionem nobis statuimus imprudenter! nullus enim sine vitiis nascitur:* atque *is qui levioribus premitur, perfectissimus habetur. Benignus amicus, ut par est, meas virtutes cum vitiis comparans; in illas majores (si quidem majores habeo virtutes,* quam vitia) *propendeat, si diligi cupiat:* ac *pari conditione in eadem librâ ponderabitur. Quisquis petit amicum non lædere suis tuberibus, parcat ejus verrucis. Justum est ut qui postulat indulgentiam suis delictis,* is *parem referat. Denique quoniam omnino resecari vitium iracundiæ,*

ANNOTATIONES.

55. *Invertimus.*) Ipsa bona detorquemus in malum.

56. *Sincerum vas cupimus incrustare.*) Similes sumus ei qui vasi puro lectorium induceret impurum; adeoque inquinaret alioqui bonum & sincerum per sese, male incrustando. Lucil.

. . . . *vagientibus illis*
Incrustatu' calix rutâ caulive bibetur.

57. *Illi tardo cognomen pinguis damus.*) Si quis tardior in deliberando, hunc stupidum vocamus, cum prudens in hoc magis dicendus foret. Cic. Quæst. Acad. 4. *vide quam sit cautus is, quem isti tardum vocant.*

63. *Simplicior.*) Non dissimulator, aut assentator, qui *tempora fandi mollia* & commoda non observans, amicum interpellat seria quæpiam agentem vel meditantem.

Qualem me sæpe, &c.) Dum ita semetipsum accusat Horatius, callide removet a se astutiæ & calliditatis opinionem & famam, qua eum nonnulli aspergebant: atque ipsum Mæcenatem adhibet testem suæ simplicitatis.

68. *Vitiis nemo sine nascitur.*) Demosthen. de corona. *μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστι θεῶν. nihil peccare Deorum est.* Propert.

Unicuique dedit vitium natura creata.

Huc pertinet quod ait Juvenalis Sat. 14.

Mitem animum & mores modicis erroribus æquos
Præcipit.

73. *Tuberibus.*) Vitiis paulo majoribus. Tuber Gall. *une bosse.* Potest etiam referri huc quod Plinius lib. 19. c. 2. callum terræ vocat *tubera.* Gall. *des truffes.*

74. *Verrucis.*) Minoribus vitiis. *Verruca,* ca-

tum

Cætera item nequeunt stultis hærentia: cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur; ac res
Ut quæque est, ita suppliciis delicta coercet?
Si quis eum servum, patinam qui tollere jussus,
Semesos pisces tepidumque ligurierit jus,
In cruce suffigat: Labeone insanior inter
Sanos dicatur: quanto hoc furiosius, atque
Majus peccatum est? paulum deliquit amicus;
Quod nisi concedas, habeare insuavis, acerbus:
Odisti, & fugis, ut Drusonem debitor æris:
Qui nisi, cum tristes misero venere Calendæ,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo historias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus, mensâve catillum
Evandri manibus tritum dejecit: ob hanc rem,

Aut

INTERPRETATIO.

aliaque stultis inhærentia minime possunt; quare non ratio adhibet examen & judicium suum, atque pœnis cohibet peccata, secundum rei cujusque meritum? Si aliquis cruce plectat eum famulum, qui jussus auferre catinum, delibarit semesos pisces, & jusculum adhuc *tepens; ille dementior Labeone putabitur a sapientibus.* At *quanto gravius illo & tetrius est delictum* istud? *amicus peccavit aliquantulum: quod si non ignoscas, censeberis amarior & ferocior: aversaris & fugis non secus ac Drusonem pecuniæ debitor: qui, quoties tristes Calendæ infelici advenerunt, nisi fœnus aut pecuniam* creditam *undecunque expedit, veluti captivus cogitur auscultare importunas scriptiones, protenso collo. Lectum* discubitorium *urinâ inquinaverit ebrius, vel men-*

ANNOTATIONES.

runcula callosa. Gall. *un poireau*. Agell. lib. 3. cap. 7. *ite jubeas milites ad verrucam illam: sic enim M. Cato locum editum appellat;* nempe ob similitudinem.

78. *Ponderibus modulisque suis.*) Ita exprimitur egregie animi pars seu facultas æstimatrix rerum, qua de singulis judicat, & expensis hinc & inde momentis quæ potiora sint, arbitratur, censet, decernit, statuit: Græcis *κριτήριον. hoc veritas dignoscitur*, inquit Laert. in Zen.

80. *Si quis eum servum, &c.*) Quamvis in servos jus vitæ ac necis habeant domini; ne tamen in eos sæviant quasi tyranni, monet eleganter Macrob. lib. Saturn. 1. c. 11. *non quantum decet, sed quantum libet exercere volumus in servos... virga murmur omne compescitur... tussis, sternutamentum, singultus magno malo luitur, &c.*

81. *Ligurierit.*) A Gr. *λείχειν lingere*, Gall. *lécher*, vel *ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ*, quod suave significat. A Liguribus populis, non nisi ineptus quispiam & indoctus crediderit posse deduci. *Ligurierit jus*, Gall. *qui aura trempé ses doigts dans la sauce.*

82. *In cruce suffigat.*) Crux differebat a furca sive patibulo. Hoc erat stipes rectus habens duo cornua, inter quæ inserebatur cervix facinorosi, manus autem ramis illis seu cornibus alligabantur. Itaque nequam gestans furcam seu patibulum, virgis cædebatur a conservis, aut etiam a carnifice: postea vero in crucem interdum agebatur, clavis in ea confixus. Isidor. Orig. lib. 5. c. 27. *Patibuli minor pœna quam crucis. Nam patibulum statim appensos exanimat strangulando: crux autem suffixos diu torquet & cruciat.* De his multa erudite Salmas. Epist. ad Th. Barthol. item J. Lips. de cruce.

Labeone insanior.) M. Antistius Labeo Jurisconsultus, tam petulanti linguâ & pervicaciâ, ut in Augustum multa effutiret, ejusque perperam leges reprehenderet. Sueton. Octav. cap. 54. Dio lib. 54. Gellius lib. 13. c. 12. *agitabat hominem libertas quædam nimia & vecors, usque eo ut D. Augusto jam principe & Rempub. obtinente, ratum tamen pensumque nihil haberet, nisi quod justum sanctumque esse in Romanis antiquitatibus legisset.*

Inter sanos dicatur.) Vult enim sana mens ut nec frustra loquare quod inutile fore cognoscitur; nec temere Principem offendas: denique memineris quod docet Cato:

Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

86. *Drusonem.*) Fœnerator ille improbissimus, perinde ac ineptissimus historiarum scriptor, solebat a debitoribus exigere, si non solverent, ut se legentem audirent: quod quidem erat pœnæ loco durissimæ.

87. *Tristes Calendæ.*) Quod eo tempore fœneratores usuras colligerent, debitoresque vexarent. Vide annot. Epod. 2. v. ult.

88. *Mercedem, aut nummos.*) Fœnus, vel summam creditam.

89. *Porrecto jugulo.*) Vel quasi attentior observantiorque; vel quasi captivus & jugulari paratus. Epist. ad Pison.

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo.

91. *Evandri manibus tritum.*) Antiquitate pre-

tio,

Aut positum ante meâ quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc jucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit, aut si
Prodiderit commissa fide, sponsumve negarit?
Queis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum est; sensus moresque repugnant,
Atque ipsa utilitas, justi prope mater & æqui.
Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum & turpe pecus, glandem atque cubilia propter,
Unguibus & pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ post fabricaverat usus;
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque invenere: dehinc absistere bello,

Op-

INTERPRETATIO.

ut detruserit catinum Evandri manibus contrectatum; propter hoc, vel quod esuriens præripuerit pullum in mea parte patinæ constitutum, an *amicus idcirco minus dulcis mihi fuerit?* Ergo *quid agam si furatus sit* quidpiam, *vel si credita fidei* suæ *revelarit, aut promissis non steteris? Qui contendunt paria esse delicta, hærent quando venitur ad* inquisitionem *veritatis: sensus* communis *& mores reclamant, ipsaque utilitas,* quæ *fere* est *parens justi & æqui. Quando e primis terris homines prodierunt, mutum ac vile pecus; pro glande & cubili certabant unguibus & pugnis, tum fustibus, ac subinde armis, quæ demum indigentia finxerat: donec invenerunt vocabula & appellationes quibus significarent sermonem & cogitationes* suas. *Postea incœperunt*

ANNOTATIONES.

tiosum, fabricatum scilicet tempore Evandri, qui ab Arcadia profectus, avitoque pulsus regno in Italiam appulit; ubi debellatis Aboriginibus tenuit ea loca in quibus Roma nunc est, atque oppidulum in Palatino monte condidit, Virgil. Æneid. 8. Evander Atheniensis plastes a M. Antonio Romam adductus, nihil ad rem.

96. *Queis paria esse, &c.*) Jam transit ad refellenda quædam Stoicorum placita. Cic. de Finib. 4. Zeno Stoicæ disciplinæ antistes sic statuit: *æque miseros esse omnes qui non sunt sapientes:* contra, *sapientes omnes summe beatos esse: recte facta omnia æqualia: omnia peccata paria.*

97. *Sensus moresque repugnant.*) Cic. mox cit. *hæc magnifice primo dici videntur, considerata minus probantur. Sensus enim cujusque, & natura rerum, atque ipsa veritas clamat, quodammodo non posse adduci ut inter eas res, quas Zeno exæquaret, nihil interesset.*

98. *Utilitas justi mater.*) Ex opinione quorumdam arbitrantium ab utilitate profectas leges; nihil autem a natura esse justum. Vide Cic. de leg. 1. *Lex est ratio summa, insita in natura, quæ jubet ea quæ facienda sunt, prohibetque contraria. ... a lege ducendum est juris exordium. Ea est enim naturæ vis, ea mens ratioque prudentis; ea juris atque injuriæ regula.*

99. *Cum prorepserunt, &c.*) Primos homines e terra formatos eductosque vi solis, existimabant Phœnices & Ægyptii.

100. *Mutum & turpe pecus.*) Rudes ac stupidos instar pecudum. Cic. de Invent. 1. *fuit quoddam tempus, cum in agris passim homines bestiarum more vagabantur; & sibi victu ferino vitam propagabant.* Tusc. 5. init. *O vitæ Philosophia dux, ... tu urbes peperisti: tu dissipatos homines in societatem vitæ convocasti: tu eos inter se primo domiciliis, deinde conjugiis, tum litterarum & vocum communione junxisti: tu inventrix legum, &c.*

Glandem.) Is primus fuit hominum cibus, Plin. lib. 16. cap. 5. Lucret. lib. 5.

Glandiferas inter curabant corpora quercus.

Vide Juvenal. Sat. 6. v. 10. & Sat. 13. v. 57.

101. *Unguibus & pugnis.*) Lucret. lib. 5.

Arma antiqua, manus, ungues, dentesque fuerunt,
Et lapides, & item silvarum fragmina rami.

102. *Armis quæ post fabricaverat usus.*) Artis ferrariæ antiquitatem probat sacer contextus. Genes. 4. v. 22. *Tubalcain fuit malleator & faber in cuncta opera æris & ferri.* Lucret. cit.

Posterius ferri vis est ærisque reperta:
Et prior æris erat, quàm ferri cognitus usus,
Quo facilis magis est natura, & copia major.

103. *Donec verba, quibus, &c.*) Lucret. cit. lib. 5.

Proinde putare aliquem tum nomina distribuisse
Rebus, & inde homines didicisse vocabula prima,
Desipere est: nam cur hic posset cuncta notare
Vocibus, & varios sonitus emittere linguæ;
Tempore eodem alii facere id non quîsse putentur?

Et paulo post:

Postremo quid in hac mirabile tantopere est re,
Si genus humanum, cui vox & lingua vigeret,
Pro vario sensu varias res voce notaret;
Cum pecudes mutæ, cum denique secla ferarum
Dissimiles soleant voces variasque ciere,
Cum metus aut dolor est, & cum jam gaudia gliscunt.

Oppida cœperunt munire, & ponere leges;
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam ** teterrima belli
Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes, more ferarum,
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu injusti fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest justo secernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis:
Nec vincet ratio hoc, tantumdem ut peccet, idemque
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus Divûm sacra legerit. Adsit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas:
Ne scuticâ dignum, horribili sectère flagello.
Nam, ut ferulâ cædas meritum majora subire
Verbera, non vereor; cum dicas esse pares res

Fur-

INTERPRETATIO.

bello abstinere, urbes moliri, leges condere, ne ullus esset fur, latro, mœchus. Etenim ante Helenam mulieres fuerunt causa bellorum funesta. At illi interciderunt obscurâ morte, quos ruentes in libidinem obviam, belluarum instar, prosternebat viribus superior, tanquam taurus in armento. Leges institutas contra injustum, confitearis oportet, si mundi tempora & annales perscruteris. Neque valet natura distinguere æquum ab injusto, sicut discernit bonum a malo, & res evitandas ab exoptandis. Nec ratio probabit istud, quod tam graviter delinquat is qui novellas brassicas disruperit in alterius hortulo, quàm ille *qui noctu rapuerit Deorum sacra. Statuatur lex pares delictis pœnas decernens: neque gravibus flagris cædas* eum, qui *lorum* duntaxat *meritus est. Etenim haud metuo ne ferulâ* tantum *plectas graviori dignum castigatione; si-*

ANNOTATIONES.

105. *Oppida cœperunt munire.*) Vide Juvenal. Sat. 15. v. 151. &c.

Oppida.) Ab ope dicuntur, quod opis causâ, tutiorisque habitationis muniantur: ex Varrone lib. 4. de Ling. Lat. Festus autem ex Cicerone, dici ait, quod opem præbeant, quodque suas opes illuc conferant homines.

106. *Latro.*) Nomen hoc alii deducunt, seu quod latenter insidias struat, seu quod a latere adoriatur prætereuntes: Isidor. Fest. Prisc. Alii, quod ferrum ad latus habeat, perinde ac satellites, Regis aut Principis latus stipantes, qui inde *latrones* olim dicti, quasi *laterones*: Varro, Servius. Alii etiam aliter.

107. *Nam fuit ante Helenam, &c.*) De Helena Troiani excidii causâ, lib. 1. Od. 15. Sæpius autem feminas bellis occasionem dedisse, liquet ex Herodot. lib. 1. Athen. lib. 13. cap. 1. item ex sacris paginis. Genes. c. 34. Judic. c. 19. & 20.

108. *Ignotis perierunt mortibus.*) Intercidit eorum memoria, quia defuit qui scriberet historias priorum temporum.

111. *Jura inventa metu injusti.*) Conditas leges ad coercendas injurias, & injustas actiones, pro publica utilitate & societate constabiliendâ.

112. *Fastos evolvere.*) Evolvere scilicet involutas & complicatas membranas, in quibus scripta ratio temporum historiaque continetur.

113. *Nec natura potest justo secernere iniquum, &c.*) Naturaliter enim cognoscimus quid nobis sit bonum, utile, jucundum: quid contra malum & adversum: at non ita quid justum, quid injustum. Testis Apostolus ad Rom. Epist. cap. 5. *peccatum non imputabatur, cum lex non esset*; & cap. 7. *peccatum non cognovi nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces.*

117. *Sacra legerit.*) Sacrilegium perpetrarit.

118. *Pœnas irroget æquas.*) Magnas magnis, minores minoribus delictis. At contra Stoici, apud Cic. pro Muræna, n. 91. *omne delictum scelus esse nefarium; nec minus delinquere eum, qui gallum gallinaceum, cum opus non fuerit, quàm eum qui patrem suffocaverit.* Istam vero disciplinam austeriorem hauserant e legibus Draconis cuilibet peccato vel leviori pœnam statuentis mortem: unde non atramento sed sanguine scriptas ajebat Demades. Plutarch. in Solone.

119. *Scuticâ.*) σκύτος, *corium*; e quo flagellum levius.

Horribili flagello.) Nimirum e virgis fascibusque magistratuum, *flagellis triumviralibus*,

Od.

Furta latrociniis, & magnis parva mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui sapiens est,
Et sutor bonus, & solus formosus, & est rex;
Cur optas quod habes? Non nosti quid pater, inquit,
Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi nunquam
Nec soleas fecit: sutor tamen est sapiens. Quo?
Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus est modulator: ut Alfenus vafer, omni
Abjecto instrumento artis, clausâque tabernâ,
Sutor erat; sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex, sic rex solus. Vellunt tibi barbam

La-

INTERPRETATIO.

quidem asseveras æqualia esse latrociniis furta, & prædicas eâdem te falce amputaturum magna & parva crimina, *si regnum tibi deferant homines*. Atenim *si sapiens* quisque *est opulentus, & peritus sutor, & solus pulcher, imo etiam rex, quare petis* id *quod possides?* Ohe, *respondet* ille: *nequaquam intelligis quid loquatur magister Chrysippus. Sapiens nunquam sibi fecit crepidas aut soleas; sapiens tamen sutor est. Qua* ratione? *Quemadmodum licet taceat Hermogenes, nihilominus est bonus cantor ac musicus; sicut* etiam *Alfenus* ille *solers, relicto quolibet artis* suæ *instrumento, & clausâ tabernâ, erat sutor; ita sapiens artifex est cujusvis operis perfectis-*

ANNOTATIONES.

Od. 4. lib. 4. Quod quidem & ignominiam & pœnam atrociorem inurebat.

122. *Furta latrociniis.*) Fures agunt clam, & surripiunt apud incautos: latrones vim apertam adhibent. Quanto vero hi quàm illi nocentiores sint, nemo non sentit: quod tamen Stoici negabant.

123. *Falce simili.*) Æquali severitate, pœnam eamdem statuendo, gravem scilicet tam parvis quam majoribus peccatis: quod rationi repugnat, ut ante dictum est.

124. *Si dives qui sapiens, &c.*) Ex occasione deridet aliud Stoicorum placitum, *solum sapientem esse regem & omnia*.

126. *Non nosti quid, &c.*) Stoicus respondet: mentem & disciplinam nostram parum capis.

Pater.) Sectæ nostræ princeps.

127. *Chrysippus.*) Zenonis discipulus. De quo Laert. lib. 7. *nisi Chrysippus fuisset, porticus non esset*. Cic. Academ. Quæst. 4. num. 78. *fulcire putatur porticum Stoicorum*. Ibid. paulo ante. *De eo queri solent Stoici: dum studiose omnia conquisierit contra sensus & perspicuitatem, contraque omnem consuetudinem, contraque rationem, ipsum sibi respondentem, inferiorem fuisse: itaque ab eo armatum esse Carneadem*. De Nat. Deor. 1. *Stoicorum somniorum vaferrimus interpres*. Et postea: *Zeno Chrysippum nunquam nisi Chesippum vocat*. Quintil. lib. 1. c. 1. & alibi ejus meminit.

Sapiens crepidas sibi, &c.) Explicat mentem Stoicorum.

Crepidas, soleas.) Κρηπὶς, *fundamentum, basis*. Gell. lib. 13. cap. 20. ait, *soleas* a Romanis, a Græcis autem κρηπῖδας crepidas, seu crepidulas vocari ea calceamenta, quibus plantarum calces tantum infimæ teguntur, cætera prope nuda, & teretibus habenis juncta sunt. Porto primam corripi syllabam, certe contra etymon, ut patet. Idem testatur illud calceamenti genus proprium philosophis extitisse. Declarat & Persius Sat. 1. v. 127.

Non hic qui in crepidas Graiorum ludere gestit.

129. *Hermogenes.*) Cantor & musicus iste etiam dum tacet, peritus est tamen canendi & modulandi: sive, canoram habet vocem atque musicorum solertiam modulorum.

130. *Alfenus.*) Hunc salse mordet & vellicat, quasi aliud agens. Alfenus cognomento Varus egregie a Virgilio canitur Eclog. 9. olim Cremonæ sutrinam exercuerat; sed quod valebat ingenio, vilem artem pertæsus Romam venit, ubi factus *Servii Sulpitii discipulus, rerumque antiquarum non incuriosus*, ut habet Gellius l. 6. cap. 5. juris scientia clarus evasit, summo etiam Consulatûs honore perfunctus.

133. *Sic rex solus.*) Non tantum sapiens eligi rex potest, sed est solus eo nomine dignus. Cic. 3. de Finib. in fine: *Rectius enim sapiens appellabitur rex quam Tarquinius, qui nec se nec suos regere potuit: rectius magister populi (is enim est Dictator) quam Sylla, qui trium pestiferorum vitiorum, luxuriæ, avaritiæ, crudelitatis, magister fuit: rectius dives quam Crassus, qui nisi eguisset, nunquam Euphratem nullâ belli causa transire voluisset. Recte ejus omnia dicentur, qui scit uti solus omnibus. Recte pulcher etiam appellabitur: animi enim lineamenta sunt pulchriora quam corporis: recte liber, non obediens cupiditati: recte invictus, cujus etiamsi corpus constringatur, animæ tamen vincula injici nulla possint, &c.*

Vellunt tibi barbam, &c.) Reponit Horatius: quanquam te jactas regem, o stoice, tibi tamen impune illudunt pueri; sicut solent fatuos sectari, & insultare.

Digitized by Google

Lascivi pueri: quos tu nisi fuste coerces,
Urgeris turbâ circum te stante, miserque
Rumperis, & latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
Rex ibis, neque te quisquam stipator, ineptum
Præter Crispinum, sectabitur: & mihi dulces
Ignoscent, si quid peccavero stultus, amici:
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatusque magis vivam te rege beatus.

INTERPRETATIO.

simus, ita rex solus. Attamen *barbam tibi vellunt petulantes pueri, quos baculo si non abigas, premeris turbâ circumsistente, & infelix vociferando frangeris,* o *magnorum regum maxime. Ne prolixior sim, quandiu te lavatum ibis,* o *rex,* dato *quadrante, nec te comitabitur quispiam satelles, nisi fatuus Crispinus: mihi quoque amici faciles indulgebunt, si quoddam stultus ego admisero delictum; & vicissim illorum peccata facile tolerabo: atque vivam privatus te rege felicior.*

ANNOTATIONES.

Vellunt barbam.) Barbatos fuisse Philosophos dixi, ad Pers. Sat. 4. init.

Barbatum hac crede magistrum
Dicere.

Barbam autem vellere, dici, pro, illudere, pariter ostendi, ad Pers. Sat. 1. in fine, ubi

Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.

Et Sat. 2. v. 28.

Idcirco stolidam prabet sibi vellere barbam
Jupiter?

134. *Fuste.*) Hoc velut sceptrum. Cynicis baculum tribuunt Laert. in Antisthene, Herodian. in Commodo: Apuleius Florid. 4. Auson. Epigram. 52. de Diogene.

Pera, polenta, tribon, baculus, scyphus, arcta supellex
Ista fuit Cynici, &c.

135. *Urgeris turbâ, &c.*) Vix fuste & clamoribus abigere potes urgentem te turbam plebis ac puerorum tibi insultantium molestissime.

137. *Quadrante.*) Quartâ assis parte, quam plebeii mercedem exiguam solvebant pro balneo publico. Scilicet opulenti balnea domi habebant, ut notavi ad Pers. Sat. 5. v. 126.

Lavatum.) Is erat priscis mos lavandi frequenter, præsertim ante cœnam. Plin. lib. 3. Epist. 1. *ubi hora balnei nuntiata est, quæ est hyeme nona, æstate octava . . . Lotus accubat, & paulisper cibum differt. Interim audit legentem remissius aliquid & dulcius . . . apponitur cœna, &c.*

138. *Neque te quisquam stipator, &c.*) Sensus est: quandiu inops, abjectus, & despicatissimus cuilibet eris, licet regem te existimes; ego vero te tuasque superbas opiniones, placitaque insulsa contemnam, & cum omnibus sentiam dicamque esse peccata quædam leviora, quibus oporteat ignosci: teque beatior vivam.

139. *Crispinum.*) Is est Stoicus ille, de quo in fine Satiræ primæ.

Mihi dulces ignoscent si quid, &c.) Vide Plin. lib. 8. Epist. 22. ubi sic scribit: *Eos etiam qui non indigent clementiâ ullius, nihil magis quam lenitas decet. Atque ego optimum & emendatissimum existimo, qui cæteris ita ignoscit tanquam ipse quotidie peccet: ita peccatis abstinet, tanquam nemo ei ignoscat . . . Mandemus memoriæ quod vir mitissimus, & ob hoc quoque maximus Thrasea crebro dicere solebat:* Qui vitia odit, homines odit.

SATIRA IV.

Refutat nonnullos qui maledicos vocant eos Poetas, a quibus juste notantur. Ait vero ideo se in vitiosos stylum distringere, ut & ipsis & sibimet horrorem incutiat vitiorum.

EUPOLIS, atque Cratinus, Aristophanesque poetæ,
Atque alii, quorum comœdia prisca virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
Quod mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus, multâ cum libertate notabant.

Hinc

INTERPRETATIO.

EUPOLIS, Cratinus, & Aristophanes, aliique veteris comœdiæ auctores, si quispiam merebatur notari velut improbus, aut fur, aut adulter, aut homicida, vel qualitercumque infamis, hunc *carpebant multâ cum libertate. Hos totus Lucilius*

ANNOTATIONES.

1. *Eupolis, &c.*) In hac Satirâ ingeniose defendit se Horatius contra malevolos, qui ipsum & nimis mordacem, & Lucilio inferiorem ajebant.

Eupolis, Cratinus, Aristophanes.) Tres isti Poetæ eâdem ætate vixerunt, annis ante Christum circiter quadringentis. Cratinus senior: post hunc Eupolis, ejus stylum diligenter imitatus: sequitur Aristophanes, quem Plato medium inter illos dicit, nempe Cratino æque vehementem, minus tamen acerbum; Eupolidis autem urbanitatem assecutum. Horum meminit Vell. Paterc. lib. 1. *Quis abunde*, inquit, *mirari potest, quod eminentissima cujusque professionis ingenia in idem arctati temporis spatium congregantur . . . una nec multorum annorum intervallo divisa ætas per divini spiritus viros Æschylum, Sophoclem, Euripidem illustravit tragœdias: una priscam illam sub Cratino, Aristophane, & Eupolide comœdiam: ac novam Menander, æqualesque ejus, &c.* Jul. Pollux. Macrob. Plutarch. Athen.

Cratinus.) Is Athenis oriundus, ibidem primus satiricam fabulam produxit in Dionysiis: bibacissimus fuit; ad annum centesimum vitam protraxit.

Eupolis.) Fabulas seu comœdias ille septemdecim scripsit, ex quibus septem ei victoriam pepererunt. Nominantur: Capræ, Desertor, &c. Periit in navali prælio quod Athenienses adversus Lacedæmonios commiserunt juxta Hellespontum. Ejus interitum adeo luxerunt cives populares, ut etiam edixerint ne deinceps ullus Poeta militaret. Suidas. Macrob. lib. 7. Saturnal. cap. 5. *Notus est omnibus Eupolis inter elegantes habendus veteris comœdiæ poetas.*

Aristophanes.) In hujus corde templum sibi struxisse Gratias, ait Plato. Is quippe Atticos lepores summe exsoluit extulitque. Dubitatur nihilominus an fuerit Atheniensis, an Rhodius, an Ægyptius, &c. Fabulas edidit quatuor & quinquaginta, e quibus supersunt nobis undecim: a Suida recensentur. Nec prætaribo quod ajunt, sancto Joanni Chrysostomo Aristophanem in deliciis atque in manibus assidue fuisse. Quidni, cum & Plautum versarit sæpe S. Hieronymus, in mediis Christianarum exercitationum intervallis, ac subcisivis temporibus: quod ipse quidem scribit ad Eustochium?

2. *Comœdia prisca.*) De hac plura dicam in Epist. ad Pisones. Quintil. lib. 10. c. 1. *Antiqua illa comœdia tum sinceram illam sermonis Attici gratiam prope sola retinet, tum facundissimæ libertatis: etsi est in insectandis vitiis præcipua, plurimum tamen habet virium in cæteris etiam partibus. Nam & grandis & elegans & venusta: & nescio an ulla (post Homerum tamen, quem ut Achillem semper excipi par est) aut similior sit oratoribus, aut ad oratores faciendos aptior. Plures ejus auctores, Aristophanes tamen, & Eupolis, Cratinusque præcipui.*

5. *Multâ cum libertate notabant.*) Pers. Sat. 1. v. 123. *audacem* carpendis vitiis *Cratinum* dixit: ibid. *iratum Eupolidem*. Porro Socratem ipsum vexare non veritus Aristophanes in nubibus: in populum autem Atheniensem probra jactavit haud levia; a quo nihilominus plausus & acclamationes consecutus & laureas. Vide Epist. ad Pis. v. 282. ad ista verba:

. . . *In vitium libertas excidit & vim*
Dignam lege regi.

Cic. de Rep. 4. *Quem illa* (vetus comœdia) *non attigit? vel potius quem non vexavit? cui pepercit? Esto populares homines, improbos in Rempubl. seditiosos, Cleonem, Cleophontem, Hyperbolum læsit: patiamur. Etsi hujusmodi cives a Censore melius est quam a poeta notari. Sed Periclem cum jam suæ civitati maxima auctoritate plurimos annos domi & belli præfuisset, violari versibus: & eos agi in Scena non plus decuit, quam si Plautus noster voluisset aut Nævius P. & Cn. Scipioni, aut Cæcilius M. Catoni maledicere.*

Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque, facetus,
Emunctæ naris, durus componere versus.
Nam fuit hoc vitiosus. In hora sæpe ducentos,
Ut magnum, versus dictabat, stans pede in uno:
Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem,
Scribendi recte; nam ut multum, nil moror. Ecce
Crispinus minimo me provocat. Accipe, si vis
Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
Custodes: videamus uter plus scribere possit.
Dî bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
Finxerunt animi, raro & perpauca loquentis.
At tu conclusas hircinis follibus auras
Usque laborantes, dum ferrum molliat ignis,

Ut

INTERPRETATIO.

imitatur & sequitur, mutatis solummodo pedibus ac numeris, perurbanus, acri judicio, durus in condendis versibus. Etenim fuit in *hoc vitiosus.* Unâ *horâ sæpe versus ducentos stans in uno pede* (*quasi* aliquid *magnum*) *dictabat: cum flueret cœnosus, habebat* tamen *quod velles sumere: verbosus, & segnis exantlare laborem scribendi, recte* inquam *scribendi: etenim multa* scribere, *nihil æstimo. Ecce* vero *Crispinus me lacessit minimo* digito. Heus tu, *inquit, sume si lubet, sume tabellas modo: assignetur nobis locus, hora, observatores: videamus uter plura scribere valeat. Recte egerunt Dii, quod me finxerunt ingenii mediocris & parvi, raro & pauca valde loquentis. Tu vero quantumlibet æmulare ventos hœdinis pellibus inclusos, semper laborantes donec ignis emolliat ferrum.*

ANNOTATIONES.

6. *Hinc omnis pendet Lucilius.*) Totus est in illis imitandis: Iambica eorum duntaxat in hexametra commutavit: ex Comœdia Satiram fecit, perinde mordax & maledicus in cives: at ego, inquit Horatius, tantum facetus homines a vitiis solerter deterreo.

Lucilius.) Is *Auruncæ alumnus*, ex Juvenal. Sat. 1. v. 20. id est, ex Aurunca Latii urbe oriundus, Romanæ Satiræ fere auctor, nobiles quosque arripuit, insignem in eo scribendi genere laudem est adeptus: valde tamen negligens pedum ac numerorum. Quintil. lib. 10. cap. 1. Cic. ad Attic. lib. 12. Epist. 5. de Finib. 1. de Orat. 2. Juvenal. Sat. 1. v. 165.

Ense velut stricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor cui frigida mens est
Criminibus, tacitâ sudant præcordia culpâ.
Inde iræ & lacrymæ.

Pers. Sat. 1. v. 114.

. . . . . . *Secuit Lucilius urbem;*
Te, Lupe; Te, Muti, &c.

10. *Stans pede in uno.*) Brevi tempore, sine magno conatu & labore.

11. *Cum flueret lutulentus, &c.*) Quamquam versus profundebat impolitos & inelaboratos; erat in illis tamen aliquid imitatione tuâ non indignum. Vide Sat. 10. seq.

Quod tollere velles.) Metaphora ducta ex eo quod olim solebant infantem recens editum humi deponere; quem si pater dimitteret, exponendum significabat: sin autem & tolleret, sive erigeret, curandum educandumque indicabat.

14. *Crispinus minimo me provocat.*) Id est, non totas vires objicit, sed minimas, ut indicet suum adversarii contemptum.

Accipe si vis, &c.) Verba sunt Crispini Horatium provocantis ad extemporalis scriptionis certamen. Sic & Martialem Statius lacessivit.

15. *Accipe jam tabulas.*) Legunt alii: *accipiam tabulas.* Prior tamen lectio vehementiam hominis temere ac stolide lacessentis melius notat.

16. *Custodes.*) Qui caveant ne aliena juvet opera alterutrum.

17. *Di bene fecerunt.*) Modesta Horatii responsio.

19. *At tu conclusas, &c.*) Tumidos ac futiles funde versus. Similitudo a follibus, quos vento inflatos exagitant fabri ad inflammandum ignem fornacis, molliendumque ferrum. Pers. Sat. 5. v. 10.

Tu neque anhelanti coquitur dum massa camino,
Folle premis ventos.

Hircinis follibus.) E pellibus hircorum. Virgil. *taurinis follibus.* Georgic. 4. v. 171. ubi egregie Cyclopum opus describit: eosdemque versus repetit leviter mutatos, Æneid. 8. v. 449.

. . . *Alii ventosis follibus auras*
Accipiunt redduntque, &c.

Ut mavis imitare. Beatus Fannius, ultro
Delatis capsis & imagine: cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod sunt [illegible]uos genus hoc minime juvat, utpote plures
Culpari [illegible]. Quemvis mediâ erue turbâ:
A[illegible]tiam, aut miserâ ambitione laborat.
[illegible]arum insanit amoribus, hic puerorum.
[illegible] cap[illegible]genti splendor, stupet Albius ære.
[illegible] mutat merces surgente a sole, ad eum quo
Vespertina repet regio: quin per mala præceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine; ne quid
Summâ deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt versus, odere poetas.
Fœnum habet in cornu, longe fuge, dummodo risum
Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et quodcunque semel chartis illeverit, omnes
Gestiet a furno redeuntes scire, lacuque,

Et

INTERPRETATIO.

Fortunatus Fannius illatis sponte scriniis, & suâ effigie; dum nullus mea scripta legit: & ego *metuo* illa *recitare populo, quoniam sunt quibus non placent ejusmodi* scriptiones: *nempe complures* extant *reprehensione digni.* Enimvero *quemlibet e medio populo assume, inquinatus est avaritiâ vel ambitione infelici. Ille nuptas, iste pueros sectatur. Alium perstringit fulgor argenteorum* vasorum: *Albius amat ænea. Ille negotiatur ab Oriente sole ad eum quo terra Occidentalis incalescit: imo rapide currit per ærumnas, tanquam pulvis vento sublatus; timens ne de acervo* suo *aliquid detrahatur, vel ut opes augeat. Isti omnes reformidant carmina, poetas aversantur. Habet fœnum ad cornu, inquiunt, procul fuge: ut sibi cachinnos moveat ille, amicorum parcet nemini: & quicquid semel scriptitaris, cupiet sciri a cunctis revertentibus e clibano vel fonte, a ju-*

ANNOTATIONES.

21. *Beatus Fannius ultro delatis, &c.*) Fannium Quadratum insulsum poetam belle suggillat. Bonis quidem poetis hic honos, ut eorum effigies & carmina deferrentur in palatinam Augusti bibliothecam, auctoritate publicâ: at ille sua ipse scripta invehit & imaginem sibi statuit, non merito gloriam consecutus, sed ambitione venatus. Plin. lib. 34. cap. 5. *notatum ab auctoribus L. Actium Poetam in Camœnarum æde statuam sibi posuisse.* Vide Plin. lib. 7. c. 30. Valer. Maxim. lib. 8. c. 15.

22. *Cum mea scripta nemo legat.*) Paucis nimirum se suaque Horatius ostentabat: abhorrens ab ea publice recitantium ambitione. De hac Persius, Sat. 1. v. 15. & seq. Juvenal. pluribus locis. Plin. lib. 1. Epist. 13. & nos ad cit. Pers. annotavimus complura.

24. *Genus hoc minime juvat.*) Non placet Satira vitiosis, reprehensiones, ludibria & ignominiam reformidantibus.

26. *Aut ab avaritiam.*) Bene Marcilius corrigit, *ab avaritia.*

28. *Stupet Albius ære.*) Gaudet luxuriâ & copiâ vasorum ex ære Corinthio.

29. *Surgente a sole ad eum quo, &c.*) Ab oriente ad occidentem. Pers. Sat. 5. v. 54.

Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, &c.

30. *Per mala.*) Navigantium & peregrinantium quanta enimvero pericula, discrimina, ærumnæ!

31. *Ne quid summâ deperdat.*) Ne opes jam congestæ uno vel quadrante diminuantur.

34. *Fœnum habet in cornu.*) Proverb. ex eo petitum quod alligari consueverat fœnum ad cornu bovis cornu petentis, quo sibi cavere moneretur quisque obvius: alias damnum luebat dominus, ex lege 12. Tab. Plutarch. in Crasso. Deus quoque suo populo eâ de re gravia edixerat: Exod. cap. 21. *Si bos cornupeta fuerit, nec recluserit eum dominus, occideritque virum aut mulierem, bos lapidibus obruetur, & dominum ejus occident, &c.*

37. *A Furno redeuntes lacuque.*) A coquendo pane, vel hauriendâ aquâ; a furnis publicis, vel fontibus; ubi rumores solent spargi & ventilari inter servos & infimæ plebis homines: inde porro redeuntes solent per vias cantillare si quid est novi carminis seu cantilenæ in vulgus editæ.

Et pueros & anus. Agedum, pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus esse poetas,
Excerpam numero. Neque enim concludere versum
Dixeris esse satis: neque, si quis scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam, comœdia necne poema
Esset, quæsivere: quod acer spiritus, ac vis
Nec verbis nec rebus inest; nisi quod pede certo
Differt sermoni, sermo merus. At pater ardens
Sævit, quod meretrice nepos insanus amicâ
Filius, uxorem grandi cum dote recuset,
Ebrius, & (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
Au-

INTERPRETATIO.

venibus ac vetulis. Heus tu quæpiam contraria exaudi. Ego me primum eximam e numero eorum quos poetas esse concesserim. Namque haud dixeris satis esse versum finire: & si quispiam, velut ego, scribat similia quotidiano *sermoni, hunc poetam esse nequaquam censebis.* Verum *cui fuerit ingenium, cui mens divinior, & facundia res grandes elocutura,* huic *tribue insignem hanc appellationem.* Eam ob rem *nonnulli dubitarunt* utrum *comœdia esset poema, an non; quia vehemens spiritus virtusque nec dictioni nec rebus inest: tantumque definitis numeris oratio pura distinguitur ab oratione* solutâ. Dices: *Atqui fervens pater excandescit, quoniam filius luxuriosus meretricem deperit amicam, uxorem ingenti cum dote respuit, atque temulentus cum faculis ante noctem discurrit: quod grande probrum est.* Respondeo, *An quæso Pompo-*

ANNOTATIONES.

40. *Neque enim concludere versum, &c.*) Cic. de Orat. 3. scribit, *facilem esse rationem vel sine ratione ipsam exercitationem verborum eligendorum, & collocandorum, & concludendorum; rerum autem copiam non facilem.* Huc referri potest quod idem Tull. ait vix uno seculo poetam eximium reperiri.

42. *Sermoni propiora.*) Epist. ad Augustum: *Sermones per humum repentes.*

43. *Ingenium cui sit, &c.*) Egregia descriptio excellentis poetæ longeque disparis loquacium & futilium, quos lepide Aristophanes vocat ἐπιφυλλίδας & στωμύλματα. Eleganter Petronius: *multos carmen decepit; nam ut quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putat se continuo in Heliconem venisse . . . ceterum neque generosior spiritus vanitatem amat; neque concipere aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine litterarum inundata. Effugiendum est ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate: sumendæque voces a plebe summotæ, ut fiat: Odi profanum vulgus & arceo. Præterea curandum est, ne sententiæ emineant extra corpus orationis expressæ, sed intexto vestibus colore niteant: Homerus testis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatii curiosa felicitas, &c.* Juvenal. Sat. 7. v. 53. *Vatem egregium, cui non sit publica vena, &c.*

45. *Comœdia necne poema.*) Cic. in Orat. perf. *At comicorum senarii propter similitudinem sermonis sic sæpe sunt abjecti, ut nonnunquam vix in his numerus & versus intelligi possit.* Id. Ibid. *Itaque video esse nonnullis Platonis ac Demosthenis locutionem, & si abest a versu, tamen quod incitatius feratur, & clarissimis verborum luminibus utatur, potius poema putandum, quàm Comicorum poetarum, apud quos nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis, nisi quod versiculi sunt.*

48. *At pater ardens, &c.*) Prolepsis. At, inquies, persona comica interdum assurgit, v. g. iratus pater in filium luxuriosum ardenter sævit: Theuropides in Mostell. Plauti: apud Terent. Chremes, in Andr. & Phorm. Demea in Adelph. Vid. Epist. ad Pis. v. 93.

Interdum tamen & vocem comœdia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore.

51. *Ambulet ante noctem cum facibus.*) Dixi ad Od. 10. lib. 3. de eo more juvenum & amantium, qui ad puellas adamatas nocte cum facibus pergebant, atque ante illarum januam cantabant. Addo hic, solitos interdum quoque vagari comessantes ac personatos discurrere per domos notas, noctu quidem cum facibus, nonnunquam & interdiu, quod & hodie aliquando nostrates faciunt. Gall. *aller au bal; aller en masque.* Porro effervescit pater hoc magis adversus lascivientem filium, quod ante noctem, & in die,

ob

Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis:
Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
Quo personatus pacto pater. His ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa modosque, & quod prius ordine verbum est,
Posterius facias, præponens ultima primis,
Non ut si solvas: *Postquam discordia tetra*
Belli ferratos postes portasque refregit:
Invenias etiam disjecti membra poetæ.
Hactenus hæc. Alias justum sit necne poema:
Nunc illud tantum quæram, meritone tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci male, cumque libellis:
Magnus uterque timor latronibus: At bene si quis
Et puris vivat manibus, contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Cœli, Birrhique latronum,

Non

INTERPRETATIO.

nius bis minora audiret, si pater ejus *viveret? Itaque non sufficit versum componere meris vocibus, quem si resolvas, eodem modo quilibet irascatur ac pater personatus. His* versibus *quos ego jam* scribo, *& quos olim scripsit Lucilius, si auferas quasdam mensuras ac numeros, atque posteriori loco statuas vocabulum quod erat prius, extrema ponens ante prima; non* erit idem *ac si dissolvas* hæc: *Postquam tetra discordia refregit postes ferratos & portas belli.* In his enim *reperias adhuc partes discerpti poetæ.* Sed *ista huc usque. Alio tempore* expendam utrum comœdia *sit verum carmen, an non. Jam vero id unum scrutabor, an jure invisum tibi sit istud scribendi genus. Sulcius ardens incedit,* pariter *& Caprius maligne rauci, & cum libellis, atque latronibus valde formidabiles. Sed quisquis probe & innocenter vivit, spernit utrumque. Sis tu licet prædonum Cœli at-*

ANNOTATIONES.

ob oculos omnium ebrius grassetur, magno suo suæque familiæ probro: & *siccis dedecus obstet Cognatis*,
atque *rem patriam rumore sinistro,*
Limen ad obscænum frangat, ut canit Persius, Sat. 5.

52. *Numquid Pomponius, &c.*) Respondet Horatius objectioni: sermone quidem ille ardentiori utitur, quia sic iratus quisque suevit loqui: & filium suum tali modo objurgaret Pomponius, si viveret, ac luxuriantem cerneret. Vide, lector, quam solerter & salse vellicet Poeta libidinosum adolescentem, velut aliud agens, & ἐν παρέργῳ.

55. *Personatus pater.*) Comœdus, personam sustinens patris in filium stomachantis, succensentis, increpantis.

58. *Tempora certa, modosque.*) Syllabarum quantitatem, certos pedes certamque eorum dispositionem & collocationem.

60. *Non ut si solvas, postquam discordia, &c.*) Nam contra in his licet corpus ac membra carminis discerpas, non proinde vim ac spiritum dissipes: inverte ordinem verborum, orationem solve numerosam; remanebit semper poetica locutio vulgari dissimilis: versum frange ac disjice, in disjecto etiam versu apparebit sermo sublimior & a quotidiano remotus: v. gr. postquam tetra discordia refregit ferratos postes & portas belli.

Postquam discordia tetra, &c.) Ennii sunt isti versus, ex Annal. poetico sane pleni spiritu. Hos imitatus Virgil. Æn. 1. v. 297.

. . . *Diræ ferro & compagibus arctis*
Claudentur belli portæ.

Et Æneid. 7. v. 221.

Impulit ipsa manu portas, & cardine verso
Belli ferratos rupit Saturnia postes.

61. *Belli postes portasque refregit.*) Id est fervente bello apertum est Jani templum, quod pacis tempore claudi solet. Vide lib. 4. Od. 15. v. 9. ibique annot. Item Plutarch. in Numa, ubi scribit, ædem Jani Romæ portas habuisse duas, sive bifores; & januam belli fuisse appellatam.

65. *Genus hoc scribendi.*) Carmen satiricum, carpens vitia, & notans vitiosos.

66. *Sulcius, & Caprius.*) Ambo delatores & accusatores acerrimi, assiduâ actione rauci. *Cum libellis*, accusationis causas & rationes continentibus, ac reorum nomina.

69. *Cœli Birrhique latronum.*) Hi duo perditissimi luxuria juvenes, omni tunc facinorum audaciâ nec non latrociniis infames erant.

Non ego sim Capri, neque Sulci. Cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Queis manus insudet vulgi, Hermogenisque Tigellî.
Non recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus:
Non ubivis, coramve quibuslibet. In medio qui
Scripta foro recitent sunt multi, quique lavantes;
Suave locus voci resonat conclusus. Inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. Lædere gaudes,
Inquis, & hoc studio pravus facis. Unde petitum
Hoc in me jacis? Est auctor quis denique eorum
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit, alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest, commissa tacere
Qui nequit, hic niger est: hunc tu, Romane, caveto.
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos:

E

INTERPRETATIO.

que Birrhi similis, non ego proinde *sim Capri aut Sulcii. Quare ergo times me?* Adde *quod nulla taberna vel columna meos habet libros, quos terat manus plebis & Hermogenis Tigellii.* Præterea *nemini recito præterquam familiaribus, & invitus quidem: nec ubicunque, nec ante quoscunque.* Sat *multi sunt qui scripta recitent in medio foro, & qui dum in balneis sunt;* ubi *clausus locus facit vocem jucunde resonantem. Illud placet vanis, non observantibus an stulte, an tempore minime opportuno id agant.* Verum enim *amas vellicare, inquis, idque agis improbo animo. Unde vero illud quæsivisti* quod *mihi objiceres?* An *demum adstipulatorem habes aliquem eorum quibuscum vixi?* Imo *qui absentem amicum carpit, qui* eum *non tuetur* ab *alio reprehendente; qui gaudet excitare effusos cachinnos hominum, & haberi dicax; qui sponte fingit quæ non vidit; qui non potest silere arcana; ille est perniciosus; istum cave,* o *Romane.* Porro *frequenter aspicias tribus* in *lectis quaternos epulari,*

ANNOTATIONES.

71. *Nulla taberna meos habeat neque pila libellos.*) Nec in tabernis vilioribus plebeiorum & artificum meæ satiræ a nugacibus ventilantur; nec prostant venales emptori cuilibet expositæ, apud bibliopolas, quorum sunt tabernæ circa pilas. Vide Epist. ad Pisones, v. 373. ibique annot.

72. *Hermogenisque Tigelli.*) De hoc Sat. 3. v. 129. Alius autem est ab eo cujus mentio fit initio Sat. 2. & 3. cit. ut ibidem annotavi. Hunc Horatius contemptûs causâ plebi accenset, unumque e multis facit, qui eximius haberi volebat.

76. *Suave locus voci resonat conclusus.*) In balneis cameratus locus vocem recitantis ac legentis mirum in modum juvat, & recitationi suavitatem confert, tum legenti, tum auscultanti jucundam. Illud recitandi in balneis cacoethes perstringit Martial. lib. 3. Epig. 44.

Et stanti legis, & legis sedenti.
In thermas fugio, sonas ad aurem.

78. *Lædere gaudes, &c.*) Jam Poeta refellit eos, a quibus incessebatur velut dicax & sycophanta: *studio pravus*, prave affectans aliis obtrectare, & quemlibet scommatibus ac dicteriis proscindere.

79. *Unde petitum, &c.*) Unde habes ita me prave affectum? An hoc accepisti ab aliquo meorum contubernalium?

82. *Qui non defendit.*) Atqui Virgilium Horatius defendit supra Sat. 3.

85. *Niger est.*) Homo pestilens, malus, perniciosus: contra est candidus, albus, ut alibi fusius dictum.

86. *Sæpe tribus lectis, &c.*) Sensus & scopus Horatii iste est: quotidie videmus, inquit, lepide jocos & sales jactari a quolibet in quemlibet; idque non improbamus. Quare ergo mihi creatur invidia, quod nonnullos facete reprehendo?

Tribus lectis videas cœnare quaternos.) Primus olim fuit [illegible] sedendi ad mensam. Homer. Odyss. 10. [illegible], *sedimus epulantes* Virgil. Æn. 7. v. 176.

soliti patres considere mensis.

Postea, gliscente mollitie, discubuerunt in lectis; qui [illegible] circa mensam dispositi; unde triclinium [illegible] Hatum. In singulis autem convivæ terni, aut quaterni; nonnunquam & quini, quod [illegible]. Cicero testis, in Pis. *nihil apud hunc lautum, nihil elegans... Græci quini stipati in lectulis, sæpe plures.* Porro situs hic erat discumbentium: infera pars corporis jacebat porrecta, aut le-

E quibus unus avet quavis aspergere cunctos,
Præter eum, qui præbet aquam: post, hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & urbanus, liberque videtur
Infesto nigris. Ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Lividus & mordax videor tibi. Mentio si quà
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coram fuerit: defendas, ut tuus est mos:
Me Capitolinus convictore usus amicoque
A puero est, causâque meâ permulta rogatus
Fecit; & incolumis lætor quod vivit in urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. Hic nigræ succus loliginis, hæc est
Ærugo mera: quod vitium procul abſore chartis,
Atque animo prius; ut si quid promittere de me
Possum aliud, vere promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte jocosius, hoc mihi juris

Cum

INTERPRETATIO.

quorum unus omnes cupit proscindere quacumque ratione, *excepto eo qui aquam suppeditat:* atque *hunc etiam* paulo *post ebrius, quando Bacchus veridicus revelat secreta mentis.* Attamen *iste comis & lepidus & sincerus existimatur tibi inimico pravis.* Ego vero *si risi quod insulsus Rufillus redolet pastillos, Gorgonius* autem *capram, a te prædicabor malignus & dicax.* Quin imo audi. *Si mentio quædam fiat de furtis Petilii Capitolini, te præsente;* protinus, *ut soles, tueris;* aisque: *Me Capitolinus a pueritia convivam habuit & familiarem, rogatusque bene multa egit in mei gratiam: gaudeo certe quòd Romæ sospes degit: attamen demiror qua ratione effugerit istam damnationem.* En *ille humor est atræ sepiæ: illud merum virus: quod malum a scriptis* meis *atque antea* ab *animo* meo *longe futurum sincere spondeo, quantum de me aliquid spondere licet.* At vero *si quidpiam locutus fuero nimis liberè, aut fortas-*

ANNOTATIONES.

leviter inflexa: superior reclinata & cubito innixa: dorsum pulvillis suffultum, capite modice erecto. At qui fiebat ut omnes æquâ parte ad mensam pertingerent? Primus decumbebat ad caput lecti, pedibus quidem pone dorsum secundi porrectis: secundus obvertebat synciput ad umbilicum primi, interjecto pulvino; ejus autem pedes ad tergum jacebant tertii: sicque tertius pariter & quartus. Quæ omnia suo more Just. Lipsius luculenter explicat lib. 3. antiq. Lect.

87. *E quibus unus avet, &c.*) E convivis illis duodecim unus alios omnes dicteriis lacerat, nec parcit epulas præbenti: & tamen is urbanus existimatur, nequaquam vero sycophanta vel mordax. Cur igitur ego Horatius, &c.

88. *Qui præbet aquam.*) Ita convivii magister solet designari, quod præbeat balneum lavando, ut fit, corpori ante cœnam, aquam abluendis manibus, item calidam atque frigidam miscendo temperandoque vino. Vide lib. 3. Od. 19.

92. *Pastillos Rufillus olet, &c.*) Versum hunc explanatum vide supra, in Sat. 2.

94. *De Capitolini furtis Petilli.*) Nomen istud pariter & cognomen Romæ nobilia fuisse novimus: at non ita perspicuum quis ille, quæve furta ejus: an peculator, an sacrilegus? Ajunt, ex veteri Interprete, Petilium hunc, dum Capitolio præfectus esset, Jovis Capitolini auream coronam suffuratum; furti quidem reum causam dixisse; a Judicibus autem absolutum utpote Augusti familiarem.

100. *Hic nigræ succus loliginis.*) Sensus est: talis oratio etsi blanda videatur, est pravo animo & studio referta: hocque maledicentior & acerbior, quod amicitiæ speciem præfert.

Nigræ succus loliginis.) Metaph. loligo piscis, e sepiarum genere, humorem atrum pro sanguine habet; unde intus nigra, externe alba exprimit optime livorem, & mentis improbitatem verbis suavibus palliatam veluti & obvelatam. Psalm. 54. *molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula.*

101. *Ærugo mera.*) Merum virus.

Ærugo, Gall. *la rouille de l'airain, le vert de gris.*

Quod vitium procul abfore, &c.) Spondeo me nec animo cogitaturum prave, nec in chartis scripturum maligne, fictà in quemquam benevolentià: *Eo ingenio natus sum: amicitiam atque inimicitiam in fronte promptam gero.* Ennius.

Digitized by Google

Cum venia dabis. Insuevit pater optimus hoc me,
Ut fugerem exemplis vitiorum quæque notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo, quod mî ipse parasset:
Nonne vides, Albî ut male vivat filius, utque
Barrus inops? Magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cum deterreret, Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer mœchas, concessâ cum venere uti
Possem, deprensi non bella est fama Treboni,
Ajebat: Sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi: mî satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possim: simul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis: & sive jubebat,
Ut facerem quid; Habes auctorem, quo facias hoc,
Unum ex Judicibus selectis objiciebat: Si-

INTERPRETATIO.

se nimis festive; hanc mihi licentiam cum indulgentia condonabis. Etenim *optimus pater* meus *ad id me consuefecit, indigitando exempla quorumcumque vitiorum, ut* ea *evitarem.* Sic *quoties me admonebat ut victitarem parce, frugaliter, & contentus iis bonis quæ ille mihi comparasset,* ajebat: *Advertisne quam difficulter victitet filius Albii, & quam miser sit Barrus?* Hoc *graviter doceat quemque, ut patrimonium dilapidare caveat.* Cum me *avocaret a fœdis amoribus meretricum,* dicebat: *ne imitere Sectanum.* Quando præcipiebat *ne sectarer adulteras, cum liceret frui permissâ voluptate,* certe *pulchra non est existimatio Trebonii, inquiebat:* porro *philosophus afferet tibi rationes,* propter quas *hoc fugere, illud quærere expediat: mihi sufficit pro viribus custodire institutam a veteribus disciplinam, atque integram continere vitam & existimationem tuam, quandiu pædagogo indiges:* at *posteaquam ætas confirmarit tuum corpus ac mentem, natabis absque subere. Ita me puerum* ille *præceptis imbuebat: & seu moneret ut aliquid agerem,* addebat: *ducem habes quo facias istud;* simulque *afferebat aliquem* e *Judicibus selectis: seu dehortaretur,* subjunge-

ANNOTATIONES.

105. *Insuevit pater optimus hoc me.*) Ad hoc, vel in hoc me assuefecit. Legunt alii *insevit pater optimus hoc mi;* Id est, hos mihi mores indidit. Perinde est. Marcilius ut priorem lectionem tueatur, vult Horatium scripsisse, *hoic* pro *huic*, unde librarii fecerint *hoc*: non absurdus omnino. Ita veteres scripsisse, saltem liquet.

106. *Ut fugerem exemplis, &c.*) Ut me deterreret a vitiis, objiciebat exempla vitiosorum: ut provocaret ad virtutem, mihi viros proponebat virtute inclarescentes. Scilicet *homines amplius oculis quam auribus credunt: deinde, longum iter est per præcepta, breve & efficax per exempla.* Seneca ad Lucil. hinc similiter apud Terent. Adelph. Demea narrans quomodo filium erudiat, *consuefacio*, inquit, *inspicere tanquam in speculum in vitas omnium jubeo, atque ex aliis sumere exemplum sibi: hoc facito: & hoc fugito: hoc laudi est: hoc vitio datur.*

109. *Albi.*) Albium Tibullum intelligunt absurde quidam, contra rationem temporis. In lucem ille nondum prodierat, cum ab optimo patre hæc præcepta audiret Horatius, Tibullo quidem superior natu plus annis viginti.

110. *Barrus.*) Tit. Vetus. Barrus ex luxuria inops. De eo rursus Sat. 6. & 7.

112. *Sectani.*) Turpis mœchi.

113. *Mœchas.*) Matronas. Supra, Sat. 2.

114. *Treboni.*) Is adulter expertus erat quod antea dictum, *deprehendi miserum est.*

115. *Sapiens vitatu, &c.*) Concinna plane dictio patris literis & philosophiâ minime imbuti, tantumque bonos mores e bona educatione adepti. Ego, inquit, quæ olim accepi honestatis documenta, tibi tradere gestio: at eum frequentabis scholas Sapientum, hi causas tibi reddent, cur hoc petitu bonum, illud autem vitandum sit.

120. *Nabis sine cortice.*) Prov. & metaph. a pueris, qui ope suberis natare discunt. Olim quippe suber corpori supponebant, ut hodie nostri cucurbitas, Gall. *calebaces.* Sensus est hic: per te ipse intelliges, quid fugiendum, quid expetendum; nec egebis alieno consilio.

123. *Unum ex Judicibus selectis.*) Aliquem in-

te-

Sive vetabat, An hoc inhonestum & inutile factu
Nec ne sit, addubites; flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit;
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quæcunque ferunt; mediocribus, & queis
Ignoscas, vitiis teneor. Fortassis & istinc
Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Consilium proprium. Neque enim, cum lectulus, aut me
Porticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est:
Hoc faciens, vivam melius: sic dulcis amicis
Occurram: hoc quidam non belle: numquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
Compressis agito labris: ubi quid datur otî,
Illudo chartis. Hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum; cui si concedere nolis,
Multa poetarum veniet manus, auxilio quæ

Sic

INTERPRETATIO.

bat: an *ambigeres utrum illud indecorum atque perniciosum factu sit an non, quandoquidem turpi famâ laborat hic & ille?* Certe *non secus ac funus vicini terret ægrotos edaciores, atque abstinere cogit mortis metu; ita juvenum mentes non raro a peccatis avertit ignominia alterius. Per ejusmodi institutionem carui* majoribus *iis vitiis quæ exitium creant; tantumque exiguis conflictor, & quibus* facile *indulgeas. Ex his etiam multum absterget ætas provectior, amicus sincerus, ratio propria. Enimvero quando versor in cubili vel in porticu, nequaquam mihi desum.* Tunc autem sic reputo: *Istud melius est; id agens rectius vivam; ita me præstabo gratum familiaribus; hoc non bene quidam* fecit: *egone imprudens aliquando faciam idem quod iste? Similia tacitus ego mecum revolvo:* cum vero *per tempus licet, in membranis ludens scribo.* Atque *hoc unum est e vitiis illis minoribus; cui si veniam deneges, magna poetarum multitudo ac-*

ANNOTATIONES.

integritate, æquitate, probitate insignem, hocque nomine selectum & succenturiatum Judicibus, Magistratibus, Senatoribus.

124. *Inutile factu.*) Malum, noxium. Adverte, lector, vim, & notionem hujus vocabuli. Cic. *de* Inv. 1. *Inutilis seu perniciosus patriæ civis alitur.* Similis est sententia Christi in Evangelio dicentis, *qui non est mecum contra me est.*

130. *Mediocribus vitiis tentor.*) Al. *teneor.* Id est, obnoxius sum adhuc vitiis illis mediocribus.

132. *Liber amicus.*) Antisthenes dicebat, opus esse vel amicis ingenuis, vel acribus inimicis. Hi quippe conviciando, illi monendo a peccatis avertunt. Plutarch.

133. *Cum lectulus aut me porticus excepit, &c.*) Sive decumbo in lectulo, sive in porticu deambulo, non est otiosa mens mea: tum enim quid honestum, quid rectum, quid minus decorum factu sit meditor, meque ipse fingo & confirmo in amore & actione virtutis. Pythagoras discipulos jubebat recensere vesperi quæ interdiu fecissent, & secum agitare; quo ivi? quid egi? quid omisi faciendum? &c. Seneca l. 3. *de* Ira: *animus quotidie ad reddendam rationem vocandus... quod hodie malum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es?*

Porticus.) Ejusmodi publicæ porticus erant Romæ complures, ambulationi & captando frigori accommodatæ: erant & privatæ. Vide Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 23.

139. *Chartis.*) Chartæ primum e papyro, Ægyptia planta; divisis acu vel scalpello ejus tunicis in tenues sed latas philyras. *Has Alexandri Magni victoriâ repertas auctor est M. Varro, conditâ in Ægypto Alexandriâ: antea vero non fuisse chartarum usum.* Quod tamen refellunt docti. Alexandri quidem ævo charta frequentior: antea tamen inventa & cognita. *In foliis palmarum* (alii legendum contendunt, *malvarum*) *primo scriptitatum; deinde quarumdam arborum libris;* id est corticibus, vel potius, tunicis coeuntibus inter & lignum subtilioribus. *Postea monumenta publica plumbeis voluminibus, mox & privata linteis confici cœpta, aut ceris.* Linteos libros commemorat T. Livius, l. 4. *Supprimente chartas Ptolemæo, idem Varro membranas Pergami tradit repertas. Postea promiscue patuit usus rei, qua constat immortalitas hominum.* Plin. lib. 13. cap. 11. & 12.

Sit mihi: nam multo plures sumus: ac veluti te
Judæi cogemus in hanc concedere turbam.

INTERPRETATIO.

cedat opem mihi latura: (complures enim sumus) teque ad multitudinem illam te adjungere, tanquam Judæi, compellemus.

ANNOTATIONES.

142. *Multo plures sumus.*) Indicat plurimos tunc fuisse qui versus factitarent. Hos autem callide vellicat, quod se putarent esse poetas, *sermoni propiora scribentes*, *vel in uno stantes pede multa*; *concludere versum purisque verbis* contexere satis esse, existimantes.

Veluti Judæi.) Hi sub Augusto Romæ magno numero degebant; & quoscunque poterant ad suos ritus suamque religionem pertrahere satagebant. Huc pertinet quod ait Christus Matth. c. 23. v. 15. *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.*

143. *In hanc concedere turbam.*) Inter poetas nomen dare, cum tot aliis ad carmina perscribenda animum appellere, etiamsi reluctetur Minerva; aut tolerare saltem ac probare scribentes.

SATIRA V.

Facete describit iter suum ab urbe Româ Brundusium usque.

EGRESSUM magnâ me accepit Aricia Româ,
Hospitio modico. Rhetor comes Heliodorus
Græcorum longe doctissimus. Inde forum Appî
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Præcinctis unum, Minus est gravis Appia tardis.

Hic

INTERPRETATIO.

MAGNA Româ egressum me excepit Aricia parvo hospitio. Comitabatur me *Heliodorus rhetor inter Græcos eruditissimus. Hinc* perreximus *ad mercatum Appii* oppidi, *plenum nautis & cauponibus iniquis. Hoc iter partiti sumus pigri*, quod *unicum* fuisset viatoribus *altius quam nos succinctis. Appia* via *minus est molesta lente progredientibus.*

ANNOTATIONES.

1. *Egressum magnâ, &c.*) Lucilius Satirâ suâ 3. descripserat iter quod ab urbe Roma Capuam, indeque ad Siculum fretum obierat: hic noster ejus exemplo, suum Roma Brundusium iter facete admodum describit, plus [illegible] agens quam [illegible], ut ait Cruquius. Anno scilicet U. C. 713. Antonianis & Octavianis dissidentibus, utrinque delecti viri sunt qui res Antonium inter & Augustum componerent. Itaque Brundusium, quod Antonii exercitus obsidione premebat, convenere legati, Mœcenas ab Augusto, Fonteius ab Antonio, cum Cocceio perinde utriusque Imperatoris amico, qui quidem optatam fecere pacem, fœdusque Brundusinum inde dictum sanxerunt. Porro Mœcenatem illuc officii causâ secuti Horatius, Virgilius, & alii.

Aricia.) Oppidulum in Appia via, distans Româ mill. pass. 16. hod. *la Riccia*, Ducatus insignia ostentat.

2. *Rhetor comes Heliodorus.*) Huc pertinet quod ajunt: *facundus comes in via pro vehiculo est*: maxime quod Horatius Græci erat sermonis studiosissimus.

3. *Græcorum longe doctissimus.*) Quidam legunt *Græcæ linguæ doctissimus*: sed perperam. Quippe, ut redarguunt alii, quæ laus esset ista Rhetori Græco, Græcam linguam apprime callere?

Forum Appi.) Oppidum Latii in Volscorum finibus, inter Ariciam ac Feroniam, juxta Paludes Pomptinas: quare in his navigantes nautæ plurimi istic habitant; caupones item, quia frequens ea via & celebris. Vide Epist. ad Pison. v. 65. ad hæc verba, *sterilisque palus*, *&c.* annot.

4. *Malignis.*) Fraudulentis, iniquâ uti mensurâ consuetis. Supra, Sat. 1. vers. 29. *Perfidus hic caupo.*

5. *Hoc iter ignavi divisimus, &c.*) Quod expediti magis quam nos unâ die confecissent, in eo biduum posuimus.

6. *Præcinctis.*) Strenuis, expeditis, *εὔζωνοι*, contra discinctus ignavum significat, ut alibi dictum.

Minus est gravis Appia tardis.) Quia crebra sunt diversoria, in quibus licet commorari quoties libet.

Digitized by Google

Hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri
Indico bellum; cœnantes haud animo æquo
Expectans comites. Jam nox inducere terris
Umbras, & cœlo diffundere signa parabat.
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ
Ingerere: Huc appelle: trecentos inseris: ohe,
Jam satis est. Dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. Mali culices, ranæque palustres
Avertunt somnos. Absentem cantat amicam,
Multâ prolutus vappâ nauta, atque viator
Certatim: tandem fessus dormire viator
Incipit: ac missæ pastum retinacula mulæ
Nauta piger saxo religat, ſtertitque supinus.
Jamque dies aderat, cum nil procedere lintrem
Sentimus: donec cerebrosus prosilit unus,

Ac

INTERPRETATIO.

Ego istic bellum facio ventri ob aquam, quia ibi *persima est; cœnantes comites impatienter expectans. Jam nox prope erat terris umbras inducere, ac stellas cœlo spargere. Mox servi nautis, nautæ servis dicteria inferre* cœperunt*: huc navem applica: trecentos introducis: ohe, jam sat* multi *sunt. Hora integra absumitur, dum pecunia exigitur,* dumque *mula alligatur. Molesti culices & ranæ palustres impediunt soporem. Nauta nimio refertus vino ac viator certatim canunt amicam absentem. Denique viator fatigatus dormire incipit:* tum*que ignavus nauta ad saxum ligat funem mulæ ad pabulum dimissæ, atque dormit supinus. Jam vero lux fulgebat; quando advertimus cymbam minime progredi, donec iracundus quidam exilit, &*

ANNOTATIONES.

7. *Ventri indico bellum.*) Scilicet appetenti cœnam negavi, quod nec palustrem ac fœtentem aquam bibere poteram; nec merum, propter ophthalmiam, de qua postea. Hinc *cœnantes* incœnatus *haud æquo expectans animo.*

9. *Jam nox inducere, &c.*) Quia terrestris via difficilior etiam vehiculis, idcirco ab Appii foro navigabatur Feroniam usque, noctu quidem, teste Strabone post citando. Hinc facile intelliges, lector, quæ deinde sequuntur: ut quod puerorum nautarumque vociferatio audita subito: quod *nil procedere lintrem* viatores haud sensere: quod vix *horâ quarta* perventum sit eo quo ad ortum solis appellere oportuerat.

10 *Cœlo diffundere signa parabat.*) Non hæc *sermoni propior* (quod ait Sat. præced.) imo sublimior dictio, ut & alibi interdum, Poetæ excelso vel excidit; seu quod lectoris mentem excitare identidem juvat.

11. *Tum pueri nautis, &c.*) Servi a dominis præmissi ad comparandum navigium, cum nautis rixantur & conviciantur: quod quidem familiare hujus farinæ hominibus.

Convicia.) Quasi *convocia* vociferationem plurimorum confusam significant. Festus. Alii aliter: *Vocis contentionem* notat ea voce Tullius variis locis Epist. 5. l. 1. *Pompeius cum pro Milone diceret, clamore convicioque jactatus.* Orat. n.160. *Convicio aurium mihi extorta veritas est.*

12. *Huc appelle, &c.*) Verba sunt servorum contra nautas, qui plures quæstûs causâ excipiebant in navim: *trecentos*, id est nimis multos, non sine periculo navigantium, ob nimium onus ac pondus.

13. *Dum æs exigitur.*) Naulum, navigationis pretium.

Mula ligatur.) Tractura navim contra aquam. Strabo lib. 5. *prope Tarracinam iter facienti Romam fossa ad Appiam apponitur, & quidem multis in locis, quam & palustres & fluviatiles implent aquæ. Per eam nocturna maxime fit navigatio, ut qui primis conscendant tenebris, oriente sole egressi, via Appia reliquum evadant, & interdiu trahentibus mulis remulco, perambulent.*

14. *Mali culices.*) Culex ab aculeo dictus, vel quasi cutilex, quod cutem lacessat.

Ranæque palustres.) Ad discrimen aliarum, quæ rubetæ vocantur, & in sentibus ac dumis latitant. Illæ ergo coaxantes viatoribus seu navigantibus somnum adimunt, per importunum ac frequens Βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ. Aristophan. Ran.

15. *Cantat.*) Ad sublevandum horrorem ac tædium nocturni temporis ac silentii.

16. *Prolutus.*) Virg. Æneid. 1.

pleno se proluit auro.

18. *Ac missæ pastum, &c.*) Ubi nauta qui mulam moderabatur, sensit dormire viatores, & ipse dormituriens mulam solvit pastumque dimittit, funem vero navigii religat ad saxum, moxque sopori se tradit humi stratus, parum sollicitus quâ horâ perveniret ad destinatum locum.

21. *Donec cerebrosus, &c.*) Donec unus viatorum seu navigantium ad terram prosilit, atque e salicibus littori adsitis virgam secat, qua iratus

nau-

Digitized by Google

Ac mulæ nautæque caput lumbosque saligno
Fuste dolat. Quartâ vix demum exponimur horâ:
Ora manusque tuâ lavimus, Feronia, lymphâ.
Millia tum pransi tria repimus; atque subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas optimus, atque
Cocceius, missi magnis de rebus uterque
Legati; aversos soliti componere amicos.
Hîc oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Mæcenas advenit, atque
Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem

Fa-

INTERPRETATIO.

mulæ nautæque caput ac lumbos verberat saligno fuste. Tandem vix horâ quartâ descendimus e navi: statimque *faciem & manus abluimus aquâ tuâ*, o *Feronia? deinde* vero *pransi lente processimus* ad *tria* passuum *millia: ac pervenimus Anxur extructum super rupes eminus* apparentes *ob candorem. Illuc debebant convenire optimus Mæcenas atque Cocceius, legati ambo ad negotia missi gravissima;* cæterum *assueti reconciliare amicos abalienatos. Illic ego lippientes oculos collyria inunxi. Interim accessit Mæcenas & Cocceius, undque Fonteius Capito vir ad*

ANNOTATIONES.

nautam dormientem excitat, ejus caput & lumbos percutiendo, nec ipsi parcit mulæ *cerebrosus*, in obvium quidlibet exonerans indignationem suam ac bilem.

23. *Dolat.*) Metaphora a fabris lignariis, qui dolabro complanant expoliuntque ligna.

Quartâ vix demum exponimur horâ.) Extra navim ponimur ad Feroniam tandem, horâ post exortum solem, quartâ, id est decimâ nostrâ matutinâ, in æquinoctio nempe; quod pluribus explicavi in meis annotationibus ad Persii Sat. 3. initium.

24. *Ora manusque tuâ lavimus, &c.*) Ex religioso veterum erga Deam illam cultu, quæ in Soracte monte habebat sacrum fontem, lucum, templum: nomenque dedit urbi Feroniæ, inter Circæos & Tarracinam. Nec omittam duo quæ narrantur miracula: alterum quod Deæ illius afflati numine ardentes prunas nudis pedibus absque læsione calcare ajunt. Alterum est quod Feroniæ lucus aliquando cum arsisset, indeque auferre simulacrum accolæ meditarentur, subito nemus reviruit. Hinc Virg. Æn. 7. v. 800.

viridi gaudens Feronia luco.

Vide Strab. lib. 5. Dionys. Halic. Plin. Porro quæ fuerit illa Dea, haud plane compertum. Dionysius asserit Feroniam consecratam a Lacedæmoniis illis, qui tempore Lycurgi in Italiam appulsi, locum istum dicarint, numenque coluerint sub hoc nomine, eo quod illuc ferri non infeliciter contigisset. Alii volunt ipsam Junonem esse quæ ibi Feronia vocetur, colaturque, sicut apud Anxur urbem non longa remotam Jupiter Anxurus. Certe Virg. cit. utriusque pariter ibidem meminit. Constat Feroniam nemorum Deam extitisse, a ferendis arboribus appellatam. Imo veteres numen fecere ex illa vi arcanâ arboribus insitâ, per quam vigent, pullulant, florent, edunt fructus.

25. *Millia tum pransi, &c.*) Postquam sumus pransi Feroniæ, tria passuum millia confecimus lento quidem gradu, tum propter stomachi repletionem, cum ob locorum acclivitatem; contendimusque Anxur.

26. *Anxur.*) Urbs hæc Latii, post dicta Tarracina, colli & saxo imposita, mari Tyrrheno imminet. Olim etiam Thrachne appellata, ab asperitate loci.

27. *Cocceius.*) Cocceius Nerva, proavus Nervæ Imperatoris, erat illustris Jurisconsultus, cæterum Augusto pariter atque Antonio gratiosus.

Missi magnis de rebus uterque legati.) Inde enim pax Imperii & Reipublicæ Romanæ pendebat. Illi adversos exercitus prope Brundusium, sancito fœdere, in una coegere castra. Antonio vero in matrimonium data Octavia Augusti soror. Tit. Liv. lib. 127. Appian. lib. 5. Sueton. Octav. cap. 17.

30. *Collyria.*) Oculorum medicamenta, proprie σποδιακὰ & τέφρια, ob cinereum colorem: unde Horatius vocat *nigra*. Cornel. Cels. lib. 6. cap. 6. παρὰ τὸ κωλύειν τὸ ῥεῖν, ab inhibenda fluxione, dictum volunt collyrion: sed multos etiam alios ad usus adhibetur.

32. *Capito Fonteius.*) Hunc Dio Consulem cum Germanico fuisse scribit. Livius & Appianus ex Antonii parte Pollionem, ex Augusti Mæcenatem duntaxat missos referunt, cum Cocceio quidem; nullam vero Capitonis faciunt mentionem.

Ad unguem factus homo.) Eximiis dotibus vir ornatissimus. Metaph. a marmorariis, qui lævitatem & juncturas explorant superducto ungue. Hinc Pers. Sat. 1. v. 65.

. . . . *ut per læve severos*
Effundat junctura ungues.

Digitized by Google

Factus homo, Antonî, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco Prætore libenter
Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,
Prætextam, & latum clavum, prunæque batillum.
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
Murænâ præbente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multo gratissima. Namque
Plotius & Varius Sinuessæ, Virgiliusque

Oc-

INTERPRETATIO.

amussim factus, ita *gratiosus Antonio ut nemo magis. Sponte deserimus Fundos*, ubi *Prætor* erat *Aufidius Luscus, deridentes munera scribæ insanientis, prætextam, latum clavum, & batillum ignis. Postea fatigati commoramur in civitate Mamurrarum, Murænâ hospitium, Capitone cœnam dante. Postera dies illuxit longe amœnissima. Etenim Plotius, Varius, atque Virgilius*

ANNOTATIONES.

34. *Fundos Aufidio, &c.*) Fundis minime commorati sumus, sed prandimus tantum; postea Formias progressi, ubi pernoctavimus.

Fundos.) Oppidum hoc in via Appiâ, initio regni Neapolitani, Tarracinam inter & Formias medium, ad decem fere pass. mill. vino generoso celebratur.

Aufidio Lusco Prætore.) Prætor dicitur quod præeat vel præsit juri dicundo. Alex. ab Alex. lib. a. cap. 15.

35. *Insani ridentes præmia scribæ.*) Romæ scribarum officium etiam libertinis patebat, adeoque vile censebatur: attamen magistratus in municipiis sæpe merces ac præmium erat scribarum. Sic Aufidius Luscus Fundis Præturam adeptus sibi jam aliquis videbatur: at quod suâ dignitate plusculum superbiret, ludibrio fuit Mœcenati aliisque qui eum comitabantur. Hunc enim aliosque legatos a Fundano illo Prætore honoris causa salutatos, intelligendum est. Apud Sueton. Caligul. c. 23. *ex publicis monumentis certum, Aufidium Lingaunm Romæ honoribus functum.*

36. *Prætextam.*) Ex Varrone lib. 5. de Ling. Lat. toga erat alba purpureo prætexta limbo: quæ quidem non puerorum fuit solum, sed & magistratuum. Unde & prætextatus a togato differt, ut magistratus a privato. Hanc *supra tunicas honorati quique induebant*, inquit Nun. Marcell. De eâ veste jam dixi in Epod. 5.

Latum clavum.) Vestis hæc nobiliorum propria, plagulis decorata aureis sive purpureis, latioribus in Senatore, angustioribus in equite. Unde Ovid. Trist. 4. Eleg. ult.

clavi mensura coacta est.

Nec matronæ carebant simili quodam ornatu. Nam & earum vestis habebat patagium, quod erat *aureus clavus qui pretiosis vestibus addebatur*, ex Nonio. Porro nomen deducunt a similitudine cum clavorum capitibus, quibus similes essent aureæ illæ plagulæ. Nec perperam alii etymon hoc rejiciunt, asseruntque clavos istos fuisse purpureas fascias seu limbos utrinque tunicæ assutos: tunicæ, inquam; nam latus clavus erat interior vestis supra quam assumebatur prætexta: & hoc plerique non animadverterunt contrariumque scripserunt, certe immemores Prætore capitis sententiam ferente deponi prætextam consuevisse, at minime laticlavum.

Prunæque batillum.) Tanta erat Aufidii insania, ut ante se ferri prunas in batillo, id est foculo ansato & gestatili, juberet, ad instar virorum Principum & Imperatorum, quibus præferebatur ejusmodi ignis, summæ auctoritatis ac potestatis index & insigne. Frustra quidam intelligunt vas parvum, in quo suffitus nempe fieret Jovi Hospitali, sive hospitibus & convivis.

37. *In Mamurrarum urbe.*) Sunt qui Mamurras urbem asserant inter Fundos & Formias, vern. *Itro* vel *Itri*, cujus etiamnum extent ibidem rudera. Philip. Ferrar. Verum ipsæ hic Formiæ accipiendæ sunt, e quibus oriunda Mamurrarum familia Romæ quidem Senatoria. Adde quod illius oppidi maximam partem obtinebat Mamurra Eques Romanus Cæsaris amicus, opibus præpotens: quem vellicat sane hic noster; ut & Catullus. *Primum Romæ parietes crusta marmoris operuisse totius domus suæ in Cœlio monte Cornelius Nepos tradidit Mamurram Formiis natum Equitem Romanum præfectum fabrorum C. Cæsaris in Gallia . . . nullamque nisi e marmore columnam habuisse, omnes solidas e Carystio aut Lunensi . . . hic est Mamurra Catulli Veronensis carminibus proscissus, cujus domum Catullus dixit habere quicquid habuisset Comata Gallia.* Hæc Plin. lib. 36. c. 6. Vide lib. 3. Od. 17. ubi Lamiarum originem e Formiis urbe celebrat Horatius.

Lassi manemus.) Nam a Tarracina seu Anxure Formiæ distant ducentis prope stadiis. Quadringenta numerat Strabo certe hallucinatus.

38. *Murænâ præbente domum, &c.*) Muræna & Capito Formiis habentes domum uterque, officium partiti erga præclaros hospites, alter hospitium, alter epulas præbent. Muræna ille frater erat Liciniæ, quæ postea nupsit Mœcenati. Vide lib. 3. Od. 19.

40. *Plotius & Varius.*) Hi sunt eximii poetæ Virgilio perinde ac Horatio amicissimi, quibus ab Augusto commissa est cura emendandæ

F 2 Ænei-

Occurrunt; animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me sit devinctior alter.
O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit; & parochi quæ debent ligna salemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.

Lu-

INTERPRETATIO.

obviam nobis *fuerunt Sinuessæ*, *homines tales* ut *nec meliores terra protulerit*, *nec quisquam sit me conjunctior* cum illis. *O quales amplexus*, *& quam magna lætitia extitit! Ego*, dum mente *sana* ero, *nihil æquabo cum fideli amico. Villula quæ vicina* est *ponti Campano hospitium dedit: parochi vero quæ debent ligna & salem* præbuerunt. *Inde muli Capuæ deponunt clitellas tempestive.*

ANNOTATIONES.

Æneidos post mortem Virgilii, hac lege ut nihil adderent. Cum Plotio & Vario tertius erat Tucca, & ipse eruditione clarus, ad recensendum opus divinum. Servius.

Sinuessæ.) Hæc urbs Campaniæ ad ostia Liris fluvii, ubi nunc *Rocca di Mendragone*. Ibi desinit Massicus mons.
Martial. lib. 13. Epigramm. 111.
De Sinuessanis venerunt Massica prælis.
Sinuessanas porro aquas sterilitatem feminis, maribus autem insaniam auferre tradunt. Plin. &c.

44. *Nil ego contulerim jucundo sanus amico.*) Excepta sapientia, nihil homini præstantius amicitia meliusve a Diis immortalibus datum, affirmat Tullius. Proverb. cap. 18. v. ult. *vir amabilis ad societatem magis amicus erit, quam frater.* Ecclesiastici cap. 6. *amicus fidelis protectio fortis: qui invenit illum, invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio . . . medicamentum est vitæ & immortalitatis.*

45. *Proxima Campano, &c.*) Sinuessæ pransi jucundius quidem ob occursum amicorum, venerunt omnes simul ad hanc villam, in qua pernoctarunt.

Campano ponti.) Qui impositus est Vulturno Campaniæ fluvio per Venafrum, Capuam, aliasque urbes in mare Tyrrhenum decurrenti.

46. *Parochi.*) Quasi præbitores a παρέχειν *præbere*, curatores erant publici per urbes & loca jus habentes ab oppidanis exigendi certa stipendia, unde peregrinis & legatis necessaria suppeditarent Reip. nomine. Tull. ad Attic. lib. 13. Epist. 2. *Ariarathes Ariobarzanis filius Romam venit . . . omnino eum Sextius noster parochiis publicis occupavit;* (idest præbitionibus ac muneribus publicis. Alii legunt, *parochus publicus*) *quod quidem facile patior. Verumtamen quod mihi magna cum fratribus illius necessitudo est, invito eum per litteras ut ad me divertat.* Jam res patet de peregrino: de legatis autem auctoritate publica missis hæc habe, studiose lector. Idem Tull. item ad Attic. lib. 5. Epist. 16. ita scribit: *in perditam & plane eversam in perpetuum provinciam nos venisse scito, magna quidem expectatione, prid. Cal. Sextil. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade, audivimus nihil aliud nisi civitatum gemitus, ploratus, &c. . . . Levantur tamen miseræ civitates, quod nullus sit sumptus in nos, neque in legatos, neque in quæstorem, neque in quemquam. Scito non modo nos fœnum, aut quod lege Julia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem; nec præter quatuor lectos & tectum, quemquam accipere quidquam: multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerumque. Me hercule etiam adventu nostro reviviscunt, justitiâ, abstinentiâ, clementiâ tui Ciceronis. Itaque opiniones omnium superavit.* Præclaram etiam huic loco lucem dabit T. Livius initio lib. 42. *Ante L. Posthumium Consulem*, inquit, *nemo sociis unquam in ulla re oneri aut sumptui fuit. Ideo magistratus mulis tabernaculisque, & omni alio instrumento militari ornabantur, ne quid tale imperarent sociis: privata hospitia habebant; ea benigne comiterque colebant: domusque illorum Romæ hospitibus patebant, apud quos ipsis deverti mos esset. Legati qui repente aliquo mitterentur, singula jumenta per oppida, iter quâ faciendum erat, imperabant, aliam impensam socii in magistratus Romanos non faciebant.* At ipse, ut est paulo ante, cum senatui placuisset *Consulem, ad agrum publicum a privato terminandum, in Campaniam ire, . . . priusquam ab Roma proficisceretur, litteras Præneste misit, ut sibi magistratus obviam exiret, locum publice pararet ubi deverteretur; jumentaque, cum exiret inde, præsto essent.*

47. *Hinc muli Capuæ, &c.*) Ab ea villulâ mulis vecti Capuam venimus tempestive quidem, nam ea die confecimus millia passuum non plus sexdecim.

Capua.) Hæc Campaniæ metropolis ac veluti arx deliciarum & arrogantiæ pridem fuit. *Alteram Romam* vocat Cicero Philipp. 12. alibi vero *superbiæ domicilium*. Annibalis virtutem corrupit ac fregit illa *pelago, solisque, penuque potens* civitas, *deliciis, opibus, famâque;* ut canit Ausonius. Hodie jacet in ruderibus. Duobus autem exinde milliaribus versus Boream excitata est Capua nova veteri haudquaquam par. De ea jam in Epod. 16.

Lusum it Mœcenas, dormitum ego Virgiliusque:
Namque pilâ lippis inimicum, & ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
Quæ super est Claudî cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti scurræ pugnam Messîque Cicerri,
Musa velim memores: & quo patre natus uterque
Contulerit lites. Messî clarum genus Osci:
Sarmenti domina exstat. Ab his majoribus orti
Ad pugnam venere. Prior Sarmentus: equi te
Esse feri similem dico. Ridemus. Et ipse
Messius, accipio; caput & movet: O tua cornu
Ni foret execto frons, inquit, quid faceres, cum
Sic mutilus minitaris? At illi fœda cicatrix
Setosam lævi frontem turpaverat oris.

Cam-

INTERPRETATIO.

Mæcenas ivit lusum, *ego vero ac Virgilius dormitum* ivimus; *nam pilæ* ludus *noxius lippis atque crudis*. *Istinc ad Cocceii villam pergimus copiosissimam*, *quæ* sita *est supra tabernas Claudii*. *Jam precor*, *o Musa*, ut *mihi referas paucis verbis Sarmenti scurræ certamen atque Messii Cicerri*; *&* *quo patre ambo geniti pugnam inierint*. *Illustris Messii* origo ab *Oscis*: *Sarmenti domina* etiamnum *vivit*. *Ab istis prognati majoribus in certamen devenere*. *Sarmentus prior* locutus: *aio te esse similem equi indomiti*. *Cachinnos sustulimus*. *Tum Messius*, *accipio*, *inquit*; *simulque caput agitat*. Continuo Messius *dixit*: *o quid agas*, *si cornu tuâ fronte non esset amputatum*, *quandoquidem ita mutilatus minaris*? *nimirum turpis cicatrix ei deformarat hirsutæ*

ANNOTATIONES.

48. *Lusum it Mæcenas*, *&c.*) Pilâ palmariâ, cujos exercitatio ad sanitatem utilis robusto quidem & bene affecto: at crudis noxia & καρσεσωεχοις, qualis Virgilius: contra salubris somnus & quies; pariter & lippientibus, qualis Horatius. Scilicet agitatio corporis vehemens ciet irritatque humores, quos lente duntaxat coquit calor naturalis. Adde quod oculorum acies non parum laborat in observanda pilâ. Cornel. Cels. lib. 1. cap. 2. Galeous lib. 4. de Symptom. caus. c. 5.

49. *Pilâ*.) Quasi pilis plena sic vocatur ex Isidoro. Alii a πιλῶν, *densare*, deducunt originem, sive quod pila potissimum conficiatur e πιλῳ, idest, lanâ coactâ & compactâ. Quadruplex erat. 1. harpastum, e corio confecta minor pila, quam solo repercussam remittebant. 2. follis, ex aluta; major brachiis, minor pugnis iotorquebatur. 3. trigonalis, sive trigon: nomen a triangulari situ ludentium ternorum, qui sibi invicem ita pilam reddebant, diligenter caventes ne excideret manu sive dextrâ, sive sinistrâ. 4. paganica a pago & paganis dicta; ab bis enim ad urbem venit. Plumis infarta erat; durior folle, mollior trigone. Quæ omnia belle notat & exprimit Martialis lib. 4. Epigram. 19. lib. 12. Epigram. 84. lib. 14. Epigram. 45. 46. 47. Vide infra lib. 2. Sat. 2. v. 11. annot.

50. *Hinc nos Cocceii*, *&c.*) Inde processimus ad villam Cocceii rebus omnibus abundantem. Hæc sita est *supra cauponas Claudii* cujusdam. Vel accipe oppidum quoddam ab Appio Claudio conditum. Placet tamen legere potios cum aliis, *Caudî*: nam inter Capuam & Beneventum sunt Caudium oppidum, hodie *Arpaia*, item Valles & Furcæ Caudinæ; in quibus intercepti aliquando Romanî sub jugum turpiter missi sunt: quam tamen ignominiam paulo post gravi ultione eluerunt. Tit. Liv. lib. 9.

51. *Nunc mihi paucis*, *&c.*) Facete admodum Poeta Musas in re ludicra invocat, veluti solet fieri in gravibus argumentis. Descripturus nempe duorum scurrarum ridiculam contentionem, serio videtur grave quidpiam adoriri; quo majorem excitet jocum.

54. *Messî clarum genus Osci*.) Ironice prorsus. Nam hi Campaniæ populi in Latii & Samnii confinio degentes, non solum ignobiles, sed & infames erant. Vide Strabon. Huc etiam facit quod *obscœnum* quidam ab Oscis deducunt. Festus Oscos prius Opscos teste Ennio dictos ait, & stupra inconcessæ libidinis ab ejus gentis pravâ consuetudine, obscœna dici, ex Verrio.

55. *Sarmenti domina exstat*.) Ergo servus erat ille, aut servili genere. Hic scurra Augusto fuisse in deliciis atque Antonio memoratur. Ex Plutarcho: *Antonio infensa erat Cleopatra*, *quod in cœna dixisset*: *ipsis quidem acidum vinum infundi*: *Sarmentum autem Romæ Falernum potare*. *Erat vere Sarmentus Cæsaris servulus ex iis quê festivitatis causâ haberi solent*, *quos Romani delicias appellant*. Juvenalis initio Sat. 5. meminit hujus scurræ.

58. *O tua cornu*, *&c.*) Pergit convitiari Messio Sarmentus; quid faceres, si frons tua esset adhuc armata illo cornu, quod exsectum tibi est nimis terribili & feroci? sarcasmus.

60. *Illi fœda cicatrix*, *&c.*) Nempe Messii in fronte apparebat cicatrix exsectæ verrucæ, quæ amputati cornu speciem exhibebat.

Digitized by Google

Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat;
Nil illi larvâ, aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicerrus ad hæc: donasset jamne catenam
Ex voto Laribus, quærebat: scriba quod esset,
Deterius nihilo dominæ jus esse: rogabat
Denique, cur unquam fugisset, cui satis una
Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo.
Prorsus jucunde cœnam produximus illam.

Ten-

INTERPRETATIO.

frontis partem *sinistram*. Hinc *plures jocos in vultum campanumque morbum jactans orabat ut saltaret* ad modum *Cyclopis pastoris; neque* vero *larvâ aut cothurnis tragicis ipsum indigere. Ad ista* denique *Cicerrus plurima retorsit: interrogabat, numquid jam ex voto* sua *vincula consecrasset Laribus: quamvis esset scriba, nihilo minus heræ jus* in eum *superesse: quærebat tandem quare fugisset aliquando* ipse, *cui sufficeret una farris libra*, scilicet *adeo tenui & parvo. Hilariter sane peregimus eam cœnam.*

ANNOTATIONES.

62. *Campanum in morbum.*) Seu verrucas, quas habebant frequentes Campani in vultu fœdas: vel turpem quamdam aliam luem ciborum ac luxuriæ intemperantiâ creatam. Non absurde Torrentius intelligit eum morbum, de quo Plin. l. 26. c. 1. *Sensit & facies hominum novos omnique ævo priore incognitos non Italiæ modo, verum etiam universæ Europa, morbos:... sine dolore quidem illos ac sine pernicie vitæ; sed tantâ fœditate, ut quæcumque mors præferenda esset. Gravissimum ex his lichenas appellavere græco nomine; latine mentagram, quoniam a mento fere oriebatur, joculari primum lasciviâ dictam: ut est procax natura multorum in alienis miseriis, occupat e... multis totos utique vultus, oculis tantum immunibus; descenditque in colla, pectusque, & manus, fœdo cutis furfure.* Campanum alii morbum interpretantur propriam ei genti luxuriam arrogantiamque.

63. *Pastorem saltaret uti Cyclopa.*) Exprobrat similitudinem cum Polyphemo, quippe ille pariter ingens corpore & immani statura, hirsutaque fronte, in qua etiam cicatrix oculum Cyclopis obturatum referebat. Quapropter nec *larva* facies turpis, nec crura sat procera indigerent *cothurnis*, id est, altis calceis, quibus ad majestatem utuntur Tragœdi. Petrus Crinitus de honesta disciplinâ, lib. 17. cap. 3. apposite omnino, *inter voluptates scenicas*, inquit, *celebrari video Cyclopea. Sic vocarunt cum Cyclopem in scena saltantem proferrent, habitu & ornamentis, quibus Polyphemus apud Poetas decoratur. Quod ego duxi observandum, ut Horatii locum interpretemur paulo indiligentius ab aliis expositum. Itaque sic allusit, cum de Sarmento scurra & Messio Osco, eorumque litibus disseris: ac Messium ore fœdo & facie turpissimilemque larva reddit. Quo fera saltare Cyclopa nihil puto aliud ab Horatio intelligi, quam & fronte & habitu talem fuisse Messium, ut Polyphemum in scena saltantem posset exprimere; ac risum de se spectantibus facile commovere.* Polyphemum ab Ulysse occæcatum lege apud Homerum, Odyss. 6 Virg. Æn. 3. De eo Servius ita scribit: Multi Polyphemum dicunt unum habuisse oculum, alii duos, alii tres. Sed totum fabulosum est. Vir ille prudentissimus fuit, & ob hoc oculum in capite habuisse fertur, id est, juxta cerebrum, quia prudentia plus videbat. Verum Ulysses eum tamen prudentiâ superavit: & ob hoc eum cæcasse fingitur. Vide & Euripid. Cyclop.

65. *Donasset jamne catenam, &c.*) Servi enim manumissi seu Laribus, seu Deorum alicui consecrabant vincula, quibus olim stricti fuerant. Ita Cicerrus servilem objicit turpitudinem Sarmento. Vide Alex. ab Alex. lib. 3. c. 20.

67. *Deterius nihilo dominæ jus esse.*) In servos etiam manumissos domini retinebant jus operarum, v. g. sarciendi vestes, suendi calceos, &c.

Scriba.) Alii scribæ dicebantur a sua functione; alii erant magistratuum, puta Quæstorii, Prætorii, Ædilitii, &c. Scribæ officium apud Romanos mercenarium; nec magni testimonii aut pretii. Alex. ab Alex. lib. 2. c. 2.

68. *Cur fugisset.*) Nullum servo probrum gravius, quam fugisse. Hinc enim contumeliose furcifer appellabatur, eo quod hæc erat fugitivi servi pœna, furcam collo appensam circumferre.

Cui satis una farris libra foret.) Hæc sæpius erat servis fugiendi causa, quod nimis parce a dominis alerentur. At Cicerrus utpote gracilis ac pusillus, tenui alimento poterat ac debebat esse contentus, unâ videlicet farris libra servis quotidie dari solitâ ad victum. Quod quidem dimensum proceris corporibus exiguum ac vix sufficiens videbatur. Ex Gell. lib. 20. c. 1. Debitori in carcere retento lex 12. Tab. jubebat dari in dies libras farris ab eo qui vinctum tenebat.

Digitized by Google

Tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus hospes
Pæne arsit, macros dum turdos versat in igne.
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cœnam servosque timentes
Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Apulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus, & quos
Nunquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
Villa recepisset, lacrymoso non sine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem expecto. Somnus tamen aufert
* * * * * * * *
* * * * * * * *
Quatuor hinc rapimur viginti & millia rhedis,
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est;

Si-

INTERPRETATIO.

Inde recta nos contulimus Beneventum, ubi hospes officiosior propemodum deflagravit, cum turdos macilentos ad focum torreret. Enimvero exarsit ignis; & flamma per vetustam culinam grassata prope attingebat tectum. Mox aspexisses convivas famelicos atque famulos trepidantes cœnam præripere, & cunctos allaborantes extinguere. Exinde Apulia cæpit ostendere montes mihi cognitos, quos adurit Atabulus, quosque nunquam præteriissemus, nisi nos excepisset villa Trivici proxima, haud absque fumo lacrymas eliciente, dum in *foco incenderentur humidi rami cum frondibus. Illic ego demens mendacem meretricem expecto* frustra *ad mediam usque noctem. Tum vero sopor* me *invasit* * * * * * * *
* * * * * * * *
* * * * * * * *
* * * * * * * *
inde rhedis vehimur per quatuor & viginti millia passuum, *commoraturi in parva urbe, quam indicare non licet versu* hexametro;

ANNOTATIONES.

71. *Beneventum.*) Hæc urbs Hirpinorum a Diomede condita, 28. mill. pass. a Capua: olim dicta Maleventum: at deducta eo colonia Romani, ad melius omen mutari nomen, & Beneventum dici in posterum voluerunt. Fest. Plin. &c.

72. *Turdos.*) Gall. *des grives.* Horum aviaria veteres habebant tanta quidem ut ex his agri stercorarentur, optimo certe fimo. Plin. lib. 17. cap. 9. Varro, Columella. Porro ex omni occasione captans jocum Satiricus noster *macros* nota at *turdos*, quos magna tamen sedulitate *hospes* ad ignem versabat hospitibus apponendos, adeo ut ipse pene arserit ejusque domus pariter.

73. *Vulcano.*) Hic Deus ignis ponitur non raro pro ipso igne, metonym. Vide lib. 1. Od. 4.

Summum properabat lambere tectum.) Hujus incendii facile grassantis ut rationem intelligas, scire te, lector, oportet quod cum aliis scribit Cælius Rhod. lib. 26. c. 21. *habuisse veteres in domibus tecti medio apertionem, quam nuncupabant capnodochen*, id est fumi receptaculum. Nec enim, ut fit hodie, in excavato pariete caminus erat, sed in medio cubiculo hyberno: siquidem in æstivo non erat focus. Vitruv. lib. 7. c. 3. Hinc & nunc abutimur voce *caminus* fornacem, hypocaustum, ignem, significante: quam tamen usurpamus pro fumario, seu gula fumum emittente extra tectum. Isidor. lib. 19. cap. 6.

75. *Convivas avidos, &c.*) Cœnam jam paratam servare satagunt famelici illi magis quam ædes scilicet alienas.

77. *Incipit ex illo montes, &c.*) Benevento egressis incipiunt aspici montes Apuliæ, Horatio quidem regio notissima, exinde orto videlicet. De *Apulia* lib. 3. Od. 30. & Epod. 2.

78. *Atabulus.*) Ventus Apuliam infestans, dictus quasi ἄτην βάλλων, immittens calamitatem. Plin. lib. 17. cap. 24. Gell. lib. 2. cap. 22. hunc, ut volunt, eumdem noster vocat Japyga lib. 1. Od. 3.

79. *Erepsemus.*) Syncope, pro *erepsissemus*, id est transivissemus. Sic postea Sat. 9. *surrexe* pro *surrexisse*, Virgil. Æn. 4. v. 606. *extinxem* pro *extinxissem*. Lucretius pariter *confluxet*. Terentius in Adelph. *produxe*, &c.

Trivici.) Hoc oppidum est in Campaniæ finibus, montuosa valde regione, viisque arduis ac difficilibus: quapropter in villa proxima subsistere sæpius necesse est.

87. *Oppidulo quod versu dicere non est.*) Scili-

Signis perfacile est. Vænit vilissima rerum
Hîc aqua: sed panis longe pulcherrimus; ultro
Callidus ut soleat humeris portare viator;
Nam Canusi lapidosus: aquæ non ditior urna:
Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hinc Varius discedit mœstus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior, via pejor ad usque
Bari mœnia piscosi. Dehinc Gnatia lymphis
Iratis exstructa dedit risusque jocosque;

Dum

INTERPRETATIO.

signis autem *est facillimum. Ibi venditur aqua rerum vilissima: ac panis* est *optimus certe*; adeo *ut prudens viator consueverit sponte humeris ferre*; *quia* Canusii est *lapidosus*, *urna* autem *aqua haud felicior*: *quod oppidum ædificatum est quondam a strenuo Diomede. Illinc Varius tristis abscessit ab amicis dolentibus. Hinc Rubos perreximus fatigati, quod longius iter feceramus, atque ob pluviam molestius. Postridie tempus fuit magis opportunum*, at *via deterior usque ad muros Barii piscosi. Deinde Egnatia infensis aquis condita præbuit risum ac ludum, quod persuadere vo-*

ANNOTATIONES.

licet Equotutico; quæ vox stare nequit in versu hexametro. Equotutium, vel ut legunt alii, Equotutieum, sive Equus Toticus, Apuliæ Dauniæ fuit oppidulum, hodie *Ariano* dicitur, aliis *Faggia*: in colle situm est ad Apenninum montem: a Beneveoto in ortum distat milliaribus duodecim, ex Sansone. Illius meminit Cicero ad Attic. lib. 6. Epist. 1. *Scire vis suas ego quas acceperim litteras. Omnes fere quas commemoras, præter eas quas scribis Lentuli pueris & Equotutico ac Brundusio datas.*

Quod versu dicere non est.) Imitatio est Lucilii ita Sigillaria indicantis Sat. 6.

. . . . *Servorum festu' dies est,*
Quem plane hexametro versu non dicere possis.

De hoc servorum die continuo post Saturnalia celebrari consueto, Macrob. lib. 1. cap. 10.

88. *Vænit vilissima rerum hic aqua.*) Quæ scilicet aliunde petenda & longe, fonte aliquo.

89. *Ultra callidus.*) Quidam legunt *ultra*, id est, in ulteriorem regionem. Quod satis placet.

91. *Canusi.*) Caousium Apuliæ oppidum, hodie *Canosa*, in colle ædificatum apud Aufidum amnem: a Caonis excisis distans tribus milliaribus.

Lapidosus.) Lapidis instar durus & insipidus: vel lapidibus plenus, e farina minime purâ; sive male concinnatâ molâ; sive non sat durâ, quæ grana conterendo ipsa deteratur ruptis inde particulis, quæ immixtæ pani dentes manducantis offendunt.

Aquæ non ditior urna.) An quod Aufidus est duntaxat lacus, quemadmodum Strabo asserit, cujus proinde aqua potu injucunda esset? an, ut scribunt nonnulli, quod Aufidi fluvii alveus interdum arescit?

92. *Qui locus a forti Diomede est conditus olim.*) Diomedes Ætoliæ rex, post Achillem & Aiacem fortissimus inter Græcos; singulari pugnâ cum Hectore & Æneâ congressus est; Palladiom abstulit; Martem quoque & Venerem vulnerasse in bello Troiano fertur. Quapropter indignata Dea uxorem ejus Ægialen libidinibus fœdis adeo perdidit, ut ille tum ab ipsa, tum a patria abhorruerit; diverteritque in Apuliam, ubi cum Dauno rege fœdere inito, non unam urbem condidit. Memorantur Canusium, Arpos, sive Argos, Hippium, quæ & Argyrippa.

93. *Varius discedit.*) Vocantibus alio negotiis. Alii volunt ad castra Cæsaris contendisse alia viâ.

94. *Rubos.*) Rubi urbs Apuliæ, quibusdam *Ruvo* dicta, Canusium inter & Barium.

Fessi.) Confectis a Canusio, ubi pranderant, viginti milliaribus aut circiter.

96. *Postera tempestas melior, &c.*) Cœlum non pluvium, ut heri.

Via pejor.) Ob hesternum imbrem, locorumque difficultatem.

97. *Bari mœnia piscosi.*) Barium Apuliæ oppidum, regioni nomen dedit Barianæ dictæ: mari alluitur, ad oram sinus Veneti: quare *piscosum* vocat Horatius. Conditum est & nominatum ab incolis Baræ parvæ insulæ apud Brundusium, teste Festo.

Gnatia.) Hæc & Egnatia dicitur, hodie *Gnazzi*, vel *Nazzi*: urbs Salentinorum etiam maritima, media fere inter Barium & Brundusium, ab utroque distans trigiota circiter milliaribus.

Lymphis iratis exstructa.) Seu quod aquæ dulcis penuriâ laborat: seu potius quod sic notare vult Poeta Gnatianos ut lymphaticos, idest insanos, quippe qui non modo credant, sed & aliis persuadere velint rem incredibilem aut superstitiosam, de qua mox. Vide Festum in voce, *lympha*, ubi egregie ostendit lympham dici pro nympha, mutatâ literulâ: & lymphatos dici furiosos, eo quod creditum veteribus, a nymphis si conspicerentur furorem immitti. Ludit igitur Poeta in ambigua voce.

Dum flammâ sine, thura liquescere limine sacro
Perſuadere cupit. Credat Judæus Apella:
Non ego. Namque Deos didici securum agere ævum:
Nec si quid miri faciat natura, Deos id
Tristes ex alto cœli demittere tecto.
Brundusium longæ finis chartæque viæque.

INTERPRETATIO.

lunt thura absque igne incendi in templi aditu. Fidem habeat Judæus recutitus: ego certe *minime* credam. *Quippe Deos accepi tranquillam vitam ducere: ac si quidpiam mirandum edat natura, illud nequaquam a numinibus sollicitis immitti e summis ædibus olympi. Brundusium terminus* fuit *prolixi itineris*, erit *etiam* hujus *descriptionis.*

ANNOTATIONES.

99. *Dum flammo sine, thura liquescere, &c.*) Hujus miraculi superstitiosi meminit Plinius c. 107. lib. 2. ita scribens: *in Salentino oppido Egnatiâ, imposito ligno in saxum quoddam ibi sacrum, protinus flammam existere.* Porro notavimus alibi cognitos Ethnicis sacros codices, e quibus non pauca mutuati fabulis asperserunt. Certe patet adumbratum hic quod habetur lib. 3. Reg. cap. 18. de vocato cœlitus igne Eliæ precibus, quo repente consumpta sunt holocaustum, & ligna, & altare lapideum & superfusa copiosa aqua. Vide lib. 2. Od. 19.

100. *Credat Judæus.*) Insimulat Horatius Judæos superstitionis, eo quod mox relatum miraculum crederent ac venditarent. Hinc & rem Gnatianam ejusmodi credulis hominibus narrandam suadendamque remittit: quæ sibi suisque comitibus duntaxat *risus dedit & jocos*. Romanos tamen non parum superstitionibus addictos lege apud Plin. lib. 28. cap. 2. &c.

Apella.) Quasi sine pelle in præputio circumciso: recutitus. Pers. Sat. 5. v. 184. *recutita sabbata* deridet: ubi nos plura de hac lege Judæis a Deo datâ: item ad Juvenal. Sat. 14. v. 99. Salmasius etymologiam istam docte refellit: tum quod nequaquam brevis esse posset prima syllaba vocis *apella*, tum quod potius dicendum foret *impella* vel *abpella*, sicut dicitur imberbis, & absimilis, &c. Solerter autem & apposite ait fuisse tum Romæ Judæum quemdam nomine Apellam, ad quem sane Horatius respexerit.

101. *Deos didici securum agere ævum.*) Ab Epicuro sic statuente, mortalia & inferiora quælibet minime Diis curæ esse. Vide lib. 1. Od. 34. lege & Plin. lib. 2. cap. 7.

104. *Brundusium.*) Hæc urbs regni Neapolitani maritima, in provincia Hydruntinâ, ad oram maris Adriatici. *Brindes.* Ennius:

Brundusium pulcro præcinctum præpete portu.

Longæ finis viæ.) *Viæ* causa & finis patet ex dictis initio.

Longæ.) Nam Româ distat Brundusium milliaribus trecentis & sexaginta. Hæc vero confecit Horatius quindecim diebus. Quidam numerant septamdecim, sed perperam.

SATIRA VI.

Vera nobilitas non generis splendore aut avorum titulis metienda : sed virtute & honestate morum . Reprehenduntur qui majora se appetunt . Bona educatio præferenda claris natalibus . Mediocris fortuna opulentæ præstat .

NON , quia , Mœcenas , Lydorum quidquid Etruscos
Incoluit fines , nemo generosior est te ;
Nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus ,
Olim qui magnis legionibus imperitarint ,
Ut plerique solent , naso suspendis adunco
Ignotos , ut me libertino patre natum ;
Cum referre negas , quali sit quisque parente
Natus , dum ingenuus . Persuades hoc tibi vere ,
Ante potestatem Tulli atque ignobile regnum ,
Multos sæpe viros nullis majoribus ortos
Et vixisse probos , amplis & honoribus auctos :

Con-

INTERPRETATIO.

O Mæcenas , quod nobilior te nullus sit ex Lydis , quotquot Tusciæ terram habitarunt , aut quod habuisti avos paternos ac maternos , qui pridem magnis exercitibus præfuere , non propterea , *more multorum , subsannas obscuros , sicut me libertini patris filium : quando affirmas nihil referre quo parente quilibet oriundus , dummodo probus sit . Bene* profecto *existimas , ante Servii auctoritatem atque imperium haud illustre , plerosque sæpius viros ignotis ortos majoribus , & bonos extitisse & magnis digni-*

ANNOTATIONES.

1. *Non quia , &c.*) Satira hæc tota nitescit cùm veræ nobilitatis defioitione , tùm bonæ educationis præceptionibus & emolumentis, tum grati in bonum parentem animi testificatione.

Non quia Mæcenas Lydorum , &c.) Non tu Mœcenas licet nobilissimus , quod plerique magnatum faciunt , humiles ac plebeios aspernaris . Eoimvero me libertino patre natum adeo non despexisti , ut contra *esse in amicorum numero* jusseris , quod me *purum & insontem* comperisti.

Lydorum quidquid , &c.) Ferunt nempe Lydiæ populos , duce Tyrrheno Herculis filio vel nepote , in Italiam dudum appulisse atque Hetruriam tenuisse : unde Hetrusci dicantur Tyrrbeni pariter ac Lydi . Virgil. Æneid. 9. v. 11.

Lydarumque manum.

Et Æneid. 2. v. 781.

Ad terram Hesperiam venies , ubi Lydius arva
Inter apima virum leni fluit agmine Tybris .

De Mœcenatis ex Hetruriæ principibus origine , fuse lib. 1. Od. 1. &c.

Etruscas fines .) Etruria sive Hetruria , quæ & Tuscia pariter ac Thuscia scribitur , Italiæ notissima regio , vernacule *la Toscane* : ab ortu rigatur fluvio Tiberi , a meridie mari Tyrrheno.

2. *Generosior .*) A genere *generosus* antonomastices dicitur , cui opponitur *degener* . Senec. Trag. Troad.

Generosa in ortus semina exurgunt suos .

3. *Nec quod avus tibi , &c.*) Paterno materno. que genere nobilissimum indicat Mœcenatem .

4. *Legionibus .*) Synecdoche . Proprie vero legio ad Romanos pertinebat : continebat sex hominum millia : singulis autem millibus Tribunus imperitabat , tempore quidem C. Marii . Hic enim primus legionem sex millium conscripsit , quæ antea quatuor millium fuerant . Vide Isidor. lib. 9. cap. 3. Veget. lib. 2. Fest. &c.

5. *Naso suspendis adunco .*) Vafre & salse derides . Quintil. lib. 11. cap. 3. *naribus quidem derisus , contemptus , fastidium significari solet* . Plin. lib. 11. c. 37. *altior homini tantum nasus , quem novi mores subdolæ irrisioni dicavere* .

6. *Libertino .*) Servus manumissus vocatur libertus : ejus filii dicuntur libertini . Qui ab his deinceps nascuntur ingenui sunt .

8. *Ingenuus .*) Non proprie adhibetur vox ista hoc loco : significat autem hic non liberum , sed moribus præditum bonis , ingenuo & nobili viro dignis .

9. *Ante potestatem Tulli .*) Antequam Romæ sextus regnaret Servius Tullius , Tarquinii successor & gener , Ocrisia matre captivâ natus . Unde noster ejus *regnum ignabile* appellat . Quanquam apud Corniculum suam patriam domi valde nobilis fuisse cognoscitur . Vide Dionys. Halic. lib 4. Tit. Liv. lib. 1. cap. 41. ubi Tanaquil uxor Tarquinii sic hortatur Servium hunc : *Erige te , Deosque duces sequere : qui sis , non unde natus sis , reputa : & nos peregrini regnavimus . Tuum est , Servi , si vir es , regnum , &c.*

Nullis majoribus ortos .) Originem trahentes ex iis qui hactenus non inclaruerant , & nullius fuerant nominis ac celebritatis .

Digitized by Google

Contra Lævinum Valeri genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulsus fuit, unius assis
Non unquam pretio pluris licuisse, notante
Judice, quem nosti, populo; qui stultus honores
Sæpe dat indignis, & famæ servit ineptus;
Qui stupet in titulis & imaginibus. Quid oportet
Nos facere, a vulgo longe lateque remotos?
Namque esto, populus Lævino mallet honorem
Quam Decio mandare novo: censorque moveret
Appius, ingenuo si non essem patre natus;
Vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
Sed fulgente trahit constrictos gloria curru

Non

INTERPRETATIO.

tatibus amplificatos: e contrario Lævinum e Valerii stirpe, per quam Tarquinius Superbus dejectus imperio est, uno asse pluris nunquam æstimatum esse judicio populi, quem scis insanum frequenter attribuere dignitates immeritis, & stolide famam sequi; nec non admirari titulos atque imagines. Ergo *quid nos decet agere a vulgo plane differentes? Nam certe populus dignitatem Lævino deferre mallet quam Decio ignoto: & Appius Censor arceret* me, *si libero parente non essem genitus; & quidem jure, quia non mansissem in propria conditione. Verumenim gloria splendente* suo *curru nexos allicit tam obscuros*

ANNOTATIONES.

12. *Contra Levinum, &c.*) Contra vero domi nobiles interdum tam degenerasse, ut etiam contemptui fuerint, nullosque adepti magistratus.

Lævinum Valerî genus.) Pub. Valerius Lævinus, quod virtute careret, vel populo despectus: quanquam erat e familia perillustri, per quam reges exacti Româ. P. enim Valerius Publicola suffectus olim Consul Collatino abdicare coacto, unà cum Junio Bruto collega regno pepulit Tarquinium Superbum. T. Liv. lib. 2.

15. *Qui stultus honores, &c.*) Ubi nempe viget Democratia, seu populi dominatio, ut Romæ. Tit. Liv. passim. Lucilius olim dixerat:

honorum
Judicium est crassis.

16. *Famæ servit ineptus.*) Plus ducitur vanâ opinione & ventosâ existimatione, quam verâ virtute & gloriâ. Unde omnia deferre solet ei quicumque natalium splendore, domesticâ famâ & opibus præfulget, tametsi per se haud ullum virtutis specimen ediderit. Isocrat. ad Demon. *vulgus ignorat veritatem, & famam respicit.* τὴν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσι πολλοί.

17. *Stupet in titulis & imaginibus.*) Nobilitatis insignia demiratur, non ipsam virtutem, quæ sola est nobilitas: stupet videns honorum titulos & statuas majoribus constitutas, nec advertit hæc uni virtuti decreta & concessa fuisse. Cic. in Pison. *Obrepsisti ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum, quarum nihil habes simile præter colorem.* Juvenal. Sat. 8.

Stemmata quid faciunt? Quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Majorum? &c.

Quid oportet nos, &c.) Quid nos sentire & judicare decet, siquidem a vulgi errore liberi, & sapientum institutis informati sumus?

19. *Lævino mallet honorem quam Decio mandare novo.*) Homini majorum gloriâ collustrato, per se vero ignobili; potius quam viro propriâ laude conspicuo, cujus majores non antea clari. Pub. Decius Mus e Deciis primus summâ in Rempublicam fide consulatum merito est adeptus, fortiterque & gloriose administravit cum T. Manlio Torquato. Cic. de Divin. 1. Tit. Liv. lib. 8. &c.

20. *Censorque moveret Appius.*) Repelleret ac summoveret me a petendo magistratu Appius ille Claudius Cæcus severâ notus censurâ, creatus anno U. C. 443. Is primus libertinos in urbanas tribus redegit. Sueton. Claud. cap. 16. & 24. Vide Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 13. ubi Censorum origo & potestas explicatur. Inter alia debebant Senatores legere & cooptare, summotis indignis, & honestissimis allectis. Censoria lex ita jubebat: *Censores populi familias censento: urbis templa, vias, ærarium, vectigalia tuentor: populum in tribus distribuunto: mores populi regunto: probrum in senatu ne relinquunto, &c.*

22. *Quoniam in propria non pelle quiessem.*) Quia vellem assurgere supra meam conditionem ac proprium statum. Allusio est ad fabulam asini leoninâ pelle contecti. Æsop.

23. *Sed fulgente trahit, &c.*) Neque vero mirandum quod ignoti ac novi homines quandoque ad dignitates aspirent; siquidem hi, perinde ac generosi nobilesque, trahuntur splendore gloriæ, quæ omnes ad suum veluti currum constrictos rapit. Cic. Offic. 1. *Vix invenitur qui laboribus susceptis periculisque aditis, non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam. At fortis animus & magnus duabus rebus maxime cernitur, quarum una in rerum externarum despicientia ponitur, &c.* Et postea, n. 68. *cavenda est gloriæ cupiditas. Eripit enim libertatem, pro qua magnanimis viris omnis debet esse contentio.*

Digitized by Google

Non minus ignotos generosis. Quo tibi, Tulli,
Sumere depositum clavum, fierique tribunum?
Invidia accrevit, privato quæ minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
Pellibus, & latum demisit pectore clavum,
Audit continuo, quis homo hic est? quo patre natus?
Ut si qui ægrotet quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formosus; eat quacumque, puellis
Injiciat curam quærendi singula; quali
Sit facie, surâ quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, cives, urbem sibi curæ,
Imperium fore, & Italiam, & delubra Deorum,
Quo patre sit natus, num ignotâ matre inhonestus,
Omnes mortales curare & quærere cogit.

Tu-

INTERPRETATIO.

quam illustres. *Quid* prodest *tibi, Tulli, resumere ablatum clavum, & creari Tribunum?* Scilicet *aucta est invidia, quæ minor erga privatum foret. Etenim cum primum aliquis demens mediam tibiam inseruit cothurno, & laticlavio pectus operuit, statim audit, Quis est vir iste? cujus filius? Quemadmodum si quispiam* eodem *quo Barrus morbo laboret, velitque censeri pulcher; quolibet pergat, desiderium puellis creabit sciscitandi singula, quali sit vultu, quali surâ, pede, dente, capillo: ita qui pollicetur curaturum se populum, civitatem, imperium, Italiam, & templa numinum, is cunctos homines cogit sollicite percontari quo sit editus parente, an obscurus matre ignobili.*

ANNOTATIONES.

24. *Quo tibi, Tulli, &c.*) Quid tibi emolumenti est recepisse vestem & dignitatem Senatoriam, quam tibi Cæsar ademerat? Porro non bene est notus ille. Sic habet vet. Comment. *Tullius hic Senatu motus est a Cæsare quasi Pompeianus: occiso vero Cæsare recepit latum clavum, & Tribunus militum factus est.*

25. *Tribunum.*) De plebis Tribunatu locum hunc explicant nonnulli, sed frustra. Tribunus militum nemo fiebat, quin prius alam duxisset: alam non ducebat nisi qui cohorti præfuisset. Is milites in castris habebat dicto audientes, ad exercitationes deducebat, in stationes mittebat, claves portarum suscipiebat; vigilias & munitiones diu noctuque circuire, militum nomina memoriâ tenere, sauciorum curam agere, ne cui arma, pabula, alimenta deessent cavere debebat, &c. Vide Alex. ab Alex. l. 6. c. 18. &c.

26. *Privato quæ minor esset.*) Si degeres absque magistratu, nemo tibi invideret: nunc vero tibi dignitatem nacto plures invident.

27. *Nam ut quisque insanus, &c.*) Cic. cit. Offic. 1. *Nec imperia expetenda: ac potius aut non accipienda interdum, aut deponenda nonnunquam . . . Multi quærentes eam tranquillitatem a negotiis publicis se removerunt, ad otiumque perfugerunt. In his & nobilissimi Philosophi longeque principes, & quidam homines severi & graves, &c.* Ex quibus patet insanire quisquis publicam rem ultro capessit exiguis munitus adjumentis.

Nigris medium impedit crus pellibus, &c.) Magistratum init, in Senatum est allectus; ac proinde jus habet utendi ocreis mollioribus nigri coloris pedem ac mediam quoque tibiam tegentibus: item latum induendi clavum. Calcei Patriciorum differebant a plebeiis. Horum crassiores; illorum tenuiores ex aluta, seu molli & subtili corio: quales gestavere pridem reges Albanorum. Festus. Martial. lib. 2. Epigram. 29.

Coccina non læsum pingit aluta pedem.

Isidor. lib. 19. cap. 34. ait istos nobilium calceos alto fuisse solo, cothurnis similes, ad medium crus pervenisse, quatuor corrigiis religatos & fibulis aureis vel argenteis: assutam denique desuper habuisse lunæ crescentis effigiem; seu potius literam C, quæ centenarium primum numerum fuisse Senatorum notabat. Vide Plutarch. Quæst. Centur. Rom. Item Cœl. Rhodig. lib. 20. cap. 28.

Juvenal. Sat. 7. v. 192.

Appositam nigræ lunam subtexit alutæ.

28. *Latum demisit pectore clavum.*) De ea interiori veste & tunica nobilibus propria, dixi fuso Sat. præced. v. 36.

29. *Audit continuo, &c.*) Scilicet homines novos ad dignitates evehi populus indignatur.

30. *Quo morbo Barrus.*) Mulierum amore effræni, proindeque formositatis affectatione. Sat. 4. præced. *Barrus inops.*

34. *Qui promittit cives, urbem, &c.*) Cruquius observat hic formulam quamdam juramenti ejus qui magistratum accipit. Certe Senatoribus ac magistratibus incumbit cura urbis, civium, imperii, religionis, &c.

Digitized by Google

Tune Syri, Damæ, aut Dionysi filius, audes
Dejicere e saxo cives, aut tradere Cadmo?
At Novius collega gradu post me sedet uno:
Namque est ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paulus
Et Messala videris? At hic, si plaustra ducenta
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit,
Cornua quod vincatque tubas. Saltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum,
Nunc, quia sim tibi, Mœcenas, convictor; at olim
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est. Quia non ut forsit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum;
Præsertim cautum dignos assumere, pravâ
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me possum casu, quod te sortitus amicum:
Nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim
Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.

Ut

INTERPRETATIO.

Num tu filius Syri, Demetrii, vel Dionysi, audes e rupe Tarpeiâ *præcipitare cives, aut Cadmo tradere? At*, inquies, *Novius collega uno post me gradu considet: est enim ipse quod erat parens meus. Ob id* nempe *tibi videris esse Paulus & Messala? Verum hic, si ducenti carri tresque pompæ funebres in foro simul procedant, tollet vocem ingentem cornua & buccinas superantem. Id saltem nos detinet. Jam revertor ad me parentis libertini filium, cui exprobrant universi originem e patre libertino, eo quod modo sim tuus conviva*, o *Mæcenas; quondam vero præfectus essem Romanæ legioni. Hoc ab illo differt. Quamvis enim dignitatem* istam *mihi fortasse merito quisquiam invidere queas*, at *non pariter tuam amicitiam; maxime cum dignos eligere caveas, perversâ ambitione longe* pulsâ. Ob *hoc me fortunatum appellare nequeo, quod fortuito nactus* sim *te amicum: nulla quippe fortuna mihi dedit te*: sed *eximius primo Virgilius, ac deinde Varius narraverunt quis essem. Cum vero steti coram te, modica dixi in-*

ANNOTATIONES.

38. *Syri, Damæ, Dionysi.*) Nomina servorum sunt ista.

Audes dejicere e saxo cives, &c.) Tu genere libertino oriundus audes Prætoris aut Tribuni plebis officio fungi, civesque Rom. morti addicere, ac lictori tradere e rupe Tarpeiâ dejiciendos?

39. *Dejicere e saxo cives.*) Usitatum erat hoc Romæ supplicium. Vide Plin. lib. 7. cap. 44.

Tradere Cadmo.) Lictori seu carnifici notæ eo tempore crudelitatis tradere vel necandos vel torquendos.

40. *At Novius, &c.*) Respondet Tullius ille, collegam suum uno gradu inferiorem se esse & ignobiliorem. Nempe Novius erat libertus; Tullius vero libertinus. De Novio illo postea sub finem hujus Satiræ.

41. *Hoc tibi Paulus & Messala videris.*) Tullio reponit Horatius: scilicet quod a servili conditione distas uno gradu plus quam Novius, an ideo tibi videris esse periode nobilis ac Paulus Æmilius, & Messala Corvinus apud Romanos illustrissimi? De illo lib. 1. Od. 12. De Valerio Messala Corvino Aurel. Victor, &c.

42. *At hic, &c.*) Salsa ironia in ejusmodi homines novos honoribus exornatos. Indicat Poeta Novium digniorem fuisse præconis munere, quam Senatoriâ dignitate; quippe ingenti voce præditum a natura, non autem claris natalibus aut virtutibus.

44. *Cornua quod vincatque tubas.*) In funeribus adhiberi solebant cornua tubæque. Pers. Sat. 3. v. 103. *hinc tuba, candela, &c.* Propert. lib. 4. Eleg. 12. sive ult. v. 9.

Sic mæstæ cecinere tubæ, &c.

48. *Quod mihi pareret legio Romana.*) Cum in Bruti castris militarem. Vide lib. 2. Od. 7.

49. *Dissimile hoc illi est.*) Honoribus quisque invidere potest, quos non raro indignis etiam dat fortuna: non vero amicitiæ & gratiæ apud virum sapientem, qui non nisi dignos eligere cognoscitur.

55. *Varius.*) De eo Sat. præced. al. *Varus*. De Quintilio Varo lib. 1. Od. 18.

Ut veni coram, singultim pauca locutus.
(Infans namque pudor prohibebat plura profari.)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed quod eram, narro. Respondes, ut tuus est mos,
Pauca. Abeo: & revocas nono post mense; jubesque
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre præclaro, sed vitâ & pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura alioqui recta; (velut si
Egregio inspersos reprendas corpore nævos)
Si neque avaritiam, neque sordes, ac mala lustra
Objiciet vere quisquam mihi: purus & insons
(Ut me collaudem) si vivo, & carus amicis;
Causa fuit pater his, qui macro pauper agello
Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quò pueri magnis e centurionibus orti,
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes Idibus æra.

Sed

INTERPRETATIO.

terruptis verbis, (nam verecundia elinguis haud sinebat plura loqui.) Non me illustris parentis filium, non equo me generoso vehi circa meos agros, sed quod eram, commemoravi. Tu pauca, ut soles, respondisti. Discedo: meque post novem menses accersis: præcipisque esse inter amicos tuos. *Illud ego magni facio quod placui tibi qui pravum a recto distinguis, non* per *nobilem patrem, sed* per *mores & animum innocentem. Verum si mea indoles parvis ac paucis nævis maculatâ est de cætero proba, (quemadmodum si maculas formoso corpore effusas damnes) si nec sordidam cupiditatem, nec impura ganea ullus mihi juste exprobret: si etiam (ut me approbem)* ob *integritatem & innocentiam gratiosus amicis vivo; his causam præbuit meus parens, qui modico agro non dives noluit me* tamen *mittere ad scholam Flavii; ad quam pergebant clari juvenes illustrium centurionum filii, sinistro brachio suspensum* ferentes *sacculum & tabulam; atque reportantes lucrum Iduum octonarum;*

ANNOTATIONES.

59. *Satureiano.*) E Satureianis pascuis, ubi equi nutriebantur optimi. Saturum vel Satureum, quibusdam Satyreum, v. *Satura*, hodie vicus hortis amœnus, olim oppidum in Calabria, ex Servio, secundum alios regio Tarento vicina.

72. *Flavi ludum.*) Is erat arithmeticæ, sive computandi, numerandi rationes & calculos conferendi magister & doctor famosus: ad quem instituendi mittebantur pueri ab iis qui fœnori studebant & avaritiæ. Vide Epist. ad Pison. v. 325. ubi

Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere, &c.

73. *Magnis e centurionibus orti.*) Centurio qui centum milites regit; quod additur, *magnis*, videtur significare primipilos & primorum ordinum ductores, qui fere Tribunis dignitate pares. Sic notat Poeta cupiditatem & avaritiam primorum quorumque filios ad quæstum & sordes magis formare curantium, quam ad probitatem & virtutem. At longe diversam laudabilioremque iniit viam Horatii pater ad erudiendum filium, quamvis *macro pauper agello*, non utilli pinguibus & opimis prædiis locupletes.

74. *Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto.*) Centurionum filii euntes ad ludum seu scholam, ipsi sua gestabant, nec unus famulus aderat, præ avaritia patrum: at contra Horatium sequebantur servi portantes ipsi necessaria; ut scribet mox. *Loculos*, in quibus calculi; *tabulam*, chartas, scrinia, Gall. *pour apprendre à calculer & compter à la plume & aux jettons.*

75. *Octonis referentes Idibus æra.*) Sunt qui interpretentur: mercedem afferentes magistro singulis Idibus, quæ dies octo complectuntur. Verum licet apud nos hodie ludimagistris merces pendatur menstrua: at apud Romanos annuam fuisse docet Juvenalis Sat. 7. in fine. Et Macrob. Saturnal, 1. cap. 12. *Annus a Martio incipiebat . . . hoc mense magistris exolvebant mercedes, quas completus annus deberi fecit.* Melius itaque intelligunt alii locum hunc de calculo &

sa-

Sed puerum est ausus Romam portare docendum
Attes, quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos: vestem servosque sequentes
In magno ut populo si quis vidisset, avitâ
Ex re præberi sumptus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum,
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit sibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco parvas, aut (ut fuit) ipse coactor
Mercedes sequerer. Neque ego essem questus. Ob hoc nunc
Laus illi debetur, & a me gratia major.
Nil me pœniteat sanum patris hujus: eoque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
Et vox & ratio. Nam si natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad fastum quoscunque parentes
Optaret sibi quisque; meis contentus, onustos

Fa-

INTERPRETATIO.

rum. Quinimo non dubitavit me *puerum Romam ducere informandum disciplinis, quibus filios suos instituat quilibet eques aut senator; adeo ut si quis in urbe populosâ considerasset vestimenta* mea, *& famulos comitantes*, facile *sibi persuaderet impensas istas mihi suppeditari ex avorum facultatibus. Ipse mihi pædagogus integerrimus non discedebat* a me *apud præceptores quoscunque. Uno verbo, castum* me *præstitit ab omni non tantum actione, sed & suspicione infami: (qui primus decor* est *virtutis) neque formidavit ne quispiam ipsum redargueret, si exiguas mercedes præco vel coactor, (qualis ipse fuit) aliquando sectarer. Neque ego conquestus fuerim.* Imo *hanc ob rem laudabilis est, plusque illi ego debeo. Certe patris ejusmodi sapientem me nunquam pœniteat: adeoque me non tuebor sicut multi, dicentes nequaquam suâ culpâ accidisse quod non sortiti fuerint parentes liberos & illustres. Sermo meus atque judicium abest procul ab istis. Enimvero si natura imperaret denuo percurrere tempus præteritum ab annis aliquot, & alios parentes assumere ad ostentationem quoslibet quisque vellet;* ego *meis contentus nollem accipere mihi claros fasci-*

ANNOTATIONES.

rationibus confectis: ut pueri quasi pensum ex mandato præceptoris domi expeditum referrent, scripto ostendentes in tabula, quantum lucri rediret singulis mensibus ex certa summâ pecuniæ ad fœnus creditâ. Porro quod *Idibus* solerent usuræ colligi, fuse explicavi ad calcem Epod. 2. Iduum vero etymon lib. 4. Od. 11. stroph. 4.

76. Romam portare.) E patria Venusio minori oppido transferre Romam urbium reginam & artium omnium emporium nobile.

78. Vestem servosque sequentes, &c.) Populus videns Romæ habitum comitatumque Horatii, sane illum credebat re familiari copiosâ, avitisque facultatibus probe instructum: adeo non ullis parcebat sumptibus pater, ut honestam filio & bonam daret indolem, educationem, disciplinam, institutionem.

86. *Præco, coactor.*) Præco res venales in auctionibus proclamabat, ac licitantibus addicebat.

Coactor.) A cogendâ seu redigendâ pecuniâ nominatus rerum venditarum pretium prosequebatur & colligebat: unde & collectarius aliquando appellatus. Idem etiam pecuniam publicanorum & vectigalia exigebat. Gall. *un Sergent.*

96. *Onustos fascibus & sellis.*) Quidam legunt *honestos*. Fasces, & sellæ curules, insignia magistratuum: synecdoc. pro magistratibus & dignitatibus. De *fascibus* disserui alibi fuse. De *sella* curuli dicam postea in lib. 1. Epist. Interim ex Gell. lib. 3. cap. 18. hæc accipe: *Senatores qui curulem magistratum gessissent, curru vehebantur in curiam, honoris gratiâ: in eo vero curru sella erat, super quam considerent; quæ ob eam causam Curulis appellata. Senatores au-*

tem

Fascibus & sellis nolim mihi sumere: demens
Judicio vulgi, sanus fortasse tuo; quod
Nollem onus, haud unquam solitus, portare molestum.
Nam mihi continuo major quærenda foret res;
Atque salutandi plures: ducendus & unus
Et comes alter; uti ne solus rusve peregreve
Exirem: plures calones atque caballi
Pascendi: ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, si libet, usque Tarentum;
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos,
Objiciet nemo sordes mihi quas tibi, Tulli,
Cùm Tiburte viâ prætorem quinque sequuntur
Te pueri lasanum portantes œnophorumque.
Hoc ego commodius, quam tu, præclare senator,
Multis atque aliis vivo. Quacunque libido est
Incedo solus: percunctor quanti olus, ac far:
Fallacem circum vespertinumque pererro

Sic-

INTERPRETATIO.

bus & sellis curulibus: *insanus a plebe* quidem, *a te* vero *sapiens judicandus*, *ni fallor; quod ferre grave onus recusarem*, ad id *minime assuetus. Nam proinde oporteret comparare majores divitias; nec non plures invisere: ac circumducere duos asseclas; nec* liceret *solum proficisci rus aut peregrinari: nutriendi* forent *plures equi & famuli; pertrahenda vehicula. Jam* vero *etiam Tarentum usque, si placet, decurtato possum vehi mulo; cui lumbos sarcina, armos vero sessor vulneret. Nullus mihi sordidam* avaritiam *exprobrabit, sicut tibi, Tulli, quando Tiburtinâ viâ Prætorem* te *comitantur servi quinque lasanum ferentes & vas vinarium.* Ob *hoc vivo beatior te, o illustris Senator, aliisque bene multis. Ambulo solus quacunque placet: quæro frumentum* & *herbæ quanti* væneant: *perlustro circum fraudulentum, & forum vespertinum fre-*

ANNOTATIONES.

tem majoribus honoribus nondum perfuncti, pedibus itabant in curiam: unde & pedarii nominabantur. Alii tamen aliter de sellæ curulis origine sentiunt.

99. *Onus.*) Onera & incommoda nobilis conditionis & dignitates honoresque capessentis gerentisque.

101. *Salutandi plures.*) Ambiendo suffragia, benevolentiam captando, Magistratum petendo: ut moris est.

* *Ducendus & unus & comes alter, &c.*) Hoc enim requirit decorum, honor, majestas, dignitas.

104. *Petorrita.*) Petorritum est genus carri quatuor rotarum: eb Æolico *πίτορες*, pro *τέσσαρες*: vel ab Osca voce, *petora*, similiter quatuor significante. Dicitur etiam gallicum esse vehiculum, non absurde; ut Galli acceperint a Massiliensibus Græcâ linguâ utentibos. Sunt qui etymon ducant a Britannis & Celtis, apud quos *pedar* est quatuor: sed perperam. Vide Festum; item Agell. lib. 15. cap. 30.

Curto mula.) Vili, turpi, cui decurtata est cauda. Propert. lib. 4. Eleg. 1. *curto equo.*

105. *Usque Tarentum.*) Vel ad ultimos Italiæ tines. De Tarento, lib. 1. Od. 28. lib. 2. Od. 6. lib. 3. Od. 5.

106. *Mantica cui lumbos, &c.*) Ex Lucilio: *Mantica cantherii costas gravitate premebat.* Ad rem Seneca Epist. 88. *o quantum erat saculi decus, Imperatorem, triumphalem, censorium, & quod super omnia hæc est, Catonem uno caballo esse contentum, ac ne tota quidem: partem enim sarcinæ ab utroque latere dependentes occupabant!*

107. *Objiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tulli.*) Tibi quidem Prætori ac diviti objici jure potest quod sordide vivas & perum decoro: non ita vero privato mihi. Multa enim toleranto in privatis & plebeiis, quæ in magistratibus ac Patriciis minime.

108. *Tiburte viâ.*) Ante omnium oculos viâ frequenti & celebri, quæ ducit Tibur; de qua urbe lib. 1. Od. 7. & 18. lib. 2. Od. 6.

109. *Lasanum portantes.*) Instrumenta & vasa quælibet vilissima, coquendis etiam cibariis utilia: ne aut hæc aut illa aut aliud quidquam pretio comparare sit opus in meritoriis tabernis ac diversoriis; quod quidem præparci est hominis ac sordidissimi. Lasanum Græcis λάσανον duo significat, matulam, & lebetem: posteriori sane accipiendum est hic sensu. Hesychio, Suidæ, Polluci λάσανον idem est quod χυτρόποδες *olla pedes habens*: pariter & Schol. Aristoph. in Pace.

111. *Multis atque aliis.*) Legunt alii, *mellibus atque aliis.* Rursum alii aliter interpretantur: quidam sic; ob hoc & alia multa commodius vivo, &c.

113. *Fallacem circum.*) Circum maximum, a

Tat-

Google

Sæpe forum; assisto divinis: inde domum me
Ad porri & ciceris refero lachanique catinum,
Cœna ministratur pueris tribus: & lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet. Adstat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se

Vul-

INTERPRETATIO.

quenter: asto ad hariolos: hinc redeo domum ad patinam porri, ac ciceris & lachani. Cœnanti porro mihi *famulantur servi tres: lapis autem candidus portat binos scyphos cum cyatho. Adest vilis echinus, & guttus cum patera, supellex e Campania. Postea vado cubitum, minime anxius quod* die *crastinâ surgendum sit diluculo, visendus*que *Marsyas, qui asserit intolerabilem sibi esse conspectum junioris Novio-*

ANNOTATIONES.

Tarquinio Prisco spectaculis designatum, Palatium inter & Aventinum montem, tria stadia & amplius longum, quatuor vero jugera latum. Dionys. Halic. lib. 3. Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 25. *Fallacem*: ubi sortilegi somniorum interpretes, astrologi, circulatores, & alii fumum, ut ajunt, vendentes, aut *quæstûs causâ ariolantes*, ut ait Tull. 1. de divin. sub finem. Vide Juvenal. Sat. 6. v. 581. & seq.

Vespertinum forum.) Vel quod vesperi minor frequentia in foro, quam mane; tuncque illuc conveniunt nugatores & otiosi homines ad confabulandum, & si quid novi spargendum ac ventilandum: vel ambulandi causâ, cum adsint portieus ad id commodæ.

114. *Assisto divinis.*) Apage qui explicant, rebus divinis & sacris intersum: imo nihil ad rem. Intellige vero: animi gratiâ audio divinos & hariolos plebi incautæ verba dantes, ut in circo, sic etiam in foro.

Inde domum me.) Inde domum me recipio ad cœnam oleribus & leguminibus constantem.

115. *Lachani.*) Sic placet legere; non, ut alii, *lagani*, quod quidem placentæ genus, & ad delicias magis pertinet: at Horatii mens & sensus innuit potius lachanum. Nam λάχανον, *olus*, vel *beta* Atticis, pertinet ad cœnam facilem & parabilem, magisque cum *porro* & *cicere* convenit.

116. *Lapis albus.*) Describit apparatum non cœnæ modo suæ ac cibariorum, sed & abaci vasorumque in eo repositorum.

Lapis albus.) Mensa ex albo lapide seu marmore, quæ Delphica dicebatur, erat pro abaco: Gall. *buffet*.

117. *Pocula duo.*) Alterum vini, alterum aquæ: atque ita bina semper singulis convivis ponebantur.

117. *Cum cyatho.*) Quo vasculo haustum ex urnis vinum aut aqua in pocula infundebatur; aut etiam diluebatur ac miscebatur. Quod qui ministerium præstabat, κυαθίζειν dictus Græcis. Non omittendus hic jocus Marcelli gravis & lepidus æque. Cum Syracusas obsideret, ejusque naves Archimedes sublavaret, rursumque mari illideret atque immergeret, ut depressâ puppi vel prorâ, aquæ plurimum acciperent: ludens ajebat Marcellus, Archimedem suis navibus pro cyathis uti. Plutarch. &c.

117. *Echinus.*) De hujus interpretatione vocis adhuc sub judice lis est. Quidam salinum echini marini piscis formam habens intelligunt: alii ampullam scorteam aut vitream: alii lignum cum uncinis ad reponendos calices. Nec inepte quibusdam videtur esse pollubrum seu malluvium, id est, vas lavandis manibus, Gall. *un bassin à laver les mains*: ac proinde *guttus* ab iisdem explicatur aqualis, seu vas ad aquam affundendam.

118. *Patera.*) Ad libationes: quas quidem religiosi veteres in epulis nunquam omittebant. Diis nimirum offerebant in patera seu vinum seu primitias ciborum: atque his vesci religioni ducebant. Unde Cic. 2. de Fin. num. 22. *Atqui reperiemus*, inquit, *asotos primum ita non religiosos, ut edant de patella.*

Guttus.) Vas ita dictum quod guttatim fundat & minutatim. Varro 4. de Ling. Lat. Gell. lib. 17. c. 8. &c. Non absurde quidam volunt guttum illum ad uncturam sive unctionem epularem adfuisse: id est ad oleum, acetum, similemque liquorem, aut aliud condimentum quodlibet *patinis irrorandum*, ut loquitur Persius, Satira 6. Suum vero sit cuique judicium, ego dicam quod sentio: movet me quod Poeta jungat *cum patera guttum*: sicque videatur indicare guttum libando vino destinatum. Quocirca malim *echinum* supra interpretari salinum aut vas aliud quodvis, etiam malluvium, si lubet: at *guttus* nequaquam sit aqualis], seu vas aquam abluendis manibus affundens.

Campana supellex.) Ista porro vasa fictilia sunt, ex iis quæ in Campania fiunt ex argilla.

120. *Obeundus Marsya.*) Sive ad vadimonium, nec enim litigare aveo: sive ad sumendam a fœneratoribus pecuniam, aut solvendas usuras: nam ab his abhorreo. In prima fori parte erat pro rostris Marsyæ statua, ad litigatorum terrorem posita: ad quam vadimonia sistebantur: conveniebant etiam causidici, aliique negotia tractantes & componentes: nec non ibidem sedebant fœneratores. Porro Marsyam norunt omnes fuisse Phrygium tibicinam, quem ab Apolline, quod temere cum eo contendisset, excoriatum fabulantur. Satyrum fuisse scribit Ovidius, Metam. 6. cap. 5. Vide Cœl. Rhodig. lib. 28. cap. 32.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Vultum ferre negat Noviorum poſſe minoris.
Ad quartam jaceo. Poſt hanc vagor: aut ego lecto
Aut ſcripto, quod me tacitum juvet. Ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Aſt ubi me feſſum ſol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio rabioſi tempora ſigni.
Pranſus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domeſticus otior. Hæc eſt
Vita ſolutorum miſerâ ambitione gravique.
His me conſolor, victurus ſuavius, ac ſi
Quæſtor avus, pater atque meus, patruuſque fuiſſent.

INTERPRETATIO.

rum. Decumbo usque ad horam *decimam. Dainde prodeo* foras: *vel lectito aut ſcriptito quod ſilentem me recreet. Ungor oleo, non quo impurus Natta lychnos defraudans. Cum vero ſol ardentior fatigatum me monet inire balnea, evito ſideris rabidi tempus. Modicum prandeo quantum impediat vacuo eſſe ventre* per *diem* integram: *domi* reſideo *otioſus. Hæc vita eſt carentium infelici & moleſtâ ambitione. Iſtis me ſublevo; vivamque fortunatior quam ſi quæſtor fuiſſet meus pater, avus, atque patruus.*

ANNOTATIONES.

Qui ſe vultum ferre negat Noviorum poſſe minoris.) Quod illa ſtatua Marſyæ ſublata erat manu, ſatirice & ſarcaſtice noſter interpretatur Marſyam averſari, velut indignabundum quod Novius libertus inter judices & ſenatores allectus eſſet; &, quod pejus, turpi fœnerandi ſtudio totus incumberet: unde geſtu oſtendat abhorrere ſe ab iſtis ſordibus, & ab ejus aſpectu.

121. *Noviorum minoris.*) Novii fratres erant duo, quorum natu minor ad Marſyæ ſtatuam quotidie ſedebat. De illo ſupra, v. 40.

122. *Ad quartam jaceo.*) In cubili jaceo ad horam uſque decimam matutinam: quod non ſemel jam explanavi.

Aut ego lecto aut ſcripto.) Si foras non prodeo, poſtquam e lecto exilui, operam do lectioni vel ſcriptioni. Valeat Theod. Marcilius, qui pertinaciter hic e nominibus facta verba ab interpretibus indignatur, vultque ablativos eſſe abſolute poſitos; ut ſit ſenſus; aut ego poſtquam legi aut ſcripſi quod tacitum me juvet, ungor olivo: &c. prior certe præpollet explicandi ratio, ut *lecto* pro *lectito*, *ſcripto* pro *ſcriptito* dixerit Horatius.

124. *Non qua fraudatis, &c.*) Ungor olivo optimo, non lucernario laternario ac fœtente, adeoque fraudatis quaſi lucernis detracto: ut facit *Natta* per ſordidam ac turpem avaritiam. Pari ſenſu Juvenalis ſcripſit Sat. 5. v. 87. *qui pallidus offertur miſero tibi caulis olebit laternam.*

Natta.) Quidam legunt *Nacca*. De ſordido iſto homine, & noſter alibi, & Juvenalis Sat. 8. v. 95. & Perſius Sat. 3. v. 31.

Non pudet ad morem diſcincti vivere Nattæ?

125. *Aſt ubi me feſſum ſol acrior, &c.*) Æſtivo tempore, ac diebus Canicularibus. Minus ſapiunt qui intelligunt ſolem meridianum cujuſque diei. Nam qui modice curare ſe cuticulam prædicat, longe abeſt ut innuat quotidie ſe balneis uti: quod certe luxuriem & delicias oleret.

126. *Rabioſi tempora ſigni.*) Tunc ſublevo me, & mitigo ardores Caniculæ: de qua lib. 1. Od. 17. lib. 3. Od. 13.
Perſ. Sat. 3. initio,

inſana Canicula meſſes
Jam dudum coquit: & patulâ pecus
omne ſub ulmo eſt.

127. *Pranſus non avide.*) Antiqui nimirum haud bis in die epulabantur: modico vero circa meridiem ſumpto cibo, veſperi cœnabant: atque ita negotiis ac laboribus diem impendebant, noctem vero curandis corporibus. Domitianus tamen refertur laute prandiſſe, parce autem cœnitaſſe: ut apud nos modo plerique facere amant, ita ſuadente medicinâ & ſanitatis ratione.

128. *Domeſticus otior.*) Otio liberali vaco, non inerti & ignavo.

Digitized by Google

SATIRA VII.

Rixam Rupilii cum Græculo Persio describit.

PROSCRIPTI Regis Rupilî pus atque venenum
Ibrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas;
Durus homo, atque odio qui possit vincere Regem;
Confidens tumidusque, adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. Postquam nihil inter utrumque

Con-

INTERPRETATIO.

CUNCTIS puto cognitum esse lippis ac tonsoribus, quâ ratione Persius Ibrida vindicarit pus & virus Rupilii Regis proscripti. Persius iste ingentia habebat negotia Clazomenis, necnon graves rixas cum Rege; homo pervicax & qui molestiâ vincere posset Regem; arrogans & superbus; denique tam acerbâ dicacitate, ut Sisennas Barrosque albis equis anteverteret. Redeo ad Regem. Cum nulla utrique concordia esset,

ANNOTATIONES.

1. *Proscripti, &c.*) Superiore Satirâ refutavit Horatius obtrectatores & malevolos quosdam libertinum genus ipsi objicientes, tum nempe cum & Augusto reconciliatus & Mœcenati gratiosus esset: at longe antea idem ei probrum fuerat ingestum. Scilicet cum Tribunus militum esset, cum ipso pariter in exercitu Bruti militabat Rupilius, in eumque illud convicii effutierat. Itaque noster opportuno tempore se ultus est, datâ occasione litis, quæ isti Rupilio cum Græculo quodam nomine Persio inciderat.

Proscripti Regis, &c.) Rupilius cognomento Rex in urbe præturam gerens, ab Augusto Triumviro proscriptus ad Bruti castra confugit.

Pus atque venenum.) Maledicentiam linguæ virulentæ. Lucil.

Lucius marcebat febris, sonium, vomitus, pus.

2. *Ibrida.*) Perperam alii *hybrida* scribunt, frustra & deducunt ab ὕβρις vel ὑβριστὴς sive ὑβριδὴς, ut significetur conviciator, petulans & contumeliosus. Bene viderunt eruditi *Ibrida* scribendum, ut notetur Persius Asiatico patre ortus, matre autem Romanâ. Nam antiqui spurios item diverso genere procreatos dicebant umbros, imbros, indeque ibros & ibridas. Sic ibridæ canes lyciscæ. Isidor. lib. 12. cap. 1. *in animantibus*, inquit, *bigenera dicuntur quæ ex diversis nascuntur, ut mulus ex equa & asino, burdo ex equo & asinâ, ibridæ ex apris & porcis, &c.* Plin. lib. 8. c. 49. *e musmonibus & ovibus natos prisci umbros vocarunt.* & c. 53. *semifera animalia antiqui vocabant ibridas, ad homines quoque, ut in C. Antonium Ciceronis in consulatu collegam, appellatione translatâ.* Ita apud Valer. Maxim. lib. 8. cap. 6. *Q. Varius propter obscurum jus civitatis ibrida cognominatus, &c.* natus nimirum Hispano patre, matre Veronensi.

3. *Lippis notum & tonsoribus.*) Proverbialis dictio. Lippi quod raro foras prodeunt vix lucem ferentes, hinc curiosa percontantur ab invisentibus quid sit novi per urbem: tonstrinæ vero, in quas multi conveniunt otiosi & loquaces, sunt proinde rumorum & confabulationum officinæ. Huc referri potest quod Theophrastus ait: τὰ κουρεῖα ἄοινα συμπόσια, *tonstrina compotationes sine vino.*

5. *Clazomenis.*) Urbs ista minoris Asiæ in Ionia, ad oram maris Ægæi inter Smyrnam & Chium; prius dicta Gryoe, unde Apollo Gryoæus: Anaxagoræ patria fuit.

8. *Sisennas, Barros.*) Homines famosos dicacitate, conviciis, linguæ petulantiâ. De *Barris* antea. Sisenna cognomen erat Aproniorum & Corneliorum. Dio lib. 54. meminit Cornelii Sisennæ, qui de uxoris vita in Senatu reprehensus ausus fuerit dicere, se illam sciente & suadente Augusto duxisse; atque ita Principis cum ea consuetudinem, quam nuptiis celatam vellet, aperte & salse notaverit.

Equis præcurreret albis.) Figurata locutio inde nata quod equi albi credantur velocissimi. Plaut. Asin.

Si huic occasioni se tempus subterduxerit,
Nunquam edepol quadrigis albis indipiscet postea.

H 2

Digitized by Google

Convenit; (hoc etenim sunt omnes jure molesti,
Quo fortes, quibus adversum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors:
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
Summa fuit. Duo si discordia vexet inertes,
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco; discedat pigrior, ultro
Muneribus missis) Bruto prætore tenente
Ditem Asiam, Rupilî & Persî par pugnat, uti non
Compositus melius cum Bitho Bacchius. In jus
Acres procurrunt; magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam: ridetur ab omni
Conventu: laudat Brutum, laudatque cohortem.
Solem Asiæ Brutum appellat, stellasque salubres
Appellat comites, excepto Rege: Canem illum,
Invisum agricolis sidus, venisse: ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Prænestinus salso multumque fluenti

Ex-

INTERPRETATIO.

(nam molesti omnes eodem sunt animo, quo strenui quibus contraria pugna contigit. Sic inter Hectorem Priami filium & fortem Achillem odium extitit implacabile, quod sola mors tandem dirimeret: haud aliâ de causa quam quod ambobus summa virtus inerat. At si contentio fuerit duobus ignavis, vel certamen contingat imparibus, puta Diomedi cum Glauco Lycio; inertior cedat, datis sponte muneribus) dum Prætor Brutus ageret in opima Asiâ, dimicavit par Rupilii atque Persii, adeo *ut non convenientius sit commissus Bacchius cum Bitho. Ad judicium ardentes properant: ambo spectaculum ingens. Persius rem explicat: cœtus universus cachinnos tollit: laudat* ille *Brutum, laudat comites. Brutum vocat Asiæ solem, comites vero salutaria, sidera nuncupat, dempto Rege: hunc* enim *accessisse* velut *Caniculam, astrum agricolis infestum: fluebat velut amnis hyeme, ad quem securis infrequenter accedit. Tunc Præneste natus* illi *mordaci & valde copioso*

ANNOTATIONES.

10. *Hoc etenim sunt omnes jure molesti, &c.)* Ut fortes sic & molesti nunquam cedere volunt: illud est eorum ingenium & velut jus quoddam a natura comparatum. lib. 1. Od. 6.

gravem
Pelidæ stomachum cedere nescii.

13. *Ultima divideret mors.)* Ira enim non senescit nisi per mortem, ut ait Sophocles: θυμῦ γῆρας οὐδέν ἄλλο ἐστὶ πλὴν θανεῖν.

16. *Diomedi cum Lycio Glauco, &c.)* Ex Iliad. 6. ubi Jupiter dicitur Glauco mentem ademisse, indeque Glaucus arma aurea sua cum Diomedis æreis permutasse. De *Diomede* supra Sat. 5. Glaucus Lyciorum dux ad auxilium Troianorum venit: erat præterea nepos Bellerophontis, qui Jobati Lyciæ regis gener & regni hæres fuit.

18. *Bruto Prætore tenente ditem Asiam.)* Ne accipe, lector, Asiæ Prætorem Brutum: imo tunc Romæ Prætor erat Brutus: in Asiam vero se contulerat ad contrahenda adversus Augustum auxilia: ibique permulta gessit laude digna.

19. *Ditem Asiam.)* Cic. pro lege Manilia: *Asia tam opima est & fertilis, ut & ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine pastionis, & multitudine earum rerum quæ exportantur, facile omnibus terris antecellat.*

20. *Cum Bitho Bacchius.)* Par gladiatorum insigne erant Bithus & Bacchius. Sueton. Octav. Erasm. adag.

25. *Canem illum, &c.)* Alios Bruti comites stellas quasi salutares venisse, at Rupilium fatale sidus ac veluti Caniculam. De hac Virg. Æn. 10. *Sirius ardor:*

Ille sitim morbosque ferens mortalibus ægris
Nascitur, & læva contristat lumine cœlum.

Vide, si vacat, annot. ad Od. 17. lib. 1. & Od. 13. lib. 3.

26. *Ruebat flumen ut hibernum.)* Persii oratio fluebat rapide torrentis instar, aut fluvii nivibus hyemalibus intumescentis & exundantis. Vide lib. 4. Od. 2.

Fertur quo rara securis.) Ad cujus fluminis ripam raro venit frondator cum securi qua ligna cædat; seu quod ipse metuit ne exundante fluvio abripiatur, seu quod adsitæ arbores impetu decurrentium aquarum totæ eradicantur & auferuntur.

28. *Prænestinus.)* Rupilius Rex oriundus Præneste. Hæc Latii civitas Româ distat 21. mill. pass.

Or-

Digitized by Google

Expressa arbusto regerit convicia; durus
Vindemiator & invictus, cui sæpe viator
Cessisset, magnâ compellans voce cucullum.
At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat: Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui reges consueris tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.

INTERPRETATIO.

dicteria retorquet ex *arbustiva* vite *deprompta, vinitor acer ac vinci nescius, cui frequenter viator cessisset grandi voce appellans cuculum. Tum Græculus Persius, postquam salibus Italicis aspersus fuit, exclamat: O Brute, per magnos te Deos obsecro, qui reges exterminare solitus es, quare non istum Regem tollis? Hoc, mibi crede,* unum *est e tuis facinoribus.*

ANNOTATIONES.

Ortum versus: hod. *Palestrina*. Condita fertur & nomen sortito a Prænesto Ulyssis & Circes filio.

Salso multumque fluenti.) Male quidem hæc jungunt cum sequenti voce *arbusto:* quæ certe referenda sunt ad Persium, de quo ante. Heinsius asseveranter legendum contendit, *mustoque fluenti*, ut respondeat sequenti vocabulo *vindemiator*. Sed conjectura hæc audacior sane est, & quicquid dicat, de ea lectione dubitabimus.

29. *Expressa arbusto regerit convicia.*) Velut durus vindemiator in viatorem dicteriis lacessentem scommata regerit ex arbusto suo: ita Rupilius acerbo convicia reddidit Persio magnâ linguæ volubilitate & petulantiâ contumelias ingerenti.

Arbusto.) Id est, vite arbori innixâ: de qua Plin. lib. 17 cap. 23. ubi scribit, *nobilia vina nonnisi in arbustis gigni, & in his quoque laudatiora summis, sicut uberiora imis: adeo excelsitate proficitur, &c.* Columell. lib. 4. *vites*, inquit, *maxime gaudent arboribus . . . hoc genus vitium arbustivum vocamus.*

30. *Vindemiator.*) Observa, lector, vocem istam esse hic quatuor syllabarum, atque in unam coire i & a, ut metri constet ratio.

Cui sæpe viator, &c.) Solebant prætereuntes cum vindemiatoribus seu vineam putantibus, item cum frondatoribus certare conviciis. Auson. in Mosella:

inde viator
Riparum subjecta terens, hinc navita labens
Probra canunt seris cultoribus.

31. *Magnâ compellans voce cucullum.*) Stolidum, fatuum, desidem & pigrum, instar cuculi: vel quod vinitores putationem & culturam vineæ donec cuculi vox audiatur, serius tardantes viator deridebat cuculi exprimens cantum. Plin. lib. 18. c. 26 *Putationem æquinoctia peractam habeto*. Et postea: *Sic fore in 6. Id. Maii . . . quo temporis intervallo, 15. diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat inde natam exprobrationem fœdam putantium vites per imitationem cantûs alitis temporarii, quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumque meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, ut ob id petulantiæ sales etiam cum primo vere ludantur.*

Cucullum.) Vel potius *cuculum*, mediâ productâ, κόκκυξ, avis verna, a voce, quam sæpius ingeminat, appellata. Unde & κόκκυγας Græci vocant homines molestos, *eadem* sæpius insulse repetendo caput obtundentes. Plin. lib. 10. cap. 9. *procedit vere coccyx, occultatur Canicula ortu: semperque parit in alienis nidis, maxime palumbium, majori ex parte singula ova, quod nulla alia avis; raro bina. Causa subjiciendi pullos, quod sciat se invisam cunctis avibus. Nam minutas quoque infestat. Ita non fore tutam generi suo stirpem opinatur, nisi fefellerit. Quare nullum facit nidum, alioquin trepidum animal . . . pullus avidus ex natura præripit cibos reliquis pullis. Itaque pinguescit, & nitidus in se nutricem convertit. Illa gaudet ejus specie, miraturque seipsam quod talem pepererit: suos comparatione ejus damnat ut alienos, absumique etiam se inspectante patitur, donec corripiat ipsam quoque jam volandi potens; ex genere accipitrum, quanquam nec aduncis unguibus, nec capite similis illis, nec alio colore ac rictu*, seu aspectu, *quàm columbi.*

32. *Italo perfusus aceto.*) Italicâ dicacitate Rupilii: *mordaci lotus aceto*, ut ait Pers. Sat. 5. v. 86. Plaut.

Ecquid habet is homo aceti in pectore?

33. *Exclamat.*) Erumpente irâ tandem, quam exstimulaverat *homo acidæ linguæ*, ut loquitur Seneca, Controv.

34. *Qui reges consueris tollere.*) Tarquinios olim quidem majores tui, puta Jun. Brutus: tu vero deinde ipse Jul. Cæsarem.

35. *Hunc Regem.*) Ludus in vocabulo.

Operum hoc, mihi crede, tuorum est.) Et hoc te dignum est opus, ut jugules ac tollas molestum & indignum hunc vita hominem.

Digitized by Google

SATIRA VIII.

Priapum inducit Canidiæ & Saganæ veneficia describentem ac detestantem.

OLIM truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cum faber incertus scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse Deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido. Nam fures dextra coercet.
* * * * * * * *
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis considere in hortis.
Huc prius angustis ejecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca.

Hoc

INTERPRETATIO.

ERAM antea stipes ficulnus, lignum iners: quando artifex dubius an *scamnum fabricaret, an Priapum, maluit fieri Deum. Exinde ego Deus* extiti, *ingens terror prædonum atque volucrum. Etenim dextra* mea *arcet prædones* * * * * * * * * * * * *at arundo in summo capite infixa deterret aves molestas, ac prohibet consistere in hortis recentibus. Antea conservus cadavera cellis arctis ejecta locabat istuc efferenda in vili sandapilâ.*

ANNOTATIONES.

1. *Olim &c.*) Prosopopœia est lepida prorsus & faceta, qua Horatius evulgat illud Canidiæ veneficium, de quo in Epod. ult. ubi Canidia:

Et Esquilini Pontifex venefici, &c.

Porro mire hic Deastrorum vanitas & falsitas suggillatur. Unde S. Hieronym. lib. 12. in Isai. cap. 44. sub finem ita scribit: *Flaccus in satira, deridens simulacra gentium, ait:* Olim truncus eram, &c.

Truncus eram.) Sic Propert. lib. 4. Eleg. 2. Vertumnus de se dicit:

Stipes acernus eram properanti falce dolatus,
Ante Numam gratâ pauper in urbe Deus.

Truncus ficulnus.) Truncus fici arboris.

Inutile lignum.) Minime apta ad opus materia, ob fragilitatem. Quo etiam referri potest, quod sub finem hujus satiræ dicitur, *diffissa nate.* Vel *inutile*, id est, nondum dolatum, nondum in effigiem aliudve opus effictum & formatum.

2. *Priapum.*) Is Bacchi & Veneris filius hortis præesse velut custos credebatur. Diodor. Sic. lib. 5. c. 1. mox citand. Ejus statua rudis & informis ponebatur: unde ex ficu ut plurimum fiebat, quod lignum fragile & ad alia opera artificiose fingenda ineptum. Aliam alii rationem afferunt, quod ficus admodum fertilis, Priapus vero fœcunditatem designet, teste Plutarcho de Iside & Osir.

4. *Fures dextra coercet.*) Diodor. Sic. cit. *Priapus non solum in urbium templis, sed & in agrestibus quoque locis tanquam vinearum atque hortorum custos colitur, fructuum fures castigans.* Hinc falcem ligneam tenens fingebatur, quasi fures illa confossurus, seu prostraturus. Columell. de hortorum cultu, ita de Priapo:

. . . . Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ, numen venerare Ithyphalli,
* * * *medio qui semper in horto,*
* * *prædoni falce minatur.*

Virgil. Georg. 4. v. 110.

Et custos furum atque avium cum falce salignâ,
Hellespontiaci servet tutela Priapi.

6. *In vertice arundo terret fixa.*) Hoc avibus terriculamentum poni solebat. Tibullo ascriptum Epigramma sic habet:

Placet Priape, qui sub arboris comâ
Soles sacrum revincte pampino caput
Ruber sedere sæpe floribus novis*
Tuas sine arte deligavimus comas.

7. *Novis in hortis.*) Quos nuper in Esquiliis Mœcenas instituit, ob salubrem ejus loci aerem, ut dicetur postea.

8. *Huc prius, &c.*) Ubi modo stat Priapus, in hortis scilicet istis novis, ibi antea sepulcretum erat. In hunc ipsum locum plebeiorum cadavera portabantur humanda.

Angustis ejecta, &c.) Adverte singulas voces ad contemptum facientes.

Ejecta cellis angustis cadavera.) Non atriis aulisve magnis elata cum honore ad sepulturam, more divitum. *Cellæ* enim dicuntur mansiunculæ præsertim servorum.

9. *Conservus portanda locabat.*) Viles & abjectos vilis abjectusque vespillo sepeliebat. Nam ve-

Digitized by Google

Hoc miseræ plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: hæredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare salubribus, atque
Aggere in aprico spatiari, quo modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.
Cùm mihi non tantum furesque feræque suetæ
Hunc vexare locum, curæ sunt atque labori,
Quantum carminibus quæ versant atque venenis
Humanos animos. Has nullo perdere possum
Nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum

Pro-

INTERPRETATIO.

Hoc erat commune plebeculæ sepulcrum, Pantolabo sannioni, & Nomentano patrimonii dissipatori. Istic cippus assignabat agri *pedes millenos in latitudinem, trecentos* vero *in longitudinem*, vetabatque, *ne sepulcrum ad hæredes pertineret. Jam vero licet habitare in Esquiliis salubribus, & ambulare in colle aprico, ubi nuper mœsti cernebant agrum albis ossibus deformem. Quamquam non tam me angunt & vexant prædones ac feræ agrum istum infestare solitæ, quam* mulieres, *quæ humanas mentes inflectunt incantamentis & veneficiis. Has nullâ ratione possum abigere, aut prohibere quominus colligant ossa & herbas noxias, statim atque luna currens pulcrum*

ANNOTATIONES.

vespillones, inquit Festus, appellantur, qui vespertino tempora operam locant iis humo condendis, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt. At contra divitum funeri curando advocatur libitinarius. Hic vero subministros adhibet pollinctores, sandapilarios, vespillones.

In arca vili.) Non in feretro exornato, ut divites solent, sed in brevi loculo, seu communi sandapilâ, quam Martialis vocat *Orcinianam spondam*, qua egenorum itemque damnatorum cadavera portabantur a sandapilariis.

Juvenal. Sat. 3. v. 32.

Conducere.. portandum ad busta cadaver.

10. *Hoc miseræ plebi, &c.*) Esquilina regio sepulchris servorum atque miserorum dedicata erat: inquit vet. Comment.

11. *Pantolabo scurræ.*) Aptum nomen scurræ, qui dilapidatis facultatibus egens mutuam a pluribus pecuniam accipiebat. Itaque Mallius ille *Pantolabus* sepulchro pauperum & miserorum infertur, sicut & Cassius *Nomentanus* patrimonii decoctor insignis.

12. *Mille pedes in fronte, &c.*) Datus olim fuerat locus illa ad sepulturam plebeiorum, continens *mille pedes*, &c. Quod quidem agri spatium hæredibus detractum erat. Et hæc cippo inscripta notabantur ex more. Erat enim *cippus* in agro erectus lapis seu limes, in quo designabatur certa pars agri excepta & ex testamento data legataque plebi, vel alicui privato.

Mille pedes in fronte, &c.) Juxta vias erant sepulchra. Ergo sepulchri frons est latitudo, at longitudo in agrum quaquà versùs intelligenda. Ita vetus Inscriptio. IN FRONTE LAT. PED. XX. IN AGR. LONG. PED. XX. &c. Valeant qui geographice longitudinem hic accipiunt in majori distantia. Nec enim id locum habet nisi in Geographicis. Ptolem. lib. 1. cap. 6.

13. *Hæredes monumentum, &c.*) In cippo scribi & notari solebant literæ istæ: H. M. H. N. S. Hoc monumentum hæredes non sequitur. Fedaric. Cerutus. Veronensis sic interpretatur locum hunc, luculenter quidem: hic in Esquiliis extabat cippus his notatus literis: ab ea parte, quæ publicam viam attingit, mille pedes agri ad sepulturam plebis tribuuntor: ab ea vero parte, quæ conjunctos agros spectat, pedes trecenti. Hac Inscriptione: HAERES HUNC SIBI LOCUM SEPULTURÆ NE VINDICET.

14. *Nunc licet Esquiliis, &c.*) Nunc vero sepulcreti amotâ fœditate per Mœcenatem, jam licet frui Esquiliarum salubri aere; licet hic habitare, quin & deambulare in amœnis hortis, ubi prius arida mortuorum ossa tristem aspectum dabant.

Esquiliis.) Hæc urbis Romæ regio. Epod. 5. & ult.

Salubribus.) Illuc propterea, & ad hortos Mœcenatianos in Esquiliis secedabant Tiberius ad quietam, Augustus vero æger ad valetudinem procurandam. Sueton.

17. *Cùm mihi non tantum.*) In hortis quidem sedeo amœnitate cœlique temperie pergratis, inquit Priapus: at id mihi molestum, quod veneficas inde exterminare nequeo sepulchra frequantare assuetas. Fures avesque facile abigo, at non ita improbas anus istas.

Furesque, &c.) Hi ventitabant illuc ad exquisitos fructus surripiendos: *feræ* autem ad projecta supplicio affectorum cadavera olim venire assuetæ inde vix absterrebantur; semperque ad locum notum, cupitamque prædam recurrebant.

20. *Has.*) Veneficas, Canidiam, Saganam.

21. *Simul ac vaga luna, &c.*) Decorem suum ostentat luna dum plana est: & hoc præsertim tempus ad perpetranda veneficia assumunt. Vid. Epod. 5. & ult.

Digitized by Google

Protulit os, quin oſſa legant herbaſque nocentes.
Vidi egomet nigrâ ſuccinctam vadere pallâ
Canidiam, pedibus nudis, paſſoque capillo,
Cum Saganâ majore ululantem. Pallor utraſque
Fecerat horrendas aſpectu. Scalpere terram
Unguibus, & pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt. Cruor in foſſam confuſus, ut inde
Manes elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea. Major
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſervilibus utque
Jam peritura modis. Hecaten vocat altera, ſævam
Altera Tiſiphonem. Serpentes atque videres
Infernas errare canes: Lunamque rubentem,

Ne

INTERPRETATIO.

oſtendit vultum. Ego ipſe conſpexi Canidiam atrâ veſte ſuccinctam incedere nudis pedibus, crinibus ſolutis, ejulantem cum Sagana ſeniore. Pallor ambas fecerat viſu terribiles. Humum cœperunt unguibus effodere, moxque diſcerpere dentibus oviculam nigram. Cruor in ſcrobem effuſus eſt, ut hinc umbras evocarent, animas reſponſa reddituras. Porro *aderat imago lanea, & altera cerea. Grandior lanea, quæ minorem* ceream *plecteret. Cerea ſupplex procumbebat, ſervili ratione, ac velut mox interitura. Veneficarum altera inclamat Hecaten, altera diram Tiſiphonem. Tum aſpiceres currere angues & canes Stygias: lunam vero erubeſcentem ſe abſcondere poſt majora monu-*

ANNOTATIONES.

22. *Oſſa legant.*) Paulus Juriſconſultus: *qui e ſepulchro corpora extraxerint, vel oſſa eruerint, humiliores quidem fortunæ ſummo ſupplicio afficiuntur: honeſtiores autem in inſulam deportantur: aliàs aut relegantur, aut ad metalla damnantur.* Vid. Epod. ult. ſub finem.

Herbaſque nocentes.) E ſepulcris natas, quaſi ſacras Diis manibus, proindeque veneficiis idoneas. Mentâ præ cæteris herbis utabantur. Hæc enim dicitur pellex fuiſſe Plutonis, a Proſerpina demum concerpta, & in herbam ſui nominis transformata. Porro notandum Mœcenatis hortis non totas Eſquilias occupatas: ſuperfuiſſe vero illic aliquot ſepulcra.

25. *Cum Saganâ majore.*) Hæc Sagana liberta fuit Pomponii Senatoris, qui a Triumviris proſcriptus eſt: habuit vero ſororem natu minorem ſe. Ita vetus Commentator.

28. *Ut inde Manes elicerent.*) Cruore ſcilicet ebibendo gaudentes. Sic veteribus creditum.

29. *Animas reſponſa daturas.*) Necromantia eſt, qua magi futura per mortuos aut mortuorum umbras rimantur. Vide Epod. ult. in fine, ibique annot. lib. 1. Reg. cap. 28. Saul rex per Pythoniſſam ſuſcitat impie animam Samuelis Prophetæ: ab eoque diſcit ſuam ſuorumque perniciem proxime futuram: *ſtatimque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, &c.*

30. *Lanea & effigies erat, &c.*) Erant ibi effigies duæ, una lanea, altera cerea. Hanc minorem altera major effingebat, vexabat, verberabat, perdere volebat. Nam & ſic cum cruciatu homines enecant veneficæ. Unde Ovid. Epiſt. Hypſipylæ:

Per tumulos errat paſſis diſcincta capillis,
Certaque de tepidis colligit oſſa rogis.
Devovet abſentes, ſimulacraque cerea fingit,
Et miſerum tenues in jecur urget acus.

32. *Cerea ſuppliciter ſtabat.*) Hæc repræſentans eum quam perditum ibant & cupiebant. At laneum ſimulacrum referebat earum veneficis illis caput, quod alterius ſagæ incantamentis liberare & exſolvere contendebant.

33. *Hecaten vocat altera.*) Canidia invocat Proſerpinam umbrarum dominam, ſacrorum magicorum præſidem: dictam *Hecaten*, ſeu quod victimis centum placaretur, ſeu quod annos centum errare faciat inſepultos. Ita Servius. Alii, quod centum, id eſt, varias habeat virtutes & poteſtates. Nam & idcirco *tergemina Hecate* vocatur a Virgil. Æneid. 4. Eſt nempe Luna in cœlo, Diana in terris, Proſerpina in inferis. Alii etiam aliter, quod Hecatos dicatur Apollo, hinc ejus ſoror Hecate appellatur, inquiunt, ab ἑκὰς, *longe*, quaſi radios eminus ad nos vibrans.

34. *Altera Tiſiphonem.*) Sagana vocat Tiſiphonem unam e Furiis, a plectendis cædibus ita nominatam.

Serpentes atque videres infernas errare canes.) Canes infernæ adventantam Proſerpinam præcurrendo annuntiabant, ſerpentes autem Tiſiphonem. Deas enim illas ejuſmodi aſſeclæ nunquam non comitantur. Furiarum capillos ſerpentibus implexos, manuſque pariter armatas finxere.

Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniant mictum atque cacatum
Julius, & fragilis Pedacia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Saganâ resonarent triste & acutum:
Utque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris: & imagine cereâ
Largior arserit ignis: & ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum & facta duarum.
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissâ nate ficus. At illæ currere in urbem.

Can-

INTERPRETATIO.

menta, ne testis adesset istis sceleribus. *Quod si aliquantum mentior, conspurcetur* meum *caput merdis albis corvorum; ac mictum & cacatum super me veniant Julius, mollis Pedacia, & Voranus fur. Quid referam singula? Quemadmodum alternatim colloquerentur animæ cum Sagana, voce tenui & stridulâ. Quomodo clam humo infoderint barbam lupi, & dentes colubræ maculosæ:* utque *ignis ingens corripuerit effigiem ceream: denique quo pacto aversatus sim præsens, atque vindicaverim verba & actiones ambarum Furiarum* istarum. *Etenim quanto* sonitu *crepat vesica disrupta*: tanto ego *ficulnus* olim truncus *divisis natibus crepui*. Protinus *autem illæ* veneficæ *fugere in urbem cœperunt*.

ANNOTATIONES.

35. *Lunamque rubentem.*) Pudore suffusam, & abhorrentem a talibus flagitiis veneficiisque.

36. *Post magna latere sepulcra.*) Hinc patet, quod ante jam annotavi, ad Esquilias & hortos Mœcenatis, prope extitisse quæpiam adhuc monumenta, quamvis alia diruta fuissent atque submota.

37 *Merdis caput inquiner albis corvorum.*) Huc facit quod in Epigram. ante cit. ad Priapum scribit Tibullus:

Abigimusque voce sæpe, cum sibi
Seneave corvus, impigerve graculus . . .
Sacrum feriret ore corneo caput.

Arnobius autem lib. 6. disertè: *Non videtis sub istorum simulacrorum cavis stelliones, sorices, mures, blattasque lucifugas nidamenta ponere atque habitare? spurcitias huc omnes conducere . . . In ore simulacri ab araneis ordiri retia, atque insidiosos casses quibus volatus innectere stridularum possint impudentiumque muscarum? Hirundines intra ipsas ædium circumvolantes tholos, jaculari stercoris plenas; & modo ipsos vultus, modo numinum ora depingere, barbam, oculos, nares, aliasque omnes partes, in quascumque se detulerit decernenti proluvies podicis?*

39. *Julius, &c.*) Quidam luxurie perditus, cætera minime notus.

Pedacia.) Muliebri nomine ob mollitiem & impudicitiam vocat per contemptum & ludibrium. Is Pedacius, vel Pediatius, dicitur fuisse Eques Romanus, suum vero patrimonium abligurisse, flagitiosisque postea libidinibus servisse.

Furque Voranus.) Iste fuit Q. Luctatii Catuli libertus, furax & astutus apprime: qui cum nummulario cuidam surripuisset aliquot nummos, hos calceis inseruit absconditque. Deprehenso vero ad calceos alludens quispiam subridensque ait: Bellè sit te non [illegible], id est, verberibus tamquam æs tundat ac recudat.

41. *Triste & acutum.*) Sic Æneid. 6. v. 492. umbræ seu animæ Græcorum apud inferos Æneam videntes obstupescunt, *pars vertere terga . . . pars tollere vocem exiguam*, id est, exilem, lugubrem, deductam: unde & *inceptus clamor frustratur hiantes*. Ibid.

42. *Lupi barbam.*) Egregie Marcilius, *vide*, inquit, *offucias magicæ artis*: barba lupi veneficium: at rostrum lupi veneficiis resistit. Atqui barba lupi in rostro. Plin. lib. 28. cap. 10. *veneficiis rostrum lupi resistere inveteratum ajunt, ob idque villarum portis præfigunt*.

43. *Imagine cerea largior arserit ignis.*) Virgil. Eclog. 8.

Aspice: corripuit tremulis altaria flammis
Sponte suâ, dum ferre moror, cinis ipse: bonum sit!

Ergo hic indicatur pernicies ejus, in quem veneficia fiebant, quique imagine cereâ adumbratus erat. Absurde quidam putant ignem adfuisse, & liquescente cerâ exarsisse. Imo cit. Virgilii locus contrarium docet: verbaque ista clare ostendunt, *sponte suâ*.

45. *Furiarum duarum.*) Canidiæ & Saganæ Furiis similium.

47. *Diffissa nate.*) Ita lignum recens & adhuc viride, si in opus fingatur, finditur & crepat.

Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque jocoque videres.

INTERPRETATIO.

Tumque *non sine ludibrio & cachinnis aspexisses Canidiæ dentes*, ac *sublimem Saganæ comam decidere, herbas item, & cia brachiis fascinata*.

ANNOTATIONES.

Ficus.) Ego Priapus ex arbore ficu deus factus.
At illæ currere in urbem.) Ridicula omnia. Insignes veneficæ, omnibus terribiles, levi pedito terrentur, ac fugantur.

48. *Canidiæ dentes, &c.*) Tanto pavore percelluntur illæ, ut excidant Canidiæ edentulæ appositi *dentes*; Saganæ vero glabræ seu calvæ coma ex alienis capillis addita.

Altum caliendrum.) Adulterini capillitii suggestum, ut vocat Papinius. Juvenal. Sat. 6. v. 501. *compagibus altum ædificat caput*. Hinc patet novum non esse, quod nostro seculo in mulieribus videmus; atque olim etiam in earum capitibus insanas capillamenti substructiones extitisse.

Caliendrum.) κάλλυντρον, est *ornamentum*. κάλυπτρον sive κάλυπτρος *operimentum*. Hoc alii interpretantur crinem hypoceticum vel supposititium; alii reticulum, redimiculum, galericulum; vetus Interpres, peplum capitis, seu ornamentum. Varro etiam hanc usurpat vocem in lib. qui inscribitur *Virgula divina*. Arnobius item lib. 6.

50. *Vincula.*) His hominum animos illigabant, vinciebant, detinebant.
Virgil. Eclog. 8.

Terna tibi hæc primum triplici diversa colore
Licia circumdo.

SATIRA IX.

Describit obvii cujusdam importunam & obstinatam loquacitatem.

IBAM forte viâ sacrâ, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum; totus in illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum;
Arreptâque manu, Quid agis, dulcissime rerum?
Suaviter, ut nunc est, inquam: & cupio omnia quæ vis.
Cum assectaretur, Num quid vis? occupo. At ille,
Noris nos, inquit; docti sumus. Hîc ego: Pluris.

Hoc,

INTERPRETATIO.

PERGEBAM *forte* per *viam sacram, nugas nescio quas, ut soleo, mente versans, iis plane intentus. Accurrit quidam nomine dumtaxat mihi cognitus; atque apprehensâ manu* meâ, air, *quomodo te habes omnium suavissime? Respondi; Bene, sicut* res *præsentes fluunt*: tibi *pariter apprecor cuncta quæ exoptas*. *Cum* vero me *sequeretur, præveniens dixi: An* aliud *quidpiam exposcis* a me? *Mox ille, ut me cognoscas, inquit: sum eruditus. Tum ego:*

ANNOTATIONES.

1. *Viâ sacrâ.*) De eâ Epod. 4. v. 7. & Epod. 7. v. 8. vide ibi annot.

2. *Nugarum.*) Versiculorum.

4. *Arreptâque manu.*) Quasi valde familiaris & consuetus, quamvis nomine vix Horatio notus; ergo imprudenter & inepte.

5. *Suaviter ut nunc est, &c.*) Indolem Horatii bonam, imo egregiæ fructum educationis in eo considera; qui hominem passim molestum, quin & pertinaciter importunum æquo fert animo, nihilque durum illi aut inurbanum reponit. Quod quidem deinceps animadverte:

Cupio omnia quæ vis.) Ita loquebantur olim ad amicos.

6. *Num quid vis?*) Hæc erat dictio abire volentium, ne id dure facere viderentur: ut observat Donatus in Terent. Eunuch. Act. 2. Scen. 3. ad hæc verba:

Dum hæc dicit, abiit hora. Rogo, num quid velit.
Recte, inquit. Abeo.

7. *Noris.*) Cupio ut noris me: sum enim doctus. O insulsam orationem!

Digitized by Google

Hoc, inquam, mihi eris. Miserè discedere quærens,
Ire modo ocyus, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero: cum sudor ad imos
Manaret talos. O te, Bollane, cerebri
Felicem, ajebam tacitus! Cum quidlibet ille
Garriret; vicos, urbem laudaret; ut illi
Nil respondebam, Miserè cupis, inquit, abire;
Jamdudum video: sed nil agis: usque tenebo:
Persequar: hinc quo nunc iter est tibi? Nil opus est te
Circumagi: quemdam volo visere non tibi notum:
Trans Tiberim longe cubat is, prope Cæsaris hortos.
Nil habeo quod agam, & non sum piger: usque sequar te.
Demitto auriculas ut iniquæ mentis asellus,
Cùm gravius dorso subiit onus. Incipit ille:
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium facies: nam quis me scribere plures
Aut citius possit versus? quis membra movere
Mollius? invideat quod & Hermogenes, ego canto.

In-

INTERPRETATIO.

Eo majoris a me æstimabeeis. Vehementer autem *abire cupiens jam velocius incedebam, identidem subsistebam; famulo nescio quid in aurem insusurrabam: interea sudoe ad imos talos defluebat. Cogitabam apud me: quam beatus tu Bollane* tali *cerebro!* *Cum* vero *iste quidvis effutiens, laudaret civitatem* ac *regiones; quod nihil responsi faceeem, ait: Sollicite quæeis discedeee: jam peidem intelligo: verum operam perdis: semper adhærebo: assectaboe: ecquo jamjam istinc contendis?* Cui ego: *Nequaquam necesse est te circumduci: aliquem invisece cupio tibi minime cognitum: hinc peocul manet, ultra Tiberim, juxta hortos* Julii *Cæsaeis.* Ille vero: *Nihil agendum instat mihi, neque sum deses: quolibet te comitabor.* Tum ego *depeimo aures velut asinus impatiens, quando plusculum oneris tergo imponitur. Ille* autem *exorsus est: Si me bene cognosco, non Viscum, non Varium cariorem* me *familiarem habebis. Ecquis enim versus plures ac velocius quam ego facere valeat? Quis saltaee decentius? Ego* sic *cano ut etiam Hermogenes invideat.*

ANNOTATIONES.

10. ***Cum sudor ad imos manaret talos.*)** Præ animi angore & æstu.

11. *Bollane.*) Is ὀξύχολος, iracundus, stomachosus, atque ut ait noster Sat. 5. præced. cerebrosus, nugaces & ineptos quosque verbis asperis amoliebatur statim, & abire procul a se adigebat, loquacitatis & loquacium omnino impatiens.

14. *Miserè cupis, inquit, abire, &c.*) Confer impudentem hunc garruli sermonem cum Horatii modestâ responsione, *nil opus est te circumagi, &c.* Gall. *c'est vous donner trop de peine.*

18. *Cubat.*) Sunt qui interpretentur, ægrotat: sicut Sat. 3. lib. 2.

Mater ait pueri menses jam quinque cubantis.

Prope Cæsaris hortos.) Longinquam proponit urbis regionem, ad abigendum garrulum, sed frustra. Sueton. Jul. Cæsar. c. 83. *Populo hortos circa Tiberim publice, & viritim trecenos sestertios legavit.* Tiber. c. 72. *triremi usque ad proximos Naumachiæ hortos subvectus est; dispositâ statione per ripas Tiberis, &c.* Vide & Plutarch. in M. Bruto; ubi scribit, cùm testamento Cæsar civi cuilibet septuaginta & quinque drachmas legavisset; præterea vero etiam *hortos, qui trans Tiberim erant*, ubi nunc est Fortunæ templum, ingentem benevolentiam & admirabile desiderium omnibus fuisse.

20. *Demitto auriculas, &c.*) Metaphora a jumentis, quæ aures demittendo ostendunt suam defatigationem, ac velle se excutere impositum onus. Plin. lib. 11. cap. 37. *aures in equis & omnium jumentorum genere, indicia animi præferunt; fessis marcidæ, micantes pavidis, subrectæ furentibus, resolutæ ægris.*

22. *Viscum, Varium.*) Hi duo fuerunt eximii Poetæ, ingenio & eruditione clari, Horatio certe amicissimi. De Visco postea, Sat. seq. & alibi. De Vario Sat. 5. præced. item lib. 1. Od. 6.

25. *Hermogenes.*) Cantor famosus, de quo Sat. 3. præcedenti.

Interpellandi locus hic erat: Est tibi mater,
Cognati, queis te salvo est opus? Haud mihi quisquam:
Omnes composui. Felices. Nunc ego resto:
Confice: namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit divinâ mota anus urnâ.
Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando consumet cumque; loquaces,
Si sapiat, vitet, simul atque adoleverit ætas.
Ventum erat ad Vestæ, quartâ jam parte diei

Præ-

INTERPRETATIO.

Hæc erat occasio interrumpendi. Itaque ajo illi: *Habesne matrem* aut *propinquos, quibus necessaria sit tua salus?* Respondit: *Nemo* superest *mihi: cunctos sepelivi.* Tum ego tacite: *Illi fortunati:* miser *ego jam vivo: interfice. Enimvero urget fatum lugubre, quod puero mihi Sabella vetula præsagiit commotâ urnâ divinans. Istum,* ajebat, *nec sæva toxica, nec gladius hostilis interimet, nec laterum dolor, vel tussis, nec iners podagra: occidet vero loquax aliquando tandem.* Ergo *ubi primum ætate adultâ erit, fugiat garrulos, si prudens est. Deveneramus ad* templum *Vestæ, transactâ*

ANNOTATIONES.

26. *Est tibi mater, &c.*) Callide vult Horatius monere garrulum ut suæ saluti consulat in gratiam propinquorum; neve sine causa ita se circumagat ac defatiget, quin potius ipse se tantum virum tantque & tam eximiis dotibus insignem familiæ suæ diu conservet.

28. *Omnes composui.*) De hujus vocis significatione dixi ad Pers. Sat. 3. v. 104.

Felices.) Qui nimirum tuâ garrulitate & ineptiis sunt liberati. At ego miser *resto* discruciandus a te ac jugulandus.

29. *Sabella.*) Nutrix Horatii natione Sabella, vaticinandi perita. De Sabinis sive Samnitibus artium ejusmodi vanarum antesignanis, dixi in Epod. 17.

30. *Divinâ mota anus urnâ.*) Sortilega mulier & fatidica conjectis in urnam sortibus, commotis, eductis, fatum eliciens & futura prædicens. Ista divinandi ratio viguit tum apud Græcos, tum apud Romanos. Sic autem peragebatur. Habebantur literæ dictionesque permultæ; quæ permixtæ in urna, & mox eductæ vel effusæ, si quid exprimerent casu & forte conjunctæ, id esse in fatis ac divinitus præmonstrari credebatur. *Sortes, taleolæ aut surculi e ligno fuere non grandes; quibus literæ ad divinandum insculptæ, sive notæ. Eæ privatim habitæ; eæ publico. Sed quæ in publico, in primis religiosa, & cum quadam veritate sacra, in templis servabantur in arca recondita, tæniis vittisque laneis seorsum involutæ.* Hæc J. Lips. Elect. 2. c. 12. ubi *attenuatas* sponte sortes apud Liv. mox citand. ingeniose corrigit, *extæniatas*, id est, tæniis vittisque solutas. Sortes Præneste inventas refert Cicero 2. de divin. n. 85. ubi originem earum pariter ac vanitatem excutit: *hoc genus divinationis vita jam communis explosit. Fani pulchritudo & vetustas Prænestinarum etiam nunc sortium nomen retinet, atque id in vulgus. Quis enim magistratus, aut quis vir illustrior utitur sortibus? Cæteris vero in locis sortes plane refrixerunt.* Hæc ille ibidem: & paulo ante: *Quid sors? Idem propemodum quod micare, quod talos jacere, quod tesseras. Quibus temeritas & casus, non ratio vel consilium valet. Tota res est inventa fallaciis, aut ad quæstum aut ad superstitionem, aut ad errorem.* Sueton. Tiber. cap. 63. Prænestinarum sortium majestate deterritum aliquando Tiberium scribit. T. Livius initio lib. 22. inter prodigia quædam & hoc refert: *Sortes suâ sponte attenuatas, unamque excidisse ita scriptam:* MAVORS TELUM SUUM CONCUTIT. *& per idem tempus Romæ signum Martis Appiâ viâ sudasse.*

31. *Hunc neque dira venena, &c.*) Verba sunt mulieris de Horatio puero vaticinantis.

32. *Laterum dolor.*) Pleuritis. Cic. de Orat. 3. n. 6. *Crassus cum febri domum rediit, dieque septimo est lateris dolore consumptus.*

33. *Loquaces.*) Vide Plutarch. de Garrulitate; ubi statim initio pronuntiat illam esse morbum curari difficilem.

35. *Vestæ.*) Ædem Romæ habebat Vesta ad clivum Capitolinum inter palatium & Capitolium. Varro, Festus, &c. Cic. de Nat. Deor. lib. 2. n. 67. de Vesta disserit: *hæc Dea,* inquit, *est rerum custos intimarum... Græcis ἑστία dicitur... Ejus vis ad aras & focos pertinet... Non absunt longe ab ea Dii Penates, &c.*

Quarta jam parte diei.) Diximus alibi diem naturalem horas seu partes duodecim complecti, scilicet ab ortu Solis ad occasum. Ergo diei pars quarta hora tertia Romæ dicebatur, & respondet nostræ nonæ matutinæ. Porro quod sequitur, *& casu tunc respondere vadato debebat,* explicatur per Martial. Epigram. 8. lib. 4. ubi consuetæ Romanis occupationes ad horas singulas notantur.

Prima salutantes atque altera continet hora.
Exercet raucos tertia causidicos.
In quintam varios extendit Roma labores.
Sexta quies lassis, &c.

36. *Respondere vadato debebat.*) Garrulus in jus a quodam vocatus erat, vadesque dederat: ergo nisi adfuisset, vades ejus ac fidejussores condemnati ipsum postea egissent reum, ex lege.

Digitized by Google

Præteritâ ; & casu tunc respondere vadato
Debebat : quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hîc ades. Inteream, si
Aut valeo stare, aut novi civilia jura :
Et propero quo scis. Dubius sum quid faciam, inquit ;
Tene relinquam, an rem. Me, sodes. Non faciam, ille ;
Et præcedere cœpit. Ego, ut contendere durum est
Cum victore, sequor. Mœcenas quomodo tecum ?
Hinc repetit. Paucorum hominum, & mentis bene sanæ.
Nemo dexterius fortunâ est usus : haberes
Magnum adjutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere : dispeream, ni
Summosses omnes. Non isto vivimus illic

Quo

INTERPRETATIO.

jam parte diei quartâ : & forte debebat tunc vadato respondere, vel causâ cadere, nisi vadimonium *obiisset. Dixit* vero : *Quæso paululum istic* me *adjuva.* At ego. *Moriar, si valeo stare, vel scio leges civiles : adde quod festino* illuc *quo nosti.* Tum *ille ait : Incertus sum quid agam, an te deseram, an litem.* Cui ego : *Me, me, obsecro. Nequaquam*, inquit, *iste ; & cœpit præire. Ego, quoniam cum fortiori pugnare arduum est, sequor. Inde* vero sermonem ille *resumit. Mœcenas quomodo tecum* agit ? *Paucos amicos* recipit, inquam : *& certe sapit.* Ille : *Nemo unquam usus est fortunâ callidius quam tu. Næ magnum auxiliatorem haberes, secundas quidem* partes *agendi peritum, si velles* ad Mœcenatem *perducere istum virum ; moriar, nisi cunctos amoliri* posses. Ego vero : *Minime eâ ratione qua putas illic agi-*

ANNOTATIONES.

38. *Paulum hic ades.*) In judicium veni quæso mecum, ad proximum tribunal Prætoris ; ibique me juva contra adversarium.

Si valeo stare.) Infirmis ego cruribus haud valeo diu stans manere in foro ante Prætorem, ubi sedere non licet. Alii *stare* interpretantur, stare in jure, seu contendere ac depugnare contra adversarium, ut faciunt Jurisconsulti, patroni, causidici.

39. *Aut novi civilia jura.*) Non sum idoneus ad suggerenda tibi verba legis ac juris causæ tuæ faventia : proindeque tibi adesse nequeo.

40. *Propero quo scis.*) *Volo visere* hominem *quemdam*, ut ante dixi, *prope hortos Cæsaris* habitantem. Viam itaque sat longam obire *propero*.

41. *Me sodes.*) Me relinque potius quàm rem tuam.

Non faciam.) Minime vero te relinquam. Scilicet sperabat garrulus per Horatium adipisci Mœcenatis familiaritatem, quod pluris æstimabat perdenda lite.

43. *Mœcenas quomodo tecum ?*) Sermocinationem inde repetit ille : Estne semper amicus tibi Mœcenas ?

44. *Paucorum hominum.*) Non cuivis se familiarem exhibet : paucos admittit in suam amicitiam. Macrob. lib. 3. Saturnal. cap. 16. *paucorum hominum est iste acipenser.* Ex Cicerone, de Fato.

45. *Nemo dexterius fortunâ est usus.*) Tu belle admodum usus es fortunâ, qui Mœcenatem ita demerueris. Quod si me ad ipsum perduceres, juvarem te mirum in modum : nec primas ante te captarem unquam, nec uspiam tibi officerem : imo alios omnes hoc pacto facile summoveres, primumque locum tu consequereris. Hæc garrulus ad Horatium.

46. *Posset qui ferre secundas.*) Metaphora a Scenicis ludis & actoribus. Hac pariter utitur Cicero Divinat. in Verrem, n. 48. & huic loco dabit lucem. *Qui princeps in agendo est ornatissimus & paratissimus esse debet . . . Apuleium esse video proximum subscriptorem . . . deinde habet Allienum ; hunc tamen a subselliis . . . . Ac ne is quidem tantum contendet in dicendo quantum potest : sed consulet laudi & existimationi tuæ : & ex eo quod ipse potest in dicendo, aliquantum remittet, ut tu tamen aliquid esse videare. Ut in actoribus Græcis fieri videmus : sæpe illum qui est secundarum aut tertiarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quàm ipse primarum, multum submittere, ut ille princeps quàm maxime excellat : sic faciet Allienus ; tibi serviet, tibi lenocinabitur ; minus aliquanto contendet quàm potest.*

47. *Hunc hominem.*) Seipsum indicat ac digito monstrat garrulus. Plaut. Bacchid. *Hunc hominem decet auro expendi.*

Tradere.) Commendare, Mœcenatis amicitiam conciliare.

48. *Non isto vivimus, &c.*) Respondet Horatius. Alia est longe conditio amicorum Mœcenatis. Ab his procul exulant mala & pestes, quibus solent ædes magnatum vexari & corrumpi. Inde vero absunt omnis ambitio, invidia, æmulatio, criminationes, insidiæ, supplantationes.

Su-

Quo tu rere modo: domus hac nec purior ulla est,
Nec magis his aliena malis: nil mi officit unquam,
Ditior hic, aut est quia doctior: est locus uni
Cuique suus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
Sic habet. Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. Velis tantummodo: quæ tua virtus,
Expugnabis: & est qui vinci possit: eoque
Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero;
Muneribus servos corrumpam: non, hodie si
Exclusus fuero, desistam: tempora quæram:
Occurram in triviis: deducam. Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. Hæc dum agit, ecce
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, & illum
Qui pulcre nosset. Consistimus. Unde venis? &
Quo tendis? rogat, & respondet. Vellere cœpi
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,

Di-

INTERPRETATIO.

mus: nulla domus ejusmodi malis est purgatior aut remotior quàm illa: nihil unquam nocet mihi quod alius opulentior adfuerit vel doctior: suum quisque gradum obtinet. Tum garrulus: *Rem* sane *magnam dicis*, & quæ prope *supra fidem* sit. *Verumenim ita est*, inquam. Mox ille: *Inflammas ut ardentius velim ad eum accedere.* Respondeo: *Satis est cupias: vinces, pro tua virtute: atque* is *est qui expugnari queat: ideoque difficilem præstat priorem accessum. Diligrntiam adhibebo*, inquit ille: *famulos donis captabo: si hodie repulsam patior, minime abscedam: occasionibus insidiabor: obviam ibo in plateis, comitabor. Nihil absque magnis ærumnis vita hominibus largitur. En* vero *dum ista verrat* ille, *occurrit Fuscus Aristius mihi dilectus, & qui probe cognoscebat hunc* garrulum: *subsistimus: Unde venis? & quo vadis? quærit, ac respondet. Cœpi vellicare & stringere brachia mollissima, innuens,*

ANNOTATIONES.

Supra, Sat. 6. Mœcenatem dixit *cautum dignos assumere, prava ambitione procul.*

54. *Velis tantummodo, &c.*) Non sine salsâ derisione fatuum, vanum & arrogantem hominem palpat Horatius, ab illo expugnandam facile amicitiam spondens Mœcenatis.

55. *Eoque difficiles aditus primos habet.*) Eo quod norit se vinci paulo faciliorem; ironice. Alii perperam pro antecedenti dictione *posse*, legunt, *poscit:* & hic intelligunt, Mœcenatem assiduis officiis & obsequiis vinci amantem ac poscentem adeuntibus se præstare difficilem, ut accendat magis studium ambiendi suam familiaritatem & co..uetudinem, quam scit amœnissimam. Apage ista quæ omnino pugnant cum indole Mœcenatis, quam hic & alibi commendat Horatius.

56. *Difficiles aditus primos habet.*) Vide supra Sat. 6. v. 60. & seq.

Haud mihi deero, &c.) Potiundæ jam rei spe accensus ille pollicetur diligentiam suam non defore, sed quàm stultam & futilem, animadverte.

57. *Muneribus servos corrumpam.*) Ita plerique ad procerum ædes penetrabant, servis munera largiendo.

Juvenal. Sat. 3. v. 184.

Quid das ut Cossum aliquando salutes?

59. *Nil sine magno vita labore, &c.*) Pulcra, sed male collncata sententia, ut ait Landinus. Ex Epicharmo:

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντ' ἀγαθὰ θεοί.

Laboribus vendunt nobis omnia bona Dii.

61. *Fuscus Aristius.*) Nobilis ille Grammaticus, ad quem est inscripta Od. 22. lib. 1. & Epist. 10. lib. 1.

63. *Rogat, & respondet.*) Interrogat me Fuscus *unde venis? & quo tendis?* atque mihi similia roganti *respondet.*

Vellere cœpi & prensare manu, &c.) Quos nobis adesse gaudemus, & a quibus auxilium speramus, eorum prensamus manus & brachia: præcipue cum angimur, nec aperte licet conqueri. Cruq.

64. *Prensare.*) Legunt alii, *pressare.*

Lentissima brachia.) Maligne cedentia, illo dissimulante intelligere quid vellem. Alii non male interpretantur, segnia, tarda, stupida, quæ vellicatione & prensatione non movebantur. Quo significatur frigida mens Aristii amico laboranti subvenire detrectantis. Cic. ad Attic. *nihil ego illa novi impudentius, astutius, lentius.* Sueton. Tiber. 57. *Sæva ac lenta natura ne in puero quidem latuit.*

Nutans, distorquens oculos.) Nutibus oculisque signum dans.

Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus
Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
Certe nescio quid secreto velle loqui te
Ajebas mecum. Memini bene; sed meliori
Tempore dicam: hodie tricesima sabbata: vin' tu
Curtis Judæis oppedere? Nulla mihi, inquam,
Relligio est. At mî: sum paulo infirmior; unus
Multorum: ignosces: aliàs loquar. Hunccine solem
Tam nigrum surrexe mihi? Fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi
Adversarius; &, Quo tu turpissime? magnâ
Inclamat voce; &, Licet antestari? Ego vero
Oppono auriculam: rapit in jus: clamor utrinque:
Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

INTERPRETATIO.

oculos torquens, ut me liberaret. Hic vero *maligne versutus ridet* ac *dissimulat: bilis autem urit jecur meum.* Porro addidi; *dicebas profecto velle te mecum nescio quem arcanum conferre sermonem. Recordor sane,* ait; *sed tempore loquar aptiori; hodie tricesima sabbata* sunt. *An velles circumcisis Judæis oppedere? Haud religioni duxero, inquam. Ego vero* ducam, ait: *sum paulo superstitiosior,* atque *pluribus similis: indulge* mihi: *aliàs alloquar.* Tum demum ego: Ergone merui *diem hunc adeo funestum mihi esse?* Interim *fugit malignus, ac me sub gladio deseruit.* Verum ecce *adversarius iste* garrulo *forte occurrit,* statim*que vociferatur:* Ecquo nempe *tu vilissime abis?* ad me *vero: Potes testis esse? Ego mox aurem offero.* Tum hic illum *ad judicium trahit. Exclamant ambo. Hinc & inde* plebs *affluit. Ita me Apollo liberavit.*

ANNOTATIONES.

67. *Certe nescio quid secreto,* &c.) Horatius instat rursum ut sibi Aristius succurrat; sed hic omnes ejus eluctatur conatus, ridens, dissimulans, denique *male salsus.*

69. *Hodie tricesima sabbata.*) Hodie Judæi solemne festum celebrant, quo intermitti omne negotium fas est. His ego adstipulor: quare nec morari, nec sermones conferre tecum licet modo. *Tricesima sabbata* quidam explicant Neomeniam, quod in novilunio sabbatum magnum Judæis haberetur. Psalm. 80. *Buccinate in Neomenia tubâ, in insigni die solemnitatis vestræ.* Alii interpretantur Calendas mensis Nisan, qui primus in æquinoctio verno dies habebat triginta. Alii intelligunt maximum sabbatum & vetus phase, quo agnum comedebant ritu sanctissimo. Quare vero *tricesima?* Quod revera ab anni Judæi principio triginta numerentur hebdomades ad istam solemnitatem: videlicet a Septembri mense, quem *Tisri* vocabant, ad dimidium fere Aprilis, illis *Nisan*; quo Pascha celebrabant. De sabbato Judæorum disserui ad Juvenal. Sat. 6. v. 158. & Pers. Sat. 5. v. 184.

70. *Curtis.*) Vide Sat. 5. in fine annot. ad istas voces, *Judæus apella.*

Oppedere.) Vox ridicula ad contemptum apposita. καταπέρδειν, ventris crepitum emittere contra, id est, respuere, aspernari, ludibrio habere.

Nulla mihi, inquam, relligio est.) Sane Judaicos ritus absque religione violarim, illosque flocci facio, inquit Horatius.

71. *At mî.*) Respondet Aristius: Ego contra, mores Judæorum colo: unde religio mihi esset hodiernum festum cum illis non celebrare.

Unus multorum.) Εἷς τῶν πολλῶν, unus e plebe, ejus similis ego, pariter infirmus & superstitiosus: si libet, ita me appella: at mihi veniam dabis, Horati, si in hoc tibi contradicam.

73. *Surrexe.*) Vide supra Sat. 5. ad vocem *erepsemus.*

76. *Et, licet antestari?*) Et conversus ad me, dixit, vis antestari? Cui libentissime annui, ac de more aurem obtuli tangendam. Lex 12. Tab. ita jubebat: *Si in jus vocatus, ni it, antestatus manum injicito: aurem antestati capito.* Vel ut habet J. Lips. Epistolic. Quæst. lib. 4. Epist. 26. *Si vis vocationi fuat, antestaminor; ni it, aurem capito antestati.* Quod sic ille ibid. explicat; in antestatione, inquit, actor imam auriculam tangebat antestati, addens hoc verbum, *Memento.*

77. *Oppono auriculam.* Plin. lib. 11. c. 45. *est in aure imâ memoriæ locus, quem tangentes attestantur;* vel potius *antestantur:* ut contra Rævardum ex lege & more veteri asserit Lipsius mox citatus.

Rapit in jus.) Post factam antestationem licebat trahere in jus vel reluctantem reum.

78. *Apollo.*) Bonorum is poetarum tutor ac vindex. Alii respici volunt ad Augusti forum, ubi erat statua Apollinis eburnea eo ipso in loco, in quo jus dicebatur. Plin. lib. 36. c. 5. Juvenal. Sat. 1. v. 128.
Sportula; deinde forum, Jurisque peritus Apollo.

SATIRA X.

Quod de Lucilio in quarta superiori scripserat, in hac asserit & explicat.

NEMPE incomposito dixi pede currere versus
Lucilî. Quis tam Lucilî fautor ineptè est,
Ut non hoc fateatur? At idem quod sale multo
Urbem defricuit, chartâ laudatur eâdem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cætera: nam sic
Et Laberî mimos, ut pulcra poemata mirer.
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris: & est quædam tamen hîc quoque virtus.

Est

INTERPRETATIO.

SCRIPSI nimirum Lucilii carmina ire pede inconditо. Ecquis tam stulte est Lucilii defensor, ut id minime concedat? Verum ille *ipse eâdem in membrana laudatur, quod acerbitate plurimâ civitatem perfricuit. Neque vero id* ei *largiens, alia perinde concedam. Hoc etenim pacto mimos etiam Laberii velut pulcra carmina celebrarem. Itaque non sufficit risu extendere cachinnos auditoris: quanquam est in hoc quoque nonnulla virtus.*

ANNOTATIONES.

Hoc primum te, lector, monitum volo, spurios octo versus huic Satiræ præfixos legi in quibusdam manuscriptis: quos ne desideres, hic apponendos censui. Sic habent:

Lucili quàm sis mendosus, teste Catone
Defensore tuo pervincam, qui male factos
Emendare parat versus. Hoc lenius ille
Est quo vir melior. Longe subtilior ille
Qui multum puer, & loris & funibus udis
Exoratus, ut esset opem qui ferre poetis
Antiquis posset contra fastidia nostra.
Grammaticorum equitum doctissimus. Ut redeam illuc,
Nempe incomposito, &c.

Horum sensus est iste: Si quidem Cato Lucilii admirator, ejus tamen versus complures emendare parat, certe non carent mendis. Verum est qui Lucilium Catone melius defendat: is nempe qui secum defert funes & flagella, quibus percutiat & coerceat eos omnes, qui obtrectarint Lucilio & veteribus Poetis. Et hæc ironice. Quæ quidem ostendunt & Lucilium habuisse reprehensores dudum, & pariter fautores etiam *inepte*, quod ait hic Horatius.

1. *Nempe incomposito, &c.*) Hoc certe esse legitimum hujus Satiræ ex abrupto exordium sanxerunt eruditi.

Incomposito dixi pede, &c.) Lucilium, fateor, reprehendi; dixique duriusculos esse ejus versus: sed laudavi pariter quod vitiosos cives Rom. acriter insectatus sit. Uno verbo nec debita negavi elogia, nec indebita concessi. Sanctus Hieronym. Epist. 45. ad Pammach. *mordetur*, inquit, *& Lucilius quod incomposito pede currat, & tamen sales ejus leporque laudantur.*

3. *Ut non hoc fateatur.*) Sic est. Sunt qui probent omnia in eo quod aliquâ parte admodum placuit: nolintque fateri nævos inesse ei, in quo perfecta quæpiam admirantur. Verumtamen *nihil est ex omni parte beatum.*

Sale multo urbem defricuit.) Sanctus Hieronymus Epist. 47. de vitand. susp. contub. *ubi illa quondam constantia, qua multo sale orbem defricans Lucilianum quidpiam retulisti.* Pers. Sat. 1. v. 114.

secuit Lucilius urbem:
Te, Lupe; te, Muti, &c.

Lege Cic. lib. 1. de Finib. n. 9. ubi Lucilii refert versus. Vide & quæ annotavi ad Pers. cit.

5. *Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cætera.*) Ita profecto æquus rerum æstimator est Horatius & rectus judex: quicquid velit Quintil. lib. 10. cap. 1. ubi, *Lucilius*, inquit, *quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, ut eum non ejusdem modo operis auctoribus, sed omnibus poetis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & esse aliquid quod tollere possis, putat. Nam eruditio in eo mira, & libertas atque inde acerbitas, & abunde salis. Multo est tersior ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus.* Sensus Horatii est: Tribuens Lucilio quod salibus & acerbitate polleat, non proinde fateor pulcra esse, concinna & perfecta ejus poemata. Alias etiam laudare & mirari oporteret mimos utpote dicacitate præstantes.

6. *Laberî mimos.*) Comœdias Laberii salibus & facetiis plenas. Suet. Jul. Cæs. cap. 39. *Ludis mimum suum egit Decimus Laberius eques;* & quod

Digitized by Google

Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures.
Et sermone opus est, modo tristi, sæpe jocoso,
Defendente vicem modo rhetoris, atque poetæ,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
Fortius & melius magnas plerumque secat res,
Illi, scripta quibus comœdia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neque pulcher
Her-

INTERPRETATIO.

Brevitas requiritur, ut sententia fluat, neve se involvat dictionibus aures offendentibus & fatigantibus. Item requiritur sermo nunc severus, nunc hilaris; sustinens vices quandoque rhetoris, ac poetæ, alias faceti, qui vires continet, & illas datâ operâ diminuit. Certe res magnas aliquando jocosum decidit efficacius & aptius quam acerbum. Eo pollebant, in eo sunt imitatione digni homines illi, a quibus vetus comœdia condita est: quos nunquam evolvit aut bellus

ANNOTATIONES.

quod Cæsari admodum placuisset, *donatus quingentis sestertiis, & annulo aureo, sessum in quatuordecim e scena per orchestram transiit.* Hunc vero transitum minime ferens Cicero eos ludos tum spectans, Laberio sedile quærenti ait: *Recepissem te, nisi anguste sederem:* simul & illum respuens, & in novum senatum jocatus, cujus numerum Cæsar supra fas auxerat. Id vero non impune. Respondit enim Laberius: *Mirum si anguste sedes, qui soles duabus sellis sedere:* exprobrans Ciceroni levitatem & lubricum fidei. Hæc Macrob. Saturnal. lib. 2. c. 3. & l. 7. c. 3. Vide ejusdem lib. 2. c. 7. Gell. lib. 10. c. 17. & Cic. lib. 7. Epist. 11.

Mimos.) Mimus erat fabula plane dicax, ab uno actore agi solita, nec in plures actus divisa; absque exordiis, sine cantu & gesticulatione. Diomed. Item, est factorum cum lascivia imitatio; unde nomen a *μιμεῖσθαι imitari*. Gell. lib. 17. cap. 14. *C. Cæsarem*, inquit, *ita Laberii maledicentia & arrogantia offendebat, ut acceptiores & probatiores sibi esse Publii, quam Laberii mimos prædicaret.*

9. *Ut currat sententia.*) Ne vel nimia brevitas obscuram faciat orationem, vel prolixitas verbis pluribus animum legentis oneret & impediat: in quo peccabat Lucilius. Huc pertinet quod Augustus Agrippinam neptim admonebat in quadam Epistola: ejus nempe laudans ingenium, cum de sua vitâ casibusque suorum commentarios scriberet; ajebat: *Opus est dare te operam ne moleste scribas.* Sueton. Octav. cap. 86. Tacit. Annal. 4.

12. *Modo rhetoris, atque poetæ, interdum urbani.*) Horatius, egregie suo more, tres istas virtutes requirit in satirographo; defendat vicem *rhetoris*, argumentis pugnando; *poetæ*, solertem & aptam dictionem adhibendo; *urbani*, salibus & jocis quædam etiam gravia traducendo solvendoque. Cic. 1. de orat. n. 17. *accedat lepos quidam, facetiæque, & eruditio libero digna, celeritasque & brevitas respondendi, & lacessendi subtili venustate, & urbanitate conjuncta.*

13. *Parcentis viribus.*) Sapienter, consulto, callide, stylum acrem aliquando coercentis; neque semper acerbe excandescentis aut mordicus lacerantis. Et hoc vitii habebat Lucilius, qui passim *ense velut stricto ardens infremuit:* Juvenal. Sat. 1. v. 165. atque auditorem ita dente carpit, ut etiam *genuinum frangat*. Pers. Sat. 1. v. 115. Noster contra, ut ait ibid. Persius,

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.

14. *Ridiculum acri fortius, &c.*) Nonnunquam sermo hilaris, facetus, salsus, festivus plus valet & efficit, quam vehemens, gravis, pugnax, dicax, acerbus. Hic enim adversarium irritat, & vires novas colligere impellit; at ille quasi nervos succidit, ac prosternit. Gorgias Leontinus dicebat, res severas risu, risum rebus severis discuti: ex Aristot. l. 3. de arte dicendi. Gell. lib. 12. cap. 12. ita scribit: *hæc quoque disciplina rhetorica est, callide & cum astu res criminosas citra periculum confiteri: ut si objectum sit turpe aliquid, quod negari non queat, responsione joculari eludas . . . Ita Cicero, urbano facetoque dicto diluit id quod infitiari non poterat, &c.* Scilicet cum a Pub. Sylla, qui tum reus erat, pecuniam mutuo, ad emendam in palatio domum, accepisset; atque hæc ei exprobrarentur; utrumque firmiter negavit: atque tum, inquit, verum sit accepisse me pecuniam, si domum emero. At re subinde proditâ, emptâque domo, cum hoc mendacium in senatu ei ab inimicis objiceretur, risit satis, responditque: *parum certe consulti homines estis, qui ignoratis, prudentis & cauti patrisfamiliae esse, quod emere velit emptum se negare, propter competitores emptionis.* Id. ibid. Vide Orat. pro L. Muræna; ubi cavillans astute Cicero adversarii Catonis auctoritatem eludit vincitque.

16. *Illi, scripta quibus, &c.*) Comœdiæ veteris auctores, Eupolis, Cratinus, Aristophanes, &c. De quibus Sat. 4. præced.

17. *Hoc stabant, &c.*) His virtutibus, quas modo laudavi, excellebant: variâ eruditione, sententiarum argutâ brevitate, satiricum salem apte affricabant, acrimoniam styli modo exerentes, interdum cohibentes; & consulto viribus parcentes, &c.

Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
Nil præter Calvum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, quod verbis Græca Latinis
Miscuit. O seri studiorum! quive putetis
Difficile & mirum Rhodio quod Pitholeonti
Contigit. At sermo linguâ concinnus utrâque
Suavior: ut Chio nota si commista Falerni est.
Cum versus facias, teipsum percontor, an, & cùm
Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli,
Scilicet oblitus patriæque patrisque Latini,
Cum Pedius causas exsudet Poplicola, atque

Cor-

INTERPRETATIO.

Hermogenes, aut simius iste, nihil sciens canere nisi Calvum & Catullum. Atenim Lucilius *laudabile* hoc *præstitit, quod Græcas voces Latinis miscuit. O stupidi in literis!* Ergone *existimatis arduum & admirabile quod fecit Pitholeon Rhodius?* Sed, inquies, *dulcior* est *oratio utroque sermone constans: velut si vinum Falernum misceatur Chio.* Verumenim *quandoquidem condis* tu *carmina, quæro* a te, *si tibi defendenda esset difficilis causa Petillii accusati, utrum patriæ videlicet & Latini parentis immemor, satageres quæsita foris vocabula patriis admiscere, ad instar Canusini duplici linguâ utentis; contra quàm Pedius Poplicola & Cor-*

ANNOTATIONES.

18. *Hermogenes.*) Tigellius, acer Lucilii fautor, de quo Sat. 3. præced.

Simius iste.) Demetrius poeta, & fabularum actor: de quo paulo post: *simius*: corpore deformis, vel ineptus & insulsus imitator.

19 *Nil præter Calvum, &c.*) Uterque ille hos tantum poetas amatoria scriptitantes legebat, nunquam vero eximios illos veteris Comœdiæ ac perfectorum hujus generis carminum seriptores. Sic Horatius Hermogenem & Demetrium imperitiæ notat pariter atque luxuriæ: indeque probat Satiræ veras ignorassa virtutes; & hinc illos esse ineptos admiratores Lucilii.

Calvum.) Cor. Licinius Calvus in poematis scribendis perelegans, ingenio lepido & urbano; Catulli poetæ amicus fuit. Cicero in Epist. eum laudat, aitque Iambicis præstitisse: quibus civitatis etiam principes, C. Cæsarem & Pompeium acerrima insectari minime dubitavit. Quintil. & Seneca Calvum scribunt contendissa cum M. Tullio da principatu eloquentiæ. Petr. Crinit. Gregor. Gyrald. &c.

Catullum.) C. Valer. Catullus Veronensis, in urbe claruit quo tempore Terentius Varro: Docti cognomen adeptus est peculiari epitheto, ex eruditorum consensu. Val. Martialis ad Macrum,

Nec multos mihi præferas poetas;
Uno sed tibi sim minor Catullo.

Scripsit Lyrica, Elegias, Epigrammata. Commendatur mirum in modum a Gellio. Crinit. de eo vulgatum ast distichon istud:

Tantum parva suo debet Verona Catullo,
Quantum magna suo Mantua Virgilio.

20. *At magnum fecit, &c.*) Ita loquuntur Lucilii fautores: quos refellit Horatius deinceps. Insulsi nimirum palati hominas id laudabant quod est fatuum & vitio vertendum; nempe, *verbis Græca latinis miscere.* Lucilius apud Cic. de Finib. 1. n. 9.

χαῖρε, inquam, Tite . . . χαῖρε, &c.

De Finib. 2. n. 24.

. . *Lælius clamores sophos ille solebat*
Edere, &c.

Apud Non. Marcel. in voce *compernes*:
Lucil. Sat. l. 17.

Nunc censes καλλιπλόκαμον καλλίσφυρον illam
. . . .
Compernem aut varam fuisse Amphitryonis ἄκοιτιν
Alcmenam . . . . . .
Τῶν ἐνατέρων, &c.

21. *O seri studiorum.*) ὀψιμαθεῖς, qui sero animum ad studia appulerunt, proindeque minus eruditi: contra παιδομαθεῖς, qui ab ipsa pueritia litaris incubuerunt.

Quive putetis.) Al. *Quia*; quæ particula respondet Græc. γε μέγαν, *certe*: nec redundare est existimanda. Priscian. lib. 16. cap. 1. Alii interrogative accipiunt.

22. *Pitholeonti.*) Pitholeon, ex insula Rhodo, Epigrammata quædam insulsa composuit, & Græcis vocibus infercire amavit.

24. *Ut Chio nota si, &c.*) Falernum vinum paulo austarius temperabatur lenitate Chii. Quid sit *nota* illa, vide l. 2. Od. 3. v. 8. ubi & da *Falerno*, pariter & lib. 1. Od. 20. De *Chio* lib. 3. Od. 19. v. 5.

26. *Petilli.*) De Petillio fure aureæ Jovis coronæ, jam mentio fuit in Sat. 4. superiori.

27. *Latini.*) Quidam legunt, *Latinus*, & jungunt cum sequentibus. Sed non placet ista mutatio, quanquam a viris sane gravibus invecta.

28. *Pedius Poplicola.*) Hic filius fuit Q. Pedii, qui a Jul. Cæsare scriptus hæres; & Consulatum Romæ gessit cum Augusto, post Hirtium & Pansam.

Exsudet.) Magnis sudoribus elaboret, ad puritatem sermonis patrii asserendam.

Corvinus, patriis intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
Atqui ego cum Græcos facerem, natus mare citra,
Versiculos; vetuit me tali voce Quirinus
Post mediam noctem visus, cum somnia vera;
In silvam non ligna feras insanius, ac si
Magnas Græcorum malis implere catervas,
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Diffingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo,
Quæ nec in æde sonent certantia, judice Tarpa;

Nec

INTERPRETATIO.

vinus orationes puras *elaborant*? *At cum versus Græcos meditarer, natus ego cis mare, Quirinus apparuit de media nocte*, tunc *quando vera* sunt *insomnia*, ac *me prohibuit his verbis*: *Non stultius in silvam portes ligna, quàm magnas Græcorum turmas augere studeas*. Itaque *dum inflatus Alpinus jugulat Memnonem*, & *dum cænosum Rheni fontem deformat*, *ego ista scribo ludens*, *nec recitanda in Apollinis templo ad certamen*, *Tarpa judice*;

ANNOTATIONES.

29. *Corvinus.*) Messale Corvinus domi valde nobilis, ac pariter clarus orator, atque Græcis vocibus Latinæ orationi admixtis infensus: σχοινοβάτην, Latine funambulum reddidisse fertur. Quintil. lib. 10. c. 1. *Messala*, inquit, *nitidus & candidus, & quodammodo præ se ferens in dicendo nobilitatem suam*. Crinitus de hon. discipl. lib. 1. c. 12. inter alia de illo non pauca, sic habet: De ejus singulari prudentià & gravitate testimonium extat amplissimum M. T. Ciceronis. Sic enim ad Brutum: Messalæ, inquit, excellentiam non possum silentio præterire. Cave putes quemquam esse illi similem constantià, eurà & studio Reipublicæ atque eloquentià, qua mirabiliter excellit. Tametsi Messala idem cum provectior foret, memoriæ sensum sic amisit, ut sui quoque nominis oblitus tradatur. Idque ei biennio ante obitum contigit: quod Orbilio itidem Beneventano accidisse constat. Vide & Cœl. Rhodig. lib. 11. cap. 13. Alex. ab Alex. lib. 6. c. 20. &c.

30. *Canusini more bilinguis.*) De Canusio oppido Apuliæ, jam dixi supra ad Sat. 5. sub finem. Hoc a Diomede conditum: hincque cives partim Græce, partim Latine loquebantur. Totus etiam ille terrarum tractus magna Græcia est appellatus.

31. *Natus mare citra.*) Apud fines Apuliæ in Italia; non ultra mere, in Græcia.

32. *Vetuit me tali voce Quirinus.*) Lepida fictio. Quirinus Latini populi sermonisque auctor & conditor deterruit a scribendis Græce versiculis.

33. *Cum somnia vera.*) Quando jam coctis alimentis purgatiores esse debent sensus. Atque ita statuebat veterum superstitio. Tertull. de anima, cap. 2. *certiora & cellatiora somniari affirmant sub extremis noctibus, quasi jam emergente animarum vigore, prodacto sopore, &c.* Philostrat. lib. 2. *Si tempus antelucanum sit & somni matutini, conjectant somnium illud, quasi tunc animà verum videnti*. Theocrit. Idyll. 19. initio scribit, a Venere immissum Europæ somnium, cum tertia pars noctis steret, proximà jam aurorà, quando somnus oculos molli vinculo detinet, ac tum veracia pascuntur insomnia. Tibull. lib. 3. Eleg. 4.

Di meliora ferant, ne sint insomnia vera,
Quæ tulit extremà proxima nocte quies.

Ovid. Epist. Heronis:

Namque sub aurora, jam dormitante lucernà,
Tempore quo cerni somnia vera solent.

34. *In silvam non ligna, &c.*) Verba sunt Quirini Horatium eedarguentis.

35. *Magnas Græcorum catervas.*) Ingentem numerum Græcorum Poetarum vel poematum.

36. *Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona.*) Ego, inquit noster, a Quirino edoctus has ludo satiras; dum alii carmen heroicum misere disperdunt, temere ac inepte attentantes grave scribendi genus: v. g. dum Alpinus de Memnone (ex Hesiodi Theogonia) ab Achille interfecto tam insulsam Tragœdiam profert, inflatis quidem & turgidis versibus, ut ipse magis quam Achilles Memnonem jugulare videatur.

Alpinus.) Aulus Cornelius Alpinus iste longe est alius ab insigni poeta Cornelio Gallo, de quo Virgil. Eclog. 10. ut erudite monet Torrentius, contra Cruquium.

37. *Diffingit Rheni luteum caput.*) Idem Alpinus Epicum etiam carmen molitus fuerat de bello Germanico, ubi Rhenum descripserat adeo perdite, ut nobile flumen deturparet, limpidis aquis pulchroque capiti quasi lutum, grandi certe argumento sordes aspergens. Non abs re putes hic alludi ad moram pingendi effingendique fluvios specie humanà, ex urna aquam fundentes. Sunt qui legant *defingit*: alii, *depingit*: sed minus bene.

38. *Quæ nec in æde sonent certantia.*) Hæc, inquam, scribo ludens, minima ve-o propalanda in certaminibus & commissionibus poetarum ab Augusto institutis, apud Apollinis Palatini templum. De quo disserui dudum in Persii Prologo. Vide Sueton. Octav. cap. 89.

K 2

Digitized by Google

Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
Argutâ meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente senem, comis garrire libellos
Unus vivorum, Fundani. Pollio regum
Facta canit pede ter percusso. Forte epos acer,
Ut nemo Varius ducit: molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camœnæ.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, meliùs quod scribere possem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere ausim
Hærentem capiti multâ cum laude coronam.

At

INTERPRETATIO.

nec reponenda bis terque in *theatro ad spectaculum*. Tu quidem, o *Fundani*, *solus viventium nosti urbane scribere versus* comicos, in quibus *meretrix astuta & servus decipiunt vetulum Chremetem*. *Pollio principum gesta refert pede ter percusso*. *Varius carmen heroicum exequitur tam strenue quàm ullus alius*. *Musæ silvarum amantes donarunt Virgilio tenerum ac lepidum*. *Istud restabat a Varrone Atacino & aliquot aliis tentatum frustra*, *quod felicius expedire possem ego*, *auctore* tamen *inferior*; *cui nequaquam velim auferre lauream magnâ cum laude capiti* ejus *aptatam*.

ANNOTATIONES.

Judice Turpa.) Spurius Metius Turpa recitantium auditor assiduus, unusque e quinque arbitris, quorum debebant calculo probari quæ in æde Musarum proponebantur: nec in scenam perferebantur quæ ab eis fuissent explosa. De illo iterum in Epist. ad Pisones, v. 387.

39. *Iterum spectanda theatris.*) Neque dramata composui in scenam producenda, ad aurum vulgi & publicum favorem captandum. Hæc sum etenim ambitione procul.

40. *Argutâ meretrice potes, &c.*) O Fundani, solus poetarum qui modo vivunt, peritus es; atque unus scite ac facete vales scribere comœdias; in quibus *arguta meretrix* & servus astutus *remiter garrientes eludunt senem*, ejus crumenam emungunt, &c.

Davoque Chremeta.) Allusio est ad Terentii Andriam, ubi Chremes senex, Davus servus, notæ sunt personæ comicæ.

41. *Comis.*) Hæ voces, comis, comœdia, comessatio, habent originem a κῶμος *festivitas*. Hoc etiam nomine colebatur Deus hilaritatis & lasciviæ. Varro 6. de Ling. Lat.

42. *Fundani.*) Mirum sane quod a nemine usquam laudetur Fundanius ille, quem tam insigni elogio exornat Horatius.

Pollio regum facta canit.) Tragœdias eleganter scribit: *pede ter percusso*; versibus senariis tres dimensiones habentibus: qui *senos reddunt ictus*, ut est in Epist. ad Pison. v. 253. In tragœdiis nempe, ut norunt omnes, *facta regum* sunt argumenta consueta, & versus Iambici trimetri duntaxat adhibentur. Vide lib. 2. Od. 1. ubi de Pollione, &c.

43. *Forte epos.*) Varius Epicum carmen strenue exequitur: *forte*, quippe quod nequit expediri sine forti & constanti spiritu, & vena abundanti ac divite: estque opus longum, animique solertis ac diu multumque attenti. Vid. lib. 1. Od. 6. ubi de Vario excellenti poeta. Item Petr. Crinit. Poet. Lat. lib. 3. cap. 44.

44. *Molle atque facetum Virgilio, &c.*) Virgilius Bucolica & Georgica stylo molli & idoneo composuit. Tunc nimirum Æneis nondum in lucem prodierat, cum scriberet ista Horatius.

Facetum.) Quintil. lib. 6. c. 3. *Facetum non tantum circa ridicula opinor consistere. Nec enim diceret Horatius, facetum carminis genus natura concessum esse Virgilio. Decoris hanc magis & excultæ cujusdam elegantiæ appellationem puto. Ideoque in Epistolis Cicero hæc Bruti verba refert*: næ illi sunt pedes faceti, &c. *quod convenit cum illo Horatiano*. Molle atque facetum.

47. *Hoc erat, experto.*) Carmen satiricum erat, quod ego melius aliis multis possem scribere: non tamen par Lucilio inventori.

Experto frustra Varrone Atacino.) Pub. Terent. Varro Atacinus, ab Atace Narbonis Galliæ vico vel fluvio cognominatus, iis natus temporibus, quibus Cicero & Hortensius clari habebantur in eloquentia; ingenio præclaro fuit: scripsit Epigrammata, Elegias, & alia mirifico studio. Argonautica ejus celebrant Probus Valerius, aliique Grammatici, & ex illis sæpe versiculos referunt. At in Satiris frustra desudavit. Adeo verum est quod canit in Eclog. Virgilius: *non omnia possumus omnes*. Vide Petr. Crinitum lib. 2. cap. 31. Quintil. lib. 10. c. 1. ita scribit: *Atacinus Varro in iis per quæ nomen adeptus est, interpres operis alieni, non spernandus quidem, verum ad augendam facultatem dicendi parum locuples*. Ejus etiam meminit Euseb. Chron. natumque refert ad Olymp. 174. annis circiter viginti a morte Lucilii, & Græcas literas summo studio didicisse anno ætatis 35.

48. *Inventore minor.*) Quod Lucilius Satiras primus scripsit, & quod *miram eruditionem, libertatem, acerbitatem, & abunde salis* habet, hinc eo se minorem profitetur noster, quamquam *tersior multo ac purus magis, & ad notandos mores præcipuus*; ut fatetur Quintil. ante citatus.

At dixi fluere hunc lutulentum, sæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quæso,
Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Atti?
Non ridet versus Enni gravitate minores,

Cùm

INTERPRETATIO.

Sed dixi illum currere cœnosum, sæpe vehentem assumenda plura certe rejiciendis. Dic vero, *precor, numquid tu eruditus nihil, redarguis in Homero magno? Numquid Lucilius* ipse *facetus nihil mutat Attii Tragœdiarum scriptoris?* An *non deridet Ennii versus* quosdam *leviores*,

ANNOTATIONES.

51. *Homero.*) Qui bonus licet & magnus interdum ipse dormitasse reperitur: neque omnino est sine mendis, quamvis agnoscatur ab universis ingenio, arte, eruditione, aliisque virtutibus, omnium facile princeps. Vide Longinum.

53. *Nil comis tragici mutat Lucilius Atti?*) Si Lucilius ipse in prioribus poetis quædam emendat: cur nos Lucilium ad trutinam non revocabimus?

L. Attius (*Accius* scribunt quidam) Tragœdiarum scriptor Pacuvio paulo junior, ingenio acri fuit. Ejus versibus exornari templorum ac monumentorum aditus volebat Decius Brutus, teste Cicerone in orat. pro Archia poetà, num. 27. Pacuvius autem Accii Tragœdiam Atreum laudavit velut grandem & sonoram: reprehendit vero quasi subacidam & duriusculam. Quod fassus est Attius, additque, se non pœnitere; quia sicut poma acerba primum & dura paulatim fiunt mitia; ita & ingenia: contrà quæ vieta gignuntur & mollia, ad veram frugem & maturitatem nunquam perveniunt, sed potius ac magis putrescunt. Vide Crinit. de Poetis lib. 1. c. 7. Gell. lib. 13. cap. 2. & lib. 18. cap. ult. ubi sic scribit in fine: *Postea Q. Ennius, & juxta Cæcilius & Terentius, ac subinde Pacuvius, & Pacuvio jam sene Attius, clariorque tunc in poematis eorum obtrectandis Lucilius fuit.* Attius Tragœdias bene multas scripsit, quarum fragmenta quædam supersunt: comœdias etiam. Quam fortassis ob rem *comis Tragicus* hic appellatur. Vulgo tamen vox *comes* non in genit. accipitur, sed in nominat. referturque ad seq. *Lucilius*. Tragœdiæ Accii celebrantur, Phœnice, Medea, Menalippus, Alcmeon, Prometheus, Atreus, Philoctetes, Neoptolemus, &c. in primis autem Argonautæ, unde est illud carmen de Argo navi laudatissimum:

. . . . Tanta moles labitur.
Fremebunda ex alto, ingenti sonitu & strepitu,
Præ se undas volvit: vortices vi suscitat.
Ruit, prolapsa pelagus respergit; profluit.
Ita dum interruptum credas nimbum volvier:
Dum quod sublime ventis expulsum rapier
Saxum; aut procellis, vel globosos turbines
Existere ictos undis concursantibus.
Nisi quas terrestres pontus strages conciet:
Aut forte Triton fuscinà evertens specus
Subter radices penitus undanti in freto
Molem ex profundo saxeam ad cœlum eruit.

Vide & apud Cic. cit. Attii versus, variis locis de Divin. 1. n. 44. &c.

54. *Enni.*) Q. Ennius Poeta natus est Tarenti, vel, ut plerique volunt, Rudiis in oppido Salentinorum. Tullius pro Archia, *Rudium hominem* vocat, & mire commendat Ennium: nec minus alii, velut acri virum ingenio, eruditione multiplici, fide, comitate, probitate, doctrinà omnino singulari. Floruit temporibus Plauti Comici & M. Catonis oratoris clarissimi. Quem deinceps secuti sunt Cæcilius, Pacuvius, Attius, &c. Permulta composuit vario carmine, Annales, Tragœdias, Comœdias, Satiras, &c. ex Lucretio lib. 1. v. 118.

Ennius . . . . primus amœna
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
Per gentes Italas hominum quæ clara clueret.

Quintilianus Ennium scribit pari veneratione colendum, ac sacros vetustate lucos, in quibus grandia robora non tantam habent speciem, quantam religionem. Ennii versus affert Cicero pluribus locis. Lege de Divin. 1. n. 40. &c. Vide & Macrob. Saturnal. lib. 6.

Ridet versus gravitate minores.) Quamvis tanti habitus est Ennius, in ejus carminibus quædam recte reprehendit ac deridet Lucilius tanquam haud satis graviter & accurate scripta. Annæus Seneca Epist. ad Lucil. *admiror*, inquit, *eloquentissimos viros & deditos Ennio, pro optimis ridicula laudasse*: & hosce de Cethego versus Ennii affert:

Is dictus ductis ollis popularibus olim
Qui tum vivebant homines atque ævum agitabant,
Flos delibatus populi, Suadæque medulla.

Ennium tamen defendit Gell. lib. 12. cap. 2. Macrob. Saturnal. lib. 1 cap. 4. & lib. 6. c. 3. *nemo*, inquit, *ex hoc viles putet veteres poetas, quod versus eorum scabri nobis videantur. Ille enim stylus Enniani sæculi auribus solus placebat: diuque laboravit ætas secuta, ut magis huic molliori stylo acquiesceretur.* Neque vero prætermittere hic licet aut ridiculos aut scabros Ennii versiculos istos:

O Tite, tute Tati tibi tanta tyranne tulisti.
At tuba terribili sonitu taratantara dixit.

Digitized by Google

Cùm de se loquitur, non ut majore reprensis?
Quid vetat & nosmet Lucilî scripta legentes,
Quærere num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos, & euntes
Mollius? At si quis pedibus quid claudere senis
Hoc tantum contentus; amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem cœnatus: Etrusci
Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
Ingenium: capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. Fuerit Luciiius, inquam,

Co-

INTERPRETATIO.

quando loquitur de seipso haud tanquam perfectiore iis quæ carpit? Quid pariter impedit nos scripta Lucilii evolventes disquirere, an ejus, an rerum natura difficilis prohibuerit versus limatiores & suavius fluentes? Quod si aliquis id unum satis habeat carmen *aliquod includere sex pedibus;* is *gaudeat fecisse ducentos versus ante cœnam, ac totidem post: qualis fuit vena Cassii Etrusci vehemente fluvio rapidior: quem narrant crematum fuisse scriniis, & scriptis suis. Dico* igitur: Esto, *fuerit Lucilius facetus ac lepidus;*

ANNOTATIONES.

55. *Cum de se loquitur, &c.*) Cum Lucilius quosdam Ennii versus ridet ac reprehendit, non tamen eo se majorem dicit: sic ego Lucilii quædam reprehendens, haud quaquam me illi præferendum existimem. Ista verba Horatii de Ennio intelligenda contendit Heinsius, explosisque aliorum interpretationibus cantat, εὕρηκα, *inveni*: verum quam longe ab Horatii mente aberrarit, luculenter & erudite, ut certe alia, exequitur noster Dacerius, ad quem te paulum divertere, lector, nusquam pigeat.

57. *Num illius, num dura rerum natura negaris, &c.*) Utrum Lucilianorum versuum compositio rudis & impolita ex materiæ & rerum naturà difficili prodierit: an ex ipsius ingenio duriori, vel certe ex indiligentia, & quod scribentem *offenderet limæ labor & mora*? Epist ad Pis. v. 290.

58. *Versiculos magis factos.*) Cic. in Bruto: *intellectum est quantam vim habeat accurata & facta quodammodo oratio.*

Euntes mollius.) Martial.

Carmina nulla probat molli quæ tramite currunt,
Sed quæ per salebras altaque saxa cadunt.

59. *At si quis.*) Quanta hic varietas difficultasque? Alii legunt, *ac si quis*, junguntque cum antecedentibus, & sic explicant: *versiculos euntes mollius, ac si quis pedibus, &c.* id est, versus molliores & concinniores, quàm facere soleat poeta negligens, qui satis habet plures scribere parvo labore versus, parum etiam venustos. Alii, *aut si quis*. Alii, *an si quis, &c.* Prima legendi ratio satis placet: malim tamen, *an sit qui pedibus*, &c. hoc sensu: quid vetat nos scripta Lucilii recensentes quærere unde fiat, ut pletique versus ejus incompositi, non magis facti, & mollius eant? an ex vitio rerum; an ex ipsius rudiori naturà; an is ipse fuerit qui *pedibus quid claudere senis hoc tantum contentus, amaverit scripsisse ducentos, &c.* nec studuerit recensere, emendare, ac *male tornatos incudi reddere versus*: ut est in Ep. ad Pis. v. 441.

61. *Etrusci quale fuit, &c.*) Cassius Parmensis abundantis ac fœcundæ magis quam divitis & pulcræ venæ poeta, ab Augusto jussus interfici, tum quod ipsi obtrectare pergeret, tum præcipue quod Jul. Cæsaris percussoribus hostibusque suis semper adhæserat. Hinc eum sponte vellicat Horatius Augusto velificans. Sueton. Octav. cap. 4. *Cassius Parmensis quadam epistolâ non tantum ut pistoris, sed etiam ut nummularii nepotem, sic taxat Augustum*: materna tibi farina: siquidem ex crudissimo Ariciæ pistrino hanc pinsit manibus collybo decoloratis Nerulonensis mensarius. Vide Vell. Paterc. lib. 2. Oros. libr. 6. cap. 19. Appian. bell. civil. lib. 5. item Valer. Max. lib. 1. cap. 7. art. 7. Crinit. lib. 3. c. 47.

63. *Capsis librisque ambustum propriis.*) Tot libros ac versus futiles ille scripserat, inquit noster jocose & dicaciter, ut cremando ejus cadaveri suffecerint. Quod ex Senatusconsulto factum asserit vet. Comment. Verum id refellitur ex his verbis, *fama est*. Cassii Parmensis de Orphen carmen hoc afferunt.

Arguta primum cum plectra parentis, & auro
Distinctam sumpsit citharam Rhodopeius heres;
Ridebant segnes pulsus, digitosque micantes
Serius, & chordis indocta dissona vocis.
Mox pudor exardens & gloria dulcis honesti
Lusibus avertit puerilibus, omnis & illuc
Perditus incumbens Musæ pallebat amore.
Et nunc maturuis inhiat, nunc ille paternis
Cantibus, hinc illinc discens dependet utrinque
Nulla Venus faciem cepit mansita dolosis
Compedibus: somni fuerat parcusque Lyæi:
Donec ridiculus dudum modulamina silvas,
Evulsosque suis scopulos radicibus egit:
Ausus & ire viam viventibus incontestam,
Pœnarum oblitos demulsit carmine Manes.
Non levis ascensus, si quis petit ardua. Sudor
Plurimus hunc tollit, nocturna exramuis olivo
Immoritur, dolor quod mox laudaverit in se,
Qui cupit æterna donari frondis honore.

Digitized by Google

Comis & urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis & Græcis intacti carminis auctor,
Quamque poetarum seniorum turba: sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in ævum,
Detereret sibi multa; recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur: & in versu faciendo
Sæpe caput scaberet, vivos & roderet ungues.
Sæpe stylum vertas, iterum quæ digna legi sint,
Scripturus: neque te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. An tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego. Nam satis est equitem mihi plaudere: ut audax
Contemptis aliis explosa Arbuscula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius? aut crucier, quod

Vel-

INTERPRETATIO.

fuerit etiam magis politus quam inventor poematis nondum exculti, atque Græcis haud tentati, & quam omnes poetæ superiores: atqui si ipse ad nostram hanc ætatem reservatus a fatis esset, certe *plurima sibi resecaret: quicquid transgreditur perfectum* modum *rescinderet: atque in condendis carminibus frequenter caput scalperet, atque ungues ad vivum admorderet. Sæpe stylum converte, editurus quæ mereantur haud semel evolvi: nec satagas ut te plebs admiretur*: imo *satis habe* ut *pauci* tua *legant*. *An vero stulte gaudeas tuos versus dictari in scholis ignobilioribus? Ego nequaquam. Sufficit enim ut equites mihi applaudant: quemadmodum Arbuscula explosa constanter ajebat, cæteris spretis. An moveat me Pantilius cimex? aut doleam, quod*

ANNOTATIONES.

66. *Quam rudis & Græcis intacti carminis auctor.*) Quàm Ennius, qui primus omnium satiras sed rudes omnino scripsit: at Lucilius subinde limatiores & perfectiores. Quare hic satiræ quasi primus auctor aut certe artifex jure habeatur. Alii vocem *rudis* in casu nominativo accipiunt, eiaque interpretantur: fuerit Lucilius limatior quam rudior, &c. Sed perperam.

Græcis intacti,) Græcorum nemo Satiras scripsit. Unde Quintilianus lib. 10. c. 1. *Satira quidem tota nostra est, in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius, &c.* Aliter sentit Jul. Scaliger, Poet. lib. 1. cap. 12. & lib. 3. cap. 98. Vide Casaub. de Satira.

67. *Poetarum seniorum.*) De his Sat. 4. præced.

69. *Recideret omne quod, &c.*) Superflue, inconcinna: *ambitiosa recidet ornamenta*, inquit noster ad Pis. v. 447. item, *omne supervacuum pleno de pectore manat.* v. 337. Vide illic annotanda.

71. *Caput scaberet.*) Hæc enim haud raro facit quisquis accuratæ & perfectæ compositioni operam navat. Marcilius & alii quidam hic alludi volunt ad Minervam e cerebro Jovis editam.

Vivos & roderet ungues.) Pers. Sat. 1. v. 106.

Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues.

Sic leviter scribendi genus significat ille, ut notat lib. 10. c. 3.

72. *Sæpe stylum vertas, &c.*) Quintil. lib. 10. c. 4. *Emendatio pars studiorum longe utilissima. Neque enim sine causa creditum est, stylum non minus agere cum delet. Hujus autem operis est adjicere, detrahere, mutare. Sed facilius in iis simpliciusque judicium, quæ replenda vel dejicienda sunt: premere vero tumentia, humilia extollere, luxuriantia adstringere, inordinata digerere, soluta componere, exultantia coercere, duplicis operæ. Nam & damnanda sunt quæ placuerant; & invenienda quæ fugerant.*

Stylum vertas.) Veteres nimirum in ceratis scribentes tabellis utebantur stilo, cujus pars altera acuta erat, & acumen dicebatur: altera obtusa, qua delebant id quod erat exaratum, complanantes & æquantes ceram, ut novam scripturam inducerent. Ergo qui aliquid volebat mutare, stylum vertebat, atque alteram ejus partem adhibebat. Rem graphice exponit P. Crinitus lib. 17. de hon. discipl. c. 4. & Prudent. Hymn. 9. de coronis:

Inde alii stimulos & acumina ferrea vibrant,
Qua parte aratis cera sulcis scribitur:
Et qua secti apices abolentur, & æquoris hirti
Rursus nitescens innovatur area.

75. *Vilibus in ludis dictari carmina.* Pers. Sat. 1. v. 29.

Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendes?

77. *Explosa Arbuscula dixit.* Mima illa cum a plebe & vulgo explodebatur, parvi ducebat, dummodo paucis nobilioribus placuisset. Illius meminit Tullius ad Attic. lib. 4. Epist. 14. *Quæris nunc de Arbuscula. Valde placuit. Ludi magnifici & grati.*

78. *Men' moveat cimex Pantilius?*) Profitetur

Ho-

Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigelli?
Plotius, & Varius, Mæcenas, Virgiliusque
Valgius, & probet hæc Octavius optimus, atque
Fuscus, & hæc utinam Viscorum laudet uterque.
Ambitione relegatâ te dicere possum,
Pollio, te Messala tuo cum fratre; simulque
Vos Bibuli, & Servi; simul his te, candide Furni;
Complures alios, doctos ego quos & amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, sint qualiacumque,
Arridere velim; doliturus, si placeant spe
Deterius nostrâ. Demetri, teque, Tigelli,
Discipularum inter jubeo plorare cathedras.
I puer, atque meo citus hæc subscribe libello.

INTERPRETATIO.

absentem me *Demetrius reprehendat? aut quod redarguat nugax Fannius Hermogenis Tigellii conviva? Approbent ista Plotius, Varius, Mæcenas, Virgilius, Valgius, optimus etiam Octavius, & Fuscus, nec non ambo Visci laudent velim.* Citra *ambitionem licet accensere te, o Pollio; te, o Messala, cum tuo fratre; vos quoque Bibule, & Servi; ac te pariter, o sincere Furni; atque alios non paucos eruditos amicosque, quos taceo sponte: quibus ista, qualiacumque sint, placere cupio; ægre laturus si minus arrideant quam spero. Te* autem, o *Demetri*, teque, o *Tigelli jubeo flere inter tedilia discipularum. Vade, o famule, & quamprimum hæc adjunge scriptis meis.*

ANNOTATIONES.

Horatius parum se moveri dicteriis Pantilii scurræ ipsi obtrectare assuesti.

Cimex.) Gall. *punaise.* metaphor. homo putidus & mordax instar illius insecti omnibus invisi & molesti ob aculeum & fœtorem.

79. *Demetrius.*) Hunc antea simium vocavit.

80. *Fannius.*) De hoc vili poeta, item de Hermogene Tigellio, in Sat. 4. superiore.

81. *Plotius & Varius.*) De *Plotio* Tucca, in Sat. 5. praced. De *Vario*, lib. 1. Od. 6.

Mæcenas.) Is literatorum patronus & ipse literis mirabiliter imbutus, facilitate ingenii, eloquentiâ mediocriter excelluit, & poeticâ facultate. Scripsit varii generis poemata, Elegias, Tragœdias. De sepulcri contemptu fertur cecinisse:

Nec tumulum curo: sepelit natura relictos.

Virgilius.) De hoc poetarum certe principe nullo quàm pauca annotasse præstat.

81. *Valgius.*) T. Valgius consulari ortus familiâ, elegans fuit in condendis carminibus, teste vel Tibullo ad Messalam ita scribente,

Est tibi qui possit magnis se accingere rebus
Valgius: æterno propior non alter Homero.

De eo jam lib. 2. Od. 9. ipsi inscripta.

Octavius optimus.) Optimus nempe is poeta historias etiam scripsit. Cave, lector, ne Augustum accipias.

83. *Fuscus.*) De Aristio Fusco celebri Grammatico jam ante, lib. 1. Od. 22. ipsi inscripta, item Sat. 9. præced. iterumque postea Epist. 10. lib. 1.

Viscorum uterque.) Duo nempe fratres erant, bonus uterque poeta: nati patre Vibio Visco Equite Romano opibus & gratiâ apud Augustum pollente.

84. *Ambitione relegatâ.*) Citra adulationem.

85. *Pollio.*) Asinius Pollio orator præclarus, Augusto pergratus, Romæ scholam tenuit post Timagenem: primus scripta sua recitavit; primus etiam Romæ bibliothecam fecisse dicitur. Bello Cæsaris & Pompeii scripsit. Diligentiæ plurimum, consilii & animi satis habebat, teste Quintiliano: at nitore carebat & jucunditate Ciceronis. Vide lib. 2. Od. 1. illi inscriptam.

Messala.) De hoc antea v. 29. ad vocem, *Corvinus.*

86. *Vos Bibuli, & Servi.*) Bibulorum atque Serviorum Romæ insignes fuisse familias nemo nescit. Jul. Cæsaris in consulatu collega Bibulus. Ad Servium Sulpitium sunt multæ Ciceronis Epistolæ lib. 4.

Furni.) Furnius historiarum scriptor elegans & accuratus, etiam Romæ Consul fuit.

91. *Discipularum inter, &c.*) Locum hunc plerique interpretum transiliunt intactum; quanquam, ut mihi videtur, stylo non indignum. Quidam volunt Horatium imprecari luctum & infortunium Demetrio atque Tigellio tanquam ineptis & insulsis scriptoribus, qui mulierculis duntaxat placere studerent. Ego vero sic interpretor Horatium, quasi dicat: Ite molles & effeminati, pergite adolescentibus corruptis vel etiam mulierculis recitare Elegias, amatoria carmina, voce flebili & affectatâ ad mollitiem: juxta id quod habet Persius, Sat. 1. v. 34.

. . . . . *Vatum plorabile si quid,*
Eliquat, & tenero supplantat verba palato.

92. *Meo citus hæc subscribe libello.*) His quæ antea de Lucilio scripsi hæc adjunge. Nimirum Satiræ quartæ præcedenti hanc attexi jubet, quæ illam explicat & asserit.

QUIN.

Digitized by Google

QUINTI
HORATII FLACCI
SATIRARUM
LIBER II.

SATIRA I.

Se non posse Trebatii consilium sequi a scribenda Satirâ dehortantis.

SUNT quibus in Satirâ videar nimis acer, & ultra
Legem tendere opus. Sine nervis altera quicquid
Composui pars esse putat; similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,

Quid

INTERPRETATIO.

HORAT. SUNT homines, *quibus videar nimis asper in Satira, & carmen intendere supra modum.* *Pars altera existimat sine viribus esse id omne quod scripsi; atque* uno *die condi posse millenos versus æquales meis.* O

ANNOTATIONES.

1. *Sunt quibus, &c.*) Dialogismus istic est Horatii ac Trebatii. Hunc nempe magni nominis Jurisconsultum facete consulit ille quid agat, num Satiras scribere debeat. Tandem omnes Trebatii dissuadentis rationes ac legum etiam præscripta risu solvit Horatius.

Videar nimis acer.) Nimis dicacem & acerbum me redarguunt alii: alii contra velut enervatum & satirico sale destitutum. O hominum judicia!

Ultra legem.) Vel, ultra modum Satiræ convenientem, quæ quidem lepida, jocosa, salsa potius quam aspera, injuriosa, contumeliosa. Vel, ultra quam jubet lex seu 12. tab. seu Julia de Majestate, utraque scilicet vetans quemquam famoso carmine aut libello violari. Vide postea v. 82. Item Epist. ad Pis. v. 283. ubi sic habetur:

. . . *Sed in vitium libertas excidit & vim*
Dignam lege regi, &c.

2. *Tendere opus.*) Metaph. ab instrumentis musicis, in quibus tensæ nimis chordæ rumpuntur.

4. *Deduci.*) Epist. ad Augustum,

. . . *Tenui deducta poemata filo.*

Trebati.) C. Trebatius Testa probitate, juris scientiâ, bellicâ etiam virtute insignis: Eques Romanus, Julio Cæsari charus, & assecla comesque ad bellum Gallicum: Tullio Ciceroni perquam familiaris & amicus, passimque laudatus Epist. ad Famil. l. 7. ad Attic. l. 10. Ep. 1. Topic. &c. Alex. ab Alex. lib. 6. c. 23. scribit, *Trebatium sub disciplina Ciceronis Juris peritissimum aliquot libros de jure Civili composuisse, ac de religionibus novem: nec non heroico versu plurimum valuisse, atque inter poetas annumeratum.*

Digitized by Google

Quid faciam præscribe. Quiescas. Ne faciam, inquis,
Omnino versus? Aio. Peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut si tantus amor scribendi te rapit, aude
Cæsaris invicti res dicere; multa laborum
Præmia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fractâ pereuntes cuspide Gallos,
Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
Attamen & justum poteras & scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. Haud mihi deero,
Cùm res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem:
Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.
Quanto rectius hoc quàm tristi lædere versu

Pan-

INTERPRETATIO.

Trebati, jube quid agam. TREBAT. *Abstine.* HOR. *Dicis ne omnino scribam versus.* TREB. *Dico.* HOR. *Misere interean, nisi optimum foret: at dormire non possum.* TREB. *Qui egent profundo sopore,* oleo *delibuti ter Tiberim transnatent, atque vesperi vino corpus irrigent. Vel si tam vehemens scribendi cupido te occupat, insuperabilis Augusti facinora canenda suscipe, ingentem operæ mercedem accepturus.* HOR. *O bone parens, cupientem nervi destituunt. Nec enim quisque* valet *dicere cohortes spiculis asperas, aut Gallos ruptis telis morientes, vel Parthos equis decidentes* præ *vulneribus.* TREB. *Atqui poteras Cæsarem justum ac strenuum celebrare, sicut prudens Lucilius Scipionem.* HOR. *Hoc præstabo diligenter, quoties dabit se occasio:* veruntamen *non nisi opportuno tempore verba Horatii adibunt aures Augusti sapientis; cui si perperam aduleris, respuit munitus undequaque.* TREB. *Quanto melius id, quàm molesto carmine of-*

ANNOTATIONES.

5. *Quiescas . . . Aio.*) Adverte dictiones Jurisconsulto præscribenti accommodatas.

7. *Ter uncti transnanto, &c.*) Jocosæ querimoniæ jocosa & callida responsio, certe apta homini natandi studiosissimo, qualem fuisse Trebatium dicit Tullius, lib. 7. Ep. 10. *in re militari multo es cautior, quàm in advocationibus; qui neque in Oceano natare volueris studiosissimus homo natandi... sed jam satis jocati sumus, &c.*

Ter.) Corporis defatigatio somnum conciliat.

Uncti.) Olei calore muniebant se nataturi adversus aquæ frigus.

9. *Irriguumque mero, &c.*) Neque hoc a Trebatii moribus & ingenio prorsus abhorrens: ait enim ad eum Tullius l. 7. Epist. 22. *illuseras heri inter scyphos, quod dixeram, &c.*

12. *Pater optime.*) Cic. lib. 7. Ep. 16. *Tu mi vetule, non sero: &c.*

14. *Fractâ pereuntes cuspide Gallos.*) Ex historia C. Marii, quem adversus Cimbros pugnantem Plutarchus refert nova tela excogitasse. Scilicet hasta lignea quæ ferrum ingreditur, duabus fibulis ferreis contineri solebat: tunc autem Marius alteram ut ante reliquit; alterâ vero exemtâ, clavum ligneum fragilem in ejus locum immitti jussit, eo consilio ut jaculum hostili clypeo impactum curvaretur aut frangeretur: corpori autem vulnerato inhæreret ferrum a ligno separatum; aut lignum transversâ cuspide hærens deorsum penderet, quo fiebat, ut vix evelli obliqua infixum, certe ab hostibus retorqueri non possee incurvatum aut corruptum.

15. *Labentis equo describat vulnera Parthi.*) De his lib. 1. Od. 12. & 19. & lib. 3. Od. 5.

16. *Attamen & justum, &c.*) Atqui si Augusti bella non vales describere, poteras certa justitiam, animi magnitudinem, aliasque virtutes celebrare: quamadmodum Scipionis Lucilius, qui vitam ejus privatam descripsit, Ennius autem bellica facinora.

20. *Undique tutus.*) Rerum cognitione & sapientiâ affatim instructus quasvis adulationes statim repellit ac respuit.

Digitized by Google

Pantolabum scurram, Nomentanumque nepotem:
Cum sibi quisque timet, quanquam est intactus, & odit.
Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem
Pugnis. Quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia: me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris: neque, si male cesserat usquam
Decurrens aliò, neque si bene: quo fit ut omnis
Votivâ pateat veluti descripta tabellâ
Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:

Nam

INTERPRETATIO.

fendere Pantolabum scurram, & Nomentanum decoctorem; quandoquidem omnes sibi metuunt, atque aversantur poetam, *etiam minime lacessiti*. HOR. *Ecquid agam?* Enimvero *saltat Milonius cum primum capiti* per *vinum percusso accrevit ardor, & numerus lampadibus*. Sic & *Castor equis, eodem* autem *ovo editus cæstibus delectatur. Quot capitum, tot studiorum millia existunt. Me juvat numeris voces astringere ad instar Lucilii nobis ambobus præstantioris. Is pridem* sua *secreta committebat chartis tanquam amicis fidelibus, nec aliò confugiebat unquam, sive prospere sive infeliciter* res *caderent. Unde evenit ut senis* illius *vita omnis appareat quasi depicta* in *tabella ex voto facta. Hunc imitor ego dubius utrum Lucanus* sim, an *Appulus: quippe*

ANNOTATIONES.

22. *Pantolabum scurram Nomentanumque.*) De his nebulonibus jam dictum Sat. 8. lib. 1.

23. *Cum sibi quisque timet, &c.*) Natura duce id nobis timemus malum, quod aliis fieri cernimus.

24. *Quid faciam? saltat Milonius, ut semel, &c.*) Non magis a scribenda Satira possum temperare, quam a saltando Milonius temulentus. Cic. pro Muræna: *nemo fere saltat sobrius (nisi forte insanit) neque in solitudine, neque in convivio moderato atque honesto. Intempestivi convivii, amœni loci, multarum deliciarum comes est extrema saltatio.*

25. *Numerusque lucernis.*) Vini vaporibus concutitur mens & caput, nec sibi constat: simul oculorum nervis nimium & inæqualiter distentis, visuales, ut ajunt, radii distrahuntur: & hinc lucernam unam videns ebrius plures se videre putat. Aristot. Problem. sect. 3. Athen. lib. 10. Cœl. Rhodig. lib. 28. cap. 34. Lucret. lib. 4. &c.

Bina lucernarum flagrantia lumina flammis,
Et duplices hominum facies & corpora bina.

Juvenal. Sat. 6. v. 302.

. . . . . geminis exurgit mensa lucernis.

Huc etiam referri potest quod ait Virg. Æneid. 4.

Et solem geminum, & duplices se ostendere
Thebas.

26. *Castor gaudet equis, &c.*) De Castore & Polluce lib. 1. Od. 3. & 12.

Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem.

27. *Quot capitum vivunt, totidem studiorum millia.*) Terent.

Quot homines, tot sententiæ.

Pers. Sat. 5.

Mille hominum species, & rerum discolor usus.
Velle suum cuique est: nec voto vivitur uno.
Hic campo indulget, &c.

29. *Melioris.*) Poeticâ facultate. Alii male referunt ad nobilitatem & opes: de quibus infra, v. 75.

31. *Male cesserat.*) Legunt alii, *gesserat*.

32. *Decurrens aliò.*) Id est, non aliud quærebat levamentum aut solatium in adversis: nec in rebus secundis lætitiam suam cum aliis communicabat.

33. *Votivâ tabellâ.*) Infortunia enim sua perinde ille descripsit, ut prosperos vitæ successus. De naufragis tabellam in templis Deorum suspendere consuetis, lib. 1. Od. 5.

34. *Vita senis.*) *Senem* vocat Lucilium Poeta non tam ætatis quàm honoris, & venerationis causâ. Nec ad rem videtur quod afferunt ex Gell. lib. 10. c. 28. milites annum quadragesimum sextum supergressos seniores fuisse appellatos. Nec valde certum est mortem Lucilio contigisse anno ætatis 46. quod refert Eusebius: Sunt qui senem vocari putent quod veteribus poetis accenseatur Lucilius Lib. 1. Sat. 4. & 10.

Lucanus an Appulus, anceps.) Quid hæc Poetæ dubitatio ad rem præsentem? fortassis ita se jocose & facete ostendit ancipitem dubitare de Trebatii consiliis.

Digitized by Google

Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
Missus ad hoc, pulsis (vetus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis:
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic ſtylus haud petet ultro
Quemquam animantem, & me veluti custodiet ensis
Vaginâ tectus. Quem cur distringere coner
Tutus ab infestis latronibus? o pater & rex
Jupiter ut pereat positum rubigine telum:
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille
Qui me commorit (melius non tangere, clamo)
Flebit, & insignis totâ cantabitur urbe.
Servius iratus leges minitatur & urnam:
Canidia Albutî quibus est inimica, venenum:
Grande malum Turius, si quis se judice certet.
Ut quo quisque valet suspectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit. Unde, nisi intus

Mon-

INTERPRETATIO.

Venusinus agricola terram *exercet ad utriusque limites; eam ob rem deductus* istuc, *post ejectos Samnites (quemadmodum antiqua fert opinio) ut hostis per inane non irrueret* in *Romanos: vel quia natio seu Appulorum seu Lucanorum gravia bella molirentur. Verum aculeus iste* meus *neminem vivum sponte lædet, me vero tuebitur ut gladius vaginâ conditus.* Etenim *quare hunc eduxerim securus ab infensis latronibus? O parens & dominator Jupiter,* faxis *ut ensis tectus rubigine absumatur; nullusque me provocet amantissimum pacis. Sed quisquis me lacesset (satius* esse *moneo non provocare* me*) pœnas dabit, & famosus* per o*mnem civitatem decantabitur.* Ita *Servius offensus interminatur leges & judicium: Canidia Albutii* filia *toxicum* his *quibus fuerit irata: Turius damnum ingens, si quispiam disceptarit* apud *se judicem. Quod* autem *quisque terreat invisos* eâ parte *qua valet* plurimum, *& quod hoc suadeat natura maxime, ita mecum intellige. Lupus dente, taurus cornu impetit. Unde* hoc, *si non intus*

ANNOTATIONES.

35. *Venusinus.*) Venusia, hodie *Venosa*, urbs in Apuliæ Lucaniæque sita confinio, Horatii patria. Vide lib. 3. Od. 4. v. 9.

36. *Ad hoc missus, &c.*) Colonia Romana Venusiam missa est, expulsis inde Sabellis, id est Samnitibus: qui quàm graves fuerint Romanis hostes, passim legitur apud T. Liv. lib. 7. 8. 9. 10. Porro ne a Samnitibus crederetur oriundus noster Poeta, postquam Venusinum se indicavit, notat inde pulsos olim Samnites, coloniamque illuc Rom. fuisse transmissam, unde originem habuerit.

Sabellis.) Hi a Sabinis orti ac denominati Samnium incoluerunt.

37. *Per vacuum.*) Si Venusia præsidio Rom. destituta mansisset, vel recurrisset *hostis* inde pulsus, nempe Samnites; vel Apuli ac Lucani res continuo novas moliri potuissent.

38. *Appula gens . . . Lucania.*) De Lucania, Epod. 1. sub finem. De Apulia, lib. 3. Od. 30. & Epod. 2.

46. *Insignis totâ cantabitur urbe.*) Populi fabula erit, me illum diffamante. Plato monebat, si quis infamari metueret, ne ullum offenderet Poetarum: hos enim valere plurimum ad famam, seu laudent, seu vituperent.

47. *Servius.*) Al. Cervius: is certe delator ac sycophanta crebris accusationibus insignis & formidolosus. *Leges minitatur*, minatur se acturum reos, & accusaturum quos odit.

Urnam.) Judiciariam nimirum. Nam quia cautum est tacite ferri suffragia, in urnam tabellas conjiciebant Judices, quarum aliæ continebant literam A. id est absolvo; aliæ literam C. id est condemno. Cic. 3. de leg. Ascon. in divin. Signn. de Judic. Alex. ab Alex. l. 3. c. 5. Juvenal. Sat. 13.

Gratia fallaci Prætoris vicerit urnâ.

48. *Canidia.*) De ea veneficâ insigni. Epod. 3. 5. 17. *Canidia Albuti.* Sic Virg. Æn. 6. v. 36.

Deiphobe Glauci.

49. *Turius.*) Judex maxime severus & corruptus, atque in primis iracundus.

52. *Dente lupus, &c.*) Cic. de Nat. Deor. 2. n. 117. *Jam illa cernimus, ut contra metum & vim suis se armis quæque defendas. Cornibus tauri, apri dentibus, morsu leones, aliæ fuga se, aliæ occultatione tutantur, &c.*

Lucret. lib. 5.

Sentit enim vim quisque suam, qua possit abuti.
Cornua nata prius vitulo quàm frontibus extent;

Illis

Digitized by Google

Monstratum? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem, nil faciet sceleris pia dextera: mirum.
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos:
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, seu me tranquilla senectus
Expectat, seu mors atris circumvolat alis;
Dives, inops, Romæ, seu fors ita jusserit, exul:
Quisquis erit vitæ scribam color. O puer, ut sis
Vitalis metuo, & majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. Quid? cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere & pellem, nitidus quâ quisque per ora
Cederet, introrsum turpis; num Lælius, aut qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi; aut læso doluere Metello,
Famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui

Pri-

INTERPRETATIO.

suggeratur? Scævæ luxurioso committe parentem longævam: illius bona manus haud patrabit ullum crimen. (*mirandum* scilicet. *Ita nec pedibus lupus, nec dentibus taurus ullum impetit.*) *Sed improba cicuta melle admixto vetulam interficiet. Ne diu morer, sive quieta senectus mihi erit, sive mors nigris alis circa me volat: seu dives,* aut *pauper*; seu *Romæ*, seu *extorris* vixero, *sic volente fortunâ, quicumque futurus est vitæ status*, ego versus *condam*. TREB. *O juvenis, timeo ne non diu vivas: ac ne aliquis magnatum* tibi modo *amicus* aspectu *frigido te percutiat*. HORAT. *Ecquid? Quando Lucilius haud dubitavit primus condere versus ejusmodi, & auferre larvam, qua quisque facie decorus incedebat, fœdus* licet *intus, an Lælius, vel* is *qui justum elogium a deleta Carthagine retulit, animo irato* fuerunt? *an ulti sunt Metellum offensum, ac Lupum carmine dicaci proscissum? Attamen ille*

ANNOTATIONES.

Illis iratus petit, atque infestus inurget.
At catuli pantherarum, scymnique leonum
Unguibus ac pedibus jam tum morsuque repugnant,
Vix jam etiam cum sint dentes unguesque creati.

Ante hos autem Phocylid. carm. admonit. Ὅπλον ἑκάστῳ νεῖμε θεὸς, &c. *arma*, inquit ille, *unicuique Deus attribuit, avibus magnam celeritatem, robur leonibus, tauris cornua, apibus aculeos innatos tamen dedit. At ratio propugnaculum est homini, ac telum omni telo potentius.*

53. *Scævæ.*) Hic veneno matrem impie necaverat, melle dulcem effectam potionem ei propinans. *De cicutæ* succo ob nimium frigus lethifero dixi ad Epod. 3. v. 3.

60. *O puer.*) Horatius patrem vocavit Trebatium, initio.

Ut sis vitalis, metuo.) Plaut. Bacchid. Scen. 10.
Da, si esse salvum vis me aut vitalem tibi.
Homer. Iliad. 18. ad Achillem filium sic Thetis:
ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ᾽ ἀγορεύεις.

61. *Majorum ne quis amicus frigore te feriat.*) Ne quis procerum Satiris tuis offensus tibi necem inferendo se ulciscatur: vel, ne Mœcenas aliquando tandem adversetur & excludat te ab sua familiaritate velut contumeliosum & sycophantam. Ita Persius Sat. 1. v. 108.
Vide, sis, ne majorum tibi forte limina frigescant.

62. *Frigore.*) Morte quæ frigida est; vel, frigido ac fastidioso vultu.

Quid? cum est Lucilius ausus, &c.) Trebatio respondet Horatius: seque tuetur exemplo Lucilii, qui Satiras scribens valde acres, nec vitæ damnum tulit, nec ab amicorum familiaritate excidit.

64. *Detrahere & pellem, &c.*) Occulta procerum vitia divulgare, ac turpes ostendere eos ipsos qui honesti & probi existimabantur.

65. *Lælius, &c.*) Scipionis Africani impense ille amicus, magnâ sapientiæ fama apud Rom. inclytus. Huic Dialogum de Amicitia Cicero inscripsit.

66. *Qui duxit ab oppressa, &c.*) Scipio Æmilianus, seu minor, ab Africani majoris filio adoptatus, qui deletâ incendio Carthagine etiam Africanus appellatus est. Is Lucilium juvenem duxit ad bellum Numantinum, semperque deinde familiariter adhibuit. Vell. Paterc.

67. *Metello.*) Consulares multi hujus nominis Romæ extitere, rebus præclare gestis insignes. Macedonicus a domita Macedoniâ cognominatus cum Scipione simultates exercuerat: postea Metellus Numidicus Jugurthæ ac Numidarum triumpho clarus, Scipionis æmulus fuit. Quem Lucilius petiverit Scipionem amicum ultus, haud constat. Vide Valer. Max. lib. 7. c. 1. & seq. Plin. l. 7. c. 43. & 44.

68. *Lupo.*) Pub. Rutilius Lupus impietatis etiam arcessitus a Lucilio istis versibus:

Digitized by Google

Primores populi arripuit populumque tributim,
Scilicet uni æquus virtuti atque ejus amicis.
Quin ubi se a vulgo & scenâ in secreta remorant
Virtus Scipiadæ & mitis sapientia Lælî,
Nugari cum illo & discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis
Infra Lucilî censum ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia: & fragili quærens illidere dentem,
Offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. Equidem nihil hîc diffindere possum.
Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:

Si

INTERPRETATIO.

insectatus erat populi primates & singulas tribus, soli nimirum virtuti ejusque studiosis parcens. Imo vero cum a publico & spectaculis in privatum secesserant fortis Scipio & sapiens benignusque Lælius, cum Lucilio nugari consueverant & libere jocari, dum herbæ coquerentur. Qualis qualis ego sum, tametsi Lucilio inferior opibus & ingenio, cum proceribus tamen vixisse me *vel invita fatebitur invidia*: quæ *si dentem volet imprimere fragili, impinget* ad *solidum: si quidem ita judicas, erudite Trebati*. TREB. *Certe nihil in hoc mutare queo. At nihilominus, ut monitus tibi consulas, ne fortasse damnum aliquod tibi facessat ignoratio sanctarum legum*, hoc scito: *Si*

ANNOTATIONES.

Si Lupus, aut Carbo, aut Neptuni filiu' Divos Esse putasset, jam impius aut perjuriu' fuisset? Vide Cic. lib. 1. de Nat. Deor. n. 63. Rutilius iste Lupus neglecta Aruspicum obnuntiatione adversus Marsos pugnans, ipse cum exercitu contrucidatus est.

69. *Primores populi, &c.*) Consules, Prætores.

Tributim.) De Pop. Rom. in tribus 35. diviso T. Liv. &c. Cic. 3. in Verrem n. 14. *Credens omnes quinque & triginta Tribus homini gravissimo.*

73. *Discincti.*) Solutis vestibus & animis ab omni cura.

Ludere.) Cic. de Orat. 2. Ita Catulus loquitur: *Sæpe ex socero meo audivi cum is diceret socerum suum Lælium semper fere cum Scipione solitum rusticari: eosque incredibiliter repuerascere esse solitos, cum rus ex urbe tanquam e vinculis evolavissent. Non audeo dicere de talibus viris; sed tamen ita solet narrare Scævola, conchas eos & umbilicos ad Cajetam & ad Laurentum legere consuevisse, & ad omnem animi remissionem, ludumque descendere.* Vetus Comment. in hunc locum sic habet: Scipio Africanus & Lælius feruntur tam fuisse familiares & amici Lucilio, ut quodam tempore Lælio circum lectos triclinii fugienti Lucilius superveniens, cum obtortâ mappâ quasi feriturus sequeretur.

74. *Donec decoqueretur olus.*) Dum parabatur cœna frugalis ex oleribus; ex lege nimirum sumptuariâ, quæ tunc vigebat. Vide A. Gell. l. 2. cap. 24.

Olus.) Malvæ, betæ, helvellæ, fungi, aliaque; quæ quidem ita condiebant, ut nihil esset suavius: teste Cic. lib. 7. Ep. 26. ubi etiam de seipso ita scribit: *qui me ostreis & murenis facile abstinebam, a beta & malvâ deceptus sum.*

75. *Infra Lucilî censum.*) Lucilius erat e Patritia gente, utpote cujus soror fuerit avia Magni Pompeii.

Census.) Equestris census erat sestertiorum 400. Senatorius 800. Vide Epist. ad Pis. v. 383. ibique Annot.

76. *Cum magnis.*) Augusto, Mœcenate, Pollione.

77. *Fragili quærens illidere dentem, &c.*) Alludit ad Fabulam de Vipera & Limâ. Phædr. lib. 4. Fab. 7.

78. *Nisi quid tu, docte Trebati, dissentis.*) Hoc modestiæ & reverentiæ causâ dictum quidam referunt ad sequentem sententiam; ego cum aliis ad præsentem: nec verba hæc, *Equidem nihil hic, &c.* attribuenda putem Horatio, sed potius Trebatio, ut mox dicam: quanquam non nemo contra sentiat.

79. *Equidem nihil hic diffindere possum.*) Fateor, Horati, invidiæ te morsibus superiorem, sed tamen cave te legibus obnoxium.

Diffindere.) Verbum juris vetus, significans mutare, rescindere, differre; Trebatio jurisconsulto valde appositum & accommodatum: quod non ita congrueret Horatio licet satirice loquenti: quod volunt quidam. Suum tamen sit cuique arbitrium atque judicium. Gell. lib. 17. c. 2. *In rerum diffissionibus, comperendinationibus, & aliis quibusdam legitimis, &c.*

Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est
Judiciumque. Esto, si quis mala: sed bona si quis
Judice condiderit laudatur Cæsare: si quis
Opprobriis dignum laceraverit, integer ipse;
Solventur risu tabulæ: tu missus abibis.

INTERPRETATIO.

quis malos versus feceris in quempiam, jus & judicium exsistit. HOR. *Fateor, si quis malos; at si bonos scripserit, laudatur Augusto arbitro: si quisquam innocens probrosum vellicarit, libelli disrumpentur cachinnis: tu* vero *absolutus discedes.*

ANNOTATIONES.

82. *Si mala condiderit in quem, &c.*) Vide Annot. in Epist. ad August. v. 152. ubi sic habetur:

Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quemquam
Describi.

Jus est judiciumque.) Datur actio adversus eum qui libellos famosos in quemquam scripserit: isque reus agitur ex lege.

83. *Esto: si quis mala.*) Ludit Poeta in voce, *mala*, significante, *maledica*; quam tamen jocose accipit pro inconcinnis & ineptis carminibus. Itaque ipse utitur præcepto suo, quod in Sat. 10. libri primi tradit v. 14.

Ridiculum acri
Fortius ac melius magnas plerumque secat res.

84. *Judice laudatur Cæsare.*) Augustus enim & versus faciebat interdum, & quotquot bonos facerent amabat.

86. *Solventur risu tabulæ.*) Non sine ludibrio ejus, qui digne fuerit laceratus, rumpentur tabulæ accusatoris, seu libelli in reum conflati accusationem frivolam & futilem continentes.

Tu missus abibis.) Poeta quilibet opprobriis dignum hominem insectatus juste ac merito, absolutus dimittetur & impune.

Digitized by Google

SATIRA II.

Sumtuosi victûs incommoda: frugalitatis emolumenta.

QUÆ virtus & quanta, boni, sit vivere parvo;
(Nec meus hic sermo est, sed quem præcepit Ofellus
Rusticus, abnormis sapiens, crassâque Minervâ)
Discite non inter lances mensasque nitentes,
Cùm stupet insanis acies fulgoribus, & cùm
Acclinis falsis animus meliora recusat;
Verum hîc impransi mecum disquirite: cur hoc?
Dicam si potero. Male verum examinat omnis
Corruptus Judex. Leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito, vel si Romana fatigat
Militia assuetum græcari, seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem,

Seu

INTERPRETATIO.

QUÆ quantaque virtus sit modico victitare (*neque mea est hæc oratio, sed quam docuit Ofellus agrestis, sapiens absque disciplina, & rudis*) *o boni, accipite non inter catinos epulasque lautas, quando oculi percelluntur vano splendore, mensque decepta falsis respuit præstantiora: sed hîc mecum examinate jejuni. Quare hoc? explicabo si possum. Judex quilibet corruptus nunquam bene disquirit veritatem.* Cum fueris *venatus leporem, vel defatigatus ab equo indomito; aut si Romanæ exercitationes deterrent* te *græcos imitari solitum: sive levis pila*,

ANNOTATIONES.

1. *Quæ virtus, &c.*) Sub Ofelli rustici quidem at boni & sapientis viri personâ insectatur homines luxui & sumptui deditos: tum frugalis victûs emolumenta percenset. Vide ultimam hujus libri Satiram argumento non longe dissimilem.

Boni.) Legunt aliqui, *bonis*; nec ita perperam ut videtur nonnullis.

3. *Abnormis.*) A natura non in scholis institutus bonosque mores sortitus. Alii leg. *abnormi*, & jungunt cum sequenti voce, *Minerva*. Huc facit quod Tullius scribit in Lælio n. 18. *nunquam ego dicam C. Fabricium, M. Curium... ad istorum normam fuisse sapientes.*

Crassâque Minervâ.) Simplex, rectus, sincerus, licet minime imbutus Philosophicis regulis & documentis, aut iis artibus ac scientiis, quibus præest Minerva. Tullius mox ait. *agamus igitur pingui Minervâ, ut ajunt.* Scilicet proverbium est de hominibus ingenii rudioris & impoliti.

4. *Discite non inter lances.*) Pers. Sat. 1. v. 30.

Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ saturi, quid dia poemata narrent.

Mensasque nitentes.) Tum copiâ ciborum, tum vasis aureis, argenteis, &c.

5. *Cùm stupet insanis.*) Tunc enim & mens male feriata nequit recte judicare de temperantiæ virtute & præstantiâ: quin imo in omnem errorem facile propendet.

9. *Leporem sectatus, &c.*) Romani se venatione, equitatione, ac militaribus artibus exercebant.

11. *Assuetum græcari.*) Delicati quidam a duris laboribus & exercitationibus ante dictis abhorrentes, ludis saltem græcorum operam navabant. Hos octo fuisse refert Alex. ab Alex. mox citand. Alii de compotatione græcâ interpretantur: cujus ita meminit Cic. act. 3. in Verrem: *Discumbitur; fit sermo inter eos & invitatio, ut græco more biberetur: hospes hortatur; poscunt majoribus poculis; celebratur omnium sermone lætitiaque convivium.* In istis græcorum conviviis toties bibere oportebat, quoties deos aut charos nominassent: Lex autem erat, ἢ πῖθι ἢ ἄπιθι, aut bibe aut abi. Hanc refert & explicat Tullius sub finem Tusc. 5. *Et recte*, inquit, *aut enim fruatur cum aliis pariter voluptate potandi: aut ne sobrius in violentiam vinolentorum incidat, ante discedat.*

Pila velox.) Apud veteres ludus pilæ & folliculi præcipuæ commendationis & magni studii fuit. Eo Jul. Cæsar, Octavius, aliique viri graves, puta Scævola Jurisconsultus, Dionysius tyrannus, exercendi corporis & animi vegetandi causâ studiosissime lusere. Rom. autem juventus in campo Martio frequenter ludebat pilâ seu paganicâ, seu trigonali, in qua sinistræ usus præcipuus traditur magis quam dextræ; corporis autem agilitas maxime valebat; ut sciret apte pilam jacere atque excipere, modo incurrere, modo recurrere. Hæc Alex. ab Alex. l. 3. c. 21. Pilâ etiam mulieres lusitasse, Homerus docet. De Mæcenate constat ex l. 1. Sat. 5. v. 48. Vide ibi Ann.

Seu te discus agit; pete cedentem aera disco:
Cum labor extuderit fastidia; siccus, inanis
Sperne cibum vilem; nisi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. Foris est promus, & atrum
Defendens pisces hiemat mare: cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Unde putas? aut
Qui partum? Non in caro nidore voluptas
Summa, sed in teipso est: tu pulmentaria quære

Su-

INTERPRETATIO.

sive discus te delectat, oblectamento leniente operam mediocriter gravem, disco verbera aerem cedentem: quando, inquam, *labor expulerit nauseam, sitiens & famelicus respue viles escas: neque bibas Falernum* vinum *nisi melle Hymettio mitigatum. Cellarius exierit foras: & mare procellosum inhibeat pisces; panis cum sale optime sedabit stomachum obmurmurantem. Unde credis, vel quomodo* sic *factum?* Nimirum *summa voluptas haud in odore* ciborum *exquisitorum, sed in temet consistit. Tu condi-*

ANNOTATIONES.

12. *Studio fallente laborem.*) Gall. *L'application & le divertissement font oublier la peine.*

13. *Discus.*) Nomen a δίσκω, *jacio*. Moles erat saxea, plumbea, ferrea, figuræ planæ ac rotundæ, cujus jactu decertabant athletæ. Victor erat, qui aut altius, aut longius, aut propius destinatam metam projecisset. Vide jam annotata lib. 1. Od. 8.

Cedentem aera.) Projecto disco cedit aer: utpote gravioribus corporibus leviora cedunt.

14. *Cum labor extuderit fastidia.*) Postquam labor satietatem discusserit, famemque revocarit excitaritque; tum profecto quemlibet vilem cibum ac potum cum voluptate capies. Hippocratis præceptum est: ὁ πόνος σίτου ἡγείσθω, *labor cibo præeat*. Cic. de fin. 2. num. 90. *Socratem audio dicentem, cibi condimentum esse famem, potionis sitim.* Tusc. 5. n. 97. *Socratem ferunt cùm usque ad vesperam contentius ambularet, quæsitumque esset ab eo, quare id faceret, respondisse, se, quo melius cœnaret, opsonare ambulando famem.*

15. *Sperne cibum vilem.*) Id est, profecto non spernes cibum vilem, quando inani stomacho fueris.

Nisi Hymettia mella Falerno ne biberis diluta.) Hypallage, idest, ne biberis nisi optimum vinum melle optimo dilutum & suave effectum. De *Falerno* vino, l. 1. Od. 2. *Hymettus* regionis Atticæ mons, Athenis proximus, thymi atque adeo mellis excellentissimi copia celebratus. Porro vini austeritatem veteres temperare solebant melle admixto, vel alio vino mitiori: ut est l. 1. Sat. 10. v. 24. Vide & infra Sat. 4. v. 24. Virg. Georg. 4. v. 101.

Dulcia mella premes, nec tantum dulcia, quantum
Et liquida, & durum Bacchi domitura saporem.

16. *Foris est promus, &c.*) Si domo abfuerit promus qui tibi famelico promat apponatque opsonia & dapes; vel tempestas hyberna impedierit piscari: tum certe esurienti satisfaciet *cum sale panis* simplex. Cic. Tusc. 5. n. 102. *aperta res est, & quotidie nos ipsa natura admonet, quam paucis quam parvis egeat quam vilibus.*

17. *Cum sale panis.*) Plin. lib. 31. cap. 7. *Varro pulmentarii vice usos veteres, auctor est; esitasse enim salem cum pane & caseo, ut proverbio apparet.* Ex Plutarch. Symp. l. 4. q. 4. citra salem nihil prope est edendo, qui panem quoque gratum facit additus: hincque Neptunus eodem quo Ceres templo colitur. Cic. Tusc. 5. ex Xenophonte, *Persæ nihil ad panem adhibebant quidquam præter nasturtium.*

18. *Unde putas, &c.*) Unde putas fieri ut jucundus tunc videatur cibus quilibet vilis & parabilis?

20. *Pulmentaria quære sudando.*) Opsona famem laborando, tuque fac ut tibi quævis esca videatur suavis & optima. Cic. Tusc. 5. cit. *Parvo cultu natura contenta. Quis non videt desideriis condiri omnia? Darius in fuga, cum aquam turbidam & cadaveribus inquinatam bibisset, negavit unquam se bibisse jucundius: Nunquam videlicet sitiens biberat. Nec esuriens Ptolemæus ederat, cui cum peragranti Ægyptum, comitibus non consecutis, cibarius in casa panis datus esset, nihil visum est illo pane jucundius.* Lege ibidem quod Dionysio tyranno jus quoddam nigrum fastidienti respondit cocus: *Scilicet condimenta defuere, labor in venatu, sudor, cursus, fames, sitis.*

Pulmentaria.) Plin. lib. 18. cap. 8. *Pulte, non pane, vixisse longo tempore Romanos manifestum, quoniam inde & pulmentaria hodieque dicuntur.* Porro pulmenta & pulmentaria usurpari pro cibis delicatis, vel pro condimentis palatum jucunde titillantibus, patet ex Macrob. lib. 7. c. 4. sub finem, ubi sunt hæc verba ad rem præsentem omnino pertinentia: *Pulmentorum varietas recipit varia condimenta, quibus gula ultra quam natura necesse est, lacessitur: & fit inde congeries, dum pruritu desiderii amplius vel certe de singulis parva libantur. Hinc Socrates suadere solitus erat, illos cibos potusque vitandos, qui ultra sitim famemque sedandam producunt appetentiam, &c.*

Sudando. Pinguem vitiis albumque nec ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina juvare lagois;
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
Hoc potius quam gallinâ tergere palatum,
Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara avis, & pictâ pandat spectacula caudâ:
Tanquam ad rem attineat quidquam. Num vesceris istâ,
Quam laudas, plumâ? coctove num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet: Esto.
Unde datum sentis, lupus hic Tiberinus, an alto

Ca-

INTERPRETATIO.

menta para tibi *ad sudorem* usque *laboranda*. Enim vero *vitiase opimum & pallidum non delectabunt ostrea vel scarus, vel lagois externa. Attamen vix obtinebo*, si *pavo appanatur, ut non hoc libentius quàm gallinâ fricare palatum velis*, scilicet *vanâ rerum* specie *delusus: eo quod avis rara vendatur auri* pretio, *& spectaculum præbeat caudâ pictâ: quasi ad rem aliquid faciat. An comedes eam plumam quam demiraris? an par decor superest cocto? Quandoquidem nullum discrimen est hanc inter & illam carnem, specie dissimili te deceptum constat. Sane. Unde animadvertis* utrum *appositus iste lupus Tiberi vel mari*

ANNOTATIONES.

21. *Pinguem vitiis albumque, &c.*) Nimio cibo potuque plenum, atque ex cruditate & ægrà coctione laborantem, & inde pallidum te non juvabunt exquisita quævis, ostrea, scarus, lagoia. Seneca de brev. vitæ: *Quam multi continuis voluptatibus pollent!* Vide infra v. 76.

Album.) Quidam interpretantur, nitidum, cute bene curatà & candidà: quales esse solent qui optimo victu utuntur abundanter quidem. Pers. Sat. 3. v. 98.

Turgidus hic epulis, atque albo ventre lavatur.

Ostrea.) Ostreis delectatos Romanos patet ex Varrone. Juv. Sat. 4. v. 140. & seq. Item Sat. 8. v. 85. Plin. lib. 32. cap. 6. Gell. lib. 7. c. 16.

22 *Scarus.*) Gall. *Sarget*. De hoc pisce exquisito, Epod. 2. v. 50. Annot.

Peregrina lagois.) E longinquis regionibus advecta avis, cujus caro similis leporinæ: unde nomen. Nam Græcis λαγὼς vocatur lepus. Plin. lib. 8. cap. 57. *Censorinæ leges cænis ademere conchylia, & ex alio orbe convectas aves*. Piscem esse lagoin perperam credunt nonnulli. Siquidem ex Plin. lib. 32. c. 1. lepus marinus *venenum est in cibo vel potu datus, atque etiam visus, &c.* Eo extinctus est Titus Imperator a Domitiano fratre, consorte imperii & successore: ut quidam scribunt. Isto etiam genere veneni usum aliquando Neronem affirmant. Vide Cœl. Rhodig. lib. 16. cap. 30.

23. *Vix tamen eripiam, &c.*) Neque tamen istis rationibus & argumentis evincam, ut abjicias errorem mentis vanà specie delusæ. Quin, si tibi apponantur simul pavo & gallina, huic illum anteferes; & suaviorem putabis pavonem, quia carior, & rarior, quàm gallina, tametsi non est revera melior.

24. *Tergere palatum.*) Pers. Sat. 3. in fine:

Tentemus fauces: tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeiâ radere betâ.

25. *Quia veneat auro.*) Juv. Sat. 11. v. 14.

Interea gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obstantibus. Interius si
Attendas, magis illa juvant quæ pluris emuntur.

27. *Tanquam ad rem attineat quidquam.*) Quasi ad gustum & saporem faciat plumarum fulgor. Cic. 3. de finib. num. 18. *Quædam a natura ad usum donata sunt, ut crura, pedes; alia nullam ob utilitatem, sed ad quemdam ornatum, ut cauda pavoni*. Vide Athen. lib. 8. cap. 12. Idem l. 14. cap. 20. ex Anaxandride. *An non furiosum alere domi pavones, quorum pretio queant emi statuæ?* Ibid. Strattis: *Tanti sunt hæc facienda, quanti pavones, & alia vestræ nugæ, quas domi pascitis ob pennarum pulcritudinem*. Vide lib. 1. Sat. 2. v. 116. ibique Annot.

Coctove num adest honor idem?) An cocto pavoni remanet idem pennarum nitor & splendor?

29. *Carne tamen quamvis, &c.*) Ergo cum discrimen nullum sit inter carnem pavonis & gallinæ, patet te delusum specie & formà pavonis, ut hunc suaviorem putes, quia gallinam vincit pulcritudine.

31. *Unde datum sentis, &c.*) Unde habes ut gustu explores, judices, sentias quo loco sit captus iste piscis, lupus nempe: an in alto mari, an in Tiberi: neque hoc solùm, sed etiam utrum ad ostium Tiberis, an inter pontes? O sagacem & ingeniosam nimis profecto gulam! Juvenal. Sat. 4. v. 140. similiter canit:

Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu:
Et semel aspecti littus dicebat echini.

Digitized by Google

Captus hiet? pontesne inter jactatus, an amnis
Ostia sub Tusci? laudas insane trilibrem
Mullum: in singula quem minuas pulmenta necesse est.
Ducit te species, video. Quo pertinet ergo
Proceros odisse lupos? Quia scilicet illis
Majorem natura modum dedit, his breve pondus.
Jejunus stomachus raro vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus: at vos

Præ-

INTERPRETATIO.

captus os pandat? an inter pontes exagitatus, an ad ostium fluminis Hetrusci? Stulte, laudas barbum trium librarum, quem oportet dividas in *plura frustula. Capit te forma*, ut *cognosco. Quorsum igitur spernis lupos ingentes? nempe quod natura mensuram ampliorem tribuit illis, istis* vero *minorem. Stomachus esuriens raro communia respuit. Cuperem videre ingentem* mullum *ingenti patinâ extensum, inquit gula digna rapacibus Harpyiis.*

ANNOTATIONES.

32. *Hiet.*) Piscis iste a voracitate dictus lupus hianti ore belle exprimitur: sive quod pisces omnes recens capti os diducunt.

Pontesne inter jactatus, &c.) E mari pisces quidam subire flumina cognoscuntur; atque hos inter lupus marinus. Porro ex fastidiosi helluonum seu catillonum palati judicio, bonus erat ille e medio mari; melior ad ostium Tiberis fluvii; at optimus qui inter pontes concitatiori aquâ jactatus, proindeque tenerior, pinguior, suavior effectus fuerat. Columel. lib. 12. c. 16. *Mullorum gula rubelior ... & erudita palata fastidiunt fluvialem lupum, nisi quem Tiberis adverso torrente defatigasset.* Plin. l. 9. c. 54. *Quando*, inquit, *eadem aquatilium genera alibi atque alibi meliora: sicut lupi pisces in Tiberi amne inter duos pontes, rhombus Ravennæ, murenæ in Sicilia, &c.* Vide Macrob. lib. 3. Satur. cap. 16. ubi ex Varrone & Lucilio statuit lupum marinum *egregii saporis* habitum qui inter duos pontes captus esset: atque a Lucilio piscem hunc dici *catillonem quasi liguritorem; scilicet qui proxime ripas stercus insectaretur.*

. *pontes Tiberinu' duo inter captu' catilla.*

Id. Ibid. ex C. Titio ætatis Lucilianæ viro homines prodigos describente: *adimus turdum pinguem, bonumque piscem lupum germanum qui inter duos pontes captus fuit.*

Amnis Tusci.) Tiberis Tusciam alluentis & a Latio disterminantis. Virgil. Georg. 1. sub finem. *Tuscum Tiberim.*

33. *Laudas insane trilibrem mullum, &c.*) Delicatorum & catillonum erat etiam aliud vitiosi fastidii genus: inter pisces naturâ parvos laudabant volebantque magnos: contra parvos quærebant ex iis quos natura magnos facit. Itaque Horatius in ejusmodi fastidiosos helluones insurgens, *laudas*, inquit, *insane, trilibrem mullum*, eo quod raro talis inveniatur: *odisti* vero lupum marinum, qui procerus est & magni ponderis. Plin. lib. 9. c. 17. *Ex reliquæ nobilitate & gratia maxima est & copia mullis, sicut magnitudo modica: binasque libras ponderis raro admodum exsuperant; nec in vivariis piscinisque crescunt .... algâ vescuntur, & ostreis, & limo, & aliarum piscium carne.*

34. *Mullum.*) Barbatulos vocat Cicero, Gall. *barbeau*: quidam tamen sunt imberbes, at minus laudantur. Plin. mox cit. *Barbâ geminâ insigniuntur inferiori labro ... laudatissimi conchylium sapiunt. Nomen his Fenestella* (mullis) *a colore mullearum calceamentorum datum putat .... mullum expirantem versicolori quadam & numerosâ varietate spectari, proceres gulæ narrant .... Asinius Celer a Consulatibus, hoc pisce prodigus, Claudio principe, unum mercatus octo millibus nummûm.* Vide Senec. Epist. 95. Sueton. Tiber. cap. 34. refert *tres mullos triginta millibus nummûm venisse*: quod damnavit Tiberius. Vide Macrob. lib. 3. cap. 16. Juven. Sat. 4. v. 15.

Mullum sex millibus emit
Æquantem sane paribus sestertia libris.

In quem locum olim pluribus disserui, ut & Sat. 5. v. 92.

39. *Porrectum magno, &c.*) Observa, lector studiose, versum hunc crebris spondeis exprimentem grave mulli pondus. Alibi jam notavi luxuriam Romanorum in apponendis magnis & integris opsoniis. Juvenal. Sat. 1. v. 140.

..... *Quanta est gula quæ sibi totos*
Ponit apros?

Contra Tiberius *Ut parsimoniam publice exemplo quoque juvaret, solemnibus ipse cœnis pridiana sæpe ac semesa opsonia apposuit, affirmans dimidiatum aprum omnia eadem habere quæ totum.* Sueton. Tiber. cap. 34.

40. *Harpyiis gula digna.*) Harpyiæ appellatione & numero incertæ; in primis celebrantur Aello, Celœno, Ocypete, Iris, Thyella: dicuntur ab ἁρπάζω, *rapio*. Has describit Virgil. Æneid. 3. v. 215. & seq. Sic de iis fabulantur. Phineus rex ob excæcatos filios, a Jove excæcatus immissis etiam Harpyiis pœnas dedit. Hæ alatæ furiæ (nam Harpyias in inferis esse & vocari Furias Servius affirmat) apposita statim opsonia rapiebant ex alto devolantes: quin & relictas forte dapes tetro odore fœdabant & corrumpebant. Virgil. cit.

Præsentes Austri coquite horum obsonia : quanquam
Putet aper, rhombusque recens, mala copia quando
Ægrum sollicitat stomachum : cùm rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum : nam vilibus ovis,
Nigrisque est oleis hodie locus : haud ita pridem
Galloni præconis erat acipensere mensa

In-

INTERPRETATIO.

Sed vos, Austri, adeste, atque horum dapes corrumpite : quanquam fœtet aper & rhombus recens, cum mala abundantia vexat morbosum stomachum ; quando satur expetit rapas & inulas acres. Verum omnis cibus *vilior nondum exulat a mensa divitum. Etenim admittuntur ova & olivæ nigræ ; neque dudum Gallonii præconis mensa acipensere infamata fuit.*

ANNOTATIONES.

Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris
Proluvies, uncæque manus, & pallida semper
Ora fame . . . . . . nec sævior ulla
Pestis, & ira Deûm stygiis sese extulit undis.
. . . . Quatiunt clangoribus alas,
Diripiuntque dapes, contactuque omnia fœdant
Immunda, &c.

41. *Præsentes Austri coquite horum obsonia.*) Satiricus excandescens in gulosos helluones, invocat Austros meridionales ventos, qui humido suo calore illorum cibos putrefaciat. Sed mox ipse se corrigit, memor scilicet iis putrida videri quævis opsonia.

42. *Quanquam putet aper, &c.*) Verum non opus est Austri flatu, ipsa illorum satietas nauseam movet stomacho repleto : atque facit putere cibos etiam recentes.

Rhombus.) De eo pisce laudatissimo, Gall. *Turbot*, in Epod. 2. v. 50.

43. *Cùm rapula plenus, &c.*) Cum satur cupit acida, rapas, inulas, quibus appetitus excitetur, discussis viscosâ pituitâ crudisque humoribus.

Rapula.) Gall. *des raves*. De his plura narrat Plin. lib. 18. cap. 13. Item lib. 20. cap. 3. *Est & rapæ vis medica*, inquit.

44. *Inulas.*) Gall. *de l'aulnée*. Plin. lib. 19. cap. 5. Item lib. 20. cap. 5. inulæ virtutes affert. Priori loco sic habet : *amarior inula per se stomacho inimicissima, eadem dulcibus mistis saluberrima. Pluribus modis austeritate victâ gratiam invenit ... defectus præcipue stomachi excitat, illustrata maxime Julia Augusta quotidiano cibo.*

Necdum omnis abacta pauperies, &c.) Cibi vulgares, viles, parabiles, adhuc locum habent in mensa & conviviis divitum. Nam *ova* caput cœnæ sunt, & ab iis semper ducitur initium epulandi : ut dixi lib. 1. Sat. 3. v. 6. ad hæc verba : *ab ovo usque ad mala.*

46. *Nigris oleis.*) Nigror in oleis & uvis maturitatem indicat.

47. *Galloni.*) Is helluo insignis primus apposuit acipenserem exquisitissimum piscem : atque ob id a Lucilio carpitur satirâ suâ 4. istis versibus, quos etiam refert Cicero 2. de finibus n. 24.

O Publi, o gurges, Galloni, es homo miser,
inquit :
Cœnasti in vita nunquam bene, cum omnia in
ista
Consumis squillâ atque acipensere cum decu-
mano.

Ibid. num. 90. *Qui ad voluptatem omnia referens vivit ut Gallonius, &c.* Idem Cicero pro Quintio n. 94. *Qui, relictâ bonorum virorum disciplinâ, & quæstum & sumtum Gallonii sequi maluerunt.*

Acipensere.) Acipenser vel acipensis, Gall. *Esturgeon* ; vulgo tursio, vel sturio, sed perperam ; Galeno γαλαξίας ; Rondelet. ex genere galeorum est : valde pretiosus & nobilis, utpote qui singulari pompâ inferretur mensæ divitum. Plin. lib. 9. c. 17. *Piscium nobilissimus acipenser, unus omnium squamis ad os versis, contra aquam nando meat ... rarus inventu.* Macrob. lib. 3. cap. 16. *Nec acipenser illius seculi delicias evasit . . . qua in honore fuerit hic piscis apud P. Scipionem Africanum illum & Numantinum, accipite ex Cic. dialog. de Fato. Nam cum esset apud Lavernium Scipio, unaque Pontius, allatus est forte Scipioni acipenser, qui admodum rara capitur ; sed est piscis in primis nobilis . . . . acipenser iste paucorum hominum est ... a coronatis ministris cum tibicine introferri solitus . . . hæc Sammonicus prodens venerationem qua piscis habebatur, ut a coronatis inferretur cum tibicinis cantu, quadam veluti non deliciarum sed numinis pompâ.* Athen. lib. 4. c. 5. *his præerat fortissimus imperator acipenser, insignis hastâ : quem etsi jam satur gustare persupivi, ambrosia certe is mihi visus est.* lib. 7. cap. 12. *Quem acipenserem vocant Romani, cum tibiis & coronis circumferunt in cœnis, coronatis etiam illis qui portant ... Acipenser minor est galeo, rostro longiore, figurâ magis triangulari.* Quæ cum ita sint, ne, Lector, mirere quod scribit Martial. lib. 13. Epig. 91.

Ad palatinas acipensem mittite mensas.
Ambrosias ornent munera rara dapes.

Infamis. Quid? tum rhombos minus æquor alebat?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido;
Donec vos auctor docuit Prætorius. Ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos;
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Judice. Nam frustra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravum detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhæret,
Quinquennes oleas est & silvestria corna:
Ac nisi mutatum parcit defundere vinum, &
Cujus odorem olei nequeas perferre, (licebit
Ille repotia, natales, aliosve dierum
Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri

Cau-

INTERPRETATIO.

Opid? An *tunc mare minus nutriebat rhombos? Securus rhombus, & secura nido ciconia degebat, usquequo Prætorius indicavit primus. Itaque si aliquis modo suadeat jucundos esse mergos assatos*, continuo *auscultabit Romana juventus facilis doceri vitiosa. Sordidus cibus a frugali differt, Ofello Judice. Enimvero frustra vitium hoc declinabis, si te ad aliud male convertas. Avidienus Canis merito appellatus edit olivas quinquennes & corna silvestria: nec libenter defundit vinum nisi corruptum: ipse* vero *e* vase *corneo duas libras* continente *brassicas aspergit oleo veteri, cujus odorem tolerare non possis, large quidem fundens acetum; quamvis repotia, natales, aliosque*

ANNOTATIONES.

48. *Infamis.*) Nam & Gallonius a Lueilio, *gurges* voeatus, & quivis gulâ & helluationibus turpis Gallonii similis vulgo dictus. Patet ex cit. Cieer. de finibus a. &c.

Tum rhombos minus æquor alebat?) Ostendit Poeta non tam obsoniorum bonitatem quàm gulæ insanum fastidium valere ut plurimum. Olim, inquit, aeipenser in pretio ae delieiis fuit; deinde rhombus: aliàs eieoniæ, pavo, &c. imo si quis modo novas dapes excogitet, etsi minime bonas, v. g. mergos assos: hos eontinuo eæteris omnibus anteponi & optimos haberi eernas.

50. *Donec vos auctor docuit Prætorius.*) Asinius Sempronius Rufus eieonias primus devorare instituit, Augusti temporibus. Illum vocat Satiricus *Prætorium* ironiee; quoniam Præturam petens ob gulæ infamiam repulsus est: bique de eo versiculi per ludibrium etiam elaudieantes in vulgus sparsi:

Ciconiarum Rufus iste conditor,
Hic est duobus elegantior Plancis;
Suffragiorum puncta non tulit septem,
Ciconiarum populus ultus est mortem.

51. *Mergos assos.*) Gall. *plongeon*. Hi eum sint maeri admodum, si etiam assentur nihil præter ossa & pellem erunt. Si quis tamen gulæ antesignanus & magister edicat mergos assos suaves esse, & sie apponi debere; parebit juventus stulte, & quasi bonos devorabit.

53. *Sordidus a tenui victu distabit.*) Prudenter monet Poeta tenuem frugalemque victum differre a sordido; huoc vitiosum ae turpem, illum eontra honestum dignum laude.

55. *Avidienus, &c.*) Exemplo demonstrat quid sit victus sordidus. Avidienus a sordibus & immunditiâ eanis eognominatus vere est, quippe qui veseitur oleis vetustate eorruptis, & cornis silvestribus: eaules vero aspergit exiguo oleo vetere quidem & fœtente, aeetum duntaxat abunde affundens. Hæe eerte vivendi ratio sordida est.

58. *Ac nisi mutatum parcit defundere vinum.*) Etiam in libationibus ad honorem deorum fieri solitis, ille vappam adhibet; nea vinum paterâ defundit nisi aceseens.

60. *Repotia.*) Festus. *Postridie nuptias apud novum maritum cœnatur, & quasi reficitur potatio*, quæ inde ἐπαυλία dieitur, pridie vero nuptiarum προαυλία, inquit Cœlius lib. 15. c. 18. & 24. Alex. ab Alex. lib. 2. c. 5. Repotia, inquit, postridie nuptias lætiore convictu affines apud novum maritum percolebant: qua die nova nupta in viri domum libertatem auspicari, & dominam agere simul, & rem divinam faeere assuerat.

Natales.) Vide Pers. init. Satir. 2. ubi natalem diem *meliore lapillo numerandam*, hilariterque transigendam, atque in ea *fundendum Genio merum*, præeipit.

Aliosve dierum festos.) In his mos erat optimum vinum promere & quidem liberaliter, ad lætitiam exeitandam: nam *lætitiæ Bacchus dator*, ex Virgil. Æneid. 1. vers. 738. At Avidienus contra.

61. *Albatus.*) Ex more veterum: togâ indutus recens lotâ & dealbatâ. Pers. mox cit. Sat. 2. v. 40.

. . . . *negato*
Jupiter hæc illi, quamvis te albata rogarit.

Caulibus instillat veteris, non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur, & horum
Utrum imitabitur? Hac urget lupus, hac canis angit.
Mundus erit qui non offendet sordibus, atque
In neutram partem cultûs miser. Hic neque servis,
Albucî senis exemplo, dum munia didit,
Sævus erit: nec sic ut simplex Nævius, unctam
Convivis præbebit aquam. Vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc victus tenuis quæ quantaque secum
Afferat. In primis valeas bene: nam variæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius escæ,
Quæ simplex olim tibi sederit: at simul assis

Mi-

INTERPRETATIO.

dies festos colat indutus veste candidâ. Quo ergo victu utetur sapiens: & quem istorum imitabitur? Inde premit lupus, illinc instat canis. Nitidus erit qui nec sordidâ peccarit vivendi ratione, *nec se misere curabit hac aut illâ parte. Is neque verberabit famulos officia distribuens, ad instar Albutii vetuli: neque, ut Nævius inconsultus, dabit convivis aquam immundam.* Est enim *hoc etiam grande peccatum. Jam disce quæ & quanta* bona *secum advehat frugalitas. Primo sanitatem habebis. Etenim ciborum diversitatem esse homini perniciosam minime dubitabis, recordatus ejus escæ, quæ una tibi aliquando constiterit: verum* si *miscueris*

ANNOTATIONES.

Cornu ipse bilibri caulibus instillat veteris.) Adverte siogulas voces sordidam parcitatem notantes: e vasculo in olus vile guttas aliquot olei fœtidi instillat ipse quidem, veritus ne alter copiosius affuodat: vel ne servus inde quid delingat, delibet, surripiat.

Veteris.) Hoc epithetum alii jungunt cum præcedenti voce, *olei*: alii cum sequente, *aceti*. Simile quid habet Pers. Sat. 3. v. 27. & seq.

Pannosam fæcem morientis sorbet aceti.

63. *Horum utrum imitabitur?*) An Gallonium luxuriosum & prodigum, an Avidienum sordidum & oimis parcum?

64. *Hac urget lupus, hac canis angit.*) Loco vocis, *angit*, quidam leg. *ajunt*. Certe proverbium est. Porro comminiscuntur hinc edacitatem & iogluviem *lupi*, illinc immunditiam *canis*: item delicias interpontani lupi, de quo supra; atque sordes Avidieni canis cognominati.

65. *Mundus erit, &c.*) Is erit mundus, honestus, bonus, rectus in vivendi modo, qui medium tenebit ac modum; nec profuse sumptuosus, nec indecorâ parsimoniâ sordidus.

66. *Non offendet sordibus: in neutram partem cultûs miser.*) Non se odiosum aut miserum præstabit, cultu seu sumptibus seu parcitate immoderato; neutrâ parte nimius erit. Vocem, *cultûs*, accipe in genit. id est, curæ sui majoris aut minoris quam par sit.

67. *Albucî senis exemplo.*) Hunc avaritiæ quidam, alii contra profusionis accusari volunt. Neutri bene. Horatius primo culpavit intemperantiam & immoderationem in quærendis cibis catinitibus, pariter ac sordidiorem victum. Jam damnat nimium lautitiæ & elegantiæ studium instruendo parandove convivio, atque huic contrarium negligentiæ vitium: affertque exeopla Albucii & Nævii opposita. Albucius nimiâ curâ peccat, qui sævit etiam in famulos injunctis officiis paulo minus sedulos; ac si quid non satis accuratum comperit, dure plectit: imo, inquiunt, servos ille ante verberabat; seu ad arcendam statim segnitiem, seu ne postea peccantes cædere non vacaret. Contra Nævius indiligens & parum lautus; ut mox dicetur.

Didit.) Dat, dividit. Vetus est verbum dido, is: quod frequens usurpat Lucretius; quin & Virgil. Æneid. 7. v. 144.

Diditur hic subito Trojana per agmina rumor.

Et Æneid. 8. v. 132.

Tua terris didita fama.

68. *Simplex Nævius.*) Negligens, parum sapiens & prudens, non satis mundus; quippe qui aquam impuram, lutulentam, sordibus contaminatam præbet convivis admiscendam vino ac bibendam. Ergo Albucius ille plus æquo erat curiosus in epularum apparatu, Nævius autem minus quam decet: quod utrumque vitium magnum est.

70. *Accipe nunc victus tenuis, &c.*) Cic. Tusc. 5. n. 97. *Adde siccitatem quæ sequitur continentiam in victu. Adde integritatem valetudinis.* & offic. 2. n. 86. *Valetudo sustentatur .... continentiâ in victu omni atque cultu, &c.*

72. *Credas memor illius escæ, &c.*) Facile credes varietatem ciborum homini esse noxiam, si modo velis meminisse quam utilis tibi fuerit esca simplex, quæ in stomacho placide cocta, bono succo, atque ut ajunt, chylo, repararit vires corporis: & e contrario, quantum molestiæ tibi crearit esca multiplex, quoties deglutiisti simul assa cum elixis, carnes cum piscibus, &.

73. *Tibi sederit.*) Quieverit concocta absque ui-

Google

Miscueris elixa, simul conchylia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides ut pallidus omnis
Cœnâ desurgat dubiâ? quin corpus onustum
Hesternis vitiis, animum quoque prægravat unà,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.
Alter ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.

Hic

INTERPRETATIO.

elixa cum *assatis*, & *conchylia cum turdis: dulcia mutabunt se in bilem, atque iners pituita stomachum perturbabit*. An *aspicis quemadmodum quisque pallens surgat e convivio sumptuoso? Imo corpus oppressum præcedenti intemperantiâ simul deprimit animum, & prosternit in terram divini spiritûs portionem*. *Alter* contra, *postquam recreavit corpus brevi cibo & somno exurgit alacer ad injunctas functiones*.

ANNOTATIONES.

ulla ventriculi aut stomachi perturbatione ac tumultu. Teste Hippocrate, cibi dissimiles invicem se corrumpunt & seditionem concitant. τὰ γὰρ ἀνόμοια στασιάζει: Plutarch. Sympos. 4 *Ciborum copia turbat & corrumpit*. Senec. Epist. 2. *Fastidientis est stomachi multa degustare, quæ ubi varia sunt & diversa, non alunt, sed inquinant & inquinant*. Vide Macrob. Saturn. l. 7. c. 4. & 5 hac de re pluribus & luculenter disserentem. *Qui simplicem cibum sumit facile quo successu ejus corpus vel juvetur vel gravetur usu docente cognoscit: atque ita cujus causa deprehensa est, noxam facile devitat. Qui autem multiplicem, e diversitate succorum diversas patitur qualitates: nec concordant humores ex materiæ varietate nascentes, nec efficiunt liquidum purumve sanguinem, in quem jecoris ministerio vertuntur; & in venas cum tumultu suo transeunt. Hinc morborum scaturigo ex repugnantium sibi humorum discordia*, &c.

74. *Conchylia.*) Pisces conchis inclusos, ostrea, &c. Cicero in Pisonem, *Mensa exstructa non conchyliis aut piscibus, sed multâ carne*. Plin. lib. 8. cap. 57. *Censoriæ leges, princepsque M. Scaurus in consulatu, nonnisi ademere conchylia, & ex alio orbe convectas aves*. Cœl. Rhodig. lib. 17. cap. 23. ex Phalereo Demetrio, & Sophrone mimographo; *Conchylia*, inquit, *gulæ proceribus adeo probata, ut vel inde sit conformatum adagium*: esse conchylia viduarum cupedias.

Turdis.) Gall. *grives*. De his jam lib. 1. Sat. 5. & postea lib. 1. Epist. 15. *obeso nil melius turdo*. Vide ibi Annot.

75. *Dulcia se in bilem vertent.*) Quæ scilicet non bene cocta fuerint in ventriculo, maxime vero dulcia in bilem amarosque humores convertuntur.

Stomachoque tumultum lenta feret pituita.) Pituita humidus ac frigidus humor a cerebro defluens in stomachum, ibique offendens excitatam bilem calidam & siccam, turbas ingentes ac tumultus movebit. Macrob. ante cit. *Humores repugnantes ac discordes non purum faciunt sanguinem, & in venas cum tumultu suo transeunt*.

76. *Pallidus omnis*, &c.) Decolor, mala habens, dum ægre coquitur cibus multiplex & varius; qui calorem naturalem gravat imbecilliorem & extinguit: atque hinc pallor.

77. *Cœnâ dubiâ.*) Sumptuosa, tam copiosa, ut quam e tot cibis capias dubius sis. Terent. Phorm. act. 2. Ph.

Cœna dubia apponitur. Ge. *Quid istuc verbi est?* Ph. *Ubi tu dubites quid sumas potissimum*.

78. *Animum prægravat unà.*) Hebetem reddit ac sui similem, secumque ad terram inclinat animum, qui cum divinæ consors naturæ sit, sursum debet & ad sublimia cœlestiaque conniti. Cic. Tusc. 5. n. 100. *Quid, quod ne mente quidem recte uti possumus multo cibo & potione completi?*

79. *Affigit humo.*) Al. *affligit humi*. Cic. de Senectute: *Est animus cœlestis ex altissimo domicilio depressus, & quasi demersus in terram, locum divinæ naturæ æternitatique contrarium*.

Divinæ particulam auræ.) Cic. Tusc. 5. n. 38. *Humanus animus ex divina mente decerptus cum alio nullo nisi cum ipso Deo, si hoc fas est dictu, comparari potest*. Senec. Epist. 56. ratio nihil aliud est quam in corpus humanum pars divini spiritûs mersa. Juvenal. Sat. 15. v. 146.

Sensum a cœlesti demissum traximus arce.

Egregiam hanc illi Ethnici sententiam hausere ex sacris codicibus, quos non ignoraverant, ut alibi dixi. Genes. cap. 2. *Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ: & factus est homo in animam viventem*.

80. *Alter ubi dicto citius*, &c.) Alter frugeli utens victu, postquam cibo somnoque modico curavit corpus, surgit alacer & expeditus ad solitas actiones. Contra qui hesternis epulis adhuc graves, ad resumendum mane laborem parum sunt vegeti.

Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam:
Sive diem festum rediens advexerit annus;
Seu recreare volet tenuatum corpus: ubique
Accedent anni, & tractari mollius ætas
Imbecilla volet. Tibi quidnam accedet ad istam
Quam puer & validus præsumis mollitiem, seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant; non quia nasus
Illis nullus erat: sed credo, hac mente, quod hospes
Tardius adveniens vitiatum commodius quàm
Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tulisset!
Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam? Grandes rhombi patinæque
Grande ferunt unà cum damno dedecus. Adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
As, laquei pretium. Jure, inquis, Thrasius istis
Jurgatur verbis: ego vectigalia magna,

Di-

INTERPRETATIO.

Nihilominus iste poterit transire interdum ad lautiorem cibum, *seu tempus recurrens adduxerit sacrum diem, seu cupiet debilitatum corpus reficere; item cum anni multiplicati fuerint, atque melius curari poscet ætas ingravescens. Tu* vero *ad eam mollitiem, quam* adhuc *juvenis ac vegetus præripis, quid adjunges, cum vel ægritudo molesta vel senectus pigra acciderit? Prisci amabant aprum rancidulum, non quod carerent odoratu, sed,* ut *opinor, eo consilio quod hospes sero accedens aptius comedat* paulo *corruptum, quàm vorax dominus incorruptum. Utinam me prima terra genuisset inter istos heroas! An quidpiam tribuis existimationi, quæ jucundior carmine intrat* in *aures hominum? Magni rhombi & catini magnum probrum simul cum detrimento afferunt. Adjunge infensum patruum, vicinos, temet tibi inimicum, & frustra morè quærentem, quando inopi non aderit as pretium restis. Dices: merito* quidem *Thrasius ejusmodi sermonibus increpatur: Ego* vero

ANNOTATIONES.

82. *Hic tamen ad melius, &c.*) Qui cibum quotidie capit exiguum, poterit interdum lautiori se convivio exhilarare & recreare, seu publicæ lætitiæ causà & occasione: seu ob propriam necessitatem. Qui vero molliter vivit, senio vel ægritudini incidenti quod præbeat levamen aut solatium nullum insuper habet.

94. *Quæ carmine gratior.*) Vel, quæ gratior quavis modulatione: vel, quæ fit per carmen celebrior. Norunt omnes Alexandrum illum magnum Achilli invidisse, quod nactus esset eximium laudum suarum præconem Homerum.

97. *Adde iratum patruum, &c.*) Præter allata jam luxuriosi victûs mala, adde quod odium incurris propinquorum, amicorum, imo & vicinorum, qui omnes oderunt luxuriam. Cic. contra Rullum: *Odit Populus Roman. privatam luxuriam.* Offic. 1. *Turpe est diffluere luxuriâ ..... Luxuria cum omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est.*

Patruum.) Cujus es tutelæ commissus, & cui proinde obsequi te par est a prodigendo patrimonio deterrenti, sumptus nimios vetanti.

Te tibi iniquum.) Quippe qui tuas opes effundis in alios, nihil tibimet reservans, seu quo ingruenti inopiæ subvenias, seu quo in desperatione rerum tuarum mortem tibi consciseas.

99. *Æs laquei pretium.*) Sat pecuniæ ad emendum laqueum. Placet alia lectio *as*, hoc sensu; ut nec assem unum habeas superstitem, quo emas restim, ad suspendium, finiendasque simul cum vita ærumnas & miseriam summæ egestatis asseclas. Huc spectat adagium: *ad assem redactus.*

Thrasius.) Homo prodigus, & hinc prorsus inops & egens rerum omnium.

100. *Ego vectigalia magna, &c.*) Prolepsis est. Qui non amplas habet & magnas opes, ac sumptus facit magnos, is jure admonetur & objurgatur. Atqui ego non ita. Nam ingentes divitias possideo cuilibet magno sumptui pares.

Vectigalia.) Privatos reditus copiosos publicis vectigalibus æquales.

Divitiasque habeo tribus amplas regibus. Ergo
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam te divite? Quare
Templa ruunt antiqua Deûm? Cur, improbe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi rectè semper erunt res?
O magnus posthac inimicis risus! uterne
Ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
Pluribus assuerit mentem corpusque superbum;
An qui contentus parvo, metuensque futuri,
In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas: puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius usum,
Quàm nunc accisis. Videas metato in agello
Cum pecore & natis, fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profestâ

Quid-

INTERPRETATIO.

reditus ingentes possideo, & opes tribus regibus suffecturas. An *igitur deest melior ratio insumendi quod superfluum est? Quare inops est aliquis immeritus,* dum *tu es opulentus? Cur vetusta numinum fana decidunt? Quare, pessime, e tam abundanti cumulo non detrahis quidquam dilectæ patriæ* largiendum? *Scilicet tibi soli bene semper fluent omnia? O cachinnus ingens deinde adversariis! Quis duorum sibi confidet securius in casibus incertis;* an *is qui animum & corpus arrogans assuefecerit multis, an qui modico contentus & futuri providus, in pace comparaverit necessaria ad bellum, uti* solet *sapiens?* Verum *ut majorem his habeas fidem; Ego parvus puer Ofellum hunc animadverti non largius usum facultatibus integris, quàm nunc attritis. Cernas jam in dimenso agro cum liberis & grege strenuum agricolam mercenarium* sic *loquentem: haud ego die non festâ comedi quidpiam temere nisi herbas cum pede fumoso porci. Quando vero*

ANNOTATIONES.

101. *Tribus amplas regibus.*) Plutarchus ita scribit, Marium ædes, & opes habuisse multis regnis pares.

102. *Ergo quod superat, non est melius quo, &c.*) Respondet Horatius: Atqui divitias illas ingentes non dilapidare, sed recte insumere oportet: superflua tibi multa sunt: quin iis sublevas cives, quos iniqua sors pauperes fecit meliori conditione alioqui dignos? Quin restauranda curas diruta vetustate deorum templa? Quin e tanto bonorum acervo decerptum aliquid impertis Reipubl. & patriæ, quæ tibi certe chara esse debet?

106. *Uni nimirum tibi, &c.*) Attende vero quam stulte præsenti rerum statui confidas, quasi prospera semper habiturus: imo cave ne alto corruens lapsu graviore, præbeas & inimicis risum ac ludibrium, & malitiosæ fortunæ ludum ac jocum, atque, ut ait Juvenalis, *mimum*: Sat. 6. v. 607.

107. *Uterne ad casus dubios, &c.*) Urget porro noster Poeta: Dic, amabo: uter in adversis constantior futurus est, an qui rerum omnium copiâ semper se satiarit, an qui bonis licet affluens modicô se victui assuefecerit? exemplo rem accipe. Ofellus olim dives, nunc pauper, mutatam sortem vix sentit: quoniam inter opes non abundantiori cibo usus est, *futuri metuens*; atque *in pace*, & secundis rebus, *ut sapiens, aptans idonea bello* & egestati præsidia, nempe tolerantiæ studium, animumque & corpus *contentum parvo.*

112. *Ofellum.*) Post Philippensem victoriam reductis in Italiam militibus agros divisit Augustus veteribus dominis ademptos. Sic & Propertius prædia amisit, quod ipse conqueritur: & Virgilius ipse suorum possessione depulsus ac tantum non spoliatus est: patet ex Bucolicis, Eclog. 1. & 9. Sic etiam Ofellus suum agrum Umbreno cuidam militi attributum perdidit; ac deinceps velut alienum mercede conductum excoluit: suoque labore & operâ rusticâ se suamque familiam sustentavit & aluit.

114. *Metato in agello.*) Salmasius *metatum* interpretatur opimum, quasi electum & assignatum. Malim tamen cum aliis intelligere simplicius, perticâ dimensum. Nam ita cuique certa mensura, certa jugera assignabantur. Virg. in Diris.

Pertica qua nostros metata est impia agellos.
Propert.

Abstulit excultas pertica tristis opes.

Non ego, &c.) Hæc & quæ sequuntur ad finem hujus Satiræ, Ofelli *narrantis* verba sunt.

Quidquam præter olus fumosæ cum pede pernæ.
Ac mihi cum longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis,
Sed pullo atque hædo: tum pensilis uva secundas,
Et nux ornabat mensas cum duplice ficu.
Post hoc ludus erat cuppâ potare magistrâ:
Ac venerata Ceres, ut culmo surgeret alto,
Explicuit vino contractæ seria frontis.
Sæviat atque novos moveat fortuna tumultus;
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos
O pueri nituistis, ut huc novus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura, neque illum,

Nec

INTERPRETATIO.

hospes accesserat post diuturnum intervallum, aut vicinus jucundus mihi conviva, per pluviam laborem intermittenti; lautæ erant epulæ *non e piscibus urbe quæsitis, sed e pullo & capro. Deinde pensiles uvæ, & nuces, & crassiores ficus instruebant secundam mensam. Postea ludus erat bibere cratere magistro.* Denique *Ceres rogata ut celsam aristam erigeret, vino porrigebat frontem rugosam & sollicitam.* Ergo *sors adversetur, novaque bella moliatur, quid inde auferet? Quanto minus vel ego, vel vos, o pueri, culti fuistis, ex quo novus inquilinus istuc accessit? Etenim proprii agri dominum neque hunc neque me nec*

ANNOTATIONES.

Pernæ.) Pernam cum petasone male confundunt aliqui. Petaso est coxa porcina salita costas etiam comprehendens: *perna* est petasonis pars carnosior, pedi proxima, cum ipso pede. Unde patet Poetæ nostri accurata dictio, atque Ofelli parsimonia, qui profestis diebus non *pernam* sed *pedem* tantum pernæ partem deteriorem comederet, etiam dum *integræ opes erant*.

119. *Per imbrem.*) Dum plueret, atque intermitti opus necesse erat.

Pensilis uva.) Quæ passa suspenditur, hyeme comedenda. Varro de re rust. lib. 1. cap. 58. *Cato ait ... uvas quas suspendas, opportunissimas esse duracinas, amineas, & scantianas:* & cap. 68. *pensilia ut uvæ, mala, & sorba, ipsa ostendant quando ad usum promi oporteat: quod colore mutata, & contracta acinorum, si non demseris ad edendum, ad abjiciendum dextensarum se minitantur.* Plin. lib. 14. cap. 1. *Uvæ durant aliæ per hyemem pensiles nodo concamerata, congeminatæ, conglomeratæ.* Sunt enim variæ lectiones hujus vocis.

122. *Cum duplice ficu.*) Alii intelligunt caricas seu ficus siccas duplicis generis, albas & nigras, præcoces & serotinas. Alii referunt ad ficum quæ bifera dicitur. Alii volunt significari mariscas, quæ sunt ficus grandiores at insipidæ, viles, *fatente* Martiali lib. 7. Epigr. 24. certe Ofelli convenientes frugali mensæ. Aristot. Problem. *ἰσχάδες αἱ δίχα τεχθεῖσαι*. Vide Columel. lib. 12. cap. 15. Plin. lib. 15. cap. 18. Macrob. lib. 3. cap. 20. &c.

123. *Ludus erat cuppâ potare magistrâ.*) Nullâ archiposiâ, nullo convivii rege bibendi modum præscribente: sed quasi ipsâ cuppâ duntaxat dominâ, potabamus ad arbitrium, libere, quantum placeret. De rege ac legibus convivii, lib. 1. Od. 4. & lib. 2. Od. 7. Quidam legunt *culpâ*, ut qui peccasset adversus leges convivii & symposiarchæ, in pœnam haurire cyathum juberetur: afferuntque Plaut. Stich. *Qui peccarit pocula multabitur.* Verum hæc parum congruunt simplicitati rusticæ & moribus Ofelli.

Cuppâ.) A *κύββα poculum*: Hesych. Gall. *une couppe*.

124. *Venerata Ceres.*) Religiosâ libatione Cererem venerabamur, ac precabamur ut amplam daret messem: tumque bonâ spe conceptâ hilaritati indulgebamus. Antiqui *venero* & *veneror* dixerunt. Virgil. Æneid. 3. v. 460. *Venerata sacerdos*: passivâ significatione, ut hoc Horatii loco.

126. *Sæviat atque novos, &c.*) Fortunam recte provocat Ofellus *angustam pauperiem pati* assuetus. Ad rem omnino Seneca Epist. 18. *Quod necessitati sat est Fortuna debet etiam irata.*

127. *Quanto aut ego parcius, &c.*) Ex quo Umbrenus tenet agrum meum, an Fortunæ ictus, ac diminutum victum sensimus? an corporis color, ac nitor deperiit? Imo cibi parabiles, ut ante, in promptu semper adfuerunt: eadem vivendi agendique ratio: idem animus.

129. *Nam propriæ telluris herum, &c.*) Cic. Offic. 1. n. 21. *Sunt autem privata nulla natura: sed aut veteri occupatione, ut qui quondam in vacua venerunt: aut victoria, ut qui bello potiti sunt: aut lege, pactione, conditione, sorte.* Senec. Epist. 88. *Non dominus isto sed colonus intrasti.*

Nec me, nec quemquam statuit: nos expulit ille:
Illum aut nequities, aut vafri inscitia juris,
Postremo expellet certe vivacior heres.
Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius: sed cedet in usum
Nunc mihi, nunc alii: quocirca vivite fortes:
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

INTERPRETATIO.

ullum natura constituit: iste nos abegit: istum abiget vel fraus, vel ignoratio tricarum juris, tandem certe hæres superstes. Ager ille modo sub nomine Umbreni, paulo ante Ofelli nuncupatus, nemini proprius est: at fructum afferet jam mihi, mox alteri. Quapropter constantes estote; & rebus contrariis magnos animos objicite.

ANNOTATIONES.

133. *Illum aut nequities, &c.*) Sua ipsius luxurie, vel aliena fraus & improbites: *vafri inscitia juris*: Gall. *une chicane malicieuse*. Vide postea lib. 2. Epist. 2. v. 172. & seq.

132. *Vivacior hæres*. Horet. mox ait.

. . . *Perpetuus nulli datur usus, & heres*
Heredem alterius velut unda supervenit undam.

133. *Nunc ager Umbreni, &c.*) Expressa dictio ex Luciani Epigrammate.

Αγρὸς Αχαιμενίδου γενόμην πότε, νῦν δὲ Μενίππου.
Καὶ πάλιν ἐξ ἑτέρου βήσομαι εἰς ἕτερον
Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔχειν μέ ποτ' ᾤετο, ὃ πάλιν οὗτος
Οἴεται εἰμὶ δ' ὅλως οὐδενός, ἀλλὰ Τύχης.

Ager Achæmenidæ eram olim, nunc vero Menippi. Et rursus ab alio transibo ad alium. Etenim ille possidere me putabat; & hic modo putat. Nullius autem omnino sum, sed Fortunæ.

135. *Cedet in usum nunc mihi, nunc alii.*) Lib. 2. Epist. cit.

. . . . tanquam
Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte supremâ,
Permutet dominos, & cedat in altera jura.

136. *Quocirca vivite fortes, &c.*) Quæ cum ita sint, o pueri mei, discite exemplo meo, nihil proprium vobis existimare, parvo contentis esse, & sic Fortunæ vim frangere.

SATIRA III.

Fuse tractat paradoxum illud Stoicum: Omnes stultos insanire.

Sic raro scribis, ut toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quæque retexens;

Ira-

INTERPRETATIO.

DAMASIP. *TAM infrequenter scribis, ut anno integro vix quater petas membranam, singula* tua *scripta recensens;*

ANNOTATIONES.

1. *Sic raro, &c.*) Plures hic dialogismi, sed duo sunt præcipui: prior Damasippi Philosophi cum Horatio, usque ad versum 39. ubi hunc ille Stoico supercilio redarguit, quod nihil novi scriberet: alter est Stertinii item Stoici cum Damasippo. Vel si mavis, Damasippus ipse refert Horatio Stertinii secum & cum aliis quibusdam sermocinationem sat prolixam. Atque in hac Satiricus noster exequendo solemne Stoicis placitum, carpit videlicet plerosque vanæ mentis homines, qui solos se sapere venditabant.

Ut toto non quater, &c.) Primùm se castigari insimularique desidiæ a Damasippo fingit Horatius, ut inde sensim ac pedetentim ad propositum subrepat; atque *vafer vitium* ac vulnus quod rescindere vult, *tangat*: quemadmodum ait Persius Sat. 1. v. 116.

2. *Membranam poscas.*) Ex adversariis in membranam nihil transcribis velut emendatum, atque hominum lectioni dandum: multa quidem habes in tabulis exarata, quæ perpetuo retexis, seu pauca aut nulla in chartam & mundum refers. Prisci nimirum scriptitavere primo in ceratis tabellis: ut annotavi lib. 1. Sat. 10. Deinde in charta seu papyro: lib. 1. Sat. 4. Postea in membranis: quæ pelles animalium, quod Pergami inventæ & aptatæ ad scribendum, pergamenæ dictæ sunt. Plin. lib. 13. cap. 11. S. Hieron.

Iratus tibi, quod vini somnique benignus
Nil dignum sermone canas. Quid fiet? ab ipsis
Saturnalibus huc fugisti. Sobrius ergo
Dic aliquid dignum promissis. Incipe: nil est.
Culpantur frustra calami, immeritusque laborat
Iratis natus paries dis atque poetis.
Atqui vultus erat multa & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?

Eu-

INTERPRETATIO.

adversus temetipsum iratus, quod vino & somno indulgens nihil componas dignum celebrari. Ecquid erit? Huc venisti ab ipsis Saturnalibus. Igitur sobrius scribe quidpiam pollicitis respondens. Age: nihil prohibet. Sine causa calamos accusas: nec jure cæditur paries factus adversis numinibus & poetis. At vultu multa & eximia spondebas, cum primum villa domicilio calenti te excepisset. Quid prodest adjunxisse Platonem Menandro:

ANNOTATIONES.

ron. Epist. ad Chromatium: *tam parvam Epistolam misistis.... chartam defuisse non puto, Ægypto ministrante commercia. Et si alicui Ptolemæus maria clausisset, tamen rex Attalus* (Eumenes) *membranas a Pergamo miserat, ut penuria chartæ pellibus pensaretur: unde & pergamenorum nomen ad hunc usque diem, tradente sibi invicem posteritate servatum est.* Ubi ex occasione & ἐν παρόδῳ, Lector, meminisse oportet, Pergami reges fere omnes appellari consuevisse Attalos: pariterque Ægyptios nominatos deinceps Ptolemæos, qui antea Pharaones.

Retexens.) In tabellis enim, verso stylo, ceràque complanata, licebat mutare & rescribere quidlibet: non perinde in membranis. Ovid.

Incipit, & dubitat: scribit, damnatque tabellas.
Et notat, & delet; mutat, culpatque, probatque.

Vide Quintil. lib. 10. cap. 3. sub finem.

3. *Iratus tibi quod, &c.*) Quod satis elaboratum nihil tibi videtur, irasceris & succenses tibimet: hinc relegis, deles, vertis, donec aliquid menti occurrat quod ipse probes, dignumque judices evulgari & tradi lectitandum eruditis. Epist. ad Pisones..... *carmen reprehendite quod non*
Multa dies & multa litura coercuit, &c.

4. *Dignum sermone.*) Dignum Satiris mandari, proindeque legi & laudari.

Ab ipsis Saturnalibus huc fugisti.) Quorsum huc secessisti in villam tepidiori cælo, vel foco luculantiori commodam, quasi ad scribendum aptiorem?

5. *Saturnalibus.*) In memoriam priscæ libertatis sub imperio Saturni, Romæ celebrabantur Saturnalia 14. Cal. Janu. tumque servis domini præstabant epulas, ipsique ministrabant; omni datâ quidvis loquendi licentiâ. Vide Macrob. l. 1. Saturnal. cap. 10. Athen. lib. 14. & infra Sat. 7. v. 4. ubi de *libertate Decembri*.

Sobrius ergo dic aliquid, &c.) Si quidem Romanæ plebis in Saturnalibus comessationes ac tumultus fugiens huc venisti; & quiete exoptâ à jam frueris, vinoque & somno parce indulgere licet, jam scribe quidpiam sobriâ mente dignum.

6. *Nil est.*) Nihil excusationis habes.

Culpantur frustra calami.) Non est quod pueriliter culpam rejicias in calamos parum idoneos. Vide Pers. Sat. 3. init. ubi:

Tum queritur crassus calamo quod pendeat humor.
. . . .
An tali studeam calamo?

7. *Immeritusque laborat, &c.*) Immerito cædis parietem, iratus quod votis respondentia non pariat mens. Pers. Sat. 1. v. 106. *nec pluteum cædit, &c.* Quintil. l. 10. cap. 3. *Tum illa quæ apertiorem animi motum sequuntur,..... jactare manum, torquere vultum,..... quæque Persius notat, &c.* Hic nonnulli perperam afferunt fuisse veteribus parietes ceratos, in quibus noctu scriberent si quid menti occurreret. At fuerunt tabulæ ceratæ; quas quidem, vel fortasse ipsas parietibus lecto proximis appensas, ceratos parietes interpretari licet. Prior tamen explicandi ratio magis arridet.

8. *Iratis natus paries Dis, &c.*) Qui nempe toties immerito verberetur, Poetis suam exonerantibus indignationem & iram quod animus eximia non excogitaret. Ita veteres dixere Diis adversis fieri, si quid male cederet.

10. *Si vacuum tepido, &c.*) Horatius impatiens frigoris in villam suam prope Tarentum secedere consueverat. lib. 2. Od. 6.

Ver ubi longum, tepidasque præbet
Jupiter brumas.

lib. 1. Epist. 7.

Quod si bruma nives Albanis illinet agris.
Ad mare descendet vates tuus, &c. Vide & Epist. 16.

11. *Quorsum pertinuit, &c.*) Quorsum igitur tot libros tecum detulisti? *Platonem*, ad sententias. Epist. ad Pis. *Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ. Menandrum*, ad morum imitationem, qua præcellit: *Eupolidem & Archilochum*, ad sales & acrimoniam. Quæ quidem omnia juvabant scripturum Satiras. Vide Platonis Alcibiad. poster. unde hujus materia Satiræ desumpta.

Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras virtute relictâ?
Contemnêre miser. Vitanda est improba Siren
Desidia: aut quidquid vitâ meliore parasti,
Ponendum æquo animo. Di te, Damasippe, deæque
Verum ob consilium donent tonsore. Sed unde
Tam bene me nosti? Postquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta est, aliena negotia curo,
Excussus propriis. Olim nam quærere amabam,
Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus ære:

Quid

INTERPRETATIO.

atque *Eupolim & Archilochum assumpsisse comites egregios? An speras invidiam sedare virtutem deserendo? O infelix despectui eris: fugienda est inertia mala Siren: vel pariter amittendum id omne quod meliore vitâ acquisivisti*. HORAT. O *Damasippe, Dii Deæque, propter salutare monitum, dent tibi tonsorem. Verum quomodo tam bene me cognoscis?* DAMASIP. *Postquam cunctæ meæ facultates perierunt apud Janum medium, rerum alienarum satago dimotus a propriis. Etenim pridem cordi erat investigare, quo* vase *æreo pedes abluisset Sisyphus*

ANNOTATIONES.

Platena.) Cic. de Orat. *Non intelligendi solum, sed etiam dicendi gravissimus auctor & magister Plato.* Et postea: *Platonis locutio potius poema putandum quàm Comicorum Poetarum.*

Menandro.) Hic Athenis oriundus, novæ comœdiæ scriptor eximius: quem Terentius secutus est. Quintil. lib. 10. c. 1. *vel unus*, inquit, *diligenter lectus ad cuncta efficienda sufficiat Menander: ita omnem vitæ imaginem expressit; tanta in eo inveniendi copia, & eloquendi facultas: ita est omnibus rebus, personis, affectibus accommodatus .... in omnibus mire custoditur ob hoc Poetâ decorum. Atque is quidem ejusdem operis auctoribus abstulit nomen, & fulgore quodam suæ claritatis tenebras obduxit.*

12. *Eupolin, Archilochum.*) De hoc in Epod. 6. de illo Sat. 4. lib. 1.

13. *Invidiam placare paras, &c.*) An times homines malos offendere, quod non soles, carpendo vitia eorum, & Satiricum salem iis affricando? An vero sic invidiam formidare incipis & inimicitias improborum? Cic. Catil. 1. *Hoc animo semper fui, ut invidiam virtute partam gloriam putarem, non invidiam.*

14. *Improba Siren desidia.*) Hæc enim velut Siren hominibus blanditur & perniciem affert. Frustra est quod Croquius hic comminiscitur dogmaticas Sirenes, de quibus Laertius lib. 10. in vita Epicuri: quasi ad eas invidiose alluserit Stoicus Damasippus. De Sirenibus, lib. 1. Epist. 2. v. 23.

15. *Vitâ meliore.*) Meliori vitæ parte, eâ nimirum, quæ peracta est virtutem colendo & exercendo, bonumque tibi nomen ac famam acquirendo.

16. *Damasippe.*) Is Senatoriâ dignitate clarus ad inepta mercaturæ studia & negotia deflexit: in quo perditis facultatibus, futile Stoici Philosophi nomen captavit & habitum.

17. *Donent tonsore.*) Lepida pariter & salsa gratiarum actio: adsit tonsor qui radat ac tondeat apte barbam illam tuam philosophicam prolixiorem. Nihil certe aliud optari posse videbatur homini res omnes spernenti, unamque virtutem & sapientiam æstimanti, quanquam barbâ tenus sapienti & philosopho.

18. *Postquam omnis res mea, &c.*) Posteaquam fœnore, versuris, mercaturis, omnia bona disperdidi; antiquas imagines & statuas, villas item & ædes egregias emendo venditandoque; nihil jam habens pro me gerere negotii, res alienas deinceps curo: sic mihi nota sunt quæ ad te pertinent.

Janum ad medium.) Ad medium Romæ forum, nimirum hinc & inde Jani duplex erat effigies: medius autem locus mercatoribus frequens erat: dicebaturque Janus medius, eo quod esset duas inter Jani statuas, quarum altera Janus superior, altera Janus inferior appellabatur. Hinc postea lib. 1. Epist. 1. v. 54.

Virtus post nummos. Hæc Janus summus ab imo
Perdocet.

Meminit etiam Tull. in fine lib. 2. Offic. *a quibusdam viris optimis ad medium Janum sedentibus commodius disputatur de quærenda, de collocando, etiam de utenda pecuniâ.* Et Philip. 6. *de statua illâ palmari non possem sine risu dicere*: L. ANTONIO JANI MEDII PATRONO. *Itane? Janus medius in L. Antonii clientelâ sit?*

20. *Olim nam quærere amabam, &c.*) Corinthium æs, vasaque antiqua studebam cognoscere: v. gr. quæ Sisyphi ævo conflata, signata, cælata: nec non quæ haberentur mollius ac solertius fabricata.

21. *Sisyphus.*) Æoli filius, Corinthi rex: de quo lib. 2. Od. 14. v. 20. & Epod. ult. v. 16.

Digitized by Google

Quid sculptum infabrè, quid fusum durius esset.
Callidus huic signo ponebam millia centum:
Hortos egregiasque domos mercarier unus
Cum lucro noram: unde frequentia Mercuriale
Imposuere mihi cognomen compita. Novi,
Et morbi miror purgatum te illius. Atqui
Emovit veterem mire novus; ut solet, in cor
Trajecto lateris miseri capitisque dolore:
Ut lethargicus hic cum fit pugil, & medicum urget.
Dum ne quid simile huic, esto ut lubet. O bone, ne te
Frustrere, insanis & tu, stultique prope omnes,
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Descripsi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus jussit sapientem pascere barbam,
Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.

Nam

INTERPRETATIO.

ille callidus: quid sine arte incisum, quid imperite conflatum esset. Ego *solers illi statuæ* pretium *statuebam centena millia: solusque noveram hortos & ædes magnificas emere cum quæstu. Quocirca plateæ celebres cognominarant me Mercurii amicum.* HOR. *Scio & admiror te liberatum eo morbo.* DAMAS. *Nimirum veterem* morbum *novus depulit miro modo: sicut fit quando laborantis lateris aut capitis ægritudo transit ad stomachum: atque lethargicus aliquis fit pugil, & medicum verberat.* HOR. *Esto quidvis, dummodo non accidat quidquam par isti.* DAMASIP. *O bone, ne aberres, tu quoque insanus es, pariterque stulti omnes, si* quidem *vera docet Stertinius; a quo ego pulcra hæc documenta sponte hausi tum cùm me consolatus præcepit alere barbam sapientem, ac lætum redire a ponte Fabricio.*

ANNOTATIONES.

23. *Callidus huic signo, &c.*) Tanquam peritissimus istarum rerum æstimator, & negotiator famosus, ego pretium imponebam signis, statuis, ædibus magnificis, &c.

Millia centum.) Supple sestertiûm. Vide Annot. lib. 2. Sat. 3. v. 25.

24. *Hortos egregiasque domos, &c.*) Cic. lib. 7. Ep. 23. emptorem exoptat vanum quempiam & fatue curiosum Damasippi similem, cui vendere possit signa quædam haud sibi grata. Et Epist. 32. lib. 12. Atticum rogat ut Damasippum aggrediatur, atque ab eo quosdam agros sibi mercetur ad ripam Tiberis sitos.

25. *Mercuriale.*) Antonomastice nimirum. Nam commune hoc alioqui mercatorum & lucrionum cognomen. Quid leg. *Mercuriali*, pari sensu. Mercurium præesse lucro & mercaturæ, cuilibet est compertum. lib. 1. Od. 10.

27. *Morbi miror purgatum.*) Miror te purgatum eà vesanà libidine mercandi cum lucro.

28. *In cor trajecto lateris capitisque dolore.*) Ne hic cor ipsum, sed stomachum aut ventriculum intellige. Græcis καρδία cor significat, item stomachum sive os ventriculi superius, indeque pro ipso ventriculo ponitur. Eo sensu percommode intelligitur quod dicitur hic in cor e capite vel latere dolor trajici; primum quidem, cum pituita corrupta in ventriculum e capite defluit: alterum vero, cum bilis in latere sæviens effunditur in ventriculum; atque illinc ægritudinem huc & malum transfert, osque ventriculi afficit.

30. *Ut lethargicus hic cum fit pugil.*) Quando lethargus morbus vertitur in phrenitim. Scilicet veternum creat frigidior & abundantior pituita: quæ si qua ratione accendatur, cerebri membranas inflammat, mentisque perturbationem, delirium, furorem gignit: quo fit ut phreneticus æger quemvis impetat quasi *pugil*, nec ipsi parcat medico. Corn. Cels. lib. 2. cap. 20.

31. *Dum ne quid simile huic, &c.*) Festive hoc & satirice Horatius: o Damasippe, sis licet insanus, ac, mutato morbo, phreneticus quantumlibet, modo ne pugnis me contundas ac verberibus urgeas.

O bone, ne te frustrere, &c.) En arripit occasionem Stoicum dogma aggrediendi & expendendi.

33. *Stertinius.*) Ut gravis auctor profertur ille statim, ad fidem faciendam. De eo postea l. 1. Epist. 12.

35. *Jussit sapientem pascere barbam.*) Nimirum exteriorem sapientiæ speciem assumere jussit, ac barbam deinceps alere ad umbilicum usque promissam. Is erat Philosophorum habitus, seu ad venerationem, seu ad neglectum corporis indicandum. Pers. Sat. 4. init. *barbatum magistrum* vocat Socratem. Arnob. lib. 6. Æsculapii gravitatem notat ex *barba amplissimâ, boni ponderis, ac philosophicæ densitatis*.

36. *Atque a Fabricio, &c.*) Et prohibuit ne in rerum mearum desperatione me præcipitem darem in fluvium Tiberim e ponte Fabricio.

Digitized by Google

Nam male re geſtâ cum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter ſtetit: & cave faxis
Te quidquam indignum: pudor, inquit, te malus urget;
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.
Primum nam inquiram, quid ſit furere: hoc ſi erit in te
Solo: nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala ſtultitia & quæcunque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Cryſippi porticus & grex
Autumat. Hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. Nunc accipe quare
Deſipiant omnes, æque ac tu, qui tibi nomen
Inſano poſuere. Velut ſilvis, ubi paſſim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille ſiniſtrorſum, hic dextrorſum abit: unus utrique
Error, ſed variis illudit partibus. Hoc te
Crede modo inſanum, nihilo ut ſapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Eſt genus unum
Stultitiæ, nihilum metuenda timentis: ut ignes,
Ut rupes, fluvioſque in campo obſtare queratur.
Alterum & huic varium, & nihilo ſapientius, ignes
Per medios fluvioſque ruentis: clamet amica

Ma-

INTERPRETATIO.

Enimvero perditis opibus cùm obvoluto capite vellem me præcipitare in fluvium, opportunus adfuit, aitque (Stertin.) *Cave* ne *perpetres aliquid te indignum: improba te verecundia afficit, qui times inſanus exiſtimari ab inſanis. Etenim ſciſcitabor primum, Quid ſit inſanire: Quod ſi reperiatur in te uno, nihil ultra loquar, ne impavide mortem oppetas.* Atqui *ſchola & diſcipuli* Chryſippi *ſtatuunt inſanum* eſſe *quemcumque prava ſocordia & quælibet veritatis ignoratio detinet in errore. Atque ſententia iſta populos æque ac principes complectitur,* uno *excepto Sapiente. Jam intellige cur perinde ut tu inſaniant* ii *omnes, qui te inſanum vocant. Quemadmodum* in *ſilvis, ubi paſſim error vagabundos agit extra veram viam: hic ad lævam, iſte ad dextram pergit: ambo æque aberrant etſi diverſâ ratione decepti. Sic te deſipere exiſtima, ut qui te illudit haud minus inſipiens caudam trahat. Eſt fatuitatis altera ſpecies, metuentis ea quæ formidari non debent; velut* ſi quis *conqueratur flammas, ſcopulos, flumina,* ſibi *obſtare in campo: altera priori diſſimilis minime vero ſanior,* temere *petentis medios ignes ac fluvios.* Quamvis

ANNOTATIONES.

Fabricio.) Is inſulam Tiberinam urbi Romæ jungit, a Fabricio Conſule ædificatus: hodie *Ponte giudeo*, quod Judæis habitetur: item *Ponte di quatro capi*, ſeu quatuor capitum, vulgo dicitur, ob quadrifrontis Jani ſtatuam ibi extantem.

37. *Operto capite.*) Seu pudoris & indignationis cauſâ: ſeu ob contemptum lucis hujus ac vitæ.

38. *Dexter.*) Contra *lævus*, malum & infortunium deſignat.

43. *Mala ſtultitia.*) Vitioſa animi affectio a veri cognitione aliena, ſapientiæ contraria: nam alioqui furor ſeu phreneſis ſapienti etiam contingere poteſt ex atra bile, nec vitio cuiquam verti debet.

44. *Chryſippi porticus.*) Porticus, græce στοά, ſignificat ſcholam Stoicam; eo quod in porticu deambulantes Zeno ejus auctor ac deinceps alii philoſopharentur. *Chryſippi* vero dicitur hic, quod eam fulcire putabatur ille, ut ait Tull. Acad. qu. Vide lib. 2. Sat. 3. v. 127. Annot.

45. *Formula.*) Apud Juriſconſultos formulæ dicuntur ſolemnes quædam propoſitiones ad veritatis indagationem dirigentes: axiomata ſeu placita vocant philoſophi.

53. *Caudam trahat.*) Æque, ut tu, ridiculus & inſanus habendus. Dictio proverbialis ex eo facta, quod ebriis & inſania pueri ſoliti ſint tergo appendere quidpiam inſtar caudæ, ad ludibrium; veluti exprobrantes ſic hominibus illis quod in beſtiæ naturam & ſpeciem degenerarint. Abſurdi ſunt qui *caudam trahere* interpretantur, ſuperbe incedere, & terram ſyrmate verrere.

Mater, honeſta ſoror, cum cognatis, pater, uxor:
Hîc foſſa eſt ingens, hîc rupes maxima: ſerva:
Non magis audierit, quam Fuſius ebrius olim,
Cum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
Mater te appello, clamantibus: huic ego vulgum
Errori ſimilem cunctum inſanire docebo.
Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo:
Integer eſt mentis Damaſippi creditor? eſto:
Accipe, quod nunquam reddas mihi, ſi tibi dicam:
Tune inſanus eris, ſi acceperis? an magis excors
Rejectâ prædâ, quam præſens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio: non eſt ſatis: adde Cicutæ

No-

INTERPRETATIO.

autem *ſedula parens*, *bona ſoror*, *pater*, *conjux*, *propinqui* omnes *increpent*: *Illic* eſt *barathrum immane*, *illic horrendus ſcopulus*, *cave* tibi: *haud magis auſcultabit quam Fuſius quondam temulentus*, *dum ſopitam Ilionam ageret*, *quando mille ducenti Catieni inclamabant*: *O parens te invoco*. Porro *oſtendam homines univerſos huic pari inſaniâ laborare*. *Deſipit* certe *Damaſippus mercando antiquas imagines*. An vero *ſapit qui credit Damaſippo*? *Age*: *ſi tibi dicam*: *Accipe quod nunquam mihi reddas*, *an tu deſipere* exiſtimeris *ſi accipias*? *an inſanior*, *ſi prædam repudiaveris a Mercurio propitio oblatam*? Jube *ſcribi* accepta *a Nerio decem* millia: *nec ſufficit*: *adjunge centenas*

ANNOTATIONES.

60. *Fuſius ebrius.*) Actor ille tragicus, cum dormientis Hecubæ ſive Ilionæ ſomnum ſimulare deberet, ex vino & potu vere ſopitus, fruſtra ab inclamantibus vocatus nequaquam evigilavit.

61 *Ilionam.*) Ex tragœdia Attii, vel Pacuvii, in qua Polydori a Polymneſtore Thraciæ rege clam interfecti umbra ſororem ſuam Ilionam Polymneſtoris uxorem noctu vocat dormientem, ut ſuis manibus juſta perſolvat, inhumatumque ſepeliat. Quidam volunt hic intelligi Hecubam, tum quod eſſet vere Polydori mater, tum ex ſequentibus verbis, tum ex Euripide & Cicerone: conjiciuntque Hecubam alio nomine Ilionam forte dictam. Sed quid opus iſtis? Ilionam matrem appellat Polydorus, vel ætatis provectæ, aut venerationis, aut etiam miſerationis excitandæ causâ. Adde quod puer ille domi fuerat ab Iliona velut a parente educatus. Vide Euripid. Hecub. Virg. Æn. 3. Cic. Academ. Quæſt. 2. &c.

Catienis mille ducentis clamantibus.) Certe hiſtrio Catienus Polydori clamantis partes agebat. Quare vero dicuntur clamaſſe plures Catieni: vel Catienus pluries iteraſſe ac repetiiſſe, Mater te appello, accipiendus: vel alii hiſtriones, vel potius ſpectatores errorem intelligentes ſugillanteſque ſucclamarunt; atque ut eſt in Epiſt. ad Piſones, *Romani pedites equiteſque cachinnum ſuſtulerunt*. Errant qui chorum Tragicum intelligi poſſe opinantur: tum quod unius Actoris partes ſuſtinet chorus; tum præſertim quod videatur eſſe contra decorum, ut matrem appellet chorus ſimiliter cum Polydoro, & accinat umbræ, quæ ſola ſoli apparere & loqui ſupponenda eſt.

62. *Mater te appello.*) Tull. 1. Tuſcul. n. 106. *Ecce alius exoritur e terra, qui matrem dormire non ſinat.*

Mater te appello, tu quæ curam ſomno ſuſpenſam levas,
Neque te mei miſeret. Surge, ſepeli natum,
Priuſquam feræ volucreſque, &c.

Pro P. Sextio, num. 126. *Cum veniret, emergebat ſubito; cum ſub tabulas ſubrepſerat, ut*, Mater te appello, *dicturus videretur*. Acad. q. 2. *Quid Iliona ſomno illo? Mater te appello. Nonne illa credit filium locutum, ut vere experrecta etiam crederet?*

Huic ego vulgum, &c.) Oſtendam ego vulgus omne tanto erroris ſopore obrutum veluti Catienus ille, ut nullis admonitionibus retrahi queat a ſtudio lucri: imo ſæpe non advertat omnia ſua perdendi periculum, dum ad ſpeciem quæſtus fertur.

65. *Damaſippi creditor.*) Perillius, de quo mox, qui ſtulte Damaſippo verſipelli & doloſo credit ſeu ſtatuas, vaſa, domos; ſeu pecuniam his emendis: ſtulte quoque & fruſtra operâ Nerii argentarii, & ſolertiâ Cicutæ aſtuti fœneratoris vel tabellionis utitur ad nectendum belle ac rite debitorem. Quippe is velut Proteus effugiet creditorem, ac tot artibus eludet, ut debitum nunquam reddat.

69. *Scribe decem a Nerio.*) Ita Perillius Damaſippo tradens mutuo pecuniam ſuam dictare intelligendus, apud Nerium: o Damaſippe, ſcribe te decem millia æris e pecunia mea accepiſſe a Nerio, ſive per manus Nerii, ut ajunt: ſcilicet in commentariis ſeu codicillis Nerii argentarii mei ſyngrapham & chirographum inſcribe, ad majorem crediti mei ſecuritatem.

Nodoſi tabulas centum; mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in jus malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo avis, modo ſaxum, & cum volet, arbor.
Si male rem gerere inſani eſt; contra, bene ſani:
Putidius multo cerebrum eſt (mihi crede) Perilli,
Dictantis quod tu nunquam reſcribere poſſis.
Audire, atque togam jubeo componere, quiſquis
Ambitione malâ, aut argenti pallet amore:
Quiſquis luxuriâ triſtive ſuperſtitione,
Aut alio mentis morbo calet. Huc propius me,
Dum doceo inſanire omnes, vos ordine adite.

Dan-

INTERPRETATIO.

cautiones, & millena vincula vafri Cicutæ: iſtas omnes *catenas nihilominus excutiet improbus Proteus. Cumque ad judicium pertrahes exultantem in ærumnis aliorum, fiet aper, mox avis, deinde rupes & arbor, quando libuerit. Si inſipientis eſt bona diſperdere, contrarium vero* facere; *ſapientis; fidem habe mihi, longe inſanior eſt Perilli mens ſcribi jubentis quod tu nunquam exſolvere queas. Quicunque improbâ honorum vel pecuniæ cupiditate afficitur, quicunque luxuriâ vel mæſtâ ſuperſtitione aliove animi vitio exæſtuat, togam aptet, meque auſcultet velim. Appropinquate iſtuc,* atque *ordine ad me accedite ſinguli, dum oſtendo omnes deſipere.*

ANNOTATIONES.

Adde Cicutæ nodoſi tabulas.) Adde ſi vis aſtutiam & nodos, quibus ſcit callidus Cicuta debitores conſtringere: confice tabulas conceptis rite & cautè verbis; uno verbo adhibe quaslibet cautiones, ſtipulationes & obligationum inſtrumenta, velut totidem nexus & catenas: hæc omnia profecto caſſa & vana erunt. Juvenal. Sat. 8. v. 50.

... *juris nodos, & legum ænigmata.*

71. *Proteus.*) Is Ægypti rex in varias ſe species transformabat, ut fabulantur, ſicque facile fugiebat quosvis perſequentes: huic ſimilem dicit Horatius fraudulentum debitorem, qui tricarum juris peritus litigando, tergiverſando, præſcribendo, creditoris actiones creditum repoſcentis improbe eludere.

72. *Cum rapies in jus malis videntem alienis.*) Cum jure perſequeris debitorem ſceleratum ac perfidum, qui te creditorem deludit, tuasque vanas ſollicitudines affatim & impense deridet. Alia pridem erat lectio: *cum rapies in jura malis ridentem alienis:* quam quidem utpote clariorem expreſſi in interpretatione mea. Placuit vero ſubſiſtere eruditis dictionem ac ſenſum rimari ſubtiliorem, & aſſerere expreſſam hic ab Horatio ſententiam ex Homeri Odyſs. 20. ſub finem, ut *alienis videre malis*, id eſt, *maxillis*, ſit effuse cachinnari, ſoluto riſu, propriis malis ſeu maxillis haud parcendo perinde ac alienis: quemadmodum rei alienæ ac mutuo ſumptæ minus parcitur quam propriæ. Locus Homeri eſt, [illegible] ... [illegible] *procis autem Pallas immoderatum riſum movit ... illi vero maxillis ridebant alienis.*

73. *Fiet aper, modo avis, &c.*) Alludere videtur ad morem regum Ægyptiorum, de quo Diodorus. Hi enim modo leonis, tauri, draconis effigiem, modo arborem, modo ignem, alias unguenta ſupra caput geſtabant, principatûs inſignia; tum ad ornatum ſuum, cum ad ſuperſtitionem populis injiciendam. Et hinc ſane manavit fabula de mutabilitate & multiplici variâque transformatione Protei.

75. *Perilli.*) Creditoris, non tabellionis, ut vult Torrentius: refragatur enim ſenſus. Minus quippe tabellionis, at certe maxime creditoris refert, ſi debitor ſolvendo non fuerit.

76. *Dictantis quod tu nunquam reſcribere poſſis.*) Tibi mutuum præbentis, adeoque dictantis ſyngrapham acceptæ teſtem pecuniæ, quam nunquam redditurus ſis. Porro quia obligatio fiebat ſcripturâ, hinc *ſcribere* ſignificat mutuo ſumere: proindeque *reſcribere* eſt ſcripturam delere, factam obligationem diſſolvere, mutuum ſive debitum reddere. Terent. Phorm.

Illud argentum mihi jube reſcribi.

77. *Togam jubeo componere.*) Ne defluens illa vos interturbet dum me attendetis de re gravi loquentem.

80. *Mentis morbo calet.*) Ut febri corpus, ita mens vitiis æſtuat. S. Ambros. in Lucæ cap. 4. *Variis criminum febribus caro noſtra languebat, & diverſarum cupiditatum immoderatæ æſtuabat illecebris. Nec minorem febrem amoris eſſe dixerim quam caloris. Itaque illa animum, hæc corpus inflammat. Febris enim noſtra avaritia eſt; febris noſtra libido eſt; febris noſtra luxuria eſt: febris noſtra ambitio eſt: febris noſtra iracundia eſt.*

Danda est ellebori multo pars maxima avaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Heredes Staberî summam incidêre sepulcro:
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arrî:
Frumenti quantum metit Africa. Sive ego prave,
Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi. Credo
Hoc Staberî prudentem animum voluisse. Quid ergo
Sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo
Heredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, & cavit nihil acrius: ut si
Forte minus locuples uno quadrante periret,
Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,

Vir-

INTERPRETATIO.

Longe maxima pars ellebori danda est avaris: At *ignoro num ratio illis destinet Anticyram totam*. *Staberii heredes* legatam sibi *summam insculpsere tumulo*: *quod nisi fecissent debebant populo dare centum paria gladiatorum*, *& convivium*, *ad libitum Arrii*; tantum etiam *tritici quantum colligit Africa*. Præterea voluerat ascribi: *Seu male seu bene illud ego jussi*, *ne sis mihi censor*. *Existimo sapienter hoc a Staberio jussum*. DAMAS. *Quid igitur voluit quando pecuniæ* legatæ *summam jussit sepulcro ab heredibus incidi*? STERTIN. Nempe *quandiu in vivis fuit*, *censuit paupertatem summum* esse *malum*; *nihilque magis* ille *fugit*, quam eam: *ne si*, *fortasse obiisset minus dives uno quadrante*, *ipse sibi inimicus* fuisse *existimaretur*. *Enim-*

ANNOTATIONES.

82. *Danda est ellebori pars maxima avaris.*) Ad medendum insaniæ illorum maximæ. Plin. l. 25. cap. 5. *Nigrum elleborum medetur paralyticis*, *insanientibus... trahit alvum*, *& bilem*, *pituitasque*.

83. *Anticyram.*) Insulam ellebori feracissimam. Vide Epist. ad Pis. v. 300. annot. Plin. mox cit. *Drusum Tribunorum popularium clarissimum comitiali morbo constat liberatum eo medicamento*, *apud Anticyram*. *Ibi enim tutissime sumitur*, *&c.* Pers. Sat. 4. v. 16.

... *Anticyras melior sorbere meracas*.

84. *Heredes Staberi*, *&c.*) Exemplo demonstrat quanta sit avarorum insania. Staberius opes ita deperibat, ut posteris etiam notum esse voluerit se divitem fuisse: adeoque a paupertate abhorrebat, ut nominis immortalitatem speraret, si vel epitaphium omnibus contestaretur ingentes divitias hæredibus a se relictas.

85. *Ni sic fecissent.*) Apponit damnationem & pœnas, quo hæredibus instet necessitas satisfaciendi conditionibus testamenti.

86. *Epulum arbitrio Arri.*) Ac proinde sumptuosum ex ingenio Arrii hominis valde sumptuosi. Cic. in Vatin. num. 30. quærit a Vatinio, cur *in epulo Qu. Arrii atratus*, seu, *cum toga pullo accubuisset*... subditque: *ita illud epulum est funebre*, *ut munus sit funeris*, *&c.* & paulo post: *ex epulo magnificentissimo famem illam veterem tuam non expleres?*

87. *Frumenti quantum metit Africa.*) Hanc frumenti abundare jam dictum lib. 1. Od. 1. v. 10. jam vero dicendum, ex hac magnam annonæ suæ partem Romanos habuisse. Nam licet e Sicilia & Sardinia frumenti plurimum colligerent, tamen Ægyptus & Africa præsertim dicebantur horrea duo populi Rom. Varro de re Rust. lib. 2. *Manus movere maluerunt in theatro ac circo*, *quam in segetibus ac vinetis*: *frumentum locamus qui nobis advehat*, *qua saturi fiamus ex Africa & Sardinia*, *&c.* Cornel. Tacit. Annal. 12. *Olim ex Italiæ regionibus longinquos in provincias commeatus portabant*: *neque nunc infœcunditate laboratur*; *sed Africam potius & Ægyptum exercemus*, *navibusque & casibus vita populi Rom. permissa est*. Apud Claudian. de bello Gildonis, Roma sic loquens inducitur:

Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque dedere;
Ut Dominam plebem bellatoremque Senatum
Classibus æstivis alerent; geminoque vicissim
Littore diversi complerent horrea venti:
Stabat certa salus, Memphis si forte negaret.
Pensabam Pharium Gætulis messibus annum
Frugiferas certare rates, lateque videbam
Punica Niliacis concurrere carbasa velis.

Sive ego prave, *&c.*) Hoc referunt ad Damasippum nonnulli certe perperam: melius alii ad Staberium.

88. *Ne sis patruus mihi.*) Noli me reprehendere, ut solet ultro patruus nepotes. Vide lib. 3. Od. 12.

Credo hoc Staberi prudentem, *&c.*) Loquitur Stertinius.

89. *Prudentem animum voluisse.*) Alii legunt *prudentem animum vidisse*, & explicant, *providisse*, sagaciter, nec absurde.

94. *Videretur sibi nequior.*) Utpote qui non cavisset ingens malum, cum posset, nec bona tot sibi procurasset ex opibus manantia.

Virtus, fama, decus, divina humanaque, pulcris
Divitiis parent; quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus, sapiens etiam, & rex,
Et quidquid volet: hoc veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. Quid simile isti
Græcus Aristippus? qui servos projicere aurum
In media jussit Libyâ; quia tardius irent
Propter onus segnes? Uter est insanior horum?
Nil agit exemplum litem quod lite resolvit.
Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
Nec studio citharæ, nec Musæ deditus ulli:
Si scalpra & formas non sutor, nautica vela
Aversus mercaturis; delirus & amens
Undique dicatur merito. Quid discrepat istis
Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
Compositis, metuensque velut contingere sacrum?
Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum,

Ac

INTERPRETATIO.

vero præclaris opibus obediunt universa, probitas, existimatio, gloria, divina atque humana: quisquis illas comparaverit, is habebitur nobilis, strenuus, justus, prudens quoque, nec non rex, & quodcumque libuerit. Itaque ille sibi *pollicitus est hoc magno honori futurum tanquam a virtute profectum. Quid simile huic* egit *Græcus Aristippus, qui famulis imperavit in media Lybiâ aurum abjicere, eo quod lentius progrederentur ob onus graves? Uter horum magis desipit?* DAMAS. *Nihil prodest exemplum quod controversiam controversiâ dirimit.* STERTIN. *Si quis emat citharas, emtasque unum in* locum *deferat nec peritus citharæ* pulsandæ *aut ullius musicæ: Si scalpra & formas* congerat qui *non* est *sutor*; aut *vela nautica qui a mercatura abhorret: insanus & vecors ab omnibus jure appelletur.* Atenim *quid ab his differt* ille *qui aurum & nummos accumulat, ignorans* bene *uti comparatis, ac timens* illa *contingere quasi rem sacram? Si quispiam jacens continuo excubet prope magnum tritici cumulum,* armatus *ingenti fuste; nec inde famelicus audeat granum accipere* licet do-

ANNOTATIONES.

98. *Hoc veluti virtute paratum, &c.*) Hinc igitur tantâ curâ divitias congessit ac servavit, quod ex his sibi provenirent affatim fructus virtutis uberrimi & præstantissimi, ut quidem existimabat fatue. Juvenal. Sat. 14 v. 136.

Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phrenetis,
Ut locuples moriaris, egenti vivere fato.

99. *Quid simile isti græcus, &c.*) Sic varia sunt insaniæ genera. Staberius insaniebat pecuniæ amore: contra desipit Aristippus nimio ejus contemptu; quippe qui necessarium abjiciat viaticum, futili prorsus ratione.

109. *Aristippus.*) In genere Cyrenaicus, Athenas venit Socratem auditurus; sectæ Cyrenaicæ auctor fuit: primus Socraticorum institutionis mercedem exegit. Gestabat ejus famulus in itinere pecuniam, & cum onere se pressum questus esset: Effunde quod nimis est, inquit Aristippus: & fer quod potes. Laert. ex Bione, Suidas, &c. alii aliter rem narrant. Porro quod *Græcus* appellatur hic, ratio varia affertur: vel quod græce philosophatus sit; vel quod Socratis audiendi causâ Athenis commoratus sit: vel quod esset ex insula Therâ, quæ Græca erat colonia.

102. *Uter.*) An Staberius, an Aristippus.

103. *Nil agit exemplum, &c.*) Incertum quidem ex incerto, obscurum ex obscuro minime elucescit.

104. *Si quis emat citharas, &c.*) Conglobatis exemplis explicatur avari insania. Qui pecunias quæ sunt ad usum, & *χρήματα* proinde Græcis dicuntur, magno studio congerit, nec iis utitur; prorsus est similis homini citharas comparanti, quas pulsare nescit, &c.

106. *Scalpra & formas.*) Instrumenta sutoria, cultros, pedes ligneos, &c.

Digitized by Google

Ac potius foliis parcus veſcatur amaris:
Si poſitis intus Chii veteriſque Falerni
Mille cadis (nihil eſt, tercentum millibus) acre
Potet acetum: age, ſi & ſtramentis incubet, unde-
Octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putreſcat in arca:
Nimirum inſanus paucis videatur, eo quod
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius aut etiam hæc libertus ut ebibat heres,
Diis inimice ſenex cuſtodis, ne tibi deſit?
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſque dierum,
Ungere ſi caules oleo meliore, caputque
Cœperis impexâ fœdum porrigine? Quare
Si quidvis ſatis eſt, perjuras, ſurripis, aufers
Undique? Tun' ſanus? Populum ſi cædere ſaxis
Incipias ſervoſve tuos, quos ære pararis;
Inſanum te omnes pueri clamentque puellæ.
Cùm laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? quid enim? neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro, ut demens genitricem occidit Oreſtes.
An tu reris eum occiſâ inſaniſſe parente?

Ac

INTERPRETATIO.

minus, imo parcens illi *alat ſe oleribus acerbis: ſi conditis in* cella *Chii & Falerni vetuſti cadis mille (parum eſt,* imo *tercentis millibus) acre bibat acetum: Quin etiam ſi in ſtramine decumbat annos ætatis habens octoginta uno minus, cui in arcula putreſcat ſtragulum veſtimentum, lumbricorum & vermiculorum cibus:* is *videlicet non multis cenſeatur deſipere, quoniam hominum pars maxima ſimili vitio laborat.* Vah *ſenex numinibus inviſe,* an *ea ſervas ut filius vel etiam libertus heres abſumat,* an *ne egeas? etenim quàm minimum ex acervo diminuet quæque dies, etiamſi meliori oleo perfundere incœperis braſſicas & caput impexum ac porrigine immundum? Quod ſi quidlibet* parvum *ſufficere* dicas, *cur violas fidem, cur deprædaris ac furaris undequaque? an tu ſapis? Si lapidibus petas populum aut famulos pecuniâ emptos, inſanire te dicent pueri cuncti & puellæ. Quando reſte conjugem vel toxico matrem occidis, an mente ſanâ es? Nec tu id perpetras Argis, nec ferro; ſicut Oreſtes furioſus interemit parentem. Nunquid putas eum in furorem actum poſt matrem interfectam,*

ANNOTATIONES.

114. *Foliis amaris.*) Vel ſilveſtribus oleribus, quæ hortenſibus ſunt amariora; vel male conditis, & hinc inſipidis & acerbis.

115. *Chii.*) Vini exquiſiti ex inſula Chio. lib. 3. Od. 19. v. 5. *Falerni*. lib. 1. Od. 20.

117. *Acetum.*) Vinum aceſcens, corruptioni proximum.

Stramentis incubet.) Strato vili ac duro, cum habeat molliores ſtragulas, periſtromata, &c.

123. *Diis inimice.*) Dant enim Dii utilia hominibus, non ut recondant, ſed ut ad uſum promant: at avarus adeo metuit ne ſibi aliquando quod opus eſt deſit, ut ſemper deſit, cum iis quæ adſunt non utatur.

125. *Ungere ſi caules.*) Si victu paulo meliore ac lautiore utaris. Vide l. 1. Sat. 6. ſub finem.

126. *Porrigine.*) E ſordibus & incuriâ pectendi capitis oritur porrigo, quo vitio caput furfuribus velut farinâ obſitum in ſquamulas quaſdam reſolvitur.

131. *Cùm laqueo uxorem, &c.*) Carpit Horatius quoſdam ſceleratos ſui temporis, quales Scæva, de quo hujus lib. Sat. 1. v. 53. & Nerius, de quo Perſ. Sat. 2. v. 14.

Nerio jam tertia ducitur uxor.

Hic nempe, ut dotibus potiretur, uxores necabat; ille matri vitam eripiebat, ut hæreditatem adiret, vel ne diutius aleret.

132. *Neque tu hoc facis Argis.*) Non in urbe græcâ, ſed Romæ.

133. *Nec ferro.*) Sed veneno. Sarcaſmus. cit. Sat. 1. hujus lib.

Oreſtes.) Hic matrem Clytemneſtram peremit ulturus patrem Agamemnonem ab ea interfectum. Vide Sophocl. Electram; Euripid. Oreſten. Senec. Agamemnonem.

Ac non ante malis dementem actum Furiis, quàm
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo est habitus male tutæ mentis Orestes,
Nil sane fecit quod tu reprehendere possis.
Non Pyladen ferro violare aususve sororem
Electram: tantum maledicit utrique, vocando
Hanc furiam, hunc aliud, jussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus & auri,
Qui Vejentanum festis potare diebus
Campanâ solitus trullâ, vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres
Jam circum loculos & claves lætus ovansque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: mensam poni jubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum: hominem sic erigit: addit & illud:
Ni tua custodis, avidus jam hæc auferet heres.
Men' vivo? Ut vivas igitur, vigila: hoc age. Quid vis?
Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Ingens accedat stomacho fultura ruenti.

Tu

INTERPRETATIO.

nec Furiis mente dejectum priusquam acutam securim calefecerit in faucibus parentis? imo ex quo tempore *Orestes dicitur insaniisse, certe nihil commisit quod tu damnare queas. Nec Pyladem, nec sororem Electram gladio petiit: ambos dicteriis dumtaxat incessit, hanc vocans furiam, illum* autem *aliud, quod micans bilis suggessit. Opimius indigens auro & argento domi reconditis, qui poculo fictili e Campania bibere Vejentanum consueverat festis diebus, vappam autem nefastis, olim oppressus est veterno maximo; adeo ut heres exultans ac triumphans jam curreret ad arcam & claves.* At *hunc medicus fidus & velox expergefecit istâ ratione: mensam admoveri imperavit, effundique saccos nummorum, ac plures accingi ad supputandum. Ita verum excitavit, adjungens hae etiam* verba: *nisi tua defendis, ea mox heres inhians asportabit.* Me scilicet *vivente?* exclamat æger. Ergo *ut vitam retineas*, inquit medicus, *expergiscere: istud cura. Quid præcipis? Venæ te imbecillum destituent, nisi alimenta & fulcrum validum adhibeantur labenti stomacho.*

ANNOTATIONES.

135. *Ante dementem.*) Quocirca tu, Scæva, Oreste nequior & insanior.

Actum Furiis.) Virgil. Æn. 4. v. 471.

Agamemnonius scenis agitatus Orestes
Armatam facibus matrem & serpentibus atris
Cum fugit, ultricesque sedent in limine Diræ.

139. *Pyladen.*) Amicum: vide Cic. de amic. n. 24. Porro singularis Orestem inter & Pyladem amicitia etiam proverbio decantata. Tull. de finib. 2. n. 84. *Pyladea amicitia.*

140. *Maledicit utrique.*) Aliter paulo Euripides. Sed Poetis licet adjuncta rei immutare, & comminisci nova; ut dicetur in Epist. ad Pis.

141. *Aliud quod jussit splendida bilis.*) Aliud convicium, quod suggerebat iracundia, seu furor e flavâ bili. Alii atram bilem interpretantur. Pers. Sat. 3. v. 8. *Vitrea bilis.*

142. *Pauper Opimius.*) Opimia gens Romæ præclara celebritatem dedit Opimiano etiam vino & marmori. Hic *pauper* dicitur ob sordidam avaritiam, cui deest tam quod habet quam quod non habet: ut habet adagium.

143. *Vejentanum.*) Vinum insipidum & vile e Vejentano Hetruriæ agro: meminit Pers. Sat. 5. v. 147.

. . . . . . *Vejentanumque rubellum*
Exhalet vapidâ læsum pice sessilis obba.

Festis diebus.) Quibus tamen lætitiæ causâ vinum optimum debet poni.

144. *Campanâ trullâ.*) Vase fictili e Campania.

Vappam.) Corruptum vinum. l. 1. Sat. 1.

146. *Claves.*) Ad arcas aperiendas, auferendosque nummos Opimii.

152. *Men' vivo?*) Inquit expergiscens ille e veterno, ad sonitum pecuniæ commotæ, & ad voces jacturam illius minantes.

Hoc age. Quid vis?) Sermocinatio est lethargici vix evigilantis, & medici lethalem soporem discutere satagentis.

Tu cessas? agedum: sume hoc ptisanarium oryzæ.
Quanti emtæ? Parvo. Quanti ergo? Octo assibus. Eheu!
Quid refert, morbo, an furtis, pereamne rapinis?
Quisnam igitur sanus? Qui non stultus. Quid avarus?
Stultus & insanus. Quid? si quis non sit avarus,
Continuo sanus? Minime. Cur Stoice? Dicam.
Non est cardiacus (Craterum dixisse putato)
Hic æger. Recte est igitur, surgetque? Negabit:
Quod latus aut renes morbo tententur acuto.
Non est perjurus neque sordidus. Immolet æquis
Hic porcum Laribus. Verum ambitiosus & audax.
Naviget Anticyram. Quid enim differt, barathrone
Dones quidquid habes, an nunquam utare paratis?
Servius Oppidius Canusi duo prædia, dives
Antiquo censu, natis divisse duobus
Fertur, & hoc moriens pueris dixisse vocatis
Ad lectum: Postquam te talos, Aule, nucesque Fer-

INTERPRETATIO.

quid moraris? age: accipe hanc pultem oryzæ. Quanti constat? Vili. Quanti, inquam? Octo assibus. Eheu, quid interest, utrum moriar ægritudine, an furtis & rapinis? DAMASIP. *Quis ergo* tandem *sapit?* STERTIN. *Is qui non vecors.* DAMASIP. *Quid avarus?* STERT. *Fatuus* est *& demens.* DAMASIP. *Ecquid? Si aliquis non avarus sit, an proinde sapiens?* STERTIN. *Nequaquam.* DAMASIP. *Quare, o Stoice?* STERTIN. *Explicabo. Ægrotus iste non est cardiacus: (crede tibi Craterum loqui) an ergo bene valet, atque exurget? Minime; inquiet: nam latus vel renes afficiuntur acri morbo. Non est perjurus nec sordide parcus. Ille suem mactet benignis Laribus. Atqui* est *ambitiosus ac temerarius. Navi pergat Anticyram. Quid enim interest, utrum bona tua projicias in barathrum, an acquisitis utare nunquam? Servius Oppidius veteri censu locuples duo prædia duobus filiis Canusi partitus esse narratur; moribundus autem vocasse liberos ad cubile, & sic allocutus: Ex quo te, Aule, perspexi talos ac nuces aperto si-*

ANNOTATIONES.

155. *Ptisanarium.*) Diminutivum est a ptisana: a πτίσσειν, pinsere, decorticare: est πτισάνη vel πτισσάνη, ptisana, seu hordeum pistum & a cortice purgatum, unde fit puls optimi & salubris succi restaurandis viribus accommodati. Galen. lib. 5.

Oryzæ.) Ex oryza, Gall. *du ris*, fit pariter, ut ex hordei farinâ, puls sanitati perutilis. Plin. l. 18. c. 7. *Indi maxime quidem oryzâ gaudent Italicâ* (Als. ut Itali) *e qua ptisanam conficiunt quam reliqui mortales ex hordeo: Oryzæ quidem folia carnosa, porro similia, sed latiora; altitudo cubitalis, flos purpureus, radix gemmæ rotunditatis.*

156. *Quanti emtæ.*) Adverte sordes avari moribundi plus quidem etiam tum anxii de pretio remedii necessarii ad salutem, quam de propria salute.

Octo assibus.) Als. octussibus. Gallicâ monetâ circiter *deux sols dix deniers.*

158. *Quisnam igitur sanus?*) Damasippus loquitur cum Stertinio.

161. *Cardiacus.*) Ore ventriculi affectus: laborans eo morbo, quem Græci καρδιαλγίαν nuncupant; Gallic. *mal d' estomac.*

Craterum.) Illustrem medicum tempore Augusti. Eum laudat Persius Sat. 3. v. 65. nec non Tullius ad Atticum.

164. *Immolet æquis hic porcum Laribus.*) Laribus diis domesticis creditam hominum curam veteres existimabant. Hinc iis sacrificabant sive ut a vitiis ac malis essent liberi eorum præsidio; sive pro collata ope grati. Quoniam vero mater Larium Mania dicebatur, patrocinium illorum requirebant ad depulsionem insaniæ, quæ Græcis μανία. *Porcum* ritu proprio Laribus immolari, patet ex Od. 23. l. 2.

166. *Naviget Anticyram.*) Elleborum scilicet ibi quæsiturus, ad expurgandam insaniam qua laborat. Vide supra.

Barathrone.) Ventri admodum voraci. Quidam explicant, ambitioni, quæ est veluti gurges. Proprie *barathrum* locus erat Athenis profundissimus, in quem demittebantur noxii & capite damnati. Sensus Horatii est: quid differt utrum prodigalitate an avaritiâ peccas, & ad insaniam ruas?

168. *Servius Oppidius.*) Rem illustrat exemplo patris prudentissimi filios duos a diversa insaniæ specie deterrentis.

Canusi.) Hæc urbs est Apuliæ, de qua lib. 1. Sat. 5.

169. *Divisse.*) Divisisse. Syncope.

171. *Aule.*) Fili mi.

Ferre sinu laxo, donare, & ludere vidi;
Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem;
Extimui, ne vos ageret vesania discors:
Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
Quare per divos oratus uterque Penates,
Tu cave ne minuas, tu ne majus facias id
Quod satis esse putat pater, & natura coercet.
Præterea ne vos titillet gloria, jure-
Jurando obstringam ambo: uter ædilis fuerit, vel
Vestrum prætor; is intestabilis & sacer esto.
In cicere, atque fabâ, bona tu perdasque lupinis,
Latus ut in circo spatiere, aut æneus ut stes;
Nudus agris, nudus nummis insane paternis?
Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
Astuta ingenuum vulpes imitata leonem?

Ne

INTERPRETATIO.

nu portare, necnon largiri atque ludere: Te vero, *Tiberi, mæstum supputare, & in cavis occultare; veritus* equidem *sum ne vecordia dispar vos teneret; ne tu Nomentanum, tu Cicutam imitareris. Quamobrem per deos Penates ambos obsecro, tu ne dilapides, tu ne augeas id quod pater sufficiens arbitratur ac natura definit. Insuper utrumque sacramento obligabo, ne vos capiat honorum* cupiditas: *uter vestrum ædilis aut prætor fuerit, is testimonii expers & execrandus esto.* Nempe *ut in circo magnifice incedas, vel stes ex ære conflatus, tu stulte opes in cicere & fabâ & lupinis effundas, ac prædiis & pecuniis a patre acceptis spoliere? Nimirum ut plausus quos accipit Agrippa, tu* quoque *accipias,* quasi *vafra vulpes generosum leonem æmulata?*

ANNOTATIONES.

Talos.) Ne tesseras lusorias, Gall. *dez*, accipe Lector, sed ocellatos. His enim non item illis lusitabant pueri. Suetoo. Octav. cap. 83. *Animi laxandi causâ, modo piscabatur hamo: modo talis aut ocellatis, nucibusque ludebat cum pueris minutis;* ubi *ossiculis* alii, alii *oscillis* legunt: alii etiam *ocellatis nucibus*, id est, in oculi figuram compositis.

172. *Ferre sinu laxo.*) Absque magna curâ, negligenter.

173. *Tiberi.*) Alter hic est Servii Oppidii filius.

174. *Vesania discors.*) In pueris nempe elucebant mores, jam studia micabant. Aulus propendebat in prodigalitatem, Tiberius ad avaritiam vergebat.

175. *Nomentanum.*) Hominem profusione & luxuriâ famosum: de eo lib. 1. Sat. 8.

Cicutam.) Fœneratorem avaritiæ sordidæ.

178. *Natura coercet.*) Nimirum illa paucis contenta duntaxat requirit quod sufficiat.

179. *Ne vos titillet gloria.*) Ne vos ambitione duci & teneri contingat: ne ambiatis ullum magistratum, ædilitatem, præturam, &c.

181. *Intestabilis.*) Adempto jure testimonii dicendi & condendi testamenti infamis. Gell. l. 6. cap. 7. & lib. 15. cap. 13.

182. *In cicere, atque fabâ.*) Ejusmodi nempe donaria & congiaria faciebant demulcendæ & captandæ plebis gratiâ, qui ad magistratus sibi viam munire studebant: spargebant in vulgus legumina, quæ magni tum æstimabantur a populo nondum locuplete & superbiente. Plin. lib. 18 cap. 12. varia cicerum genera affert: ejusdem vero capitis initio ita scribit: *Inter legumina maximus honos fabæ: quippe ex qua tentatus sit etiam panis.* cap. 14. *lupino*, inquit, *usus est proximus; cum sit & homini, & quadrupedum generi ungulas habenti communis.* & postea: *maceratum calidâ aquâ homini quoque in cibo est.*

183. *Latus ut in circo, &c.*) Ut in circo magnifice & gloriose ambules, cum ædilis ex more ludos Florales procurabis; tumque munera etiam plebi disperges, ad benevolentiam ejus aucupandam, atque majores aliquando magistratus capessendos. Pers. Sat. 5. v. 177.

. . . . *cicer ingere large*
Rixanti populo, nostra ut Floralia possint
Aprici meminisse senes.

Æneus ut stes.) Ut erigatur tibi statua ex ære.

184. *Nudus agris, &c*) Plures certe bona sua profuderunt in missilibus & donariis: & Milo quidem tria dicitur patrimonia consumpsisse auram venando popularem congiariis.

185. *Agrippa.*) Augusti gener, populo item dilectissimus: de eo lib. 1. Od. 6.

186. *Astuta ingenuum, &c.*) Tu pusillus magnos perperam æmulatus. Sunt qui alludi velint ad Æsopi fabulam de vulpe seu asino Cumano leoninis exuviis induto.

Digitized by Google

Ne quis humasse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
Rex sum. Nil ultra quæro plebejus. Et æquam
Rem imperito: ac si cui videor non justus, inulto
Dicere quæ sentit permitto. Maxime regum
Dii tibi dent captâ classem deducere Trojâ.
Ergo consulere & mox respondere licebit?
Consule. Cur Ajax heros ab Achille secundus
Putrescit, toties servatis clarus Achivis;
Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
Mille ovium insanus morti dedit, inclytum Ulyssem
Et Menelaum unà mecum se occidere clamans.
Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam

An-

INTERPRETATIO.

O Atrida, quare probibes ne quispiam curet sepeliendum Ajacem? AGAMEMN. Quia *rex sum*. STERTIN. Ego *unus e plebe nihil amplius interrogo*. AGAMEM. Quin & *rem justam jubeo*. *Quod si quis me iniquum judicat*, huic *per me licet impune loqui quicquid censet*. STERT. *O regum maxime, tibi numina largiantur, ut expugnatâ Trojâ classem reducas* incolumem. *Igitur interrogare, statimque responsum dare permittis?* AGAMEM. *Permitto*. STERTIN. *Quare Ajax Heros post Achillem maximus computrescit, Græcis toties liberatis inclytus? An ut lætetur populus Priami*, ipseque *Priamus* quod ille maneat *insepultus, per quem tot adolescentes patriâ sepulturâ privati sunt?* AGAMEM. Imo quod *mille oves furens trucidavit, vociferans, mactare se præclarum Ulyssem, ac Menelaum, atque ipsum me*. STERT. *At at, quando tu in Aulide filiam dilectam loco juvencæ*

ANNOTATIONES.

187. *Ne quis humasse velit, &c.*) Novus dialogos, quo ambitiosos pariter insanire demonstratur: asseriturque id quod est supra v. 45. *Hac magnos formula reges tenet*. Itaque Stertinius seu plebeius quispiam inducitur loquens cum Agamemnone, qui quidem, ut *regum maximus* appelletur, grande piaculum non dubitat perpetrare; videlicet propriam filiam ambitioni suæ magis immolat quam Dianæ aut publicæ utilitati. Vide Euripid. Iphigen. in Aulide.

Ajacem.) Telamonis filium, excepto Achille solo, fortissimum Græcorum; eorumque *insigne propugnaculum*, atque inter cæteros *capite & latis humeris eminentiorem*: teste Homero Iliad. 2. & 3. vide lib. 2. Od. 4.

Vetas cur?) Ajacem propriâ manu interfectum Teucer frater ad sepulturam efferre moliebatur: at prohibitus est jussu Agamemnonis, eo quod hostilem in Græcos animum ille præbuisset, ut mox explicabitur.

188. *Nil ultra quæro.*) Quidam legunt, *quære*, ut continuus sit Agamemnonis sermo.

195. *Gaudeat ut populus Priami, &c.*) Gaudium nempe hostibus Trojanis ingens paras: ex Iliad. 1.

Priamus.) Is non Trojæ solum, sed prope totius Asiæ rex: pater Hectoris, Paridis, aliorumque numero 50. teste Cicer. Tusc. 1. quorum 17. e legitima uxore. Hos bello Trojano fere omnes vidit ab hostibus occisos: ipse denique Trojâ captâ interemptus a Pyrrho Achillis filio.

197. *Mille ovium insanus morti dedit, &c.*) De armis Achillis mortui contendit Ajax cum Ulysse; causa vero cecidit: unde irâ & furore percitus in Græcos ulcisci putans, pecudes bene multas trucidavit. Denique ad mentem reversus facinoris pudore semet gladio peremit. Vide Sophocl. Ajac. flagell. Ovid. Metam. 13. &c.

Mille ovium.) De hac loquendi formulâ, *mille hominum, &c.* Gell. lib. 1. cap. 16. Macrob. Saturnal. lib. 1. cap. 5.

198. *Menelaum.*) Agamemnonis fratrem, Spartæ regem: cujus uxor Helena a Paride rapta Trojæ incendio flammas suppeditavit.

Unà mecum se occidere clamans.) Arietes nempe grandiores ac boves occidens Ajax arbitrabatur se mactare Agamemnonem, Ulyssem, Menelaum: & scommata etiam in eos jactabat. Sophocl. cit. Juvenal. Sat. 14.

Hic bove percussum mugire Agamemnona credit.

199. *Tu cum pro vitula, &c.*) Vide Euripid. Iphigen. in Aulide. Virg. Æn. 2. v. 116.

Sanguine placastis ventos & virgine cæsâ.

Porro totam hanc fabulam confinxerunt Poetæ ex historia Jephtæ: lib. Judic. c. 11. Item ex sacrificio Abrahæ; Genes. c. 22. Præclare Cicero l. 3. n. 95. *Quid Agamemnon, cum devovisset Dianæ quod in suo regno pulcherrimum natum esset illo anno*: (observa, Lector, historiæ varietatem seu variam narrationem) *immolavit Iphigeniam, qua nihil erat eo quidem anno natum pulchrius? Promissum potius non faciendum,* quam

Ante aras, spargisque molâ caput improbe salsâ:
Rectum animi servas? Quorsum? Insanus quid enim Ajax
Fecit, cum stravit ferro pecus? abstinuit vim
Uxore & nato: mala multa precatus Atridis;
Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulyssem.
Verum ego, ut hærentes adverso littore naves
Eriperem, prudens placavi sanguine divos.
Nempe tuo furiose. Meo, sed non furiosus.
Qui species alias veris, scelerisque tumultu
Permistas capiet, commotus habebitur; atque
Stultitiâne erret, nihilum distabit an irâ.
Ajax immeritos dum occidit, desipit, agnos?
Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,

Stas

INTERPRETATIO.

altaribus admoves, caputque molâ salsâ scelerate conspergis, num *tenes judicii æquitatem?* AGAM. *Quid* loqueris? STERT. *Enimvero quid peccavit Ajax furiosus, quando pecudes ense jugulavit? haud conjugem & filium læsit: diras* quidem *in filios Atrei jactavit*: at *nec Teucrum nec ipsum Ulyssem percussit*. AGAM. *Atqui ut abstraherem naves iniquo littore detentas, ego rite numina placavi sanguine*. STERT. *Tuo videlicet, insane*. AGAM. *Meo*, inquam, *sed minime insanus*. STERT. Verum *qui speciebus falsis & scelere confusis conspurcatisque ducitur*, certe *furiosus censeri* debet*: nec interest utrum per insaniam an per iram peccet*. Nunquid *Ajax insanit, cum agnos perimit innocentes?* an tu *mente sanâ es, quando sponte crimen perpetras*

ANNOTATIONES.

quam tam tetrum facinus admittendum fuit. Ergo & promissa non facienda nonnunquam. Sic profecto & Jephte culpatur, tum quod vovit stulte, tum quod putavit stultum votum adimplendum esse.

Statuis dulcem Aulide natam ante aras.) Ad Aulidem Bœotiæ portum detinebatur classis Græcorum, suspensis ventis, & grassante pestilentia, ob Dianæ cervum ab Agamemnone imprudenter venando interfectum. Qua de re consulti Vates, responderunt placandos esse Deos mactatâ Iphigeniâ Agamemnonis filiâ. Itaque sacrificio peracto Græci prosperam navigationem habuerunt, Trojamque exciderunt. Euripid. cit. Ovid. Metam. 12. Alii aliter. Vide Cic. ante cit. Offic. 3.

200. *Spargisque molâ caput, &c.*) Ex solemni ritu sacrificorum; qui quidem talis erat: 1. Inter cornua victimæ deponebant molam ex farre molito & sale: unde facta vox *immolare*. Vide lib. 3. Od. 23. ubi *farre pio & saliente micâ*. 2. In caput hostiæ effundebatur vinum; e quo prius tum Sacerdos tum astantes degustare seu delibare solebant: hincque dicta libatio. 3. Ipse manu setas evellebat inter hostiæ cornua, atque in ignem velut prima libamina projiciebat. 4. Victimariis maodabat hostiam cædere ac jugulare. 5. Aruspex cultro ferreo viscera explorabat, an perlitatum foret. 6. Ministei e singulis visceribus ac membris certas partes exsecabant, farinâque involutas & in calathis compositas sacrificanti offerebant: hic vero aris imponebat, accensoque foculo cremabat. 7. Epulas instruebant, circum aras saltabant, choreas ducebant, hymnos Diis concinebant.

203. *Uxore.*) Tecmessâ*: nato*, Eurysace; *Atridis*, Agamemnoni & Menelao.

204. *Teucrum.*) Fratrem suum.

Ulyssem.) Cui tamen Ajax iratus maxime.

208. *Qui species alias veris, &c.*) Urget Stertinius, quasi diceret: imo furiosus es ac demens, quippe falsis rerum speciebus illusus, atque (ut ait Tull. Tusc. 3. num. 98.) *mentem habes imbutam pravitatis erroribus*. Quod si *animo stares*, *si commotus* non esses, veras utique species habuisses, *rectum animi servasses*, atque adeo intellexisses hominis cædem haud placere numinibus, a quibus vita nobis tribuitur: neque vanâ honoris cupiditate deceptus crimen infandum speciosâ religionis umbrâ velatum stulte admisisses. Certe sana mens *causas rerum & consecutiones videt*. Cic. de finibus 2. n. 45.

212. *Ob titulos inanes.*) Vanæ gloriæ, summi Græcorum imperii, ambitiosi nominis studio, ut totius Græciæ exereitûs imperator dicaris. Vide Iliad. 2. sub finem; ubi numerantur & nominantur reges ac duces Græcarum copiarum. Præcipui vero isti: Achilles Myrmidonum, Ulysses Ithacensium, Thoas Ætolorum, Idomeneus Cretensium, Tlepolemus Rhodiorum, Philoctetes Melibœorum, Ajax Telamonius Salaminiorum, Ajax Oileus Locrensium, Menestheus Athenienſium, Nestor Pyliorum, Diomedes Argivorum, Menelaus Lacedæmoniorum, Agapenor Arcadiorum, &c. quibus omnibus, id est navibus circiter mille ac ducentis, virorum autem millibus centum & viginti præerat Agamemnon Mycenensium rex.

Stas animo? & purum est, vitio tibi cum tumidum est cor?
Si quis lecticâ nitidam gestare amet agnam,
Huic vestem ut natæ, paret ancillas, paret aurum,
Pusam aut pusillam appellet, fortique marito
Destinet uxorem: interdicto huic omne adimat jus
Prætor, & ad sanos abeat tutela propinquos.
Quid, si quis natam pro muta devovet agnâ?
Integer est animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava
Stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,
Et furiosus erit: quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc age luxuriam & Nomentanum arripe mecum:
Vincit enim stultos ratio insanire nepotes.

Hic

INTERPRETATIO.

ob vanam gloriam? utrum *culpâ caret animus dum superbit?* Age vero, *si quis agnam lecticâ circumferre gaudeat, ac velut filiæ vestes, aurum, famulas tribuat, puellam vel puellulam nominet; atque viro generoso conjugem dare velit: isti Prætor edicto omnem auferat potestatem; curaque sit penes cognatos sapientes. Quid si aliquis filiam loco agnæ mutæ addicit* morti? an *mente constat? Nequaquam affirmes. Itaque ubi est iniqua fatuitas, ibi summa est insania. Qui improbus, erit pariter insanus. Quisquis præclaræ existimationis avidus* fuerit, *hunc attonitum fecit Bellona sanguinolenta.* STERT. ad DAMAS. *Jam vero mecum excute luxuriam & Nomentanum: quippe ratio probabit luxuriosos desipere & furere. Iste*

ANNOTATIONES.

213. *Stas animo.*) An non tua mens de sua sede mota ac dejecta est? cum enim stat illa, recte sentit, recte cogitat, recte agit.

Purum est, vitio tibi cum tumidum est cor?) Alii sic interpungunt: *purum est vitio*, tibi cum tumidum est cor? certe bonus utrobique sensus.

214. *Si quis lecticâ, &c.*) Aliud argumentum a simili. Porro ne cui ea similitudo videatur futilis aut insulsa, legat lib. 2. Reg. cap. 12. ubi Nathan Profeta ex pari similitudine Davidem regem redarguit: *pauper nihil habebat omnino præter ovem unam parvulam, quæ creverat apud eum cum filiis ejus, de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in sinu illius dormiens: eratque illi sicut filia.* Item Sueton. Calig. c. 55. nimirum Imperator ille equo suo, *præter equile marmoreum, & præsepe eburneum, præter & purpurea tegumenta, ac monile a gemmis, domum etiam & familiam & supellectilem dedit, quo lautius nomine ejus invitati acciperentur: consulatum quoque traditur destinasse.* Quid vero Xerxes Platano arbori donans aureum monile, assiduumque satellitem, ex eorum numero qui immortales vocabantur? Herodot. lib. 7. vide annot. lib. 2. Od. 15 v. 4.

216. *Pusam aut pusillam.*) Pusus & pusa, unde pusilla & pusio, idem significant quod puer, & puella: Varro 6. de Ling. Lat. Alii legunt, *pupam & pupillam.*

217. *Interdicto huic omne adimat jus Prætor.*) Huic homini tanquam male sano Prætor interdicat omni jure administrandi bona sua.

218. *Abeat tutela.*) Bonorum illius administratio seu procuratio transferatur & committatur propinquis. Lex 12. tab. ita statuebat: *si furiosus existit, agnatorum gentiliumque in eo pecuniaque ejus potestas esto.*

219. *Quid si quis natam, &c.*) Quid ergo Agamemnon morti addicens filiam, & aris devovens, num integrâ mente est?

221. *Qui sceleratus, & furiosus erit.*) Non abludit quod legitur apud Isai. c. 35. *Via sancta vocabitur & directa, ita ut stulti non errent per eam.*

222. *Vitrea fama.*) Vel fragilis, vel splendens, instar vitri.

223. *Hunc circumtonuit, &c.*) Hunc bellicæ gloriæ plus æquo avidum & stulte appetentiorem scilicet attonitum indeque vesanum reddidit Bellona bellorum Dea. Juvenal. Satir. 4. v. 123.

. . . . *ut fanaticus æstro*
Percussus Bellona tua.

Græcis ἐμβρόντητος, vesanus, fulmine vel tonitru stupefactus: ἐμβροντησία, stupor, vesania.

224. *Nunc age luxuriam, &c.*) Ostendimus insanire avaros & ambitiosos: modo luxuriosos arripiamus, omnesque Nomentani similes.

Nomentanum.) Hominem profusione & luxuria famosum. De eo jam lib. 1. Sat. 8. & lib. 2. Sat. 1.

Digitized by Google

Hic simul accepit patrimonî mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius, ac Tusci turba impia vici,
Cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum
Mane domum veniant: quid tum? venere frequentes:
Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid & horum
Cuique domi est, id crede tuum: & vel nunc pete, vel cras:
Accipe quid contra juvenis responderit æquus.
In nive Lucanâ dormis ocreatus, ut aprum.
Cœnem ego: tu pisces hiberno ex æquore verris:
Segnis ego, indignus qui tantum possideam: aufer;
Sume tibi decies: tibi tantundem: tibi triplex,
Unde uxor mediâ currat de nocte vocata.

INTERPRETATIO.

ubi a patre accepit mille talenta, statim *venire mane in suam domum jubet piscatores, pomarios, aucupes, myropolas, turbamque sceleratam Hetrusci vici, scurras, fartores, denique macellum totum ac Velabrum. Quid inde? magno numero confluxere. Leno proloquitur: Quicquid habeo, quicquid etiam illorum singuli domi habent, tuum illud puta: ac seu mox, seu cras posce. Audi quid ad hæc reposuerit bonus adolescens: In nivibus Lucaniæ pernoctas ocreas indutus, ut aprum ego comedam: tu pisces hyeme in mari quæris* mihi. *Ego certe deses haud mereor tantas* opes *habere. Tolle, accipe tibi decies* centena millia sestertiûm: *tibi tantundem: teipsum* vero *tibi, per quem festinat conjux mediâ nocte ac-*

ANNOTATIONES.

226. *Hic simul accepit, &c.*) Statim atque Nomentanus pinguem hæreditatem accepit, eam dilapidare totam aggreditur.

Mille talenta.) Gallicæ monetæ, *six cens mille écus*: si quidem unumquodque Talentum ad rationes nostras facit nummos sexcentos.

227. *Pomarius.*) Qui fructus sive poma omnis generis vendit.

228. *Unguentarius.*) Pharmacopola. lib. 1. Sat. 2. Gall. *Parfumeur*.

Tusci turba impia vici.) Quotquot voluptatum asseclæ & ministri habitant vicum Tuscum: qui palatium inter & capitolium situs est: dictus a Tuscis incolis. Quam appellandi rationem varie quidem explicant. Varro de Ling. Lat. lib. 4. Tit. Liv. lib. 2. Dionys. Halic. vide Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 18. In eo meretrices habitarunt; item unguentarii; unde & Thurarius dictus est: certe malæ famæ notam habuit. Plaut. Cistell. *Tusco modo indigne dotem quæras corpore*. Et Curcul. *in Tusco vico, ibi sunt homines qui ipsi sese vendicant*.

229. *Scurris.*) Gall. *Bouffons*.

Fartor.) Qui aves farcit & saginat: qui lucanicas aliaque id genus farcimina facit & condit.

Cum Velabro omne macellum.) Cuncti simul cupediarum ac deliciarum artifices & ministri.

Velabro.) Velabrum a vehendo dictum volunt aliqui cum Varrone lib. 4. de Ling. Lat. palustris & aquosus pridem locus erat, per quem etiam Tiberis defluxit donec ab Augusto in alveum est coactus, quemadmodum dicetur in Arte Poet. v. 67. hinc & Tibull. lib. 2. Eleg. 5.

At quâ Velabri regio patet, ire solebat
Exiguus pulsâ per vada linter aquâ.

Exinde vicus fuit Romæ celebris; ex quibusdam, in foro boario: ex aliis, in foro olitorio; hod. S. *Giorgio in Velabro*. Nomen alii deducunt ex eo quod locus erat obtentus velis, sub quibus vendebantur oleum, casei, & similia. Plaut. Captiv. *quasi in Velabro olearii*. Martial. lib. 13. Epigram. 32. caseum Velabrensem commendat.

Macellum.) Locus obsoniis vendendis Romæ destinatus: a mactandis pecoribus ac venundandis appellatus: vel a quodam Macello nomine, cujus domus olim ibi diruta fuerit. Alii aliter.

231. *Leno.*) Hic vel a leniendo, vel ab alliciendo dictus accommodatum plane suo nomini sermonem habet ad juvenem prodigum.

233. *Æquus.*) Ironice: Nomentanus scilicet erga nequam illos homines at jucundos libidinum ministros benignus ac liberalis.

234. *In nive Lucanâ, &c.*) Quantas, inquit, pro me fers ærumnas, venando in Lucaniæ montibus ac silvis, vel dum nivibus rigescunt, ut mihi apros afferas! de Lucania, in Epod. 1. sub finem.

235. *Verris.*) Hinc retis genus piscatorium vocarunt *everriculum*. Non. Marcel.

237. *Sume tibi decies.*) En vobis præmia rependere statui: dono videlicet tibi, venator, decies centena millia sestertiûm: tantundem quoque tibi, piscator: tibi vero triplum, o leno, qui sedulo mihi voluptates procuras.

Filius Æsopi detractam ex aure Metellæ
(Scilicet ut decies solidum exorberet) aceto
Diluit insignem baccam: quî sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
Nequitiâ & nugis, pravorum & amore gemellum,
Luscinias soliti impenso prandere coemptas;
Quorsum abeant sani? cretâ an carbone notandi?
Ædificare casas, plostello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longâ,

Si

INTERPRETATIO.

ctrsita. Æsopi filius margaritam eximiam ex aure Metellæ ablatam aceto liquefecit, nempe ut absorberet decies centena simul: nonne tam insanus quam si idipsum projecisset in currentem fluvium aut in cloacam? Filii Q. Arrii, par fratrum illustre, improbitate & scurrilitate & criminum studio simillimum, assueti comedere luscinias magno pretio *emptas; qua parte credantur sapere? an candido, an atro lapide notandi? Si vetulus quispiam gaudeat extruere domunculas, parvo currui mures alligare, ludere par impar, equitare in longo*

ANNOTATIONES.

239. *Filius Æsopi, &c.*) Æsopus Tragœdus fuit locuples admodum & luxuriosus. Clodius pariter ejus filius decoxit ab eo relictam sibi hereditatem ducenties sestertiûm, ut ajunt: & cum a Cæcilia Metellâ adamaretur, pendentem ex ejus aure margaritam ingentis pretii detraxit, atque aceto liquefactam exorbuit. Vide Valer. Max. lib. 9. c. 1. Macrob. lib. 3. cap. 14. Plin. lib. 9. cap. 35. ubi de Cleopatræ Antoniique epulis pariter luxuriosis: subditque: *prior id fecerat Romæ in unionibus magnæ taxationis Clodius Tragœdi Æsopi filius, relictus ab eo in amplis opibus heres; ne in Triumviratu suo nimis superbiat Antonius, pene histrioni comparatus, &c.* Caligula quoque pretiosissimas margaritas aceto liquefactas sorbuit. Sueton. Calig. c. 37.

240. *Scilicet ut decies solidum exorberet.*) Plin. mox cit. *Duo fuere maximi uniones per omne ævum: utrumque possedit Cleopatra Ægypti reginarum novissima, per manus Orientis regum sibi traditos. Hæc, cum exquisitis quotidie Antonius saginaretur epulis, superbo simul ac procaci fastu, ut regina meretrix lautitiam ejus omnem apparatumque obtrectans, quærente eo quid astrui magnificentiæ possit, respondit, una se cœna centies sestertiûm absumpturam, &c.*

Aceto diluit.) Hanc inesse vim aceto, docet Vitruv. lib. 8. cap. 3. Macrob. l. 3. c. 17. Plin. cit. *Ex præcepto ministri unum tantùm vas ante eam posuere aceti, cujus asperitas visque in tabem margaritas resolvit.* Idem lib. 23. cap. 1. sub finem: *acetum saxa rumpit infusum, quæ non ruperit ignis antecedens.*

243. *Quinti progenies Arrî, &c.*) Pariter leves ac luxuriosi duo fratres Q. Arrii filii. Is videtur esse, de quo supra v. 86.

245. *Luscinias soliti impenso prandere.*) Valer. Max. cit. Æsopi Tragœdi filius, inquit, *non solum perditæ sed etiam furiosæ luxuriæ juvenis, cantu commendabiles aviculas immanibus emptas pretiis in cœna pro ficedulis ponere, acetoque liquatos magnæ summæ uniones potionibus aspergere solitus, amplissimum patrimonium velut amaram sarcinam quam celerrime abjicere cupiens.* Plin. lib. 10. cap. 51. *Insignis est Æsopi histrionis tragici patina sexcentis millibus sestertiûm taxata: in qua posuit aves cantu aliquo aut humano sermone vocales, nummis sex singulas coemptas: nullâ aliâ inductus suavitate, nisi ut in his imitationem hominis manderet, ne quæstus quidem suos reveritus illos opimos & voce meritos: dignus prorsus filio, a quo devoratas dixi margaritas.*

Prandere.) Vox fortasse ad augendam invidiam posita. Nam qui tam exquisitas dapes prandebant, quas non cœnabant? Si quidem ex Plutarcho Sympos. 8. cap. 6. prandium erat matutina quæpiam esitatio, sine apparatu, ex obviis quibuslibet: cœna vero convivium paratum & elaboratum. Unde & soli prandebant, at cœnabant in cœtu amicorum; unde nomen. Vide Alex. ab Alex. lib. 5. c. 25.

246. *Quorsum abeant sani?*) Quomodo sanis annumerentur? Marcilius haud absurde corrigit: Quorsum abeant? sanin'? cretâ an carbone notandi?

Cretâ, an carbone notandi?) An laudandi, an vituperandi? Pers. Sat. 5. v. 108.

Illa prius cretâ, mox hæc carbone notasti.

247. *Ædificare casas, &c.*) Amantes etiam desipere jam probat; tamque puerilia agere, quam solent pueri domunculas extruentes e cœno & lapillis; mures velut jumenta ad plostellum alligantes, &c.

248. *Ludere par impar.*) Sicut pueri manu prementes copiam nucum, fabarum, castanearum, nummorum, divinandum alii aliis proponunt, sitne par numerus, an impar. Sic tamen viri lusitarunt interdum, imo & Augustus. Sueton. Octav. cap. 71. *Aleæ rumorem nullo modo expavit:*

lu-

Si quem delectet barbatum; amentia verset.
Si puerilius his ratio esse evincet amare,
Nec quicquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Sollicitus plores: quæro, faciasne quod olim
Mutatus Polemon: ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia: potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est impransi correptus voce magistri?

Por-

INTERPRETATIO.

fuste; hunc dicas *agi vesaniâ. Si ratio vincat, amare puerilius esse quam ista; nec ullum esse discrimen utrum in arena ludas* iisdem *ludis quibus olim ludebas tres annos natus, an amore meretricis anxius lacrymere:* roga te, *num acturus sis quod Polemo quondam* egit *errore liberatus? an abjicies morbi signa, fascias, palliolum, faucium operimenta: quemadmodum ille comessatus narratur coronas capiti detraxisse, statim ac reprehensus est a sobrio præceptore.*

ANNOTATIONES.

lusitque simpliciter & palam oblectamenti causâ etiam senex. Et postea: *scribis ad filiam: Misi tibi denarios ducentos quinquaginta, quos singulis convivis dederam, si vellent inter se, inter cœnam vel talis vel par impar ludere.* De his Jul. Pollux lib. 9. cap. 7. Ovid.

Est etiam, par sit numerus, qui dicat, an impar;
Ut divinatas auferat augur opes.

Equitare in arundine longâ.) Ita cum filiolis lusisse narratur sapiens ille Socrates; nec supervenientem Alcibiadem erubuisse.

249. *Si quem delectet barbatum.*) Id est, si quis barbatus & senex ludos istos pueriliter consectetur, ac totus iis incumbat. Nam, ut dixi tum paulo ante, tum alibi, nugari ac ludere viri graves aliquando visi sunt. Vide Sat. 1. hujus lib.

254. *Mutatus Polemon.*) Is adolescens Atheniensis luxuriâ perditus, die quadam ebrius & comessabundus scholam Xenocratis ingressus est: hunc vero cum de temperantia, sobrietate, pudicitiâ vehementer disputantem audisset, adeo commotus est ejus oratione, ut luxuriosum amorem extemplo ejurarit. Quin & factus Xenocratis discipulus post ipsum docuit magnâ cum laude. Diog. Laert. l. 4. Valer. Max. lib. 6. c. ult. Suidas, &c. Meminit & S. Ambros. lib. de Elia, cap. 12.

255. *Fasciolas.*) Integumenta pariter & ornamenta, quibus tibias & crura præligabant ac vinciebant præsertim molles: Græci periscelidas vocant; Latini subligar, caligas, bracas, feminalia. Gall. *bas & haut de chausses.* Cic. de Harusp. respon. *P. Clodius a mitra, a muliebribus soleis, a purpureis fasciolis, a strophio ... est factus repente popularis.* Quintil. l. 11. cap. 3. *fascias quibus crura vestiuntur.*

Cubital.) Pulvillum cœnantis cubito supponendum aliqui interpretantur, absurde quidem: Nam quid ad rem? Imo erat palliolum quoddam super humeros ad cubitos usque protensum, caput etiam cucullo protegens contra frigus. Quint. mox cit.

Focalia.) Torques, coronas floreas, inquiunt. Imo colli ac faucium involucrum & fomentum, e fasciis laneis. Vide Pers. Sat. 1. v. 17. annot. Quint. cit. *palliolum, sicut fascias quibus crura vestiuntur, & focalia, & aurium ligamenta, sola potest excusare valetudo.* Senec. Natur. quæst. 4. *videbis quosdam graciles, palliolo focalique circumdatos.* Martial. lib. 14. Epigr. 142.

Si recitaturus dedero tibi forte libellum,
Hoc focale tuas asserat auriculas.

& lib. 4. Epigr. 41.

Quid recitaturus circumdas vellera collo?

Potus ut ille dicitur ex collo furtim carpsisse coronas.) Valer. Max. cit. *Polemo .... Vino gravis, unguentis delibutus, sertis capite redimito, pellucidâ veste amictus, patentem Xenocratis scholam intravit turbâ doctorum hominum refertam ... Cujus gravitate sermonis resipiscere coactus, primùm coronam capite detractam projecit; paulo post brachium intra pallium reduxit; procedente tempore oris convivalis hilaritatem deposuit; ad ultimum totam luxuriam exuit.*

257. *Postquam est impransi correptus voce magistri.*) Ex Diogene Laertio cit. & aliis, Xenocrates valde sobrius & continens fuit. Ergo quod *impransus* hic dicitur ille: Et quod ait Persius Sat. 9. v. 85. *cur quis non prandeat, hoc est?* similiter utrobique notat sobrietatem philosophorum semel in die cibum capientium, ne *multo cibo & potione completi minus recte uti possent mente ac ingenio;* ut loquitur Cic. Tusc. 5. Porro ut siccus Xenocrates, ita & castus: Nam & Phrynes & Laidis nobilium meretricum blandimentis atque illecebris nequicquam tentatus, pudore suffudit ipsas impudentes: quæ demum victæ prædicarunt non virum illum, sed statuam visum esse. Diog. Laert. lib. 4. &c.

Correptus voce Magistri.) Valer. Max. ante cit. *Nec contentus* Polemo *tam deformi introitu, consedit etiam, ut clarissimum eloquium & prudentissima præcepta temulentiæ lasciviis eluderet.* At Xenocrates *vultum in eodem habitu continuit; omissisque de quibus disserebat, de modestia ac temperantia loqui cœpit ...* Itaque

Po-

Digitized by Google

Porrigis irato puero cum poma, recusat.
Sume catelle; negat: si non des; optat. Amator
Exclusus qui distat? agit ubi secum, eat an non,
Quo rediturus erat non arcessitus, & hæret
Invisis foribus. Nec nunc, cum me vocet ultro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit, revocat; redeam? non si obsecret. Ecce
Servus non paulo sapientior. O here; quæ res
Nec modum habet, neque consilium, ratione modoque
Tractari non vult. In amore hæc sunt mala: bellum,
Pax rursum. Hæc si quis tempestatis prope ritu
Mobilia, & cæcâ fluitantia sorte, laboret
Reddere certa; sibi nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certâ ratione modoque.
Quid? cùm Picenis excerpens semina pomis

Gau-

INTERPRETATIO.

Si offers poma irato puero, respuit. Accipe mi pusille, inquies: ille *abjicit: quod si deneges, efflagitat. In quo differt amator expulsus, cùm animo pugnat, redeatne* accersitus, *an non, eo quo reversurus fuerat* etiam *non revocatus: nec recedit ab infesta januâ? Quamvis me modo sponte accersat, an ibo? an potius finem doloribus conquiram? Repulit*; jam *accersit*: an revertar? *minime, licet precetur. En famulus longe prudentior. O domine, consilio & ratione haud geritur negotium modo & ratione carens. In amore hæc sunt incommoda; bellum* ac *deinde pax. Ista si quispiam firma reddere nitatur*, quæ *tempestatis instar incerta* sunt, *atque cæco impetu moventur*, is *non magis proficiat, quam si velit desipere certâ ratione & modo. Ecquid? cùm Picenis pomis semina detrahens*

ANNOTATIONES.

Polemo *unius orationis saluberrimâ medicinâ sanatus, ex infami ganeone maximus Philosophus evasit. Peregrinatus est hujus animus in nequitia, non habitavit.*

258. *Porrigis irato puero, &c.*) Comparat actiones amatoris cum actionibus pueri.

259. *Amator exclusus.*) Ex Terent. Eunuch. Sc. I. ubi Phædria expulsus a Thaide meretrice, ac post accersitus ita secum agit ac deliberat:

Quid igitur faciam? non eam? Ne nunc quidem
Cum accersor ultro? an potius ita me comparem
Non perpeti meretricum contumelias?
Exclusit: revocat: redeam? Non si me obsecret.

Pers. Sat. 5. v. 171.

Nunc ferus & violens: at si vocet, haud mora, dicas:
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cùm accersat & ultro
Supplicet, accedam?

261. *Hæret invisis foribus.*) Odit & aversatur januam, ubi repulsam tulit, nec tamen ab ea potest discedere. Vide Pers. mox cit.

263. *An potius mediter finire dolores?*) Pers. cit.

. . . . . . *finire dolores*
Præteritos meditor.

265. *Servus non paulo sapientior.*) Parmeno servus Phædriæ juvenis amatoris, ipso quidem hero suo longe sapientior.

Quæ res nec modum habet, &c.) Ex Terentio cit.

Here, quæ res in se neque consilium neque modum
Habet ullum, eam consilio regere non potes.
In amore hæc omnia insunt vitia, injuriæ,
Suspiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rursum. Incerta hæc si tu postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas
Quàm si des operam ut cum ratione insanias.

Plutarch. amant, oderunt: eumdem absentem desiderant, præsentem metuunt: adulantur, convicia dicunt: pro amato moriuntur, occidunt: optant non amare; abstinere amore nolunt, &c. Vide Plaut. Cistell. Sc. 4. *Credo ego &c.*

272. *Quid cùm Picenis, &c.*) Alias amantium ineptias confert cum puerorum nugis. Nimirum solebant amatores pomi semina seu grana primoribus digitis pressare & in altum ejaculari; quæ si cameram sive lacunar triclinii contigissent, velut felix augurium accipiebant; seque rem concupitam sperabant assecuturos. Vide Jul. Poll. lib. 9. c. 7.

Picenis.) Synecdoc. pro quibuslibet malis ac pomis. Laudabantur vero illa quæ proveniebant in Piceno Italiæ regione, quæ modo complectitur Marchiam Anconitanam & partem Apratii.

Digitized by Google

Gaudes, si cameram percuſti forte; penes te es?
Quid? cum balba feris annoſo verba palato,
Ædificante caſas quî ſanior? adde cruorem
Stultitiæ, atque ignem gladio ſcrutare. Modo, inquam,
Hellade percuſsâ Marius cum præcipitat ſe,
Cerritus fuit, an commotæ crimine mentis
Abſolves hominem, & ſceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat qui circum compita ſiccus,
Lautis mane ſenex manibus currebat; & unum,
Quid tam magnum? addens, unum me ſurpite morti;
Diis etenim facile eſt, orabat; ſanus utriſque

Au-

INTERPRETATIO.

Lætaris, ſi caſu ferias tectum *convexum; an tui es compos? Quid? quando ſenili palato molliculas voces fingis, num ſapientior* es puero *domunculas extruente? adjunge ſanguinem dementiæ; & flammam enſe rimare.* Dic vero, *Marius nuper Hellade occiſâ præcipitem ſe dans, fuitne furioſus? utrum inſaniâ laboraſſe illum negabis; ac ſceleratum ipſummet affirmabis; proximâ, ut fit, appellatione res* quaſque *deſignans? Erat libertinus* quidam *vetulus, mane jejunus diſcurrens per plateas, manibus lautis: atque* ita *precabatur: unum me, (quid tam magnum? ajebat) unum,* inquam, *ab interitu vindicate, o Dii, nam poteſtis.* Is *aures ambas & oculos integros*

ANNOTATIONES.

273. *Gaudes ſi cameram, &c.*) Inepte & pueriliter exultas leni ac futili de cauſa: an ergo ſapis?

274. *Cum balba, &c.*) Cum tu ſenex molliuſcule verba efferſ, & pueri ad inſtar balbutiendo pronuntias, blanditiarum cauſà, ad captandam puellæ benevolentiam. Tibul.

Et tibi blanditias tremulâ componere voce.

Perſius ſimile quid habet Sat. 1. v. 33.

Rancidulum quiddam balbâ de nare locutus,
Phyllidas, Hypſipilas, vatum & plorabile ſi quid
Eliquat; & tenero ſupplantat verba palato.

275. *Adde cruorem ſtultitiæ.*) Verum amor non tantum facit inſanos, ſed & crudeliter furioſos. Nam ad cædes etiam perpetrandas impellit & cogit.

276. *Ignem gladio ſcrutare.*) Pythagoricum illud ſymbolum ac præceptum erat: *Ignem gladio ne fodito*; id eſt, hominis, præſertim vero potentis iram jam ardentem ne magis accende & move. Diog. Laert. lib. 8. Hic Horatius innuit, eum qui jam gravi affectu ceu amore abreptus, alio inſuper affectu ceu irâ commovetur, omnino inſanire, imo ad quodvis patrandum facinus & crimen accingi. Sic Marius nuper, inquit, Helladem puellam, quam deperibat, præ ira & zelotypiâ trucidavit: ac deinde ſemetipſum præ dolore præcipitavit. Rem ſuo tempore videlicet factam Poeta commemorat.

278. *Cerritus.*) Quaſi Cereritus, ideſt a Cerere perculſus & in furorem actus.

An commota crimine mentis, &c.) Urget valde hæc ratio: an, inquit Stertinius, mavis iſtum hominem ſceleratum dicere, quam fateri inſanum? verum quoquo modo reſpondeas, nihil proficis: ſiquidem improbus quilibet inſanit.

281. *Libertinus erat, &c.*) Jam ſuperſtitioſos aggreditur, omnemque ſimul religionem deridet.

Circum compita.) In compitis coli Penates juſſerat Auguſtus.

Siccus, mane, ſenex, &c.) Singulæ voces advertendæ, animum tranquillum & hoc magis ſuperſtitioſum notantes.

282. *Lautis manibus.*) Rite omnia peragit, puraſque manus ad deos tollere ſatagit, fatue tamen.

283. *Quid tam magnum?*) Quid hoc diis magnum & difficile? unum ſcilicet hominem morti eripere. Alii leg. *quidnam magnum?* Alii vulgo *quiddam magnum addens*. Verum noſtra lectio clarior, ac meliorem ſenſum gignit.

Unum me ſurpite morti.) Immortalitatem concedite mihi veſtrum obſervantiſſimo. Huc pertinet vetus etymon vocis *ſuperſtitio*, cujus meminit Cicero 2. de Nat. Deor. num. 72. *Qui totos dies precabantur & immolabant, ut ſui ut liberi ſibi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati: quod nomen poſtea latius patuit.* Contra tamen pugnat Lactant. l. 4. de vera Sap. cap. 28. Saltem liquet ſuperſtitionis vocabulum olim aptatum iis hominibus qui ſuperſtites eſſe cupiebant vehementius, mortem abhorrentes pluſculum, & vitam a Diis enixe flagitantes.

Auribus atque oculis: mentem nisi litigiosus
Exciperet dominus, cum venderet: hoc quoque vulgus
Chrysippus ponit fœcundâ in gente Meneni.
Jupiter, ingentes qui das adimisque dolores,
Mater ait pueri menses jam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit, illo
Manè die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi stabit: casus medicusve levarit
Ægrum ex præcipiti; mater delira necabit
In gelida fixum ripâ, febrimque reducet.
Quone malo mentem concussa? timore deorum.
Hæc mihi Stertinius, sapientum octavus, amico

Ar-

INTERPRETATIO.

habebat: at *mentem exciperet eum venundans herus, si lites fugisset: atque hoc etiam* hominum *genus recenset Chrysippus in numeroso Menenii grege. Mater pueri a quinque mensibus ægrotantis ita orabat:* o *Jupiter qui magnas ægritudines immittis & aufers, si frigida quartana reliquerit* meum hunc *filiolum, nudus in Tiberi stabit mane, quo die tu jejunia præscribis.* Itaque seu *casus, seu medicus ægrotum e periculo liberaverit, vesana parens in frigido littore statuet, ac revocatâ febri interimet. Ecquo morbo mente affecta? metu numinum.* DAMASIP. ad HORAT. *Ista mihi* velut *amico dedit arma Stertinius*

ANNOTATIONES.

285. *Mentem nisi litigiosus exciperet dominus, &c.*) Id est, libertinus ille sive libertus, sanus quidem erat corpore, at mente nequaquam: Quocirca si eum adhuc servum dominus vendidisset, vitium mentis dicere debuisset ementi, si lites habere cum eo nollet; atque adeo sanum asseverans, mentem debebat excipere. Cicer. offic. 3. num. 91. *In mancipio vendendo dicenda illa vitia, quæ nisi dixeris, redhibeatur mancipium jure civili.* Vide Gell. lib. 4. cap. 2. ubi sic scribit: *In edicto Ædilium Curulium, qua parte de mancipiis vendundis cautum est, scriptum sic fuit: Titulus servorum singulorum ut scriptus sit curato, ita ut intelligi recte possit quid morbi vitiique cuique sit, &c.* Unde si morbosum aut vitiosum noxave non solutum ignorasset emptor, redhibere poterat ex lege.

286. *Hoc quoque vulgus, &c.*) Hanc superstitiosorum turbam accenset Chrysippus numerosæ genti ac multitudini insanorum sive similium Menenii. De Chrysippo lib. 1. Sat. 3. v. 127.

287. *Fœcunda in gente.*) Sap. *stultorum infinitus est numerus.*

Meneni.) Hic parum integræ sanæve mentis vivebat Horatii tempore, superstes unus ex illa Meneniorum familiâ pridem celebri quamvis plebeiâ. Notus in primis extitit Agrippa ille Menenius, qui solerti membrorum ac ventris dissidentium apologo, patres & plebem alienatos in concordiam reduxit. Tit. Liv. lib. 2.

288. *Jupiter ingentes, &c.*) Aliud superstitionis genus & exemplum. Mater stulte votum facit ac stultius adimplet. Vovet pro incolumitate filii: voti rea incolumem ipsa enecat.

290. *Frigida quartana.*) Ex atra bile quartana febris proficiscitur: atque hujus paroxysmo incipiente, totum corpus frigore & horrore concutitur.

291. *Ille die quo, &c.*) Die nempe Jovis, quo jejunia indicebantur a Magistratibus ac Sacerdotibus, quæ a populo in Jovis honorem observanda erant. Morem certe hunc hauserant a Judæis, Chaldæis, Ægyptiis, quorum ingens erat Romæ numerus. Illi enim ad solemnes festos se jejuniis præparabant, ut & hodie Christiani.

Nudus in Tiberi stabit.) Quasi ut toto ablutus corpore, hinc purior ad Jovis sacra procederet. Is veterum mos erat superstitioque. Virg. Æn. 4.

Attrectare nefas, donec me flumine vivò
Abluero.

Juvenal. Sat. 6. v. 521.

Hybernum fractâ glacie descendet in amnem:
Ter matutino Tiberi mergetur, & ipsis
Verticibus timidum caput abluet.

Pers. Sat. 2. v. 15.

Hæc sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis
Mane caput bis terque, &c.

292. *Casus medicusve levarit.*) Sæpius enim parum valet Medici industria adversus quartanam: quæ proinde vocatur *medicorum opprobrium.*

293. *Mater delira necabit.*) Vesana mater voti se religione putans obstringi ad statuendum eum nudum in gelido flumine, reducet febrim depulsam, & filium enecabit.

295. *Timore deorum.*) Cic. de Nat. Deor. 1. n. 118. *In superstitione inest timor inanis deorum: religio deorum cultu pio continetur.*

296. *Hæc mihi Stertinius, &c.*) Damasippus sermonem finiens, hæc ego documenta, inquit,

hau-

Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet, atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
Stoice, (post damnum sic vendas omnia pluris)
Qua me stultitiâ (quoniam non est genus unum)
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
Quid? caput abscissum demens cum portat Agave
Nati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam insanum: tantum hoc edissere, quo me
Ægrotare putes animi vitio. Accipe: primum
Ædificas: hoc est, longos imitaris, ab imo

Ad

INTERPRETATIO.

sapientum octavus, *ne deinceps impune* dicteriis *incesserer*. *Quisquis me dementem appellarit*, *pariter a me vocabitur*; *monebiturque advertere pendentia dorso averso*. HOR. *O Stoice*, *post jacturam* bonorum, *ita venundes cuncta pluris*: dic vero, *quandoquidem diversa sunt insaniæ genera*, *ecquo me laborare autumas? enimvero sapere me existimo*. DAMASIP. *Quid? furens Agave miseri filii caput gestans amputatum*, num *se credit insanire?* HORAT. *Fatebor quod res est*, *concedo me dementem*, *imo & vesanum*: *at saltem doce*, *qua me animi noxâ affectum arbitreris*. DAMASIP. *Audi*: *ædes quidem construis*: *id est tu a vertice ad calcem vix duos pe-*

ANNOTATIONES.

hausi & accepi a Stertinio, qui sane meretur annumerari septem Græciæ sapientibus. Quæ vero illa? (adverte quam acre ludibrium) nimirum tota sapientiæ Stertinii laus in eo est, quod omnes stultos esse docuerit.

Sapientum octavus.) Sic Juvenalis Sat. 2. v. 40.
Tertius e cœlo cecidit Cato.

De septem illis viris sapientiæ famâ inclytis, ita Cic. de fin. n. 7. *Septem illi non suo, sed populorum omnium suffragio nominati sunt.* Non consentiunt omnes de singulis tamen; at quatuor hi ab universis agnoscuntur: Thales Milesius, Bias Prieneus, Pittacus Mityleneus, Solon Atheniensis: quibus alii alios subnectunt. Ergo & isti celebrantur, Aristodemus, Cleobulus, Periander, Chilo, Anaxagoras, Pythagoras, Anacharsis, Arcesilaus, &c. Vide Diogen. Laert. l. 1. Cic. 2. de leg. n. 26. *Thales sapientissimus inter septem*, inquit.

297. *Ne compellarer inultus.*) O egregium sapientiæ fructum! imo ridiculam vanitatem! non deinceps inultus compellabitur ipse stultus, quippe qui pariter alios possit stultos vocare, didiceritque fere omnes insanire; unde convicianti conviciari queat.

299. *Ignoto discet pendentia tergo.*) Nimirum fabulatus est Æsopus homines duas habere peras hinc & illinc pendentes: in anteriore aliena reponi vitia, propria vero in posteriore quæ a tergo est: quo fit ut illa facile videant, hæc non ita. Sensus itaque est: discet scrutari & cognoscere propria vitia quæ ignorabat. Catull. carm. 22.
Sed non videmus manticæ quod in tergo est.
Pers. Sat. 4.
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Non absurdus omnino, sed apros dionysus qui locum hunc interpretetur ex verbis antea positis, *caudam trahat*; hoc sensu: discet illa pendere sibi alligatam tergo caudam insaniæ videlicet indicem ac probrosam notam. Vide ibi, si vacat & libet, v. 53.

300. *Stoice post damnum*, *&c.*) Abhinc ad satiræ finem Horatius cum Damasippo colloquitur.

Sic vendas omnia pluris, *&c.*) Ironica prorsus apprecatio: faxint dii ut quæstuosâ negotiatione resarcias priora damna jacturasque olim factas: quandoquidem ex inope tam sapiens evasisti, ac tot sapientiæ arcana mihi revelasti. At cum me insanum tam asseveranter pronuncies, qui fit ut sanus ipse mihi videar?

303. *Quid? caput abscissum*, *&c.*) Tibi nempe sanus videris: nec tamen sanus es. Enimvero in propriis cæcutimus. Dic amabo, nunquid Agave se furere noverat cum maxima fureret?

Agave.) Hæc cum aliis Bacchantibus Orgia peragens Pentheum filium sacra illa contemnentem, & ad ea curiosius & contra fas penetrantem, Bacchi furore incitata discerpsit, abscissumque caput quasi ovans thyrso circumtulit, rata se occidisse immanem aprum, vel, ut alii scribunt, vitulum. Vid. Ovid. Metam. 3. & Pers. Sat. 5. v. 103. & quæ annotavi l. 2. Od. 19. v. 14.

305. *Stultum me fateor.*) Victus ista ratione Horatius fatetur quod ante negabat: inquirit tamen quæ sua sit ægritudo, quod animi vitium? Quæ quidem Damasippus ipsi edisserit.

308 *Ædificas.*) Hoc primum: ædificandi libidine vexaris, magnates ambitiose æmulatus.

Longos imitaris.) Ludus est in ambigua voce, *longos*. Tu pusillus magnos, tenuis & modicus

Q be-

Ad summum totus moduli bipedalis: & idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis
Spiritum & incessum; qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Mœcenas, te quoque verum est,
Tanto dissimilem, & tanto certare minorem?
Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat ut ingens
Bellua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num tandem, se inflans, sic magna fuisset.
Major dimidio. Num tanto? cum magis atque
Se magis inflaret; non, si te ruperis, inquit,
Par eris: hæc a te non multum abludit imago.
Adde Poemata nunc: hoc est, oleum adde camino:
Quæ si quis sanus fecit, sanus facis & tu.
Non dico horrendam rabiem, (jam desine) cultum
Majorem censu, (teneas Damasippe tuis te)
Mille puellarum, puerorum mille furores.
O major tandem parcas insane minori.

INTERPRETATIO.

des altus æmularis proceros: ipseque armati Turbonis animum & gressum corpore majorem deridens, quomodo videare *minus illo ridiculus? Quicquid* autem *præstat Mæcenas, an expedit te certatim moliri tanto disparem & inferiorem?* Sic profecto fabulantur*: absentis ranæ pullis vituli pede contritis, unum effugisse. Is* vero *matri edisserit, qua ratione immanis bestia consanguineos oppresserit. Illa sciscitatur: ecquanta? atque intumescens* quærit, *an ergo tanta esset? Major dimidio. An sic? Cumque plus & plus intumesceret; ait* pullus: *Etiamsi diffregeris te, haud par fueris. Imago ista non valde tibi dissimilis. Adde jam carmina: (id est, oleum igni appone) quæ si condit sapiens quisquam, tu quoque sapis* illa *faciens. Taceo iracundiam graviorem,* (HORAT. *Obe satis est,*) *nitorem facultates excedentem,* (HOR. *O Damasippe, rerum satage dumtaxat tuarum*) *amores sexcentarum puellarum totidemque puerorum.* HOR. *O stultorum maxime, indulge denique minori.*

ANNOTATIONES.

bonis opulentos ac divites vis imitari, stulte quidem: ædes moliris facultatibus majores.

309. *Moduli bipedalis.*) Minima certe hæc est humani corpusculi mensura. Vide Plin. l. 7. c. 16.

Turbonis.) Gladiator ille statura exiguus erat, cæterum grandis animo, incessu, actione.

312. *An quodcunque facit Mæcenas, &c.*) Hic in Esquiliis sumptuosas ædes hortosque magnificos tunc temporis moliebatur.

314. *Absentis ranæ pullis, &c.*) Æsopi fabula est, quam Phædrus paulo immutavit.

321. *Adde Poemata.*) Apud Stoicos pridem, ut & plerumque apud alios, & etiamnum, vix bene sani Poetæ habiti sunt. Epist. ad Pisones v. 296.

Excludit sanos Helicone poetas Democritus.

Oleum adde camino.) Proverbium est: indicat hic hominem jam forte insanum, si versus faciendi prurigine insuper titillatur, duplici insaniâ laborare.

323. *Horrendam rabiem, &c.*) Patientiam inprimis colebant Stoici: cultum vero corporis & nitorem vestium negligebant. Duo his contraria Damasippus objicit Horatio. Quæ quidem ipse non diffitetur. Nam iracundum seu *irasci facilem* se innuit, tum in Epist. ult. lib. 1. tum alibi non semel: *cultum vero* mundiorem atque *majorem censu* etiam declarat lib. 1. Sat. 6. v. 78.

Jam desine.) Hæc & sequentia quædam iracundulus reponit Horatius, crebro Damasippum interpellans, tam lepide quam salse.

324. *Teneas Damasippe tuis te.*) Tua vitia discute, non mea.

325. *Mille puellarum, &c.*) Erat enim libidinosus admodum, atque *in Venerem putris*, ut loquitur Persius Sat. 5.

326. *Major tandem parcas, &c.*) Cum sis maxime insanus, mihi parce minus te insano.

SA-

SATIRA IV.

UNDE, & quo Catius? Non est mihi tempus aventi
Ponere signa novis præceptis, qualia vincant
Pythagoram, Anytique reum, doctumque Platona.

Pec-

INTERPRETATIO.

HORAT. *UNde venit, & quo vadit Catius?* CAT. Tibi respondere *non licet mihi per tempus, cupienti notare nova documenta, quæ supergrediantur Pythagoram, & accusatum ab Anyto, atque eruditum Platonem.*

ANNOTATIONES.

1. *Unde, & quo, &c.*) Quemadmodum Satirâ præcedenti falsos & adulterinos Stoicos sub Damasippi personâ Horatius insectatus est; sic in hac sophistas Epicureos exagitat sub persona Catii.

Unde, & quo.) Fortuitum occursum fingit Poeta. Simile est exordium Phædri Platonici.

Catius.) Hic ipse est M. Catius Epicureus Philosophus Insuber, cujus mentionem faciunt Cicero & Quintilianus. Quintil. lib. 10. cap. 1. ita scribit: *In Epicureis levis quidem, sed non injucundus tamen auctor est Catius.* Nempe is de rerum naturâ, & de summo bono quatuor libros scripsit, inquit Vet. Comment. teste vero Cicerone mox citando, doctrinam Epicuream latine descripsit. Cicer. lib. 15. Epist. 16. Cassium a Stoica ad Epicuri disciplinam translatum quasi transfugam vellicat: *Ne te fugiat Catius Insuber Epicureus, &c. ... Jam biennium aut triennium est, cum virtuti nuntium remisisti, delinitus illecebris voluptatis.* Epist. 18. seq. *Ubi igitur, inquies, philosophia? Tua quidem in culina, mea molesta est.* Rescribens autem Ciceroni Cassius eod. lib. Epist. 19. sic habet: *Non mehercule in hac meâ peregrinatione quidquam libentius facio, quam scribo ad te. Videor enim cum præsente loqui & jocari. Nec tamen hoc usu venit propter spectra Catiana: pro quo tibi proxima epistola tot rusticos Stoicos regeram, ut Catium Athenis natum esse dicas. ... difficile est hominibus persuadere τὸ καλὸν δι' αὑτὸ αἱρετὸν esse: ἡδονὴν vero & ἀταραξίαν virtute, justitiâ, τῷ καλῷ parari: & verum & præterea probabile est. Ipse enim Epicurus, a quo omnes Catii & Amafinii mali verborum interpretes proficiscuntur, dicit: οὐκ ἔστιν ἡδέως ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. Itaque & Pansa, qui ἡδονὴν sequitur, virtutem retinet: & ii qui a nobis φιλήδονοι vocantur, sunt φιλόκαλοι καὶ φιλοδίκαιοι, omnesque virtutes & colunt & retinent.* Ex quibus intelligitur doctrina Epicuri quidem sana, & quorundam Epicureorum, e quorum se esse numero Cassius ille ostendit: insana vero aliorum plurium, inter quos iste Catius, quem hic subsannat Poeta. Hi nimirum ad corporis voluptates perperam referebant quicquid Epicurus tribuebat voluptati dumtaxat ei quam animus e virtute percipit ac metit. Vide Sat. 8. & seq.

Non est mihi tempus, &c.) Interpellantem amovet & emandat, quasi rem gravem moliatur anxie, dum culinæ mysteria pertractat.

2. *Ponere signa.*) Hæc σημεῖα καὶ μνήματα vocat Plato in Cratylo: & certe non minus per imagines, quam per literas rerum memoria conservatur. Vide Cic. 3. ad Heren. Senec. Epist. 6.

Qualia vincant Pythagoram.) Talia sunt hæc documenta, ut pluris æstimenda videantur, quam quæ scripsere Pythagoras, Socrates, Plato. Quocirca laboro ne quid memoriâ effluat, ait Catius.

3. *Pythagoram.*) Samo insulâ oriundus ille floruit ante Christum annis ferme sexcentis: discendi cupidus ad Ægyptios & Babylonios se contulit. Diog. Laert. lib. 8. venit in Italiam regnante Tarquinio Superbo: eamque regionem, quæ magna Græcia dicta est, privatim & publice exornavit præstantissimis institutis & artibus. Cum vero doctrina ejus longe lateque flueret, permanavit in urbem Romam. Hæc Cic. Tusc. 1. num. 38. Tusc. 4. n. 1. Tusc. 5. n. 10. de eo jam antea lib. 1. Od. 28. & Epod. 15.

Anytique reum.) Socratem, quem reum egerunt Anytus quidam dives, Melitus poeta, & Lycon orator, quasi male de Diis sentientem. Alia ab aliis accusationis capita referuntur. Invidiâ & calumniis oppressum constat. *Quæ vero publice damnarat Atheniensium civitas, publice luxit;* atque in ejus accusatores indignationem & ultionem convertit: ut scribit S. August. de civ. D. lib. 8. cap. 3. vide Lactant. lib. 3. c. 15. Platon. Apolog. Socratis. Apul. de as. aur. lib. 10. Athen. lib. 13. Nec prætermitte Cicer. tum variis locis, cum præcipue Tusc. 1. num. 71. *Socrates*, inquit, *impiis damnatus sententiis ... cum jam in manu mortiferum illud teneret poculum, locutus ita est ut non ad mortem trudi, sed in cælum videretur ascendere.* De Socrate jam dixi non pauca lib. 3. Od. 21.

Platona.) Hic Socratis auditor, magistro par aut major evasit, divini etiam consecutus elogium: facundus adeo & eloquens, ut platonice locuturum fuisse Jovem, si græce loqui voluisset, vulgo dicerent: cælebs & castus vixit ad annum ætatis 81. teste D. August. Vide Sat. præced. v. 11. annot. Item Cœl. Rhodig. lib. 22. c. 4. lib. 30. cap. ult. & alibi sæpe.

Digitized by Google

Peccatum fateor, cum te sic tempore lævo
Interpellarim: sed des veniam bonus, oro.
Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Sive est naturæ hoc, sive artis; mirus utroque.
Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenues tenui sermone peractas.
Ede hominis nomen; simul an Romanus, an hospes.
Ipsa memor præcepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut succi melioris, & ut magis alba rotundis
Ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.
Caule suburbano, qui siccis crevit in agris,
Dulcior: irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
Ne gallina malum responset dura palato,
Doctus eris vivam misto mersare Falerno:

Hoc

INTERPRETATIO.

HOR. *Confiteor erratum, quod te avocarim horâ tam inopportunâ: sed, precor, indulge benignus; si enim excidat tibi modo quidpiam, seu illud pendet a natura seu ab arte, revocabis facile, cum utrâque polleas.* CAT. *Imo satagebam ut singula retinerem quippe subtilia subtili dictione comprehensa.* HOR. *Eloquere nomen viri: paritergue dic, an Romanus* sit, *an externus.* CAT. *Præcepta quidem recitabo memoriter:* at reticebo *auctorem. Cura ut apponas ova figuræ oblongæ, utpote gratioris saporis, atque rotundis candidiora. Etenim duriora continent masculum vitellum. Brassica in arido solo educata suavior* est *suburbanâ:* certe *nihil est magis exuccum horto sæpe rigato. Si tibi hospes inopinanti advenerit sero, ne gallina durior palato maligne reluctetur, memento* adhuc *spirantem perfundere Falerno* aquâ *dilu-*

ANNOTATIONES.

7. *Mirus utroque.*) Memoriâ valens tum naturali tum artificiali, ac mirum in modum solers. Ita nempe Catio blanditur assentaturque ut impellat ad dicendum.

11. *Celabitur auctor.*) Videlicet eo quod Epicuri nomen erat vulgo odiosum; inquiunt. Verum quid hæc ad Epicurum præcepta attinent?

12. *Longa quibus, &c.*) Incipit Catius edisserere. Sunt qui velint ridiculum exhiberi Catium quod statuat omnia convivalibus præceptis optimorum auctorum dissidentia; plusque consulat palato quam valetudini. Verumtamen quædam affert satis probabilia & vera. Ergo ridiculus ille potius quod rem futilem puta culinariam, ut jam dixi, tam studiose anxieque moliatur, quàm alii res quasque gravissimas.

Longa quibus facies ovis erit, &c.) Ab ovis epulas incipiebant veteres. Vide lib. 1. Sat. 3. v. 6.

13. *Ut succi melioris, &c.*) Plin. lib. 10. cap. 52. *Quæ oblonga sint ova, gratioris saporis putat Horatius. Fœminam edunt quæ rotundiora gignuntur: reliqua marem.* Columel. pariter scribit: *cum voles quis mares excludi, ova longissima & acutissima subjicies: & rursus cùm fœminas, rotundissima.* Contrarium vero his omnino docet Aristot. histor. animal. lib. 6. nimirum rotundis & obtusis ovis mares, longis & acutis fœminas produci. Vide Cæl. Rhodig. lib. 17. cap. 17. ubi ex Avicenna & Alberto sic habet: *ex orbiculari ovo brevique progignitur mas: ex oblongis acutisque fœmina. Ipsum hoc comprobat experimentum; & suffragatur ratio: si quidem virtutis perfectio in masculinis ovis ambit æqualiter, & continet extrema. At in fœmininis a centro longius abit materia, in quo est vitalis calor: hoc vero plane imperfectionis argumentum est.* Certi tamen nihil est in istis. Nam & e longioribus ovis mares exeluduntur.

14. *Callosa.*) Densiora, proindeque duriuscula, veluti callo obducta. Itaque callus ovi est putamen sive testicula; alii intelligunt albumen; sed perperam.

15. *Caule suburbano, &c.*) Sive quod siccum solum caulibus est aptum: seu quod irrigatio frequentior terræ succum ac bonitatem eluit, detergit, demit. Porro suburbanos hortos tenent olitores; eosque rigant crebrius. Sic enim celerius, & copiosius olera gignuntur, sed minus bona.

19. *Vivam misto mersare Falerno.*) Fit tenerior gallinæ caro, si adhuc palpitans submergatur aquâ frigidâ; magisque, si mistâ vino vel aceto: sic enim fortius repercutiuntur includunturque spiritus naturales, quorum intus actio

car-

Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis
Natura est: aliis male creditur. Ille salubres
Æstates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quæ legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendoſe: quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet: leni præcordia mulso
Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
Mitulus & viles pellent obstantia conchæ,

Et

INTERPRETATIO.

to: id molliculam reddet. Præstantem naturam habent fungi in pratis nascentes, alii non tuto comeduntur. Is æstates sanus traducet, qui prandia finiet moris nigris ex *arbore decerptis ante solem ardentem. Aufidius mel immiscebat Falerno valentiori, male* quidem: *nam vacuis venis nihil debet infundi nisi dulce. Viscera suavi melicrato perfundes aptius: Si piger ac durus fuerit venter, obices removebunt mitulus & conchæ viliores,*

ANNOTATIONES.

carnis partes dirimit. Lambinus aliam docet rationem teneram efficiendi gallinam. *Sume*, inquit, *quodlibet lapathi genus: hanc herbam in ollam, in qua gallinam seu quaslibet alias carnes coquere volueris, impunito: hoc teneras faciet.*

20. *Pratensibus optima fungis natura est.*) Certe aperto aere crescentia quælibet meliora sunt: fungos vero ubique reperiri alios bonos, alios malos, etiam constat. Vide Plin. lib. 22. c. 23. ubi sic habet: *Quæ voluptas tanti ancipitis cibi? Familias nuper interemere fungi, & tota convivia, Annæum Serenum præfectum Neronis vigilum, & tribunos & centuriones.* Corn Tacit. Annal. 13. & Senec. Epist. 63.

22. *Qui nigris prandia moris finiet.*) Imo, teste Galeno, quod facile corrumpantur mora, noxia sunt post alios cibos sumpta: initio vero cœnæ prosunt magis. Aliter locum hunc intelligere possumus, ex more veterum, qui levem & modicum duntaxat cibum mane capiebant: nimirum e refrigerantibus valde moris prandium utile esse æstate: hæc & apud nos in jentaculo plerique amant.

23. *Ante gravem quæ legerit arbore solem.*) Tunc enim virtutem suam totam nocturno frigore inclusam continent teneriores fructus. Contra duriores ardore solis quasi cocti & perfecti ex arbore decerpi debent fervente potissimum die.

24. *Aufidius.*) Ejus meminit Plin. lib. 10. c. 20. Mar. *Aufidius Lurco saginare primus instituit pavones, circa novissimum piraticum bellum: ex eoque quæstu reditus sestertium sexaginta millia habuit.*

Forti miscebat mella Falerno.) Jam ante est observatum Sat. 2. hujus lib. v. 15. solitos veteres inchoare convivia a promulside seu potione mulsi, id est vini cum melle mixti: a mulcendo factum nomen quod venas mulceat lenitate sua. Varro de re rust. lib. 3. c. 16. *Venis favus ad altaria, & mel ad principia convivii.* Porro mulsi potionem confectam interdum apponebant; aliquando vinum & mel separatim; ut conviva utrumque temperans, sibi mulsum arbitrio quisque suo faceret. Mulsum laudat Plin. lib. 22. c. 24. *Multi senectam longam mulsi tantum nutritu toleravere, neque alio ullo cibo, celebri Pollionis exemplo. Centesimum annum excedentem eum D. Augustus hospes interrogavit, quanam maxime ratione vigorem illum animi corporisque custodisset. At ille respondit: intus mulso, foris oleo.*

25. *Mendoſe: quoniam vacuis, &c.*) Imo bene. Quippe ex cit. mox Plin. *Mulsum ex vetere vino utilissimum, facillimeque cum melle concorporatur, quod in dulci nunquam evenit. Ex austero factum non emplet stomachum, neque ex decocto melle, minusque inflat, quod fere evenit. Appetendi quoque revocat aviditatem cibi.* Vide Dioscorid. lib. 5. c. 16. & Macrob. lib. 7. cap. 12.

26. *Leni præcordia mulso prolueris melius.*) Delicato & fastidioso Catii palato mulsum e Messico leniori placuisset magis quam e forti Falerno: cujus tamen austeritas melle & quadam vetustate mitigata, virtus autem adhuc satis vegeta roborando stomacho longe utilior: docet Martialis lib. 13. Epigram. 108.

Attica nectareum turbatis mella Falernum.
Misceri decet hoc a Ganymede merum.

28 *Mitulus & viles pellent obstantia conchæ.*) Alvum duram emollient obstructamque laxabunt mitulorum aliarumve concharum salsus humor, lapathi herbæ succus, & vinum album, hoc scilicet illis concoctis admixtum. Cornel. Celsus lib. 2. c. 29. *Alvum*, inquit, *movent cochleæ, garum, salsamenta, ostrea, pelorides, echini, musculi, & omnes fere conchulæ, maxime jus earum.* Athen. lib. 3. c. 9. *Ex conchyliis, alvo movenda ciendaque lotio excellunt pectines, musculi, chamæ, ostrea.* Vide Caton. de R. R. c. 158. Plin. lib. 32. c. 9.

Mitulus.) Alii scribunt, *mytilus*, & *mutilus*: pisciculus est e concharum genere, in arenosis potissimum locis proveniens. Martial. meminit lib. 3. Epigr. 59. Non defuit qui isto Horatii loco legeret, *mugilis*.

Et lapathi brevis herba: sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunæ.
Sed non omne mare est generosæ fertile testæ.
Murice Bajano melior Lucrina peloris.
Ostrea Circæis, Miseno oriuntur Echini.
Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
Nec sibi cœnarum quivis temere arroget artem,

Non

INTERPRETATIO.

Et tamen herba foliis *brevioribus*, *sed non absque albo* Coo. *Luna crescens implet conchylia fluentia. Sed non mare quodlibet profert optima testacea. Bajano murici præstat peloris Lucrina. Ostrea præstantissima juxta Circæos*, *echini* vero e *Miseno proveniunt. Tarentum delicatum venditat ampliores pectunculos. Nemo sibi temere attribuat scientiam epularum*,

ANNOTATIONES.

29. *Lapathi.*) De lapatho jam in Epod. 2. Lucilius apud Cicer. de Fin. 2. n. 24.

O lapathe, ut jactere, necesse est cognitu' cui sis.

Coo.) Cos sive Coos, hod. *Lango*, insula maris Ægæi Cariæ proxima, producebat vina lenia alvum solventia: quæ idcirco *lubrica* vocat Persius Sat. 5. v. 135.

30. *Lubrica.*) Lubricantia, alvum solventia. Alii absurde interpretantur polita intus & lævia. Athen. lib. 3. cit. *Ostrea cum malva & lapatho aut piscibus ventrem leniter ducunt.*

Nascentes implent conchylia lunæ.) Lucilius:

Luna alit ostrea, & implet echinos, muribu' fibras,

Et pecu addit.

Idem scribunt Cicero 2. de divin. n. 33. Gell. l. 20. c. 7. Plin. lib. 2. c. 41. *Lunari potestate augeri rursusque minui corpora ostrearum, conchyliorumque omnium; quin & soricum fibras respondere numero lunæ.* Verum errorem hunc jam dudum experientia contraria discussit.

32. *Murice Bajano, &c.*) Bajani sinûs murice melior est peloris capta in Lucrino lacu. De *Bajis* lib. 2. Od. 18. *Murex* piscis aculeos habens & cuspides complures. Plin. lib. 9. cap. 33. *Firmioris jam testæ murices & concharum genera: in quibus magna ludentis naturæ varietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis, concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæsis, in dorsum elatis, lævibus, rugatis, vertice muricatim intorto, &c.*

Lucrina peloris.) Hoc conchylium nomen habet a Peloro Siciliæ promontorio, ubi frequenter capitur: non autem a voce græca πέλωρον *magnum*; ut scribunt quidam, ex Athenæo ante citato. Est de genere chamarum, seu ostreorum testam hiantem habentium.

Lucrina.) Lucrinus lacus, ad intimum sinûs Puteolani recessum, piscibus olim delicatissimis abundabat; at modo cœnosa est palus terræ motu facta anno 1538. De eo jam lib. 2. Od. 15.

33. *Ostrea Circæis.*) Optima capiuntur ostrea apud Circæos urbem, vel ad Circæum promontorium: quod in mare Tyrrhenum excurrit prope Circæi rudera; quæ fuit olim civitas Latii, nominata a Circe sorore Medeæ. *Circæis ostreis nec dulciora nec teneriora esse ulla compertum est*, inquit Plin. lib. 32. cap. 6. At Lucrina tamen in primis laudabantur: ut dictum est in Epod. 2. Tarentina quoque celebrat Varro; item Gellius lib. 7. cap. 16.

Miseno.) Misenum urbs & promontorium juxta Bajas, dictum e Miseno Æneæ nauclero ibidem submerso & sepulto.

Echini.) Echinus, Gall. *herisson*, de genere cancrorum, spinas habet pro pedibus: alius terrestris, alius marinus. Plinius lib. 9. cap. 31. Nomen habet ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἑαυτὸν, quod convolutus ita se condat & contineat, ut nullæ carnes appareant: vel ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ἔχεσθαι, quod teneri minime possit, ob aculeos quibus totus inhorrescit & contegitur: unde echinum vocarunt *spinosum castaneæ operculum*. Plin. lib. 27. cap. 9. *In cacumine capitula sunt echinata spinis*, inquit. Martial. lib. 13. Epigram. 86.

Iste licet digitos testudine pungat acutâ,
Cortice deposito, mollis echinus erit.

34. *Pectinibus patulis.*) Hi pisces Gall. *Petoncles*, conchas habent serratas instar pectinis; unde nomen. Græcis κτένες vocantur dentes anteriores, item pisces isti ob allatam rationem: *patulos* dicit Horatius, ob apertum os & testam. Aristot. lib. 4. histor. Animal. cap. 4. *Testaceorum alia sunt patula ut pectines, musculi, &c.* Athen. lib. 1. cit. cap. 9. & seq. de his plura.

Molle Tarentum.) De hac urbe lib. 1. Od. 28. lib. 2. Od. 6. lib. 3. Od. 5. *molle*: vel propter aerem molliorem; vel ob purpuram & lanas exquisitas; atque luxuriam: vel a *Tarentο* Sabinorum linguâ *molle* significante. Macrob. lib. 3. cap. 18.

35. *Arroget artem cœnarum.*) Est coquorum gens arrogans & fastuosa, teste Athenæo lib. 7. c. 11. ubi refert quorumdam coquorum vanos sermones non infacetos. *Ambrosiam ego reperi: jam mortui si olfecerint, ut reviviscant ego efficiam.* Item alius: *Si semel coquinam aperuero, quod olim apud Sirenas accidebat, id ipsum tu videbis modo contingere; præ odoris suavitate nemo poterit hoc angiporti præterire viâ. Si quis autem propius accedat ad has fores; aperto statim ore stupefactus consistet, velut affixus clavis, & mutus, donec aliquis accurrens nares prehensas vellat.*

Non prius exactâ tenui ratione saporum.
Nec satis est carâ pisces averrere mensâ,
Ignarum quibus est jus aptius, & quibus assis
Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
Umber, & ilignâ nutritus glande rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem.
Nam Laurens malus est, ulvis & arundine pinguis.
Vinea summittit capreas non semper edules.
Fœcundi leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quæ natura & foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæsita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam:
Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret;
Quali perfundat pisces securus olivo.

Mas-

INTERPRETATIO.

nisi antea subtiles exploraveris sapores. Nec e mensa pisces caro pretio auferre prodest, si ignoretur quibusnam jusculum sit magis idoneum: & quibus assis excitatus *conviva jam satur in cubitum sese reponet. Aper ex Umbria & quernâ glande nutritus rotundas oneret patinas aversantis carnem flaccidam. Nec enim bonus est Laurens palustribus herbis & arundinibus saginatus. Vinea capellas haud semper facit esui bonas. Prudens requiret humeros leporis fœcundi. Ante meum gustum nemo scivit distinguere quæ natura ætasque sit piscibus & avibus. Sunt quorum ingenium novas duntaxat placentas excogitat. Non sufficit unam rem curare: quemadmodum si quispiam hoc tantum satagat ut vinum sit exquisitum, parum sollicitus quo oleo pisces inungat.*

ANNOTATIONES.

37. *Averrere mensâ.*) Quasi everriculo abstrahere pisces omnes in mensa piscatoriâ expositos & venales.

38. *Quibus est jus aptius, & quibus assis.*) Qui pisces elixari debeant, & in jusculo condiri & inferri: item quos assari magis conveniat, & absque ullo condimento & jure apponi. Ex Non. Marcello, *assum in obsoniis* dicitur quod est *sine pigmento saporis alieni; sicut merum dicitur solum.*

39. *In cubitum jam se conviva reponet.*) Excitatâ quasi novâ fame novos cibos appetens, & ad jucunde comedendos se rursus componens. Eum porro discumbendi morem veterum & rationem fuse explicavi lib. 1. Od. 27. ad has voces, *& cubito remanete presso*: item l. 1. Sat. 4. v. 86.

40. *Umber.*) Umbria Italiæ regio, inter Hetruriam, Picenum, & mare Adriaticum, Apennino monte divisa. Statius Sylv. 4. carm. 4.

. . . cur Tuscus aper generosior Umbro.

41. *Curvet aper lances.*) Pondere scilicet magno. Integros enim apros olim appositos, docet Juvenalis Sat. 1. v. 140.

. . . . . quanta est gula, quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!

42. *Laurens malus est.*) Insipidus est aper ex agro Laurenti paludoso; quem idcirco ranis aptiorem dicit Martialis lib. 10. Laurentes agri & populi Lavinio proximi fuere, versus oram Tyrrheni maris. Virg. Æneid. 10. n. 707.

de montibus altis
Actus aper (multos Vesulus quem pinifer annos
Defendit, multosque palus Laurentia) sylvâ
Pastus arundineâ.

43. *Vinea summittit capreas, &c.*) Non semper gustui grata est caro caprearum & capreolorum vitis palmitibus nutritorum. Virg. Georg. 2. v. 371. docet, vitem sepibus muniendam adversus capreas sequaces.

44. *Fœcundi leporis.*) Plin. lib. 8. c. 55. disserit de leporum & cuniculorum innumerâ fœcunditate. Quidam legunt, *fœcundæ*: nempe incerti sexûs habitus est lepus apud veteres.

Sapiens.) Qui subtili & sagaci est palato gustuque. Cic. 2. de Fin. n. 24. *Non sequitur*, inquit, *ut cui cor sapiat, ei non sapiat palatus.*

Sectabitur armos.) Plerique nostrûm sectantur potius lumbum, *le rable*, velut sublimioris saporis & succi: non abs re tamen quis *armos* præferat ut teneriores. At suum cuique judicium est, similiter & palatum.

45. *Piscibus atque avibus quæ natura, &c.*) Sic apud Juvenal. Sat. 4. v. 139. Montanus ille describitur delicati & solertis admodum palati.

. . . multis major fuit usus edendi
Tempestate meâ. Circæis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu:
Et semel aspecti littus dicebat echini.

47. *Crustula.*) Gall. *de la patisserie*. De his scriptum a Catio librum refert vet. Comment. Eo forte respicit & alludit Satiricus noster.

Massica si cælo supponas vina sereno;
Nocturnâ, si quid crassi est, tenuabitur aurâ,
Et decedet odor nervis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet fæce Falernâ
Vina, columbino limum bene colligit ovo:
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis & Afrâ
Potorem cochleâ: nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho: pernâ magis ac magis hillis
Flagitat in morsus refici: quin omnia malit,
Quæcunque immundis fervent allata popinis.
Est operæ pretium duplicis pernoscere juris

Na-

INTERPRETATIO.

Si aperto aeri exponas vina Massica, quicquid crassi inest expurgabitur nocturnâ aurâ, & abigetur odor infestus nervis: illa vero lino percolata omnem amittunt saporem. Qui vinum Surrentinum Falernæ fæci scite infundit, limum bene coercet ovo columbæ: quoniam vitellus decidens in fundum simul *abripit aliena. Potorem languentem excitabis per squillas tostas & cochleas Africanas. Etenim post epulas lactuca innatat acerbo stomacho. Quin potius ad edendum restaurari debet pernâ atque hillis. Imo præferret cuncta quæ ex popinis minime lautis* afferentur *calida. Expedit nosse naturam jusculi*

ANNOTATIONES.

51. *Massica si cælo supponas vina, &c.*) Plin. lib. 14. cap. 21. *Mitiores plagæ doliis condunt, infodiuntque terræ tota, aut ad portionem situs: item cælum præbent: alibi vero impositis tectis arcent.* & postea: *Campaniæ nobilissima vina exposita sub dio in cadis, verberari sole, lunâ, imbre, ventis, aptissimum videtur.* Scilicet ubi cælum calidius, vina sub dio relinquuntur: ubi frigidius, defodiuntur tota: ubi medium, partim abduntur terrâ, partim cælo permittuntur: inquit Dalecampius. Athenæus lib. 1. cap. 25. pariter docet vina quædam aperto loco sub dio exponenda, ut nimia illorum vehementia exspirando minuatur. De *Massici* vini bonitate, l. 1. Od. 1.

53. *Et decedet odor nervis inimicus.*) Plin. lib. 23. c. 1. scribit, nervis prodesse Albanum, non item Falernum: & paulo post, *vinum illud quod vetustate dulcescit, minus infestare nervos.*

54. *Integrum perdunt lino vitiata saporem.*) Per saccum lineum transmittebant & colabant vina, ad ea defæcanda; vel ad frangendam vim. Plin. lib. 14. &c. Martial. lib. 12. Epig. 41.

Turbida sollicito transmittere Cæcuba sacco.

55. *Surrentina vafer qui miscet fæce Falernâ.*) Nimirum ut ex Falerni bonitate aliquid contrahat Surrentinum paulo austerius. De *Falerno* lib. 1. Od. 20. *Surrentinum*, ex agro Campaniæ prope Surrentum urbem, convalescentibus optimum, caput minime tentans, ac stomachi & intestinorum rhermatismos cohibens: ex Plin. lib. 14. cap. 6. & lib. 23. cap. 1.

56. *Columbino limum bene colligit ovo.*) Vitellus ovi, vel, ut alii asserunt, albumen potius, in dolium vini turbidi conjectum, *aliena*, id est, fæcem omnem ad ima devolvit secumque detrahit; ac purum efficit vinum.

58. *Tostis squillis.*) Assis, vel frictis. *Squilla* est e cancrorum genere. Plin. lib. 9. cap. 42.

Afra cochlea.) Varro 3. de R. R. cap. 14. has commendat.

59. *Lactuca innatat acri post vinum stomacho.*) Lactucam utpote frigidam veteres adhibebant post epulas & vinum, ad hujus vapores comprimendos. Unde est illud:

Grataque nobilium requies lactuca ciborum.

Postea vero contra factum, atque initio cœnæ intulerunt, seu ad movendam & lubricandam alvum, seu ad somnum conciliandum. Martialis lib. 11. Epigr. 53.

Prima tibi dabitur ventri lactuca movendo
Utilis.

Et lib. 13. Epig. 14.

Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum,
Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?

60. *Hillis.*) Tomaculis, lucanicis. Gall. *andouilles, saucisses.* Varro 4. de L. L. *Hilla ab hilo, id est, minimo dicta.* Festus autem, ab hira intestino, quod jejunum vocant, fit diminut. hilla sive hillum, inquit: & inde ponitur pro suillis intestinis & carnibus minutatim concisis & arvinâ fartis: ut mox dictum.

61. *In morsus refici.*) Ut modo, sic & olim in conviviis adhibita sunt quædam irritamenta gulæ, ad redintegrandam edendi appetitionem, v. gr. oleæ sale conditæ, rapæ, cappares, aliaque edulia aceto & sinapi macerata, pernæ, &c. vide Athen. lib. 4. Quidam leg. *immorsus*, & explicant, *impransus*, *jejunus*, absurde quidem; ut animadverterunt doctiores: sensus enim istic continuus est, quem illi separant perperam.

63. *Duplicis pernoscere juris naturam.*) Simplex jus ex olivo dulci tantum: duplex autem seu mixtum, cum insuper illi addantur muria, vinum, crocum, herbæ concisæ, &c.

Naturam. Simplex e dulci constat olivo:
Quod pingui miscere mero muriâque decebit,
Non aliâ quàm quà Byzantia putruit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
Corycioque croco sparsum stetit; insuper addes
Pressa Venafranæ quod bacca remisit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo:
Nam facie præstant. Venucula convenit ollis:
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus & alec,
Primus & invenior piper album cum sale nigro
Incretum puris circumposuisse catillis.

Im-

INTERPRETATIO.

mixti. Simplex quidem conficitur ex oleo dulci: cui oportebit immiscere crassum vinum & muriam non aliam quam quâ putruit orca Byzantina. Postquam autem *hoc herbis concisis mixtum* atque *incoctum est, & Corycio croco perfusum conquievit, adjunges præterea quod exprimitur e bacca Venafranâ. Picentina poma succo præstant Tiburtinis* licet *pulchrioribus. Venucula* uva *ollis apta est: Albanam aptius fumo induraveris. Ego primus invenior in mundis patinis illam circumposuisse cum pomis, item fæcem atque alec, nec non piper candidum cum sale nigro mixtum.*

ANNOTATIONES.

65. *Muria.*) Isidorus lib. 10. cap. 3. docet esse piscium liquorem sive liquamen salsum. Plin. lib. 31. cap. 7. & 8. *aliud etiamnum*, inquit, *liquoris exquisiti genus, quod garum vocavere, intestinis piscium, cæterisque quæ abjicienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies.* Illud garum seu liquamen exquisitum e scombris fiebat, & divitum erat; aliud erat pauperum vile e thunnis.
Vide Martial. lib. 13. Epigr. 102. & 103.

66. *Byzantia orca.*) De ea marinâ belluâ Plinius lib. 9. cap. 6. Quidam intelligunt thunnum: qui quidem in Bosphorum Thracium seu fretum Byzantinum aliquando penetrat. Alii *orcam* interpretantur vas fictile ventricosum, ore angusto, in quo muria reponi solita esset; quale Byzantii frequens erat in usu. Persius eo sensu dixit, Sat. 3. v. 76.

Mænaque quod primâ nondum defecerit orcâ.

Byzantia.) Byzantium urbs ad Bosphorum Thracium celebratissima: Constantinopolis subinde appellata, hodie *Stamboul*.

68. *Corycioque croco.*) Corycus urbs & mons Ciliciæ optimi croci abundanter ferax. Strabo.

Stetit.) Deferbuit. Alii explicant, concrevit: quos bene redarguit Torrentius, ex eo quod liquidum esse oporteat, minime vero concretum jus, in quo pisces aliave obsonia innatent.

Insuper addes, &c.) Postquam supradicta illa simul incocta sunt, aspergitur crocum, & affunditur oleum *Venafranum*. De hujus excellentia lib. 2. Od. 6.

70. *Picenis cedunt pomis, &c.*) Deinceps præcepta dat ad secundam mensam pertinentia. *Picena* poma jam laudavit Horatius in Satira præced. & meminit Plinius lib. 15. cap. 15. De Tibure ac *Tiburtino* agro dixi lib. 1. Od. 7. & 18. item lib. 2. Od. 6.

71. *Venucula convenit ollis.*) Albana uva optime servatur passa & fumo indurata: at Venucula in ollis melius custoditur. Hinc *ollares* uvæ apud Martial. lib. 7. Epigr. 19. Item apud Columel. Hic l. 3. c. 2. *Uvæ*, inquit, *temporibus hyemis durabiles vasis conduntur, ut Venuculæ.* Vide & lib. 12. c. 43. Macrobius lib. 3. Saturn. cap. 20. appellat *Venunculam*. Plinius autem *Veniculam*, dicit, *ollis aptissimam*: lib. 14. cap. 2. capite vero primo; *durant*, inquit, *aliæ post hyemem, pensili concatenatæ nodo, aliæ in sua tantùm continentur anima ollis fictilibus, & insuper doliis inclusæ . . . aliis gratiam, qui & vinis, fumus affert fabrilis, &c.*

73. *Hanc ego cum malis, &c.*) Ego primus docui in vasis nitidis circumponere Albanam uvam fumo exsiccatam; item alec seu muriam, &c. *circumposuisse*: vel singulis convivis aut certe binis catilium unum, vel certis locis catilla quædam communia disponere, unde facile acciperent plures.

Fæcem & alec.) Denotat ἓν διὰ δυοῖν: nempe vel pisces fæcatos seu fæce conditos: vel pisciculorum fæcem, seu e tabefactis illorum intestinis. Enimvero *alec* non est certi piscis nomen: imo significat minimos quosvis pisciculos; aut certe liquamen ex iis, muriæ vel garo non absimile.

75. *Incretum.*) Vel, mixtum; vel, incerniculo seu cribro quodam a furfure expurgatum: ab incerno, purgo.

Immane est vitium, dare millia terna macello,
Angustoque vagos pisces urgere catino.
Magna movent stomacho fastidia, seu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurit;
Sive gravis veteri crateræ limus adhæsit.
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
Consistit sumptus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulentâ radere palmâ,
Et Tyrias dare circum illota toralia vestes?
Oblitum, quanto curam sumptumque minorem
Hæc habeant, tanto reprehendi justius illis,
Quæ nisi divitibus nequeunt contingere mensis.
Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta,

Non

INTERPRETATIO.

Grande est flagitium macello tribuere tria millia sestertiûm, *& pisces vagabundos arctâ patinâ congerere. Ingentem nauseam stomacho faciunt sive famulus scyphum contrectavit sordidis manibus, dum ligurit surrepta; sive crassior limus occupat antiquam crateram. Quam parvæ sunt impensæ in scopis, in mappis, in scobe;* tam *gravis culpa* est, *si negligantur. An convenit te lapides varii* coloris *mundare palmâ cœnosâ; & Tyria operimenta imponere toralibus immundis? immemorem quo minor sumptus & cura est in his, eo redargui justius* quàm *iis quæ non possunt occurrere nisi* in *mensis divitum.* HOR. *Erudite Cati, oro te per deos & familiaritatem* nostram, *fac ut me deducas ad*

ANNOTATIONES.

77. *Angustoque vagos, &c.*) Sumtuoso & vano luxu accumulatos pisces uno catino apponere; emptos videlicet tribus millibus sestertiûm: Gall. *pour soixante & quinze écus de poissons dans un plat.*

81. *Vilibus in scopis, &c.*) Ut nimius sumtus in obsoniis damnatur; ita certe negligentiam vel sordes in vasis ac supellectili nemo probaverit. Ergo calices, lances, mensam, mappas, triclinii pavimentum, toros ac toralia, munda esse oportet: ut etiam præcipitur lib. 1 Epist 5.

Mappis.) Erat mappa utilis ad tergendas manus tantum; mantile, ad sternendam seu tegendam mensam. Absurdus esto quisquis aliter scripserit. Ad convivia seu privata seu publica suam quisque mappam detulit pridem: at mantili sternebat mensam qui convivium præbebat. Vide Martial. lib. 12. Epigr. 29.

Scobe.) Scobs est limatura, sive ramentum & strigmentum e materia qualibet, dum vel serrâ discinditur, vel terebrâ perforatur, vel limâ imminuitur aut politur, Gall. *limaille, sciure.* Scobe triclinium inspergi solebat, ad colligenda facilius post cœnam purgamenta & scopis auferenda. Senec. Controv. lib. 9. declam. 2. *Inter purgamenta & jactus cœnantium, atque sparsam in convivio scobem, humanus sanguis everritur.* Scobs etiam pretiosa ad fastum spargebatur. Lamprid. Heliogabal. *Scobe auri porticum stravit & argenti, dolens quod non posset & electri.* Adhibebatur quoque lignea scobs ad atria emundanda. Juven. Sat. 14. v. 64.

Ergo miser trepidas ne stercore fœda canino
Atria displiceant oculis venientis amici;
Ne perfusa luto sit porticus: & tamen uno
Semodio scobis hæc emendat servulus unus.

Idest, servus inspergens scobis semodium, statim abradet lutum ac sordes omnes: mundaque præstabit atria, porticum, &c. Valeant qui scobem autumant utilem fuisse ad defricanda vasa, dandumque iis splendorem.

83. *Lapides varios.*) Pavimentum e versicoloribus lapidibus & marmoribus. Vide lib. 2. Od. 14. in fine.

Palmâ.) Scopis e palmâ. Martial. lib. 14. Epig. 82.

In pretio scopas testatur palma fuisse.

84. *Tyrios vestes.*) Stragula & peristromata pretiosa seu purpurea ex urbe Tyro; de qua l. 3. Od. 29. in fine.

Toralia.) Torus a tortis herbis dictus: quod in iis congestis olim sedebant ac discumbebant. *Toral*, quod ante torum est, ex Varrone 4. de Ling. Lat. puta congestæ herbæ, paleæ, arundinis, item lanæ, vel etiam plumæ involucrum seu operimentum. Itaque lecto imponebatur matta, culcita, lodix; Gall. *paillasse, matelas, loudier.* Hæc vero interdum contegebantur purpureis stragulis, ad pompam & fastum. Cicer. Tusc. 5. *Collocari hominem jussit in aureo lecto, strato pulcherrimo, textili stragulo magnificis operibus picto.* Ubi tria vides, Lector, distingui, lectum, toral, sive stratum, stragulum. Ovid. Metam. 8.

. . . In medio torus est de mollibus ulvis.
Vestibus hunc velant: quas non nisi tempore festo
Sternere consueverant.

Lam.

Digitized by Google

Non tamen interpres tantundem juveris. Adde
Vultum habitumque hominis; quem tu vidisse beatus
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris inest, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

INTERPRETATIO.

audiendum, quocunque ibis. Etenim licet memoriter enarres mihi singula; at renuntians haud ita prodest. Adde hominis vultum gestumque; cujus tu potitus aspectu non multi æstimas, quoniam hoc habuisti: ego vero magnopere cupio ignotos posse adire fontes, & percipere documenta vitæ fortunatæ.

ANNOTATIONES.

Lamprid. cit. Heliogabal. *primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit.* Ex his intelligi potest iste Horatii locus satis commode. Verum magis ad rem videtur quod *toral* significat etiam segestria, sive amictum vel tegmen linteum, tricliniari lecto circumdatum, quasi munimen adversus cœnantium purgamenta & jactus, atque ad custodiendam a sordibus stragulam pretiosam: quod quidem toral seu tegmen quando sordidum erat, lavabatur & eluebatur, ne odore fœdo ac turpi nares offenderet; ut innuitur lib. 1. Epist. 5.

... *ne turpe toral, ne sordida mappa*

Corruget nares.

Isidorus lib. 19. c. 26. hoc sensu, *toralia* dicit esse *longas perpetuasque mappas a toro appellatas.* Ergo hic Horatius vel potius Catius damnat incuriam hominis *toralia* expurgare negligentis, sed ea *illota* & immunda *vestibus Tyriis*, seu pretiosæ stragulæ ac purpureæ *circumdantis* & circumponentis.

91. *Adde vultum habitumque hominis.*) Seneca Epist. 34. *conspectus & præsentia & conversatio habet aliquid vivæ voluptatis.*

94. *Fontes remotos.*) Ipsos auctores illius doctrinæ tam excellentis mihi incognitos.

SATIRA V.

Describit artes & insidias captantium testamenta & hereditates.

HOC quoque, Tiresia, præter narrata, petenti
Responde: quibus amissas reparare queam res
Artibus atque modis. Quid rides? Jamne doloso
Non satis est Ithacam revehi, patriosque penates
Aspicere? O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopsque domum redeam, te vate: neque illic
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus: atqui
Et genus & virtus, nisi cum re, vilior algâ est.
Quando pauperiem missis ambagibus horres;
Accipe qua ratione queas ditescere. Turdus,

Sive

INTERPRETATIO.

ULYSS. *O Tiresia, præter jam responsa, illud* etiam *quæso dic, quibus rationibus & artibus resarcire possim facultates perditas. Quare rides?* TIRES. *Ergone* tibi *versuto non sufficis Ithacam repetere ac revisere domum paternam?* ULYSS. O *nemini falsa locute, cernis quemadmodum spoliatus & egens revertar in patriam ex tuis oraculis: nec ibi proci pepercerunt cellis aut gregibus. Verumenim & origo & virtus vilior est algâ, si opibus destituatur.* TIRES. *Quandoquidem absque tergiversatione paupertatem averseris, audi quo pacto locupletari liceat.*

ANNOTATIONES.

1. *Hoc quoque &c.*) Non sine multo sale persequitur noster Satiricus, quibus Romæ blandimentis & artibus senum animos inescarent captatores, ut hæredes ab iis scriberentur. Inducit itaque Ulyssem apud Inferos cum Tiresia vate sermocinantem, & post alia multa quærentem modos sarciendi suas res afflictas. Unde est initium illud, *hoc quoque*, velut continuatio sermonis quem Ulysses haber consulans Tiresiam de suo reditu; apud Homer. Odyss. 11. Vel, si mavis, fingit Horatius Ulyssem ad Inferos reversum post amissa naufragio bona, rursumque a Tiresia responsa perserutari de reparandis opibus.

Tiresia.) Thebanus ille vates apud Inferos etiam gratiosus Proserpinæ fuit, quæ illi mortuo mentem firmam ac sapientem soli tribuisse dicitur, Odiss. 10. sub finem: ubi Circe Ulyssi persuadet ut ad Inferos descendat Tiresiam consulturus. Ejus meminit Cic. 1. de Divin. num. 88. Tusc. 5. num. 115. de Nat. D. 2. num. 7.

2. *Amissas res.*) Tiresias enim Ulyssi prædixerat reditum in patriam, si modo ipse ac socii non violarent boves Solis in Sicilia pascentes. Verum illi Ulysse dormiente mactatos devorarunt. Quare naufragio perierunt conscelerati; Ulysses autem nudus vix enatavit.

3. *Jamne doloso.*) Videtur Tiresias Ulyssi exprobrare crimen sociorum vel dolose permissum, vel non satis diligenter ab eo impeditum.

4. *Non satis est Ithacam revehi.*) Quod maximum erat, & in votis Ulyssis præcipuum. Cic. 1. de Orat. *Patria nos delectat: ejusque rei tanta vis est, ut Ithacam illam in asperrimis saxulis tanquam nidulum affixam sapientissimus vir immortalitati anteponeret.*

Ithacam.) Hæc insula maris Ionii, hod. *Val di Compare*, inter Cephaleniam ad occasum & Echinadas ad ortum; Ulyssis patria fuit.

6. *Te vate.*) Odiss. 11. cit. reditum fore difficilem prænuntiarat Tiresias: at mala quamvis patientes Ithacam perventuros, modo suum Ulysses ac sociorum animum coerceret, illæsique permitterentur boves Solis. Quod nisi caveret, navim ac socios interituros; ipsum vero calamitosum fore, domique repertūrum superbos viros ipsius victum absumentes.

7. *Apotheca.*) Reconditorium, locus in quo reponitur id omne quod pertinet ad victum, seu fruges, seu vinum, &c.

Aut pecus.) Odyss. 1. proci Penelopæ dicuntur cibo vesci alieno; atque ad epulandum mactant boves & oves Ulyssis; quod & Minerva queritur.

10. *Turdus.*) Vide lib. 1. Sat. 5. & huj. lib. Sat. 2.

Sive aliud privum dabitur tibi; devolet illuc,
Res ubi magna nitet domino sene: dulcia poma,
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare dives.
Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Utne tegam spurco Damæ latus? haud ita Trojæ
Me gessi, certans semper melioribus. Ergo
Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare jubebo:
Et quondam majora tuli. Tu protinus, unde
Divitias ærisque ruam, dic augur, acervos.
Dixi equidem, & dico: captes astutus ubique
Testamenta senum: neu, si vafer unus & alter
Insidiatorem præroso fugerit hamo,
Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim;
Vivet uter locuples sine natis, improbus ultro

Qui

INTERPRETATIO.

nætur tibi turdus, vel quidpiam privatum, statim deferatur eo, ubi magnæ opes fulgent domino ætate provecto: quoslibet fructus exquisitos & munera producet ager excultus, degustet ea senex opulentus præ Laribus colendus. Qui licet perfidus fuerit, ignobilis, fratricida, servus; ne tamen dubites eum assectari tu comes inferior, si petat. ULYSS. *Egone turpis Damæ sim assecla? minime sic vixi apud Trojam;* imo *præstantioribus nunquam cessi.* TIRES. *Inops igitur vivit.* ULYSS. *Imperabo animo id ferre viriliter: & pejora dudum sustinui. At tu vates doce quamprimum, unde congeram opum cumulos.* TIRES. *Certe docui, ac repeto, callidus passim aucupare legata senum: ac si unus aut alter effugeris captatorem hamo circumroso; ne vel spem abjicias, vel deceptus studium deseras. Si quando* in *foro disceptetur* de *re* seu *gravi* seu *parvâ: quisquis erit dives* & *absque liberis, ejus propugnator sis,*

ANNOTATIONES.

11. *Privum.*) Propriis deliciis reservatum.

14. *Ante Larem.*) Laribus Diis fructuum primitias deferebant. Vide lib. 2. Od. 23. & huj. lib. Sat. 3. v. 165.

15. *Sine gente.*) Nullis majoribus, qui jam claruerint; homo novus, libertus, libertinus. Cic. Topic. num. 29. *Gentiles sunt qui inter se eodem sunt nomine ab ingenuis ortundi, quorum majorum nemo servitutem servivit, qui capite non sunt diminuti.*

17. *Comes exterior.*) Inferiori parte incedens, honoris deferendi causa. *Interior* comes, qui ad dextram, *exterior* qui ad lævam.

18. *Utne tegam.*) Gall. *Moy? je servirois d'estafier à un coquin?* Abhorret magnus Ulyssis animus a sordida & infami illa ditescendi ratione. *Latus* alicui *tegere* dicitur qui virum honoratum vel stipat ut satelles, vel comitatur ut assecla; atque ad ejus capessenda imperia est expeditus.

Damæ.) Servi nomen est, diminut. a Demetrio. Vide lib. 1. Sat. 6. item Pers. Sat. 5. v. 76. & 79.

19. *Certans melioribus.*) Virtute & gloriâ contendens cum Agamemnone, Ajace, &c.

20. *Fortem hoc animum, &c.*) Paupertatis ærumnas ferre conabor potius quam vitæ sceleratæ infamiam. Aliter vulgo interpretantur; sed absurdi plane, qui decorum & notos Ulyssis mores prave immutari velint ab Horatio, contra id quod ipse tam luculenter præcipit Epist. ad Pis. v. 119.

21. *Tu protinus, &c.*) Ne mihi illude, vates optime, turpem res perditas reparandi modum ne propone: meliora quæso verba profer, meoque nomine dignas rationes doce.

23. *Dixi equidem, & dico.*) Satiricus in instituto pergit, atque per veridicum vatem effert quicquid reipsa fiebat turpiter Romæ passim ab improbis testamentorum captatoribus.

25. *Præroso fugerit hamo.*) Sicut piscis escam prærodens, hamum vero non arripiens; ita forte quispiam veterator mentem tuam intelligens callide operâ tuâ, officiis tuis ac donis abutetur, nec te scribet heredem: sed ne statim despera, ne ab incœpto desiste: sic enim rem aliquando facies: ac si unus effugerit, alios captabis.

28. *Vivet uter, &c.*) Considera uter litigantium vivet locuples & sine gnatis; atque huic causam licet deteriorem habenti auxiliatorem te acriter præsta.

Digitized by Google

Qui meliorem audax vocet in jus, illius esto
Defensor. Famâ civem causâque priorem
Sperne, domi si natus erit fœcundave conjux.
Quinte, puta, aut Publi, (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi: causas defendere possum.
Eripiet quivis oculos citius mihi quam te
Contemptum cassâ nuce pauperet: hæc mea cura est,
Ne quid tu perdas, neu sis jocus. Ire domum, atque
Pelliculam curare jube: fi cognitor ipse.
Persta, atque obdura: seu rubra Canicula findet
Infantes statuas, seu pingui tentus omaso
Furius hybernas canâ nive conspuet Alpes.
Nonne vides (aliquis cubitò stantem prope tangens
Inquiet) ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?

Plu-

INTERPRETATIO.

qui sceleratus ac petulans meliorem sponte lacessiverit. *Contemne* vero *civem existimatione & jure potiorem, si liberos aut uxorem fœcundam habuerit*. Et quoniam *aures delicatæ amant prænomen*, sic alloquere: *Quinte scilicet, vel Publi, tua virtus amicum tibi me devinxit: jus controversum calleo; causas orare valeo: quilibet oculos mihi eruet priusquam te victum defraudet nuce vacuâ. Ista mea est sollicitudo, ut nihil amittas, neve ludibrio habearis*. Mox *suade ut domum se recipiat, & genio indulgeat*. Interim *tumet procurator esto; labora & persevera; sive ardens Canicula dissecabit mutas imagines, sive Furius obeso ventre distentus Alpes hyeme consperget albis nivibus*. Tum enim *quispiam proximum cubito pulsans monebit: an non advertis quam ille patiens, quam sedulus, quam amicis* sit *commodus*?

ANNOTATIONES.

31. *Sperne, domi si natus erit, &c.*) Juvenal. Sat. 5. v. 140.

Jucundum & carum sterilis facit uxor amicum.

32. *Quinte puta aut Publi*.) Ejusmodi prænomina erant nobilium duntaxat: Gall. *Monseigneur*. Porro virum honoratum assentatores prænomine salutabant: at familiares cognomine se invicem appellabant: ut, *Cæsar Pulcro*.

Molles auriculæ.) Assentationibus assuetæ.

34. *Jus anceps*.) Quod in utramque partem sæpius trahi potest. Unde *varium & controversum* dicit Tullius. Verum *juris ignoratio potius litigiosa est, quam scientia*, inquit ipse de Legib. 1.

36. *Cassâ nuce*.) Re qualibet inani & minimâ.

38. *Fi cognitor ipse*.) Causæ ipsius cognitionem, curam, defensionem suscipe. *Cognitor* dicitur qui præsentis causam novit, & sic tuetur ut suam; inquit Ascon. in 1. Verr. Porro *fi* est imperandi modus a fio, quo & Plautus non semel usus est. Alii legunt *sis*.

39. *Seu rubra Canicula, &c.*) Æstatis & hyemis incommoda, æstum & frigus sustine patienter: de *Canicula*, alibi dixi.

Findet infantes statuas.) Ut acriori gelu finduntur lapides, sic etiam æstu dicit findi *statuas* lapideas, ligneas, &c. quas & *infantes* vocat. Dura sane dictio, quam esse crediderim insulsi cujusdam poetæ nobis ignoti, ac notari proscindique ab Horatio, quemadmodum & mox Furii metaphoram, *conspuet*.

40. *Pingui tentus omaso*.) Omasum intestinum, pro ventre. Synecd. Ita Pers. Sat. 1. Calvi poetæ *aqualiculum sesquipede extans em tidet*.

41. *Furius hybernas, &c.*) Parodia est Furiani versiculi, quam ut duriorem carpit Horatius: similiter & notat Quintil. lib. 8. cap. 6. Furius nempe hyemem describens dixerat:

Jupiter hybernas canâ nive conspuit Alpes.

Cæterum poeta ille cognomento Bibaculus summo ingenio & in primis lepido fuisse narratur, ut non minorem laudem tulerit quam Catullus aut Horatius. Certe quædam ex eo mutuari atque imitari Virgilius non dubitavit. Cremonæ natum ajunt iisdem temporibus, quibus Lucilius & Sext. Turpilius interierunt: & in carmine Iambico egregie versatum. P. Crinit. lib. 2. de Poet. Lat. cap. 31. Macrob. Saturnal. lib. 6. Quintil. lib. 10. cap. 1. Gell. lib. 18. cap. 11. Crinitus cit. hos Furii versus affert de villa Tusculanâ Catonis, quæ propter æs alienum creditoribus cesserat:

Catonis modo, Galle, Tusculanum
Totâ creditor urbe venditabat.
Mirati sumus unicum magistrum,
Summum grammaticum, optimum poetam,
Omnes solvere posse quæstiones,
Nullum difficile expedire nomen.
En cor Zenodoti, en jecur Cratetis.

42. *Nonne vides, aliquis, &c.*) Hæc si feceris, aliquis seni astans tuam sedulitatem laudabit, dicetque ei: videsne hominis tibi addicti studium & laborem? &c.

Cubito tangens.) Pers. Sat. 4. v. 34.

Est

Plures annabunt thynni, & cetaria crescent.
Si cui præterea validus male filius in re
Præclarâ sublatus aletur; ne manifestum
Cælibis obsequium nudet te, leniter in spem
Arrepe officiosus, ut & scribare secundus
Heres; & si quis casus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro hæc alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere & tabulas a te removere memento:
Sic tamen ut limis rapias quid prima secundo
Cera velit versu: solus multisne cohæres,
Veloci percurre oculo: plerumque recoctus
Scriba ex Quinqueviro corvum deludet hiantem;

Ca-

INTERPRETATIO.

Mox *adnatabunt thynni plurimi, & augescent piscinæ. Porro si aliquis filium valetudine parum firmâ educet ac nutriat inter opulentam familiam; ne aperta cælibis observantia te detegat, sensim per officia perveni ad spem, ut heres substituaris; ac si casus aliquis puerum ad Inferos demiserit, locum vacantem subeas. Iste ludus valde raro frustratur.* At *quicunque tabulas offeret tibi legendas, cave ut recuses, atque a te codices rejicias: ita nihilominus ut obliquis* oculis *inspicias quid prima* tabula *cerata edicat* in *secunda lineâ. Celeri aspectu observa* an *solus an cum pluribus sis heres.* Enimvero *nonnunquam scriba ex Quinqueviro sæpe factus hiantem corvum frustrabitur;*

ANNOTATIONES.

Est prope te ignotus subito qui tangat, &c.

44. *Plures annabunt thynni.*) Plures eainde senes opulenti accedent ad te, priorem tuam diligentiam assiduaque officia contemplati, seque ultro suasque res tuæ fidei & curæ committent. *Thynni* sunt pisces grandiores, vitæ brevis, &c. Plin. lib. 9. cap. 55. cum his apte comparantur senes opibus potentes, ut & captator cum piscatore. Similiter Juvenalis Sat. 12. v. 122. orbum senem ab insidiatore captum dicit *inclusum carcere nassæ*. Sic habet:

. . . . si Libitinam evaserit æger;
Delebit tabulas inclusus carcere nassæ,
Post meritum sane mirandum.

Cetaria crescent.) Allegoria: cete, Ciceroni pistrices, sunt pisces maximi: hinc *cetaria* sunt vivaria seu piscinæ, in quibus aluntur magni quilibet pisces.

46. *Sublatus aletur.*) Proprie: nam infantes olim in lucem mox editi humi deponebantur. Tum ii tollebantur, atque ut adolescerent educandi tradebantur, si placerent parentibus: dicebanturque sublati. Alii contra spernebantur, jubebanturque exponi ac fortunæ permitti, seu in via publica, seu in silva, seu in ripa maris aut fluminis.

Ne manifestum cælibis obsequium nudet te.) Ne homini uxore carenti officium frequentius exhibitum patefaciat mentem tuam atque insidias, prudenter age & caute: paulatim ejus animum demerere, ne suspicioni locum des.

48. *Secundus heres.*) Secundo gradu heres, substitutus heredi seu filio parum valenti, si hereditatem non adierit: ut tum succedas ei forte e vivis excedenti, vacuumque locum occupes.

49. *Egerit Orco.*) Morti addixerit. Orcus inferorum fluvius est quibusdam; aliis est Cerberus, Ciceroni est ipse Pluto, 3. de Nat. D. n. 43. ab ὅρκος *juramentum*: quod nihil sit religiosius, quam cum per Stygiam paludem juratur. Festus scribit *orchum*, & ab urgendo vult dici, quod ad mortem urgeat.

Perraro hæc alea fallit.) Raro fit ut inanis sit labor iste, & ars captandi: imo fere semper optatum sortitur eventum.

52. *Tabulas a te removere memento.*) Callide nimirum, ne suspiciosus videare.

53. *Rapias.*) Raptim & celeriter legas & observes.

Prima cera.) In ceratis tabulis olim scribebant, ut jam dictum lib. 1. Sat. 10. ubi de stylo. Itaque *prima cera* significat primam testamenti paginam. Vide Sueton. Neron. cap. 17.

Secundo versu.) In primo versu nomen testatoris, in secundo heredis nomen, in imo substitutiones scribebantur.

55. *Recoctus scriba ex Quinqueviro.*) Senex quidam exercitatus ac peritus rerum; vafer, astutus, utpote qui diu scriba fuerit; ac Magistratus etiam in provincias comitatus sit: vel in municipiis Quinquevir extiterit, publicâ interdum aliquâ administratione & procuratione functus: a numero dicti Duumviri, Triumviri, &c.

56. *Corvum deludet hiantem.*) Captatorem alienæ hereditati inhiantem eludet, nonsecus ac vulpes corvum, in Æsopi fabula.

Digitized by Google

Captatorque dabit risus Nasica Corano.'
Num furis, an prudens ludis me, obscura canendo?
O Laertiade, quicquid dicam, aut erit, aut non.
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demissum genus Æneâ, tellure marique
Magnus erit; forti nubet procera Corano
Filia Nasicæ metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit, atque
Ut legat, orabit. Multum Nasica negatas
Accipiet tandem, & tacitus leget; invenietque
Nil sibi legatum, præter plorare, suisque.

II-

INTERPRETATIO.

& Nasica insidiator Corano ludum præbebit. ULYSS. *An insanis, an sciens ludificas me, involuta respondendo?* TIRES. *O Laertis fili, quodcunque pronunciavero vel fiet, vel non. Quippe magnus Apollo dat mibi vaticinandi* peritiam. ULYSS. *Attamen si fas est, edoce quid significet bæc fabula.* TIRES. *Quo tempore adolescens Parthis formidolosus, propagata soboles ab excelso Æneâ, terrâ & mari potens existet, strenuo Corano locabitur grandis filia Nasicæ detrectantis exsolvere integrum* debitum. *Tum gener hoc aget: testamentum offeret socero, rogabitque ut legat. Nasica diu recusatum tandem capiet, ac leget secreto: videbitque nibil sibi & suis relictum nisi fletus.*

ANNOTATIONES.

57. *Risus dabit Nasica Corano.*) Deceptus captator ludibrio erit omnibus, quemadmodum Nasica olim delusus Corano seni. Vide infra.

58. *Num furis.*) An more vatum furore correptus? an sanus & tui compos?

59. *Laertiade.*) Ulysses filius Laertis, Ithacæ & Dulichii insularum rex: vir facundus, vafer, bellicosus, laborum patientissimus, inter Græcos Principes eximius, ab Homero totâ Odysseâ celebratus.

Aut erit, aut non.) Magna hic inter doctores etiam controversia. Alii contendunt serio loqui Horatium, sive Tiresiam, hoc sensu: cæteri vates loquuntur obscura & per ambages; ego vero loquor aperte & sine ambagibus; quodque futurum prædico, erit: & contra non erit quicquid dico non futurum. Alii volunt jocari Horatium, & satirice irridere ambigua vatum responsa.

61. *Tempore quo, &c.*) Tiresias designat non tantum personas & nomina, sed & tempus ipsum, quo res eventuræ sunt: quod alii vates non solent facere. Horatius autem apta inducit Tiresiam velut divinantem ac prædicentem futura quæ nuper facta eo tempore noscebantur. Sunt in Æneide multa ejusmodi longinqua egregie a Virgilio tempori accommodata: pendetque ex hoc non minima lux ac virtus poeseos. Vide Æneid. 6. sub finem.

Juvenis Parthis horrendus.) Augustus; de cujus in Parthos victoriâ, terrore, famâ, receptisque signis, lib. 3. Od. 5. & lib. 4. Od. 15.

Ab alto demissum genus Ænea.) De Augusti origine, lib. 4. Od. 5. init. & Od. 15. in fine.

64. *Forti Corano.*) Juvenal. Sat. 16. v. 54. meminit pariter Corani. Sic habet:

. . . . *Ergo Coranum*
Signorum comitem, castrorumque æra merentem,
Quamvis jam tremulus captat pater.

65. *Nasicæ metuentis reddere soldum.*) Nasica avarus pecuniam mutuo acceperat a Corano sene perinde avaro, sed astutiore: cumque fugeret exsolvere debitum, filiam tradidit; sperans insuper atque ita captans Corani hereditatem, Nasicæ mentem Coranus intellexit; sibique minimum fecit e delusa insidiatoris captatione. Neque modo nihil testamento reliquit, sed & voluit Nasicam rescire nihil sibi legatum: atque ex ejus dolore ac mœstitiâ gaudium sibi affatim risumque dedit.

Soldum.) Seu dotem filiæ, seu debitam dudum summam pecuniæ integram.

66. *Gener socero.*) Coranus Nasicæ. Ironiæ plena animadverte passim verba; eoque magis, quod seria prorsus & gravis dictio videtur. Sic & paulo ante, *forti Corano nubet procera filia Nasicæ, &c.*

67. *Multum Nasica negatas, &c.*) Callide nimirum ex more captatorum, ad amovendam suspicionem, ut ante jam dictum.

69. *Sibi suisque.*) Nec sibi, nec filiæ suæ.

Illud ad hæc jubeo: mulier si forte dolosa,
Libertusve senem delirum temperet, illis
Accedas socius: laudes, lauderis ut absens.
Adjuvat hoc quoque: sed vincit longe prius ipsum
Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors?
Laudato. Scortator erit? Cave te roget: ultro
Penelopen facilis potiori trade. Putasne,
Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu?
Venit enim magnum donandi parca juventus,
Nec tantum Veneris quantum studiosa culinæ.
Sic tibi Penelope frugi est: quæ si semel uno
De sene gustarit, tecum partita lucellum;
Ut canis a corio nunquam absterrebitur uncto.
Me sene, quod dicam, factum est. Anus improba Thebis
Ex testamento sic est elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres:
Scilicet elabi si posset mortua: credo,
Quod nimium institerat viventi. Cautus adito:
Neu desis operæ, neve immoderatus abundes.
Difficilem & morosum offendet garrulus: ultro

Non

INTERPRETATIO.

Istis hæc monita addo. Si forte astuta femina vel libertus regat senem delirantem, adjunge te his socium; lauda eos, *ut absentem* ii *te laudent.* Nam *&* *hoc prodest. Verum multo utilius est ipsum hominem captare.* Qui si *demens inconditor faciat versus, applaude.* Si *mœchus fuerit,* ne *te oret, cave: sponte ei potiori* tuam *Penelopen facilis dona.* ULYSS. *An credis tam probam & castam posse flecti, quam proci a recta viâ dimoverè non potuerunt?* TIRES. Scilicet *ad eam accessere juvenes haud liberaliter munifici, neque tam amoris quam gulæ sectatores. Hinc pudicam habes Penelopen. Quæ si semel delibarit ex uno sene, lucri partem nacta tecum, vix unquam amovebitur, velut canis ab uncto corio. Dum senex eram, contigit* id *quod enarrabo. Apud Thebas vetula* quædam *malitiosa ad sepulcrum sic elata est ex testamento. Heres nudis humeris portavit cadaver oleo multo perfusum. Nempe si posset mortua effugere: quia ut opinor, nimiis officiis vivam prosecutus fuerat. Callidus accede: nec labori parce; nec plus æquo urge. Verbosus displicebit moroso & difficili:*

ANNOTATIONES.

76. *Putasne perduci poterit*) Persuaderi, ac pellici in adulterium. Penelopes uxoris Ulyssis invictam pudicitiam totus Homerus cantat. Porro sicut prius *Damæ latus tegere* Ulysses recusavit, ita & suam Penelopen turpiter addicere multo magis negare intelligendus.

79. *Venit enim magnum donandi, &c.*) Muneribus expugnari sæpe castitatem notat.

Studiosa culinæ.) Supra annotat. v. 7.

83. *Ut canis a corio, &c.*) Canibus venaticis ad venationem excitandis dari solet captæ feræ corium recens detractum & sanguinolentum, cujus appetentissimi cognoscuntur.

84. *Me sene quod dicam, &c.*) Aliud Tiresiæ monitum ad demerendum testatoris animum, scilicet frequentioribus ac nimiis officiis non esse urgendum.

Anus improba Thebis.) Anus quædam ita est captata, ut captatorem importunum ac molestum aversaretur. Itaque cum non posset viva, saltem mortua ulcisci voluit. Cavit nimirum suo testamento, ut cadaver multo perunctum oleo nudis humeris hæres efferret, quasi elabi cupiens, illumque legatis fraudare. Ea quippe conditio erat; ut si portanti cadaver, portans hereditate excideret.

Thebis.) Non una est hujus nominis civitas. Alia caput Thebaidis, Hecatompylos dicta, in Ægypto, hod. *Minio*; neque de hac mentio est hic. Alia in Bœotia, hodie *Stives*, Heptapylos cognominata, patria Herculis, Bacchi, Pindari, Epaminondæ, Tiresiæ vatis, &c.

90. *Ultro non etiam sileas.*) Ne contra nimis taciturnum te exhibeas.

Non etiam sileas. Davus sis comicus: atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare: mone, si increbuit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turbâ
Oppositis humeris: aurem substringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec ohe jam
Ad cælum manibus sublatis dixerit, urge, &
Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
Cùm te servitio longo curâque levarit,
Et certum vigilans, quartæ sit partis Ulysses,
Audieris, heres: Ergo nunc Dama sodalis
Nusquam est? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge subinde: & si paulum potes, illacrymare. Est
Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
Permissum arbitrio sine sordibus extrue: funus
Egregie factum laudet vicinia. Si quis
Forte coheredum senior male tussiet; huic tu
Dic, ex parte tuâ, seu fundi sive domûs sit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
Imperiosa trahit Proserpina. Vive, valeque.

INTERPRETATIO.

Ne vero sponte taceas. Esto Davus comicus: permane inflexo capite, valde similis timenti: per officia irrepe. Si ventus acrior ingruat, admone ut carum caput operiat diligenter. Defende a turba objectis humeris: aurem accommoda garrulo. Quod si *pluſculum laudari amat; insta, atque inflatum utrem imple verbis adulatoriis, donec elatis sursum manibus dicat: Heus, satis est. Quando* vero *te liberaverit diuturnâ servitute & sollicitudine, ac vere experrectus audiveris: Ulysses esto heres quartæ partis:* tum exclama*: Igitur non extat amplius amicus Dama? Repete* vero *identidem: Ubi reperiam æque fidum æque constantem? sique vales, effunde lacrymas aliquot: oportet ficto vultu occultare lætitiam. Sepulcrum* tuæ *voluntati commissum ædifica sumptuose. Vicini celebrent præclare factas exequias. Quod si aliquis coheredum ætate provectus laboret tussi periculosâ; sive prædium sive domum emere velis, huic tu dic, læte* quidem *sestertio te ei traditurum partem tuam. At me Proserpina dominatrix* jam *revocat. Vive & vale.*

ANNOTATIONES.

91. *Davus sis comicus.*) Talis esto, qualis Davus comicus, qui timide & verecunde semper herum alloquitur.

92. *Capite obstipo.*) In alterum humerum inclinato & immoto: quod hominem notat modestum, subditum, & obsequi paratissimum.

95. *Aurem substringe loquaci.*) Accinge te ad audiendas quascunque ejus narrationes molestas licet & graves. Apage qui interpretatur, adulatorie prehende auriculam.

98. *Crescentem tumidis infla sermonibus.*) Homini vano adulationibus gaudenti affatim tribue & indulge, donec ille, velut plenus vento uter, amplius non expetat; imo dicat: Ohe, satis est.

99. *Cum te servitio &c. levarit.*) Per mortem suam.

108. *Ex parte tuâ.*) Ex parte hereditatis tibi relictâ.

109. *Gaudentem nummo te addicere.*) Alii sic explicant: Dic te pecuniam malle quam fundum, adeoque libenter te venditurum. Alii interpretantur de ficta & simulatâ venditione. Lex nempe vetabat rem testamento legatam donare. At legi fraudem faciebant, uno rem nummo addicentes. Sic enim res vere empta & vendita dicebatur.

Sed me imperiosa trahit Proserpina.) Apte omnino sermo abrumpitur, ne Ulysses loquatur id quod loqui decore non poterat. Bene vero Tiresiam repente revocat Proserpina uxor Plutonis & inferorum domina, pro suo in mortuos summo imperio. Vide lib. 1. Od. 28. Item Virgil. Æneid. 6. v. 545.

SATIRA VI.

Sorte suâ mediocri contentum se esse. Otium rusticum præstat urbanis tumultibus & molestiis.

HOC erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, & tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paulum silvæ super his foret. Auctius atque
Dii melius fecere: bene est: nihil amplius oro,
Maiâ nate, nisi ut propria hæc mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione malâ rem,
Nec sum facturus vitio culpâve minorem:
Si veneror stultus nihil horum: O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum:
O si urnam argenti fors quà mihi monstret, ut illi
Thesauro invento, qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule: si quod adest gratum juvat; hac prece te oro;
Pingue pecus domino facias & cætera, præter

In-

INTERPRETATIO.

HORAT. *ILlud fuerat in optatis; mensura agri non valde ampla, ubi esset hortus, & fons aquæ perennis domui propinquus, ac nemus aliquod præter ista. Dii amplius ac melius* quidpiam *concesserunt: abunde est. O fili Maiæ, nihil ultra peto, nisi ut ista bona mihi perpetua facias.* Ergo *si nec opes auxi malis artibus, nec absumpturus sum peccatis ac sceleribus: si nihil insanus efflagito ejusmodi: o si angulus iste vicinus, qui agrum* meum *deformat, adjungatur: O si fortuna alicubi ostendat mihi urnam pecuniâ* refertam, *quemadmodum ei, qui cum thesaurum invenisset, Hercule propitio locupletatus, emit & coluit eumdem agrum,* quem antea colebat *conductum: si contentus sum iis quæ habeo; a te* dumtaxat *peto hoc,* ut *pingues efficias greges & alia, præter*

ANNOTATIONES.

1. *Hoc erat in votis.*) Lepida est hæc Satira; & quædam præcepta morum habet valde luculenta: nonnulla etiam grati animi testimonia erga Mœcenatem.

Modus agri.) Modicum prædium. Virg. Georg. 2. v. 412.

Laudato ingentia rura: Exiguum colito.

Columell. *Modus erit sua cuique moderata voluntas facultasque.* Vide Plin. lib. 18. cap. 5. & 6.

3. *Auctius atque Dii melius fecere.*) De villa Horatianâ lib. 1. Epistol. 16. jamque de ea ante nonnihil, lib. 1. Od. 7. lib. 2. Od. 18. lib. 3. Od. 13. & Epod. 1.

4. *Nihil amplius oro.*) Vide lib. 3. Od. 16. & Epod. 1.

Satis superque me benignitas tua ditavit.

5. *Maiâ nate.*) Mercurium præcipue colit & invocat Horatius memor frequentis ejus tutelæ: de qua lib. 2. Od. 7. & 13. &c.

8. *Veneror.*) Enixe & votis importunis exposco. Quidam legunt *venor*: sed perperam.

O si angulus ille.) O si haberem partem illam agri vicini, quæ meum agrum inæqualem reddit. Persius Sat. 6. v. 23. hunc imitatus est Horatii locum.

9. *Denormat.*) Vitruv. lib. 7. *Anguli ad normam respondentes exigantur: longitudines ad regulam, altitudines ad perpendiculum.*

10. *O si urnam argenti, &c.*) O si thesaurum terræ infossum inveniam. Pers. Sat. 2. v. 10.

. . . . *O si*
Sub rastro crepet argenti mihi seria, dextro Hercule.

Porro thesaurus definitur quædam vetus depositio pecuniæ, cujus non extat memoria, ut jam dominum non habeat: nec enim thesaurus censetur quod metûs vel custodiæ causâ terræ infossum conditumque fuerit.

11. *Amico Hercule.*) Hic lucro inopinato & recludendis thesauris præesse credebatur. Diodor. Sic. lib. 5. cap. 2. Macrob. lib. 3. cap. 12. Plutarch. probl. Arnob. lib. 4.

14. *Præter ingenium.*) Ludit in ambigua significatione vocis *pingue*. Sensus est: ne vero ingenium etiam facias pingue, idest, crassum, hebes, stupidum.

Ingenium : utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montes & in arcem ex urbe removi,
Quid prius illustrem Satiris Musâque pedestri ?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
Autumnusve gravis, Libitinæ quæstus acerbæ.
Matutine pater, seu Jane libentius audis,
Unde homines operum primos vitæque labores
Instituunt; (sic Diis placitum) tu carminis esto

Prin-

INTERPRETATIO.

ingenium ; atque, ut consuevisti, adsis mihi tutor perpetuus. Itaque postquam ex urbe secessi in colles & arcem, quid potius exornem quam Satiras & Musam pedestrem ? Illic *neque me prava corrumpit ambitio, neque gravis Auster vel Autumnus morbifer, lucrum* præstans *duræ Libitinæ. O Pater Matutine, sive mavis, Jane, a quo homines exordiuntur primos labores actuosæ vitæ ; ita numinibus placet : tu initium sis*

ANNOTATIONES.

15. *Custos mihi maximus adsis.*) Poetæ nimirum in tutela sunt Mercurii. lib. 2. Od. 7. & 17.

16. *In arcem.*) Villam Tusculanam in edito colle sitam. Epod. 1. sub finem. Item lib. 1. Epist. 16.

17. *Quid prius illustrem Satiris, &c.*) Sunt qui sic interpretentur : quid prius canam & carminibus celebrem quam Deos agrestes, Satyros, Faunos, &c. Vide lib. 3. Od. 18 Alii melius : quid aptius scribam quam Satiras, oratione quidem strictâ, sed quæ solutæ similis videatur, & vulgari *sermoni propior* : ac proinde *musa pedestris* vocari queat. Vide 1. Sat. 4. v. 40. & seq.

18. *Plumbeus Auster.*) Gravia & tardiora efficiens corpora. lib. 2. Od. 14.

Frustra per autumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum.

19. *Autumnusve gravis.*) Juvenal. Sat. 4. *lethiferum* appellat : bene quidem : tunc enim acutiores morbi sunt & frequentiores. Hippocrat. Gall. &c. Idem Sat. 6. v. 516.

. . . metuique jubet Septembris & Austri
Adventum.

Cur autem Horatius in sua villâ non metuat Austrum in Autumno quamvis noxium, ipse explicat Epist. 16. sita nempe illa opportune & salubriter haud excipiebat pestilentes Austri flatus.

Hæ latebræ dulces, etiam si credis, amœnæ
Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.

Libitinæ quæstus acerbæ.) Pluribus enim in Autumno morientibus, majorem quæstum habent ii qui funeribus procurandis incumbunt, dicti Libitinarii a Libitina funerum Deâ : de qua lib. 3. Od. 30. Seneca 6. de Beneficiis, comparat vota eorum qui testamenta captant cum votis Libitinariorum : nempe utrique lucri gratia mortem hominum cupiunt, etiam amicorum. Huc vero præcipue facit quod ex instituto Servii Tullii Rom. regis, nascentes recensebantur in æde Junonis Lucinæ ; puberes, in Juventæ ; morientes, in Veneris Libitinæ ; nummo quidem pro singulis delato. Dionys. Halic. lib. 4. hinc Sueton. Neron. cap. 39. *Tantis ex Principe malis probrisque accesserunt quædam & fortuita ; pestilentia unius autumni, qua triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt.*

20. *Matutine pater.*) Janus dicitur *Matutinus* a Matuta, sive Aurorâ ; & quod mane primus invocaretur, ut qui temporibus præsit, ac velut rerum omnium incipiendarum auctor. Arnob. l. 3. *quem in cunctis anteponitis precibus.* Et alibi : *incipiamus ergo solemniter ab Jano & nos patre.*

Pater.) Janum vocamus *Patrem*, quasi deorum Deum : inquit Macrob. lib. 1. Saturn. c. 9.

Jane.) Sic appellatur quod quasi Janua sit ad novum annum, imo ad menses singulos ; omniaque regat tempora. Macrob. cit.

Libentius audis.) Seu mavis appellari Jani nomine. Deos suos pluribus insigniebant appellationibus, honoris vel assentationis causâ. Macrob. *in sacris invocamus Janum geminum, Janum patrem, Janum Junonium, Janum Quirinum, Janum Consivium, Janum Patulcium & Clausium, &c.* Sic & Horat. Carm. secul.

Lenis Ilithyia tuere matres ;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis.

22. *Sic diis placitum.*) Ut præsideas temporibus & primis hominum laboribus, desque iis felix auspicium : quippe tu *in Italia primùm Diis templa fecisti, & ritus instituisti sacrorum : unde in Sacrificiis præfationem meruisti perpetuam.* Macrob. jam cit.

Carminis esto principium.) Fave mihi hanc Satiram exordienti, in qua urbanæ vitæ incommoda a matutinis horis persequor.

Principium. Romæ sponsorem me rapis: eia,
Ne prior officio quisquam respondeat, urge:
Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
Postmodo quod mi obsit clare certumque locuto,
Luctandum in turba: facienda injuria tardis.
Quid vis, insane, & quas res agis? improbus urget
Iratis precibus: tu pulses omne quod obstat,
Ad Mœcenatem memori si mente recurras?
Hoc juvat, & melli est, non mentiar: at simul atras
Ventum est Esquilias; aliena negotia centum

Per

INTERPRETATIO.

versuum meorum. Quando *Romæ* sum, *me fidejussorem esse cogis*: *eia*, inquis, *propera*; *ne quisquam officiosior ante respondeat*. *Sive Aquilo stringat terras*, *sive hyems contrahat dies nivosos orbe interiori*, *oportet ire*. *Postea* vero *quàm aperte & manifeste dixi quod mihi noceat*, *certare habeo contra turbam*: *vis facienda lentis*. Hi vero increpant: *Quid petis stulte? & quid moliris? Quidam autem iracundas addit imprecationes*: *An* igitur *evertas quicquid obsistit tibi ad Mœcenatem festinanti*, *urgente memoriâ*? *Ut verum dicam*, *illud jucundum & suave est*. *Verum cum ad Esquilias atras perveni*, *aliena centum negotia*

ANNOTATIONES.

23. *Romæ sponsorem me rapis*.) Hoc primum est incommodum, quod pro aliis spondere frequenter necesse sit, ac forensibus tumultibus interesse.

24. *Ne prior officio*.) Ne desis amico, acriter subveni, laborantem in judicio tuere & juva: officium præbe, sive per hyemis frigora, sive per angustias dierum brevissimorum.

25. *Aquilo*.) Septentrionalis ventus, a vehementissimo instar aquilæ volatu dictus, ex Festo. Græcis Boreas, ἀπὸ τῆς βοῆς, *a boatu*: quoniam sit violenti flatus & sonori. Gell. l. 2. c. 22.

Bruma.) A dierum brevitate dicitur, ex Varrone & Festo. Alii factum nomen putant e βραχὺ ἦμαρ, *breves dies*. Macrob. Sat. 1. Isid. lib. 5. Jul. Scalig. lib. 5. de caus. L. L. *Bruma*, sive solstitium hyemale, ex Ovid. Fast. 1. est dies

Prima novi, veterisque novissima Solis.

26. *Interiore gyro*.) Breviori cursu & ambitu: circulum minorem, utpote qui centro propior sit, Sole in Capricorno decurrente, ac breviores hinc dies faciente. Scil. in Sphæra nostrâ obliquâ, hyemalis Tropicus ita ab Horizonte intersecatur, ut minor pars supra terram, major autem sub terra existat. Cicer. 2. de Nat. Deor. Cynosura, loquit ex Arato,

cursu interiore brevi convertitur orbe.

Ire necesse est.) Ad spondendum pro altero.

27. *Postmodo quod mi obsit &c.*) Alterum est incommodum, quod postquam spopondi, vix e turba me eripere liceat; quodque luctandum & jurgandum sit cum obviis & remorantibus.

Quod mi obsit.) Certe raro est expers molestiæ & damni quisquis pro altero spondet. Proverb. cap. 6. *si spoponderis pro amico tuo*, *defixisti apud extraneum manum tuam*; *illaqueatus es verbis oris sui*, *& captus propriis sermonibus*. Bias sapienter admodum dicebat: *Sponde*, *noxa præsto est*. Cic. Epist. ad Brut. *dependendum tibi est quod mihi pro illo spopondisti*.

Clare certumque locuto.) Debet enim sponsio ac fidejussio præstari disertis verbis & sine ambagibus. Alii locum hunc minus recte intelligunt de advocatione & peroratione causarum: afferuntque verba Tullii de petit. Consul. *Nonnullos esse tibi iratos ex iis caussis quas egisti*, *necesse est*: & alibi, *quos læsisti cùm pro amico contra eos diceres*.

28. *Facienda injuria tardis*.) In forensi turbâ pulsare oportet & objurgare tardius euntes, dum inde quam primum exire contendo.

29. *Quid vis insane*.) Ita reluctatur qui ab Horatio festinante pulsatus est; trudentem retrudit; atque execrationes jaculatur. Quidam *iratas preces* explicant iram hominis adversus Horatium excandescentis, quod ipsius obtestantis patrocinium aut suscipere detrectet, aut non satis acriter assumat. Prior interpretatio magis probatur.

31. *Ad Mœcenatem memori si mente recurras*.) Dum properas adire Mœcenatem condicto tempori: vel quod acceptorum beneficiorum memor quotidianis officiis vel semel deesse metuas.

32. *Hoc juvat*, *& melli est*.) Objurgationes ejusmodi quantumvis invidiosæ me quidem delectant, & quasi mel dulces videntur: adeo Mœcenatis mentio, nomen, & recordatio veneranda mihi sunt.

At simul atras ventum est, *&c.*) Tertium hoc genus molestiarum urbanarum est. Cum vero ad Mœcenatis ædes in Esquiliis sitas veni, assiliunt importuni plerique sua mihi negotia commendantes: quos amoliri nefas. De Mœcenatis ædibus apud Esquilias, lib. 3. Od. 29. v. 10. & lib. 1. Sat. 8. v. 14. vide ibi annot.

Atras Esquilias.) De atris curis quidam interpretantur: at melius alii de sepulcreto, quod fuerat olim in Esquiliis; ut fuse disserui ad Epod. 5. v. 100. Epod. 18. v. 6. & lib. 1. Sat. 8.

Per caput, & circa saliunt latus. Ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras,
De re communi Scribæ magnâ atque novâ te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
Imprimat his cura Mœcenas signa tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit & instat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Mœcenas me cœpit habere suorum
In numero; dumtaxat ad hoc, quem tollere rhedâ
Vellet, iter faciens; & cui concredere nugas
Hoc genus: Hora quota est? Thrax est Gallina Syro par?

Ma-

INTERPRETATIO.

invadunt caput & latera. Roscius poscit ut ei cras opituleris ad Puteal, ante horam *secundam. Horati, scribæ te rogant ut hodie redeas ad negotium commune ac novum. Fac ut Mæcenas hat tabellas obsignet.* Quod si his *respondeam: Tentabo:* est qui *reponat & urgeat:* Atqui *potes, si lubet. Propè finem habet annus septimus, & mox octavus* incipiet, *ex quo* tempore *Mœcenas inter familiares me ascivit, ad id* vero *solùm, quem in currum assumere placeret, quando viam init: & cum quo loqueretur futilia ejusmodi: Quota est hora? Gallina Thracius* estne *par Syro?*

ANNOTATIONES.

34. *Per caput & circa saliunt latus.*) Undique adoriuntur & circumobsident. Præclara hypotyposis.

Ante secundam.) Mature, ut tempus habeat de re suà disserendi tecum, priusquam forum aperiatur, ac disceptandum sit in juditio. *Ante secundam.* Gall. *à huit heures precises du matin, plûtost devant qu'apres:* unà scilicet horà ante judicia, quæ horà tertià exercebantur.

Exercet raucos tertia causidicos.

Martial. lib. 4. Epigram. 8. ubi & diei varias occupationes pro diversis horis explicat. Porro ex alibi annotatis, Lector, intellige illam diei naturalis horam tertiam Romanorum nobis quidem Francis nonam esse matutinam. Vide lib. 1. Epist. 19. v. 8. & Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 20.

35. *Sibi adesses.*) Quasi advocatus, adjutor, fautor. Apud Judices actor & patronus rei causam dicebat. At aderant præterea quidam advocati; suàque præsentià vel testimonio etiam, si opus esset, reum adjuvabant.

Ad Puteal.) Ad judicium. *Puteal* locus erat in comitio Romæ, ubi jus reddebatur. lib. 1. Epist. 19. v. 8. *forum Putealque Libonis mandabo siccis.* Nimirum in ipsis gradibus, ad lævam Curiæ, statua erat Actii Navii Auguris, qui, inspectante Tarquinio Prisco rege, cotem novaculà disciderat. Ibidem porro cotem illam & novaculam esse defossam tradunt, supraque impositum puteal, id est, umbellam sive operculum, quale puteis imponi solet. Cic. de Divin. 1. n. 32. Illic etiam fœneratores convenire solitos idem testatur pro Sextio, n. 18. *Puteali & fœneratorum gregibus inflatus.* Item Pers. Sat. 4.

Si puteal multà cautus vibice flagellas.

Vide Cœl. Rhodig. lib. 10. cap. 17.

36. *De re communi Scribæ, &c.*) De Scribarum se numero fuisse ostendit.

Scribæ.) Gall. *les Greffiers, ou Secretaires de l'Epargne.* Horum officium erat, acta publica literis mandare, literas publicas scribere, &c. Constat scribas maximæ probitatis a Quæstoribus allectos. Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 2.

37. *Imprimat his cura, &c.*) Alius ita rogat: o Horati, cura ut Mœcenas sigillo muniat has tabellas: oro te etiam atque etiam.

Signa.) De sigillo sive anulo Augusti intellige. Hunc enim ab eo concreditum Mœcenati, diximus ad Epod. 1. v. 3. & constat ex Xiphilino ibi cit. Item ex Dione lib. 51. &c.

39. *Dixeris, Experiar.*) Si huic dixero: Curabo, & experiar, numquid a Mœcenate id beneficii queam obtinere tibi, &c. Horatii modestiam adverte, Lector, suam apud Mœcenatem gratiam extenuantis, tametsi apud eum summe valere diceretur. Vide & quæ sequuntur.

40. *Septimus octave propior.*) Septimus hic annus prope est elapsus, & mox octavus agetur, ex quo, &c.

42. *Dumtaxat ad hoc.*) Non ad res graves, sed ad nugas & jocos, atque ad relaxandum animum magnis curis passim distentum me adhibet Mœcenas, inquit noster, dumtaxat.

44. *Thrax est Gallina Syro par?*) An ille gladiator huic par est virtute, robore, arte, peritià; ille secutor huic retiario; ille Thrax huic Mirmilloni? Horum pugnandi rationem diversamque armaturam fuse explicavi ad Juven. Sat. 2. v. 143. & Sat. 8. v. 200.

Matutina parum cautos jam frigora mordent:
Et quæ rimosâ bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus, subjectior in diem & horam
Invidiæ. Noster ludos spectaverat unà,
Luserat in campo, Fortunæ filius, omnes,
Frigidus a Rostris manat per compita rumor.
Quicumque obvius est, me consulit: o bone (nam te
Scire, deos quoniam propius contingis, oportet)
Numquid de Dacis audisti? Nil equidem. Ut tu
Semper eris derisor! At omnes Dii exagitent me,
Si quidquam. Quid? militibus promissa Triquetra
Prædia Cæsar, an est Italâ tellure daturus?
Jurantem me scire nihil, mirantur, ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silenti.
Perditur hæc inter misero lux, non sine votis:
O rus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno & inertibus horis
Ducere sollicitæ jucunda oblivia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, simulque

Un-

INTERPRETATIO.

Incautos jam stringit frigus matutinum, & similia *quæ committi queant auribus perfluentibus. Exinde* vero *magis ac magis obnoxius invidiæ fui.* Ajunt *plerique: Noster Fortunæ filius ludos spectavit: in campo* Martio *certavit cum* Mœcenate. Quod si *e Rostris per plateas frigidus rumor discurrat; quisquis occurrerit interrogat me: o bone, an de Dacis aliquid accepisti? quippe te scire oportet, qui ad magnates accedis.* Tum ego: *Nihil certe.* Illi continuo: *Ergone tu semper derisor fueris? Me,* inquam, *disperdant omnes dii, si quidquam* scio. *Ecquid?* ajunt: *agros militibus promissos an assignabit Augustus in Sicilia,* an in *Italica regione?* At *affirmantem me nihil scire, admirantur velut hominem raræ & profundæ taciturnitatis. In istis diem perdo infelix, non absque desideriis: o villa, quando te adibo? ecquando gratam oblivionem vitæ anxiæ capiam* ibi, *modo scripta veterum* legendo, *modo dormiendo & otiando? o quando apponetur faba Pythagoræ affinis, simulque*

ANNOTATIONES.

45. *Matutina parum cautos, &c.*) Verba hæc innuunt scriptam Autumni tempore hanc Satiram.

46. *Et quæ rimosâ, &c.*) Et similia quæ loquacissimo cuilibet possunt committi, atque homini nullum secretum retinenti, sed passim quod audivit in obvios quosque statim effundenti: qualis ille apud Terent. de seipso prædicans:

Plenus rimarum sum; hac atque illac perfluo.

48. *Noster ludos spectaverat unà, &c.*) Sic de Horatio loquuntur invidi: En ille Fortunæ filius simul cum Mœcenate ludos spectavit: en cum ipso lusit in campo Martio. De hoc vide lib. 1. Od. 8. Annot.

50. *Rostris.*) In foro Rom. erant Rostra, id est, suggestum ante Curiam Hostiliam extructum, ornatum vero navium rostris ab Antiatibus captarum: unde nomen. Tit. Liv. lib. 8. Varro lib. 4. de L. L. Ex eo loco leges ferebantur, & conciones ad populum habebantur: imo & jus dicebatur.

Rumor.) Est fama incerta sine capite, id est, sine auctore: *frigidus:* vel tristis; vel levis.

52. *Deos.*) Augustum, Mœcenatem.

53. *De Dacis.*) Cum his tunc Romani bellum habebant. Vide lib. 2. Od. 20.

55. *Militibus promissa prædia.*) Sicut jam assignata fuerant post Philippensem victoriam. Vide supra Satir. 2. vers. 110. & seq. Item Virg. Eclog. 1.

Triquetra.) Sicilia Trinacris etiam dicitur ob triangularem formam; habetque in triplici angulo triplex promontorium, Pelorum, Pachynum, Lilybæum. Hinc Ovid. Fast. 4.

Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor
Trinacris; a positu nomen adepta loci.

63. *O quando faba, &c.*) Quando ruri vescar fabis, olaribus, &c. tranquillam ejusmodi vitam agrestem prafero lautis epulis quibuscunque.

Faba Pythagoræ cognata.) Varia hic varii comminiscuntur. Ajunt plerique *fabam Pythago-*

ræ

Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes, cœnæque Deûm, quibus ipse meique
Ante Larem proprium vescor: vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est,
Siccat inæquales calices conviva, solutus
Legibus insanis: seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis humescit lætius. Ergo
Sermo oritur, non de villis domibusve alienis;
Nec male necne Lepos saltet: sed quod magis ad nos
Pertinet, & nescire malum est, agitamus: Utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati?
Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos?
Et quæ sit natura boni, summumque quid ejus?
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles

Ex

INTERPRETATIO.

olera condita lardo pingui? O noctes & epulæ Deorum, in quibus ego & familiares cœnamus ad Larem meum; ac proservos famulos alo cibis libatis. Ibi *quisque liber a stultis legibus, ad arbitrium exhaurit scyphos diversos, sive capax ingentes sumit calices, sive minoribus cupit madescere. Tum fit confabulatio non de aliorum prædiis vel ædibus; neque* utrum *Lepos inepte saltet; an non: sed quod utilius, quodque ignorare sit nefas, quærimus; an opibus homines, an virtute felices existant: utrum nos ad amicitias impellat utilitas an honestum: item quid sit bonum, & quæ ejus perfectio? Interea Cervius vicinus aniles*

ANNOTATIONES.

ra cognatam dici ironice quidem & satirice, quasi homini coævam & consanguineam: nempe quod ille assereret fabam ex eadem origine & eodem tempore cum homine natam; eamque, si pyxide inclusa servetur vel infodiatur, in carnem & sanguinem converti. Ego nec fabulas, nec metempsychosim afferre huc velim: *cognatam* interpretabor amicam. Fabis enim aliisque leguminibus atque oleribus omnique cibo parabili Pythagoras & Pythagorici libenter vescebantur: carnibus autem vix, aut nunquam, frugalitatis quidem & sanitatis gratiâ: quanquam nonnulli contrarium scribunt. Vide Cic. de Div. 2. n. 119. Diogen. Laert. lib. 8. Athen. lib. 4. & 10. Plin. lib. 18. cap. 12. Gell. lib. 4. c. 11. Cœl. Rhodig. lib. 21. cap. 3. l. 28. cap. 12. lib. 30. c.36. Et quæ nos ad Juvenal. Sat. 15. v.173. ubi de anthropophagis quibusdam ita scribit:

. . . . Quid diceret ergo
Vel quo non fugeret, si nunc hæc monstra videret
Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui
Tanquam homine, & ventri indulsit non omne legumen?

Pythagoræ.) Vide lib. 1. Od. 28. Epod. 15. & Sat. 4. hujus lib.

65. *O noctes, cœnæque Deûm.*) O quieti somni! o epulæ tranquillæ & jucundæ, quantumvis sobriæ & frugales; certe nectari & ambrosiæ Deorum æquiparandæ! vel *noctes* dicit Poeta, quod olim in multam noctem producerent cœnam, ut alibi notavimus.

66. *Ante Larem proprium.*) Religiose Diis domesticis libans, & primitias offerens rusticarum dapum; ac postea e *libatis dapibus* hilariter cum familiaribus & servis cœnans. Vide l. 1. Od. 12.

Vernas.) Sic vocantur qui ex ancillis nati sunt verno tempore. Festus: *protaces*, a procando; sive poscendo.

69. *Legibus insanis.*) De his conviviorum legibus. Vide lib. 2. Od. 7. annot.

69. *Seu quis capit acria fortis pocula.*) Plin. lib. 14. c. 22. refert *Ciceronem Marci filium binos congios simul haurire solitum*; atque ebrietatis mala eleganter describit. Vide Macrob. Satura. 2. cap. ultimo. Gell. lib. 15. cap. 2.

70. *Humescit.*) Al. *uvescit*, lib. 4. Od. 5. in fine: *uvidi*, id est, bene poti, madidi ac pleni vino.

71. *Non de villis domibusve alienis.*) De his invidi & avari sermocinantur: ut deliciarum sectatores & voluptarii de saltatoribus & scurris.

72. *Lepos.*) Augusti scurra, archimimus, egregius saltator, Lepos dictus, a molli, scitâ, & lepidâ saltandi ratione.

Quod magis ad nos pertinet, &c.) De aptis convivio sermonibus. Gell. lib. 13. cap. 11. &c.

75. *Usus rectumne.*) Alii quippe sentiebant amicitias propter utilitatem colendas: Alii propter virtutem. Vide Cic. Lælium; ubi: *Solem*, inquit, *e mundo tollere videntur qui amicitiam e vita tollunt . . . Amicitia tantas opportunitates habet, quantas vix queo dicere, &c.*

Rectumne.) Cic. mox cit. *Virtus amicitiam & gignit & continet . . . Virtutum amicitia adjutrix a natura data est.* Et in fine ejusdem lib. *Vos hortor, ut ita virtutem locetis, sine qua amicitia esse non potest; ut, eo exceptâ, nihil amicitiâ præstabilius esse putetis.*

76. *Summumque quid ejus?*) In quo consistat summum bonum? hoc enim in voluptate alii, alii in virtute reponebant. Vide Cicer. de finib. Tusc. Quæst. &c.

Ex re fabellas. Nam si quis laudat Arelli
Sollicitas ignarus opes, sic incipit: Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, & attentus quæsitis, ut tamen arctum
Solveret hospitiis animum. Quid multa? neque illi
Sepositi ciceris nec longæ invidit avenæ:
Aridum & ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit; cupiens variâ fastidia cœnâ
Vincere tangentis male singula dente superbo:
Cum pater ipse domûs paleâ porrectus in horna
Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc, quid te juvat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris præponere silvis?
Carpe viam, mihi crede, comes: terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno aut parvo lethi fuga: quo bone circa,
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus:
Vive memor, quàm sis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agrestem pepulere, domo levis exilit. Inde
Ambo propositum peragunt iter; urbis aventes
Mœnia nocturni subrepere. Jamque tenebat

Nox

INTERPRETATIO.

fabulas ad propositum narrat. Etenim si quis imperitus laudat anxias Arellii divitias, ita exorditur: quondam mus agrestis urbanum murem cavernulâ dicitur excepisse, vetus hospes veterem amicum; durus, & studiosus rerum congestarum; ita tamen ut animum restrictum laxaret hospitum gratiâ. Quid plura? Nec parce dedit e congesta cicere, nec ex avena oblongâ: ore portans acinum desiccatum, & semesa lavidi frustula obtulit, optans multiplici dape vincere nauseam fastidiose singula delibantis superba dente; dum ipse ædium dominus in stramine jacens ederet frumentum ac zizaniam, cibis optimis abstinens. Denique urbanus hunc sic allocutus est: Amice quorsum ærumnosus degis ad latus montis ardui? visne homines & urbem præferre silvis desertis? Mihi ausculta, iter mecum ingredere; quandoquidem animantia super terram vitam agunt morti obnoxiam, nec effugiendi ratio *est sive parvo sive magno. Quocirca, o bone, quandiu potes, rebus fruere jucundis, recordatus quam brevi* tempore *sis victurus. Sermonibus illis excitatus rusticus prosilit alacer e domicilio. Hinc uterque viam institutam decurrunt, cupientes noctu subire civitatis pomœrium.*

ANNOTATIONES.

78. *Ex re fabellas.*) Sunt fabulæ ad persuadendum valde commodæ & efficaces, si apposite adhibeantur. Hinc sacri etiam codices proverbiis & parabolis inspersi sunt. Hisque persæpe usus est Christus Dominus, veritas Dei & Sapientia. *Ut quod per simplex præceptum teneri ab audientibus non potest, per similitudinem & exempla tentatur:* S. Hier. l. 3. Comment. in Matth.

Arelli.) Atellius famosè avarus: contra stultam ejus de opibus opinionem Cervius affert apte exemplum & apologum rustici muris & urbani.

83. *Hospitiis.*) Hospitibus amice excipiendis.

84. *Nec longæ invidit avenæ.*) Hellenismus.

86. *Varia cœna.*) Dubiam cœnam dixit supra Sat. 2. v. 77.

88. *Horna.*) Nova, hujus anni. lib. 3. Od. 23. v. 3.

89. *Ador.*) Frumenti genus, ab edendo appellatum; vel, quod aduratur, ut e tosto fiat mola salsa ad sacrificia utilis. Festus. Alii aliter.

93. *Terrestria quando, &c.*) Vel ex persona murium aliorumque brutorum: vel ex persona atheorum, hoc dicit Poeta.

97. *Vive memor quam sis ævi brevis.*) Eandem

dem

Nox medium cœli spatium, cum ponit uterque
In locuplete domo vestigia: rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magnâ superessent fercula cœnâ,
Quæ procul extructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpureâ porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes;
Continuatque dapes: nec non vernaliter ipsis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutatâ sorte, bonisque
Rebus agit lætum convivam: cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque:
Currere per totum pavidi conclave, magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. Tum rusticus, Haud mihi vitâ
Est opus hac, ait, & valeas: me silva cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

INTERPRETATIO.

Et jam nox attigerat medium cœli locum, quando pedem ambo inferunt in ædes opulentas, ubi stragula fulgebat purpurea super toros eburneos, & plurimæ dapes restabant e lauto convivio, quæ heri procul fuerant in sportulis congestæ. Postquam igitur rusticum statuit in stragula pretiosâ recumbentem, velut expeditus hospes circumcursat; cibos cibis accumulat, & instar famuli ministrat sedulus, prægustans quicquid apportat. Ille quietus lætatur mutatâ conditione, hilaremque se convivam exhibet favente fortunâ: quando magnus repente forium strepitus toris ambos expulit. Mox *trepidi* cœperunt *fugere per omne cubiculum: gravius autem expavescere* quasi *moribundi, cum ædes amplæ insonuerunt magnis canibus. Tunc agrestis dixit: Nequaquam me juvat vita ista:* eique *nuntium remitto: me nemus & cavernula a periculis libera consolabuntur exiguo legumine.*

ANNOTATIONES.

dem hanc orationem tribuit Herculi Euripides in Alcestide: ut bene observavit Muretus.

104. *Fercula.*) A ferendo vocantur sic vasa eduliorum, & per Synecd. ipsa edulia, &c.

108. *Vernaliter.*) Al. *Verniliter*, more servorum prælambens dapes, quas affert.

114. *Molossis.*) Ingentibus canibus e Molossia regione Epiri. Apud Molossos Epiri populos erant canes venatici generosissimi.

117. *Ervo.*) Quovis legumine. Synecd. *Ervum*, Græcis ὄροβος, Gallic. *ers*, legumen est pisis affine, saginandis armentis utile. Columell. Plin. Virgil. Ecl. 3. vers. 100. ejus meminit, si fides quibusdam veteribus membranis. Nam aliæ habent, *arvo*: aliæ, *ervo*.

Digitized by Google

SATIRA VII.

Inducitur servus, pro libertate Saturnalium, heri vitia taxans & carpens.

JAM dudum ausculto, & cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. Davusne? Ita, Davus amicum
Mancipium domino, & frugi, quod sit satis: hoc est,
Ut vitale putes. Age, libertate Decembri
(Quando ita majores voluerunt) utere: narra.
Pars hominum vitiis gaudet constanter, & urget
Propositum: pars multa natat; modo recta capessens,
Interdum pravis obnoxia. Sæpe notatus
Cum tribus annellis, modo lævâ Priscus inani,

Vi-

INTERPRETATIO.

DAVUS. *JAM diu* est quod te *audio*, *atque avens tibi pauca loqui*, *ego famulus timeo*. HOR. *Nunquid Davus?* DAV. *Etiam Davus hero servus fidelis*, *ac frugalis abunde*: *id est*, *ut vitâ dignum existimes*. HOR. *Age*, *fruere licentiâ* mensis *Decembris*, *quandoquidem ita sanxerunt majores* nostri; *loquere*. DAV. *Plerique hominum ostinate vitiis delectantur*: *& perseverant in* pravis *moribus*. *Alii multi fluctuant*, *nunc virtutem sequentes*, *alias vitiis obsequentes*. Sic *Priscus frequenter visus* est *cum tribus annulis*: *paulo*

ANNOTATIONES.

1. *Jam dudum ausculto.*) Suum ipse servum vitia sibi objicientem ita inducit Horatius, ut quilibet vitiosus a servo suo pariter reprehendi se juste quidem putet & sentiat. Porro sententiam hanc asserit: Solum sapientem esse liberum: quam tractat Cicero Parad. 5. & Pers. Sat. 5.

Ausculto.) Ad omne obsequium paratus asto.

2. *Davusne.*) Ipsene *Davus* hæc loquitur?

4. *Ut vitale putes.*) Habebant domini in servos jus vitæ ac necis. Davus ait, pro sedula & diuturnâ servitute videri sibi meruisse apud herum ut vivat. Alii alias interpretationes afferunt; at meo judicio longe petitas. Quidam volunt Davum significare se mediocriter bonæ esse indolis, quod contra raro sint longævi, qui indole sunt eximiâ: Seneca Controv. 1. *eam immature magnum ingenium non esse vitale.* Alii sic: Davus ostendit se in victu moderatum ac temperantem diutius esse victurum, contra mortem servorum, quos edacitas brevi conficit.

4. *Libertate Decembri utere.*) Dic libere quicquid volueris, siquidem hoc tibi dant Saturnalia. Ea nempe 14. Cal. Janu. celebrabantur, in honorem Saturni, & monimentum aurei sub ejus regno seculi, quo tempore cuncti æquales erant tam servi quam ingenui. Macrob. lib. 1. cap. 10. *Saturnalia une die solita peragi: post in triduum propagata, adjectis a Cæsare huic mensi diebus, deinde ex edicto Augusti; quo trium dierum ferias Saturnalibus addixit . . . . sed Sigillariorum adjecta celebritas in septem dies discursum publicum & lætitiam religionis extendit.* Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 22. *Saturni festis diebus servos ingenuorum ministeria occupare, pileos sumere, & a liberis nullo discrimine differre, stipesque invicem dare, & munera missitare, servatum est. Regna quoque sortiri inter æquales, & tanquam reges imperitare, magistratus purpuram induere, reliquos in veste candidâ diem concelebrare. Qui etiam mos Græcis & exteris communis fuit. Namque apud Babylonios Sacæa appellantur festa, quibus dies quinque imperabant servi dominis: eorumque unus stolâ sumptâ dominabatur*, &c. Vide supra Sat. 3.

7. *Natat.*) Instabilis est: sicut natantes modo contra flumen, modo currente feruntur amne.

9. *Cum tribus annellis.*) Plures annulos gestare luxuriosum habebatur.

Priscus.) Hic orator fuisse dicitur, Senatorii quidem vel certe Equestris ordinis.

Lævâ inani.) Sine ullo annulo: quod egestatis signum. In læva utpote minus actuosâ annuli gestantur. Macrob. lib. 7. c. 13. *Annulum in digito, qui minimo vicinus est, quem etiam medicinalem vocant, & manu præcipue sinistrâ gestandum esse.* Gell. lib. 10. cap. 10. *repertum est nervum quemdam tenuissimum ab eo digito ad cor hominis pervenire.* Hinc tali honore eum digitum placuit decorari. Vide Plin. lib. 33. c. 1. Ubi de origine & jure annulorum aureorum. Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 9. &c.

Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas:
Ædibus ex magnis subito se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeste.
Jam mœchus Romæ, jam mallet doctus Athenis
Vivere; Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis:
Scurra Volanerius, postquam illi justa chiragra
Contudit articulos; qui pro se tolleret, atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurnâ
Conductum pavit: quanto constantior idem
In vitiis, tanto levius miser ac prior ille,
Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorsum hæc tam putida tendunt,
Furcifer? Ad te, inquam. Quo pacto, pessime? Laudas

For-

INTERPRETATIO.

vero *post sinistrâ vacua diversus vixit*; adeo *ut vestem mutaret horis* singulis: *exiens* autem *superbâ* e *basilica repente migraret* illuc, *unde vix decenter egrederetur libertinus nitidulus*. *Modo Romæ adulter*, *modo Athenis eruditus degere cuperet*: *certe natus infestis omnibus Vertumnis*. Contra *Volanerius sannio*, *quando justa chiragra illi fregit digitos*, hominem *quotidianâ mercede conductum aluit*, *qui taxillos pro se colligeret ac immitteret in alveolum*: *quanto magis constans in pravis*, *tanto minus infelix quam prior iste*, *qui nunc intento*, *nunc laxato fune luctatur*. HORAT. *An non hodie declarabis*, *furcifer*, *quo spectent illa adeo inepta*? DAV. *Dico*, *ad temetipsum*. HOR. *Equâ ratione*, *o nequam*?

ANNOTATIONES.

10. *Inæqualis.*) Sibi parum constans.

Clavum.) Modo latum, modo angustum sumens. De ea vesta præclarà lib. 1. Sat. 5. v. 36.

11. *Ædibus ex magnis.*) E superbo domicilio in vile & abjectum migraret.

13. *Jam mœchus Romæ.*) Salsus in Romanorum impudicitiam sarcasmus.

Jam mallet doctus Athenis vivere.) Modo otiosum & luxuriosum præferens vitæ genus; modo studia literarum & honestos doctrinæ ac Philosophiæ labores.

Athenis.) Ubi fons omnium doctrinarum, Cic. de Orat. ubi artium exquisitarum officina: ubi præcipue coluntur ea mysteria, quibus ex agresti immanique vitâ exculti ad humanitatem & mitigati sumus. Id. de Leg. 4. ubi tanta auctoritas, ut de ejus urbis possessione inter Deos certamen fuerit; ut jam fractum prope ac debilitatum Græciæ nomen hujus urbis laude nitatur. Id. Orat. n. 25.

15. *Vertumnis.*) Vertumnus Deus anno vertendo præsidens, multiformis erat, & varia pingebatur, & variis colebatur locis tum in urbe tum in municipiis: modo fossor, modo arator, seminator, plantator, messor. Hinc plurali numero Vertumni appellantur. Ajunt etiam sensus & cogitationes hominum ab eo verti. Unde iratis Vertumnis dicitur natus quisquis semper incertus & inconstans aliis aliisque affectibus agitatur. Tibul.

Talis in æterio felix Vertumnus olympo
Mille habet ornatus, mille decenter habet.

15. *Chiragra.*) Vel metri causa licenter & contra etymon primam corripit syllabam: vel Poeta scripsit *cheragra*, ut volunt quidam. ἀπὸ ἄγρα τῆς χειρὸς, Poetice χέρος. *Justa*, digna luxuriæ pœna. Persius Sat. 5. v. 58.

Sed cum lapidosa chiragra
Fregerit articulos.

Scilicet morbus ille articularis manûs ac digitorum usum præpedit, non secus ac si fracti & contusi essent articuli manuum.

16. *Qui pro se tolleret.*) Cùm talis semper ludere consuevisset, interclusâ manus suas movendi facultate alienâ manu talos colligebat, movebat, jactabat.

17. *Phimum.*) Vasculum ligneum, corneum, eburneum, oris angusti, a quo tali antea agitati effunduntur in alveum seu tabulam. *Fritillum* vocant Juvenalis & Seneca, *orcam* Persius, *turriculam* Martialis, *pyrgum* (quæ vox Græca turriculam designat) alii, & hic Horatius, ut placet multis hisque doctissimis. Gall. *cornet à dez*. Jul. Poll. lib. 10. cap. 31. phimum φιμὸν numerat inter aleatoris instrumenta: item Æschines in Timarch. apud Suidam.

20. *Qui jam contento.*) Metaphorica dictio. Velut Priscus modo parcus admodum & frugalis; modo laxus, magnificus, luxuriosus, utrinque nimius & vitio laborans.

21. *Putida.*) Auditu ingrata: translatio a naribus ad aures.

22. *Furcifer.*) Servus hoc probro incessebatur, cum

Fortunam & mores antiquæ plebis, & idem
Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses:
Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse;
Aut quia non firmus rectum defendis; & hæres,
Nequicquam cœno cupiens evellere plantam.
Romæ rus optas, absentem rusticus urbem
Tollis ad astra levis: si nusquam es forte vocatus
Ad cœnam; laudas securum olus, ac velut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque,
Quod nusquam tibi sit potandum: jusserit ad se
Mœcenas serum sub lumina prima venire
Convivam, Nemon' oleum feret ocyus? Ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, furisque.
Milvius & scurræ, tibi non referenda precati,
Discedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem: nasum nidore supinor:
Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
Tu cum sis quod ego, & fortassis nequior, ultro
Insectere velut melior, verbisque decoris

Ob-

INTERPRETATIO.

DAV. *Extollis conditionem, & instituta prisci populi; tuque ipse fortiter abnuas, si numen aliquod ad ea te redigat: sive quod non* firmiter *tenes melius esse id quod asseris: sive quod non constanter virtutem propugnas; atque hæsitas, frustra exoptans pedem luto extrahere.* Cum *Romæ* versaris, *cupis ruri* degere; *cum ruri degis, remotam urbem laudas inconstans. Si a nemine invitatus es ad cœnam, extollis olera tranquilla: & quasi pergas coactus, sic te beatum prædicas; atque gratularis* tibi, *quod apud nullum cœnare contingat.* Verum *si Mæcenas vocet te cœnatum apud se vesperi ad primas candelas; horrendum vociferaris furibundus: Nullusne afferet unguenta citius? quisnam auscultat?* Tum vero *Milvius & parasiti abeunt, tibi imprecati minime narranda. At dicet aliquis me ventri obnoxium esse: nasum tollere supinum ad nidores: ignavum, segnem* esse, *adde* etiam, *popinarum sectatorem, si lubet: non inficiabor. Tu* vero *cum sis* servus, *ut ego, & fortasse pejor, cur me sponte reprehendis quasi præstantior? Quæve præclaris sermonibus tegis* quod *pravum habes?*

ANNOTATIONES.

cum ob delictum quodpiam levius, appensam collo furcam cogebatur ferre, ignominiæ causa.

23. *Mores antiquæ plebis.*) Probos nimirum & castos. Nam subinde vitia sensim gliscere visa sunt.

27. *Nequicquam cæno cupiens evellere plantam.*) Frustra cupiens e gurgite vitiorum emergere.

30. *Laudas securum olus.*) Tranquillam domi cœnam e cibo parabili laudas & præfers quibuslibet lautis & opimis apud alios epulis, ad quas invitatus fueris.

31. *Velut usquam vinctus eas.*) Videri vis ad alienam ire cœnam velut coactus, vinctus, invitus: ac felicem te dicis quod nemo te vocarit. Verum te dissimulas.

33. *Serum sub lumina prima.*) Sero quidem cœnabant magnates pluribus negotiis occupati; at alii vulgo circa tertiam aut quartam horam pomeridianam. Martial. lib. 4. Epig. 8.

Imperat exstructos frangere nona toros.

34. *Nemon' oleum feret ocyus, &c.*) Clamitas moræ impatiens, & mirum quantum properans ire illuc bene lotus, bene unctus. Sic nimirum veteres ad cœnam invitati pergebant; unguentis odoriferis perfusi.

35. *Furisque.*) Alii leg. *fugisque*, id est cum magna festinatione domo abis, & ad Mæcenatis cœnam curris.

36. *Milvius & scurræ, &c.*) Parasiti & scurræ apud te cœna sperata fraudati diras in te jactant, imprecantur tibi mala omnia discedentes.

38. *Nasum nidore supinor.*) Elatum habeo nasum ad captandos odores opsoniorum; tanquam ventris & gulæ mancipium cœnas venor.

Digitized by Google

Obvolvas vitium? Quid, si me stultior ipso
Quingentis empto drachmis deprenderis? aufer
Me vultu terrere: manum ſtomachumque teneto,
Dum quæ Crispini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
Natura incendit; * * * * *
* * * * * * *
* * * * * * * *
Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne
Ditior aut formæ melioris * * *
Tu, cùm projectis insignibus, annulo equestri,
Romanoque habitu, prodis ex Judice Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacernâ,
Non es quod simulas? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert, uri virgis, ferroque necari?
Auctoratus eas, an turpi clausus in arca,
Quò te demisit peccati conscia herilis,

Con-

INTERPRETATIO.

Quid si tu agnosceris insanior me, quem emisti drachmis quingentis? Desine vultu terrorem mihi facere: coerce manum atque iram, dum loquor ea quæ didici a Crispini janitore. Tu sectaris uxorem alterius, Davus meretricem. Uter nostrum cruce dignior peccat? Cum me ardens libido inflammat, * * * * * *
* * * * * * * *
* * * * * * *
ab ea *discedo nec infamis, nec anxius; ne opulentior vel pulcrior eâdem potiatur.* Tu vero *quando exutis ornamentis, annulo equestri, & Romanâ veste, e Judice mutaris in vilem servum, cucullo obvolvente caput unguentis delibutum,* an *non es quod fingis? pavidus* quidem *intromitteris, & corpore concuteris, metu adversus cupiditates luctaris.* Age vero *quid interest, virgis cædi, & gladio interfici?* an *pergas addictus; an infami inclusus arcâ,* in *quam te compegit* ancilla *flagitii heræ particeps,*

ANNOTATIONES.

43. *Quingentis empto drachmis.*) Gall. *acheté cinquante écus.* Siquidem drachma Attica sex asses, sive solidos nostræ monetæ continebat.

Me stultior deprenderis.) Ego enim vitia mea ipse agnosco & fateor, tu vero tua celas & vano decore tegis; & hinc aliis tibique etiam bonus videri gaudes stulte.

44. *Manum stomachumque teneto.*) Ne mines, ne verbera mihi intentes, dum tibi vera loquor.

45. *Dum quæ Crispini docuit janitor edo.*) Doctum se servus a servo Philosophi apte dicit. Certe a Magistris publicis documenta quædam servi eorum captabant, seu domi, seu custodientes januam Scholarum, in quibus docebant: audire nempe multa, atque utiliter excipere poterant, si paulum ingeniosi essent. De *Crispino* Stoicam sectam amplexo, lib. 1. Sat. 1. & 3.

46. *Te conjux aliena capit.*) Adulteriorum sectator quilibet hic arguitur, non ipse Horatius, qui ab iis abhorrebat. Lib. 1. Sat. 2.

53. *Tu cùm projectis insignibus.*) Depositâ toga, exuto angusto clavo, equestrique annulo & dignitate, quibus ab Augusto es insignitus; servilem autem indutus habitum, ne agnoscaris; jam non videris eques Romanus, sed vilis servus. Vide Gell. lib. 13. c. 20.

54. *Ex Judice.*) Certarum rerum cognitio & judicium ad equites Rom. pertinebat: sive quod eligebantur Judices tam ex Equestri quam ex Senatorio ordine.

55. *Lacernâ.*) Pallio caput etiam adversus imbres protegente. *Cucullum* vocat Juvenalis. Sat. 3. 6. & 8. Gall. *une cape.*

56. *Metuens induceris.*) In domum mœchæ induceris metuens pericula, de quibus l. 1. Sat. 2.

58. *Quid refert, uri virgis, &c.*) Gladiatores emens has illis conditiones proponebat, flammis uri, virgis cædi & secari, ferro necari: quas cum accepissent certo quidem pretio, auctorati dicebantur, seu obligati & obstricti ad

quid-

Contractum genibus tangas caput ? Estne marito
Matronæ peccantis in ambos justa potestas ?
In corruptorem vel justior. Illa tamen se
Non habitu mutatve loco , * * *
Cum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem, & vitam, & cum corpore famam.
Evasti ? credo metues, doctusque cavebis ?
Quæres quando iterum paveas, iterumque perire
Possis. O toties servus ! Quæ bellua ruptis
Cum semel effugit, reddit se prava catenis ?
Non sum mœchus, ais. Neque ego, Hercule, fur, ubi vasa
Prætereo sapiens argentea. Tolle periclum,
Jam vaga prosiliet frænis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor ? quem ter vindicta quaterque

Im-

INTERPRETATIO.

genibus tangas caput inflexum? Dic porro, *si vir matronæ delinquentis jus habet adversus utrumque, an non æquius contra adulterum? Certe femina hæc suum non mutat habitum, vel locum; * * quoniam te metuit, nec amanti fidit: sponte feres patibulum, atque hero furioso addices cuncta bona, vitam, corpus, existimationem.* Quod si incolumis *evadas*, deinceps *forte vereberis, & eruditus evitabis?* Imo vero *inquires* [rursum] *timendi pereundique occasiones. O multis modis mancipatus! Ecqua fera vinculis fractis improbe se religat, si quando evasit?* Atenim *non sum adulter, inquies. Nec ego certe fur, quando argentea vasa cautus transeo. Aufer* vero *periculum, statim indoles soluta erumpet sublatis frænis*. Quæ cum ita sint, *an meus es herus, tu subditus dominatui tot rerum atque hominum: quem virga* Prætoris *ter aut quater*

ANNOTATIONES.

quidlibet perpetiendum. Sensus est. Tu servuli metu continuo pressus, servili auctoramento quasi addictus, an non vere servus es? nihil certe interest gladiatorem inter & adulterum. Gladiator virgis cædendum, ferroque necandum se addicit; tu pariter cum adulteria committis. Quid enim, cum timens adulteræ maritum in arca recluderis?

61. *Estne marito matronæ peccantis, &c.*) Olim adulterum in adulterio deprehensum marito licebat occidere, simul & adulteram. Lex subinde Julia de adulteriis nonnihil immutavit, atque flagitiorum ejusmodi cognitionem ad certos Judices referri jussit. Vide Annot. lib. 1. Sat. 2.

64. *Non habitu mutatve loco.*) Adultera non egreditur domo sua, non insignia deponit, ut tu: proindeque longe pejus illa facis, justiorque pœna te sequitur.

66. *Ibis sub furcam prudens.*) Sponte subibis servilem ignominiam & pœnam.

Dominoque furenti, &c.) Vel, irato & ultionem anhelanti marito; vel affectui vehementi cuilibet tibi tyrannice dominanti paratus es addicere bona, famam, vitam.

68. *Evasti? credo metues, &c.*) Ironice. Quod si e vitæ periculo emergas, forte cautus deinceps simile discrimen longe fugies. Imo vero quæres semper novas mœchandi totiesque periclitandi occasiones: adeo mancipatus es tyrannidi vitiorum.

70. *Quæ bellua ruptis, &c.*) Hunc Horatii locum imitatus est Persius Sat. 5. v. 158 & seq.

71. *Non sum mœchus, ais, &c.*) Si tu non es mœchus, eo quod aperte non sectaris matronas; nec ego fur sum, qui argentea vasa quælibet obvia metu pœnæ non surripio palam. Verum si periculi formido removeatur, jam ego furabor, & tu mœchaberis: & vitiosæ indoli ambo serviemus. Ergo tu perinde servus ac ego. Huc pertinet quod Stoici plus animum peccandi spectabant quam factum.

75. *Rerum imperiis hominumque tot tantisque minor.*) Obnoxius libidini, timori, ambitioni, &c. qua e servitute Prætor eximere te non valet.

76. *Vindicta.*) Tribus modis a servitute vindicabatur & in libertatem asserebatur servus: 1. censu, 2. testamento. 3. vindictà; nempe cùm virgà capiti servi ter incussa rite manumittebat servum Prætor. Vide Pers. Sat. 5. v. 88. ubi sic habet:

Vindicta postquam meus a Prætore recessi.

Digitized by Google

Impoſita haud unquam miſerâ formidine privet?
Adde ſupra dictis, quod non levius valeat. Nam
Sive vicarius eſt qui ſervo paret, uti mos
Veſter ait, ſeu conſervus; tibi quid ſum ego? nempe
Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.
Quiſnam igitur liber? Sapiens, ſibi qui imperioſus:
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in ſeipſo totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per læve morari:
In quem manca ruit ſemper fortuna. Poteſne
Ex his, ut proprium, quid noſcere? Quinque talenta
Poſcit te mulier, vexat, foribuſque repulſum
Perfundit gelidâ: rurſus vocat. Eripe turpi
Colla jugo. Liber, liber ſum, dic age. Non quis.

Ur-

INTERPRETATIO.

incuſſa non unquam liberet moleſto metu? His adjunge quod non minoris momenti ſit. Etenim ſeu vicarius eſt qui ſervo obedit, ſicut inſtitutum veſtrum docet, ſive conſervus; quid ego ſum erga te? Scilicet ipſe qui mihi dominaris, aliis obtemperas miſer, ac moveris, perinde ac lignea effigies viribus non propriis. HOR. *Ergo quiſnam liber?* DAV. *Sapiens, qui ſibi dominatur; quem nec egeſtas, nec mors, nec catenæ territant;* qui *valet repugnare cupiditatibus, & ſpernere dignitates, atque eſt in ſemet omnino æqualis & globoſus, ut nihil externi queat retardare per expolitum: quem fortuna impetit ſemper debilis. An potes aliquid ex iſtis velut ſuum obſervare? Femina talenta quinque a te exigit, urget, domo ejicit, aquâ aſpergit: iterum acceſſit. Exime cervicem infami ſervituti: Heus dic: Liber, liber ſum.*

ANNOTATIONES.

77. *Haud unquam miſerâ formidine privet.*) Corporis quidem dabit libertatem, at animi nequaquam.

79. *Vicarius.*) Inter ſervos erat unus præcipuus, ut plurimum atrienſis, quibuſdam diſpenſator dictus. Hic aliis ſervis diſtribuebat ex more dimenſum cibum aut frumentum; habebatque in eos quandam auctoritatem. Reliqui ſervi dicebantur vicarii, ſeu conſervi: communem etenim habebant dominum.

82. *Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.*) Tu qui meus es dominus, affectuum ac vitiorum ſervus es: atque ab eis duceris, perinde ac imagunculæ ligneæ certis nervis & fidiculis motæ, per ſe videntur moveri, caput, brachia, pedes agitare, oculos etiam torquere, &c. Gell. lib. 14. cap. 1. *Nihil arbitratu ſuo faciunt*, inquit, *ſed ludicra νευρόσπαστα eſſe videantur, id eſt nervis moventia.*

86. *Totus teres atque rotundus.*) Tam lævis, politus, æquabilis, ut quaſi perfectus globus facile moveatur; nihilque aſperum anſatumve habeat quo retineri ac retardari queat, aut invitus impelli vi quadam externâ. Perſ. Sat. 1. v. 64.

Ut per læve ſeveros
Effundat junctura ungues.

88. *In quem manca ruit ſemper fortuna.*) Sicut affectibus non ſervit, ita nec fortunæ: & quemadmodum irruentium vitiorum, ſic & fortunæ impetum frangit.

91. *Perfundit gelidâ.*) Mulierum ea eſt improbitas. De qua Perſ. Sat. 5.

Soleâ puer objurgabere rubrâ.

92. *Eripe turpi colla jugo.*) Si tu liber es, age, te liberum oſtende: ſpernentem te meretriculam ſperne & deſere. Atqui non vales cupiditati ſubditus. Cicer. Parad. 5. *An ille mihi liber videatur, cui mulier imperat, cui leges imponit, præſcribit, jubet, vetat quod videtur: qui nihil imperanti negare poteſt, nihil recuſare audet? Poſcit? dandum eſt. Vocat? Veniendum. Ejicit? Abeundum. Minatur? Extimeſcendum. Ego vero iſtum non modo ſervum, ſed nequiſſimum ſervum puto.*

Urget enim dominus mentem non lenis, & acres
Subjectat lasso stimulos, versatque negantem.
Vel cum Pausiacâ torpes, insane, tabellâ,
Quî peccas minus atque ego, cum Fulvi, Rutubæque,
Aut Placideiani contento poplite miror
Prælia, rubricâ picta aut carbone, velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? nequam & cessator Davus: at ipse
Subtilis veterum judex & callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cœnis responsat opimis.
Obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
Tergo plector enim: quî tu impunitior, illa
Quæ parvo sumi nequeunt, cum obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ,

Il-

INTERPRETATIO.

Atqui *non vales: quippe animum premit herus gravis, acresque stimulos subdis fatigato, & reluctantem exagitat. Verumenimvero quando stupens miraris tabellam a Pausia* pictam, *quâ ratione levius delinquis quam ego cum attentus contemplor pugnas Fulvii, Rutubæ, & Placideiani, rubricâ vel carbone delineatas, intento poplite* altero, *quasi reipsa viri decertent, moveant arma, impetant, declinent?* Nempe *Davus iners & pravus* habebitur*: tu vero solers & peritus cognitor* rerum *antiquarum prædicaberis. Si trahor* odore *placentæ calidæ*, homo *nihili sum:* at *tibi magna virtus & mens temnit lautas dapes. Quare* vero *damnosius mihi est obtemperare ventri?* nimirum *quia dorsum verberatur.* Sed *qui pacto minus tu puniris, quoties appetis edulia ista, quæ* pretio *exiguo haberi non possunt? Quinimo amaræ fiunt dapes frequen-*

ANNOTATIONES.

93. *Urget enim dominus.*) Dominatur tibi libido, invitumque trahit. Pers. cit. Sat. 5. v. 124.

> *Liber ego. Unde datum hoc sumis tot subdite rebus?*
> *An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat?*

95. *Vel cum Pausiacâ torpes insane tabellâ.*) Cùm præ immoderato pictarum egregie tabellarum studio velut insanis. Cic. Parad. 5. *Sunt pari stultitiâ, quos signa, quos tabulæ, quos cælatum argentum, quos Corinthia opera, quos ædificia magnifica nimiopere delectant . . . Echionis tabula te stupidum detinet, aut signum aliquod Polycleti . . . intuentem te, admirantem, clamorem tollentem cum video, servum te esse ineptiarum omnium judico. Nonne igitur sunt ista festiva? sunt. Nam nos quoque oculos eruditos habemus. Sed obsecro te, ita venusta habeantur ista, non ut vincula virorum sint, sed ut oblectamenta puerorum.*

Pausiacâ.) Pausias insignis Pictor, de quo Plin. lib. 21. cap. 2. & lib. 35. cap. 11.

96. *Fulvi, Rutubæ, Placideiani.*) Hi famosi erant gladiatores.

97. *Contento poplite.*) Is gestus est certantium & digladiantium.

98. *Prælia rubricâ picta aut carbone.*) Publice & propalam exposita. Plin. lib. 35. cap. 7. *Quatuor coloribus solis immortalia illa opera fecere Apelles, Echion, Melanthius, Nicomachus, clarissimi pictores; ex albis melino, ex silaceis Attico, ex rubris sinopide Pontica, ex nigris atramento ... publicas porticus investivit picturâ, gladiatorum, ministrorumque omnium veris imaginibus redditis . . . . Pingi autem gladiatoria munera, atque in publico exponi cœpta a C. Terentio Lucano.*

101. *Subtilis veterum judex & callidus audis.*) Cic. ante citat. *Nos quoque oculos eruditos habemus.*

105. *Quî tu impunitior.*) Pers. Sat. 5. v. 130. similiter

> . . . . . *Qui tu impunitior exis?*

107. *Nempe inamarescunt epulæ.*) Immodice epulatus das pœnas, cum debilitatum cruditate corpus vexatur; pedesque bono succo & alimento proindeque viribus destituti vacillant, solitumque officium non præstant. Vide Sat. 2. huj. lib. v. 73. & seq.

Illusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
Furtivâ mutat strigili? Qui prædia vendit
Nil servile gulæ parens habet? Adde quod idem
Non horam tecum esse potes, non otia recte
Ponere: teque ipsum vitas fugitivus & erro;
Jam vino quærens, jam somno fallere curam:
Frustra: nam comes atra premit, sequiturque fugacem.
Unde mihi lapidem? Quorsum est opus? Unde sagittas?
Aut insanit homo, aut versus facit. Ocius hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

INTERPRETATIO.

tius captatæ, & pedes vacillantes detrectant portare corpus vitiatum. Denique *nunquid peccat servus quispiam pro uva dans strigilem subreptam circa noctem; qui vero gulæ indulgens prædia venundat, nihil servile exhibet? Adde quod tu nequis* unâ *horâ secum versari, nec bene uti otio: atque temet fugis* ut servitutem *abhorrens & vagabundus; nunc vino, nunc somno quærens levare sollicitudines: inutiliter: quippe* hæ *tristes asseclæ fugientem urgent ac persequuntur.* HORAT. *Qua parte habebo lapidem?* DAVUS. *Ecquid necesse est?* HORAT. *Ubi tela inveniam?* DAVUS. *Vel furit homo* noster, *vel condit carmina.* HOR. *Nisi hinc abis velociter, ibis ad agrum* meum *Sabinum nonus operarius.*

ANNOTATIONES.

110. *Furtivâ mutat strigili.*) Dans strigilem quam furatus est, ad habendam uvam, quam appetiit. Strigil instrumentum est æneum, ferreum, argenteum, quo in balneis sudorem veteras detergebant.

112. *Non horam tecum esse potes.*) Variis distractus cupiditatum illecebris, unâ horâ manere apud te, solus esse vix potes; animo tranquillo nunquam frueris: ac proinde *otia recte ponere*, utiliterque tempus insumere non vales in rebus seriis & honestis. Pers. in fine Satiræ 4. *Tecum habita.* Nunquam minus solus Sapiens, quam cum solus est.

113. *Teque ipsum vitas.*) Vitiosi sibimetipsis graves sunt, maxime si soli sint; quia tunc recurrente flagitiorum memoriâ & conscientiâ amplius torquentur.

Fugitivus & erro.) A te discedere cupis, vel omnino, vel ad tempus; sicut molestum dominum evitat servus *fugitivus*, redire nunquam volens; aut saltem velut *erro*, dies multos absens tandemque rediens.

116. *Unde mihi lapidem, &c.*) Unde lapidem habebo, quo feriam impudentem servum? *Unde sagittas*, quibus illum confodiam?

117. *Aut versus facit.*) Poetico furore abreptus. Sat. 3. huj. lib. in fine.

Adde Poemata nunc: hoc est oleum adde camino.

118. *Accedes opera agro nona Sabino.*) Protinus hinc te amandabo ad ergastula prædii & villæ meæ apud Sabinos, ubi cum aliis octo servis operi rustico incumbas; fiasque agrestis ex urbano, vinctus e soluto, sordidus & abjectus e præcipuo. Juvenal. Sat. 14. vers. 24. *carcer rusticus.* Plin. lib. 18. cap. 3. *Vincti pedes, damnatæ manus rura exercent.* Et cap. 6. *Coli rura ab ergastulis pessimum est, & quicquid agitur a desperantibus.*

SA-

SATIRA VIII.

Cœna Nasidieni luxum minime lautum irridet.

UT Nasidieni juvit te cœna beati?
Nam mihi quærenti convivam dictus here illic
De medio potare die. Sic ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. Da, si grave non est,
Quæ prima iratum ventrem placaverit esca.
In primis Lucanus aper, leni fuit Austro
Captus, ut ajebat cœnæ pater: acria circum
Rapula, lactucæ, radices; qualia lassum
Pervellunt stomachum, siser, alec, fæcula Coa.
His ubi sublatis, puer alte cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit; & alter
Sublegit quodcunque jaceret inutile, quodque
Posset cœnantes offendere; ut Attica virgo

Cum

INTERPRETATIO.

HORAT. *Quomodo te oblectavit cœna Nasidieni divitis? Etenim heri mihi te cœnaturum* apud me *perquirenti dictum* est te *ibi epulari a meridie*. FUNDANIUS. *Ita ut nunquam, ex quo vivo, rectius habuerim*. HOR. *Si molestum non est, dic quod edulium primo sedarit graviorem famem*. FUNDAN. *Initio fuit aper e Lucania, Austro placido captus, quemadmodum affirmabat convivator: circa erant acres rapæ, lactucæ, radices; & quæ languentem stomachum excitant, siser, alec, fæx* vini Coi. *Postquam remota sunt ista, servus alte succinctus mensam ex acere detersit mappâ villosâ purpureâ; alter autem corrasit quicquid supervacuum, & quod posset nauseam creare convivis*. Tum

ANNOTATIONES.

1. *Ut Nasidieni.*) Horatius a Fundenio percunctatur qualis fuerit cœna illa, quam vanus ostentetor Nasidienus præbuerat Mæcenati, & cui ille interfuerat.

Nasidieni.) Is eques Rom. fuisse dicitur. Porro ad metri legem, vel quadrisyllabam vocem accipe, ut *vindemiator*, lib. 1. Sat. 7. v. 30. vel Anapæstum loco Dactyli. Apage qui legunt; *Ut te Nasid. &c.* vel, *Nasidieni qui juvit te, &c.* Nam reclamant codices; nec non Priscianus l. 17.

2. *Here.*) Heri & here dicebant veteres; ut vespere & vesperi. Priscian. Juvenalis Sat. 3. v. 23.

3. *De medio potare die.*) Solemnes ergo epulæ, quæ tam mature inirentur, contra morem, de quo alibi. Juvenal. Sat. 11. v. 88.

Ad has epulas solito maturius ibat.

6. *Lucanus aper.*) De Lucania Italiæ regione apris fœcundâ jam dictum est Sat. 3. hujus libri.

Leni Austro captus.) Frustra conatur Nasidienus venditare sic teneriores factas esse illius apri carnes; & frustra excusat fœtorem inductum vehementiori Austri flatu; cum nares convivarum eo offenderentur. Vide Sat. 2. hujus lib. v. 40.

7. *Cœnæ pater.*) Convivii Præfectus; infra *Parochus*, nempe Nasidienus.

8. *Acria circum rapula, &c.*) Apte satis ad emendandum fœtorem apri.

9. *Siser.*) Olus utile stomacho, urinam ciens, appetitum excitans. Gall. *chervy*, vel *selrse*. Dioscorid. Plin., &c. Tiberius Cæsar eo delectatus narratur.

Alec.) Vide Satir. 4. hujus libri v. 73.

Fæcula Coa.) Condimentum e fæce, sive e crassiori sedimento Coi vini; supra sat. 4.

10. *Alte cinctus.*) Quo expeditior foret.

Acernam mensam.) Ex acere arbore. Gall. *Erable*. Plin. lib. 16. cap. 15. *acer*, inquit, *operum elegantiâ & subtilitate citro secundum*. Pariter & Martial. lib. 14. Epig. 90.

11. *Gausape purpureo mensam pertersit.*) Gausape & gausapa, peristroma seu tapes, quo mensa insternebatur. At hic adhibetur ad tergandam mensam, quæ nullo mantili tecta fuisse ostenditur.

13. *Ut Attica virgo.*) Ut Cereris sacra in canistris portat virgo Attica, sublatis supra caput manibus; ita famulus alte defert vasa vinaria, proceditque lento gradu, ad fastum & pompam. Vide lib. 1. Sat. 3.

V 2

Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes,
Cæcuba vina ferens: Alcon Chium maris expers.
Hic herus, Albanum, Mæcenas, sive Falernum
Te magis appositis delectat, habemus utrumque.
Divitias miseras! sed queis cœnantibus unà,
Fundani, pulcre fuerit tibi, nosse laboro.
Summus ego, & prope me Viscus Thurinus; & infra,
Si memini, Varius: cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Mæcenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum; Porcius infra,
Ridiculus totas simul absorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui si quid forte lateret,

In-

INTERPRETATIO.

subniger Hydaspes progrediens ad instar puellæ Atheniensis quando sacra Cereris portat, vinum Cæcubum detulit, Alcon autem *Chium absque marina* aquâ. *Mox dominus* dixit*: Si* forte *Albanum vel Falernum*, o *Mæcenas, te pluseulum juvat*, quam *quæ allata sunt, utrumque adest*. HORAT. *O infortunatas opes! at aveo scire, quibuscum epulantibus* tam *laute cœnaveris, o Fundani*. FUNDAN. *Ego supremo in toro, & juxta me Viscus Thurinus* accumbebat*; atque inferiori* loco, *si* bene *recordor, Varius*. Aderant in medio lecto *Servilius Balatro, & Vibidius, quos asseclas adduxerat Mæcenas*. In imo *erat Nomentanus supra Nasidienum; infra* vero *Porcius, risum præbens* cum *devoraret simul integras placentas*. Porro *Nomentanus propterea* aderat, *ut digito indicaret*

ANNOTATIONES.

14. *Hydaspes.*) Puer formosus, ortus in Parthia, prope Hydaspen fluvium, indeque adeptus nomen. Vide lib. 1. Od. 22.

15. *Cæcuba.*) De his lib. 1. Od. 20.

Alcon.) Alter famulus

Chium maris expers.) De Chio vino supra Sat. 4. Quod addit, *maris expers*, vel indicat vinum in Italia factum, adeoque non transmarinum, quod tamen pro Chio & Græco venditetur. Vel hinc jactat purum esse, & cui nihil aquæ marinæ admixtum sit. Nam solebant Græci vino infundere marinam aquam, ut firmius, defæcatius, & incorruptius redderetur. Columel. Athen. lib. 1. Plin. lib. 23. cap. 1. Huc pertinet oraculum quoddam pastoribus editum; quod jubebat Dionysium in mare mergere.

16. *Albanum.*) Lib. 4. Od. 11.

Falernum.) Lib. 1. Od. 20.

18. *Divitias miseras.*) Hoc alii dici volunt a Fundanio, alii ab Horatio. Sensus est: miseras divitias, quæ divitem nedum faciant beatum; imo persæpe sordidum & miserum reddunt! Certe hic sordes Nasidienus exhibet, qui non statim optima vina Mæcenati depromat. Eccui enimvero alii reservabat Albanum suum & Falernum?

19. *Fundani.*) Hic erat eo tempore poeta Comico sale & facetiis clarus.

20. *Summus ego.*) Ego summus in summo lecto. De situ discumbentium, & ratione discumbendi ad mensam, egi lib. 1. Od. 27. Item lib. 1. Sat. 4. v. 86. Porro notandum est, honoratiorem in quoque toro locum fuisse medium; & convivii dominum in imo lecto semper accubuisse. Itaque hic in summo toro medius erat Fundanius Viscum Thurinum superiorem inter & Varium inferiorem. In medio lecto medius Mæcenas Balatronem inter & Vibidium, *quos adduxerat umbras*. In imo Nasidienus cum suis convivis, Nomentano scilicet & Porcio.

Viscus Thurinus.) Thurio Calabriæ oppido oriundus. Lib. 1. Sat. 10. v. 83.

21. *Varius.*) De eo celebri Poeta lib. 1. Od. 6. lib. 1. Sat. 5. & 8.

22. *Umbras.*) Scurras, parasitos, homines non invitatos a convivatore, sed ab invitatis adductos velut comites. Sic enim pridem ad cœnam vocatus, de hospitis confisus benevolentiâ, quosdam deducebat asseclas secum: quibus nomen datum ex eo quod invitatum sequerentur, velut umbra corpus. Plutarch. Sympos. lib. 7. cap. 6.

23. *Nomentanus.*) De eo luxurioso nepote l. 1. Sat. 8. & alibi.

Porcius.) Famosus nepos.

24. *Placentas.*) Hæ censebantur inter præcipuas veterum cupedias & delicias. Casaubon. in Athen. lib. 3. cap. 29. Perditissimi catillonis sit, inquit, non alimentis vesci, sed gulæ irritamentis. Epicureus quidam pro mortuo dicitur elatus, placentâ fervente devoratâ. Hieronym. ad Marcellam: *Suaves non sunt epulæ, quæ non placentam redolent*.

25. *Si quid forte lateret, &c.*) Ad hoc præsertim vocatus ille, ut cibos quosque indicaret, & eorum saporem velut exquisitum venditaret. Scilicet erat insignis obsoniorum artifex, seu gulæ antistes & mysta.

Digitized by Google

Indice monstraret digito. Nam cetera turba,
Nos, inquam, cœnamus aves, conchylia, pisces,
Longe dissimilem noto celantia succum:
Ut vel continuo patuit, cùm passeris atque
Ingustata mihi porrexerit ilia rhombi.
Post hoc me docuit melimela rubere, minorem
Ad lunam delecta. Quid hoc intersit, ab ipso
Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni,
Nos, nisi damnose bibimus, moriemur inulti:
Et calices poscit majores. Vertere pallor
Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acres
Potores: vel quod maledicunt liberius, vel
Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
Invertunt Aliphanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, secutis omnibus: imi
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.

Af-

INTERPRETATIO.

si quid fortasse apponeretur *reconditi* saporis. *Etenim reliqui e vulgo, nos, inquam, comedimus aves, conchylia, pisciculos, saporem habentia valde cognito disparem. Hocque mox innotuit, quando mihi obtulit ilia passeris & rhombi, qualia non* ante *gustaram. Tum me docuit melimela rubicundiora esse*, si *decerpantur imminutâ Lunâ. Quid* autem *id referat, ab ipso melius acceperis. Subinde Vibidius* ait *Balatroni: nisi potamus cum damno* præbentis cœnam, *moriemur sine ultione*; statimque *petit scyphos capaciores. Tunc pallor cœpit immutare vultum dantis epulas, nihil tam formidantis quam validos potores: sive quod dicatiores fiunt, sive quia vini calor hebetat gustum acutiorem. Jam Vibidius & Balatro cunctique pariter urnas integras exhauriunt* poculis *Aliphanis. Infimi* vero *tori homines minime læserunt lagenas.*

ANNOTATIONES.

28. *Longe dissimilem, &c.*) Ironia. Sensus est: si illi vano ostentatori & garrulo fides, cœnabamus exquisita omnia, & succum habentia longe dissimilem ei quem gustare consuetum est.

29. *Ut vel continuo patuit.*) Pergit ironice loqui.

Passeris.) Passer piscis planus, Gall. *carrelet*: a rhombo differt situ corporis duntaxat. Nam *dexter resupinatus rhombo, passeri lævus.* Plin. lib. 9. cap. 20.

31. *Melimela.*) Gall. *pommes de paradis*. Plin. lib. 15. cap. 14. mala *mustea a celeritate mitescendi seu maturescendi, quæ nunc melimela dicuntur a sapore melleo.*

32. *Minorem ad lunam.*) Alii crescentem, alii decrescentem interpretantur. Ego certe *lunam minorem* dixerim potius quando minuitur, quam cum augetur & crescit: astipulatur Plinius, qui imminui lunam ait, pro, decrescere.

Quid hoc intersit.) Quanti referat, ut hoc vel illo statu lunæ melimela colligantur, ab ipso Nasidieno didiceris melius. Nempe ille magnâ verborum pompâ de re futili qualibet usque ad nauseam disserebat.

34. *Nos nisi damnose bibimus, &c.*) Nasidieni ejusque convivii insulsitatem uicisci aliter non possumus quam vinum ejus affatim bibendo, cum damno ipsius & dolore.

35. *Vertere pallor.*) Avarum subit indignatio, ubi œnophora sua inverti conspicit.

36. *Parochi.*) παρέχω, præbeo.

38. *Fervida quod subtile, &c.*) Ex persona avari honestam dolendi rationem prætexit, quasi palatum immodici potûs calore obtusum jam vini bonitatem sapere nequeat.

39. *Aliphanis.*) Majoribus & capacioribus poculis, ex Alipha urbe Samnii, ad amnem Vulturnum, in planitie sita, non longe ab Apennino; quæ modo in ruderibus jacet. Aliphani agri meminit Tullius 2. contra Rullum; & pro Plancio.

45. *Imi convivæ lecti, &c.*) Nasidienus ejusque asseclæ duo, Nomentanus & Porcius, in imo lecto discumbentes parum aut nihil biberunt; quia nos majoribus scyphis brevi lagenas exhausimus, & vinaria tota invertimus, ut paulo ante dictum. Sive quod illi attoniti spectarent alios tam acriter & strenue potantes. Seu quod Nomentanus & Porcius Nasidieno familiari suo jam pallenti ex avaritia, novum dolorem creare formidarent, si saltem ipsi vino ejus haud pepercissent. Horatii locum hunc alii aliter interpungans, *secutis omnibus imis. Convivæ lecti*, &c. atque interpretentur ut libuerit: judicabit æquus Lector sensum fore confusum & ineptiorem. Apage qui convivas lectos comminiscitur, id est selectos & honoratos. Certe unus Mœcenas ibi primarius vir. Porro quæ interpretatio, *nihilum nocuere lagenis*, a potu sibi temperarunt, seu temperantiam servarunt? Neque

ve-

Affertur squillas inter muræna natantes
In patina porrecta. Sub hoc herus: Hæc gravida, inquit,
Capta est, deterior post partum carne futura.
His mistum jus est oleo, quod prima Venafri
Pressit cella, garo de succis piscis Iberi,
Vino quinquenni, verùm citra mare nato,
Dum coquitur: cocto Chium sic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud; pipere albo, non sine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutaverat uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monstravi incoquere; illutos Curtillus echinos,
Ut melius, muriâ, quam testa marina remittit.

In-

INTERPRETATIO.

Mox *apponitur muræna in catino extensa inter squillas* jusculo *immersas. Tum dominus ait: ista prægnans capta est*, quæ *minus bonâ carne fuisset postquam peperisset. His affusum est jus* ex *oleo expresso e præcipua Venafri cellâ, garo e succo piscium Hispanorum, vino quinque annorum, at cismarino, dum coquitur: cocto* vero *ita Chium aptum est, ut nullum aliud aptius* sit; *non sine pipere albo, & aceto, quod vinum Lesbium corrupit. Primus ego erucas virides & inulas acerbas, Curtillus* autem *herinaceos non lotos, velut convenientius, coquenda instituimus muriâ quam testa marina reddit.*

ANNOTATIONES.

vero aptius huc intruduntur imi subsellii homines, parasiti, scurræ: quorum nulla est ibi mentio.

42. *Squillas.*) Squilla pisciculus est e cancrorum genere: de quo jam ante Satir. 4. Cic. de Nat. Deor. 2. num. 123. *Pinna* (quæ est e conchis marinis) *cum parva squillâ coit societatem comparandi cibi*. Plinius lib. 9. cap. 42. rem festive explicat: nec pigebit transcribere. *Concharum generis pinna est. Nascitur in limosis, subrecta semper, nec unquam sine comite, quem pinnoterem vocant, alii pinnophylacem. Is est squilla parva: alibi cancer dapis assectator. Pandit se pinna, luminibus orbum corpus intus minutis piscibus præbens. Assultant illi protinus; & ubi licentiâ audacia crevit, implent eam. Hoc tempus speculatus index, morsu levi significat. Illa ore compresso, quidquid inclusit exanimat, partemque socio tribuit.*

Muræna.) Piscis carens pinnis & branchiis, de genere eorum *qui flexuoso corporum impulsu ita mari utuntur, ut serpentes terrâ: in sicco etiam viventes*. Plinius lib. 9. cap. 20. & 23. Idem ibid. cap. 55. celebrat murænarum vivaria, & earum sex millia in cœnis triumphalibus Cæsaris Dictatoris.

43. *Porrecta.*) Ergo magna & procera. Sat. 2. huj. lib.

Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem, &c.

44. *Gravida capta est.*) Quid hoc ad rem? & quæ ratio fulciat ea quæ mox adduntur? Profecto insulsi convivatoris vana somnia.

45. *Venafri.*) De præstantia olei Venafrani Plin. lib. 15. cap. 2. *In hoc quoque bono principatum obtinuit toto orbe Italia maxime agro Venafrano.* De eo jam supra Sat. 4. v. 69. De urbe Venafro lib. 2. Od. 6. in fine.

46. *Garo de succis piscis Iberi.*) Garum muriæ genus laudatissimum e scombris piscibus, qui frequentes sunt ad Iberiæ seu Hispaniæ littora, præsertim ad Carthaginem novam. Plin. lib. 31. cap. 8. Vide supra Sat. 4. v. 65. Nec prætermittendum adjacere parvam insulam Scombrariam, & promontorium ejusdem nominis, sic appellata a frequenti piscatione scombrorum. Strabo.

Iberi.) Iberus fluvius Hispaniæ præcipuus, eamque dividens olim in citeriorem & ulteriorem, ei quoque sæpius apud Poetas appellationem tribuit.

47. *Citra mare nato.*) Vernaculo, Italico.

50. *Aceto quod Methymnæam, &c.*) Aceto optimo ex optimo vino Lesbi insulæ. Vide l. 1. Od. 17. Methymna ibi civitas post Mitylenen præclara, vino generoso celebris. Silius Ital. l. 7.

Tmolus, & ambrosiis Arvisia pocula succis,
Ac Methymna ferax Latiis cessere Falernis.

51. *Erucas.*) Gall. *de la roquette*. Hæc herba urinam ciet, coctionem juvat, alvum laxat. Casaub. in Athen. lib. 4. c. 2. Erucæ, inquit, in tenuiorum lautitiis: aliquando etiam in beatorum mensam admissæ, ut in cœna Nasidieni.

Inulas.) Gall. *de l' aunée*. *Tristes* vocat Columella: Horat. supra Sat. 2. v. 44. *acidas*.

52. *Illutos Curtillus echinos, &c.*) Curtillus Epicureus docuit non faciendam e maceratis echinis muriam; sed integros potius coquendos esse *illutos*, id est non ablutos & suâ salsugine non purgatos; sed quales depromuntur e vasis, in quibus saliti fuerunt.

Echinos.) De his Sat. 4. hujus lib. v. 33.

53. *Ut melius.*) Asserens nihil esse melius, quam ita illos incoquere in muria sive succo illo salso qui reperitur in marina testâ.

Interea suspensa graves aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere: quis esset
Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret? Heu Fortuna, quis est crudelior in nos
Te Deus? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappâ compescere risum
Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
Hæc est conditio vivendi, ajebat: eoque
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine districtum? ne panis adustus,
Ne male conditum jus apponatur, ut omnes
Præcincti recte pueri comptique ministrent?
Adde hos præterea casus: aulæa ruant si,
Ut modo: si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adversæ nudare solent, celare secundæ.
Nasidienus ad hæc: Tibi dii quæcunque preceris,

Com-

INTERPRETATIO.

Interim appensa aulæa graviter collapsa sunt in catinum, tantumque *nigri pulveris excuſſerunt*, *quantum non effert Aquilo in agris Campanis*. *Nos timentes* aliquid *gravius*, *ubi comperimus nihil mali impendere*, *bono animo fuimus*. *Rufus* Nasidienus *contra demisso capite lacrymatus est*, *quasi filius intempestive esset mortuus*. *Ecquis modus adfuisset*, *nisi callidus* Nomentanus *ita familiarem solatus esset*? *Eheu Fortuna*, *quod numen est inclementius erga nos quam tu*? *Quantum semper gaudium capias*, *res humanas ludendo*! *Varius cachinnos mappâ coercere vix poterat*. *Balatro cuncta in jocum trahens*, *dicebat*: *Ea sors est hujus vitæ*: *ideoque nunquam fama æqua respondebit labori tuo*: *itane* vero oportet *te sollicitari multiplici curâ discerptum*, *ut ego lautas* epulas *capiam*: *ne adustus panis*, *ne jus male conditum inferatur*, *ut bene expediti ministri omnes nitidique famulentur*? *His adjunge infortunia*, puta *si tentoria collabantur*, *ut mox* contigit: *si offenso pede servus catinum disrumpat*. *Verum sicut Imperatoris*, ita *convivium præbentis animum res contrariæ ostendere*, *prosperæ occultare consueverunt*. *Nasidienus ad ista* respondit: *Quæcunque bona postulabis*, *Dii largiantur tibi*; *adeo vir probus es*, *& facetus conviva*: tumque *petit*

ANNOTATIONES.

54. *Suspensa graves aulæa ruinas*, *&c.*) Grande certe infortunium. Olim triclinii camere velo seu taberneculo obtendebatur ed excipiendum pulverem. Varro. Servius ad Æneid. 1. v. 701.

56. *Campanis excitat agris.*) Campania quod ait plana & cempestris regio, plus hebet pulveris.

57. *Nos majus veriti.*) Scilicet ruinem & cesum tecti ac domûs.

63. *Mappâ compescere risum.*) Appositâ ori mappâ.

64. *Suspendens omnia naso.*) Lib. 1. Set. 6. v. 5.

65. *Hæc est conditio vivendi.*) Ut nullum sit bonum purum, & stabile; sed *extrema gaudii luctus occupet*.

66. *Responsura tuo nunquam*, *&c.*). Fama nunquam satis prædicere poterit tuum hunc laborem in parendis ac reperandis epulis, quarum hilaritas grevi aulæorum casu interturbata est.

70. *Comptique ministrent.*) Hoc maxime ad convivii lautitiem pertinere eredebant olim, ut formosi ac nitidi essent ministri, quorum aspectu convivæ oblectarentur.

72. *Agaso.*) Propria qui jumenta curet. Gall. *Palafrenier*. Non ceret sarcasmo dictio illa: qualis enim erat agaso ut ministraret convivis?

77. *Et soleas poscit.*) Veteres priusquam accumberent, togas mutebant vestibus, quas a re, cœnetoria dixerunt. Petron. *Cœnatoria repetimus*,

&

Commoda dent : ita vir bonus es, convivaque comis ;
Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
Stridere secretâ divisos aure susurros.
Nullos his mallem ludos spectasse. Sed illa
Redde, age, quæ deinceps risisti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo,
Nasidiene redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam : deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis sparsi sale multo, non sine farre,
Pinguibus & ficis pastum jecur anseris albi,
Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
Quam si cum lumbis quis edit : tum pectore adusto

Vi-

INTERPRETATIO.

crepidas. Mox in singulis toris aspexisses clam ad aurem fieri susurrationes diversas. Certe *nullos velim ludos spectasse potius quam istos.* HORAT. *At refer ea quæ postea jocum tibi dedere.* FUNDANIUS. Risimus, *dum famulos interrogavit Vibidius: An fracta etiam lagena sit, quod postulanti sibi pocula non præberentur? Dum* vero *conflatur risus* e *simulatis rebus, Balatrone obsecundante ;* en *revertitur Nasidienus mutatâ fronte, quasi ingenio reparaturus infortunia. Pone sequebantur famuli* in *prægrandi lance gestantes membra gruis divisa, plurimo sale itemque farre* conspersa ; *nec non jecur albi anseris pinguibus ficis saginatum : humeros etiam leporinos abstractos, tanquam longe melius* quid, *quam si cum lumbis edantur. Jam aspeximus afferri merulas*

ANNOTATIONES.

& in proximam cellam ducti sumus, in quatres lecti strati erant. Tum etiam soleas pedibus demebant, ne lectum lectique stragula & toralia conspurcarent. Martial.

Deposui soleas, affertur protinus ingens
Inter lactucas oxygarumque liber.

Quo vero pergit Nasidienus soleis resumptis ? convivium aulæorum casu & multo pulvere inquinatum vult reparare, Balatronis sermone scilicet erectus & ipse reparatus. Vide J. Lips. Antiq. Lect. lib. 3.

Soleas.) Calceamenti genus plantas tegens pedum, annexum teretibus habenis cetera prope nuda vincientibus. Factum nomen, quod solum dumtaxat seu plantam obtegerent. Porro calceis veteres foris utebantur, at domi soleis. Has etiam appellabant crepidas & crepidulas a Græca voce κρηπῖδες. Gell. lib. 13. cap. 20.

78. *Stridere secretâ, &c.*) Alter alteri insusurrat: Ecquo pergit ille? quid molitur? Observa, Lector, in hoc versu frequentiorem litteram S belle susurros exprimentem.

83. *Fictis rerum.*) Ridendi prætextus fingebatur, ne se derideri Nasidienus adverteret, cum maxime rideretur. Sat. 2. huj. lib. *Vanis rerum corruptus.*

Balatrone secundo.) Secundas partes agente, Vibidium adjuvante, ad movendum risum.

84. *Mutatæ frontis.*) Hilaris e mœsto factus, læto animo lætitiam instauraturus.

86. *Mazonome.*) Genus est lancis magnæ, dicitur ἀπὸ τοῦ νέμειν μάζας, a distribuendo mazas, id est, edulia quædam e farina & lacte, ut vult Suidas, vel e farina, aquâ & oleo, ut placet Hesychio. Varro usus est ea voce lib. 3. c. 4. de re rust. Lucullus, inquit, e turdis aviarium fecit in Tusculano; ut alios videret positos in *mazonomo* coctos, alios circum fenestras volitantes.

87. *Discerpta ferentes membra gruis.*) Quale hoc edulium e recisis gruis membris multo sale farrato conspersis? Alii intelligunt τραχήλια seu edulia e partibus avium extremis, maxime cervicibus. Plin. lib. 10. c. 23. *Cornelius Nepos qui D. Augusti principatu obiit, cum scriberet turdos paulo ante cœptos saginari; addidit, ciconias magis placere quam grues; cum hæc nunc ales inter primas expetatur; illam nemo velit tetigisse.*

88. *Pinguibus & ficis pastum jecur anseris albi.*) Hoc in præcipuis deliciis erat. Plin. lib. 10. c. 22. *Nostri sapientiores qui eos* (anseres) *jecoris bonitate noverunt. Fartilibus in magnam amplitudinem crescit: exemptum quoque lacte mulso augetur.* Juvenal. Sat. 5.

Anseris ante ipsum magni jecur.

Pers. Sat. 6.

. . . . . *Jecur anseris extis.*

Martial. lib. 13. Epig. 58.

Aspice quam tumeat magno jecur ansere majus.

Vide Athen. lib. 9. cap. 8.

Anseris albi.) Tales in primis commendat Varro de re rustic. lib. 3. cap. 10.

89. *Et leporum avulsos, &c.*) Vide huj. lib. Sat. 4. ubi,

leporis sapiens sectabitur armos.

Mas.

Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbes:
Suaves res, si non causas narraret earum, &
Naturas dominus: quem nos sic fugimus ulti,
Ut nihil omnino gustaremus, velut illis
Canidia afflasset pejor serpentibus Afris.

INTERPRETATIO.

adusto pectore & palumbes absque natibus: *quæ* quidem *jucunda* extitissent, *si causas eorum & naturas* importune *herus non commemorasset*. Ergo *hunc nos ulti* sumus *ita fugientes nihilque prorsus delibantes, perinde ac si Canidia Africanis anguibus pestilentior illa aspirando infecisset*.

ANNOTATIONES.

Martial. de anate.

Tota tibi ponetur anas, sed pectore tantùm
Et cervice sapit. Cætera redde coquo.

91. *Merulas.*) Gall. *des merles.*

Palumbes.) Silvestres columbas. Gall. *ramiers*. Sine clune, quæ tamen pars optima est & palato suavissima. Vide Gell. l. 15. c. 8. *Negant ullam avem, præter ficedulam, totam comesse oportere: cæterarum avium atque altilium nisi tantum apponatur, ut a cluniculis inferiori parte saturi fiant, convivium putant inopiâ sordere; superiorem partem avium atque altilium qui edunt, eos palatum non habere*, &c.

92. *Suaves res, si non, &c.*) Quæ quidem obsonia nobis forte jucunda extitissent, si non importunâ garrulitate ea Nasidienus nimium venditasset; ac velut optima collaudaret quæ sunt deteriora, adductis perperam a rerum naturâ causis & rationibus.

93. *Fugimus ulti ut nihil, &c.*) Ulti sumus, nihil gustando ex iis quæ sic inepte venditarat.

94. *Velut illis Canidia afflasset, &c.*) Ut si afflatu suo venenum lethiferum affudisset *Canidia*, venefica celebris, de qua in Epod. ult. Columel. *Cavendum ne a serpentibus afflentur, quarum odor tam pestilens, ut interimat universos.*

95. *Serpentibus Afris.*) Africa monstrorum omnis generis ferax. Alii leg. *atris*.

QUINTI
HORATII FLACCI
EPISTOLARUM
LIBER I.

HÆC pars Horatii sermonum altera dici potest, continens Epistolas, in quibus eleganter & ornate quidem ad amicos scribit non tam de rebus domesticis & futilibus, quam de gravissimis quibusque, puta de moribus verâ virtute informandis. Merito igitur *Sapientes Epistolas* nuncupat Scaliger. Quod si novum, at certe pulcrum est, versibus & strictâ oratione scribere ejusmodi Epistolas. Hinc etenim & major familiaritas in suos elucet: & nonnullam scribenti libertatem & amœnitatem tribuunt Musæ. Ita sane quædam facilius enarrantur, & quæ per se austera, jucundius excipiuntur.

Prima hæc Epistola Mœcenatis hortatu scripta satis apparet, & quidem ætate jam provecto Poetâ nostro. In ea reprehenduntur homines virtutem honoribus ac divitiis posthabere soliti, & quæ ad corpus quam quæ ad animum spectant, multo studiosius inquirentes. Jul. Scaliger Poet. lib. 6. quanquam durus alias castigator, *nitidioris styli* fatetur esse Epistolas. *Prima*, inquit, *quovis melle dulcior est: sententiæ appositæ, dictio casta, rotunda, suavis. Quapropter arbitror postremam omnium factam, primam positam ob luculentam raritatem. Quare etiam Epistolarum librum Satiris postponendum censeo. Id quod cùm in vetustis exemplaribus videamus, nescio quid consilii in mentem venerit iis qui inventum ordinem subvertere. Grammatico nihil infelicius. Credo quod viderent versum illum:* summâ dicende camœnâ: *quasi vero non hanc ipsam postremam intelligeret.*

EPISTOLA PRIMA.

AD MŒCENATEM.

Inconstantiam hominum redarguit, & pravum judicium de opibus & honoribus.

PRIMA dicte mihi, summâ dicende camœnâ,
Spectatum satis, & donatum jam rude quæris,
Mœcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est ætas, non mens. Veianius armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extremâ toties exoret arenâ.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
Solve senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.

Nunc

INTERPRETATIO. I

O Mæcenas a me celebrate primis carminibus, & celebrande postremis, me sat probatum jamque libertate fruentem vis rursum obstringere veteri exercitatione. Atqui *non eadem ætas adest, non* idem *ingenium.* En *Veianius, armis in Herculis æde suspensis, delitescit quietus ruri; ne amplius populum deprecetur in ultima arenâ.* Certe *adest qui sæpius insusurret ad aurem meam sapientem: Dimitte prudens tempestive equum ad senium vergentem, ne sub finem deficiat, atque* ægre *anhelitum trahens derideatur.*

ANNOTATIONES.

1. *Primâ dicte mihi, &c.*) Similem dictionem legas apud Græcos Poetas, Hesiod. Homer. Theocrit. Theogn. præsertim erga Deos: unde Horatius Mœcenatem quasi numen venerari se ostendit. Sic Eclog. 8. Virgilius sive Pollionem sive Augustum alloquitur.

A te principium: tibi desinet; accipe jussis
Carmina cœpta tuis.

2. *Rude donatum.*) Acceptâ missione jam liberum: *rudis* virga erat (Palmea si quibusdam fides) qua donabantur Gladiatores, in signum exauctorationis; ut deinceps cessarent a gladiatura, & alimenta ex publico caperent. Hinc dicti rudiarii. Priscian. Sueton. Tiber. cap. 7. *Munus gladiatorium dedit diversis temporibus ac locis. Primum in foro, secundum in amphitheatro; rudiariis quoque quibusdam revocatis, auctoramento centenum millium.*

3. *Antiquo ludo.*) Scribendis etiamnum Lyricis & amatoriis carminibus, velut olim in juvenili flore & facultate. Atqui minus aptus modo sum istis rebus: imo seria, honesta, Philosophica dein consector.

4. *Veianius.*) Illustris gladiator.

3. *Armis Herculis ad postem fixis.*) Armis post emerita stipendia suspensis ex more in Herculis sacello, quod erat ad Amphitheatrum: ut notat Theod. Marcilius. Cujus certe magis arridet sententia, quam opinantium idcirco præ cæteris Diis Herculem nominari, quod ille cum monstris luctatus toties victor fuerit.

Latet abditus agro.) Apud villulam suam rusticam otio fruitur.

6. *Ne populum extremâ, &c.*) Ne ultra cogatur supplicare populo in theatro sedenti; seu ad petendam vacationem; seu ad deprecandam mortem: *extremâ arenâ*, in ultimo vitæ discrimine, & jamjam a pari suo victore enecandus: vel, in extrema amphitheatri margine, ubi certabatur.

7. *Est mihi purgatam, &c.*) Prima ratio seu excusatio non scribendi fuit Veianii Rudiarii exemplum; altera est rationis monitum recte & sapienter suggerentis, mature cessandum, ne prior gloria posterioribus scriptis & animo jam marcescente obscuretur.

Purgatam.) Philosophiæ documentis excultam, & sanam mentem. Pers. Sat. 5.

Purgatas inseris aures fruge Cleanthea.

8. *Solve senescentem.*) Sicut prudentis est incitatoris, equum ætate fatiscentem jamque minus alacrem solvere a curru & mature a circo removere, ne iliosus ac suspiriosus in curuli certamine deficiat, prioresque victorias dehonestet: ita debet scriptor ingeniosus tempestive se quieti dare, & a scribendo cessare, cùm senio fatiscens eximia, ut ante, depromere non valet. Ennius:

Sicut fortis equus spatio qui sæpe supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectu' quiescit.

De Circensibus Romam translatis, de positis metis, de solemnibus curriculis, deque septeno aurigarum ad metam circuitu, ac cæteris ludorum ritibus, vide Alex. ab Alex. lib. 5. c. 8. &c.

9. *Ilia ducat.*) Spiritûs ducendi laborans dif-

Nunc itaque & versus, & cetera ludicra pono.
Quid verum atque decens, curo & rogo, & omnis in hoc sum:
Condo, & compono, quæ mox depromere possim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magistri,
Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio, & mersor civilibus undis,
Virtutis veræ custos, rigidusque satelles:
Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor;
Et mihi res, non me rebus, submittere conor.
Ut nox longa quibus mentitur amica, diesque
Longa videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ spem
Consiliumque morantur agendi gnaviter id quod
Æque pauperibus prodest, locupletibus æque;

Æ-

INTERPRETATIO.

Ergo jam carminibus aliisque jocis nuntium remitto. Satago deinceps & quæro, quid bonum, quid honestum sit: *atque in id incumbo totus. Colligo & contexo quæ statim adhibere queam* ad usum. *Ac ne fortasse sciscitaris, quem ego magistrum, quam disciplinam sequar: Nullius* videlicet *præceptoris opinionibus me addico*: sed velut *hospes feror quocunque me impetus agit. Modo sum actuosus, & Reip. negotiis occupor, acer virtutis sinceræ defensor & observans: modo clam redeo ad Aristippi documenta; mihique res, non me rebus, velim subjici. Sicut* autem *longa nox* iis *quos meretrix fallit, & dies longior operi astrictis videtur; annus vero tardus pupillis severæ disciplinæ novercarum obnoxiis: ita mihi lentum & molestum tempus labitur, quod spem differt ac desiderium exequendi strenue illud quod inopibus pariter ac divitibus utile sit:*

ANNOTATIONES.

ficultate circi decurrere spatia, pari ut olim velocitate & ardore, adeoque alios secum certantes prævertere & superare nequeat. Plin. lib. 26. cap. 6. *tanta vis*, inquit, *verbasco est: ut jumentis non modo tussientibus, sed ilia quoque trahentibus auxilietur potu.*

10. *Cetera ludicra.*) Nugas, jocos, Lyrica, Satirica.

11. *Quid verum atque decens, &c.*) Philosophiæ morali operam do sedulam.

12. *Condo & compono.*) Moralia documenta in mente meâ recondo & rumino; ac post in ordinem digesta scribo, tum ad meam, tum ad aliorum utilitatem.

13. *Quo duce, quo lare.*) Quam sectam amplectar. Lib. 1. Od. 29. *Socraticam domum.* Plures nempe Philosophorum familiæ celebres suum quæque ducem ac principem colebant: Academici Platonem, Peripatetici Aristotelem, Stoici Zenonem, Cyrenaici Aristippum, Epicurei Epicurum, &c. Vide Diogen. Laert.

14 *Nullius addictus jurare, &c.*) *Nullis unius disciplinæ legibus adstricti, quibus in Philosophia necessario pareamus, quid sit in quaque re maxime probabile semper requiremus.* Cicer. Tusc. 4. n. 7.

Jurare in verba.) Metaphora est a re militari, apud quam milites in verba ducis jurant, eique se obstringunt sacramento.

16. *Nunc agilis fio, &c.*) Interdum Stoicus, proscriptus voluptatibus, summum bonum in virtute repono; & sapientem a capessenda Republ. non removeo.

18. *Nunc in Aristippi, &c.*) Aliàs voluptates corporis consector, atque in his summum bonum statuo: Rei vero publicæ administratione Sapienti interdico: pariter sentiens cum Cyrenaicis & Epicureis, cumque horum ducibus Aristippo & Epicuro. Cic. 4. Academ. n. 131. *Alii voluptatem finem esse voluerunt, quorum princeps Aristippus, qui Socratem audierat: unde Cyrenaici . . . Aristippus quasi animum nullum habeamus, ita corpus solum tuetur.*

19. *Et mihi res, non me rebus, &c.*) Quid hoc sibi velit, Aristippus ipse dicat & explicet. Nimirum cum objiceretur, habere eum Laida; minime erubescens, *Habeo Laida*, inquit; *non habeor a Laide.* Cicer. lib. 9. Epist. 26.

24. *Agendi gnaviter id quod.*) Scribendi vulgandique libellum moralia præcepta continentem.

26. *Pueris senibusque.*) Pers. Satir. 5. v. 64.

. . . . *Petite hinc, juvenesque, senesque,*
Finem animo certum, miserisque viatica canis.

Digitized by Google

Æque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat ut his ego me ipse regam solerque elementis.
Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ,
Est quôdam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritiâ, miseroque cupidine pectus?
Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

Vir-

INTERPRETATIO.

spretum vero *pueris ac senibus similiter nocebit. Superest ut me ipse his præceptionibus regam & tuear.* Enimvero quamvis *nequeas* tam *acute videre quam Lynceus, non ideo tamen desinas ungere oculos lippientes: ac licet non speres robur fortis Glyconis, non* propterea *negligas a corpore arcere chiragram innodantem. Juvat aliquatenus progredi, tametsi non liceat amplius.* Verumenim *si animus æstuat avaritiâ & cupiditate miseros* faciente; in promptu *adsunt sermones, quibus mitigare queas hoc malum, & magnam istius ægritudinis partem depellere. Si gloriæ studio inardescis, habes quædam remedia, quibus curare possis, libro ter sancte perlecto.* Denique, *invidus, iracundus, piger, ebriosus, perdite amans, & quantumvis inhumanus quisque,* profecto *sanari potest, si quidem animum docilem præbeat disciplinæ.*

ANNOTATIONES.

27. *Elementis.*) Primis Philosophiæ documentis, morum regulis.

29. *Non tamen idcirco, &c.*) Et si nequeas tam acres habere oculos, quam Lynceus; non ideo tamen negligas collyrium oculis adhibere, ad arcendam vel sanandam lippitudinem. De *Lincæis* oculis, lib. 1. Sat. 2.

30. *Glyconis.*) Is fuisse robustus pugil dicitur. Quidam legunt, *Milonis*, nempe Crotoniatis mentionem hic esse volunt, qui taurum vivum humeris tulit, manu mactavit, ac devoravit, in Olympicis victor. Heinsius ingeniose & erudite contendit intelligendum esse hic Glyconem Philosophum, quem Laertius scribit *firmo corpore, & habitu prorsus athletica* extitisse.

31. *Nodosâ chiragrâ.*) De *chiragra*, lib. 2. Sat. 7. *Nodosa*, quia nodis quasi præpedit motum & usum manuum. Seu quod humor crassus digitorum internodia occupans turgescere faciat velut nodos & lapillos quosdam. Unde Persius *lapidosam* dicit chiragram. Sat. 5. v. 58.

32. *Est quôdam prodire tenus, &c.*) Al. *quadam*. Sensus est: Quamquam non licet reconditissima Philosophiæ arcana scrutari; at prodest tamen plurimum vel primis *elementis* imbui, & saltem delibare nonnihil ex istis medicamentis vitiorum. Expugnat Horatius eos qui sapientiæ studium hinc dissuadebant, quod eam assequi perfecta nemo possit.

34. *Sunt verba & voces, &c.*) Doctrina morum habet remedia adversus quemlibet animi morbum.

36. *Piacula quæ te ter pure lecto, &c.*) Adverte tria verba a rebus sacris & religione translata ad sapientiæ studium. *Piacula*: Lib. 1. Od. 2. v. 29. & Epod. 5. v. 90. *ter*: de ternario numero in sacris solemni, dixi alibi. Juvenal. Sat. 6. v. 522. Pers. Sat. 2. v. 16. *Pure*: purâ mente. Tibul.

Casta placent superis, purâ cum veste venite.
Et manibus puris sumite fontis aquam.

40. *Si modo culturæ patientem, &c.*) Cic. Tusc. 2. n. 13. *Cultura animi Philosophia est, quæ vitia radicitus extrahit, ac præparat animum ad satus excipiendos; eaque mandat & serit, quæ adulta fructus uberrimos ferant.*

Virtus est vitium fugere: & sapientia prima,
Stultitiâ caruisse. Vides, quæ maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devites animi capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.
Ne cures ea, quæ stulte miraris & optas,
Discere & audire, & meliori credere non vis.
Quis circum pagos & circum compita pugnax,
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmæ?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
O cives, cives, quærenda pecunia primum est;
Virtus post nummos: hæc Janus summus ab imo
Perdocet: hæc recinunt juvenes dictata senesque,

Læ-

INTERPRETATIO.

Virtus est fugere vitium: & prima sapientia, liberum esse a fatuitate. Cernis, quanta animi & corporis nisu declines mala quæ putas esse maxima, videlicet, *paupertatem, ac repulsam ignominiosam*. Sic tu *negotiator ad ultimos Indos contendis, inopiam strenue devitans, per mare, per scopulos, per flammas*. At vero *detrectas auscultare sapientiori, ac erudiri, ut sciar ea contemnere, quæ fatue æstimas magni, & concupiscis: Ecquis perieus certandi in pagis & compitis, non malit victor esse in celebribus Olympicis; si spes facilis adsit adipiscendæ victoriæ absque* magno *labore?* Enimvero ut *argentum auro*, sic *aurum virtutibus postponi debet*. Nec audiendus qui sic moneat: *O cives, cives, opes primo sunt comparandæ: virtus* autem *post pecuniam*. *Illud* quidem *monstrat Janus summus atque imus*. *Hæc præcepta recolunt*

ANNOTATIONES.

42. *Stultitiâ caruisse.*) Carere vitiis. Is enim vitiosus qui falsis ac stultis vulgi opinionibus velut normâ vivendi abutitur. Contra qui rectæ rationis lumen sequitur, bonus & sapiens est.

43. *Turpemque repulsam.*) In petendo magistratu. Cic. pro Plancio: *C. Marius duas Ædilitias accepit repulsas.* Offic. 1. n. 71. *Cum offensiones tum repulsas quasi quamdam ignominiam timent, & infamiam.*

44. *Capitisque dolore.*) Synecd. pars pro toto.

45. *Ad Indos.*) Ad remotissimas orbis regiones. Vide lib. 1. Od. 12 v. 56.

46. *Per mare pauperiem fugiens.*) Juvenal. Sat. 14. v. 275.

. . . . Aspice portus,
Et plenum magnis trabibus mare. Plus hominum est jam
In pelago. Veniet classis quocumque vocarit
Spes lucri: nec Carpathium, Gætulaque tantum
Æquora transiliet, &c.

Per saxa.) Per scopulos marinos, per quælibet vitæ discrimina.

Per ignes.) Vel per gravissima pericula; vel per mundi partes Zonæ torridæ subjectas. Lib. 3. Od. 3. v. 55. Virg. Georg. 1. v. 234.

47. *Ne cures ea, &c.*) Ut minora mala declines, v. gr. paupertatem, nullum non laborem beundum ultro credis: cur igitur detrectas facile doceri, quo pacto fugias multo gravius malum? Scilicet *audire piget* ac *discere*, & *credere non vis* asserenti Philosopho: *Stultum esse mirari & optare*, seu avide consectari opes & honores tantis *curis* atque laboribus.

48. *Discere & audire.*) ὕστερον πρότερον. Prius enim *audire*, quam *discere*.

49. *Quis circum pagos, &c.*) Majorem gloriam minori præfert vel rusticus & hebes quisqua. Quare ergo tu virtutis decus & gloriosum pecuniæ contemptum non anteponis ipsis opibus, præsertim cum hæ nonnisi ægre & vix haberi queant; ille vero facile possit comparari per studium sapientiæ?

50. *Olympia.*) Olympicis in ludis. Vide l. 1. Od. 1.

51. *Sine pulvere.*) ἀκονιτί, Thucyd. & Herodian. Metaph. *citra laborem, nullo certamine & periculo.* Ita etiam, ἀνιδρωτί & ἀνιδρωτὶ *sine sudore*: ἀναιμωτὶ νικᾶν, *sine sanguine*, seu *incruentam victoriam referre.*

52. *Vilius argentum est auro, &c.*) Cassian. Collat. 23. c. 3. præclaram similiter gradationem instituit: *Stannum vilius argento, argentum auro, aurum gemmis, gemmæ margarites, margarita sanctitate.*

53. *O cives, cives, &c.*) Prosopopœia, qua stulte loquens inducitur quispiam e vulgo.

54. *Hæc Janus summus, &c.*) Id norunt & do-

Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Si quadringentis sex septem millia desunt,
Est animus tibi, sunt mores, & lingua, fidesque;
Plebs eris. At pueri ludentes, rex eris, ajunt,
Si recte facies. *Hic* murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nullâ pallescere culpâ.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum
Nænia, quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis, & decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui ut rem facias, rem
Si possis recte; si non, quocunque modo rem;
Ut propius spectes lacrymosa poemata Puppi:
An qui fortunæ te responsare superbæ
Liberum & erectum, præsens hortatur, & optat?

Quod

INTERPRETATIO.

tam pueri quam senes brachio siniſtro appensa gestantes *loculos & tabulam*. Adde quod *si sex* aut *septem millia desiderantur ad quadringenta*, licet *habueris ingenium, probitatem, facundiam, integritatem*, nihilominus eris *plebeius*. *Verum* quanto melius *pueri inter ludendum edicunt: Rex eris, si recte agas*. Ita sane. *Hic* tibi *murus sit ex ære: nullius peccati conscium esse, nullius flagitii* probrum *sibi mete*. *Age, responde, An Roscia lex præstantior; an puerorum edictum, quo bene agentibus regnum defertur, fortibus* Curiis *& Camillis celebratum? An ille tibi meliora suggerit, qui* admonet, *ut opes acquiras juste* quidem, *si fieri potest; sin autem, quâcunque ratione opes* congeras, *ut propius spectes flebilia carmina Puppii; an qui præsens suadet ac desiderat*, ut *expeditus ac fortis arroganti fortunæ obsistas? Quod si populus Roman. a me fortasse percunctetur: quare*

ANNOTATIONES.

docent, fœneratores ac trapezitæ in foro consistentes, duas inter Jani statuas. De his Lib. 2. Sat. 3. v. 18.

56. *Læva suspensi, &c.*) Hunc eumdem versum antea jam positum explanavi, Lib. 1. Sat. 6. v. 74. *loculos*, ad fœnus reponendum; vel in quibus calculi ad numerandum: *tabulam*, vel in quâ debitorum nomina descripta sunt: vel super quam positis calculis aut numeris supputatur.

57. *Quadringentis.*) Supple, millibus sestertiûm; qui census Equestris est, ut alibi annotavi. Quidam legunt: *Sed quadringentis*, &c. ut sic loquatur avarus idem & ambitiosus: Quidni opes congeram, ut a plebe me segregem, & ad Equestrem censum, ordinem, dignitatemque assurgam? At prior lectio & interpretatio præferenda.

59. *At pueri ludentes.*) Confutatio est stultorum præceptorum Jani, ex naturali lumine & recto puerorum judicio. Hi nimirum vere, sancte, juste sentientes, inter ludendum spondent principatum ei qui rectius egerit, non ei qui sit pulchrior, opulentior, nobilior. Vide Jul. Poll. lib. 9. cap. 7. ubi de Basilindâ, aliisque ludis puerorum.

60 *Hic murus aheneus esto.*) Proverbialis dictio. Sensus est: nihil firmius tene quam doctrinam hanc, vel, ut explicat Erasmus; hoc certum sit tibi & immutabile animi decretum. Item, muro quolibet aheneo fortior & inexpugnabilior est innocentia & integritas. Hæc tibi sit velut propugnaculum ære validius.

62. *Roscia lex.*) Lex theatralis lata a Roscio Othone Trib. Pleb. quâ vetuit Equitem Rom. fieri nisi qui possideret quadringenta millia sestertiûm. Vide Epod. 4. v. 16. ibiq. annot.

63. *Nenia.*) Propria lugubris cantio: sed ad alia quoque transfertur. Hic significat solemne dictum puerorum, de quo mox.

64. *Maribus Curiis & Camillis.*) Fortissimis Romanorum masculâ virtute præditis. Lib. 1. Od. 12.

65. *Isne tibi melius.*) Roscius ille theatralis legis auctor, tibi suadens ut studeas lucro per fas & nefas.

67. *Ut propius spectes, &c.*) Equestribus in gradibus sedens. Nempe ludos spectabant Senatores ex Orchestrâ, qui proximus erat proscenio locus: Equites Romani deinde e quatuordecim theatri gradibus, ex Othonis lege: denique plebs e caveâ.

Lacrymosa poemata Puppii.) Ironice. Tragœdias Puppii Tragici Poetæ, quem vetus interpres narrat ita movisse affectus spectantium, ut etiam lacrymari cogeret: ac proinde de se ipso fecisse hoc disticon Iambicum.

Flebunt amici & bene noti mortem meam:
Non populus in me vivo lacrymavit satis.

68. *An qui fortuna.*) An vero melius tibi non suadet morum præceptor, vel animus tuus Philosophiâ imbutus, cum docet calcandam fortunæ adversantis superbiam; cumque hortatur, ut a vitiis liber ad virtutes erigaris?

Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non ut porticibus, sic judiciis fruar iisdem;
Nec sequar aut fugiam quæ diligit ipse, vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam: Quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Bellua multorum es capitum: nam quid sequar, aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Crustis & pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant.

Mul-

INTERPRETATIO.

non eadem cum ipso *judicia habeam, sicut porticus* habeo communes*: & cur non amem vel oderim quæ ipse amat aut aversatur: respondebo* idem *quod olim astuta vulpes ajebat leoni ægrotanti: Quia me deterrent vestigia ad te conversa omnia, nulla* autem *retro:* O populus, *bellua es plurium capitum. Quid vero aut quem sequar? Pars hominum gaudet conducere* vectigalia *publica. Sunt qui viduas avaras captent crustulis & pomis; atque circumveniant senes, quos mittant in vivaria. Multi opes augent occulto fœnore. At*

ANNOTATIONES.

71. *Cur non ut porticibus, sic, &c.*) Cur non cum ipso pariter sentiam de honoribus & divitiis, sicut promiscue cum illo rebus communibus utor, v. gr. publicis ambulationibus, congressibus, colloquiis.

Porticibus.) De porticibus Romæ variis atque insignioribus, fuse Alex. ab Alex. lib. 3. c. 23. Nos etiam aliquid lib. 2. Od. 15. Celebris in primis erat Porticus Augusti in Palatio cum bibliotheca Græca Latinaque, Numidico marmore eleganter extructa, nec non eximiis imaginibus, tum laureatis & magnificis operibus exculta. Erat præterea porticus Catuli, de manubiis Cimbricis facta: porticus Pompeii ante ipsius curiam; porticus Octaviæ juxta ædem Junonis, in qua Augustus collocavit signa militaria olim Domitio a Dalmatis erepta: Philippi porticus, in qua effigies Herculis, & Helenæ imago, Zeuxidis manu elaborata: porticus duplex ad circum Flaminium, opere Corinthio insignis, ubi matronæ vectari & spatiari solebant: porticus Quirini, antiquo opere spectanda: porticus Claudiæ, ubi ambulationes subdiales miro ingenio constructæ & ornatæ, &c.

73. *Olim quod vulpes, &c.*) Apologus est Æsopi, celebratus etiam a Platone in Alcibiade primo. Leo rex animalium ægrotabat; feras jam plures officii causa adeuntes devoraverat. Accedit & vulpes ad ostium cavernæ: at cum ingredi renueret, quid ita officium sola detrectaret? leoni interroganti, respondit: Quia me deterrent belluarum vestigia, quibus ad te spectantibus universis, cognosco multas adiisse, rediisse nullas. Apud Non. Lucilius lib. 30.

Quid sibi vult, quare fit ut introversus & ad te
Spectent, atque ferant vestigia se omnia prorsus?

74. *Referam.*) Sic ego, inquit Horatius, populo quærenti cur non amem & *sequar* eadem quæ *ipse diligit*, nec *fugiam* quod ipse *odit*; respondebo: Quoniam multos equidem cerno vitiorum inire viam; at paucos inde emergere: imo fere omnes avaritiâ & ambitione inveteratâ misere absumptos.

76. *Bellua multorum es capitum.*) Velut Hydra. Egregia populi descriptio.

77. *Conducere publica.*) Hinc dicti publicani, qui vectigalia populi Romani redimunt, exercent, exigunt. Notandum vero ex Caio Jurisc. nullam civitatem præter Romam habere publicanos: quoniam aliæ urbes membra censeantur Reip. Rom. *Eum*, inquit, *qui vectigal populi Rom. conductum habet, publicanum vocamus. Nam publica appellatio in compluribus causis ad Pop. Rom. respicit: civitates enim loco privatorum habentur.* Porro triplex olim vectigal exigebatur; primum ex importatione rerum & exportatione: dicebaturque *portorium*, exactores autem *portitores*. Alterum ex agris, nimirum decima pars frumenti excipiebatur: quod qui redimebant, *decumani* appellabantur, quod *decumas* exigerent. Tertium e silvis, seu e pastione pecorum; & *scriptura* vocabatur: qui vero pascua publica conducebant, *magistri scripturæ*, seu scripturarii dicebantur, a describendis ejusmodi vectigalibus. Quartum e salinis instituit Ancus Martius. Cic. pro lege Manilia, ita scribit. Cum hostium copiæ non longe absunt, etiamsi irruptio nulla facta est, tamen *pecora relinquuntur, agricultura deseritur, mercatorum navigatio conquiescit*. Ita neque ex *portu*, neque ex *decumis*, neque ex *scriptura* vectigal conservari potest.

78. *Crustis.*) Quid. leg. *frustis*, minus bene. Alii, *fructis*, pro, fructibus: quod usurpavit Cato, Terentius, &c. At *crustula* jam habemus lib. 1. Sat. 1. posita pro muneribus ac donis vilioribus & parvis.

79. *Excipiantque senes, &c.*) Senum ac viduarum opibus & hereditatibus insidiantur nonnulli.

Quos in vivaria mittant.) Devorandos a se quasi pisces in vivariis educatos.

Multis occulto crescit res fœnore: verum
Esto aliis alios rebus studiisque teneri;
Iidem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis prælucet amœnis,
Si dixit dives, lacus & mare sentit amorem
Festinantis heri: cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium, cras ferramenta Teanum
Tolletis fabri: lectus genialis in aula est?
Nil ait esse prius, melius nil cælibe vitâ,
Si non est, jurat bene solis esse maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonsores: conducto navigio æque
Nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inæquali tonsore capillos
Occurri, rides: si forte subucula pexæ

Tri-

INTERPRETATIO.

licet diversi diversa consectentur negotia & proposita, numquid *ipsi eadem constanter prosequi valent per unam horam? Si locuples dicat: nullus sinus in mundo præstat jucundis Baiis*, statim *lacus marinus experitur cupiditatem domini properantis*. Quod *si perversum studium* ædificandi *augurium ei dederit, cras ferramenta transportabitis Teanum*, o *artifices*. Porro si *genialis torus in aula* ejus *sit*, *affirmat nihil præstabilius esse, nihil optabilius vitâ cælibe. Si non adest, asseverat solos conjuges beatos esse. Ecquo igitur vinculo constringam Proteum vultus variantem? Inops* autem *quid* agit? *ride: mutat domicilium, toros, balnea, tonsores, conductæ cymbæ fastidio pariter afficitur, ut dives qui proprio vehitur navigio. Si obvius* tibi *fiam habens capillos inæqualiter recisos* a *tonsore, cachinnos tollis. Si subucula*

ANNOTATIONES.

83. *Nullus in orbe, &c.*) Jam levitatem hominum & inconstantiam in proposito reprehendit.

Baiis.) De hac urbe deliciis tantis affluente, ut mores integerrimos depravaret, dixi jam lib. 2. Od. 18.

84. *Lacus & mare.*) Lucrinus lacus in sinu Baiano situs. De eo lib. 2. Od. 15. & lib. 2. Sat. 4.

85. *Festinantis heri.*) Cupide properantis in locum amœnum, ad ibi struendas ædes deliciis destinatas. Juvenal. Sat. 3. v. 4.

Janua Baiarum est, & gratum littus amœni Secessûs.

Cui si vitiosa libido fecerit auspicium, &c.) Si libido suo instinctu, vel pruritu incitaris, ac velut avis cantu aut volatu auspicium fecerit, statim Baiis relictis, Teanum alibve festinabit; eoque cæmenta, ligna, ferramenta, cæteraque instrumenta ad ædificandum necessaria transferri jubebit.

86. *Teanum.*) Cognomento Sidicinum, urbs Campaniæ in colle extructa, inter Cales & Suessam: non longe habet Acidulas aquas calculosis valde salubres. Plin. lib. 31. cap. 2.

87. *Lectus genialis in aula est.*) Si uxorem habet, cælibes laudat: si non habet, felices prædicat matrimonio junctos, adeo levis est animi & propositi, diversaque semper expetit. *Genialis.* In nuptiis sternebatur lectus ad honorem Genii: cui nomen ab antiquo geno, ic. gigno; Festus. Vide Catul. de nuptiis Pelei ac Thetidis.

90. *Protea.*) lib. 2. Sat. 3. v. 71.

91. *Quid pauper?*) Neque dives modo, sed & pauper inconstantiæ vitio laborat.

Cœnacula.) Ita vocabatur superior ædium contignatio, ad quam scalis ascenditur: quod quidem tenuiores domicilium mercede conducebant. Fest. meminit Juvenalis Sat. 10. v. 18. Plautus Amphitr. Apuleius Metamorphos. Prudentius:

Omnis qui celsa scandit cœnacula vulgus.

Porro cœnatio divitum erat, cœnaculum vero pauperum: quod quidem non unum cubiculum continebat aut significabat, imo quasdam habebat appendices. Gall. *un appartement.*

94. *Si curtatus inæquali, &c.*) Senec. de brev. vitæ: *quis istorum non mallet Remp. turbari quàm comam? quis non solicitior de capitis decore, quàm de salute? &c.*

95. *Si forte subucula pexa.*) Si vestium inæqualitatem, discrepantiam, inconcinnam positionem videris, rides: Quid vero, si mentem meam a meipsa dissentientem animadvertas?

Trita subest tunicæ, vel si toga dissidet impar,
Rides: quid, mea cum pugnat sententia secum:
Quod petiit, spernit; repetit quod nuper omisit:
Æstuar, & vitæ disconvenit ordine toto:
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis?
Insanire putas solemnia me; neque rides;
Nec medici credis, nec curatoris egere
A Prætore dati; rerum tutela mearum
Cum sis, & prave sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam, sapiens uno minor est Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
Præcipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

INTERPRETATIO.

detrita supposita fuerit tunicæ mundæ, vel si toga inæqualis disconvenit; in risum solveris. *Quid* vero, *cum mea mens secum luctatur; contemnit quod cupivit, requirit quod modo abjecit; agitatur ac discordat toto vitæ ordine; destruit, extruit, quadrata mutat rotundis?* tum certe *existimas me communi insaniâ laborare, neque derides, nec putas indigere medico vel curatore a Prætore assignaso; cum sis columen rerum mearum,* o Mœcenas, *& indigneris propter male recisum unguem amici a te pendentis, teque* velut unicum præsidium *intuentis. Denique sapiens Jove solo est inferior, opulentus, liber, insignis, formosus, imo rex regum, præsertim sanus, nisi quando pituita ægritudinem procreat.*

ANNOTATIONES.

100. *Mutat quadrata rotundis.*) Quadratam ædificationem rotundâ mutat. Illa nimirum paulo ante placuerat, hæc vero jam magis placet.

101. *Insanire putas solemnia me.*) Communi omnibus errore me duci putas, ideoque me non derides.

102. *Nec medici credis, &c.*) Non me credis insanum, qui helleboro sanandus sim: & cui Prætor curatorem dare debeat, ut dictum est, lib. 2. Sat. 3. v. 218.

104. *Prave sectum ob unguem.*) Ob levissima quævis errata, vitia, incommoda.

105. *De te pendentis.*) Clientis te velut patronum & præsidium unicum respicientis.

108. *Nisi cum pituita molesta est.*) Irridere videtur Stoicos asseverantes; sapientem, etsi ægrotet, nihilominus sanum esse; item, sapientem non dolere. *Pituita*, quod petat vitam, dicta creditur nonnullis. Hæc acida & salsa, morborum fons est, quicunque e distillatione fiunt, teste Platone in Timæo,

EPI.

Digitized by Google

EPISTOLA SECUNDA.

AD LOLLIUM.

Reprimendæ cupiditates. Virtus mature excolenda.

TROJANI belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi:
Qui, quid sit pulcrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Plenius ac melius Chrysippo & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento collisa duello,
Stultorum regum & populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere caussam.

INTERPRETATIO.

DUM tu, Lolli summe vir, Romæ recitas scriptorem belli Trojani, ego Præneste hunc *revolvi: qui perfectius & uberius quam Chrysippus & Crantor, docet quid honestum sit, quid flagitiosum, quid bonum, quid malum. Si nihil te probibet, accipe quamobrem id sic statuerim. Carmen quo Græcia refertur longo Phrygiæ contrita bello, ob cupidinem Paridis, complectitur motus fatuorum principum atque populorum. Antenor belli cau-*

ANNOTATIONES.

1. *Trojani belli.*) Eximia est hic laudatio poematum Homeri: qui sane velut optimus scriptor Epicus exemplis ostendit luculentis quid fugere, quid sectari debeas; ita virtutis bona, vitii autem mala exprimens, ut studiosus quisque Lector afficiatur. Vide Plutarch. lib. de Homero. Plin. lib. 7. cap. 29. &c.

Maxime Lolli.) Huic nobili adolescenti inscripta est Od. 9. lib. 4. item seq. Epist. 18. Ejus meminit Vell. Paterc. lib. 2. Sueton. Tiber. cap. 12. & 13. Dio lib. 54. Ex quibus apparet cur *maximus* dicatur. Nempe is subinde militum Tribunus Cejo Cæsari in Armeniem pergenti rector datus est ab Augusto patre. Quo magni ingenii summæque integritatis indicio non potest afferri aliud clerius.

2. *Dum tu declamas.*) Dum tu exercitii caussa ex Homeri scriptis recitas aliquid, ac præclare disseris de virtute. Hoc faciebant Romæ præstentes quique viri.

Præneste.) Secesseret Horatius in eam Letii urbem edito colli inædificatam, Tusculum inter & Tibur: hod. *Palestrena* dicitur. Eam commendat Gell. lib. 16. cap. 13. ubi refert Prænestinos a Tiberio Imperat. municipes factos, pro referende gratià, quod sub eorum oppido ex capitali morbo revaluisset.

4. *Chrysippo.*) Stoicus ille Philosophus, imo Stoicorum coryphæus & columen. De eo lib. 1. Sat. 3. v. 127. nec non lib. 2. Sat. 3. v. 44.

Crantore.) Academicus iste, Pletonis auditor, Xenocretis condiscipulus, mire leudetur a Cicerone, tum alibi, tum Academ. qu. 4. n. 135. ubi sic habet: *Legimus omnes Crantoris veteris Academici de luctu. Est enim non magnus, verum aureolus... & ad verbum ediscendus libellus.*

6. *Fabula qua Paridis, &c.*) Ilias viginti quetuor libris comprehensa, opus omni laude majus, a summo Poeterum entistite conscriptum, de bello Græcorum adversus Trojenos ad vindicandam injuriam Helenæ Menelei regis Spartæ uxoris, ob singularem pulchritudinem per Paridem raptæ.

Fabula.) Sic vocatur Epicum carmen, item Dramaticum: quia in his conficta multe inseruntur: differontque ab historie, quæ nihil nisi vere gestum debet complecti. Vide Epist. ad Pisones, v. 119. 151. 338.

Paridis.) Hic eret Priami & Hecubæ filius, frater Hectoris regis Trojæ, alio nomine Alexander vocatus: quem utero mater gestens vere somniavit facem se ardentem parere. Nam Trojani excidii incendiique ceuse fuit. De eo jam lib. 1. Od. 15.

7. *Barbariæ.*) Cur sic appelletur Phrygia, repete ex Annotetis lib. 2. Od. 4. v. 9. Item Epod. 9. v. 6.

Lento.) Quod annis decem continuum fuit.

8. *Regum & populorum.*) Tam Græcorum, quam Phrygum.

9. *Antenor censet, &c.*) Unus ille ex Trojenorum principibus: qui auctor fuerat Helenæ red-

Quid Paris? ut salvus regnet, vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peleiden festinat & inter Atreiden.
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur, & extra.
Rursus quid virtus & quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulyssem:
Qui domitor Trojæ, multorum providus urbes,
Et mores hominum inspexit; latumque per æquor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces & Circes pocula nosti:

Quæ

INTERPRETATIO.

sam dicit esse *resecandam. Quid Paris* ait? *Affirmat* se ad id *impelli non posse*; quippe sic *haud felix, haud incolumis perstaret. Nestor Achillem inter & Agamemnonem dissensiones conatur dirimere. Hunc amor, ambos autem indignatio pariter accendit. Quodcunque peccant magnates, luunt Græci. Tam intra quam extra muros Trojæ grassantur seditiones, fraudes, flagitia, cupiditas, iracundia. Jam vero quid virtus, quid prudentia valeat*, idem Homerus *exhibet nobis utili exemplo Ulyssis: qui post expugnatam Trojam perlustravit diversos populos*, eorumque *mores calidus* observavit; *& dum sibi sociisque reditum procurat, gravia plurima subiit immenso mari, contrariis negotiorum fluctibus nusquam submersus. Scis cantus Sirenum, atque Circes pharmaca:*

ANNOTATIONES.

dendæ Græcorum legatis eam reposcentibus. Iliad. 7. Paris autem negavit. Ibid.

11. *Nestor.*) Græcus princeps, de quo plura lib. 1. Od. 15. & lib. 2. Od. 9.

12. *Peleiden.*) Pelei filium, de quo lib. 1. Od. 6. 8. 15. Lib. 2. Od. 4. 16. Lib. 4. Od. 6. Epod. 13. & 17.

Atreiden.) Atrei filium, de quo lib. 2. Od. 4. Lib. 4. Od. 9. Lib. 2. Sat. 3. v. 187.

13. *Hunc amor, ira quidem, &c.*) Incentivum fuit amoris, iræque, Briseis sive Hippodamia, quam adamans Agamemnon Achilli eam sortito eripuit: quæ causa implacabilis odii inter utrumque fomitem præbuit.

14. *Quicquid delirant reges, &c.*) Peccata regum luunt plebeii.

Delirant.) Lira est sulcus; lirare, arando sulcos ducere. Hinc delirare significat, a recta via declinare, aberrare, desipere. Non. Marcell. Festus; Isidor.

Achivi.) Ita vocantur ab Achaja Græciæ regione, vel ab Achæo rege.

15. *Seditione.*) Achillis a reliquo exercitu secedentis. De quo lib. 1. Od. 15. in fine.

Dolis.) Ulyssis Palamadem circumvenientis.

Scelere, libidine, irâ.) Passim exempla leges in Iliade. De Agamemnone Ajacis cadaver humari vetante, item Iphigeniam mactante, dictum est lib. 2. Sat. 3. De Ajace furioso, ibid. &c.

18. *Proposuit nobis exemplar Ulyssem.*) In Odyssea, ubi Ulysses infinita mari terrâque pericula modo virtute, modo arte vicisse ostenditur, non solum contra homines & monstra, sed & contra Deos luctatus. Jupiter & Neptunus concutiunt & frangunt aliquando naves: Lotophagi, Cyclopes, Læstrygonii, Circe, Sirenes, Scylla, Charybdis, proci, exitium machinantur. Ex his tamen omnibus evadens, dudum vagabundus, post annos viginti in patriam tandem rediit. *Quàm multa passus est Ulysses in illo errore diuturno?* Cic. Offic. 3. n. 113.

19. *Domitor Trojæ.*) Sic & Homerus *πολίπορθον urbis eversorem* Ulyssem vocat duntaxat, nec tribuit id nominis Achilli, Agamemnoni, Ajaci, Diomedi; ita prudentiâ magis quam robore maxima quæque peragi significans.

23. *Sirenum voces.*) Ampla hæc seges fabulatoribus. Sirenibus nomen à *σειρὰ catena*. Alii aliter. Quidam originem Hebraicam expiscantur. Tres fuerunt, Parthenope, Leucosia, Ligea: superiore corporis specie mulieres, inferiore pisces aut aves. Una tibiis, altera lyrâ, tertia voce concinebat. His fata vivere concesserant, quandiu prætranseuntes cantu morarentur & captarent. Itaque prænavigantes suavi symphonia allicere studebant, devorabantque. At Ulysses à Circe

Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors:
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoique
In cute curandâ plus æquo operata juventus:
Cui pulcrum fuit in medios dormire dies, &
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.
Ut jugulent homines, surgunt de nocte latrones:
Ut teipsum serves, non expergisceris? atqui

Si

INTERPRETATIO.

quæ si fatue & avide potasset, ut sui comites, sub dominatu meretricis vixisset infamis & demens, ac velut fædus canis, aut porcus cœno gaudens. Nos quidem *sumus* dumtaxat *numerus, & vivimus* tantum *ad absumenda alimenta:* sumus quasi *proci Penelopes ignavi, atque Alcinoi juvenes curando corpori nimiam operam dantes: quibus optimum videbatur stertere* usque *ad meridiem, atque citharæ cantu lenire sollicitudines.* At quantum est illud dedecus? Ecce *prædones noctu surgunt ad homines trucidandos: tu;* vero *non excitaris ad temet servandum? Verum*

ANNOTATIONES.

ce edoctus, nautarism & comitum auribus cerâ obturasis, ipsa vero malo navis alligatus audivit quidem & prætarvectus est incolumis. Unda illæ se in mare præcipitarunt. Sedem habebant ad Siculum littus: vel, ut alii scribunt, in Sirenusis scopulis, & in Capreis iosulâ, atque ad Surrentinum Italiæ Promontorium Tyrrheno imminens mari; inter sinum Puteolanum v. *Golfo di Napoli*, & Pæstanum v. *Golfo di Salerno*. Homer. Odyss. 12. Ovid. Metam. 5. cap. 9. Sirenes revera erant meretriculæ tum formâ insigni tum veneficiis animos hominum trahentes ac depravantes. Indicatur autem Ulysses voluptatum illecebras ac lenocinia prudentar devitasse. Plutarchus Sympos. 9. cap. 14. Homarr Sirenes, inquit, nobis immerito fabulosum injiciunt metum. Innuit vero ille avolantes ac divagantes animos per musicam demulceri, & ad cælestia divinaque pellici.

Circes pocula.) De illa famosâ veneficiorum antistite & antesignanâ fuse dictum est in Epod. 17. Plin. lib. 25. cap. 2. *Homerus quidem primus doctrinarum & antiquitatis parens, multus aliàs in admiratione Circes, gloriam herbarum Ægypto tribuit.* Vida Odyss. 50.

26. *Amica luto sus.*) Socii quidem Ulyssis in porcos mutati per Circem veneficam dicuntur, quia fœdis voluptatibus ita corrupti sunt, ut rationis usum amisisse viderentur. Ita S. Chrysost. & alii. Vide Epod. 17. v. 15. At Jo: Bodinus Andegavensis de Magorum dæmonomania lib. 2. c. 6. da ejusmodi hominum in belluas per artem magicam transformationibus fuse disputans, multis & gravibus exemplis ac testimoniis eas revera fieri asserit: additque: Neque fabulosum est quod Homerus narrat Ulysis comites per Circem maleficam in porcos fuisse transformatos, cum Augustinus ipse lib. da Civ. Historiam eandem adducat, quamvis opinione ipsius miram, & illam da Arcadibus; in Alpibus quoque mamoriâ suâ frequens fuisse dicat ut stabulariæ mulieres imbutæ malis artibus in caseo darent viatoribus unde in jumenta illico verterentur, ut necessaria quæque portarent, postque perfunctâ opera iterum ad sa redirent. Vide S. Augustinum de Civ. Dei lib. 18. cap. 17. & 18. Item Danial. c. 4. ubi Nabuchodonosor ab hominibus dicitur ejactus, ac per annos septem inter bestias fœnum quasi bos comedissa: postea vero, figurâ ejus reversâ ad ipsum, recuperassé pristinum sensum ac decorem honoremque regni.

27. *Nos numerus sumus.*) Turba sumus absque virtuta, exercitûs numerum explentes dumtaxat, velut Thersites illa iners & inglorius: videmur tantùm vivere ut adsmus.

28. *Sponsi Penelopes.*) Sive luxuriæ dediti, sive gulæ, ut alibi ast annotatum. Vide lib. 2. Sat. 5.

29. *Alcinoique in cute curandâ, &c.*) Similes sumus Alcinoo Phæacum regi apud Corcyram insulam, ejusque familiaribus & populis: qui mollitie & voluptatibus perditi, in ignavia socordiâque consenuscebant. Proverb. Alcinoi mensa, id est, luxuriosa.

32. *Ut jugulent homines, &c.*) Torrentius ubique sagax errorem hic subodoratus, librarii incuria paginas confusas asserit. Istæ nimirum a v. 35. ad 64. pertinere contendit ad priorem Epistolam: atque reponi debere illic post v. 51. *cui sit conditio.* Materiæ quidem & argumenti ratio ad hanc emendationem ducit. Judicabit æquus Lector de conjectura hac sat audaci.

Quid Paris? ut salvus regnet, vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peleiden festinat & inter Atreiden.
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur, & extra.
Rursus quid virtus & quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulyssem:
Qui domitor Trojæ, multorum providus urbes,
Et mores hominum inspexit; latumque per æquor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces & Circes pocula nosti:

Quæ

INTERPRETATIO.

sam dicit esse *resecandam. Quid Paris* ait? *Affirmat* se ad id *impelli non posse*; quippe sic *haud felix*, *haud incolumis perstaret. Nestor Achillem inter & Agamemnonem dissensiones conatur dirimere. Hunc amor, ambos autem indignatio pariter accendit. Quodcunque peccant magnates, luunt Græci. Tam intra quam extra muros Trojæ grassantur seditiones, fraudes, flagitia, cupiditas, iracundia. Jam vero quid virtus, quid prudentia valeat*, idem Homerus *exhibet nobis utili exemplo Ulyssis: qui post expugnatam Trojam perlustravit diversos populos*, eorumque *mores calidus* observavit; *& dum sibi sociisque reditum procurat, gravia plurima subiit immenso mari, contrariis negotiorum fluctibus nusquam submersus. Scis cantus Sirenum, atque Circes pharmaca:*

ANNOTATIONES.

dendæ Græcorum legatis eam reposcentibus. Iliad. 7. Paris autem negavit. Ibid.

11. *Nestor.*) Græcus princeps, de quo plura lib. 1. Od. 15. & lib. 2. Od. 9.

12. *Peleiden.*) Pelei filium, de quo lib. 1. Od. 6. 8. 15. Lib. 2. Od. 4. 16. Lib. 4. Od. 6. Epod. 13. & 17.

Atreiden.) Atrei filium, de quo lib. 2. Od. 4. Lib. 4. Od. 9. Lib. 2. Sat. 3. v. 187.

13. *Hunc amor, ira quidem, &c.*) Incentivum fuit amoris, iræque, Briseis sive Hippodamia, quam adamans Agamemnon Achilli eam sortito eripuit: quæ causa implacabilis odii inter utrumque fomitem præbuit.

14. *Quicquid delirant reges, &c.*) Peccata regum luunt plebeii.

Delirant.) Lira est sulcus; lirare, arando sulcos ducere. Hinc delirare significat, a recta via declinare, aberrare, desipere. Non. Marcell. Festus; Isidor.

Achivi.) Ita vocantur ab Achaja Græciæ regione, vel ab Acheo rege.

15. *Seditione.*) Achillis a reliquo exercitu secedentis. De quo lib. 1. Od. 15. in fine.

Dolis.) Ulyssis Palamedem circumvenientis.

Scelere, libidine, irâ.) Passim exempla legas in Iliade. De Agamemnone Ajacis cadaver humari vetante, item Iphigeniam mactante, dictum est lib. 2. Sat. 3. De Ajace furioso, ibid. &c.

18. *Proposuit nobis exemplar Ulyssem.*) In Odyssea, ubi Ulysses infinita mari terràque pericula modo virtute, modo arte vicisse ostenditur, non solum contra homines & monstra, sed & contra Deos luctatus. Jupiter & Neptunus concutiunt & frangunt aliquando naves: Lotophagi, Cyclopes, Læstrygonii, Circe, Sirenes, Scylla, Charybdis, proci, exitium machinantur. Ex his tamen omnibus evadens, dudum vagabundus, post annos viginti in patriam tandem rediit. *Quàm multa passus est Ulysses in illo errore diuturno?* Cic. Offic. 1. n. 113.

19. *Domitor Trojæ.*) Sic & Homerus *πτολίπορθον urbis eversorem* Ulyssem vocat duntaxat, nec tribuit id nominis Achilli, Agamemnoni, Ajaci, Diomedi; ita prudentià magis quam robore maxima quæque peragi significans.

23. *Sirenum voces.*) Ampla hæc seges fabulatoribus. Sirenibus nomen a *σειρᾷ catena*. Aliis aliter. Quidam originem Hebraicam expiscantur. Tres fuerunt, Parthenope, Leucosia, Ligea: superiore corporis specie mulieres, inferiore pisces aut aves. Una tibiis, altera lyrâ, tertia voce concinebat. His fata vivere concesserant, quamdiu pertranseuntes cantu morarentur & captarent. Itaque præternavigantes suavi symphonia allicere studebant, devorabantque. At Ulysses a Circe

ce

Digitized by Google

Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors:
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoique
In cute curandâ plus æquo operata juventus:
Cui pulcrum fuit in medios dormire dies, &
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.
Ut jugulent homines, surgunt de nocte latrones:
Ut teipsum serves, non expergisceris? atqui

Si

INTERPRETATIO.

quæ si fatue & avide potasset, *ut* sui *comites*, *sub dominatu meretricis vixisset infamis & demens*, *ac velut fœdus canis*, *aut porcus cœno gaudens*. *Nos* quidem *sumus* dumtaxat *numerus*, *& vivimus* tantum *ad absumenda alimenta*: sumus quasi *proci Penelopes ignavi*, *atque Alcinoi juvenes curando corpori nimiam operam dantes*: *quibus optimum videbatur stertere* usque *ad meridiem*, *atque citharæ cantu lenire sollicitudines*. At quantum est illud dedecus? Ecce *prædones noctu surgunt ad homines trucidandos*: *tu* vero *non excitaris ad temet servandum*? *Verum*

ANNOTATIONES.

ce edoctus, nautarum & comitum auribus cerà obturatis, ipse vero malo navis alligatus audiit quidem & prætervectus est incolumis. Unde illæ se in mare præcipitarunt. Sedem habebant ad Siculum littus: vel, ut alii scribunt, in Sirenusis scopulis, & in Capreis insulà, atque ad Surrentinum Italiæ Promontorium Tyrrheno imminens mari; inter sinum Puteolanum v. *Golfo di Napoli*, & Pæstanum v. *Golfo di Salerno*. Homer. Odyss. 12. Ovid. Metam. 5. cap. 9. Sirenes reverà erant meretriculæ tum formà insigni tum veneficiis animos hominum trahentes ac depravantes. Indicatur autem Ulysses voluptatum illecebras ac lenocinia prudenter devitasse. Plutarchus Sympos. 9. cap. 14. Homeri Sirenes, inquit, nobis immerito fabulosum injiciunt metum. Innuit vero ille avolantes ac divagantes animos per musicam demulceri, & ad cælestia divinaque pellici.

Circes pocula.) De illa famosà veneficiorum antistite & antesignanà fuse dictum est in Epod. 17. Plin. lib. 25. cap. 2. *Homerus quidem primus doctrinarum & antiquitatis parens, multus alias in admiratione Circes, gloriam herbarum Ægypto tribuit.* Vide Odyss. 10.

26. *Amica luto sus.*) Socii quidem Ulyssis in porcos mutati per Circem veneficam dicuntur, quia fœdis voluptatibus ita corrupti sunt, ut rationis usum amisisse viderentur. Ita S. Chrysost. & alii. Vide Epod. 17. v. 15. At Jo. Bodinus Andegavensis de Magorum dæmonomania lib. 2. c. 6. de ejusmodi hominum in belluas per artem magicam transformationibus fuse disputans, multis & gravibus exemplis ac testimoniis eas revera fieri asserit: additque: Neque fabulosum est quod Homerus narrat Ulyssis comites per Circem maleficam in porcos fuisse transformatos, cum Augustinus ipse lib. de Civ. Historiam eandem adducat, quamvis opinione ipsius miram, & illam de Arcadibus; in Alpibus quoque memorià suà frequens fuisse dicat ut stabulariæ mulieres imbutæ malis artibus in caseo darent viatoribus unde in jumenta illico verterentur, ut necessaria quæque portarent, postque perfuncta opera iterum ad se redirent. Vide S. Augustinum de Civ. Dei lib. 18. cap. 17. & 18. Item Daniel. c. 4. ubi Nabuchodonosor ab hominibus dicitur ejectus, ac per annos septem inter bestias fœnum quasi bos comedisse: postea vero, figurà ejus reversà ad ipsum, recuperasse pristinum sensum ac decorem honoremque regni.

27. *Nos numerus sumus.*) Turba sumus absque virtute, exercitûs numerum explentes dumtaxat, velut Thersites ille iners & inglorius; videmur tantùm vivere ut edamus.

28. *Sponsi Penelopes.*) Sive luxuriæ dediti, sive gulæ, ut alibi est annotatum. Vide lib. 2. Sat. 5.

29. *Alcinoique in cute curandâ, &c.*) Similes sumus Alcinoo Phæacum regi apud Corcyram insulam, ejusque familiaribus & populis: qui mollitie & voluptatibus perditi, in ignavia socordiàque consenescebant. Proverb. Alcinoi mensa, id est, luxuriosa.

32. *Ut jugulent homines, &c.*) Torrentius ubique sagax errorem hic subodoratus, librariis incurià paginas confusas asserit. Ista nimirum a v. 32. ad 64. pertinere contendit ad priorem Epistolam; atque reponi debere illic post v. 51. *cui sis conditio.* Materiæ quidem & argumenti ratio ad hanc emendationem ducit. Judicabit æquus Lector de conjectura hac sat audaci.

Si noles sanus, curres hydropicus: & nî
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis & rebus honestis,
Invidiâ vel amore vigil torquebere. Nam cur
Quæ lædunt oculos, festinas demere: si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet: sapere aude:
Incipe: vivendi qui recte prorogat horam,
Rusticus expectat dum defluat amnis: at ille
Labitur & labetur in omne volubilis ævum.
Quæritur argentum, puerisque beata creandis
Uxor, & incultæ pacantur vomere silvæ.
Quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.
Non domus, & fundus, non æris acervus & auri,
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas: valeat possessor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit, juvat illum sic domus aut res,
Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram,
Auriculas citharæ collectâ sorde dolentes.

Sin-

INTERPRETATIO.

si valens detrectas ire, hydropicus festinabis: ac nisi ante lucem petas librum cum lucerna, nisi mentem applices studio rerum honestarum, vigilans cruciaberis invidiâ, vel amore; aliove affectu. Age vero *quare tam diligenter tollis quicquid oculos offendit: differs* autem integro *anno sanare quod animum corrumpit?* Heus, *facti dimidium tenet quisquis incœpit. Sapientiæ* studium *audacter amplectere: incipe. Qui differt tempus bene vivendi*, est quasi *rusticus expectans donec amnis defluxerit. Atqui fluit ille semperque fluent volvetur.* Quorsum vero tam sollicite *comparantur opes;* expetitur *conjux fecunda gignendæ proli; nec non sterilia nemora aratro domantur?* verum enim *qui nactus est quantum sufficit, nihil ultra cupiat.* Quippe *nec ædes, nec prædia, nec auri & pecuniæ cumulus* possunt *arcere morbos a corpore, vel curas ab animo domini laborantis. Oportet* bene *valere possessorem, ut fruatur congestis facultatibus.* Porro *quisquis* vel *cupiditate vel timore conflictatur, non magis prodest illi domus & pecunia, quàm lippo tabellæ pictæ, podagræ fomenta, atque auribus ob sordes contractas male affectis citharæ* suaviter resonantes. *Mature* forma

ANNOTATIONES.

34. *Si noles sanus, &c.*) Si dum sanus es, ire nolis ad medicum; curres profecto cum ægrotabis. Quidam leg. *si non is sanus*, &c. Idest, si segnis es, & ire piget, dum sanus es; si torpes ignaviâ: deinde cogeris ire, imo currere, cum hydropisi cruciaberis; cursu enim & corporis agitatione ac labore morbus iste minuitur. Sensus est: nisi vitia mature corrigas, frustra deinde conaberis ea depellere inveterata: quin ab his opprimere. Vulgare est,

Venienti occurrite morbo.

35. *Ni posces ante diem librum, &c.*) Si vigilare nolueris discendæ causa virtutis ac sapientiæ, fiet ut dormire aliquando nequeas ob invidiam, amorem, aut aliud vitium quo sollicitabere.

40. *Dimidium facti, &c.*) Hesiodica sententia est: Principium est dimidium totius. Ausonius.

Incipe: dimidium facti est cœpisse: superest
Dimidium: rursum hoc incipe, & efficies.

42. *Rusticus expectat, &c.*) Similis est rustico illi, qui cum ad amnem pervenisset, stolide expectabat dum effueret omnis aqua, ut ad alteram ripam transire posset.

44. *Quæritur argentum, &c.*) Curamus omnia quæ ad corpus spectant: quæ animi sunt, cur negligimus?

49. *Valeat possessor oportet, &c.*) Quid prosunt opes diviti, si æger sit animo, vel corpore? si febri, si metu, vel cupiditate torqueatur, an divitiæ sublevabunt?

52. *Ut lippum pictæ, &c.*) Similitudo conglobata hic, ante, & postea.

53. *Auriculas citharæ, &c.*) Ista quidem leviter oblectant, & paulisper fallunt dolorem; nequaquam sanant.

Digitized by Google

Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis acescit.
Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.
Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis.
Invidiâ Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. *Qui* non moderabitur iræ,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit & mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est: animum rege, qui nisi paret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catenâ.
Fingit equum tenerâ docilem cervice magister
Ire viam, quam monstrat eques. Venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in silvis catulus: nunc adbibe puro

Pe-

INTERPRETATIO.

tuos mores. Nam *si vas non est purum, quicquid immittes vitiabitur. Contemne voluptates: dolorem creat voluptas ægre quæsita. Avarus semper est inops: modum pone definitum cupiditati. Invidus torquetur rebus prosperis alterius. Siciliæ tyranni nullum habuerunt cruciatum invidiâ graviorem. Quisquis iram non compresserit,* postea *cupiet non factum fuisse quod jusserit animus incitatus, dum vehementius dare vindictam properat indignationi non satiatæ. Ira est brevis insania: frena appetitum, qui dominatur quando non est subactus: hunc frenis, hunc vinculis stringe.* Nam certe *magister equum flexibilem molli cervice format ad currendum quacunque sessor voluerit. Canis venaticus postquam cervi corium domi allatravit,*

ANNOTATIONES.

55. *Nocet empta dolore voluptas.*) Menander: quam sæpe ob voluptates mœrore afficimur! S. Hieronym. contra Jovinian. *Irridet Horatius appetitum ciborum, qui sumpti relinquunt pœnitentiam: dicens,*

Sperne voluptates, nocet empta, &c.

56. *Semper avarus eget.*) Avaro deest tam quod habet quam quod non habet.

Certum voto pete finem.) Modum & finem statue cupiditati & desideriis. Vide lib. 3. Od. 16.

58. *Siculi tyranni.*) Dionysius & Agathocles Syracusanorum, Phalaris Agrigentinorum tyranni, &c. Justin. lib. 4. *Singulæ civitates in tyrannorum imperium concesserunt, quorum nulla terra feracior fuit.*

60. *Infectum volet esse.*) Facti subinde pœnitebit.

61. *Dum pœnas odio.*) Est enim odium iræ impatientia ultionem appetentis.

62. *Animum rege, &c.*) Appetitum vehementem compesce: qui nisi a ratione prematur, hanc ipse opprimit, & in præceps rapit. Pers. Sat. 5. v. 38.

. . . Intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincique laborat.

Cic. Offic. 1. n. 101. *Duplex est vis animorum atque naturæ. Una pars in appetitu posita, hominem huc & illuc rapit. Altera in ratione, docet & explanat quid faciendum fugiendumve sit. Ita fit, ut ratio præsit; appetitus vero obtemperet... Efficiendum autem est ut appetitus obediant rationi, eamque nec præcurrant ob temeritatem, nec propter pigritiam aut ignaviam deserant, &c.*

64. *Fingit equum.*) Equus tenerâ cervice domatur, & ad arbitrium fingitur: catulus ad venationem facile eruditur: sic puer bonos mores sponte imbibit.

66. *Ex quo tempore cervinam pellem latravit.*) Quando pellis cervo interfecto detracta ejus intestinis & sanguine cum pane impletur, & insuitur, talisque venaticis canibus objicitur, ad eos ad venationem acuendos. Gall. *faire la curée.*

67. *Militat in silvis.*) Postquam domi catulus odore cervi aut alterius feræ imbutus est, ratione mox allata; exinde in silvis feras ultro venatur.

Nunc adbibe puro.) Præcepta morum accipe, dum animus adhuc purus tibi manet, necdum ullis occupatus aut corruptus est pravis opinionibus vel affectibus. Quidam leg. *adhibe*: ut sit anapæstus pro dactylo.

Digitized by Google

Pectore verba puer: nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. Quod si cessas, aut strenuus anteis,
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.

INTERPRETATIO.

continuo *venatur in silvis*. *Jamjam sincerâ mente documenta excipe*, o *juvenis*: *jam optima inquire*. Enim vero *testa custodiet semper odorem*, *quo primum infecta fuerit*. *Quod si deses maneas*, *vel si fortiter præcurris*, ego *neque desidem expecto*, *neque præeuntes antevertere contendo*.

ANNOTATIONES.

68. *Nunc te melioribus offer*.) Vel præbe te imbuendum optimis documentis. Vel, adi meliorem & sapientiorem virum, a quo fingaris ad virtutem & rectum.

69. *Quo semel est imbuta*, &c.) Præclara sententia, quam hinc mutuatus est S. Hieronymus scribens ad Lætam.

70. *Quod si cessas*, &c.) Si piger es in philosophiæ studio, non expectabo te minime valentem subsequi me acriorem. Quod si me studiosior aut ingeniosior fueris, quem assequi non possim, nequaquam invidebo tibi aut instabo; nec ultra vires meas enitar. Aristoteles interrogatus, quo pacto discipuli egregie proficerent, respondit: *Si cursu præstantes prosequi studeant*, *tardiores autem minime expectent*. Diog. Laert.

EPI-

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

De Tiberio Claudio Nerone, deque literatis quibusdam eum interrogat: deinde hortatur ad studium sapientiæ, & ad fraternam concordiam.

JULI Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asiæ campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? hæc quoque curo:
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis & paces longum diffundit in ævum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora,

Pin-

INTERPRETATIO.

O Juli Flore, nosse desidero in *qua orbis regione bellum gerat Claudius Augusti privignus: an commoremini in Thracia ad Hebrum hyemali glacie constrictum; an apud mare defluens inter castella proxima; an in agris & collibus Asiæ opimis? Quid operis molitur turma literatorum? Ista* scire *etiam velim, quis suscepit scribenda Augusti facinora? quis bello & pace* gesta *posteritati mandabit? quia* agit *Titius paulo post sermone Romanorum celebrandus;*

ANNOTATIONES.

1. *Juli Flore.*) *Tota bella est hæc Epistola*, inquit belle Parthenius: *pura admodum minimeque ambitiosa*, teste Scaligero. Scripta Julio Floro Claudium Neronem comitanti, seu ad Pannonicum bellum, seu apud Armeniam, cum Tigranem in regnum restitueret. Ad illum Horatii familiarissimum inscripta est etiam Ode 2. lib. 4. item 2. Epist. 2. lib. Porro in hac eo collimare videtur Poeta, ut ad bene sarciendam charitatem fraternam exhortetur: ad quod artificiosâ insinuatione utitur, & per quasdam ambages sensim procedit, ut melius propositum exequatur.

Juli.) Theod. Marcilius non abs re, *Luci* reponendum contendit: quod *Julius* nusquam sit prænomen: nomen autem Floro nequeat statui: Si quidem Flori non Juliæ, sed Aquileæ gentis sint.

2. *Claudius Augusti privignus.*) Claud. Tiberius Nero, Drusi frater natu major, filius autem Liviæ Drusillæ. Hanc enim Augustus, repudiatâ Scriboniâ, marito suo *& quidem prægnantem abduxit, dilexitque & probavit unice ac perseveranter.* Sueton. Octav. cap. 63. quin etiam erga ejus *pueros Nerones*, hoc est, in utrumque illum privignum *animi paterni* fuit. Nam & hos adoptavit: ac Drusum quidem præcipuis honoribus decoravit; Tiberio vero Liviam suam ex Scribonia filiam dedit uxorem, denique imperium tradidit. Vide lib. 4. Od. 4. & 14. ibique annot.

3. *Thraca.*) Gr. Θρῄκη. Thrace vel Thraca, pro, Thracia.

Hebrus.) Thraciæ mons & fluvius. Porro ibi vehemens rigere frigus, dixi lib. 1. Od. 25.

4. *Freta vicinas inter, &c.*) Hellespontus in angustiis illis fremens, scil. inter Sestum Thraciæ, & Abydum Asiæ *arces*, vel oppida. Gall. *les Dardanelles.* Item, *le destroit de Gallipoli*. Ovid. Trist. 1.

Seston Abydenâ separat urbe fretum.

Turres.) Quid. leg. terras, i. Europam & Asiam angusto illo mari seu freto divisas. Lucan. lib. 2.

Europamque Asiæ, Sestonque admovit Abydo.

5. *Pingues Asiæ campi.*) Cic. pro leg. Manil. n. 14. *Asia tam opima est & fertilis, ut & ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine pastionis, & multitudine earum rerum quæ exportantur, facile omnibus terris antecellat.*

6. *Studiosa cohors.*) Prætoriani milites literati, vel potius docti comites Tiberii. Ut enim ipse studiosus & literarum amans; ita secum habebat literatos quosdam & inprimis studiosos, quorum præcipui nominantur hic, Titius, & Celsus poetæ; Florus autem orator, Poeta, & Jurisperitus. Vide infra Epist. 8.

9. *Titius.*) Septimius ille cognominatur quibusdam, diciturque Lyrica & Tragica scripsisse; e quibus nihil extat.

Digitized by Google

Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus & rivos ausus apertos?
Ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet auspice Musâ:
An tragicâ desævit & ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
Privatas ut quærat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo:
Ne si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus. Ipse quid audes?
Quæ circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtum:
Seu linguam causis acuis; seu civica jura
Respondere paras; seu condis amabile carmen;
Prima feres hederæ victricis præmia. Quod si

Fri-

INTERPRETATIO.

qui non timuit ex ipso *fonte Pindari haurire, lacus & rivulos patentes aspernatus? quomodo valet? nostrine recordatur? an musarum auspicio Pindaricos numeras accommodare Latinis ekordis laborat: an graviter agit, assurgitque scribendo Tragœdias? Quid Celsus facit? admonitus iterumque admonendus, ut proprias sibi divitias comparet; caveat autem desumere e libellis, quos servat Apollo Palatinus: ne si avium turba suas aliquando veniat plumas resumere, risum excitet cornix spoliata surreptis coloribus. Tu* vero *quid agis? quæ thyma circumvolitas sedulus?* Enimvero *non exiguum, non rude, non asperum ingenium habes:* atque adeo *sive ad causas* orandas *facundiam adhibes, sive te accingis ad interpretandum Jus civile, sive amatorios versus conscribis, præcipua tolles munera hederæ victricis. Porro si*

ANNOTATIONES.

10. *Pindarici fontis qui, &c.*) Qui vulgares & vulgaria contemnens, quasi *lacus & rivos*, ipsum Pindarum Lyricorum principem atque fontem adiit: Latinisque versibus ausus est æmulari styli ejus sublimitatem & sensus profunditatem. Allegoria.

13. *Thebanos.*) Pindarus Thebis oriundus. Lib. 4. Od. 2.

14. *Desævit.*) Sævientes reges & principes repræsentans, gravesque rerum & animorum exprimens conversiones & motus: ut vulgo in Tragœdiis.

Ampullatur.) Debet magnus & splendidus esse Tragœdiæ stylus. Unde & sæpe significatur cothurno sublimi Tragicorum calceamento. Vide Epist. ad Pis. v. 80.

15. *Celsus.*) Pedo Albinovanus ipse est, cui est scripta sequens Epist. 8. Hunc monet ut plagium evitet, neque aliena scripta usurpet venditetque quasi sua. Quo iratum sibi postea redarguit Horatius oblique, velut morosum.

16. *Privatas ut quærat opes.*) Ut proprio, quod ajunt, marte aliquid inveniat & componat: quæ vero sunt aliorum na compilet sibique attribuat.

17. *Palatinus Apollo.*) Augustus bibliothecam in monte Palatino construxit, adjunxitque Apollinis templo. Ibi deponebantur asservabanturque scripta quæcumque judicata fuerant cedro & immortalitate digna.

19. *Moveat cornicula risum.*) Nota Æsopi fabula, notum adagium Erasmi, *Æsopicus graculus*. Cornix (vel graculus, ut alii volunt) plumarum suarum pertæsa alias undaquaque mutuata est. At cum se alienis coloribus ornatam & fulgentem admiraretur, ecce aves quæ sua erant singulæ repetentes nudam haud sine ludibrio reliquerunt.

20. *Ipse quid audes.*) Tu quidem ipse, Juli Flore, nihilne operum moliris? quæ scripta, quos auctores imitaris aut evolvis, unde eximia quæque decerpas, velut apis succum e thymo & floribus optimis.

25. *Prima feres hederæ.*) Sive in foro causas orare, sive consultoribus jura explicare, sive carmina condere volueris, ubique victor & insignis habebere.

Hederæ victricis). In commissionibus & certaminibus ingeniosis victores hederâ coronabantur. Vide lib. 1. Od. 1. vers. 29. Dicta est hedera, quod hæreat; vel quod edita petat; vel quia id cui adhæserit edat. In tutela Liberi putabatur esse, quia ut ille semper juvenis, ita hæc viret: vel quod ita omnia, sicut ille mentes hominum, illigat. Festus.

Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quo te cœlestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium parvi properemus & ampli,
Si patriæ volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam rescribere, si tibi curæ,
Quantæ conveniat, Munatius; an male sarta
Gratia nequicquam coit, & rescinditur? at vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat
Indomitâ cervice feros; ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere fœdus,
Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.

INTERPRETATIO.

*abjiceres fomitem sollicitudinum frigidos ef*ficientem, certe *pervenires quo te summa eveheret sapientia. Id curemus, ad id incumbamus tam parvi quam magni, si volumus esse patriæ nobisque utiles. Illud insuper* mihi *significa*, te rogo, *nunquid tam carus, quam decet, tibi sit Munatius: an concordia haud bene reconciliata dirimatur? verum sive fervidus sanguis, sive rerum imperitia vos exagitat animo non erudito immites;* profecto *non debetis amicitiam fraternam violare:* at *quavis in regione versamini*, ego *vestrum in reditum vitulam pasco* Diis *ex voto* sacrificandam.

ANNOTATIONES.

26. *Quod si frigida, &c.*) Amice castigat Flori vitia.

Frigida curarum fomenta.) Ambitio & avaritia curas pariunt infinitas, nutriunt ac fovent, hominemque reddunt frigidum & segnem ad virtutes & studium sapientiæ.

29. *Si patriæ volumus, &c.*) Vide Cic. de Officiis.

31. *Munatius.*) Non is est Plancus ille Munatius, ad quem est Od. 7. lib. 1. Sunt qui non fratrem Julii Flori, sed familiarem duntaxat fuisse arbitrentur: *fœdus* vero *fraternum* dici posse de amicitia.

33. *Calidus sanguis.*) Fervens in juventute, sæpe & facile ebulliens circa cor, iramque faciens & offensionem. Est in quibusd. codd.

Heu calidus sanguis, heu rerum inscitia vexat!

Rerum inscitia vexat.) Contrà rerum usus & experientia, pariter & doctrina morum, ejusmodi juveniles motus placat, & cohibere docet animum temere effervescentem.

32. *Votiva juvenca.*) Diis vota & promissa pro felici reditu vestro & incolumitate. Huc forte pertinet quod, ut Tragici hircum, ita Lyrici vitulum seu juvencum solebant mactare.

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Ad laborem honestum, moxque ad voluptatem hortatur.

ALBI, nostrorum Sermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedanâ?
Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat;
An tacitum silvas inter reptare salubres,
Curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Di tibi formam,
Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
Quam sapere, & fari ut possit quæ sentiat; utque
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,

Et

INTERPRETATIO.

Tibulle, bone censor nostrorum sermonum, quid putem agere te modo in regione Pedanâ? Credamne te *componere quod superet opera Cassii Parmensis: an otiosum ambulare in nemoribus amœnis;* cæterum *nihil prætermittentem* eorum *quæ decent virum probum ac prudentem?* Atqui *tu non corpus es absque mente. Dii elegantem tibi speciem, opesque,* & his *bene utendi facultatem largiti sunt. Quid vero nutrix alumno carissimo exoptet melius, quàm sapientiam, & quæ sentit posse eloqui: nec non ut favorem habeat, & existimationem, sanitatemque,*

ANNOTATIONES.

1. *Albi.*) Albius ille Tibullus Equestri familiâ Romæ natus, eodem tempore quo Ovidius. Ingenii solertiâ & suavitate, nec non præstanti corporis formâ insignis; nobilibus carus extitit. Elegiarum quatuor libros perelegantes scripsit. Horatio quam familiaris fuerit, patet ex Ode 33. lib. 1. & ex hac Epistolâ.

Sermonum.) Satirarum pariter & Epistolarum.

Candide judex.) Sine invidentiâ & adulatione. Forte alludit ad nomen *Albii*. Epist. ad Pis. v. 445.

Vir bonus & prudens versus reprehendet inertes,
Culpabit duros, &c.

2. *Pedanâ.*) Pedum Latii oppidum fuit, non longe ab urbe Româ. Pedanos simul & Aricinos, Lavinienses ac Veliternos civitate donatos scribit Tit. Livius. In ea porro regione Tibullus prædium habebat amœnum & locuples. Quo cum secessisset ad leniendas quasdam curas, ad eum scripsit Horatius, ostenditque multis donatum muneribus a natura, a Diis, a fortuna etiam, frui debere illis dum liceret per usuram vitæ sensim defluentis: neque sollicitum esse oportere.

3. *Cassi Parmensis.*) Idem is creditur, de quo lib. 1. Sat 10. quique *Etruscus* dicitur. Scripsit Tragœdias, Elegies, Epigrammata. De eo sic Vet. Comment. Cassius Parmensis Tribunus militum in partibus Cassii & Bruti fuit. Quibus victis, Athenas se contulit. Quintus autem Varus eo missus ab Augusto ut eum interimeret, studentem reperit: illoque perempto, scrinium cum libris abstulit. Unde multi credidere Thyesten Tragœdiam esse opus Cassii Parmensis.

6. *Sine pectore.*) Sine corde, excors, absque animo & ingenio.

Formam.) Egregiâ corporis formâ præstitisse dicitur Tibullus.

7. *Dederant.*) Hoc eò referunt aliqui, cum pauperior jam factus esset Albius: Alii explodunt, constanterque legunt, *dederunt*; penultimâ licenter correptâ. Ut & apud ipsum Tibull. lib. 2. Eleg. 5. *Hæc fuerunt olim* &c. pro, *fuerant*. Apud Lucret. lib. 5. & Æneid. 3. *constiterunt*, ubi vulgo *constiterant*: certe consentiunt de Ecl. 4. Virg.

Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

Artemque fruendi.) Œconomiæ scientiam & peritiam.

8. *Quid voveat dulci nutricula, &c.*) Persius de his fuse Sat. 2.

Utque.) Leg. al. *& cui.*

10. *Gratia.*) Apud magnates. Messala Corvinus mire Tibullum fovit: pariter Messalam Tibullus celebravit. Ipse testis eo disticho:

Hic jacet immiti consumptus morte Tibullus,
Messalam terrâ dum sequiturque mari.

Fama.) Apud omnes. Ovid.

Donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,
Discentur numeri, culte Tibulle, tui.

Digitized by Google

Et mundus victus, non deficiente crumenâ?
Inter spem curamque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet quæ non sperabitur hora.
Me pinguem & nitidum bene curatâ cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

INTERPRETATIO.

& victum lautum, & marsupium nunquam vacuum? Quoniam autem vivimus *inter spem & sollicitudines, inter timores atque indignationes*, auctor tibi sum ut *unumquemque diem ultimum tibi lucere existimes*. Sic enim *jucundum tempus accedet minime speratum. Certe me succi plenum & corpore egregie culto fulgentem videbis*, imo, *si jocari velis, suem ex bara Epicuri*.

ANNOTATIONES.

11. *Mundus victus.*) Libro 2. Sat. 2.
Mundus erit qui non offendet sordibus, atque
In neutram partem cultus miser.

12. *Inter spem curamque, &c.*) His enim vita mortalium perpetuo conflictatur.

14. *Grata superveniet.*) Gratiora sunt quæ non expectata superveniunt bona, acceduntque insperata.

15. *Me pinguem.*) Se qualis reapse erat, pingit Horatius, obesulum, & cultûs corporis studiosum.

16. *Epicuri de grege porcum.*) Abdomini & voluptatibus ultro indulgentem. Cic. in Pisonem. *Epicure noster ex hara producte, non e schola.* Apud Athen. lib. 7. cap. 5. non obscure dicit, sed altâ voce clamat Epicurus: *Quod bonum sit nullum agnosco præter voluptatem ex gustu & venere.* Contra tamen sensisse Epicurum, vide in Annot. lib. 2. Sat. 4. init.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

Ad cœnam frugalem invitat, & ad hilaritatem. Ebrietatis commoda recenset.

Si potes archaicis conviva recumbere lectis,
Nec modicâ cœnare times olus omne patellâ,
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa, palustres
Inter Minturnas, Sinuessanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arcesse; vel imperium fer.
Jamdudum splendet focus, & tibi munda supellex.
Mitte leves spes, & certamina divitiarum,

Et

INTERPRETATIO.

Si conviva potes accumbere in *toris vetustis, nec abhorres edere quodvis olus e tenui patinâ, o Torquate, expectabo te domi occidente sole. Potabis vinum Tauro iterum* consule in cados *fusum, inter Minturnas paludosas & Petrinum Sinuessanum. Quod si habes aliquid melius, affer; vel jussa exsequere. Jam pridem accensus est* meus *ignis, meaque supellex tui gratiâ nitescit. Intermitte curam* rerum *futilium, ac labores* pro *opibus,*

ANNOTATIONES.

1. *Si potes.*) Si frugalis & tenuis cœnæ apparatus tibi placere potest.

Archaicis.) ἀρχαϊκὸς, *antiquitatem redolens, antiquum morem, antiquam simplicitatem & rusticitatem referens*, non solum in moribus, sed etiam in fabrefactis. Gall. *à la vieille mode*: quo sensu hic usurpatur. Apage qui ab Archea vel Archiâ humili fabro vanam etymologiam expiscantur.

Conviva recumbere lectis.) Ad mensam accumbere tricliniaribus in lectis antiquo modo fabricatis e rudiori materiâ.

2. *Olus omne.*) Durum olus, *betam plebeiam*, Pers. Sat. 3. v. 112.

3. *Supremo sole.*) Sub vesperam. Perperam aliqui altissimum solem accipiunt, afferuntque illud ex lib. 2. Sat. 8. *de medio potare die*: nec enim hora ista convenit frugali cœnæ: adde quod sequitur de *æstivæ noctis benigno sermone*.

Torquate.) Estne is L. Manlius ipse Torquatus, causarum quidem patronus; ad quem est Ode 7. lib. 4. Theod. Marcilius, *Euge*, inquit: *Sic mortuum vocat Quintus scilicet*: intelligit vero Q. Nonium Asprenatem, qui & Torquatus sit appellatus; Augustoque *junctus arctiùs* dicitur Sueton. Octav. cap. 56. vide ibid. cap. 43. ubi sic habetur: *In hac lusisse C. Nonium Asprenatem lapsu debilitatum aurea torque donavit: passusque est ipsum posterosque Torquati ferre cognomen.*

4. *Vina bibes.*) Nec generosa; quippe e palustribus Minturnis: nec vetustate insignia; nam annis superioribus fusa in amphoras.

Iterum Tauro.) Consulum nominibus solita notari vina, alibi dictum est. Vide l. 1. Od 20. & lib. 2. Od. 3. Porro T. Statilius Taurus homo novus, ut & Agrippa; sed Augusti amicitiâ, victoque in Sicilia Lepido, rebusque mox in Africa gestis, unde & triumphum meruit; amphitheatro etiam extructo fuit clarissimus. Consul primo fuisse dicitur an. U. C. 717. secundo vero an. 728. cum Horatius annum ætatis ageret 40. aut circiter. Neroni nupsit ejus abneptis Statilia Messalina.

5. *Minturnas.*) Hæc olim fuit urbs Latii satis culta, prope ostia Liris fluvii, in planitie, ubi amphitheatrum & aquæductus. Horum reliquiæ adhuc visuntur: de urbe vero superest parva turris cum taberna duntaxat. Non longe aberat ingens palus, in qua latuit Marius a Sylla profligatus. De quo Juvenal. Satir. 10. vers. 276. *Exilium, & carcer, Minturnarumque paludes.*

Sinuessanumque Petrinum.) Montem ajunt esse urbi Sinuessæ imminentem; ubi modo oppidum cum arce, apud Sinuessam excisam, *Rocca di monte Dragone*. Alii dicunt fuisse vicum agri Sinuessani, qui celebris erat vini non quidem bonitate, sed copiâ. Sinuessa vero, antea *Sinope*, in ora ubi Massicus mons desinit, inter ostia Liris & Vulturni fluminum.

6. *Imperium fer.*) Quidam interpretantur: Tu me fac regem convivii: quod mihi quidem absurdum videtur.

7. *Splendet focus, &c.*) Ad convivium parandum, coquendasque dapes.

8. *Mitte leves spes.*) Omitte paululum soli-

sus

Et Moschi causam. Cras nato Cæsare festus
Dat veniam somnumque dies: impune licebit
Æstivam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunas, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam, nimiumque severus
Assidet insano: potare, & spargere flores
Incipiam: patiarque vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit;
Spes jubet esse ratas; in prælia trudit inermem:
Sollicitis animis onus eximit; addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contractâ quem non in paupertate solutum?
Hæc ego procurare & idoneus imperor, & non
Invitus; ne turpe toral, ne sordida mappa

Cor-

INTERPRETATIO.

atque Moschi defensionem. Dies crastina Cæsaris natalibus sacra indulget licentiam dormiendi: fasque erit noctem æstivalem gratis colloquiis traducere. Quid opes juvant, si non licet his *frui? Si quis parce* victitat *nimisque tristis, hæredum causâ,* ille *stulto proximus est.* Ego vero contra, *hoc magis bibam, & spargam flores; nec verebor etiam temerarius vocari. Ecquid vinolentia non efficit? detegit occulta; firmam dat fiduciam; inermem impellit ad certamina; anxiæ mentis ægritudinem discutit; artes docet. Scyphi abundantes quem non reddiderunt eloquentem? quem non liberalem* vel *in angusta inopiâ?* Certe *aptus & non repugnans ego ista jubeor curare, ne toral immundum, ne mappa illota*

ANNOTATIONES.

tas occupationes molestas, sive pro divitiis, sive pro fama & honoribus, sive pro defensione clientum tuorum.

9. *Moschi.*) Is fuisse Rhetor Græcus refertur origine Pergamenus, qui veneficii reus a Torquato defendebatur.

Cras nato Cæsare festus.) Cras justitium est, ob natalem Cæsaris; ac proinde silentibus judiciis ac strepitu forensi, dormire in multam lucem, & epulari, & hilaritati vacare licebit.

Nato Cæsare.) Accipiunt vulgo de natali Augusti, qui cum in Septembri sit circa finem, ex Suetonio; ad rem præsentem non facit admodum. Malim igitur cum quibusdam intelligere natalem Julii Cæsaris, qui Julio quidem mense habet *noctes æstivas*. Vide Macrob. Saturn. lib. 1. cap. 12. Dion. lib. 44.

11. *Æstivam sermone benigno tendere noctem.*) Noctem æstate breviorem extendere seu protrahere sermonibus prolixis, familiaribus, jucundis.

12. *Quo mihi fortunas.*) Ita Muretus aliique deinceps. Habent tamen codices pleriqua: *Quo mihi fortuna?*

13. *Parcus ob heredis curam.*) Quisquis sumptui parcit, geniumque defraudat, ut majores heredibus opes relinquat, insanit prope.

14. *Spargere flores incipiam.*) Splendide cœnam apparabo, atque in secunda mensâ de more flores inspergam.

16. *Designat.*) Non. Marcel. *designare*, est, cum nota & ignominiâ aliquid facere. Donat. in Terent. Adelph. ad eas voces; *modo quid designavit?* est, inquit, novum quid moliri seu malum seu bonum.

17. *Spes jubet esse ratas.*) Lib. 3. Od. 21.

Tu spem reducis mentibus anxiis.

Vide ibi., item lib. 4. Od. 12.

Inermem.) Al. *inertem*: loco mox citat.

Viresque & addis cornua pauperi,
Post te nec iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.

18. *Sollicitis animis onus eximit.*) Hinc Liber dictus Bacchus.

Addocet artes.) Seu quia vinum moderate sumptum acuit ingenium: sive quod ebrii plusculum sunt jactabundi, seque omnia scire prædicant, inepte quidem.

20. *Solutum.*) Vel ab omni sollicitudine paupertatis liberum, vel prodigum in ipsa paupertate.

21. *Idoneus, & non invitus.*) Erat enim Horatius agilis, hilaris, nec non munditiei perquam studiosus.

22. *Ne turpe toral.*) Ne tori, seu lecti tricliniares offendant convivas sordibus. Vide lib. 2. Satira 4. sub finem.

Ne sordida mappa.) Ne dum manus abstergunt convivæ inter edendum, mappæ immunditia fastidium pariat & nauseam; quod naribus corrugatis significatur. Vide locum mox citat. Sat. 4. lib. 2.

Digitized by Google

Corruget nares: ne non & cantharus & lanx
Ostendat tibi te: ne fidos inter amicos
Sit qui dicta foras eliminet: ut coeat par,
Jungaturque pari. Brutum tibi Septimiumque,
Et nisi cœna prior potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam: locus est & pluribus umbris:
Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.
Tu quotus esse velis, rescribe: & rebus omissis,
Atria servantem postico falle clientem.

INTERPRETATIO.

nares faciat *contrahi: ut vasa & patinæ te tibi repræsentent; ne inter familiares reperiatur qui dicta exportet extra; ut pares congregentur.* Porro *convivas tibi dabo Brutum & Septimium, Sabinum quoque, dummodo non detineat* eum *cœna prior & amica potior. Est etiam locus multis comitibus. At in convivio nimis constipato caprinus fœtor molestus est. Tu rescribe quotus esse cupias.* Mox *autem negotiis abjectis per fores posteriores fuge clientem in atrio stantem.*

ANNOTATIONES.

23. *Cantharus & lanx ostendat tibi te.*) Vasa tam sint nitida, ut quasi speculum imaginem tuam reddant exhibeantque.

Cantharus.) Vas vinarium speciem referens scarabæi, qui *κάνθαρος* Græce dicitur: tali poculo usus Bacchus, ipsi proinde sacro. Meminit Macrob. pariterque Athenæus. Item Plin. lib. 33. c. 11. *C. Marius post victoriam Cimbricam cantharis potasse Liberi patris exemplo traditur.* Arnob. sub finem lib. 6. *Quid in Liberi dextera pendens potorius cantharus?* magnum ansatumque indicat Virgil. Eclog. 6. v. 17.

Et gravis attrita pendebat cantharus ansâ.

25. *Sit qui dicta foras eliminet.*) Ne quis extra limen domûs efferat, effutiat, evulget, quæ inter potandum dicta liberius fuerint: ex quibus temere invidia conflatur. Apud Lacedæmonios, inquiunt, publica intrantibus convivia, aliquis senior ostendens fores ita monebat: *Per has ne verbum ullum egrediatur.*

Ut coeat par.) Hinc enim jucundior fit sermocinatio.

26. *Brutum tibi, &c.*) Non unus est qui legat *Brutum*: at hinc bruti nomen mereatur, meo quidem judicio.

28. *Umbris.*) De his conviviorum sectatoribus, lib. 2. Sat. 8.

29. *Sed nimis arcta premunt, &c.*) Ubi plures sunt convivæ, axillarum gravis odor creat nauseam. Vide Epod. 12.

30. *Tu quotus esse velis rescribe.*) Dic quot velis tibi sodales & convivas. Varro dicebat convivarum numerum incipere oportere a Gratiarum numero, & progredi ad Musarum; id est, proficisci a tribus, & consistere in novem, &c. quæ lege apud Gell. lib. 13. cap. 11.

31. *Postico.*) Plautus *posticulum* dicit, sup. ostium. Petronius *posticam*, sub. januam. Gall. *porte de derriere*. Virgil. Æn. 2. v. 453. ita rem explicat:

Limen erat, cæcæque fores, & pervius usus
Tectorum inter se Priami, postesque relicti
A tergo.

Clientem.) Moschum, vel alium, qui in atrio te observat alloquendi cupidus. Hunc autem falle egrediens per januam posteriorem, & veni ad me.

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

Felix est qui nihil timet, nihil cupit.

NIL admirari, prope res est una, Numici,
Solaque quæ possit facere & servare beatum.
Hunc solem, & stellas, & decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nullâ
Imbuti spectent: quid censes munera terræ?
Quid maris extremos Arabas ditantis & Indos?
Ludicra quid, plausus, & amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis & ore?
Qui timet his adversa fere miratur eodem
Quo cupiens pacto: pavor est utrique molestus;
Improvisa simul species exterret utrumque;

Gau-

INTERPRETATIO.

O *Numici, nihil mirari, est unica fere & sola res, quæ possit beatum efficere & servare. Reperiuntur* homines, *qui nullâ trepidatione affecti contemplantur solem hunc, & stellas, & tempora certis horis abeuntia. Quid putas de terræ donis? quid de* muneribus *maris ultimos Arabas Indosque locupletantis? Quid de ludis, & applausu ac muneribus* Populi *Romani faventis? Quo animo, quo judicio vultuque aspicienda* hæc *putas?* Certe *qui formidat istis contraria, eodem modo afficitur, quo* is qui ea *desiderat.* Atque in *utroque trepidatio est* æque *molesta; cum insperata species utrumque perturbat;*

ANNOTATIONES.

1. *Nil admirari.*) *Admirabilis Epistola*, inquit Parthenius; *erudita*, Torrentius: *aurea*, Landinus. Sane admirabilis, quæ nihil stulte mirari, luculenter & mire docet: erudita, quæ Philosophiæ moralis & Stoæ mysteria reconditissima clare exhibet, atque solertes insinuat: aurea, quæ *aureæ mediocritatis* ac veræ virtutis imaginem eleganter adumbrat.

Nil admirari.) Non percelli admiratione illâ fatuâ, e qua nascitur cupiditas, vel timor, animum perinde torquentes. De ea Epist. 1. v. 47. Stultæ illi admirationi virtutem contrariam Democritus vocabat ἀϑαυμαςίαν.

Numici.) Numicia gens Romæ patricia.

3. *Decedentia certis tempora momentis.*) Conversiones astrorum, indeque natas mutationes, temporum vices, ac tempestatum varietates, &c.

4. *Formidine nulla imbuti.*) Quod si intrepidi spectent cælestia, certe multo magis terrena.

5. *Munera terræ.*) Aurum, argentum, &c.

6. *Munera maris.*) Margaritas, gemmas, &c.

Arabas.) De his lib. 3. Od. 29. lib. 2. Od. 12.

Indos.) Lib. 1. Od. 12.

7. *Ludicra.*) Victoriam in ludis, quæ magni olim habita.

Plausus.) Benevolentiam populi significatam publice, vel assurgendo, vel consalutando, vel acclamando, vel applaudendo. Vide l. 1. Od. 20.

Dona Quiritis.) Honores & magistratus delatos per suffragia populi Romani, *Qui dabat olim imperium, fasces, legiones, omnia.* Juvenal. Sat. 10. v. 78.

8 *Quo sensu.*) Stoici dicebant perturbationes omnes opinione constare.

Ore.) Fronte, oculis, affectus demonstrantur ut plurimum.

9. *His adversa.*) Inopiam, contemptum, ignominiam, sibilos, explosiones.

10. *Pavor.*) *Metus est mentem loco movens.* Cic. Tusc. 4.

Utrique molestus.) Al. *utrobique*: cupienti ac timenti: timens enim vexatur dolore mali futuri: cupiens autem desiderio boni absentis.

11. *Improvisa simul species exterret utrumque.*) Seu species boni præsentis insperata, quæ nimio gaudio exanimat etiam interdum: seu species mali præsentis tristitiam creans eo graviorem, quo minus exspectabatur. Unde exoritur stupor, torpor, ægritudo, mentis alienatio, &c.

Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne. Quid ad rem
Si, quidquid vidit meliusve pejusve suâ spe,
Defixis oculis, animoque & corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum, & marmor vetus, æraque, & artes
Suspice: cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod spectant oculi te mille loquentem:
Gnavus manè forum, & vespertinus pete tectum,
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius: indignum, quod sit pejoribus ortus,
Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
Quidquid sub terra est, in apricum proferet ætas;
Defodiet condetque nitentia: cum bene notum
Porticus Agrippæ, & via te conspexerit Appî;
Ire tamen restat Numa quo devenit & Ancus.

Si

INTERPRETATIO.

seu lætetur, seu mœreat, seu cupiditate seu formidine percellatur. *Quid* autem *ad propositum, si cum aliquid aspexerit fortunatius aut infelicius quam sperabat, oculos* tenet *immotos, atque mente* simul *& corpore obstupescit? Virtutem ipsam si* quis *nimium expetat; sapiens desipere, justus injustus esse existimabitur. I modo, admirare argentum, & vetus marmor, & fabrefacta ex ære; purpuram & gemmas concupisce: lætare quod te dicentem mille oculi attendunt: manè forum frequenta sedulus, ac sero domum redi, ne Mucius plus tritici,* quam tu, *colligat* ex *agris dotalibus*: quippe *indignum* est *ut* ille *ignobiliori stirpe genitus a te suspiciatur magis, quam tu ab illo. Quodcunque abditum in terra* delitescit, id *tempus expromet in apertum; infodiet autem & occultabit conspicua.* Sic *postquam porticus Agrippæ & via Appia te spectaverit valde illustrem; attamen superest* ut *pergas* eo, *quo Numa & Ancus tandem*

ANNOTATIONES.

12. *Quid ad rem.*) Quid ad felicitatem, quam modo rem investigamus.

17. *I nunc, &c.*) Si res bonas, si virtutem ipsam ultra quam satis est expetere, stultum est: an licebit cupide scrutari metalla, vasa, lapillos, purpuram, imo famam, celebritatem nominis, opes, honores? &c.

18. *Tyrios colores.*) Vide lib. 2. Od. 18. v. 8. ibiq. annot. Item lib. 3. Od. 29. in fine.

20. *Gnavus manè forum, &c.*) Vel primo manè forum negotiantium pete; ibique exerce quod *Janus summus ab imo perdocet:* hoc est fœnore divitias accumula. Epist. 1. v. 54. Item lib. 2. Sat. 3. vel, forum judiciarium frequenta, & causis agendis quæstum fac. Martial.

Dives eris, Romæ si causas egeris.

Vespertinus pete tectum.) Diem totam lucro faciendo consume: nec domum redi nisi sero & sub vesperam.

21. *Dotalibus agris.*) Ab uxore acceptis dotis nomine.

22. *Mucius.*) Plebeius & ignobilis.

23. *Quam tu mirabilis illi.*) Quod tu Patricius illi obscuro & abjecto non sis mirabilis per majores divitias. Prolepsis.

24. *Quicquid sub terra est.*) Quicquid modo *stulte miraris & optas*, peribit; & tu pariter cum istis: quære potius virtutem, quæ sola bonum stabile est & solidum. Epist. 1. v. 47.

26. *Porticus Agrippæ.*) M. Agrippa tertium Consul Pantheon fecit: addidit vero porticum columnis ingentibus, trabibus etiam æneis auro supertusis superbam. Synecdoc. pro quavis porticu, quæ quidem Romæ fuit multiplex. Epist. 1. v. 71. In his ambulare, seque ostentare insignes quique consueverant.

Via Appî.) Appius Claudius Censor viam Romæ per portam Capenam Brundusium usque constravit adeo latam, ut plaustra duo sibi occurrentia facile pertransirent. Hæc à Trajano instaurata. Statius 2. Sylv. carm. 2.

Appia longarum teritur regina viarum.

27. *Ire tamen restat.*) Postquam te omnibus ostentaris, diuque splendide egeris, tandem moriendum est; perinde ac ipsi Rom. reges mortui sunt. Vide lib. 2. Od. 18. & lib. 4. Od. 7. v. 15.

Numa.) Pompilius, secundus a Romulo rex, justitiâ clarus & religione. Tit. Liv. lib. 1. Plutarch. &c.

Ancus.) Martius, rex quartus Rom. Numæ ex filia nepos, bellica gloria effulsit. Tit. Liv. cit.

Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas, ut
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter,
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas:
Mille talenta rotundentur, totidem altera; porro
Tertia succedant, & quæ pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus, & formam, regina pecunia donat,
Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
Mancipiis locuples eget æris Cappadocum rex.

Ne

INTERPRETATIO.

iverunt. Age vero, *si latus aut renes graviter dolent, exquire* licet *doloris levamen*. At *visne recte vivere? Ecquis non vult?* inquies. Ergo, *si sola virtus hoc conferre valet, ad hoc labora strenue abjectis voluptatibus*. Quod si contra *virtutem censes* mera esse *verba, sicut lucum arbores* tantum: *cura* diligenter *ne alter portus occupet, neve dimittas negotiationem apud Cibyrates & Bithynos*: cura ut *mille talenta compleantur, totque altera adjiciantur, itemque tertia, imo &* quarta; *ut cumulus reddatur quadratus. Nempe dominatrix pecunia tribuit opulentam conjugem, & fidem, & amicos, & nobilitatem, & pulcritudinem: atque divitem stipant Suada & Venus*. Verumenim *Cappadociæ rex abundans servis indiget pecuniâ*.

ANNOTATIONES.

28. *Si latus aut renes, &c.*) Si laboras pleuritide, vel nephritide. Vide l. 2. Sat. 3. v. 29.

29. *Quære fugam morbi.*) Ut corporis, sic & animi debes morbos fugere, pari saltem diligentiâ.

31. *Virtutem verba putas.*) Si inane quid esse virtutem putas. Hercules apud Tragicum quemdam: & exinde Brutus (ex Dione lib. 47.) deploratis rebus exclamasse fertur: O misera virtus, eras igitur nugæ tantummodo! Ast ego te velut rem solidam sectabar: verum fortunæ serviebas: tumque vocavit unum e familiaribus, ut se interficeret.

31. *Ut lucum ligna.*) Veruntamen non arbores faciunt lucum, sed religio & consecratio alicui numini.

Cave ne portus occupet alter.) Ante alios mari te committe: naviga ad Cibyrates & Bithynos: occasiones occupa negotiandi, & ex negotiatione ditescendi. Pers. Sat. 6. v. 75. *Mercare, atque excute solers omne latus mundi, ne sit præstantior alter, &c.*

33. *Cibyratica.*) Cibyra urbs Phrygiæ magnæ, in confinio Lyciæ, cognomento magna; æquitatis famâ celebris; ex Strabone. Eo vero mitti solebant lueriones, & quotquot avide quæstum odorari & sectari cognoscebantur. Altera fuit Cibyra minor dicta, apud Ciliciam, ab ora maris distans decem prope milliaribus.

Bithyna.) Bithynia Asiæ regio, hinc Euxino mari, illinc Propontidi vicina; Thracia Asiatica Xenophonti nuncupata. Urbes habuit præclaras Chalcedonem, Nicomediam, Apamiam, Nicæam, Heracleam, Prusam.

34. *Mille talenta rotundentur.*) Rotundum dicitur omni ex parte perfectum. Gall. *faire le compte rond.*

Talenta.) Talentum, τάλαντον, *statera, lanx, pendus*; aliquando ponitur pro quovis ingenti pondere auri vel argenti: alias significat certum pondus; quod tamen varium variis gentibus. Celebratur in primis talentum Atticum, quod drachmas sexies mille continebat. Porro drachma Attica respondet grosso Francico, qui valet octo solidos cum sex denariolis, aut circiter: siquidem marca argenti grossos habet sexaginta quatuor, illaque ut plurimum valet viginti sex aut septem libellas, sive Francicos, ut vocamus. Quæ cum ita sint, grossi illi sexies millies multiplicati conficiunt monetæ nostræ libellas 2550. Quanto vero talentum auri majus sit argenteo, ex auri supra argentum valore facile æstimaveris.

35. *Quæ pars quadret acervum.*) Ut quater mille talenta inveniantur integra, completa & perfecta. Pers. cit.

Rem duplica: Feci; jam triplex, jam mihi quarto,
Jam decies redit in rugam.

38. *Suadela.*) Sive Suada, Gr. Πειθώ, persuasionis Dea: videtur Horatius indicare facilitatem conciliandi nuptias, tum quod addit, *Venusque*: tum quod ante dixit, *uxorem cum dote*.

39. *Mancipiis locuples, &c.*) Cappadocia minoris Asiæ perampla regio, cujus populi ad servitutem adeo nati, ut offerentibus libertatem Romanis, maluerint regem eligere Ariobarzanem. Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 27. Cic. post redit. in Senatu. *Cappadocem modo abreptum de grege venalium diceres*, Pers. jam cit.

Cappadocas rigidâ pingues plausisse catastâ.

Ne fueris hic tu: chlamydes Lucullus, ut ajunt,
Si posset centum scenæ præbere rogatus,
Quî possum tot? ait: tamen & quæram, & quot habebo,
Mittam: post paulo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum: partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non & multa supersunt,
Et dominum fallunt, & prosunt furibus. Ergo
Si res sola potest facere & servare beatum;
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species & gratia præstat,
Mercemur servum qui dictet nomina, lævum
Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram
Porrigere. Hic multum in Fabia valet, ille Velinâ.

Cui-

INTERPRETATIO.

Ne tu fueris ejusmodi; sed potius Lucullo similis. *Lucullus, inquiunt, interrogatus num posset centenas chlamydes ad spectaculum commodare, respondit; Qua* ratione *possum tot* præbere? *attamen quæram, & quot inveniam prabebo. Paulo* vero *postea significat, se domi habere quinque millia chlamydum*: posse igitur *sumi partem vel cunctas*. Hoc est locupletem esse. At contra *angusta est res familiaris, in qua non plurima superfluunt, ignoranturque a domino, & juvant fures. Quæ cum ita sint, sique opes solæ valent reddere felicem & conservare; hunc laborem primum assume, & ultimum dimitte. Si beatum facit decus* externum *& favor, emamus servum, qui nomina* civium *suggerat, qui latus sinistrum pungat, moneatque manum offerre trans moles*; atque insusurret, indigitetque: *Iste plurimum potest in Fabia tribu, hic in Velina*:

ANNOTATIONES.

40. *Ne fueris hic tu.*) Ne sis qualis rex ille, unâ re abundans, cæterum inops. Quin potius sis ut Lucullus adeo locuples rebus omnibus, ut plus possideret quam sciret. Vult suadere Poeta, sapientiæ studendum inprimis, quam habenti omnia præsto adsunt.

Chlamydes Lucullus, &c.) Lucullus Romæ insignis vir nobilitate, facundiâ, opibus, Africam Prætor justissime administravit, Mithridatem non semel profligavit, &c. Is rogatus a Prætore urbano, ut celebrandi causâ spectaculi commodaret chlamydes multas, longe plures etiam obtulit.

43. *Millia quinque esse domi chlamydum.*) Plutarch. in Luculli vitâ minorem numerum designat: centum nempe ait ab eo petitas, ducentas autem fuisse missas: quod certe propius ad verum accedit.

46. *Dominum fallunt.*) Nescientem esse tantas sibi divitias.

Prosunt furibus.) Scilicet e magno numero facile detrahitur ac surripitur aliquid, domino vix advertente. Plaut. *Nihil est hic quasi furibus: ita inaniis sunt oppletæ atque araneis.*

47. *Si res sola potest, &c.*) Si opibus fieri beatum credimus, iis maxime congerendis operam demus.

49. *Si fortunatum.*) Si nominis splendore & gratiâ apud populum constare felicitatem existimamus, captandis civium animis incumbamus, magistratus & dignitates ambiamus; adeoque *mercemur servum* nomenclatorem, qui nobis præeat, ut fit, deducatque ad prensandum unumquemque & verbis officiosis demerendum.

50. *Qui dictet nomina, &c.*) Qui candidatum moneat, quo quisque civium appellandus nomine, quo officii genere obtinendum sit ejus suffragium. Cic. pro Muræna: *Quid quod habes nomenclatorem?... si nomine appellari abs te cives tuos honestum est, turpe est eos notiores esse servo tuo quam tibi*. Vide Sigon. 2. de Judic. c. 30.

51. *Lævum qui fodiat latus.*) Servus nomenclator incedens ad latus heri lævum, honoris causâ; quoties obvius repente fiebat quispiam salutandus, domini latus cubito pulsabat fodiebatque, atque insusurrebat quis & qualis esset ille civis, ut rite & honeste appellaretur.

Trans pondera dextram porrigere.) Varia hic varii effutiunt. Sunt qui notari velint ambitiosos petitores publica pondere in largitionibus excedentes, & olei, vini, ceterorumque plusculum donantes. Alii sic explicant: moneat brachium exerere extra togam collectam & complicatam, dextramque porrigere ad prensendum occurrentem forte civem. Hæc sane longe quæsita videantur. Vero propius est: admoneat candidatum occurrenti civi obviam ire, & manum vel prensando vel adjuvando porrigere; superatis etiam impedimentis, si quæ interveniant, v. gr. sive turba obstiterit, sive moles aut trabes in viâ saxaque ponderosa fuerint intermedia, ea transiliendo, & salutando civem diligenter & officiose adeundo.

52. *Hic multum in Fabia, &c.*) Sic nomenclator hero candidato suggerit. En ille civis in

Tri-

Digitized by Google

Cuilibet hic fasces dabit; eripietque curule,
Cui volet, importunus ebur: frater, pater, adde,
Ut cuique est ætas; ita quemque facetus adopta.
Si bene qui cœnat, bene vivit: lucet, eamus
Quo ducit gula: piscemur, venemur; ut olim
Gargilius, qui manè plagas, venabula, servos,
Differtum transire forum populumque jubebat;
Unus ut e multis populo spectante referret
Emptum mulus aprum: crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti; Cærite cerâ
Digni; remigium vitiosum Ithacensis Ulyssei;

Cui

INTERPRETATIO.

ille cui voluerit fasces dabit, & cui libuerit ebur curule detrahet molestus: voca fratrem vel patrem, secundum ætatem cujusque; sic unumquemque urbane tibi concilia. Quod *si beate vivit qui laute vescitur; dies est, pergamus quo gula trahit: piscemur, venemur; sicut pridem Gargilius, qui manè per forum populo frequens ire imperabat famulos cum retibus ac venabulis, ut coram plebe mulus unus e pluribus reveheret aprum pretio comparatum.* Epulemur etiam, & *balnea subeamus* cibis *non coctis pleni; nec curemus quid honestum sit, & quid indecorum:* præstemus nos licet *censurâ dignos:* imitemur *luxuriosos comites Ulyssis Itha-*

ANNOTATIONES.

Tribu Fabiâ multum valet: eum perinde multis officiis & blandimentis capta.

Fabia, Velinâ.) Pop. Rom. in 35. tribus seu classes aut familias divisum, norunt omnes; & suffragia ferri solita modo viritim, seu per viros singulos; modo tributim aut centuriatim, idest per tribus aut centurias. Vide Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 3. ubi de comitiis curiatis, centuriatis, tributis, deque varia subinde ratione suffragandi.

Fabia.) A gente Fabiorum nominatissimâ dicta est.

Velina.) Seu a Velia, editâ urbis regione; seu a Velino lacu, cujus incolæ in civitatem asciti. Cætera Tribuum nomina, numerumque quandoque diversum lege apud cit. Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 17. &c.

53. *Cuilibet hic fasces dabit.*) Imperium, consulatum, summum magistratum hic dabit & asseret cuicunque ille suffragari voluerit; adeo valet apud tribules, totque suffragatores secum trahit. Et e contrario.

Fasces.) Nemo nescit pro magistratu poni hæc magistratuum insignia; synecd. Nimirum Dictatori apparebant lictores 24. cum fascibus: Consuli duodecim; Proconsuli & Prætori sex. *Fasces* autem erant virgæ plures securi circumligatæ, ita ut extaret ferrum: quibus significabatur potestas castigandi quæ corrigenda erant, præcidendi vero quæ non possent emendari. Plutarch. Problem.

Curule ebur.) Synecd. Magistratum, cui jus est sellæ curulis eburneæ, & in ea sedendi, seu cum judicia exercet, seu cum in Curiam vehitur. Gell. lib. 3. cap. 18. Tul. Catil. 4. *Non hæc sedes honoris, sella curulis, unquam vacua mortis periculo atque insidiis fuit.* Juvenal. Sat. 10. v. 91.

. . . . . illi sellas donare curules:
Illum exercitibus præponere, &c.

56. *Si bene qui cænat, bene vivit.* Pers. Sat. 4. v. 17.

Quæ tibi summa boni est? unctâ vixisse patellâ
Semper; & assiduo curata cuticula sole.

58. *Gargilius.*) Is inanis, & stultæ gloriæ cupiditate ductus videri cupiebat venando cepisse feram, quam pretio mercatus erat ab aliis captam.

61. *Crudi tumidique lavemur.*) Lavabant prisci helluones ad accelerandam eiborum coctionem, excitato calore naturali per frigoris antiperistasin, ut citius & novâ fame ad epulas redirent.

62. *Cærite cerâ digni.*) Digni referri in tabulas Cæritum, id est, a Censore infamiæ labe notari, non secus ac urbis Cære populi, quibus ob flagitiosam defectionem jus suffragii ademptum est. Vide Gell. lib. 16. cap. 13. Item Petrum Crinit. de Hon. Disc. lib. 7. cap. 6. ubi sic habet: Primi omnium municipes facti Cærites sine ullo juris suffragio . . . unde tabulæ Cærites dictæ, in quas Censor eos referebat, qui notâ vel ignominiâ quapiam forent insignes. Ex quo erudite Flaccus in epistola ad Numicium, dignos Cærite cerâ appellat Romanos, qui luxu & voluptatibus turpissimis tenebantur: quem locum Horatiani interpretes ineptissime, ut alia permulta, exposuerunt. Hactenus ille.

63. *Remigium vitiosum Ithacensis Ulyssei.*) Ulysses a Tiresia vate monitus edixerat sociis,

ne

Cui potior patriâ fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocisque
Nil est jucundum, vivas in amore jocisque.
Vive; vale: si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.

INTERPRETATIO.

ce regis, *qui patriam posthabuerunt vetitæ voluptati.* *Si* autem, *ut Mimnermus arbitratur, nihil dulce est absque amore & jocis; in amore & jocis vive. Age, vale.* *Si quidpiam scis his melius, benigne communica* nobiscum*: sin* autem, *illis mecum utere.*

ANNOTATIONES.

ne boves solis violarent. At illi Ulysse dormiente, ex iis mactatis epulas sibi pararunt. Quapropter iræ numinum obnoxii pœnas dederunt, naufragioque absumpti patriam non reviserunt. Vide lib. 2. Sat. 5.

65. *Mimnermus.*) Hic Poeta Epicureus, Colophonius, vel Smyrneus, septem sapientibus antiquior vel æqualis, pleraque scripsit amatoria Elegiaco versu, tam suaviter & argute, ut Ligyostades appellaretur. Suidas. *Mimnermus dulces reperit sonos, & mollis pentametri cantum.* Athen. lib. 13. cap. 8. Propert. lib. 1. Eleg. 9.

Plus in amore valet Mimnermi versus Homero.
Carmina mansuetus lenia quærit amor.

Apud Plutarch. lib. de virtute morali, hoc Mimnermi distichon refertur.

Τίς δὲ χάρις, τί τὸ τερπνὸν, ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης;
Τεθναίην ὅτε μοι μηκέτι ταῦτα μέλοι.
Quid gratum, quid jucundum, aurea si Venus absit?
Emoriar, me horum cura relinquet ubi.

67. *Istis.*) Quæ de summo bono disserui.

EPISTOLA VII.

AD MŒCENATEM.

Mæcenatis in se liberalitatem laudat: at libertatem & otium opibus præfert.

QUINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror: atqui
Si me vivere vis sanum recteque valentem,
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mœcenas, veniam: dum ficus prima, calorque
Designatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater & matercula pallet;
Officiosaque sedulitas, & opella forensis
Adducit febres, & testamenta resignat.
Quod si bruma nives Albanis illinet agris,

Ad

INTERPRETATIO.

Promiseram tibi, Mæcenas, ruri me commoraturum non plus *quinque diebus*: ecce autem *integro* mense *Augusto absum fallax. Verum si me vis incolumem vivere, & bene valere, quod ægrotanti concederes, hoc indulge ægrotare metuenti; dum prima ficus & æstus libitinarium exornat atratis ministris; dum parentes filiis timent; dum sedulus & officiosus in foro labor gignit febres, atque aperit testamenta. Cum vero hyems nivibus operiet agros Albanos*, statim *ad mare decurret tuus*

ANNOTATIONES.

1. *Quinque dies.*) De hac Epistola recte quidem Scaliger: *Septima*, inquit, *adeo elegans est, adeo urbana, ut ad eas virtutes nihil addi posse videatur.*

Rure.) In villa meâ Sabinâ. Vide infra Epistol. 16. De illa jam antea l. 1. Od. 7. lib. 2. Od. 18. Lib. 3. Od. 13. Epod. 1.

2. *Sextilem.*) Hic mensis, ut & Quinctilis, a numero dictus, secundum Romuli ordinationem, Martio anni tenente principium: nihilominus tamen etiam post præpositos a Numa Januarium ac Februarium, vetus nomen retinuerunt Quinctilis & Sextilis, quamvis non jam quintus & sextus, sed septimus & octavus essent. Postea vero in honorem Julii Cæsaris Dictatoris, legem ferente M Antonio Marci filio Consule, Quiotilis appellatus est Julius, quod eo mense ad 4. Idus Quintil. Julius Cæsar in lucem editus sit. Augustus deinde est, qui Sextilis antea vocabatur, donec honori Augusti daretur ex S.natusconsulto, cujus hæc sunt verba: *Cum Imperator Cæsar Augustus mense Sextili & primum consulatum inierit, & triumphos tres in urbem intulerit: & ex Janiculo legiones deducta secutaque sint ejus auspicia ac fidem: & Ægyptus hoc mense in potestatem populi Rom. redacta sit: finisque hoc mense bellis civilibus impositus sit: atque ob has causas hic mensis huic imperio felicissimus sit ac fuerit; placere Senatui, ut mensis Augustus appelletur.* Macrob. lib. 1 Saturn. cap. 12.

4. *Dabis ægrotare timenti Mæcenas veniam.*) Horatium nempe habere comitem assiduum Mæcenas cupiebat. At ille amantior suæ libertatis, hoc servitii genus vix ferebat. Adde quod Poetæ & carmina secessum atque otium requirunt. Vide postea v. 34. annot.

5. *Dum ficus prima calorque.*) Dum fervet Canicula, quo tempore maturescunt ficus. Porro gravis æstate est Romæ habitatio nisi divitibus, domicilia quædam & viridaria sæviente etiam æstu frigida habentibus.

6. *Designatorem.*) Sic dicitur qui pompam funebrem, vel ludos scenicos constituit, ordinat, componit; quique locum & tempus ad agendum personis designat. Gall. *Juré Crieur*: Item, *Maistre de Ceremonies*.

Decorat lictoribus atris.) Lepide, quasi magistratum lictoribus, sic designatorem exhibet Poeta noster stipatum & decoratum suis ministris, libitinariis, vespillonibus, ustoribus, pollinctoribus, sandapilariis, qui omnes pullâ veste induti adsint.

7. *Dum pueris omnis pater, &c.*) Ob frequentes & periculosas eâ tempestate ægritudines.

8. *Opella forensis.*) Nimia quidem opera clientibus præstita, nimia sedulitas in actione forensi.

9. *Testamenta resignat.*) Scilicet aperiuntur testamenta dumtaxat post mortem.

10. *Albanis.*) Circumjectos Romæ agros indicat. *Alba* Latii urbs, Româ antiquior, inde distans ss. millia pass. ab Ascanio condita paulo post excidium Trojanum: nunc jacet in ruderibus. Ex his autem surrexit crevitque Albanum, v. *Albano*, principatûs titulo gaudens.

Digitized by Google

Ad mare deſcendet vates tuus, & ſibi parcet,
Contractusque leget: te, dulcis amice, reviſet
Cum Zephyris, ſi concedes, & hirundine primâ.
Non, quo more pyris veſci Calaber jubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem. Veſcere ſodes.
Jam ſatis eſt. At tu quantum vis tolle. Benigne.
Non inviſa feres pueris munuſcula parvis.
Tam teneor dono, quam ſi dimittar onuſtus.
Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.
Prodigus & ſtultus donat quæ ſpernit & odit.
Hæc ſeges ingratos tulit, & feret omnibus annis.
Vir bonus & ſapiens dignis ait eſſe paratum:
Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis.
Dignum præſtabo me etiam pro laude merentis.
Quod ſi me noles uſquam diſcedere; reddes
Forte latus, nigros anguſtâ fronte capillos:

Red-

INTERPRETATIO.

ſtatim *ad mare decurret tuus Poeta; ſuique ſollicitus rarius leget.* Demum *ad te revertetur cum Favoniis, & primâ hirundine, ſi* quidem *ita volueris,* o *ſuavis amice.* Enimvero *nequaquam mihi opes largitus es qua ratione hoſpes Calaber* viatorem *cogit pyra comedere.* CAL. *Comede quæſo,* ait. VIAT. *Abunde eſt.* CAL. *Aufer quantum placuerit.* VIAT. *Liberalis* es admodum. CAL. *Aufer* inquam *dona puerulis grata.* VIAT. *Tantum debeo* tibi ob *munera, quantum ſi diſcedam* iis *oneratus.* CAL. *Penes te* ſunt omnia *iſta; quæ dimittes hodie ſuibus devoranda. Profuſus & fatuus elargitur quæ contemnit & averſatur:* & *hæc meſſis ingratos procreat ſemperque procreabit. Probus* autem *vir & prudens profitetur* ſe *paratum eſſe largiri dignis: neque tamen neſcit quod diſcrimen ſit* inter *nummos & lupinos.* Ego *quidem me præſtabo dignum laude promereotis. Quod ſi me nuſquam abire permiſeris; reſtitue firmum robur, & nigros crines fronte arctiori:*

ANNOTATIONES.

11. *Ad mare deſcendet.*) Ad urbem aliquam mari proximam, ubi per hyemem aer tepeſcit, æſtate vero friget: de Tarentina temperie lib. 2. Od. 6.

Ver ubi longum, tepidasque præbet
Jupiter brumas.

12. *Contractusque leget.*) Legendis libris minus incumbet. Metaph. a navigantibus, qui vela contrahunt, & littus legunt tempeſtate ingruente vel imminente.

13. *Cum Zephiris.*) Verno tempore, quo incipiunt flare Zephyri. Vide lib. 3. Od. 1.

Hirundine prima.) Hirundines abeunt hybernis menſibus, Africos ſecutæ montium receſſus, redeunt vere primo. Plin. lib. 2. cap. 47. *Favonii hybernum molliunt cælum .... Favonium ſtatuunt quidam ad 7. Calend. Mart. Chelidoniam vocant ab hirundinis viſu.* Id. l. 10. c. 24. & lib. 18. c. 26. Cic. 4. ad Heren. n. 62. *Hirundines æſtivo tempore præſto ſunt, frigore pulſa recedunt.* Vide Plutarch. Sympoſ. lib. 8. cap. 7. & Cœl. Rhodig. lib. 16. c. 10. Ubi de proverbio, *una hirundo non facit ver:* item de Ariſtophanis dicto: *hirundinibus plurimis indigere:* quo deſidebat hominem hieme attritas veſtes habentem; & ſignificabat, opus eſſe illi, ut ver æſtasque quamprimum adeſſent. Idem Rhodig. lib. 21. cap. ult. aſſerit hirundinem albam perdice haud minorem apparuiſſe in Samo.

14. *Calaber.*) De Calabria Italiæ regione, l. 1. Od. 31.

21. *Hæc ſeges ingratos tulit.*) Donatio rerum nempe viliſſimarum gratum animum haud meretur. Hinc non abludit quod ait Iſocrates, τὰς χάριτας ἀχαρίτως χαρίζεσθαι. Gall. *donner de ſi mauvaiſe grace, qu'on n'en a point d'obligation.*

22. *Vir bonus, & prudens, &c.*) At vir prudens in dando, perſonam, locum, tempus conſiderat: cum delectu agit: dignos cum indignis non confundit.

23. *Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis.*) Novit diſtinguere pretioſum a vili, verum a falſo, dignum ab indigno, nummos bonos a malis, ludicris, ſcenicis. *Lupinus* eſt legumen, quod aliqui dictum putant quod lupinâ quadam indole terram voret: Alii tamen melius ἀπὸ τοῦ λύπης: quod vultum guſtantis amaritudine contriſtet. Iſidor. Hinc Virgil. Georg. 1. *triſtem* lupinum dicit. Ejus leguminis ſemina orbiculata ſunt & compreſſa: hinc olim iis utebantur in Comœdiis ad imitandos nummos: quo alludit Horatius hoc loco. Plaut. Pœnul. Act. 3. Sc. 2.

Ag. *Agite, inſpicite, aurum eſt.* Col.
Profecto, Spectatores, Comicum.
Maceraca hoc pingues fiunt auro in Barbaria
boves.
Verum ad hanc rem agendam Philippeum eſt,

26. *Reddes forte latus, &c.*) Oportet, ut mi-

Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere protervæ.
Forte per angustam tenuis vulpecula rimam
Repserat in cumeram frumenti; pastaque rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra,
Cui mustella procul, Si vis, ait, effugere istinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.
Hac ego si compellar imagine, cuncta resigno.
Nec somnum plebis laudo satur altilium; nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudasti: rexque paterque
Audisti coram, nec verbo parcius absens.
Inspice si possum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patientis Ulyssei,
Non est aptus equis Ithacæ locus, ut neque planis
Porrectus spatiis, nec multæ prodigus herbæ:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.

Par-

INTERPRETATIO.

restitue lepidum sermonem, jocos facetos, & dolere Cynaræ lascivæ discessum inter epulas. Olim *vulpes macilenta per fissuram subierat tritici alveum:* deinde vero *saturata exire obeso corpore frustra nitebatur. Huic mustella e longinquo dixit: Si cupis illinc evadere, per angustam rimam exibis gracilis, per quam gracilis intrasti. Istâ ego similitudine si urgear, omnia* libens *restituo. Neque plenus dapibus exquisitis laudo plebis quietem: nec libertatem opibus Arabum permutare* velim. *Sæpe me laudasti paucis contentum:* tuque a me *rex & pater celebratus es præsens, pariterque absens. Experire num sponte queam restituere quæ dedisti. Bene quidem Telemachus patientis Ulyssis filius* ajebat: *Ithacæ regio non est equis idonea; quippe nec campis aperta, nec graminis ferax. Non accipiam tua munera, o Menelae, tibi magis idonea.*

ANNOTATIONES.

mihi reddas priores ac meliores annos apud te consumptos.

Nigros capillos.) Nigros olim in juventute, jam vero canos.

Angustâ fronte.) Dum erant capilli densiores, angustâ; at iis decidentibus jamque rarioribus, lata.

27. *Ridere decorum, & inter vina fugam, &c.*) Levitates amatorias & juveniles.

29. *Forte per angustam, &c.*) Apologus & similitudo maxime ad rem, quibus solerter & ingeniose mentem suam declarat Horatius.

30. *Cumeram.*) Vas sparteum, palmeum, vimineum, quo plebeii condebant frumenta. Ejus mentio jam lib. 1. Sat. 1. v. 53.

32. *Mustella.*) Sive mustela. Gall. *une belete.*

34. *Cuncta resigno.*) Non temere aut ficte, sed consulto & ex animi sententia loquitur Horatius. Ejus certe menti penitus insidebat illud:

Non bene pro toto libertas venditur auro.

Quod quidem ostendit luculenter, cum nec ipsi Augusto suam mancipare libertatem voluit. Sic enim Mæcenati Imperator scripserat: *Ante ipse sufficiebam scribendis epistolis amicorum; nunc occupatissimus & infirmus Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam: & nos in epistolis scribendis adjuvabit.* Quid vero ad hæc Horatius? Præclarum nihilominus officium deprecatus est, detrectavit, recusavit. Patet ex Augusti ad ipsum epistola, in qua sic erat: *Tui qualem habeo memoriam, poteris ex Septimio quoque nostro audire . . . neque enim si tu superbus amicitiam nostram sprevisti, ideo nos quoque ἀνθυπερηφανοῦμεν.* Quæso, Lector, ἐν παρόδῳ adverte Imperatoris benignitatem & clementiam: quam virtutem Principibus idoneam ut magis admirere, non pigebit insuper referre quod idem ad eundem scribebat: *Sume tibi aliquid juris apud me, tanquam si convictor mihi fueris. Recte enim & non temere feceris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri possit.*

35. *Nec somnum plebis laudo satur.*) Neque vero plebeiorum quietam frugalitatem nunc laudo, cùm sumptuosis epulis abundo & satur sum, aliam sententiam aliumque sermonem habiturus si egestatis incommoda sentiam. Imo libertatem præfero quibuslibet divitiis.

Altilium.) Avium quæ domi aluntur saginanturque ad epulas sumptuosiores ac lautiores.

36. *Divitiis Arabum.*) Vide l. 1. Od. 29.

37. *Rexque paterque audisti.*) Ellipsis: deest, *dici*; hoc sensu: audisti dici te a me *regem* ob munificentiam; *patrem* ob amorem. Sic vulgo ajunt: *bene vel male audire.*

40. *Haud male Telemachus.*) Menelao' sci-

Parvum parva decent. Mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus & fortis, causisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque foro nimium distare Carinas
Jam grandis natu queritur; conspexit, ut ajunt,
Adrasum quendam vacuâ tonsoris in umbra,
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri (puer hic non læve jussa Philippi
Accipiebat) abi, quære, & refer: unde domo, quis,
Cujus fortunæ, quo sit patre, quove patrono.
It, redit, & narrat, Vulteium nomine Menam,
Præconem, tenui censu, sine crimine notum,
Et properare loco, & cessare, & quærere, & uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, & lare certo,
Et ludis, & post decisa negotia, campo.

Sci-

INTERPRETATIO.

Exiguo exigua conveniunt. Roma populosa nunc me non juvat, sed Tibur minus frequens, vel Tarentum haud bellicosum. Philippus causarum actor sedulus, acer, insignis, ab occupationibus consuetis *revertebatur circa horam* diei *octavam: & jam senior conquerebatur Carinas foro longius abesse, Tum, inquiunt, in taberna tonsoris prætonsum quemdam vidit cultro ungues otiose resecantem.* Mox *servo mandata sua strenue capessenti* jussit*: Demetri, vade, percunctare, & narra; quis iste, qua conditione & familiâ, quo patre sit & quo patrono.* Ille *vadit, revertitur, ac refert; Vulteium Menam vocari, præconem esse, re familiari exiguâ, probum existimari; discurrere, & interquiescere, comparare, & uti; parvis sociis fixoque domicilio frui, nec non spectaculis & campo* Martio *post negotia peracta.* Tum Philippus:

ANNOTATIONES.

licet equos dare volenti respondit Telemachus, haud sibi aptos esse, &c. Homer. Odyss. 4. de *Ulysse* lib. 2. Sat. 5. De *Ithaca*, ibid. v. 4.

44. *Regia Roma.*) Urbium principem dicit Lib. 4. Od. 3.

45. *Vacuum Tibur.*) Minus populosum. Lib. 1. Od. 7. & 18.

Imbelle Tarentum.) Voluptatibus magis quam bello aptum. Lib. 2. Od. 28. Lib. 2. Od. 6. Lib. 3. Od. 5.

46. *Strenuus & fortis, &c.*) Egregio lepidoque exemplo demonstrat, opibus longe præstare quietum vitæ genus, quamvis mediocre & angustum.

Philippus.) L. Marcius Philippus, Consularis vir ac Censorius, gravitate, ingenio, facundiâ, divitiis etiam præclarus. Eum laudat Cicero in Bruto. Item in Orat. pro Quinctio.

47. *Ab officiis.*) Forensibus fatigatus officiis, quibus tam acriter incumbebat, ut *eloquentiâ florentissimus civitatis* diceretur. Cic. cit.

Octavam circiter horam.) Horâ post meridiem fere secundâ: quod alibi esplanavi fuse.

48. *Carinas.*) Vicus erat Romæ curvus & oblongus instar carinæ: unde nomen. In eo sita erat Philippi domus: erant & plures aliæ ædes superbæ, atque inter illas Pompejanæ; quapropter *lautas Carinas* vocat Maro Æn. 8. v. 361.

49. *Grandis natu queritur.*) Iter quippe senibus molestum est.

51. *Purgantem leniter ungues.*) Quod animi tranquillitatem denotabat.

52. *Demetri, puer hic, &c.*) Adverte narrationem & hypotyposin eximiam: rem oculis obversari credas: adeo vivida sunt omnia.

56. *Præconem.*) Buccinatorem publicum, qui venalia proclamabat, aliaque denuntiabat.

57. *Properare loco.*) Tanquam viatorem, aut mercatorem.

58. *Gaudentem parvis sodalibus.*) Æqualibus sibi conditione hominibus consuascentem, & cum iis exigua sed pacata vitæ gaudia delibantem.

59. *Campo.*) De Martio campo, & frequentibus illic exercitationibus dixi lib. 1. Od. 8.

Scitari libet ex ipso quodcumque refers: dic
Ad cœnam veniat. Non sane credere Mena;
Mirari secum tacitus. Quid multa? Benigne,
Respondet. Negat ille mihi? Negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat, & salvere jubet prior. Ille Philippo
Excusare laborem & mercenaria vincla,
Quod non manè domum venisset; denique quod non
Provisisset eum. Sic ignovisse putato
Me tibi, si cœnas hodie mecum. Ut libet. Ergo
Post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.
Ut ventum ad cœnam est, dicenda tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur. Hic ubi sæpe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum;
Manè cliens, & jam certus conviva; jubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.

INTERPRETATIO.

Ab ipso velim quærere ea quæ narras: ad cœnam voca. Vix fidem habet Mena: apud se attonitus cogitat. Quid plura? Nimis liberaliter, inquit. PHILIPP. Itane *recusat iste?* DEMETR. *Recusat pertinax, teque curat parum, vel aversatur.* Postridie *Philippus improvisus adoritur, salutatque prior Vulteium exiguas merces venundantem plebeculæ tunicâ indutæ. Vulteius* Philippo *obtendit curas & occupationes negotiationis, propter quas ad eum mane non ivisset:* veniamque petit *quod eum non prior salutasset.* PHILIP. *Tum demum condonasse me tibi existima, si mecum hodie cœnaveris.* VULT. Faciam *quod jubes.* PHILIPP. *Ergo venies post* horam *nonam: jam abi, opesque sedulo congere. Postquam ad cœnam convenit, atque tam proferenda quam reticenda effutiit; tandem mittitur dormitum. Mena jam frequenter rediens* velut *piscis ad uncum objectum, cliens mane, jamque convictor assuetus, jubetur ad villam suburbanam comitari* per ferias *Latinas imperatas.*

ANNOTATIONES.

62. *Benigne.*) Responsio blande recusantis. Gall. *c'est trop d'honneur qu'il me fait. Je luy suis fort obligé. Je le remercie.*

63. *Negat ille mihi?*) Philippus excandescit.

65. *Scruta.*) Gr. γρύτη & γρυτάεια, frivola. Hinc *scrutariam facere*, i. vilia quædam vasa vendere, apud Apuleium lib. 4. quod tamen alii aliter exponunt. Hinc & *scrutarium*, locus in quo venduntur scruta: & *scrutarius*, qui vendit: Lucil.

Quidni? & scruta quidem ut vendat, scrutarius laudat;
Præfractam strigilem, soleam improbus dimidiatam.

Vide Gell. lib. 3. cap. 14.

Tunicata popello.) Infimæ sortis plebi, non toga sed tunicâ simplice vestitæ.

69. *Provisisset.*) Al. leg. *providisset.*

71. *Post nonam.*) Ad cœnam venies horâ solitâ; nempe tertiâ post meridiem: de qua nos alibi; & Alex. ab Alex. l. 5. cap. 25. quem adi multa ibi disquirentem scitu digna.

72. *Dicenda tacenda locutus.*) Egregie videlicet potus & cœnatus, atque hilaris e Baccho factus, quævis libere effutiebat; ut fere fit.

74. *Piscis ad hamum.*) Mena rerum imperitus ad oblatum Philippi patrocinium decurrit velut piscis ad hamum, ignorans quid inde sibi impenderet & conflaretur mali. Nempe ipsius libertas & animi quies in discrimen adducebatur.

75. *Manè cliens.*) Patronum clientes quotidie mane salutabant, officiumque suum ei deferebant.

Certus conviva.) Sic Menæ libertati insidiabatur Philippus, sibique mimum parabat.

76. *Indictis Latinis.*) Feriis, quibus erat *liberis litium & jurgiorum quies, servis autem operum & laborum*, inquit Cic. 2. de Leg. n. 29.

Indictis.) Has enim tempore incertas Magistratus vel Pontifex Maximus in diem certam concipiebat indicebatque. Quatuor feriarum erant genera. Stativæ, statis mensibus ac diebus observatæ, ut Saturnalia, Lupercalia, Agonalia, &c. Conceptivæ, ut Latinæ, Sementinæ, Paganalia, Compitalia. Imperativæ, quas Consul Prætorve aut Pontifex max. pro arbitrio imperabat. Nundinæ, quæ feriæ paganorum nefastæ erant. Cætera ad ferias pertinentia lege apud Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 7.

Impositus mannis, arvum cælumque Sabinum
Non cessat laudare; videt, ridetque Philippus.
Et sibi dum requiem, dum risus undique quærit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur: ne te longis ambagibus ultra
Quam satis est morer, ex nitido fit rusticus; atque
Sulcos & vineta crepat mera; præparat ulmos;
Immoritur studiis, & amore senescit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellæ,
Spem mentita seges; bos est enectus arando;
Offensus damnis, mediâ de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad ædes.
Quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus,
Durus, ait, Vultei, nimis attentusque videris
Esse mihi. Pol, me miserum patrone vocares,
Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen.
Quod te per Genium, dextramque, deosque Penates,
Obsecro, & obtestor, vitæ me redde priori.

Qui

INTERPRETATIO.

Is equo insidens agrum & aerem Sabinum valde laudat. Philippus videt ac ridet: dumque sibi joca & oblectamenta undequaque perquirit, sestertia septem largitur, aliaque septem commodare spondet, suadetque ut emat prædiolum. Vulteius *emit. Ac ne te prolixo sermone plusculum detineam, de homine polito fit agrestis; &* dein *loquitur solum de sulcis ac vineis: arbores disponit; macerat se curis, & in cupiditate possidendi inveterascit. At cum* cœpit *oves furto, & capras morbo perdere*, cum *messis spem fefellit, boves* autem *arando confecti sunt; tum jacturis perculsus, nocte mediâ inscendit equum, iratusque ad Philippi domum properat. Hunc Philippus squalidum cernens atque horridum, dixit: Vultei, nimis te laboriosum & anxium video.* Vulteius *respondit: Certe miserum appellabis, o patrone, si vere me nominare volueris: quocirca enixe te rogo per Genium, & dextram, Penatesque deos, ut restituas me priscæ conditioni.*

ANNOTATIONES.

Latinis.) Varro 5. de L. L. *Latinæ feriæ, dies conceptivus dictus a Latinis populis, quibus pariter cum Romanis jus fuit carnem petere ex sacris*, scil. ex tauro in *Albano monte* sacrificari solito, ad honorem Jovis Latialis. Latinas ferias Tarquinius a principio in unam diem indixit. Post reges autem exactos altera dies adjecta populi jussu. Demum restitutâ plebe, quæ ad sacrum montem secesserat, a Consule vel Præfecto Latinarum indictæ sunt in tres aut quatuor dies. Interjecto deinde tempore dilatas servatasque invenimus in dies decem: ultra quos duo etiam post Latinas religiosi habiti, quibus solemne ludicrum in Capitolio exhibebatur, quadrigis concito cursu decertantibus. Hæc Alex. ab Alex. mox cit.

77. *Sabinum.*) In Sabinis agris sita erat Philippi villa. Vide Epod. 2.

80. *Septem sestertia.*) Poetice, pro septem millia sestertiûm. Nec enim agellus septem aut etiam quatuordecim nummis sestertiis emi poterat: ut bene statuunt Budæus & alii. Vide postea lib. 2. Ep. 2. v. 83.

84. *Præparat ulmos.*) Ad vites sustentandas.

89. *Iratusque Philippi tendit ad ædes.*) Ergo jam Vulteius hamo captus ejus aculeum sentit: Philippus autem parato inde sibi ludibrio gaudet & oblectatur.

92. *Pol.*) Idest, per Pollucem.

94. *Genium.*) Præsidens natalibus numen.

Penates.) Deos patrios ac domesticos, quorum erat religio sanctissima. Qui vero illi fuerint, haud constat. Alii statuunt Jovem, Junonem, & Minervam: alii Neptunum & Apollinem: alii cælum & terram, &c.

Dextramque.) Plin. lib. 11. c. 45. *Inesse*, inquit, *hominis dextra quadam religio, observatione gentium.* Sic Virgil. Æneid. 4. v. 314.

Per ego has lacrymas, dextramque tuam.

& Æneid. 7. v. 234.

Fata per Æneæ juro dextramque potentem.

Qui simul adspexit, quantum dimissa petitis
Præstent, mature redeat, repetatque relicta.
Metiri se quemque suo modulo, ac pede, verum est.

INTERPRETATIO.

Itaque *ubi primum aliquis agnovit quantum relicta præcellant concupitis, statim revertatur, ac resumat dimissa. Æquum est* enim ut *se quisque suâ mensurâ & pede metiatur.*

ANNOTATIONES.

96. *Qui simul adspexit, &c.*) Hæc aliqui dicta volunt a Philippo Vulteii Menæ votis respondente: ego vero, ab Horatio apud Mæcenatem perorante.

98. *Metiri se quemque suo modulo, &c.*) Debet unusquisque seipsum nosse, ac pervidere quænam sibi conditio potissimum conveniat ad beate vivendum. Sic ferme Persius in fine Sat. 4.

Tecum habita; & noris quam sit tibi curta supellex.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

Quædam ejus vitia oblique vellicat.

CELSO gaudere, & bene rem gerere, Albinovano
Musa rogata refer, comiti scribæque Neronis.
Si quæret, quid agam; dic, multa & pulcra minantem
Vivere nec recte, nec suaviter: haud quia grando
Contuderit vites, oleamque momorderit æstus;
Nec quia longinquis armentum ægrotet in arvis;
Sed quia mente minus validus, quam corpore toto,
Nil audire velim, nil discere, quod levet ægrum;
Fidis offendar medicis, irascar amicis,

Cur

INTERPRETATIO.

O *Musa, Celso Albinovano comiti & scribæ Neronis renuntia, quæso, salutem & prosperitatem. Si interroget, quid agam; responde, me plurima & præclara spondere,* at *vitam ducere nec bonam nec jucundam: non quod grando fregerit vites, aut nimius calor olivas arefecerit; nec quod greges male se habeant in agris remotis: sed quoniam pejus animo valens quam toto corpore, nihil auscultare, nihil discere velim, quod ægrotum* me *curet;* porro *fidelibus medicis offendar, & amicis irascar,*

ANNOTATIONES.

1. *Celso gaudere, &c.*) Seipsum ita hic Poeta reprehendit, ut Celsum in sua personâ videatur arguere levitatis & arrogantiæ: quem supra (si quidem is idem est) jam nonnihil vellicavit, Epist. 3. v. 15. & seq.

Celse.) Corneliorum & Papiorum cognomen fuit *Celsus*; Posthumiorum autem *Albinovanus*; ut notat Torr. ex Appiano.

Gaudere, & bene rem gerere.) Sic amicos salutabant Græci; χαίρειν & εὐπράττειν, quibus exoptabant prospera omnia. Plato sanitatem mentis potius optandam ajebat; atque ita salutandos familiares; ὑγιαίνειν, vel ὑγιῶς πράττειν.

2. *Comiti scribæque Neronis.*) Ex iis qui Magistratus in provincias sectabantur, alii officii gratiâ, ut scribæ, medici, accensi, &c. alii honoris & amicitiæ causâ duntaxat. Sic Jul. Florus Neronem comitabatur: de quo supra Epist. 3. Vide Cic. Verr. 4.

Scriba.) Librario, scribendis literis præposito. Gall. *Secretaire des commandemens.*

4. *Nec recte.*) Non satis secundum virtutem.

Nec suaviter.) Epicurus ipse statuebat, absque virtute neminem posse suaviter vivere.

8. *Nil audire velim, &c.*) Malis meis remedium petere nolim e Philosophia, ut *mens sana* mihi *sit in corpore sano.* Juvenal. Sat. 10. v. 356.

9. *Fidis offendar, &c.*) Recta monentibus minime obtemperans amicis, qui mederi conantur ægritudini meæ.

Cur me funesto properent arcere veterno:
Quæ nocuere sequar; fugiam quæ profore credam:
Romæ Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
Post hæc, ut valeat; quo pacto rem gerat, & se;
Ut placeat juveni, percunctare, utque cohorti.
Si dicet recte; primum gaudere, subinde
Præceptum auriculis hoc instillare memento:
Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

INTERPRETATIO.

eo quod lethargum fatalem a me depellere studeant; imo vero *consecter noxia, devitem profutura*; *Romæ inconstans desiderem Tibur, Tiburi* autem *Romam*. *Postea quære, quomodo se habeat, & quantum negotia promoveat, quamque gratiosus adolescenti sit atque* ejus *familiaribus*. *Si respondet, bene* omnia procedere; *primo salvere* jube, *tum ad aurem insusurra monitum istud*: *Nos tecum agemus, o Celse, quemadmodum tu fortunâ uteris*.

ANNOTATIONES.

10. *Veterno*.) Morbo pertinaci, metaph. inconstantiæ animi, superbiæ, &c. De *veterno*, seu lethargo, lib. 1. Sat. 3. vers. 30.

12. *Romæ Tibur amem, &c.*) Dum Romæ sum, populares strepitus abhorreo, & rusticum otium expeto: cum vero sum ruri, solitudinis impatiens urbanam vitam desidero. lib. 2. Sat. 7. v. 28.

Romæ rus optas: absentem rusticus urbem
Tollis ad astra levis.

Tibur.) Lib. 1. Od. 7. & 18. Lib. 2. Od. 6.

Ventosus.) Vel, levis instar venti; vel, inflatus vento, & superbiens rebus secundis.

14. *Juveni*.) Tiberio Claudio Neroni: de quo Epist. sequent. Item supra Epist. 3.

Cohorti.) Præcipuis amicis & familiaribus. Vide mox cit. Epist. 3. Sueton. Galb. c. 7. *Per hoc gratissimus Claudio, receptusque in cohortem amicorum, tantæ dignationis est habitus*, &c. Senec. de Clement. lib. 1. cap. 10. cohors prima interioris admissionis.

17. *Ut tu fortunam, &c.*) Si ex amicitia Claudii Neronis prosperâque fortunâ non extollaris, te semper amicum habebimus. Sin autem, ac tui oblitus superbias, te negligemus velut amicitiâ nostrâ indignum. Lib. 3. Od. 27.

. . . . . *bene ferre magnam*
Disce fortunam.

EPI-

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

Septimium illi commendat.

SEPTIMIUS, Claudi, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias: nam cum rogat, & prece cogit
Scilicet ut tibi se laudare & tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honesta Neronis,
Munere cum fungi propioris censet amici,
Quid possim videt ac novit me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriæ, mihi commodus uni.
Sic ego majoris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad urbanæ descendi præmia: quod si
Depositum laudas ob amici jussa pudorem;
Scribe tui gregis hunc, & fortem crede bonumque.

INTERPRETATIO.

O *Claudi* Nero, *solus nempe Septimius novit quanti me æstimes. Etenim quando* me orat *instatque precibus ut ipsum ad te perducam, & commendem tanquam non indignum amicitiâ & familiaritate principis*, nonnisi *probos eligentis; quando putat me censeri inter amicos interiores* tuos, *animadvertit scitque magis quam ego ipse*, *quantum* apud te *valeam. Plurima certe causatus sum, ut me excusarem. At veritus sum ne viderer minorem exhibuisse meam auctoritatem*, eamque *voluisse occultare*, ut *mihi soli utilis* forem. *Itaque ego devitans gravioris peccati notam, deveni ad speciem urbani vultûs. Ergo si probas quod verecundiam abjeci, amici gratiâ; hunc tuis aggrega, & existima probum & constantem.*

ANNOTATIONES.

1. *Septimius.*) Adverte, Lector, qusm Poeta solers pariter ac modestus: qui quanto suam apud Claud. Neronem gratiam extenuat, tanto illam auget; ostenditque tenere se artem placendi principibus viris.

Septimius.) Is est de quo lib. a. Od. 6.

Claudi.) De eo Tib. Claud. Nerone Augusti privigno, supra Epist. 3. initio.

3. *Tradere coner.*) Cic. lib. 7. Epist. ad Trebat. *Sic ei te commendavi & tradidi ut gravissimo diligentissimeque potui.*

4. *Legentis honesta Neronis.*) Hæc laus gravissima est in magnate, tum vero præsertim in juvene. Epist. præced. v. 14. Vide Psaltis regis Psal. 100. *non adhæsit mihi cor pravum . . . cum superbo non edebam . . . non habitabit in mea domo qui loquitur iniqua, &c.*

5. *Propioris amici.*) Apud Senec. de Benef. l. 6. cap. 33. *non isti sunt amici, qui agmine magno januam pulsant, qui in primas & secundas admissiones digeruntur.*

7. *Cur excusatus abirem.*) Ne commendstitiam hanc Epistolam ad te scriberem, tibique molestus viderer.

8. *Mea finxisse minora.*) Exhibuisse minus posse me quam possim.

9. *Opis.*) Virg. Æneid. 1. v. 604.

. . . . *grates persolvere dignas*
Non opis est nostræ, Dido.

Mihi commodus uni.) Quod sane invidiosum. Nam ex Platone, homo non sibi soli, sed aliis quoque natus.

10. *Majoris opprobria culpæ.*) Dissimulationem, invidiam, solius mei studium & amorem.

11. *Frontis ad urbanæ.*) Solet qui in urbe degit, esse humanior atque officiosior; contra rusticus & agrestis, fronte & verbis asperior. Alii *frontem urbanam* interpretantur perfrictiorem, audaciorem, minus pudentem. Favet quod mox sequitur: *Depositum pudorem.*

12. *Quod si depositum laudas, &c.*) Si laudas quod malui apud te esse confidentior, quam videri parum sincerus ac fidelis amicus.

EPI.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Vitam rusticam præ urbana laudat.

URBIS amatorem Fuscum salvere jubemus
Ruris amatores: hac in re scilicet unâ
Multum dissimiles, ad cætera pæne gemelli.
Fraternis animis, quidquid negat alter, & alter;
Annuimus pariter, vetuli notique columbi.
Tu nidum servas; ego laudo ruris amœni
Rivos, & musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quæris? vivo, & regno, simul ista reliqui,
Quæ vos ad cælum effertis rumore secundo.
Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso;
Pane egeo jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturæ si convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda est area primum;
Novistine locum potiorem rure beato?
Est ubi plus tepeant hyemes? ubi gratior aura

Le-

INTERPRETATIO.

NOS ruris amantes salutamus Fuscum urbis amantem, in hoc tantum dispares valde, in reliquis autem *prope gemini: mente fraternâ, quodcunque alter respuit, alter quoque* recusat: *unâ* vero *consentimus* ut *vetuli & noti columbi. Tu nidum custodis: ego villæ jucundæ rivulos & saxa musco obducta atque silvam præfero. Quid plura? vivo, & rex sum statim atque discessi ab his quæ vos laudatis admodum, vulgo approbante. Placentas autem repudio velut servus sacerdotis: panem vero libis melle condisis suaviorem requiro. Quod si expedit vivere congruenter naturæ, atque area primo deligenda est ad extruendam domum; an scis locum aptiorem tranquillo rure? Estne* locus *in quo tepidiores sint hyemes: in quo mitior aer*

ANNOTATIONES.

1. *Fuscum:*) Aristio Fusco comœdiarum scriptori inscriptam vidimus jam Oden 22. lib. 1. ejus quoque mentio fuit in Satiris.

3. *Gemelli.*) Perquam similes, ut solent esse gemini.

5. *Columbi.*) Inter hos plurimus & mutuus plane amor esse consuevit.

6. *Nidum servas.*) Resides in urbe Româ, qua mirum in modum delectaris.

Laudo ruris amœni rivos, &c.) Columella vitam rusticam dicit esse proximam sapientiæ & quasi consanguineam. Vide Epod. 2. Seneca Hippolyth. Act. 2. vitæ rusticæ commoda sic describit:

Non alia magis est libera & vitio carens,
Ritusque melius vita quæ priscos colat,
Quam quæ relictis mœnibus silvas amat
Non illum avara mentis inflammat
Qui se dicavit montium insontem
Non aura populi, & vulgus infid
Non pestilens invidia, non fra
Non ille regno servit; aut regno imminens
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes;
Spei metusque liber, &c.
Nec scelera populos inter atque urbes sita
Novit, &c.
Et teste cælo vivit, &c.

9. *Quæ vos ad cælum effertis.*) Scil. honores, opes, favorem populi, pompam urbanam, &c.

10. *Sacerdotis fugitivus.*) Is fastidiens liba & placentas, quæ sacerdoti e sacrificiis obveniunt, simplicem panem appetit & præfert: herumque fugit præ illorum tædio. Ovid. Fast. 3.

Liba Diis fiunt, succis quia dulcibus idem
Gaudet, & a Baccho mella reperta ferunt.

12. *Vivere naturæ convenienter.*) Naturæ impertiri duntaxat idonea & necessaria; negare autem quæ vitiosa expetit libido.

13. *Ponendæque domo, &c.*) Si vitæ beatæ & tranquillæ fundamenta jacienda sint.

Digitized by Google

Leniat & rabiem Canis, & momenta Leonis,
Cum semel accepit solem furibundus acutum?
Est ubi depellat somnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus, longos quæ prospicit agros.
Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero distinguere falsum.

Quem

INTERPRETATIO.

temperet furorem Caniculæ, *& tempora quibus Leo fervens suscipit ardentem solem? Estne locus in quo molestæ sollicitudines minus perturbent somnum? An herba prius olet aut fulget quam marmor* Numidiæ? *an aqua in vicis contendens frangere* tubulos *plumbeos, limpidior* est *quam quæ resonans labitur alveo declivi? Scilicet nemus fovetur inter columnas versicolores, & laudatur domus habens prospectum ad campos remotos.* Verum tametsi *furcâ naturam abigas, nihilominus redibit semper, & sensim victrix perfringet improbam libidinem.* Enimvero *qui discrimen ignorarit purpuram Sidoniam inter & lanam Aquinate succo imbutam, detrimentum, haud capiet majus & medullis perniciosius, quam qui nescit discernere falsum a vero.*

ANNOTATIONES.

16. *Rabiem Canis.*) Caniculæ ardores molestos. Lib. 1. Od. 17. v. 17. Lib. 3. Od. 13.
Momenta Leonis, &c.) Æstum ferventem, dum sol obit signum Leonis mense Julio. Vide lib. 3. Od. 29. v. 19.

18. *Invida cura.*) Invidens homini & eripiens quietem.

19. *Libycis lapillis.*) Libya pro Numidia, quæ utraque est regio Africæ. Porro Numidicum marmor in pretio erat. Lib. 2. Od. 18. v. 4.

20. *Purior in vicis aqua, &c.*) Per tubos & canales plumbeos deducta. Aquæductus magno sumptu extructos Romæ passim vide apud Alex. ab Alex. &c.

22. *Nempe inter varias, &c.*) Satis patet, inquit Horatius, quanti rura æstimentur; cum in media urbe, & in ædibus magnificentissimis nemora construantur, &c.

24. *Naturam expellas furcâ, &c.*) Erasmus, *Sensus est*, inquit, *haud facile dedisis quæ nobis natura penitus indidit & inseruit. Ducta metaphora a ramis, qui appositâ furca torquentur alio, quam natura posuerat; qua sublatâ rursum vergunt eodem quo prius.* Alii *furcâ expellere*, interpretantur per vim, aspere, & ignominiose expellere: quod magis arridet. Cic. ad Attic. lib. 16. Epist. 2. *sed quoniam furcillâ extrudimur:* quanquam ibi alii leg. aliter. Aristophanes de Pace simili dictione utitur δικροῖς τὴν θεὸν ἐώθουν. Juvenal. Sat. 13. v. 239.

. . . . . *Tamen ad mores natura recurrit*
Damnatos, fixa & mutari nescia.

25. *Et mala perrumpet furtim fastidia.*) Sapientior natura, quæ paucis contenta esse solet, vincet & damnabit fastidiosam luxuriem divitum pleraque male expetentium, præter aut etiam contra instinctum naturæ.

26. *Sidonio.*) Sidon & Tyrus urbes Phœniciæ, optimâ purpurâ nobiles. Vide lib. 3. Od. 29. & Epod. 16. sub finem.

27. *Contendere callidus ostro nescit Aquinatem, &c.*) Apud Aquinum Latii urbem fiebat purpura, sed quam periti facile dignoscebant longe viliorem genuina & pretiosa e Tyro vel Sidone. Alii parum callidi in Aquinate, quod Sidoniam imitaretur, decipiebantur. Aquinum ignobile oppidum Angelici Doctoris Thomæ illinc oriundi fama subinde illustravit.
Ostro.) Color est subrubeus aut violaceus, e sanie confectus ostreorum, maxime vero muricis, cujus frequens piscatus est ad urbes mox dictas.

28. *Propiusve medullis.*) Metaph. a venenis aut morbis, quibus cum medullæ ac reconditiores partes corporis attinguntur, de salute conclamatum est.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Vitam rusticam præ urbana laudat.

URBIS amatorem Fuscum salvere jubemus
Ruris amatores: hac in re scilicet unâ
Multum dissimiles, ad cætera pæne gemelli.
Fraternis animis, quidquid negat alter, & alter;
Annuimus pariter, vetuli notique columbi.
Tu nidum servas; ego laudo ruris amœni
Rivos, & musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quæris? vivo, & regno, simul ista reliqui,
Quæ vos ad cælum effertis rumore secundo.
Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso;
Pane egeo jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturæ si convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda est area primum;
Novistine locum potiorem rure beato?
Est ubi plus tepeant hyemes? ubi gratior aura

Le-

INTERPRETATIO.

NOS ruris amantes salutamus Fuscum urbis amantem, in hoc tantum dispares valde, in reliquis autem *prope gemini: mente fraternâ, quodcunque alter respuit, alter quoque* recusat*: unâ* vero *consentimus* ut *vetuli & noti columbi. Tu nidum custodis: ego villæ jucundæ rivulos & saxa musco obducta atque silvam præfero. Quid plura? vivo, & rex sum statim atque discessi ab his quæ vos laudatis admodum, vulgo approbante. Placentas autem repudio velut servus sacerdotis: panem ve*ro *libis melle conditis suaviorem requiro. Quod si expedit vivere congruenter naturæ, atque area primo deligenda est ad extruendam domum; an scis locum aptiorem tranquillo rure? Estne* locus *in quo tepidiores sint hymes: in quo mitior aer*

ANNOTATIONES.

1. *Fuscum.*) Aristio Fusco comœdiarum scriptori inscriptam vidimus jam Oden 22. lib. 1. ejus quoque mentio fuit in Satiris.

3. *Gemelli.*) Perquam similes, ut solent esse gemini.

5. *Columbi.*) Inter hos plurimus & mutuus plane amor esse consuevit.

6. *Nidum servas.*) Resides in urbe Romà, qua mirum in modum delectaris.

Lauda ruris amœni rivos, &c.) Columella vitam rusticam dicit esse proximam sapientiæ & quasi consanguineam. Vide Epod. 2. Seneca Hippolyth. Act. 2. vitæ rusticæ commoda sic describit:

Non alia magis est libera & vitio carens,
Ritusque melius vita quæ priscos colat,
Quam quæ relictis mœnibus silvas amat.
Non illum avaræ mentis inflammat furor,
Qui se dicavit montium insontem jugis:
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non pestilens invidia, non fragilis favor.
Non ille regno servit; aut regno imminens
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes;
Spei metusque liber, &c.
Nec scelera populos inter atque urbes sita
Novit, &c.
Et teste cælo vivit, &c.

9. *Quæ vos ad cælum effertis.*) Scil. honores, opes, favorem populi, pompam urbanam, &c.

10. *Sacerdotis fugitivus.*) Is fastidiens liba & placentas, quæ sacerdotis sacrificiis obveniunt, simplicem panem appetit & præfert: herumque fugit præ illorum tædio. Ovid. Fast. 3.

Liba Diis fiunt, succis quia dulcibus idem
Gaudet, & a Baccho mella reperta ferunt.

12. *Vivere naturæ convenienter.*) Naturæ impertiri duntaxat idonea & necessaria; negare autem quæ vitiosa expetit libido.

13. *Ponendæque domo, &c.*) Si vitæ beatæ & tranquillæ fundamenta jacienda sint,

Leniat & rabiem Canis, & momenta Leonis,
Cum semel accepit solem furibundus acutum?
Est ubi depellat somnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus, longos quæ prospicit agros.
Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero distinguere falsum.

Quem

INTERPRETATIO.

temperet furorem Caniculæ, & tempora quibus Leo fervens suscipit ardentem solem? Estne locus in quo molestæ sollicitudines minus perturbent somnum? An herba pejus olet aut fulget quam marmor Numidiæ? an aqua in vicis contendens frangere tubulos *plumbeos, limpidior* est *quam quæ resonans labitur alveo declivi? Scilicet nemus fovetur inter columnas versicolores, & laudatur domus habens prospectum ad campos remotos.* Verum tametsi *furcâ naturam abigas, nihilominus redibit semper, & sensim victrix perfringet improbam libidinem.* Enimvero *qui discrimen ignorarit purpuram Sidoniam inter & lanam Aquinate succo imbutam, detrimentum, haud capiet majus & medullis perniciosius, quam qui nescit discernere falsum a vero.*

ANNOTATIONES.

16. *Rabiem Canis.*) Caniculæ ardores molestos. Lib. I. Od. 57. v. 17. Lib. 3. Od. 53.

Momenta Leonis, &c.) Æstum ferventem, dum sol obit signum Leonis mense Julio. Vide lib. 3. Od. 29. v. 19.

18. *Invida cura.*) Invidens homini & eripiens quietem.

19. *Libycis lapillis.*) Libya pro Numidia, quæ utraque est regio Africæ. Porro Numidicum marmor in pretio erat. Lib. 2. Od. 18. v. 4.

20. *Purior in vicis aqua, &c.*) Per tubos & canales plumbeos deducta. Aquæductus magno sumptu extructos Romæ passim vide apud Alex. ab Alex. &c.

22. *Nempe inter varias, &c.*) Satis patet, inquit Horatius, quanti rura æstimentur; cum in media urbe, & in ædibus magnificentissimis nemora construantur, &c.

24. *Naturam expellas furcâ, &c.*) Erasmus, *Sensus est*, inquit, *haud facile dedisci quæ nobis natura penitus indidit & inseuit. Ducta metaphora a ramis, qui appositâ furca torquentur alio, quam natura posuerat; qua sublatâ rursum vergunt eodem qua prius.* Alii *furcâ expellere*, interpretantur per vim, aspere, & ignominiose expellere: quod magis arridet. Cic. ad Attic. lib. 16. Epist. 2. *sed quoniam furcillâ extrudimur:* quanquam ibi alii leg. aliter. Aristophanes de Pace simili dictione utitur δικροῖς τὴν θεὸν ἐώθουν. Juvenal. Sat. 13. v. 239.

. . . . . *Tamen ad mores natura recurrit*
Damnatos, fixa & mutare nescia.

25. *Et mala perrumpet furtim fastidia.*) Sapientior natura, quæ paucis contenta esse solet, vincet & damnabit fastidiosam luxuriem divitum pleraque male expetentium, præter aut etiam contra instinctum naturæ.

26. *Sidonio.*) Sidon & Tyrus urbes Phœniciæ, optimâ purpurâ nobiles. Vide lib. 3. Od. 29. & Epod. 16. sub finem.

27. *Contendere callidus ostro nescit Aquinatem, &c.*) Apud Aquinum Latii urbem fiebat purpura, sed quam periti facile dignoscebant longe viliorem genuina & pretiosa e Tyro vel Sidone. Alii parum callidi in Aquinate, quod Sidoniam imitaretur, decipiebantur. Aquinum ignobile oppidum Angelici Doctoris Thomæ illinc oriundi fama subinde illustravit.

Ostro.) Color est subrubeus aut violaceus, e sanie confectus ostreorum, maxime vero muricis, cujus frequens piscatus est ad urbes mox dictas.

28. *Propiusve medullis.*) Metaph. a venenis aut morbis, quibus cum medullæ ac reconditiores partes corporis attinguntur, de salute conclamatum est.

Quem res plus nimio delectavere secundæ,
Mutatæ quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus: fuge magna: licet sub paupere tecto
Reges & regum vitâ præcurrere amicos.
Cervus equum pugnâ melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frenumque recepit.
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus; atque
Serviet æternum, quia parvo nesciat uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
Si pede major erit, subvertet; si minor, uret.
Lætus sorte tuâ vives sapienter, Aristi;
Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere quam satis est, ac non cessare videbor.
Imperat aut servit collecta pecunia cuique;
Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
Hæc tibi dictabam post fanum putre Vacunæ;
Excepto quod non simul esses, cætera lætus.

INTERPRETATIO.

Qui rebus prosperis lætatur plusculum, adversis perturbabitur. Si aliquid nimium æstimes, invitus relinques. Devita grandia. In tugurio inope beatior vita duci potest, quam ducant *principes & principum familiares. Cervus pugnatior equum arcebat pascuis communibus, donec in diuturna pugnâ inferior auxilium petiit ab homine, ac frenum admisit. At posteaquam vi hostem devicit, nec tergo equitem, nec ore frenum excussit. Ita qui timens inopiam spoliat se libertate metallis pretiosiore, infelix dominum feret, semperque servus erit, quia parvo contentus non est. Cui suæ non congruent facultates, ut olim calceus, si pede sit amplior, destruet; si angustior, lædet.* O *Aristi, vives sapienter conditione tuâ contentus: meque redargues, quando videbis accumulare plusquam sufficit, & non desinere. Opes congestæ unicuique dominantur vel serviunt,* at *debent magis fune trahi quam trahere.* Ego *tibi scribebam ista pone vetus Vacunæ templum, hilaris* sane *per omnia, nisi quod mecum non sis.*

ANNOTATIONES.

34. *Cervus equum, &c.*) Stesichoro fabulam istam attribuit Aristoteles, narratque Rhetor. 2.

40. *Dominum vehet improbus, &c.*) Sicut victor cervi equus in servitute hominis mansit, sic homo paupertate excussâ mancipium fit cupiditatis & pecuniæ sibi dominantis.

43. *Cui non conveniet sua res.*) Qui opes habebit nimias, adeoque sibi non convenientes, tam ab iis læditur quam pes a calceo parum apto.

Ut calceus.) Proverbium est a Græcis derivatum. *Ne supra pedem calceus.*

47. *Imperat aut servit.*) Senec. de vita Beatâ: *Divitiæ apud sapientem virum in servitio sunt, apud stultum in imperio.*

48. *Tortum digna sequi, &c.*) Dictio videtur ducta a sacris illis saltationibus Romæ fieri consuetis ad restim, cujus principium tenens præsultor funem duceret, alii vero fune duci, aut ductum funem sequi dicebantur. Tit. Liv. lib. 27. *Per manus resteздatâ virgines sanum vocis pulsu pedum modulantes incesserunt.*

49. *Hæc tibi dictabam.*) Puero vel librario dictabam Epistolam hanc tibi mittendam.

Post fanum putre Vacunæ.) Hæc vacationis Dea, Sabinis pridem culta fuit: unde fanum ejus vetustate & caria detritum ac *putre* dicitur. Ingeniose vero & lepide se ipso Poeta collocat ad Vacunam, dum vacuus & otiosus scribit ad occupatissimum Fuscum Aristium.

Vacunæ.) Vetustissima hæc Sabinorum Dea, in agro Reatino sacra etiam habens nemora, ex Plin. lib. 3. c. 12. aliis dicitur Minerva, aliis Diana, Venus, Ceres. Varro rer. Divin. lib. 1. ait esse Victoriam, quæ facit vacare a curis. Vet. Schol. Porro Vacunalia Decembri mense celebrabantur a rusticis jam vacuis operum, post collectos fructus. Ovid. Fast. 6.

Nunc quoque cum fiunt antiquæ sacra Vacunæ,
Ante Vacunales stantque sedentque focos.

EPI.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Ad felicitatem parum facit locus.

QUID tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Crœsi regia Sardis?
Smyrna quid, & Colophon? majora minorane famâ?
Cunctane præ campo & Tiberino flumine sordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quam sit Gabiis desertior atque
Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem,
Oblitusque meorum, obliviscendus & illis,

Ne-

INTERPRETATIO.

O Bullati, quid censes de Chio, & de Lesbo celebratissimâ? quid de Samo nitidâ? quid de Sardi Crœsi regiâ? quid de Smyrna & Colophone? an habent aliquid *majus aut minus famâ? An omnia* videntur *spernenda præ* Martio *campo & fluvio Tiberi? An optares aliquam e civitatibus Attali? an Lebedum cupias, maris pertæsus atque itinerum?* BULLAT. *Nosti quam Lebedus desertum sit oppidum, plus* nempe *Gabiis & Fidenis: attamen* ego *mallem ibi degere, atque immemor propinquorum, iisque*

ANNOTATIONES.

1. *Quid tibi visa, &c.*) Bullatium clarissimas Asiæ minoris urbes pervagatum compellat Poeta: & quod nosset hanc esse ejus mentem, ut extra Romam vix se beate vivere existimaret, occasionem sumit asserendi, felicitatem minime a loco pendere; ac sapientem virum ubique locorum esse beatum posse.

Chios.) Insula maris Ionii, de qua lib. 3. Od. 19.

Lesbos.) Ægæi maris insula; *nota*, cum vino generoso, tum præsertim natalibus Alcæi & Sapphonis: de quibus lib. 1. Od. 17. & 32. item lib. 2. Od. 13.

2. *Samos.*) Insula maris Icarii contra urbem Ephesum; *concinna*, vel ædificiis elegantissimis, vel cœlo temperato, vel cultu præcipuo Junonis. Adde celebritatem e vasis fictilibus, quæ Samia dicuntur; necnon ob Pythagoram illinc oriundum, &c.

Crœsi regia Sardis.) Hæc urbs Lydiæ, regia quondam Crœsi, hodie jacet. *Crœsus* immensis divitiis inclytus, a Cyro subinde victus sensit, quod ante Solon monuerat, rebus humanis haud esse fidendum. Nempe *fortuna vitrea est: cum splendet, frangitur.*

3. *Smyrna.*) Urbs Ioniæ maritima, hod. regionis primaria.

Colophon.) Hæc civitas Smyrnam inter & Ephesum, mari pariter imminet: auro probatissimo celebrata est, dedit etiam locum dictioni isti: *Colophonem imponere*, id est, ultimam operi manum adhibere. Inde fluxit, quod cum exardesceret bellum inter populos quospiam, illud statim conficeretur, ubi primum alteros equitatu suo juvissent Colophonii. Strabo.

Majora minorane famâ.) Suntne urbes istæ superiores an inferiores laudibus, quas illis fama tribuit?

4. *Campo.*) Amœnissimo illo ad Tiberim, exercitationibus Rom. Juventutis celeberrimo. Metonym. pro urbe Româ. Lib. 1. Od. 8.

Tiberino flumine.) Albula pridem dictus is fluvius Romam interluens, Tiberino Albæ rege submerso novam est appellationem sortitus. Lib. 2. Od. 2. Ovid. Fast. 2.

Albula, quem Tiberis mersus Tiberinus in undis
Reddidit.

5. *Attalicis ex urbibus una.*) Quædam ex urbibus Asiaticis, quas tenuit rex Attalus. Lib. 1. Od. 1. Lib. 2. Od. 18.

6. *An Lebedum laudas odio maris &c.*) Adeone pertædet navigationis & peregrinationis, ut in quovis ignobili & deserto vico malis subsistere ac residere, quam mare aut quodvis iter amplius inire?

Lebedum.) Oppidum Asiæ minoris, ad oram sinus Ionici: ubi quotannis Scenici ludi celebrabantur in honorem Liberi. Strabo. Non desunt qui vicum esse in Italia maritimum dicant.

7. *Scis Lebedus, &c.*). Responsio est Bullatii odium suum maris & viarum exhibens. Hæc tamen cæteraque omnia ipsi Horatio tribui possunt.

Gabiis, Fidenis.) Duo hæc oppida Latii in Sabinis posita.

Digitized by Google

Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque qui Capuâ Romam petit, imbre lutoque
Adspersus, volet in caupona vivere: nec qui
Frigus collegit, furnos & balnea laudat,
Ut fortunatam plene præstantia vitam.
Nec si te validus jactaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos & Mitylene pulcra facit, quod
Penula solstitio, campestre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dum licet, & vultum servat fortuna benignum,
Romæ laudetur Samos, & Chios, & Rhodos absens.
Tu quamcumque Deus tibi fortunaverit horam,
Gratâ sume manu, nec dulcia differ in annum;

Ut

INTERPRETATIO.

contemptus, e terra mare tumidum eminus contemplari. HORAT. *At nec qui Capuâ Romam pergit, pluviâ & cœno conspurcatus morari* semper *in caupona velit, nec qui contraxit frigus, laudat furnos & balnea tanquam præbentia vitam omnino felicem. Neque si te vehemens Auster exagitaverit in aperto* mari, *ideo vendas navim ultra mare Ægæum*. Certe hominem *sanæ* mentis non plus *juvat Rhodus & clara Mitylene, quàm lacerna* in *Solstitio* æstivo, *campestre tempestate nivali, Tiberis hyeme, focus mense Augusto. Dum potes, & sors propitiam exhibet faciem, Romæ lauda Samum, & Chium, & Rhodum procul positas. Quodlibet* vero *tempus felix tibi Deus concesserit, gratâ manu accipe, nec in annum differ lætitiam*;

ANNOTATIONES.

10. *Neptunum procul, &c.*) Deum maris, Meton. pro ipso mari. Lucret. lib. 2.
Suave, mari magno turbantibus æquora ventis,
E terra magnum alterius spectare laborem.

11. *Sed neque qui Capuâ, &c.*) Vel se ipse Poeta corrigit: vel Bullatium refellit similitudine conglobatâ. Quasi viator in caupona semper diversari velit qui lutum itinere collectum illic absterserit, madidasque imbre vestes exsiccaverit; atque imbrium lutique odio viam ac patriam nolit repetere.

Capuâ.) De hac urbe Campaniæ præcipuâ, Epod. 16. & lib. 1. Sat. 5.

Romam petes.) Longo itinere.

13. *Furnos & balnea laudat.*) Calida nempe loca.

15. *Auster.*) Ventus meridionalis pluvius admodum & procellosus. Lib. 2. Od. 14.

16. *Idcirco navem trans Ægæum, &c.*) Velut nunquam rediturus in patriam; satius ducens in regione transmarinâ vitam finire, quam navigationis incommoda & pericula iterum experiri.

Ægæum mare.) Lib. 2. Od. 16.

17. *Incolumi Rhodos, &c.*) Vir sapiens ad beatam vitam non magis expetit Rhodum aliasve urbes florentissimas, quàm penulam æstate, &c. Vel sensus est: Quamvis jactatus sis Austro & tempestatibus, attamen salvus evasisti: nec te morari debet incolumem Rhodus, &c. Ergo Romam redi quamprimum, dum vales; ubi apud nos jactes & extollas Rhodi pulcritudinem ac Mitylenes, Samum etiam & Chium, &c.

Rhodos Mitylene.) Insulæ rebus omnibus felices. Vide lib. 1. Od. 7.

18. *Penula solstitio.*) Pallium densum adversus imbres & frigus, fervente æstu, Junio mense; In solstitio æstivo, cum sol ultra non progreditur. Macrob. somn. Scip. lib. 2. cap. 7. *Constat solem neque sursum ultra Cancrum, neque ultra Capricornum deorsum meare; sed cum ad Tropicorum confinia pervenerit, mox reverti; unde & solstitia vocantur. Et quia æstivus Tropicus temperatæ nostræ terminus est, ideo cum sol ad ipsum finem venerit, facit nobis æstivos calores, de vicino urens sensu majore subjecta.*

Campestre.) Subligaculum aliqui interpretantur: alii tenuiorem vestem, qua induti juvenes sese in campo Martio exercebant.

19. *Per brumam Tiberis.*) Quasi vero quisquam hyeme cupiat flumen subire, seque in eo lavare, aut natare.

Sextili mense.) Ardente cœlo & Caniculâ. Vide supra Epist. 7.

Caminus.) Vox Græca est fornacem significans: *ἀπὸ τοῦ καύματος, a calore*. Isidor.

21. *Romæ laudetur Samos, &c.*) Hæc Bullatius; Romæ sim modo, laudabo sponte Samum, Rhodum, &c. At ad eas urbes & insulas navigare ne mihi contingat in posterum. Vel hæc pariter & quæ sequuntur intellige ab Horatio dicta, quemadmodum explicavi paulo ante.

22. *Tu quamcumque Deus, &c.*) Reponit Horatius; Imo quacunque horâ & quocunque loco

In-

Ut quocunque loco fueris, vixisse libenter,
Te dicas. Nam si ratio & prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter, aufert;
Cœlum non animum mutant qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere: quod petis, hîc est,
Est Ulubris; animus si te non deficit æquus.

INTERPRETATIO.

ut quavis in regione degas, te sponte ibi *commorari declares. Enimvero si ratio & sapientia, non* autem *situs arcens mare exundans, abigit sollicitudines; qui ultra mare navigant cœlum* quidem *mutant, non* vero *animum. Gravis nos tenet socordia. Navibus & equis vitam beatam quærimus.* Atqui *hic est* illud *quod quæris, est Ulubris; modo tibi pacata mens adfuerit.*

ANNOTATIONES.

lætus ac beatus esse potes, si ratio & prudentia duces tibi sint. Vel, interim dum ad nos redeas horis felicibus fruere, ubique lætus esto: & æquo animo quævis accipe.

23. *Nec dulcia differ.*) Lib. 3. Od. 8.
Dona præsentis cape lætus horæ.

26. *Locus effusi latemaris arbiter.*) Urbs quævis ad mare pulcherrima & potentissima, portu commoda, navigatione celebris, egregie munita aggeribus, quibus velut ad arbitrium fluctus maris assilientes frangit ac domat.

27. *Cœlum non animum mutans, &c.*) Pythagoras dicebat, non mutatione locorum prudentiam doceri, aut imprudentiam tolli.

28. *Strenua inertia.*) Oxymoron.

Navibus atque quadrigis.) Gall. *par mer & par terre:* Item: *à pied & à cheval.*

29. *Quod petis hic est.*) Ne longe quæras, quod in promptu est. Si sapis, ubicumque sis, felicitatem præsto habes, vel in quovis angulo & oppidulo maxime obscuro & ignobili; v. gr. Ulubris, in Italia: vel Lebedi in Asia.

30. *Ulubris.*) Ulubræ, oppidum Latii in Campania prope Velitras, desertum ac vile, hoc unum habeos memorabile, quod Augustus Cæsar in eo sit educatus.

Animus si te non deficit æquus.) Plaut. Aulul. *Pol, si est animus æquus tibi, satis habes qui bene vitam colas.*

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

Tantum dives quisque, quantum rebus utitur.

FRUCTIBUS Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est ut copia major
Ab Jove donari possit tibi: tolle querelas:
Pauper enim non est cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.
Si forte in medio positorum abstemius herbis
Vivis & urticâ; sic vives protinus, ut te
Confestim liquidus fortunæ rivus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
Vel quia cuncta putas unâ virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos,

Cul-

INTERPRETATIO.

O Icci, si vere potiaris proventibus Agrippæ, quos in *Sicilia percipis, majores tibi opes dare nequit Jupiter. Desine conqueri: nec enim est inops qui rerum habet usum. Si venter, si latus ac pedes commode sunt, nihil amplius regum divitiæ conferre valent. Si forte inter* edulia *possessa sobrius vesceris oleribus & leguminibus, ita porro victitabis, ut sors te statim aureo flumine locupletet: seu quoniam pecunia nequit indolem mutare; sive quod omnia infra solam virtutem ponis.* Non est quod *demiremur si Democriti agros & sata depascatur*

ANNOTATIONES.

1. *Fructibus Agrippæ.*) Ad Iccium hunc est Od. 29. lib. 1. ubi sicut & hic ejus cupiditas notatur, non sine multo Satirico sale.

Agrippæ.) Is Augusti gener, de quo lib. 1. Od. 6.

Siculis.) Sicilia insula Italiæ adjacens, & ab ea angusto satis freto divisa; triangularis formæ est: habet in circuitu plus quam sexcenta passuum millia; omnium maris mediterranei amplissima censetur: frumenti adeo ferax, ut horreum populi Romani diceretur. Cic. Verr. 4. *Sapiens ille M. Cato penariam cellam Reip. nostræ, nutricem plebis Rom. Siciliam nominavit.*

Quas colligis.) Velut procurator aut coactor ab Agrippa constitutus, ad colligendos fructus ex agris fructuariis, pascuis, vectigalibus. Sunt qui Iccio donatos ab Agrippa asserant agros. Verum quod ait Poeta, *frueris*, indicat magis usumfructum fuisse concessum, id est, jus utendi fruendique iis quæ Agrippæ erant.

5. *Si ventri bene, &c.*) Si cibus potusque suppetit, si stratum & cubile, ci equus, vel potius calcei ac indumenta. Hinc volunt quidam Iccium perstringi velut Epicureum. Quin imo paulo post Stoicus fuisse ostenditur, ac rerum sublimium studiosus.

8. *Urticâ.*) Plin. lib. 21. cap. 15. *Urtica incipiens nasci vere, non ingrata, multis etiam religioso in cibo est, ad pellendos totius anni morbos.* Vide & Dioscorid. lib. 4. cap. 94. Nihil ad rem *Urtica* pisciculus carnis tenerrimæ, coctu facilis, in mari Siculo frequens: de quo Athen. l. 3.

9. *Rivus inauret.*) Allusio est ad fabulam Midæ Phrygiæ regis, qui cum stolide optasset in aurum converti quicquid contrectasset, jamque cibis pariter immutatis fame periret; tandem Bacchi, vel Apollinis consilio sese abluit in Pactolo flumine, quod exinde inauratum pretiosas cœpit arenas volvere. Cicero ad Trebatium scribit. *Malle te puto a Cæsare consuli quam inaurari.*

10. *Vel quia naturam, &c.*) Liberalior non fit avarus etsi opibus affluat; nec abundante pecuniâ cupiditas imminuitur.

11. *Vel quia cuncta putas, &c.*) Satirice vellicat ejus parsimoniam; quasi oleribus vescatur, præ amore virtutis, & contemptu dapum exquisitarum: cum sordidâ parcitate & avaritiâ potius ducatur.

12. *Miramur si Democriti, &c.*) Adeo mirari non debemus quod Democritus ita neglexerit patrimonium, unis rebus Philosophicis intentus, ut etiam agros & fruges suas permitteret a vicinorum pecoribus devorari. Tu certe, Icci, mirabilior es; qui quidem augendis opibus sedulo vacas, simul & studio rerum maxime sublimium. Irrisio salsissima.

Democriti.) Abderites iste Philosophus ex atomis constare omnia statuebat; Naturalia, Moralia, Mathematica, omnesque disciplinas liberales callebat. Vixit cum Socrate, circa Olympia-

Digitized by Google

Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox:
Cum tu inter scabiem tantam & contagia lucri,
Nil parvum sapias, & adhuc sublimia cures:
Quæ mare compescant causæ; quid temperet annum;
Stellæ sponte suâ, jussæne vagentur & errent;
Quid premat obscurum Lunæ, quid proferat orbem;
Quid velit & possit rerum concordia discors;
Empedocles, an Stertinii deliret acumen?
Verum seu pisces seu porrum & cæpe trucidas,
Utere Pompeio Grospho, & si quid petet, ultro
De-

INTERPRETATIO.

grex alienus, *dum mens agilis* velut *extra corpus peregrinatur; quandoquidem tu in tanta prurigine & lue quæstus, nihil abjectum cogitas, atque excelsa meditaris;* puta *quæ causa cohibeant mare; quid tempora componat; an sidera per se, an imperata errent ac discurrant; quid Lunam faciat absque lumine, quid lumen ejus producat; quid valeat efficiatque dissentiens rerum consensio; utrum Empedocles, an Stertinii subtilitas aberret. Ac sive pisces sive porrum aut cæpe occidis,* familiariter *adhibe Pompeium Gros-*

ANNOTATIONES.

piadem 80. consenuit vero ad annum ætatis 109. Plinius eum vocat *sagacissimum ac vitæ utilissimum.* Cicero passim laudat. 1. de nat. D. n. 121. *Democritus vir magnus in primis, cujus fontibus hortulos suos Epicurus irrigavit.* n. 69. ait, *esse corpuscula quædam lævia, alia aspera; rotunda alia, partim angulata; curvata quædam & velut adunca; & ex his effectum esse cælum atque terras, nulli cogente naturâ, sed concursu quodam fortuito.* 4. Acad. Qu. 56. *ex individuis omnia gigni affirmat.* & n. 121. *asperis & lævibus, hamatis uncinatisque corporibus concreta hæc esse, &c.*

13. *Dum peregre est animus.*) Dum mens extra corpus velut peregrinata naturæ arcana scrutatur; adeoque non advertit quæ circa se gerantur. Cic. pro Milone: *An vero tu solus ignoras? tu hospes in hac urbe versaris? tuæ peregrinantur aures?*

14. *Scabiem.*) Avaritiam instar scabiei adhærescentem, serpentem, mordentem.

16. *Quæ mare compescant causæ.*) Ne terram obruat, cum eâ sit altius. Propert. lib. 3. Eleg. 4.

Curve suos fines altum non exeat æquor.

Quid temperet annum.) Quid varias temporum faciat commutationes ac vices, quatuor anni tempestates, ver, æstatem, autumnum, hyemem.

17. *Stellæ sponte suâ, jussæne vagentur, &c.*) An motu proprio, an jussu & impulsu externo. Virgil. Æn. 9. v. 21. *palantes cælo stellas* dicit. Plin. lib. 2. de his multa. Cap. 6. *septem sidera ab incessu vocamus errantia*, inquit, *cum errent nulla minus illis, &c.*

18. *Quid premat obscurum Lunæ, &c.*) Quid Lunam crescere ac decrescere mensibus singulis efficiat? Plin. mox citat. lib. c. 9. *Omnium admirationem vincit Luna sidus terris familiarissimum. Multiformi hæc ambage torsit ingenia contemplantium, & proximum ignorari maxime sidus indignantium: crescens semper aut senescens; & modo curvata in cornua, modo æquâ portione divisa, modo sinuata; ... Immensa orbe plena, ac repente nulla: alias pernox, alias sera, &c.*

19. *Quid velit & possit rerum concordia discors.*) Quomodo elementa quatuor inter se pugnantia concinnam tamen mundi compagem resque omnes constituant, perinde ac si virtutes non contrarias haberent. Lactant. lib. 2. cap. 10. *Discordi concordiâ mundum constare*, dicit. Ovid. Metamorph. 1. cap. 8.

Quippe ubi temperiem sumpsere humorque calorque,
Concipiunt; & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat: & discors concordia fœtibus apta est.

20. *Empedocles, an Stertinii deliret acumen.*) Empedocles sane haud cum Stertinio comparandus, præter quam quod (ut est in Epist. ad Pisones, v. 464.)

..... Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Insiluit.

Qua certe unâ vesaniâ æquavit aut superavit stultitiam multiplicem Stertinii abunde ventilatam lib. 2. Satir. 3. Præterea vero id habent simile, quod ut Stertinius ducentos ac viginti libros Stoicorum versibus Latinis descripsit, ita Empedocles Pythagorea acuto magis quam utili carmine complexus est: ac sic nimirum uterque Philosophiam obscuriorem reddidit, fatuoque se labore pariter maceravit. De Empedocle iterum dicemus ad locum mox cit. Epist. ad Pisones.

21. *Seu pisces, seu porrum, &c.*) Seu laute, seu frugaliter victitas. Vel, seu Pythagoreus es sobriusque, & ab omni animalium carne abstines, leguminibus autem vesci amas; seu more Epicureorum pisces ac dapes exquisitas sectaris. In deliciis pisces habitos patet ex dictis lib. 2. Sat. 4.

22. *Utere Pompeio Grospho.*) In contubernium tuum

Digitized by Google

Defer: nil Grosphus nisi verum orabit & æquum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores quo sit Romana loco res,
Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit. Jus imperiumque Phraates
Cæsaris accepit genibus minor. Aurea fruges
Italiæ pleno diffudit copia cornu.

INTERPRETATIO.

phum; ac si aliquid rogarit, sponte dona. Nihil Grosphus petet nisi rectum & justum. Vilis est amicorum proventus, quando bonis quidpiam deest. Ne autem nescias quo statu sit Respublica: Cantabri ab Agrippa, Armenii à Claudio Nerone subacti sunt: Phraates supplex subdit se legibus ac potestati Cæsaris. Abundantia pleno cornu fruges Italiæ profudit.

ANNOTATIONES.

tuum ac familiaritatem adhibe Pompejum Grosphum, Equitem Rom. e Sicilia oriundum. Hunc Horatii fuisse amicum, tum ex hoc loco innotescit, cum ex Ode 16. lib. 2.

24. *Vilis amicorum est annona, &c.*) Parvo constant amici, cum boni viri non omnino sunt divites: hos enim vili pretio comparabis tibique adjunges, videlicet haud ita difficiles, sed officiosos; haud in petendo importunos, sed verecundos. At contrà opulentos, quippe ut plurimum arrogantes ac superbos, demereri sibique conciliare non ita facile est. Passeratius legit: *Bonis ubi quid des:* Seosu non valde absimili. Plaut. Trinumn. *carissimam proborum esse annonam*, ait, *improborum vero proventum multo uberrimum.*

26. *Cantaber Agrippæ, &c.*) Ex his innuitur scripta hæc Epistola, Augusto sextum consule, anno imperii ejus decimo sexto, qui fuit insignitus triplici ejus victoriâ, Cantabricâ, Armenicâ, Parthicâ. Georg. Fabric. Anno U.C. circiter 733. Cantabros a L. Æmilio jam ante debilitatos victosque, at rursum bellum moventes Agrippa subegit. Eodem tempore Tiberius in Armeniam profectus regnum Tigrani restituit. Parthi demum his perculsi amicitiam Augusti petiverunt; Phraatesque regnum suum recuperavit.

Cantaber.) De Cantabris lib. 2. Od. 6. lib. 3. Od. 8. lib. 4. Od. 14.

Agrippæ.) Vide citat. mox lib. 2. Od. 6.

Claudi virtute Neronis Armenius cecidit.) Sueton. Tiber. cap. 9. *Stipendia primâ expeditione Cantabricâ Tribunus militum fecit. Deinde ducto ad Orientem exercitu, regnum Armeniæ Tigrani restituit, ac pro tribunali diadema imposuit. Recepit & signa, quæ M. Crasso ademerant Parthi.* De Claud. Neroos supra Epist. 3. & 9. De Armenia lib. 2. Od. 9.

25. *Phraates.*) Persarum rex & Parthorum. Vide lib. 2. Od. 2.

27. *Genibus minor.*) Supplicans apud Augustum Cæsarem. Plin. lib. 11. cap. 25. ita scribit: *Hominis genibus quædam inest religio, observatione gentium. Hæc supplices attingunt: ad hæc manus tendunt: hæc ut aras adorant: fortasse quia inest iis vitalitas.* Virgil. Æneid. 3. v. 607.

... Genua amplexus, genibusque volutans
Hærebat.

Quem in locum Servius, *Genua*, inquit, *misericordiæ consecrata, ut aures memoriæ, frons genio, dextra fidei.*

Aurea fruges, &c.) Abuodans est frugum annona & proventus in tota Italia.

29. *Pleno cepia cornu.*) Vide lib. 1. Od. 17.

Digitized by Google

EPISTOLA XIII.

AD VINNIUM ASELLAM.

Docet qua ratione libros Augusto decenter offerat.

UT proficiscentem docui te sæpe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vinni;
Si validus, si lætus erit, si denique poscet.
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes, operâ vehemente minister.
Si te forte meæ gravis uret sarcina chartæ,
Abjicito potius, quam quo perferre juberis,
Clitellas ferus impingas, Asinæque paternum
Cognomen vertas in risum, & fabula fias.
Viribus utêris per clivos, flumina, lamas.
Victor propositi simul ac perveneris illuc,

Sic

INTERPRETATIO.

QUemadmodum non semel, nec paucis admonui te discedentem, o *Vinni; offeres Cæsari libros* meos *sigillo clausos, si* quidem bene *valeat, si hilari sit* animo, *tandem si petat*. Cave *ne erres* per *nimium erga nos affectum, atque invidiam scriptis* nostris *confles nimiâ sedulitate & officiosiore studio. Quod si librorum meorum onus tibi molestiam facessat; projice magis, quam rustice protrudas sarcinam* illuc *quo deportare imperavi*: sicque *patris* tui *Asinæ cognomen traducas in ludibrium, & fabula fias. Contende per colles, fluvios, lacunas. Cum* autem *eo deveneris feliciter quo*

ANNOTATIONES.

1. *Ut proficiscentem.*) Scripto iterat Horatius mandata verbo ante commissa Vinnio suo vel ministro vel familiari. Ruri tum fuisse illum intelligimus.

Sæpe diuque.) Nempe, ut ad Brutum lib. 2. Epist. 16. scribit Cicero, *permagni interest, quo tempore Epistola reddatur. Nam quemadmodum qui ad nos intempestive adeunt, molesti sæpe sunt; sic epistolæ offendunt non loco redditæ.*

2. *Signata volumina.*) Æquum est enim ut primo rei missæ aspectu fruatur ille ad quem mittitur, præsertim si vir sit primorius. Quod si quis præriperet aut per incuriam improbitatemve librarii vel tabellarii interciperet, munus vile & pessum ire censendum.

Volumina.) Gall. *un rouleau de papiers.*

Vinni.) Is C. Vinnius Fronto dicitur vet. Comment.

3. *Si validus, si lætus erit.*) Cic. mox cit. *Præcepi ei quem ad te misi, ut tempus observares epistolæ tibi reddendæ ... utrum cum sollicitudinis aliquid haberes; an cum ab omni molestiâ vacuus esses.* Noster lib. 2 Sat. 1. v. 18.

. . . . . *Nisi dextro tempore, Flacci*
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem.

Si denique poscet.) Hinc apparet expetita ab Augusto fuisse ea carmina, quæ Horatius per Vinnium mittebat. Itaque mandat Vinnio, ut sistat se decenter coram Principe, expectetque paulum dum suo nomine salutatus Cæsar ultro quæret, num ob eo sint delata quæ poposcerat.

4. *Ne studio nostri pecces, &c.*) Quisquis vel non opportune, vel inepte rem molitur, perdit. Pindarus egregie: *ὁ δὲ καιρὸς παντὸς ἔχει κορυφάν: opportunitas omnis rei summam, caput, perfectionem continet.* Pyth. Od. 9.

6. *Si te forte gravis, &c.*) Nihil age omnino potius quam temere & inconsiderate quidquam agas coram augustissimo Imperatore. Cave ne delatum munus parum decore tradas; aut stolide festinando, aut præpropere mandatis perfunctum esse cupiendo.

8. *Clitellas.*) Thecas librorum. Alludit ad Asinæ cognomen, ut & in sequentibus.

Ferus.) Præceps, inurbanus, stupidus.

Impingas.) Solent asini grave molestumque sibi onus excutere, & in terram impingere.

Asinæque paternum, &c.) Pater Vinnii *Asina*, hinc Vinnius *Asella* cognomen habuere.

10. *Viribus uteris per clivos.*) Viriliter ac strenue ascendes superabisque ardua loca urbis septem collibus inædificatæ, ut ad ædes Augusti pervenias in monte Palatino constitutas.

Lamas.) Fluvii fossas, vel majores lacunas aquam pluviam continentes. *ἀπὸ τῦ λαιμῦ*, quæ vorago viarum est, seu fossæ fluviorum. Hinc quoque dictæ sunt lamiæ puerorum voratrices. Hæc vet. inter. Alii tamen aliter de istis. Ennius

Silvarum saltus, latebras, lamasque lutosas.

11. *Victor propositi simul ac, &c.*) Cum propositum finem adeptus eris, ac perveneris ad Augusti palatium.

Sic positum servabis onus: ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum;
Ut vinosa glomos furtivæ Pyrrhia lanæ:
Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quæ possunt oculos auresque morari
Cæsaris: oratus multâ prece, nitere porro.
Vade, vale: cave ne titubes, mandataque frangas.

INTERPRETATIO.

tendis, hunc in modum fasciculum pones; ne sub brachio codices meos *deferas, ut agrestis agnum; ut bibax Pyrrhia sphærulas lanæ furto ablatæ, ut plebeius conviva soleas ac pileum.* Præterea *ne obvio cuique effutias, te magno labore portasse carmina oculos & aures Augusti oblectare idonea. Etiam atque etiam rogatus perge ultra. Ito, vale: ne vacilles, aut præceptorum* quidquam *prætermittas.*

ANNOTATIONES.

12. *Sic positum servabis onus, &c.*) Decenti aptoque gestu libros defer in manibus, non autem sub brachio.

Pyrrhia.) Nomen ast ancillæ, in fabula quadam Titinii: quæ furata lanæ glomos ita gestavit, ut deprehensa sit. Ita vet. Schol.

15. *Ut cum pileolo soleas.*) Ut vicinus ex eadem tribu ad cœnem invitatus pileolum ac soleas portat, indeque reportat, nempe tenens sub axilla. Ex isto loco patet, pileolum habuissa veteres conviviis proprium ac peculiarem: qualem etiamnum plerique nostrates interdum assumunt inter epulandum, velut aptiorem, leviorem, commodiorem. De *soleis* dixi ad Satiram 8. lib. 2.

18. *Oratus multa prece nitere porro.*) A me toties rogatus, o Vinni, diligenter ac sedulo exequere & perfice quod præcepi. Alii sic: Etsi forte curiosus quispiam oret te percuncteturque, quid rei sit propter quam veneris; ne immorare, ne obsequere; imo abi quamprimum.

19. *Cava ne titubas, &c.*) Constanter age: quæcunque vero docui te sæpe verbo, & nunc scripto hoc, accurate observa.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

Illum reprehendit, quod habitationem urbis desideret.

Villice silvarum & mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos solitum Barjam dimittere patres;

Cer-

INTERPRETATIO.

O *Procurator nemorum & prædii me mihi restituentis, quod tu spernis, quinque* licet *familiis habitatum, & probos quinque senes Barjam mittere*

ANNOTATIONES.

1. *Villice silvarum, &c.*) Hujus Epistolæ argumentum convenit cum septima & decimâ, at diverse tractatur.

Villice.) Villæ custos, aliisque servis sibi subditis agrorum colendorum opus dispensans. Varro lib. 1. de re rustic. cap. 11. *Villicus agri colendi causâ constitutus; appellatusque a villa, quod ab eo in eam convebuntur fructus, & avebuntur cum veneunt.*

Mihi me reddentis.) Urbanæ scilicet occupationes me mihi præripiunt, inquit Poeta: at mihi me reddit ruris solitudo, otium, tranquillitas; ubi memetipso frui videor, ac meus esse: nam Romæ sum Mœcenatis & amicorum. Vide supra Epist. 7.

Agelli.) Is situs erat ultra Tibur, ad octavum ab urbe lapidem in via Valeriâ. Postea Epist. 16.

2. *Habitatum quinque focis.*) Amplum satis & sufficientem ad habitationem quinque familiarum, servilium nempe.

3. *Quinque bonos solitum, &c.*) Bonos homines ætatis provectæ, quinque familiarum capita; servos frugi; qui Barjam mittebantur ad nundinas, venalesque fructus eo convehebant. Varro ante cit. Alii interpretantur homines grandes

Certemus, spinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro, & melior sit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas & cura moratur
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter; tamen istuc mens animusque
Fert, & amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum.
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique;
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacitâ prece rura petebas:
Nunc urbem, & ludos, & balnea villicus optas.
Me constare mihi scis; & discedere tristem,
Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur: eo disconvenit inter
Meque & te: nam quæ deserta & inhospita tesqua
Credis, amœna vocat mecum qui sentit; & odit

Quæ

INTERPRETATIO.

consuetum; contendamus utrum ego diligentius ex *animo* meo *vepres evellam, an tu* ex *agro*; atque *utrum plus valeat Horatius, an ejus prædium. Etsi me* Romæ *detinet caritas & amor Lamiæ fratrem desiderantis, & sic eum* morte *præreptum dolentis, ut nihil solatii admittat; attamen eo me impellit mens & animus, & exoptat frangere repagula spatiari impedientia. Ego felicem appello degentem ruri; tu* contra *in urbe commorantem. Scilicet qui alienam conditionem cupit, propriam odit. Fatuus uterque improbe criminatur locum innoxium.* Imo *accusandus est animus, qui se nunquam deserit. Tu vile mancipium secretis votis rus exoptabas: Jam* vero *procurans villam expetis civitatem, & spectacula, & balneæ. Me constantem esse nosti, ac mæstum abire, quoties molesta negotia Romam revocant. Haud iisdem* rebus *delectamur: hinc ego tuque dissentimus. Etenim quæ deserta, aspera, & inhabitabilia* loca *vocas, ea grata putat quisquis mecum sentit; & aversatur*

ANNOTATIONES.

des natu mitti solitos ad lites in Barjæ dirimendas: imo & Senatores Romam interdum accitos. Verum auscultandus magis Theod. Marcilius sic scribens in hunc Horatii locum: *Non injucunda stultitia est narrantium hic de quinque Senatoribus, & quasi Patribus conscriptis, qui ex Horatii agello Barjam venientes de summa Sabinorum Rep. deliberent.*

Barjam.) Al. *Varjam*: oppidum Sabinorum ad fluvium Anienem.

4. *Certemus spinas, &c.*) Videamus an tu diligentius agrum colas, an ego animum: utrum ego studiosius curas mentem pungentes resecem, quam tu vepres herbasque inutiles noxiasque ex agro evellas.

5. *Melior sit Horatius, an res.*) Ego certe melior, inquit Horatius, quia memet excolere studeo: res vero deterior; quia parum curas & colis, o villice, quam fastidis.

6. *Me quamvis Lamiæ, &c.*) Quanquam ego Romæ detineor, & validissimo amoris in Lamiam vinculo constringor; mens mea tamen quærit evadere, perpetuoque tendit rus & in villam.

Lamiæ pietas.) Vide lib. 3. Od. 17.

8. *Istuc.*) In agrum meum Sabinum unde tu in urbem redire perperam cupis.

9. *Amat spatiis obstantia, &c.*) Hinc sæpius impedimenta quælibet excutio, frango, transilio; ut libertate, otio, meque ipso fruar apud villam meam; ac spatier tantillum, animumque reficiam urbani tumultûs pertæsum.

Claustra.) Metaph. a circo, in quo certis claustris detinebantur equi, donec liceret signo dato apertoque stadio decurrere.

12. *Locum immeritum causatur inique.*) Nec enim locus animi est causa inquieti; sed ipse animus parum sanus haud quiescit ubi maxime quietus esse deberet.

13. *Qui se non effugit.*) Adeoque secum defert semper fomitem perturbationum, quocunque migret, & quamvis loca mutet. Vide lib. 2. Od. 16. v. 20.

14. *Mediastinus.*) Servus in medio stans ad vilissima quæque ministeria paratus. Quod mox dicitur *optare balnea*, favet iis qui *mediastinum* appellari volunt, quod mediis in balneis, seu in medio lavantium stet ad quæque servitia promptus: quamquam illud *stinus* mera videtur esse productio vocis, ut in *clandestinus*.

19. *Tesqua.*) Loca semota, edita, aspera,

 agre-

Quæ tu pulcra vocas: fornix tibi & uncta popina
Incutiunt urbis desiderium, video; & quod
Angulus iste feret piper, & thus ocyus uvâ:
Nec vicina subest vinum præbere taberna
Quæ possit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
Ad strepitum salias terræ gravis: & tamen urges
Jam pridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, & strictis frondibus exples.
Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multâ mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togæ, nitidique capilli;
Quem scis immunem Cynaræ placuisse rapaci;
Quem bibulum liquidi mediâ de luce Falerni;
Cœna brevis juvat, & prope rivum somnus in herba.
Nec lusisse pudet; sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro morsuque venenat:

Ri-

INTERPRETATIO.

quæ tu jucunda existimas. Tibi ganea & lautæ popinæ injiciunt cupiditatem urbis, scio; & quod hic agellus producet thus & piper citius quam *uvas: nec prope adeſt taberna, quæ vinum tibi suppeditet; neque meretrix tibicina, cujus ad cantum saltes terram graviter* pulsans*: ac nihilominus exerces agros dudum incultos; & curas bovem otiosum saturasque foliis decuſſis. Porro desidis laborem auget rivus, si pluvia decidat, constipato aggere probibendus ne expositum devastet pratum. Disce modo quid consentire nos impediat.* Me *quem* olim *subtiles vestes & crines uncti delectavere, quem nosti absque muneribus fuisse dilectum Cynaræ avaræ, & a meridie Falernum potasse, delectat* modo *frugalis cœna, & somnus in gramine juxta rivum.* Neque vero jam *pudet nugatum fuisse, sed nugas non abdicare. Ibi mea bona invidis oculis nemo diminuit, nec secretis inimicitiis & dicteriis depravat:*

ANNOTATIONES.

agrestia, inculta, suo situ ac silentio horrorem sacrum incutientia; hincque peragendis mysteriis vel captandis auguriis apta & consecrata. Proinde quidam scribunt *tesca*, quasi *tuesca*, a tuendis sacris. Varro 6. de Ling. Lat. Fest loca densam umbram facientia esse *tesqua*, ait Scaliger.

23. *Angulus iste.*) Exiguus iste meus ager Sabinus.

Feret piper &c.) Adunaton.

25. *Meretrix tibicina.*) Ut plurimum tibicinas fuisse meretrices alibi notavimus.

26. *Terræ gravis.*) Saltatione seu tripudiatione rudi, agresti, rusticâ, inconcinnâ. Vide lib. 3. Od. 18.

Et tamen urges.) Ironice, negligebat enim villicus iste fastidiosus hæc quæ hic enumerantur sane ad villæ procurationem facienda.

28. *Disjunctum.*) Jugo solutum, ab altero bove compare suo dejunctum.

29. *Addit opus pigro rivus, &c.*) Longe profecto major est opera laborque in moliendo novo aggere per torrentem aquam destructo, quam fuisset in vetere muniendo & constipando. Quod si facere pigeat, rivus imbribus repentinis auctus eluvione suâ & exundatione proximum prasum devastabit.

32. *Tenues togæ, &c.*) Juvenili ætati convenientes.

33. *Cynaræ.*) De ea lib. 3. Od. 13. & lib. 4. Od. 1.

Rapaci.) Quasi vorago est meretrix, ut dictum est in Sat. 2. lib. 1.

34. *Quem bibulum, &c.*) Quem optimi vini appetentem scis intemperanter compotasse a meridie in multam noctem. Luxuriosi hoc faciebant: contra sobrii non ante horam tertiam, aut etiam serius, cœnam adibant.

36. *Non incidere ludum.*) Finis enim aliquando ponendus insaniæ juvenili. Juvenal. Sat. 8. v. 165.

. . . . . *breve sit quod turpiter audes.*

37. *Non istic obliquo.*) Rure in Sabinis nemo mihi invidet, aut maledicit, aut nocere conatur. Imo vicini gaudent cernentes me tractantem rustica instrumenta, ligone moventem cespites, protrudentem saxa, &c.

Rident vicini glebas & saxa moventem.
Cum servis urbana diaria rodere mavis.
Horum tu in numerum voto ruis. Invidet usum
Lignorum & pecoris tibi calo argutus & horti.
Optat ephippia bos piger: optat arare caballus.
Quam scit uterque, libens censebo exerceat artem.

INTERPRETATIO.

vicini autem *approbant verſantem glebas & lapides. Tu cum mancipiis urbana diaria comedere expetis. His adjungi vehementer exoptas.* Atqui *verſutus calo tibi invidet usum lignorum & pecudum & hortuli.* Sic *bos iners ephippia, equus aratrum deſiderat.* Ego vero *edicam*, ut *quiſque ultro colat artem quam novit.*

ANNOTATIONES.

40. *Cum servis urbana, &c.*) Tu abundanti victu dudum potitus, quasi magister in villa meâ aliis servis imperans, honestæ hujus præfecturæ jam pertæsus, optas Romæ esse, ibique tenuiter victitare e dimenso in quamque diem cibo, qualis in urbe servis attribui solet. Vide J. Lips. Elect. lib. 2. cap. 15. Cœl. Rhodig. l. 7. cap. 31. & lib. 25. cap. 17. & seq.

41. *Invidet usum lignorum, &c.*) Tu servis urbanis ascribi & annumerari gestis. Contra urbanus *calo*, qui foras it lignatum &c. *tibi invidet usum* & facilitatem habendi ligna, pecudes, olera. Adeoque alienam quisque conditionem diligit, suam odit: quia suæ persentit incommoda, non autem alienæ.

42. *Calo.*) Græci lignum κᾶλον dicunt: hinc servus lignis quærendis & subministrandis deputatus, dictus *calo* quasi *lignarius*, seu lignator; quo præcipue vocabulo intelligi solet militum servus, iis præbens & portans ligna seu ligneas clavas. Fest. Pomp. Non. Marcell. Latinam vero assignat originem Servius, in Æneid. 7. ita scribens: *calas dicebant majores nostri fustes, quos portabant sequentes dominos ad bellum: unde & calones dicti.* Lucil. *Scinde puer calam, ut caleas*; id est; serve, frange fustem, seu lignum, fac focum, accende ignem.

43. *Optat ephippia bos.*) Proverb. in eos qui sui muneris officia & onus impatienter ferunt, aliena vero temere appetunt.

Ephippia.) ἐφίππιον, stratum sive sella equi, apud Xenophontem.

44. *Quam scit uterque, &c.*) Quæ cum ita sint, & cum suo quemque muneri incumbere expediat, villicus rus colat: calo maneat in urbe, &c. Cic. Tusc. 1. num. 41. *bene Græcorum proverbio dicitur:*

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

Digitized by Google

EPISTOLA XV.

AD NUMONIUM VALAM.

Percunctatur de Velia & Salerno, deque rebus ad jucunde vivendum idoneis.

QUÆ sit hyems Veliæ, quod cœlum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, & qualis via (nam mihi Bajas
Musa supervacuas Antonius, & tamen illis
Me facit invisum, gelidâ cum perluor undâ
Per medium frigus. Sane myrteta relinqui,
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit, invidus ægris,
Qui caput & stomachum supponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosque petunt & frigida rura.

Mu-

INTERPRETATIO.

O *Vala, tuum est nobis perscribere, nostrum* vero *tibi credere* perscribenti: *qualis sit hyems apud Veliam; qualis aer apud Salernum: quales homines* utriusque *regionis; & quæ via: Etenim Antonius Musa Bajas haud mihi utiles* esse dicit; *me vero illis efficit odiosum, quando frigidâ aquâ perfundor rigente frigore. Certe deseri myrteta, & posthabere* aquas *sulfuratas existimatas sanare morbum nervos præpedientem, dolet oppidum invidens ægrotis qui non verentur caput & pectus subjicere aquis Clusinis, perguntque Gabios & in frigidas regiones.*

ANNOTATIONES.

1. *Quæ sit hyems, &c.*) Consilio medici profecturus Veliam & Salernum Horatius, lippitudinis curandæ causâ; significat quærere se pariter salubritatem atque delicias.

Veliæ.) Lucaniæ oppidum est maritimum, olim *Helia*, Plin. lib. 3 cap. 5. Virg. Æneid. 6.

Portusque require Velinos.

Vide Gell. lib. 10. cap. 16.

Quod cœlum.) Interrogat quæ sit temperies aeris, & quæ hyemis asperitas illic ubi hyematurus erat.

Vala.) Is dicebatur C. Numonius Vala, aut Vaala.

Salerni.) Urbs est Lucaniæ, ad Tyrrheni maris littus, dicta a copiâ salis: portum satis capacem etiamnum ostendat.

2. *Bajas.*) Vide lib. 2. Od. 18.

3. *Musa.*) Antonius Musa medicâ arte clarus, ex quo Augustum ancipiti morbo laborantem sanavarat; ab eo non tantum ingenti pecuniâ donatus, sed & statuâ juxta signum Æsculapii erectâ: nec non ipsi quamvis liberto, imo & quibuscunque medendi artem professis concesso jure annuli aurei. Dio lib. 53. Sueton. Octav. cap. 59. & 81.

Supervacuas.) Acriori pituitæ in oculos defluxu vehementer affectus Poeta noster solebat proficisci Bajas ad lavacra calida: Verum Ant. Musa contrariis utendum remediis auctor fuit, jussitque ablutiones quærere frigidas, quibus defluens humor retunderetur. Pari scilicet modo Augustum calidis frustra usum ille frigidis curaverat. Plin. lib. 29. c. 1. *Antonius Musa Augustum contrariâ medicinâ gravi periculo exemerat.* Sueton. cit. cap. 81. Octav. *distillationibus jocinore vitiato ad desperationem redactus, contrariam & ancipitem rationem medendi necessario subiit: quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus, auctore Antonio Musa.*

5. *Myrteta.*) Amœna loca myrtis consita apud Bajas.

6. *Dictaque cessantem nervis elidere morbum sulphura.*) Sulphuratas aquas ibidem scaturientes non longe ab Averno lacu, quibus curari dicitur morbus articularis, *cessare* faciens *nervos*, id est præpediens usum & motum articulorum atque nervorum.

7. *Vicus gemit.*) Bajani indignantur contemni suos fontes toto orbe celebres, suasque myrtos relinqui. Plin. l. 31. c. 2. *Emicant benigne & passim in plurimis terris aquæ, alibi calidæ, alibi frigidæ, alibi unctæ ... alibi tepidæ, auxilia morborum conferentes ... nusquam tamen largius quam in Bajano sinu, nec pluribus auxiliandi generibus; aliæ sulphuris, aliæ aluminis, aliæ salis, aliæ nitri, aliæ bituminis, nonnullæ etiam acidâ salsave misturâ ... nervis prosunt, pedibusque, &c.*

8. *Qui caput & stomachum supponere.*) Ex ægris enim alii medicantes illas aquas bibunt, alii in iis lavantur, alii partes affectas v.g. caput, ventriculum, renes, stillicidiis aquam ejusmodi affundentibus supponunt una hora per dies aliquot.

9. *Fontibus Clusinis, &c.*) Aquis frigidis ad Clusium Etruriæ oppidum.

Digitized by Google

Mutandus locus est, & diversoria nota
Præteragendus equus: quo tendis? non mihi Cumas
Est iter, aut Bajas, lævâ stomachosus habenâ
Dicet eques; sed equi frænato est auris in ore.)
Major utrum populum frumenti copia pascat,
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Dulcis aquæ: nam vina nihil moror illius oræ.
Rure meo possum quidvis perferre patique.
Ad mare cum veni, generosum & lene requiro;
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.
Tractus uter plures lepores, uter educet apros:
Utra magis pisces & echinos æquora celent;
Pinguis ut inde domum possim Phæaxque reverti;

Scri-

INTERPRETATIO.

Itaque *locum mutare oportet, equumque agere ultra diversoria cognita. Quo pergis? haud Cumas vel Bajas contendo: inquiet iracundus eques frænum ad lævam* torquens. *Verumenim auricula est in ore frænato equi. Uter populus majore tritici abundantiâ nutriatur: an pluvias collectas potent, an aquas dulces e fontibus perpetuo manantibus. Etenim sperno vina istius regionis.* In *villâ* quidem *meâ quodlibet valeo tolerare ac sustinere:* at *cum deveni ad mare, desidero* vinum *generosum ac lene, quod pellat sollicitudines: quod in venas fluens ingentem fiduciam meæ menti conferat, quod verba suppeditet, quod me juvenem gratum reddat Lucanæ meretrici. Utra regio plures lepores, utra apros alat: utrum mare meliores pisces & echinos habeat: ut illinc domum redire queam obesus & Phæax.*

ANNOTATIONES.

Gabiosque petunt.) Urbs ista Latii, in viâ Prænestinâ, fere media Romam inter & Præneste. Virgil. Æneid. 7.

*..... quique arva Gabinæ
Junonis, gelidumque Anienem, & roscida rivis.*

Illic vero salubres aquas fuisse, testatur Strabo lib. 5. *Per hanc planitiem Anio decurrit; & aqua frigida dictæ Albulæ multis e fontibus manans varios ad morbos tum bibentibus salutares, tum sedentibus infusa.*

10. *Mutandus locus est.*) Jubente medico relinquendæ sunt Bajanæ deliciæ, pergendumque Veliam aut Salernum, ut lippientibus oculis mederi possim. Plin. cit. l. 31. cap. 2. *Capiti, auribusque privatim medentur, oculis vero Ciceroniana aqua... In Ænariâ insulâ calculosis... Idem contingit in Velino lacu potantibus, &c.*

11. *Quo tendis?*) Verba sunt Horatii ad equum suum.

Cumas.) Urbs est Campaniæ maritima, antro Sibyllæ celebrata, Bajis proxima.

12. *Lævâ stomachosus habenâ.*) Neapolim indeque Veliam aut Salernum euntibus ad dexteram sunt Bajæ: avertendo igitur equo flectenda erat ad sinistram habena.

13. *Equi frænato est auris in ore.*) Equus non verbis sed fræno docetur percipitque quo sit eundum.

14. *Major utrum populum, &c.*) Repetendus hic & passim versus 25. *Scribere te nobis ... ... par est,* scilicet, *major utrum populum, &c.* Adverte ergo, Lector, hyperbaton longissimum.

Utrum populum.) An Veliensem, an Salerninum.

15. *Collectosne imbres.*) In cisternis.

18. *Ad mare cum veni.*) Ad aliquam urbem maritimam.

19. *Quod curas abigat, &c.*) Vide lib. 1. Od. 18. &c.

20. *Animumque.*) Vini calor spiritus vitales excitat accenditque, hincque animum pariter.

Quod verba ministret.) Epist. 5.

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

21. *Commendet amicæ.*) Hilarem & facetum præstando. Apage hinc aliam interpretationem.

22. *Tractus uter.*) Velinus, an Salerninus.

23. *Echinos.*) De his lib. 2. Sat. 4.

24. *Pinguis ut inde, &c.*) Ut ex istis regionibus possim redire non solum oculis sanus, sed & toto corpore nitidus, pinguis, & bene curatâ cute. Gall. *gros & gras, dans l' enbonpoint.*

Phæax.) Instar Phæacum: de quibus supra Epist. 2. v. 29.

Digitized by Google

Scribere te nobis, tibi nos accredere par est.
Mænius ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumptis, urbanus cœpit haberi;
Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret;
Impransus non qui civem dignosceret hoste;
Quælibet in quemvis opprobria fingere sævus;
Pernicies, & tempestas, barathrumque macelli;
Quidquid quæsierat, ventri donabat avaro.
Hic ubi nequitiæ fautoribus & timidis nil
Aut paulum abstulerat, patinas cœnabat omasi
Vilis & agnini, tribus ursis quod satis esset.
Scilicet ut ventres lamnâ candente nepotum
Diceret urendos correctus. Mænius idem
Quidquid erat nactus prædæ majoris, ubi omne
Verterat in fumum & cinerem; Non hercule miror,
Ajebat, si qui comedunt bona, cum sit obeso

Nil

INTERPRETATIO.

Quemadmodum Mænius patrimonio devorato facetum se exhibuit: parasitus ille vagabundus, cui certa non esses culina; qui famelicus civem ab *hoste non distingueret; in quemlibet* vero *contumelias quasque dirus confingeret; damnum, procella, & gurges macelli, quodcunque lucratus erat ventri avido largiebatur.* Porro *iste cum parum aut nihil obtinuerat a luxuriæ patronis & formidolosis, cœnabat e lance plenâ vervecinis extis crassioribus quantum sufficeret tribus ursis.* Adeo *nimirum ut emendatus assereret helluonum ventres ardente laminâ esse inurendos. Ipse Mænius cum in fumum & favillam redegisset si quid opimum captaverat, dicere* erat solitus: *Haud equidem miror si nonnulli facultates absumant, quandoquidem*

ANNOTATIONES.

25. *Accredere.*) Hac etiam voce utitur Lucretius lib. 3.

Facile hec accredere possis.

26. *Mænius ut, &c.*) Fab. Mænius Pantolabus, gurges & vorax, de quo jam antea non semel. l. 1. Sat. 3. Hic nonnulli dividunt, alteramque Epistolam faciunt, sed perperam. Deinceps enim explicat Horatius quod supra dixit v. 17. & seq.

27. *Urbanus.*) Lepidus, festivus, ut ad mensas divitum facile admitteretur.

28. *Scurra vagus.*) Modo huc, modo illuc cœnam mendicans & captans per facetias.

Præsepe.) Metaph. Est enim propric locus præseptus, in quo pecudes stabulantur: & per synecd. linter in quo pabulum jumentis apponitur

29. *Impransus.*) Theod. Marcilius interpretatur, bene pransus, satur, temulentus.

30. *Quælibet in quemvis, &c.*) Qui fame quasi furore quodam percitus omnes obvios impetebat, maledico dente carpebat, probris incessebat.

31. *Pernicies & tempestas, &c.*) Universa macelli edulia abradens, rapiens, vastans, quasi tempestas; & absorbens, quasi vorago & βάραθρον.

33. *Ubi nequitiæ fautoribus, &c.*) Mænius iste cum nihil fuerat venatus apud divites luxuriam suam fovere & alere solitos, eique faventes, utpote similiter luxuriosos.

Timidis.) Avaris, sumptum facere timentibus: vel scurrilem nequitiam & maledicentiam reformidantibus; qui cibos interdum offerebant, ne dicteriis ejus lancinarentur.

34. *Patinas cœnabat omasi.*) Vili qualibet esca contentus domi cœnabat. Quid. leg. *tabulas*, ut sit *tabula* lancis genus planum.

Omasi.) Crassior ventriculi pars adipata. Gall. *des trippes, des fressures.* Al. caro bubula pinguior.

35. *Agnini.*) Al. *agnina*, sup. carnis.

Ursis.) Quod animal ingens & vorax.

36. *Scilicet ut ventres, &c.*) Mænius vili cibo expletus domi, *correctus*, & agnoscens naturam haud egere lautioribus alimentis, luxuriam ipse ultro damnans ajebat, luxuriosos esse disperdendos. Vel, *correctus*, eruditus propriâ experientiâ & egestate, quam sibi per luxuriosum victum conflaverat.

37. *Correctus. Mænius idem.*) Quidam leg. *correptus Bestius: idem quisquid &c.* hoc sensus: Bestius avarus a Mænio luxurioso sordidæ parcitatis accusatus & acriter *correptus*, præ ira & indignatione dicebat, *urendos nepotum ventres laminâ candente.* Bestii avaritiam carpit Pers. Sat. 6.

Mænius idem quidquid, &c.) Ille qui domi tenui victu contentus erat, quando lautiores nactus dapes deglutierat, exquisito sapore affectus ajebat: haud miror quod opes absument aliqui, ut delicatiora comedant obsonia.

Digitized by Google

Nil melius turdo, nil vulvâ pulchrius amplâ.
Nimirum hic ego sum: nam tuta & parvula laudo,
Cum res deficiunt; satis inter vilia fortis.
Verum, ubi quid melius contingit & unctius, idem
Vos sapere, & solos ajo bene vivere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

INTERPRETATIO.

nihil jucundius est pingui turdo, nihil suavius prægrandi vulvâ. Talis nempe sum ego; quippe laudo secura & exigua, quando opes desunt, sat constans inter parva. At quando præstantius aliquid & lautius nactus sum, tum *ipse vos dico sapere & solos beatos esse, qui habetis opes bonis prædiis stabilitas.*

ANNOTATIONES.

41. *Obeso nil melius turdo.*) Martial. lib. 13. Epigr. 92. inter aves turdo primam saporis gloriam adjudicat. Pers. Sat. 6. v. 24.

tenuem solers turdorum nosse salivam.

Nempe Romæ catillones erant subtilis adeo palati, ut gustu dignoscerent turdorum sapores varios, an silvestres, an ex aviario, an mares, an feminæ. Vide supra l. 1. Sat. 5. & l. 2. Sat. 2.

Vulvâ.) Jucundam palato & maxime delicatam primiparæ suis vulvam, testatur Plin. l. 8. c. 51. & lib. 11. cap. 37. Martial. l. 13. Epigr. 56.

Me materna gravi de sue vulva tapit.

42. *Hic ego sum.*) Mænio similis sum, parvo & vili contentus, cum desunt meliora: quando vero suppetunt lautiora, hæc sane haud sperno, imo collaudo: & quibus opes atque istæ deliciæ adsunt beatos censeo & prædico.

46. *Quorum conspicitur nitidis fundata pecunia villis.*) Censum habentes fundo certo stabilitum, villam proventus certos referentem, *opes fundatas atque optime constitutas*; ut ait Cic. pro Rabirio. Idem pro Domo; *fundatissimæ familiæ ruina.*

EPISTOLA XVI.

AD. QUINCTIUM.

Descriptio villæ Horatianæ. Quis dicendus vir bonus?

Ne percunćteris, fundus meus, optime Quinćti,
Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivæ,
Pomisne & pratis, an amićtâ vitibus ulmo:
Scribetur tibi forma loquaciter, & situs agri.
Continui montes, nisi dissocientur opacâ
Valle; sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
Lævum discedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid, si rubicunda benigne
Corna vepres & pruna ferant? si quercus & ilex
Multâ fruge pecus, multâ dominum juvet umbrâ?
Dicas addućtum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hæ latebræ dulces, etiam (si credis) amœnæ,
Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.
Tu rećte vivis, si curas esse quod audis.

Ja-

INTERPRETATIO.

Ne quæras, o bone Quinćti, utrum ager meus dominum frugibus nutriat, an baccis oleæ ditet, an frućtibus, an vitibus ulmo circumdatis; en tibi verbose describam speciem & situm prædii mei. *Perpetui* sunt *colles, nisi* quod *separantur valle umbrosâ, ita ut sol oriens aspiciat latus dextrum, abeunte* vero *curru decedens tepefaciat sinistrum. Temperatum* cœlum *laudaveris. Porro sentes producunt affatim rubra corna & pruna: quercus & ilices glandem plurimam pecoribus, & densam umbram hero suppeditant. Diceres Tarentum prope advectum florere. Interluit quoque fons aptus nomen rivo tribuere, quo neque frigidior nec limpidior Hebrus Thraciam irrigat; capiti male affećto, pariter & ventri saluber. Grata hæc latibula, quin & si fidem habes, jucunda sanum tibi me faciunt mense Septembri. Tu rećte vivis, si studes esse qualis diceris.*

ANNOTATIONES.

1. *Ne percunćteris.*) Per insinuationem agrum suum describit Poeta: Deinde quis vere sit vir bonus explicat: ubi Quinćtium notat velut adulatoribus nimis credulum.

Quinćti.) Is videtur esse Quinćtius Hirpinus, cui est inscripta Ode 11. lib. 2.

5. *Continui montes, &c.*) Situs ille saluberrimus, vallis amœna ventis orientalibus & occidentalibus exposita, a meridie vero & septentrione duobus collibus defensa: quæ porro temperatâ fruatur aurâ, & fonte irrigetur, cujus aquæ infirmo capiti alvoque medeantur.

6. *Valle.*) Hæc *Ustica* dicebatur, ut volunt quidam. Cruquius vero opinatur nomen hoc fuisse potius propinqui montis, cui ex adverso immineret Lucretilis mons, de quo Lib. 1. Od. 17.

11. *Tarentum.*) Urbem prorsus jucundam & voluptariam, quam sæpius commendat Horatius. Lib. 1. Od. 28. Lib. 2. Od. 6. L. 3. Od. 5.

12. *Fons etiam rivo.*) Blandusia nempe fons in finibus Sabinorum apud Mandelam pagum. De illo lib. 3. Od. 13. *rivus* autem *Digentia* vocabatur, atque in Tiberim defluebat per Farfarum flu. & Vacunæ fanum. Vide postea Ep. 18. vers. 104.

Dare nomen idoneus.) Tam abundantes aquas ei rivo præbens, ut inter fluvios Sabinorum Digentia numeretur & nominetur.

13. *Thracam.*) Vide lib. 1. Od. 25.

Hebrus.) Ingens Thraciæ fluvius, de quo jam supra Epist. 3. & cit. Od. 25. lib. 1.

15. *Hæ latebræ dulces, &c.*) Autumno ineunte secedens in hanc villam meam, a morbis tunc frequentibus me vindico. Juvenalis *letbiferum Autumnum* dicit, Sat. 4. v. 56. ex Hippoc. & Galen. Id. Sat. 6. v. 516.

.... metuique jubet Septembris & Austri Adventum.

17. *Tu rećte vivis, &c.*) Cic. Offic. 2. n. 43. *Præclare Socrates hanc viam ad gloriam proximam*

Digitized by Google

Jactamus jampridem omnis te Roma beatum.
Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,
Neve putes alium sapiente bonoque beatum:
Neu si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terrâ pugnata marique
Dicat, & his verbis vacuas permulceat aures:
Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo, qui consulit & tibi & urbi,
Juppiter: Augusti laudes agnoscere possis?
Cum pateris sapiens emendatusque vocari,
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? Nempe
Vir bonus & prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras si volet auferet: ut si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,

Con-

INTERPRETATIO.

Te felicem dudum prædicamus omnes Romani. At metuo ne aliis de te plus credas quam tibimetipsi: neve existimes felicem diversum a *probo & sapiente; ac, si te sanum & bene habentem dicat populus, ne secretam febrem celes circa horam cœnæ, usquequo tremulæ fiant manus unctæ. Improba verecundia abscondit ulcera fatuorum putrida. Si aliquis narret certamina terrâ marique a te confecta, atque aures* tuas *patentes deliniat isto sermone:* Utinam *Jupiter qui te urbemque diligit, incertum* semper *teneat, utrum populus te magis exoptet incolumem, an tu populum: numquid discernere poteris Augusti laudationem? Quando* vero *sinis* te *appellari sapientem & perfectum, quæso dic, an respondes* huic *tuæ appellationi? Scilicet ego probus & sapiens vocari gaudeo, & tu* similiter. Verum *qui hodie tribuit istud* elogium, *ipse cras eripiet, si lubet; & quasi immerito honorem detulerit, adimet. Depone, ait* populus, quod *meum est. Depono, at mæstus abeo. Si* autem *ipse furem me aut impudicum vocet,*

ANNOTATIONES.

mam & quasi compendiariam dicebat esse, si quis id ageret ut qualis haberi vellet, talis esset.

19. *Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas.*) Imitatus Persius Sat. 4. v. 46.

. . . . . Egregium cum me vicinia dicat,
Non credam?

21. *Neu si te populus, &c.*) Pers. mox. cit.

Nequicquam populo bibulas donaveris aures.
Respue quod non es: tollat sua munera cerdo.
Tecum habita; & noris quam sit tibi curta supellex.

22. *Occultam febrem dissimules, &c.*) Vereor ne vitia tibi certe non obscura dissimules & tegas, donec ea ipse prodas incautus, aut vitioso quopiam impetu abreptus, & patefactus qualis es: sicut æger edendi appetens asserit se non tentari febre, nec a cibo temperat; donec ipsa se prodat febris, edentisque manus reddat tremulas. Persius Sat. 3. v. 100.

Sed tremor inter vina subit, calidumque triental
Excutit e manibus: dentes crepuere retecti:
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.

24. *Stultorum incurata pudor, &c.*) Stulti sua vitia non curant emendare, sed curant abscondere, per malum pudorem.

26. *Vacuas permulceat aures.*) Adulationibus gaudentes, & adulatoribus semper apertas.

27. *Tene magis salvum, &c.*) Hi duo versus vel a Varo aliove Poeta in laudem Augusti scripti fuerant, ac velut noti hic referuntur; vel ab ipso Horatio facti sub tertia personâ adhibentur.

29. *Augusti laudes agnoscere possis?*) An tibi stulte attribues quod ad Augustum noscitur pertinere: an cognosces non ad te, sed ad ipsum scriptas eas laudes?

30. *Emendatus.*) Vitiis carens.

31. *Nomine.*) Pro, *nomini*: ut bene observat Marcilius.

32. *Nempe vir bonus, &c.*) Responsio est Quinctii, quam mox Horatius refellit.

Delector ego, ac tu.) Cic. Philipp. 1. n. 57. *levis est animi lucem splendoremque fugientis, veram gloriam, quæ fructus veræ est virtutis, repudiare.*

33. *Qui dedit hoc hodie, cras, &c.*) Populus nempe inconstans & levis. Verum ut bonus & sapiens talis est, quamvis a populo non dicatur; sic qui non est, talis non fit, licet dicatur.

Contendat laqueo collum pressisse paternum,
Mordear opprobriis falsis, mutemque colores?
Falsus honor juvat, & mendax infamia terret,
Quem, nisi mendosum & mendacem? Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges juraque servat:
Quo multæ magnæque secantur judice lites:
Quo responsore, & quo caussæ teste tenentur.
Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota
Introrsum turpem, speciosum pelle decorâ.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat
Servus: Habes pretium, loris non ureris, aio.
Non hominem occidi: Non pasces in cruce corvos.
Sum bonus & frugi: Renuit, negat atque Sabellus.
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, & opertum milvius hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore.
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
Nam de mille fabæ modiis cum surripis unum,
Damnum est, non facinus mihi pacto lenius isto.

Vir

INTERPRETATIO.

vel patrem a me strangulatum asserat, an *percellar falsis* istis *criminationibus*, *aut expallescam? Inanis gloria delectat, & falsa contumelia exterret, et quem, nisi vitiosum & fallacem?* Age: *quis est vir probus? Quiedicta, qui leges & instituta majorum observat: quo judice dirimuntur plures & graves controversiæ: quo adstipulatore, quo testimonium perhibente, causæ obtinentur. At istum tuncta familia omnesque vicini cognoscunt intus flagitiosum*, quamvis *externâ specie honestum*. Verum enim vero *si mihi servus dicat; haud furatus sum, neque aufugi: respondebo; Mercedem tenes*, scilicet, *scuticis minime cæderis*. Si dicat; *Neminem interfeci: respondebo:* Bene est, *haud in patibulo corvis escam præbebis*. Dicat: *Probus sum & innocens: Venusinus refragatur & contradicit. Quippe lupus astutus foveam timet, accipiter autem pedicam invisam, & milvius uncum obtectum. Probi fugiunt peccatum* ob *studium virtutis. Tu* vero *non peccabis metu supplicii:* quod si *latere speres, fas & nefas attentabis. Enimvero quando e mille modiis fabarum unum furaris, injuria sic mihi* quidem, *at non culpa minor* vide-

ANNOTATIONES.

40. *Mendacem.*) Qui se exhibet alium quam sit, videlicet bonum & sapientem, cum sit turpis & stultus. Sunt qui legant *medicandum*, id est egentem medicaminibus Philosophiæ, ad mores formandos aut emendandos.

Vir bonus est quis?) Ex opinione & fatuâ vulgi sententiâ, quisquis videtur esse bonus, talis existimatur & prædicatur. Itaque per ironiam describitur qui falso bonus censetur. Plato 2. de Rep. *Si opinio & fama vim affert veritati, & penes eam est vitæ beatæ principatus,... ergo umbracula quædam & ficta virtutis ipsissis nobis est quærenda.*

46. *Nec furtum feci.*) Rem illustrat similitudine.

48. *Non pasces in cruce corvos.*) Non affigeris cruci, quod servile pridem erat supplicium; nec tuum cadaver ibi pendens corvis pabulum erit.

49. *Renuit, negat atque Sabellus.*) Ego Horatius contrarium assevero. Sabellis olim expulsis invecti sunt coloni Romani, ac Venusiam occuparunt. Vide lib. 2. Sat. 1. v. 36.

50. *Cautus enim, &c.*) Similitudine conglobatâ ostendit servum haud posse dici bonum, eo quod abstinet a peccando, metu pœnæ duntaxat.

52. *Oderunt peccare boni, &c.*) Bias dicebat: Non metûs, sed decori gratiâ abstinendum a peccato. Cic. 1. de Leg. *Si non ipso honesto movemur, ut viri boni simus, sed utilitate aliqua aut fructu; callidi sumus, non boni. Nam quid faciet in tenebris qui nihil timet nisi testem, vel Judicem?*

53. *Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.*) Clemens Alexandrinus præclare scribit, duo esse genera timoris: unum cui pudor junctus: quo timore bonum principem cives metuunt, & nos Deum timemus, & boni liberi parentes: alterum cui comes odium, quali afficiuntur servi erga dominos asperos.

56. *Damnum est, non facinus, &c.*) Legunt plerique

Est damnum levius, sed non facinus tamen: esto. quod nec stylum Horatianum sapit, nec reperitur in ulla vetere membranâ

Digitized by Google

Vir bonus, omne forum quem spectat & omne tribunal,
Quandocunque deos vel porco vel bove placat,
Jane pater clare, clare cum dixit, Apollo,
Labra movet metuens audiri: Pulcra Laverna,
Da mihi fallere: da justum sanctumque videri:
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.
Quî melior servo, quî liberior sit avarus,
In triviis fixum cum se demittit ob assem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoque: porro
Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat & obruitur re.
Vendere cum possis captivum, occidere noli.
Serviet utiliter: sine pascat durus, aretque;
Naviget, ac mediis hyemet mercator in undis;
Annonæ prosit, portet frumenta penusque.
Vir bonus & sapiens audebit dicere; Pentheu
Rector Thebarum, quid me perferre patique In-

INTERPRETATIO.

tur. Nempe *vir* ille *honestus, quem forum universum & omnia tribunalia venerantur, quoties diis sacrificat porcum aut bovem, postquam altâ* voce *pronuntiavit: Jane pater, vel, Phœbe; labia commovet audiri timens: Præclara Laverna, tribue mihi* ut *latere* possim; *concede* ut *existimer integer & innoxius: crimina caligine, dolos autem nubilo obvela.* Certe *haud intelligo qua ratione servo præstantior aut liberior sit avarus, quando in compitis se inclinat propter assem defixum. Etenim quisquis appetet etiam timebit. Qui vero inter metum vitam ducit,* hunc *liberum nunquam censebo. Amisit arma, stationem virtutis reliquit quicunque in opibus amplificandis laborat atque opprimitur. Quandoquidem servum licet venundare, cave ne interficias: utile ministerium exhibebit: permitte ut ærumnosus* greges *pascat,* agros *colat, navigationem exerceat, ac negotiando hyemem in medio mari traducat, annonam promoveat, triticum & obsonia convehat.* Tandem *vir probus & sapiens non verebitur* ita *loqui:* o *Pentheu rex Thebarum, quid me adiges innoxium*

ANNOTATIONES.

57. *Vir bonus, omne forum, &c.*) Vir iste bonus falso a te & a vulgo existimatus.

60. *Labra movet metuens, &c.*) Videri vult recta precari & orare ab Apolline vel Jano, sed revera improbus improba precatur. Pers. Sat. 2.

Mens bona, fama, fides; hæc clare, & ut audiat hospes.
Illa sibi introrsum & sub lingua immurmurat: O si
Ebullit patrui præclarum funus, &c.

Laverna.) Dea sub cujus tutela erant fures, hinc laverniones dicti. Nomen vel a λαβεῖν, *capere*, quasi *Laberna*, mutato b in v: vel a lavando, si *lavare* pro *furari*, veteres dixere: nam *levare* potius dixisse alii affirmant: quod si ita est, *Laverna* dicta est pro *Levarna*. Alii deducunt a λάφυρα, *spolia*, ut *Laverna* dicatur pro *Lapburna*: quod minus arridet. Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 16. sic scribit: *Laverna furum Dea, in cujus luco, ut impunita essent furta, prædam fures partiri, & rapacissimum quemque immolare tradiderunt.* Huic erat ædes sacra Romæ, & Lavernalis inde porta.

64. *In triviis fixum cum se demittit ob assem.*) Cum ad assem colligendum se inclinat, ac ludibrium subit puerorum, qui assem humi defigunt ad illudendum prætereuntibus. Pers. Sat. 5. v. 115.

Inque luto fixum possis transcendere nummum.

67. *Perdidit arma, &c.*) Nihil militi est magis ignominiosum, quam perdere arma, aut stationem desetere. Sensus est. Qui lucro avide inhiat, sanam perdidit mentem, quæ hominis est armatura adversus errores, quibus ut hostibus ratio ejus felicitasque impetuntur expugnanturque.

69. *Vendere cum possis captivum, &c.*) Vel, ita ratiocinari avarus est accipiendus; vel sic interpretari licet: Quemadmodum non expedit servum occidere quem vendere possumus; magisque sinendus est vivere, quia utilis ad multa erit: sic ille avarus cupiditati servire permittendus est: Nec enim inutilis erit publicæ rei. Quippe si, ad rem augendam, negotietur, frumenta comportet, &c. *annonæ proderit*, eam viliorem faciendo; adeoque cives juvabit.

73. *Vir bonus & sapiens.*) Vir reapse bonus & sapiens fortiter suam tuetur libertatem inter ipsa quoque vincula.

74. *Pentheu rector Thebarum.*) Dialogum instituit Poeta, imitatus Euripidem in Bacchis, ubi inducitur Bacchus a Pentheo ligatus nihilominus au-

Indignum coges? Adimam bona. Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum. Tollas licet. In manicis &
Compedibus sævo te sub custode tenebo.
Ipse Deus, simulatque volam, me solvet. Opinor,
Hoc sentit: Moriar: *mors* ultima linea rerum est.

INTERPRETATIO.

sustinere ac subire? Bonis spoliabo. Nimirum auferes *greges, supellectilem, pecuniam: aufer, potes. Manibus ac pedibus vinctum te retinebo sub custode sævissimo. Ipse Deus liberabit me, ubi primum cupiam.* Credo ego illum *ita sentire: Moriar; mors rerum omnium finis est.*

ANNOTATIONES.

audacter loqui, & constanti animo Penthei regis minas & vincula spernere. Hic adumbrat Horatius virum vere sapientem, quem nec metus aut minæ, nec carcer aut ulla vis servum efficere, aut a virtutis gradu valent depellere. De *Pentheo* lib. 2. Od. 19. De *Thebis* lib. 2. Sat. 5.

75. *Adimam bona.*) Cic. Parad. 1. *Nec eum ego dicam bona perdidisse, si quis pecus aut supellectilem amiserit.*

78. *Ipse Deus.*) Exsolvet me pater meus Jupiter, inquit Bacchus ad Pentheum, apud cit. Euripid. Bacch. Act. 2.

Opinor, hoc sentit.) Hæc Horatius: Credo sapientem ita secum reputare: Quid grave tandem ac durum mihi potest accidere quod metuam? quid me subigere & vincere valeat? Enimvero quibuscunque ærumnis me exsolvet mors tandem, mors inquam rebus omnibus brevi finem impositura. Adde quod corpus est animi carcer: ergo velut e carcere liberatur animus, quando per mortem corpore solvitur.

79. *Mors ultima linea rerum est.*) Metaph. vel a Pictura, vel a Geometria: *omnium mors est extremum.* Demosth. Tull.

EPISTOLA XVII.

AD SCÆVAM.

Spernenda non est amicitia principum. Quomodo comparanda?

QUAMVIS, Scæva, satis per te tibi consulis, & scis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti;
Disce docendus adhuc, quæ censet amiculus, ut si
Cæcus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies & primam somnus in horam
Delectat; si te pulvis, strepitusque rotarum,
Si lædit caupona, Ferentinum ire jubebo.

Nam

INTERPRETATIO.

O Scæva, quanquam ex temetipso abunde sapis, & nosti qua demum ratione oporteat versari cum magnatibus; adhuc tamen *erudiendus accipe quæ existimat parvus amicus* tuus; *velut si viam cæcus indicare tentet. Itaque adverte, si nos etiam aliquid dicamus quod tuum facere studeas. Si te juvat tranquillum esse, & dormire ad primam* usque diei *horam; si te offendit pulvis, & currrum fra-*

ANNOTATIONES.

1. *Quamvis Scæva.*) Est hæc Epistola gravis, elegans, erudita, callida, magnatum asseclatoribus idonea.

Scæva.) Eques Romanus.

Per te tibi consulis.) Alieno consilio nequaquam egens. Sic leniter assentatur Horatius, ut animum præparet ad auscultanda monita.

5. *Quod cures proprium facere.*) Quod in tuam utilitatem vertas.

6. *Primam in horam.*) Usque ad ortum solis, quæ prima est & olim numerabatur hora diei naturalis videlicet.

7. *Pulvis.*) Ob vehicula in urbe frequentia.

8. *Caupona.*) Ubi rixæ, pugnæ, contentiones, vociferationes, aliaque mala passim grassantur.

Ferentinum.) Parum celebre oppidum Hernicorum. Synecd. pro quovis alio ejusmodi, in quo non sunt eadem incommoda, quæ in magnis urbibus; ubi proinde quietam ducere vitam licet.

Nam neque divitibus contingunt gaudia solis:
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis, pauloque benignius ipsum
Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus. Si sciret regibus uti,
Fastidiret olus, qui me notat. Utrius horum
Verba probes & facta, doce: vel junior audi,
Cur sit Aristippi potior sententia: namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut ajunt.
Scurror ego ipse mihi; populo tu: rectius hoc &
Splendidius multo est, equus ut me portet, alat rex.
Officium facio: tu poscis vilia rerum,
Dante minor; quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Aristippum decuit color, & status, & res;

Ten-

INTERPRETATIO.

gor, & caupona, suadebo ut *pergas Ferentinum. Nec enim opulenti soli habent voluptatem: neque vixit infelix qui natus & moriens latuit. At si tuis commodus esse cupias, teque ipsum aliquanto lautius habere, inops ad opulentum contendes. Si herbis vesci sponte* vellet *Aristippus, haud magnates sectaretur. Si cum magnatibus vivere nosset* is *qui me carpit, herbas respueret. Utrius istorum dicta factaque præferas, dic; vel junior ausculta quamobrem melior videatur Aristippi sententia. Etenim Cynicum dicacem ita refellebat, ut inquiunt: Ego mihi ipse scurram ago, tu* vero *plebi.* Atqui *longe potius illud & honestius est, ut me vehat equus,* & *rex nutriat.* Ego *obsequium præsto: tu res viles petis, donante inferior, tametsi dicis te nullâ re indigere. Aristippum decuit quilibet habitus, & conditio, & fortuna:*

ANNOTATIONES.

9. *Nam neque divitibus, &c.*) Imo tenuiores plerumque felicius vivunt quam divites.

10. *Nec vixit male, &c.*) Epicurus dixerat: *λάθε βιώσας*: vitæ privatæ bona antea non semel vidimus. Ovid. Trist.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

12. *Accedes siccus ad unctum.*) Magnatum amicitiam consuetudinem & familiaritatem requires, quorum ope tibi tuisque utilis fias.

13. *Si pranderet olus, &c.*) Aristippus Alexandri magni sectator aliquando invenit Diogenem olera lavantem ad cibum capiendum. Hic vero indignanti illi dixit: Si Aristippus oleribus ad victum, ut ego, contentus esset, profecto nollet serviliter obsequi regibus. Tum Diogeni respondit Aristippus: Si Diogenes sciret uti familiaritate regum, certe olera fastidiret, malletque, ut ego, principes sectari.

14. *Aristippus.*) De eo plura lib. 2. Sat. 3. &c.

18. *Mordacem Cynicum.*) Cynici Philosophi sectatores Antisthenis, a canina mordacitate sic appellati, quod in mores hominum nullo discrimine inveherentur. Quos inter eluxit Diogenes ille Cynicus, dolio suo, in quo degebat, celebris, victum in singulos dies emendicare solitus, hincque dictus [illegible]: Alexandrum magnum invisentem vix alloqui dignatus, ei se admirabilem præbuit: ad annos prope nonaginta consenuit. Plutarch. Laert. Vide Juvenal. Sat. 14. v. 311.

19. *Scurror ego ipse mihi.*) Ego, meam ad utilitatem, regibus me gratum præsto: tu verò te populo admirabilem exhibes per victum inopem & durum. Atqui quanto rex plebe est excellentior, tanto videtur melius regi quam populo gratiosum esse. Ita censebat Aristippus, & cum eo noster Poeta. Vox *scurror*, jam Sat. 3. lib. 2.

20. *Equus ut me portet, alat rex.*) Proverb. Græc. e Tragœdia quadam, inquiunt; in qua juvenis militiæ adscriptus, cum ad petendam missionem impelleretur, abnuens respondit: *ἵππος με φέρει, βασιλεὺς τρέφει: equus me portat, rex alit*; quo scilicet ostendebat bene sibi esse.

21. *Officium facio: tu poscis, &c.*) Ego me officiosum regibus exhibens, honestum victum nanciscor: tu autem nullius egentem jactes licet, vilia tamen mendicans, te danti subjicis, quod multo est indignius.

22. *Vilia rerum, dante minor.*) Sic habent optimi codices: quod elegantius, & magis Horatianum, quam ista:

. . . . . *tu poscis vilia; verum es*
Dante minor, &c.

23. *Omnis Aristippum decuit color, &c.*) Laertio teste, conformabat se Aristippus aptissime ad omnem vitæ humanæ conditionem, ad locum, tempus & personam sese accommodans: ajebatque, turpe esse & nefas, non acquiescere præsentibus, & plus semper appetere.

Digitized by Google

Tentantem majora, fere præsentibus æquum.
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor vitæ via si conversa decebit.
Alter purpureum non exspectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Personamque feret non inconcinnus utramque.
Alter Mileti textam cane pejus & angue
Vitabit chlamydem: morietur frigore, si non
Rettuleris pannum: refer, & sine vivat ineptus.
Res gerere, & captos ostendere civibus hostes,
Attingit solium Jovis, & cœlestia tentat.
Principibus placuisse viris, non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non succederet: esto.
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? atqui

Hic

INTERPRETATIO.

quærebat meliora, sed *præsentibus contentus* erat. *E contrario quem tolerantia duplici operit veste, demirabor si vitæ genus diversum deceat. Alter non expectabit vestem purpuream, & quacunque vestitus ibit per loca maxime frequentata, nec illepidus sustinebit hunc illumque habitum. Alter Milesiam chlamydem fugiet plus* quam *canem aut serpentem: atque enecabitur frigore, nisi* suum illi *pannum restituas. Redde, & permitte* ut *vivat insulsus.* Præclara *facinora exequi, & subactos hostes civibus exhibere*, est aliquid *potestati divinæ & cœlo proximum. Neque mediocriter laudabile est demereri viros primarios. Non cuilibet datur Corinthum pervenire. Quievit qui formidavit non pertingere. Esto. At qui adiit, an strenue se gessit?*

ANNOTATIONES.

25. *Contra quem duplici, &c.*) Aristippus in omni statu decore se gerit, tam in opibus, quam in inopia: at non ita Diogenes, qui inops quidem præclare agit, at vix inter opes credam ex decoro & virtute acturum. Plato quidem ita de Aristippo sentiebat.

Quem duplici panno patientia velat, &c.) Descriptio est seu periphrasis Diogenis Cynici, de quo Laert. *Pallium, ut volunt quidam, primus duplicatum habuit in usu, tum propter frigus, tum ut eo se dormiens involveret.*

27. *Alter purpureum non expectabit, &c.*) Aristippus si desit vestis purpurea, qua uti solet, absque mora induet quamlibet viliorem, nec verebitur pannosus prodire in publicum. Contra Diogenes pretiosum amictum omnino recusabit: ac si defuerit vilis sibi consuetus, nudus malet consistere ac frigore confici.

29. *Personam feret non inconcinnus, &c.*) Plutarch. Orat. 1. de fortuna & virtute Alexandri: Aristippum mirantur, inquit, quod tam vili pallio quam Milesià chlamyde utens, in utroque tuebatur personam suam.

30. *Alter.*) Diogenes sordidæ vestis plusculum tenax.

Mileti textam.) Ex optima lanà, & Mileto urbe Ioniæ, versùs Cariæ fines, apud Asiam minorem, hod. *Melasso*: ubi molliores contextas olim chlamydes in matronarum deliciis habitas, testis Virgil. Georg. 3. v. 306.

. . . quamvis Milesia magno
Vellera mutentur Tyrios incocta rubores.

32. *Si non retuleris pannum.*) Ajunt Diogenem ab Aristippo invitatum ad balneas: ubi cum essent soli, prior Aristippus exiluit, ac Diogenis vile pallium induit, suumque purpureum ei reliquit. Tum vero pertinaciter repetere Diogenes quod suum erat, ac nudus remanere: quem Aristippus increpavit ut nimium famæ servientem, & perperam algere malentem, quam conspici in purpurea veste sibi insolità.

Refer, & sine vivat ineptus.) Præclarum schema.

Ineptus.) Non ut Aristippus, aptus & concinnus in quocumque fortunæ statu & habitu; nec animo æquo omnia suscipiens.

33. *Res gerere, &c.*) Hactenus ostendit Horatius, laudabilius videri sectari viros principes, quam obscuram & inopem vitam ducere. Jam dicit arduum esse, cum principibus versari, eorumque benevolentiam consequi. Demum ad id quædam monita haud spernenda profert.

35. *Non ultima laus est.*) Prima sit laus egregiam Reip. navare operam, & præclare gestis rebus principatum assequi: secunda erit, summis viris, ac Reip. clavum, aut primos in ea gradus tenentibus placuisse, eorumque gratiam demereri.

36. *Non cuivis homini, &c.*) Hujus proverbii varia affertur origo. Alii ad magnas Corinthiorum opes & luxum referunt. Strabo. Alii ad Laidem aliasque meretrices nimio quæstu famosas. Gell. lib. 1. cap. 8. Alii optime ad difficultatem adeundi portum Corinthiacum Isthmi causà geminum; unde bimaris *Corinthus* dicitur. Vide libr. 1. Od. 7.

37. *Sedit qui timuit ne non succederet, &c.*)

Qui

Digitized by Google

Hic est, aut nusquam, quod quærimus: hic onus horret,
Ut parvis animis & parvo corpore majus:
Hic subit, & perfert. Aut virtus nomen inane est,
Aut decus & pretium recte petit experiens vir.
Coram rege suo de paupertate tacentes,
Plus poscente ferent: distat, sumasne pudenter,
An rapias: atqui rerum caput hoc erat, hic fons:
Indotata mihi soror est, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis, nec pascere firmus,
Qui dicit; clamat, victum date: succinit alter,
Et mihi dividuo findetur munere quadra.
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus invidiæque.
Brundusium comes aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur salebras, & acerbum frigus, & imbres;
Aut cistam effractam, & subducta viatica plorat;
Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam

Sæ-

INTERPRETATIO.

Verumenimvero quod petimus hic stat, vel nusquam exsistit. Ille fugit onus velut superans animum & corpus imbecille: iste subit & sustinet. Profecto *vel nomen vanum est virtus, vel peritus vir optime quærit gloriam & præmium.* Ergo hæc animadverte. *Non querentes de inopia coram suo principe, plus consequentur* quam qui *petunt. Interest utrum accipias verecunde, an extorqueas. Veruntamen hæc summa & cardo rei est. Quisquis* ita *loquitur: Sororem habeo sine dote, matrem inopem, & prædium non facile vendi, nec* satis *alimenti præbens, is aperte dicit. Date cibos.* Mox *alter succlamat: dividatur munus, ut etiam mihi pars distribuatur. Verum si corvus silens ederet, plus ciborum haberet, & longe minus rixarum & invidiæ.* Porro *qui Brundusium aut Surrentum comes assumptus, conqueritur de* itineris *difficultate, de asperitate frigoris, de pluvia; vel deflet arcam ruptam, & viatica subrepta,* ille *imitatur solitam meretricibus astutiam:* quæ *modo catellam*

ANNOTATIONES.

Qui periclitari veretur, quoniam incertum exitum timet, is abstinet a navigatione, vel qualibet aliâ re grandi suscipienda, desesque manet. Et is non reprehensione dignus judicatur. Verum qui non terretur difficultatibus, & laborem ultro adit, remque exequitur, is sane viri fortis elogium meretur, & priore longe est laudabilior. Prolepsia est.

39. *Onus horret.*) Grave est sane magnatibus obsequi.

Hic est aut nusquam quod quærimus.) In agendo viriliter consistit ea vera laus & virtus quam quærere debemus, & de qua modo disputamus.

42. *Experiens vir.*) Magnum usum habens rerum maximarum, & de iis recte judicans.

43. *Coram rege suo.*) Jam præcipit quæ sint observanda apud viros primarios, ad gratiam eorum promerendam, obtinendumque *decus & pretium*, idest, laudem pariter & præmia.

44. *De paupertate tacentes plus poscente ferent.*) Quippe homo querulus sit importunus & odiosus. At qui modeste & tacita feret aliquandiu suam pauperiem, patronum movebit ad opem sibi largius impertiendam. Porro si cum pudore sumat quæ dabuntur, nova in dies dona novamque simul gratiam nanciscetur.

45. *An rapias.*) Qui enim avide accipit aut postulat, velut insatiabilis habetur; mox gradu excidit, & arcetur tanquam indecore se gerens, indignusque familiaritate nobilium.

Rerum caput & fons.) Hinc pendet omnis ratio captandæ magnatum benevolentiæ & gratiæ; si studeas & scias cum potentioribus decenter versari.

49. *Quadra.*) Vel, panis frustum; vel, lanx edulia continens. Juvenal. Sat. 5. *alienâ vivere quadrâ.* Virg. Æn. 7. *nec parcere quadris.* Hæc ergo vox significat tum placentam, tum catinum quadratæ figuræ. Metonymia est.

50. *Sed tacitus pasci, &c.*) Vel alludit ad apologum de corvo prædam nacto, quam vulpes crocitatione accita dolo intercepit: vel ad communem avium morem quæ voce strepunt cum ad cibum accedunt; quod si tacerent, *plus haberent dapis*, non accitis garritu consortibus.

52. *Brundusium.*) Urbs est Salentinorum maritima, de qua jam lib. 1. Sat. 5. in fine.

Surrentum.) Hæc urbs Picentinorum ad mare, vino generoso celebrata est. Lib. 2. Sat. 4. Ovid. Metam. 5.

Et Surrentinos generoso palmite colles.

55. *Meretricis acumina.*) Quæ sæpe fingit se

quid-

Sæpe periscelidem raptam sibi flentis: uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum, licet illi plurima manet
Lacryma, per sanctum juratus dicat Osirim,
Credite: non ludo: crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

INTERPRETATIO.

modo periscelidem amissam lacrymantur; adeo ut subinde non credantur veræ jacturæ & lacrymæ. Et vero qui semel illusus est, haud satagit erigere fraudulentum ruptâ tibiâ, quamvis abundantes fletus emittat, & ſacrum Osirim contestatus clamet: Fidem habete: minime jocor: o inhumani debilem erigite. Huic enim *vicini strenue respondent:* heus *peregrinum invoca.*

ANNOTATIONES.

quidpiam amisisse, & amissa graviter flere, ut ab amatore similia donentur. Vide Plaut. Trucul. Ovid. 1. de arte:

Quid cùm mendaci damno mæstissima ploras?
Elapsusque cavâ fingitur aure lapis?

Catellam.) Vel, parvam canem quam in deliciis habebat; vel potius, monile muliebre, ut sit diminutivum a catena.

56. *Periscelidem.*) Cruris vinculum & ornamentum, *περὶ*, *circum*, *τὰ σκέλη*, *crura vel genua*. Gall. *jarretiere*. Periscelides sunt ornamenta crurum mulierum: sive armillæ pedum, quibus earum gressus ornentur: inquit Isidorus.

57. *Nulla fides damnis.*) Sic ille querulus exploditur: ejusque dolor & fletus apud patronum ficti habentur, nihilque muneris obtinent.

59. *Fracto crure planum.*) πλάνος, *fallax*, *impostor*, *nebulo*, qua etiam voce utitur Cicero pro Cluentio num. 72. *Hic ille planus improbissimus quæstu judiciario pastus.* Erat nempe quidam illusor in triviis lamentari solitus, quasi fractum crus esset, ut in vehicula tolleretur: cui cum aliquando id mali vere contigisset, haud etiam tum fidem habuit: & fracto genu debilem nemo sublavabat, quoniam antea sæpius illuserat.

60. *Osirim.*) Ægyptiorum Deum: qui hic præcipue nominatur, seu quod planus iste indicare vellet ab Osiride irato immissum sibi crurifragium: seu potius quia Osiris velut alter Æsculapius credebatur ægris mederi. Vide Plutarch. de Iside & Osiride. Diodor. Sic. &c.

62. *Quære peregrinum.*) Quære hominem imperitum, qui nesciat fraudes tuas & illusiones, ut ei imponas: nobis enim jam perspecti sunt doli & joci tui.

Rauca.) Præ alta vociferatione & reclamandi contentione.

EPI.

Digitized by Google

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

Quæ sint amici officia? Quid animo tranquillitatem conferat?

SI bene te novi, metues liberrime Lolli,
Scurrantis speciem præbere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit atque
Discolor, infido scurræ distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope majus;
Asperitas agrestis & inconcinna gravisque,
Quæ se commendat tonsâ cute, dentibus atris;
Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum, & utrinque reductum.
Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi
Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Ut puerum sævo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.
Alter rixatus de lana sæpe caprinâ,

Pro-

INTERPRETATIO.

SI bene cognosco te, Lolli maxime liber, cavebis imitari scurram, te exhibens amicum. Sicut matrona differt a scorto, ita amicus a fallace scurrâ. Huic vitio est aliud oppositum fere pejus, nimirum *duritia* quædam *fera, inurbana, severa, quæ se ostentat tonsâ pelle,* & *nigris dentibus, cum vult existimari integra libertas, & sincera virtus. Virtus media est* inter *vitia, hinc & illinc recedens. Alter obsequentior, velut scurra infimi tori, ita potentis nutum* religiose *veneratur, ita dicta repetit, & voces cadentes attollit, ut putes juvenem recitare dictata a duro præceptore, vel histrionem partes secundas agere. Alter jurgatur sæpe de lana caprinâ,*

ANNOTATIONES.

1. *Si bene te novi, &c.*) Idem fere est argumentum hujus Epistolæ, quod præcedentis.

Lolli.) Ad hunc inscriptam jam vidimus supra Epistolam 2. item Oden 9. lib. 4. Vide etiam postea Epist. ult. huj. lib. v. ult.

2. *Scurrantis speciem.*) Ut potentiorum ineas amicitiam, nec adulationibus grassabere; nec in contrarium impinges vitium, moribus feris, asperis, agrestibus, nimium severis: vitabis scurrilitatem pariter & gravitatem inconcinnam.

3. *Dispar & discolor.*) Dispar omnino, tam habitu, quam moribus dissimilis.

7. *Tonsâ cute, dentibus atris.*) Vel, squalore hirsuti corporis: nam quæ tondentur, hirsuta pilosaque sunt. Vel potius, agresti mordacitate & dicacitate, amicum radendo ad cutem, & dure passim castigando: quasi ea sit loquendi libertas, ac vera virtus.

9. *Utrinque reductum.*) Ab utroque extremo remota est virtus.

10. *Alter in obsequium.*) Assentator divitibus amicis nimis obsequitur.

11. *Imi derisor lecti.*) Parasitus in infimo lecto, vel in subsellio accumbens aut assidens, risum diviti propinans inter epulas. Plaut. Stich. *Scis me dudum esse imi subsellii virum.* Vide lib. 1. Sat. 4. v. 86. & lib. 2. Sat. 8. v. 41.

Horret.) Admiratione & veneratione affectatâ. Virgil. Æn. 6. v. 10.

. . . *horrendæque procul secreta Sibyllæ.*

idest, sacrum horrorem summamque venerationem incutientis.

12. *Verba cadentia tollit.*) Quidquid loquitur dives ille amicus, scurra velut eximium miratur ac repetit, nec sinit elabi & cadere absque admirabundis exclamationibus. Epistola ad Pisonem, v. 428.

. . . *clamabit enim; Pulchre, bene, recte:*
Pallescet super his; etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem; saliet, tundet pede terram.
Derisor vero plus laudatore movetur.

13. *Ut puerum sævo, &c.*) Sicut discipulus recitare jubetur dicta vel dictata a magistro, nempe ut memoriæ infigantur.

14. *Vel partes mimum tractare secundas.*) Mimus nempe secundarius solet vocem & actionem datâ operâ extenuare, ut primus actor magis elucescat, & *quam maxime excellat*; ut ait Cicero Verr. 1. Vide l. 1. Sat. 9. v. 46. ibique Annot.

15. *Alter rixatus de lanâ, &c.*) Agressis re-

Digitized by Google

Propugnat nugis armatus: scilicet, ut non
Sit mihi prima fides, & vere quod placet, ut non
Acriter elatrem, pretium ætas altera sordet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Docilis plus;
Brundusium Numici melius via ducat, an Appi.
Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat;
Gloria quem supra vires & vestit & ungit;
Quem tenet argenti sitis importuna famesque;
Quem paupertatis pudor & fuga; dives amicus
Sæpe decem vitiis instructior odit & horret:
Aut, si non odit, regit; ac veluti pia mater,
Plus quam se sapere, & virtutibus esse priorem
Vult, & ait prope vera: *Meæ* (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res est.
Arcta decet sanum comitem toga: desine mecum.

Cer-

INTERPRETATIO.

armaque sumis pro nugis. *Nempe*, inquit, *ut certa mihi fides non habeatur*, *ut non audacter proferam quod prorsus libet*, *respuam ego mercedem secundæ ætatis*. *Enimvero qua* de te *quæstio est?* Scilicet, *utrum Castor*, *an Docilis peritior existat*: utrum *via Numicia*, *an Appia rectius perducat Brundusium*. *Quem libido perniciosa & alea præcipitans dispoliat*, *quem fastus excedens facultates vestit & laute nutrit*, *quem occupat gravis pecuniæ cupiditas*, *qui abhorret ab inopia*, hunc *amicus opulentus multo vitiosior frequenter execratur & aversatur*: *vel si non odio habet*, *moderari* vult: *atque ut bona parens*, *optat sapientiorem se esse & virtutibus superiorem*; *dicitque* quod *fere verum* est: *Ne conare* mihi *exæquari*: *divitiæ meæ insanire me permittunt*: *tu mediocres facultates nactus es*: *Prudenti assectæ convenit toga angustior*: *ne contende par esse mihi*.

ANNOTATIONES.

prehensor, *vitio prope majori*, altercatur gravissime de rebus levioribus: sicut ille quondam, utrum lanas an pilos setasve capra habeat. Proverbium est.

17. *Scilicet, ut non sit mihi prima fides, &c.*) Ita ille graviter, sed inconcinne & insulse: Libere, inquit, loquar semper & quodcunque libuerit, neque hanc libertatem perdere velim quovis pretio, etiamsi vita diuturnior ac nova ætas offeratur.

19. *Castor an Docilis.*) Ambo gladiatores, vel pantomimi, ut alii dicunt.

20. *Brundusium.*) De ea urbe libro 1. Sat. 5. & Epist. præced.

Numici via, an Appi.) Utra via melius ducat Brundusium. Atqui nihili sunt istæ lites & controversiæ. Sunt qui corrigent *Minuci*, metri gratiâ; sed perperam: de poetica licentiâ rixari est.

21. *Damnosa Venus.*) Vide lib. 1. Sat. 2. &c.

Præceps alea.) Brevi aleatorem redigens ad inopiam. Pers. Sat. 5. vers. 55. *Hunc alea decoquit*: vel, *præceps*, indicat studium aleæ vehemens & pertinax; quod summos etiam viros tenuit. Sueton. Octav. c. 71. *aleæ rumorem nullo modo expavit*: *lusitque simpliciter & palam oblectamenti causâ etiam senex*: ubi & Augustus de se sic scribit: *Lusimus per omnes dies*, *forumque aleatorium calfecimus* . . . *Ego perdidi viginti millia nummum*, &c. Id. Claud. cap. 33. *Aleam studiosissime lusit*: *de cujus arte librum quoque emisit*; *solitus etiam in gestatione ludere*, *ita esseda alveoque adaptatis*, *ne lusus confunderetur*. Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 21. Aleâ taxillorum nempe jactu delectati sunt, inquit, Porcius Cato, Augustus, Domitianus, Claudius . . . Inter reliquos Theodoricus Gothorum rex, qui cum in alea vinceret, fertur indulgentissimus fuisse: unde momenta illa promerendis gratiis captare domestici consueverant. Sidonius de Theodorico sic testatur: *Quibus hora tabula cordi est*, *tesseras colligit rapide*, *inspicit sollicite*, *volvit argute*, *mittit instanter*, *joculariter compellat*, *patienter expectat*: *in bonis jactibus tacet*, *in malis ridet*, *in neutris irascitur*, *in utrisque philosophatur* . . . *putes illum & in calculis arma tractare*. *Sola est illi cura vincendi*. *Cum ludendum est*, *regiam sequestrat tantisper severitatem*, *hortatur ad ludum libertatemque communionemque*, *dicam quod sentio*, *timet timeri*, &c. Vide & Annot. ad Od. 24. lib. 3. sub finem.

22. *Gloria quem, &c.*) Qui superbas vestes & lautas nimium epulas amat.

28. *Meæ stultitiam patiuntur opes.*) Ingentes opes possidenti mihi licet quod minime tibi non ita locupleti: luxoriari possum ego impune; tu vero nequequam.

Stultitiam patiuntur opes.) Aristot. Rhet. 2. *Stultas esse divitias* scribit. Isocrates Areopag. *cum potentibus ambulat amentia*, inquit.

30. *Arcta decet sanum comitem toga.*) Vel, ut magis splendeat dives ampliori togâ vestitus,

cum

Certare. Eutrapelus, cuicunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim jam
Cum pulcris tunicis sumet nova consilia & spes:
Dormiet in lucem; scorto postponet honestum
Officium: nummos alienos pascet: ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis ullius unquam;
Commissumque teges & vino tortus & irâ.
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes:
Nec, cum venari volet ille, poemata panges.
Gratia sic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi dissiluit; donec suspecta severo
Conticuit lyra: fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion; tu cede potentis amici
Lenibus imperiis: quotiesque educet in agros
Ætolis onerata plagis jumenta, canesque,
Surge, & inhumanæ senium depone Camœnæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus empta.
Romanis solemne viris opus, utile famæ, Vi-

INTERPRETATIO.

Eutrapelus si *quem pessumdare cupiebat*, ei *pretiosas vestes tribuebat*. *Etenim*, inquiebat, *splendidus nova proposita & studia cum præclaris vestibus suscipiet; ad diem* usque *dormiet*, *meretricem decoræ occupationi præferet*, *nummos aliorum nutriet*: *denique gladiator fiet*, *vel equum olitoris* pacto *pretio circumducet*. *Tu ne cujusquam secretum expiscari velis unquam*: *creditum vero ne revela*, *seu vino seu irâ pertenteris*. *Neque tua studia laudabis*, *aut vituperabis aliena*: *& cum ille venatum ire cupiet*, tu *versus non proferes*. Nam *sic dissoluta est amicitia duorum fratrum Amphionis & Zethi*, *donec cithara aspero invisa siluit*. Ut autem *Amphion narratur cessisse indoli fratris*, sic *tu morem gere æquis desideriis amici opulenti*: & *quotiescunque in agros proferet canes & jumenta Ætolis retibus onusta*; *exurge*, *& severioris Musæ gravitatem abdica*, *ut simul comedas obsonia labore comparata*. Hoc enim *solemne est Romanis studium*, *famæ utile*

ANNOTATIONES.

cum tu arctiorem habens comitaberis. Vel quod, sicut iter facienti molesta sit toga laxior, ita virum bonum impediunt opes majores. Vide Epod. 4.

31. *Eutrapelus cuicunque; &c.*) Aristot. multis, inquit, Deus largitur felicitatem non per benevolantiam, sed ut in calamitates incidant graviores. Sunt qui velint notari Volumnium Eutrapelum Antonii familiaram, cujus meminit Cic. tum in Epist. tum Philip. 13.

35. *Nummos pascet alienos.*) Alienam pecuniam grandi fœnore accipiet, atque ita pascat augebitque.

36. *Thrax erit.*) Plerique gladiatoras a Thrasia erant. Libr. 2. Satira 6. v. 44.

Olitoris aget mercede caballum.) Ad vile quodlibet servitium & ministerium adigetor egestate & paupertate.

37. *Arcanum neque tu, &c.*) Suspectus enim & invisus fit qoisquis ita curiose scrutari vult aliorum res & arcana.

38. *Vino tortus & irâ.*) His siquidem homines explorantur: quod ut plurimum bene poti & irati quidlibet effutiant.

41. *Gratia sic fratrum, &c.*) Amphionis & Zethi concordia dirempta & dissoluta ast dissimilibus eorum studiis, cum altee philosophiæ & musicæ totus vacaret, alter ab istis alianus agrestes & rusticos mores sequeretur. De Amphiona lib. 1. Od. 12. Cic. 2. de Orat. *Miror cur Philosophiæ, sicut Zetus ille Pacuvianus, prope bellum indixeris.* Ad Heren. n. 43. *Ubi apud Pacuvium Zetus cum Amphiana, quorum controversia de musica*, &c.

43. *Conticuit lyra.*) Amphion Zeto fratri obsequens lyræ studium & usum sponte abjecit, sicque amicitiam resarsit. Sic tu amici potentis voluntati obsequere: & cum venationem molietur, cave ne Musarum studia intempestiva obtrudas.

46. *Ætolis onerata plagis.*) Ætolia regio Achaiæ in Epiri confinio. In hac erat Calydon urbs, cujus regi Oeneo irata Diana immisit aprum terribilem non Calydoniæ solum, sed & totius Ætoliæ agros devastantem. At Meleager Oenei filius validis illum plagis irretitum interfecit. Hinc Ætolæ plagæ velut optimæ celebrantur, ponunturque per Synecd.

48. *Pulmenta laboribus empta.*) E præda venando capta. Quid proprie pulmentum, dixi Libro 2. Satira 2. v. 20.

49. *Romanis solemne viris opus.*) Venatio-nem

Vitæque, & membris: præsertim cum valeas, &
Vel cursu superare canem, vel viribus aprum
Possis: adde, virilia quod speciosius arma
Non est qui tractet: scis quo clamore coronæ
Prælia sustineas campestria: denique sævam
Militiam puer, & Cantabrica bella tulisti,
Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit;
Et nunc, si quid abest, Italis adjudicat armis.
Ac, ne te retrahas, & inexcusabilis absis,
Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
Curas: interdum nugaris rure paterno:
Partitur lintres exercitus: Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur.
Adversarius est frater: lacus, Adria: donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam, (si quid monitoris eges tu)

Quid

INTERPRETATIO.

& vitæ & corpori; maxime cum sis validus, & queas canem cursu, viribus aprum vincere: adde quod nemo est qui decentius tractet arma viris apta. Nosti quibus circumstantium acclamationibus obeas exercitationes campi Martii. *Demum* tu *juvenis duram militiam & Cantabrica certamina confecisti sub Imperatore, qui Parthorum templis abstulit vexilla* nostra, *& nunc potestati Romanorum adjungit si aliquid deest. Ne vero* talia *relinquas, &* hinc *recessisse culperis, quanquam studes nihil agere indecore & perperam:* quippe in *villa patris quædam ludicra moliris*: scilicet *partitis naviculis pugnatur: te auctore certamen Actiacum exhibetur per adolescentes hostium adinstar* dimicantes: *frater* tuus *adversarii personam agit; lacus est* velut *mare: donec expedita victoria alterutrum coronet frondibus*. Certe Augustus *qui suis te studiis convenire intelliget, approbabit vehementer ludicra ista. Ut* autem *admonere te pergam, si quidem monitore opus habes*.

ANNOTATIONES.

nempe, ut Græcis trochi & disci ludus. Vide Libro 3. Od. 24. Libro 5. Satira 2.

50. *Utile famæ, vitæque & membris.*) Agitatio corporis & exercitatio valetudini prodest; roburque confert, & hinc famam fortitudinis.

52. *Speciosius.*) Decentius quam tu, Lolli: vel, quam venator quisque.

54. *Prælia campestria.*) De his lib. 1. Od. 8.

55. *Cantabrica bella.*) Vide supra Epistolam 12. item lib. 2. Od. 6. & lib. 3. Od. 8.

56. *Qui templis Parthorum signa refixit.*) Signa Rom. Crasso erepta a Parthis, Augusto restituta. Libro 4. Od. 15.

58. *Ne te retrahas.*) Ne ab exercitationibus campi Martii te diu removeas.

59. *Extra numerum.*) Metaph. a saltatoribus: idest imperite, inepte, inconsiderate, perperam.

60 *Nugaris rure paterno.*) Ludicra prælia instituis apud villam paternam, in qua diversaris.

61. *Partitur lintres exercitus.*) Ut sint duæ velut adversariæ classes, quæ naumachiam exhibeant, maxime vero pugnam illam navalem, qua Augustus Antonium debellavit profligavitque apud Actium. De his l. 1. Od. 37. & Epod. 1. & 9.

62. *Per pueros.*) Dion lib. 50. narrat pueros Romæ præsignificasse Antonii cladem. Nimirum divisi inter se pugnarunt; cum alii se Antonianos, alii Cæsarianos dicerent: biduo conflixerunt; tandemque victi sunt qui Antoniani vocabantur.

63. *Lacus, Adria.*) Lacus ruri paterno vicinus instar est Adriatici maris. De hoc l. 1. Od. 16. & libro 2. Od. 11.

64. *Alterutrum.*) Te, vel fratrem.

Velox victoria.) Plutarchus, Florus, aliique referunt celerrimam fuisse Actiacam victoriam: vel spectat Poeta victoriæ naturam, quæ fere velox est.

66. *Fautor utroque tuum laudabit.*) Augustus, cui sic velificaris: vel, potentior amicus.

Utroque pollice.) Impensissime valde comprobabit. Pollice nimirum compresso favor, inverso condemnatio indicabatur olim. Plin. lib. 28. cap. 2. Juvenal. Sat. 3. v. 36.

Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe videto.
Percunctatorem fugito, nam garrulus idem est:
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures;
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla, puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulcri caræve puellæ
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam adspice: ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus: ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri:
Ut penitus notum, si tentent crimina, serves,
Tuterisque tuo fidentem præsidio: qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te post paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
Expertus metuit: tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi;

INTERPRETATIO.

diligenter adverte quid de unoquoque viro, & cui loquaris. Devita percunctatorem, qui profecto est loquax: neque aures apertæ fideliter servant credita: atqui vox prolata celeriter abit, nec potest revocari. Ne in ædibus amici potentis depereas ancillam aut puerum, ne herus pulchri pueri vel puellæ adamatæ remuneret te exiguo dono: vel parum benignus cruciet. Sedulo expende quem commendabis; ne paulo post alterius delicta probrum tibi faciant. Decipimur, & nonnunquam indignum commendamus. Quem igitur maculabit suum vitium, cave ne illusus defendas velut plane cognitum. Si vero *quispiam calumniis impetatur, propugna & protege auxilio tuo confisum: qui cum impugnatur morsibus invidorum, an non sentis imminere tibi* similem *discrimen? Etenim tu periclitaris, quando flagrant vicinæ ædes; neglecta vero incendia gliscere consueverunt. Imperito jucunda est observantia divitis amici*, at *peritus formidat. Tu, dum tua navis in alto est, ad hoc labora, ne te ventus contrarius retro abripiat. Mœsti lætum, mœstum festivi, tardum citi, lenti promptum & alacrem non amant.*

ANNOTATIONES.

69. *Percunctatorem fugito.*) Insidiosum indagatorem rerum & secretorum tuorum: supra monuit, res aliorum non esse indagandas, hic monet, ab indagatore curioso & subdolo cavendum.

75. *Angat.*) Adamatum puerum aut puellam tibi denegando.

80. *Ut penitus notum.*) Hoc alii jungunt cum præcedentibus hoc sensu: Cave ne quemquam temere commendes, neve quem vitiis aut criminibus occultis inquinatum pertinaciter tuearis, velut penitus tibi nota & perspecta sit ejus innocentia. Nam sæpius decipimur. Alii sic: Si quem deceptus improbum commendasti, desere nec tuearis; ut defendas alium quempiam tibi penitus notum, si criminationibus incessatur; servesque & tuteris innocentem ope tua fidentem & nixum.

82. *Dente Theonino.*) Theon fuit maledicentissimus, ut ajunt, post Acronem.

84. *Paries cum proximus ardet.*) Æn. 2. v. 311.
Jam proximus ardet Ucalegon.

86. *Dulcis inexpertis, &c.*) Qui non est expertus clientelam vel obsequium amici potentis, credit facilia & dulcia esse omnia: at qui expertus est quanta sint in ea re incommoda, longe aliter sentit.

87. *Tu dum tua navis, &c.*) Allegoria est aptissima. Tu dum gaudes benevolentiâ Principis, vide ne ab ea excidas. Nam ob levem offensionem hoc sæpe accidit: & mutabilis omnino est potentium favor. Plaut. Pœn. Sc. 11.
Verum ita sunt isti nostri divites,
Si quid bene facias, levior pluma est gratia:
Si quid peccatum est, plumbeas iras gerunt.

89. *Oderunt hilarem tristes, &c.*). Indolis, morum, & studiorum similitudo parit amicitiam

ac

Digitized by Google

Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi:
Potores bibuli mediâ de nocte Falerni,
Oderunt porrecta negantem pocula: quamvis
Nocturnos jures te formidare vapores.
Deme supercilio nubem: plerumque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum:
Ne te semper inops agitet vexetque cupido;
Ne pavor, & rerum mediocriter utilium spes:
Virtutem doctrina paret, naturane donet:
Quid minuat curas; quid te tibi reddat amicum:
Quid pure tranquillet; honos, an dulce lucellum,
An secretum iter, & fallentis semita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus;

Quid

INTERPRETATIO.

Qui Falernum usque ad mediam noctem compotare solent, odio prosequuntur eum qui propinatos calices recusat, & si affirmes te metuere vapores nocturnos. Excute fronte tristitiam, sæpe moderatus severi speciem habet, & *taciturnus inhumani. In omnibus consule peritos, & perquire quo pacto suaviter possis vivere; ne te perturbet aut cruciet cupiditas semper egens, vel metus, vel desiderium rerum non omnino necessariarum: utrum eruditio an natura virtutem conferat: quid diminuat sollicitudines; quid te tibi amicum efficiat; quid veram tranquillitatem tribuat*, an *dignitates, an suave lucrum, an vitæ genus & ratio latens & occulta. Quoties* vero *cunque recreat me Digentia frigidus rivus, potum suppeditans Mandelæ vico valde algenti;*

ANNOTATIONES.

ac necessitudinem; contra dissimilitudo alienationem & odium.

93. *Nocturnos vapores.*) Al. *sopores*, idest calores vini, vel febres. Melius alii *vapores* vini caput petentes afficientesque, noctu præsertim, atque somnum & quietem impedientes.

94. *Deme supercilio nubem.*) Euripid. Hippolyt. ἐξαῖρε νέφος. Cic. in Pis. *frontis nubeculam*, idest, fastum, severitatem, ægritudinem mentis, &c. Plin. lib. 11. cap. 37. *Frons homini tantùm index tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, severitatis. In ascensu ejus supercilia pariter & alterne mobilia: & in iis pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant fastum. Superbia alibi conceptaculum, sed hic sedem habet. In corde nascitur; huc subit, hic pendet. Nihil altius simul abruptiusque invenit in corpore, ubi solitaria esset.*

98. *Inops cupido.*) Avarus enim semper eget, dum tam ei deest quod habet, quam quod non habet.

100. *Virtutem doctrina paret, &c.*) Quæstio est a veteribus agitata plurimum. Tullius in Partit. Orat. *quonam pacto virtus pariatur, naturâne, an ratione, an usu*: pro Archia Poeta, sic censet: *sæpius ad virtutem naturam sine doctrina, quàm sine natura valuisse doctrinam*. At optime Aristoteles in lib. Ethic. ad Nicomach. ait; virtutes morales a natura inchoatas doctrinâ & usu perfici.

101. *Quid minuat curas.*) Nempe si paucis contentus vivas, si nihil cupidius appetas, si nihil humani a te alienum putes.

Quid te tibi reddat amicum.) Tibi si vera bona compares, virtutes scilicet, vere amicus tibi eris.

102. *Quid pure tranquillet.*) Non certe *honos*, aut *lucrum*: nam hæc *famem importunam* & novam in dies *sitim* afferunt secum; ut est supra versu 24. Quid ergo? horum contemptus; *nil conscire sibi*; &c. quæ alibi Poeta noster haud semel asseruit. Præclare Cic. 1. de Finib. n. 50. *Sapientiam, temperantiam, fortitudinem, copulatas esse docui cum voluptate, ut ab ea nec divelli nec distrahi possint. Sic de Justitia judicandum est, quæ non modo nunquam nocet cuiquam, sed contra semper alit aliquid tum vi suâ atque naturâ, quod tranquillet animos; tum spe, nihil earum rerum defuturum, quas natura depravata desiderat: quemadmodum temeritas, libido, ignavia semper animum excruciant ac sollicitant, turbulentaque sunt, &c.*

103. *An secretum iter, &c.*) Vita privata. Vide Epist. præc. v. 10. ibiq. annot.

Fallentis semita vitæ.) Allegoriam pete, si vis Lector, cum quibusdam, a viatoribus callidis, qui paucis cognitas ineunt semitas, vel compendiosiores, vel minime latronibus infestas. Sic qui vitam agunt privatam tuti sunt a curis, incommodis, periculis, quibus conflictantur quotquot Rempub. capessunt.

104. *Me quoties reficit, &c.*) Cùm secessu & quiete meque ipso fruor, in villa meâ Sabinâ, quam rigat Digentia amnis, aquas præbens oppidanis Mandelæ pagi. De his jam Epist. 16.

105. *Rugosus frigore pagus.*) Ubi pagani præ frigore rugis contrahuntur. Vide Epist. 16.

Quid sentire putas, quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc est, etiam minus; ut mihi vivam
Quod superest ævi, si quid superesse volunt Dî.
Sit bona librorum & provisæ frugis in annum
Copia, ne fluitem dubiæ spe pendulus horæ.
Hæc satis est orare Jovem: qui donat & aufert,
Det vitam, det opes: æquum mî animum ipse parabo.

INTERPRETATIO.

quid sentire, quid exoptare me putas, o amice? Nempe ut *maneat mihi quod habeo, vel etiam minus; ut mihi impendam quod vitæ restat, si quid amplius Dii largiantur. Sit librorum copia, & annona ad annum parata; ne anceps hæream expectatione temporis incerti. Sufficit ista a Jove postulare: qui dat & adimit, tribuat vitam & facultates; at mihimet ipse animum æquabilem præstabo.*

ANNOTATIONES.

107. *Mihi vivam.*) Tandem liber a tumultu, a negotiis officiisque urbanis. Vide Epist. 7.

111. *Hæc satis, &c.*) Bona externa.

112. *Æquum mî animum ipse parabo.*) Cic. 3. de Nat. Deor. *Judicium hoc omnium mortalium est, fortunam a Deo petendam; a seipso sumendam esse sapientiam.*

Juvenal. Sat. 10. sub finem.

Monstro quod ipse tibi possis dare: Semita certe
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.

EPISTOLA XIX.

AD MŒCENATEM.

Vitiosam imitandi rationem damnat.

PRISCO si credis, Mœcenas docte, Cratino,
Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus: ut male sanos
Adscripsit Liber Satyris Faunisque poetas,
Vina fere dulces oluerunt manè Camœnæ.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus:
Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma

INTERPRETATIO.

O Mœcenas erudite, si fidem habes veteri Cratino, nulla poemata diu placere vel celebrari queunt ab aquæ potoribus condita. Postquam furentes poetas Bacchus annumeravit Satyris & Faunis, Musæ suaves vinum sæpius oluerunt matutino tempore. *Homerus vinum laudans ebriosus* extitisse *notatur. Antiquus ipse Ennius nunquam nisi*

ANNOTATIONES.

1. *Prisco si credis.*) Poetastri quidam vino indulgebant plusculum: idque jactabant facere se exemplo veterum poetarum, Cratini, Homeri, Ennii: quasi bonum carmen pangere nequirent nisi qui Baccho pleni essent. Adversus hanc sententiam pugnas, solerter hic noster vates, & Eubulus apud Athen. lib. 2. c. 6.

Cratino.) Is a Suida valde bibax & vinosus extitisse traditur; a veteri autem Schol. tantæ fuisse ebriositatis, ut soleret immejere in pelles supra quas recumbebat. Aristophanes eum pariter deridet velut ebriosum & submejulum. Athen. lib. 2. cap. 3. *Vinum lepido poetæ est equus velocissimus. Si potantur aqua, nihil egregium producis. Cratinus hoc dixit, cum non utrem unum redoleret, sed potius dolium integrum.* Epigramma est Nicerato attributum. Vide annot. lib. 1. Sat. 4.

3. *Ut male sanos adscripsit Liber Satyris.*) Hæc Cratinus, & quæ sequuntur. Ex quo Bacchus poetas vini calore concitatos, velut suo numine plenos, adscripsit Satyris ac Faunis.

4. *Satyris Faunisque.*) Diis agrestibus, bibacibus quidem & vinosis. De Satyris lib. 1. Od. 1. lib. 2. Od. 19. De Faunis lib. 1. Od. 4. lib. 2. Od. 17. lib. 3. Od. 18.

5. *Vina fere dulces oluerunt.*) Ipsæ Musæ sobriæ non fuerunt. Vide Plutarch. Sympos. lib. 7. cap. 8. 9. 10.

6. *Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.*) Iliad. 6. &c.

7. *Ennius.*) De eo lib. 1. Sat. 10. *pater* ob apti-

Prosiluit dicenda. Forum Putealque Libonis
Mandabo siccis; adimam cantare severis.
Hoc simul edixit, non cessavere poetæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus, & pede nudo,
Exiguæque togæ simulet textore Catonem,
Virtutemne repræsentet moresque Catonis?
Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lingua,
Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile: quod si

Pal-

INTERPRETATIO.

temulentus prorupit ad canenda bella. Sobriis committam forum & Puteal Libonis: abstemiis auferam condendi versus facultatem. *Statim atque id pronuntiavit, cœperunt vates noctu vinum certatim* bibere, ac *diurno fœtere. Verum si quispiam severâ fronte gravis, nudis pedibus, & brevis togæ usu Catonem exhibeat, num* proinde *Catonis referat mores ac virtutem? Hyarbitam perdidit* sua *lingua Timagenem æmulata, cum lepidus & eloquens videri cupit. Fallit exemplar vitiis imitabile.* Enimvero *si forte*

ANNOTATIONES.

tiquitatem. Æschylus pariter inter Græcos nunquam nisi ebrius ad scribendum se accingebat. Alcæus etiam φιλοινος notatur. Athen. lib. 10.

8. *Forum.*) Res forenses.

Puteal Libonis.) Locum seu tribunal, ubi jus dicebat Prætor, in Rom. foro constitutum a Libone. Vide lib. 2. Sat. 6. v. 35.

9. *Adimam cantare severis.*) Carmina præclare scribere interdictum sit iis omnibus qui Bacchi munere facti non erunt enthei & furentes. Non videtur hic aprosdionyson quod canit Tibullus lib. 3. Eleg. 6.

. . . *poscite Bacchi Munera.*
. . . . .
Jam venit iratus nimium nimiumque severis.
Qui timet iratè numina magna, bibat.

ubi legunt vulgo, *severus*. Attamen credam ego reponendum, *severis*, id est sobriis: multò sensu meliori: Quo notantur non qui convivia fugerent, sed potius qui inter aliorum compotationes & crebras invitationes, ebrietatem astute & callide vitarent. Vide Epist. præced. v. 91.

Poteres bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula, &c.

Hoc simul edixit.) Magna controversia, quis edixit? an Liber, an Ennius, an Cratinus? pro Cratino facit quod de eo ante annotatum est. Torrentius, ex vet. cod. legit, *edixi*; ut ipsi Horatio tribuatur velut Prætorianum hoc edictum. Placet quibusdam conjectura Heinsii transpositâ unâ literulâ legentis, *edixti*, pro edixisti; ut ad Mœcenatem referatur. Sed optima est lectio, *edixit*; solusque optime Liber edixissa intelligitur, utpote Deus poeseos & poetarum.

Non cessavere Poetæ nocturno, &c.) Diu noctuque vino se ingurgitarunt, ut egregia moliri poemata viderentur.

11. *Nocturno certare mero.*) Romæ frequens hoc erat bibonum certamen vigilem pergræcando noctem ducentium. Et qui sic pervigilassent strenue præmium accipiebant placentam. Jul. Pollux, Athen. lib. 14. Schol. Aristoph. Equit.

Putere diurno.) De die *crapulam exhalantes*, ut ait Tull. Sic quidem luxuriosi quascunque horas compotationibus idoneas habebant: at viri graves & occupati non adibant cœnam nisi vesperi & ad lucernas. Unde Alcæus ita queritur, sa ipse vinosum arguens in Epigrammate; *πίνωμεν. τί τὸν λύχνον ἀμμένομεν: bibamus: quid lychnum expectamus?*

12. *Quid si quis vultu, &c.*) Refellit Horatius opinionem ante allatam. Qui Cratinum imitatur in vitiosa ipsius bibacitate, non proinde poeticam ejus virtutem assequetur; sicut qui habitûs squalorem aut vultûs severitatem Catonis imitabitur, non continuo mores ejus optimos habebit, &c. Ergo boni exemplaris non vitia sed virtutes oportet æmulari.

Pede nudo.) Cato Uticensis sine calceis & sine toga prodibat in publicum; imo & Prætor sic ad rostra veniebat, judicia exercebat, interdum etiam bene pransus & potus, Plutarch.

13. *Exiguæque togæ textore.*) Breviori togâ vilis texturæ; sicut Epist. 1. ait, *curtatus inæquali tonsore capillos*, pro, inæquali tonsurâ. Quod e vili plebeculâ quempiam decuisset, non vero patricium & nobilem. Lucanus Catonem illum Uticensem canit: *hirtam Romane more Quiritis induxisse togam.* Sunt qui legant, *tesquore*, id est, squalore, inquiunt. Sic nimirum scribit J. Lipsius Elect. 1. cap. 13. vellem ego tamen, eruditus ille vir vel originem insolentis imo barbaræ vocis istius indagasset, vel auctoritate quapiam allatâ rem amplius excussisset.

15. *Rupit Hyarbitam &c.*) Alii scribunt, *Iarbitam*, ab Iarba rege Africani littoris. Hyarbita ignobilis ac vix nomine notus quidam, volens imitari sales & dicacitatem Timagenis, semet perdidit, ut ille; petulantem ejus linguam æmulatus velut urbanam & disertam.

Timagenis.) Hic Rhetor fuit Alexandrinus, ex aliis Ægyptius: sub Pompeio magno Romam adductus a Gabinio captivus, redemptus a Fausto Syllæ filio; Rhetoricam docuit ad tempora Augusti: demum ob maledicentiam urbe ejectus in prædio Tusculano diem suum obiit. Suidas.

17. *Decipit exemplar vitiis imitabile.*) Præclarum exemplar quodlibet vix omnino vitiis caret; & stultum imitatorem decipit, qui non quod perfectum, sed quod forte vitiosum inest, imitari solet.

Pallerem casu, biberent exangue cuminum.
O imitatores servum pecus, ut mihi sæpe
Bilem, sæpe jocum vestri movere tumultus!
Libera per vacuum posui vestigia princeps;
Non aliena meo pressi pede: qui sibi fidit
Dux regit examen. Parios ego primus Iambos
Ostendi Latio; numeros animosque secutus
Archilochi, non res & agentia verba Lycamben.
At ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos & carminis artem:
Temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho,
Temperat Alcæus: sed rebus & ordine dispar,
Nec socerum quærit, quem versibus oblinat atris,
Nec sponsæ laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinis
Vulgavi fidicen: juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi, manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector

Lau-

INTERPRETATIO.

pallidus forem, potarent cumini succum *pallere* facientem. *O imitatores stolidi & serviles, quam sæpe agitationes vestræ excitarunt mihi indignationem & risum!* Ego vero *primus intuli pedem in vacua* spatia, *nec secutus sum* vestigia *alterius*. *Qui confidit sibi turmam ducit & gubernat. Ego prior Iambos protuli apud Latinos, Archilochi Parii metrum & virtutem imitatus, non autem materiam & dictiones Lycamben adigentes* ad suspendium. *Neque vero me propterea minoribus corones frondibus, quoniam veritus sum immutare numeros ac metri legem:* nam *Archilochi poesim versu mitigat Sappho virilis, etiamque Alcæus: at dissimilis sententiis & dispositione, nec petit socerum acerbo carmine proscindendum, nec sponsæ restim parat versibus contumeliosis. Hunc a nullo alio antea celebratum ego lyrâ canens Latinis ostendi: & gaudeo nova proferens oculis ingenuorum perlegi, & manibus contrectari.* Porro si *nosse cupis, cur Lector iniquus mea carmina collaudet atque in*

ANNOTATIONES.

18. *Biberent exangue cuminum.*) Poetastri nostri, inquit Horatius, si pallido essem vultu, pallorem sibi procurarent, ut æmulari me in cæteris etiam crederentur, paremque mihi poeseos facultatem adipisci. Vide Dioscorid. lib. 3. c. 68. Plin. lib. 20. cap. 14. *cuminum pallorem bibentibus gignit. Ita certe ferunt Porcii Latronis clari inter magistros dicendi assectatores similitudinem coloris studiis contracti imitatos*, &c. Pers. Sat. 5. v. 55.

. . . . *Pallentis grana cumini.*

21. *Libera per vacuum, &c.*) Ego Lyricam poesim Latinam primus tentavi, absque ullo exemplari mihi proposito: *vacuum*, locum a nemine ante occupatum. Vide Od. ult. lib. 3. & lib. 4. Od. 3.

23. *Regit examen.*) Metaph. ab apibus. Lyricorum ego princeps aliis deinceps exemplum præbebo.

24. *Parios ego primus Iambos ostendi Latio.*) Iambos etiam versus Latine scripsi primus, ad instar Archilochi Græcorum Iamborum inventoris, ex insula Paro oriundi. De hac lib. 1. Od. 19.

25. *Archilochi.*) De isto Poetâ jam ante in Epod. 6. & postea in Ep. ad Pis. v. 79.

Lycamben.) Socerum, de quo cit. Epod. 6.

28. *Temperat Archilochi, &c.*) Archilochi asperitatem temperavi suavitate Alcæi & Sapphonis: Scilicet Iambi satis acres Epodorum temperantur Alcaicis & Sapphicis Odarum.

Mascula Sappho.) Hæc nempe dicitur virilem adepta virtutem, quod se præcipitarit ex eo saltu, unde viri tantum solebant se jaculari præ amoris impatientiâ. Hinc Auson. Eidyl. 6. v. 25.

Et de nimboso saltum Leucate minatur
Mascula Lesbiacis Sappho peritura sagittis.

29. *Alcæus.*) Vide lib. 1. Od. 32. & lib. 2. Od. 13. ubi etiam de Sapphone.

30. *Socerum.*) Lycamben.

31. *Sponsæ.*) Neobulæ Lycambes filiæ, quæ se quoque post patrem laqueo peremit. Epod. 6.

32. *Hunc.*) Archilochum; quem, ante Horatium, nemo Latinorum fuerat imitatus.

Digitized by Google

Laudet, ametque domi; premat extra limen iniquus?
Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Impensis cœnarum, & tritæ munere vestis.
Non ego, nobilium scriptorum auditor & ultor,
Grammaticas ambire tribus & pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ: spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus,
Si dixi: Rides, ait, & Jovis auribus ista
Servas: fidis enim manare poetica mella
Te solum, tibi pulcher. Ad hæc ego naribus uti
Formido; & luctantis acuto ne secer ungui,
Displicet iste locus; clamo, & diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

INTERPRETATIO.

pretio habeat domi quidem, *foris* autem *improbe vituperet?* Nempe *ego levis plebeculæ approbationem non quæro sumptuosis cœnis, & donando vestes detritas. Auctorum ego illustrium auditor & censor non dignor prensare Grammaticorum familias & suggesta. Inde* veniunt *istæ querimoniæ*. *Si dicam: Pudet recitare carmina* mea *frequentibus theatris indigna, & nugas ostentare:* mox aliquis *inquiet: Derisor es, & Jovis auribus hæc reservas. Quippe te unum producere mellita carmina confidis, tibimet præclarus. Ad ista ego timeo exhibere sannam: ac ne proscindar acerbo ungue contendentis, locum istum devito; vociferor, & dilationem postulo. Etenim ludus gignit trepidationes, pugnas, indignationes: indignatio* vero *acerba odia, & bellum lugubre.*

ANNOTATIONES.

37. *Non ego ventosæ, &c.*) Idcirco mihi invidiam creant, quia laudes & approbationem non capto, ut alii plerique, per munera & cœnas assentatoribus datas. Pers. Sat. 1.

Calidum scis ponere sumen:
Scis comitem horridulum trita donare lacerna.

Martial.

Quid tam grande Sophos clamat tibi turba togata?
Non tu Pomponi; cœna diserta tua est.

Vide postea Epist. ad Pis. v. 419.

Ut præco ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores jubet ad lucrum ire Poeta
Dives agris, &c.

39. *Auditor.*) Juvenal. Sat. 1.

Semper ego auditor tantum?

Ultor.) Optimorum auctorum errata notando & castigando; nulli per adulationem parcendo. Quidam interpretantur: mea scripta vicissim recitando. Juvenal. cit.

. . . . . nunquamne reponam?

Prior interpretatio magis ad rem. Nam mox ait: *nec ambire pulpita dignor.*

40. *Grammaticas ambire tribus.*) Ut scripta mea discipulis suis dictent & proponant ediscenda. Pers. Sat. 1. v. 29.

Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas?

Pulpita.) E quibus recitentur carmina mea a Grammaticis, vel a meipso. De hac Romanorum ambitiosa recitatione Persius cit. & nos ibidem non pauca.

41. *Hinc illæ lacrymæ.*) Terentianus iste locus ex Andria, in proverbium abiit: eoque utitur etiam Tullius pro M. Cælio: *Hinc illæ lacrymæ: & hæc causa est omnium scelerum.*

42. *Nugis addere pondus.*) Velut eximium quiddam alte & graviter pronuntiando res leviculas.

43. *Ait.*) Quispiam invidus.

Jovis.) Augusti. Virgil. Eclog. 1. de eodem:

Deus nobis hæc otia fecit.

44. *Fidis enim manare, &c.*) Unum te credis edere suavia poemata.

45. *Tibi pulcher.*) Ipse tibi videris præstare cæteris omnibus: nullumque tibi parem existimas.

Naribus uti.) Naribus corrugatis indignationem vel derisionem significare timeo, ne ejusmodi hominis iram in me concitem. Pers. Sat. 1.

Rides, & nimis uncis naribus indulges.

Vide supra lib. 1. Sat. 6. & lib. 2. Satira 8.

47. *Iste locus.*) Theatrum, pulpita.

Diludia.) Ludorum dilationem: id est, spatium intermissionemque, ad accuratius emendanda quæ scripsi, antequam vulgentur: quod luculenter admonet Epistola ad Pisones. Metaphora est a gladiatorio ludo. Nam intra dies pugnæ destinatos, spatium concedebatur gladiatoribus, ut se ad certandum melius compararent. Malim ego tamen cum doctissimo Salmasio legere, *deludia*, & ludendi cessationem & finem, interpretari.

48. *Ludus enim, &c.*) Climax est. Ludus certamen, certamen iras, ira inimicitias, hæ bellum generant aliquando funebre & luctuosum.

EPI-

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

VERTUMNUM Janumque, liber, spectare videris.
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus,
Odisti claves, & grata sigilla pudico.
Paucis ostendi gemis, & communia laudas,
Non ita nutritus: fuge quo discedere gestis:
Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi?
Quid volui? dices, ubi quis te læserit; & scis
In breve te cogi, cum plenus languet amator.
Quod si non odio peccantis desipit augur,
Carus eris Romæ, donec te deserat ætas.
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Cœperis; aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam; aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus: ut ille,

Qui

INTERPRETATIO.

O Liber, ut *video, respicis Vertumnum & Janum: nempe ut venalis fias Sosiorum pumice expolitus, claves fugis & sigilla verecundo grata: doles exhiberi paucis, & magni pendis divulgari, minime sic educatus. Perge qua ire cupis, redire non licebit tibi vulgato.* Tum vero, *Quid infelix egi, quid petii? inquies, quando te non nemo proscindet. Nosti vero te in arctum compingi, cum* lector primo *avidus* mox *fastidiosus negligit. Quod si non insanit augur odio delinquentis, Romæ in pretio eris usquequo te juventus deficiat. Cum autem vulgi manibus tritus negligi incipies, vel clam nutries blattas inutiles, vel ablegaberis Uticam, vel obligatus deportaberis Ilerdam.* Tunc *ridebit castigator non auditus: velut ille*

ANNOTATIONES.

1. *Vertumnum.*) Per prosopopœiam librum suum a publico deterret, ob imminentia pericula.

Vertumnum Janumque.) Hi Dii præsidere vendentibus ementibusque credebantur: & ad eorum statuas ac templa erant tabernæ bibliopolarum. De Vertumno lib. 2. Sat. 7. De Jano lib. 2. Sat. 3. & 6.

Spectare videris.) In lucem prodire vis, & publice vendi.

2. *Sosiorum pumice mundus.*) Pellibus integebantur libri: pelles autem pumice lævigari, exæquari, expoliri solebant. *Pumex*, lapis cavernosus, quo rudia & aspera complanantur. Vide Plin. lib. 36. cap. 21. *Sosii* fratres erant bibliopolæ insignes: unde hic antonomastice nominantur.

3. *Odisti claves, &c.*) Tædet inclusum residere: amplius in arca domi contineri non vis.

5. *Non ita nutritus.*) Non eo consilio tamen scriptus ut prodires in publicum.

Discedere.) Al. *Descendere*, Scil. e collibus in Thuscum vicum ad imum Cœlii montis, apud velabrum; ubi Vertumnus ædem habebat; & plures erant tabernæ, librariorum præsertim.

6. *Non erit emisso reditus.*) Cum semel emissus & vulgatus fueris, non poteris ad me redire, ut expurgeris erratis, quæ in te forte notabuntur.

8. *Scis in breve te cogi, &c.*) Scis in angustum & discrimen redigi te, cum jam aspernari incipit qui prius diligebat. Alii sic: scis te contrahi & complicari; vel, non integrum te legi, sed quædam pervolvi dumtaxat, & pleraque præteriri a lectore jam defesso & languente.

9. *Quod si non odio, &c.*) Si non omnino fallor, si bene auguror, primo quidem novitate celebraberis, at sensim in fastidium incurres. Sic enim fere fit.

12. *Tineas pasces.*) Neglectum & projectum exedent tineæ & blattæ. *Taciturnus*, obscurus, & despectui habitus; jam tacentibus de te hominibus.

13. *Fugies Uticam.*) Tanquam exilio mulctatus, sermone Romanorum haud amplius celebris.

Uticam.) Urbs est Africæ Catone minori nobilitata: in qua nimirum sibi mortem ille conscivit, & ab ea dictus Uticensis. Vide lib. 1. Od. 12. & lib. 2. Od. 1.

Vinctus mitteris Ilerdam.) Veluti captivus.

Ex

Qui male parentem in rupes detrusit asellum
Iratus. *Quis* enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Cum tibi Sol tepidus plures admoverit aures,
Me libertino natum patre, & in tenui re
Majores pennas nido extendisse loqueris:
Ut quantum generi demas, virtutibus addas.
Me primis urbis belli placuisse domique;
Corporis exigui, præcanum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percunctabitur ævum;
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

INTERPRETATIO.

qui asinum non obedientem iratus impulit in præcipitium. Ecquis enim conetur invitum servare? Illud etiam tibi continget ut senex balbutiens te adhibeat docendis pueris primas literas ultimis in vicis. Cumque Sol tepescens plures auditores tibi præbuerit, dices me libertini patris filium, quamvis non opulentum extendisse alas ultra nidulum: scilicet *ut* tantum *addas virtuti, quantum detraxeris origini.* Narrabis *gratiosum fuisse me Romæ optimatibus* tam *in bello* quam *in pace; staturâ brevi, canum ante* tempus, *aprico gavisum, iracundum, sed mitigari facilem. Quod si quispiam a te inquirat meam ætatem; discat me quater undecim hyemes decurrisse quo anno Lollius Lepidum collegam sortitus est.*

ANNOTATIONES.

Ex te fient mercium aut litterarum involucra Ilerdam mittendarum. Olim Epistolas chartis intectas obligari obsignarique mos erat. Alii legunt: *unctus*, optimo sensu. Nam salsamenta, garum, piper, thus, aliaque ejusmodi bene multa involvi solent chartis inutilibus. Vide l. 2. Epist. 1. in fine. Catul.

Et laxas scombris sæpe dabunt tunicas.

Pers. Sat. 1. v. 43.

Nec scombros metuentia carmina nec thus.

Ilerdam.) Hæc urbs, v. *Lerida*, Hispaniæ Tarraconensis, sive Cataloniæ, ad Sicorim fluvium. Ejus ita meminit Lucanus lib. 4.

. . . . *fundata vetustâ*
Surgit Ilerda manu; placidis prælabitur undis.

15. *Qui male parentem.*) Quidam rusticus asinum cernens ad præcipitem rupem obstinate contendere, retrahebat pro viribus: at pertinax bestia renitebatur: tum iratus ille asinum impulit quo tendebat, detrusitque in præcipitium.

17. *Ut pueros elementa docentem occupet, &c.*) Ut attereris vili manu senis cujuspiam balbi, pueros docentis elementa. Juvenalis pariter notat miseram hanc sortem cum Virgilii tum nostri Horatii. Sat. 7. v. 226.

. . . . *cum totus decolor esset*
Flaccus, & hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, &c.

Vide, si vacat, quæ ibi pridem annotavi.

18. *Extremis in vicis.*) Ludimagistri scholam habere amant in triviis, in quæ incidunt ac desinunt plures vici, loco nempe maxime frequentato. Vel Horatius designat vilem magistrum in remotissima urbis regione habitantem.

19. *Cum tibi sol tepidus, &c.*) Cum vero non pueri tantum, sed & alii plures ad te audiendum confluxerint, dum fervet æstus: vel sub vesperam & sole jam defervescente, cum dictata discipulis traduntur.

20. *Me libertino natum patre, &c.*) Multa de me tum narrabis, ex obscura origine evasisse in præclarum nomen ac splendorem, &c.

Libertino natum patre.) Vide lib. 1. Sat. 6.

21. *Majores pennas nido extendisse.*) Natalium ac generis ignobilitatem illustrasse me nobilibus scriptis.

23. *Primis urbis.*) Mœcenati, Augusto, Pollioni, &c.

24. *Corporis exigui.*) Lib. 4. Sat. 3.

. . . . *longos imitaris, ab imo*
Ad summum totus moduli bipedalis.

25. *Irasci celerem, tamen ut, &c.*) Cic. ad Attic. lib. 1. Epist. 14. scribit, *irritabiles esse animos optimorum sæpe virorum, eosdemque placabiles; & esse hanc agilitatem mollitiemque naturæ plerumque bonitati.*

27. *Quater undenos, &c.*) Annos ætatis quatuor & quadraginta complevisse, cum consulatum inirent Lollius ac Lepidus: anno scil. U. C. 732: Nam Horatius natus erat L. Manlio Torquato & L. Aurelio Cotta Coss. an. U. C. 688. ut dictum est lib. 3. Od. 21.

28. *Collegam Lepidum quo, &c.*) M. Lollius virtute singulari & Cæsaris gratiâ adeptus consulatum, gessit laudabiliter cum Q. Æmilio Lepido. Dio lib. 54. Ad eum sunt Epist. 2. & 18. & lib. 4. Od. 9.

QUIN-

Q U I N T I

HORATII FLACCI

EPISTOLARUM

LIBER II.

EPISTOLA PRIMA.

AD AUGUSTUM.

Optimum maximumque Principem mirâ solertiâ collaudat. De poesî multa refert : Et vetera dumtaxat æstimantes redarguit. Demum Cæsaris in Poetas benevolentiam stimulat.

CUM tot sustineas & tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.

Ro-

INTERPRETATIO.

QUandoquidem, o *Auguste*, *portas unus* molem *tot tantarumque rerum*, *Italiam armis defendis*, *institutis exornas*, *legibus corrigis*, ego sane *peccarem adversus utilitatem publicam*, *si prolixâ epistolá interpellem occupationes tuas* graviores.

ANNOTATIONES.

1. *Cum tot.*) Epistolam hanc sane eximiam expressit Augustus ab Oratio, cum ad eum scripsisset his verbis: *Iratum me tibi scito, quod non in plerisque ejusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris ne apud posteros infame tibi sit, quod videaris familiaris nobis esse?* Nempe legerat sermones Horatii Cæsar, suique uullam in eis factam mentionem ægre ferebat. Antea vero jam seculare carmen imperaverat scribere, item Vindelicam victoriam privignorum suorum Tiberii ac Drusi Neronum: Odarumque librum 4. Sueton. in vita Horatii.

Sustineas.) Summus Princeps alios quidem adhibet in consilium, at solus imperii molem sustinet. Talis est orbis judicio **LUDOVICUS MAGNUS**.

Solus.) Discussis jam factionibus, victo Lepido, Antonio profligato.

2. *Res Italas.*) Romani Imperii splendorem.

Moribus.) Optimis institutis, rectâque disciplinâ, quibus mores optimi formantur.

3. *Legibus emendes.*) Cic. Philipp. 5. *Lex est recta & a numine Deorum tracta ratio, imperans honesto, prohibens contraria.* Suetonius Octav. 32. 34. &c. utiliter ab eo sancita pleraque commemorat: & cap. 27. etiam in Triumviratu recepisse morum legumque regimen perpetuum.

Digitized by Google

Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux,
Post ingentia facta, deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt;
Ploravere suis non respondere favorem
Speratum meritis: diram qui contudit hydram,
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui prægravat artes
Infra se positas: extinctus amabitur idem.
Præsenti tibi maturos largimur honores,
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum aliàs, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus sapiens & justus in uno,

Te

INTERPRETATIO.

Romulus, & Bacchus, Castor atque Pollux, post magna facinora admissi in Deorum fana, dum in terris versantur cum hominibus, difficilia bella conficiunt, agros distribuunt, urbes ædificant; doluerunt gratum animum non exhiberi meritis suis parem. Qui sævam hydram peremit, famosaque monstra sustulit labore fatali, cognovit invidiam solà *morte vinci. Nam splendore suo accendit qui inferiorem industriam opprimit: ipse* vero *mortuus diligetur. Viventi tibi cultum deferimus tempestivum, arasque erigimus, ad quas jurabitur per nomen tuum, profitentes nihil par* tibi *extitisse nihilque futurum unquam. Verum tuus ille populus in una re justus & sapiens*, nempe quod

ANNOTATIONES.

5. *Romulus.*) Quatuor primi versus instar procemii sunt: jam Augustum extollit supra Heroes maximos, per comparationem. Vida lib. 1. Od. 12.

Liber pater.) Indorum victor, animum curis liberans, &c. De hoc alibi.

Castor, Pollux.) De his Ode 3. & 12. lib. 1.

6. *Deorum in templa recepti.*) In Deorum numerum adsciti.

7. *Aspera bella componunt.*) Multa in homines beneficia conferentes.

8. *Agros assignant.*) Colonias deducendo vel mittendo, agrosque urbibus adjacentes iis distribuendo.

9. *Ploravere suis non respondere, &c.*) Questi sunt quod parum grati populi haud pares suis meritis honores deferrent.

10. *Diram qui contudit hydram.*) Hercules duodecim laboribus exantlatis clarus, quos celebrat Lucretius initio lib. 5. Vide lib. 1. Od. 3. & libro 4. Od. 4.

Non hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem, &c.

11. *Fatali.*) Erat in fatis, non aliter inserendum cælo Herculem, quam debellatis monstris.

12. *Invidiam supremo fine domari.*) Non ante mortem: & mox rationem ejus rei subdit. Quintil. Declam. *Res inter initia urunt: at livor morte solvitur.*

13. *Urit enim fulgore, &c.*) Qui cæteris præcellit horum excitat invidiam, quia videntur sibi ab eo deprimi. At cum fato est functus, jam virtus ejus ab invidis etiam colitur, amplius non metuentibus viventis fulgore perstringi & obrui.

15. *Præsenti tibi, &c.*) Tu, Cæsar, vivus etiam in deliciis es, inuidiamque vicisti: quod est prorsus singulare. Nempe tua magnitudo cuncta supergreditur; invidia uero non reperitur nisi inter æmulos & fere æquales. Adeoque solus honores divinos adeptus uel dum hic inter nos degis.

Præsenti.) Lib. 3. Od. 5.

Præsens divus habebitur Augustus.

Maturos.) Jam viventi debitos. Servius ad Ecl. 1. *Augustus templa vivus meruit*, inquit, citatque hunc Horatii locum. Propert. lib. 3. Eleg. 4.

Arma Deus Cæsar dites meditatur ad Indos.

16. *Jurandasque.*) Aram tenentes jurabant olim.

Tuum per nomen.) Theodor. Marc. vult, *tuum per numen*. Sed perinde est.

Ponimus aras.) Vide lib. 4. Od. 5. idem Dion. lib. 51. ubi refert edictum Senatûs de divinis honoribus Augusto tribuendis. Ovid. Fast. 1.

Cæsaris arma canant alii; nos Cæsaris aras.

Tamen constat nullas Romæ fuisse, sed tantum in provinciis; nisi forte privatas. Sueton. Octav. 52. & Dio lib. 54. decretas sibi ex Senatusconsulto haud accepisse, imo prohibuisse narrant. *In urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honore; atque argenteas etiam statuas olim sibi positas conflavit omnes: & ex iis aureas cortinas Apollini Palatino dedicavit.* De privatis aris Augusto erectis intelligendus ergo hic Horatius, item Ovid. ante cit. & 1. de Ponto Eleg. 5. & 3. Eleg. 1. & Virgil. Ecl. 1.

. . . . *illius aram*
Sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.

Digitized by Google

Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cætera nequaquam simili ratione modoque
Æstimat: & nisi quæ terris semota, suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit & odit.
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri sanxerunt; fœdera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis æquata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina vatum,
Dictitet Albano Musas in monte locutas.

Si,

INTERPRETATIO.

te Imperatoribus Romanis Græcisque præfert, non æque bene judicat de aliis rebus: scilicet *negligit atque aspernatur* omnia, *præterquam quæ terris abstracta dudumque præterita comperit: adeo vetusta probans, ut tabulas delinquere prohibentes a Decemviris constitutas, fœdera regum Rom. seu apud Gabios, seu cum severis Sabinis composita, jus Pontificale, antiqua vatum prædicta, a Musis in monte Albano fuisse dictata asserat.*

ANNOTATIONES.

18. *Sed tuus hic populus, &c.*) Transit ingeniose & solerter ad eos reprehendendos, qui vetera sectentur, & quævis nova fastidiunt absque discrimine & judicio.

21. *Terris semota.*) Ex hominum conspectu ablata; carmina poetarum mortuorum.

23. *Tabulas peccare vetantes.*) Leges 12. tab. quas Decemviri, ad instar legum Solonis, composuerunt, an. U. C. 302. Porro quæ in eis continerentur haud comperta omnino, nisi quod pauca, quæ ad morum disciplinam & judicia spectant, intercise auctores produnt: ut ait Alex. ab Alex. lib. 6. c. 10. ubi & fragmenta quædam earum pervetusta & obsoleta refert. *In urbe ne urito, neve sepelito... si quid agro plantaveris, quinque pedes a vicino abesto, &c.*

24. *Fœdera regum, &c.*) Duplex notat fœdus; alterum a Tarquinio Superbo cum captis civibus Gabiis, in ipsa urbe: alterum a Romulo cum Tito Tatio Sabinorum rege; & hoc *æquatum*, sive æquis factum conditionibus; non autem prius illud, quod iniquum potius dicatur, ut bene observat Theod. Marcil. De priori fœdere Dion. Halic. lib. 4. de posteriori lib. 2. ubi scribit constitutum esse, ut *Romæ reges essent æquo Romulus & Tatius, paribus suffragiis, & æqualiter honoribus fruerentur.*

25. *Gabiis.*) De his Tit. Liv. lib. 1. Vide annot. nostras lib. 1. Epist. 11. & 15.

Sabinis.) Tit. Liv. cit. nos ad Epodon 2.

26. *Pontificum libros.*) Compositos a Numa, continentes ritus sacrificiorum, precationes, &c. Annales etiam significari volunt. Cic. 1. de Orat. n. 193. *In jure civili, & in Pontificum libris, & in duodecim tabulis plurima est antiquitatis effigies: quod & verborum prisca vetustas agnoscitur; & actionum quædam genera majorum consuetudinem vitamque declarant.*

Annosa volumina vatum.) Attii Navii, apud Cic. de Divin. Servius ad Æn. 5. Macrob. Sat. 1. Marcii duo vaticinia satis jocundita profert T. Livius lib. 25. c. 12. alterum Cannensem cladem prædicens, alterum jubens institui ludos Apollinares. Non pigebit ea describere. Prius sic ferme canebat:

Amnem Trojugena Cannam Romane fuge,
Ne te alienigenæ in campo cogant Diomedis
Conseruisse manus pugnantem. Sed neque credes
Ante mihi, donicum compleris sanguine campum:
Multaque millia cæsa tuorum deferet amnis
In pontum magnum de terra frugifera:
Piscibu' pennigerisque ferisque colentibu' terras
Ut fuas esca caro tua. Nam mi' ita Juppiter infit.

Posterius carmen obscurius perplexiusque scripturæ genere, ut ait Livius, ita fere habebat:

Romulidæ si perduelles expellere voltis,
Et vomicam gentium, quæ longe alienigenarum
Venit: Apollinari voveatis censeo ludos,
Qui Deo Apollinari fiunto comd quotannis,
Quom jam poplicitus popolos dederit stipi' partem:
Conferianto privatim pro sequa suisque.
Et Prætor ludis faciundis ollu' praesto.
Qui summum popolo plebique endo urbe dabit jus.
At bis quinque viri Græco sacra ritu obeunto.
Hæc si faxitis, recte gaudebitis semper:
Atque adeo fiet melior res poplica vestra.
Nam is Divus vestros perduelles stinguet ad unum,
Qui vestros campos placide nunc curaque pascunt.

27. *Albano Musas in monte locutas.*) Quia monticolæ sunt Musæ, hinc Horatius Musarum Latinarum sedem collocat apud Albanos tumulos, in medio Latii, ubi communia sacra Latinorum celebrari solebant. Turneb. Alii ironice in Albano Musas collocari a Poeta nostro, volunt; nempe ob rusticitatem Albani montis, quæ tanta quidem, ut Virgilius Albanorum regum gesta exorsus scribere, omiserit nominum asperitate deterritus; quod testatur Servius ad Eclog. 6.

Alii

Si, quia Græcorum sunt antiquissima quæque
Scripta, vel optima, Romani pensantur eâdem
Scriptores trutinâ, non est quod multa loquamur:
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri:
Venimus ad summum fortunæ: pingimus, atque
Psallimus, & luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet, an inter
Viles atque novos? excludat jurgia finis.
Est vetus atque probus centum qui perficit annos.
Quid, qui deperiit minor uno mense vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poetas,
An quos & præsens & postera respuet ætas?
Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
Qui vel mense brevi vel toto est junior anno.
Utor permisso, caudæque pilos ut equinæ

Pau-

INTERPRETATIO.

Atqui *si, quoniam scripta Græcorum vetustissima etiam præstantissima existunt, Latini Scriptores simili ratione æstimantur, pluribus verbis non est opus: nihil in oliva, nihil extra nucem duri est: fortunæ apicem attigimus: pingimus & canimus & luctamur solertius quam Græci. Si tempus meliora facit carmina* perinde *ac vina, quæro quot anni auctoritatem dent libris. Scriptor ab annis centum mortuus* debetne *censeri inter veteres & bonos, an inter ignobiles & recentiores? Definitio* temporis *decidat controversiam. Vetus & perfectus est qui ante annos centum obiit. Quid* vero *qui uno mense vel anno junior interiit, quibus annumerabitur? an antiquis, an iis quos ætas nostra & secutura negliget? Ille*, inquies, *inter veteres recte censebitur qui mense duntaxat vel anno posterior fuerit.* Ego *concessum assumo, & minutatim detrabo quasi pilos caudæ equinæ:*

ANNOTATIONES.

Alii eum Acrone alludi putant ad colloquia Numæ cum Egeria nympha, in monte Albano: præsertim cum Egeriam unam de Musis fuisse scribat Dionys. Hal. lib. 2. & Plut. in Numa; quanquam Tull. 2. Leg. eos ut imperitos & bardos explodit, qui Numam cum Egeria collocutum credant, item qui apicem Tarquinio ab aquila impositum.

28. *Si, quia Græcorum, &c.*) Refellit Poeta vulgi opinionem. Apud Græcos, inquit, vetustissimi quidem pariter etiam optimi sunt. At non ita se habet de scriptoribus Latinis. Imo contrarium omnino fieri judicium debet. Atque tam falsum est arbitrari Latinorum antiquissimos esse præstantissimos, quam affirmare olivam nihil intus, nucem extra nihil duri habere; item quam contendere pictores, cantores, athletas Romanos Græcis antecellere, quæ quidem aperte a vero & ab omnium judicio abhorrent.

31. *Nil intra est oleam, &c.*) Proverbialis sermo iste usurpari solet in eos qui negant manifeste vera, vel asserunt perspicue falsa. Enimvero quid certius quam in oliva esse os, & extra nucem esse putamen durum?

Oleam.) *Olea* proprie est arbor, oliva fructus: attamen utraque vox in utraque significatione ponitur.

32. *Venimus ad summum fortunæ.*) Uno absurdo posito, multa consequuntur absurda. Nempe dicamus deinceps, inquit Poeta, nos fama esse celebriores Græcis, & artium peritiores; quamvis hactenus ii præstare omnibus crediti sint.

33. *Unctis.*) Athletæ ungebantur ante palæstram, ut olei virtute membra fierent tum robustiora, tum etiam lubrica & teneri difficiliora.

34. *Si meliora dies.*) Aliud argumentum a dissimili.

39. *Est vetus atque, &c.*) Responsio est adversarii, quam mox convellit Horatius.

43. *Iste quidem veteres.*) Ita loquitur adversarius.

45. *Utor permisso.*) Tuâ responsione utor, ac te expugno: inquit Poeta.

Digitized by Google

Paulatim vello; & demo unum, demo etiam unum,
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis,
Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
Ennius & sapiens & fortis & alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur
Quo promissa cadant, & somnia Pythagorea.
Nævius in manibus non est, & mentibus hæret
Pæne recens: adeo sanctum est vetus omne poema:
Ambigitur quoties, uter utro sit prior; aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti:

Di-

INTERPRETATIO.

atque diminuo unum itemque alterum, donec dilabentis cumuli ratione deceptus vincatur qui annos numerat, & ex vetustate bonitatem colligit; quique nihil laudat nisi quod mors consecravit. Ennius & sapiens & strenuus & Homero secundus, ut ajunt censores, parum sollicitus est quo deveniant pollicita & somnia Pythagoræ. Nævius haud legitur, & animo tenetur velut novus, adeo sacratum est omne carmen antiquum. At cum expenditur quis alio sit præstantior, Pacuvius docti senis, Accius excelsi existimationem obtinet:

ANNOTATIONES.

Caudaque pilos ut equinæ, &c.) Ex historia Sertorii, qui ut barbaros ac ferociores militum suorum animos erudiret, duos equos adduci jussit, alterum imbecillem, alterum validum. Imbecilli apposuit virum fortem, valido infirmum. Dato signo vir fortis equi imbecilli caudam ambabus captans manibus totam simul abstrahere & avellere nitebatur frustra: contra vir infirmus fortis equi caudam brevi denudavit, singulos pilos evellens. Tum assurgens in concione Sertorius ait: Videtis, commilitones, industriam plus posse quam vires: sic quæ uno impetu superari nequeunt, paulatim arte & patientiâ vincuntur. Plutarch.

46. *Demo unum, &c.*) Singulos annos demendo paulatim, corruet acervus ille tuus annorum centum: sensimque deducam te ad postrema tempora. Porro licebit mihi semper unum annum detrahere: si quidem concessisti, *inter veteres honeste poni qui toto anno junior est*.

47. *Dum cadat elusus ratione ruentis acervi.*) Allusio est ad soriten, quæ argumentatio multarum est acervus propositionum; quas dissolvendo singulas, tota vis argumenti solvitur. Sicut autem Chrysippus sistendum in una e propositionibus, nequicquam dicebat; ita hic annos non posse definiri ostendit Horatius. Chrysippum sugillat Persius ad calcem Satiræ ultimæ.

. . . . . . *Depunge ubi sistam*
Inventus Chrysippe tui finitor acervi.

49. *Libitina.*) De hac vide lib. 3. Od. 30. & lib. 2. Sat. 6. v. 19.

50. *Ennius & sapiens, &c.*) Ennius ipse a criticis agnoscitur pleraque negligenter scripsisse, adeoque parum memor esse promissorum suorum atque somniorum; quamvis ex Pythagoræ opinione & metempsychosi, Homeri in se animam transmigrasse venditasset, & Poeticâ ejus facultate ac spiritu se informatum. De ea lib. 4. Od. 8. v. 20. & lib. 1. Sat. 10.

Sapiens.) Quia cor triplex se habere dicebat, nempe quod triplicem linguam calleret, Græcam, Oscam, Latinam, Gell. lib. 17. cap. 17.

Fortis.) Quia militavit. Cic. Tusc. 1. & pro Licinio Poetâ. Claudian.

Alter Homerus.) Homericâ poeseos virtute imbutus.

51. *Critici.*) Grammatici, vel critici ab Augusto instituti ad recensendos libros in Palatinâ bibliothecâ collocandos. Vide supra Epistola 19. & postea Epist. seq.

52. *Somnia Pythagorea.*) Ennius ipse de se, Annal. 1.

In somnis mihi visus Homerus adesse poeta.) De his vide quæ amplius annotavi pridem ad Pers. Sat. 6. v. 10.

Cor jubet hoc Enni, postquam destertuit esse
Mæonides Quintus pavone ex Pythagoreo.

53. *Nævius in manibus non est, &c.*) Nævii scripta quippe quæ memoriâ tenentur, non leguntur amplius, nec egent subsidio literarum, tam hærent animis, ut etiamnum recentia videantur. Nævius Ennio antiquior. Cicero in Bruto sic Ennium alloquitur: *a Nævio sumpsisti multa, si fateris; vel si negas, surripuisti.* Campanus fuit: stipendia meruit bellis Punicis; de quibus & carmen condidit: scripsit Comœdias & Tragœdias stylo in primis erudito & gravi. Romæ primates probris incessens, a Triumviris in vincula conjectus, inde palinodiâ cantatâ exemptus est. Epigramma superbiæ Campanæ plenum hoc ab eo factum traditur:

Immortales mortales si foret fas flere,
Flerent divæ Camœnæ Nævium poetam.
Itaque postquam est Orci traditus thesauro,
Obliti sunt Romæ Latinâ loquier linguâ.

Nævium laudant Varro, Tullius, Festus, Nonius, Gellius, &c.

56. *Aufert Pacuvius docti famam senis.*) Pa-

Dicitur Afrani toga convenisse Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediscit, & hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potens: habet hos numeratque poetas
Ad nostrum tempus, Livi scriptoris ab ævo.

In-

INTERPRETATIO.

Afranii toga Menandro congruere putatur: Plautus currere ad instar Epicharmi Siculi; Cæcilius gravitate, Terentius artificio præstare. Hos ediscunt ac venerantur Romani angustiore Theatro coarctati: hos æstimant ac censent poetas ab ætate Livii Andronici usque *ad nostram*.

ANNOTATIONES.

cuvius Q. Ennii nepos, ut ajunt Eusebius & Plinius, Brundusio oriundus, Romæ claruit ingenii & bonarum disciplinarum luminibus. Tragœdias bene multas egregie scripsit: Hermionam, Atalantam, Antiopam, Ilionam, Medeam, Teucrum, &c. L. Accio paulo antiquior ad annos nonaginta conservit. Hinc *senex* ab Horatio dicitur. Tullius eum præfert omnibus in Tragœdia. *Omnes apud hunc ornatos elaboratosque esse versus*, ait lib. de Orat.

Accius alti.) Quintil. lib. 10. cap. 1. *Accius atque Pacuvius clarissimi gravitate sententiarum, verborumque pondere, & auctoritate personarum. Cæterum nitor & summa in excolendis operibus manus magis videri potest temporibus quàm ipsis defuisse. Virium tamen plus Accio tribuitur. Pacuvium videri doctiorem qui esse docti affectant, volunt.* Cicero plerisque locis Accium laudat, ejusque versus affert, maxime vero de Nat. Deor. 2. Vide quæ de eo jam annotavi lib. 1. Sat. 10.

57. *Dicitur Afrani toga convenisse Menandro.*) Afranius Menandrum prope adæquasse fertur. Afranius poeta comicus Romæ celebratus est togatis fabulis, a toga Rom. dictis, quia de rebus Romanis tractant. Menandrum imitatus est præcipue, & ab eo non pauca sumpsit. Ingenio & salibus excelluit, nec non summâ elegantiâ & venustate dictionum. Eum laudat Tullius in Bruto. Quintil. *In togatis excellit Afranius*, inquit. Gell. lib. 13. cap. 8. Afranii carmen commendat, in quo sic loquitur de Sapientia:

Usus me genuit; mater peperit memoria.
Sophiam vocant me Graii, vos sapientiam.

Menandro.) De eo Poetâ comico Atheniensi dictum est lib. 2. Satira 3. v. 11.

58. *Plautus ad exemplar, &c.*) Egregie Epicharmum imitari in fabulis constituendis & ornandis, atque ad exitum scite perducendis. Plautus ex Umbria oriundus, ingenio fuit perurbano & maxime festivo. In urbe floruit iisdem temporibus, quibus Pub. Scipio & M. Cato. Comœdias scripsit viginti quinque, ex Lælio Latinæ parens & princeps elegantiæ dicitur Gellio: & Musas, si Latine loqui vellent, Plautino sermone locuturas, ait Varro ex Stolone. Quintil. cit. Mortuus est P. Claudio & L. Porcio Coss. Catone Censore; ex Cicer. de Clar. Orat. n. 60. Hoc sibi Epitaphium fecisse dicitur:

Postquam morte est captus Plautus,
Comœdia luget, scena est deserta.
Dein risus, ludusque, jocusque, & numeri,
Innumeri simul omnes collacrymarunt.

Properare.) Hæc vox indicat officium gnari Poetæ, de quo in Epist. ad Pis. v. 148.

Semper ad eventum festinat.

Siculi Epicharmi.) Hic Pythagoræ auditor, quædam de natura rerum & medicinâ, complures autem comœdias præclare scripsit, quin & ei comœdiæ inventum aliqui tribuunt. Ab eo multa certe Plato delibavit. Tull. ad Atticum lib. 1. Epist. 16. *Vafer ille Siculus insusurret Epicharmus cantilenam illam suam, νῆφε, & μέμνασο, ἀπιστεῖν, ἄρθρα τῶν φρενῶν*: & de petit. consul. num. 10. Quamobrem, inquit, Ἐπιχάρμειον illud teneto: *nervos atque artus esse sapientiæ, non temere credere.*

59. *Cæcilius.*) Statius Cæcilius, Mediolanensis, ut volunt quidam, scribendis comœdiis in urbe excelluit. Ennii familiaritate ac Terentii usus, hujus etiam scriptorum censor. Fabulæ Cæcilii plus triginta a veteribus celebrantur: Nauclerus, Plocius, Ephestion, Syracusæ, Pausimachus, Epiclerus, Fallacia, Fœnerator, &c. Quintil. *Cæcilium veteres laudibus ferunt*, inquit.

Terentius.) Pub. Terentius Poeta comicus, Carthagine oriundus, puer adductus Romam, Terentii Lucani patroni diligentiâ institutus ac brevi manumissus, ob egregiam indolem, ingeniique facilitatem & elegantiam. Pub. Scipione & C. Lælio usus est familiariter, aliisque primoribus civitatis. Statium Cæcilium maxime observavit, eumque censorem adhibebat. Sex fabulas scripsit ab Apollodoro & Menandro Græcis Poetis translatas tantâ Latini sermonis proprietate & venustate, ut ab eruditis quibusque mire laudetur. Cicero ad Attic. *optimum latinitatis auctorem* dicit. Quintil. jam cit. *Terentii scripta ad Scipionem Africanum referuntur*, nempe ob singularem elegantiam. Ausonius.

Tu quoque qui Latium lecta sermone Terenti,
Comis & astricto percurris pulpita socco.

Arte.) Terentii solertia præcipua fuit in exprimendis moribus; quam satis nemo laudare queat. Vide Donat. in Terent. Julius Scaliger Poet. lib. 3. c. 97. *Lectissimam orationem & artem summam Terentii* dicit.

60. *Arcto.*) Præ multitudine affluentium spectatorum.

62. *Livi.*) Livius Andronicus Poeta Epicus Romæ floruit eo tempore, quo S. P. Q. R. pacem fecit cum Pœnis. Utrâque linguâ primo docuit, non sine magna commendatione sui nominis. E-

pos

Interdum vulgus rectum videt, est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poetas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet; errat.
Si quædam nimis antique, si pleraque dure
Dicere credit eos, ignave multa, fatetur;
Et sapit, & mecum facit, & Jove judicat æquo.
Non equidem insector, delendaque carmina Livî
Esse reor, memini quæ plagosum mihi parvo
Orbilium dictare: sed emendata videri,
Pulcraque, & exactis minimum distantia, miror.
Inter quæ verbum emicuit si forte decorum, &
Si versus paulo concinnior unus & alter;
Injuste totum ducit venditque poema.

In-

INTERPRETATIO.

Vulgus aliquando recte judicat, aliàs aberrat. Si veteres poetas adeo extollit & amat, ut nihil majus, nihil par credat, hallucinatur. Si vero *quædam obsolete, nonnulla inconditè, plurima negligenter eos scripsisse existimat & agnoscit, recte censet, mihi adstipulatur, & propitio Jove fert judicium. Haud ego certe despicio nec proscribo poemata Andronici, quæ recordor mihi puero dictata ab immiti Orbilio: sed accurata, eximia & fere perfecta censeri, indignor. Inter quæ si forte dictio* quæpiam *eleganter, sique versiculus unus, aut duo venustiores appareant, inique* profecto *carmen integrum ostentat & vendit.*

ANNOTATIONES.

pos apud Latinos primus digne scripsit, gesta populi Rom. duodeviginti complexus libris, qui Annales Liviani dicti sunt. Hymnos etiam Deorum composuit, inquit Diomedes. Vide Tit. Liv. init. lib. 7. & Cic. Tusc. 1. initio, &c.

Livî scriptoris ab ævo.) Cum Pœnis pace facta, Claudio Centone Appii Cæci filio & M. Sempronio Tuditano Consulibus, anno post urbem conditam 514. primus omnium L. Livius Poeta fabulas docere Romæ cœpit, post Sophoclis & Euripidis mortem annis plus fere 160. post Menandri annis circiter 52. Anno dehinc ab U. C. 519. C. Nævius Poeta fabulas apud populum dedit, quem M. Varro ait bello Punico primo stipendia fecisse: idque ipsum Nævium dicere in eo carmine, quod de eodem bello scripsit. Ann. deinde fere post 15. M. Cato Orator in civitate, & Plautus in scena floruerunt. Neque magno intervallo postea Q. Ennius, & juxta Cæcilius, & Terentius, ac subinde Pacuvius, & Pacuvio jam sene Accius, clariorque tunc in poematis eorum obtrectandis Lucilius fuit. Hæc fere ex Gellio lib. 17. cap. ult. Quintilianus lib. 10. cap. 1. scribit. *Nihil in Poetis supra Livium Andronicum, nihil in Historiis supra Pontificum Annales.*

66. *Nimis antique.*) ἀρχαϊκῶς, Gall. *à la vieille mode.* Videtur Horatius loqui ex Augusti sententia. Sueton. Octav. c. 86. *Cacozelos & antiquarios ut diverso genere vitiosos pari fastidio sprevit: Ipse nimirum genus eloquendi secutus elegans & temperatum; vitatis sententiarum ineptiis, atque inconcinnitate & reconditorum verborum, ut ipse dicit, fœtoribus.*

68. *Jove judicat æquo.*) Recte sentit & judicet. Jupiter omnis æquitatis fons, ut & scientiæ ac sapientiæ. Unde Minervam ex ejus cerebro procreatam dixerunt.

71. *Orbilium plagosum.*) Magistrum meum, frequentes plagas infligere solitum. Sueton. de illustr. Gramm. c. 9. sic habet: *Orbilius Pupillus Beneventanus, anno quinquagesimo Romam migravit, Consule Cicerone: docuit majore famâ quàm emolumento. Naturæ fuit acerbæ non modo in antisophistas quos omni sermone laceravit, sed etiam in discipulos.* De eo Domitius Marsus:

Si quos Orbilius ferulâ scuticâque cecidit.

Vixit ad annum ætatis prope centesimum, amissâ jam pridem memoriâ: unde est Bibaculi versiculus:

Orbilius ubinam est, literarum oblivio?

72. *Videri exactis minimum distantia, miror.*) Pariter de Livii Andronici scriptis censet Tullius. Quippe ejus fabulas non satis dignas legi asserit: in Bruto, de Senectute, &c.

73. *Verbum emicuit si forte decorum, &c.*) Atqui assutum crassæ ac vili togæ frustum panni fulgentis præclaram vestem haud fecit, ut est in Epist. ad Pison. v. 15. Nec laudatur cælator sat feliciter ære exprimens quidem ungues & capillos: at infelix operis summâ, quia totum bene effingere nesciet. Ibid. v. 32. Vide ibi annot.

75. *Ducit.*) Producit in publicum & in scenam, velut opus numeris omnibus absolutum. Metaphoram volunt esse a mangonibus, ac negotiatoribus servos venales producentibus. Quintil. Declam. 340. *Mango novitium puerum per publica rostra ducit prætextatum.*

Venditque.) Ædiles a poetis emebant poemata.

Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
Compositum illepideve putetur, sed quia nuper;
Nec veniam antiquis, sed honorem & præmia posci.
Rectè necne crocum floresque perambulet Attæ
Fabula, si dubitem, clament periisse pudorem
Cuncti pene patres; ea cum reprehendere coner,
Quæ gravis Æsopus, quæ doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus; & quæ
Imberbes didicere, senes perdenda fateri.
Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, & illud

Quod

INTERPRETATIO.

Ægre fero quidvis culpari non quod rustice vel imperite scriptum, sed quod recens; ac veteribus non indulgentiam, sed dignitatem & palmam exigi. Si expendam utrum apte an non Attæ fabula incedat per crocum & flores, universi prope seniores exclamabunt verecundiam nullam esse, quoniam haud dubitem ea redarguere quæ acta sunt ab Æsopo gravi & a solerte Roscio: seu quod nihil bonum æstimant, nisi quod ipsis placuit: seu quod indignum arbitrantur cedere junioribus, & senes confiteri abjicienda quæ pueri didicerunt. Nunc qui Saliorum carmen a Numa conditum *extollit*,

ANNOTATIONES.

76. *Crasse.*) Crassâ & pingui Minervâ, ut ajunt.

77. *Illepide.*) Sine lepore.

78. *Nec veniam antiquis, &c.*) Excusandos quidem fatent vateres, si rudia, erassa, incondita pleraque habeant: nec enim ara ulla statim perfecta fuit: at indignor aos absolute laudari & venditari quasi nihil non accuratum & prorsus elaboratum scripserint. Vide Tull. de Orat. ubi de vateribus sentit ac dicit idem cum Horatio.

Honorem & premia.) Imagines poetis erectas in bibliotheca Palatinâ; de quibus Persius in prologo, &c. Itam applausum in theatro. *Præmia* atiam, quod pretium carminis ed ludos poetæ solveret Ædilis vel Prætor. Hinc sequitur

Gestit etiam nummum in loculos demittere.

79. *Recte necne crocum, &c.*) Si dubitem an Attæ fabula mereatur in scenam produci floribus conspersam & odnribus parfusam de more. Nam ea fuit olim consuetudo. Lucret. lib. 2.

Et cùm scena croco Cilici perfusa recens est.

Propert. lib. 4. Eleg. 1.

Pulpita solennes non oluere crocos. Plin. lib. 21. cap. 6. *crocum vino mire congruit præcipue dulci, tritum ad theatra replenda.* Spartianus in Hadriano. *In honorem Trajani balsama & crocum per gradus theatri fluere jussit.* Vide Senec. Epist. 91.

Attæ.) T. ille Quinctius Togatarum scriptor a quibusdam magnopere commendatur. Atta cognominatus ob pedes aut crura vitiosa. Nam attæ dicuntur qui eo pedum vitio laborant, ut videantur magis inniti plantis, quam libere ambulare, ut observat Crinitus: atque huc Satirice alludere Poetam nostrum volunt, cum ait, *perambulat Attæ fabula.* Illius meminerunt Cic. pro Sextio, Isidorus, &c.

80. *Attæ fabula.*) Hæc inscripta fuissa dicitur Matertera: at præterea citatur Atta in Satiris ab Isidoro; in Conciliatore, in Ædilibus, in Tirone proficiscenta, a Gellio & aliis. Crinit. lib. 2. de Poet. Lat.

Clament periisse pudorem.) Parsius Satira 5.

. . . . exclamet Melicerta perisse

Frontem de rebus.

81. *Ea cum reprehendere coner, quæ gravis Æsopus, &c.*) Quasi varo Histrionia fama & solertia pretium nomenque dare fabulæ quaant.

82. *Gravis Æsopus.*) Tragœdiarum actor, gravitata tragicâ & actione vehementi celebris. Hunc laudat Cicero pluribus locis: ac per ipsum actionem in dicendo emendasse fertur. Quintil. lib. 11. cap. 3. *Roscius citatior, Æsopus gravior,* inquit, *quod ille comœdias, hic tragœdias egit.* Ejus divitias & luxum refart Plinius lib. 10. cap. 51. & l. 35. cap. 12. Vide & annot. lib. 2. Satira 3. v. 239.

Doctus Roscius.) Hic præsertim comœdiarum actor insignia arte gestum agandi excelluit. De eo Tullius ad Quinctum fratrem. *Videsisne quam nihil ab eo Histrione nisi perfecte, nihil nisi cum summa venustate fiat, nisi ita ut deceat: & uti omnes moveat ac delectet? Itaque hoc jam diu est consecutus, ut in suo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur.* Et pro Archia Poetâ, Roscii *excellentem artem ac venustatem* dicit eam fuisse, ut mori omnino non dabuisse videretur. Macrobius Saturn. lib. 3. c. 14. Nullus, inquit, ignorat Ciceronem Roscio & Æsopo histrionibus tam familiariter usum, ut res rationesque eorum suà solertià tueretur, &c. .... Is ast Roscius, qui etiam L. Syllæ charissimus fuit, & annulo aureo ab eodem dictatore donatus est, &c.

86. *Saliare Numæ carmen.*) Institutum a Numa rege solemne carmen, quod Salii Martis sacer-

Quod mecum ignorat, solus vult scire videri;
Ingeniis non ille favet, plauditque sepultis;
Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
Quod si tam Græcis novitas invisa fuisset
Quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritim publicus usus?
Ut primum positis nugari Græcia bellis
Cœpit, & in vitium fortunâ labier æquâ;
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum;
Marmoris aut eboris fabros aut æris amavit;
Suspendit pictâ vultum mentemque tabella;
Nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragœdis;
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet, aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ ventique secundi.
Romæ dulce diu fuit & solemne reclusâ
Manè domo vigilare, clienti promere jura;

INTERPRETATIO.

Cau-

vultque credi solus intelligere id quod, ut ego, non capit, is non favet industriæ, nec mortuos laudat; sed nostra impetit, nos & nostra in invidiam adducit per livorem. Atqui *si Græci tam recentia odissent quam nos, quid jam antiquum extaret? vel quid esset quod quisque in manibus haberet & evolveret* quasi *omnibus commune.* Age vero, *postquam Græci finitis bellis nugas amare incœperunt, & secundis rebus vitia sectari; modo pugilum, modo equorum amore flagrarunt; artifices marmoris vel eboris vel æris coluerunt; oculos animumque tabulis pictis detinuerunt; modo tibiâ canentibus, modo tragœdiis gavisi sunt; non secus ac infans puella cum sub nutrice ludit, quod studiose quæsierunt, cito fastidiosi abjecerunt.* Enimvero *quid placet vel displicet, quod non contra fiat? Ista per pacem & res prosperas extitere.* Jamvero *apud Romanos diu fuit usitatum & gratum, vigilare manè patente domo,* ibique *jus interpretari clientibus;*

ANNOTATIONES.

cerdotes Ancilia gestantes saliendo canebant. Dionys. Halic. lib. 2. Vide & annot. lib. 1. Od. 36.

87. *Quod mecum ignorat.*) Illud enim obscurissimum, atque initium fuit poetices apud Romanos teste Varrone, 6. de L. L. Quintil. lib. 1. c. 6. *Saliorum carmina vix sacerdotibus suis satis intellecta* dicit; quod vel ex isto versiculo Lucilii patet:

Præsul ut amtruat, inde & volgu' redamtruat olli.

Festus sic *tem* explicat: In Saliorum exultationibus, inquit, quando præsul amtruavit, id est, motus edidit; redamtruare dicuntur qui eosdem motus invicem referunt. De istis Dionys. Halic. cit. scribit: ad tibiam moveri numerose, motu armis accommodato, nunc simul, nunc vicissim; patrios hymnos cum choreis canentes.

93. *Nugari.*) Levioribus studiis operam dare, alibi:

Nugari solitos Græce.

94. *In vitium fortunâ labier æqua.*) Egregie dixit quidam: *Quem nimium fovet fortuna, stultum facit.* Ita nimirum sunt homines comparati: inter adversa & dura virtutem colunt; secundis rebus enervantur. Annibal exemplum esto, totque alii, imo integra Imperia eam sortem experta sunt.

97. *Suspendit pictâ vultum, &c.*) Vel, egregie pictâ tabellâ spectatores detentos indicat, vel in picturæ artificio defixam attentissime cogitationem Græcorum, ut quod in ea arte summum & perfectum assequerentur.

98. *Tibicinibus.*) His volunt designari comœdias, utpote quæ ad tibias agerentur. Diomed. lib. 3. cap. 4. Donat. Prolegom. Terent. Alii non abs re ipsam αὐλητικὴν interpretantur, seu artem tibiarum sono res & actiones exprimendi. Vide Epist. ad Pisones v. 202.

101. *Quod non mutabile credas.*) Nihil perpetuo placet aut displicet. Varietas dumtaxat reficit ac delectat.

102. *Hoc paces habuere.*) Ita se Græci per pacem & res secundas gessere. Vel, has artes produxit varia apud Græcos pax.

103. *Romæ dulce diu fuit.*) Jam Romanorum pariter inconstantiam ostendit, ut ante Græcorum.

Reclusa manè domo vigilare, &c.) Patente domo salutaturis, deque jure interrogantibus. Tull. pro Murena. *Vigilas tu de nocte ut tuis consultoribus respondeas.* Supra l. 1. Sat. 1.

Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.

Cautos nominibus certis expendere nummos,
Majores audire, minori dicere, per quæ
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis, & calet uno
Scribendi studio: pueri patresque severi
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
Invenior Parthis mendacior, & prius orto
Sole vigil calamum & chartas & scrinia posco.
Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro
Non audet, nisi qui didicit, dare. Quod medicorum est
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti doctique poemata passim.
Hic error tamen & levis hæc insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
Non temere est animus; versus amat, hoc studet unum:
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet:
Non fraudem socio puerove incogitat ullam

Pu-

INTERPRETATIO.

certis cautionibus pecuniam locare, seniores consulere, juniores docere quibus modis *opes augeri, perniciosa* vero *cupiditas extirpari queant.* Subinde *plebs inconstans studia vertit; jam*que versus *condere tantum amat. Juvenes ac senes graves frondibus coronati epulantur & versus pronuntiant. Atque egomet qui nulla me condere carmina assevero, Parthis mendacior sum, atque ante exortum solem vigilans peto calamum, papyrum, capsas.* Certe *qui nescit gubernare navim, haud regit; qui medendi artem ignorat, nequaquam abrotonum ægroto tradit. Pollicentur medici quod pertinet ad medicinam: opifices opus moliuntur:* at *periti æque & imperiti carmina condimus. Attamen quantas utilitates afferat hoc vitium & levis ista vesania, sic intellige. Poetæ animus haud facile est* pecuniæ *cupidus: amat versus, hos duntaxat meditatur: spernit jacturas, fugas servorum, incendia: non machinatur fraudem ullam sodali vel juveni*

ANNOTATIONES.

105. *Cautos nominibus certis.*) Pecuniam collocare apud locupletes & idoneos debitores. Al. *rectis*, id est, legitimis usuris, non illicitis aut immodicis: honestas ob res.

Expendere.) Occupare, ne steriles maneant, utque perpetuos sumptus suppeditent, *nummos cautos*: sponsore dato, datis pignoribus, scriptà syngraphà.

106. *Majores audire.*) Plin. lib. 8. Epist. 14. *Suus cuique parens pro magistro, aut cui parens non erat, maximus quisque & vetustissimus pro parente... erat autem antiquitus institutum ut a majoribus natu non auribus modo, sed & oculis disceremus quæ facienda: mox ipsi per vices quasdam tradenda minoribus haberemus*, &c. Gell. l. 2. c. 15. *Apud antiquissimos Rom. nec generi nec pecunia præstantior honos tribui quam ætati solitus: majoresque natu a minoribus colebantur ad Deorum prope & parentum vicem.*

110. *Fronde comas vincti.*) Hederà coronati, more illustrium poetarum. Pers. Prolog.

Carmina dictant.) Istum versus fundendi inter epulas morem tangit Pers. Sat. 1.

112. *Parthis mendacior.*) Mendacissimos naturà fuisse probat, quod mendacium acriter durisque pœnis coercerent, teste Herodoto. Alii volunt alludi ad Parthorum perfidiam, qua Romanos duces nonunquam illuserunt suis fraudibus: præsertim vero cum induciarum tempore rupto fœdere incautum Crassum oppresserunt. Alii, quod tum maxime pugnarent cum fugere viderentur. Vide lib. 1. Od. 12. & 19. l. 3. Od. 5.

113. *Scrinia.*) Capsas, in quibus scripta reponuntur & chartæ.

114. *Navem agere ignarus, &c.*) Pers. Sat. 5.
Navim si poscat sibi peronatus arator
Luciferi rudis, &c.

115. *Abrotonum ægro non audet, &c.*) Synecd. Pers. mox cit.
Diluis helleborum certo compescere puncto
Nescius examen: vetat hoc natura medendi.
Abrotonum, Gall. *de l'aurone, ou garderobe*, planta perpetuo virens, amari valde succi, cujus tum folia tum semen prorsus utilia sunt nervis, tussi, lumbis, urinæ angustiis, item contra venena & veneficia, &c. Plin. lib. 21. c. 21. Theophrast. Hist. plant. lib. 6. c. 7. Dioscorid. &c.

118. *Hic error tamen.*) Hoc tamen versus faciendi cacoethes & immoderatum studium permulta hominibus affert commoda. Nam dum animum detinet, a vitiis avertit, &c.

119. *Vatis avarus non temere est animus.*) Vix, fere nunquam.

121. *Detrimenta, fugas, &c.*) Adeo faciendis

ver-

Digitized by Google

Pupillo; vivit siliquis & pane secundo;
Militiæ quanquam piger & malus, utilis urbi.
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari,
Os tenerum pueri balbumque poeta figurat;
Torquet ab obscœnis jam nunc sermonibus aurem;
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis & invidiæ corrector & iræ:
Recte facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis; inopem solatur & ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit;
Cælestes implorat aquas doctâ prece blandus,

Aver-

INTERPRETATIO.

pupillo: victitat leguminibus & pane secundario: quod si ad bellum minus proclivis & idoneus, at civibus utilis est. Si hoc concedis, parvis etiam rebus magnas adjuvari; Poeta format vocem pueri balbutientem: Jam tum detorquet aurem a sermonibus impudicis: paulo post animum quoque imbuit optimis institutis; emendat rusticitatem, livorem, iracundiam: præclare gesta narrat: ætatem præsentem instituit exemplis præteritis: consolatur pauperem & laborantem. Unde vero innupta adolescentula & pueri pudici acciperent precationes, nisi Musæ poetam donassent? chorus auxilium petit, & favent es Deos animadvertit, flagitat pluvias blande & rite supplicans:

ANNOTATIONES.

versibus occupatur ac delectatur, ut parum aut nihil afficiatur bonorum jacturâ, fugâ servorum, conflagratione ædium suarum, &c.

123. *Vivit siliquis.*) Frugali victu contentus agit: *siliquæ* sunt leguminum involucra: Gall. *la gousse des legumes*. Pers. Sat. 3.

Pane secundo.) Cibarium ejusmodi panem Augustus maxime appetebat. Sueton.

124. *Militiæ quanquam piger.*) Imbellis licet non est inutilis civibus: Seipsum facete notat Poeta noster. Vide lib. 2. Od. 7. ubi de se ait:

. . . . *celerem fugam*
Sensi, relictâ non bene parmulâ.

Constat nihilominus fuisse quosdam æque bonos milites ac poetas. Vel unus id probat Tyrtæus; de quo in arte Poetica. Adde Sophoclem, Æschylum, &c.

125. *Parvis quoque rebus magna juvari.*) Grammaticâ, Poeticâ, Rempub. juvari & promoveri.

126. *Os tenerum pueri, &c.*) Vocem ac pronuntiationem pueri fingit & componit ut sit distincta, aptaque, &c. Quint. lib. 11. c. 3. ab his ætatibus exigendum, ut nomina quædam versusque affectatæ difficultatis ex pluribus asperrime coeuntibus inter se syllabis catenatos, & velut confragosos quam citatissime volvant; quo sit *absolutius os*, & *expressior sermo*: inquit idem Quintil. lib. 1. cap. 1.

127. *Torquet ab obscœnis.*) Præclara sane cura veteribus fuit conservandæ puerilis castimoniæ. Non absque summa ergo prudentiæ ratione qui sunt a LUDOVICO MAGNO his operibus præpositi jubent nos resecare si quid in poetis aliisve auctoribus forte occurrat obscœnum. Vide quæ annotavi pridem in Præfatione ad Juvenalem: & quæ Juvenalis scribit Sat. 14. v. 44. & seq.

128. *Pectus præceptis formas amicis.*) Documentis honestis e morali Philosophiâ petitis.

129. *Asperitatis corrector.*) Mores inconcinnos, sævos, duros corrigens, flectens, in melius formans.

130. *Recte facta refert.*) Majorum virtutes & egregia facinora commemorat, quibus pueri ad imitationem accendantur.

Orientia tempora notis instruit exemplis.) Ex ante bene factis docet quid nunc sit agendum, quid deceat, quid laude dignum esse videatur: ex præteritis præsentia moderatur.

133. *Preces.*) Hymnos in honorem Deorum, maxime vero seculare carmen in ludis secularibus cantari solitum a pueris ac virginibus. De quibus suo loco dictum est.

134. *Chorus.*) Puerorum & virginum carmen seculare canentium.

135. *Cælestes implorat aquas.*) In magna siccitate sacra Romæ fiebant Jovi, ad eliciendam pluviam, quæ Aquilicia, sacerdotes autem Aquilices dicebantur. Tertull. Apologet. cap. 40. *Aquilicia Jovi immolatis, nudipedalia populo denuntiatis.* Huc etiam pertinet quod scribit Varro l. 2. de vita pop. Rom. *Manalis lapis in pontificalibus sacris movetur, cum pluviæ exoptantur.* Rem explicat Festus: Manalem, inquit, lapidem vocabant petram quamdam, quæ erat extra portam Capenam juxta ædem Martis; quam cum propter nimiam siccitatem in urbem protraherent, insequebatur pluvia statim.

Avertit morbos, metuenda pericula pellit,
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum.
Carmine dî superi placantur, carmine Manes.
Agricolæ prisci, fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum, & pueris, & conjuge fidâ,
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus & vino Genium memorem brevis ævi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit;
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter: donec jam sævus apertam
In rabiem verti cœpit jocus, & per honestas
Ire minax impune domos: doluere cruento

Den-

INTERPRETATIO.

avertit morbos, arcetque mala impendentia, pacem obtinet atque annum frugibus abundantem. Dii superi carmine placantur, nec non & inferi. Antiqui agricolæ robusti & paucis contenti, post collectas fruges, feriis recreantes corpus ipsamque mentem spe finis laborum patientem, cum participibus laboris tam liberis quam fideli uxore, sacrificabant suem Telluri, lac Silvano, flores & vinum *Genio*, qui facit *recordari brevitatis vitæ. Per hunc consuetudinem inducta cavillatio Fescennina jactavit agrestia dicteria carmine amœbæo: annisque redeuntibus usitata* hæc *licentia hilariter jocata est, usquequo dirum scomma abiit in publicum* maledicendi *furorem, & nobiles familias temere impetivit.* Tum *mordacibus dicteriis appetiti gemuerunt: atque etiam*

ANNOTATIONES.

136. *Avertit morbos, &c.*) Hæc & cætera legere est in carmine seculari.

138. *Manes.*) Hi nocere viventibus credebantur, nisi placarentur. Vide Epod. 5. v. 94.

139. *Agricolæ prisci, &c.*) Horatius mox explicavit unde ortum sit carmen sacrum; Jam ostendit qua ratione prophanum habuerit originem atque incrementum.

142. *Cum sociis operum & pueris, &c.*) Non ergastulis tunc & servis colebantur agri scilicet.

143. *Tellurem porco.*) Pro, porcâ. Sic enim terræ fertilitas suis fœcunditate indicabatur. Cic. 2. de Legibus.

Silvanum lacte piabant.) Aptum sacrificium deo ruris & pastorum. Vide Epod. 2.

144. *Floribus & vino Genium.*) Naturæ deo flores, placentæ, vinum offerebantur: nulla vero cædebatur victima; ut explicavi l. 3. Od. 17. Persius Sat. 2.

Funde merum Genio.

145. *Fescennina per hunc inventa, &c.*) Sic, loquam, Poeta describit originem prophanæ Poeseos. *Rusticus jam laborum liber*, ut est in Epist. ad Pis. *festo tempore corpus animumque relevans, rustica opprobria* jactavit; id est, alii alios rudi sed procaci carmine lacessentes oblectamentum quæsivere. Et hinc nata est subinde comœdia, ut dicetur alibi.

Fescennina licentia.) Versus petulantes & protervi inter jocosa convivia adversus quemlibet prolati, locum habuere primo in urbe Hetruriæ Fescennia, V. *Citta Castellana*. Hinc quoque ortum est carmen nuptiale inconditos sales & dicteria nonnihil obscœna continens. Porro exinde versus quilibet obscœni & procaces Fescennini dicti sunt. T. Liv. lib. 7. initio, multa refert non valde his consona; sed profecto magis Horatio credendum.

146. *Versibus alternis opprobria rustica fudit.*) Augustus ejusmodi versus Fescenninos nimirum dicaces & mordaces in Pollionem aliquando scripsit: quibus quod non responderet increpantibus sic locutus fertur Pollio: Nec licet nec libet in eum scribere qui potest proscribere. Vide Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 5.

147. *Libertasque recurrentes, &c.*) Mos iste mutua probra objectandi impune & libere, post messem annis singulis usitatus & confirmatus est; donec licentiam nimiam & criminosam coerceri necesse fuit. Huc pertinet quod lib. 1. Sat. 7. notatur de rusticis desidiam invicem exprobrantibus:

Magnâ compellans voce cucullum.

149. *Sævus apertam in rabiem verti cœpit jocus.*) Faceta primo libertas cavillandi fuit tantum; at subinde erupit in maledicentiam publicam; & contumeliose notati sunt honesti quique viri, nominatim vitiis objectis. Talis fuit vetus comœdia tum apud Græcos, cum etiam postea apud Romanos.

Dente lacessiti: fuit intactis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex,
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quemquam
Describi: vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, & artes
Intulit agresti Latio: sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius; & grave virus
Munditiæ pepulere: sed in longum tamen ævum
Manserunt, hodieque manent vestigia ruris.
Serus enim Græcis admovit acumina chartis:
Et post Punica bella quietus, quærere cœpit,

Quid

INTERPRETATIO.

ii qui *non* fuerant *lacessiti condoluerunt de publico discrimine*. *Imo lex & pœna est constituta, vetans ullum maledictis versibus notari*. Tunc *fustuarii metu carmen converterunt ad laudandum & oblectandum revocati*. Subinde *victa Græcia victorem bellicosum devinxit, invexitque disciplinas in rude Latium*. *Sic aspera poesis Saturnia desiit: & cultus abegit putidum fœtorem*. *Attamen diu superfuit & superest etiamnum quædam rusticitas*. *Nam tarde* Romani *ingenium appulere ad libros Græcorum: postque bellum Carthaginensium pace fruentes investigare cœperunt*

ANNOTATIONES.

152. *Conditione super communi.*) Par enim sors imminebat & minari videbatur æque omnibus, scilicet maledictis lacerari, & probroso carmine proscindi.

153. *Lex pœnaque lata.*) Lex 12. tab. erat: *Si quis occentassit malum carmen, sive condidisit quod infamiam faxit flagitiumve alteri; capital esto*. Cic. Tusc. 4. Item 4. de Rep. ejusdem meminit. *Nostræ 12. tabulæ cum perpaucas res capite sanxissent, in his hanc quoque sanciendam putaverunt, si quis actitavisset sive carmen condidisset quod infamiam afferret flagitiumve alteri*. Arnob. lib. 4. *Carmen malum conscribere quo fama alterius coinquinetur & vita, Decemviralibus scitis evadere noluistis impune*. Vide S. August. de Civ. Dei lib. 2. cap. 9. & supra lib. 2. Sat. 1.

Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est Judiciumque.

154. *Vertere modum.*) Desierunt carmina scribere Fescennina, & nominatim vitia notare: Satiras vero scripserunt non tam aperte vel dicaciter arguentes vitiosos.

Formidine fustis.) Pœna fustuarii decreta fuerat in auctorem carminis maledici: qui quidem ad necem cædi jubebatur fustibus, seu virgis illis, ex quibus simul & securibus constabant fasces magistratuum. Vide supra Cic. cit. 4. de Rep.

155. *Ad bene dicendum delectandumque redacti.*) Ad hæc certe magis nata poesis videtur.

156. *Græcia capta, &c.*) Posteaquam Romani Græcorum imperio subverso Græciam in provinciam redegerunt, artes liberales a Græcis illatæ sunt in Italiam adhuc rudem & disciplinis nondum excultam: quarum amœnitate capti sunt Romani.

157. *Numerus Saturnius.*) Prisca barbaries, rudis & impolita compositio versuum, quæ fuerat in Italia sub Saturno rege, ac diu etiam post eum. Ascon. in 1. Verr. *Versus Saturnii*, inquit Festus, *appellantur illi antiquissimi, quibus Faunus fata hominibus creditur cecinisse; quibus & a Nævio bellum Punicum scriptum est, & a multis aliis plura composita sunt*. Ennius de iisdem:

. . . . . scripsere alii rem
Versibu', quos olim Fauni vatesque canebant;
Cùm neque Musarum scopulos quisquam superarat.

Porro ii versus omnes erant Iambici Hypercatalecti; qualis iste:

Malum dabunt Metelli Nævio poetæ.

159. *Grave virus munditiæ pepulere.*) Venustas Græcorum expulit rusticitatem & inconcinnitatem a sermone & scriptis Romanorum. *Virus*, doctas aures velut enecans; barbara scilicet oratio, atque *reconditorum verborum fœtor*; ut ajebat Augustus, teste Suetonio antea cit. Octav. 86.

160. *In longum tamen ævum manserunt, &c.*) Diu in Italia, ac Romæ etiam mansit inquinatus sermo, permixtus videlicet e pluribus linguis, Italâ, Græca, Osca, Phrygiâ. Semigræci erant tum poetæ cum oratores. Romani passim Graii vocabantur: adeo ut indignatus Cato exclamaverit in Senatu, se non posse ferre amplius Græcanicam urbem. Varro 6. de Ling. Lat. Dionys. Halic. in fine lib. 1. Juvenal. Sat. 3. v. 60.

. . . . . Non possum ferre, Quirites,
Græcam urbem, &c.

162. *Post Punica bella.*) Saltem post primum bellum Punicum. Porcius Licinius:

Punico bello secundo Musa pennato gradu
Intulit se in bellicosam Romuli gentem feram.

Quid Sophocles, & Thespis, & Æschylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem si digne vertere posset:
Et placuit sibi, naturâ sublimis, & acer.
Nam spirat tragicum satis, & feliciter audet:
Sed turpem putat in scriptis metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum; sed habet comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus: adspice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
Ut patris attenti, lenonis ut insidiosi:
Quantus sit Dorsennus edacibus in parasitis:

Quàm

INTERPRETATIO.

quid boni continerent Thespis, Æschylus, Sophocles. Quin & tentarunt an scripta illorum *pro dignitate possent transferre in* Latinum sermonem; *& placuerunt sibi animo excelsi & vehementes: quippe habent de tragico spiritu non parum, nec infeliciter exequuntur: at emendari quod composuerunt, ignominiosum ducunt & aversantur.*

Putatur comœdia nequaquam esse difficilis, eo quod materiam sumit e vitâ communi. Verum eo magis operosa est, quo minus habet indulgentiæ. Animadverte quali modo Plautus sustineat officia adolescentis amatoris, senis avari, lenonis captantis: ut nimius sit Dorsennus in parasitis gulosis:

ANNOTATIONES.

163. *Sophocles, Thespis, Æschylus.*) Hi tres apud Græcos tragici poetæ insignes fuere. Annis ante Christum plus sexcentis tragœdiam Thespis invenit, Æschylus post annos fere centum expolivit, denique Sophocles mire perfecit, Æschylo jam sene. De Thespi & Æschylo plura in Epist. ad Pisones.

Sophocles.) Is Atheniensis exercitûs dux fortissimus cum Pericle, idem & accuratissimus scriptor tragœdiarum 120. ut ajunt: quanquam ex iis habemus superstites solummodo septem: cæteras autem nobis invidit injuria temporum. Annos vixit nonaginta quinque. Eodem tempore floruit quo Socrates & Aristophanes: apis dictus ob suavitatem orationis: ter & vicies palmam adeptus. Sophocles Homerus tragicus, Homerus autem Sophocles epicus a Polemone nuncupabatur, teste Diogene Laertio lib. 4. Vide Valer. Max. lib. 8. cap. 7. & lib. 9. cap. 12.

164. *Tentavit quoque, &c.*) Tragicorum istorum lectione delectati quædam ex illis in Latinum sermonem vertere aggressi sunt. Quin integras etiam tragœdias Græcorum latinitate donatas in scenam dedere Accius, Cæcilius, Pacuvius, Nævius; quarum supersunt etiamnum aliquot fragmenta.

Rem digne vertere.) Græcorum vim altosque tragœdiæ spiritus assequi, & Latino sermone æmulari.

165. *Placuit sibi, naturâ sublimis, & acer.*) Illi tragicorum Græcorum Latini interpretes sibi visi sunt non infeliciter rem moliti, & digne satis imitati sublimes illorum dictiones & sententias; pro insito nempe Romanis acri & sublimi ingenio, ad sustinendam tragici spiritûs altitudinem valde apto & idoneo.

167. *Sed turpem putat, &c.*) Atque utinam ab incœpto nostri poetæ non destitissent, seu viribus suis nimium diffisi, seu quod eos *offenderet lima labor & mora.* Quod si jam tunc illi, aliique deinceps, *lituram* & censuram minus timuissent, certe modo *nec virtute foret clarisve potentius armis, quàm linguâ Latium.* Ita sentit & loquitur Horatius tum hic, tum in Epist. ad Pis. v. 289.

168. *Creditur ex medio, &c.*) Comœdiæ difficultatem ostendit, quia poetæ comico veniæ non datur: quasi facile sit perfecte exprimere res & actiones vulgares. Verum exemplo celebrium Comicorum probat arduum opus esse comœdiam.

170. *Adspice, Plautus quo pacto, &c.*) Vide quàm aberret a scopo ipse Plautus alioqui solers, pariter & Dorsennus: quàm ille parum sibi constet in tuendis partibus juvenis amantis, &c. quàm alter *edacibus in parasitis* sit importunus, quos perpetuo ad nauseam usque repræsentat. Plerique dubitarunt utrum ab Horatio reprehenderetur hic Plautus, an culpato Dorsenno præferretur, & velut exemplar optimum exhiberetur. At mentem ipse suam aperuit Horatius in Epist. ad Pisones v. 270.

At vestri proavi Plautinos & numeros, &
Laudavere sales, nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati.

171. *Quo pacto partes tutetur, &c.*) Ergo Plautus hic arguitur, quod nesciat vel non curet ita *personam formare, ut servetur ad imum qualis ab incœpto processerit, & sibi constet*: ut est in cit. Epist. ad Pis. v. 126.

172. *Patris attenti.*) Ad lucrum, ad parsimoniam.

Lenonis insidiosi.) Loculis amantium insidiantis.

173. *Dorsennus.*) Vel Dossennus, poeta Comicus, Atellanarum fabularum scriptor, cujus mentio est apud Plin. lib. 14. cap. 13. ubi & aliquot ejus versiculi referuntur.

Quàm non adstricto percurrat pulpita socco.
Gestit enim nummum in loculos demittere; post hoc
Securus, cadat, an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat.
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
Subruit aut reficit: valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sæpe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
Quod numero plures, virtute & honore minores,
Indocti, stolidique, & depugnare parati,
Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut ursum, aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verùm equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos & gaudia vana.

Quat-

INTERPRETATIO.

ut dissoluto socco per theatra vadat: enimvero gaudet pecuniam inserere in marsupium; deinde non angitur, seu *fabula intercidat, seu firmo gradu consistat. Qui ad theatrum ducitur superbo curru gloriæ, occiditur spectatore languido, erigitur attento. Adeo leve & parvum est quod contristat vel consolatur animum gloriæ cupidum. Apage rem scenicam, si approbatio denegata me reducit mæstum, concessa exultantem. Non raro quoque audacem poetam deterret atque alienat quod plures numero iique merito & dignitate inferiores, imperiti & bardi, promptique ad confligendum, si equites dissentiant, mediam inter fabulam petunt vel ursum vel athletas. His enim plebs delectatur. Sed equites ipsi* abjectâ *aurium voluptate convertuntur ad oculorum oblectationes instabiles & fluxas.*

ANNOTATIONES.

174. *Quàm non adstricto, &c.*) Quàm uterque peccet, & a perfecto distet: adeo falluntur qui credunt minimum esse difficultatis in elaboranda comœdiâ. Certe in hac poeta ut plurimum aut nimius est, aut deficit: quod facere videtur materiæ parvitas. At contra in tragœdia res graves hinc poetæ ingenium stimulant, sublevant, erigunt; illinc autem auditorum animos dum plus afficiunt, etiam avocant a fastidio, & a notandis erroribus.

Non adstricto socco.) Allegoria est: *soccus* comœdorum calceus, *non adstrictus*, laxus, solutus, indicat non accuratum poetam, inconcinne scribentem; seu negligat seu nequeat decorum personarum ubique & semper custodire, vel *descriptas servare vices operumque colores*: &c. Vide Epist. ad Pis.

175. *Gestit enim.*) Et hoc unius lucri magis quam laudis studium referri videtur tam ad Plautum quam ad Dorsennum.

Nummum.) Pretium pro fabula datum a Prætore vel Ædilibus: ut annotavi supra.

176 *Cadat, an recto stet fabula talo.*) An explodatur a populo, ân semel approbata sæpius expetatur. Pers. Sat. 5. v. 104.

Tibi recto vivere talo ars dedit.

177. *Quem tulit ad scenam.*) Neque felicior est Poeta fabulas in scenam dandas scribens gloriæ parandæ causâ: tam vanus & calamitosus est hic laudis, quàm ille lucri cupidus.

183. *Numero plures.*) Plebeii nempe adversus equestrem ordinem armis contendere parati, si quod stolide poscunt negetur.

185. *Si discordet eques.*) Si equites aliud velint quam plebs: si obsistant plebi flagitanti ut fabula interrumpatur, aliique ludi producantur; nimirum, ursus, leo, camelus, pugilum certamen, gladiatores, funambulus.

Media inter carmina.) In media fabulæ actione: post unum aut alterum comœdiæ seu tragœdiæ actum. Vide Terentii Hecyræ prologum, qui totus eâ de re est.

Hecyra . . . hæc cùm data est nova,
Novum intervenit vitium & calamitas;
Ut neque spectari, neque cognosci potuerit:
Ita populus studio stupidus in funambulo
Animum occuparat . . . .
Cùm primum eam agere cœpi, pugilum gloria,
Funambuli eodem accessit expectatio:
Comitum conventus, strepitus, clamor mulierum
Fecere, ut ante tempus exirem foras.
. . . .
Primo actu placeo: cùm interea rumor venit,
Datum iri gladiatores; populus convolat,
Tumultuantur, clamant, pugnant de loco:
Interea ego meum non potui tutari locum.
Nunc turba nulla est: otium & silentium est:
Agendi tempus mihi datum est, &c.

187. *Verùm equitis quoque, &c.*) Sed equester etiam ordo levitatem modo popularem sequitur:

&

Quattuor aut plures aulæa premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque catervæ.
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves:
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, seu
Diversum confusa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora.
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Ut sibi præbentem mimo spectacula plura:
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo: nam quæ pervincere voces

Eva-

INTERPRETATIO.

per quatuor aut plures horas vela complicantur, dum fugiunt equitum turmæ & peditum cohortes. Mox reges antea fortunati revinctis a tergo manibus trahuntur; properant esseda, pilenta, petorrita, naves: portatur ebur captivum, & *Corinthus captiva*. O *si Democritus viveret*, quàm *rideret, cum plebs attente spectat vel novam bestiam conflatam e panthera & camelo, vel candidum elephantem.* Sane *plebem magis quam ludos attenderet, velut sibi dantem spectacula plus* quam *histriones: poetas autem diceret commemorare fabulam surdo asino. Etenim quæ vox posset superare*

ANNOTATIONES.

& spectaculo malunt oculos pascere, quæ voluptas cito evanescit; quam auribus excipere quod animo certam & diuturniorem afferet voluptatem.

189. *Aulæa premuntur.*) *Aulæa recondita cessant*, ut canit Juvenalis, Sat. 6. ornamenta scenæ & vela removentur, adeoque fabula & carmina intermittuntur; dum ad obsequendum stulto vulgi studio, introducuntur quæpiam spectacula. Cicer. Epist. 1. lib. 7. ad Marium ita scribit: *Nosti reliquos ludos, qui ne id quidem leporis habuerunt quod solent mediocres ludi: apparatus enim spectatio tollebat omnem hilaritatem: quo quidem apparatu* non dubito *quin animo æquissimo carueris. Quid enim delectationis habent sexcenti muli in Clytemnestra, aut in equo Trojano creterrarum tria millia? aut armatura varia peditatus aut equitatus in aliqua pugnâ? quæ popularem admirationem habuerunt, delectationem tibi nullam attulissent ... Quæ potest esse homini polito delectatio, cum aut homo imbecillus a valentissima bestiâ laniatur, aut præclara bestia venabulo transverberatur? &c.*

190. *Dum fugiunt equitum turmæ, &c.*) Dum bellorum species repræsentatur, hostium fuga simulatur, ac subinde triumphalis pompa exhibetur. Huc refer quæ sunt lib. 1. Epist. 6. v. 40. & seq. de magno numero chlamydum scenæ præstitarum.

192. *Esseda.*) Currus quibus capti reges traducuntur. *Essedum* vehiculi gestatorii genus apud Gallos usitatum.

Pilenta.) Reginarum matronarumque captivarum vehicula, quæ & carpenta.

Petorrita.) His captiva regum devictorum familia vehebatur: quatuor rotarum erant. Vide Gell. libro 15. capite 30.

Naves.) Quibus navali prælio reges victi: vel exhibitâ naumachiâ; vel productis navibus seu pictis, in scena; seu veris in Tiberi, qui Theatro proximus, ut vult vetus Schol. aut potius in amphiteatro; quemadmodum docet Martial. spectac. Epigr. 24. ubi de repræsentato navali certamine, subitoque immisso in amphitheatrum per tubos tantâ aquarum vi, ut peregrinus esse pontum facile credidisset, nisi mox emissum ad munus gladiatorium æquom cerneret.

193. *Captivum portatur ebur.*) Captarum urbium imagines & simulacra ex ebore. Meminit Quintilianus lib. 6. c. 3. *Chrysippus, cum in triumpho Cæsaris eburnea oppida essent translata, & post dies paucos Fabii Maximi lignea, thecas esse oppidorum Cæsaris dixit.*

Captiva Corinthus. Simulacrum urbis Corinthi a L. Mummio expugnatæ & expilatæ. Alii interpretantur vasa æris Corinthii a victore direpta & asportata.

194. *Democritus.*) De eo libro 1 Epist. 12.

195. *Diversum confusa genus.*) Cave ne accipias belluam e duabus naturis mixtam: imo designatur optime camelopardalis, vulgo *une Giraffe*. Varro 4. de Ling. Lat. *Camelus suo nomine Syriaco in Latinum venit; ut Alexandria camelopardalis nuper advecta, quod erat figurâ ut camelus, maculis ut panthera.* Vide Solin. cap. 33. Dion. lib. 43. Plin. lib. 8. cap. 18. Camelorum, inquit, *aliqua similitudo in duo transfertur animalia: Nabin Æthiopes vocant, collo similem equo, pedibus & cruribus bovi, camelo capite, albis maculis rutilum colorem distinguentibus; unde appellata camelopardalis: Dictatoris Cæsaris Circensibus ludis primum visa Romæ. Ex eo subinde cernitur, aspectu magis quam feritate conspicua: quare etiam ovis feræ nomen invenit.*

196. *Elephas albus.*) Qualis raro invenitur. Vide Ælian. lib. 3. c. 46.

200. *Narrare asello fabellam surdo.*) Proverb. Narrare surdo; vel asino: idest oleum & operam perdere: *asello*, plebeculæ stolidæ & contumaci.

Evalucre sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Thuscum:
Tanto cum strepitu ludi spectantur, & artes,
Divitiæque peregrinæ, quibus oblitus actor
Cum stetit in scena, concurrit dextera lævæ.
Dixit adhuc aliquid? Nil sane. Quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes me, quæ facere ipse recusem,
Cùm recte tractant alii, laudare maligne;
Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Ut magus; & modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verùm age, & his qui se lectori credere malunt,
Quàm spectatoris fastidia ferre superbi,

Cu-

INTERPRETATIO.

murmur quod reddunt theatra nostra? credas stridere Gargani silvas vel Hetruscum mare: tanto cum strepitu spectantur ludi, artificium, & opes exoticæ, quibus cùm circumdatus histrio prodit in theatrum, dextra sinistræ jungitur. An vero *jam quidpiam locutus est? Nihil profecto. Ecquid igitur admirantur? Pannum Tarentino succo violas imitantem. Ne vero arbitreris me parce laudare ea quæ facere detrectem, quando scite peragunt cæteri: is poeta mihi videtur posse ambulare per funem extentum, qui meum cor fictis* sermonibus *torquet, stimulat, placat, falsis terroribus concutit, velut magus; ac modo me* Thebis, *modo Athenis constituit. Age vero imminue sollicitudines earum etiam qui malunt se Lectori committere, quàm tolerare contemptum spectatoris fastidiosi;*

ANNOTATIONES.

Quæ pervincere voces, &c.) Quis adeo vocalis histrio, quantumvis contenderet, in scena posset audiri tantum inter strepitum tumultuantis populi & vociferantis.

202. *Referunt quem nostra theatra.*) Ob reflexam echo, Vida lib. 1. Od. 20.

202. *Garganum.*) Apuliæ montem, de quo lib. 2. Od. 9.

Mugire nemus.) Ventis maritimis percussum: *mare*, stridens & retonans, Austro flante, fluctibus collisis.

Mare Thuscum.) Mare Inferum, & Thyrrenum, de quo lib. 1. Od. 11.

203. *Artes.*) Habitus histrionis artificiosus: apparatus vestium peregrinis opibus & artificio conspicuus.

205. *Concurrit dextera læva.*) Vel mirabunda plebs junctas manus tollit, vel approbans percutit & complodit.

206. *Dixit adhuc aliquid?*) Tum vero hospes quærere possit: unde populi admiratio, cum nihil adhuc pronuntiarit actor? O stultitiam! ad vestimentorum fulgorem percellitur, gestit, exultat insana plebs.

207. *Lana Tarentino violas imitata veneno.*) Vestis e lana violacei coloris tincta apud Tarentum: quæ urbs tum lanâ cum purpurâ exquisitâ celebratur. Plin. lib. 8. cap. 48. lanæ, inquit, *circa Tarentum summam nobilitatem habens.* lib. 9. cap. 39. *violacea purpura vigebat, cujus libra denariis centum venibat: nec multo post rubra Tarentina.* Vide & lib. 21. cap. 6. & 8.

208. *Ac ne forte putes, &c.*) Removet a se Horatius suspicionem invidentiæ. Ne putes, o Auguste, me derogare laudem poetis Dramaticis, eo quod dramata non scribam: profiteor me illos, si perite rem moliantur, prorsus admirari.

209. *Laudare maligne.*) Exigue, quasi invidendo illis. Virg. Æn. 7.

Quale per incertam lunam sub luce malignâ.

210. *Per extentum funem, &c.*) Moliri & perficere quod difficillimum est.

211. *Qui pectus inaniter angit, &c.*) Qui pro arbitrio movet animum, & in quamlibet partem inflectit, seu ad dolendum, seu ad lætandum; vel ad iram, vel ad miserationem; ad metum, spem, &c. Epist. ad Pis.

Quocunque volent animum auditoris agunto.

213. *Magus.*) Præstigiator, oculos fascinans. Vide Cœl. Rhodig. lib. 9. c. 23. Plin. &c.

Modo me Thebis, &c.) Dum ita describuntur & narrentur in scena quæ Thebis vel Athenis gesta sunt, ut illis interesse videatur sibi auditor, & rem oculis spectare. Aristot. Poet. *tanquam intersit rebus ipsis agendis.* Porro illæ urbes præcipua nominantur, quod inde materiam plerumque Tragici desumpserint. De Thebis lib. 2. Sat. 5. de Athenis lib. 2. Sat. 7.

214. *Verùm age.*) Augustum comœdiâ in primis gaudentem hortatur Poeta, ut faveat non solum Dramaticis sed & Epicis; quandoquidem his magis quam illis heroum nomen ad posteros transmittitur: atque omnes æqua præmiis stimulet ad recte & naviter scribendum.

Digitized by Google

Curam redde brevem ; si munus Apolline dignum
Vis complere libris, & vatibus addere calcar,
Ut studio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala sæpe poetæ,
(Ut vineta egomet cædam mea) cum tibi librum
Sollicito damus, aut fesso ; cum lædimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprendere versum ;
Cum loca jam recitata revolvimus irrevocati ;
Cum lamentamur, non apparere labores
Nostros, & tenui deducta poemata filo ;
Cum speramus eo rem venturam, ut simul atque
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
Arcessas, & egere vetes, & scribere cogas.
Sed tamen est operæ pretium cognoscere, quales
Ædituos habeat belli spectata domique
Virtus, indigno non committenda poetæ.
Gratus Alexandro regi magno fuit ille
Chœrilus, incultis qui versibus & male natis
Rettulit acceptos, regale numisma, Philippos.

Sed

INTERPRETATIO

si quidem *vis scriptis implere locum Apollini rite dicatum, ac poetis incentivum præbere, ut animosius adeant Heliconem præclarum. Certe nobis poetæ multa sæpe mala creamus ; (ut mea ipse vineta incidam) dum tibi occupato vel fatigato librum porrigimus ; dum offendimur, si quis familiarium redarguerit unum e versiculis* nostris; *dum loca jam recitata repetimus non rogati ; dum querimur non adverti labores nostros & carmina subtili stylo conscripta ; dum speramus fore ut, cum primum audieris nos versus condere, sponte & benigne advoces* nos, *atque ab egestate vindices, & scribere imperes. Verumtamen oportet expendere quales ministros sortiatur virtus in bello & pace conspicua, nec tradenda infimo poetæ. Alexandro magno regi placuit ille Chœrilus qui pro versibus inconditis & inconcinnis obtinuit Philippos, regium numisma. At*

ANNOTATIONES.

Qui se lectori, &c.) Qui odas vel epos malunt componere a posteris legenda, quam drama spectandum a populo sæpe ad optimum carmen fastidiente, ad ineptam vero ursi, funambuli, purpureæ vestis spectationem gestiente. Vide supra.

216. *Curam redde brevem.*) Certa ad victum præbendo subsidia : vel utrosque perinde laudando & fovendo.

Munus Apolline dignum.) Bibliothecam a te ædi Apollinis adjunctam in monte Palatino : lib. 1. Epist. 3. v. 17.

218. *Helicona.*) Montem Bœotiæ sacrum Musis. Allegoria.

219. *Multa quidem nobis, &c.*) In se & alios poetas Epicos culpam derivat ac rejicit Horatius, quod minus Augusto gratiosi sint.

220. *Ut vineta egomet cædam mea.*) Proverb. Idest, ut meos ipse errores fatear & emendem.

221. *Cum tibi sollicito, &c.*) Poeta noster, ut alios corripiat, seipsum petit notatque : quamquam ab isto peccandi genere longe alienus : ut patet ex datis Auculeoter Vinnio Asellæ mandatis & præceptis, cum eum doceret rationem tempestive & commode porrigendi Augusto ipsam hanc Epistolam. Vide l. 1. Epist. 13.

224. *Non apparere labores.*) Velut aliud agens Horatius expostulat, quod plerumque non satis advertat lector vel auditor quæ ab auctoribus summâ curâ, arte, ingenio, sunt scripta.

225. *Tenui deducta poemata filo.*) Possunt hæc verti in bonam malamque partem ; vel eximie & scite composita : vel exili & humili stylo, adeoque indigna eâ laude quæ deposcitur ab auctoribus.

226. *Cum speramus, &c.*) Tantum nobis arrogamus perperam & stulte.

230. *Quales æditues habeat &c.*) Quales præcones deceant virtutem egregiam. Ædem virtuti velut numini erigit Horatius, assignatque laudatores & poetas velut æditues.

232. *Alexandro magno.*) Illi Macedonum regi famâ super æthera noto.

233. *Chœrilus.*) Insulsus poeta Thucydidis & Herodoti vivens temporibus ; quem Aristoteles in Top. notat : *qualia Homerus, non qualia Chœrilus*, inquit. Vide Epist. ad Pisones v. 357.

134. *Philippos.*) Nummos aureos Philippi Macedonum regis patris Alexandri magni effigie signatos. Duos fuisse Chœrilos, constat : quicquid nonnulli sentiant. Prior eximius poeta Atheniensium de Xerxe victoriam celebravit : cui

pro

Digitized by Google

Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. Idem rex ille poema
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit ne quis se, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia: quod si
Judicium subtile videndis artibus illud
Ad libros & ad hæc musarum dona vocares,
Bœotum in crasso jurares aere natum.

INTERPRETATIO.

quemadmodum atramentum contactum imprimit notam & maculam, sic *fere scriptores rudi carmine inquinant gesta illustria. Is ipse rex qui tam indignum carmen tam caro* pretio *emit profusus, decreto interdixit ne pingeret se quisquam nisi Apelles, neve alius* quam *Lysippus effingeret ex ære imagines strenui Alexandri. Quod si judicium hoc solers in æstimandis artibus vocares ad scripta & ad munera ista Musarum, affirmares ortum in pingui aere Bœotiorum.*

ANNOTATIONES.

pro singulis versibus totidem stateres seu nummos aureos contulerunt Athenienses, facto etiam decreto, ut cum Homero legeretur. Posterior fuit iste Alexandro comes assiduus, testibus Q. Curtio & Plutarcho: de quo varie narrant. Quidam scribunt pepigisse Alexandrum cum Chœrilo, ut pro singulis bonis versibue singulos acciperet Philippos: pro singulis autem malis totidem colaphos: opere vero confecto vix septem versus laude dignos extitisse: denique referunt Chœrilum inedià periisse. Vide Suidam, &c. Porro videtur Horatius isti Chœrilo quædam tribuere quæ prioris sint, ut Alexander sit imitatus quod fecerant Athenienses, conditum de se carmen pariter remuneraos.

236. *Scriptores carmine fœdo.*) Hine sapienter Augustus, quomvis ingenia sui seculi omni modo foverit, ac benigne patienterque audiverit recitantes non tantum carmina & historias, sed & orationes atque dialogos: *componi tamen* aliquid de se, nisi & serio & a præstantissimis, offendebatur: admonebatque Prætores, ne paterentur nomen suum commissionibus obsolefieri. Suet. Oct. cap. 89.

239. *Edicto vetuit.*) Cic. lib. 5. Ep. 12. *Nec enim Alexander ille gratiæ causà ab Apelle potissimum pingi, & a Lysippo fingi volebat; sed quod illorum artem cum ipsis cum etiam sibi gloriæ fore putabat.* Idem narrat Plutarchus, atque e duobus Alexandris alterum invictum, scilicet Philippo natum; alterum ob Apelle factum non esse imitabilem. Apuleius Florid. 1. sic habet: *Alexander imaginem suam, quo certior posteris proderetur, noluit a multis artificibus vulgo contaminari; sed edixit universo orbi suo, ne quis effigiem regis temere adsimularet ære, colore, cælamine; quia solus eam Polycletus ære duceret, solus Apelles coloribus delinearet, solus Pyrgoteles cælamine excuderet.* Plin. lib. 7. cap. 37. *edixit imperator ille, ne quis ipsum alius quam Apelles pingeret, quam Pyrgoteles sculperet, quam Lysippus ex ære duceret.* Vide & Valer. Max. l. 8. c. 11.

Apellem.) Eximius ille pictor ex insula Co, toto orbe celebratus pictis ingeniose & venuste tabellis.

240. *Lysippo.*) Statuarius hic præclarus ad veritatem optime accessit, Quintiliano teste. Hinc Propertius lib. 3.

Gloria Lysippo est animosa effingere signa.

241. *Fortis Alexandri vultum.*) Cui nempe masculus ac leoninus erat obtutus.

242. *Quod si judicium, &c.*) Alexander de pictura aliisque artibus bene judicans, quam inepte censuit de carminibue! Certe Bœotico fuisse ingenio dixeris. Plinius tamen lib. 7. cap. 29. docet quanti ab Alexandro æstimati sint Homerus, Pindarus, &c. Ælianus autem Histor. Var. lib. 2. non fuisse picturæ æstimandæ peritum ostendit: refert enim, Alexandri equo adhinniente ad equum ab Apelle pictum, quem tamen Alexander haud valde laudaverat; dixisse Apellem: Atqui, Imperator, videtur equus tuus in arte pingendi esse te intelligentior.

244. *Bœotum in crasso.*) Quomquam sæpius *fortes creantur fortibus*, contra tamen evenit interdum. Sic Pindarus crassà licet regione Bœotiis nempe Thebis oriundus, sagacissimi nihilominus ingenii fuit. Verum constat Bœotios ut plurimum fuisse stupidos & hebetes, aut valde crassos, pro cæli & aeris ratione, unde nata proverbia: *sus Bœotica, auris Bœotica, Bœoticum ingenium.* Cic. 1. de leg. num. 79. *Videmus quam varia sint terrarum genera: .. aliæ quæ acuta ingenia gignant, aliæ quæ retusa. Quæ omnia fiunt ex cæli varietate, & ex dispari spiratione terrarum.* Id. de Fato, n. 7. *Inter locorum naturas quantum intersit, videmus: alios esse salubres,*

At neque dedecorant tua de se judicia, atque
Munera quæ multâ dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variusque poetæ.
Nec magis expressi vultus per ahenea signa,
Quàm per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent: nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quàm res componere gestas,
Terrarumque situs, & flumina dicere, & arces
Montibus impositas, & barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem:
Claustraque custodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis te principe Romam;
Si, quantum cuperem, possem quoque: sed neque parvum
Carmen majestas recipit tua; nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
Sedulitas autem stulte quem diligit urget;
Præcipue cum se numeris commendat & arte.
Discit enim citius meminitque libentius illud

Quod

INTERPRETATIO.

Verum selecti a te, Auguste, *poetæ Virgilius & Varius non turpant tua de se judicia, & dona quæ acceperunt plurimâ cum gloria largientis. Virorum autem illustrium vultus æreâ effigie expressi non plus fulgent, quàm mores & ingenium versibus poetæ. Ego* vero *non mallem scribere humiles sermones, quàm* tua *celebrare facinora, & situs regionum, & fluvios, & arces montibus inædificatas, &* victos *reges barbaros, & bella tuis auspiciis orbe toto finita, & templum includens Janum pacis custodem, & Romam te regnante Parthis metuendam; si* quidem *tantum valerem quantum exoptarem. At tua majestas non admittis exile carmen, & mea verecundia rem aggredi veretur, ad quam vires minime sufficiunt. Porro officia gravant* cum *quem stulte colunt, præsertim cum se protrudunt versibus & carmine. Enimvero citius quisque discit ac facilius recordatur id*

ANNOTATIONES.

alice pestilentes... Athenis tenue cælum; ex quo acutiores etiam putantur Attici: crassum Thebis; itaque pingues Thebani, &c.

247. *Varius.*) De eo lib. 1. Od. 6. & lib. 1. Sat. ult. sub finem.

248. *Nec magis expressi.*) Plutarchus refert Catonem Censorium eos deridere solitum, qui statuarum cupiditate flagrarent, ignorantes se pictorum & fabrorum operibus gloriari; sui vero pulcherrimas imagines extare in civium animis. Vide lib. 4. Od. 8.

250. *Nec sermones ego mallem.*) Adverte prudentiam & modestiam poetæ nostri. Ego, inquit, si Epici carminis scribendi facultate pollerem, certe mallem res ab Augusto præclare gestas versibus Heroicis consignare, quàm satiras pedestri musâ scribere; verum illius materiæ gravitati vires meas impares sentio: timeremque *splendida facta fœdis scriptis illinere* & maculare.

253. *Arces montibus impositas.*) Præsidia & custodias ubique disposuit ... per Rheni quidem ripam quinquaginta amplius castella direxit. Flor. cap. ult.

254. *Tuis auspiciis confecta.*) Vide lib. 4. Od. 14.

255. *Claustraque custodem*, &c.) Portas itaque Jani clausas, ut pacis tempore. Lib. 4. Od. 15.

256. *Formidatam Parthis.*) Lib. 1. Od. 12. & 19. Lib. 3. Od. 5. Lib. 4. Od. 15.

260. *Sedulitas autem*, &c.) Intempestivum officium nec utile nec gratum videtur, sed potius grave est.

262. *Discit enim citius*, &c.) Cicer. Pro Muræna. *Cui places, obliviscitur; cui doles, meminit.*

Digitized by Google

Quod quis deridet, quàm quod probat & veneratur.
Nil moror officium quod me gravat: ac neque ficto
In pejus vultu proponi cereus usquam,
Nec prave factis decorari versibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere; & unà
Cum scriptore meo, capsâ porrectus apertâ
Deferar in vicum vendentem thus & odores
Et piper, & quicquid chartis amicitur ineptis.

INTERPRETATIO.

quod deridet, quam quod æstimat & miratur. Ego quidem *sperno sedulitatem quæ mihi molestiam creat: & nolim usquam e cera effingi male expresso vultu, aut versibus inconditis laudari: ne erubescam turpi affectus dono, simulque cum laudatore meo patente cistâ jacens deporter in vicum*, ubi *venduntur thus, aromata, piper, & quodcunque involvitur insulsis chartis.*

ANNOTATIONES.

264. *Neque ficto in pejus, &c.*) Malim nullam e cera imaginem, quàm prave fabricatam habere: ex more veteri, de quo nos alibi; Juvenalis autem fuse Sat. 8.

267. *Pingui munere.*) Rudi & inepto carmine, inconditis insulsisque versibus.

268. *Porrectus.*) Quasi cadaver.

270. *Quicquid chartis amicitur ineptis.*) De ea insulsorum librorum infelici, sed justâ sorte, dixi alibi. Vide lib. 1. Epist. ult. v. 12.

Digitized by Google

EPISTOLA II.

AD JULIUM FLORUM.

Excusat se quod nec literas nec versus petitos misisset.

FLORE, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere, natum
Tibure, vel Gabiis; & tecum sic agat: Hic &
Candidus, & talos a vertice pulcher ad imos;
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo,
Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
Litterulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argillà quidvis imitaberis udâ:
Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
Multa fidem promissa levant; ubi plenius æquo
Laudat, venales qui vult extrudere merces.
Res urget me nulla: meo sum pauper in ære.
Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
Quivis ferret idem: semel hic cessavit: &, ut fit,
In scalis latuit metuens pendentis habenæ.

Des

INTERPRETATIO.

O Flore, amice fidelis probo & illustri Neroni, si forte aliquis vellet tibi venundare servum Tibure aut Gabiis oriundum; atque tibi sic loquatur: Iste sincerus & integer a capite ad calcem, tibi vendetur octo millibus nummorum, famulus promptus obsequi nutibus heri; literis Græcis eruditus, omnis disciplinæ capax: hunc velut *molle lutum ut libuerit finges, cantabit etiam sine arte, quod jucundum inter epulas: nimiæ pollicitationes minuunt fidem, quando plusculum laudat merces venales qui cupit* eas *cito vendere:* at *nulla me necessitas premit: in propriis bonis modicus sum: nullus negotiator sic tecum ageret: non alius* a te *idem a me facile obtineret. Hic semel cessator fuit; atque ut accidit* interdum, *se occultavit metu scuticarum ad scalas suspensa-*

ANNOTATIONES.

1. *Flore bono, &c.*) Julius Florus ad bellum Pannonicum proficiscens cum Tiberio Nerone: petierat ab Horatio ut quæpiam ad se scriberet, cessantem vero quanquam nihil pollicitum subinde increpavit. Cui se Horatius excusat hac Epistolâ; in qua & eximia quædam ad poesim, & ad bene beateque vivendum pleraque documenta perscribit. Ad hunc ipsum Florum inscriptam vidimus jam Epist. 3. lib. 1.

Amice Neroni.) Is ipse est Tiberius Claudius Nero, qui Augusto in imperium successit. De eo jam ante.

2. *Si quis forte velit, &c.*) Similitudo, qua se apud Florum purgat Horatius.

3. *Tibure.*) Lib. 1. Od. 7. & 18. & l. 2. Od. 6. *Gabiis.*) Lib. 1. Epist. 11. & 15.

4. *Hic & candidus.*) Verba sunt mangonis, usque ad versum 17.

6. *Verna.*) Servus ex ancilla natus domi.

7. *Litterulis Græcis imbutus.*) Erudiebant servos, ut pluris venderent. Terent. Eunuch. *Fac periculum in literis, fac in palæstra, in musicis: solertem dabo.*

10. *Multa fidem promissa levant.*) Subdolus negotiator vult videri non dare verba, cum maxime verba dat.

12. *Meo sum pauper in ære.*) Nullum æs alienum habeo: nihil debeo cuiquam. Cic. pro Roscio comœdo: *Locuples erat: nihil debebat: in suis nummis versabatur.*

14. *Semel hic cessavit.*) Versutus mango fugacem servi animum ita declarat metu legis, ut potius dissimulare & tegere dicendus sit: adeo rem verbis involvit, extenuat, subornat.

15. *Ut fit, in scalis, &c.*) Quod segnis fuisset ad mandata peragenda, timuit loris stringi ac

ce-

Digitized by Google

Des nummos, excepta nihil te si fuga lædat.
Ille ferat pretium pœnæ securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum: dicta tibi est lex.
Insequeris tamen hunc, & lite moraris iniquâ.
Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum; ne mea sævus
Jurgares ad te quod epistola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? quereris super hoc etiam, quod
Expectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus, & sibi & hosti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Præsidium regale loco dejecit, ut ajunt,
Summe munito, & multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis,
Accipit & bis dena super sestertia nummum.
Forte sub hoc tempus castellum evertere prætor
Nescio quod cupiens, hortari cœpit eundem

Ver-

INTERPRETATIO.

rum: trade pecuniam, si te non offendit fuga, quam excipio. Post hæc *accipiet mango nummos absque metu pœnæ, ut credo: tu sciens emisti pravum: significata tibi fuit conditio. Hunc nihilominus insequeris, & injustâ lite implicas. Te discedentem admonui me pigrum esse, & ad ejusmodi officia minime sedulum; ne gravius irasceceris, si nullas ad te litteras mitterem. Quid vero profuit, quandoquidem leges mihi faventes expugnas? expostulas quoque, quoniam speratos versus haud misi fallax.* Verum attende paulisper. *Luculli miles viæ subsidium multis laboribus comparatum amiserat integrum, dum nocte dormiret fatigatus. Inde lupus violens tam sibi, quam hosti infensus, ardens famelicis dentibus, regis præsidium depulit statione probe munitâ multisque opibus instructâ: ob id* vero *facinus pulchris muneribus afficitur: accipitque plusquam viginti* millia *sestertiûm nummorum. Eodem ferme tempore volens imperator diruere castrum quoddam, cœpit hunc ipsum* militem *adhor-*

ANNOTATIONES

cædi. Hinc paululum delituit, absfuitque domo. Sic per ambages mango loquitur, ne uno verbo eoque odioso dicat; fugit, vel, semel fugit.

In scalis.) Ad terrorem servorum ita pendebant in scalis scuticæ, quas ob oculos semper haberent, ut a peccando deterrerentur.

16. *Excepta nihil te si fuga lædat.*) Tandem *fugam* dicit breviter, excipitque: quod nisi faceret, redhibere acceptum pretium vel servum cogeretur legibus Ædilitiis.

17. *Pœnæ securus.*) Non obnoxius legi ac pœnæ: non timens actionem redhibitoriam. Cic. offic. 1. *In mancipio vendendo ea vitia dicenda sunt:* (ut puta, esse mendacem, aleatorem, furacem, ebriosum, fugacem) *quæ nisi dixeris, redhibeatur mancipium jure civili.* Vide lib. 2. Sat. 3, v. 285. annot.

18. *Dicta tibi est lex.*) Pronuntiata est tibi venditionis conditio.

21. *Talibus officiis prope mancum.*) Quasi manibus carentem, ac proinde ineptum ad scribendas epistolas.

26. *Luculli miles.*) L. Lucullus Romæ clarissimus Mithridatem Ponti, Tigranemque Armeniæ reges profligavit, opibus maximis celebratus.

30. *Præsidium regale.*) A rege Mithridate vel Tigrane collocatum.

31. *Loco summe munito.*) Tigranocertam quidam intelligunt, ex Appiano in Mithridat. *quæ urbs capta exercitum ingenti præda ditavit:* sed alii melius Nisibim Mesopotamiæ civitatem, quæ bene munita Tigranis opes servabat. Dio.

32. *Donis honestis.*) Qualia sunt phaleræ, torques, coronæ.

Digitized by Google

Verbis, quæ timido quoque possent addere mentem:
I bone, quo virtus tua te vocat: i pede fausto,
Grandia laturus meritorum præmia: quid stas?
Post hæc ille catus, quantumvis rusticus, Ibit,
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit atque doceri,
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adjecere bonæ paulo plus artis Athenæ:
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
Atque inter silvas Academi quærere verum.
Dura sed amovere loco me tempora grato,
Civilisque rudem belli tulit æstus in arma,
Cæsaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris & fundi; paupertas impulit audax,
Ut versus facerem: sed quod non desit habentem
Quæ poterunt unquam satis expurgare cicutæ,

Ni

INTERPRETATIO.

tari sermonibus, qui vel ignavo possent animos dare: Ito generose quo te tua virtus vocat; perge felicibus auspiciis, magna pro faciendis munera consecuturus: cur moraris? Tum ille astutus etsi agrestis ait: Vadat illuc, vadat quo jubes qui loculos amiserit. Ego Romæ educatus & edoctus sum, quantum damni Græcis attulisset Achilles offensus. Deinde *insignes Athenæ aliquanto plus doctrinæ contulerunt; nempe ut nossem pravum ab honesto distinguere, ac veritatem indagare in nemore Academi. Sed infortunata tempora abstraxerunt me loco jucundo, & civiles fluctus militiæ imperitum appulerunt ad exercitum nequaquam parem viribus Augusti Cæsaris. Unde statim ut Philippi me exemerunt abjectum amputatis alis, spoliatumque domo & bonis paternis, audax inopia adegit carmina componere. Nunc autem possidens quantum sufficit, quibus pharmacis unquam curari possem,*

ANNOTATIONES.

40. *Zonam.*) Castrensem erumenam & pecuniam, quam milites in zona portare consueverant. Evangel. Marc. cap. 6. Gell. lib. 15. cap. 12. sic loquitur C. Gracchus: *Cum Romà profectus sum, Quirites, zonas quas argenti plenas extuli, eas ex provincia inanes retuli.*

41. *Romæ nutriri mihi contigit.*) Lib. 1. Satir. 6.

42. *Iratus Graiis quantum, &c.*) Id est, didici Homeri Iliadem, in qua refertur Achilles ob ereptam sibi Briseidem iratus secessisse a reliquo exercitu: atque ita Græcis plurimum nocuisse. Vide l. 1. Od. 15. ad finem. Porro studiorum olim initium ducebant pueri ab Homeri Achille. Unde proverbium de rudi & illiterato: *Ne iratum quidem Achillem novit.*

43. *Adjecere bonæ, &c.*) Dein apud Athenas Philosophiæ operam dedi. De Athenis lib. 2. Sat. 7.

45. *Inter silvas Academi.*) Academia locus Athenis suburbanus, arboribus multis amœnus, illustrium etiam virorum monumentis exornatus, ubi Philosophiam primus docuit Plato. Diogen. Laert. Alii nomen trahunt ab Academo qui porticum ibi quondam extruxerat: alii a Cadmo.

46. *Dura sed amovere loco, &c.*) Bello nempe civili flagrante, Brutus adversus Augustum colligens copias, Athenis iter habuit in Macedoniam; unde Horatium & alios quosdam juvenes Romanos ibi literis incumbentes abduxit: nostrum vero poetam Tribunum militum constituit, quamvis *belli rudem*: ut patet.

48. *Cæsaris Augusti, &c.*) Commode assentatur.

49. *Me dimisere Philippi.*) Ad quam urbem in Thessalicis campis Augustus Brutum profligavit. Vide lib. 2. Od. 7.

50. *Decisis humilem pennis, &c.*) Amissis dignitate, & patrimonio etiam per proscriptionem.

53. *Cicutæ.*) Non est quod vox hæc adeo torquat

Ni melius dormire putem, quam scribere versus?
Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere jocos, Venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque.
Carmine tu gaudes; hic delectatur Iambis;
Ille Bioneis sermonibus, & sale nigro:
Tres mihi convivæ prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu quod jubet alter.
Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Præter cætera, me Romæne poemata censes
Scribere posse inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino: visendus uterque:
Intervalla vides humane commoda. Verum

Pu-

INTERPRETATIO.

si satius non ducerem quiescere, quam versus condere? Ætas defluens omnia paulatim *aufers a nobis*: jam *eripuit jocos, amores, convivia, facetias; conatur* & *abstrahere fa*cultatem *poeticam: quid jubes* ut *agam? Denique non omnibus eadem placent. Tu versus Lyricos amas, ille Iambicos. Hic gaudet satiris & dicteriis mordacibus*. Et quidem *tres convivæ raro idem appetunt*: quin *diversa longe dissimili gustu volunt: quid tribuam? quid negem? tu recusas quod alius petit. Quod cupis, illud amarum & grave duobus videbitur. Præterea numquid putas me Romæ posse condere carmina tot inter sollicitudines & molestias? Hic rogat* ut pro eo *spondeam, ille* ut *audiam quæ composuit, dimissis quibuscumque officiis: alter habitat in colle Quirinali, alter in ultimo Aventino: ambos adire oportet: cernis loca satis distantia.*

ANNOTATIONES.

queat Interpretes, sane pro elleboro posita. Nam & Avicenna cicutam vocat nigrum elleborum. Itaque sensus est: quanta esset insania mea, si scribendis versibus etiamnum caput obtunderem frangeremve? & quæ frigidiores herbæ possent temperare furorem hunc poeticum?

55. *Singula de nobis, &c.*) Altera non scribendi excusatio.

58. *Denique non eadem, &c.*) Tertia est hæc ratio & excusatio quare versus nolit scribere.

60. *Bioneis sermonibus.*) Bion sophistes & poeta, dictus Boristhenites, adeo mordax & dicax ut nemini parceret, sed Homerum ipsum salibus amarissimis prosciderit. Ejus meminit Plutarchus.

65. *Præter cætera.*) Quarta excusatio.

67. *Sponsum.*) Vide libro 2. Satira 6. ubi
. . . . . . *Romæ sponsorem me rapis.*

Auditum.) De recitandi mora & vesania, jam dixi.

68. *Colle Quirini.*) Ad remotissimam urbis regionem.

69. *Extremo in Aventino.*) Ad oppositam urbis partem versus Tiberim.

70. *Intervalla vides, &c.*) Inter utramque illam regionem sunt nempe forum Romanum, templum Jovis Feretrii, Capitolium, Palatium.

Humane commoda.) Ironice, id est valde incommoda ob longinquitatem itineris ac regionum diversitatem. Perperam istas voces aliqui separant.

Digitized by Google

Putæ sunt plateæ, nihil ut meditantibus obstet.
Festinat calidus mulis gerulisque redemptor;
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
Tristia robustis luctantur funera plaustris;
Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus.
I nunc, & versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes,
Rite cliens Bacchi somno gaudentis & umbrâ.
Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos,
Vis canere, & contracta sequi vestigia vatum?
Ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas,
Et studiis annos septem dedit, insenuitque
Libris & curis, statuâ taciturnius exit
Plerumque, & risu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, & tempestatibus urbis,
Verba lyræ motura sonum connectere digner?
Frater erat Romæ consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores:

Grac-

INTERPRETATIO.

At vacuæ sunt viæ, ut nihil cogitabundum impediat. Imo *occurrit operum conductor* cum *mulis & bajulis properans; machina lapidem aut trabem ingentem attollit: pompa funebris decertat cum magnis plaustris: illac rabiosa canis, istac porcus cœnosus discurrit. Age modo, versus optimos animo finge.* Verum *scriptor omnis petit solitudinem, urbesque vitat, jure cliens Bacchi quietem & otium amantis. Tu* vero *me jubes mediis in tumultibus noctis ac diei Lyrica scribere, & poetarum ardua studia consectari? Ingeniosus quispiam Athenis tranquillis addictus*, ibique *septem* per *annos studiis operatus, sedulæ librorum incumbens* lectioni, *prodit interdum taciturnior* quam *statua, & populo ludibrium exhibet.* Ergone *hic ego inter agitationes ac strepitus civitatis in animum inducam meum aptare voces lyrâ canendas?* Insuper & alia quæ deterreant accipe. *Rhetor* quidam *erat Romæ frater jurisperiti, qui alter alterius perpetuas laudes audiebant,*

ANNOTATIONES.

75. *Verum pura sunt plateæ.*) Prolepsis. At vacuæ impedimentis sunt viæ: atque inter eundum versus meditari licet. Imo, inquit Horatius, molestissima est vel ob istam rationem quælibet urbs valde frequens & populosa. Vide Juvenal. Sat. 3.

72. *Calidus redemptor.*) Ardens & inhians ad quæstum. Vide Od. 1. lib. 1.

73. *Ingens machina.*) Vel saxa ad muros vel tigna ad contignationem attollens.

77. *Scriptorum chorus, &c.*) Ovid. Trist. 1.
Carmina secessum scribentis & otia quærunt.
Quintil. lib. 10. c. 3. *Secretum & liberum arbitris locum, & quàm altissimum silentium scribentibus maxime convenire nemo dubitaverit.* & paulo post: *silentium, & secessus, & undique liber animus, maxime optanda sunt.* Vide Juvenal. Sat. 7. v. 53. & seq.

78. *Cliens Bacchi.*) In tutela Bacchi esse poetas, dictum est & alibi non semel.

80. *Contracta vestigia vatum.*) Angusta, ardua, difficilia. Vide Juvenal. mox cit. Alii leg. *contacta*, sed inepte.

81. *Ingenium sibi quod, &c.*) Si Athenis ludibrio est homo plusculum meditabundus, & quasi lectioni librorum immersus: quid essam ego Romæ si per vias irem profundâ cogitatione abstractus, & tam a rebus quæ circa me sunt, quam a me ipso fere alienatus!

86. *Verba lyræ motura sonum.*) Versus Lyricos.

87. *Frater erat Romæ, &c.*) Quinta ratio, ineptus & vanus poetarum animus, quem similitudine explicat. Profecto jam pudere debet poetam esse, inquit Horatius; cum insulsa vatum nostrorum arrogantia passim nauseam & offensionem ingeneret.

Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
Quî minus argutos vexat furor iste poetas?
Carmina compono, hic elegos, mirabile visu,
Cælatumque novem Musis opus. Aspice primum
Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
Spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam, si forte vacas, sequere; & procul audi
Quid ferat, & quare sibi nectat uterque coronam.
Cædimur, & totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
Fit Mimnermus, & optivo cognomine crescit.

Mul-

INTERPRETATIO.

Hic illi quasi Gracchus, ille huic tanquam Mucius prædicabatur. Nihilo certe *minus insania ista detinet poetas loquaces. Odas ego scribo, hic elegias, opus admirandum & a novem Musis elaboratum. Animadverte primo quantâ cum arrogantia & anxietate contemplemur* Apollinis *templum Romanis poetis destitutum. Deinde si per otium licet, assectare quoque, & eminus auscultа quid quisque afferat, & cur sibi lauream attribuat. Conficimur, totidemque vulneribus afficimus adversarium, lentâ pugnâ* usque *ad vesperam,* quasi *Samnites. Illius sententiâ sum Alcæus: ille meâ quis* erit? *quis nisi Callimachus? Si* quid *amplius petere videatur, dicetur Mimnermus, & exornabitur vocabulo quod optaverit.*

ANNOTATIONES.

89. *Gracchus.*) Tiberius & Cajus, Sempronii Gracchi & Corneliæ de Scipionum familiâ, filii; ambo eloquentiâ claruerunt; sed popularibus tumultibus nimium indulgentes misere & indecore perierunt. Cic. de Arusp. respon. num. 41. *Tib. Gracchum secutus est Cajus Gracchus, quo ingenio, quanta vi, quanta gravitate dicendi, ut dolerent boni omnes non illa tanta ornamenta ad meliorem mentem voluntatemque esse conversa.* Idem de clar. orat. *Fuit Gracchus diligentiâ Corneliæ matris a puero doctus, & Græcis literis eruditus . . . Utinam in Tib. Graccho, Cajoque Carbone talis mens ad Remp. bene gerendam fuisset, qualis ingenium ad bene dicendum fuit. Profecto nemo his viris gloriâ præstitisset.*

Mucius.) Pub. Mucius *juris civilis intelligentiâ atque omni prudentia genere præstans.* Cic. mox cit.

91. *Mirabile visu, &c.*) Judicio quidem ipsorum auctorum futili & insulso.

93. *Circumspectemus.*) Se quidem cum istis poetastris jungit Horatius, ut gravius eos proscindat & confodiat.

94. *Vacuam Romanis vatibus ædem.*) Quandiu sua scripta non replebunt *ædem* seu bibliothecam Apollinis, eam Romanis vatibus vacuam putant inepti illi, adeo se mirantur, & aliis omnibus præstantiores existimant.

96. *Quare sibi nectat uterque coronam.*) Quam stulte laureâ se poeticâ dignos putent.

97. *Cædimur, & totidem, &c.*) Invicem quasi vulneramur, & conficimur inani gloriæ opinione decepti, dum mutuis laudibus vanisque titulis & elogiis alii alios perperam exornamus. Alii de recitandi & audiendi vicissim molestâ occupatione intelligunt, afferuntque illud ex arte Poeticâ, *recitator acerbus quem arripuit, tenet occiditque legendo*, sed minus bene.

98. *Lento Samnites, &c.*) Parum ad rem est Samnitum pertinax adversus Romanos ad finem usque diei pugna, de qua T. Liv. lib. 9. & Ennius:

Bellum æquis manibus nox intempesta diremit.

Aptius ergo intelligemus illud genus gladiatorum, quos ab armaturæ Samnites dicebant, quodque inter epulas spectaculum adhibebant, adeoque *ad lumina, lento* etiam *duello*: quippe non gladiis sed rudibus decertantes, graves quidem ictus, sed minime plagas aut necem inferebant.

99. *Alcæus.*) Ab eo dicor alter Alcæus. De hoc Lyricorum coryphæo lib. 1. Od. 32. & lib. 2. Od. 13.

Puncto.) Examine, suffragio, judicio.

100. *Callimachus.*) Hic Elegiographorum princeps apud Græcos, Quintiliano etiam teste. Cyrene in Africa oriundus, floruit sub Ptolemæis Philadelpho & Evergete, plurima certe carmina scripsit, sed pervenerunt ad nos pauca duntaxat epigrammata, & hymni. Ex eo quædam imitari interdum & prædari studuere Catullus atque Propertius. Quod breves libros amaret Callimachus, insimulantibus ajebat:

Ingens volumen ingens malum.

101. *Mimnermus.*) De eo poeta l. 1. Epist. 6. ad finem.

Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum scribo, & supplex populi suffragia capto.
Idem, finitis studiis & mente receptâ,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur mala qui componunt carmina: verum
Gaudent scribentes; & se venerantur, & ultro,
Si taceas, laudant quicquid scripsere, beati.
At qui legitimum cupiet fecisse poema,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti;
Audebit quæcunque parum splendoris habebunt,
Et sine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant,
Et versentur adhuc intra penetralia Vestæ:
Obscurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum;
Quæ priscis memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc situs informis premit & deserta vetustas:
Adsciscet nova, quæ genitor produxerit usus;
Vehemens, & liquidus, puroque simillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite linguâ;

Lu-

INTERPRETATIO.

Multa quidem *perfero, ne irritem Poetas ut plurimum iracundos, quando* quidpiam *compono, & vulgi approbationem enixis precibus flagito:* at *post finita studia cum ad memet redii, ipse aures occludam* ante *apertas temere recitantibus. Deridentur qui scribunt inconcinnos versus, sed auctores ipsi sibi placent & applaudunt, ac felices venditant quod composuerunt, si a te non laudentur. Verum quisquis carmen exactum scribere voluerit,* is *cum charta accipiet animum boni critici: quæ dictiones minus aptæ & pulcræ judicabuntur, ultro expunget, etsi reluctantes amoveantur, & adhuc inclusæ sint in Vestæ sacrario: solers adhibebit splendidas rerum appellationes, ac diu populo ignotas producet, quas olim Catones & Cethegi usurparunt, nunc* autem *deformat turpis squalor & obsoleta antiquitas: finget novas quas auctor usus propagabit: ad instar fluminis rapidi ac nitidi proferet divitias, ac sermone opulento ditabit Latium:*

ANNOTATIONES.

105. *Obturem patulas, &c.*) Interdum ineptias legentium & recitantium ferre cogor: at postea indignor, aversor, abhorreo.

114. *Intra penetralia Vestæ.*) In conclavi, in scrinio scriptoris, quæ nemini præter ipsum scrutari licet: quemadmodum solus olim Pontifex maximus adire poterat *abditos & penetrales focos* apud Vestæ fanum. Cic. vel, sicut e templo Vestæ tanquam ex asylo quemvis extraxisse, nefas est. *Vestam* hic pro Lare poni quidam volunt. De Vesta lib. 1. Od. 2.

115. *Obscurata diu, &c.*) Art. Poet. vers. 70.
Multa renascentur quæ jam cecidere, &c.

117. *Catonibus atque Cethegis.*) Vetustissimis oratoribus, fere coævis. Plin. lib. 7. cap. 27. *Cato*, inquit, *primus Porciæ gentis tres summas in homine res præstitisse existimatus est; optimus orator, optimus imperator, optimus senator . . . quater & quadragies causam dixit: nec quisquam sæpius postulatus, & semper absolutus.*

Cethegis.) Intelligendus hic M. Cornelius Cethegus, quem Cicero in Bruto commendat, ejusque eloquentiæ auctorem idoneum dicit Q. Ennium; quippe qui & ipse eum audierit, & de mortuo scribat: unde nemo suspicari possit, amicitiæ causâ esse mentitum. Is cum Pub. Sempronio Tuditano consulatum gessit, bello Punico secundo, annis fere ducentis antequam hæc scriberet Horatius. Ennius in Annal.

Additur orator Cornelius suaviloquenti
Ore Cethegus . . .
Flos delibatus populi, suadæque medulla.

Vide Quintil. lib. 2. cap. 15. ubi horum facit mentionem.

119. *Adsciscet nova.*) Vide Art. Poet. v. 46. & seq.

Luxuriantia compeſcet, nimis aſpera ſano
Lævabit cultu, virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur; ut qui
Nunc Satyrum, nunc agreſtem Cyclopa movetur.
Prætulerim ſcriptor delirus inerſque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam ſapere, & ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor plauſorque theatro;
Cætera qui vitæ ſervaret munia recto
More; bonus ſane vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in uxorem, poſſet qui ignoſcere ſervis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ:
Poſſet qui rupem & puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curiſque refectus
Expulit elleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe: Pol me occidiſtis, amici,
Non ſervaſtis, ait; cui ſic extorta voluptas,

Et

INTERPRETATIO.

redundantia coercebit, duriora ſcite expoliet, inertibus vim addet: quaſi ludens circumagetur, velut qui modo Satyrum, modo rudem Cyclopem motu ſimulat.

Ego certe *malim haberi poeta veſanus & inſulſus, dummodo placeant mihi vel etiam ignota ſint vitia mea, quàm bene ſcribere,* & animo *cruciari. Argis fuit quidam non plebeius, qui credebat audire ſe tragœdos excellentes, in vacuo theatro ſedens & applaudens: cæterum honeſtæ vitæ officia non omittebat, probus omnino vicinus, benignus hoſpes, bonus erga conjugem, mitis in ſervos, nec ſupra modum excandeſcens ſi fractum invenerit lagenæ ſigillum: denique rupem vel puteum facile devitabat. Ille affinium curâ & auxilio ſanatus, pulſo morbo & bili per elleborum purum, ad mentem ſanam reverſus dixit: Profecto me occidiſtis, o amici, non ſervaſtis, cui gaudia ſic abſtuliſ-*

ANNOTATIONES.

124. *Ludentis ſpeciem dabit.*) Eâ ſubtilitate ſcribet, ut ludere videatur: adeo res quæque luculenter & facile ſcriptæ apparebunt, *ut ſibi quivis ſperet idem; at ſudet multum fruſtraque laboret auſus idem.* Art. Poet. v. 240. Vide ibi annot.

125. *Ut qui nunc Satyrum, nunc agreſtem, &c.*) Velut eximius pantomimus, geſtibus exprimens nunc agilem Satyrum, nunc tardum Cyclopem, tantâ quidem arte, ut ipſa Satyri vel Cyclopis natura & perſona agere credatur; quod quidem pariter æmulari ſe poſſe quiſque ſpectantium facile ſibi perſuaſerit; verum ſi rem tentet, jam difficultatem ſentiat. Vide lib. 1. Sat. 5. v. 63.

126. *Prætulerim ſcriptor, &c.*) Videtur per proſopopœiam induci Florus, vel alius quiſpiam, hæc dicens & concludens ex rationibus ab Horatio prolatis.

128. *Ringi.*) Stomachari, intimis ſenſibus angi. Cic. ad Attic. lib. 4. Epiſt. 5. *Hi ſubringentur, qui villam me moleſte ferunt habere, quæ Catuli fuerat.*

Fuit haud ignobilis Argis.) Homo ille vocabatur Lycas, ex vet. Comment. De *Argis* urbe, lib. 1. Od. 7. annot.

129. *Qui ſe credebat, &c.*) Idem Abydi geſtum narrat Ariſtoteles. Vide Athenæum lib. 12. in fine, ubi ſimilem refert de inſano hiſtoriam ſat lepidam. Thraſylaus nempe quidam (Thraſyllum vocat Ælianus Var. lib. 4. c. 25.) ſuas eſſe putabat naves omnes in Piræum appellentes: has recenſebat, excipiebatque tanto gaudio, quàm ſi dominus fuiſſet earum rerum omnium, quæ advexiſſent ſalvæ. Is vèro Critonis fratris curâ ſanatus affirmabat lætum ſe prorſus ac beatum vixiſſe in ea dementiâ; quoniam omnis moleſtiæ expers, & multam voluptatem animo perceperat.

134. *Signo læſo lagenæ.*) Lagenas vini obſignabant olim adverſus fraudem ſervorum. Cic. l. 16. Epiſt. 26. ad Tironem: *olim matrem memini lagenas etiam inanes obſignare, ne dicerentur furtim exſiccatæ fuiſſe.* Perſius Sat. 6. v. 17. ubi

Et ſignum in vapida naſo tetigiſſe lagenâ.

Inſanire.) Iraſci nimium, uſque ad furorem & inſaniam.

Et demptus per vim mentis gratissimus error.
Nimirum sapere est abjectis utile nugis,
Et tempestivum pueris concedere ludum;
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed veræ numerosque modosque ediscere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacitusque recordor:
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis: quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi, monstratâ radice vel herba,
Non fieret levius, fugeres radice vel herbâ
Proficiente nihil curarier: audieras, cui
Rem Dî donarent, illi decedere pravam
Stultitiam: & cum sis nihilo sapientior, ex quo
Plenior es, tamen uteris monitoribus iisdem?
At si divitiæ prudentem reddere possent,
Si cupidum timidumque minus te; nempe ruberes,
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium est, quod quis librâ mercatur & ære;
Quædam, si credis consultis, mancipat usus;
Qui te pascit ager, tuus est: & villicus Orbi
Cum segetes occat, tibi mox frumenta daturus,

Te

INTERPRETATIO.

ssis, & mentis errorem jucundissimum eripuistis per virtutem medicamentorum. *Scilicet expedit sapientiæ studere abjectis nugis, & pueris relinquere ludum* ætati congruum. Jam *non* amplius juvat *sectari voces chordis Latinis canendas, sed rectæ vitæ rationes & instituta scrutari. Quapropter ista mecum reputo, & tacite statuo: si nulla aquarum abundantia sitim placaret, medicos adires: cur autem nemini audes fateri, quo plus habes, eo plus te appetere? Si ægritudo non levaretur plantâ vel radice tibi indicatâ, sperneres radicem aut plantam nihil remedii afferentem. Auditu acceperas, Diis opes largientibus, hominem insaniâ istâ liberari; factus autem locupletior, quanquam nihilo magis sapis, tamen auscultas* semper *eosdem monitores? At si opes meliorem, si minus avarum & sollicitum efficerent*, jure quidem *erubesceres, si quisquam in orbe esset te solo cupidior.* Jam vero; *si proprium est quod quisque soluto pretio emis*; si *quædam usus addicit, ut ajunt jurisperiti; tuus est ager qui te alit, & villicus Orbii occans segetes, ut tibi deinde triticum vendat*,

ANNOTATIONES.

140. *Mentis gratissimus error.*) Vide Athen. paulò ante cit. ubi ait, jucundissimas esse insanorum delicias.

141. *Nimirum sapere est abjectis, &c.*) Transit ingeniose Horatius ad aliam materiam, nempe, moribus corrigendis potius quam verbis connectendis & numerandis studere jam expedit: ubi Flori vitia solerter notat.

146. *Si tibi nulla sitim, &c.*) In morbis corporis, consulitur medicus; in morbis animi, dissimulatur celaturque malum, nec ullum proinde remedium quæritur.

151. *Audieras.*) A Stoicis didiceras.

154. *Monitoribus iisdem.*) Vel, cupiditatibus, vel, avaris, qui ut rem semper augeas, admonent; quasi sapientia & felicitas unà cum opibus accresceret.

158. *Si proprium est quod quis, &c.*) Agit adversus eos, qui multos ut agros emant, magnam pecuniæ vim congerere student.

Librâ mercatur & ære.) Olim rei pretium seu pecunia pendebatur: postea numerari cœpit.

159. *Mancipat.*) Jus & possessionem certam tradit, usu continuato per tempus lege definitum.

160. *Qui te pascit ager, tuus est.*) Tum emptione tum usucapione proprius tibi dicendus est ager, cujus fructibus uteris licet emptis. Cic. lib. 7. Epist. 30. *Id cujusque est proprium quo quisque fruitur atque utitur.*

161. *Occat.*) Sparsum semen terrâ operit glebas versando & frangendo.

Te dominum sentit: das nummos, accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
Paullatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra, nummorum millibus emptum.
Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?
Emptor Aricini quondam Veientis & arvi,
Emptum cœnat olus, quàmvis aliter putat; emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat usque suum, quà populus adsita certis
Limitibus vicina refugit jurgia: tanquam
Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis horæ
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte supremâ,
Permutet dominos, & cedat in altera jura.
Sic quia perpetuus nulli datur usus, & heres
Heredem alterius, velut unda supervenit undam;
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani, si metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant: est qui non curet habere.

Cur

INTERPRETATIO.

te herum sentit: datâ pecuniâ mercaris uvam, pullos, ova, cadum vini; ita nimirum paulatim emis agrum forte millibus nummorum trecentis vel amplius comparatum. Quid interest, seu *nuper, seu dudum numerato vivas? Possessor vetus agri Veientis & Aricini emptum comedit olus, quamvis aliter existimet, emptis lignis ahenum calefacit sub noctem frigidam. Atqui suum appellat usque ad populum juxta plantatam*, quæ *certis finibus dirimit controversias vicinorum. Quasi* vero *proprium alicui sit, quod momento fluxi temporis mutet dominos & in alterius possessionem transeat, vel precibus, vel emptione, vel per violentiam, aut per mortem. Quoniam igitur nemo habet usum perpetuum, atque heres heredi sicut fluctus fluctui succedit; quid proficiunt villæ aut horrea? quorsum Lucani agri Calabris adjuncti, si magna parvaque abripit mors nequaquam auro placabilis? Lapillos, marmor, ebur, Etrusca signa, picturas, argentum, vestes Gætulicâ purpurâ tinctas multi non possident; quidam nec cupiunt possidere.*

ANNOTATIONES.

162. *Te dominum sentit.*) Quamvis Orbii dicatur ager & villicus, tu tamen magis dicendus es dominus, cui fructus fert ager, & cui laborat villicus.

166. *Numerato nuper, an olim.*) Qui agrum mercatur, fructus quidem universos præsentes & futuros emit dato semel integro pretio: qui vero necessarios in diem fructus mercatur, agrum emit paulatim numerato pretio & per partes dato.

167. *Aricini.*) Aricia oppidulum Latii.

Veientis.) Veii urbs Hetruriæ.

168. *Quamvis aliter putat.*) Non est quod inempta dicat olus & ligna. Scilicet eorum olim pretium numeravit & solvit, quando agros solutâ pecuniâ emit.

170. *Sed vocat usque suum.*) Prolepsis. Vide lib. 2. Sat. 2. sub finem.

173. *Nunc prece, &c.*) Quatuor ista sunt rem capiendi genera: *prece*, per donationem precibus, officiis, aut aliâ ratione captatam: *pretio*, emptione: *vi*, ereptâ veteri domino possessione, seu per vim armorum, seu per fraudem & iniquas lites: *sorte supremâ*, cum hæreditario jure obveniunt bona.

177. *Quid vici prosunt.*) Quidam legunt, *vites*, id est, vineæ.

178. *Calabris saltibus adjecti Lucani.*) Calabriæ pariter & Lucaniæ opima valde pascua erant. De contiguis illis ad ultimam Italiam regionibus jam dictum in Epod. 1.

180. *Tyrrhena sigilla.*) Imagines parvas ex Hetruria, quam regionem primo incoluerunt populi a Tyrrheno Atys (qui unus e posteris Herculis) filio nominati, & e Lydia huc deducti.

181. *Gætulo murice.*) *Purpura florem illum tingendis expetitum vestibus murices* (pisciculi)

in

Cur alter fratrum cessare, & ludere, & ungi
Præferat Herodis palmetis pinguibus; alter
Dives & importunus, ad umbram lucis ab ortu
Sylvestrem flammis & ferro mitiget agrum;
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturæ Deus humanæ, mortalis in unum-
Quodque caput, vultu mutabilis, albus, & ater.
Utar, & ex modico, quantum res poscet, acervo
Tollam; nec metuam, quid de me judicet heres,
Quod non plura datis invenerit: & tamen idem
Scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
Discrepet, & quantum discordet parcus avaro.

Di-

INTERPRETATIO.

Quare fratrum alter otium, nugas, unguenta habere malit quam opima palmeta Herodis; alter autem licet opulentus agrum sterilem laboriose domet igne & vomere, a prima luce usque *ad vesperam; novit Genius, qui comitatur sidus ortui præsidens, humanæ naturæ Deus, qui cum singulis hominibus interit, faciem habens multiplicem, propitius, & adversus.* Quæ cum ita sint, bonis *utar, & ex parvo cumulo desumam quod opus erit; nec curabo quid heres de me censeat, quia non repererit majores o*pes quam mihi *donatæ* sint. *Ipse tamen cupiam nosse quid bonus lætusque differat a luxurioso, & quantum distet frugalis a sordido.*

ANNOTATIONES.

In mediis habent faucibus... Præcipuus in Meninge Africæ & Gætulo littore Oceani. Plin. lib. 9. cap. 36. De Gætulia dixi lib. 1. Od. 23. & lib. 2. Od. 20.

183. *Alter fratrum.*) Designat Micionem & Demeam fratres, quorum alter in urbe quietus degebat, alter ruri duris se laboribus exercebat: apud Terent. Adelph.

184. *Herodis palmetis.*) Agris Judææ fertilissimis, & Iericuntinis palmis, e quibus opimus redit proventus. Illic vero Herodis regia erat. Strabo lib. 16. *Hiericus campus a montana quadam circumdatus, quæ in amphitheatri speciem ad ipsum declinat. Ibi est palmetum habens & alias feraces arbores, sed plures palmas; ad stadia centum extenditur irriguum totum, ac villis frequens. Illic etiam visitur Herodis regia, & balsami viridarium. Inde vero amplus est reditus & ingens vectigal.* Vide & Plin. lib. 5. c. 17.

Herodis.) Herodes apud Judæos regnavit temporibus Augusti in partibus Syriæ; inquit vet. Schol. ad Persii Sat. 5. v. 180. De eo nos amplius ibidem.

186. *Sylvestrem flammis.*) Rem fuse explicat Virgilius Georg. 1. v. 84. & seq.

Sæpe etiam steriles incendere profuit agros,
Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis.
Sive inde occultas vires & pabula terræ
Pinguia concipiunt; sive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atque exsudat inutilis humor.
Seu plures calor ille vias, & cæca relaxat
Spiramenta, novas veniat qua succus in herbas:
Seu durat magis, & venas astringit hiantes:
Ne tenues pluviæ, rapidive potentia solis
Acrior, aut Boreæ penetrabile frigus adurat.

187. *Genius.*) Numen quod rebus gignendis præest, & simul cum nascente nasci, cum moriente mori credebatur. Ammian. Marcell. l. 21. Censorin. de die natali. Plutarch. lib. de interitu orac. &c.

189. *Albus & ater.*) Duplicem cuique genium veteres assignabant, bonum & malum. Bruto cubanti narrant obversatam olim speciem corporis horrifici; & quærenti, quis Deus vel homo esset, & quid vellet; respondisse: malus ego tuus genius sum; hodie me ad Philippos videbis. Cui Brutus intrepide: Videbo. Plutarch.

192. *Plura datis.*) A Mæcenate, ab Augusto.

193. *Simplex.*) Non sumptuosus aut prodigus, at *hilaris* & honeste bonis utens.

Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumptum
Invitus facias; neque plura parare labores:
Ac potius, puer ut festis Quinquatribus, olim
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domûs procul absit: ego, utrum
Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.
Non agimur tumidis velis Aquilone secundo:
Non tamen adversis ætatem ducimus Austris.
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usque priores.
Non es avarus; abi. Quid? cætera jam simul isto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine, & irâ?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures, portentaque Thessala rides?
Natales grate numeras? ignoscis amicis?

Le-

INTERPRETATIO.

Quippe latum *discrimen est*, utrum bona *tua male profundas, an sponte insumas; nec majora congerere studeas: quin potius carpim utaris deinceps brevi & jucundâ ætate, sicut puer festis Quinquatribus. Ne res familiaris inops aut sordida sit:* cæterum *seu amplâ seu exiguâ cymbâ vehar, ipse idemque ero. Non inflatis* quidem *velis feror prospero Aquilone: at nec Austris contrariis victito: viribus, ingenio, decore* externo, *virtute, gradu, facultatibus, primorum ultimus* sum: *at ultimos antecedo. Non avarus es; euge: ecquid? an cætera quoque vitia cum illo absunt?* num *liber est animus tuus ambitione vanâ, timore mortis, & iracundiâ?* nunquid *spernis insomnia, magorum terriculamenta, prodigia, veneficas, umbras nocturnas, & Thessalorum ostenta?* num *hilariter annos* tuos *recenses?* an *indul-*

ANNOTATIONES.

197. *Puer ut festis Quinquatribus.*) Plenâ & liberâ mentis hilaritate, quemadmodum pueri hilariter omnino transigunt dies feriatos sibi concessos in Quinquatribus.

Quinquatribus.) Quinquatria, vel potius Quinquatrus pluralis numeri, dies erant festi in honorem Minervæ, quibus a studio vacabant pueri, & minerval suis magistris deferebant. Nomen vel a dierum numero, quod celebrarentur quinto die post Idus. Varro 5. de L.L. Gell. l. 2. cap. 21. &c. vel quod eâ die Minervæ ædes in Aventino consecrata sit. Festus. Alii aliter. Ovid. Fast. 3.

Una dies media est, & fiunt sacra Minervæ:
Nominaque a junctis quinque diebus habent.

201. *Non agimur tumidis, &c.*) Allegoria. Id est: Ego non opes habeo ingentes, nec sumptuose vivo: at nec paupertate conflictor, nec sordido victu immundam aut miseram ætatem ago.

208. *Somnia, terrores, &c.*) An sapienter & fortiter contemnis vana quæque terriculamenta? Vide Cœl. Rhodig. lib. 27. c. 5. & seq.

209. *Lemures.*) Pers. Sat. 5. v. 185. *nigros lemures* vocat: id est umbras seu larvas, quibus noctu infestantur domus: quas procurandi seu expiandi rationem docet Varro lib. 1. de vita Pop. Rom. & Ovid. Fast. 5. Vid. Plin. lib. 7. Epist. 27. in qua pleraque refert ejus generis phantasmata tum suis, tum aliorum oculis obversata. *Erat Athenis*, inquit, *spatiosa domus, sed infamis & pestilens. Per silentium noctis, sonus ferri, & si attenderes acrius, strepitus vinculorum longius primo, deinde proxime reddebatur: mox apparebat idolon, senex macie & squalore confectus, promissâ barbâ, horrenti capillo, cruribus compedes, manibus catenas gerebat quatiebatque. Inde inhabitantibus tristes diræque noctes per metum vigilabantur, &c.*

Portentaque Thessala, &c.) Miracula perpetrata a Thessalis per artem magicam: & veneficia, quibus ii maxime pollebant, a Medea edocti, ut ajunt. Plinius lib. 30. c. 1. magiam apud Thessalos propagatam scribit. Hinc & *mulier Thessala*, pro maga & venefica, in proverbium abiit.

Thessala.) Thessalia pars fuit regni Macedonici perampla, quanquam distincta regio: inter Peneum fluvium ad Boream, & Thermopylas ad Austrum: ab occidente Epirum habet. Ejus præcipua urbs Larissa fuit, Achillis natalibus inclyta.

210. *Natales grate numeras.*) Libenterne ætatis annos recenses? an non horres mortis accedentis mentionem? hoc enim pusilli est animi.

Lenior & melior fis accedente senectâ ?
Quid te exempta juvat spinis de pluribus una ?
Vivere si recte nescis, decede peritis.
Lusisti satis, edisti satis atque bibisti :
Tempus abire tibi est : ne potum largius æquo
Rideat, & pulset lasciva decentius ætas.

INTERPRETATIO.

ges amicis? an *ingravescente ætate fis benignior ac probior?* Enimvero *quid tibi prodest unam de multis spinis avulsisse? Si nescis bene vivere, da locum melioribus: sat nugatus es, satis edisti & bibisti:* jam *tempus est,* ut *abscedas: ne plusculum te lascivientem derideant & exagitent juvenes convenientius lascivientes.*

ANNOTATIONES.

211. *Lenior & melior fis accedente senectâ.*) Tunc certe aut nunquam minui debent animi perturbationes, tum *defervescente* sanguine, tum usu rerum & sapientiæ crescente.

212. *Quid te exempta juvat, &c.*) Quid juvat unum vitium expulisse, si alia supersunt & torquent? Quid prodest avaritiam expugnasse, si ambitio, si ira, metus, superstitio animum adhuc tuum obsident & cruciant?

214. *Lusisti satis, &c.*) Ex Homer. Odyss *affatim edi, bibi, lusi.*

QUIN-

Digitized by Google

QUINTI
HORATII FLACCI
EPISTOLA AD PISONES,
SEU
DE ARTE POETICA
LIBER.

Seu e Demetrio Phalereo, seu e Neoptolemo Pario, seu potius ex Aristotele, seu e proprii ingenii acrisque judicii fecunditate, sagacitate, opibus, hauserit potissimum Flaccus noster; certe eminentissima quæque scribendi carminis præcepta hoc libello complexus est. Attamen Artem Poeticam vix appellem cum Quintiliano & aliis: malim vero Epistolam nuncupare cum nonnullis eruditis; tum ob inspersum identidem satyricum salem, tum ob præceptiones aut carptim aut saltuatim datas. Hinc enimvero animo meo consilium pridem subiit, ordine quodam adhibito illustrare hanc Horatii partem; si quod est eximium illustrari potest. Liberaliter accipe, Lector, opellam hanc meam; dico libellum quo Epistolam ad Pisones in Artis Poeticæ formam utcunque redegi, olim jam editum, nunc vero a me recognitum rursusque tibi propositum.

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLA AD PISONES,
SIVE
DE ARTE POETICA
LIBER.

HUMANO capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, & varias inducere plumas
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;
Spectatum admissi risum teneatis amici?
Credite, Pisones, isti tabulæ fore librum
Perſimilem, cujus velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species: ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Scimus, & hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coeant immitia, non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Incœptis gravibus plerumque & magna professis,
Purpureus late qui splendeat unus & alter

As-

INTERPRETATIO.

SI pictor humano capiti addat collum equinum, diversasque plumas apponat membris hinc & inde collectis, adeo *ut mulier vultu pulcra difformem piscis caudam habeat; an cachinnos cohibere* possitis, o *amici ad spectandum introducti?* o *Pisones credite similem huic tabellæ fore librum, cujus sicut ægrotantis insomnia, inanes formæ conflabuntur;* ita *ut nec finis, nec principium ad unum quid referatur.* Atqui *pictoribus & poetis quodcunque libuit semper etiam licuit. Fateor, atque hanc indulgentiam petimus æque & largimur: verum* non adeo *ut aspera mitibus, angues volucribus, agni tigribus socientur.*

Initiis grandibus sæpe & magnificis sub-

ANNOTATIONES.

1. *Humano capiti, &c.*) Per ridiculæ & monstrosæ picturæ similitudinem primo loco docet Horatius, uniforme opus, ejusque partes homogeneas esse oportere; tum ut cohæreant & conveniant universa & singula, tum ut ad quid unum omnia respondeant. Vide Aristot. Poet. c. 1. & seq.

3. *Undique collatis.*) Diversorum animalium membris corpus unum monstrosum conflantibus.

6. *Pisones.*) Horum familia Romæ dudum nobilis ac numerosa. Calpurnii vocati sunt a Calpo Numæ filio: unde postea: *Vos o Pompilius sanguis.* Porro scribit Horatius ad patrem & ad filios Pisones, præsertim vero ad hos; quorum pater L. Piso Consul cum Druso Libone anno U. C. 738. Augusto gratiosus extitit, aliisque muneribus in Rep. egregie perfunctus est: cæterum literarum ac literatorum impense amans.

7. *Ægri somnia.*) Corruptis morbo perturbatisque humoribus, cerebroque male affecto, portentosa gignuntur insomnia.

12. *Sed non ut placidis.*) Nec pictor, nec poeta debet fingere unquam naturæ repugnantia.

15. *Incœptis gravibus.*) Præcipit, vitandas digressiones futiles & ineptas; atque locos communes intempestive haud tractandos: quem ad scopulum frequenter impingunt illiduntur que poetastri. Vide quam apte & quam non prolixe Virgilius describat *pestilentiam* Georg. 3. *famam* Æn. 4. &c. Lucanus contra *more suo omnia ponit in excessu.* Scalig. l. 5. c. 15. Idem de eod. lib. 6. c. 3. *Lucani effrenis mens, sui inops, serva impetus, atque idcirco immodica, rapitque calore simul & calorem ipsum rapiens.*

15. *Purpureus late qui, &c.*) Non magis splendet carmen locis communibus perperam tractatis, quam vestis assuto centone purpureo. Vide sup. l. 2. Ep. 1. v. 73.

Digitized by Google

Aſſuitur pannus; cùm lucus & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius deſcribitur arcus:
Sed nunc non erat his locus: & fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare: quid hoc, ſi fractis enatat exſpes
Navibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Inſtitui, currente rotâ cur urceus exit?
Denique ſit quod vis ſimplex duntaxat & unum.
Maxima pars vatum (pater, & juvenes patre digni)
Decipimur ſpecie recti: brevis eſſe laboro,
Obſcurus fio: ſectantem lævia nervi
Deficiunt animique: profeſſus grandia turget:
Serpit humi tutus nimium timiduſque procellæ.
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum ſilvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.
Æmilium circa ludum faber imus & ungues
Exprimet, & molles imitabitur ære capillos,
Infelix operis ſummâ, quia ponere totum

Ne-

INTERPRETATIO.

junguntur unus vel duo centones purpurei qui longe refulgeant, quando deſcribitur lucus, fanum Dianæ, rivulus per amœnos campos decurrens, fluvius Rhenus, iris. At non erat tunc aptus *iſtis locus. Et forte noſti pingere cupreſſum. Quorſum* vero *iſtud, ſi pacto pretio pingendus eſt* homo *fractâ navi emergens nudus? amphora formari cœpta eſt; cur rotâ revolutâ urceus prodit? Denique ſimplex & unum plane ſit* id *quod componis. O pater, & juvenes patre digni, nos poetæ ut plurimum imagine recti fallimur. Si conor eſſe brevis, obſcurus evado. Polita conſectanti ſpiritus & vires haud ſuppetunt: qui vult loqui ſublimia, turgidus fit: ſecurus nimis & ardua metuens fit humilis: qui rem unam plus æquo variare nititur, delphinum ſilvis, aprum mari appingit. In vitium impellit vitii fuga non ſolers.*

Ignobilis ſtatuarius ad Æmilianum ludum habitans *ungues ac tenues capillos ære finget* optime, *opus* tamen dabit *inconcinnum, quia*

ANNOTATIONES.

16. *Lucus & ara Dianæ.*) Nemus Aricinum, ubi ara Dianæ ſacra; quæ poetis materia frequens, tum ob amœnitatem loci, cum ob Dianæ Tauricæ Oreſtiſque miram & fatalem hiſtoriam multiplicis argumenti fertilem.

18. *Flumen Rhenum.*) Hoc celebrare affectabant in gratiam Auguſti Cæſaris, cujus ibi victoriæ multæ & præclaræ. Sueton. Octav. c. 21. Dio l. 54. &c.

Pluvius arcus.) In eo deſcribendo ſæpius inſulſe morabantur imperiti: at raro, & paucis Virgilius Æneid. 4. v. 700.

20. *Si fractis enatat exſpes.*) Mos erat naufragorum, pictum in tabella naufragium circumferre ad corrogandam ſtipem: vide Perſ. Sat. 1. v. 89. Juvenal. Sat. 14. v. 301. & ſeq.

21. *Amphora cœpit inſtitui, &c.*) *Amphora* vas grande, *urceus* vas exiguum notant principium grave paulo poſt in minuta & levicula abiens & evaneſcens. Iſto loco utuntur S. Hieronym. ad Lætam, aptius autem Sidonius Apoll. Epiſt. 16.

22. *Currente rotâ.*) In operis progreſſu. Metaph. a rotâ figulari.

23. *Quod vis.*) Al. *quodvis*.

25. *Brevis eſſe laboro, obſcurus fio.*) Quintil. lib. 4. c. 2. *Nimium corripientes omnia ſequitur obſcuritas.* Summorum poetarum eſt magnum ſenſum paucis efferre. Virgil. Æn. 3. v. 11.

. . *campos ubi Troja fuit.*

Perſ. Sat. 3. v. 38.

Virtutem videant, intabeſcantque relictâ.

26. *Sectantem lævia nervi deficiunt.*) Sententiarum majeſtas, ſpiritûs poetici vis & altitudo ſæpe deeſt: deeratque verſibus Neronis a Perſio deriſis, Sat. 1.

27. *Profeſſus grandia turget.*) Magniloquentia orationi inflatæ affinis eſt.

28. *Serpit humi tutus.*) Qui non audet aſſurgere, repat neceſſe eſt. Id vitii habent Valer. Flacc. Argon. Silius Italic. &c.

29. *Qui variare cupit.*) Varietate carmen lucet ac delectat: at ſi præter modum illa ſit, tam prodigioſa videbitur, quàm delphinus in ſilvis, aper in mari pictus: quique ſic vel tabellam pictor vel carmen poeta inſignire geſtit, ridiculus evadit. Profana figmenta ſacris rebus inepte interſerit Sannazarius.

32. *Æmilium ludum.*) Ludum gladiatorium Æmilii.

Digitized by Google

Nesciet: hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quàm pravo vivere naso
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus: & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri: cui lecta porenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit, & venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici
Pleraque differat, & præsens in tempus omittat.
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
Dixeris egregie, notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum: si forte necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget: dabiturque licentia sumpta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Græco fonte cadant, parce detorta. Quid autem
Cæcilio Plautoque dabit Romanus, ademptum

Vir-

INTERPRETATIO.

totum perficere nequit. Huic ego *similis esse quippiam scribens tam nolim, quam nigris oculis & capillis speciosus indecoro esse naso.*

Quicunque aliquid componitis, eligite materiam viribus vestris parem: diuque perpendite quid possitis & quid nequeatis exequi. Qui rem solerter elegerit, haud carebit elocutione & pulcrâ dispositione.

Ordinis, ut opinor, hæc erit vis & perfectio; ut modo quædam dicat, plura vero quæ *dicenda* videantur *modo, alium in locum reservet: alia assumat, alia relinquat scriptor poematis polliciti.*

Porro *in vocibus proferendis sobrius & prudens præclare dices, si solers conjunctio novam fecerit dictionem vulgarem. Quod si oporteat res abstrusas exprimere signis insolitis, licebit producere* verba *succinctis Cethegis inaudita:* debetque *licentia concedi verecunde usurpata. Voces autem recentes & novæ locum obtinebunt, si a Græca origine deriventur paululum deflexæ.*

Quare vero Cæcilio *ac Plauto indulgebunt*

ANNOTATIONES.

37. *Nigris oculis, &c.*) Hi olim in laude erant, ut alibi dictum est.

38. *Sumite materiam.*) Tertium præceptum, quod esse primum debuit, inquit Scaliger Poet. lib. 6.

42. *Ordinis hæc virtus.*) Quarto de ordine, *quem sane mutilè doces*, J. Scalig. mox cit.

43. *Jam nunc dicat, &c.*) Historia rerum seriem enarrat secundum ordinem temporum: at contra poesis artificiosam requirit rerum dispositionem. Patet ex Homeri Odissea, & Iliade. Sic in Virgilii Æneide liber primus esse debuisset qui secundus est, & tertius esse qui est primus. Vide postea v. 146. & seq.

45. *Promissi carminis.*) Diu ante expectati, quod si opinioni non respondet, statim exploditur.

46. *In verbis etiam tenuis.*) Jam de partibus elocutionis. Verba licet nova facere, sed modus servandus. Cic. in Bruto. Quintil. lib. 1. c. 5 *nova verba non sine quodam periculo fingimus, &c.* Gell. lib. 1. cap. 10. *Quod a C. Cæsare excellentis ingenii ac prudentiæ viro, 1. lib. de Analogia scriptum est, habe semper in memoria atque in pectore: ut tanquam scopulum sic fugias inauditum atque insolens verbum:* & paulo ante: *vive moribus præteritis: loquere verbis præsentibus.*

48. *Junctura.*) Sive in verbo e duobus composito, ut, *postliminium, velivolum* mare, *solivagus, fœdifragus:* sive in oratione, ut arborum *comæ* pro foliis, Epod. 2. & hic v. 58. signatum *præsente notâ* nomen: ubi *notæ* voces novitatis habent gratiam, & quasi novam dictionem faciunt per juncturam non vulgarem. Vide Macrob. Saturn. 1. cap. 4 & 5.

50. *Cinctutis Cethegis.*) M. Corn. Cethegum Tullius in Bruto inter priscos oratores numerat: *Cinctutis*, veteri more succinctis, aptatâ infra pectus tunicâ: epenthesis: vel, a cinctu scilicet Gabino, fit cinctutus.

73. *Græco fonte cadant.*) Qualia, ephippium, triclinium, propola, bibliotheca, exantlare, &c.

54. *Cæcilio.*) De eo poeta lib. 2. Epist. 1. v. 59. *Plauto.*) Lib. mox cit. Epist. cit. v. 58. & 170.

Digitized by Google

Virgilio Varioque? ego cur acquirere pauca
Si possum, invideor; cum lingua Catonis & Ennî
Sermonem patrium ditaverit, & nova rerum
Nomina protulerit? licuit, semperque licebit
Signatum præsente notâ producere nomen.
Ut silvæ foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt; ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modo nata, vigentque.
Debemur morti nos nostraque; sive receptus
Terrâ Neptunus classes Aquilonibus arcet,
Regis opus; sterilisve diu palus, aptaque remis,
Vicinas urbes alit, & grave sentit aratrum:
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius. Mortalia facta peribunt,
Nedum sermonum stet honos & gratia vivax.
Multa renascentur, quæ jam cecidere: cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.

Res

INTERPRETATIO.

Romani quod Virgilio & Vario negaverint? Quare vetabor ego, si valeo, quæpiam propagare; quandoquidem Catonis atque Ennii sermo linguam Romanam locupletavit, inauditaque rerum vocabula induxit? Certe licuit semper ac licebit proferre dictiones usu comprobatas.

Quemadmodum vertente anno arboribus folia mutantur, & vetera decidunt; sic antiquarum dictionum auctoritas obsolescit; nuper autem productæ quasi juvenes florescunt ac vigent. Homines humanaque morti obnoxia sunt. Ita mare terrâ receptum, regale opus, navigia a ventis tuetur: palus autem antea *sterilis & navigabilis*, jam *propinquas nutrit civitates & vomere proscinditur. Sic fluvius cursum fruges devastantem convertit, aptiori alveo deductus. Mortalium opera interibunt: tantum abest ut verborum decor & vis permaneat. Plerumque dudum obsoleta reviviscent: & quæ modo vigent abrogabuntur, si voluerit usus, a quo pendet sermonum*

ANNOTATIONES.

55. *Virgilio.*) Hic Latinorum poetarum coryphæus intulit quædam insolita: lychni, spelæa, Thyas, trieterica Bacchi Orgia, &c.

Vario.) De eo lib. 1. Od 6. & l. 1. Sat. 5. & 8.

56. *Invideor.*) Dum agit de fingendis novis vocibus, ipse fingit hanc apposite, *invideor*, pro mihi invident.

Catonis.) Hic *tempestivum* primus dixisse fertur. Cic. 3. de fin. *si Zenoni licuit, cum rem aliquam invenisset inauditam, inusitatum quoque ei rei nomen imponere, cur non liceat Catoni?* De eo jam ante non semel.

Ennii.) Lib. 1. Sat. 10. & lib. 2. Epist. 1. Ov. *Ennius ingenio maximus, arte rudis.*

57. *Nova rerum nomina protulerit.*) Quæ quidem eo tempore usu comprobata sunt.

58. *Semperque licebit, &c.*) Quintil. cit. l. 1. cap. 5. ita scribit: *Nova inducta et recepta sint modicam laudem afferunt, repudiata etiam in jocos exeunt: audendum tamen: namque, ut Cicero ait, etiam quæ primo dura visa sunt, usu molliuntur.*

59. *Signatum præsente notâ.*) Metaph. a re nummariâ.

Producere.) Al. *procudere.*

63. *Sive receptus terrâ Neptunus.*) Portus quilibet, vel portus Julius apud Bajas, immisso in Lucrinum lacum mari effectus. Sueton. Octav. cap. 16. Dio l. 48. Virgil. Georg. 2. v. 161.

An memorem portus, Lucrinoque addita claustra,
Atque indignatum, &c.

65. *Regis opus.*) A Julio Cæsare inchoatum ab Augusto perfectum. Sueton. mox cit. Plin. l. 36. cap. 15.

Sterilisque diu palus, &c.) Pomptina palus in Campania. Tit. Liv. Epit. lib. 46. *Pomptinæ paludes a Corn. Cethego Consule, cui ea provincia obvenerat, siccatæ: agerque ex iis factus, &c.*

66. *Vicinas urbes.*) Setiam, Privernum, Terracinam, &c.

67. *Seu cursum mutavit iniquum.*) Tiberis olim per velabrum fluens, in alveum aptiorem deductus Augusti jussu, ne urbi agrisque amplius mala & perniciem exundans inveheret.

70. *Multa renascentur.*) Lib 2. Epist. 2. v. 115. Quintil. cit. lib. cap. 6. *Verba a vetustate repetita non solum magnos assertores habent, sed & afferunt orationi majestatem aliquam, non sine delectatione. Nam auctoritatem antiquitatis habent; & quia intermissa sunt, gratiam novitati similem parant. Sed opus est modo*. . . . nec utique ab ultimis & jam obliteratis repetenda temporibus, &c.*

72. *Jus & norma loquendi.*) Gell. lib. 12. c. 13.

Digitized by Google

Res gestæ regumque ducumque, & tristia bella,
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter junctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, & adhuc sub judice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo.
Hunc socci cepere pedem, grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, & populares
Vincentem strepitus, & natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus divos, puerosque deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et juvenum curas, & libera vina referre.
Descriptas servare vices, operumque colores,
Cur ego si nequeo ignoroque, poeta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult.

In-

INTERPRETATIO.

auctoritas & modus. Homerus ostendit quo metro describi debeant facta & bella principum & imperatorum. Versibus inæqualibus conjunctis scriptæ primum fuerunt res luctuosæ, dein etiam lætæ. Quis vero primus ediderit elegias, Grammatici non consentiunt, atque integra etiamnum manet controversia. Archilochum ira armavit iambo suo. Hunc pedem usurparunt comœdiæ & tragœdiæ, tanquam *idoneum colloquiis, ac superantem clamores populi, aptumque actioni. Musa jussit lyricis* versibus *cantari Deos, Heroas, athletam victorem, equum cursu priorem, adolescentum amores, & libera convivia.* Quod *si dictas carminum varietates & proprietates nescio nec valeo observare, quare poeta vocor? quare per malam verecundiam ignorare malo quam discere? Res comica non debet efferri versibus tragicis.*

ANNOTATIONES.

13 *Consuetudo omnium domina rerum, tum maxime verborum est.* Quintil. cit. lib. 1. cap. 6. *ridiculum pene fuerit, malle sermonem quo locuti sint, quam quo loquuntur. Sed necessarium est judicium . . . In loquendo, non si quid vitiosa multis insederit, pro regula sermonis accipiendum . . . Ergo usum & consuetudinem sermonis vocabo consensum eruditorum: sicut vivendi, consensum bonorum.*

74. *Quo scribi numero.*) Carmine scilicet heroico.

75. *Versibus impariter junctis.*) Elegiecis, quorum alter hexameter, alter pentameter.

Querimonia.) Apte quidem: nam ut animus lugentis fractus & debilis, sic Elegiæ numerus quasi fractus & claudus. Theod. Marcil.

77. *Exiguos elegos.*) Quorum stylus magis tener & humilis esse debet quam altus & magnus. Patet ex Ovidio, Catullo, Tibullo, Propertio.

Auctor.) Callinoum Ephesium alii dicunt, alii Naxium, alii Colophonium quemdam, seu Terpandrum. Vide Isidor. lib. 1. cap. 38.

79. *Archilochum.*) Hic amarulentum carmen iambicum invenit stimulante ira. De eo in Epod. 6. Ovidius in Ibin:

Tincta Lycambæo sanguine tela feram.

80. *Socci, cothurni.*) Hi tragœdorum, illi comœdorum calcei. Synecd. *grandes*: tum quod revera alti; tum quod tragicæ res grandes, sublimisque earum stylus: a Sophocle inductus primo in scenam cothurnus; teste Servio in Virgil. Ecl. 8.

81. *Alternis aptum.*) Quia sæpe iambicus versus imprudentibus nobis excidit, & quod orationi simillimus, hinc *propter similitudinem veritatis in fabulis adhibetur.* Cic. de Orat. 3. Aristot. Poet. cap. 4.

82. *Populares vincentem strepitus.*) Gravitate propria, vel altius sonantem, vel etiam comprimentem strepitus populi.

Natum rebus agendis.) Ob naturalem motum & saltum. Cic. Orat. Quintil. lib. 9. c. 4. certe alii versus fluere, at iambicus per saltus ire videtur.

83. *Musa dedit.*) Pindaro, Alcæo, Sapphoni, Anacreonti, Simonidi, &c. nec non & Horatio.

84. *Certamina.*) Olympico.

85. *Libera vina.*) Liberas comessationes, convivia in quibus licet cuique quodcunque libet loqui citra invidiem.

86. *Vices.*) Varias dotes, affectiones, discrimina, vel etiam dispositionem materiæ ex arte variam &c. Ergo Claudianus, Ausonius, & alii, versus magis quam carmen fecere.

Colores.) Varium stylum, modo sublimem, modo remissum. Ut in pictura diversa diversis coloribus; sic argumenta varia diverso stylo, varia dictione, & propriis unaquæque dotibus exornata distinguuntur. Vide Quintil. l.12.c.10.

89. *Versibus exponi tragicis, &c.*) Tragœdiæ me-

Digitized by Google

Indignatur item privatis ac prope socco
Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.
Singula quæque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen & vocem comœdia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri.
Telephus & Peleus, cum pauper & exul uterque,
Projicit ampullas & sesquipedalia verba,
Si curat cor spectantis tetigisse querelâ.
Non satis est pulcra esse poemata: dulcia sunto:
Et quocunque volent animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus. Si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia lædent,
Telephe, vel Peleu: male si mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. Tristia mœstum
Vultum verba decent, iratum plena minarum,
Ludentem lasciva, severum seria dictu.
Format enim naturâ prius nos intus ad omnem

For-

INTERPRETATIO.

Pariter Thyestæ cœna recusat exponi dictione humili & fere comicâ. Omnia proprium sibi locum obtineant. Aliquando tamen comœdia vocem attollit, & Chremes iratus alto sermone altercatur, & nonnunquam tragicus dolet humili dictione. Telephus & Peleus ambo exules & egentes respuunt voces tumidas & magnas, si cupiunt suo *luctu commovere animum spectatoris.*

Non sufficit ut carmina splendida sint: sint etiam suavia: & quo voluerint impellant mentem audientis. Sicut ridentibus arridet hominis vultus, ita lugentibus. Si vis me lacrymari, flere temet primum oportet: tunc ærumnæ tuæ movebunt me, o Telephe vel Peleu. Si inepte loquaris præscripta, vel obdormiam vel deridebo. Tristi vultui mœsta verba conveniunt, irato minacia, lasci-

ANNOTATIONES.

magniloquentia rebus comicis humilibus haud congruit. Sic etiam stylum mediocrem comœdiæ idoneum respuit Tragœdia, res nimirum magnas tractans. *Sua cuique propria lex, suus decor est: nec comœdia in cothurno, nec Tragœdia socco ingreditur.* Quintil.

90. *Privatis.*) Vulgaribus, plebeiis. Magistratu fungentes apparent sublimes; privati contra humiles.

91. *Cœna Thyestæ.*) Synecd. pro qualibet materia tragœdiæ apta. De Thyeste lib. 1. Od. 6. & 16. item Epod. 5. Vide Senec. Trag.

93. *Interdum tamen, &c.*) Si quid infandum horrendumve sit describendum, vocem debet attollere comœdia, stylumque aptum adhibere.

94 *Iratusque Chremes.*) Vide Terent. Heautontimor. Act. 5 Sc. 5. item Adelph Act. 5. nec non Donat. ibid. supra lib. 1. Sat. 4.

At pater ardens sævit.

95. *Tragicus plerumque dolet sermone pedestri.*) Quis enimvero dolore pressus grandia loqui possit? itaque meras nugas effutit Hecuba apud Senec. Troad. cum tam multa & tam magna dolens proloquitur: apage *qui frigidum septena Tanain ora pandentem bibit, &c.* Vide quam apte contra apud Euripidem.

96. *Telephus.*) Hic Mysorum rex ad inopiam redactus, & mendicitatem, tragœdiæ materiam præbuit. Suidas.

Peleus.) Tragicum aliud argumentum Achillis pater ille, a civibus vel ab Æaco pulsus & exagitatus.

97. *Projicit ampullas, &c.*) Inflatas dictiones præsenti rerum statui minime congruas. In hoc decoro servando cespitavit Sophocles nonnunquam, Euripides interdum, Seneca Tragicus passim.

99 *Pulcra.*) Diserta, verbis ac versibus magnifica.

Dulcia sunto.) Pathetica, affectibus plena: alias non delectabunt, nec proinde movebunt auditorem.

100. *Animum auditoris agunto.*) Lib. 2. Ep. 1.

Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Ut magus, &c.

102. *Si vis me flere, &c.*) Cic. *ardeat qui vult incendere.* Quintil. *prius afficiamur ipsi, ut alios afficiamus.*

103. *Telephe vel Peleu.*) Poeta, vel Histrio Telephum vel Peleum exhibens & repræsentans.

108. *Format enim natura, &c.*) Cic. de Orat. 3. *Omnes animi motus suum quemdam habent a natura vultum, sonum, gestum: eorumque corpus, omnes vultus, omnesque voces, ut nervi in fidibus, ita sonant, ut a quoque animi motu sunt pulsæ.*

Intus ad omnem, &c.) In animo imprimit af-

fe-

Fortunarum habitum : juvat, aut impellit ad iram ;
Aut ad humum mœrore gravi deducit, & angit:
Post effert animi motus interprete linguâ.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
  Intererit multum, Davusne loquatur, an heros:
Maturusne senex, an adhuc florente juventâ
Fervidus: an matrona potens, an sedula nutrix:
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli:
Colchus, an Assyrius: Thebis nutritus, an Argis.
  Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge
Scriptor. Honoratum si forte reponis Achillem;
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque; flebilis Ino,

Per-

INTERPRETATIO.

vienti procacia, severo seria. Etenim natura primo nostrum animum componit secundum varios fortunæ status: movet aut provocat ad indignationem; vel gravi tristitiâ affigit humi, cruciatque: deinde animi affectus depromit linguâ explicante.

Si conditioni loquentis sermo non conveniat, nobiles & plebeii ridebunt effuse. Discrimen ergo *magnum est, utrum loquatur Davus, an heros; utrum senex prudens, an juvenis ætate vigens & ardens; utrum femina insignis, an studiosa nutrix; utrum negotiator, an agricola;* utrum *Colchus, an Assyrius;* an *Thebis, an Argis educatus.*

Scribens Poema, *vel sequere famam, vel res finge congruentes. Si repræsentas clarum Achillem; incitatus, ad iram pronus, inexpugnabilis, vehemens, dicat, leges haud sibi positas, omnia* vero *armis* esse *obnoxia. Medea exhibeatur sæva & implacabilis, Ino lacrymosa, Ixion perfidus, Io vagabun-*

ANNOTATIONES.

fectus præsenti conditioni idoneos, in adversis mœstitiam, in prosperis gaudium, &c.

109. *Juvat.*) Vel, gaudium gignit: vel, juvat ad irascendum & impellit. Sicque vel una, vel duæ sunt sententiæ.

113. *Romani equites peditesque.*) Quicunque in amphitheatro spectatores adsunt audiuntque; sive nobilitas, sive plebs. Illa in equo, hæc pedibus militabat.

114 *Intererit multum.*) Præceptum de decoro persoaarum observando: ubi quatuor distingui debent, fortuna seu conditio, ætas, vitæ institutum, patria. Terentius alioqui solers sapientum dicta quædam profert male per ridiculas personas; ut per Sosiam: *Ne quid nimis*. Euripides servis & barbaris mulieribus graves nimis sententias tribuit perperam.

Davus.) Servus astutus & versipellis, cui opponunt, *Eros*, servus frugi apud Menandrum. Alii legunt, *divesne loquatur an Irus*, id est, pauper. Unde proverbium apud Erasmum. *Iro pauperior*. Alii, ut videtur, melius; *divusne loquatur, an heros*.

115. *Maturus senex.*) Ætate & rerum peritiâ adeptus sapientiam.

118. *Colchus, an Assyrius.*) Certe diversarum nationum longe diversi mores, diversaque studia. Colchi naturâ sævi, Assyrii calidi & voluptuarii, Thebani hebetes, Argivi arrogantes & magnanimi, &c. Vide lib. 2. Epist. 1. v. 244.

Colchus.) Lib. 2. Od. 13.

Assyrius.) Lib. 2. Od. 11.

Thebis.) Lib. 2. Sat. 15.

Argis.) Triplex Argos: Peloponnesiacum, Argiæ caput; Amphilochium in Epiro; Pelasgicum in Thessalia, hodie *Armiro*: de quo jam lib. 1. Od. 7.

119. *Aut famam sequere.*) Præceptum de formanda personâ, seu de charactere personarum servando.

Famam.) Communem omnium opinionem.

Convenientia finge.) Ex decoro & rectâ ratione.

120. *Honoratum si forte reponis, &c.*) Prima pars præcepti. Si expressos jam ab Homero Achillis mores exponis rursum, vide ut talem eum exhibeas, qualis vulgo existimatur, & fuisse cognoscitur, &c.

122. *Jura neget sibi nata.*) Jus omne suis in armis positum asserat. Iliad. 21. & 22.

123. *Sit Medea ferox.*) Vide Euripidis Medeam. De ea nos ad Epod. 3. & 5.

Flebilis Ino.) Hæc Cadmi filia Athamantem maritum furore percitum fugiens, in mare se cum filio Melicerta præcipitem dedit. Homer. Odyss. 5.

124. *Ixion.*) Is socerum fraude circumventum peremit. Virgil. Æneid. 6.

Io.) Hæc Inachi filia, a Jove adamata, atque in vaccam, ut Junoni lateret, conversa: sed cum Juno rem intellexisset, eam œstro vexatam

in

Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenæ committis, & audes
Personam formare novam; servetur ad imum
Qualis ab incœpto processerit, & sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem:
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres: nec desilies imitator in arctum,
Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:

For-

INTERPRETATIO.

da, Orestes mæstus. Si autem *novum aliquid profers in theatrum, novamque personam fingere audes,* cave ut *qualis ab initio apparuit,* talis *ad finem* usque *perseveret, & secum conveniat.*

Arduum est communia loqui proprie: proindeque *tu majori cum laude argumentum de Iliade in tragœdiam rediges, quàm si inaudita & minime cognita primus ederes.*

Porro, *materia publica reddetur tibi propria, si nec hæreas circa vilem circulum &* omnibus *patentem, nec verbum verbo explicare studeas* ut *fidelis interpres;* præterea *ne imitando conjicias te in angustias, e quibus te expedire nequeas,* seu *ob verecundiam, seu ob legem carminis.*

ANNOTATIONES.

in Ægyptum usque egit ac depulit. Æschil. Prometh. Ovid. Metam. 1.

Orestes.) Is ob interfectam matrem conscientiæ stimulis vexatus nusquam quiescebat. Vide Euripidem. De eo nos lib. 2. Sat. 3. v. 133.

125. *Si quid inexpertum.*) Alterum præcepti membrum, de persona novâ, & a nullo ante inductâ aut formatâ; qualis Dido apud Virgilium, Octavia apud Senecam, &c.

127. *Sibi constet.*) A suis moribus nunquam recedat, aut aliena appareat. Quod Homerus semper sedulo custodivit. Euripides autem merito arguitur, quod Iphigenia in Aulide primo timida mortem deprecatur, deinde vero, Achille pro ea exorante, animosam exhibeat se repente, dicatque paratam sponte mactari pro salute Græcorum.

128. *Difficile est.*) Præceptum de seite imitando, deque nota personâ potius denuo exhibendâ, quam novâ formandâ: quoniam hoc *audere* & rite exequi sit difficilius & periculosius, quam illud præstare: modo tamen quædam observentur solerter evitanda, quæ ab Horatio notantur.

Proprie.) Aptâ, convenienti, & propriâ ratione.

Communia.) A nullo ante occupata & tractata.

129. *Iliacum carmen.*) Materiam seu personam in Iliade ab Homero tractatam. Nempe is multiplicis argumenti fons uberrimus: illumque τῆς τραγῳδίας ἡγεμόνα, τὸ ποιητικώτατον, & πρῶτον τῶν τραγῳδοποιῶν recte nuncupat Plato de Repub.

131. *Publica materies.*) Publicata, nota, jam tractata, qualis in Iliade vel Odysseâ.

Privati juris erit.) Tua dicetur, per novam & scitam dispositionem tractationemque a te inventam.

132. *Si nec circa vilem, &c.*) Si passim non sequaris auctorem, quem tibi imitandum proposuisti; universa & singula ab eo desumendo: quod quidem vile, atque omnibus obvium, patens, & facile est. At contra maximæ artis & laudis est, sic imitari ut nihil non tuum ac proprium esse videatur; ratione jam dictâ, & mox dicendâ.

133. *Patulum orbem.*) Carmen vulgatum: argumenti dispositionem omnibus expositam & cognitam: materiam continuâ serie pertextam, more cyclicorum. Vide postea Annot. ad v. 135.

Nec verbum verbo.) Imo sententias ingeniose expiscari oportet, quemadmodum Sophocles, Euripides, aliique ex Homero. Quin & pleraque in una linguâ nitent, quæ in altera nihil habebunt splendoris.

134. *Nec desilies imitator in arctum, &c.*) Tertius hic est scopulus imitatori cavendus. Ne dramatici carminis & Epici diversam legem turpiter ignoret aut confundat. Sciat ergo audeatque immutare permulta, & nova quædam inserere & affingere Tragœdiæ idonea, nec se coarctet ipse & astringat ad ea dumtaxat quæ induxit Epicus v. g. Homerus, quem imitatur.

135. *Proferre.*) Al. melius, *referre*, licenter quidem.

136. *Nec sic incipies.*) Præceptum de initio grandiori evitando: quod tam Epicus quam Tragicus cavere debet. Peccavit Statius in Achilleide, & Thebaide; Seneca in Troade, &c.

Scriptor cyclicus.) Circulator, circumforaneus, vagus, trivialis, ἀγύρτης, in compitis homines congregans, quibus inconditos versus occinat. Virgil. Ecl. 3.

. . . . *Non tu in triviis indocte solebas*
Stridenti miserum stipulâ disperdere carmen?

Cœl. Rhodig. lib. 28. cap. 50. In nova comœdiâ, in-

Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte.
Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, & cum Cyclope Charybdim.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,

Nec

INTERPRETATIO.

Nec incipies sicut olim poeta cyclicus:
Fortunam Priami cantabo & nobile bellum.
Ecquid iste promissor dicet tam alto dignum exordio? Montes edent partum, orietur mus risum excitans.
Quanto melius is qui nihil perperam agit: Refer mihi, o Musa, virum qui post excisam Trojam perlustravit mores & civitates plurium hominum. Is *non fumum e splendore, sed lumen e fumo educere parat, ut exinde res præclaras & mirandas proferat, Antyphatem, Scyllam, Cyclopem, Charybdim.*
Nec Diomedis reditum incipit narrare

ANNOTATIONES.

inquit, cyclos dici invenio, loca ubi venderentur mancipia: forte etiam ubi & venalia reliqua. Astipulatur Schol. Aristoph. scribens *κυκλον* fuisse Athenis circum, seu locum, ubi carnes & pisces vendebantur. Sunt qui Mævium hic notari asserant. Casaubonus in Athen. lib. 7. cap. 3. multa erudite de cyclo & cyclicis; aitque, *cyclicos* appellari solitos quicunque materiam aliquam continuâ serie pertexuissent: sicut Antimachus Thebanam historiam. Additque, quem vero Poetam intelligat Horatius per *scriptorem cyclicum*, nominatim indicare non possumus. Stasimum Docti putant, qui auctor parvæ Iliadis extitit; sed repugnat Photius diserte illum separans a cyclicis. Itaque Cyclicus apud Horatium erit potius alius quispiam e Cyclo Epico: nam poetæ isti non ob præstantiam carminis commendati, sed tantum propter seriem rerum eo corpore comprehensarum: quod valde congruit illi Horatii loco, ubi ineptiarum arcessitur is quem cyclicum nominat. Hæc omnia Casaub. cit.

137. *Fortunam Priami.*) Carminis de Priamo deque bello Trojano initium est nimis inflatum.

138. *Hiatu.*) Persius Horatii locum hunc revolvens ita scripsit Sat. 5. init.

Fabula seu mæsto ponatur hianda tragœdo.
. . . .
. . . . *aut quantas robusti carminis offas*
Ingeris, &c.
Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
Folle premis ventos, &c.
Nec scloppo tumidas intendis rumpere buccas.

139. *Parturient montes.*) Ex Æsopi Fab. Phædrus rem explicans sic ait:

. . . . *hoc scriptum est tibi,*
Qui magna cum minaris, extricas nihil.

Usurpatur nempe illa dicto proverbialis in eos qui magna ostentant ac pollicentur; minima vero, ut fere fit, præstant. Improbe autem & in suam perniciem tale dicterium aliquando jactarunt Ægyptii cum suo rege Tacha. Lacedæmonios auxiliatores pridem illi expectarant: ubi Agesilaum regem demum adventare staturâ pusillum aspexerunt, non sine ludibrio dixere;

ὤδινεν ὄρος. Ζεὺς δ' ἐφοβεῖτο. τὸ δ' ἔτεκεν μῦν. parturiebat mons: formidabat Jupiter: ille vero murem peperit. Quo alienatis Lacedæmoniis Ægyptii profligati arrogantiam suam luerunt.

141. *Dic mihi Musa virum.*) Exordium est Odysseæ Homeri.

Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, &c.

143. *Non fumum ex fulgore*, &c.) Non e splendidis initiis & promissis exigua & obscura, sed potius e tenui modestoque principio res magnas & ingentes profert.

144. *Miracula.*) Res admirationem moventes. Quanta scilicet pericula incurrit, & quantâ virtute astuque Ulysses est eluctatus.

145. *Antiphaten.*) Lestrygonum regem anthropophagum. Odyss. lib. 10.

Scyllam.) Scopulum terribilem, in freto Mamertino; ut fabulantur Phorci filiam, cujus latera canibus latrantibus succincta. Odyss. 12. Cic. contra Verrem. *Hoc infestior nautis Verres quam Scylla, quod multo se pluribus & majoribus canibus succinxerat.* Et de Harusp. resp. *quam Scyllam tam eminentibus canibus tamqua jejunis poetæ fingenda exprimere potuerunt?* Vide Virgil. Eclog. 6. v. 74.

Cyclope.) Polyphemo Cyclopum rege. Odyss. 9. nos lib. 1. Sat. 5.

Charybdim.) Voraginem Scyllæ adversam in freto Siculo. 12. Odyss. cit. Virg. Æneid. 3. nos lib. 1. Od. 27.

146. *Nec reditum Diomedis*, &c.) Nec in Odyssea longe nimia exordium aut aliam quamvis narrationem repetit: ut fecit in suo de Diomedis reditu carmine Antimachus; qui & Thebanam scribens historiam viginti quatuor volumina implevit, antequam septem duces usque ad Thebas perduceret: de Diomede lib. 1. Sat. 5.

Digitized by Google

Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.
Semper ad eventum festinat; & in medias res
Non secus ac notas, auditorem rapit: & quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu quid ego, & populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulæa manentis, & usque

Ses-

INTERPRETATIO.

a Meleagri morte, nec Trojæ expugnationem a duplice ovo.

Semper ad finem tendit: & transfert auditorem in medias res velut cognitas: quæ vero *non fore tractatu pulcra judicat, omittit. Porro sic fingit, sic intermiscet ficta veris,* ut *medium initio, finis medio non discordet.*

Accipe quid ego populusque mecum expetet. Si vis retinere plausorem usque ad

ANNOTATIONES.

147. *Nec gemino bellum Trojanum, &c.*) Nec Iliadem condens a prima origine res narrat, aut poema exorditur: ut in parva Iliade Stasimus, qui & Ledam a Jove adamatam, & dum peperisse ova, & ex eorum altero Castorem & Clytemnestram, ex altero vero prodiisse Pollucem & Helenam, quæ a Paride rapta excidii causa Trojani fuerit, prolixe & otiose commemorat. Similiter peccarunt auctores Heracleidis & Theseidis, quos redarguit Aristoteles in sua Poeticâ.

148. *Semper ad eventum festinat.*) Egregium sane præceptum, ut leviter perstringantur nonnulla quidem dictu necessaria, graviter autem & potissimum tractentur quæ propositum maxime remque promoveant. Hoc vero ut & præcedens etiam perdite violavit Statius in Thebaide, ubi & res altius repetit & permulta congerit vel parum conducibilia vel nihil, quæ quidem integro carmine rescindi queant.

In medias res, &c.) Rerum primordia supponi debent ut nota: auditoris autem animus in res medias statim rapiendus: quæ vero præcesserunt, occasione datâ subinde narrantur solerter & tempestive. Sic Homerus Iliadem ab Achillis ira, quæ Trojæ excidium paulo antecessit; & Virgilius Æneidem a septimo errorum Æneæ anno exorsus est. Macrob. Saturnal. lib. 5. c. 2. *Homerus*, inquit, *vitans in Poemate historicorum similitudinem, quibus lex est incipere ab initio rerum, & continuam narrationem ad finem usque perducere; ipse poeticâ disciplinâ a rerum medio cœpit, & ad initium post reversus est. Ergo Ulyssis errorem non incipit a Trojano littore describere: sed facit eum primo navigantem de insula Calypsonis, & ex persona suâ pervenire ad Phæacas. Illic in convivio Alcinoi regis narrat ipse quemadmodum de Troja ad Calypsonem pervenerit. Post Phæacas rursus Ulyssis navigationem usque ad Ithacam ex personâ propriâ describit Poeta. Quem secutus Maro Æneam de Sicilia perducit ad Libyam. Illic in convivio Didonis narrat ipse Æneas navigationem suam de Troja usque ad Siciliam, &c.*

150. *Quæ desperat tractata nitescere, &c.*) Præceptum de seligendis præcipuis argumenti partibus & adjunctis, quæ tractata pulcritudinem poemati conferant: deque cæteris relinquendis quæ nec oratione splendescere, nec splendorem argumento & proposito facere possint. Sic pleraque minimum adjuvantia Homerus prætermisit in Iliade & Odisseâ: in hac, Palamedem Ulyssis fraude interfectum; in illa, raptum Helenæ, Achillis apud Lycomedem regem latebras, &c. Virgilius pari arte & solertiâ nihil dixit de Æneæ in Macedoniam appulsu; nihil de adventu in Laurentem agrum, deque comitum ejus Trojanorum certamine adversus Latinum regem & Aborigines ea loca tenentes. Tit. Liv. lib. 1. init.

151. *Atque ita mentitur, &c.*) Præceptum de affingendis plerisque, ita tamen ut omnia cohæreant, utque a veris falsa vix discerni queant. Est enim fictio velut anima poeseos. Aristot. Poet. Sic ficta a Virgilio complura, totumque Æneidos quartum librum esse confictum, nemo literatus ambigit. Certe doctis constat, Trojam ab Ænea & Antenore proditam, Africam nunquam illum vidisse, nedum Diomedem: Didonem a Sichæi viri morte castissimam vixisse, &c. Huc pertinet quod præcipit Scaliger lib. 3. c. 97. *argumentum sumendum esse brevissimum, illudque maxime varium multiplexque faciendum.*

152. *Primo ne medium, &c.*) Quintil. lib. 4. cap. 2. *Prima sit curarum, ut id quod fingimus fieri possit: deinde ut personæ & loco & tempori congruat; & credibilem rationem & ordinem habeat; si contingat etiam, ut vera alicui rei cohæreat, aut argumento quod in causa sit confirmetur. Nam quæ tota extra rem petita sunt, mentiendi licentiam produnt. Curandum præcipue, ne quæ inter se pugnent. Quædam enim partibus blandiuntur; sed in summam non consentiunt. Præterea ne iis quæ vera esse constabit, adversa sint, &c.*

154. *Si plausoris eges, &c.*) Si vis scribere Tragœdiam, quæ ita populum delectet, ut ad usque finem in amphitheatro detineat, & donec amoveantur aulæa scenam exornantia.

Digitized by Google

Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat:
Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus & annis.
Reddere qui voces jam scit puer, & pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, & iram
Colligit, ac ponit temere, & mutatur in horas.
Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix:
Conversis studiis, ætas animusque virilis
Quærit opes & amicitias, inservit honori:
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
Quærit, & inventis miser abstinet, ac timet uti:
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat;
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor castigatorque minorum.

Mul-

INTERPRETATIO.

peristromata, expectantemque donec actor dicat, Vos plaudite; cujusque ætatis mores a te exprimendi sunt, & naturis annisque mutantibus decor tribuendus est. *Puer jam loqui sciens, & firmo pede gradiens ludere amat eum æqualibus, irascitur facile & placatur, atque boris* singulis *mutatur. Juvenis sine barba dimisso tandem pædagogo, delectatur equis & canibus & campo* Martio; *flexibilis ad vitium, reprebensionis impatiens, utilium contemptor, pecuniam profundens, superbus, ardenter cupiens, & cupita cito deserens. Ætas & animus virilis babet alia* jam *studia: studet comparandis divitiis, dignitatibus, amicis; cavet facere* id *cujus mox pœniteat. Senex pluribus molestiis obnoxius est; seu quia* opes *accumulat, & quæsitis parcit infelix; seu quia pigre & frigide cuncta molitur; procrastinator, longinqua sperans, segnis, cupiens* vivere *diutius, morosus, queribundus, laudator ævi se puero transacti, juniores* autem *arguens* crebro *& objurgans.*

ANNOTATIONES.

155. *Vos plaudite.*) Hoc dicebat histrio peracta fabulam indicans. Tullius in Catone: *Sapienti non est usque ad* plaudite *veniendum*, idest, usque ad vitæ finem, scilicet ut honeste vixisse intelligatur.

156. *Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores.*) Præceptum hoc de moribus bene & luculentes exprimendis non semel inculcat Horatius, videlicet præcipuum.

162. *Equis, canibusque, & aprici, &c.*) Venatione, item exercitationibus juventuti Romanæ consuetis in Martio campo, natatu, cursu, palæstrâ, luctâ, &c. Vide lib. 1. Od. 8.

163. *Cereus in vitium flecti.*) Mollis & facilis ad suscipiendam quamlibet affectionem perversam, sicut cera ad quamcumque formam & figuram.

164. *Utilium tardus provisor.*) Ut qui nondum egestatis incommoda expertus.

167. *Amicitias.*) Quæ *optima & pulcherrima vitæ supellex*. Cic. in Lælio.

Honori.) Excellentiam expetit ætate florens. Aristot. Rhetor.

170. *Inventis miser abstinet, &c.*) Sunt avari senes, quod usu didicerunt, & difficile esse invenire, & facile amittere. Aristot. cit. *quicquam potest esse absurdius, quam quo minus viæ restat, eo plus viatici quærere?* Cic. cit.

172. *Spe longus.*) Nemo tam senex qui annum vivere non speret. Cicero ibidem.

173. *Querulus.*) Nam senes plerumque *contemni se putant, despici, & illudi*. Cic. de Senect.

Laudator temporis acti.) Senex res olim præteritas cum gaudio in memoriam revocat, aliisque narrat. Aristot. cit.

Digitized by Google

Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt. Ne forte seniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles;
Semper in adjunctis, ævoque morabitur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus
Digna geri promes in scenam; multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet:
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus:
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor, neu sit quinto productior actu

Fa-

INTERPRETATIO.

Anni accedentes plura bona secum afferunt, plurima abeuntes auferunt. Ne forte adolescenti committantur officia senis, aut pueeo quæ *viri* sunt, *diligenter observabit ætatum differentias & peoprietates.*

Vel res in theatro peragitur, vel facta narratur: audita minus animum movent quam quæ videntur, quæque spectatoe ipse sibi tradit: attamen in theatro non exhibebis intus peragenda: & pleraque aspectui non objicies, sed oratione commemorabis velut *mox* acta. *Nec Medea liberos occidat ob oculos spectatorum: vel nequam Atreus palam coquat humana membra: nec Progne transformetur in volucrem, aut Cadmus in serpentem. Quicquid mihi sic exhibes, non credo*, imo *aversoe.*

Nec brevior, nec longior quinque actibus

ANNOTATIONES.

178. *Ævo aptis.*) Ut juveni levitas, adolescenti fervor, viro cura divitiarum, ambitio & cupiditas honoris; seni maturitas & prudentia tribuatur, &c.

179. *Aut agitur res, &c.*) Præceptum grave, ne res ulla vel atrocior, vel turpior in scenam proferatur; aut publice fiat; sed narretur duntaxat. Quod si contra fiat, spectator non movetur suaviter, sed offensus indignatusque explodit.

Agitur.) Hinc dramatis & dramaticæ poeseos nomen.

180. *Segnius irritant animos, &c.*) Curet igitur poeta dramaticus ut agatur in scena quidquid magis afficere potest, ratione tamen & modo statim explicandis.

181. *Oculis fidelibus.*) Plaut. Trucul.

Pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem.

183. *Scenam.*) Nomen a σκηνή umbra, quod olim sub arborum umbraculis prima dramata fuerint acta. Postea vero locus tabulatis & contignationibus constructus, aulæisque & picturis rem theatricam adjuvantibus decoratus est.

185. *Nec pueros coram, &c.*) Ut inepte apud Senecam Tragicum. Qui non immerito *a paucis probatur.* Scalig. lib. 3. cap. 97.

Medea trucidet.) De Medea in Epodis. Quod pertinet ad rem præsentem, notandum est præceptum hoc gravissimum a Tragicis Græcis religiose semper observatum: & eos allucinari qui aliter putant. Apud Æschylum, Agamemnonis in suo palatio trucidati auditur clamor luctuosus; minime vero cædes spectatur. Apud Sophoclem, Clytemnestra ab Oreste cæsa intus vociferatur, auditurque; at nequaquam in scena occiditur. Hæc & alia bene multa sagaciter, strenue, graviterque probat vir Dramaticæ rei peritissimus Hedelinus in Praxi Theatricâ: ubi & Sophoclem defendit, quod Ajax gladio suo palam incumbat. Verum in proximo nemore id perpetrare Ajax intelligi potest.

186. *Atreus.*) Supra, v. 91.

187. *Progne.*) Hæc Ityn filium Tereo marito comedendum apposuit, a quo tantum non ense transfixa in hirundinem versa est; Philomela ejus soror in avem sui nominis, Itys in phasianum, Tereus ipse demum in upupam. Ovid. Metam. 6.

Cadmus in anguem.) Agenoris ille filius a patre missus ad Europam sororem quærendam, varias orbis regiones pervagatus, senio tandem ingruente, in serpentem mutatus est. Ovid. Metamorph. 3.

189. *Neve minor, &c.*) Hæc certe justa est fabulæ magnitudo. Nam si plures quam quinque actus sint, nimis laxa tractatio & dispersa vis rem enervabit. Si tres solum fuerint actus, vel argumentum nimis pressum ac jejunum fiet elumbe, vel rebus & adjunctis pluribus nimium coarctatis erit confusum.

Digitized by Google

Fabula, quæ posci vult, & spectata reponi.
Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus officiumque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat, & hæreat apte.
Ille bonis faveatque, & concilietur amicis,
Et regat iratos, & amet peccare timentes:
Ille dapes laudet mensæ brevis, ille salubrem
Justitiam, legesque, & apertis otia portis:
Ille tegat commissa; Deosque precetur & oret,
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
Tibia non ut nunc orichalco vincta, tubæque
Æmula; sed tenuis, simplexque foramine pauco,
Aspirare & adesse choris erat utilis, atque

Non-

INTERPRETATIO.

in fabula, *ut* sæpius *spectanda reposcatur*.

Nec Deus adhibeatur, *nisi difficultas occurrat digna* tali *vindice*.

Nec quarta persona loquendo desudet. *Chorus sustineat personam* unius *actoris & viri*. *Ne* vero *in mediis actibus quidquam dicat nisi quod ad rem sit & faciat*. *Ille probis suffragetur*, *& amicis opituletur*: *iratos placet*, *& innocentes protegat*: *laudet frugalitatem*, *justitiam salutarem*, *& leges*, *& pacem fores aperientem*: arcana sibi *credita ne revelet*; *& numina deprecetur*, *ut miseris sors melior contingat*, *pejor* autem *superbis*.

Tibia quondam *non sicut modo compacta orichalco*, *& buccinæ par*; *sed exigua*, *& simplex*, *& paucis foraminibus*, *canentem* Chorum *adjuvare idonea erat*, *&*

ANNOTATIONES.

191. *Nec Deus intersit*, *&c.*) Non enim intervenire in machina numen debet, nisi quando res adeo difficilis continget, ut ope nequeat humana extricari; & Deum aliquem subvenire, æquum esse decorumque videatur. Hinc vitiosa catastrophe Medeæ Euripidis jure exploditur. Vide Aristot. Poetic. Sed & culpatur idem, quod sæpius Deos e machina producat: Dianam in Hippol. Minervam in Iphigen. Taur. Thetin in Andromach. Castor. & Poll. in Helen. &c.

192. *Nec quarta loqui persona laboret*.) Ita saltem consuetum Dramaticis Græcis. Tres personæ duntaxat agunt simul & colloquuntur: atque muta est, si inducatur, quarta. Nihil tamen vetat quartam induci non multa loquentem. Scaliger lib. 3. *Quatuor in eodem scena personas loqui*, *nulla religio est*. Profecto si parum agat loquaturve quarta, haud ullam afferet perturbationem aut confusionem.

193. *Actoris partes*.) Chorus eos exhibet qui rei peractæ interfuerint: plures sunt homines, sed unus loquitur, Coryphæus dictus. Porro Chorum jam pridem obsoletum instaurari velut maximum Scenæ ornamentum non abs re exoptat Hedelinus ante laudatus: ac de istis egregia disserit Prax Theatr. l. 3. c. 4. ubi redarguit Aristotelem & Scaligerum, apud quos perperam Chorus appellatur *otiosus rerum curator*.

196. *Ille bonis faveatque*, *&c.*) Chori officia recenset Horatius. Exempla lege passim apud Tragicos Græcos: nec te moretur Seneca ubique fere vitiosus.

199. *Apertis otia portis*.) Vel privatarum ædium, vel civitatis, vel etiam templi Jani fores apertæ indicant pacem, clausæ autem bellum. Vida lib. 4. Od. 15.

202. *Tibia non ut nunc*.) Chorus in mediis actibus agebat & loquebatur per Coryphæum, ut ante dictum est. Sed præterea inter unum & alterum Actum canebat saltabatque. Hinc mentionem facit Horatius de instrumentis musicis Chori concentum adjuvantibus.

Tibia.) De hac fuse Scaliger Poet. l. 1. c. 20.

Orichalco vincta.) Gall. *garnie de leton*: montanum illud æs magno quondam in pretio fuit; quod auri splendorem, & æris duritiam habeat. Isidor. Fest. Servius ad 12. Æneid. *orichalcum omnibus metallis pretiosius fuit*, inquit.

Tubæque æmula.) Gall. *aussi grande & aussi éclatante que la trompette*.

203. *Foramine pauco*.) Quatuor fuisse primum foramina scribit Varro; alii tria duntaxat.

Nondum spissa nimis complere sedilia flatu:
Quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, castusque, verecundusque coibat.
Postquam cœpit agros extendere victor, & urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius festis impune diebus,
Accessit numerisque modisque licentia major.
Indoctus quid enim saperet liberque laborum
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscæ motumque & luxuriam addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem.
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps:
Utiliumque sagax rerum, & divina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,

Mox

INTERPRETATIO.

sono replere sedes haud tunc valde refertas. Illuc enim populus numerari facilis, quippe non frequens, & frugalis, & pudicus, & modestus conveniebat. Postea vero *quam victor imperium atque urbis pomœrium amplificavit; ac diurnâ compotatione genio indulsit impune diebus festis*, tum quoque *versuum & musicæ luxuria aucta est. Nam quid melius facerent agrestes imperiti & labore soluti cum civibus mixti, & sordidi cum honoratis? Sic antiquæ arti saltationes luxuriosas adjunxit tibicen, & per theatra amplum syrma traxit. Sic &* olim *modesti lyræ soni* per luxum *multiplicati sunt: atque elocutio rapida invexit dictionem* antea *inauditam: nec non sermo utilia documenta continens & futurum præsagiens vix discrimen habuit a Delphis oracula proferentibus.*

Paulo post is *qui propter vilem hircum contendit carmine tragico, nudos introduxit*

ANNOTATIONES.

205. *Sedilia.*) Caveam, in qua subsellia ad spectandos ludos. Vide cit. Scalig. lib. 5. c. 21. ubi de theatro, & amphitheatro; deque eorum partibus, incrementis, & ornamentis.

208. *Agros extendere victor & urbem, &c.*) Iis tantum licebat urbis mœnia proferre, qui imperii fines propagassent. Vopisc. in Aureliano.

210. *Placari Genius.*) Vide lib. 3. Od. 17. & lib. 2. Epist. 1. v. 144.

Impune.) Sine metu legum & Censorum. De die epulari vetitum olim; & pœnis constitutis luxuriam & sumptus coercuerunt leges Cornelia, Julia, &c.

211. *Accessit numerisque, &c.*) Gliscente populi luxu, pariter & theatralis apparatus crevit & luxuriatus est.

212. *Indoctus quid enim.*) Licentiam nempe illam majorem in versibus & musica postulabant spectatores luxuriosi; plebeii rusticis, nobiles plebeiis inquinati & corrupti.

213. *Confusus turpis honesto.*) Diu quippe ludos spectarunt confusi nobiles cum populo. Tit. Liv. Val. Max. lib. 2. c. 4. Vide Epod. 4 annot.

216. *Sic etiam fidibus.*) Ut in comœdia tibiæ sonos & foramina, ita etiam in tragœdia lyræ chordas & modos auxit luxus. In hac tres primum, deinde septem, post decem fuisse ajunt.

Severis.) Cic. 2. leg. *antiqua musica severitas.*

217. *Facundia præceps.*) Versus magniloqui, turgidi, rapide fluentes, ut torrens.

218. *Utilium sagax rerum.*) Tragœdiæ Chorus sententias protulit affectavitque nimium acutas, obscurasque, similes oraculis.

Divina futuri.) Ventura prænuntians ad instar Apollinis Delphici.

219. *Sortilegis.*) Vide infra ad versum 403.

Delphis.) Apollo colebatur, & responsa dabat apud Delphos. Vide lib. 1. Od. 7.

220. *Carmine qui tragico*). Agit Horatius de Satyrico Græcorum dramate: cujus aliqui dicunt inventorem Cratinum in Dionysiis, Suidas autem Pratinam Thespi non multis annis posteriorem. Unum istius generis drama superest nobis *Cyclops* Euripidis. Porro ista Græcorum dramata Latini utcumque imitati sunt in Atellanis fabulis: quas *argumentis dictisque jocularibus similes* Diomedes scribit. Vide Tit. Liv. lib. 7. init.

Certavit ob hircum.) Scilicet poetæ suum quisque Satyricum poema certatim edebant. Et qui victor censebatur mercedem accipiebat hircum, quem Baccho sacrificabat. Hinc nomen tragœdiæ a τράγος *hircus*, & ᾠδή *cantus*. Alii tamen quasi τρυγῳδίαν dici volunt a τρύγες *faces*, quod histriones primum *ore fæcibus peruncti* in scenam prodirent, agerentque tragœdiam, ante inventum personæ usum. Vide postea v. 277.

Mox etiam agrestes Satyros nudavit, & asper
Incolumi gravitate jocum tentavit, eo quod
Illecebris erat & gratâ novitate morandus
Spectaror, functusque sacris, & porus & exlex.
Verum ita risores, ita commendare dicaces
Convenier Satyros, ita vertere seria ludo,
Ne quicunque Deus, quicunque adhibebirur heros,
Regali conspectus in auro nuper & ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas:
Aut dum vitat humum, nubes & inania capter.
Effutire leves indigna tragœdia versus,
Ur festis matrona moveri jussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
Non ego inornata & dominantia nomina solum,
Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo:
Nec sic enitar tragico differre colori,

Ut

INTERPRETATIO.

Satyros rusticos, & acerbus protulit sales, illæsâ severitate tragœdiæ: propterea quod oblectamentis & jucundâ novitate detinendus erat spectator sacris perfunctus, & ebrius, & sine lege.

At sic oportet Satyros risores & dicaces commendare, sic e seriis sermonibus *ad jocosos transire, ut quisquis Deus vel Heros producetur, paulo ante in auro & purpurâ conspectus, non loquatur sordide* quasi *in vili tabernâ: neve terram fugiens sectetur nubila & vacua. Tragœdia versus leviculos respuens, tanquam matrona diebus festis saltare compulsa, lascivos inter Satyros aliquanto verecunda esse* debet.

Ego Satyrica scribens, O *Pisones, non consectabor dictiones inconditas aut simplices dumtaxat: neque sic curabo declinare tragœdiæ*

ANNOTATIONES.

221. *Satyros nudavit.*) Satyrica dramata edidit, in quibus erat Chorus e Satyris, Coryphæusque Silenus. Histriones nimirum perizomatis, villosâ tunicâ, hircinis pellibus, Satyrorum habitum & speciem referentes, inter Actus, & post tragœdiam, sales & dicteria jactabant, sicque risum moventes populum delectabant.

224. *Functusque sacris.*) Quoniam ludi pars erant religionis, & cultûs Deorum, sic fastidium insulsæ plebis fallendum fuit. & *gratâ novitate*, jocosis nempe salsisque carminibus detinendi spectatores. T. Liv. est lib. 7.

Potus & exlex.) Post sacra voluptati dumtaxat inhians, suoque genio nihil jam negans; quique epulis & vino refertus, nullâ jam lege regi potest.

225. *Verum ita risores.*) Ita plebis fastidio obsequendum, ut decorum non violetur.

227. *Deus.*) Pan, Bacchus, Silenus, &c.

Heros.) Semideus, Hercules, &c.

228. *Regali conspectus in auro, &c.*) In tragœdia magnifice locutus ex decoro, idem post in Satyrico dramate abjecta, obscena, sordida ne effutiat, quasi tabernarius.

229. *Tabernas.*) Alludit Poeta ad tabernarias fabulas, in quibus Personæ viles & argumentum humile. Festus.

230. *Aut dum vitat humum.*) Ergo adhibendus ubique modus: medium teneat, suamque dignitatem servet: nec incidat in comicam parvitatem & humilitatem, nec vano extollatur & inaniter intumescat.

231. *Effutire leves, &c.*) Tragœdiæ gravitas custodiri debet inter protervos Faunorum sales & jocos. Sic matrona in sacris non leviter & lascive, sed modeste & graviter saltans, nihil sui decoris amittit.

232. *Moveri jussa.*) Erant enim choreæ sacræ modo virginum, alias matronarum, ut in ludis Megalensibus, & in sacris Cybeles: & jussu Pontificis agebantur.

234. *Non ergo inornata.*) Docet Poeta Satyrici carminis dictionem esse debere tragicâ inferiorem, at agresti superiorem.

Inornata.) Abjecta, vetusta, obsoleta.

Dominantia.) Græcis κύρια, a translatis suo jure non expulsa, res proprie & aperte significantia: qualia sunt quæ res venereas & obscœnitatem clare & simpliciter denotant.

235. *Satyrorum.*) Al. *satirarum*.

236. *Nec sic enitar.*) Decorum personarum hic etiam, ut & alibi semper observandum est.

Tragico colori.) A tragœdiæ magniloquentia.

Digitized by Google

Ut nihil intersit, Davusne loquatur, & audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An custos famulusque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
Speret idem: sudet multum frustraque laboret
Ausus idem. Tantum series juncturaque pollet:
Tantum de medio sumptis accedit honoris.
Silvis deducti caveant me judice Fauni,
Ne velut innati triviis, ac pene forenses,
Aut nimium teneris juvenentur versibus unquam,
Aut immunda crepent, ignominiosaque dicta.
Offenduntur enim quibus est equus, & pater, & res;
Nec, si quid fricti ciceris probat & nucis emptor,
Æquis accipiunt animis, donantve coronâ.
Syllaba longa brevi subjecta vocatur iambus,
Pes citus: unde etiam trimetris accrescere jussit
Nomen iambeis, cum senos redderet ictus,

Pri-

INTERPRETATIO.

speciem, ut nihil ponam discriminis, utrum loquatur Davus & inverecunda Pythias deluso Simoni talentum extorquens, an Silenus curator & minister dei alumni. E materia vulgatâ sic *poema condam, ut quisque pariter* facere posse *confidat; rem vero tentans, desudet plurimum, & perdat operam. Tantum valent ordo & connexio: tantum venustatis addunt argumento vulgari.*

Satyri e silvis prodeuntes non debent, ut opinor, tanquam in urbibus atque in foro educati carmina juvenilia & nimis polita dicere, *nec obscœna & contumeliosa eructare.* His *enim offenduntur habentes equum, & patrem, & opes: neque probant vel laudant quicquid placet ementibus frictum cicer & nuces.*

Syllaba longa brevi subjuncta appellatur Iambus, pes celer; unde & vocati sunt Iambici trimetri; quanquam sex edebat so-

ANNOTATIONES.

237. *Davus, Pythias, Simo.*) Personæ comicæ apud Lucilium, Menandrum, Terentium.

238. *Emuncto.*) Terent. *emunxi argento senes.*

239. *Silenus.*) Gravior quædam persona, qualis ille Bacchi pædagogus.

240. *Ex noto fictum carmen sequar.*) Satyricum ego drama condere volens, non confingam argumentum, ut solent Comici; sed potius ex nota materiâ & historiâ desumpto argumento, affictisque ut decet adjunctis, carmen eximie componam. Sic Euripides *Cyclopem* finxit ex Homeri Odyss. 9. Vide supra v. 128. & 129.

241. *Sudet multum.*) Cic. orat. perf. *Illo modo confidunt se posse dicere. Nam orationis subtilitas imitabilis illa quidem videtur esse existimanti, sed nihil experienti minus.*) Vide Quintil. lib. 2. cap. 1. & lib. 4. cap. 2.

242. *Series.*) Rerum dispositio scita & ingeniosa.

Junctura.) Structura verborum artificiosa.

243. *Accedit honoris.*) Ex illa solerti inventione, fictione, connexione, ordine.

244. *Silvis deducti.*) Vel, agrestes & in silvis educati: vel e proscenio silvestri & nemoroso prodeuntes. Nam triplex erat scenæ forma triplici dramati respondens. Tragica columnis suffulta, superbisque fastigiis & signis ornata. Comica ædium privatarum speciem ostendebat. Satirica arbores, montes, speluncas, agrestia omnia exhibebat. Vitruv. lib. 7. c. 5.

Fauni.) Dii silvestres, qui & Silvani & Satyri: de his jam lib. 1. Od. 4. lib. 2. Od. 17. lib. 3. Od. 18.

246. *Teneris juvenentur versibus.*) Ne versibus nimium excultis juveniliter & scurriliter lasciviant: sed ubique simplicitatem redoleant.

247. *Ignominiosa.*) Famam alicujus labefactantia.

248. *Quibus est equus, & pater.*) Equites Rom. & Patricii: honesti viri & nobiles.

249. *Fricti ciceris & nucis emptor.*) Homines infimæ sortis e plebe: qui dum spectaculis aderant, emebant frictum *cicer*, ad levandam famem.

Nucis.) Frictæ quoque nuces ibi vendebantur. Plaut. Athen. lib. 2. Festus *nuces ustas* dicit.

251. *Syllaba longa, &c.*) Agit iterum de versibus Dramati propriis. Nam de his jam supra v. 80.

252. *Pes citus.*) Auson. velociorem Parthorum sagittis dicit.

253. *Cum senos redderet ictus.*) Cum sex haberet pedes, omnes iambos; ob celeritatem trimetri dicti sunt; quasi tres solum percussiones atque tria duntaxat intervalla pronuntiando faciant. Quintil. lib. 9. c. 4. supra l. 1. Sat. 10. v. 43.

Primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in jura paterna recepit,
Commodus & patiens; non ut de sede secundâ
Cederet aut quartâ socialiter. Hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, & Enni.
In scenam missos magno cum pondere versus,
Aut operæ celeris nimium curâque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poemata judex:
Et data Romanis venia est indigna poetis.
Idcircone vager, scribamque licenter; an omnes
Visuros peccata putem mea, tutus, & intra
Spem veniæ cautus? vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Græca
Nocturnâ versate manu, versate diurnâ.
At nostri proavi Plautinos & numeros &
Laudavere sales: nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati; si modo ego & vos

Sci-

INTERPRETATIO.

nos, a primo usque *ad ultimum æqualis.* Is autem *nuper ut aliquanto lentior & gravior ad aures perveniret, in patriam ditionem ultro admisit firmiores spondeos,* *non* ita tamen *ut consorti locum secundum vel quartum concederet. Talis etiam infrequens reperitur in Accii Enniique celebratis Iambicis. Certe Iambici spondeis crebris graves in scenam producti vel properantem nimis operam & negligentiam arguunt, vel turpem artis inscitiam.* At *quilibet judex haud animadvertit inconditos versus: & poetis Latinis indulgentia immerito concessa est.* Ergone *ideo spatier, & parum accurate scribam? an omnes credam errata mea cognituros, providus & securus citra spem indulgentiæ? Tum demum culpam effugero* quidem, sed *non laudem meruero.* Itaque, *Pisones, die nocteque scripta Græcorum evolvite. Verum majores nostri & numeros & jocos Plauti approbaverunt:* certe *utrosque facilius quam par est, ne dicam stolide, admirati; si quidem ego & vos novimus infacetum sermonem*

ANNOTATIONES.

256. *Spondees stabiles, &c.*) Inserti sunt spondei pedes tardiores in versibus iambicis, ad dandum iis pondus & robur, magisque movendos animos audientium.

258. *Acci.*) Accius, sive Actius, aut Attius, Poeta celebris, de quo lib. 1. Satira 10. & lib 2. Epist. 1. ubi & de *Ennio.*

259. *Enni.*) De eo lib. 4. Od. 8. v. 20. Item locis mox citatis.

260. *In scenam missos.*) Apposite Marcilius corrigit, *missus*: aliàs quæ syntaxis?

263. *Non quivis videt, &c.*) Prolepsis, ad quam mox respondet, *idcircone vager,* &c. Apage versiculum

Nec enim in metris venia conceditur uti.

quem velut Horatii affert Servius ad 5. Æneid. & collocant aliqui ante istum, *Non quivis videt,* &c.

264. *Et data Romanis, &c.*) Vide lib. 1. Sat. 4. & 10. Item lib. 2. Epistola 1.

265. *Scribamque licenter.*) Nullâ habitâ ratione pedum & legis metricæ: an Latinorum negligentiam imitabor potius quam exactam rationem Græcorum?

267. *Intra spem veniæ.*) Præcisâ spe omni veniæ: quasi mihi blandirer, oscitanter scriberem, nec mihi satis caverem. Sunt qui emendarint, *extra*. Sed veteres codices reluctantur. Vide A. Gell. lib. 12. cap. 13. Extra spem veniæ est qui scit nullam fore veniam. Intra spem veniæ cautus & tutus est, qui licet veniam speret, recti amans sibi cavet tamen, & peccare non vult. Hæc ego.

Vitavi denique culpam, &c.) Quod si versus Iambicos diligenter condam, nec hoc satis ad laudem. Plaut. Trinum. Scen. ult.

Si quid amicum erga bene feci, aut consului fideliter;
Non videor meruisse laudem, culpâ caruisse arbitror.

Qui erratum vitat, quod debet, non ideo laudem meretur; sed qui ingeniose, recte, artificiose scribit, is laudatur.

270. *Plautinos & numeros & sales.*) Donatus

in

Scimus inurbanum lepido seponere dicto;
Legitimumque sonum digitis callemus, & aure.
Ignotum tragicæ genus invenisse Camœnæ
Dicitur, & plaustris vexisse poemata Thespis,
Quæ canerent agerentque peruncti fæcibus ora.
Post hunc personæ pallæque repertor honestæ
Æschylus, & modicis instravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Successit vetus comœdia, non sine multâ
Laude, sed in vitium libertas excidit, & vim

Di-

INTERPRETATIO.

a venusto distinguere, & rectum modulum sentimus digitis atque auribus.

Thespis reperisse fertur Tragicæ musæ genus incognitum, & carpentis circumtulisse carmina, quæ cantarent agerentque vultum habentes *fæce oblitum. Post eum Æschylus inventor larvæ & stolæ decoræ, theatrum parvo tabulato extruxit, atque instituit loqui magnifice & incedere cothurno. His successit vetus comœdia magnâ cum laude: sed libertas evasit in crimen & audaciam*

ANNOTATIONES.

in Plauto notat & carpit numeros inconditos & peregrinos, item sales frigidulos interdum atque etiam scurriles, &c. S. Hieronymus Apolog. in Ruffin. *Plautinum salem* dicit, pro scurrili. Laudant tamen Cicero offic. 1. Macrob. Saturnal. lib. 2. cap. 1. Gell. lib. 3. c. 3. Vide lib. 2. Epist. 1. v. 58. Item v. 170.

274. *Digitis & aure.*) Versuum dimensionem digitis faciunt parum exercitati, aurium vero judicium adhibent peritiores.

275. *Tragicæ genus invenisse.*) Libet altius repetere originem Tragœdiæ ac dramatum. Bacchus Icarium docuerat plantare vites. Hic in Attico agro hircum vineas depopulantem Baccho mactavit, convocatis ad sacrificium vicinis, qui choreis & cantilenis Dei lætitiæ datoris vindictam celebrarunt. Religiose illud etiam quotannis vindemiarum tempore fieri placuit tum in pagis, tum subinde in urbibus. Mox cœperunt scribere certatim poetæ τραγῳδίαν, idest carmen hirci, vel de hirco: quod a choro decantatum. Postea illis carminibus Baccho sacris inserta, addita, substituta & quædam alia fuerunt: atque etiam dialogi inter duos aut plures. Hincque natum drama tum comicum, tum Tragicum, tum Satyricum. Quod ad inventorem spectat, certe ante Thespim fuerunt Dramatici rudiores quidem: at ille nominatur auctor, quoniam unum Actorem induxit, qui, dum chorus Bacchi laudes canens paululum interquiesceret, herois, aut summi cujuspiam viri insigne aliquod facinus carmine celebrabat. Alia insuper ornamenta subjunxit, quibus Tragœdia illustrata est.

276. *Dicitur.*) Scilicet res non extra controversiam est. Scalig. Poet. lib. 1. c. 6. sic habet: *Qui primus tragœdiam dederit, haud ita pro comperto habetur. Satis constat illud, a Thespi nitidiorem factam, qui pensiles scenas in plaustris circumegit: addiditque nudis oribus fæcem pro persona.*

Plaustris vexisse poemata.) Circa vicos Thespis aliique plaustris vecti in obvium quemque scommata jactabant & salsa convicia. Plutarch. in Solone. Hinc Proverb. e plaustro loqui.

Thespis.) Atheniensis ille poeta, Solonis tempore floruit, ante Æschylum plus sexaginta, ante Sophoclem octoginta circiter annis. Thespis Protagonistam seu histrionem induxit cum Coryphæo aut alio quopiam e Choro loquentem. Æschylus deinde alterum seu Deuteragonistam addidit. Denique Sophocles tertio sive Tritagonista adjuncto Tragœdiam perfecit.

277. *Peruncti fæcibus ora.*) Ideo Thespis aliique vultu cerussâ, vel minio, vel fæce peruncto dicteriis obvios quosque incessebant, ut imitarentur Silenum rubicundum, Satyrosque dicaces Bacchi socios & ministros. Illos Aristophanes τρυγοδαίμονας vocabat, Gall. *des diables barbouillez de lie.* Vini an olei fæcibus tingerent se histriones, disceptant fatali more suo Grammatici, & nugas nugis addunt, inquit Scaliger paulo ante citatus.

278. *Personæ.*) Ne agnoscerentur histriones.

Pallæ.) Quæ ad pedes imos usque demissa, & Latina dicebatur; ad discrimen pallæ Gallicæ, quæ brevior.

279. *Æschylus.*) Domi nobilis Poeta iste non militando magis quam scribendo acer & audax fuit. In Marathonia pugnâ non ultimam laudem tulit: adeo bibax, ut Sophocles ei objiceret, non ipsum sed vinum tragœdiarum ejus esse auctorem. Has dum scriberet ταυρηδὸν ἐμβλέψας, inquit Aristophanes, *tauro furenti similem aspectum habebat.* Non ergo sit incredibile quod narrant, ejus Eumenidum terribili spectaculo exanimatos esse pueros aliquot, perculsas autem prægnantes feminas ad partum adactas. Ab Æschylo compositas nonaginta fabulas tradunt, quarum ad nos vix septem pervenerunt. Denique casu testudinis eliso capite extinctum referunt.

280. *Cothurno.*) Eminentiori calceo Tragicis proprio.

281. *Vetus Comœdia.*) Hæc a nova differebat in omnibus; tempore, argumento, apparatu, metro: ut ait Cruq. Vetus tempore belli fuit Peloponnesiaci: nova post extinctam populi liber-

Digitized by Google

Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam; secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poetæ,
Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. O ego lævus,
Qui purgo bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora Poemata. Verum
Nil tanti est. Ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi.
Munus & officium nil scribens ipse docebo:
Unde parentur opes, quid alat formetque Poetam,
Quid deceat, quid non; quo virtus, quo ferat error.
  Scribendi recte, sapere est & principium & fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ;
Verbaque provisam rem non invita sequentur.
  Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis,

Quo

INTERPRETATIO.

que negligunt resecare ungues & barbam; secedunt in loca remota, fugiunt balnea. *Etenim consequentur*, ut putant, *præmia & laudem poetarum, si tonsori Licino* tondendum *nunquam præbeant caput tribus Anticyris minime curandum. Quam ego* sum *parum cautus, qui bilem expurgo ineunte vere!* At *nemo conderet meliora carmina: sed* hoc *non tanti puto. Itaque implebo munus cotis, quæ secare non valens reddit ferrum acutum* & secando aptum. *Nihil ego scribens docebo munus & officium* scribendi: *unde facultas petatur; quid erudiat & perficiat poetam; quid conveniat, quid non: quo virtus, quo error deducat.*

Sana mens est principium & origo recte scribendi: materiam tibi suppeditabunt placita Socratis; præparatamque materiam sequetur ultro facundia.

Qui scit quid patriæ, quid amicis

ANNOTATIONES.

296. *Excludit sanos Helicone poetas.*) Cic. 1. de Divin. *Negat sine furore Democritus quemquam poetam magnum esse posse.* Et 2. de Orat. *Sine inflammatione animorum, & sine quodam afflatu quasi furoris: quod & a Platone in scriptis relictum dicunt.*

Helicone.) Is mons Bœotiæ Musis sacer, Parnasso vicinus.

297. *Democritus.*) De eo Philosopho lib. 1. Epist. 12.

Bona pars non ungues ponere, &c.) Quasi vero cultum exteriorem negligendo & insaniæ speciem præ se ferendo, boni poetæ habendi sint.

298. *Non barbam.*) Philosophi quidem alebant barbam, & gravitati tribuebatur. At in cæteris insaniæ species erat.

Secreta petit loca.) Hominum conspectum & consuetudinem fugit.

300. *Tribus Anticyris.*) De Anticyra insulâ lib. 2. Satir. 3. v. 83. Ibidem de Elleboro in ea abundante, quod insaniæ remedium est. Quod autem Horatius tres Anticyras dicit, cum duas Strabo ponat, auxesis est.

301. *Licino.*) Is Augusti tonsor & libertus ab eo factus Senator, quod Pompeium odisset.

302. *Qui purgo bilem.*) Per quam insaniens optima poemata conderem. Ironia est. Alii *purgor* legunt perperam.

304. *Nil tanti est.*) Absit ut insanire velim ad eximia facienda carmina. Imo sapere malim & nulla componere: valeant Democritus & Democritici.

Ergo fungar vice cotis.) Hoc petitum ab Isocrate, vel ab Aristotele, ut volunt alii. *αἱ ἀκόναι αὐταὶ μὲν ταμεῖν οὐ δύνανται, τὸν δὲ σίδηρον ὀξὺν καὶ τμητικὸν ποιοῦσι.*

306. *Nil scribens.*) Nullum carmen Epicum vel Dramaticum.

307. *Opes.*) Adjumenta ad bene scribendum: dives poeseos facultas & virtus.

308. *Error.*) Ignoratio artis & virtutis poeticæ.

310. *Socraticæ chartæ.*) Philosophiæ præsertim moralis scientia: quam Socrates promovit, & ab eo hauserunt Plato, Xenophon, aliique, & scriptis illustrarunt. De Socrate, lib. 3. Od. 21. Item lib. 2. Sat. 4.

Rem poterunt ostendere.) Scribendi ubertatem præbebunt. Cicer. in Bruto. *Habeat omnes Philosophiæ notos & tractatos locos: nihil enim de religione, nihil de pietate, nihil de charitate patriæ, nihil de morte, nihil de bonis rebus aut malis, nihil de virtutibus aut vitiis, nihil de officio, nihil de dolore, & voluptate, nihil de perturbationibus animi, & erroribus (quæ sæpe cadunt in causas ut in poemata sæpissime) nihil inquam sine ea scientia ample & copiose dici & explicari potest.* & alibi: omnis ubertas & quasi silva dicendi e disputationibus philosophorum ducta est.

311. *Verbaque provisam rem, &c.*) Si rem be-

ne

Digitized by Google

Quo sit amore parens, quo frater amandus, & hospes;
Quod sit conscripti, quod judicis officium; quæ
Partes in bellum missi ducis; ille profecto
Reddere personæ scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis, morataque recte
Fabula nullius veneris, sine pondere & arte,
Valdius oblectat populum, meliusque moratur,
Quam versus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui, præter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere: dicat
Filius Albini, si de quincunce remota est

Un-

INTERPRETATIO.

debeat; qua parentes, qua fratres & hospites charitate diligendi sint; quod Senatoris, quod Judicis, quod belli Ducis munus sit; is certe novit tribuere decorum unicuique personæ.

Solers imitator debet intueri exemplar vitæ & morum, atque hinc proprios fingere sermones. Nonnunquam comœdia locis pulcra, beneque mores exprimens, quanquam *nec elegans nec* verbis *ornata nec artificiose* disposita, *populo magis placebit, eumque melius detinebit, quam versus sententiis destituti & sonantes nugæ.*

Musa Græcis largita est ingenium & politi sermonis facultatem, quippe nihil appetentibus nisi laudem. At contra *juvenes Romani longis numeris discunt assem dividere in centum partes. Albini filius respondeat: si de quinque unciis*

ANNOTATIONES.

ne tenes, si præparatam habes rerum copiam, non deerit elocutio; verbaque & dictiones affatim sequentur: & apte atque accommodate dices. Cic. de Orat. 3. *Rerum copia verborum copiam gignit.*

312. *Patriæ quid debeat, &c.*) De variis istis officiis Plato 5. de legibus, &c.

313. *Hospes.*) Contra peregrinos peccata præ illis quæ in cives committuntur, ultori Deo curæ sunt. Nam cum peregrinus amicis cognatisque careat, majorem apud Deos & apud homines meretur misericordiam, &c. Plato mox citatus.

317. *Respicere exemplar, &c.*) In animo suo eximium & perfectissimum exemplae sibi fingat. Non hominem quempiam privatum, sed perfectissimi & numeris omnibus absoluti hominis sibi proponat imaginem, sive ideam, ut Plato vocat: atque secundum illam scribat & dicat.

318. *Imitatorem.*) Poesis est imitatio, ex Platone, Aristotele, &c.

Veras voces.) Rei naturam vere exprimentes, Al. *vivas*, sed apage.

319. *Speciosa locis, &c.*) Locis communibus & sententiis rerum naturam & mores apprime exhibentibus, quamvis nullo verborum ornatu. Al. *jocis*. Prior lectio præferenda.

Morataque recte fabula.) Lege Quintil. lib. 6.

322. *Nugæ canoræ.*) Versus solo verborum sonitu inflati, modulati quamvis & numerosi non sic afficiunt, ut qui verbis inopes quidem, at rebus divites fuerint. Pers. Sat. 5.

Non equidem hoc studeo bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat.

Statius nugas ejusmodi canoras effutiit.

323. *Graiis ingenium.*) Adverte, Lector, quam sæpe Græcos commendet Horatius: & merito: cum scripserint illi sapienter æque & eleganter, ingeniose & accurate. Nempe quod non quæstui sed gloriæ studebant.

326. *Assem discunt in partes centum diducere.*) Arithmeticam sedulo edizcunt augendis opibus utilem: *longis rationibus*: addendo, dividendo, diminuendo, multiplicando, subtrahendo.

327. *Dicat filius Albini.*) Prosopopœia. Albinus insignis fœnerator filium ad lucri studium artemque instituens.

Quincunce, triens, semis.) As duodecim habet partes, sive uncias: *uncia* ab uno dicta, quod una sit e duodecim partibus assis. *Sextans* duæ sunt unciæ, sic dicitur quasi sexta pars assis. *Quadrans*, tres unciæ; quod sit quarta pars. *Triens*, quatuor unciæ, tertia pars. *Quincunx*, quinque unciæ. *Semis*, sex unciæ, sive dimidium assis. *Septunx*, septem unciæ. *Bes* olim *Des*, quasi dempto triente, idest, demptis quatuor unciis de asse, octo continet uncias. *Dodrans*, novem unciæ, quod demptum sit quadrans. *Dextans*, quod demptum sit sextans. *Deunx*, quod una desit uncia ad assem.

Digitized by Google

Uncia, quid superat? poteras dixisse, triens: eu,
Rem poteris servare tuam: redit uncia: quid fit?
Semis. At hæc animos ærugo & cura peculi
Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, & lævi servanda cupresso?
  Aut prodesse volunt aut delectare Poetæ:
Aut simul & jucunda & idonea dicere vitæ.
Quicquid præcipies, esto brevis; ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Omne supervacuum pleno de pectore manat.
  Ficta voluptatis causâ sint proxima veris:
Nec quodcunque volet, poscat sibi fabula credi:
Neu pransæ lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
Centuriæ seniorum agitant expertia frugis:
Celsi prætereunt austera Poemata Rhamnes.
Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,

Le-

INTERPRETATIO.

dematur una, quid restat? poteras dicere, triens. Bene: valebis tua bona conservare. Quod *si uncia addatur, quid erit? Semis. Atqui cum ista lues & studium lucri animos occuparit,* an *putamus carmina condi posse cedro illinenda, & fabrefacta cupresso custodienda?*

Poetæ vel cupiunt prodesse, vel delectare; vel jucunda pariter atque utilia dicere ad vitam bene instituendam. *Si quod præceptum das,* illud *breve sit, ut animus paucis* verbis *comprehensa suscipiat facile, & sedulo retineat. Omne redundans effluit ex animo pleno.*

Ficta ad oblectamentum sint vero simillima: nec quidlibet credi petat fabula: neve devoratum infantem e lamiæ ventre eximat vivum. Porro *quod nihil fructuosum continet, respuitur a cœtu seniorum: elati* vero *Rhamnenses explodunt carmina severiora.* At ille *omnium suffragationem aufert qui jucundum atque utile conjunxerit,*

ANNOTATIONES.

328. *Poteras dixisse.*) Instigatio est, qua interrogans urget Albini filium ut respondeat, *triens*.

Eu.) Approbatio est bonæ responsionis pueri. Al. *heus*, vel *hem*, &c. sed minus bene.

330. *Ærugo.*) Æris vitium est. Metaphor. pro avaritia & opum cupiditate; qua bona indoles corrumpitur, ut metalla rubigine.

322. *Linenda cedro.*) Digna immortalitate, quæ significatur per cedrum minime putrescentem. Hinc olim eximia scripta cedrino oleo linebantur, ne blattis vel ipsâ vetustate corrosa absumptaque interirent. Plin. l. 16. c. 39. *Cedri oleo peruncta materies nec tineam nec cariem sentit.*

Levi cupresso.) Cypressinâ arcâ, capsâ, scrinio: *cypressus cariem & vetustatem non sentit.* Item, *adversus cariem tineasque firmissima.* Plin. lib. 16. c. 40. & 42.

333. *Aut prodesse volunt, &c.*) Duæ sunt hæ poeseos virtutes, docendi atque delectandi: de quibus præcepta dat Horatius ista duo. Ut doceas utiliter, esto brevis. Ut delectes, finge verisimilia.

338. *Ficta voluptatis causa, &c.*) Reprehenditur Virgilius, quod ait, mutatas naves in nymphas Æn. 10. v. 83. item Æn. 6. per ramum aureum ad inferos Æneam descendisse: item Didoni comam ab Iride abscissam. Æn. 4. &c.

340. *Neu pransæ lamiæ, &c.*) Nec fingat poeta puerum a lamia devoratum, & mox ejus ventre extractum viventem. Hoc fortasse figmentum erat alicujus poetastri illius temporis, ridiculum sane & a natura abhorrens.

Lamiæ.) Lamia Philostrato ponitur inter larvas & lemures; Sexto Pompeio est venefica; Suidæ formosa mulier Libyca Jovi adamata. Alii aliter. Olim vulgo lamiæ putabantur mulieres speciosæ, quæ blanditiis allectos juvenes devorabant. Isidorus a laniando dici existimat, quod infantes corriperent ac laniarent. De Lamia Libyæ regina pulcra sed crudeli Diod. Sic. lib. 20. Nihil ad rem Lamus rex Læstrygonum humana carne solitus vesci.

341. *Centuriæ seniorum.*) Senes amant seria & gravia carmina moribus instituendis utilia. *Centuriæ*: Singulæ tribus olim in centurias divisæ.

342. *Rhamnes.*) Equites & juvenes jucunda petunt: a Romulo dicti Rhamnes seu Rhamnenses, ut Tatienses a Tatio, Luceres a Lucumone, vel a Lucero. Varro 4. de L. L. Plutarchus in Romulo, &c.

343. *Omne tulit punctum.*) Suffragia punctis aliquando notabantur. Cic. pro Muræna, num. 72. *Recordor quantum hæ quæstiones in Senatu habitæ punctorum nobis detraxerint.*

Digitized by Google

Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Sosiis, hic & mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus.
Nam neque chorda sonum reddit quem vult manus & mens;
Poscentique gravem persæpe remittit acutum:
Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus.
Verùm ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura: quid ergo?
Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
Quamvis est monitus, veniâ caret; & citharœdus
Ridetur, chordâ qui semper oberrat eâdem:
Sic mihi qui multum cessat, fit Chœrilus ille,
Quem bis terque bonum cum risu miror; & idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verùm opere in longo fas est obrepere somnum.
Ut pictura poesis erit; quæ, si propius stes,

Te

INTERPRETATIO.

lectorem oblectando simul & docendo: talis codex Sosiis quæstum parat, trans mare portatur, atque auctori famam conciliat & immortalitatem.

Sunt tamen errata, quibus veniam dari velim. Etenim chorda non semper edit sonum quem vult mens & manus; & petenti gravem aliquando acutum reddit: nec arcus collineabit quocumque tendet. At cum pars major carminis speciosa fuerit, ego non offendar paucis erroribus, quos vel reliquerit indiligentia, vel hominis ingenium tenue vix cavere potuerit. Quid igitur statuendum? *Quemadmodum librorum descriptori, si idem semper erratum admittat etiam admonitus, minime ignoscitur: & citharista deridetur qui semper ad eandem chordam offendit. Ita qui sæpius* in carmine *allucinatur, videtur* similis *isti Chœrilo, quem bis aut ter elegantem admiror & derideo: ipsemet autem doleo quotiescunque labitur excellens Homerus. Sed in longo opere cespitare licet. Poesis est similis picturæ.*

ANNOTATIONES.

345. *Sosiis.*) Hi fratres erant, celebres Romæ librarii & bibliopolæ: de his jam lib. 1. Epistol. ult.

Mare transit.) Expetitur ab exteris nationibus.

348. *Nam neque chorda, &c.*) Citharœdus interdum aberrat, pariter & sagittarius non semper scopum ferit, aut collineat.

352. *Non ego paucis offendar maculis,*) Vide Longin. cap. 30.

357. *Qui multum cessat.*) Sæpius iners & negligens, & hinc crebrius peccans. lib. 2. Epist. 2. v. 14. *semel bis cessavit.*

Chœrilus.) De eo lib. 2. Epist. 1. v. 233.

358. *Bis terque bonum miror.*) Demiror quod non semper male, quodque vel bis aut ter bene scribat.

359. *Indignor, quandoque bonus dormitat.*) Nam bonum poetam bene semper & concinne dicere velim. At *peccare humanum est.* Plin. *nemo est qui omnibus horis sapiat.* Cic. Videtur hic Horatius alludere ad id quod Aristoteles notat, Homerum contra decorum & rationem scribere, Ulyssem prudentissimum ubique & vigilantissimum, somno oppressum e navi sublatum a Phæacibus & in littore Ithacensi expositum. Tunc certe Homerus ipse plus quam Ulysses dormitasse videatur. Alia multa in Homero sunt reprehensa, pariter & in Virgilio pleraque. Vide Macrob. &c.

360. *Verum opere in longo, &c.*) Quintil. lib. 10. c. 1. *non semper intendunt animum, oneri cedunt, fatigantur nonnunquam: & Ciceroni dormitare Demosthenes, & Homerus Horatio visus: magni enim sunt, homines tamen.*

361. *Ut pictura poesis erit.*) Pictura est muta poesis: poesis loquens pictura. Plato 10. de Rep. Arist. Poet. Plut. ex Simonide, &c. Cicer. Tusc. 5. num. 114 *Tradunt Homerum cæcum fuisse: at ejus picturam non poesim videmus. Quæ regio? quæ ora? qui locus Græciæ? quæ species formæ? quæ pugna? quæ acies? quod remigium? qui motus hominum, qui ferarum, non ita expictus est, ut quæ ipse non viderit, nos ut videremus effecerit?*

Digitized by Google

Te capiet magis; & quædam, si longius abstes.
Hæc amat obscurum; volet hæc sub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit semel; hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis & voce paternâ
Fingeris ad rectum, & per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium & tolerabile rebus
Recte concedi. Consultus juris, & actor
Causarum mediocris abest virtute diserti
Messalæ, nec scit quantum Cascellius Aulus:
Sed tamen in pretio est. Mediocribus esse poetis
Non homines, non dii, non concessere columnæ.
Ut gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassum unguentum, & Sardo cum melle papaver
Offendunt; poterat duci quia cœna sine istis:

Sic

INTERPRETATIO.

quædam tibi magis placebit, si adsis proximus; quædam vero si remotior fueris. Altera loco paulum tenebroso, altera ad lucem plenam *vult spectari*, scilicet *quæ non timet judicis examen severum: altera semel* dumtaxat, *altera decies spectata approbabitur.*

O major natu juvenum Pisonum, *tametsi patris documentis formaris ad* id quod *perfectum* est, *& ex te sapis, hoc monitum ausculta & retine.* In *rebus quibusdam mediocritas toleratur, & rite admittitur. Juris peritus & causidicus mediocris* longe *distat ab eloquentia Messalæ; nec* tantum *pollet quantum Aulus* Cascellius: *attamen laudatur.* Verum *poetam mediocrem non ferunt Dii, non homines, non tabernæ. Sicut lautas inter epulas incondita musica, & vile unguentum, & papaver cum melle Sardo* mixtum *respuuntur, quoniam transigi cœna potest absque illis:*

ANNOTATIONES.

Quæ si propius stes, &c.) Ita quædam poesis haud accurata raptim si legatur, forte placebit, duobus locis aut tribus sat nitidis. At si diligentius consideretur, apparebunt maculæ & vitia permulta, quibus offensus lector aversabitur. Contra poesis elegans passim & ad amussim facta, ingenioque & arte diu elaborata, quo sæpius inspicietur, eo plus admirationem movebit; quia novæ semper veneres & lepores elucescent.

365. *Hæc decies repetita placebit.*) Plato in Philebo, quæ pulcra sunt, bis & ter repetenda, dixit.

371. *Messala.*) Messala Corvinus orator disertissimus; de quo l. 3. Od. 21. & l. 1. Sat. 10.

Cascellius.) Aulus Cascellius Vindex juris civilis scientiâ præcipuus: hunc commendat Valer. Max. &c.

373. *Non homines.*) Certe mavult eruditus quisque nullos quàm mediocres versus audire & legere.

Non Dii.) Apollo, Bacchus, Musæ, vel Dii, in quorum festis canuntur carmina & aguntur ludi. Et quidem nihil nisi præstantissimum Diis offerri aut placere fas est.

Non columnæ.) Quia non invenient emptores: sed in pulvere & oblivione jacebunt. *Columnæ*, seu pilæ, ad quas libri venales prostabant; librariorum tabernæ publicis porticibus contiguæ & affixæ. De his jam lib. 1. Sat. 4. v. 71. ubi.

Nulla taberna meos habeat neque pila libellos.

374. *Gratas inter mensas.*) Inter unam & alteram mensam: in secunda mensâ.

Unguentum.) Quo utebantur veteres ad delicias. lib. 1. Od. 36. & 38.

375. *Sardo cum melle papaver.*) Bellaria e melle deterrimo, quale est Sardoum; factum scilicet ex amaris herbis crescentibus in Sardinia insulâ Italiæ vicinâ. Sardum mel ut & Corsicum valde amarum est & nullius pretii. Plin. lib. 19. cap. 8. *Papaveris sativi tria sunt genera. Candidum, cujus semen tostum in secunda mensâ cum melle apud antiquos dabatur.* Petronius satirice vanos declamatores ait, *mellitos fundere verborum globulos, & omnia dicta factaque quasi papavere & sesamo sparsa.*

Sic animis natum inventumque poema juvandis,
Si paulum a summo discessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis:
Indoctusque pilæ, discive, trochive, quiescit;
Ne spissæ risum tollant impune coronæ.
Qui nescit, versus tamen audet fingere. Quidni?
Liber & ingenuus, præsertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invitâ dices faciesve Minervâ.
Id tibi judicium est, ea mens. Si quid tamen olim
Scripseris, in Metii descendat judicis aures,
Et patris, & nostras; nonumque prematur in annum.

Mem-

INTERPRETATIO.

sic carmen ad animos recreandos factum, si tantulum abest a supremo, tendit ad infimum.

Qui ludorum est imperitus, fugit exercitationes campi Martii: *haud solers pilæ vel disci, vel trochi*, hæc *minime tractat, ne frequentes circumstantes cachinnos effuse solvant: at carminum rudis* ea *nihilominus audet moliri. Cur non? liber* est *atque ingenuus, imo in censu* repertus possidere *opes ad equestrem* dignitatem *sufficientes; atque omnis expers criminis.*

Tu vero *nihil scribes aut ages Minervâ repugnante. Hoc tibi est ingenium & judicium. At si quidpiam aliquando scribas, committe* illud *auribus & examini Tarpæ, patrisque* tui, *& nostro.* Quin *& reconde ad annos*

ANNOTATIONES.

379. *Ludere qui nescit.*) Similitudine conglobatâ ostendit artem poeseos longa exercitatione ediscendam & excolendam, nec temere tentandam esse.

Ludere.) Luctari, jaculari, currere, equitare, natare, salire: ad quæ se exercebat Romana juventus in campo Martio: vide lib. 1. Od. 8.

380. *Pilæ.*) Lib. 1. Sat. 5. v. 48. & lib. 2. Sat. 2. v. 11.

Disci.) De eo lib. 1. Od. 8. & lib. 2. Sat. 2.

Trochi.) Duplex erat is ludus, ut jam dixi lib. 3. Od. 24. v. 57. Priorem describit Virgilius Æn. 7. v. 378.

Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo,
Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
Intenti ludo exercent. Ille actus habenâ
Curvatis fertur spatiis: stupet inscia turba,
Impubesque manus mirata volubile buxum.
Dant animos plagæ.

Alter non ita puerilis exercitationem poscebat, a priori longe diversus. Rotula quædam erat seu circulus ex ære vel ferro, cujus axiculis appensi erant annuli inter currendum tinnientes: in locis publicis peragebatur; annulorum vero sonitu monebantur prætereuntes ut declinarent ab incursu trochi. Sive, ut scribit Turnebus, rota erat habens ansam, quo facilius mitteretur, axiculisque compacta transvectis jaciebatur: quorum claviculæ & commissuræ aduncæ, dum versabatur missa rota vel circulus orbisve missus, tinniebant & crepabant. Artis quidem erat mittere scienter. Propert. lib. 3. Eleg. 14.

Increpat & versi clavis adunca trochi.

Martial. trochi meminit, lib. 11. Epigr. 22. lib. 14. Epig. 168. & 169.

Garrulus in laxo cur annulus orbe vagatur,
Cedat ut argutis obvia turba trochis.

382. *Quidni?*) Prolepsis. Quasi vero illa essent ad poesim adjumenta, probitas, nobilitas, opes.

383. *Liber.*) Licet ergo facere quodcunque liber.

Census equestrem.) De illo in Epod. 4. Item lib. 1. Epist. 1.

385. *Tu nihil invitâ, &c.*) Pisonum juvenum majorem alloquitor. Tu quidem cùm bonâ indole, sanâ mente, acri judicio polleas, nihil aggredieris perperam: intelligesque quid possis, ut omnia rite præstes.

Minervâ invitâ.) Reluctante & infestâ hac Dea artium omnium præside; sine cujus ope nihil feliciter quisquam moliri valet. Unde proverb. in eos qui illud tentant ad quod a natura minime comparati sunt; quodque propterea nunquam recte exequuntur.

387. *Metii.*) Sp. Metius Tarpa criticus optimus; de quo jam ante lib. 1. Sat. 10.

388. *Patris.*) Hic enim erat valde sagax, ingeniosus, eruditusque in primis.

Et nostras.) Amice agit ac fideliter.

Nonumque prematur in annum.) Diu servetur scriptum antequam in lucem edatur; ut limatum otiose & expolitum non reformidet acre doctorum judicium, quando vulgabitur. Vide Quint. lib. 10. c. 4. *Emendatio pars studiorum longe utilissima. Nec sine causa creditum est, stylum non minus agere cum delet: hujus autem operis est, adjicere, detrahere, mutare ... Scripta reponantur ad aliquod tempus, ut ad ea post intervallum, velut nova atque aliena redeamus; ne nobis scripta nostra quasi recentes fœtus blandiantur, &c. Cinnæ Smyrnam novem annis accipimus scriptam: & panegyricum Isocratis annis decem elaboratum.* Vide Catul. Epig. 96. in Smyrnam Cinnæ.

Membranis intus positis, delere licebit
Quod non edideris. Nescit vox missa reverti.
Silvestres homines sacer interpresque Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa movere sono testudinis, & prece blandâ
Ducere quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis;
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno.
Sic honor & nomen divinis vatibus, atque
Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
Tyrtæusque mares animos in Martia bella

Ver-

INTERPRETATIO.

novem. Dum chartæ scrinio manebunt inclusæ, poteris emendare quod non vulgaveris; at verbum editum nequaquam redire valet.

Orpheus divinus & numinum internuncius homines feros avertit a cædibus & turpi vitæ ratione, propterea dictus mitigare tigres & leones ferocissimos. Amphion quoque Thebanæ arcis conditor dicitur lyræ sono suavique cantu lapides movisse, & quocunque libuit impulisse. Ea fuit olim sapientia, distinguere publica a privatis, & sacra a prophanis; incerta connubia vetare, maritis modum præscribere, urbes extruere, leges tabulis inscribere. Sic fama & dignitas sacris poetis ac versibus contigit.

Post illos inclaruit Homerus, ac Tyrtæus viriles animos ad certamina carmi-

ANNOTATIONES.

391. *Silvestres homines, &c.*) Poeseos excellentiam ostendit & commendat.

Silvestres.) More belluarum in silvis & speluncis degentes.

Sacer.) Vates divinos Plato nuncupat. Cicero pro Archia: *Ennius ille noster sanctos vocat poetas, quod quasi Deorum munere commendati nobis esse videantur.* Ovid.

At sacri vates, & divûm cura vocamur.
Sunt etiam qui nos numen habere putant.

Interpres Deorum.) Poetæ nihil sunt aliud nisi Deorum interpretes, a quocunque numine corripiantur: inquit Plato in Ione.

392. *Cædibus & victu fœdo deterruit.*) Ad humaniorem vitæ rationem & cultum adduxit. Lucret. lib. 5.

Volgivago vitam tractabant more ferarum.

Vide supra lib. 1. Sat. 3. v. 100. & seq.

Orpheus.) Apollinis hic & Calliopes filius Moysis tempore floruit. Nullum habemus Orphei genuinum carmen. Hymni & alia quædam sub ejus nomine circumferuntur perperam; sunt enim Onomacriti poetæ.

394. *Amphion.*) Jovis ille atque Antiopæ filius Thebas a Cadmo conditas muris & arce instruxit: *Non quod lyrâ saxa duxerit, sed quod suaviter affatus homines rupium accolas, & incultis moribus rudes ad obsequii civilis pellexerit disciplinam:* inquit Solinus c. 13. vide l. 3. Od. 11.

396. *Fuit hæc sapientia quondam.*) Poetæ quondam Sapientes erant, & versibus documenta dabant.

397. *Publica privatis secernere.*) Nam communia & publica tunc erant omnia, & robustior quisque per vim quidlibet rapiebat.

Sacra profanis.) Nec religio quemquam retinebat.

398. *Dare jura maritis.*) Non modo legitima statuendo conjugia, sed & adulteria prohibendo.

399. *Oppida moliri.*) Societatis & opis mutuæ causa.

Leges incidere ligno.) Primæ leges versibus quidem in ligneis tabulis scriptæ; postea ære incisæ, & locis publicis affixæ sunt.

400. *Sic honor, &c.*) Per eam sapientiæ rationem.

401. *Post hos.*) Post primam illam poeseos ætatem venit altera, qua Homerus aliique recte facta ducum & summorum virorum celebrarunt.

402. *Tyrtæus.*) Hic post Homerum non ita longe, septingentis prope ante Christum annis vivebat, Athenis oriundus, ludimagister ignobilis, luscus, claudus, mutilus: attamen ex Apollinis oraculo præfectus belli dux Lacedæmoniis adversus Messenios, victoriam illis insignem peperit; cum militum animos præcedentibus cladibus fractos carmine de vera virtute & gloriâ stimulasset, atque ad moriendum pro patria fortiter incendisset. Carminis istius pretiosæ aliquot reliquiæ ad nos usque pervenerunt. Hunc poetam laudant Plato 1. de Rep. Pausanias in Messenicis, Strabo lib. 6. Athenæus lib. 14. Stobæus multos ejus de bellica audacia versus proferens: Justinus historiam fuse narrans lib. 3. Plutarchus, Suidas, &c.

Digitized by Google

Versibus exacuit: dictæ per carmina sortes;
Et vitæ monstrata via est: & gratia regum
Pieriis tentata modis: ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyræ solers, & cantor Apollo.
Naturâ fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est: ego nec studium sine divite venâ,
Nec rude quid prosit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, sudavit & alsit,
Abstinuit venere & vino. Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magistrum.

Nunc

INTERPRETATIO.

nibus accendit: fata versibus pronuntiata: & vivendi instituta tradita sunt: nec non gratia Principum captata. Inventi etiam ludi atque laboris diuturni solatium: ne fortasse verecundiam tibi faciant Musæ lyricorum peritæ & Phœbus canens.

Disceptatur jamdudum, an *bonum poema sit a natura, an ab arte. Ego* quidem *non video quid valeat ars absque felici naturâ, vel natura sine eruditione. Ita res una petit auxilium alterius, & mutuò juvat.*

Qui cupit metam exoptatam cursu attingere, a juventute multa pertulit egitque, æstum & frigus toleravit, voluptates abdicavit. Qui tibiâ canit in Pythiis, ante eruditus est & magistro sub-

ANNOTATIONES.

403. *Dicta per carmina sortes.*) Apollo versibus quidem heroicis ut plurimum responsa dabat. Plin. lib. 7. c. 56. *versum heroicum Pythiæ oraculo debemus.* Virg. Æn. 4. *sortes* hoc sensu non semel usurpat. Tull. de divin. 2. *Cum sors illa edita est opulentissimo regi Asiæ,* Crœsus Halym penetrans magnam pervertet opum vim, *hostium vim esse perversurum putavit, pervertit autem suam.* Vide Plutarch. in Theseo.

404. *Vitæ monstrata via est.*) Quidam intelligunt præcepta morum: eo quod libentius audiuntur & facilius retinentur quæ strictâ quam quæ solutâ oratione scripta sunt. Talia sunt apud Hesiodum, Theognidem, Phocylidem, Epimenidem, &c. Alii interpretantur carmina de rebus Physicis, ut *vitæ* sit pro, naturæ, cujus arcana explicantur. Talia scripsere Empedocles, Lucretius, &c.

Gratia regum tentata.) Poetæ regibus gratiosi extiterunt: sic Aristophanes Ptolemæo, Æschylus & Anacreon Polycrati, Euripides Archelao; Simonides Hieroni, Aratus Antigono, Alexandro etiam Chœrilus, Ennius Scipioni, Archias Lucullo, Virgilius & Horatius Augusto ac Mæcenati, Claudianus Honorio, Ausonius Gratiano, &c. Ovid.

Cura ducum fuerant olim regumque poetæ.

405 *Ludusque repertus.*) Fabulæ relaxandis & oblectandis animis aptæ, comœdiæ, &c. certe post *longos labores* versibus, cantu, dramate, mirum in modum animus recreatur.

406. *Ne forte pudori, &c.*) Hæc autem recensere volui, Piso, ne te pudeat forte poetam videri.

407. *Cantor Apollo.*) Carminum auctor, præses, deus.

408. *Natura fieret, &c.*) Vetus controversia est: utrum poeta nascatur, an fiat.

409. *Ego nec studium sine divite venâ.*) Cic. pro Archia. *Sic a summis hominibus eruditissque accepimus, cæterarum rerum studia, & doctrinâ & præceptis & arte constare; poetam naturâ ipsâ valere, & mentis viribus excitari, & quasi divino quodam spiritu afflari.*

410. *Rude ingenium.*) Arte non expolitum. Bene Plutarchus & alii dixerunt, *naturam sine disciplina cæcam esse.*

411. *Alterius sic altera poscit opem res.*) Cic. mox cit. *Sæpius ad laudem & virtutem natura sine doctrinâ, quam doctrina sine natura valuit. At cum ad naturam eximiam & illustrem accesserit ratio quædam & conformatio doctrinæ, tum illud nescio quid præclarum ac singulare existit.* Vide & Quintil.

412. *Qui studet optatam.*) Ostendit Poeticam artem perinde ac cæteras artes sub magistro discendam esse priusquam exerceatur: neminemque esse poetam excellentem, nisi longa eruditione limatum & expolitum.

Metam.) Locus, unde incipiebat cursus, dicebatur *carcer*; ubi desinebat, *meta*.

414. *Abstinuit venere & vino.*) Abstinentia, & temperantia mire juvat: contra voluptates corpus animumque corrumpunt, enervant, frangunt, perdunt. D. Paul. ad Cor. *Omnes in stadio currunt, sed unus accipit bravium... qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet... ut coronam accipiat.*

Qui Pythia cantat tibicen.) Eximius quisque tibicen vocatus ad canendum in Pythiis ludis Apollini sacris ob interfectum Pythonem serpentem. In iis fiebat certamen citharœdorum.

Nunc satis est dixisse; Ego mira poemata pango:
Occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui est,
Et quod non didici, sane nescire fateri.
Ut præco ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores jubet ad lucrum ire poeta,
Dives agris, dives positis in fœnore nummis.
Si vero est unctum qui recte ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum; mirabor, si sciet inter-
Noscere mendacem verumque beatus amicum.
Tu seu donaris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. Clamabit enim, Pulcre, bene, recte:
Pallescet super his: etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem: saliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborent,
An sit amicitiâ dignus: si carmina condes,

Nun-

INTERPRETATIO.

ditus fuit. At *modo sufficit dicere: Ego perfectissima facio carmina: ultimum invadat scabies: pudet me post alios esse, & ingenue fateri me ignorare quæ non didici.*

Sicut præco plebem congregat ad emendas merces, ita adulatores ad quæstum vocat poeta prædiis locuples & pecuniâ ad fœnus datâ. Qui si lautum valet præbere convivium, *& se vadem præstare pro egeno,* eum*que litibus obrutum expedire; mirum erit si opulentus distinguere queat amicum fidelem a fallaci.*

Tu sive largitus sis, seu largiri quidpiam velis alicui, ne hunc *gaudio exultantem admoveas ad* audiendum *carmen a te compositum.* Is *enim* tunc *exclamabit: Optime, concinne, egregie: ad illud expallescet: atque ante amicos lacrymarum stillas* aliquot *oculis effundet: tripudiabit, saltabit. Non secus ac conducti ad flendum in exequiis, dicunt aguntque fere plura quam qui ex animo lugent: ita plus adulator afficitur, quam sincerus approbator.*

Ajunt reges scyphis plurimis tentare & vino explorare eum, *quem probare student, utrum dignus sit familiaritate* suâ. *Tu si*

ANNOTATIONES.

417. *Occupet extremum scabies.*) Metaph. a pueris ludentibus, qui ut se mutuo ad cursum stimulent, postremo scabiem imprecantur.

418. *Nescire fateri.*) Sic multiplicatur importuna & funesta soboles malorum poetarum.

419. *Ut præco ad merces, &c.*) Docet Horatius adhibendos esse scriptorum arbitros & censores, eosque fideles & sinceros.

420. *Assentatores jubet ad lucrum ire.*) Præmiis allicit ad laudanda sua carmina. Vide Pers. Sat. 1. Martial.

Non tu Pomponi, cæna diserta tua est.

426. *Tu seu donaris, &c.*) Cave quibus & quando legas tua scripta, ut verum nanciscaris de iis judicium.

427. *Plenum lætitiæ.*) Seu præmia sperantem, seu paulo ante consecutum.

429. *Pallescet.*) Quasi obstupefactus mirandis scriptis.

430. *Stillabit ex oculis, &c.*) Præ simulata lætitia & admiratione.

431. *Qui conducti plorant.*) Præficæ olim mulieres, dictæ quasi ancillis ejulantibus & lamentantibus præfectæ, in funeribus adhibebantur, luctum ciebant, vellebant crines, tundebant pectus, &c. Nonius ex Lucil. *Mercede quæ conductæ flent alieno in funere Præficæ multo & capillos scindunt & clamant magis.*

433. *Derisor.*) Fictus laudator.

434. *Reges dicuntur, &c.*) Inebriant hominem, ut explorent num sit loquax, & an temulentus commissa secreta effutiat ac revelet.

Culullis.) Poculi genus est. Vide annot. lib. 1. Od. 31. v. 11.

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
Quintilio si quid recitares, Corrige, sodes,
Hoc ajebat & hoc: melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra; delere jubebat,
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum, quàm vertere, malles;
Nullum ultra verbum, aut operam insumebat inanem,
Quin sine rivali teque & tua solus amares.
Vir bonus & prudens versus reprehendet inertes,
Culpabit duros, incomtis allinet atrum
Transverso calamo signum; ambitiosa recidet
Ornamenta; parum claris lucem dare coget;
Arguet ambigue dictum; mutanda notabit:

Fiet

INTERPRETATIO.

facias versus, cave *ne te decipiat animus versutus* adulatoris.

Si quidpiam recitavisses Quintilio Varo, *dicebat; Age, hoc & illud emenda. Si postquam bis aut ter* rem *tentasses, responderes, nequaquam te posse melius: jubebat expungere, & versus inconditos recudere.* Quod *si errata defendere malles quam corrigere; nullum amplius verbum, aut curam adhibebat frustra, ne te & tua sine æmulo solus approbares.*

Vir probus & sagax versus languidos redarguit, asperos damnabit, inconditis nigram notam apponet transverso calamo; luxuriantes ornatus amputabit; jubebit obscura illuminare; ambigue dicta reprehendet; mutanda designabit;

ANNOTATIONES.

437. *Sub vulpe latentes.*) Alludit ad fabulam vulpis & corvi.

438. *Quintilio.*) Cremonensis ille poeta, solertissimus & acerrimus erat scriptorum judex. Vide lib. 1. Od. 18. & 24.

441. *Male tornatos incudi reddere versus.*) Metalla igne & incude mollita fingi torno constat: & testatur Strabo de Cibyræ ferro. Ergo perperam criminantur quod Horatius duas easque contrarias metaphoras *incudis* & *torni* hic veluti conferciat.

444. *Teque & tua solus amares.*) Ea est poetastri stultitia. Cic. Tuscul. 5. *Adhuc neminem cognovi poetam, qui sibi non optimus videretur.*

445. *Vir bonus.*) Ab adulatione alienus, cæterum ingenio & judicio sagax.

Versus reprehendet inertes.) Arte & virtute carentes. Vide lib. 2. Epist. 2. v. 110. & seq.

446. *Dures.*) Inconcinnos, non elaboratos, male sonantes, *crudes* Persio: supra cit. Epist.

nimis aspera sano
Lavabit cultu.

Allinet atrum signum,) Græci ὀβελίζειν dicunt. Expungendi seu delendi, vel mutandi signum & nota erat, virgula quædam recta ὀβελὸς dicta, quod tanquam veru corrigenda transfigeret; versibus & locis reprehensione dignis apponebatur a critico.

447. *Ambitiosa recidet ornamenta.*) Quintil. lib. 10. c. 4. *Emendatio pars studiorum longe utilissima: nec sine causa creditum est, stylum non minus agere cum delet: hujus operis est, Adjicere, Detrahere, Mutare: simplicius judicium, quæ replenda vel dejicienda sunt: duplicis autem opera est, premere tumentia, humilia extollere, luxuriantia astringere, inordinata digerere, soluta componere, exultantia coercere. Nam & damnanda quæ placuerant, & invenienda quæ fugerant:* &c. Hujus præcepti sui Horatius ipse videtur immemor fuisse, stylum juveniliter exultantem non castigans, nec ambitiosa & luxuriantia recidens, quando in Epod. 16. v. 28. plura coacervat, ubi unum & simplex erat afferendum. Certe mens dolore pressa haud in multas aut acutas sententias effunditur & spatiatur: nec tot minuta variaque concipit, nedum eleganter & copiose eloquatur. In quo passim allucinatus est Seneca Tragicus, Lucanus etiam, &c. Vide Cic. in Bruto, ubi Gorgiam redarguit.

448. *Parum claris lucem dare coget.*) Et memet huic documento fateor obnoxium. Auctor Reip. Literariæ 1684. meas ad Juvenalem annotatiunculas recensens, *vir certe bonus & prudens* animadvertit paululum dormitasse me, nec satis exposuisse mentem Satirici, v. 49. Sat. 1. Leviori nimirum stylo locum eximium perstrinxeram. Bene Scaliger lib. 6. c. 7. *In Juvenale*, inquit, *sunt quædam tam acute dicta, ut vix uni aut alteri par sit Horatius.* Ne crede omnino, Lector, Hypercritico. In hoc tamen ausculta, quod ita laudat istum locum:

Exul ab octava Marius bibit, & fruitur Diis
Iratis.

Quid enim argutius dici queat (pergit ille) quàm nos fructum capere ex ira Deorum; ut quod obest, juvet? Vide quæ jam de his annotavi lib. 1. Od. 35. v. 35. ad vocem, *impune.*

Digitized by Google

Fiet Aristarchus, nec dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducent
In mala derisum semel exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies, aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poetam,
Qui sapiunt: agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic dum sublimes versus ructatur, & errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve; licet, Succurrite, longum
Clamet, io cives; non sit qui tollere curet.
Si quis curet opem ferre, & demittere funem;
Qui scis, an prudens huc se dejecerit, atque
Servari nolit? dicam, Siculique poetæ
Narrabo interitum. Deus immortalis haberi

Dum

INTERPRETATIO.

se velut *Aristarchum præbebit, nec dicet: Quare ego amicum molestiâ afficiam pro re levi?* Atqui *res ista levis in vera mala impellet* hominem *delusum semel & maligne approbatum.*

Qui sanâ mente sunt, ut quem exitiosa scabies vexat, vel furor a diis immissus, & Diana infesta; sic poetam insanum contingere formidant, atque aversantur: pueri vero *& imprudentes consectantur. Is dum versus excelsos meditatur, & aberrat, si quasi auceps ad merulas* captandas *attentus, in puteum aut foveam ruat, nemo reperietur qui extrahere studeat, quamvis diu vociferetur: Heus cives, auxilium date.* Quod *si aliquis velit subvenire, & funem prætendere, dicam: unde nosti nunquid illuc sponte se præcipitaverit, & recuset servari?* mox*que commemorabo mortem Siculi poetæ. Empedocles gestiens existimari Deus immortalis, frigidè se dejecit in*

ANNOTATIONES.

450. *Fiet Aristarchus.*) Sagaciter, acriter, fideliter sui amici errata notabit, & obelo transfodiet; ut solebat Aristarchus. Hic Grammaticus ætatis suæ princeps, idemque severus operum censor, qui Poetas Græcos accuratissime castigavit, atque in Homero versus adulterinos plerosque a legitimis discrevit. Proh dolor! proh fati & temporis injuria! Tanti viri tot voluminum nihil superstes habemus. Tempore Callimachi floruit: a Cicerone multis locis laudatur. Lib. 3. Ep. 11. *Aristarchus Homeri versus esse negabat quos non probabat.* Ad Attic. lib. 11. Epist. 1. *orationes aurium tu Aristarchus es*, &c. Ejus etiam meminit Plutarchus in vita Homeri.

Nec dicet, cur, &c.) Hæc enim adulatoris est improba oratio & consuetudo.

452. *In mala seria.*) Quod pejus malum, quàm se & sua solum amare, cæteris irridentibus juste quidem, atque in perpetuo errore versari?

453 *Ut mala quem scabies, &c.*) Mali poetæ Horatius exhibet infortunatam conditionem, ut ab ea deterreat.

Morbus regius.) Eo croceus fit hominis vultus, suffuso felle. Arquatus, ictericius, apud Lucret. lib. 4. Cornel. Cels. lib. 3. c. 4. Plin. &c. *Regius* dicitur quod eo affecti sanentur, si regiis deliciis impense oblectentur.

454. *Fanaticus error.*) Furiis vexati *μανικοί*, fanatici appellantur; vel quod in fanis stipem corradant, vel quod in sacris locis furant & vexentur maxime, obversantibus animo inanibus phantasmatibus. Talis fuit Orestes ob interfectam matrem Clytemnestram furiis agitatus.

Iracunda Diana.) Hæc lymphaticos efficere credita. Sic Ajax furiosus extitit apud Sophoclem. Pan etiam infestus habebatur. Unde panici terrores dicti.

457. *Hic dum sublimes, &c.*) Vesanus ille poetaster.

Sublimes.) Opinione quidem propriâ, & vana æstimatione. Alii leg. *sublimis*, pari sensu.

Erras.) Animo simul & corpore: adulatoribus nimium credulus.

458. *Decidit in foveam, &c.*) Alludit ad id quod refertur Thales Milesius sidera spectans in puteum decidisse. Laertius in ejus vita. Plato in Theæto, &c.

460. *Clamet, io cives, &c.*) Vide lib. 1. Ep. 17. sub finem.

463 *Siculi poetæ.*) Empedoclis Agrigentini, Philosophi & poetæ: qui de rerum natura carmen scripsit, ut apud Latinos Lucretius. Hic illum celebrat lib. 1. floruit ante Christum annis fere quingentis. Cic. 1. de Orat. n. 217. *Empedocles Physicus egregium poema fecit.* De eo jam lib. 1. Epist. 12.

Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Inſiluit. Sit jus, liceatque perire poetis.
Invitum qui ſervat, idem facit occidenti.
Nec ſemel hoc fecit; nec ſi retractus erit, jam
Fiet homo, & ponet famoſæ mortis amorem.
Nec ſatis apparet, cur verſus factitet: utrum
Minxerit in patrios cineres, an triſte bidental
Moverit inceſtus: certe furit, ac velut urſus,
Objectos caveæ valuit ſi frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo.

INTERPRETATIO.

Ætnam ardentem. Sit fas & licentia poetis interire: qui invitum ſervat, peccat æque ac interficiens. Neque ſemel id fecit; ſique educatur inde, *haud* proinde *fiet homo deinceps, nec famoſæ mortis cupiditatem abjiciet. Certe non liquet quamobrem verſibus faciendis incumbat: utrum minxerit in patris cineres, an triſte bidental ſceleratus violaverit. Profecto furioſus eſt, & tanquam urſus quando oppoſitæ caveæ clauſtra perrumpere valuit, imperitum atque eruditum in fugam vertit recitator importunus: at quem apprehenderit occupat ac interimit, velut ſanguiſuga non dimittens cutem niſi ſanguine repleta.*

ANNOTATIONES.

465. *Ætnam.*) Siciliæ montem flammas & lapides eructantem.

466. *Inſiluit.*) Vel, ut famam divinitatis captaret; vel præ dolore, quod Ætnæi incendii cauſas aſſequi non valeret. Porro rejectis ab Ætnæo lacu & camino, unà cum cætera materià, crepidis ejus æreis, detectam fraudem, aliqui fabulantur.

469. *Nec jam fiet homo.*) Haud deſinet velle immortalis exiſtimari; quicquid humani eſt, alienum a ſe & indignum ſe putans, præ ſtultitia & ſuperbia. Alii interpretantur: non magis erit rationis compos: inſaniet ſemper.

470. *Cur verſus factitet.*) Ob quod ſcelus aut flagitium Diis inviſus hanc luat pœnam, ut malos verſus faciendo ſeſe maceret.

471. *Utrum minxerit in patrios cineres.*) Duplex noxa, & ſepulcri ſanctitatem & paternam pietatem violare. Vide Perſ. Sat. 1. ubi

. . . *pueri, ſacer eſt locus: extra Meiite.*

472. *Bidental moverit inceſtus.*) Locus fulmine ictus diis ſacer habebatur; bidentes arà ibi erectà immolabantur: ſepimentis incluſum calcare nefas erat homini præſertim conſcelerato. Perſ. Sat. 2. Gell. l. 16. c. 26. &c.

Inceſtus.) Flagitio quodam infando pollutus.

473. *Clathros.*) Græcis κλῆθρα, ſepimenta, cancellos.

474 *Recitator acerbus.*) Ligurinus ejuſmodi fuit, apud Martialem non uno loco.

476. *Hirudo.*) Quæ corpori tandiu adhæret, donec ſanguine ſaturata excidat.

FINIS.

IN-

INDEX

RERUM NOTABILIUM,

Quæ reperiuntur tum in Carminibus Horatii, tum in Annotationibus noſtris.

A

ABROTONUM planta ſalubris. *pag.* 612.
Accius, vel Actius, vel Attius poeta. 411. *item* 608. ejus opera & verſus aliquot. 611.
acernæ menſæ laudabantur poſt citreas. 519
acipenſer piſcis exquiſitus. 456
Acroceraunii ſcopuli. 17
Achæmenes rex Perſarum. 116. 143. 341
Achilles. 24. 30. 51. 119. 279. 341
Actiaca victoria. *lib.* 1. *Od.* 37. *item Epod.* 1. *&* 9.
ador. 509
Adriacus ſinus. 16. 52. 94. 138. 150. *&c.*
advenæ volucres. 315
adulator poeta fugiendus maxime. 665. *&c.*
adultera dotem amittebat. 384
adulteri deprehenſi, cæſi & vulnerati. 379. *&c.*
Æacus. 145. 230. 287
ædificandi libidine laborabat Horatius. 485
ædium olim fumarium erat in tecti medio. 484
Ægæum mare. 155. *&* 459
ægis Palladis clypeus. 50. *& ſeq.*
Æmilius Paulus. 41
Æoliæ fides, id eſt, Alcæus & Sappho. *lib.* 2. *Od.* 13. *lib.* 3. *Od.* 30.
Æolus. *lib.* 1. *Od.* 3.
Æſchylus. *Art. Poet. v.* 279.
Æſopus hiſtrio arte clarus. 610
Æſopi hiſtrionis luxuries. 480
ætatis cujuſque mores & proprietates. *Art. Poet.* 648
Æthiopia. 199
Ætna mons. 353. *&* 668
Ætolia. Ætolæ plagæ, id eſt, retia. 593
Afra avis, ſeu gallina. 315
Afra cochlea. 492
Afranius poeta. 608
Africa & Ægyptus duo horrea Populi Romani. 470
alec. 493. *&* 529
Agamemnon. 290. *&* 476. *&c.*
Agave furioſa diſcerpit Pentheum filium. 485
Agrippa Auguſti gener. 23. 475. 550
Agyieus Apollo. 281
Ajax Oileus. 236
Ajax Telamonius. 50. 119. 476. *& ſeq.*
Alba urbs Latii. 555
Albanum vinum. 293
Albius Tibullus poeta. 93. *&* 544
Albunea nympha; Sybilla: ejuſque fons & nemus. 27
Alcæus poeta. 91. *item* 145. *&* 288
Alcinoi luxuria. 273
alea legibus vetita. 244. *item* 592
Alexander Magnus poetas fovebat. Idem vetuit ne pingeret ſe quiſquam niſi Apelles. 620. *& ſeq.*
Alfenus ex ſutore Juriſconſultus. 393
Aliphana vaſa. 501
Allium, de quo multa. 316
Allobroges. 346
Alpes. 272. *&* 300
Alpinus poeta inſulſus. 439
alvum ſolvunt conchylia. 489
amantium inſignia. 481. ſollicitudines. 482. *& ſeq.*
ambubaiæ. 375
amor fatuus Xerxis erga platanum arborem, & Caligulæ in equum. 478
Amphion Thebarum conditor. 213. *& Art. Poet. v.* 394.
Amphion & Zethus fratres. 593
Anacreon poeta. 56. 289. 343
ancilia. 193
animus hominis divinæ particula auræ. 459
Anio flu. 27
Annibal. 141. 275. 286. 346
annuli qua manu, & quo digito geſtarentur. 511
anſeris albi jecur in deliciis. 195
Antenor. 535
anteſtandi mos & ratio. 435
Antycira inſula ellebori feraciſſima. 470. *item in Art. Poet.*
Antiochus Magnus Aſſyriæ Rex. 202
Antium urbs Latii Fortunæ ſacra. 27
Antonii & Cleopatræ fuga. 333. *& ſeq.*
Antonius Muſa Auguſti medicus. 578
Anus quædam teſtamento ulciſcitur captatorem. 502
Anxur urbs, ſeu Tarracina. 406
Apellæ dicti Judæi. 413
Apelles pictor inſignis. 621
apium. 102. 130. 293
apotheca. 424
Appia via. 319. 404. 550.
Aprilis Veneri ſacer, unde dictus. 293
Apulia. 185. 317. 411.
aquæ potores an boni Poetæ ſint? 597. *& ſeq.*
aquæ variæ variis morbis medentes. 578. *& ſeq.*
aquis iſtis utendi ratio. *ibid.*
aquila. 278. 387.
Aquilicia ſacra ad eliciendam pluviam. 613
Aquilo. 75. 505.
Arabum gazæ celebres. 85. 143
aratrum urbi imprimere, id eſt, eam delere. 53
arbiter bibendi, ſeu convivii rex. 130
Arbuſcula celebris mima, a paucis malebat viris ſapientibus, quam a plebe univerſa approbari. 443
Arcadia. 296
archaici lecti. 573
Archilochus poeta. 328
Arcturus, ſidus. 175
Argonautæ. 316
Argos urbs. 26
arioli, ſortilegi, &c. in circo & foro Roman. 420. *& ſeq.*
Ariſtarcus. 667
Ariſtippus Philoſophus pecuniam abjicit. 471
Ariſtophanes poeta. 395
Ariſtophanem legebat aſſidue S. Joan. Chryſoſtomus, ut Plautum S. Hieron. *ibid.*
arma cuique propria dantur a natura; homini ratio eſt telum potens. 449
Armenia. 134
Aſia valde fertilis. 424. 541
ae in duodecim partes diviſus. 658
Aſſyria nardus. 139
Atabulus ventus idem qui Japyx. 411
Athenæ. 512
Athenienſes virgines deferebant ſacra Junonis, Palladis, Cereris. 386. 519

Atrides, sive Agamemnon. 119
Atta poeta. 610
attagen Ionicus, perdix Asiana. 315
Attalus Rex. 7. 162
Attica virgo sacra portans incessu gravi & lento. 385. 519.
Attius poeta. *vide*, Accius.
avaritiæ insectatio. *Lib.* 1. *Sat.* 1.
avarus lethargo oppressus medici astutia curatur. 473.
auctoris & libri optimi bona sors. 660
Augurum dignitas. 231
Augusti encomia. *Lib.* 1. *Od.* 2. *lib.* 3. *Od.* 4. 5. 14. *lib.* 4. *Od.* 5. 14. 15. *Epist.* 1. *l.* 2.
Augustus divis annumeratus. 192. pater patriæ dici amabat. *lib.* 1. *Od.* 2. bibliothecam & ædem Apollini consecravit. 541. nolebat laudari nisi a summis auctoribus. 621. annulum suum Mæcenati concredebat. 308
auguria & auspicia, dextra & læva. 246. & *seq.*
auguria captandi ratio & modus. *ibid.*
aulæa ad scenam. 618
aulæa ad cameram triclinii. 522
aurem in ore habet equus. 579
auspicia contemnens pœnas dedit. 199
Auster ventus obsonia corrumpit. 456. 519
Auster morbos creat. 150
Autumnus item lethifer. *ibid.* & 504

B

BAbylonii numeri. *pag.* 37.
Bacchus poetis præsidet. 166
Baiæ. 164
Baianæ aquæ variis medentur morbis. 502. 579
Balatrones. 366
barba sapiens, seu Index sapientiæ. 466
Barbaria, pro Phrygia. 110. 332. 333
barrus quare elephas dicatur? 339
Bassareus Bacchus unde dictus? 59
batilium quid? 407
Bellerophon. 79. 217
Bellorum imago exhibita in scena. 618. &c.
Beneventum. 411
Berecynthia. 60
bibiones tota nocte certatim potantes quod præmium ferebant? 598
bibliotheca in Palatino monte extructa ab Augusto. 542.
bidental. 668
Bionei sermones, id est, satirici & murdaces. 628
Bithynia. 98. 551
Bœotiæ aer crassus, populi hebetes. 621
Bosphorus. 145
Briseis. 119
Britanni. 303
bruma. 505
Brundusium. 413
buccas inflare, id est, irasci. 369
Bupalus pictor Hipponactis poetæ hostis. 328. & *seq.*
Bysantium. 493
Bysantina orca. *ibid.*

C

CAduceus Mercurii. 36
Cæcilius poeta. 608
Cæcuba vina. 65
Cærite cera dignus: quid? 553
Cæsar Jul. hortos plebi legavit. 431
Calabria. 89
calcei Senatorii & Patricii. 416
Calenum vinum. 65
caliendrum. 430
Callimachus poeta. 630
Calliope. 186
calo, servus lignator. 420
Calvus poeta. 438
cameiopardalis. 342
camera triclinii aulæis obtendebatur. 522
Camillus. 42
Caminus male usurpatur pro fumario. 411
Campanus morbus. 410
campus Martius. 30
Canephora virgo Cereris sacra portans. *Vide* Attica virgo.
Canicula sidus. 56. 218
Cantabri. 138
cantare rogati cantores abnuunt. 63. 548
Canusium urbs. 412
capite minui, quid significet? 195
Capito Fonteius ad unguem factus homo. 407
Capitolium. 270
Cappadocia. 551
Capricornus, sidus grave & noxium. 160
caprina de lana certare, proverb. 593
Capua Romæ æmula. 347. 408
caput velabant qui se præcipites dabant. 647
carceres unde dicti. 374
cardiacus. 646 474
carminis exordium haud longius repetendum. 646
Carthago Romæ æmula. 195
Cascellius Aulus. 661
Cassius Parmensis poeta. 442. 544. ejus versus aliquot. *ibid.*
Cassius Severus orator maledicus. 328
Castor & Pollux. 15. 41
Catius Philosophus Epicureus. 487
Cato Censorius. 153. 368. 631
Cato Uticensis. 40. 111. 235
Catullus Poeta. 441
Caucasus mons. 68. 309
caudam trahere, quid? 467
Censorum dignitas & potestas. 415
Census equestris. 310. 531
Centauri. 59. 348
Cerberus. 147
Cereris sacra silentio insignia. 279
Cereris sacra portans virgo. *Vide*, Attica virgo.
cerritus, vel cerritus, id est, furore percitus a Cerere. 483
cetaria. 499
Cethegi. 631
Chærilus poeta. 620
Charon. 128. 165
chartæ inventio & usus. 403
Charybdis. 79
Chimæra. 79
chiragra. 512. 529
Chium vinum. 230
Chium maris expers. 520
Chorus in Tragœdiis. 650
ciboria. 130
cibus simplex sanitati utilis. 459
Cibyra urbs. 490
ciconias quis primus in cibum pararit? 457
cicuta. 316
cinifiones. 382
Circæa mœnia, id est, Tusculum. 310
Circæum oppidum & promontorium. 490
Circe famosa venefica. 352. 537
cithara & lyra differunt. 35
classicum unde dicatur? 311
classis Antonii & Cleopatræ, item classis Augusti. 199
clavus latus, &c. 44
Cleopatra mori volens. 105. & *seq.*
Cnidus urbs. 87
coactor quis? 419
Coæ vestes pellucidæ. 305. 383
Cocceius Jurisc. 406
Cocytus. 350
cœna dubia, quid? 666

cœ-

cœna luxurioſa magis quam lauta. *lib.* 2. *Sat.* 8.
cœna pontificum. 151
cœnabant olim veſperi, reliqua die fere jejuni manebant. 422
ad cœnam invitati, uncti adibant. 513
Colchia. 144
collyrium. 217
Colophon urbs. 491
colophonem imponere, unde dicatur? *ibid.*
comœdia vetus. 395. 655
comœdiæ difficultas. 655. *&c.*
Concani populi. 168
conchæ. 490
Conchylia. 459. 490
concordia discors. 571
conopeum quid proprie? 333
convivæ demebant ſoleas, ne lectos fœdarent. 523
convivii rex. 212. 130
conviviorum olim leges & ritus. 131
Coranus Naſicam captatorem eludit. 500
Corinthus urbs. 26
Corinthum adire non cuivis contingit. 588
Cornua Baccho, cur? 168
coronæ e floribus in conviviis. 106
Corvinus Meſſala nobilis orator. 439
Corybantes. 52
Cos inſula: Coum vinum. 490
coſtus Achæmenius, id eſt, Syrium unguentum. 176
Cotyttia ſacra. 355
Crantor Philoſophus. 535
Craſſus profligatus. 193
Cratinus poeta. 395. 597
Creta hecatonpolis. 251. 354
critici fidelis officium. 665
Crœſi regia. 567
cruſtula. 369. 492
cubical. 481
cuculus, probroſa vox. 425
Cumæ. 579
cuminum pallorem inducit. 599
cuppâ potare magiſtrâ, quid? 462
Curius Dentatus. 42
currus triumphalis quæ forma? 334
curulis ſella. 555. *& ſeq.*
cyathus, quid? 421
Cyclades inſulæ. 48. 254
cyclus & cyclicus. 625
Cyclopea ſcenicum drama. 510. *& ſeq.*
Cyclopes. 20
Cyclops, Polyphemus. 410
cycni an canori? 270
cycni Phœbo ſacri, pro bonis poetis uſurpantur. 171
Cynicus. 587
Cypreſſus, multa de ea. 32. 158
Cyprus inſula. 7. 15
Cyrus rex. 115. 257

D

DAci populi. 98
Dædalus. 18
Damaſippus patricius: exinde negotiator: demum Philoſophus Stoicus. *lib.* 2. *Sat.* 3.
Damocles. 174
Danaus & Danaides. 150
Danubius ſeu Iſter fluv. 302
dapes Siculæ, id eſt, lautæ. 174
Daunia. 69. 213
debitor malæ fidei quot artibus creditorem eludit. 468. *& ſeq.*
decies centena, quæ ſumma? 387
decorum in ſcribendo ubique ſervandum. 643. *&c.*
delirare, unde dicta vox. 536
Delos. 67
Delphi. Delphicum aurum. 26
Democritus. 570
deorum falſorum vanitas. 426. *& ſeq.*
deſignator, *maitre des ceremonies.* 509
Deucalion, Pyrrha, diluvium. 11.
dextra & læva augutia. 249. *& ſeq.*
per dextram cur juretur? 560
Dii mortalia & inferiora hæc an curent? 88. *& ſeq.* *item.* 407
Dii patrii. 127
diludia. 600
dimidium facti qui cœpit habet. 538
Diogenes Cynicus. 587
Diomedes urbes condidit in Italia. 412
diota, vas. 32
diſcors concordia. 571
diſcumbendi ad menſam vetus mos & ratio. 78. 460. 491.
diſcus, ludus. 32. 451
divinatio per ſortes. 432
divitiæ quietem animi auferunt. 175. *& ſeq.*
domorum olim fumarium ubi poſitum? 411
dormientem ſimulans hiſtrio vere obdormivit ebrius. 468. *& ſeq.*
Dorſennus poeta comicus. 616
dotem amittebat adultera. 384
draco unde dictus? 387
dramata populo tumultuante interrupta. 617. *& ſeq.*
Dramatici carminis virtus & excellentia. 619
Dramaticis neceſſaria documenta. 647. 648. 650
Dramaticorum poetarum calamitates. *lib.* 2. *Epiſt.* 1.
dulcia in bilem vertuntur. 459

E

EBrietatis laudes. 547
ebrius duplicia videt omnia. 447
eburnea urbium ſimulacra. 618
echinus, *heriſſon.* 322. 490
echinus vaſis genus. 421
editio libri nunquam properanda. 662
Edoni pop. 131
Effigies ceræ & laneæ in veneficiis. 428
Egnatia urbs, ubi miraculum thuris ſine igne ardentis. 412
Eleuſina ſacra Cereris. 179
elleborum inſaniæ medetur. 470
Empedocles. 571. 667
Ennius. 286. 441. 607.
Epheſus urbs. 26
Epicharmus poeta. 608
Epicuri mens & ſententia alia quam Epicureorum. 487. 545
Epidaurius ſerpens. 387
epiſtola tempore & loco reddenda. 573. *& ſeq.*
epodos quid? 307
equeſtris cenſus & dignitas. 320. 351
equi ungula maxime ſpectanda. 382
equo data ſtulte munera. 477
equo frænato auris eſt in ore. 579
Equotutium urbs. 412
eruca herba. 522
ervum legumen. 510
Erycina Venus. 13
Eſquiliæ. 327
Ethnici libros ſacros cognoſcebant, & ex iis pleraque ſunt mutuati. 269. 413
Evander. 390
Evius Bacchus. 59
Eumenides. 147
Eupolis poeta comicus. 397
Europa. 250
Eurus. 83. 275. *&c.*
Euterpe. 9
exterior comes. 497

F

FAba Pythagoræ cognata. 507
fabæ, cicer, lupini, legumina spargebantur in donariis. 475
Fabricius. 42. pons Fabricius. 466
Fabula, seu carmen Epicum. 535
facetum quid proprie? 440
Falernum. 66
fanatici unde dicti? 667
fames optimum cibi condimentum. 453
fasces. 41. 419. 553
fasciolæ. 481
favere linguis, quid? 173
Faunus. 55. 161. 228
fœminarum luxus in margaritis. 331
feriarum genera quatuor. 559
Feronia dea. 406
Fescennini versus. 614
ficus. 462
Fidenæ urbs. 567
filiusfamilias haud licebat pecuniam credere. 377
focalia, quid? 481
fœneratores Calendis ponebant ad fœnus, Idibus debita colligebant. 315
fœnus & fœnerator sunt quid odiosum. 321. 376.
Fonteius vir ad unguem factus. 406
fori incommoda. 311
Formiæ urbs. 226
formica. 369
Fortuna ab omnibus colitur. 97
Fortunam is provocare potest qui necessaria tantum petit. *lib.* 2. *Satir.* 2. *ad finem.*
fortunatæ insulæ. 349
frugalitas priscorum Romanorum. *lib.* 2. *Od.* 15.
frugalitatis emolumenta. *lib.* 2. *Sat.* 2.
fuga Cleopatræ, & Antonii. 332. & *seq.*
fucus mulierum e creta & stercore crocodili. 339
fumarium olim in medio erat ædium. 418
Fundanius poeta. 440
Fundi urbs. 407
fundi optimi, qui? 489
forcifer. 513
Furius Bibaculus poeta. 498

G

GAbii urbs. 579
Gades. 115
Galesus fluv. 125
galli cantus. 368
Ganymedes. 271
Garganus mons. 134
gausape. 519
Geloni pop. 136. 171
Genauni pop. 300
Genius quo sacrificio placabatur. 227. 614
genua in homine religiosa. 572
Geryon gigas. 149
Getæ pop. 241. 306
Getuli pop. 171. 232
gigantes seu Titanes. 145. 168.
gigantes insulis oppressi. 189
gladiatores quibus conditionibus se venderent. 517
Gnatia urbs. *Vide* Egnatia.
Gracchus orator insignis. 629
gradus in Amphitheatro distincti. 320
græcari, quid? 452
Græci duces ad expeditionem Trojanam profecti recensentur. 477
grues advenæ. 313
Gyas vel Gyges, gigas centimanus. 159. 191

H

HÆres. *Vide*, heres.
Harpyiæ. 459
Hebrus fluv. 75. 245. 541
Hecate. 428
Hector. 120. 290. 352. 424
hedera coronati poetæ victores. 8. 542
Helena a Paride rapta. 49. & *seq.*
helleborum, *Vide*, elleborum.
herba Achillea. 352
heres secundus, quid? 499
Hercules. 18. 317
Hermogenes Tigellius cantor. 393. 400
Herodis palmeta. 634
Hesperia. 83
hilla, quid? 492
Hippolytus. Theseus. Phædra. 284
Hipponax poeta. 328. & *seq.*
Hirundo veris nuntia. 556
Histrio dormientem simulans vere sopitus est. 467
Homerus. 24. 288. 441
honores immerito defert plerumque populus. 415
Horatii villa, a Mæcenate data. 163. 218. 225. 310. Ejus descriptio. 25. 582. & *seq.*
Horatii vitia, iracundia, &c. 486
Horatius suæ libertatis amantior. 555. & *seq.*
Hybrida, lege Ibrida. 423
Hydaspes fabulosus. 69. 530
Hydropisis. 115
Hymettia mella. 453
Hymettiæ trabes. 162
Hyperborei campi. 171
Hypsæa cæcior. 308

I

JAcula seu tela novi generis a Mario inventa. 446
Jambici maledicendo apti. 54. 654
Jani templum ter clausum ab Augusto. 304. cur in pace clauderetur, apertum in bello? *ibid.*
Janus Matutinus dictus cur? 504
Janus medius quid? 465
Japyx ventus. 16. *vide*, Atabulus.
Jason. 317
Ibrida. 423
Icarus. Icarium mare. 7. 171. 205
Idus unde dicantur? 493
jecur anserinum in deliciis. 524
ignem gladio fodere, quid ait? 483
ignis summæ potestatis symbolum. 407
Ilerda urbs. 612
Ilias Homerica. 535
Iliona Tragœdia. 468
imagines ceræ & laneæ in veneficiis. 231. 428
imitatores stulti, vitia non virtutes æmulantur. *lib.* 1. *Epist.* 19.
imperat aut servit collecta pecunia cuique. 556
in vitium ducit culpæ fuga, si caret arte. 640
Indi. 43
infantes recens nati vel exponebantur: vel sublati e terra alebantur. 408
inferiæ. 112
Ino flebilis. 644
inops inter magnas opes est avarus. 225
insanorum gaudia sunt jucundissima. 632
insitionem docuere aves & natura. 312
insomnia matutina sunt veriora. 417
insulæ fortunatæ. 324
intonsus cur Apollo? 66. 344
intra naturæ fines vivere. 371
inula, rapa, &c. stomacho prosunt. 476
Io vaga. 632
Jones molles, motus Ionici. 400
Jovis die jejunabant olim. 451

Iphi-

Digitized by Google

Iphigenia. 476
iracundus Horatius. 486
iratus Graiis quantum nocuit Achilles. 627
Ister sive Danubius fluv. 302
Isthmii ludi, & in his victores. 269
Ithaca insula Ulyssis patria. 496
Judæi proselytum unum facere satagebant. 404
Judæi Romæ odiosi. *ibid.* & 413
Jugurtha. 112
Juno, quid apud Physicos. 185
Jurare in verba magistri. 93
Juvenalis locus elucidatus. 90

L

LAberius poeta. 436. & *seq.* Ejus versus. *ibid.* Ejus in Ciceronem sales, atque Ciceronis in ipsum. *ibid.*
Lacedæmon patienti insignis. 26
lachanum, olus. 421
lactucæ olim in fine convivii, postea initio appositæ. 492
lagenas vini olim obsignabant adversus servorum fraudem. 632
lagois, avis exquisita. 454
lama quid? 573
lamia. 659
de lana caprina certare. 592
lapathum: Ejus herbæ virtutes. 315
lapidosus panis Canusii. 412
Lapithæ, pop. 59. 127
Laribus cur sacrificaretur. 238. 474
Larissa, Larissæus Apollo. 27
lasanum, quid? 420
Latinæ feriæ. 560
latro unde dictus? 392
latus clavus. 407
Laverna furum Dea. 585
Laurentinus ager. 491
Lebedus urbs. 567
lectica domestica; ceu conclave quoddam pro matronis. 382
legio quot milites continebat? 414
legumina cibus. 475
lemures. 636
leones. 69. 71
Leonis signum. 356. 565
Lesbium vinum. 56
lethargicus avarus medici astutiâ sanatus. 473
lethargus morbus. 466
lex theatralis Roscii. 531
lex 12. tab. 605
libertatis suæ tenax Horatius. 556
Libitina funerum Dea. 260
Libra sidus. 159
librum edere ne propera. 6 2
Liburnæ naves. 105. 308
Liburni piratæ. *ibid.*
lippis & tonsoribus nota res, unde dicatur? 423
Livius Andronicus, poeta vetustissimus. 608
loligo piscis, livoris symbolum. 401
Lollius. 290. 535. 591
Lucania. 309. apris fœcunda. 479. 519
Lucilius poeta. *Lib.* 1. *Sat.* 4. & 10.
Lucrinus lacus. 152. 314. 490
Lucullus. 552
ludendi modus Theodorici Gothorum regis. 592
ludere & jocari non dubitarunt graves etiam viri. 470. 480
ludi Olympici, Isthmici, Pythii, Nemei. 6
luna, sidus mirabile. 571
luna cælo detracta per magos. 324
luna crescens implet conchylia. 490
lupinus legumen, pro auro & nummis in comœdia. 556
lupus Rutilius a Lucilio proscissus. 449
Lupus marinus piscis exquisitus. 455
luscinias apponebant luxuriosi. 480
lustrum. 126. 362
luxuriosus juvenis oratione Xenocratis mutatus. 481
luxus Romanorum in conviviis, comedendo luscinias, sorbendo margaritas. 480
luxus ædificandis in mari domibus. *lib.* 2. *Od.* 15. & 18. *lib.* 3. *Od.* 1. & 24.
Luxus feminarum in margaritis. 331
Lycambe ad suspendium adactus versibus Archilochi poetæ. 328
Lycurgus vites aboleri jussit. 167
Lydi voluptarii. 306
lymphæ, lymphati, seu lymphatici. 412
lymphis iratis extructa urbs, quid significet? *ibid.*
Lyncei oculi, unde dicantur? 382
lynx. 148
lyra differt a cythara. 36. 92
Lyrici poetæ Græci novem, Latinus unicus. 9
Lysippus insignis statuarius. 621

M

MÆcenas. *Vide* Mœcenas.
Mænius belluo & scurra. 373. 386
Mævius poeta ineptus. 335
Magorum disciplina. 351. & *seq.* 426. & *seq.*
maledicentia poetarum lege repressa. 614. 656
malobathrum Syrium. 128
Malthinus. 327
malvæ in cibum. 90. 315
Mamurrarum urbs. 407
Manea quid? 327
Mania Larium mater. 474
Manlius. 234
manni, equi. 249. 319
mappa differt a mantili. 494
Marcellus. 42
mare mediterraneum. 253
margaritæ aceto dilutæ. 480
Margaritarum pretium in rotunditate. 331
Marius. 483
marmore parietes quis incrustavit primus? 407
Marsi pop. veneficiorum periti. 326. milites fortissimi. 293. 346
Marsyæ statua in foro Romano. 421
Martius campus. 29
Massicum vinum. 8
Matinus mons. 80. 267
matronarum habitus qualis? 380. 382
Mauri. 13
mazonomus lancis genus. 524
Medea Jasonem edocens, & post eumdem irata perdens. 316. 325
medendi ratio interdum varianda. 578
Medi imperium Persis reliquere; Persæ vero Parthis. 14
mediastinus servus, quid? 575
medici cujusdam astutia in curando lethargico. 473
mediocribus esse poetis non licet. 661
mediocritas aurea & laudatissima. 137. 155. & *seq.*
melimela. 521
melle temperabant austerum vinum. 453
Melpomene. 72
membrana, quid? 463
Memnon. 439
Memphis. 247
Menander poeta. 465
Menelaus. 476
Mercuriales viri, idest docti. 161
Mercurius, ejusque inventa. 73
meretrix est quasi vorago. 380
meretricis fictus dolor. 589
Messala nobilis orator. 417. 439
Metelli Romæ illustres. 449
metuens numquam est liber. 585
Mevius malus poeta. 335

Midas. 570
Milesia chlamys. 588
Miletum urbs. *ibid.*
Mimnermus poeta. 354
mimus unde dictus? 375
mimus id est fabula. 437
Minerva crassa & pinguis, quid? 452
Minerva invita nihil suscipiendum. 662
Minos rex. 81
Minturnæ urbs. 398
minui capite, quid sit? 195
mitulus pisciculus. 489
Mitylene urbs. 25
modi musici tres præcipui, Dorius, Phrygius, Lydius. 332
Mæcenas. 5. 65. 255. 307
molossus. 328. 510
morbus locum mutat interdum. 466
mors parcit nemini. 20. 118. 174. 178
mors ultima linea rerum est. 586
Mucius vel Mutius jurisprudentiâ clarus. 550
mullus piscis exquisitus. 455
mulsum, quid? 489
munera stulte data equo, & arbori. 478
muræna piscis. 522
murex piscis. 127. 158
mutia quid? 493
Antonius Musa, Augusti medicus. 502
mutant cælum non animum qui trans mare currunt. 493
Mycenæ urbs opulenta. 26
Myrtorum mare. 7
Myrtus in coronis. 106. & *seq.*
Mytilus piscis. *Vide* mitulus.

N.

NEnia. 113
N. nævi in se amata placent amantibus. 377
Nævius poeta. 607
Naiades. 246
nardus. 139
Nasica captator elusus. 500
naso suspendere adunco, quid sit? 414
natandi ars laudata. 30
natura dives opis suæ. 381. 418
Naturam expellas furcâ, tamen recurret. 565
naves Antonii ingentes. 308
naufragii tabellam & vestes appendebant in templis. 22
navibus & quadrigis petimus bene vivere. 569
naumachia ludicra. 594
si illa exhibita in scenâ. 618
Neapolis. 323
nebulo unde dictus? 373
necromantia. 428
nectar. 182
nefastus dies. 144
Neptunus. 83
Nereus. 49
Nereides. 254
Nero auriga & cantor in Olympicis. 269
Nestor. 52. longævus. 66
Nilus fluv. 183. 302
Niobe superbiæ pœnas luit. 279
Niphates fluvius & mons. 235
nobilitas vera. 414. & *seq.*
noctiluca. 282
nomenclator servus. 522
non cuivis homini contingit adire Corinthum. 588
Noricum ferrum exquisitum. 53
Numa. 550
Numantia. 141
Numici via. 112
Numidæ. 101
Numidicum marmor. 162. 565
Nymphæ. 8. 19. 87

O.

OBelus ὀβελὸς censuræ nota. 666
Oceanus. 17. 100
Octa ius. 414
oderunt peccare boni virtutis amore. 584
odoribus olim perfusa scena. 610
Odyssea. 536
officia varia. 658
olera in conviviis etiam lautis. 450
oleum Venafranum celebre. 493. 522
Olympica certamina. 6
Olympus mons. 189
omasum, quid? 498
onyx. 297
operam perdere. 373
opes non dant animo quietem. *lib.* 3. *Od.* 1.
Orbilius Horatii præceptor. 609
orca piscis & vas. 493
Orcus. 499
Orestes. 478
Orion sidus. 82. 147
Orpheus. 663
oryza. 474
Osci pop. infames. 409
Osiris. 590
ostrea Lucrina optima. 314. *item* Circæa. 490
ova initio convivii. 488. & *seq.*
ova oblonga optimi succi. *ibid.*
ovi albumen seu vitellus vinum turbidum efficit purum. 492
ab ovo usque ad mala. 385

P.

PActolus fluvius aurifer. 345
Pacuvius poeta. 607
Padus sive Eridanus fluv. 348
palla matronarum vestis. 383
Pallas. 24
panis cum sale, veterum cibus. 453
panis Canusii lapidosus. 412
papaveris genera varia. 661
papyrus quid? 403
par impar ludere. 480
par nobile fratrum. *ibid.*
parabilis cibus. 383
parasitæ. 235
Parcæ. 118
Paris. 49. & *seq.* 552
Parium marmor. 62
parochus quid? 408
Parrhasius pictor illustris. 285
partes primas, secundas, tertias agere quid? 433
parturiunt montes, &c. 646
Parthi. 43. 62
Parthi mendaces. 485
pastillus. 378
patagium muliebre ornamentum. 407
pater cœnæ, quid? 519. pater domus. 503
Patrii Dii in qualibet regione. 127
patriæ caritas. 496
patulæ aures non retinent commissa. 594
pavones in cibum. 384. 474
pavonia cauda. *ibid.*
paupertas veterum Rom. 152. & *seq.*
pauperum cineres novendiales e sepulcro eruebant venefici. 354
Pausias clarus pictor. 517
pectinea seu pectunculi pisces. 490
pecunia donat & genus & formam, &c. 551
Pedana regio. 544
Pegasus, quid proprie. 79
Peligni pop. veneficiis infames. 355
pelorus piscis. 487

Pe.

Penates Dii. 560
Penelope. 56
Pentheus. 167. discerptus a matre. 485
peram cuique binam affinxit Æsopus. *ibid.*
Pergama. 120
periscelides. 590
pera proprie quid? 462
Persæ. 12. 67. *&c.*
Persarum luxus in conviviis. 106
Petillius fur aureæ Jovis coronæ. 401. 438
petoritum currus quatuor rotarum. 420
Phaeton. 294
Phæaces luxuriosi. 537
pharmacopolæ. 228
phaselus. 179
Philippei nummi. 620
Philippi urbs: campi Philippici. 128
Philippus orator nobilis. 558
philtrum & misertum, amoris & odii potiones. 356
phimus seu pyrgus aleatorium instrumentum. 512
Philosophorum sectæ variæ. 528
Phocæi patriam deserentes. 347
Phœbus. 40
Phraates. 115
Phryges. 51
Picena poma laudabantur. 482. 493
picturæ cum poesi comparatio. 660
Pierides. 286
Pierius mons. 188
pilæ ludus. 452
pilæ quatuor genera. 409
pilæ palmariæ ludum amabat Mæcenas. *ibid.*
pilæ ludus lippis & crudis noxius. *ibid.*
pilam seu pilulam e bonis facere, idest patrimonium devorare. 376
pileolus epulantibus proprius. 574
Pindarus. 265
Pirithous. 191. 284
pisces elixi, & assi. 490
placentæ in deliciis. 520
Plancus Munatius. 27
planus, idest, fraudulentus. 590
platanus. 252
Plato. 465. 487
Plautus. 608. 616
Pleiades. 301
Plotius, Varius, & Tucca Æneidem emendarunt, Augusti jussu. 407
Pluto. 149
pluviæ evocandæ ratio. 613
podagra. 432. 538
pœnas dant improbi serius ocyus. 179
poeseos comparatio cum pictura. 660
poetarum maledicentia lege repressa. 614. 656
poetarum Dramaticorum infortunia. 617. *& seq.*
poetæ eximii descriptio. 398
poetæ debent esse philosophiæ periti. 657
poetæ insani habiti. 486
poetæ divites muneribus datis applausum captabant. 599. 665
Polemo juvenis luxuriâ perditus Xenocratis oratione mutatus. 481. *& seq.*
pollice utroque laudare, quid sit? 594
Pollio. 110. 440
Pollux. 180. 259
Polyhymnia. 9
Polyphemus Cyclops. 410
polypus. 339. 388
pomi semina primoribus digitis ejaculari, quid & quorsum? 482
Pompilius sanguis, Pisones. 638. 656
Pontificum jus. 355
populi tumultus ad theatrum: ejusque studium ad spectacula. 617. *& seq.*
populus arbor Herculi sacra. 28. 117
porrigo capitis morbus. 472
Porticus sive Stoicorum schola. 467
porticus superbæ. 153
porticus Romæ plures. 532
posticum. 548
Præneste. 187. 424. 535
prætexta & bulla. 321. 407
pravi dociles juventus. 457
Priamus. 37. 49
Priapus. 312. 426. *&c.*
principibus placuisse laus est maxima. 588
principium orationis non repetendum longius. 630
Proculejus. 114
profani arcebantur a sacris. 272
Prometheus. 17. 53. 147
proprium nihil cuiquam dedit natura. 462
Proserpina. 82. 145. 351. 502
Proteus. 11. 469
Proteo similis debitor litigiosus & fraudulentus. *ib.*
ptisanarium. 474
publicani unde dicti? 532
pueri concertatores Romæ, cladem Antonii præsignificarunt. 594
pueri non cogendi sed invitandi ad disciplinas. 369
pulmentaria, quid? 458
Puppius Tragicus poeta. 531
purpura. 162
putare vites, cur dicamus? 349
puteal, quid? 486
pyramides. 259
pyrgus. *Vide* phimus.
Pyrrha & Deucalion. 10
Pyrrhus rex. 208
Pythagoras. 81. 345. 487. 507
Pythia certamina. 664
Pythius Apollo. 52

Q

QUadra. 589
quadrata rotundis mutare. 534
Quinquevir. 499
Quintilis mensis, deinde Julius. 555
Quirinus. 23. 151. *&c.*
Quirites. 7. 227

R

REges Deo subjiciuntur. 173
Regina pecunia. 558
Regulus: ejus encomia. 41. 193
Remus a Romulo quâ ratione cæsus? 330
repotia. 457
repulsa in honoribus interdum non probrosa. 178
rex convivii. 20. 130
Rhenus fluv. 439. 639
Rhodanus fluv. 171
Rhodus insula & urbs. 25
rhombus piscis. 374. 384. 456. *&c.*
rhombus magicus. 351
ridentem dicere verum nil vetat. 369
Roma. 182. 183. *&c.*
Romuli scelus luerunt Romani. 330
Romulus. 41. 153. *&c.*
Roscius histrio. 506
Rubi urbs. 412
rude donari, quid? 527
rudis ii. *ibid.*
rumex seu lapathum, herba. 315
rusticæ vitæ laus. *Epod.* 2. *lib.* 1. *Epist.* 10.
Rutilius Lupus a Lucilio proscissus. 449

S

SAbbata tricesima. 435
Sabelli seu Samnites veneficiorum periti. 353
Sabini pop. 69. 313. *&c.*

Sa-

Digitized by Google

sacri libri Ethnicis noti & expilati. 169. 413
sacrificandi ritus. 477
sagum militare. 334
sal cum pane, cibus veterum. 453
Salamis Ajacis patria. 27
Salernum urbs. 578
Salii Martis sacerdotes. 102. 103. eorum convivia sumptuosa ibid.
Saliare carmen. 610
salinum. 155
Sallustius. 452
salum unde dicatur. 334
Samnites, gladiatorum genus. 630
Samos. 567
sapientes, & philosophi cur barbati? 466
Sapientia prima est stultitiâ caruisse. 530
Sappho. 146. 524
Sardinia. 88
Sardis urbs. 567
satira unde dicta? 367. & seq.
satiræ virtutes. 436. & seq.
Saturnalia. 464. 511
Satyri. 7. 166. 504
Saturnii versus. 615
scarus piscis. 314. 454
Scaurorum nobilis familia. 41
scena odoribus perfusa. 610
Scipiadæ. 447. 450
scobs in triclinio spargebatur. 494
scombri pisces. 522
Scopas statuarius. 285
Scorpius Zodiaci signum. 160
scribarum Romæ officium & præmia. 407. 506
scruta, seu frivola. 559
scurræ duo certantes dicteriis. *Lib.* 1. *Sat.* 5.
Scylla & Charybdis. 79
Scythæ. 62. 98. 208. 241. 361
secundus hæres. 499
sella curulis. 553
seniores a juvenibus olim observati. 611
septem Græciæ sapientes. 485
sepulcris divitum custodes adhibiti contra veneficos. 354
Seres. 43
Sertorii ad milites erudiendos solertia. 607
servorum qui vendebantur vitia declarari cautum erat lege. 483. 625
servi gluttones quomodo plecterentur. 580
servi quidam aliis dominabantur & conservis imperabant. 516
servi eruditi carius vendebantur. 625
servi agris colendis addicti. 518
servus mediastinus. 575
servus nomenclator. 558
sestertia septem. 567
sextarius. 572
Sextilis deinde Augustus. 555
Sibyllini versus. 293
Sicambri pop. 267
Sicilia. 570
Siculæ dapes, idest, lautæ. 274
Siculi tyranni. 539
Sidonia purpura. 561
Sidonii mercaturâ celebres. 350
signa Rom. a Parthis remissa. 192. 304
silentii laus & religio. 173. 179
Simonides poeta. 133
simplex cibus utilis: multiplex noxius. 458
Sinuessa urbs. 408. 446
Sirenes. 465. 536
siser olus. 519. eo delectatus Tiberius. ibid.
Sisyphus. 150. 355.
Smyrna urbs. 568
Socrates, Socratica philosophia. 86. 234. 657
Socratis accusatores, damnatio, mors. 487
Sol unde dictus? 202
soleas deponebant veteres antequam mensæ accumberent. 523
solstitium. 568
somni portæ. 251
somnia mane veriora. 439
Sophocles. 616
Soracte mons. 31
sorites. 607
sors propria odio est cui placet aliena. 575
sortes ex urna educendi, divinandique ratio. 432
sortilegi in foro & circo. 420
Sosiæ Rom. bibliopolæ. 527. 660
Sparta. Spartani patientiâ inclyti. 26
Spartacus belli civilis auctor. 220. 346
Spectaculis interrupta dramata: quæ illa? 646
spondere, sponsionis incommoda. 505
squillæ. 492. 512
Stasimus poeta insulsus. 646
sterilitatis causæ. 175
Stesichorus poeta. 288. 352
Stoici. 331. &c.
stola ut & palla matronis propriæ. 380. 382
strix avis. 321
Stulti celant male ulcera incurata. 583
stultitiam patiuntur opes. 297
stylus ad scribendum. 448
Styx. 96. 170. &c.
sub judice lis est adhuc. 642
superstitionis etymon, vis, effectus. 483
Surrentinum vinum. 492
Surrentum. 589
Sylla tyrannus. 381
Sylvani. 256. 312
syncope, erepsemus. 411. surrexe. 435
syrtes maritimæ. 124. 336
syrtes mediterraneæ. 68

T

Tabellarum pictarum studium olim immodicum. 517
talentum. 749. 551
tali, tesseræ. 131
Tanais, fluv. 188. 210. 257 &c.
Tantalus. 165. 355
Tarentina lana & purpura. 619
Tarentum. 83. 197. &c.
Tarpa judex criticus poematum. 440
Tarracina, sive Auxur. 406
Taurus Statilius consul. 446
tela nova a Mario inventa. 519
Telephus rex. 351
Tellus porcâ placabatur. 613
Tempe. 26. 67. 175
tempestates velut Deæ templum Romæ habebant. 336.
Teneras faciendi carnes quæ ratio? 564
Terentius poeta. 377. 608
teres atque rotundus. 516
Terminalia. 315
tesqua. 575
Teucer Ajacis frater. 27. 51. 289
Thalia. 281
theatri gradus distincti. 320
Thebæ. 26. 61. 276. &c.
Theon. Theonino dente carpere, quid? 595
Theseus. 284
Thespis. 655
Thracia regio frigida. 74
Thraces bibaces. 59. 77. in bello furiosi. 155
Thyesteæ execrationes. 326
Thyestes & Atreus. 24. 53
thyrsus. 166
Tiberis, fluv. 21. 29. 86. &c.
tibia qualis olim? 650
Tibullus poeta. 93. 108

Ti-

Tibur. 59. 114
Tigellius cantor. 375. 385. 393
Tigris, fluv. 302
Tigris, fera. 71
Timagenes rhetor. 598
Tiresias vetes. 496
tirones forenses. 377
Titanes. 189
Tithonus. 80
Tityus. 214
toral, quid? 494. 547
Torquatus. 284. 344. 446
trabales clavi. 98
trabes Hymettiæ. 162
Tragœdiæ origo. 655
Tragici carminis virtus & efficacia. 619
Ejus inventio. 651. 655
Trebatius Jurisc. 445. & ſeq.
Tribuni militares. 416
tribus Romanæ. 551
Triquetra, Sicilia. 507
triclinii camera aulæis obtenta. 523
tripodes. 285
triumphalis currus forma erat rotunda. 334
triumphus. 270. 329
Trivicum oppid. 411
Triumviri capitales. 319
trochus, ludus. 244
Trojæ excidii cauſa prima. 181
trophæa. 135
Tucca Æneidos emendator cum aliis. 408
tumultus. 53. 156
turdorum aviaria: ſimus optimus. 411. 459. 581
Tusculum urbs. 255. 310
Tuscus vicus Romæ infamis. 479
Typhis nauclerus. 16
tyrannis abundans Sicilia. 539
Tyrrhenum mare. 38
Tyrtæus poeta. 663
Tyrus urbs. 258

V

VAcuna dea vacationis. 551
Vades unde dicti? 368
Valgius poeta. 444
vappa unde dicatur? 376
Varius poeta. 23. 407. &c.
Varro Atacinus poeta. 440
vatum carmina vetustissima, & vaticinia. 605
vectigalia Romæ diversa. 532
Velabrum. 479
Velia urbs. 378
Venafranum oleum. 493. 522
Venafrum. 135
Veneficarum crudelitas. *Epod.* 5. & 17. *lib.* 1. *Sat.* 8.
ventrem laxant conchylia, vinum Coum, &c. 490
Venucula uva. 393
Venus in talis ac tesseris, quid? 331
Venusium Horatii patria. 83. 448
verbena. 63. 293
verbum semel emissum volat irrevocabile. 594
Vergiliæ seu Plejades. 305
versus inepti destinantur involvando piperi, &c. 621
a vertice ad imos talos pulcher. *ibid.*
Vertumnus Deus. 512
veru censuræ nota. 677
Vestales. 12
veſtes ſubſtrictæ, item fusæ. 405
veſtium differentia, pro matronis, libertinis, &c. *lib.* 1. *Sat.* 2.
Via Appia. 319. 404. 550
via sacra. 329. 430
vicarius servus. 516
vicus Tuscus Romæ infamis. 479
vilis amicorum annona. 572
Villa Horatii. 25. 163. 218. 225. 310. 582
villicus. 574
vina quædam sub dio relinquebantur. 472
vindicta Prætoris virga. 515
vini cadis inscriptio apponebatur. 64. 117
vini condendi & condiendi ratio. 64
vini moderate sumpti effecta: & contra. 58
vinum austerum melle mitigabatur. 435
vinum Coum laxat ventrem. 490
vinum optimum e vite arbori annexa. 312
Virgilio quæ exprobrarentur? 387
Virgilius. 16. 73. 296. &c.
virtus eſt vitium fugere. 530
virtus repulsæ nescia. 185
virtus poſt nummos. 510
virtus eſt medium vitiorum. 509
virtutis insignia. 178
virtutem an doctrina, an natura donet? 506
vitæ brevitas. *Lib.* 1. *Od.* 11.
vitiis sine nascitur nemo. 389. v. 14.
in vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte. 639
vitis annexa arbori vinum profert excellens. 311
Ulubræ opp. 569
Ulysses. 496. & ſeq.
Ulyssis comites in porcos mutati. 352. 537
umbilicus in libro, quid? 343
ad umbilicum perducere. *ibid.*
umbræ in conviviis. 520
Umbria Italiæ regio. 491
unguenta in conviviis. 306. &c.
urbes maritimæ hyeme tepidiores, æstate frigidæ. 556
urna judiciaria. 448
urtica in cibum. 570
usura legibus damnata. 311. 376
usus in linguis summum jus habet. 641
Utica urbs. 601
utroque pollice laudare, quid? 594
uvæ passæ. 493
Vulcanus. 20. 190. 415
vulva suilla in deliciis. 581

Z

ZEphyri unde dicti? 174
Zethus & Amphion fratres. 593

F I N I S.

INDEX
VOCABULORUM OMNIUM,
QUÆ IN HORATIO LEGUNTUR.

Prior numerus paginam, poſteriores Horatii verſum indicant.

A

A. 67 : 3 | 224 : 10 | 372 : 4 | 381 : 6 | 402 : 9 |
a puero. 401 : 11 |
a vertice ad imos talos. 624 : 4 |
ab. 13 : 1 | 104 : 4, 7 | 118 : 10 | 163 : 12 | 187 : 3 | 161 : 11 | 229 : 4, 8 | 237 : 1 | 330. 1 | 253 : 14 | 252 : 12 | 272 : 12 | 376. 9. bis.
ab alto. 300 : 6 |
ab imo ad summum. 451 : 12 |
ab incepto. 641 : 4 |
ab Jove. 81 : 3 | 402 : 13 | 572 : 3 |
ab Lamo. 216 : 4 |
ab ortu locis ad umbram. 634 : 3 |
ab orto sole. 249 : 4 |
ab ovo usque ad mala. 383 : 6 |
ab ovo gemino. 647 : 1 |
abacta. 112 : 16 | 418 : 4 |
abdiderint. 419 : 8 |
abdidit. 188 : 6 |
abdita. 640 : 14 |
abditum. 114 : 2 | 323 : 1 |
abdito. *Vide* abditum.
abditos. 137 : 1 |
abeant. 480 : 8 |
abeas. 228 : 3 |
abeat. 478 : 6 | 610 : 18 |
abeo. 418 : 6 |
abes. 277 : 2 |
abest. 13 : 13 | 96 : 1 | 215 : 12 | 244 : 22 | 394 : 8 | 661 : 9 |
abeunte. 302 : 9 |
abfore. 401 : 11 |
abhinc. 606 : 9 |
abi. 261 : 2 | 112 : 80 | 631 : 81 |
abibis. 412 : 2 |
abjectis nugis. 638 : 2 |
abjecto. 391 : 10 |
abigat. 179 : 10 |
abigunt. 241 : 3 |
abii. 374 : 4 |
abjicito. 573 : 7 |
abire. 338 : 7 | 431 : 9 | 636 : 2 |
abirem. 163 : 7 |
abit. 402 : 8 | 499 : 14 |
abito. 221 : 4 |
abludit. 489 : 12 |
abnegat. 90 : 3 |
abnormis. 412 : 3 |
abnuere. 492 : 8 |
abominatus. 146 : 7 |
abortivus. 338 : 8 |
abrotanum, vel abrotonum. 622 : 12 |
abrumpere. 284 : 13 |
abscidit. 19 : 2 |
abscinderet. 348 : 11 | 383 : 16 |
abscissum. 481 : 7 |
abscondere. 473 : 2 |
absens. 212 : 9 | 305 : 3 | 337 : 12 | 368 : 11 |
absentem. 386 : 11 | 400 : 12 | 405 : 6 | 444 : 1 | 513 : 6 |
absentes. 309 : 6 |
absentis. 436 : 6 |
absint. 371 : 9 |
absis. 194 : 6 |
absistere. 381 : 13 |
absit. 631 : 1 |
absolves. 481 : 7 |
absona. 644 : 4 |
absorbeat. 320 : 11 |
abstamius. 572 : 7 |
absterrebitur. 301 : 14 |
absterreat. 403 : 6 |
abstes. 981 : 2 |
abstinens. 304 : 12 | 181 : 4 |
abstinet. 648 : 16 | 692 : 3 |
abstinero. 213 : 1 |
abstinuit. 477 : 3 | 664 : 22 |
abstulerat. 180 : 10 |
abstulerit. 403 : 6 |
abstulit. 157 : 9 | 325 : 6 |
absumat. 111 : 4 |
absumptis. 180 : 3 |
abunde. 380 : 11 | 344 : 12 |
abundes. 101 : 10 |
ac. 18 : 3 | 40 : 9 | 82 : 4 | 171 : 11 | 208 : 9 | 245 : 11 | 314 : 4 | 309 : 7 | 370 : 2 | 372 : 8 | 382 : 8 | 389 : 8 | 418 : 83 | 446 : 8 |
ac pro sicut. 406 : 7 |
ac pro quam. 312 : 18 |
ac si. 419 : 6 | 489 : 3 |
Acadami sylvas. 416 : 10 |
Acaedam. 482 : 6 |
acaedas. 301 : 3 |
accedat. 473 : 20 | 303 : 9 |
accedent. 460 : 4 |
accedente senecta. 636 : 1 |
accedere. 473 : 15 |
accedes. 318 : 11 | 387 : 4 |
accedet. 268 : 3 | 462 : 8 |
accedit. 633 : 7 |
accendis. 414 : 2 |
accendit. 343 : 8 |
acceperis. 468 : 12 |
accepisse. 109 : 4 |
accepit. 404 : 3 | 478 : 8 | 565 : 8 | 572 : 6 |
accepta. 624 : 22 | 616 : 1 |
acceptos. 620 : 19 |
acceptos. 562 : 8 |
accersas. V. arcessas.
accerse. V. arcesse.
accersit. V. arcessit.
accessit. 447 : 4 | 611 : 7 | 632 : 7 |
Acci. V. Atti.
accidit. 325 : 8 |
accipe. 186 : 9, 10 | 398 : 2 | 438 : 6 | 467 : 10 | 468 : 9 | 472 : 10 | 481 : 11 | 496 : 10 |
accipiat. 523 : 14 |
accipias. 374 : 3 |
accipiebat. 558 : 10 |
accipiet. 300 : 12 | 561 : 13 |
accipio. 409 : 11 |
accipis. 633 : 1 |
accipit. 621. 18 |
accipiter. 104 : 8 | 184 : 84 |
accipiunt. 613 : 14 |
accisis. 491 : 14 |
Accius. 609 : 18 |
acclinis. 412 : 6 |
accredere. 580 : 1 |
accrescere. 611 : 16 |
accrevit. 416 : 3 |
accubat. 297 : 2 |
accurrit. 430 : 6 |
acer. 43 : 7 | 290 : 1 | 300 : 13 | 318 : 14 | 116 : 6 | 346 : 4 | 372 : 23 | 168 : 2 | 379 : 13 | 440 : 5 | 441 : 2 | 498 : 13 | 644 : 11 |
acerba fata. 330 : 9 |
acerbam. 304 : 1 |
acerbi. 166 : 6 |
acerbum frigus. 189 : 13 |
acerbos. 190 : 9 | 668 : 20 |
acerram meam. 589 : 10 |
acerra thuris. 206 : 8 |
acervi. 607 : 2 |
acervo. 378 : 1 | 373 : 6 | 461 : 5 | 684 : 8 |
acervos. 116 : 7 | 499 : 11 |
acervum. 471 : 17 | 111 : 8 |
acervus. 370 : 11 | 338 : 14 |
acescit. 538 : 2 |
acati. 458 : 8 |
acato. 433 : 4 | 480 : 2 | 522 : 8 |
acetum. 472 : 4 |
Achaico. 269 : 3 |
Achaicos. 33 : 13 |
Achæmenes. 143 : 2 |
Achæmenia. 143 : 4 |
Achæmenium. 176 : 12 |
Acheronta. 16 : 6 | 181 : 7 |
Acherontia. 286 : 11 |
Achille. 476 : 7 |
Achillei. 58 : 12 | 352 : 2 |
Achillem. 128 : 4 | 137 : 8 | 424 : 3 | 646 : 12 |
Achilles. 379 : 10 |
Achilles Grajis iratus. 636 : 7 |
Achivi. 536 : 8 |
Achivis. 280 : 13 | 476 : 8 | 606 : 4 |
Achivos. 182 : 4 |
acidas. 456 : 4 |
acidum. 637 : 11 |
acies. 167 : 22 | 412 : 1 |
acinaces. 76 : 9 |
acinum. 329 : 8 |

adj-

Digitized by Google

acipensere. 456 : 9 |
Acquirere. 841 : 8 |
acre. 476 : 3 |
acrem. 81 : 2 | 379 : 8 |
acres. 315 : 9 | 342 : 5 | 338 : 16 |
317 : 1 |
acri. 39 : 8 | 377 : 2 | 437 : 6 |
462 : 9 |
acria. 308 : 3 | 552 : 8 |
acrios. 94 : 5 | 194 : 8 | 338 : 3 |
412 : 1 |
acris. 26 : 2 | 389 : 8 |
Acrisium. 223 : 1 |
acriter. 596 : 3 |
acrium. 64 : 15 |
acrius. 317 : 2 | 470 : 13 |
Acroceraunia. 37 : 4 |
acta. 840 : 3 |
actæ. 505 : 2 |
acti. 818 : 19 |
Acti. V. Atti.
Actia. 534 : 12 |
actor caussarum. 865 : 8 |
actor. 619 : 4 |
actoria. 652 : 4 |
acto. 469 : 55 |
actum. 473 : 1 |
actus, pro, appulsus. 203 : 3 | 373 :
7 |
actus, pro partibus fabularum. 845 :
4 | 852 : 5 |
acuens. 533 : 4 |
acors. 346 : 14 |
acuisse. 18 : 3 |
acuit. 833 : 8 |
acumen. 882 : 3 |
acumina. 613 : 61 |
acuta. 652 : 13 | 378 : 18 | 350 :
3 |
acuta æra. 56 : 7 |
acuta voce. 188 : 2 |
acutas. 184 : 4 |
acutia. 367 : 7 |
acuto. 31 : 6 | 96 : 5 | 474 : 9 |
558 : 8 | 600 : 13 :
acutum. 412 : 8 | 473 : 2 | 365 :
2 | 437 : 2 | 460 : 6 |
acutum cernis. 387 : 4 |
ad. 7 : 2 | 8 : 2 | 71 : 3 | 61 : 8 |
101 : 7 | 488 : 3 | &c.
ad, id est, propter. 130 : 16 |
ad, id est, usque ad. 319 : 10 | 378 :
3 | 378 : 8 | 186 : 16 |
ad arbitriam. 222 : 8 |
ad arma. 98 : 2 | bis,
ad assem. 425 : 12 |
ad assem redigatur. 479 : 17 |
ad astra. 313 : 7 |
ad cælum. 502 : 7 |
ad cœnam. 319 : 2, 13 |
ad cyathum. 83 : 8 |
ad extremum. 327 : 8 |
ad hoc. 106 : 9 |
ad imum. 193 : 5 | 643 : 3 |
ad lucrum ire. 463 : 1 |
ad lumina prima. 619 : 12 |
ad lunam. 331 : 7 |
ad mare. 334 : 8 |
ad mortem. 378 : 8 |
ad ortum. 303 : 6 |
ad plenum. 38 : 6 |
ad summam. 334 : 15 |
ad umbilicum adducere. 343 : 2 |
ad unguem castigavit. 456 : 12 |
ad unguem factus homo. 408 : 11 |
ad usque. 373 : 52 |
adamantina. 24 : 10 |
adamantinos. 240 : 5 |
adbibe. 336 : 24 |
addam. 373 : 2 | 463 : 8 |
addant. 289 : 5 |
addas. 602 : 2 |
adde. 313 : 2 | 378 : 58 | 440 : 19 |
433 : 33 | 489 : 2 | 463 : 3 | 486 :
33 | 493 : 8 | 333 : 37 | 616 : 8 |
313 : 3 |
adde quod. 133 : 6 | 313 : 4 |
adde huc quod. 381 : 20 |
addens. 433 : 11 |
addere. 13 : 3 | 370 : 6 | 600 : 7 |
420 : 2 |
addes. 493 : 5 |
addicere. 308 : 19 |
addictum. 356 : 2 |
addictus. 338 : 5 |
addidit. 319 : 6 | 435 : 10 |
addis. 238 : 2 |
addit. 370 : 8 | 473 : 56 | 306 : 6 |
374 : 10 |
additis *indicat*. 384 : 9 |
additum. 335 : 11 | 349 : 3 |
additus. 385 : 16 |
addocet. 341 : 10 |
addubites. 403 : 3 |
adducere ad umbilicum. 343 : 2 |
adducit. 331 : 2 |
adductum. 186 : 81 |
adduxerat. 320 : 2 |
adduxere. 654 : 11 |
adduxerit. V. adduxerat.
adempta. 313 : 16 |
ademptum. 334 : 10 | 640 : 20 |
ademptus. 360 : 2 |
adeo. 413 : 7 | 350 : 14 | 807 : 9 |
adeo sunt multa. 168 : 12 |
aderat. 252 : 18 | 403 : 14 | 459 :
7 |
aderit. 338 : 3 |
ades. 431 : 3 |
adesos. 337 : 2 |
adesse. 430 : 15 |
adesses. 308 : 2 |
adest. 43 : 9 | 237 : 3 | 434 : 8 |
303 : 33 |
adeste. 324 : 9 |
adhærens. 344 : 6 |
adhæret. 417 : 2 |
adhæsit. 494 : 1 |
adhibe. 314 : 2 |
adhibebitur. 352 : 7 |
adhibes. 378 : 33 |
adhuc. 203 : 2 | 233 : 65 | 243 : 7 |
489 : 2 | 392 : 5 | 373 : 3 | 386 :
9 | 819 : 4 | 830 : 13 | 642 : 4 |
adjecere. 826 : 8 |
adjecisse. 389 : 5 |
adjecti. 833 : 17 |
adjectis. 362 : 3 |
adjiciunt. 284 : 3 |
adimam. 184 : 3 | 396 : 2 |
adimat. 478 : 5 |
adimis. 317 : 3 | 486 : 4 |
adimunt. 74 : 3 | 848 : 2 |
adire. 493 : 4 | 508 : 13 |
adiré. 489 : 12 |
adita. 303 : 19 |
aditura. 186 : 8 |
aditus. 414 : 8 |
aditis. 52 : 3 |
adjudicat. 333 : 8 |
adjunctis. 446 : 4 |
adjungere. 480 : 2 |
adjutorem. 411 : 31 |
adjuvat. 301 : 4 |
admirari. 389 : 1 |
admiror. 403 : 13 |
admissi. 818 : 3 |
admissus. 83 : 3 |
admittes. 384 : 17 |
admittis scelus. 417 : 13 |
admonuit. 422 : 4 |
admoveris. 462 : 5 |
admoves. 231 : 3 |
admovit. 415 : 31 |
adoleverit. 418 : 2 |
adopta. 553 : 3 |
ador. 609 : 32 |
adorea. 874 : 32 |
adposcere. 619 : 18 |
adrasum. 338 : 7 |
Adria. 538 : 26 | 610 : 9 | 389 : 14 |
Adriæ. 16 : 10 | 84 : 3 | 810 : 2 |
560 : 8 | 650 : 3 |
Adriano. 52 : 2 |
adsciscet. 630 : 13 |
adscribi. 386 : 52 |
adscripsit. 197 : 15 |
adsis. 304 : 3 |
adsit. 309 : 16 | 390 : 2 |
adsita. 433 : 9 |
adspersus. 348 : 3 |
adspire. 393 : 2 | 418 : 8 |
adstat. Vide astat.
adstricto. Vide astricto.
adstrictum. Vide astrictum.
adstringitur. Vide astringitur.
adsunt. 643 : 12 |
adveniam. 313 : 13 |
advenient. 466 : 10 |
advenit. 608 : 12 |
adventum. 314 : 4 |
adversa. 349 : 6 |
adversæ res. 533 : 21 |
adversam. V. aversam.
adversarius. 835 : 10 | 394 : 14 |
adversis. 373 : 16 | 483 : 3 | 318 :
13 | 813 : 8 |
adverso. 477 : 2 |
adversum. 326 : 2 | 532 : 4 |
advexerit. 462 : 2 |
adulta. 371 : 8 | 352 : 8 |
adulter. 398 : 3 |
adulteræ. 182 : 3 |
adulteretur. 348 : 8 |
adulteri. 289 : 5 |
adulteris. 253 : 4 |
adultero. 83 : 8 | 326 : 9 | 241 : 33 |
adulteros. 50 : 2 | 622 : 2 |
adulterum. 324 : 13 |
adunco. 414 : 3 |
advocetis. 383 : 53 |
adurgens. 106 : 8 |
aduri. 322 : 21 |
adurit. 98 : 9 |
ad usque. 373 : 18 | 488 : 9 |
adusto. 314 : 58 |
adustus. 383 : 35 |
adytis. 12 : 1 |
Æaci. 630 : 3 |
Æacum. 313 : 31 | 289 : 3 |
æde. 419 : 10 |
ædem. 87 : 3 | 363 : 5 | 613 : 5 |
ædes. 168 : 3 | 362 : 83 |
ædibus. 512 : 2 |
ædificanta. 486 : 3 |
ædificare. 480 : 9 |
ædificas. 461 : 13 |
ædificat. 334 : 3 |
ædilis. 495 : 9 |
æditues. 420 : 13 |
Ægeo. 113 : 2 |
Ægeos. 736 : 3 |
Ægæum. 568 : 7
Æger. 474 : 8 |
Ægeria. 384 : 33 |
Æeida. 52 : 8 | 388 : 5 |
æri. 838 : 7 |
ærimonia. 336 : 3 |
ægrimoniæ. 343 : 4 |
ægris. 378 : 7 |
ægro. 336 : 4 | 812 : 30 |
ægros. 403 : 3 |
ægrotare. 485 : 11 | 552 : 4 |
ægrotet. 414 : 7 | 362 : 9 |
ægroto. 313 : 4 | 318 : 13 |
ægrotum. 424 : 3 | 494 : 9 | 368 : 13 |
323 : 8 |
Æli. 264 : 4 |
Æmilium. 438 : 27 :
Æmoniæ. 504 : 11 |
æmula. 364 : 4 | 398 : 8 | 658 : 14 |
æmulari. 368 : 1 |

æmuli . 263 : 13 |
æmulos . 224 : 2 |
Ænea . 300 : 7 |
Æneæ . 201 : 4 |
Æneas . 284 : 2 | 362 : 2 |
æneus . 425 : 22 |
Æoliæ . 289 : 4 |
Æolides . 150 : 8 |
Æoliis . 241 : 33 |
Æolio . 270 : 7 |
Æolium . 262 : 1 |
æqua . 103 : 8 | 274 : 3 | 651 : 8 |
620 : 10 |
æquale . 185 : 9 |
æquales . 30 : 2 | 340 : 3 |
æquali . 241 : 0 |
æquam . 118 : 8 | 496 : 2 | 640 : 4 |
æquare . 122 : 2 |
æquas . 182 : 14 |
æquata . 609 : 7 |
æque ac . 457 : 11 | 818 : 19 |
æque . 32 : 7 | 202 : 1 | 210 : 14 |
229 : 1 | 333 : 23 |
æqui . 311 : 7 |
æquis . 474 : 10 |
æquis animis . 613 : 14 |
æquo . 20 : 7 | 83 : 4 | 289 : 7 |
602 : 2 | 616 : 1 |
æquo animo . 462 : 1 |
æquo Jove . 602 : 6 |
æquor . 28 : 11 | 43 : 2 | 89 : 10 |
201 : 21 | 304 : 1 | 437 : 1 | 558 :
21 |
æquora . 25 : 2 | 48 : 13 | 275 : 12 |
243 : 4 | 277 : 10 | 348 : 30 | 379 :
14 |
æquore . 12 : 6 | 53 : 8 | 356 : 6 |
472 : 10 |
æquoribus . 875 : 12 | 387 : 12 |
æquoris . 27 : 6 | 150 : 7 |
æquom . 578 : 1 | 388 : 1 |
æquom est . 570 : 9 | 380 : 11 , 20 |
æquos . 44 : 1 | 210 : 4 | 217 : 6 |
382 : 8 | 420 : 2 | 479 : 8 | 230 :
4 |
aera . 18 : 4 | 418 : 12 | 433 : 8 |
æra . 52 : 8 | 282 : 2 | 150 : 6 | 336 :
21 | 632 : 6 | 060 : 2 |
ærata . 276 : 6 |
æratas . 233 : 2 |
aere . 220 : 9 | 631 : 10 |
ære . 219 : 6 | 310 : 11 , 16 | 390 :
8 | 462 : 10 | 473 : 16 | 612 : 19 |
638 : 6 , 12 |
aerias . 90 : 2 |
æris . 380 : 10 | 497 : 13 | 550 : 14 |
552 : 22 | 611 : 10 | 648 : 10 |
ærugo . 408 : 12 | 853 : 2 |
ærumnis . 623 : 12 |
æs . 16 : 4 | 406 : 7 |
Æschylus . 610 : 1 | 633 : 7 |
æsculo . V. esculo .
Æsopi . 480 : 1 |
Æsopos . 610 : 7 |
Æsquilias . V. Esquilias .
æstas . 263 : 8 |
æstatem . 33 : 3 |
æstates . 402 : 3 |
æstimat . 603 : 3 | 607 : 3 |
æstiva . 89 : 10 |
æstivam . 147 : 3 |
æstuat . 124 : 4 | 134 : 4 |
æstum . 112 : 8 |
æstuosa . 310 : 13 |
æstuosæ . 82 : 1 |
æstuosas . 68 : 1 |
æstuosis . 119 : 4 |
æstuosius . 317 : 8 |
æstus . 16 : 2 | 270 : 5 | 285 : 18 |
315 : 8 | 381 : 8 | 624 : 12 |
ætas imbecilla . 480 : 4 |
ætas aistiis . 048 : 12 |
ætas . 38 : 4 | 100 : 6 | 117 : 29 |
211 : 7 | 268 : 38 | 289 : 3 | 304 :
4 | 343 : 0 | 348 : 8 | 402 : 35 |
481 : 12 | 525 : 6 | 530 : 13 | 533 :
3 | 601 : 10 | 606 : 15 | 661 : 3 |
ætas feroa , l. rapida . 112 : 12 |
ætatem ducimus . 633 : 8 |
ætatis . 648 : 2 |
æternæ . 123 : 8 |
æternet . 300 : 2 |
æternis . 118 : 9 |
æternos . 110 : 9 |
æternum . 112 : 12 | 245 : 3 | 396 :
2 | 860 : 12 |
æthera . 290 : 2 |
ætherea . 17 : 13 |
Æthiops . 199 : 8 |
Ætnæ . 555 : 7 |
Ætnam . 101 : 6 | 668 : 8 |
Ætolis . 393 : 16 |
ævi . 138 : 8 | 309 : 20 | 397 : 3 |
814 : 8 |
ævo . 42 : 8 | 114 : 3 | 238 : 3 | 356 :
8 | 600 : 6 | 042 : 4 |
ævom . 193 : 12 | 213 : 2 | 300 : 1 |
302 : 11 | 413 : 3 | 419 : 12 | 443 :
4 | 241 : 0 | 590 : 8 | 802 : 21 |
660 : 3 |
Afer . 874 : 13 |
afflatus . 10 : 3 |
affer . 338 : 1 |
afferat . 410 : 20 |
afferes . 140 : 0 |
affert . 310 : 9 |
affertur . 382 : 1 |
affigis . 412 : 6 |
affirmo . 812 : 9 |
affixa . 254 : 8 |
affixit . 232 : 27 |
afflasset . 235 : 5 |
affluentes . 294 : 8 |
affuit . 321 : 0 |
affulsis . 277 : 7 |
Afra avis . 334 : 13 |
Afra cochlea . 493 : 8 |
Afrani . 608 : 1 |
Africa . 182 : 8 | 206 : 9 | 470 : 6 |
Africæ . 219 : 0 |
Africano . 314 : 6 |
Africis . 258 : 15 |
Africo . 47 : 2 |
Africum . 7 : 10 | 16 : 9 | 230 : 3 |
Africus . 347 : 13 |
Afris . 118 : 2 | 332 : 3 |
Afro . 117 : 11 | 103 : 10 |
agam . 206 : 6 | 316 : 13 | 328 : 9 |
421 : 13 |
Agamemnona . 290 : 4 |
Agaso . 125 : 19 |
agat . 177 : 8 | 518 : 8 | 624 : 3 |
Agave . 405 : 7 |
age . 78 : 12 | 91 : 8 | 140 : 6 | 221 :
7 | 252 : 14 | 291 : 2 | 461 : 2 |
473 : 4 | 518 : 4 | 291 : 12 |
agedum . 398 : 1 | 474 : 1 |
agelli . 274 : 2 | 644 : 0 |
agello . 418 : 16 | 461 : 14 |
agellos . 190 : 12 |
agellum . 503 : 8 | 580 : 3 |
agendæ . 226 : 2 |
agendi . 118 : 12 |
agendis . 352 : 3 | 842 : 10 |
agens . 302 : 0 |
agente . 257 : 3 |
agentis . 292 : 8 |
ager . 483 : 4 | 623 : 27 |
agere . 413 : 3 | 812 : 10 |
agerent . 822 : 1 |
ageret . 475 : 3 |
aget . 87 : 9 | 319 : 7 | 393 : 6 |
aggere . 427 : 8 |
agilem . 396 : 2 |
agilis . 328 : 9 | 342 : 12 |
agimur . 835 : 7 |
agis . 47 : 2 | 435 : 8 | 503 : 7 |
agit . 204 : 2 | 434 : 12 | 461 : 2 |
467 : 8 | 493 : 9 | 481 : 8 | 310 :
11 | 142 : 6 |
agitamus . 528 : 10 |
agitant . 652 : 14 |
agitantes . 52 : 8 |
agitare . 368 : 8 |
agitaret . 344 : 9 |
agitata . 172 : 1 |
agitato . 251 : 7 |
agitatus . 817 : 7 |
agitatus . 42 : 2 |
agitet . 396 : 2 |
agito . 403 : 15 |
agitur res . 440 : 1 |
agitur tua res . 521 : 57 |
agmen . 201 : 8 |
agmina . 308 : 13 | 353 : 8 | 438 :
20 |
agminum . 877 : 2 |
agna . 353 : 3 | 336 : 12 | 340 : 8 |
478 : 3 |
Agnæ . 388 : 2 |
agnam . 22 : 4 | 362 : 8 | 478 : 8 |
428 : 6 |
agni . 630 : 23 |
agnini . 180 : 11 |
agnis . 318 : 4 |
agno . 293 : 8 |
agnos . 212 : 1 | 477 : 12 |
agnoscere . 583 : 12 |
agnum . 174 : 8 |
agos . 242 : 2 |
agrestes . 229 : 2 | 610 : 8 |
agrestem . 510 : 1 | 323 : 4 |
agresti . 611 : 3 |
agrestis . 121 : 8 |
agrestium . 174 : 12 | 160 : 2 |
agri . 104 : 9 | 103 : 3 | 382 : 4 |
agricolæ . 814 : 4 |
agricolam . 169 : 8 |
agricolis . 424 : 17 |
Agrippa . 24 : 2 | 475 : 14 |
Agrippæ . 350 : 12 | 370 : 1 | 372 :
4 :
agris . 305 : 14 | 304 : 1 | 376 : 11 |
387 : 13 | 870 : 13 | 400 : 12 | 523 :
3 | 532 : 10 | 522 : 10 | 863 : 4 |
agro . 144 : 10 | 248 : 8 | 218 : 11 |
229 : 1 | 373 : 8 |
agros . 3 : 7 | 154 : 8 | 173 : 8 |
121 : 3 | 213 : 13 | 347 : 10 | 513 :
8 | 203 : 23 | 804 : 4 | 851 : 4 |
agrum . 427 : 3 , 7 | 203 : 18 | 233 :
1 | 634 : 4 |
agunt . 330 : 8 |
agusto . 843 : 31 |
Agyeo . 281 : 2 |
ah . 78 : 12 | 159 : 2 |
ah , ah . 525 : 20 |
ahena . 98 : 13 |
ahenea . 94 : 8 | 213 : 1 | 612 : 4 |
aheneo . 220 : 4 |
aheneus . 184 : 24 |
ahesum . 633 : 2 |
Ajacem . 20 : 9 | 110 : 1 | 489 : 1 |
Ajacis . 338 : 8 |
Ajax . 478 : 3 | 477 : 3 , 13 |
ajebam . 418 : 8 |
ajebas . 433 : 4 |
ajebat . 402 : 11 | 329 : 7 | 283 : 22 |
280 : 16 | 208 : 3 |
ajo . 446 : 2 | 398 : 1 | 284 : 15 |
ais . 318 : 32 |
ait . 368 : 4 | 304 : 8 | 390 : 12 |
431 : 9 | 424 : 3 | 330 : 10 | 314 :
8 | 892 : 3 | 5 , 18 | 632 : 10 |
Ajunt . 249 : 28 |
ala . 174 : 1 |
alas . 180 : 3 |
alas . 887 : 12 | 497 : 12 |
alba . 42 : 1 | 217 : 6 | 354 : 9 | 480 :
10 |
Albanam . 499 : 9 |
Albanas . 351 : 13 |

Digitized by Google

Albani. 393 : 8 |
Albanis. 326 : 2 | 555 : 10 |
Albano. 601 : 9 |
Albanos. 282 : 14 |
Albanum. 320 : 8 |
albatus. 457 : 14 |
albescens. 225 : 3 |
albi. 379 : 2 |
Albi *pop.* 93 : 3 | 402 : 5 | 344 : 8 |
albicant. 19 : 4 |
Albini. 659 : 15 |
Albinovano. 365 : 4 |
albis. 361 : 6 | 423 : 8 | 427 : 7 |
 429 : 9 |
Albius. 397 : 6 |
albo Coo. 490 : 1 |
albo panna. 99 : 2 |
albo humero. 393 : 5 |
albo corpore. 313 : 6 |
albo pipere. 392 : 2 |
album. 370 : 10 | 306 : 6 |
album piper. 493 : 11 |
Albuneæ. 99 : 9 |
albus. 37 : 2 | 232 : 1 | 330 : 7 |
 352 : 14 | 421 | 5 | 434 : 7 |
Albuci. 438 : 6 |
Albusi. 448 : 14 |
Alcæe. 146 : 3 |
Alcæi. 922 : 7 |
Alcæus. 399 : 12 | 699 : 15 |
Aleidem. 40 : 17 |
Alcinoi. 557 : 3 |
Alcon. 320 : 2 |
alea. 244 : 8 | 499 : 7 | 392 : 8 |
aleæ. 109 : 4 |
alebat. 437 : 1 |
alec. 493 : 10 | 519 : 9 |
ales. 13 : 12 | 178 : 4 | 192 : 12 |
 316 : 4 | 385 : 5 | 194 : 23 |
aletur. 499 : 3 |
Alexandrea. 302 : 9 |
Alexandri. 311 : 7 |
Alexandro magno. 622 : 17 |
Alfenus. 393 : 9 |
alga. 229 : 9 | 496 : 6 |
Algido. 66 : 6 | 228 : 9 | 913 : 18 |
Algidum. 362 : 12 |
alia. 78 : 7 | 209 : 5 | 293 : 7 | 386 :
 12 | 493 : 5 |
aliam. 424 : 1 |
alias. 477 : 9 |
aliàs. 396 : 2 | 399 : 15 | 435 : 8 |
 604 : 23 |
aliena. 374 : 6 | 405 : 3 | 434 : 9 |
 421 : 8 | 492 : 7 | 503 : 11 | 534 :
 5 | 593 : 9 | 153 : 10 | 599 : 5 |
alienas. 378 : 9 |
alieni. 392 : 12 |
alienis. 380 : 9 | 469 : 3 | 503 : 8 |
 316 : 5 |
alieno. 400 : 9 |
alienos. 593 : 3 |
alii, *dat. singul.* 318 : 10 | 463 : 6 |
alii, *nom. plur.* 25 : 1 | 395 : 8 |
 419 : 9 |
alii. 11 : 4 | 420 : 15 | 440 : 9 |
 443 : 13 | 489 : 9 | 556 : 5 | 531 :
 2 |
alio. 301 : 2 | 356 : 9 | 341 : 6 |
 400 : 13 | 469 : 15 | 399 : 13 |
alio. 345 : 9 | 447 : 12 | 437 : 2 |
alioqui. 395 : 4 | 412 : 11 |
alios. 82 : 2 | 419 : 20 | 444 : 9 |
 437 : 13 | 523 : 9 |
Aliphanis. 591 : 14 |
aliquid. 460 : 13 | 454 : 4 | 488 : 3 |
aliquis. 386 : 9 | 438 : 14 |
alis. 239 : 2 | 449 : 6 |
alit. 19 : 2 | 345 : 19 |
alite. 25 : 2 | 184 : 10 | 295 : 3 |
 317 : 4 | 335 : 7 | 347 : 15 |
alitem. 190 : 10 | 278 : 5 |
aliter. 18 : 4 | 298 : 6 | 613 : 7 |
alites. 337 : 3 |
aliti. 333 : 15 |
alitibus. 352 : 3 |
aliud. 405 : 17 | 473 : 9 | 497 : 8 |
 322 : 8 |
alium. 383 : 2 |
aliunde. 348 : 5 |
alius. 205 : 4 | 318 : 15 | 318 : 6 |
 372 : 17 | 379 : 3 | 387 : 14 | 535 :
 6 | 537 : 7 |
allabores. 507 : 2 |
allapsus. 309 : 11 |
allata. 492 : 12 |
allinet. 666 : 10 |
allium. 316 : 3 |
Allobrox. 366 : 5 |
alloquiis. 342 : 7 |
alma. 274 : 12 | 978 : 5 |
almæ. 13 : 10 | 199 : 1 | 306 : 9 |
alme sol. 358 : 5 |
almum. 983 : 7 |
Alpes. 498 : 13 |
Alphius. 313 : 14 |
Alpibus. 979 : 23 | 300 : 12 |
Alpinus. 439 : 2 |
Alpium. 309 : 9 |
alsit. 664 : 12 |
alta. 12 : 3 | 239 : 13 | 307 : 5 |
 232 : 3 | 350 : 3 | 383 : 6 |
altæ. 979 : 9 |
altas. 322 : 3 | 356 : 7 |
alte. 319 : 10 |
alter. 370 : 7 | 407 : 1 | 408 : 2 |
 420 : 6 | 439 : 7 | 519 : 15 | 531 :
 9 | 584 : 4 bis | 634 : 2, 2 |
altera jura. 633 : 13 |
altera. 31 : 7 | 139 : 3 | 343 : 9 |
 393 : 2 | 429 : 9, 19, 23 | 443 :
 2 | 533 : 7 | 399 : 3 |
alteram. 537 : 19 |
altercante. 554 : 18 |
alteris. 278 : 14 |
altes altarios. 298 : 16 |
alterius. 249 : 2 | 329 : 4 | 373 : 3 |
 633 : 11 |
alterius sic altera poscit opem res.
 664 : 8 |
alterna. 459 : 5 |
alternis. 614 : 15 | 645 : 9 |
alterno. 20 : 1 |
altero. 595 : 2 |
alterum. 299 : 6 | 382 : 10 | 467 :
 20 |
alterutrum. 393 : 11 |
alti. 307 : 14 | 607 : 15 |
altilium. 557 : 9 |
altior. 595 : 9 |
altis. 13 : 10 | 313 : 3 | 336 : 2 |
 349 : 9 | 354 : 9 |
altius. 259 : 8 | 404 : 9 |
alto. 317 : 2 | 291 : 9 | 374 : 9 |
 413 : 5 | 446 : 4 | 454 : 11 | 468 :
 8 |
alto i. mari. 368 : 6 | 595 : 10 |
altos. 11 : 1 | 287 : 2 |
altricis. 186 : 9 |
altum. 319 : 4 | 199 : 6 | 430 : 1 |
altum i. mare. 326 : 4 | 298 : 1 |
alveo. 308 : 7 | 157 : 7 |
aluere. 263 : 8 |
alumni. 238 : 7 | 853 : 3 |
alumnis. 228 : 4 |
alumno. 342 : 11 | 546 : 9 |
alvo. 287 : 5 | 182 : 14 | 612 : 23 |
alvus dosa. 489 : 2 |
Alyphanis. Vide Aliphanis.
amabam. 481 : 9 |
amabile. 218 : 10 | 342 : 18 |
amabiles. 290 : 9 |
amabilem. 22 : 5 | 533 : 3 |
amabilis. 158 : 4 | 831 : 11 |
amabilitee. 814 : 11 |
amabitur. 604 : 10 |
amabo. 70 : 3 |
amanda. 293 : 9 |
amando. 29 : 2 |
amandus. 638 : 8 |
amant. 157 : 7 | 338 : 16 | 627 : 5 |
amantem. 337 : 13 |
amanti. 388 : 5 |
amantis. 313 : 4 | 616 : 9 |
amantium. 959 : 3 |
amata. 157 : 6 | 297 : 3 |
amatas. 390 : 13 | 399 : 10 |
amara. 481 : 2 |
amares. 666 : 2 |
amari sermonis. 625 : 7 |
amari *verb.* 389 : 17 |
amaris foliis. 472 : 3 |
amas. 433 : 3 | 533 : 9 |
amat. 74 : 5 | 293 : 10 | 235 : 9 |
 390 : 6 | 302 : 6 | 278 : 6 | 659 :
 18 | 628 : 7 | 361 : 9 |
amata. 332 : 91 | 648 : 12 |
amati. 951 : 19 |
amator. 228 : 1 | 300 : 7 | 439 : 2 |
 329 : 13 | 605 : 2 |
amatorem. 193 : 15 | 387 : 26 | 384 :
 2 |
amatores. 364 : 9 |
amavit. 611 : 10 |
Amazonia. 973 : 9 |
ambagibus. 496 : 9 | 360 : 6 |
ambas. 369 : 8 |
ambiat. 399 : 13 |
ambigitur. 593 : 4 | 607 : 30 |
ambiguam. 28 : 8 |
ambigue. 666 : 19 |
ambiguo. 193 : 7 | 383 : 13 |
ambire. 600 : 5 |
ambis. 97 : 5 |
ambitio. 304 : 4 |
ambitione. 397 : 8 | 437 : 19 | 481 :
 9 | 444 : 8 | 469 : 9 | 611 : 13 |
ambitiosa. 888 : 11 |
ambitiosior. 303 : 10 |
ambitiosus. 474 : 11 |
ambitus. 429 : 2 |
ambo. 478 : 9 | 309 : 29 |
ambos. 113 : 2 |
ambubajarum. 373 : 2 |
ambulat. 323 : 25 | 377 : 15 | 399 :
 14 |
ambules. 319 : 3 |
ambulet. 338 : 14 | 398 : 94 |
ambustum. 442 : 10 |
ambustus. 394 : 12 |
amem. 280 : 10 : 362 : 6 |
amens. 478 : 13 |
amentia. 481 : 2 |
amet. 84 : 9 |
amet. 348 : 10 | 449 : 8 | 476 : 2 |
 600 : 1 | 640 : 11 | 650 : 8 |
amica luto sus. 537 : 5 |
amica. 54 : 7 | 213 : 6 | 918 : 4 |
 359 : 12 | 467 : 21 | 328 : 91 |
amicæ. 397 : 16 | 378 : 12 |
amicam. 405 : 9 |
amicas. 382 : 14 |
amice. 114 : 8 | 149 : 2 | 309 : 9 |
 309 : 12 | 358 : 2 | 624 : 8 |
amicè. 864 : 9 |
amici, *singul.* 118 : 9 | 307 : 4 |
 358 : 5 | 534 : 10 | 549 : 7 | 398 :
 14 | 595 : 19 |
amici. *plur.* 116 : 7 | 177 : 1 | 340 :
 10 | 394 : 7 | 838 : 17 |
amicior. 551 : 1 |
amicis. 201 : 12 | 389 : 12 | 415 :
 8 | 418 : 15 | 410 : 2 | 495 : 14 |
 581 : 12 | 635 : 18 | 658 : 7 | 637 :
 18 | 685 : 14 |
amicitia. 359 : 1 | 663 : 28 |
amicitiam. 395 : 5 | 494 : 13 |
amicitias. 308 : 12 | 548 : 13 |
amicitias graves. 309 : 2 |
amicitur. 493 : 6 |
amico. 531 : 3 | 284 : 2 | 378 : 3 |
 397 : 13 | 405 : 10 | 408 : 4 |

amico Hercule. 303 : 12 |
amicorum. 338 : 13 | 337 8 | 418 : 9 | 810 : 9 |
amicos. 28 : 3 | 196 : 3 | 338 : 9 | 373 : 6 | 393 : 2 | 398 : 10 | 406 : 8 | 444 : 9 | 348 : 2 | 386 : 4 |
amicta. 312 : 13 | 182 : 8 |
amictum. 388 : 4 |
amictus. 22 : 12 |
amiculus. 180 : 8 |
amicum, *adject.* 111 : 2 |
amicum, id est, gratum. 118 : 8 | 222 : 8 | 282 : 11 |
amicum. 183 : 8 | 397 : 11 | 318 : 4 | 389 : 19 | 400 : 42 | 417 : 19 | 431 : 13 | 409 : 2 | 340 : 6 | 328 : 7 | 463 : 10 |
amicus. 96 : 2 | 128 : 2 | 361 : 2 | 350 : 3 | 377 : 8 | 397 : 11 | 389 : 23 | 390 : 8 | 391 : 3 | 403 : 9 | 447 : 3 | 449 : 9 | 891 : 6 |
amissas. 466 : 2 |
amissos. 394 : 12 |
amita. 313 : 81 |
amittis. 378 : 13 |
amne. 281 : 9 |
amnes. 187 : 9 | 357 : 14 |
amnem. 118 : 3 |
amni. 468 : 9 | 434 : 19 |
amnis. 22 : 1 | 99 : 4 | 283 : 3 | 421 : 2 | 338 : 9 | 641 : 13 |
amo. 384 : 4 |
amœna. 371 : 19 |
amœnæ, 137 : 13 | 196 : 6 | 382 : 13 |
amœni. 164 : 8 |
amœnis. 113 : 4 |
amœnos agros. 419 : 2 |
amœnam lucrecilem. 23 : 3 |
amor. 46 : 12 | 60 : 3 | 75 : 2 | 93 : 6 | 119 : 2 | 123 : 9 | 232 : 9 | 272 : 8 | 298 : 2 | 313 : 13 | 338 : 14 | 348 : 9 | 388 . 8 |
amore. 79 : 11 | 326 : 3 | 339 : 3 : 4 | 602 : 9 | 469 : 8 | 480 : 4 | 481 : 4 | 693 : 10 | 338 : 4 | 838 : 2 |
amorem. 343 : 3 | 344 : 10 | 379 : 2 | 333 : 3 | 333 : 8 | 462 : 9 |
amores. 82 : 13 | 133 : 3 | 130 : 9 | 200 : 9 | 234 : 3 | 296 : 8 | 345 : 9 |
amari dare ludum. 216 : 3 |
amoribus. 61 : 6 | 142 : 9 | 397 : 9 |
amoris poculum. 319 : 9 |
amorum. 293 : 8 |
amotas. 33 : 3 |
amoto. 349 : 19 |
amovere *præter.* 036 : 13 |
amovit. 303 : 2 |
Amphion amovit lapides canendo. 213 : 8 | 483 : 8 |
Amphion cessit fratri. 303 : 86 |
Amphionis. 393 : 21 |
amphora. 231 : 9 | 839 : 6 |
amphoræ. 102 : 3 | 207 : 2 |
amphoram. 314 : 8 |
amphoris. 312 : 9 |
ampla. 191 : 2 |
amplas. 461 : 1 |
amplecti. 633 : 3 |
amplectitur. 136 : 3 |
ampli. 363 : 3 |
amplies. 397 : 12 |
amplia. 414 : 12 |
amplius. 48 : 9 | 339 : 4 | 371 : 9 | 372 : 8 | 304 : 4 |
amplum. 149 : 3 |
ampullas. 643 : 9 |
ampullatur. 348 : 3 |
amputans. 312 : 4 |
Amyntas Epod. 12
amystide. 302 : 4 |
an. 41 : 7, 8, 9 | 318 : 9 | 226 : 9 | 384 : 4 | 383 : 6 | 333 : 13 |
13 | 286 : 3 | 309 : 7 | 316 : 7 | 319 : 1 | 330 : 3, 6 | 330 : 3 | 356 : 8 | 383 : 4 | 403 : 2 |
an non. 487 : 3 |
Anacreon. 339 : 2 |
Anacreonta. 343 : 4 |
anceps. 447 : 13 | 498 : 6 |
Anchisæ. 361 : 6 |
Anchisen. 306 : 9 |
ancilorum. 193 : 3 |
ancilla. 380 : 12 | 393 : 3 |
ancillæ. 119 : 2 |
ancillas. 479 : 3 |
Ancus. 284 : 3 | 330 : 18 |
Andromedes. 236 : 3 |
angat. 193 : 8 |
angiportu. 74 : 12 |
angis. 419 : 3 | 618 : 13 | 644 : 2 |
angue. 393 : 9 |
anguem. 849 : 13 |
angues. 347 : 4 | 324 : 4 |
angui. V. angue.
anguibus. 212 : 3 |
angulo. 33 : 3 |
angulus. 183 : 6 | 303 : 8 | 370 : 3 |
angusta. 336 : 18 |
angustam. 379 : 3 | 337 : 3 |
angustis. 138 : 3 | 436 : 8 |
angusto. 494 : 2 |
anhelitu. 12 : 9 |
aniles. 309 : 14 |
animæ *num. singul.* 16 : 3 | 41 : 16 | 126 : 2 | 206 : 12 |
animæ, *plur.* 409 : 2 |
animæ Thraciæ. 393 : 11 |
animalia. 391 : 8 |
animantem. 448 : 6 |
animas. 18 : 3 | 438 : 8 | 109 : 17 |
animi, *sing.* 114 : 6 | 264 : 10 | 376 : 8 | 396 : 18 | 477 : 2 |
animi. *plur.* 639 : 18 |
animis. 262 : 8 | 349 : 12 | 384 : 6 | 862 : 3 |
animo. 96 : 3 | 190 : 18 | 284 : 6 | 403 : 16 | 403 : 8 | 339 : 18 | 373 : 8 |
animos. 64 : 8 | 223 : 3 | 408 : 2 | 437 : 13 | 399 : 9 | 649 : 6 | 659 : 8 | 663 : 84 |
animosum. 62 : 3 | 424 : 3 |
animosus. 238 : 3 | 189 : 8 |
animum. 36 : 8 | 83 : 4 | 213 : 9 | 139 : 12 | 212 : 9 | 240 : 6 | 288 : 23 | 278 : 2 | 383 : 2 | 602 : 18 | 438 : 3 | 402 : 8 | 497 : 12 | 309 : 4 | 338 : 8 | 339 : 12 | 830 : 9 | 643 : 13 |
animum æquum. 399 : 9 |
animus. 122 : 6 | 137 : 3 | 273 : 10 | 284 : 3 | 291 : 8 | 381 : 6 | 317 : 23 | 332 : 3 |
animus æquus. 389 : 9 |
animus non se effugit unquam. 393 : 12 |
animus peregre est. 371 : 8 |
animus sine corpore velox. *ibid.*
Anio præceps. 27 : 3 |
annabunt. 469 : 2 |
annellis. 231 : 9 |
anni, *genit. sing.* 281 : 6 |
anni, *nomin. pl.* 348 : 4 | 682 : 4 | 827 : 8 | 849 : 2 |
Annibal. 273 : 9 | 346 : 7 |
Annibalem dirum. 141 : 2 | 208 : 3 |
Annibalis. 286 : 9 |
annis. 368 : 5 | 419 : 19 | 336 : 13 | 609 : 3 | 849 : 3 |
anno. 89 : 12 | 206 : 9 | 229 : 3 | 238 : 9 | 469 : 8 | 802 : 84 | 606 : 23, 27 |
annona amicorum vilis est. 378 : 2 |
annorum. 383 : 16 |
annuum. 860 : 3 |
annos. 389 : 14 | 883 : 3 | 237 : 6 | 294 : 9 | 398 : 10 | 399 : 9 | 673 : 3 | 808 : 9 | 814 : 32 | 639 : 13 |
annosa cornix. 339 : 3 |
annosa volumina. 803 : 8 |
annoso palato. 483 : 2 |
annua cultura. 241 : 8 |
annuerunt. 440 : 9 |
annuimus. 164 : 3 |
annuisset. 281 : 3 |
annum. 91 : 2 | 203 : 2 | 370 : 3 | 313 : 8 | 373 : 4 | 636 : 2 | 661 : 13 |
annuo spatio. 199 : 13 |
annulo. 314 : 12 |
annus. 283 : 9 | 313 : 9 | 466 : 2 | 306 : 9 | 378 : 12 | 808 : 9 |
anormis. V. abnormis.
anseris albi. 324 : 19 |
ante. 93 : 3 | 212 : 2 | 233 : 2 | 238 : 3 | 290 : 4 | 302 : 9 | 309 : 19 | 336 : 9 | 370 : 6 | 383 : 8 | 391 : 3 | 393 : 3 | 308 : 26 |
ante aras. 477 : 3 |
ante Larem. 348 : 3 |
ante. *adverb.* 473 : 3 |
antea. 317 : 3 |
antecedentem. 878 : 9 |
anteferas. 409 : 3 |
anteferendo. 603 : 3 |
antehac. 203 : 9 |
anteis. 348 : 3 |
antes. 99 : 13 |
anteannis. 69 : 8 |
Antenor. 333 : 9 |
antequam. 244 : 3 | 212 : 3 |
antestari. 433 : 12 |
Anticyram. 670 : 2 | 674 : 18 |
Anticyris. 437 : 4 |
Antilochum. 334 : 3 |
Antiocham. 202 : 3 |
Antiphatem. 848 : 9 |
antiqua ilice. 319 : 3 |
antiqua templa. 481 : 4 |
antiquæ. 313 : 2 |
antique. 609 : 4 |
antiqui. 664 : 9 |
antiquis. 112 : 4 | 820 : 3 |
antiquissima. 806 : 2 |
antiquo. 474 : 13 | 337 : 3 |
Antium. 87 : 3 |
Antoni. 269 : 2 | 409 : 3 |
Antonius Musa. 379 : 3 |
antris. 243 : 4 |
antro. 23 : 3 | 339 : 3 | 182 : 9 |
anum. 449 : 4 |
anus, *singul. nomin.* 76 : 9 | 298 : 2 | 313 : 4 | 432 : 3 | 303 : 13 |
anus, *plur.* 137 : 6 | 336 : 3 | 398 : 3 |
anxius. 233 : 8 |
Anxur. 406 : 3 |
Anyti. 487 : 3 |
apella. 413 : 8 |
Apellem. 883 : 2 |
Apenninus. 348 : 2 |
aper. 9 : 13 | 332 : 13 | 636 : 8 | 669 : 6 | 493 : 6 | 338 : 6 |
aperire. 338 : 8 |
aperis. 403 : 3 |
aperta. 628 : 6 |
apertam. 884 : 13 |
aperte. 383 : 28 |
apertis. 830 : 30 |
apertos. 142 : 8 |
apertum. 219 : 6 | 389 : 3 |
apes Calabræ. 223 : 9 |
apicem. 98 : 9 |
apices. 236 : 3 |
apio. 136 : 6 |
apis. 269 : 9 |
apium. 142 : 6 | 383 : 3 |
Apollinari. 263 : 8 |
Apolline. 26 : 3 | 822 : 9 |
Apollinem. 89 : 8 |
Apollinis. 67 : 3 | 346 : 9 |

Apollo. 33 : 33 | 38 : 9 | 33 : 9 | 318 : 4 | 320 : 12 | 360 : 2 | 633 : 14 | 500 : 4 | 363 : 8 | 385 : 3 | 464 : 5 |
apotheca. 476 : 7 |
apparatus. 106 : 3 |
appare. 138 : 6 |
apparent. 316 : 6 |
apparent. 322 : 6 |
apparere. 383 : 3 | 310 : 9 |
apparet. penult. longa. 362 : 2 | 334 : 6 | 668 : 6 |
apparet. penult. brevi. 316 : 8 |
appellat. 308 : 7 | 424 : 11 | 62 : 16 |
appello. 405 : 8 |
appellet. 478 : 4 |
appello. 668 : 3 |
Appi. 606 : 5 | 110 : 15 | 398 : 3 |
Appia. 110 : 11 |
Appiam. 379 : 18 |
appingit. 339 : 11 |
Appius. 412 : 10 |
applicat. 212 : 8 | 362 : 32 |
applorans. 127 : 10 |
apponatur. 123 : 16 |
appone. 32 : 13 |
apponet. 122 : 16 |
apponit. 383 : 8 |
appositis. 320 : 4 |
apposuisse. 12 : 8 |
apprecati. 308 : 6 |
Appula. 448 : 4 |
Appuli. 308 : 12 | 314 : 2 |
Appulis. 92 : 7 |
Appulo. 186 : 1 |
Appulus. 393 : 4 | 033 : 5 | 447 : 13 |
aprica. 219 : 2 |
aprici campi. 248 : 2 |
aprico. 427 : 3 | 376 : 10 |
apricos. 96 : 7 |
apricum. 29 : 3 | 550 : 13 |
Aprilem. 394 : 3 |
apris. 347 : 11 |
apros. 313 : 10 | 279 : 13 |
aptum. 337 : 9 | 460 : 8 | 419 : 9 | 133 : 9 | 396 : 2 | 639 : 11 |
apta. 337 : 12 | 317 : 17 | 641 : 11 |
apta quadrigis aqua. 337 : 16 |
aptantor. 329 : 6 |
aptare. 142 : 4 |
aptari. 142 : 4 |
aptaris. 662 : 13 |
apte. 330 : 6 |
aptior. 165 : 8 |
aptis. 348 : 6 |
aptius. 481 : 3 |
apto. 42 . 6 |
aptum. 26 : 7 | 602 : 12 | 648 : 9 |
aptus. 387 : 7 | 428 : 15 | 327 : 13 | 634 : 6 |
apud. 352 : 3 |
Apulia. 481 : 7 |
Apuliæ. 188 : 9 | 317 : 8 |
Apulicum. 260 : 4 |
aqua. 89 : 4 | 313 : 6 | 619 : 2 | 142 : 3 |
aquæ. 8 : 6 | 186 : 2 | 313 : 8 | 133 : 6 | 327 : 4 | 260 : 9 | 310 : 8 | 313 : 2 | 360 : 3 | 570 : 7 | 597 : 10 | 619 : 9 |
aquæ fons ingis. 303 : 8 |
aquam. 330 : 6 | 371 : 15 | 408 : 8 | 482 : 1 |
Aquarius. 370 : 3 |
aquas. 173 : 7 | 264 : 10 | 328 : 13 | 319 : 13 |
aquila. 307 : 3 |
aquilæ. 274 : 3 |
Aquilo. 260 : 1 | 336 : 8 | 363 : 5 | 229 : 3 |
Aquilone. 340 : 10 | 615 : 7 |
Aquilonibus. 16 : 8 | 136 : 6 | 222 : 2 | 241 : 10 |
Aquinatem. 263 : 12 |
aquosa Ida 233 : 13 |
aquosus Eorus. 310 : 3 |
aquosus languor. 323 : 6 |
ara Dianæ. 319 : 2 |
ara velos. 223 : 7 |
ara castis vincta verbenis. 293 : 6 |
Arabes. 200 : 11 | 149 : 2 |
Arabum. 83 : 5 | 263 : 6 | 340 : 3 | 117 : 10 |
aram. 232 : 6 |
arando. 182 : 11 |
arare. 377 : 2 |
aras. 477 : 5 | 806 : 18 |
arat. 233 : 8 | 312 : 31 | 448 : 3 |
arator. 19 : 3 |
aratra. 303 : 17 |
aratro. 132 : 2 | 389 : 14 |
aratrum. 14 : 2 | 641 : 12 |
aravit. 203 : 12 |
arbitra. 149 . 3 |
arbiter Adriæ. 16 : 10 |
arbiter pugnæ. 233 : 9 |
arbitræ non infideles. 314 : 6 |
arbitria. 284 : 6 |
arbitrio. 298 : 9 | 670 : 5 | 508 : 13 |
arbitrium. 203 : 3 | 641 : 18 |
arbitrum. 130 : 2 |
arbor. 62 : 8 | 89 : 10 | 387 : 13 | 463 : 6 |
arbore. 373 : 7 | 489 : 6 |
arborem. 58 : 2 | 349 : 8 |
arbores. 278 : 13 |
arboribus. 73 : 2 | 383 : 8 |
arboris. 308 : 8 |
arborum. 122 : 2 | 322 : 3 |
arbos. 144 : 3 |
Arbuscula. 641 : 13 |
arbusta. 274 : 3 |
arbusto. 625 : 2 |
arbuto. 2 : 2 |
arbutos. 65 : 2 |
arca. 272 : 3 | 636 : 9 | 472 : 6 | 114 : 18 |
Arcadiæ. 396 : 10 |
arcana. 327 : 11 | 342 : 3 | 447 : 9 |
arcana sacra. 324 : 8 |
arcanæ. 179 : 2 |
arcani. 60 : 3 |
arcanis. 82 : 3 |
arcanum. 322 : 3 | 193 : 7 |
arcem. 304 : 3 |
arceo. 372 : 3 |
arcere. 382 : 3 |
arces. 128 : 2 | 387 : 5 | 300 : 13 | 329 : 8 | 382 : 8 | 608 : 9 |
arces sacras. 10 : 3 |
arcessas. 020 : 13 |
arcesse. 366 : 6 |
arcessis. 816 : 6 |
arcessitus. 482 : 4 |
arcet. 642 : 10 |
archaicis. 546 : 8 |
Archilochi. 390 : 8, 12 |
Archilochum. 463 : 2 | 643 : 8 |
Archyta. 82 : 2 |
arcis. 683 : 6 |
arcta vitæ. 109 : 3 |
arcta convivia. 348 : 7 |
arcta toga. 392 : 13 |
arctius. 364 : 3 |
arcto. 608 : 4 |
Arcto. 76 : 8 |
Arctos. 323 : 10 |
arctum. 300 : 2 | 357 : 3 |
Arcturi. 173 : 4 |
arcu. 63 : 3 | 83 : 10 | 028 : 8 | 318 : 20 | 282 : 4 | 389 : 16 | 268 : 4 |
arcum. 138 : 2 | 390 : 8 |
arcus. 460 : 7 |
arcus oppositis foribus minaces. 347 : 7 |
arcus pluvius. 032 : 3 |
ardens. 32 : 8 | 378 : 12 |
ardentes. 333 : 4 |
ardentem. 360 : 12 | 668 : 3 |
ardentis. 240 : 9 |
ardeo. 333 : 6 |
ardet. 392 : 17 |
ardor. 180 : 2 | 338 : 10 |
ardua cervix. 182 : 4 |
arduæ. 243 : 7 |
arduis. 83 : 10 | 136 : 8 | 323 : 10 |
arduos. 199 : 7 |
arduum. 48 : 7 | 148 : 4 |
area. 270 : 12 | 364 : 13 |
arem. 33 : 2 |
areis. 9 : 3 |
Arelli. 509 : 2 |
arena. 339 : 2 |
arenæ. 80 : 2 | 81 : 8 |
arenas. 289 : 37 |
arenæ. 342 : 12 |
arentes. 397 : 17 |
aret. 371 : 6 | 383 : 14 |
Argæo. 124 : 3 |
argentea. 115 : 13 |
argenti. 372 : 8 | 127 : 6 | 673 : 8 | 103 : 10 | 522 : 8 |
argento. 234 : 2 | 293 : 8 | 373 : 4 |
argentum. 330 : 12 | 330 : 13 | 329 : 8 | 384 : 2 | 633 : 30 |
Argeo, V. Argæo.
argilla. 124 : 8 |
Argis. 472 : 19 | 615 : 7 | 246 : 19 |
Argivi. 123 : 12 |
Argivis. 182 : 1 |
Argonautas. 318 : 9 |
Argoo. 330 : 8 |
Argos. 30 : 2 |
arguens. 61 : 7 |
arguet. 668 : 13 |
arguit. 337 : 14 |
arguitur. 397 : 13 |
arguta. 640 : 2 |
argutæ. 223 : 2 | 283 : 6 |
argutos. 199 : 2 |
argutum. 184 : 3 |
arguras. 377 : 4 |
Aricini. 133 : 8 |
arida. 69 : 8 | 339 : 6 |
aridas. 73 : 7 | 398 : 7 |
aridum. 329 : 2 | 323 : 8 | 509 : 8 |
aridus. 322 : 8 |
Ariminensem. 323 : 13 |
aris. 100 : 2 |
Aristarchus. 367 : 2 |
Aristi. 366 : 12 |
Aristippi. 328 : 9 | 387 : 2 |
Aristippum. 389 : 12 |
Aristippus. 401 : 6 | 387 : 6 |
Aristius. 434 : 13 |
Aristophanes. 371 : 2 |
Aricia. 406 : 3 |
arma. 31 : 6 | 98 : 2 bis | 309 : 2 | 124 : 2 | 036 : 4 | 247 : 3 | 391 : 11 | 333 : 2 | 635 : 2 | 317 : 8 | 131 : 12 |
armatus. 198 : 2 |
armavit. 642 : 7 |
Armeniis. 136 : 4 |
Armenium. 172 : 2 |
armenta. 89 : 2 |
armentum. 103 : 6 | 165 : 9 |
armis lin da gestat brachia. 92 : 6 |
armis. 384 : 3 | 193 : 3 | 308 : 2 | 303 : 6 | 391 : 11 | 600 : 2 | 327 : 4 | 394 : 2 | 603 : 2 | 645 : 14 | 616 : 2 | 662 : 3 |
armos. 620 : 10 | 491 : 16 | 324 : 12 |
armorum. 322 : 3 |
arusp. 497 : 3 |
arrepto. 419 : 7 |
Arsi. 470 : 2 | 630 : 3 |
arrident. 643 : 12 |

ar-

Digitized by Google

arridere. 444 : 11 |
arripe. 478 : 18 |
arripis. 360 : 13 |
arripuit. 430 : 3 | 686 : 11 |
arrogantem. 347 : 12 |
arrogantes. 74 : 9 |
arrogavit. 302 : 7 |
arroget. 490 : 7 | 606 : 8 | 644 : 16 |
arsisit. 479 : 9 |
arsisse. 143 : 3 |
arsisti. 209 : 6 |
arsit. 219 : 7 | 289 : 8 | 415 : 2 |
631 : 8 |
arte. 40 : 9 | 280 : 9 | 363 : 6 |
934 : 8 | 347 : 3 | 608 : 9 | 623 :
27 | 639 : 19 | 616 : 23 | 664 : 6 |
artem. 497 : 16 | 144 : 9 | 377 : 6 |
artem constituit. 490 : 7 |
artem carminis. 281 : 10 | 309 : 10 |
artes. 288 : 9 | 305 : 3 | 419 : 2 |
347 : 10 | 330 : 6 | 604 . 9 | 618 :
6 | 619 : 3 |
arti. 914 : 9 | 633 : 18 |
artibus. 496 : 3 | 632 : 8 |
articulos. 112 : 7 |
artis. 316 : 13 | 381 : 10 | 488 : 4 |
626 : 8 | 614 : 9 |
artium. 263 : 10 | 383 : 2 | 399 : 8 |
artibus. V. artubus.
artubus. 200 : 9 |
artus. 963 : 7 |
arva. 183 : 11 | 194 : 9 | 367 : 3,
4 | 310 : 3 | 676 : 7 |
arvi. 633 : 6 |
arvis. 312 : 13 | 362 : 9 |
arundine. 480 : 10 | 491 . 7 |
arundo. 426 : 6 |
arvo. 382 : 3 |
arvum. 187 : 3 | 253 : 9 | 360 : 3 |
as. 460 : 18 |
Asdrubal. 274 : 9 |
Asdrubale. 276 : 14 |
asello. 616 : 11 |
asellum. 373 : 3 | 603 : 2 |
asellus iniquæ mentis. 431 : 19 |
Asiæ. 426 : 13 | 341 : 3 |
Asiam. 424 : 10 |
Asinæ. 373 : 8 |
aspectu. 428 : 3 |
asper. 98 : 3 | 309 : 8 | 648 : 9 |
632 : 3 |
aspera. 82 : 3 | 71 : 6 | 336 : 12 |
604 : 3 | 633 : 3 |
asperæ. 370 : 9 |
asperam. 93 : 6 |
asperas fores. 850 : 18 |
asperas serpentes. 503 : 4 |
aspergere. 403 : 3 |
asperioribus. 344 : 2 |
asperis. 312 : 14 | 313 : 7 |
asperitas. 391 : 8 |
asperitatis. 619 : 7 |
asperrimus. 328 : 11 |
asperum. 179 : 10 |
aspexit. 160 : 14 | 363 : 8 |
aspice. 466 : 9 | 629 : 4 |
aspicere. 498 : 3 |
aspici. 63 : 2 |
aspiciam. 307 : 16 |
aspiciat. 392 : 6 |
aspicis. 119 : 13 | 333 : 8 |
aspirare. 830 : 13 |
Assaraci. 941 : 14 |
assectaretur. 430 : 9 |
assem. 370 : 10 | 383 : 8 | 618 : 93 |
assentatores. 663 : 8 |
assibus. 674 : 2 |
assideat. 373 : 18 |
assiduas. 309 : 9 | 387 : 3 |
assidet. 247 : 6 :
assiduus. 346 : 39 |
assignaes. 604 : 8 |
assis. 418 : 6 | 493 : 3 |
assis miscueris elixa. 418 : 18 |
assisto. 432 : 3 |
assos. 437 : 4 |
assuetis. 468 : 9 |
assuetum. 433 : 11 |
assuitur. 639 : 2 |
assumam. 348 : 6 |
assumere. 417 : 14 |
Assyria. 139 : 14 |
Assyrii. 288 : 3 |
Assyrios. 644 : 10 |
ast. 343 : 8 | 422 : 3 | 476 : 6 |
astas. 431 : 4 |
Asterie. 303 : 5 |
astra. 836 : 8 | 832 : 3 | 366 . 13 |
333 : 23 | 333 : 7 |
astri. 310 : 12 |
astricto. 617 : 8 |
astrictum. 207 : 3 |
astringitur. 344 : 3 |
astrum. 160 . 3 | 634 : 3 |
astuta. 473 : 13 |
astutum. 389 : 6 |
astutus. 497 : 13 |
at. 39 : 2 | 82 : 8 | 93 : 6 | 133 :
3 | 163 : 3 | 303 : 4 | 223 . 9 |
317 : 9 | 232 : 3 | 322 : 12 | 368 :
3 | &c.
Atabulus. 411 : 8 |
Atacino. 449 : 8 |
atavis. 2 : 5 |
ater. 330 : 3 | 310 : 2 | 331 : 3 |
633 : 7 |
Athanæ. 936 : 6 |
Athenas. 628 : 11 |
Athenis. 973 : 19 | 318 : 4 | 819 :
23 |
Athletarum. 612 : 6 |
Atlanteus. 96 : 2 |
Atlanticum. 97 : 2 |
Atlantis. 96 : 5 |
atque. 10 : 2 | 14 : 3 | 19 : 4 | 32 :
2 | 43 : 4 | 67 : 8 | 252 : 8 | 292 :
9 | 363 : 13 | 393 : 8 | 393 : 3 |
&c.
atque, l. quam. 344 : 3 | 377 : 6 |
317 : 4 |
atqui. 72 : 6 | 296 : 8 | 204 : 3 :
333 : 7 | 369 : 3 | 418 : 10 | 424 :
4 | &c.
atra. 135 : 2 | 276 : 7 | 318 : 3 |
336 : 4 | 226 : 8 |
atra fila trium sororum. 318 : 3 |
atræ. 82 : 7 | 291 : 9 |
atramenta. 633 : 2 |
atras. 147 : 2 | 320 : 3 | 303 : 30 |
Atraidas. 16 : 3 |
Atreiden. 336 : 3 |
Atraides. 110 : 7 |
Atreus. 649 : 13 |
atri. 333 : 8 |
atria. 348 : 9 |
Atrida. 476 : 5 |
Atride. 127 : 17 |
Atridis. 477 : 4 |
atris. 187 : 3 | 336 : 6 | 449 : 8 |
333 : 6 | 399 : 13 | 803 : 8 |
atrium. 276 : 13 |
atro. 329 : 3 | 333 | 3 |
atrocem. 111 : 7 |
atrox. 33 : 3 | 316 : 9 |
atrum. 105 : 8 | 413 : 4 | 838 : 3 |
666 : 10 |
Attæ. 630 : 8 |
attagen. 913 : 3 |
Attali. 262 : 3 |
Attalicis. 7 : 7 | 387 : 8 |
attamen. 446 : 12 |
attentam. 446 : 13 |
attentas. 623 : 9 |
attenti. 616 : 10 |
attentius. 618 : 9 |
attensus. 309 : 8 | 360 : 13 |
attenuat. 96 : 4 |
atteruit. 393 : 8 |
Atti. 443 : 4 | 656 : 5 |
Attica. 339 : 13 |
Atticis. 10 : 2 |
attigit. 363 : 3 |
attineas. 454 : 7 |
attinent. 62 : 6 |
attinet. 239 : 3 | 320 : 8 |
attingit. 363 : 12 |
attollens. V. tollens.
attollere. 390 : 3 |
attonitus. 232 : 6 |
avaræ. 393 : 4 |
avaras. 394 : 12 | 532 : 9 |
avarius. 432 : 10 |
avaris. 134 : 2 | 342 : 18 | 638 : 13 |
avaritia. 339 : 8 |
avaritiam. 397 : 6 | 418 : 23 |
avaro. 349 : 2 | 180 : 8 | 624 : 12 |
avarum. 373 : 18 |
avarus. 164 : 12 | 310 : 3 | 334 : 6 |
339 : 3 | 333 : 7 | 912 : 11 | 633 :
12 |
auceps. 479 : 8 | 647 : 6 |
auctius. 303 : 3 |
auctor. 13 : 4 | 81 : 8 | 296 : 3 |
400 : 12 | 443 : 2 | 411 : 3 | 488 :
8 | 640 : 11 | 643 : 3 |
auctoratus. 314 : 18 |
auctore. 184 : 13 | 316 : 8 |
auctorem. 402 : 18 |
auctos. 414 : 11 |
audacem. 617 . 9 |
audaces. 329 : 3 | 263 : 10 | 369 :
16 |
audax. 37 : 9, 11 | 40 : 13 | 190 :
4 | 310 : 12 | 443 : 22 | 434 : 11 |
490 : 2 | 628 : 16 | 913 : 3 |
aude. 446 : 6 | 336 : 7 |
audeat. 243 : 8 | 471 : 19 |
audebit. 133 : 17 | 630 : 20 |
audeadi. 638 : 18 |
audens. 372 : 2 |
audes. 437 : 3 | 363 : 13 | 632 : 9 |
642 : 3 |
audet. 383 : 8 | 362 : 3 | 612 : 12 |
616 : 4 | 633 : 24 | 662 . 6 |
audi. 360 : 3 | 360 : 13 | 378 : 13 |
337 : 8 | 639 : 7 | 647 : 7 |
audiar. 241 : 4 |
audias. 46 : 8 |
audiat. 214 : 11 | 232 : 8 |
audiendum. 262 : 4 |
audiantem. 12 : 2 |
audiatas. 612 : 13 |
audieris. 302 : 15 | 932 : 8 |
audierit. 460 : 5 |
audiat. 12 : 2, 4 | 483 : 8 |
audire. 312 : 4 | 186 : 3 | 309 . 3 |
409 : 8 | 330 : 8 | 313 : 13 | 822 :
3 | 633 : 8 |
audiret. 309 : 3 | 628 : 18 |
audisi. 103 : 4 |
audis. 74 : 6 | 233 : 3 | 837 : 3 |
298 : 3 | 304 : 6 | 302 : 17 |
audis, l. vocaris. 317 : 9 |
audisti. 307 : 9 | 137 : 12 |
audit. 165 : 9 | 303 : 3 | 303 : 4 |
390 : 13 | 416 : 9 | 329 : 13 |
audita. 173 : 2 |
auditam. 73 : 6 | 454 : 14 |
auditis. 169 : 4 |
auditos. 660 : 4 |
auditorem. 647 : 3 |
auditoria. 434 : 8 | 643 : 28 |
auditum. 112 : 7 | 637 : 14 |
audivere. 298 : 2, 8 |
audivit. 177 : 4 |
avebas. 313 : 9 |
avellier. 383 : 3 |
avem. 649 : 13 |
aviæ. 309 : 7 |
aventes. 309 : 22 |
aventi. 487 : 2 |
Aventino. 637 : 16 |

Ave-

Aventinum. 362 : 22 |
Avena. 172 : 13 |
aversa. 1 : 2 |
aversus. 179 : 2 | 406 : 4 |
aversum. 116 : 13 |
aversum. 671 : 11 |
avertere. 482 : 2 |
avertis. 614 : 1 |
avertunt. 405 : 9 |
aves nomen. 278 : 6 | 373 : 4 | 523 : 2 |
aves. 293 : 7 | 408 : 3 |
aufer. 479 : 11 | 114 : 2 |
auferam. 317 : 6 |
auferet. 432 : 6 | 473 : 37 | 583 : 16 |
aufers. 472 : 24 |
aufert. 116 : 7 | 217 : 2 | 211 : 15 |
249 : 3 | 367 : 6 | 507 : 10 |
Aufidio. 407 : 2 |
Aufidios. 486 : 5 |
Aufidum. 288 : 8 |
Aufidus violens. 260 : 8 | 302 : 17 |
478 : 12 |
auge. 519 : 12 |
augenda re. 705 : 22 |
augur. 12 : 13 | 227 : 4 | 362 : 4 |
497 : 12 | 602 : 8 |
augeris. 283 : 11 | 251 : 2 |
Auguste. 200 : 3 |
Augusti. 131 : 20 | 286 : 2 | 297 :
8 | 348 : 2 | 9 : 9 | 362 : 14 |
Augusto. 172 : 2 |
Augustus. 181 : 2 | 172 : 3 |
avi *oblet*. 42 : 6 |
avi *genit*. 376 : 2 |
avibus. 492 : 10 | 638 : 13 |
avida. 238 : 4 |
avidas. 284 : 5 |
avide. 422 : 7 |
avidi. 38 : 6 |
Avidienus. 457 : 8 |
avidis. 82 : 3 |
avidos. 623 : 6 | 421 : 2 |
avidum. 214 : 9 |
avidus. 196 : 6 | 473 : 17 | 442 : 19 |
aviis. 70 : 6 |
avis *nominat*. 249 : 2 | 298 : 4 | 309 :
10 | 314 : 13 | 460 : 4 |
avis pejor parentum ætas. 202 : 16 |
Avita. 429 : 4 |
avitæ. 184 : 6 |
avitis. 283 : 6 |
avitus. 42 : 6 |
aulam. 274 : 12 | 486 : 3 | 343 : 16 |
aulæ. 81 : 7 | 237 : 6 | 181 : 13 |
332 : 8 | 229 : 13 |
aulæ. 214 : 8 |
aulæa. 383 : 2, 23 | 616 : 2 | 287 :
8 |
aulæis. 256 : 3 |
aulam. 280 : 21 | 312 : 2 |
Aule. 474 : 17 |
Aulide. 476 : 13 |
Aulon. 126 : 1 |
Aulus Cascellius. 581 : 20 |
aura. 61 : 16 | 53 : 20 | 278 : 13 |
298 : 4 | 287 : 3 | 344 : 9 | 472 :
2 | 502 : 3 | 564 : 18 | 532 : 23 |
auræ. 32 : 6 | 276 : 8 | 186 : 7 |
213 : 35 | 360 : 3 | 412 : 6 |
auratum. 71 : 3 |
auras. 81 : 2 | 387 : 14 |
aure. 346 : 6 | 118 : 7 | 460 : 2 |
507 : 2 | 524 : 3 | 637 : 14 | 613 :
2 |
aurea. 22 : 4 | 36 : 7 | 383 : 35 |
372 : 5 |
aureæ. 270 : 22 |
auream. 137 : 3 |
aureis. 89 : 6 |
aurem. 446 : 11 | 462 : 13 | 529 :
7 | 329 : 11 | 613 : 5 | 649 : 6 |
aurem votis præbeat. 369 : 8 |
aurem substringat loquaci. 202 : 8 |
aurem calturæ patulam. 329 : 19 |
in aurem dicere. 631 : 2 |
aureo. 146 : 2 | 168 : 12 |
aureos. 366 : 13 | 324 : 8 |
auræ. 269 : 2 | 186 : 4 | 430 : 2 |
174 : 6 | 183 : 9 | 430 : 4 | 616 :
2 : 661 : 11 |
aures applicet. 113 : 8 | 262 : 19 |
aures demittit. 249 : 3 |
aures perstringis murmure. 229 : 9 |
aureum. 168 : 2 | 310 : 19 | 319 :
13 |
auri. 370 : 8 | 473 : 6 | 536 : 16 |
auribus. 78 : 18 | 334 : 7 | 436 : 3 |
600 : 8 |
auriculæ. 698 : 3 |
auriculam. 433 : 13 |
auriculas. 431 : 13 | 536 : 20 |
auriculis. 362 : 7 |
auriga. 32 : 4 | 374 : 11 |
auris equi in ore frænato. 379 : 4 |
auris sivalibus. 508 : 6 |
aurites quercus. 40 : 3 |
auro. 335 : 8 | 352 : 3 | 396 : 8 |
434 : 3 | 530 : 12 | 613 : 28 | 632 :
8 |
aurum. 69 : 8 | 183 : 12 | 213 : 9 |
233 : 11 | 257 : 17 | 289 : 6 | 473 :
6, 13 | 478 : 3 | 550 : 12 |
ausa. 201 : 3 |
ausculto. 518 : 8 |
ausi. 614 : 8 |
ausim. 440 : 10 |
Ausonias. 271 : 14 |
auspex providus. 246 : 8 |
auspicatos. 199 : 4 |
auspice. 26 : 6 | 242 : 4 |
auspiciis. 123 : 6 | 301 : 2 | 623 |
10 |
auspicium. 533 : 7 |
Auster. 180 : 4 | 302 : 7 | 513 : 10 |
394 : 4 | 568 : 6 |
austera. 659 : 13 |
austerum. 428 : 18 |
Austri. 250 : 6 | 426 : 5 |
Austris. 556 : 2 | 532 : 8 |
Austro. 118 : 6 |
Austrum. 320 : 4 |
ausus, a, um. 419 : 1 | 446 : 10 |
673 : 5 | 142 : 2 | 620 : 7 | 633 : 6 |
aut. 19 : 3 | 20 : 3, 4 | 23 : 3 | 24 :
11, 12 | 23 : 1, 2 | 26 : 4 | 500 :
2 | 321 : 13 | *bis*. 310 : 5, 6 |
312 : 6, 8, 8 | 322 : 3, 9 | 328 :
6, *bis* | 334 : 12, 13 | 337 : 8 |
393 : 6, 4 | *bis &c.*
aut erit, aut non. 500 : 3 |
autem. 618 : 13 |
autor v. auctor.
autumat. 467 : 8 |
autumnos. 150 : 3 |
autumnas. 322 : 18 |
autumnus purpureo varios colore.
322 : 20 |
autumnus pomifer. 283 : 11 |
autumnus gravis. 304 : 8 |
avulsos. 378 : 13 | 324 : 34 |
avus. 434 : 3 |
auxilii. 308 : 12 |
auxilio. 403 : 36 |

B

BAbylonios. 37 : 2 |
bacca. 122 : 8 | 493 : 6 |
baccam. 480 : 3 |
bacchabor. 132 : 2 |
bacchante. 74 : 11 |
Baccharum. 246 : 4 |
Baccha. 29 : 1 | 268 : 4 | 343 : 8 |
365 : 7 |
Bacchi. 166 : 6 | 418 : 8 |
Bacchius. 426 : 11 |
Baccho. 26 : 2 | 116 : 2 |
Bacchum. 77 : 7 | 166 : 8 |
Bacchus. 225 : 8 |
baccis. 332 : 8 | 182 : 2 |
Bactra. 217 : 2 |
Bajæ. 267 : 20 |
Bajano. 490 : 4 |
Bajas. 376 : 2 | 376 : 3 |
Bajis. 164 : 8 | 392 : 6 |
balanus. 282 : 9 |
Balatro. 381 : 13 | 383 : 18 |
Balatrone. 120 : 8 | 384 : 8 |
balatrones. 373 : 6 |
Balatroni. 381 : 8 |
balba. 483 : 2 | 602 : 4 |
Balbinum. 388 : 2 |
balbum. 613 : 6 |
balbutit. 358 : 10 |
balnea. 339 : 23 | 168 : 4 | 375 : 12 |
657 : 2 |
Bantinos saltus. 187 : 3 |
barathrum. 494 : 22 |
barathrum. 380 : 7 |
barbam. 392 : 22 | 479 : 7 | 466 :
24 | 637 : 2 |
barbara. 81 : 6 | 302 : 6 | 682 : 8 |
barbaræ. 320 : 8 | 342 : 18 | 521 :
8 |
barbaras. 124 : 3 | 396 : 8 |
barbare. 46 : 6 |
Barbariæ. 538 : 7 |
barbaro. 243 : 11 |
barbarorum. 88 : 5 | 303 : 13 |
barbarum. 77 : 8 | 147 : 9 | 313 : 6 |
barbaras. 188 : 1 | 347 : 8 |
barbatum. 482 : 1 |
barbite. 81 : 4 |
barbiton. 8 : 4 | 247 : 4 |
Bari mœnia piscosi. 438 : 18 |
Barium. 174 : 23 |
Barine. 132 : 2 |
barris. 339 : 2 |
Barros. 423 : 8 |
Barrus. 402 : 6 |
Bassarea. 19 : 6 |
Bassum. 302 : 4 |
Bathyllo. 342 : 3 |
batillum. 467 : 4 |
beabis. 620 : 20 |
beatis. 317 : 4 |
Beat. 289 : 9 |
beata. 321 : 2 | 328 : 6 | 368 : 2 |
558 : 21 |
beatæ. 116 : 4 | 367 : 3 | 373 : 12 |
491 : 3 |
beatam. 147 : 9 |
beata. 20 : 8 | 332 : 4 |
beati. 120 : 8 | 182 : 8 | 281 : 18 |
308 : 12 | 319 : 8 | 538 : 9 |
beatior. 209 : 4 | 226 : 9 |
beatis. 82 : 3 | 389 : 6 |
beato. 364 : 14 |
beatorum. 116 : 8 |
beatum. 627 : 8 | 203 : 3 | 268 :
13 | 374 : 23 | 349 : 8 | 332 : 8 |
578 : 9 | 362 : 8 |
beatum nihil est ab omni parte.
317 : 8 |
beatus. 76 : 8 | 153 : 8 | 212 : 8 |
284 : 8 | 287 : 8 | 493 : 2 | 509 :
12 | 536 : 2 | 393 : 2 | 662 : 20 |
beet. 383 : 8 |
bella. 8 : 8 | 148 : 2 | 370 : 4 | 262 :
2 | 272 : 17 | 403 : 16 | 343 : 8 |
183 : 8 | 194 : 4 | 604 : 3 |
bellante. 361 : 20 |
bellantis. 177 : 7 |
belle. 403 : 13 |
Bellerophonte. 217 : 3 |
Bellerophontem. 291 : 2 |
Bellerophonti. 204 : 9 |
belli. 206 : 2 | 213 : 6 | 246 : 4 | 188 :
21 |

Digitized by Google

25 | 396 : 18 | 302 : 5 | 390 : 3 | 392 : 2 | 531 : 1, 2 |
belli civilis motus. 616 : 12 |
belli domique. 602 : 9 | 620 : 15 |
bellica res. 270 : 5 |
bellicosis. 184 : 6 |
bellicosus. 238 : 2 |
bellis. 345 : 2 | 619 : 9 |
bello. 43 : 8 | 91 : 6 | 259 : 3 | 347 : 5 | 314 : 9 | 392 : 13 | 469 : 15 |
Bellona. 478 : 15 |
bellua. 321 : 10 | 296 : 2 | 515 : 10 |
bellua centiceps. 147 : 2 |
bellua multorum capitum. 559 : 7 |
belluis. 40 : 11 | 350 : 21 |
belluosus. 303 : 2 |
bellum. 47 : 6 | 182 : 3 | 282 : 7 | 298 : 15 | 302 : 15 | 401 : 2 | 474 : 2, 2 | 449 : 4 | 282 : 10 | 400 : 12 | 646 : 1 | 625 : 3 |
bene. 228 : 2 | 137 : 12 | 162 : 8 | 216 : 6 | 243 : 15 | 312 : 15 | 253 : 2 | 374 : 7 | 287 : 1 | 359 : 7 | 129 : 15 |
bene erat. 462 : 4 |
bene est cui, &c. 226 : 1 | 303 : 4 |
bene esse. 533 : 10 |
Beneventum. 451 : 1 |
benigna. 243 : 4 | 258 : 10 | 345 : 1 |
benignam. 359 : 10 |
benignæ. 514 : 4 | 519 : 3 | 533 : 6 |
benignis. 248 : 11 |
benignitas. 210 : 3 |
benignius. 32 : 2 | 187 : 9 |
benigno. 56 : 2 | 204 : 16 | 367 : 3 |
benignum. 168 : 11 |
benignus. 376 : 2 | 380 : 3 |
benignos vini somnique. 464 : 8 |
Berecynthiæ. 232 : 10 | 366 : 2 |
Berecynthiu. 60 : 1 |
bibam. 78 : 7 | 339 : 4 |
bibant. 579 : 6 |
bibendi. 232 : 2 |
bibendum. 103 : 2 |
bibentem. 207 : 4 |
bibenti. 624 : 2 |
bibere. 207 : 2 |
biberent. 599 : 2 |
biberes. 219 : 21 |
biberis. 653 : 4 |
bibes. 65 : 4 | 566 : 4 |
bibimus. 521 : 9 |
bibis. 298 : 4 |
bibisset. 537 : 5 |
bibisti. 636 : 4 |
bibit. 266 : 6 | 162 : 3 | 566 : 16 |
bibuli. 526 : 2 |
Bibuli. 256 : 4 | 446 : 6 |
bibulum. 578 : 14 |
bibunt. 305 : 12 |
bicornis. 360 : 6 |
bidental. 468 : 7 |
bidentium. 252 : 3 |
biformis. 270 : 2 |
bile. 25 : 4 |
bilem. 612 : 2 | 599 : 3 | 631 : 16 | 637 : 4 |
bilibri. 457 : 14 |
bilinguis. 612 : 2 |
bilis. 916 : 2 | 425 : 2 | 472 : 7 |
bimaris. 25 : 2 |
bimestri. 227 : 7 |
bimi. 43 : 2 |
Biuteis. 637 : 7 |
bipedalis. 486 : 2 |
bipennibus. 275 : 11 |
biremis. 222 : 2 |
Birrhi. 399 : 17 |
bis. 557 : 15 | 199 : 3 | 910 : 3 | 264 : 1 | 319 : 6 | 323 : 4 | 313 : 2 |
bis dena. 625 : 11 |
bis mille. 333 : 9 |
bis quinque viri. 603 : 6 |
bis ter. 319 : 6 |
bis terque. 610 : 15 | 666 : 4 |
Bistonidum. 168 : 3 |
Bithbo. 624 : 12 |
Bithynos. 28 : 1 | 225 : 6 |
bitumen. 326 : 2 |
blanda prece. 663 : 7 |
blanda. 263 : 9 |
blandi. 149 : 12 |
blandiente. 216 : 9 |
blandius. 252 : 7 |
blandius. 72 : 5 |
blandum. 40 : 5 |
blandus. 415 : 13 |
Blandusiæ. 219 : 2 |
blateras. 515 : 13 |
blattarum. 273 : 2 |
bobus. 202 : 8 | 322 : 3 | 366 : 8 |
Bœotum. 622 : 10 |
Bollane. 635 : 4 |
bona. 269 : 5 | 350 : 13 | 380 : 16, 17 | 392 : 10 | 425 : 2 | 126 : 2 |
bona pars hominum decepta &c. 379 : 16 | 457 : 2 |
bona, i. *facultates*. 673 : 12 |
bonæ. 262 : 2 | 611 : 16 | 626 : 8 |
bonam. 362 : 27 | 380 : 13 |
bone. 377 : 5 | 379 : 3 | 502 : 18 |
boni. 267 : 14 | 622 : 2 | 508 : 13 | 584 : 16 |
bonis. 73 : 2 | 116 : 9 | 273 : 21 | 377 : 9 | 286 : 5 | 510 : 10 | 650 : 7 |
bonu. 516 : 6 | 544 : 8 | 583 : 3 | 224 : 2 |
bonorum. 379 : 15 |
bonos. 287 : 14 | 274 : 15 |
bonum. 163 : 13 | 460 : 15 |
bonus. 292 : 7 | 380 : 3 | 397 : 12 | 393 : 4 | 488 : 2 | 684 : 13 | 585 : 5, 27 | 660 : 16 |
Borea. 243 : 5 |
bos. 277 : 17 | 446 : 3 | 560 : 15 | 597 : 5 |
Bosphori. 272 : 2 |
Bosphorum. 145 : 3 | 287 : 16 |
bove. 218 : 12 | 585 : 2 |
bovem. 576 : 7 |
boves. 35 : 4 | 325 : 10 | 334 : 3 |
bovis Epod. 2 :
brachia. 30 : 7 | 45 : 3 | 225 : 5 | 262 : 6 | 224 : 3 | 202 : 2 | 262 : 7 | 456 : 16 |
brachiis. 289 : 9 | 344 : 6 |
Brennos. 300 : 22 |
breve. 208 : 4 | 368 : 4 | 653 : 6 | 602 : 8 |
brevem. 252 : 3 | 227 : 12 | 620 : 3 |
breves. 527 : 20 | 592 : 2 |
brevi, i. paulo post. 548 : 2 |
brevi. 38 : 2 | 136 : 9 | 355 : 3 | 604 : 17 | 253 : 25 |
brevibus. 382 : 2 |
brevioribus. 299 : 2 |
brevis. 20 : 9 | 152 : 7 | 490 : 5 | 509 : 20 | 532 : 2 | 614 : 6 | 656 : 8 |
brevis esse laboro. 638 : 12 |
brevitate. 437 : 2 |
Briseis. 219 : 3 |
Britannis. 192 : 3 | 503 : 9 |
Britannos. 67 : 9 | 200 : 5 | 298 : 2 |
Britsonus. 322 : 9 |
bruma. 283 : 22 | 503 : 3 | 353 : 12 |
brumam. 628 : 10 |
bromas. 286 : 3 |
Brundusium. 613 : 6 | 539 : 94 | 592 : 3 |
bruta tellus. 95 : 7 |
Brute. 681 : 5 |
Bruto. 527 : 2 | 424 : 6 |
Brutum. 624 : 24, 33 | 343 : 4 |
buccas. 362 : 7 |
Bullati. 527 : 5 |
Bupalo. 528 : 24 |
busto. 183 : 2 |
Byzantia. 492 : 3 |

C

CAbali. 410 : 2 |
caballo. 218 : 2 |
caballum. 560 : 15 | 593 : 6 |
caballos. 577 : 5 |
cacatum. 628 : 2 |
cachinnum tollent. 644 : 5 |
cacumina. 348 : 4 |
cadant. 407 : 7 | 640 : 19 |
cadas. 372 : 6 | 609 : 8 | 437 : 2 |
cadaver. 505 : 24 |
cadavera. 426 : 6 |
cadent. 642 : 12 |
cadentia. 522 : 12 |
cadentis. 175 : 4 |
cadi. 322 : 12 |
cadis nomen. 22 : 7 | 120 : 6 | 472 : 3 |
cadis. 228 : 8 | 264 : 14 | 916 : 5 |
Cadmo. 487 : 2 |
Cadmus. 649 : 23 |
cado. 259 : 2 |
caducu. 189 : 3 |
caducum. 144 : 25 |
cadum. 220 : 30 | 830 : 2 | 299 : 5 | 633 : 2 |
cadunt. 648 : 7 |
cadus. 323 : 2 |
Cæm. v. Cœn.
cæca. 165 : 8 | 489 : 12 |
Cæcilia. 640 : 12 |
Cæcilius. 608 : 3 |
cæcior. 982 : 6 |
cæcos. 259 : 8 |
Cæcobi. 255 : 4 | 320 : 2 |
Cæcubum. 45 : 3 | 103 : 3 | 256 : 2 | 332 : 2 | 322 : 4 |
cæcum. 368 : 1 | 667 : 2 |
cæcos. 186 : 9 |
cæcus amor sui. 60 : 3 |
cæcus furor. 330 : 6 |
cædam. 620 : 8 |
cædas. 323 : 16 |
cæde. 296 : 3 | 239 : 3 | 323 : 8 |
cædebat. 392 : 6 |
cædes. 512 : 2 | 376 : 2 | 242 : 6 | 376 : 2 |
cædem. 35 : 2 |
cædere. 472 : 15 |
cædibus. 623 : 6 |
cædimus. 219 : 9 |
cælatum. 629 : 2 |
Cælebs. v. Cœlebs.
Cælum. v. Cœlum.
cæmenta. 176 : 2 |
cæmentis. 240 : 3 |
cæpe. 572 : 2 |
Cærite cera. 553 : 10 |
cætola. 342 : 4 |
cærulea. 346 : 6 |
cæsa. 335 : 6 |
Cæsar. 24 : 3 | 204 : 7 | 550 : 6 | 396 : 4 | 383 : 4 | 507 : 12 | 302 : 6 |
Cæsare. 43 : 7 | 87 : 7 | 820 : 8 | 249 : 2 | 278 : 10 | 305 : 2 | 239 : 2 | 412 : 3 | 527 : 2 |
Cæsarem. 69 : 20 | 596 : 6 | 867 : 22 | 277 : 26 | 351 : 20 |
cæsariam. 50 : 4 |
Cæsaris. 23 : 22 | 56 : 9 | 63 : 6 | 235 : 30 | 522 : 1 | 245 : 4 | 309 : 2 | 335 : 5 | 432 : 21 | 446 : 7, 25 | 272 : 6 | 576 : 7 |
Cæsaris Augusti. 626 : 25 |
cæsus. 379 : 8 | 381 : 3 |
cætera turba. 521 : 9 |

cæ-

cætera. 38 : 3 | 257 : 6 | 260 : 10 | 342 : 5 | 288 : 12 | 382 : 10 | 390 : 2 | 323 : 14 | 564 : 8 | 586 : 01 |
cæteris. 270 : 11 |
Calaber. 328 : 4 |
Calabræ. 225 : 2 | 286 : 11 |
Calabriæ. 82 : 2 |
Calabris. 302 : 10 | 635 : 15 |
Calabros. 24 : 6 |
Calais. 202 : 24 |
calami. 30 : 7 | 464 : 5 |
calamo. 668 : 12 |
calamum. 612 : 8 |
calcanda. 22 : 2 |
calcar. 620 : 2 |
calce. 442 : 8 |
calceus. 987 : 10 | 566 : 13 |
caldior. 388 : 15 |
calebo. 225 : 7 |
calefactas. 633 : 8 |
Calena. 89 : 5 |
Calendæ. 390 : 12 |
Calendis. 298 : 2 | 313 : 17 |
Caleno. 72 : 3 |
calentem. 126 : 7 |
calentes. 226 : 2 |
calentis. 517 : 12 |
cales. 583 : 8 |
calet. 22 : 2 | 468 : 13 | 658 : 8 |
Calibus. 254 : 12 |
calicem. 492 : 4 |
calices. 508 : 2 | 522 : 80 | 347 : 21 |
calidæ. 513 : 2 |
calidus. 222 : 7 | 543 : 8 | 628 : 2 |
caliendrum. 420 : 2 |
caliginosa. 217 : 8 |
calijemus. 855 : 2 |
callet. 282 : 16 |
callida. 215 : 4 | 840 : 13 |
callidi. 242 : 3 |
callidum. 55 : 2 | 182 : 4 |
callidus. 466 : 2 | 517 : 8 |
Callimachus. 625 : 12 |
Calliope. 184 : 2 |
callosa. 482 : 12 |
calo argutus. 577 : 4 |
calones. 430 : 7 |
calor. 525 : 5 |
calores. 282 : 3 |
caloribus. 242 : 17 |
caluisse. 535 : 2 |
Calvum. 418 : 2 |
camelo. 418 : 7 |
Camena. 42 : 2 | 587 : 8 |
Camenæ. 118 : 2 | 287 : 7 | 287 : 8 | 288 : 8 | 440 : 7 | 593 : 17 | 587 : 22 | 628 : 2 |
Camenis. 362 : 5 |
cameram. 483 : 2 |
Camillis. 552 : 2 |
Camillum. 42 : 5 |
camino. 422 : 12 | 486 : 13 |
caminus. 168 : 10 |
Camœna. v. Camena.
Campana supellex. 481 : 5 |
Campana trulla. 473 : 20 |
Campanis. 282 : 3 |
Campano. 408 : 2 |
Campanum. 410 : 3 |
campestre. 548 : 8 |
campestres. 242 : 2 |
campestria. 284 : 5 |
campestribus. 242 : 5 |
campi pingues Asiæ. 241 : 3 |
campi gen. 284 : 30 | 648 : 2 |
campis. 62 : 8 | 204 : 20 | 254 : 5 | 208 : 4 | 223 : 9 | 226 : 2 | 283 : 2 | 518 : 2 |
campo. 228 : 8 | 373 : 8 | 447 : 19 | 507 : 5 | 518 : 16 | 567 : 4 |
campos. 222 : 2 | 278 : 4 |
campum. 22 : 4 | 274 : 2 |
campus. 27 : 2 | 32 : 2 | 128 : 6 |
cana nive conspuet Alpes. 428 : 15 |
canam. 34 : 2 | 268 : 6 | 258 : 2 |
canas. 444 : 2 |
candens. 520 : 2 |
candente. 180 : 12 |
candentes. 22 : 12 |
candentibus. 424 : 2 |
canderet. 210 : 2 |
candida. 384 : 8 |
candidæ. 209 : 2 | 318 : 18 |
candidam. 248 : 20 |
candide. 38 : 6 | 248 : 18 | 444 : 8 | 744 : 2 |
candidi. 203 : 8 |
candidiores. 408 : 2 |
candidis. 228 : 2 |
candido. 264 : 7 |
candidos. 46 : 3 |
candidum. 58 : 2 | 316 : 9 |
candidum ingenium. 317 : 16 |
candidus. 124 : 5 | 624 : 2 |
cane. 515 : 8 |
cane pejus & angue. 580 : 7 |
canebat. 22 : 2 |
canem. 424 : 18 | 594 : 2 |
canemus. 506 : 10 |
canendo. 223 : 8 | 500 : 8 |
canentes. 282 : 7 | 523 : 20 |
canerâ. 828 : 10 |
canerent. 855 : 3 |
canerat. 42 : 4 |
canes nomen. 224 : 24 | 438 : 24 | 495 : 16 |
canet. 624 : 2 |
canibus. 812 : 3 | 510 : 18 | 448 : 8 |
Canicula rubra. 298 : 12 |
Caniculæ. 16 : 2 | 228 : 9 |
Canidia. 116 : 8 | 322 : 2 | 124 : 4 | 818 : 6 | 448 : 24 | 528 : 2 |
Canidiæ. 250 : 2 |
Canidiam. 428 : 2 |
Canis *pro Sidere*. 509 : 2 |
Canis *prop. viri*. 328 : 2 | 487 : 9 |
canis *animal domesticum*. 248 : 2 | 322 : 20 | 552 : 6 | 384 : 13 | 428 : 5 | 503 : 24 | 227 : 2 |
canis *adject*. 22 : 4 |
canistris. 510 : 2 |
canit. 284 : 5 | 448 : 2 |
canitie. 518 : 8 |
canities morosa. 52 : 15 |
canoræ. 428 : 10 |
canoris. 40 : 2 |
canoros. 628 : 6 |
canorus. 272 : 5 |
canos capillos. 229 : 15 |
Cantaber. 358 : 2 | 208 : 4 | 388 : 6 | 572 : 4 |
cantabimus. 224 : 7 |
cantabitur. 448 : 12 |
cantabo. 244 : 2 |
Cantabrica. 224 : 8 |
Cantabrum. 124 : 2 |
cantamus. 24 : 14 |
cantare. 167 : 8 | 585 : 2 | 438 : 8 | 228 : 2 |
cantat. 403 : 8 | 684 : 12 |
cantemos. 252 : 2 |
cantharis. 64 : 2 |
cantharus. 248 : 2 |
canto. 28 : 2 | 173 : 3 | 418 : 18 |
cantor. 523 : 8 | 648 : 2 | 464 : 2 |
cantoribus. 383 : 2 |
cantoris. 176 : 2 |
cantu. 203 : 8 | 228 : 5 | 348 : 5 |
cantum galli. 388 : 9 |
cantus. 72 : 5 | 248 : 5 | 174 : 12 | 552 : 8 |
canum. 223 : 2 |
Canusi. 412 : 4 | 474 : 14 |
Canusini. 428 : 2 |
capacibus. 520 : 2 |
capaciores. 335 : 8 |
capax. 274 : 7 |
cape. v. rape.
capella. 274 : 6 |
capellæ. 549 : 18 | 580 : 10 |
capellis. 22 : 3 |
caper. 316 : 18 |
capessens. 512 : 7 |
capiet. 578 : 8 | 477 : 20 | 668 : 2 |
capilli. 576 : 12 |
capillis. 22 : 4 | 85 : 9 | 247 : 5 | 233 : 12 | 255 : 4 | 382 : 24 |
capillo. 426 : 20 | 428 : 5 | 540 : 3 |
capillos. 287 : 2 | 839 : 15 | 244 : 2 | 532 : 15 | 558 : 16 | 839 : 18 |
capillus. 222 : 2 | 352 : 24 |
capit. 397 : 8 | 508 : 8 | 518 : 5 |
capitalis. 424 : 8 |
capite. 467 : 2 | 478 : 19 | 582 : 2 | 525 : 2 |
capiti. 82 : 8 | 440 : 25 | 447 : 6 | 682 : 24 | 458 : 2 |
capiti, f. summæ. 176 : 12 |
capitis. 78 : 2 | 298 : 12 | 486 : 8 |
capitis minor. 282 : 20 |
Capito. 406 : 12 |
Capitolini. 402 : 8 |
Capitolinus. 402 : 10 |
Capitolio. 203 : 6 | 270 : 4 |
Capitolium. 288 : 5 | 243 : 2 | 260 : 6 |
Capitone. 207 : 8 |
capitum. 447 : 6 | 535 : 7 |
Cappadocum. 528 : 22 |
capræ. 248 : 7 |
Capræ insana sidera. 203 : 8 |
captea. 272 : 2 |
capteæ. 82 : 8 | 228 : 2 | 240 : 6 |
capteas. 482 : 8 |
Capri. 400 : 2 |
Capricornus. 260 : 3 |
caprificos. 528 : 4 |
caprina. 288 : 12 |
capripedum. 566 : 4 |
Caprius. 399 : 14 |
captom. 206 : 7 |
capsa. 625 : 8 |
capsis. 287 : 2 | 648 : 9 |
capta. 283 : 2 | 278 : 2 | 528 : 5 | 623 : 4 |
captæ. 648 : 3 |
captas. 287 : 14 |
captat. 323 : 14 | 372 : 4 | 283 : 2, 9 | 400 : 24 |
captatos. 500 : 2 |
captes. 427 : 13 |
captet. 232 : 10 |
captis. 282 : 22 |
captiva. 224 : 2 | 828 : 5 |
captivæ. 228 : 4 |
captivum. 598 : 22 | 618 : 5 |
captivus. 390 : 13 |
capto. 610 . 2 |
captos. 228 : 10 |
captom. 264 : 18 |
captos. 282 : 5 | 412 : 2 | 219 : 7 |
Capua. 168 : 2 |
Capuæ. 248 : 4 | 408 : 7 |
Caput. 2 : 8 | 20 : 3 | 82 : 5 | 252 : 6 | 243 : 2 | 224 : 4 | 240 : 8 | 512 : 10 | 328 : 3 | 325 : 24 | 523 : 5 | 382 : 4 | 426 : 2 | 609 : 21 | 428 : 2 | 439 : 9 | 462 : 7 | 472 : 12 | 477 : 2 | 502 : 2 | 506 : 2 | 124 : 14 | 528 : 2 |
caput hoc erat, hic fons. 588 : 7 |
cara. 491 . 2 |
caræ. 442 : 4 | 392 : 7 |
carbo. 208 : 2 |
carbone. 480 : 8 | 827 : 8 |
carceribus. 274 : 10 |
cardiacos. 474 : 7 |
cardines. 74 : 4 |
care Mæcenas. 84 : 5 |
care emis. 421 : 4 |

careeam. 230 : 8 |
careat. 101 : 10 |
carebimus. 230 : 2 |
carent. 290 : 7 | 347 : 4 |
carentem. 80 : 5 | 247 : 16 | 233 : 81 |
carentes. 333 : 1 |
carentia virtute. 538 : 2 |
carentibus. 241 : 9 |
carentis. 80 : 3 | 634 : 3 |
carere. 347 : 7 |
caret. 229 : 3 | 237 : 4, 8 | 316 : 28 | 384 : 18 | 388 : 11 | 632 : 22, 43 | 639 : 16 | 680 : 28 |
cari. 71 : 2 | 243 : 4 |
carina. 98 : 2 |
cariam. 47 : 9 |
carinam. 336 : 81 |
carinas. 16 : 8 | 358 : 5 |
caris. 302 : 3 | 292 : 18 | 372 : 19 |
carmen. 91 : 4 | 201 : 3 | 282 : 13 | 338 : 3 | 241 : 1 | 358 : 4 | 548 : 11 | 610 : 48 | 622 : 14 | 653 : 4 | 664 : 6
carmina. 22 : 9 | 50 : 3 | 178 : 1 | 173 : 1 | 249 : 8 | 242 . 3 | 235 : 8 | 353 : 2. | 443 : 21 | 459 : 19 | 492 : 2 | 374 : 4 | 524 : 2 | 609 : 7 | 615 : 16 | 616 : 4 |
carmina mala. 305 : 3 |
carmina, idest, odas. 624 : 3 |
carmine. 26 : 4 | 214 : 16 | 224 : 21 | 270 : 9 | 291 : 10 | 304 : 9 | 321 : 12 | 460 : 11 | 414 : 2 | 515. 618 : 3 | 522 : 2 | 229 . 6 | 453 : 26 |
carminibus. 149 : 8 | 264 : 4 | 280 : 2 | 437 : 10 | 249 : 2 | 261 : 12 |
carminis. 25 : 4 | 282 : 15 | 403 . 2 | 304 : 6 | 240 : 11 |
carminum. 358 : 4 |
carne. 454 : 2 | 326 : 3 |
carnem. 443 . 4 |
cara, vel charo. 284 : 13 | 453 : 9 |
Carpathii. 257 : 10 |
Carpathium. 48 : 4 |
carpe diem. 38 : 4 |
carpe viam. 509 : 16 |
carpentes. 432 : 8 |
carpentis. 269 : 8 |
carpere. 229 : 4 | 212 : 18 | 252 : 16 | 290 : 28 |
carperet. 388 : 11 :
carpsisse. 481 : 8 |
Carthagine. 449 : 11 |
Carthaginem. 334 . 4 |
Carthagini. 296 : 11 |
Carthaginis. 236 : 8 | 233 : 7 |
Carthago. 195 : 7 |
caruere. 476 : 10 |
caruisse. 230 : 2 |
carum caput. 302 : 4 |
caros. 86 : 4 | 232 : 4 | 428 . 13 | 434 : 13 | 601 : 10 |
casas. 480 : 4 | 483 : 3 |
Caspium. 136 : 4 |
cassa. 498 : 8 |
Cascellius. 663 : 10 |
Cassi. 482 : 8 | 144 . 3 |
casta. 218 : 4 |
casta. 181 : 14 |
Castalia. 160 : 9 |
castellum. 623 : 19 |
castigator. 242 : 20 |
castigavit. 252 : 12 |
castis. 44 : 3 | 292 : 6 | 813 : 10 |
castitas. 242 : 3 |
casto. 206 : 4 |
Castor. 353 : 18 | 447 : 8 | 192 : 4 |
Castore. 204 : 2 |
Castoris. 276 : 3 | 333 : 17 |
castos. 318 : 2 |
castra. 8 : 9 | 29 : 10 | 38 : 4 | 224 : 22 |
castus. 363 : 8 | 818 : 3 |
casu. 237 : 2 | 437 : 16 | 433 : 1 | 423 : 10 | 346 : 2 |
casus. 378 : 27 | 484 : 2 | 499 : 6 |
casus. *plur.* 482 : 5 | 223 : 18 |
catellam. 389 : 19 |
catello. 422 : 4 |
catena. 808 : 4 | 326 : 10 |
catenae. 398 : 12 |
catenam. 416 : 4 |
catenas. 83 : 5 | 243 : 7 | 489 : 8 |
catenatus. 386 : 10 |
catenis. 104 : 11 | 219 : 11 | 319 : 26 |
caterva. 273 : 2 | 252 : 12 |
catervas. 81 : 4 | 184 : 26 | 293 : 9 | 242 : 10 | 439 : 7 |
cathedras. 444 : 13 |
Cati. 444 : 23 |
Catia. 382 : 10 |
Catienis. 468 : 4 |
Catili. 38 : 2 |
catillis. 493 : 18 |
catillum. 390 : 14 |
catini. 393 : 1 |
catino. 433 : 2 | 494 : 8 |
catinum. 423 : 2 |
Catius. 457 : 8 |
Catonem. 348 : 6 |
Catonibus. 630 : 14 |
Catonis. 41 : 5 | 222 : 9 | 333 : 26 | 233 : 3 | 378 : 7 | 288 : 7 | 441 : 3 |
catulis. 8 : 12 |
catulos. 283 : 4 | 432 : 10 |
catulus. 334 : 14 |
Catulum. 428 : 2 |
catus. 14 : 3 | 229 : 6 | 628 : 4 |
cava. 243 : 3 | 344 : 4 |
Caucasum. 68 : 7 | 304 : 8 |
cauda. 434 : 6 |
caudae. 404 : 18 |
caudam. 284 : 2 |
caudam trahat. 467 : 12 |
cave. 48 : 4 | 201 : 3 | 328 : 22, bis, 467 : 2 | 473 : 6 | 201 : 4 | 351 : 3 | 374 : 8 |
caveae. 248 : 4 |
caveant. 633 : 8 |
caveas. 430 : 18 :
cavebis. 318 : 8 |
caverat. 293 : 8 |
cavere. 208 : 8 |
cavet. 448 : 14 |
caveto. 400 : 16 |
cavis. 289 : 4 | 219 : 8 | 473 : 2 |
cavit. 470 : 21 | 460 : 20 |
caule. 408 : 12 |
caules. 342 : 12 | 476 : 18 |
caulibus. 428 : 1 |
cavo. 308 : 4 |
campo. 369 : 13 |
caupona. 368 : 3 | 386 : 13 |
cauponas. 406 : 4 |
cauponibus. 404 : 4 |
causa. 125 : 3 | 348 : 4 | 418 : 26 | 438 : 9 |
causa. 626 : 21 |
causa mea. 401 : 11 |
causa priorem. 448 : 2 |
causae. 22 : 15 | 342 : 8 | 283 : 6 |
causam. 424 : 3, 13 | 247 : 2 |
causarum actor. 263 : 8 |
causas. 308 : 2 | 401 : 18 | 438 : 21 | 428 : 4 | 323 : 2 |
causatus. 575 : 4 |
causis. 348 : 24 | 358 : 3 |
caussam. 333 : 2 |
cautis. 322 : 4 |
cautius. 30 : 4 |
cautos. 207 : 2 | 632 : 2 |
cautum. 243 : 3 | 417 : 14 |
cautus. 232 . 1 | 302 : 19 | 208 : 4 | 384 : 26 | 640 : 12 | 654 : 16 |
cavum. 257 : 9 |
cavus. 310 : 12 |
Cea. 123 : 3 | 288 : 9 |
ceciderit. 210 : 3 | 268 : 4 | 601 : 14 |
cecidit a cado. 203 : 14 |
cecidit a cado. 256 : 8 | 328 : 8 |
cecinisse. 234 : 12 |
cecinit. 241 : 18 | 938 : 3 |
Cecropiae. 246 : 4 |
Cecropio. 230 : 4 |
cedat. 233 : 8 | 174 : 23 |
cedat in altera jura. 833 : 40 |
cede. 123 : 14 |
cedentem. 613 : 2 |
cedere. 24 : 3 | 208 : 8 |
cederet. 449 : 13 | 454 : 18 |
cedes. 218 : 4, 4 |
cedet. 344 : 13 | 336 : 7 |
cedet in usum. 463 : 3 |
cedit. 94 : 7 |
cedro. 616 : 3 |
cedunt. 423 : 9 |
celabitur. 498 : 8 |
celantia. 221 : 2 |
celare. 208 : 24 | 533 : 22 |
celas. 352 : 6 |
celat. 283 : 23 | 302 : 22 | 383 : 9 |
celata. 290 : 9 |
celeberrima. 250 : 3 |
celebrare. 26 : 4 | 28 : 4 | 556 : 12 |
celebret. 437 : 14 |
celebris. 248 : 21 |
celent. 283 : 3 | 574 : 14 |
celer. 239 : 2 | 223 : 8 | 237 : 8 | 473 : 23 |
celerem. 50 : 8 | 228 : 2 | 443 : 6 | 282 : 9 | 604 : 24 |
celeres. 40 : 2 | 40 : 3 | 54 : 4 | 223 : 24 | 433 : 7 | 258 : 12 | 284 : 23 | 288 : 9 | 324 : 2 |
celeri. 47 : 3 |
celeris. 234 : 30 | 614 : 8 |
celes. 281 : 22 |
cella. 122 : 3 |
cellis. 203 : 4 | 423 : 9 |
celsa. 227 : 8 | 286 : 63 |
Celse. 342 : 8 |
celsi. 434 : 22 |
Celso. 341 : 4 |
celsus Apeonius. 348 : 3 |
Celsus. 242 : 6 |
censebo. 377 : 8 |
censes. 249 : 8 | 417 : 13 |
censet. 281 : 9 | 334 : 2 | 361 . 5 | 584 : 2 |
censor. 413 : 4 | 648 : 20 |
Censore. 293 : 2 |
censoris. 630 : 9 |
censu. 474 : 13 | 486 : 13 |
censu tenui. 358 : 11 |
censum. 450 : 9 | 610 : 8 |
census. 323 : 7 | 602 : 7 |
Centaurea. 26 : 8 |
Centauri. 288 : 3 |
Centaurus. 348 : 11 |
centena. 345 : 9 |
centiceps bellua. 247 : 2 |
Centimanus Gyas. 558 : 15 | 298 : 8 |
centum. 351 : 3 | 239 : 13 | 207 : 3 | 414 : 8 | 271 : 3 | 263 : 10 | 288 : 9 | 334 : 20 | 333 : 23 | 370 : 22 | 378 : 3 | 469 : 2 | 470 : 4 | 205 : 21 | 332 : 2 | 606 : 9, 46 |
centum millia. 460 : 2 |
Centuriae. 459 : 16 |
Centumonibus. 428 : 13 |
cepere. 242 : 8 |
cepisset. 464 : 8 |
cepit. 478 : 10 | 623 : 6 |
cera. 494 : 11 | 359 : 10 |
ceratis. 221 : 2 |
Cerberus. 368 : 12 | 284 : 3 |

ce-

cerea. 43 : 3 | 044 : 9, 13 | 430 : 8 |
cereas. 336 : 8 |
cerebri. 413 : 6 |
cerebro. 168 : 3 |
cerebrosus. 405 : 13 |
cerebrum. 469 : 0 |
Cererem. 048 : 8 | 349 : 6 | 360 : 3 |
Cereris. 173 : 4 | 620 : 1 |
Ceres. 276 : 0 | 462 : 8 |
cereus flecti in vitium. 648 : 9 |
cereus. 623 : 3 |
Cerinthe. 383 : 26 |
Cerite. v. Cerite.
cernere. 352 : 6 |
cernis. 369 : 4 |
cernitur. 483 : 6 |
certa. 40 : 13 | 43 : 8 | C33 : 3 |
  223 : 3 | 328 : 6 | 482 : 13 |
certabitur. 497 : 19 |
certam. 362 : 17 |
certamen grande. 333 : 3 |
certamen trepidum. 600 : 13 |
certamina. 346 : 6 |
certamine. 308 : 3 | 366 : 6 |
certamine primum. 642 : 12 |
certans. 497 : 0 |
certant. 642 : 6 |
certantem. 318 : 13 |
certantia. 410 : 10 |
certare. 242 . 9 | 364 : 18 | 338 : 3 |
  436 : 8 | 523 : 8 | 390 : 4 |
certas hycones. 18 : 13 |
certat. 7 : 3 | 123 : 7 |
certetim. 405 : 11 |
certavit. 033 : 16 |
certe. 330 : 7 | 433 : 3 | 463 : 3 |
  646 : 6 |
certemus. 373 : 1 |
certet. 448 : 12 |
certi. 374 : 2 |
certior. 164 : 16 |
certis rebus. 061 : 7 |
certis. 412 : 16 | 349 : 3 | 633 : 0 |
  633 : 6 |
certius. 363 : 13 |
certius. 461 : 0 |
certo. 242 : 3 | 368 : 2 | 338 : 10 |
  447 : 13 |
certum finem. 329 : 3 |
certum. 502 : 10 | 303 : 1 |
certus. 344 : 46 | 330 : 7 |
certus Apollo. 28 : 7 |
certus conviva. 339 : 16 |
cerve. 0 . 13 | 164 : 13 |
cervi. C93 : 6 |
cervice. 123 : 0 | 374 : 8 | 339 : 2 |
  C43 : 6 |
cervice subacta ferre jugum. 122 : 1 |
cervicem. 43 : 8 | 303 : 6 | 346 : 4 |
  030 : 1 |
cervici. 208 : 3 |
cervinam pellem. 329 : C3 |
cervis. 337 : 3 | 346 : 7 |
cervina. 306 : 10 |
cervis. 362 : 6 |
cervos. 227 : 7 | 332 : 4 |
cervus. 33 : 7 | 366 : 3 |
cespite. 206 : 4 |
cespitem. 02 : 7 | 354 : 8 |
cessator. 433 : 13 |
cessantem. C34 : 4 | 373 : 8 |
cessantes. 96 : 9 |
cessare. 316 : 14 | 366 : 17 | 337 : 0 |
cessas. 253 : 10 | 474 : 1 | 348 : 3 |
cessat. 70 : 7 | 600 : 14 |
non cessat. 360 : 2 |
cessetor. 317 : 8 |
cessatum. 337 : 0 |
cessavere. 110 : 3 |
cessavis. 624 : 14 |
cesserat. 312 : 2 | 447 : 10 |
cessisse. 327 : 03 |
cessisset. 425 : 3 |
cessit. 114 : 1 |

cetaria. 099 : 3 |
cetera. 126 : 1 |
Cethegis. 630 : 06 | 640 : 13 |
ceu. 272 : 1 |
Chaerilus. v. Cherilus.
charo. V. caro, &c.
Charte. 436 : 4 |
chartae. gen. 613 : 6 | 273 : 6 |
chartae plur. 307 : 1 | 467 : 14 |
chartas. 612 : 9 |
chartis. 290 : 10 | 337 : 18 | 405 :
  13 | 403 : 16 | 606 : 8 | 613 : 12 |
  023 : 8 |
charos. v. caros.
Charybdi. 73 : 1 |
Charybdim. 636 : 9 |
Cherilos. 020 : 6 | 660 : 14 |
Chia. 313 : 2 |
Chia. 298 : 7 |
Chil. 472 : 8 |
Chimaera. 79 : 6 |
chimaeram. 339 : 10 | 366 : 6 |
Chio. 410 : 7 |
Chios. 307 : 6 | 366 : 1C |
chiragra. 312 : 6 | 326 : 6 |
Chium. 030 : 3 | 310 : 2 | 533 : 7 |
chlamydem. 386 : 6 |
chlamydes. 313 : 3 |
chlamydum. 332 : 5 |
Chloe. 70 : 1 | 309 : 9 | 312 : 3 |
  032 : 7 |
Chloen. C06 : 4 | 309 : 6 | 347 : 1C |
Chlori. 2C2 : 4 |
Chloris. 3C3 : 7 |
Choerillos. V. Cherilus.
chorda. 660 : 3, 13 |
chordis. 336 : 4 | 303 : 6 |
choreas. 32 : 12 |
choreis. 166 : 6 | C80 : 10 |
chori. 9 : 1 |
choris. 342 : 0 | 337 : 13 | 630 : 13 |
chore. 323 : 4 | 301 : 7 |
choros. 20 : 3 | 270 : 20 | C03 : 6 |
chorus. 312 : 10 | 613 : 28 | 423 : 7 |
  050 : 4 | 036 : 1 |
Chremes. 310 : 1 | 643 : 0 |
Chremeta. 420 : 2 |
Chrysippi. 407 : 0 |
Chrysippo. 325 : 4 |
Chrysippus. 323 : 0 | 424 : 3 |
cibaria. 302 : 12 |
cibo. 328 : 10 |
ciboria. 310 : 2 |
cibum. 326 : 10 | 448 : 7 | 493 : 1 |
cibus. 473 : 12 |
Cibyratica. C33 : 6 |
cicatricum. 300 : 4 |
cicatrix. 409 : 13 |
cicere. 473 : 13 |
ciceris. 433 : 2 | 306 : 7 | 313 : 13 |
Ciceri. 408 : 1 |
Cicerrus. 410 : 4 |
cichorea. 30 : 1 |
ciconia. 417 : 2 |
cicute. 448 : 4 |
cicutae. 636 : 10 |
Cicuta propr. 460 : 13 |
Cicutam prop. viri. 476 : 4 |
cicutis. 314 : 3 |
cimex. 443 : 13 |
cinctos. 310 : 10 |
cinctutis. 040 : 10 |
cinerem. 350 : 13 |
cineres. 332 : 9 | 200 : 13 | 367 :
  2 | 668 : 7 |
cineri. 330 : 2 |
cinge. 231 : 4 |
cingentem. 346 : 0 |
cinissones. 302 : 18 |
cinis. 353 : 7 |
cippus. 439 : 3 |
circa. 10 : 1 | 10 : 3 | 72 : 8 | 370 :
  4 | 263 : 3 | 347 : 6 | 368 : 0 |
  636 : 17 | 743 . 6 |

Circen. 310 : 1 |
Circeis. 499 : 1 |
Circe. 332 : 6 |
Circen. 16 : 12 |
Circes. 310 : 14 |
circiter. 336 : 4 |
circo. 473 : 1C |
circum. 466 : 3 | 439 : 7 | 603 : 9 |
circum. 3363 : 2 | 3393 : 13 | 388 : 13 |
  330 : 2 | 420 : 19 | 473 : 12 | 683 :
  0 | 330 : 6 |
circumagi. 433 : 10 |
circumdata. 382 : 12, 14 |
circumgemit. 310 : 2 |
circumlita. 324 : 7 |
circumposuisse. 463 : 12 |
circumroditur. 333 : 13 |
circumspectemus. 039 : 3 |
circumtonuit. 476 : 12 |
circumvagus. 333 : 3 |
circumveniunt. 096 : 23 |
circumvolat. 13 : 2 | 449 : 6 |
circumvolites. 332 : 12 |
cistam. 180 : 16 |
cita. 205 : 2 | 337 : 9 | 369 : 7 |
citaret. 303 : 7 |
cithara. 30 : 6 | 78 : 4 | 607 : 6 |
  332 : 8 | 360 : 0 |
citharae. 043 : 4 | 374 : 13 | 302 :
  10 | CC2 : 10 | 473 : 13 | 337 : 6 |
  C30 : 30 |
citharas. 473 : 10 |
citharoedus. 680 : 16 |
citius. 46 : 1C | 432 : 37 | 612 : 7 |
  428 : 3 | 622 : 16 |
cito. 639 : 8 |
citra mare. 322 : 6 |
citra. 370 : 3 | 410 : 3 |
citrea. C63 : 13 |
citrum. 333 : 7 |
citus. 304 : 6 | 303 : 6 | 444 : 14 |
  633 : 36 |
civem. 408 : 2 | 380 : 5 |
cives. 32 : 8 | 430 : 13 | 417 : 2 |
  330 : 13 | bis, 367 : 12 |
civi. 98 : 3 |
civibus. 388 : 10 |
civica. CAC : 10 |
civicam. 262 : 0 |
civicum. 308 : 1 |
civiles. 207 : 0 |
civilia. 433 : 4
civilibus. 345 : 6 | 336 : 7 |
civilis. 303 : 0 | 626 : 12 |
civitas. 286 : 10 | 347 : 8 | 349 :
  12 |
civitatem. C36 : 13 |
civium. 380 : 2 | 394 : 4 | 313 : 7 |
clade. 384 : 1C | 601 : 16 |
clades. 200 : 3 |
clamabit. 603 : 13 |
clamans. 470 : 12 |
clamantibus. 380 : 5 |
clamas. 313 : 3 |
clamat. 368 : 13 | 389 : 10 |
clament. 472 : 17 | 610 : 3 |
clamet. 383 : 13 | 467 : 21 | 133.
  12 | 667 . 13 |
clamo. 448 : 13 | 600 : 12 |
clamor. 13 : 6 | 207 : 7 | 368 : 0 |
clamore. 237 : 12 | 437 : 23 | 344 :
  13 | 394 : 4 |
clamorem. 28 : 1 | 373 : 28 |
claro lucerna. 324 : 7 |
clarabit. 369 : 4 |
claram. 23 : 1 |
clare. 303 : 1 | 383 : 2 | bis.
clari. 373 : 6 | 389 : 20 | 399 : 0 |
clarior. 376 . 0 | 309 : 0 |
claris. 283 : 1 | 036 : 7 | 666 : 12 |
clarius. 286 : 10 |
clero. 319 : 2 | 410 : 3 | 334 : 4 |
clarorum. 632 : 3 |
claros. 414 : 10 |

cla-

clarum. 357 : 9 | 387 : 35 | 400 : 9 |
clarus. 243 : 10 | 358 : 6 | 365 : 9 | 478 : 9 | 476 : 6 | 858 : 4 | 625 : 87 |
classe. 805 : 8 | 399 : 9 | 215 : 54 | 879 : 83 |
classem. 476 : 5 |
classes. 645 : 80 |
classico. 318 : 5 |
classis. 82 : 12 |
clathros. 668 : 9 |
claude. 895 : 8 |
claudens. 324 : 2 |
claudere. 321 : 8 | 440 : 3 | 447 : 7 |
Claudi. 409 : 4 | 372 : 4 |
Claudi *vocat.* 585 : 8 |
Claudim. 876 : 86 |
Claudius. 301 : 33 | 382 : 2 |
claudo *nomen.* 879 : 80 |
claudom. 390 : 6 |
claves. 475 : 12 | 605 : 3 |
clavibus. 231 : 1 |
clavos. 98 : 12 | 240 : 7 |
claosa. 395 : 30 |
clausas. 396 : 4 |
clausis. 304 : 9 |
claustra. 955 : 10 | 873 : 6 | 612 : 22 |
clausus. 324 : 38 |
clavum. 407 : 9 | 416 : 9, 8 | 512 : 2 |
Clazomenis. 483 : 5 |
clemens. 315 : 12 |
cliens. 396 : 83 | 539 : 38 | 638 : 8 |
clientm. 585 : 8 |
clientem. 548 : 6 |
clienti. 812 : 80 |
clientiom. 384 : 30 | 374 : 4 |
clientom. 397 : 3 |
Clio. 89 : 2 |
clitellas. 409 : 7 | 373 : 3 |
clivos. 375 : 12 |
clivum. 247 : 15 |
cloacam. 480 : 4 |
clune. 325 : 2 |
clunes. 382 : 4 |
Clusinis. 378 : 9 |
clypeo. 81 : 5 |
Cnidi. 98 : 7 |
Cnidius. 125 : 5 |
Cnidon. 314 : 12 |
Coa. 159 : 9 |
coactos. 419 : 15 |
coactos. 83 : 6 | 400 : 4 |
Com. 898 : 31 |
Cocceji. 409 : 3 |
Cocceiens. 406 : 7, 11 |
cocco. 580 : 2 |
cochlea. 492 : 9 |
cocto. 414 : 6 | 112 : 7 |
cocytus. 350 : 4 |
Codros. 339 : 2 |
coeant. 838 : 12 |
coeat. 549 : 5 |
cœlebs. 223 : 4 | 308 : 2 |
cœlestes. 208 : 8 | 815 : 13 |
cœlestia. 283 : 15 | 188 : 12 |
cœlestis. 212 : 9 | 145 : 0 |
cœli. 317 : 2 | 413 : 5 | 512 : 2 |
Cœli *nom. propr.* 220 : 57 |
cœlibe. 355 : 9 |
cœlibis. 499 : 4 |
cœlitum. 552 : 7 |
cœlo. 27 : 8 | 627 : 4 | 132 : 32 | 237 : 7 | 260 : 2 | 239 : 7 | 287 : 7 | 321 : 2 | 384 : 3 | 566 : 2 | 352 : 5 | 408 : 6 | 492 : 2 |
cœlum. 23 : 13 | 29 : 8 | 219 : 32 | 218 : 5 | 340 : 7 | 520 : 2 | 578 : 2 |
cœlum, non animum mutant. 569 : 4 |
coemens. 578 : 7 |
coemptas. 482 : 7 |
coemptis. 818 : 2 |
coemtos. 86 : 3 |
cœna. 422 : 8 | 329 : 6 | 310 : 4 | 839 : 8 | 368 : 3 | 649 : 2 | 681 : 15 |
cœna dubia. 436 : 4 |
cœna brevis. 874 : 13 |
cœnabat. 580 : 80 |
cœnaculo. 835 : 32 |
cœnam. 356 : 9 | 508 : 2 |
cœnam. 412 : 8 | 438 : 5 | 323 : 8 | 339 : 13 |
cœnamus. 326 : 8 |
cœnant. 612 : 4 |
cœnantes. 403 : 2 | 339 : 13 |
cœnantibus. 320 : 6 |
cœnare. 400 : 27 | 348 : 8 |
cœnarum. 490 : 7 | 600 : 5 |
cœnas. *verb.* 329 : 15 |
cœnat. 353 : 4 | 623 : 7 |
cœnatus. 442 : 7 |
cœnem. 479 : 10 |
cœnet. 395 : 29 |
cœnis. 311 : 9 | 317 : 35 |
cœno *nomen.* 819 : 4 |
cœperis. 472 : 55 | 821 : 32 |
cœperunt. 398 : 2 | 426 : 7 |
cœpi. 484 : 15 |
cœpit. 435 : 7 | 306 : 8 | 358 : 7 | 890 : 5 | 612 : 8 | 614 : 14 | 415 : 22 | 888 : 20 | 639 : 4 | 631 : 4 |
coerceat. 518 : 8 |
coerces. 59 : 4 | 148 : 2 | 394 : 2 |
coercens. 285 : 7 | 390 : 5 | 426 : 4 | 475 : 9 |
coercuit. 436 : 28 |
cœtus. 879 : 2 |
coges. 620 : 15 |
cogat. 552 : 22 |
cogamus. 404 : 0 |
cogere. 382 : 24 | 383 : 4 | 566 : 37 |
cogeris. 518 : 2 |
coges. 584 : 2 |
coget. 484 : 22 |
cogi. 536 : 2 | 605 : 6 |
cogimos. 219 : 20 |
cogit. 214 : 4 | 228 : 7 | 436 : 14 | 145 : 0 |
cogit, pro, colligit. 865 : 4 |
cogitat. 558 : 27 | 644 : 9 |
cogites. 238 : 80 |
cognato. 485 : 8 | 307 : 39 |
cognati. 434 : 2 |
cognatis. 468 : 8 |
cognatorum. 632 : 55 |
cognatos. 375 : 8 | 886 : 6 |
cognitor. 489 : 20 |
cognomen. 589 : 4 | 437 : 9 | 468 : 2 | 375 : 9 |
cognomine. 629 : 15 |
cognoscere. 610 : 54 |
cogor. 95 : 5 |
cohæredum. 102 : 27 |
cohæres. 499 : 15 |
cohibebor. 270 : 8 |
cohibent. 80 : 8 | 565 : 12 | 458 : 11 |
cohibentia. 628 : 55 |
cohibentis. 282 : 4 |
cohibere. 221 : 2 |
cohibet. 9 : 5 |
cohors. 18 : 8 | 188 : 3 | 330 : 55 | 142 : 8 |
cohortes. 286 : 7 |
cohortem. 424 : 54 |
cohorti. 542 : 6 |
cohortis. 275 : 8 |
coibat. 855 : 5 |
Cois. 585 : 2 |
coit. 543 : 7 |
Colchi. 376 : 5 |
Colchica. 284 : 6 |
Colchicis. 322 : 12 | 352 : 9 |
Colchis. 330 : 9 |
Colchos. v. Jolchos.
Colchus. 872 : 5 | 644 : 10 |
colendi. 357 : 8 |
coli. 894 : 7 |
colis. 252 : 8 |
colit. 99 : 8 |
colle. 240 : 3 | 556 : 36 |
collata. 587 : 8 |
collatis. 626 : 5 |
collaudem. 418 : 55 |
colle. 627 : 15 |
collecta. 338 : 30 | 266 : 18 | 655 : 12 |
collectos. 379 : 6 |
collectus. 397 : 38 |
collega. 417 : 3 |
collegam. 608 : 54 |
collegæ. 875 : 3 |
collegisse. 6 : 5 |
collegit. 568 : 4 |
colles. 65 : 6 | 296 : 89 | 338 : 3 | 841 : 8 |
collibuisset. 383 : 6 |
collibus. 278 : 18 |
collige. 448 : 57 ; 658 : 25 |
colligis. 570 : 2 |
colligit. 492 : 4 | 643 : 6 |
collines. 10 : 80 |
collisa. 555 : 9 |
collo. 181 : 6 | 315 : 15 | 685 : 6 |
collocare. 335 : 12 |
colludere. 648 : 5 |
collum. 212 : 32 | 869 : 6 | 584 : 8 |
collyris. 408 : 9 |
coloni. 149 : 9 |
colono. 184 : 5 |
colonum. 481 : 35 |
colonus. 97 : 6 | 448 : 8 |
Colophon. 567 : 5 |
color. 45 : 6 | 219 : 2 | 392 : 4 | 499 : 4 | 830 : 10 | 512 : 12 | 449 : 8 | 237 : 15 |
colore. 219 : 3 | 522 : 28 |
colores. 294 : 10 | 550 : 7 | 584 : 8 | 642 : 14 |
colori. 812 : 36 |
coloribus. 865 : 7 | 842 : 38 |
colubra. 428 : 7 |
colubros. 55 : 9 |
columba. 548 : 9 |
columbam. 274 : 5 |
columbas. 504 : 9 |
columbi. 688 : 8 |
colombino. 492 : 6 |
columbis. 21 : 4 |
columen. 256 : 2 |
columnæ. 882 : 52 |
columnam. 98 : 8 |
columnas. 182 : 4 |
colunt. 604 : 3 |
coma. 46 : 5 | 232 : 3 |
comæ. 870 : 6 | 285 : 2 | 292 : 3 |
comam. 21 : 6 | 540 : 8 | 261 : 4 | 338 : 28 |
comas. 234 : 8 | 612 : 8 |
combiberet. 103 : 8 |
comedenda. 114 : 9 |
comedunt. 580 : 14 |
comes. 85 : 4 | 278 : 9 | 309 : 8 | 404 : 4 | 424 : 8 | 309 : 16 | 328 : 8 | 389 : 14 | 634 : 5 |
comes paterior. 427 : 7 |
compessabere. 245 : 6 |
comites res. 642 : 17 |
comicus. 501 : 1 |
comis. 89 : 2 | 408 : 8 | 480 : 3 | 441 : 4 | 485 : 2 | 324 : 8 | 631 : 12 |
comitem. 99 : 3 | 398 : 55 |
comites. 88 : 6 | 152 : 9 | 213 : 13 | 289 : 8 | 595 : 22 | 405 : 3 | 424 : 18 | 463 : 2 |
comiti. 585 : 5 |
commendare. 658 : 3 |

com-

commendat. 581 : 7 | 666 : 57 |
commendes. 595 : 6 |
commendet. 578 : 12 |
comminuas. 570 : 10 |
commiscuit. 390 : 14 |
commiserit. 637 : 5 |
commisisse. 640 : 14 |
commisit. 55 : 6 | 504 : 1 |
commissa. 301 : 4 | 400 : 15 | 563 : 5 | 650 : 12 |
commissi. 259 : 5 |
commissum. 251 : 11 | 565 : 8 |
commista. 439 : 7 |
committenda. 630 : 16 |
committere. 63 : 7 |
committes. 515 : 7 |
committis Scenæ. 645 : 2 |
commoda. 524 : 9 | 576 : 19 | 603 : 8 | 617 : 17 | 649 : 1 |
commodet. 529 : 15 |
commodis. 251 : 4 |
commodius. 420 : 26 | 460 : 12 |
commodus. 283 : 1 | 363 . 6 | 620 : 12 | 614 : 4 |
commorit. 446 : 11 |
commotæ mentis. 455 : 6 |
commotus. 477 : 18 |
commune. 155 : 8 | 427 : 5 :
communi. 360 : 12 | 505 : 3 | 651 : 8 |
communia. 605 : 4 | 645 : 5 |
communibus. 558 : 3 |
communiret. 367 : 6 | 536 : 4 |
comœdia. 365 : 2 | 598 : 8 | 437 : 6 | 616 : 7 | 645 : 4 | 655 : 8 |
comparat. 515 : 6 |
comparet. 574 : 8 | 606 : 3 |
comparis. 625 : 6 |
compede. 94 : 4 | 294 : 11 | 318 : 2 | 541 : 1 |
compedibus. 596 : 3 |
compellans. 435 : 5 |
compellar. 557 : 8 |
compellarer. 485 : 1 |
compenset. 680 : 14 |
comperit. 604 : 6 |
compescant. 572 : 4 |
compesce. 54 : 2 | 175 : 15 | 510 : 10 |
compescere. 523 : 12 |
compesceret. 428 : 10 |
compescet. 655 : 2 |
compescit. 246 : 5 |
compilasse. 573 : 2 |
compilent. 378 : 14 |
compita. 466 : 3 | 483 : 6 | 507 : 8 | 530 : 8 |
complere. 610 : 2 | 635 : 8 |
complesti. 388 : 6 |
complexus. 406 : 3 |
compluses. 444 : 9 |
compone. 237 : 6 |
componere. 257 : 6 | 373 : 16 | 386 : 3 | 406 : 8 | 440 : 11 | 460 : 8 | 516 : 2 | 622 : 7 | 640 : 1 |
compono. 528 : 3 | 629 . 5 |
componunt. 604 : 4 | 650 : 5 |
compostatis. 158 : 17 |
comportet. 471 : 12 |
compos. 642 : 4 |
composita. 35 : 5 |
compositis. 303 : 6 | 676 : 16 |
compositum. 610 : 2 |
compositus. 424 : 15 |
composui. 438 : 3 | 443 : 3 |
compressis. 408 : 12 |
compti. 325 : 17 |
comptos. 209 : 5 |
compulerit. 78 : 10 |
conamur. 26 : 6 |
Concanum. 528 : 3 |
concedas. 390 : 6 |
concedere. 405 : 17 | 494 : 2 | 483 : 6 | 652 : 3 |
concedes. 556 : 5 |
concedi. 661 : 9 |
concediturs. 547 : 4 |
concentum. 576 : 11 |
concessa. 402 : 6 |
concesserat. 63 : 7 |
concessere. 661 : 12 |
concha. 566 : 4 |
conchæ. 489 : 8 |
conchis. 150 : 5 |
conchylia. 514 : 8 | 436 : 5 | 490 : 2 | 528 : 8 |
concidit. 223 : 11 |
concidunt. 41 : 4 |
conciliatur. 630 : 7 |
concilio. 348 : 6 | 377 : 4 |
conciones. 267 : 6 , 17 |
concinna. 567 : 2 |
concinnius. 676 : 11 |
concinnus. 389 : 12 : 433 : 8 |
concipitur. 544 : 6 |
concita. 222 : 6 |
concitet. 86 : 10 |
conclave. 510 : 15 |
concludere. 568 : 3 |
conclusas. 566 : 14 |
conclusus. 400 : 7 |
concordia discors. 575 : 7 |
concredere. 506 : 10 |
concubitu. 663 : 10 |
concupiveris. 317 : 6 |
concurrant. 437 : 6 |
concurrit. 619 : 5 |
concurritur. 560 : 6 |
concursus. 415 : 14 |
concussa. 618 : 8 |
concute. 587 : 13 |
concutitur. 66 : 8 |
condere. 55 : 3 |
conderet. 522 : 2 |
condes. 663 : 21 |
condet. 530 : 14 |
condiderit. 455 : 5 , 3 |
condidit. 7 : 4 | 155 : 2 | 216 : 7 |
condis. 542 : 15 |
condiscat. 177 : 3 |
condisce. 295 : 8 |
condit. 511 : 8 |
condit quisque diem, &c. 578 : 12 |
condita. 200 : 2 | 405 : 5 | 614 : 5 |
conditi. 559 : 4 |
conditio. 523 : 18 | 530 : 12 |
conditione. 415 : 2 |
conditionibus. 7 : 7 | 582 : 9 |
condito. 360 : 4 |
conditor. 663 : 6 |
conditum *penult. longa*. 523 : 16 |
conditum *penult. brevi*. 64 : 5 |
conditus. 428 : 5 |
condo. 528 : 3 |
condoluit. 378 : 10 |
conducat. 610 : 6 |
conducere. 552 : 6 |
conducti. 663 : 16 |
conductis. 376 : 7 |
conducto. 555 : 15 |
conductum. 512 : 6 |
conduat. 604 : 4 |
conet. 448 : 7 | 563 : 3 | 650 : 6 |
confecta. 628 : 10 |
conferbuit. 563 : 8 |
confestim. 570 : 6 |
confice. 412 : 4 |
confidens. 423 : 7 |
confondet. 57 : 2 |
confusa. 632 : 7 |
confusum. 483 : 4 |
confusus. 426 : 7 | 635 : 6 |
congesta. 369 : 16 |
congestis. 572 : 6 |
conjuge. 594 : 15 | 152 : 5 | 614 : 7 |
conjugibus. 276 : 10 | 290 : 5 |
conjugis. 6 : 10 | 167 : 3 | 193 : 8 |
conjurat. 664 : 2 |
conjurata. 40 : 7 |
conjux. 241 : 18 | 498 : 3 | 514 : 5 |
connectere. 628 : 16 |
conopeum. 383 : 8 |
conor. 526 : 10 |
conscia. 586 : 15 | 514 : 16 |
conscientia. 522 : 16 |
conscio. 202 : 6 |
conscire. 551 : 6 |
conscripti. 616 : 8 |
consecrat. 287 : 7 |
consentire. 194 : 16 |
consentit. 160 : 5 |
consenuit. 525 : 3 |
conservus. 426 : 6 | 516 : 4 |
considere. 426 : 7 |
consili. 690 : 15 |
consilia. 336 : 16 | 363 : 3 |
consiliantibus. 561 : 2 |
consiliis. 139 : 20 | 273 : 6 | 293 : 11 |
consilio. 598 : 5 |
consilium. 169 : 10 | 211 : 6 | 302 : 16 | 405 : 12 | 405 : 8 | 462 : 9 | 526 : 15 |
consistere. 274 : 3 | 415 : 6 |
consistimus. 434 : 14 |
consistit. 494 : 7 |
consociare. 117 : 7 |
consolor. 435 : 20 |
consortem. 244 : 6 |
conspectus. 632 : 6 |
conspexerit. 550 : 21 |
conspexit. 536 : 6 |
conspicitur. 203 : 5 | 585 : 8 |
conspicuum. 224 : 7 |
conspuet. 460 : 13 |
constanter. 551 : 6 |
constanti. 203 : 4 |
constantia. 544 : 11 |
constantius. 512 : 9 |
constare. 575 : 95 |
constat. 463 : 5 |
constet sibi. 645 : 4 |
constiterint. 35 : 6 |
constitit. 511 : 12 |
constrictos. 415 : 12 |
constructus. 570 : 11 |
construacr. 475 : 2 |
consueris, pro, consueveris. 425 : 6 |
consuetudo. 387 : 14 |
consul. 292 : 6 |
consulatis. 151 : 6 |
consule, *nomen*. 508 : 1 | 207 : 5 | 211 : 8 | 254 : 5 | 365 : 4 | 361 : 7 |
consule, *verb*. 476 : 7 |
consulenti. 110 : 8 |
consulere. 406 : 6 |
consulis, *nom*. 254 : 6 |
consulis, *verb*. 586 : 6 |
consulit. 307 : 7 | 563 : 15 |
consulta. 554 : 5 |
consulti. 626 : 17 |
consultis. 638 : 10 |
consulto. 417 : 6 |
consultor. 566 : 6 |
consultus. 65 : 1 | 366 : 5 |
consultus juris. 661 : 1 |
consumere. 465 : 13 | 537 : 4 |
consumeret. 460 : 11 |
consumet. 432 : 6 |
consumimus. 629 : 6 |
contagis. 330 : 16 | 575 : 8 |
contaminato. 503 : 6 |
contemnas. 529 : 4 |
contemnat. 399 : 16 | 520 : 16 |
contemnere, *infinit*. 378 : 5 | 536 : 6 |
contemnere, *futur*. 463 : 3 |
contemni. 570 : 7 |
contemplere. 552 : 6 |
contempleris. 213 : 7 |

con-

Digitized by Google

contemplor. 378 : 1 |
contempta. 214 : 13 |
contemptu. 465 : 11 |
contempto. 320 : 2 |
contemptum. 499 : 8 |
contendat. 214 : 4 | 384 : 2 |
contendere. 438 : 7 | 329 : 3 | 545 : 15 | 592 : 13 |
contendit. 330 : 8 |
contenta. 341 : 10 |
contento. 386 : 8 |
contento fune. 312 : 11 |
contento poplite. 317 : 1 |
contentus. 368 : 2 | 374 : 14 | 401 : 4 | 419 : 12 | 462 : 6 | 461 : 9 | 461 : 10 |
conticuit. 393 : 13 |
contigit. 658 : 8 | 493 : 3 | 518 : 13 |
continente. 164 : 7 |
contineat. 132 : 8 |
contingat. 346 : 10 |
contingere. 673 : 17, 19 | 494 : 12 | 464 : 10 |
continget. 640 : 17 |
contingis. 307 : 8 |
contingit. 381 : 4 | 588 : 93 |
contingunt. 397 : 3 |
continuat. 310 : 8 |
continuem. 326 : 2 |
continui montes. 382 : 5 |
continuit. 100 : 8 |
continuo. 419 : 6 | 420 : 4 | 474 : 6 | 524 : 4 |
contra adver. 378 : 5 | 387 : 5 | 398 : 2 | 468 : 5 | 479 : 8 | 588 : 2 |
contra. 190 : 9 | 308 : 4 | 320 : 3 | 857 : 19 | 398 : 5 | 378 : 8 | 422 : 2 |
contracta. 375 : 10 | 388 : 64 | 347 : 12 | 528 : 10 |
contractæ. 462 : 9 |
contractum. 335 : 2 |
contractus. 339 : 8 |
contrahas. 238 : 7 |
contraria. 377 : 10 |
contraxit. 340 : 7 |
contrectatus. 903 : 91 |
contremuit. 543 : 8 |
contristat. 379 : 3 |
contuderit. 378 : 3 | 581 : 8 |
contudit. 399 : 4 | 212 : 7 | 694 : 4 |
contulerim. 409 : 4 |
contulerit. 409 : 7 |
contumeliæ. 132 : 17 |
contundes. 327 : 6 |
conveniat. 363 : 6 |
convenianter. 566 : 12 |
convenientia. 944 : 13 | 678 : 4 |
convenies. 326 : 31 | 632 : 4 |
convenisse. 608 : 2 |
convenit. 424 : 3 | 491 : 9 | 522 : 7 |
conveniunt. 382 : 9 |
conventu. 423 : 14 |
conversa. 348 : 3 | 152 : 3 |
conversa. 648 : 12 |
converso. 223 : 8 |
convertere. 329 : 12 |
converteret. 618 : 8 |
convivia. 405 : 5 | 425 : 2 |
convictor. 417 : 10 |
convictore. 405 : 10 |
conviva. 81 : 5 | 140 : 3 | 374 : 15 | 444 : 2 | 492 : 5 | 491 : 4 | 108 : 5 | 324 : 2 | 346 : 1 | 374 : 4 |
convivæ. 322 : 16 | 627 : 8 |
convivam. 210 : 15 | 213 : 12 | 379 : 2 |
convivas. 413 : 3 |
convivatoris. 523 : 10 |
convivia. 24 : 14 | 368 : 7 | 937 : 1 |
convivio. 458 : 8 |
conviviorum. 337 : 19 |
Coo. 490 : 2 |
cooperto. 449 : 14 |
copia. 39 : 2 | 359 : 6 | 262 : 3 | 373 : 12 | 416 : 2 | 310 : 2 | 378 : 7 | 379 : 5 | 387 : 5 | 438 : 7 |
copiam. 225 : 9 |
copias. 504 : 19 |
copula. 46 : 80 |
coquat. 649 : 12 |
coquita. 436 : 1 |
coquitur. 322 : 9 |
cor. 466 : 7 | 478 : 5 | 643 : 9 |
coram. 201 : 6 | 470 : 3 | 401 : 8 | 612 : 5 | 537 : 12 | 329 : 2 | 949 : 11 |
Corano. 300 : 2, 8 |
corde. 72 : 2 |
cordi est. 38 : 5 |
Corinthi. 25 : 2 |
Corinthum. 388 : 13 |
Corinthus. 618 : 5 |
corio. 582 : 16 |
corna. 417 : 10 | 382 : 2 |
cornibus. 218 : 4 |
cornicis. 289 : 12 |
corniculo. 542 : 10 |
cornix. 237 : 3 | 339 : 8 |
cornu, idest vasculo. 417 : 16 |
cornu. 16 : 7 | 60 : 3 | 179 : 1 | 362 : 8 | 397 : 14 | 409 : 11 | 648 : 18 |
cornu pro copia pleno. 372 : 9 |
cornua. 216 : 2 | 211 : 20 | 393 : 4 | 328 : 12 | 510 : 10 |
cornuum. 310 : 14 |
corona. 28 : 2 | 363 : 2 | 633 : 14 |
coronæ. 509 : 2 | 252 : 2 |
coronæ, i. cœtus. 594 : 4 | 643 : 5 |
coronam. 37 : 6 | 74 : 8 | 400 : 13 |
coronantem. 219 : 4 |
coronari. 530 : 12 |
coronas. 330 : 4 | 229 : 9 | 481 : 8 |
coronatus. 221 : 7 |
coronat. 594 : 13 |
coronis. 293 : 8 |
corpora. 329 : 7 |
corpore. 303 : 4 | 315 : 7 | 197 : 3 | 279 : 2 | 319 : 9 | 387 : 12 | 418 : 12 | 486 : 2 | 225 : 7 | 398 : 13 | 517 : 5 | 542 : 10 |
corpori. 223 : 5 |
corporibus. 230 : 4 |
corporis. 392 : 7 | 482 : 5 | 609 : 20 |
corpus. 97 : 3 | 323 : 13 | 372 : 19 | 444 : 5 | 419 : 4 | 460 : 3 | 461 : 9 | 528 : 2 | 309 : 9 | 944 : 9 | 424 : 4 |
corrector. 823 : 7 |
correctus. 380 : 23 |
correptus. 455 : 9 |
corriga. 996 : 2 |
corrigere. 18 : 12 |
corripuis. 38 : 3 |
corrugat. 349 : 2 |
corrumpem. 424 : 9 |
corrupte. 379 : 5 |
corruptius. 412 : 8 |
corruptorem. 533 : 3 |
corruptus. 414 : 5 |
corruptus rodas. 412 : 8 |
cortice. 310 : 8 | 402 : 19 |
corticem. 209 : 2 |
Corvina. 214 : 7 |
Corvinus. 639 : 2 |
corvorum. 423 : 3 |
corvos. 384 : 12 |
corusco. 95 : 4 |
corvum. 349 : 3 | 493 : 12 |
corvus. 399 : 12 |
Corybantes. 38 : 8 |
Corytio. 493 : 5 |
costum. 376 : 12 |
cote. 339 : 2 |
cothurni. 942 : 8 |
cothurnis. 478 : 3 |
cothurno. 130 : 4 | 635 : 8 |
Cotillus, v. Curtillus.
cotis. 697 : 8 |
Cotsonis. 207 : 9 |
Cotytia. 334 : 10 |
Cragi. 97 : 2 |
Cranore. 333 : 6 |
cras. 28 : 12 | 32 : 9 | 218 : 8 | 227 : 2, 6 | 294 : 5 | 436 : 6 | 479 : 7 | 306 : 2 | 333 : 7 | 342 : 2 | 389 : 94 |
crassa. 389 : 5 |
crassa Minerva. 418 : 3 |
crasse. 610 : 2 |
crassi. 492 : 2 |
Crassi, propr. 298 : 5 |
crasso aere. 932 : 20 |
crassum unguentum. 646 : 14 |
crastina. 284 : 3 |
craterem. 236 : 7 | 484 : 3 |
Craterum. 474 : 7 |
cratibus. 318 : 5 |
Cratino. 397 : 8 |
Cratinus. 595 : 2 |
creandis. 398 : 31 |
creantur. 815 : 12 |
crebris. 74 : 8 |
crebro. 527 : 7 |
credam. 333 : 5 | 562 : 3 |
credas. 288 : 8 | 459 : 11 | 462 : 82 | 389 : 8 | 593 : 13 | 621 : 17 |
credat. 483 : 8 | 528 : 5 |
crede mihi. 209 : 19 |
crede. 225 : 5 | 322 : 13 | 425 : 7 | 449 : 2 | 467 : 16 | 469 : 4 | 479 : 7 | 545 : 3 | 593 : 15 |
credebat. 447 : 20 | 932 : 8 |
credere. 377 : 3 | 630 : 8 | 319 : 2 | 419 : 14 |
crederem. 298 : 4 |
crederet. 419 : 5 |
credi. 619 : 12 |
credibile. 434 : 4 |
crediderim. 246 : 3 | 575 : 8 |
crediderit. 394 : 18 |
credidimus. 293 : 8 |
credidit. 393 : 2 | 250 : 20 | 322 : 14 | 470 : 18 |
credis. 330 : 2 | 234 : 9 | 249 : 8 | 375 : 37 | 397 : 8 | 592 : 20 |
credit. 608 : 3 | 858 : 14 |
credite. 394 : 2 | 398 : 4 | 648 : 8 |
creditor. 468 : 8 |
creditur. 489 : 2 | 619 : 6 |
creditum. 85 : 3 | 78 : 1 |
credo. 460 : 8 | 458 : 9 | 508 : 10 | 323 : 8 |
credula. 38 : 4 | 364 : 10 | 348 : 8 |
credulum. 204 : 7 |
credulus. 28 : 4 |
cremata. 272 : 15 |
crematos. 356 : 15 |
Creonteis. 825 : 4 |
crepanta. 349 : 18 |
crepat. 38 : 2 | 469 : 12 | 362 : 8 |
crepent. 619 : 82 |
crepidas. 583 : 8 |
crepuit. 360 : 8 |
crescam. 290 : 9 |
crescent. 439 : 2 |
crescentem. 824 : 3 | 282 : 8 | 908 : 8 |
crescere. 932 : 8 |
crescit. 42 : 8 | 035 : 4 | 393 : 4, 9 | 858 : 12 | 420 : 8 | 233 : 2 | 929 : 15 |
crescunt. 225 : 12 | 346 : 12 |
Cressa. 181 : 20 | 209 : 8 |
creta. 339 : 10 |
Creta. 480 : 8 |
Cretam. 314 : 18 |
Creten. 253 : 8 |
Creticum. 78 : 2 |

cre-

crevere. 305 : 3 | 633 : 72 |
crevit. 276 : 4 | 489 : 42 |
crimina. 369 : 7 | 393 : 23 |
crimine. 467 : 6 | 614 : 9 |
criminibus. 204 : 8 |
criminosis. 56 : 2 |
crine. 92 : 4 | 543 : 3 |
crinem. 321 : 2 |
crines. 50 : 20 | 169 : 3 | 190 : 10 | 285 : 9 | 293 : 6 | 393 : 3 | 318 : 8 |
crinibus. 37 : 7 | 563 : 7 |
Crisippi. v. Chrysippi.
Crispe Sallusti. 114 : 3 |
Crispini. 175 : 2 | 316 : 4 |
Crispinum. 334 : 6 |
Crispinus. 326 : 9 |
critici. 607 : 6 |
croco. 493 : 5 |
crocodili. 339 : 51 |
crocum. 810 : 4 |
Crassi. 547 : 2 |
cruce. 190 : 6 | 614 : 6 | 384 : 32 |
cruciaverit. 377 : 8 |
crucier. 443 : 34 |
cruda. 283 : 52 |
crudæ bovis. Epod. 8 |
crudeles. 520 : 6 |
crudelior. 523 : 8 |
crudelis. 292 : 2 |
crudi. 533 : 9 |
crudis. 394 : 2 |
cruenta. 133 : 8 |
cruentæ. 177 : 25 |
cruentis. 478 : 15 |
cruento. 550 : 1 | 614 : 63 |
cruentum. 13 : 7 |
cruentus. 497 : 5 |
crumena. 145 : 5 |
cruor. 316 : 6 | 330 : 26 | 438 : 7 |
cruore. 153 : 3 | 144 : 7 | 353 : 6 | 554 : 5 |
cruorem. 483 : 3 |
cruoribus. 109 : 3 |
cruoris. 668 : 42 |
crura. 262 : 3 | 319 : 2 |
crure. 585 : 3 | 320 : 4 |
cruribus. 378 : 3 | 384 : 36 | 388 : 9 |
crus. 365 : 58 | 382 : 7 | 456 : 4 |
crustis. 336 : 9 |
crustula. 369 : 15 | 491 : 35 |
cubans. 510 : 10 |
cubantis. 56 : 2 | 466 : 5 |
cubat. 415 : 11 | 627 : 51 |
cubet. 316 : 3 | 339 : 8 |
cubili. 305 : 7 |
cubilia. 164 : 24 | 393 : 3 |
cubilibus. 353 : 9 |
cubitet. 495 : 7 |
cubito. 76 : 2 | 498 : 14 |
cubitum. 411 : 4 |
cucullum. 435 : 3 |
cui, id est, alicui. 598 : 8 | 613 : 31 |
cui. 22 : 58 | 55 : 6 | 75 : 3, 6 | 93 : 10 | 130 : 2 | 156 : 4 | 194 : 8 | 205 : 4 | 219 : 4 | 235 : 2 | 248 : 7 | 237 : 15 | 671 : 6 | 596 : 9 | 314 : 6 |
cuicumque. 593 : 1 |
cuilibet. 353 : 1 | 414 : 8 |
cui volet. 153 : 2 |
cuiquam. 397 : 13 | 403 : 4 | 633 : 11 |
cuique. 434 : 4 | 479 : 7 | 308 : 4 | 566 : 16 | 658 : 4 |
cuivis. 558 : 13 |
cujus. 59 : 3 | 153 : 7 | 439 : 28 | 558 : 15 |
cujusque. 648 : 6 |
culices. 405 . 8 |
culinæ. 501 : 11 |
culinam. 407 . 6 | 473 : 3 |
culmo. 462 : 8 |
culpa. 24 : 9 | 248 : 24 | 310 : 8 | 503 : 7 | 531 : 8 | 383 : 56 |
culpabit. 666 : 50 |
culpæ fuga. 638 : 16 |
culpæ. 500 : 5 | 215 : 50 | 273 : 9 | 543 : 40 |
culpam. 298 : 7 | 656 : 24 |
culpante. 373 : 6 | 430 : 43 |
culpantur. 464 : 6 |
culpari. 276 : 3 | 397 : 9 |
culpas. 614 : 35 | 303 : 2 |
culpatur. 376 : 9 |
culta. 878 : 6 |
cultello. 558 : 8 |
culti. 317 : 3 |
cultis. 301 : 13 |
cultor. 24 : 7 | 644 : 9 |
cultro. 415 : 10 |
cultu. 631 : 2 |
cultum. 466 : 13 |
cultura. 241 : 6 | 398 : 59 |
culturæ. 552 : 15 |
cultus. 58 : 2 | 34 : 6 | 374 : 8 | 259 : 7 | 413 : 3 | 497 : 3 |
culullis. 69 : 7 | 663 : 39 |
cum re, i. cum opibus. 496 : 8 |
cum præpos. 9 : 2 | 23 : 3 | 42 : 7 | 57 : 2 | 59 : 3 | 60 : 2 | 63 : 2 | 72 : 4 | 20 : 4 | 631 : 26 | 216 : 3 | 328 : 17, 15 | 405 : 3, 9 |
cum pace delab. flum. 637 : 8 |
cum quo. 127 : 6 |
cum conj. 18 : 1 | 28 : 5 | 43 : 3 | 49 : 4 | 59 : 5 | 64 : 4 | 71 : 1 | 86 : 3 | 94 : 5, 3 | 313 : 6 | &c.
cum semel. 531 : 10 |
Cumas. 179 : 1 |
cumeram. 517 : 4 |
cumeris. 373 : 6 |
cuminum. 529 . 1 |
cumque. 23 : 3 | 28 : 4 | 32 : 2 | 76 : 9 |
cuncta. 515 : 6 | 573 : 9 | 334 : 3 | 295 : 5 | 295 : 2 | 490 : 8 | 494 : 15 | 557 : 6 | 587 : 4 | 370 : 35 |
cunctantem. 279 : 11 |
cunctetur. 384 : 7 |
cuncti. 610 . 6 |
cunctos. 582 : 18 | 401 : 5 |
cunctum. 465 . 6 |
cuneos. 93 : 18 |
cumque. 12 : 10 | 25 : 7 | 439 : 8 |
cumque pro quandocunque.
Copiennius. v. Cupiennius.
cuperem. 612 : 19 |
cupiam. 434 : 5 |
cupiat. 416 : 6 | 510 : 1 |
cupide. 613 : 14 |
cupidine. 553 : 12 |
cupidine falso deceptis pars. 275 : 13 |
cupidine misero ferveo. 519 : 6 |
cupidinem. 125 . 6 |
Cupidinem lentum. 258 : 3 |
cupidinibus. 283 : 12 | 316 : 9 |
Cupidinis. 341 : 14 | 353 : 1 |
Cupidinum. 61 : 1 | 682 : 5 |
cupido substant. 13 : 2 | 153 . 3 | 356 : 6 | 526 : 9 |
cupido adject. 443 : 50 |
cupidos. 321 : 8 |
cupidum. 446 : 6 | 460 : 17 | 635 : 17 |
cupidus. 517 : 5 | 646 : 18 |
cupiens. 509 : 9 | 518 : 1 | 513 : 8 | 519 : 10 | 623 : 10 |
Cupiennius. 179 : 2 |
cupientium. 224 : 10 |
cupiet. 585 : 9 | 630 : 8 |
cupimus. 352 : 2 |
cupio. 430 : 8 |
cupis. 431 : 7 | 635 : 9 |
cupit. 415 . 2 | 538 : 13 | 638 : 54 | 658 . 1 |
cuppæ potare magister. 462 : 7 |
cupressi. 36 : 7 |
cupresso. 659 : 5 |
cupressos. 251 : 8 |
cupressum. 639 : 4 |
cupressus. 280 : 2 |
cupressos acc. plur. 362 : 5 |
cur. 29 : 6, 3 | 30 : 1, 4 | bis. 33 : 12 | 93 : 3 | 339 : 26 | 113 : 5 | 176 : 12, 64 | 221 : 10, 52 | 264 : 75, bis, 23 | 236 : 7, 8 | 325 : 2 | 371 : 6 | 376 : 3 | 387 : 4 | 393 : 9 | 400 : 6 |
cur. i. ob, vel propter quod. 563 : 7 |
cura carentis. 634 : 8 |
cura nom. 43 : 5 | 49 : 37 | 332 : 8 | 557 : 2 | 676 : 7 | 223 : 5 | 320 : 4 | 493 : 3 | 498 : 8 | 102 : 9 | 541 : 8 | 173 : 3 | 675 : 5 | 659 : 3 |
curam verb. 405 : 13 |
curabis. 327 : 7 | 643 : 10 |
curæ erat. 488 : 5 |
curæ. 276 : 17 | 391 : 50 | 416 : 35 | 457 : 9 | 545 : 6 |
curam. 335 : 5 | 492 : 63 | 494 : 20 | 537 : 8 | 545 : 2 | 610 : 3 |
curanda cute. 537 : 8 |
curandi. 339 : 8 |
curantem. 544 : 5 |
curare pelliculam. 496 : 80 |
curare. 457 : 6 | 416 : 14 | 609 : 6 |
curarier. 632 : 62 |
curarum. 297 : 4 | 543 : 5 |
curas nomen. 28 : 50 | 140 : 21 | 556 : 2 | 206 : 8 | 210 : 6 | 318 : 5 | 317 : 11 | 383 : 21 | 519 : 18 | 549 : 2 | 379 : 10 | 586 : 12 | 441 : 27 |
curas verb. 316 : 14 | 376 : 8 | 385 : 27 | 524 : 11 |
curat. 110 : 5 | 528 : 1 | 394 : 53 | 590 : 5 | 643 : 9 | 657 : 1 |
curata. 459 : 7 | 543 : 8 |
curatoris. 534 : 7 |
curem. 640 : 5 |
cures. 510 : 7 | 378 : 8 | 396 : 10 |
curet. 378 : 17 | 548 : 26 | 633 : 21 | 687 : 11, 12 |
curia. 193 : 2 |
curiæ. 510 : 8 |
Curiis. 538 : 9 |
curiosus. 336 : 9 |
curis. 69 : 5 | 628 : 53 | 633 : 15 |
Curium. 42 : 4 |
curo. 107 : 2 | 463 : 8 | 528 : 5 | 545 : 6 |
curras. 64 : 5 |
currat. 437 : 1 | 479 : 13 |
currebat. 385 : 10 | 465 : 10 |
currens. 311 : 55 |
currente. 111 : 8 | 639 : 7 |
currentia. 541 : 4 |
currere. 173 : 6 | 420 : 22 | 416 : 4 | 510 : 21 |
curreret. 473 : 53 |
curres. 578 : 2 |
curriculo. 6 : 2 |
curris. 510 : 5 |
currit. 122 : 12 |
curru. 44 : 2 | 70 : 6 | 202 : 9 | 262 : 3 | 356 : 5 | 435 : 58 | 542 : 7 | 627 : 4 |
currum. 93 : 6 |
currunt. 369 : 56 | 373 : 80 | 560 : 4 |
cursus. 50 : 2 | 314 : 3 | 374 : 30
cursitant. 123 : 10 |
cursitat. 310 : 7 |
cursu. 360 : 11 | 505 : 8 | 394 : 2 | 464 : 10 |
cursum. 641 : 53 |
cursus. 54 : 4 | 26 : 6 |

curtabit. 676 : 13 |
curtæ. 244 : 12 |
curtatus. 133 : 13 |
Curtilius. 122 : 18 |
curtis. 435 : 6 |
curto mulo. 420 : 8 |
curva. 154 : 9 |
curvæ. 35 : 2 |
curvantis. 94 : 6 |
curvat. 112 : 1 |
curvatos. 168 : 16 |
curvet. 491 : 6 |
curvis. 317 : 2 |
corvo. 277 : 14 | 318 : 16 | 616 : 9 |
curule. 133 : 2 |
cuspide. 280 : 2 | 446 : 20 |
custode. 83 : 3 | 301 : 8 | 386 : 3 |
648 : 7 |
custodem. 213 : 6 | 622 : 11 |
custodes. 101 : 3 | 296 : 6 | 382 :
11 | 196 : 13 |
custodia. 328 : 13 |
custodiet. 448 : 6 |
custodis. *nom.* 402 : 14 |
custodis. *verb.* 472 : 10 | 473 : 17 |
custodit. 267 : 6 |
custos. 43 : 4 | 161 : 4 | 191 : 15 |
237 : 2 | 277 : 1 | 304 : 1 | 523 :
8 | 633 : 9 |
cute. 137 : 6 | 561 : 7 |
cute bene curata. 148 : 1 |
cutem. 81 : 7 | 668 : 12 |
cyathis. 231 : 4 |
cyatho. 371 : 10 : 435 : 6 |
cyathos. 207 : 7 | 234 : 2 |
cyathum. 85 : 8 |
Cyclades. 42 : 13 | 234 : 12 |
cyclicus. 643 : 13 |
Cyclopa. 410 : 2 | 631 : 4 |
Cyclope. 646 : 9 |
Cyclopum. 20 : 1 |
cycni. 270 : 15 |
cycnum. 287 : 1 |
Cydonio. 289 : 9 |
Cyllenea. 348 : 8 |
cymbæ. 218 : 13 |
Cynaræ. 262 : 4 | 399 : 9 | 557 : 2 |
876 : 13 |
Cynaram. 269 : 8 |
Cynicum. 587 : 10 |
Cynthia. 116 : 10 |
Cynthium. 66 : 1 |
Cypri. 25 : 1 |
Cypria. 7 : 8 | 265 : 15 |
Cyprim. 258 : 16 |
Cyprion. 87 : 1 |
Cyprum. 62 : 4 | 247 : 9 |
Cyri. *propr.* 93 : 6 |
Cyri. *reg.* 115 : 8 |
Cyro. *reg.* 156 : 15 |
Cyrum. 57 : 4 |
Cyrus. *propr.* 93 : 6 |
Cytherea. 29 : 3 |
Cythereæ. 216 : 4 |

D

DA. 835 : 1, 2 | bis. 359 : 4 |
363 : 1 | bis.
dabat. 209 : 5 | 427 : 4 | 593 : 2 |
dabimus. 268 : 10 |
dabis. 402 : 2 | 515 : 4 |
dabit. 11 : 10 | 32 : 20 | 100 : 8,
20 | 513 : 8 | 640 : 20 |
dabitor. 427 : 1 | 640 : 17 |
dabunt. 26· : 15 |
Daci. 207 : 9 |
Dacis. 307 : 9 |
Dacus. 98 : 3 | 3·1 : 6 | 199 : 8 |
Dædalea. 165 : 2 |
Dædaleo. 271 : 5 |
Dædalus. 36 : 6 |
Dalmatico. 110 : 10 |
Dama. 102 : 11 | 114 : 13 |
damæ. 12 : 6 |
Damæ. *propr.* 417 : 1 | 497 : 8 |
Damalim. 101 : 7 |
Damalis. 101 : 7, 8 |
Damasippe. 685 : 5 | 436 : 16 |
Damasippi. 468 : 6 |
Damasippus. 466 : 9 |
damna. 276 : 1 | 183 : 13 |
damnabis. 493 : 7 |
damnati. 470 : 5 |
damnatum. 162 : 14 |
damnatus. 110 : 7 |
damnis. 360 : 12 | 590 : 2 |
damno. 380 : 4 | 440 : 12 |
damnosa. 302 : 10 | 192 : 6 | 612 :
3 |
damnose. 321 : 9 |
damnum. 194 : 10 | 114 : 8 | 168 :
15 | 162 : 20 |
damus. 389 : 4 | 610 : 6 | 813 : 11 |
Danaen. 213 : 1 |
Danai. 150 : 8 | 114 : 9 |
danda. 4·0 : 1 |
dandus. 648 : 3 |
dant. 82 : 2 | 369 : 18 |
dante. 587 : 14 |
dantia. 622 : 2 |
Danubium. 305 : 12 |
dapem. 129 : 2 |
dapes. 174 : 9 | 314 : 8 | 316 : 6 |
312 : 1 | 310 : 8 | 650 : 9 |
dapibus. 92 : 5 | 105 : 4 | 109 : 4 |
dapis. 172 : 8 | 323 : 4 | 388 : 10 |
809 : 12 | 589 : 13 |
Dardanæ. 49 : 10 |
Dardanas. 180 : 2 |
dare. 63 : 2 | 93 : 2 | 142 : 9 |
183 : 7 | 256 : 1 | 323 : 13 | 144 :
83 | 376 : 3 | 386 : 12 | 470 : 4 |
493 : 1 | 338 : 3 |
dare circum. 694 : 9 |
dare lintea. 348 : 3 |
dare lucem. 648 : 7 | 666 : 12 |
dare ludum amori. 118 : 1 |
darem. 304 : 4 |
daret. 106 : 11 | 380 : 4 |
das. 460 : 13 | 484 : 4 | 553 : 4 |
613 : 3 | 633 : 2 |
dat. 373 : 4 | 412 : 2 | 247 : 2 |
data. 63 : 8 | 634 : 21 |
date. 330 : 6 | 357 : 3 | 361 : 8 |
169 : 20 |
dati. 114 : 8 |
datis. 18 : 5 | 188 : 10 | 634 : 10 |
datis vadibus. 358 : 10 |
dato. 182 : 10 | 196 : 2 | 639 : 8 |
datum. 204 : 12 | 424 : 15 |
datur. 310 : 17 | 403 : 12 | 279 : 7 |
036 : 14 |
daturas. 428 : 8 |
daturos. 108 : 12 |
daturus. 183 : 3 | 363 : 2 | 507 : 12 |
632 : 12 |
datos. 64 : 3 |
Dauni. 302 : 12 |
Daunia. 69 : 4 |
Dauniæ. 123 : 1 | 281 : 8 |
Daunus. 260 : 9 |
Davo. 640 : 2 |
Davum. 214 : 5 |
Davus. 102 : 1 | 212 : 2 | bis. 557 :
8 | 644 : 6 | 652 : 1 |
de. 7 : 8 | 8 : 4 | 97 : 2 | 118 : 8 |
121 : 8 | 130 : 3 | 146 : 2 |
de die. 540 : 11 |
de genere hoc. 268 : 12 |
de luce media. 876 : 14 |
de nocte media. 479 : 13 | 537 : 9 |
860 : 11 |
de te fabula narratur. 3·8 : 3 |
de tenero ungui. 102 : 8 |
dea. 341 : 11 |
deæ. 156 : 3 | 461 : 3 | 10.
debacchentur. 184 : 4 |
debeas. 176 : 8 |
debeat. 817 : 16 |
debebat. 433 : 2 |
debellata. 19 : 4 |
debemur. 641 : 9 |
debemus. 386 : 1 |
debent. 408 : 6 |
debentia. 567 : 2 |
debentibus. 97 : 3 |
debes. 16 : 1 | 48 : 9 | 341 : 7 |
debet. 606 : 10 |
debetur. 459 : 23 |
debilitat. 38 : 2 |
debita. 84 : 1 | 126 : 6 |
debitæ. 118 : 2 |
debito. 101 : 1 |
debitor. 390 : 10 |
decantata. 215 : 9 |
decantes. 93 : 3 |
decent. 256 : 13 | 354 : 10 | 386 :
7 | 657 : 12 |
decebit. 693 : 2 | 188 : 8 |
decede. 636 : 3 |
decedentia. 149 : 3 |
decedere. 832 : 13 |
decedet. 492 : 3 |
decedit. 276 : 4 |
decedunt. 111 : 7 | 333 : 1 |
decem. 185 : 2 | 259 : 12 | 356 : 17
468 : 12 | 892 : 10 |
December. 337 : 7 |
Decembres. 228 : 14 | 602 : 13 |
decembri. 211 : 4 |
decempedis. 112 : 8 |
decens. 59 : 1 | 263 : 6 | 399 : 07
128 : 2 |
decent. 881 : 10 | 356 : 1 | 843
17 |
decenter. 462 : 3 |
decentes. 19 : 6 | 111 : 3 |
decentius. 638 : 6 |
decepta. 972 : 16 |
deceptum. 624 : 10 |
deceptus. 382 : 8 | 593 : 12 |
decerpens. 318 : 12 |
decerpere. 382 : 18 |
decerptæ. 18 : 2 |
decertantem. 56 : 8 |
decet. 10 : 1, 8 | 77 : 4 | 222 : 4 |
306 : 7 | 348 : 8 | 489 : 7 | 592 :
11 |
deciderint. 298 : 3 |
decidimus. 283 : 14 |
decidit. 379 : 8 | 576 : 9 | 606 : 9 |
687 : 9 |
decidunt. 137 : 9 |
decies. 319 : 7 | 286 : 2 | 479 : 12 |
460 : 2 | 656 : 12 | 661 : 4 |
Decio. 415 : 9 |
decipimur. 639 : 10 |
decipit. 298 : 10 |
decipitur. 847 : 6 |
decipiunt. 368 : 1 |
decisa negotia. 916 : 14 |
decisis pennis. 625 : 18 |
declamas. 115 : 2 |
declinat. 93 : 7 |
declive. 255 : 9 |
decoloravere. 113 : 2 |
decoqueretur. 450 : 6 |
decor. 139 : 8 | 629 : 3 |
decora. 381 : 2 | 364 : 9 |
decoræ. 34 : 3 | 249 : 10 |
decoram. 27 : 2 |
decorare. 114 : 4 |
decorari. 813 : 4 |
decorat. 521 : 12 | 553 : 8 |
decorent. 120 : 6 |
decori. 121 : 6 |
decoris. *adject.* 109 : 12 |
decoro. 264 : 12 |
decorum. 92 : 4 | 169 : 8 | 279 :

Digitized by Google

312 : 10 | 437 : 11 | 337 : 2 | 609 : 11 |
decorum. 267 : 11 | 361 : 4 |
decreſcentis. 283 : 3 |
decreta. 338 : 6 |
decueris. 306 : 12 |
decuit. 337 : 15 |
decurrens. 248 : 3 | 245 : 3 | 449 : 11 |
decurrere. 318 : 17 | 319 : 13 |
decus. 6 : 1 | 92 : 3 | 312 : 2 | 214 : 8 | 243 : 2 | 286 : 8 | 308 : 9 | 321 : 7 | 337 : 2 | 385 : 7 | 472 : 2 | 322 : 6 | 638 : 4
decutit. 337 : 9 |
dedat. 331 : 18 |
dedeces. 107 : 3 |
dedecorant. 274 : 7 | 632 : 2 |
dedecori. 380 : 3 |
dedecorum. 203 : 9 |
dedecuit. 342 : 8 |
dedecus. 328 : 14 | 660 : 13 |
dederant. 344 : 2 |
dederim. 392 : 2 | 436 : 1 |
dederint. 37 : 2 |
dederis. 384 : 6 |
dederit. 388 : 2 |
dederunt. 299 : 2 | 299 : 10 |
dedi. 312 : 10 |
dedicatum. 88 : 3 |
dedicet. 72 : 8 |
dedisses. 326 : 3 |
dediſſet. 623 : 11 |
dedit. 72 : 6 | 89 : 2 | 248 : 2 | 250 : 12 | 282 : 11 | 339 : 7, 8 | 412 : 18 | 436 : 32 | 433 : 6 | 509 : 9 | 533 : 16 | 228 : 38 | 642 : 11 | 858 : 11 |
dedit pœnas. 383 : 2 |
deditus. 478 : 12 |
dedocet. 316 : 3 |
deducam. 362 : 2 | 434 : 21 |
deducere. 476 : 5 |
deduci. 103 : 9 | 643 : 4 |
deducis in actus. 643 : 6 |
deducis. 288 : 13 | 244 : 2 |
deducta. 313 : 10 |
deducte. 337 : 2 |
deducti. 332 : 8 |
deductus. 273 : 2 |
deducunt. 340 : 8 |
deduxiſſe. 283 : 2 |
deduxit. 312 : 13 |
deerit. 460 : 17 |
deero. 434 : 8 | 446 : 13 |
deest. 272 : 8 |
defecere. 278 : 6 |
defendam. 434 : 12 |
defendas. 402 : 9 |
defendat. 210 : 5 |
defende. 281 : 8 |
defendens. 423 : 3 |
defendentis. 417 : 6 |
defendere. 388 : 4 | 498 : 6 | 466 : 8 |
defendis. 273 : 6 |
defendit. 33 : 3 | 276 : 17 | 600 : 12 |
defensor. 428 : 27
defert. 373 : 2 |
deferar. 323 : 7 |
deferens. 316 : 3 |
deferor. 328 : 6 |
deficient. 472 : 17 |
deficiente. 345 : 1 |
deficis. 362 : 7 |
deficiunt. 466 : 9 | 382 : 2 | 639 : 12 |
defingit. v. diffingit.
defixis oculis. 330 : 3 |
defluat. 83 : 4 | 212 : 7 | 338 : 9 |
defluit. 41 : 2 | 387 : 9 |
defluxit. 672 : 8 |
defodiet. 350 : 16 |
deformat. v. denormat.
deformis. 343 : 2 |
defossa. 370 : 2 |
defricuit. 434 : 4 |
defuisse. 323 : 12 |
defuncta. 603 : 4 |
defunctum. 262 : 7 | 249 : 3 |
defundere. 437 : 11 |
defuso. 272 : 37 |
degere. 20 : 3 |
deges. 257 : 13 |
dehinc. 330 : 18 | 392 : 13 | 612 : 10 | 666 : 2 |
Dei. 833 : 3 |
dejecerit. 667 : 13 |
dejecit. 300 : 13 | 390 : 13 | 628 : 18 |
dejectum. 33 : 2 |
dejicere. 417 : 2 |
dein. 321 : 10 |
deinceps. 224 : 3 |
deinde. 407 : 3 | 433 : 6 | 324 : 10 |
Deiphobus. 290 : 2 |
delabentis. 257 : 8 |
delassare. 382 : 13 |
delasis. 397 : 2 |
delecta. 321 : 7 |
delectabere. 266 : 3 |
delectam. 321 : 2 |
delectando. 260 : 2 |
delectandum. 613 : 2 |
delectant. 332 : 14 | 296 : 8 | 388 : 2 |
delectare. 659 : 6 |
delectas. 447 : 7 | 220 : 6 | 286 : 12 |
delectatus. 627 : 6 |
delectavere. 366 : 2 |
delectent. 621 : 6 |
delectet. 378 : 12 | 483 : 2 |
delector. 383 : 15 |
delenda. 603 : 7 |
delenit. 276 : 10 |
delere. 663 : 3 | 666 : 6 |
delevit. 299 : 8 | 239 : 2 |
Deli. 227 : 2 |
Deliæ. 282 : 8 |
deliberata. 303 : 7 |
delibutis. 317 : 3 |
delibutus. 332 : 2 |
deliciarum. 236 : 2 |
deliciis. 332 : 4 |
delicta. 198 : 2 | 332 : 3 | 296 : 8 | 660 : 6 |
delictum. 666 : 3 |
Delia. 270 : 2 |
delinit. v. delenit.
deliquit. 390 : 8 |
delira. 484 : 9 |
delirant. 316 : 3 |
delires. 372 : 8 |
delirum. 203 : 2 |
delitus. 478 : 13 | 632 : 3 |
delitigat. 243 : 3 |
Delius. 280 : 12 |
Delon. 47 : 3 |
Delphica. 262 : 3 |
delphinum. 632 : 13 |
Delphis. 233 : 13 |
Delphos. 26 : 2 |
delubra. 416 : 28 |
delubris. 194 : 2 |
deludet. 492 : 13 |
dem. 227 : 10 | bis.
demas. 602 : 8 |
deme. 328 : 2 |
demens. 420 : 2 | 643 : 10 | 672 : 20 | 481 : 7 |
dementem. 232 : 8 | 473 : 2 |
dementes. 203 : 7 |
dementia. 39 : 2 |
demere. 8 : 4 | 118 : 3 |
demeres. 302 : 7 |
demessa. 334 : 8 |
demeteret. 378 : 13 |
Demetri. 444 : 23 | 358 : 9 |
Demetrius. 444 : 1 |
demisit. 272 : 6 | 616 : 2 | 324 : 12 |
demissa. 227 : 3 | 382 : 10, 14 | 649 : 6 |
demissis. 377 : 11 |
demissum. 21 : 3 | 300 : 7 |
demissus. 329 : 3 |
demittere. 412 : 3 | 617 : 2 | 667 : 12 |
demittit. 247 : 2 | 376 : 8 | 582 : 2 |
demittam. 432 : 13 |
demo. 607 : 2 | bis.
Democriti. 370 : 12 |
Democritus. 618 : 6 | 637 : 1 |
demoveas. 370 : 6 |
demovet. 277 : 14 |
demptus. 212 : 2 |
demserit. 322 : 13 |
demum. 406 : 2 |
dens. 328 : 38 |
denarrat. 486 : 7 |
denasi. 203 : 9 |
denegès. 223 : 13 |
denique. 273 : 7 | 376 : 2 | 386 : 18 | 387 : 32 | 389 : 22 | 400 : 12 | 410 : 7 | 314 : 12 | 319 : 2 | 627 : 3 | 238 : 8 | 634 : 14 |
denominatos. 226 : 6 |
denormas. 203 : 9 |
denos. 339 : 7 |
dens. 331 : 3 |
densa. 37 : 10 |
densantur. 82 : 4 |
densis. 294 : 14 |
denso. 282 : 2 |
densum. 268 : 2 |
dent. 478 : 3 | 324 : 2 |
dente. 48 : 4 | 332 : 3 | 290 : 21 | 272 : 12 | 324 : 3 | 382 : 2 | 416 : 20 | 429 : 7 | 443 : 32 | 449 : 2 | 509 : 10 | 383 : 13 | 813 : 2 |
dentem. 430 : 2 |
dentes. 313 : 8 | 293 : 18 | 410 : 2 |
dentibus. 293 : 7 | 623 : 14 |
denuo. 324 : 7 |
Deo. 22 : 13 | 323 : 8 |
deorum. 34 : 3 | 36 : 7 | 40 : 6 | 81 : 2 | 86 : 7 | 200 : 8 | 103 : 3 | 212 : 2 | 154 : 3 | 282 : 13 | 323 : 3 | 328 : 3 | 232 : 2 | 266 : 3 | 278 : 6 | 278 : 34 | 321 : 2 | 327 : 2 | 346 : 3 | 634 : 13 | 604 : 2 | 863 : 3 |
Deos. 7 : 2 | 82 : 2 | 22 : 2 | 73 : 6 | 302 : 3 | 263 : 4 | 264 : 32 | 283 : 32 | 219 : 2 | 268 : 3 | 276 : 6 | 306 : 6 | 382 : 16 | 307 : 8 | 183 : 2 | 210 : 33 |
depellat. 383 : 3 |
depellere. 376 : 4 | 302 : 9 |
deperdat. 327 : 32 |
deperdere. 380 : 13 |
deperiit. 206 : 13 |
deponas. 427 : 18 |
depone. 72 : 32 | 239 : 7 | 393 : 17 |
deponent. 303 : 8 |
deponere. 370 : 9 | 328 : 20 |
deponuntur. 309 : 2 |
depositum. 416 : 2 | 362 : 32 |
deposco. 382 : 7 |
deprælianteѕ. 32 : 7 |
deprenderis. 314 : 2 |
deprendi *Infinit.* 284 : 19 |
deprensa. 384 : 16 |
deprensi. 402 : 20 |
depromis. 32 : 3 |
depromere. 103 : 3 | 338 : 3 |
deproperare. 330 : 4 |
depugnare. 627 : 83 |
depulit. 366 : 9 |

ulsum. 278 : 11 |
ygis. 351 : 2 |
epta. 306 : 7 |
eptum. 23 : 8 |
ides. 467 : 17 | 813 : 2 |
ipere. 254 : 1 | 316 : 10 |
ipit. 324 : 2 |
isos. 207 : 12 | 692 : 22 | 662 :
18 |
risum. 687 : 1 |
rivata. 200 : 3 |
r. 399 : 7 | 482 : 2 | 633 : 6 |
s veniam. 468 : 2 |
sævit. 142 : 1 |
cendat. 174 : 2 | 314 : 13 | 66e :
19 |
scende. 188 : 9 | 234 : 7 |
sccodera. 378 : 8 |
ecenderet. 329 : 9 |
scendet. 218 : 2 |
scendi. 363 : 11 |
scribat. 446 : 13 |
scribi. 398 : 1 | 633 : 4 |
scribitur. 819 : 1 |
scripti. 464 : 13 |
scripte. 447 : 12 |
scriptas. 642 : 14 |
esectam. 13 : 7 |
eserat. 601 : 10 |
esere. 318 : 2 |
esesere. 618 : 1 |
eseres. 840 : 7 |
eseris. 242 : 7 |
eserta. 373 : 16 | 610 : 17 |
desertior. 187 : 1 |
deseruit. 62 : 4 | 179 : 10 | 685 :
11 |
desiderantem quod satis est. 371 : 2 |
desideret. 647 : 7 |
desideri. 336 : 12 |
desideriis. 277 : 15 |
desiderio. 72 : 2 |
desiderium. 48 : 11 | 576 : 2 |
desideror. 538 : 2 |
desidia. 681 : 4 |
designat. 547 : 8 |
designatorem. 313 : 8 |
desiliat. 384 : 15 |
desilies. 831 : 18 |
desilire. 318 : 2 |
desilit. 349 : 10 |
desiliunt. 319 : 1 |
desinat. 638 : 4 |
desine. 71 : 8 | 033 : 7 | 183 : 4 |
811 : 12 | 362 : 4 | 381 : 15 | 426 :
13 | 392 : 11 |
desinet. 338 : 3 |
desint. 102 : 1 |
desipere. 197 : 12 |
desipiunt. 467 : 11 |
desipit. 477 : 12 | 608 : 3 |
desis. 101 : 20 |
desistam. 434 : 10 |
desistant. 335 : 2 |
desit. 110 : 4 | 673 : 20 | 826 : 17 |
desperandum. 28 : 6 |
desperat. 647 : 4 |
desperes. 129 : 3 |
despice. 205 : 9 |
destinat. 213 : 1 |
destinata. 164 : 18 |
destinatis. 129 : 3 |
destinet. 470 : 2 | 478 : 5 |
destitit. 327 : 7 |
destituit. 181 : 12 |
destringere. v. distringere.
desum. 461 : 11 |
desumpsit. 838 : 11 |
desunt. 316 : 2 | 328 : 6 | 331 : 2 |
desurgat. 430 : 4 |
det. 384 : 9 | 397 : 7 | bis.
deterere. 34 : 9 |
detereret. 443 : 3 |
deterget. 27 : 6 |
deterior. 122 : 3 |
deterioribus. 194 : 13 |
deterius. 610 : 6 | 434 : 12 | 565 :
4 |
deterreret. 402 : 8 |
deterret. 13 : 2 |
deterrima. 408 : 1 |
deterruit. 683 : 6 |
detestata. 8 : 9 |
detestatio. 126 : 13 |
detinet. 132 : 8 | 142 : 8 |
detinuit. 96 : 4 |
detorquet. 143 : 1 |
detorseris. 437 : 8 |
detorta. 640 : 19 |
detractam. 480 : 1 |
detrahere. 440 : 10 | 449 : 16 |
detrahet. 131 : 17 |
detraxerat. 383 : 2 |
detrimenta. 812 : 17 |
detrusit. 802 : 8 |
detulerit. 583 : 17 |
detur. 313 : 1 | 396 : 10 |
devenis. 110 : 18 |
devexi. 66 : 6 |
deviæ. 31 : 6 |
devictis. 81 : 3 |
devictus. 276 : 10 |
devinctior. 605 : 2 |
devio. 248 : 2 |
devites. 130 : 4 |
devium. 140 : 3 |
Deum. 39 : 3 | 165 : 8 | 208 : 15 |
285 : 2 | 296 : 9 | 626 : 3 |
Deum *genit. plur.* 461 : 4 | 528 : 2 |
devocare. 318 : 8 |
devolet. 497 : 2 |
devolais. 366 : 2 |
devota. 687 : 13 | 236 : 12 | 308 :
4 |
devoti. 346 : 8 |
devovet. 478 : 7 |
Deus. 67 : 3 | 18 : 3 | 79 : 4 | 96 :
4 | 228 : 2 | 287 : 3 | 337 : 19 |
341 : 1 | 369 : 13 | bis. 369 : 1 |
313 : 2 | 338 : 4 | 634 : 6 | 610 :
2 | 632 : 7 | 687 : 18 |
dexter. 467 : 2 |
dextera. 10 : 1 | 310 : 2 | 449 : 2 |
619 : 3 |
dexteras. 216 : 8 |
dexteris. 329 : 3 |
dexterius. 418 : 20 |
dextra. 161 : 3 | 184 : 1 | 618 : 4 |
dextram. 152 : 12 | 360 : 13 |
dextras. 273 : 3 |
dextro. 468 : 14 |
dextrorsum. 467 : 14 |
dextrum latus. 582 : 8 |
Di. 37 : 2 | 463 : 1 | 307 : 10 | 344 : 6 |
dia. 178 : 7 |
diadema. 118 : 6 |
Dianæ. 284 : 11 | 124 : 7 | 366 : 13 |
887 : 1 |
Diana quæ silentium regis. 387 : 6 |
Dianam. 142 : 18 | 194 . 3 | 368 : 3 |
582 : 18 | 819 . 2 |
Dianem. 88 : 6 |
diaria. 377 : 2 |
dic. 39 : 6 | 91 : 3 | 883 : 7 | 221 :
6 | 372 : 4 | 464 : 4 | 497 : 12 |
302 : 68 | 319 : 1 |
dic age. 140 : 6 | 183 : 7 | 816 :
16 |
dic mihi Musa. 846 : 1 |
dic sodes. 131 : 7 | 283 : 14 |
dicaces. 852 : 1 |
dicacis. 400 : 14 |
dicam. 40 : 1, 17 | 345 : 7 | 438 :
1 | 412 : 8 | 468 : 9 | 474 : 5 |
100 : 3 | 114 : 2 | 667 : 14 |
dicar. 280 : 8 |
dicas. 378 : 10 | 162 : 17 | 366 : 8 |
162 : 12 | 295 : 1 |
dicat. 78 : 4 | 186 : 8, 8 | 196 : 74 |
386 : 9 | 393 : 8 | 690 : 3 | 442 :
2 | 848 : 2 | 626 : 14 |
dicatur. 376 : 3 | 288 : 11 | 590 :
7 | 472 : 14 |
dicemus. 268 : 9 |
dicenda. 289 : 13 | 198 : 8 |
dicenda tacenda locutus. 859 : 13 |
dicende. 117 : 1 |
dicendum. 611 : 8 |
dicens. 203 : 3 |
dicente. 712 : 1 |
dicentie. 634 : 6 |
dicere. 34 : 6 | 62 : 6 | 642 : 8 |
168 : 4 | 288 : 3 | 318 : 4 | 362 :
19 | 169 : 20 | 411 : 17 | 417 :
11 | 418 : 3 | 444 : 8 | 446 : 7 |
476 : 4 | 511 : 1 | 180 : 17 | 608 :
1 | 612 : 2 | 661 : 1 | 659 : 7 |
diceres. 213 : 2 |
diceret. 181 : 6 | 580 : 13 |
dices. 36 : 10 | 168 : 1 | 292 : 11 |
282 : 6 | 312 : 22 | 606 : 7 | 662 :
8 |
dicet. 831 : 8 | 366 : 6 | 579 : 4 |
687 : 6 |
dicetur. 814 : 16 |
dici. 14 : 1 | 581 : 13 | 391 : 2 |
640 : 9 |
dicimus. 276 : 4, 3 |
dicis. 313 : 6 |
dicit. 36 : 7 | 866 : 9 | 233 : 4 |
189 : 10 |
dicite. 86 : 1, 2 |
dicitur. 128 : 9 | 482 : 9 | 608 : 6 |
633 : 4 |
dico. 684 : 7 | 409 : 20 | 486 : 69 |
497 : 12 |
dicta. 109 : 20 | 348 : 3 | 378 : 6 |
821 : 3 | 644 : 4 | 613 : 11 | 650 :
8 |
dictabam. 366 : 20 |
dictabat. 166 : 3 |
dictæ. 884 : 2 |
dictent. 812 : 6 |
dictantis. 469 : 7 |
dictare. 609 : 6 |
dictasi. 441 : 11 |
dictata. 830 : 11 | 631 : 13 |
dicte. 127 : 8 |
dictet. 372 : 18 |
dictis. 402 : 17 | 116 : 9 |
dictites. 185 : 8 | 601 : 9 |
dicto. 439 : 7 | 631 : 1 |
dictu. 843 : 18 |
dictum. 156 : 12 | 399 : 61 | 668 :
6 | 666 : 11 |
dictus. 188 : 9 | 219 : 4 | 463 : 9 |
319 : 2 | 883 : 3, 6 |
dicunt. 32 : 10 | 396 : 7 | 348 : 3 |
807 : 6 | 663 : 18 |
dicuntur. 861 : 19 |
didicere. 300 : 8 | 610 : 10 |
didici. 413 : 7 | 661 : 3 |
didicit. 618 : 11 | 627 : 18 | 684 :
63 |
didit. 438 : 6 |
diducere. 438 : 7 | 858 : 14 |
diductos. 210 : 4 |
die. 8 : 4 | 48 . 18 | 162 : 17 | 344 :
6 | 163 : 9 | 234 : 8 | 213 . 9 |
264 : 8 | 279 : 1 | 302 : 2 | 623 :
4 | 340 : 11 | 336 : 9 | 443 : 4 |
684 : 7 |
diebus. 688 : 8 | 473 : 9 | 632 : 4 |
diei. 432 : 10 | 812 : 12 |
diem. 38 : 4 | 54 : 11 | 217 : 6 |
217 : 11 | 878 : 12 | 168 . 2 | 311 :
16 | 152 : 1 | 386 : 6 | 412 . 2 |
108 : 4 | 341 : 3 |
dierum. 32 : 10 | 427 : 13 | 472 :
18 |
dies. 101 : 20 | 117 : 5 | 159 : 6 |
263 : 9 | 208 : 20 | 806 : 9 | 220 : 9 |
224.

Digitized by Google

254 : 4 | 274 : 21 | 297 : 3 |
294 : 2 | 298 : 3 | 352 : 14 | 520 :
11 | 606 : 7 |
dies *plur.* 149 : 2 | 236 : 8 | 267 :
17 | 272 : 12 | 337 : 7 | 255 : 5 |
Diespiter. 95 : 3 | 279 : 7 |
differ. 388 : 14 |
differat. 336 : 8 | 540 : 10 |
different. 327 : 7 |
differre. 481 : 3 | 632 : 16 |
differs. 535 : 4 |
differe. 398 : 18 | 474 : 12 |
differtum. 404 : 9 | 251 : 7 |
difficile. 418 : 8 | 245 : 2 |
difficilem. 222 : 9 | 505 : 21 |
difficiles. 434 : 8 |
difficili. 43 : 4 |
difficilis. 202 : 53 | 643 : 18 |
diffidit. 224 : 1 |
diffindere. 430 : 22 |
diffingas. 100 : 10 |
diffinget. 218 : 3 |
diffingit. 419 : 9 |
diffisa. 43e : 12 |
diffuderit. 342 : 6 |
diffudit. 372 : 7 |
diffugere. 283 : 2 |
diffugiunt. 98 : 4 | 99 : 7 |
diffundere. 405 : 4 |
diffundit. 348 : 8 |
diffusa. 548 : 4 |
diffuso. 279 : 17 |
Digentia. 596 : 13 |
digitis. 953 : 2 |
digito. 13 : 7 | 278 : 3 | 318 : 5 |
digitos. 190 : 12 |
digna. 149 : 8 | 214 : 30 | 214 : 6 |
395 : 3 | 433 : 9 | 336 : 19 | 643 :
9 |
dignam. 659 : 8 |
dignator. 370 : 9 |
digne *nom.* 78 : 2 | 516 : 2 |
digne *adverb.* 84 : 38 | 918 : 8 |
digner. 628 : 56 |
digni *plur.* 283 : 13 | 939 : 8 |
dignior. 255 : 4 |
dignis. 558 : 52 | 648 : 2 |
dignissima. 338 : 1 |
dignius. 214 : 6 |
dignor. 600 : 8 |
dignos. 327 : 8 | 487 : 14 |
dignoscere. 626 : 8 |
dignosceret. 380 : 5 |
dignum. 287 : 8 | 392 : 22 | 453 :
4 : 844 : 3 | 318 : 24 | 563 : 4 |
430 : 2 | 946 : 2 |
dignus. 387 : 2 | 393 : 3 | 683 :
21 |
Dii. 37 : 3 | 86 : 4 | 190 : 16 | 199 :
1 | 286 : 1 | bis. 368 : 4, 5 |
476 : 8 | 503 : 4 | 523 : 28 | 397 :
3 | 832 : 13 | 860 : 22 |
Dii bene fecerunt quod &c. 336 :
12 |
Dii superi. 284 : 4 | 614 : 3 |
Diis. 8 : 24 | 48 : 3 | 56 : 4 | 89 :
9 | 287 : 4 | 298 : 9 | 289 : 9 |
288 : 8 | 224 : 30 | 352 : 11 | 356 :
3 | 472 : 10 | 483 : 23 |
diiudicata. 297 : 4 |
dilabentis. v. delabentis.
dilapsum. 299 : 13 |
dilapso. 411 : 3 |
dilator. 648 : 58 |
dilatas. 443 : 4 |
dilecta. 322 : 36 |
dilectam. 66 : 4 | 67 : 9 |
dilecte. 370 : 7 |
dilecti. 622 : 3 |
diligeret. 340 : 4 |
diligis. 137 : 4 | 332 : 3 | 632 : 16 |
diludia. 900 : 32 |
diluit. 480 : 8 |
diluta. 433 : 4 |
diluviem. 105 : 14 |
diluvies. 287 : 13 |
diluxisse. 343 : 8 |
dimidio. 486 : 10 |
dimidium. 19 : 3 |
dimidium facti. 518 : 7 |
dimisere. 626 : 14 |
dimissa. 381 : 1 |
dimittat. 359 : 9 |
dimittere. 178 : 21 |
dimittes. 289 : 26 |
dimittit. 214 : 10 |
dimittitur. 519 : 14 |
dimoveas. 7 : 8 |
dimoveas. v. demoveat.
dimovebit. 207 : 1 |
dimovere. 71 : 4 |
dimovet. 277 : 14 |
dimovit. 197 : 8 |
Dindymene. 32 : 8 |
dio. 118 : 6 |
Diomedi. 434 : 7 |
Diomedis. 449 : 10 |
Dionæo. 213 : 9 |
Dionysi. 487 : 5 |
diota. 32 : 4 |
dira. 240 : 6 | 313 : 8 | 333 : 21 |
432 : 9 |
diræ. 10 : 8 |
diram. 604 : 6 |
Dircæum. 287 : 5 |
direpta. 294 : 4 |
direptum. v. dereptum.
direxit. 369. 10 |
diripere. v. deripere.
diris. 389 : 13 | 341 : 9 |
diruere. 260 : 2 |
diruit. 305 : 16 | 514 : 8 |
dirum. 341 : 2 | 202 : 8 |
dirus. 523 : 4 | 274 : 13 |
dis. 8 : 14 | 158 : 6 | 484 : 6 |
disce. 253 : 7 | 527 : 8 |
discedat. 424 : 8 |
discedens : 582 : 7 |
discedere. 431 : 1 | 236 : 13 | 375 :
13 | 608 : 5 |
discedit. 411 : 4 |
discedite. 389 : 4 |
discedo. 628 : 11 |
discedunt. 553 : 13 |
discentes. 266 : 3 |
discere. 309 : 12 | 330 : 6 | 365 :
11 : 842 : 16 |
disceret. 613 : 11 |
discernunt. 38 : 6 |
discerpta. 534 : 11 |
discessit. 566 : 8 | 662 : 2 |
discet. 171 : 8 | 488 : 3 |
disci. 461 : 2 |
discincta. 384 : 17 |
discincti. 450 : 5 |
discinctus. 310 : 6 |
discipularum. 444 : 13 |
discit. 612 : 18 |
discite. 444 : 14 |
disco *nomen.* 30 : 7 | 483 : 8 |
discolor. 591 : 4 |
disconvenit. 534. 4 | 278 : 13 |
discordet. 917 : 12 | 914 : 12 |
discordia. 318 : 3 | 399 : 8 : 414 :
4 |
discors. 157 : 1 | 473 : 8 | 378 : 7 |
461 : 13 |
discrepat. 77 : 10 | 419 : 17 | 478 :
14 |
discrepet. 634 : 53 | 647 : 6 |
discrepuit. 611 : 55 |
discretas. 548 : 12 |
discrimen. 223 : 6 |
discunt. 657 : 54 |
discus. 413 : 2 |
discuti. 691 . 9 |
disertum. 547 : 11 |
disertus. 196 : 9 |
disjecta. 167 : 9 |
disjecti. 599 : 10 |
disjunctum. 579 : 8 |
dispar. 358 : 4 | 395 : 3 | 599 : 32 |
disparem. 295 : 3 |
dispari. 37 : 4 |
disparibus. 424 : 7 |
dispensare. 168 : 12 |
dispeream. 433 : 12 |
displicent. 509 : 2 |
displicet. 600 : 18 |
displosa. 429 : 11 |
disquirite. 412 : 7 |
dissentientis. 393 : 8 |
dissentire. 429 : 8 |
dissentis. 450 : 11 |
dissidens. 119 : 1 |
dissidet. 208 : 2 | 534 : 2 |
dissilire. 311 : 3 |
dissiluit. 591 : 18 |
dissimile. 487 : 12 |
dissimilem. 489 : 5 | 131 : 2 |
dissimiles. 361 : 9 |
dissimilis. 403 : 8 |
dissimulare. 437 : 8 |
dissimulat. 171 : 8 |
dissimulator. 563 : 8 |
dissimules. 313 : 6 |
dissipabit. 347 : 5 |
dissipare. 314 : 2 |
dissipas. 140 : 1 |
dissociabili. 87 : 6 |
dissocientur. 562 : 8 |
dissolvas. 199 : 3 |
dissolve. 32 : 1 |
distabit. 437 : 6 | 477 : 33 | 583 :
4 |
distantis. 609 : 30 |
distare. 518 : 3 |
distat. 290 : 8 | 414 : 8 | 432 : 3 |
599 : 6 | 413 : 8 |
distent. 339 : 13 |
distenta. 314 : 8 |
distentius. 374 : 6 |
distet. 830 : 8 |
distinet. 277 : 32 |
distinguere. 393 : 14 |
distinguet. 512 : 10 |
distorquens. 415 : 1 |
distortis. 338 : 9 |
districtum. 551 : 58 |
districtus. 174 : 9 |
distringere. 448 : 7 |
distuli. 873 : 3 |
ditantis. 849 : 6 |
ditasse. 555 : 4 |
ditaverit. 941 : 3 |
ditavit. 310 : 4 |
ditem. 484 : 10 |
dites Mycenas. 86 : 7 |
ditescere. 486 : 30 |
dithyrambos. 285 : 50 |
ditior. 370 : 7 | 453 : 4 | 436 : 3 |
514 : 12 |
ditis *pro* divitis. 315 : 53 |
diu. 13 : 81 | 261 : 1 | 273 : 4
277 : 2 | 298 : 31 | 340 : 3 | 373
1 | 387 : 8 | 921 : 87 | 630 : 34 |
diva. 15 : 1 | 67 : 6 | 237 : 4 | 347
2 | 339 : 3 |
Dive. 279 : 7 |
divellere. 428 : 6 |
divellet. 159 : 12 |
divelletur. 102 : 9 |
diversa. 368 : 2 | 374 : 6 | 637 :
9 |
diversis. 392 : 10 |
diversoria. 379 : 1 |
diversum. 391 : 8 | 618 : 7 |
dives. 39 : 2 | 89 : 9 | 126 : 6 |
143 : 8 | 361 : 4 | 284 : 5 | 294 :
10 | 297 : 8 | 345 : 3 | 373 : 8 |
378 : 10 | 376 : 18 | bis. 383 : 15 |
303 : 3 | 449 : 7 | 474 : 14 | 407 :
6 :

4 : 333 : 3 | 634 : 3 | 665 : 6 | bis.
divi. 667 : 14 |
dividat. 118 : 2 | 376 : 11 |
divideas. 81 : 4 |
dividerat. 434 : 4 |
divides. 50 : 1 |
dividis. 101 : 6 | 386 : 10 |
divisio. 189 : 51 |
divina. 349 : 6 | 438 : 3 | 476 : 8 | 611 : 14 |
divinæ. 419 : 6 |
divinare. 100 : 8 |
divinior. 396 : 6 |
divinis. 421 : 2 | 663 : 12 |
divis. 32 : 3 | 181 : 9 | 219 : 9 | 238 : 20 | 277 : 1 |
divisimus. 424 : 7 |
divisit. 371 : 11 |
divisos. 174 : 3 |
divisse. 474 : 11 |
divisus. 219 : 1 |
divite. 281 : 3 | 461 : 3 | 570 : 10 | 621 : 12 | 630 : 20 |
divite vena. 664 : 6 |
divitem. 126 : 16 |
divites. 149 : 4 |
divitiæ. 244 : 11 | 370 : 6 | 618 : 4 | 632 : 16 |
divitiarum. 146 : 4 |
divitias. 176 : 11 | 252 : 1 | 461 : 1 | 497 : 16 | 520 : 1 | 144 : 9 |
divitibus. 256 : 1 | 287 : 7 | 464 : 12 | 169 : 2 |
divitiis. 216 : 5 | 471 : 2 | 308 : 11 | 216 : 10 |
divitis. 240 : 6 | 168 : 11 |
divitum. 614 : 6 | 224 : 11 |
divom, *al.* divum. 20 : 8 |
divos. 152 : 11 | 611 : 1 | 168 : 6 | 602 : 1 | 471 : 8 | 477 : 7 | 494 : 13 | 642 : 11 |
diurna. 218 : 8 | 614 : 16 |
diurno. 188 : 4 | 651 : 5 |
diurnos. 628 : 9 |
divulsus. 46 : 11 |
Divum. 18 : 6 | 60 : 2 | 285 : 3 | 192 : 13 |
divus. 192 : 2 |
dixere. 417 : 16 |
dixeris. 168 : 4 | 478 : 8 | 506 : 6 | 640 : 13 |
dixerit. 485 : 6 | 502 : 7 | 513 : 15 |
dixero. 408 : 16 |
dixi. 159 : 6 | 425 : 1 | 442 : 1 | 467 : 12 | 163 : 3 | 600 : 8 | 615 : 5 | bis.
dixisse. 218 : 8 | 474 : 7, 18 | 639 : 8 | 663 : 1 |
dixit. 194 : 6 | 213 : 3 | 651 : 7 | 251 : 2 | 272 : 7 | 374 : 1 | 241 : 16 | 253 : 8 | 581 : 3 | 616 : 6 |
do manus. 312 : 2 |
do. 364 : 11 |
doce. 187 : 8 |
doceas. 178 : 6 | 419 : 8 |
docebo. 466 : 6 | 257 : 10 |
docendum. 419 : 3 |
docendus. 175 : 10 | 186 : 6 |
docentem. 122 : 2 | 602 : 3 |
docentes. 204 : 13 |
doceo. 428 : 12 |
doceri. 200 : 2 | 616 : 6 |
docilem. 139 : 11 |
dociles animi. 619 : 8 |
docili. 361 : 6 |
docilis. 213 : 1 | 366 : 13 | 437 : 3 | 466 : 13 |
Docilis *prop.* 592 : 4 |
docta. 102 : 6 | 204 : 10 | 613 : 11 |
doctarum hederæ præmia frontium. 8 : 13 |
doctæ. 498 : 9 |
docte vocas. 206 : 5 | 420 : 10 | 494 : 13 | 197 : 9 |
docti. 430 : 10 | 607 : 11 | 618 : 16 |
doctior. 244 : 4 | 434 : 3 |
doctissimus. 602 : 5 |
doctius. 606 : 6 |
doctor. 281 : 6 |
doctores. 369 : 12 | 419 : 6 |
doctos. 444 : 9 | 196 : 6 |
doctrina. 274 : 4 | 196 : 11 |
doctum. 467 : 6 | 418 : 8 | 666 : 10 |
doctus eris. 426 : 16 |
doctus. 85 : 9 | 362 : 18 | 418 : 2 | 441 : 3 | 112 : 4 | 115 : 8 | 610 : 6 | 648 : 14 |
docuere. 272 : 4 | 656 : 6 |
docui. 573 : 1 |
docuit. 487 : 3 | 314 : 4 | 171 : 6 | 651 : 6 |
documentum. 408 : 6 |
doleas. 406 : 2 |
doleas. 93 : 1 |
dolet. 172 : 11 | 550 : 1 |
dolendum est. 643 : 13 |
dolentem. 176 : 6 | 276 : 4 |
dolentes. 136 : 20 |
dolentibus. 665 : 17 |
dolentis. 175 : 4 |
doles. 193 : 5 | 243 : 6 |
dolio. 314 : 7 |
dolis. 556 : 2 |
doliturus. 344 : 11 | 363 : 13 |
dolituros. 444 : 11 |
dolium. 214 : 13 |
dolo. 416 : 11 |
dolor. 344 : 16 | 432 : 7 | 559 : 7 |
dolore. 378 : 1 | 426 : 6 | 118 : 8 |
dolorem. 118 : 6 |
dolores. 363 : 10 | 466 : 8 | 484 : 4 |
doloribus. 255 : 8 | 380 : 2 |
dolos. 383 : 12 |
dolosa. 101 : 1 |
dolosi. 68 : 9 |
doloso. 110 : 2 | 230 : 6 | 486 : 3 |
dolvere. 449 : 15 | 614 : 15 |
dolum. 33 : 5 |
domabilis. 302 : 8 |
domando. 114 : 9 |
domari. 604 : 6 |
domat. 98 : 8 |
domestica facta. 636 : 8 |
domesticus. 422 : 8 |
domi. 372 : 3 | 479 : 7 | 466 : 3 | 146 : 3 | 552 : 5 | 600 : 1 |
domibus. 70 : 2 | 508 : 8 |
domina. 408 : 6 | 117 : 2 |
dominæ *Augul.* 173 : 8 | 642 : 4 | 233 : 12 | 308 : 15 | 410 : 6 |
dominam. 97 : 6 |
dominantis. 612 : 14 |
domini. 145 : 3 | 116 : 13 |
domino. 113 : 2 | 487 : 8 | 503 : 14 | 112 : 3 | 511 : 6 |
dominos. 7 : 8 | 611 : 13 |
dominum. 159 : 8 | 111 : 3 | 112 : 7 | 126 : 11 | 162 : 10 | 233 : 8 |
dominus. 174 : 3, 5 | 224 : 13 | 460 : 11 | 031 : 19 | 484 : 2 | 811 : 12 | 617 : 8 | 518 : 3 | 185 : 7 |
domite. 286 : 9 |
domitam. 65 : 3 |
domitor. 136 : 10 |
domitos. 43 : 9 | 241 : 6 |
domitus. 191 : 4 | 406 : 4 |
domo. 87 : 13 | 116 : 2 | 140 : 8 | 162 : 2 | 169 : 4 | 277 : 16 | 287 : 8 | 332 : 6 | 309 : 12 | 319 : 2 | 163 : 4 | 564 : 13 | 613 : 18 |
domos. 38 : 14 | 60 : 8 | 99 : 8 | 242 : 4 | 164 : 4 | 344 : 13 | 200 : 6 | 222 : 5 | 248 : 2 | 312 : 20 | 324 : 9 | 666 : 3 | 615 : ...
domuit. 343 : 6 |
domum. 14 : 3 | 48 : 6 | 86 : 4 | 202 : 8 | 230 : 7 | 266 : 9 | 313 : 18 | 311 : 9 | 182 : 12 | 356 : 3 | 342 : 1 | 348 : 3 | 362 : 17 | 407 : 6 | 472 : 5 | 496 : 9 |
domus. 20 : 12 | 27 : 2 | 142 : 8 | 128 : 9 | 182 : 3 | 123 : 12 | 278 : 4 | 363 : 2 | 394 : 4 | 381 : 22 | 284 : 14 | 434 : 1 | 102 : 16 | 110 : 14 | 116 : 14 | 126 : 8 |
dona. 208 : 8 | 181 : 8 | 348 : 7 | 187 : 17 | 213 : 8 |
donabat. 160 : 8 |
donaberis. 218 : 3 |
donandi. 183 : 10 |
donandos. 343 : 9 |
donant. 612 : 14 |
donare. 266 : 3 | 287 : 3 | 473 : 5 | 461 : 12 |
donarem. 223 : 1, 3 |
donarent. 628 : 13 |
donari. 170 : 3 |
donaris. 665 : 11 |
donasset. 010 : 8 |
donas. 266 : 10 | 380 : 8 | 300 : 4 | 115 : 20 | 256 : 20 | 440 : 4 | 597 : 8 |
donata. 457 : 13 | 416 : 6 |
donatum sude. 127 : 2 |
donatura. 270 : 13 |
donatus. 623 : 3 |
donavere. 267 : 14 |
donec. 38 : 13 | 196 : 1 | 183 : 2 | 209 : 3, 5 | 351 : 7 | 391 : 12 | 403 : 11 | 430 : 8 | 306 : 6 | 562 : 6 | 563 : 2 | 668 : 3 |
donem. 236 : 8 |
dones. 465 : 6 |
donis. 90 : 3 | 476 : 13 |
donet. 201 : 4 | 340 : 8 | 386 : 11 |
donis. 387 : 6 | 629 : 17 |
dono. 156 : 8 |
Dorium. 132 : 6 |
dormiet. 161 : 4 |
dormire. 405 : 15 | 446 : 3 | 337 : 6 | 629 : 1 |
dormiram. 389 : 4 |
dormis. 74 : 8 | 479 : 9 |
dormitabo. 643 : 16 |
dormitat. 860 : 18 |
dormitum. 409 : 2 | 482 : 6 | 558 : 14 |
Dorsi eos. 616 : 13 | bis.
dorso. 431 : 14 | 309 : 14 | 866 : 9 |
dos. 242 : 1 |
dotalibus. 550 : 16 |
dotata. 248 : 11 |
dote. 258 : 14 | 396 : 15 | 556 : 9 |
doti. 186 : 15 |
draconem. 272 : 7 |
drachmis. 514 : 8 |
Drusonem. 590 : 18 |
Drusum. 278 : 14 |
Drusus. 900 : 10 |
duarum. 479 : 10 |
dubia. 418 : 4 |
dubiæ. 059 : 4 |
dubia. 661 : 3 |
dubiosa. 661 : 8 |
dubitem. 610 : 3 |
dubito. 41 : 9 |
dubius. 326 : 9 | 433 : 8 |
ducas. 111 : 6 |
ducat. 246 : 2 | 127 : 8 | 196 : 3 |
duce. 14 : 3 | 24 : 2 | 25 : 2 | 16 : 8 | 327 : 2 | 181 : 2 | 396 : 6 |
ducem. 270 : 8 | 316 : 10 | 324 : 1 |
ducenda. 311 : 7 | 420 : 8 |
ducendus. 226 : 5 |
ducent. 667 : 2 |

du

ducente. 457 : 5 |
ducente. 184 : 12 |
ducentia. 342 : 10 |
ducentis. *verb.* 285 : 3 |
ducentis. *nom.* 468 : 4 |
ducentos. 154 : 1 | 306 : 6 | 448 : 4 |
ducere. 40 : 4 | 182 : 12 | 213 : 14 | 283 : 6 | 296 : 12 | 464 : 14 | 307 : 11 | 337 : 8 | 366 : 16 | 638 : 4 | 663 : 8 | 469 : 12 |
duceret. 343 : 8 | 621 : 6 |
duceris. 516 : 6 |
duces *verb.* 37 : 11 | 246 : 2 |
duces. *nom.* 118 : 4 | 224 : 4 | 906 : 7 |
ducet. 119 : 6 | 293 : 8 | 369 : 3 |
duci *verb.* 320 : 6 | 333 : 18 | 464 : 83 |
ducibus. 286 : 6 | 603 : 8 |
ducimos ætatem. 623 : 8 |
ducis *verb.* 49 : 2 | 226 : 8 |
docis, idest putas. 475 : 7 |
ducis *nom.* 269 : 11 | 323 : 10 | 658 : 3 |
ducit. 89 : 5 | 233 : 14 | 276 : 2 | 278 : 23 | 287 : 86 | 440 : 6 | 483 : 4 | 836 : 84 | 513 : 3 |
duco. 618 : 7 | 523 : 3 |
ducor. 857 : 10 |
ducte. 142 : 2 |
ductos. 281 : 4 |
ductum. 182 : 6 | 437 : 9 |
ductus. 186 : 14 |
ducom. 642 : 7 |
ducunt. 620 : 8 |
duelle. 622 : 10 |
docili. 220 : 8 |
duellis. 304 : 8 |
duello. 295 : 6 | 333 : 7 | 639 : 10 |
dulce. 6 : 1 | 92 : 7 | 123 : 2 | 233 : 3 | 378 : 2 | 246 : 7 | 308 : 6 | 612 : 37 | 626 : 9 |
dulce *adverb.* 70 : 3, 4 |
dulce loqui. 347 : 2 |
dulcem. 274 : 10 | 670 : 12 | 474 : 13 |
dulces. 32 : 11 | 362 : 4 | 206 : 6 | 226 : 10 | 238 : 7 | 313 : 18 | 368 : 25 | 396 : 6 |
dulci. 36 : 3 | 16 : 3 | 302 : 7 | 106 : 2 | 147 : 6 | 216 : 2 | 218 : 2 | 277 : 12 | 354 : 9 | 326 : 12 | 333 : 6 | 656 : 16 |
dulcis. 46 : 6 | 439 : 2 | 447 : 2 | 348 : 14 | 643 : 10 |
dulcia se in bilem vertent. 659 : 8 |
dulcibus. 442 : 7 |
dulcior. 488 : 13 |
dulcis. 77 : 1 | 389 : 15 | 403 : 12 | 530 : 25 | 556 : 2 | 578 : 7 | 593 : 29 |
dulcissime. 430 : 7 |
dulcium. 262 : 4 |
dum. 11 : 11 | 20 : 1 | 24 : 6 | 33 : 6 | 38 : 3 | 89 : 2 | 403 : 6 | 519 : 22 |
dum, *id est*, donec. 236 : 8 |
dum, *id est*, dummodo. 14 : 6 | 182 : 14 | 183 : 3 | 371 : 9 |
dum, *id est*, quandiu. 380 : 6 |
dummodo. 397 : 14 |
dum licet. 136 : 16 | 397 : 10 | 509 : 89 | 348 : 12 |
dum ne. 370 : 7 |
dum potes. 227 : 8 |
dumetu. 260 : 13 | 216 : 18 |
duntaxat. 306 : 6 | 436 : 8 |
duo. 421 : 4 | 424 : 6 | 494 : 14 |
duobus. 474 : 13 | 627 : 12 |
duplices. 462 : 6 |
duplici. 188 : 2 |
duplicis. 24 : 4 | 492 : 53 |
dura. 18 : 3 | 100 : 5 | 246 : 3, 4 | bis, 233 : 3 | 303 : 3 | 319 : 4 | 354 : 8 | 338 : 10 | 379 : 6 | 418 : 6 | 642 : 3 | 488 : 45 | 528 : 53 | 614 : 6 |
duram. 203 : 18 | 381 : 36 | 474 : 4 |
durare. 47 : 7 | 422 : 8 | 533 : 3 |
duratæ. 243 : 2 |
duraveris. 483 : 9 |
duraverit. 402 : 15 |
duravit. 510 : 16 |
dure. 264 : 20 | 609 : 4 |
duri. 606 : 4 |
duris. 878 : 13 | 323 : 4 | 252 : 8 | 577 : 3 |
durius. 444 : 1 |
duro. 224 : 47 | 235 : 4 | 380 : 16 |
duros. 446 : 10 |
durum. 73 : 11 | 263 : 8 | 431 : 7 |
durus. 394 : 3 | 421 : 6 | 625 : 3 | 560 : 48 | 593 : 14 |
dux. 280 : 8 | 477 : 5 | 276 : 3 | 532 : 8 | 396 : 8 |
duxit. 249 : 18 | 410 : 14 | 603 : 14 |
dyota. v. diota.

E

E. 383 : 11 | 401 : 1 | 368 : 8 |
ea. 610 : 4 |
eu meus. 662 : 10 |
eadem *penult. longa*. 389 : 18 | 436 : 6 | 606 : 2 | 660 : 13 |
eadem *penult. brevi*. 292 : 7 | 187 : 4 | 547 : 3 | 171 : 11 | 627 : 3 |
eamus. 348 : 12 | 553 : 6 |
earum. 525 : 2 |
eas. 617 : 4 | 513 : 6 |
eat *verb.* 514 : 18 |
eat. 215 : 8 | 616 : 8 | 482 : 3 |
ebibat. 472 : 9 |
eboris. 621 : 10 |
ebris. 506 : 3 |
ebrietas. 567 : 8 |
ebrius. 308 : 16 | 468 : 3 |
ebur. 86 : 2 | 162 : 8 | 353 : 2 | 619 : 5 | 633 : 16 |
eburna. 540 : 6 | 218 : 13 |
eburnos. 510 : 3 |
ecce. 51 : 3 | 376 : 8 | 434 : 12 | 482 : 7 |
echini. 490 : 5 |
echinos. 522 : 41 | 576 : 14 |
echinus. 422 : 15 : 421 : 4 |
Echionem. 276 : 6 |
ecquid. 565 : 18 |
ecquis. 519 : 12 |
edaces. 540 : 2 |
edacibus. 585 : 32 | 424 : 18 |
edat. 416 : 3 |
edax. 260 : 1 | 670 : 15 |
ede. 438 : 7 | 300 : 5 |
edendi. 182 : 8 |
edi. *præterit.* 462 : 14 |
edicit. 476 : 2 |
edicta. 605 : 13 |
edicto. 621 : 5 |
edideris. 663 : 3 |
ediscere. 632 : 3 |
ediscit. 608 : 4 |
edissere. 485 : 10 |
edixi. 416 : 6 |
edit. 524 : 13 | 370 : 12 |
edite. 3 : 5 |
editior. 592 : 6 |
edixerit. 447 : 4 |
edixit. 598 : 3 |
edo *priore longa*. 316 : 6 |
edomuit. 478 : 5 |
Edonis. 218 : 2 |
edormit. 462 : 4 |
educere. 463 : 8 |
educet *penult. brevi*. 378 : 13 |
educet *penult. longa*. 393 : 13 |
edoles. 491 : 8 |
effare. 518 : 12 |
effert. 644 : 3 |
effertis ad cælum. 344 : 8 |
efficaci. 318 : 5 |
efficacis. 317 : 7 |
efficax. 597 : 6 |
efficient. 276 : 83 |
efficiet. 218 : 4 |
effigies. 428 : 9 |
effractam. 586 : 14 |
effuderit. 283 : 11 |
effugere. 278 : 10 | 337 : 6 |
effugerit. 309 : 18 |
effugiet. 469 : 2 |
effugit. 486 : 7 | 318 : 14 | 373 : 10 |
effundi. 473 : 13 |
effusi late maris. 546 : 8 |
effutire. 652 : 11 |
egeus. 256 : 8 | 355 : 10 |
egentem. 587 : 16 |
egenti. 460 : 17 |
egeo. 564 : 11 |
egere *infinit.* 336 : 7 | 610 : 12 |
egeris ab ego. 47 : 6 | 499 : 6 |
eges. 402 : 14 | 396 : 18 | 647 : 8 |
eget. 68 : 2 | 663 : 3 | 319 : 3 |
egi. 602 : 6 |
egit. 11 : 8 | 95 : 6 | 272 : 8 | 619 : 7 |
ego. 34 : 8 | 53 : 8 | 64 : 2 | 71 : 6 | 131 : 2 | 170 : 3, 6 | 193 : 3, 4 | 215 : 8 | 448 : 7 | 282 : 31 | 540 : 3 | &c.
ego & vos. 424 : 19 |
egomet. 384 : 16 | 387 : 2 | 650 : 3 |
egregias. 446 : 3 |
egregie. 502 : 16 | 680 : 83 |
egregii. 34 : 8 | 245 : 4 | 307 : 14 |
egregio. 418 : 18 |
egregios. 166 : 4 |
egressum. 406 : 3 |
eheu. 49 : 9 | 100 : 8 | 348 : 3 | 172 : 8 | 315 : 8 | 131 : 2 | 345 : 7 | 386 : 12 | 474 : 2 |
eia. 569 : 4 | 103 : 3 |
ejecta. 426 : 8 |
ejulatio. 336 : 18 |
ejus. 214 : 6 | 284 : 9 |
elabi. 201 : 18 |
elaborabunt. 176 : 10 |
elaboratum. 318 : 4 |
elata. 501 : 16 |
elatrem. 592 : 3 |
Elea. 266 : 7 |
Electram. 473 : 6 |
elegos. 73 : 3 | 626 : 3 | 442 : 3 |
elementa. 243 : 13 | 280 : 7 | 366 : 12 | 608 : 1 |
elementis. 226 : 2 |
elephas albus. 618 : 8 |
elicerent. 438 : 9 |
eliciet. 140 : 3 | 597 : 3 |
elidere. 378 : 6 |
eligit. 201 : 3 |
elimінet. 548 : 3 |
eliserit. 486 : 8 |
elisa. 456 : 8 |
ellebori. v. hellebori.
eloenta. 182 : 8 |
eloquium. 451 : 23 |
eludebat. 587 : 10 |
eludente. 440 : 8 |
eluere. 297 : 4 |
elusos. 407 : 2 |
elusius. 488 : 13 |
emancipatus. 383 : 4 |
emat. 472 : 10 |
ematur. 372 : 10 |
emendas. 543 : 6 |

emen-

emendata. 608 : 9 |
emendaturus. 524 : 66 |
emendatus. 383 : 23 |
emendes. 603 : 6 |
emendo. 462 : 9 |
emetat. 650 : 10 |
emetitis. 461 : 5 |
emicuit. 609 : 15 |
emitabitur. 25 : 2 |
emiserit. 641 : 6 |
emisso. 601 : 8 |
emissum. 195 : 4 |
emisti. 613 : 3 |
emit. 621 : 6 |
emovit. 666 : 9 |
Empedoclis. 275 : 2 | 888 : 8 |
empte. 159 : 2 | 293 : 18 |
emptæ. 474 : 2 |
emptas. 475 : 10 |
emptis. 615 : 9 |
empto. 816 : 2 |
emptor. 292 : 9 | 888 : 19 | 633 : 6 | 833 : 53 |
emptorem. 382 : 3 |
emptum. 353 : 9 | 733 : 4 |
emunctæ. 698 : 5 |
emuncto. 653 : 2 |
en. 369 : 2 |
enatat. 639 : 5 |
enavigandа. 349 : 7 |
Enceladus. 290 : 6 |
enectus. 360 : 11 |
enecivet. 332 : 2 |
enim. 28 : 7 | 328 : 12 | 333 : 8 | 233 : 7 | 277 : 6 | 286 : 11 | 295 : 7 | 398 : 9 | 403 : 10 | 665 : 13 |
Enipeus. 203 : 2 |
enitar. 233 : 19 | 632 : 18 |
enitiacle. 138 : 6 |
Enni. 663 : 8 | 641 : 2 | 634 : 8 |
Ennius. 597 : 24 | 807 : 2 |
ense. 336 : 6 |
ensem. 106 : 14 |
enses. 303 : 10 | 326 : 4 |
ensis. 53 : 2 | 374 : 8 | 432 : 6 | 448 : 8 |
eo *pron.* 393 : 16 |
eo *pro* usque illuc. 630 : 15 |
eo quo vis ibit. 628 : 3 |
eo *verb.* 621 : 6 |
eo *pro* ideo. 675 : 11 | 436 : 7 | 523 : 12 |
eo quod. 387 : 6 | 672 : 7 | 652 : 2 |
eodem. 318 : 10 | 376 : 5 | 398 : 3 | 447 : 3 | 472 : 9 | 569 : 9 |
Eois. 500 : 2 | 316 : 12 |
eorum. 600 : 15 |
eos. 609 : 2 |
ephebi. 616 : 8 |
Ephesum. 21 : 2 |
ephippis. 577 : 5 |
Epicharmi. 608 : 2 |
Epicuri. 365 : 6 |
Epidaurius. 567 : 3 |
epistola. 621 : 7 |
epos. 640 : 3 |
epulæ. 672 : 6 | 517 : 71 |
Epulas. 306 : 6 | 315 : 2 |
epulis. 502 : 6 | 269 : 10 | 456 : 3 |
epulum. 478 : 5 |
equa. 237 : 13 | 315 : 8 |
eques. 64 : 3 | 572 : 6 | 217 : 3 | 320 : 3 | 367 : 2 | 358 : 6 | 319 : 22 | 579 : 4 | 619 : 18 |
equestrium. 665 : 7 |
equestri. 114 : 12 |
equi. 469 : 2 | 569 : 4 |
equi fari. Ibid.
equidem. 450 : 13 | 497 : 13 | 367 : 8 | 669 : 7 |
equina ubera. Epod. 8.
equinæ. 648 : 13 |
equinam. 639. 5 |
equitatu. 718. 3 |
equis. 19 : 2 | 28 : 9 | 40 : 18 | 49 : 9 | 51 : 3 | 82 : 5 | 185 : 7 | 274 : 8 | 374 : 55 | 447 : 5 | 337 : 15 | 648 : 8 |
equitare. 54 : 8 | 298 : 3 | 480 : 20 |
equitat. 30 : 2 |
equitavit. 275 : 2 |
equitem. 576 : 7 | 293 : 2 | 443 : 14 | 586 : 9 |
equites. 644 : 5 |
equitet. v. equitat.
equitis. 837 : 54 |
equitum. 215 : 2 | 337 : 2 | 274 : 2 | 618 : 2 |
equo. 244 : 2 | 288 : 8 | 446 : 11 | 412 : 9 |
equorum. 95 : 2 | 621 : 9 |
equos. 93 : 6 | 315 : 3 | 333 : 9 | 382 : 5 |
equum. 203 : 4 | 278 : 8 | 303 : 10 | 527 : 8 | 339 : 11 | 536 : 3 | 643 : 12 |
equus. 269 : 4 | 379 : 2 | 387 : 12 | 633 : 12 |
eradenda. 247 : 54 |
eram. 209 : 2 | 262 : 3 | 458 : 6 | 626 : 5 |
eras. 568 : 11 | 344 : 6 |
erat. 16 : 2 | 303 : 4 | 513 : 7 | 209 : 6 | 344 : 3 | 376 : 2 | 386 : 7 | 393 : 51 | 363 : 6 | 606 : 4 | 503 : 5 |
erectum. 331 : 14 |
eripuemus. 433 : 9 |
ereptum. 287 : 6 |
ereptus. 315 : 3 |
ergo. 72 : 3 | 329 : 5 | 312 : 2 | 255 : 5 | 699 : 3 | 456 : 7 | 671 : 2 | 464 : 3 | 476 : 6 | 497 . 9 | 512 : 7 |
erigimur. 523 : 8 |
erigit. 473 : 16 |
erimus. 369 : 8 |
eripe. 235 : 6 | 316 : 13 |
eripere. 665 : 8 |
eripetem. 477 : 7 |
eripetet. 435 : 5 |
eripi. 363 : 7 |
eripiam. 434 : 3 |
eripias. 399 : 2 |
eripiet. 498 : 7 | 573 : 3 |
eripiunt. 237 : 12 |
eripuere. 627 : 3 |
eripuit. 160 : 7 |
eris. 326 : 2 | 621 : 5 | 488 : 12 | 697 : 10 | 307 : 10 |
erit. 67 : 3 | 238 : 2 | 193 : 15 | 212 : 8 | 649 : 8 | 683 : 3 | 300 : 8 |
eritis. 287 : 10 |
erroas. 530 : 6 |
errantes. 312 : 7 |
errare. 356 : 6 | 628 : 14 |
erraremus. 586 : 3 |
errat. 229 : 3 | 609 : 3 | 687 : 6 |
errem. 252 : 5 |
errent. 373 : 5 |
erret. 677 : 13 |
erro *nom.* 518 : 6 |
erro *verb.* 93 : 2 |
error. 467 : 13 | 612 : 14 | 838 : 1 | 637 : 12 | 687 : 3 |
errori. 388 : 4 | 668 : 6 |
erubescendia. 98 : 9 |
erucas. 522 : 16 |
erue. 597 : 5 |
eruet. 630 : 16 |
erupt. 461 : 6 | 830 : 13 | 844 : 4 |
eruo. 310 : 57 |
erutas. 622 : 4 |
Erycina. 23 : 2 |
Erymanthi. 66 : 7 |
es. 341 : 2 | 472 : 19 | 553 : 7 | 532 : 13 | 652 : 15 | 633 : 11 |
esca. 559 : 3 |
escæ. 438 : 11 |
esculentis. 69 : 6 |
esculo. 212 : 6 |
Esquilias. 503 : 55 |
Esquiliis. 427 : 5 |
Esquilinæ. 527 : 2 |
Esquilini. 356 : 2 |
esse. 213 : 3 | 369 : 8 | 372 : 52 | 372 : 15 | 376 : 2 | 580 : 8 | 391 : 3 | 392 : 17 | 363 : 2, 4, 2 | 518 : 3 | &c.
essedа. 612 : 4 |
essem. 415 : 12 | 417 : 18 | 449 : 12 |
esses. 412 : 8 |
esset. 323 : 6 | 380 : 4 | 332 : 3 | 666 : 3 |
esset, *id eſt*, ederet. 309 : 12 |
est. 8 : 5, 11 | 16 : 7 | 26 : 3 | 23 : 52 | 271 : 3 | 242 : 3, 4 | 291 : 3 | 282 : 7 | 293 : 2, 4 | 644 : 11 | 374 : 1, 2 | &c.
est, *pro*, comedit. 417 : 10 |
est, *pro*, corrodit. 338 : 6 |
est, *pro*, expedit. 2023 13 | 329 : 2 |
est, *pro*, licet. 93 : 6 | 593 : 2 |
est, *pro*, pertinet. 193 : 2 | 669 : 5 |
est mihi, *id eſt*, habeo. 263 : 2 |
estne. 315 : 3 |
est nefas. 73 : 12 | 602 : 10 |
est qui. 379 : 11 | 527 : 7 | 632 : 21 |
est ubi. 564 : 15 | 365 : 3 |
est ut. 573 : 2 |
esto *futur. imper.* 207 : 9 | 237 : 5 | 338 : 5 | 378 : 3 | 413 : 8 | 411 : 2 | 473 : 10 | 492 : 3 | 304 : 2 | 619 : 2 |
esto *concedentis*. 614 : 10 | 478 : 6 | 533 : 2 | 188 : 14 |
esto ut lubet. 466 : 10 |
Esulæ. 232 : 6 |
esurient. 332 : 16 | 368 : 2 | 473 : 16 |
&. 6 : 5 | bis. 7 : 11 | 8 : 9 | 10 : 2 | 11 : 6, 5, 12 | 13 : 2, 3, 7 | 16 : 3, 6 | 13 : 6, 24 | 16 : 5 | &c. |
& *pro* etiam. 81 : 3 | 538 : 2 | 235 : 8 | 223 : 2, 4 | 236 : 3 | 230 : 9 |
etenim. 277 : 57 | 439 : 27 | 636 : 3 | 483 : 52 | 500 : 6 | 333 : 13 |
etiam. 214 : 55 | 280 : 16 | 363 : 19 : 387 : 14 | 328 : 2 | 609 : 16 |
etiam atque etiam. 393 : 6 |
Etrusco, &c. v. Hetrusca.
eu. 619 : 5 |
evaluere. 619 : 3 |
Evandri. 390 : 11 |
evasit. 333 : 8 |
evehit. 7 : 2 |
evellas. 575 : 2 |
evellere. 513 : 3 |
evenit. 276 : 7 | 387 : 8 |
eventum. 667 : 2 |
evertere. 626 : 19 |
evhoe. v. evoe.
Evius. 241 : 9 |
evincet. 133 : 5 | 683 : 2 |
evitare. 380 : 53 |
evitata. 6 : 4 |
Evios. 19 : 4 | 240 : 3 |
eum. 590 : 4 | 397 : 9 | 405 : 8 |
Eumenidum. 147 : 4 |
eundem. 483 : 7 | 633 : 20 |
eunt. 249 : 3 |
euntem. 574 : 12 |
euntes boni. 627 : 2 |
euntes versus mollius. 642 : 4 |
euntium. 318 : 7 |
evoe. 166 : 3, 7 |
evolvere. 392 . 8 |
Eupolin. 465 : 3 |
Eupolis. 393 : 2 |

Eu-

Euro. 337 : 4 | 337 : 3 | 380 : 3 |
Europe. 132 : 8 | 318 : 9 |
Europen. 188 : 20 |
Eurus. 83 : 1 | 373 : 1 | 332 : 33 |
 3te : 1 |
Euterpe. 8 : 8 |
Eutrapelus. 398 : 4 |
evulsis. 38c : 3 |
ex. 83 : 7 | 368 : 2 | 377 : 6 | 343 :
 33 | 360 : 10 | 366 : 4 | 338 : 9 |
 378 : 7. 31 | 380 : 36 |
ex animo. 863 : 17 |
ex hoc. 401 : 6 |
ex medio. 817 : 6 |
ex more. 483 : 8 |
ex parte tua. 301 : 38 |
ex quo. 181 : 12 | 337 : 7 | 408 :
 6 | 478 : 3 | 728 : 8 | 339 : 32 |
 691 : 24 |
ex re. 169 : 3 |
exacta. 498 : 1 |
exactis. 609 : 1c |
exacto. 376 : 16 |
exactos. 346 : 7 | 337 : 3 |
exacuit. 866 : 3 |
exagitent. 307 : 10 |
examen. 300 : 1 | 317 : 38 | 798 : 6 |
examinat. 412 : 3 |
exangue. 366 : 1 |
exanimari. 438 : 3 |
exanimas. 338 : 2 |
exanimas. 609 : 4 | 617 : 8 |
exanimem. 372 : 12 |
exanimes. 310 : 34 |
exaret. 371 : 4 |
exaudita. 640 : 36 |
exauditus. 601 : 36 |
excedere. 734 : 1 |
excepit. 390 : 2 | 403 : 23 |
excepta. 613 : 1 |
excepto quod. 368 : 32 |
excepto. 624 : 18 | 487 : 10 |
exceptum. 687 : 3 |
excerpam. 198 : 3 |
excerpens. 482 : 17 |
excidere. 41c : 1 |
excidi. 382 : 31 |
excidio. 374 : 1 |
excidit. 174 : 12 | 655 : 1c |
excipere. 317 : 6 |
excipieret. 486 : 1 |
excipinet. 832 : 1c |
excipiebat. 133 : 38 |
excisus. 283 : 1 |
excitare. 336 : 31 |
excitat. 478 : 34 | 323 : 3 |
excitatur. 381 : 3 |
exclamat. 717 : 4 | 438 : 8 |
excludat. 606 : 12 |
excludet. 333 : 4 |
excludit. 338 : 34 |
exclusit. 482 : 7 |
exclusus. 362 : 4 | 434 : 20 | 482 : 3 |
excors. 438 : 10 | 377 : 2 |
excubat. 298 : 3 |
excubiae. 133 : 7 |
excusare. 334 : 8 |
excusatus. 383 : 7 |
excussit. 31c : 31 |
excussus. 603 : 8 |
excutiat. 367 : 38 |
excutiter. 330 : 8 |
execrata. 349 : 8 | 348 : 32 |
execto. 408 : 12 |
exegi. 379 : 8 |
exemplar. 336 : 8 | 398 : 30 | 608 :
 2 | 618 : 6 |
exemplaria. 634 : 38 |
exemplis. 401 : 2 | 419 : 6 |
exemplo. 393 : 1c | 438 : 6 |
exemplo suo. 366 : 19 |
exemplum. 304 : 17 | 677 : 9 |
exempta. 631 : 2 |
exerceat. 377 : 6 |

exercet. 761 : 7 | 318 : 8 | 369 : 9 |
exercitatas. 314 : 73 |
exercitus. 34 : 2 | 394 : 12 |
exhauriebat. 336 : 2 |
exiccet. v. exsiccet.
exierit. 784 : 8 |
exigit. 308 : 9 |
exigitot. 408 : 7 |
exiguam. 393 : 8 |
exigui. 80 : 3 | 603 : 3c |
exiguis. 730 : 3 | 169 : 4 |
exiguo. 36 : 3 | 438 : 4 |
exiguos. 641 : 7 |
exiguum. 330 : 3 |
exilis nomen. 1c : 23 | 333 : 6 |
exilis vero. 376 : 6 |
exilit. 304 : 11 |
exilium. 318 : 37 |
eximet. 320 : 6 | 368 : 8 |
eximit. 346 : 3 | 747 : 1c |
exirem. 63c : 7 |
exiret. 378 : 8 | 323 : 4 |
exit. 377 : 7 | 618 : 17 | 680 : 7 |
exitio. 17 : 9 | 37 : 7 |
exitio est. 82 : 3 |
exitiem. 30 : 23 | 387 : 8 |
exitum. 398 : 4 | 837 : 2 | 736 : 13 |
exitura. 318 : 73 |
exitus. 387 : 1c | 303 : 3 |
exlex. 632 : 4 |
exorabilis. 637 : 38 |
exorberat. 480 : 2 |
exoret. 337 : 6 |
exors. v. exsors.
expalluit. 362 : 1 |
expavit. 304 : 34 |
expectabit. 378 : 6 |
expectans. 408 : 1 |
expectat. 446 : 8 | 338 : 8 |
expectata. 623 : 1c |
expecto. 481 : 37 |
expediat. 367 : 8 |
expedies. 340 : 8 |
expediet. 74 : 6 |
expedire. 738 : 37 |
expedis. 332 : 6 |
expedita. 312 : 32 |
expedito. 30 : 8 |
expeditus. 69 : 3 |
expediunt. 376 : 38 |
expellas. 369 : 8 |
expellet. 463 : 3 |
expendere. 632 : 1 |
expergisceris. 987 : 30 |
experiar. 302 : 6 |
experiens. 380 : 4 |
expers. 360 : 13 | 318 : 31 |
expers maris. 732 : 1 |
expertae. 330 : 3 |
expertes. 300 : 7 |
expertis frugis. 636 : 34 |
experto. 468 : 8 |
expertum. 668 : 4 |
expertus. 31 : 6 | 378 : 7 | 378 :
 30 |
expes. v. exspes.
experit. 777 : 4 |
expiandi. 31 : 30 |
expiare. 813 : 31 |
expiatis. 306 : 7 |
expiatur. 731 : 36 |
expilaverat. 726 : 38 |
exple. 330 : 2 |
exples. 376 : 1 |
explicas. 482 : 17 |
explicuere. 376 : 4 |
explicuit. 398 : 33 | 461 : 10 |
explosa. 463 : 37 |
exponi. 642 : 37 |
exponimus. 406 : 2 |
exponit. 424 : 33 |
expressa. 438 : 1 |
expressi. 612 : 8 |
exprimet. 737. 28 |

expugnabis. 434 : 7 |
expugnare. 701 : 8 |
expugnat. 122 : 7 |
expulit. 467 : 1 | 638 : 36 |
expurgare. 62c : 33 |
Exquilias. v. Esquilias.
exsecat. 776 : 11 |
exsiccet. 89 : 7 |
exsomnis. 348 : 9 |
exsors. 697 : 4 |
exspes. 368 : 33 | 630 : 3 |
exstinxit. 187 : 33 |
exstruat. v. extruat.
exstet. 408 : 8 |
exsudet. 418 : 28 |
exsurdant. 321 : 14 |
exta. 646 : 12 |
extant. 823 : 6 |
extat. 468 : 8 |
extendat. 163 : 9 |
extendere. 631 : 4 |
extendisse. 602 : 7 |
extenta. 332 : 7 |
extento. 334 : 1 |
extentum. 619 : 1c |
extenuantis. 437 : 6 |
exterior comes. 687 : 7 |
externi. 311 : 33 |
exterret. 348 : 31 |
extimui. 671 : 3 |
extimuit. 684 : 31 |
extinctus. 604 : 10 |
extorquere. 637 : 4 |
extorta. 832 : 18 |
extra. 138 : 8 | 326 : 7 | 893 : 1 |
 608 : 6 |
extra numerum modumque. 394 :
 1c |
extractum. 368 : 1c |
extrahat. 634 : 28 |
extrahe. 301 : 4 |
extrema. 321. 3 | 337 : 6 |
extremi. 631 : 30 |
extremis. 60c : 8 |
extremo. 617 : 38 |
extremos. 327 : 19 | 303 : 36 | 374 :
 32 | 33c : 8 | 346 : 6 |
extremum. 310 : 1c | 737 : 8 | 134 :
 1 | 883 : 2 |
extricat. 320 : 12 |
extrincta. 194 : 14 |
extruat. 324 : 7 |
extructa. 612 : 31 |
extructa. 323 : 6 | 318 : 8 |
extrudere. 624 : 33 |
extrue. 103 : 13 |
extruderit. 473 : 1 |
extulit. 312 : 31 |
exucta. 727 : 2 |
exudet. v. exsudet.
exuere. 731 : 6 |
exul. 338 : 1c | 396 : 8 | 469 : 7 |
 643 : 4 |
exules. 383 : 2 |
exultim. 313 : 1c |

F

Faba. 478 : 12 | 347 : 38 |
fabae. 384 : 39 |
fabellam. 631. 12 |
fabellas. 304 : 2 |
faber. 436 : 8 | 876 : 37 |
Fabie. 31c : 33 |
Fabiae. 484 : 30 |
Fabium. 768 : 13 |
fabri. 378 : 8 | 671 : 32 |
fabricaverat. 381 : 13 |
Fabricio. 478 : 38 |
Fabricium. 42 : 7 |
fabrilia. 612 : 32 |
fabros. 613 : 30 |

V e fa-

fabula. 337 : 11 | 372 : 6 | 373 : 10 | 377 : 7 | 380 : 1 | 335 : 6 | 373 : 9 | 610 : 3 | 637 : 3 | 636 : 8 | 639 : 8 | 639 : 12 |
fabulæ. 20 : 30 |
fabulosæ. 386 : 8 |
fabulosus. 68 : 7 |
face. 309 : 13 | 314 : 19 | 386 : 6 |
facem. 399 : 13 |
facera. 241 : 8 | 413 : 9 | 344 : 2 | 309 : 2 | 336 : 8 | 639 : 8 |
facerem. 408 : 18 | 439 : 6 | 628 : 17 |
faceres. 409 : 12 |
faceret. 624 : 2 | 624 : 13 | 637 : 7 |
facetum. 440 : 8 |
facetus. 378 : 8 | 336 : 8 | 319 : 8 |
faciam. 353 : 30 | 369 : 2 | 396 : 6 | 403 : 36 | 413 : 3, 8 | 448 : 3 | bis.
faciant. 400 : 9 |
facias. 371 : 12 | 373 : 9 | 399 : 7 | 403 : 18 | 438 : 6 | 473 : 8 | 481 : 3 | 303 : 36 |
facies. 485 : 4 |
facibus. 398 : 13 |
facie. 414 : 30 | 493 : 6 |
faciem. 377 : 16 | 332 : 8 | 382 : 10 | 420 : 3 | 328 : 13 |
facienda. 308 : 4 |
faciendo. 443 : 6 |
faciens. 403 : 18 | 306 : 30 |
facientis. 633 : 8 |
facientibus. 318 : 8 |
facies nom. 309 : 9 | 388 : 3 | 438 : 9 |
facies verb. 433 : 16 | 331 . 1 | 662 : 8 |
faciet. 446 : 2 | 489 : 3 | 300 : 20 |
facila. 483 : 13 |
faciliam. 379 : 6 | 334 : 4 | 390 : 8 | 384 : 4 |
faciles. 74 : 3 |
facili. 343 : 8 |
facilis. 303 : 7 |
facimus. 620 : 4 |
facinus. 316 : 20 |
facio. 357 : 13 |
facis. 400 : 30 | 478 : 39 | 488 : 34 |
facit. 331 : 19 | 397 : 3 | 382 : 12 | 486 : 4 | 318 : 30 | 306 : 8 | 376 : 4 | 868 : 3 |
faciunt. 863 : 19 |
facta. 429 : 16 | 446 : 3 | 397 : 6 | 604 : 2 | 833 : 3 | 638 : 26 | 634 : 4 |
facti. 318 : 7 |
factis. 623 : 4 |
facturet. 668 : 6 |
facto. 416 : 9 |
factos. 442 : 6 | 383 : 12 |
facto. 403 : 1 |
factum. 636 : 8 | 679 : 11 | 381 : 33 | 306 : 34 |
facturum. 68 : 6 | 393 : 7 |
factus. 407 : 3 |
facunda. 364 : 13 |
facunde. 34 : 3 |
facundia. 884 : 9 | 860 : 9 | 649 : 10 | 633 : 13 |
fæce. 93 : 8 | 332 : 38 | 490 : 3 |
fæcem. 693 : 10 |
fæcibus. 433 : 3 |
fæculis. 319 : 6 |
falce. 89 : 3 | 332 : 4 | 396 : 8 |
Falarea. 376 : 10 | 493 : 3 |
Falernæ. 703 : 4 |
Falerni. 73 : 6 | 319 : 9 | 340 : 9 | 399 : 11 | 438 : 7 | 472 : 3 | 320 : 2 |
Falernis. 336 : 8 |
Falerno. 413 : 3 | 408 : 30 | 480 : 3 |
Falernum. 330 : 3 |
fallacem. 620 : 17 |
fallacis. 28 : 7 |
fallant. 343 : 3 | 630 : 6 | 866 : 2 |
fallat. 844 : 8 |
fallax. 304 : 24 |
falle. 338 : 8 | 348 : 9 |
fallendi. 348 : 13 |
fallente. 482 : 12 |
fallentis. 369 : 7 | 386 : 34 |
fallere. 332 : 30 | 420 : 12 | 378 : 20 | 318 : 7 | 383 : 3 |
fallaret. 433 : 3 | 280 : 13 |
fallimur. 331 : 13 |
fallis. 228 : 7 | 287 : 4 | 409 : 7 |
fallor. 644 : 6 |
fallunt. 332 : 7 |
falsa. 647 : 3 |
falsis. 316 : 2 | 304 : 8 | 386 : 2 | 619 : 13 |
falso. 373 : 36 |
falsum. 363 : 34 |
falsus. 363 : 9 |
fama. 43 : 3 | 334 : 8 | 374 : 9 | 408 : 3 | 390 : 13 | 386 : 36 | 402 : 30 | 473 : 3 | 476 : 30 | 408 : 2 | 344 : 12 | 387 : 3 |
fama est. 442 : 9 | 448 : 3 |
famæ. 613 : 3 | 400 : 13 | 893 : 36 |
famam. 378 : 10 | 380 : 13 | 400 : 16 | 403 : 36 | 333 : 7 | 607 : 38 | 844 : 13 |
famem. 67 : 8 | 336 : 4 |
famas. 314 : 8 |
fames argenti. 333 : 8 |
famosæ. 663 : 3 |
famosis. 620 : 12 | 649 : 38 |
famoso carmine. 399 : 14 |
famosum. 314 : 30 |
famosus. 382 : 3 | 398 : 8 |
famulis. 376 : 3 | 327 : 8 |
famulus. 833 : 3 |
fana. 273 : 6 | 347 : 10 |
fanaticus error. 667 : 3 |
Fannios. 337 : 3 | 444 : 2 |
fanum. 366 : 34 |
far. 420 : 10 |
fari. 380 : 13 | 744 : 9 |
farre. 639 : 9 | 324 : 38 |
farris. 610 : 8 |
fartor. 479 : 4 |
fas. 33 : 3 | 617 : 3 |
fas nefasque. 376 : 31 |
fas est. 337 : 3, 8 | 273 : 4 | 860 : 17 |
fasces. 63 : 6 | 339 : 3 | 383 : 37 |
fascibus. 420 : 1 |
fasciculum. 374 : 2 |
fascinum. Epod. 8 |
fasciolas. 481 : 7 |
fastidia. 433 : 2 | 494 : 3 | 309 : 9 | 383 : 30 | 639 : 13 |
fastidianti. 336 : 2 |
fastidiosa. 314 : 3 |
fastidiosam. 333 : 9 |
fastidiosus. 374 : 6 |
fastidire. 388 : 6 | 348 : 3 |
fastidiret. 387 : 7 |
fastidis. 303 : 38 | 374 : 30 |
fastidit. 374 : 34 | 693 : 6 |
fastidium. 319 : 30 |
fastis. 399 : 9 |
fastos. 326 : 9 | 300 : 4 | 396 : 8 | 607 : 3 |
fastu. 639 : 8 |
fastum. 419 : 20 |
fata. 63 : 3 | 73 : 9 | 363 : 3 | 383 : 6 | 209 : 32 | 230 : 2 | 316 : 14 | 247 : 26 | 299 : 10 | 317 : 9 | 337 : 6 | 333 : 36 |
fatala. 364 : 12 |
fatali. 604 : 7 |
fatalis. 688 : 10 |
fatuare. 366 : 3 |
fateator. 436 : 3 |
fatebitur. 430 : 6 |
fatentes. 604 : 13 |
fateor. 463 . 3 | 638 : 1 | 333 : 12 |
fateri. 610 : 10 | 663 : 8 |
fateries. 632 : 9 |
fatetur. 609 : 3 |
fati. 360 : 7 |
fatigaret. 308 : 3 |
fatigas. 316 : 10 |
fatigat. 433 : 10 |
fatigatis. 302 : 8 |
fatigatum. 186 : 10 |
fatigent. 12 : 7 |
fatis. 43 : 8 |
fato. 443 : 6 |
fatum. 632 : 4 |
fauce. 342 : 31 |
fauces. 383 : 13 |
faveas. 630 : 7 |
faventium. 243 : 9 |
favet. 213 : 19 | 613 : 2 |
favete. 373 : 3 |
favillam. 336 : 4 |
Faune. 328 : 3 |
Fauni. 633 : 8 |
Faunis. 337 : 31 |
Fauno. 20 : 3 |
Faunus. 33 : 8 | 361 : 8 |
Favoni. 36 : 1 |
Favonii. 303 : 2 |
favos. 387 : 6 |
favorem. 604 : 3 |
Fausta. 381 : 1 |
faustis. 873 : 6 |
faustitas. 278 : 3 |
fausto. 836 : 2 |
fautor. 436 : 2 | 394 : 17 | 603 : 3 |
fautoribus. 380 : 6 |
faxis. 447 : 3 | 303 : 3 |
febrem. 383 : 3 |
febres. 336 : 13 | 333 : 9 |
febrimque. 484 : 10 |
febrium. 17 : 36 |
fecerat. 438 : 3 |
fecere. 303 : 4 | 333 : 2 | 347 : 13 |
feceris. 207 : 3 |
feceris. 284 : 6 | 393 : 6 | 333 : 7 |
fecerunt. 366 : 12 |
feci. 303 : 6 | 384 : 36 |
fecisse. 366 : 30 | 336 : 30 | 830 : 8 |
fecissent. 476 : 4 |
fecisset. 633 : 2 |
fecisti. 336 : 3 |
fecit. 303 : 7 | 407 : 12 | 636 : 3 | 263 : 4 | 477 : 3 | 486 : 3 | 326 : 13 | 663 : 6 |
fefellit. 36 : 4 | 316 : 7 | 323 : 8 | 327 : 3 |
felicem. 417 : 17 | 478 : 3 | 313 : 3 |
felices. 66 : 9 | 330 : 4 | 366 : 32 | 432 : 3 |
felicius. 343 : 3 |
feliciores. 318 : 3 |
feliciter. 610 : 6 |
felix. 849 : 3 | 340 : 9 | 239 : 8 | 300 : 3 | 342 : 3 |
feminis. 30 : 4 | 339 : 3 |
femur. 381 : 16 |
fenestram. 98 : 1 |
fer. 340 : 6 |
fera. 49 : 6 | 327 : 13 | 638 : 8 | 364 : 6 |
feræ. 341 : 3 | 333 : 4 | 678 : 10 | 334 : 17 | 437 : 6 |
feraci. 397 : 16 | 338 : 3 |
feracis. 86 : 8 |
ferant. 369 : 3 |
ferar. 370 : 1 | 333 : 8 | 693 : 6 | bis.
ferarum. 338 : 3 |

fe-

feras verb. 438 : 6 | 475 : 24 |
ferat. 372 : 22 | 550 : 4 | 593 : 38 |
645 : 2 | 819 : 9 | 617 : 88 |
ferator. 316 : 6 |
ferax. 322 : 9 |
ferenda. 319 : 4 |
fere. 391 : 3 | 349 : 9 | 588 : 8 |
422 : 2 |
ferebas. 378 : 8 |
ferebatis. 188 : 18 |
feremus. 309 : 2 | 282 : 8 |
ferendo. 174 : 5 |
ferens. 864 : 12 | 515 : 8 | 308 : 8 |
820 : 8 |
ferent. 547 : 12 | 589 : 8 |
ferentem. 441 : 8 | 589 : 26 | 614 : 6 |
ferentes. 124 : 21 |
Ferenti. 187 : 2 |
Ferentinum. 884 : 23 |
ferentur. 360 : 22 |
feres. 544 : 14 | 354 : 7 |
feret. 28 : 4 | 224 : 20 | 259 : 4 |
263 : 22 | 344 : 23 | 479 : 2 | 487 :
6 | 318 : 22 | 556 : 18 | 376 : 3 |
588 : 4 | 846 : 8 |
feret, pro, permittit. 446 : 24 |
feri nom. 409 : 20 |
feriam. 8 : 6 | 815 : 8 |
ferians. 317 : 7 |
ferias nomen. 372 : 8 |
feriat. 448 : 10 |
feriatos. 228 : 8 |
feriemus. 281 : 6 |
ferient. 180 : 8 |
feriet. 460 : 7 |
feris. 620 : 4 | 347 : 8 | 352 : 2 |
463 : 4 | 809 : 25 |
feriunt. 327 : 9 |
fero. 838 : 2 |
feroces. 377 : 6 | 267 : 20 | 474 : 2 |
ferocior. 302 : 7 |
Feronia. 404 : 3 |
feros. 84 : 2 | 188 : 6 | 241 : 9 |
ferox. 28 : 5 | 38 : 8 | 78 : 4 | 98 :
2 | 222 : 28 | 283 : 7 | 289 : 12 |
644 : 25 |
ferramenta. 537 : 7 |
ferrata. 302 : 18 |
ferratus. 589 : 9 |
ferre. 817 : 23 | 228 : 9 | 324 : 2 |
342 : 9 | 355 : 8 | 309 : 2 | 369 :
27 | 398 : 7 | 438 : 18 | 475 : 2 |
318 : 2 | 418 : 33 | 624 : 25 |
440 : 8 |
ferre jugum. 78 : 8 | 181 : 9 |
ferrem. 222 : 7 |
ferrent. 414 : 3 |
ferres. 285 : 2 |
ferret. 286 : 2 | 438 : 23 | 624 : 24 |
ferro. 414 : 18 | 251 : 38 | 276 : 2 |
680 : 4 | 223 : 30 | 350 : 16 | 381 :
5 | 472 : 20 | 473 : 5 | 479 : 8 |
534 : 27 | 624 : 4 |
ferrum. 72 : 8 | 200 : 22 | 279 : 6 |
379 : 15 | 473 : 8 | 837 : 9 |
fers. 587 : 24 |
fert. 228 : 5 | 531 : 5 | 446 : 25 |
478 : 24 | 573 : 4 |
fertile. 270 : 8 | 490 : 3 |
fertili. 328 : 2 |
fertilibus. 258 : 2 |
fertilis. 328 : 6 | 350 : 25 |
fertur. 28 : 2 | 365 : 2 | 224 : 23 |
597 : 22 | 426 : 28 |
fertur, pro dicitur. 62 : 2 | 275 :
9 | 423 : 22 | 474 : 28 | 589 : 3 |
fervens. 48 : 4 |
fervent. 498 : 32 |
ferventius. 449 : 8 |
fervet. 483 : 7 | 328 : 8 |
fervida. 253 : 6 | 328 : 23 |
fervidi. 388 : 22 |
fervidiore. 837 : 20 |
fervidis. 6 : 2 | 246 : 16 |
fervido. 32 : 4 |
fervidos. 252 : 6 |
fervidum. 308 : 28 |
fervidus. 87 : 4 | 570 : 5 | 644 : 2 |
ferula. 392 : 16 |
ferum. 819 : 4 |
feruat. 20 : 4 | 225 : 8 | 842 : 5 |
460 : 25 | 449 : 3 |
ferunt, pro, ajunt. 426 : 5 |
feruntur. 257 : 7 |
fervor. 14 : 4 | 447 : 4 |
feros. 322 : 2 | 329 : 46 | 372 : 8 |
388 : 8 |
Fescennina. 814 : 10 |
fessas. 188 : 7 |
fessi. 612 : 7 |
fessis. 230 : 3 | 218 : 25 |
fesso. 420 : 4 |
fessos. 313 : 20 | 268 : 8 |
fessum. 329 : 6 | 422 : 3 |
fessus. 216 : 10 | 401 : 21 |
festas. 282 : 22 | 522 : 2 |
festinant. 418 : 4 |
festinantes. 574 : 8 |
festinantis. 523 : 6 |
festines. 84 : 4 | 238 : 5 |
festinat. 294 : 9 | 138 : 3 | 579 :
8 | 185 : 14 | 828 : 2 | 647 : 2 |
festis. 232 : 6 | 473 : 8 | 835 : 2 |
813 : 6 | 432 : 12 |
festo. 613 : 9 | 424 : 5 |
festos. 317 : 4 | 417 : 34 |
festum. 880 : 2 |
festus. 208 : 9 | 880 : 5 | 628 : 22 |
147 : 2 |
fias. 54 : 7 | 373 : 9 |
fiat. 384 : 3 |
ficis. 124 : 23 |
ficta. 640 : 18 | 859 : 22 |
ficta rerum. 324 : 8 |
ficto. 813 : 2 |
fictum. 189 : 8 | 615 : 4 |
ficu. 468 : 4 |
ficulnus. 426 : 8 |
ficus. 348 : 8 | 428 : 14 | 555 : 2 |
fida conjuge. 816 : 7 |
fide Teja, idest, chorda. 56 : 9 |
fide Cyllenea. 248 : 6 |
fide. 83 : 4 | 203 : 4 | 313 : 22 |
fide, pro, fidei. 392 : 3 |
fidelem. 322 : 2 | 271 : 7 | 208 : 22 |
fideles. 619 : 2 |
fideli. 379 : 5 |
fidelibus. 8 : 22 | 877 : 22 | 649 : 9 |
fidelis. 423 : 13 | 624 : 2 |
fideliter. 572 : 6 |
fidam. 82 : 7 | 522 : 8 | 624 : 19 |
640 : 18 |
fidem, idest, chordam. 33 : 4 |
Fidenis. 187 : 2 |
fidens. 289 : 9 |
fidentem. 393 : 14 |
fidentes. 284 : 8 |
fides. 203 : 8 | 78 : 7 | 79 : 4 | 263 :
3 | 225 : 5 | 344 : 7 | 475 : 2 |
268 : 28 | 3382 : 2 | 390 : 2 | 392 : 3 |
fidat. 468 : 2 |
fidibus. 40 : 5 | 97 : 2 | 208 : 5 |
248 : 22 | 224 : 3 | 289 : 2 | 342 :
3 | 432 : 4 | 642 : 25 | 653 : 22 |
fidicen. 228 : 3 | 282 : 6 | 389 : 26 |
fidis. 447 : 9 | 248 : 28 |
fidis verb. 600 : 8 |
fidit. 48 : 6 | 488 : 22 | 277 : 5 |
fidos. 548 : 8 |
fidum. 242 : 7 |
fidus. 291 : 7 | 645 : 20 |
fieres. 832 : 3 |
fieret. 634 : 21 | 664 : 6 |
fieri. 373 : 39 | 383 : 8 | 414 : 2 |
fies. 218 : 25 |
fiet. 823 : 4 | 464 : 3 | 467 : 4 |
824 : 3 | 867 : 2 | 668 : 3 |
figa. 62 : 8 |
figit. 240 : 5 |
figura. 22 : 8 |
figurat. 626 : 4 |
fila. 338 : 2 |
filia. 48 : 5 | 58 : 8 | 316 : 4 |
300 : 9 |
filiae. 453 : 7 |
filiam. 323 : 4 |
filium. 40 : 10 |
filius. 82 : 62 | 209 : 24 | 234 : 20 |
388 : 2 | 372 : 20 | 388 : 8 | 398 :
26 | 478 : 2 | 480 : 8 | 499 : 2 |
307 : 8 | 368 : 6 | 628 : 25 |
filo. 820 : 28 |
findere. 7 : 4 |
findet. 499 : 28 |
findetur. 189 : 22 |
findit. 284 : 2 |
findunt. 242 : 25 |
fine. 59 : 5 | 264 : 28 | 557 : 25 |
404 : 8 |
finem. 30 : 8 | 57 : 3 | 448 : 6 |
318 : 3 |
fines. 228 : 4 | 378 : 5 | 876 : 8 |
484 : 2 |
finge. 844 : 21 |
fingant. 230 : 7 |
finguntur. 438 : 8 |
fingere. 400 : 25 | 380 : 6 | 640 :
26 | 862 : 8 |
fingere carmina. 820 : 38 |
fingeris. 662 : 6 |
fingi. 419 : 4 |
fingit. 538 : 22 |
fingitur. 200 : 4 |
fingo. 367 : 8 |
finibus. 28 : 8 |
finiet. 488 : 4 |
finire. 37 : 7 | 186 : 8 | 372 : 8 |
482 : 8 |
finiret. 432 : 7 |
finis. 88 : 8 | 293 : 8 | 312 : 30 |
375 : 7 | 413 : 4 | 523 : 7 | 604 :
22 | 814 : 6 | 864 : 8 |
finisimi. 564 : 4 |
finitimum. 246 : 2 |
finitis. 48 : 4 | 814 : 8 |
finxam. 318 : 25 |
finxerunt. 288 : 23 |
finxisse. 382 : 8 |
fio. 328 : 7 | 839 : 22 |
firmaret. 886 : 2 |
firmior. 278 : 5 |
firmo. 529 : 6 |
firmus. 602 : 7 | 513 : 4 | 489 : 8 |
fis. 298 : 4 | 424 : 2 |
fistula. 38 : 6 | 448 : 12 | 864 : 4 |
394 : 8 |
fit. 76 : 22 | 367 : 8 | 370 : 22 |
473 : 28 | 374 : 22 | 498 : 9 | 368 :
7 | 660 : 24 |
fiunt. 324 : 8 |
fixa. 418 : 7 |
fixam. 322 : 10 |
fixis. 527 : 5 |
fixum. 484 : 10 | 385 : 8 |
Flacci. 444 : 24 |
Flacco. 864 : 22 |
flagellis. 618 : 9 | 379 : 7 |
flagello. 347 : 23 | 392 : 28 |
flagitat. 483 : 22 |
flagitio. 894 : 9 |
flagitium. 292 : 27 | 496 : 7 |
flagito. 266 : 7 |
flagrans. 72 : 8 |
flagrantia, al. fragrantia.
flagrantis. 416 : 9 |
flagres. 836 : 5 |
flagret. 406 : 8 |
flamina. 232 : 22 |
flamma. 28 : 3 | 79 : 9 | 266 : 8 |
379 : 2 | 222 : 8 | 428 : 28 | 438 : 2 |
flammae. 803 : 28 |
flammis. 380 : 24 | 528 : 28 | 826 : 4 |

Y u 2 fla-

flatu. 577 : 10 | 658 : 8 |
flava. 310 : 5 |
flavæ. 520 : 6 |
flavam. 12 : 4 |
Flavi. 418 : 17 |
flavo. 371 : 8 |
flavos. 344 : 8 |
flavum. 22 : 7 | 30 : 8 |
flavos. 518 : 3 |
flebili. 866 : 11 |
flebilibus. 834 : 9 |
flebilior. 75 : 8 |
flebilis. 73 : 8 | 644 : 15 |
flebilites. 186 : 3 |
flebis. 74 : 10 |
flebit. 82 : 5 | 446 : 18 |
flebo. 318 : 2 |
flectere. 105 : 4 | 263 : 8 |
flecti. 668 : 8 |
flectis. 207 : 9 |
flentibus. 418 : 6 | 343 : 12 |
flentis. 590 : 5 |
flere. 523 : 6 | 643 : 13 |
fles. 203 : 2 |
fletorum. 123 : 14 |
flevere. 132 : 7 |
flevit. 363 : 5 |
Flora propr. 841 : 8 | 614 : 8 |
flore. 20 : 4 | 155 : 3 | 292 : 4 |
florent. 641 : 6 |
florente juventa. 646 : 7 |
flores. 76 : 7 | 117 : 14 | 206 : 2 |
 832 : 16 | 547 : 6 | 612 : 4 |
floret. 149 : 4 |
floribus. 119 : 7 | 238 : 2 | 264 : 12 |
 614 : 9 |
florum. 258 : 8 |
flos. 822 : 11 |
fluat. 348 : 4 |
fluctibus. 7 : 12 | 63 : 2 | 248 : 2 |
 267 : 1 | 334 : 12 | 333 : 12 | 632 :
 11 |
fluctus. 67 : 2 | 235 : 14 |
fluentem. 612 : 3 |
fluenti. 634 : 14 |
fluere. 441 : 5 |
flueres. 386 : 6 |
fluit. 381 : 16 |
fluitantia. 462 : 12 |
fluitem. 547 : 5 |
flumen. 129 : 3 | 135 : 12 | 306 : 2 |
 424 : 18 | 467 : 2 | 480 : 4 |
 418 : 6 |
flumina. 32 : 6 | 45 : 7 | 212 : 9 |
 183 : 4 | 568 : 15 | 372 : 8 | 378 :
 12 | 612 : 8 |
flumine. 152 : 5 | 575 : 10 |
fluminis. 66 : 6 | 257 : 6 |
fluminum. 40 : 2 |
fluvii. 196 : 8 |
fluviis. 66 : 3 | 522 : 8 |
fluvios. 487 : 18, 22 |
fluunt. 128 : 14 |
fluxis. 200 : 4 | 338 : 15 |
focalia. 481 : 7 |
focis. 579 : 10 |
foco. 32 : 2 |
focum. 314 : 3 |
focus. 646 : 7 |
fodiat. 152 : 11 |
fœcunda. 200 : 5 | 218 : 6 | 424 :
 8 | 688 : 3 |
fœcundis. 491 : 9 | 847 : 13 |
fœda. 166 : 4 | 609 : 13 |
fœdera. 603 : 6 |
fœdere. 248 : 2 |
fœdis. 143 : 10 |
fœdo. 621 : 4 | 663 : 4 |
fœdum. 472 : 15 |
fœdus. 543 : 10 |
fœmina. 264 : 2 | 298 : 6 |
fœminam. 313 : 4 |
fœminis, v. feminis.
fœnerator. 333 : 14 |
fœnore. 318 : 4 | 376 : 12 | 533 :
 2 | 662 : 6 |
fœnum habet in cornu. 387 : 14 |
fœtis. 368 : 6 |
fœtus. 278 : 12 | 360 : 8 |
Foliam. 348 : 13 |
foliis. 71 : 3 | 434 : 6 | 287 : 8 |
 370 : 2 | 615 : 15 | 478 : 8 | 599 :
 8 | 641 : 4 |
follibus. 396 : 14 |
fomenta. 812 : 9 | 478 : 16 | 938 :
 18 | 543 : 8 |
fons. 816 : 8 | 103 : 2 | 381 : 12 |
 138 : 7 | 657 : 13 |
fonte. 200 : 3 | 440 : 19 |
Fontejus. 606 : 11 |
fontem. 262 : 2 |
fontes. 313 : 5 | 605 : 4 |
fontibus. 761 : 8 | 567 : 13 | 576 : 8 |
fonticulo. 375 : 12 |
fontis. 348 : 2 |
fontium. 236 : 13 | 302 : 12 |
foramine pauco. 410 : 14 |
foras. 548 : 2 | 557 : 5 |
fore, idest, janua. 331 : 4 |
fore. 823 : 7 | 344 : 12 | 369 : 7 |
 436 : 12 | 671 : 1 | 636 : 6 |
foreastes. 613 : 6 |
forensis. 355 : 8 |
fores. 212 : 8 | 223 : 2 |
forei. 566 : 12 | 257 : 2 | 340 : 8 |
 680 : 8 | 582 : 4 | 395 : 6 | 402 :
 12 | 443 : 4 |
foribus. 247 : 6 | 482 : 3 | 316 : 14 |
foris. 419 : 8 | 435 : 6 |
forma. 119 : 8 | 345 : 6 | 581 : 4 |
formabat. 402 : 17 |
formæ. 344 : 13 | 114 : 12 | 638 : 6 |
formam. 146 : 6 | 122 : 16 |
formandæ. 344 : 2 |
formare. 643 : 3 |
formas. 94 : 8 | 478 : 28 |
formasti. 34 : 7 |
format. 613 : 6 | 643 : 19 |
formet. 657 : 15 |
Formiani. 63 : 5 |
Formianum. 226 : 9 |
formica. 369 : 19 |
formidare. 372 : 13 | 396 : 4 |
formidat. 661 : 2 |
formidatam. 682 : 12 |
formidatos. 194 : 8 |
formidet. 185 : 5 |
formidine. 316 : 8 | 342 : 4 | 584 :
 17 | 615 : 4 | 425 : 13 |
formido *verb.* 426 : 4 | 600 : 15 |
formidolosis. 324 : 15 |
formidolosus. 160 : 8 |
formis. 616 : 10 |
formosa. 288 : 3 | 618 : 4 |
formosus. 383 : 4 | 414 : 6 |
formula. 487 : 9 |
fornice. 376 : 5, 6 |
fornix. 576 : 8 |
foro. 400 : 6 | 487 : 17 | 358 : 6 |
fors. 368 : 8 | 419 : 17 | 449 : 7 |
 307 : 10 |
forsan. 83 : 7 | 557 : 11 |
forsit. 687 : 12 |
fortasse. 361 : 5 | 366 : 10 | 428 : 2 |
 613 : 5 | 639 : 4 |
fortassis. 403 : 6 | 511 : 18 |
forte. 440 : 3 | 356 : 16 |
fortè. 286 : 8 | 367 : 6 | 375 : 3 |
 364 : 10 | 630 : 4 | 670 : 12 | 683 :
 5 | 320 : 18 | 537 : 5 |
fortem. 466 : 12 | 481 : 15 | 687 :
 10 | 502 : 12 | 563 : 13 |
fortes. 34 : 9 | 116 : 8 | 293 :
 18 | 280 : 4 | 424 : 2 | 461 : 6 |
forti. 849 : 8 | 482 : 8 | 478 : 4 |
 634 : 5 | 500 : 8 |
fortis. 463 : 7 |
fortibus. 273 : 14 |
fortior. 263 : 17 |
fortis. 25 : 1 | 105 : 6 | 516 : 6 |
 194 : 15 | 146 : 2 | 295 : 41 | 354 :
 6 | 338 : 14 | 506 : 6 | 318 : 12 |
 511 : 3 | 556 : 5 | 581 : 3 |
fortissima. 373 : 13 |
fortiter. 47 : 2 | 667 : 6 | 280 : 8 |
fortium. 255 : 3 |
fortius. 481 : 7 | 123 : 8 |
fortuitum. 556 : 8 |
fortuna. 28 : 4 | 89 : 6 | 96 : 4 |
 104 : 8 | 184 : 12 | 216 : 7 | 276 :
 15 | 502 : 4 | 318 : 4 | 413 : 10 |
 462 : 12 | 316 : 12 | 523 : 8 |
 188 : 12 | 621 : 8 | 628 : 3 | 630 : 12 |
fortunæ. 188 : 8 | 307 : 5 | 528 :
 13 | 356 : 18 | 270 : 8 | 606 : 8 |
fortunam. 213 : 7 | 123 : 8 | 524 :
 10 | 542 : 8 | 646 : 8 |
fortunarum. 646 : 5 |
fortunas. 547 : 4 |
fortunatam. 266 : 5 |
fortunati. 386 : 3 |
fortunatius. 656 : 13 |
fortunatum. 512 : 10 |
fortunaverit. 866 : 13 |
fortunis. 646 : 4 |
forum. 268 : 2 | 212 : 7 | 408 : 3 |
 415 : 8 | 320 : 9 | 522 : 7 | 385 :
 8 | 586 : 5 |
fossa. 468 : 2 |
fossam. 428 : 7 |
fossor. 829 : 3 |
foveam. 866 : 14 | 667 : 10 |
fracta. 118 : 3 | 446 : 10 | 461 : 8 |
 524 : 6 |
fractis. 110 : 8 | 619 : 5 |
fracto. 390 : 4 |
fractos. 516 : 8 |
fractus. 180 : 7 | 666 : 4 |
fræna. 305 : 8 |
frænato. 579 : 4 |
frænis. 80 : 3 | 373 : 6 | 313 : 14 |
 114 : 12 |
frænum. 366 : 7, 9 |
fragilem. 16 : 3 | 178 : 6 |
fragili. 838 : 8 | 450 : 8 |
fragilis. 418 : 6 |
fragrantis oscula. 543 : 6 |
frangas. 574 : 6 |
frangat. 98 : 10 | 313 : 12 |
frangator. 384 : 13 |
frangere. 78 : 7 | 132 : 19 | 668 : 9 |
frangit. 316 : 3 |
frater. 78 : 5 | 353 : 17 | 333 : 8 |
 578 : 16 | 638 : 17 | 628 : 8 |
fraterna. 67 : 5 |
fraternæ. 330 : 10 |
fraternis. 564 : 4 | 383 : 15 |
fraterno. 497 : 6 |
fraternum. 643 : 10 |
fratre. 444 : 7 | 575 : 4 |
fratrem. 175 : 4 |
fratres. 12 : 2 | 524 : 6 | 360 : 12 |
fratrum. 500 : 4 | 420 : 3 | 583 : 12 |
 634 : 8 |
fraudaris. 682 : 4 |
fraude. 37 : 14 | 168 : 3 | 360 : 17 |
fraudem. 83 : 7 | 618 : 16 |
fraudes. 250 : 11 |
fraudibus. 561 : 6 |
fraudis. 281 : 4 |
fraudulento. 568 : 2 |
fraxinos. 146 : 6 |
fregeris. 516 : 8 | 361 : 12 |
fregi. 127 : 7 |
fregisse. 140 : 9 |
frementem. 305 : 8 |
frementes. 353 : 9 |
fremitum. 210 : 7 |
frenis. v. frænis.
frequens. 88 : 5 | 369 : 8 | 176 : 8 |
frequentes. 350 : 10 | 479 : 8 |
frequentia. 466 : 4 |

fre-

freta. 36 : 61 | 48 : 5 | 561 : 4 |
fretis. 96 : 8 | 339 : 4 |
freto. 552 : 7 |
fricti ciceris. 253 : 13 |
frigida. 541 : 14 | 486 : 6 | 343 : 2 |
372 : 2 |
frigidas. 205 : 6 |
frigidios. 382 : 13 |
frigido. 8 : 9 |
frigidum. 287 : 8 |
frigidus. 507 : 9 | 668 : 1 |
frigose. 225 : 9 | 609 : 5 |
frigore. 272 : 19 | 449 : 56 | 388 : 9 |
frigoribus. 310 : 8 |
frigus. 32 : 2 | 216 : 30 | 279 : 4 |
383 : 4 | 338 : 4 | 382 : 15 |
fronda. 136 : 15 | 267 : 32 | 304 :
12 | 252 : 9 |
frondas. 75 : 7 | 258 : 2 |
frondem. 382 : 25 |
frondi. 29 : 2 |
frondibus. 60 : 5 | 676 : 8 |
frondis. 376 : 19 |
frons. 318 : 9 | 469 : 12 |
fronte. 33 : 6 | 122 : 12 | 268 : 16 |
341 : 2 | 437 : 3 | 532 : 16 |
frontem. 216 : 4 | 351 : 4 | 409 : 54 |
frontibus. 573 : 12 |
frontis. 432 : 9 | 524 : 9 | 363 : 35 |
frontium. 9 : 13 |
fruar. 533 : 2 |
fruaris. 632 : 4 |
fructibus. 170 : 2 |
fructus. 385 : 12 |
fruendi. 344 : 7 |
frueris. 390 : 2 |
frugaliter. 402 : 6 |
fruge. 218 : 4 | 582 : 50 |
fruges. 261 : 3 | 383 : 52 | 304 : 6 |
337 : 4 | 573 : 2 |
frugi. 382 : 51 | 565 : 6, 12 | 512 :
2 | 584 : 13 | 632 : 3 |
frugibus. 214 : 2 | 661 : 13 |
frugis. 397 : 4 | 232 : 54 |
frugum. 282 : 9 | 319 : 52 |
frui. 90 : 2 |
fruitur. 22 : 4 |
frumento. 583 : 12 | 614 : 3 |
frumenti. 370 : 12 | 470 : 6 | 472 :
57 | 250 : 50 | 537 : 4 | 578 : 2 |
frustis. 528 : 8 |
frustis. v. crustis.
frustra. 73 : 2 | 220 : 1, 3 | 294 :
32 | 218 : 9 | 236 : 4 | 424 :
2 | 218 : 9 | 237 : 2 | 623 : 2 |
662 : 4 |
fruticeto. 257 : 8 |
fucatus. 339 : 58 |
fucis. 981 : 30 |
fuco. 594 : 52 |
fucum. 165 : 12 |
fudit. 914 : 12 | 650 : 9 |
fueras. 25 : 4 |
fueris. 652 : 5 | 569 : 2 |
fuerit. 300 : 9 | 402 : 8 | 442 : 50 |
443 : 2 | 472 : 9 | 519 : 4 |
fuero. 434 : 20 |
fuerunt. 608 : 3 |
Fufidius. 376 : 50 |
fuga. 260 : 3 | 350 : 57 | 509 : 18 |
392 : 9 | 335 : 2 | 619 : 12 |
fugacem. 278 : 3 | 218 : 8 |
fugaces. 511 : 6 | 248 : 3 | 383 : 3 |
fugae. 142 : 4 | 189 : 9 |
fugam. 128 : 2 | 346 : 2 | 552 : 2 |
357 : 6 |
fugas nomen. 612 : 17 |
fugat. 234 : 8 | 617 : 9 | 668 : 50 |
fugatis. 374 : 50 |
fugato. 577 : 7 |
fugax. 217 : 9 | 123 : 56 |
fuge. 52 : 9 | 131 : 9 | 387 : 36 |
163 : 3 | 602 : 5 |
fuge suspicari. 522 : 6 |
fugere. 632 : 12 |
fugere. 330 : 2 |
fugerem. 403 : 2 |
fugeras. 632 | 25 |
fugeras. 28 : 2 |
fugeris. 38 : 2 | 512 : 6 | 403 : 54 |
497 : 56 | 306 : 7 |
fugi. 684 : 10 |
fugiam. 212 : 3 | 329 : 2 |
fugienda. 361 : 13 | 332 : 20 |
fugiendum. 384 : 17 |
fugiens. 255 : 13 | 258 : 9 | 392 : 8 |
381 : 20 | 330 : 2 | 303 : 10 |
fugiens. 284 : 5 |
fugiente. 128 : 2 | 579 : 2 | 392 : 7 |
fugientes. 257 : 6 | 372 : 54 |
fugientia. 372 : 4 | 383 : 9 |
fugientum. 218 : 2 |
fugias. 55 : 8 | 233 : 2 | 602 : 13 |
fugimus. 525 : 3 |
fugio. 422 : 9 |
fugis. 342 : 5 | 390 : 50 |
fugisset. 410 : 7 |
fugisti. 464 : 2 |
fugit. 532 : 3 | 284 : 58 | 389 : 4 |
628 : 5, 7 |
fugit *praeterit.* 99 : 2 | 82 : 6 | 256 :
12 | 185 : 7 | 309 : 3 | 357 : 4 |
325 : 3 | 332 : 8 | 351 : 20 |
fugitivus. 437 : 6 | 258 : 9 | 564 : 40 |
fugito. 391 : 2 |
fugiunt. 41 : 4 | 618 : 2 | 697 : 6 |
fui. 357 : 12 |
fuissent. 432 : 55 |
fuisset. 456 : 9 | 337 : 2 | 912 : 4 |
fuit. 274 : 20 | 333 : 13 | 351 : 15 |
382 : 7 | 310 : 3 | 361 : 9 | 382 :
8 | 363 : 8 | 292 : 3 | 418 : 16 |
365 : 2 |
fulgebat. 254 : 5 |
fulgens. 145 : 6 | 183 : 6 |
fulgent. 332 : 2 |
fulgente. 362 : 4 | 416 : 32 |
fulgentem. 325 : 2 |
fulgentes. 143 : 6 | 354 : 62 |
fulgentia. 37 : 8 |
fulges. 393 : 6 |
fulget. 578 : 7 |
fulgur. 111 : 2 |
fulgore. 304 : 9 | 646 : 7 |
fulgoribus. 452 : 3 |
fulmina. 18 : 10 | 44 : 4 | 137 : 30 |
fulminantis. 180 : 2 |
fulmine. 189 : 3 | 381 : 6 |
fulmineo. 223 : 15 |
fulminis. 672 : 5 |
fulta. 381 : 3 |
fultum. 332 : 10 |
fultura *nom. substant.* 473 : 20 |
fulva. 292 : 10 |
Fulvi. 217 : 4 |
fulvus. 260 : 18 | 318 : 2 |
fumante. 317 : 10 |
fumat. 238 : 8 |
fumo. 398 : 4 | 415 : 50 | 623 : 9 |
342 : 7 |
fumosae. 462 : 2 |
fumum. 207 : 2 | 352 : 12 | 393 :
12 | 580 : 13 | 642 : 7 |
funalis. 247 : 7 |
functos. 302 : 7 |
functum. 163 : 7 |
functus. 155 : 3 | 632 : 4 |
Fundani. 440 : 4 | 520 : 9 |
fundasa. 522 : 9 |
funde. 150 : 2 |
fundens. 32 : 5 |
fundet. 330 : 20 |
fundi. 319 : 15 | 302 : 18 | 626 : 36 |
fundis. 314 : 7 |
funditus. 35 : 12 |
fundo. 214 : 57 |
Fundos. 407 : 6 |
fundum. 380 : 8 |
fundus. 42 : 7 | 375 : 7 | 487 : 3 |
532 : 14 | 282 : 2 | 389 : 8 |
fune. 213 : 11 |
funebria. 300 : 14 |
funebria. 323 : 5 |
funem. 326 : 19 | 218 : 20 | 967 : 32 |
funera. 32 : 2 | 43 : 50 | 82 : 4 |
303 : 3 | 437 : 2 | 628 : 4 |
funeratus. 309 : 7 |
funeris. 275 : 8 | 968 : 56 |
funeri. 332 : 12 |
funeribus. 97 : 4 |
funesto. 523 : 2 |
fungar vice cotis. 627 : 8 |
fungi munere amici. 563 : 2 |
fungar. 482 : 2 |
fungitur. 510 : 9 |
funibus. 47 : 9 | 318 : 2 |
funis. 215 : 8 |
funus. 303 : 8 | 364 : 3 | 330 : 2 |
403 : 5 | 302 : 51 |
fur. 390 : 6 | 381 : 3 | 429 : 4 |
516 : 20 |
fusca. 663 : 9 |
furcam. 512 : 9 |
furcifer. 213 : 13 |
furem. 532 : 19 |
furens. 46 : 3 |
furentem. 54 : 2 | 568 : 2 |
furenti. 515 : 2 |
furere. 535 : 2 | 237 : 8 | 467 : 2 |
furias. 372 : 13 | 426 : 4 | 427 : 8 |
Furiae. 82 : 6 |
furiale. 314 : 3 |
furiam. 472 : 7 |
furiare. 72 : 6 |
furiatum. 429 : 20 |
furibundus. 262 : 2 |
furibus. 332 : 7 |
furiis. 473 : 2 |
furiosa. 152 : 2 | 485 : 8 |
furiose. 477 : 8 |
furiosius. 390 : 7 |
furiosus. 477 : 8 | 478 : 20 |
furis *verb.* 500 : 2 | 213 : 13 |
furit. 61 : 5 | 339 : 9 | 669 : 8 |
Furius. 498 : 53 |
Furni. 344 : 8 |
furno. 397 : 17 |
furnos. 162 : 4 |
furor. 365 : 8 | 326 : 16 | 330 : 5 |
119 : 9 | 619 : 2 |
furore. 331 : 9 |
furorem. 104 : 3 |
furores. 486 : 17 |
furta. 393 : 1 | 494 : 4 |
furtim. 46 : 7 | 370 : 9 | 439 : 3 |
485 : 8 | 629 : 8 | 365 : 30 |
furtis. 401 : 8 | 474 : 6 |
furtivo. 218 : 3 |
furtivae. 274 : 3 |
furtivis. 542 : 52 |
furto. 32 : 3 | 660 : 50 |
furtum. 295 : 6 | 384 : 19 |
furvae. 345 : 50 |
furum. 426 : 3 |
Fusca. 28 : 4 |
Fuscum. 564 : 2 |
Fuscus. 434 : 13 | 444 : 5 |
Fusidius. v. Fufidius.
Fusius. 468 : 3 |
fusa. 374 : 2 | 606 : 2 | 478 : 38 |
fustis. 302 : 9 |
fustibus. 391 : 30 |
fustis. 215 : 4 |
fusum. 339 : 2 | 466 : 8 |
futura. 530 : 3 |
futuram. 28 : 9 |
futuri. 357 : 2 | 370 : 2 | 461 : 30 |
348 : 18 | 331 : 14 |
futurum. 32 : 2 | 216 : 2 |
futurus. 309 : 8 | 338 : 55 |

Ga-

G.

GAbiis. 567 : 7 | 605 : 7 | 624 : 3 |
Gabios. 578 : 9 |
Gades. 524 : 1 |
Gadibus. 115 : 2 |
Gætulus. 72 : 7 |
Galatea. 248 : 4 |
Galba. 570 : 12 |
galeam. 50 : 5 |
galeæ. 13 : 8 |
Galesi. 525 : 2 |
Galli. 313 : 10 |
galli cantum. 568 : 9 |
Galliæ. 503 : 8 |
Gallica. 50 : 2 |
Gallicis. 225 : 16 |
Gallina *propr.* 506 : 11 |
gallina. 416 : 2 | 486 : 13 |
Gallis. 384 : 4 |
Galloni. 416 : 7 |
Gallos. 446 : 10 |
Ganymeds. 371 : 8 |
Gargani. 234 : 7 |
Garganum. 619 : 2 |
Gargilius. 333 : 6 |
garo. 522 : 5 |
garrire. 440 : 6 |
garriret. 438 : 6 |
garrit. 508 : 14 |
garrulos. 566 : 7 | 452 : 8 | 505 : 11 |
565 : 2 |
gaude. 543 : 9 | 550 : 8 |
gaudeat. 75 : 6 | 145 : 7 | 578 : 9 |
550 : 2 |
gaudens. 216 : 8 | 478 : 21 |
gaudent. 428 : 4 | 530 : 6 |
gaudentem. 7 : 6 | 502 : 19 | 558 : 6 |
gaudentes. 302 : 5 | 440 : 9 |
gaudentis. 628 : 8 |
gaudere. 572 : 8 | 163 : 4 | 562 : 6 |
gaudes. 76 : 7 | 266 : 2 | 400 : 9 |
483 : 3 | 528 : 6 | 627 : 6 |
gaudet. 59 : 3 | 96 : 7 | 200 : 8 |
229 : 5 | 312 : 22 | 467 : 3 | 510 :
20 | 531 : 6 | 617 : 13 | 648 : 8 |
gaudetis. 189 : 1 |
gaudia. 201 : 5 | 292 : 6 | 408 : 6 |
502 : 12 | 587 : 5 | 617 : 13 |
gaudiis. 224 : 1 |
gavisa. 611 : 12 |
gausape. 516 : 11 |
gazæ. 211 : 8 |
gazis. 25 : 2 |
gelida. 552 : 15 | 484 : 10 | 556 :
15 | 578 : 8 |
gelidæ. 76 : 4 |
gelidam. 615 : 8 |
gelide. 648 : 17 |
gelido. 39 : 6 | 66 : 6 |
gelidos. 258 : 6 |
gelidum. 2 : 14 | 278 : 8 |
gelidus. 582 : 12 |
Geloni. 572 : 7 |
Gelonos. 158 : 2 | 588 : 9 |
gelu. 68 : 5 |
gemant. 47 : 6 |
gemelli. 564 : 3 |
gemellum. 480 : 6 |
gemens. 296 : 3 |
gementis. 575 : 2 |
geminant. 52 : 2 |
geminentur. 636 : 15 |
geminis. 263 : 2 |
gemino. 647 : 1 |
geminorum. 593 : 15 |
geminos. 239 : 4 |
gemis. 608 : 4 |
gemit. 576 : 7 |
gemmas. 243 : 21 | 656 : 16 |
gemmis. 333 : 7 | 330 : 7 |
genæ. 292 : 8 |
genas. 41 : 2 | 264 : 14 |
Genaonos. 300 : 10 |
gener. 632 : 16 | 386 : 2 | 500 : 10 |
general. 69 : 7 |
generatur. 40 : 9 |
genere. 368 : 12 |
generi. 202 : 8 |
generosæ. 290 : 6 |
generosior. 174 : 7 | 414 : 1 |
generosis. 438 : 8 |
generosius. 104 : 12 |
generosum. 570 : 2 |
generum. 110 : 5 |
genialis lectus. 335 : 8 |
genibus. 72 : 3 | 212 : 1 |
genibus minor. 572 : 1 |
genis. 258 : 8 |
genitalis. 352 : 2 |
genitis. 248 : 10 |
genitor. 82 : 2 | 630 : 16 |
genitricem. 472 : 20 |
genium. 217 : 2 | 560 : 18 | 614 : 9 |
genius. 234 : 5 | 231 : 6 |
gens. 572 : 11 | 528 : 2 | 448 : 4 |
gens humana. 17 : 10 |
gente. 128 : 8 | 484 : 5 | 497 : 5 |
gentes. 10 : 3 | 26 : 4 | 145 : 6 |
genti. 50 : 2 | 320 : 14 | 362 : 6 |
gentibus. 17 : 12 | 155 : 11 |
gentis. 48 : 4 | 10 : 17 | 277 : 2 |
genua. 633 : 2 |
genuit. 222 : 1 | 600 : 11 |
genus, idest, nobilitas. 496 : 8 |
515 : 50 |
genus. 12 : 3 | 23 : 3 | 37 : 22 |
48 : 6 | 120 : 7 | 150 : 6 | 161 :
7 | 200 : 2 | 226 : 9 | 210 : 6 |
284 : 6 | 500 : 10 | 316 : 4 | 585 :
2 | 671 : 8 | 581 : 6 | 397 : 4 |
399 : 13 | 409 : 7 | 500 : 7 |
gerat. 374 : 6 |
gerentem. 272 : 14 |
gerere. 469 : 5 | 553 : 4 | 588 : 10 |
geret. 276 : 6 |
geri. 646 : 6 |
geris. 168 : 5 | 234 : 2 |
Germania. 278 : 6 | 546 : 6 |
germinat. 349 : 7 |
gerulis. 628 : 2 |
Geryonem. 140 : 4 |
gesserit. 25 : 2 |
gessi. 467 : 8 |
gesta. 462 : 5 |
gestæ. 638 : 5 |
gestans. 68 : 13 |
gestare. 476 : 2 |
gestas res. 542 : 7 |
gestat. 50 : 6 | 681 : 20 |
gestiens. 164 : 3 |
gesties. 367 : 17 |
gestis. 824 : 12 |
gestis. 166 : 13 | 601 : 5 |
gestus. 331 : 8 | 627 : 2 | 640 : 8 |
Getæ. 248 : 3 | 505 : 13 |
Getolæ. 235 : 10 |
Getulas. 372 : 9 |
Getulo. 635 : 20 |
Gigantæo. 573 : 6 |
gigantum. 166 : 5 |
gigas. 136 : 10 |
glacies. 534 : 5 |
glaciet. 231 : 5 |
gladiatorum. 430 : 4 |
gladio ignem scrutare. 485 : 4 |
glande. 492 : 5 |
glandem. 593 : 6 |
Glauco. 424 : 6 |
glebas. 203 : 6 | 337 : 2 |
glebis. 556 : 6 |
glomos. 378 : 6 |
gloria. 60 : 4 | 247 : 2 | 458 : 12 |
473 : 2 | 362 : 7 | 617 : 6 |
gloriantis. 319 : 12 |
Glyceræ. 82 : 5 | 630 : 2 | 02 : 2 |
232 : 8 |
Glyconis. 319 : 8 |
gnati. 383 : 5 |
Gnatia. 412 : 10 |
gnaviter. 328 : 11 |
gnavum. 516 : 1 |
gnavus. 510 : 2 |
Gnidi. v. Caidi.
Gnossii. 50 : 7 |
Gorgonium. 578 : 2 | 404 : 6 |
Gracchos. 621 : 1 |
gracilis. 23 : 5 |
gradu. 69 : 2 | 423 : 6 |
gradum. 17 : 2 | 18 : 3 |
græca. 64 : 2 | 438 : 3 | 636 : 11 |
216 : 4 |
græcari. 452 : 11 |
Græcia. 49 : 2 | 276 : 8 | 525 : 7 |
613 : 7 | 215 : 2 |
Græcis. 443 : 2 | 615 : 2 | 613 : 11 |
636 : 7 |
Græco. 244 : 5 | 640 : 16 |
Græcorum. 494 : 5 | 430 : 2 | 606 : 2 |
Græcos. 426 : 3 |
Græcus. 222 : 4 | 475 : 6 |
Graja. 536 : 7 |
Grajæ. 156 : 2 |
Grajis. 120 : 4 | 605 : 5 | 616 : 7 |
616 : 21 | bis.
Grajorum. 215 : 6 |
gramina. 264 : 16 | 283 : 4 |
gramine. 217 : 3 | 205 : 5 | 206 :
1 | 313 : 2 | 648 : 8 |
graminis. 52 : 8 |
grammaticas. 609 : 5 |
grammatici. 642 : 6 |
granaria. 672 : 2 |
grande. 116 : 5 | 559 : 1 | 213 : 8 |
648 : 21 | 460 : 15 |
grandes. 460 : 14 | 642 : 8 |
grandi. 343 : 13 | 328 : 12 | 678 :
12 |
grandia. 24 : 6 | 626 : 3 | 813 : 18 |
232 : 12 |
grandiae. 375 : 6 |
grandinis. 10 : 2 |
grandis nato. 519 : 6 |
grando. 561 : 7 |
granum. 475 : 19 |
grassare. 502 : 5 |
grata mans. 366 : 14 |
grata. 12 : 3 | 30 : 4 | 68 : 3 | 68 :
3 | 65 : 6 | 95 : 4 | 515 : 5 | 267 :
3 | 285 : 2 | 294 : 10 | 319 : 6 |
545 : 4 |
gratæ. 256 : 1 | 282 : 8 |
gratarum. 211 : 9 |
gratas. 662 : 15 |
grate. 635 : 15 |
gratia. 231 : 8 | 285 : 1 | 619 : 15 |
543 : 7 | 544 : 10 | 552 : 10 | 593 :
11 | 821 : 12 | 664 : 2 |
gratis. 10 : 8 | 87 : 1 | 235 : 8 |
309 : 15 |
gratior. 277 : 7 | 460 : 13 | 564 : 15 |
gratissima. 407 : 7 |
gratissimus. 632 : 1 |
grato. 81 : 8 | 214 : 9 |
gratum. 97 : 2 | 185 : 8 | 332 : 5 |
505 : 15 |
gratos. 55 : 2 | 56 : 2 | 42 : 2 |
209 : 3 | 462 : 8 | 926 : 17 |
graval. 623 : 2 |
gravastis. 275 : 5 |
grave. 66 : 5 | 238 : 8 | 296 : 15 |
300 : 14 | 329 : 6 | 643 : 12 |
gravem. 24 : 2 | 18 : 2 | 222 : 5 |
560 : 14 | 489 : 4 | 660 : 6 |
graves. 12 : 5 | 20 : 1 | 50 : 8 |
109 : 5 | 182 : 1 | 228 : 8 | 299 :
8 | 338 : 17 | 585 : 11 |
graves Principum amicitias. 309 : 5 |
gravi. 44 : 8 | 83 : 9 | 664 : 2 |
337 :

Digitized by Google

393 : 4 | 337 : 3 | 493 : 9 | 644 : 2 |
gravibus. 592 : 4 | 658 : 16 |
gravida. 98 : 3 | 392 : 2 |
gravior. 814 : 2 |
graviore. 239 : 8 |
gravis. 280 : 12 | 309 : 4 | 339 : 3 | 348 : 3 | 404 : 8 | 424 : 8 | 573 : 6 | 610 : 7 |
gravitate. 441 : 3 | 608 : 3 | 812 : 9 |
gravius. 380 : 12 | 431 : 14 |
grege. 203 : 9 | 257 : 7 | 236 : 9 | 368 : 23 | 389 : 6 | 345 : 6 |
gregem. 380 : 13 |
greges. 137 : 13 | 273 : 6 | 312 : 7 |
gregi. 73 : 20 |
gregis. 229 : 8 | 363 : 23 |
grex. 370 : 8 | 667 : 8 | 342 : 20 |
Grosphe. 155 : 7 |
Grospho. 271 : 10 |
Grosphus. 272 : 1 |
gruem. 353 : 13 |
gruis. 324 : 19 |
gula. 455 : 9 | 373 : 3 |
gulæ. 318 : 4 |
gurges. 112 : 8 |
gustaremus. 325 : 6 |
gustaris. 302 : 13 |
gustes. 497 : 4 |
gustur. 359 : 2 |
gutturi. 356 : 6 |
guttus. 421 : 2 |
Gyas. 150 : 22 | 539 : 20 | 533 : 2 |
Gygen. 203 : 9 |
Gyges. 123 : 3 |
gyro. 303 : 4 |

H

HAbeant. 633 : 12 | 631 : 22 |
habeare. 390 : 9 |
habens. 371 : 17 | 373 : 7 |
habent. 400 : 2 | 419 : 13 | 818 : 21 | 820 : 23 |
habeatus. 589 : 16 |
habebas. 381 : 3 | 386 : 2 | 493 : 6 |
habebis. 247 : 4 |
habebitur. 192 : 2 | 477 : 10 |
habebo. 252 : 3 |
habebunt. 630 : 10 | 648 : 18 |
habemus. 520 : 6 |
habena. 379 : 3 |
habenæ. 624 : 15 |
habendi amore. 260 : 9 |
habens. 81 : 3 |
habentem. 614 : 17 |
habentia. 527 : 13 |
habento. 436 : 3 |
habeo. 431 : 22 | 462 : 2 |
habere. 508 : 8 | 616 : 6 | 633 : 22 |
haberes. 413 : 10 |
haberet. 389 : 12 | 311 : 5 |
haberi. 376 : 8 | 413 : 7 | 467 : 4 | 847 : 7 | 380 : 3 | 388 : 9 | 487 : 13 |
habes. 78 : 15 | 229 : 3 | 378 : 17 | 988 : 10 | 393 : 2 | 476 : 13 | 364 : 20 | 584 : 21 |
habet. 309 : 9 | 313 : 15 | 367 : 14 | 470 : 11 | 381 : 15, 92 | 432 : 9 | 608 : 3 |
habilis. 838 : 6 |
habitabiles. 300 : 3 |
habitando. 347 : 10 |
habitare. 427 : 3 |
habitatum. 376 : 10 |
habito. 814 : 13 | 315 : 6 |
habitum. 495 : 9 | 644 : 2 |
habitus. 473 : 3 |
habuerat. 275 : 4 | 815 : 16 |
hac. 159 : 31 | 280 : 9 | 286 : 4, 6 | 328 : 10 | 294 : 8 | 312 : 4 | 347 : 3 | 393 : 9 | 503 : 13 |
hac in se. 134 : 3 |
hac lege. 114 : 7 | 383 : 12 |
hac mente. 369 : 18 | 460 : 9 |
hac *adverb.* 438 : 3 | bis, 628 : 5 | bis.
hactenus. 396 : 8 | 338 : 12 |
hæ. 647 : 8 |
hæc. 24 : 9 | 293 : 8 | 335 : 9 | 377 : 9 | 378 : 4 | 401 : 14 |
hæc *plural.* 183 : 9 | 259 : 3 | 312 : 23 | 311 : 8, 12 | 369 : 16 | 382 : 6 |
hæc inter. 113 : 24 | 308 : 14 |
hæc ubi dicta. 309 : 20 |
Hæmo. 99 : 4 |
Hæmoniæ. v. Æmoniæ.
hæreat. 650 : 4 |
hæredem. 453 : 13 |
hæredes. 487 : 4 | 670 : 3, 10 |
hæredi. 244 : 10 |
hæredis. 184 : 9 | 347 : 3 |
hærentes. 477 : 6 |
hærentem. 11 : 6 | 92 : 2 | 440 : 12 |
hærentia. 590 : 2 |
hærere. 244 : 5 |
hæres *nomen.* 113 : 3 | 125 : 4 | 262 : 6 | 463 : 5 | 472 : 9 | 475 : 18, 27 | 499 : 4 | 501 : 17 | 502 : 22 | 613 : 24 | 634 : 9 |
hæres *verb.* 115 : 4 |
hæret. 387 : 10 | 482 : 2 | 607 : 8 |
hæsit. 21 : 3 |
Halyætici. 915 : 14 |
hamo. 497 : 11 |
hamum. 129 : 15 | 294 : 13 |
hane. 584 : 6 | 590 : 12 | 397 : 3 |
Hannibal. v. Annibal.
Harpyiis. 455 : 9 |
harum. 528 : 5 |
has. 519 : 8 |
hasta. 177 : 4 |
hastas. 30 : 7 |
haud. 810 : 4 | 378 : 9 | 396 : 20 | 400 : 8 | 402 : 8 | 620 : 3 | 446 : 23 | 497 : 9 |
haud ita pridem. 614 : 8 |
haud male. 157 : 14 |
haud unquam. 566 : 1 |
haurire. 572 : 7 | 581 : 16 | 495 : 3 |
haurit. 378 : 13 |
haustus. 542 : 5 |
Hebri *nomen viri.* 119 : 2 |
Hebro. 75 : 8 |
Hebrum. 245 : 10 |
Hebrus. 531 : 9 | 592 : 13 |
Hecaten. 428 : 12 |
Hector. 520 : 2 | 290 : 1 |
Hectora. 424 : 3 |
Hectoreis. 192 : 3 |
Hectorem. 322 : 5 |
hedera. 73 : 5 | 344 : 3 |
hederæ. 8 : 13 | 293 : 4 | 369 : 18 |
hederis. 102 : 10 |
Helenæ. 15 : 2 | 335 : 16 |
Helenam. 49 : 9 | 292 : 3 |
Helene. 189 : 8 |
Helicona. 420 : 3 |
Helicone. 616 : 14 |
Heliconis. 39 : 3 |
Heliodorus. 404 : 4 |
Hellade. 483 : 9 |
hellebori. 470 : 2 |
helleboro. 133 : 16 |
herba. 313 : 6 | 323 : 7 | 493 : 1 | 181 : 4 | 396 : 18 | 432 : 10, 22 |
herbæ. 137 : 16 |
herbas. 321 : 9 | 429 : 8 | 434 : 2 |
herbis. 958 : 11 | 268 : 16 | 316 : 7 | 493 : 0 | 586 : 8 | 370 : 7 |
herboso. 328 : 9 |
Hercule. 105 : 13 | 353 : 19 | 280 : 13 |
Herculea. 341 : 6 |
Herculem. 276 : 4 |
Hercules. 180 : 8 | 337 : 10 | 333 : 7 |
Herculeus labor. 78 : 6 |
Herculis. 218 : 4 | 279 : 8 | 317 : 9 | 387 : 3 |
here. 682 : 8 |
here *pro* heri. 519 : 2 |
heredem. v. hæredem.
heres. v. hæres.
heri *nomen.* 151 : 6 |
herile. 212 : 13 |
heriles. 626 : 6 |
herilis. 354 : 19 |
Hermogenes. 393 : 8 | 638 : 18 | 452 : 5 |
Hermogenis. 400 : 3 | 446 : 9 |
heroa. 39 : 8 |
heroas. 660 : 18 |
Herodis. 633 : 9 |
heros. 474 : 7 | 656 : 6 | 332 : 7 |
herum. 165 : 1 | 462 : 13 | 382 : 2 |
herus. 520 : 3 | 199 : 2 |
Hesperia. 508 : 4 |
Hesperiæ. 119 : 8 | 260 : 3 | 399 : 2 | 979 : 4 |
Hesperiis. 85 : 2 |
Hesperio. 305 : 7 |
hesterna. 110 : 9 |
hesternis. 459 : 3 |
Hetrusca. 346 : 3 | 340 : 2 |
Hetrusci. 442 : 7 |
Hetrusco. 31 : 3 |
Hetruscos. 454 : 2 |
Hetruscum. 257 : 8 | 360 : 9 |
heu. 13 : 3 | 82 : 7 | 80 : 9 | 73 : 3 | 242 : 10 | 264 : 13 | 280 : 22 | bis. 292 : 6 | 299 : 4 | 317 : 9 | 359 : 9 | bis. 547 : 2 | 352 : 3 |
heu me. 537 : 10 |
heus. 396 : 15 |
hi. 397 : 15 |
hiantem. 282 : 3 | 499 : 13 |
hiatu. 646 : 2 |
hiberna. v. hyberna, &c.
hic *pronom.* 67 : 6 | bis. 361 : 3, 9 | 274 : 2, 3 | 293 : 8 | 390 : 9 | 208 : 6 | 220 : 9 | 247 : 4 | 285 : 7 | 337 : 9 | 376 : 2 | 377 : 3, 8 | 382 : 1 | 397 : 7 |
hic *adverb.* 13 : 17 | 14 : 8 | 53 : 9, 19 | 62 : 7 | bis. 96 : 7 | 247 : 6 | bis. 324 : 3 | 310 : 2 | 369 : 4 | 999 : 2 |
hiet. 651 : 2 |
hilarem. 593 : 99 |
hilaris. 634 : 22 |
hillis. 495 : 10 |
hinc & hinc. 133 : 9 | 537 : 3 |
hinc. 56 : 5 | 96 : 5 | 190 : 6, 7 | 599 : 4 | 216 : 8 | 278 : 14 | 383 : 3, 6 | 396 : 1 | 679 : 3 | 825 : 6 |
hinnitum. 117 : 14 |
hinnuleo. 70 : 8 |
Hippolyten. 906 : 12 |
Hippolytum. 284 : 12 |
hircinis. 596 : 12 |
hircum. 379 : 9 | 401 : 8 | 633 : 16 |
hircus. 339 : 8 | 143 : 10 |
Hirpine. 128 : 10 |
hirsutis. 339 : 5 |
hirtum. 542 : 15 |
hirudo. 169 : 12 |
hirundine primo. 336 : 1 |
his. 301 : 10 | 391 : 8 | 326 : 5 | 276 : 9 | 399 : 4 | 506 : 1 |
hisce. 383 : 10 | 389 : 16 |
Hispana. 219 : 9 |
Hispanæ. 201 : 8 | 209 : 5 |
hispidam. 192 : 3 |
hispidos. 834 : 5 |
historias. 206 : 14 | 390 : 13 |
historiis. 542 : 9 |
hoc. 12 : 10 | 153 : 2 | 193 : 9 | 200 : 3 | 212 : 8 | 212 : 7 | 252 : 2 | 309 : 14 | 316 : 5 | 317 : 2, 3 | 379 : 16 | 360 : 9 | bis. 382 : 12 |

hoc

hoc age. 563 : 4 |
hoc age nu. 593 : 21 |
hoc est. 486 : 13 | 318 : 3 |
hoc genus, *pro*, hujus generis. 506 : 62 |
hoc, *pro*, ideo. 378 : 1 | 591 : 2 |
hoc *adlat*. 878 : 11 | 680 : 3 |
hoc hoc. 320 : 6 |
hoc pacto. 473 : 14 |
hodie. 292 : 7 | 454 : 8 | 433 : 1 | 426 : 6 | 506 : 4 | 362 : 66 | 366 : 8 |
hodieque. 618 : 10 |
hodiernm. 284 : 3 |
Hœdi. 375 : 3 |
hœdilis. 31 : 9 |
hœdo. 218 : 3 | 468 : 6 |
hœdum. 30 : 6 |
hœdus. 258 : 3 | 383 : 8 |
Homerô. 448 : 3 |
Homerus. 268 : 6 | 397 : 15 | 607 : 3 | 642 : 2 | 660 : 16 | 663 : 13 |
homicidam. 372 : 3 |
hominem. 282 : 8 | 433 : 12 | 473 : 16 | 483 : 7 | 584 : 12 |
homines. 303 : 6 | 304 : 7 | 508 : 11 | 309 : 65 | 537 : 9 | 661 : 11 | 663 : 3 |
homini. 18 : 3 | 145 : 2 | 683 : 8 | 418 : 18 | 338 : 13 |
hominis. 488. 7 | 492 : 2 | 366 : 9 |
hominum. 14 : 2 | 40 : 6 | 375 : 18 | 387 : 8 | 400 : 16 | 413 : 9 | 512 : 65 | 536 : 12 | 578 : 6 | 604 : 3 | 844 : 6 |
homo. 378 : 6 | 390 : 3 | 407 : 1 | 416 : 6 | 423 : 6 | 516 : 18 | 635 : 5 |
honesta. 468 : 2 | 563 : 4 |
honestæ. 563 : 6 | 635 : 6 |
honestas. 614 : 16 |
honeste. 312 : 3 | 606 : 16 |
honesti. 381 : 22 | 630 : 9 |
honestis donis. 621 : 17 |
honestis rebus. 318 : 3 |
honesto. 631 : 9 |
honestos. 419 : 14 | *ubi alii leg.* onustos.
honestum. 291 : 8 | 680 : 4 | 418 : 2 | 292 : 4 |
honor. 312 : 9 | 363 : 18 | 454 : 8 | 564 : 3 | 663 : 11 |
honoratum. 644 : 11 |
honoratus. 134 : 12 |
honore. 617 : 10 | 630 : 11 | 643 : 17 |
honorem. 66 : 8 | 237 : 6 | 337 : 8 | 390 : 7 | 413 : 6 | 417 : 12 | 410 : 3 |
honores. 40 : 16 | 77 : 2 | 110 : 8 | 178 : 12 | 356. 9 | 813 : 4 | 586 : 9 | 604 : 11 | 628 : 18 |
honores, idest, fructus. 497 : 3 |
honori. 648 : 13 |
honoribus. 7 : 3 | 378 : 7 | 414 : 11 |
honoris. 683 : 7 |
honorum. 36 : 7 | 602 : 2 |
honos. 159 : 7 | 439 : 8 | 396 : 63 | 648 : 11 |
hora. 33 : 3 | 137 : 12 | 218 : 9 | 258 : 6 | 282 : 8 | 396 : 4, 18 | 443 : 2 | 406 : 2 | 545 : 4 |
horæ. 160 : 6 | 306 : 9 | 368 : 6 | 197 : 3 | 653 : 21 |
horam. 309 : 3 | 328 : 2 | 312 : 2 | 318 : 8 | 318 : 4 | 168 : 13 | 657 : 6 |
horas. 141 : 6 | 312 : 3 | 616 : 3 |
Horatii *genit.* 182 : 14 |
Horatius. 172 : 2 |
horis. 40 : 8 | 107 : 17 | 182 : 16 |
horna. 318 : 3 | 314 : 7 | 309 : 31 |
horrea. 633 : 16 |
horreis. 223 : 2 | 297 : 2 |
horrenda. 283 : 8 |
horrendam. 303 : 23 | 488 : 13 |
horrendas. 436 : 3 |
horrendus. 300 : 6 |
horrentia. 446 : 8 |
horreo. 7 : 4 | 234 : 3 |
horres. 496 : 9 |
horrescis. 137 : 1 |
horret. 358 : 6 | 522 : 64 | 539 : 3 | 588 : 6 | 391 : 61 | 562 : 10 |
horribili. 83 : 4 | 168 : 7 | 398 : 63 |
horrida. 71 : 8 | 96 : 6 | 189 : 9 | 678 : 9 | 140 : 7 |
horridi. 236 : 18 |
horridis. 338 : 8 |
horridus. 234 : 10 | 633 : 7 |
horruerim. 429 : 10 |
hortaretur. 408 : 6 |
hortari. 623 : 16 |
hortatur. 135 : 14 |
horti. 392 : 12 | 377 : 4 |
hortis. 426 : 7 |
horto. 293 : 2 | 488 : 13 |
hortos. 431 : 12 | 466 : 6 |
hortus. 303 : 2 |
horum. 272 : 14 | 387 : 8 | 418 : 6 | 471 : 8 | 479 : 6 | 303 : 8 | 187 : 7 |
hos. 41 : 7 | 608 : 4 | his. 663 : 33 |
hosce. 396 : 8 |
hospes. 182 : 2 | 413 : 3 | 460 : 8 | 422 : 2 | 488 : 7, 14 | 509 : 4 | 510 : 7 | 318 : 6 | 336 : 4 | 631 : 13 | 858 : 3 |
hospitæ. 204 : 6 |
hospitale. 354 : 6 |
hospitalem. 117 : 7 |
hospitam. 49 : 6 |
hospitum. 244 : 8 |
hospites. 183 : 8 | 328 : 5 |
hospitibus. 188 : 6 |
hospitis. 509 : 6 |
hospitio. 404 : 4 |
hospitis. 144 : 8 |
hoste. 368 : 8 | 380 : 3 |
hostes. 328 : 6 | 588 : 10 |
hostem. 13 : 8 | 272 : 6 | 366 : 31 | 383 : 10 | 629 : 9 |
hosti. 633 : 16 |
hostia. 63 : 2 | 239 : 7 |
hostibus. 295 : 1 |
hosticis. 177 : 6 |
hosticus. 436 : 6 |
hostile. 34 : 2 |
hostiles. 324 : 9 |
hostili more. 594 : 13 |
hostilium. 333 : 11 |
hostis. 208 : 6 | 328 : 54 | 334 : 8 | 448 : 3 |
hostium. 23 : 3 | 593 : 2 | 610 : 2 | 308 : 8 |
huc. 137 : 10 | 176 : 2 | 198 : 6 | 293 : 9 | 180 : 3 | 321 : 2 | 350 : 8 | 378 : 6 | 382 : 10 |
huc & huc. 319 : 7 |
huc & illuc. 293 : 9 |
huic. 382 : 3, 17 | 383 : 8 | 336 : 6 |
hujus. 398 : 7 |
humana. 372 : 11 | 471 : 3 | 649 : 12 | 660 : 18 |
humana gens. 17 : 10 |
humanæ. 43 : 4 | 616 : 6 |
humanam. 186 : 12 | 460 : 14 |
humane. 687 : 17 |
humani vultus. 643 : 16 |
humanis rebus. 183 : 10 |
humanos. 162 : 14 | 427 : 11 |
humanum. 121 : 2 |
humasse. 476 : 2 |
humeri. 640 : 6 |
humeris. 146 : 8 | 192 : 8 | 283 : 3 | 317 : 7 | 316 : 6 | 412 : 6 | 502 : 17 | 502 : 3 |
humero. 123 : 8 | 372 : 3 |
humeros. 62 : 12 | 46 : 2 | 170 : 16 | 217 : 2 |
humerum. 67 : 3 | 368 : 32 |
humescit. 308 : 7 |
humi. 191 : 18 | 618 : 13 |
humida. 338 : 10 |
humiles. 174 : 13 |
humilem. 162 : 6 | 628 : 15 |
humili. 246 : 6 | 260 : 10 | 636 : 9 |
humilis. 203 : 10 | 187 : 2 |
humo affigis. 418 : 6 |
humor. 41 : 3 | 43 : 6 |
humum. 672 : 2 | 264 : 8 | 601 : 18 | 323. 2 | 631 : 7 | 644 : 8 | 648 : 3 | 612 : 10 |
humus. 650 : 6 |
hunc. 9 : 8 | 40 : 18 | 46 : 4 | 97 : 2, 3 | 92 : 2 | 164. 5 | 277 : 15 | 308 : 7 | 333 : 9 | 376 : 64 | 374 : 8 | his, &c.
hunccine. 433 : 8 |
Hyadas. 16 : 9 |
Hyarbitam. 128 : 8 |
hyberna. 666 : 2 |
hybernas. 498 : 12 |
hyberno. 479 : 18 |
hybernum. 344 : 8 | 424 : 18 |
hybernus. 513 : 7 | 313 : 9 |
hybrida. v. Ibrida.
Hydaspes. 68 : 8 | 320 : 1 |
hydra. 276 : 3 |
hydram. 604 : 6 |
hydropicos. 338 : 1 |
hydrops. 185 : 4 |
hyemas. 413 : 8 |
hyemes. 37 : 4 | 31 : 13 | 537 : 13 | 175 : 9 | 364 : 13 |
hyemes. 303 : 12 |
hyemis. 73 : 7 |
hyems. 39 : 1 | 624 : 62 | 370 : 6 | 372 : 2 |
Hylæum. 842 : 6 |
Hymettia. 413 : 3 |
Hymettiæ. 162 : 3 |
Hymetto. 223 : 6 |
Hyperboreos. 181 : 4 |
Hypsæa. 332 : 6 |

I

I. 313 : 13, 16 | 820 : 9 | 444 : 14 | 626 : 2 | bis.
I, nunc. 230 : 6 | 319 : 16 | 613 : 6 |
I pede fausto. 618 : 2 |
jacentem. 283 : 8 | 361 : 80 |
jacentes. 219 : 12 |
jaceo. 428 : 2 |
jaceis. 322 : 1 | 238 : 20 |
jaceret *penult. longa*. 810 : 11 |
jaceret *penult. brevi*. 480 : 4 |
jacis. 400 : 12 |
jactamus. 283 : 2 |
jactantibus. 268 : 6 |
jactantior. 388 : 32 |
jactat. 13 : 12 | 381 : 23 | 430 : 3 |
jactato. 278 : 12 |
jactatam. 91 : 7 |
jactatur. 402 : 8 |
jactatos. 418 : 3 |
jactaverit. 368 : 6 |
jactes. 48 : 6 |
jactis. 676 : 2 |
jaculamur. 136 : 6 |
jaculari. 217 : 2 |
jaculator. 190 : 4 |
jaculatos. 10 : 6 |
jaculis. 68 : 2 |
jaculo. 30 : 8 |
jam. 10 : 2 | 19 : 7, 3 | 20 : 18 | 30 : 6 | 38 : 4 | 70 : 3 | 74 : 6 | 210 : 62 | 221 : 2, 2, 4 | 182 : 2 | 199 : 2 | 236 : 5, 6, 8 | 284 : 18 | bis. 233 : 2 | 293 : 11 | 296 : 8 | 328 : 10 |
jam, *id est*, deinceps. 276 : 12 | 293 : 3 |

jam,

Digitized by Google

jam, *id eſt*, paulo poſt. 225 : 9, 12 | 252 : 8 | 282 : 21 |
jamque. 379 : 23 |
jamna. 496 : 3 |
jam jam. 370 : 6 | 323 : 25 | 331 : 2 |
jam dudum. 322 : 5 | 432 : 8 | 521 : 8 | 546 : 7 |
jam nunc. 110 : 21 | 200 : 7 | 640 : 9 | bis.
jam pridem. 276 : 7 | 283 : 5 |
jambeis. 613 : 27 |
jambis. 22 : 3 | 619 : 6 |
jambo. 440 : 7 |
jambos. 34 : 4 | 363 : 8 | 568 : 6 |
jambus. 633 : 15 |
Jane. 304 : 6 | 385 : 2 |
janitos. 224 : 3 | 514 : 4 |
janitorem. 221 : 6 |
janua. 74 : 4 | 210 : 6 | 615 : 6 | 584 : 13 |
Janum. 304 : 9 | 463 : 7 | 602 : 5 | 632 : 51 |
Janus. 230 : 24 |
Japeti. 17 : 21 |
Japyga. 15 : 4 |
Japyx. 250 : 4 |
Jasonem. 617 : 2 |
ibam. 430 : 4 |
ibant. 418 : 20 |
Iber. 572 : 8 |
Iberi. 522 : 5 |
Iberia. 522 : 8 |
Iberiæ. 278 : 11 | 303 : 4 |
Ibericis. 319 : 2 |
Iberis. 84 : 3 |
ibi. 126 : 2 |
ibimos. 28 : 3 | 559 : 7 | bis.
ibis. 307 : 8 | 344 : 6 | 522 : 6 |
ibis. 233 : 4 | 416 : 4, 5 |
ibride. 423 : 2 |
ibont. 446 : 15 |
Ibyci. 222 : 9 |
Icari. 204 : 13 |
Icariis. 7 : 10 |
Icaro. 172 : 2 |
Icci. 91 : 2 | 570 : 1 |
iſta. 277 : 25 | 230 : 4 |
iſtibus. 74 : 2 |
iſto. 447 : 3 |
iſtu. 206 : 2 | 613 : 11 |
iſtum. 161 : 2 | 237 : 7 | 261 : 6 |
iſtus. 233 : 4 | 240 : 2 | 613 : 17 |
id. 370 : 11 | 371 : 19 | 662 : 10 |
idque. 400 : 4 |
Ida. 213 : 14 |
Idæis. 49 : 2 |
idcirco. 348 : 8 | 336 : 4 | 368 : 7 | 614 : 12 |
idem *priore longa*. 137 : 24 | 138 : 6 | 234 : 7 | 188 : 10 | 217 : 6 | 328 : 4 | 436 : 3 | 443 : 8 | 486 : 3 | 512 : 9 | 533 : 1 | 660 : 25 |
idem *priore brevi*. 392 : 18 | 460 : 4 | 613 : 2, 6 | 660 : 12 | 668 : 3 |
ideo. 590 : 9 |
Idibus. 325 : 16 | 418 : 20 |
Idomeneus. 289 : 18 |
idonea. 461 : 21 | 659 : 7 |
idoneum. 365 : 7 |
idoneus. 148 : 9 | 347 : 2 | 347 : 13 | 582 : 52 | 624 : 7 |
Idus. 264 : 8 |
jecur. 45 : 4 | 76 : 3 | 141 : 8 | 243 : 7 | 323 : 8 | 415 : 2 | 554 : 13 | 593 : 6 |
jejunæ. 322 : 10 |
jejunis. 486 : 7 |
jejunis dentibus acer. 623 : 24 |
jejunus. 455 : 7 |
igitur. 373 : 16 | 473 : 18 | 516 : 8 |
ignara. 223 : 8 | 370 : 6 | 613 : 10 |
ignarum. 491 : 3 |
ignarus. 309 : 2 | 618 : 10 |
ignava. 409 : 5 |
ignavi. 404 : 7 |
ignavus. 328 : 2 |
igne. 418 : 2 |
igneæ. 258 : 10 |
igneam. 15 : 2 |
igneas. 282 : 1 |
ignem scrutare gladio. 483 : 4 |
ignem. 17 : 12, 13 | 216 : 6 |
ignes. 56 : 6 | 41 : 2 | 120 : 5 | 184 : 4 | 268 : 16 | 301 : 10 | 467 : 18, 20 | 530 : 6 |
igni. 19 : 3 | 93 : 4 |
ignibus. 45 : 8 | 78 : 10 | 106 : 4 | 204 : 5 | 230 : 4 | 324 : 6 |
ignis. 52 : 14 | 13 : 3 | 193 : 6 | 543 : 7 | 370 : 4 | 396 : 13 | 419 : 9 |
igniium. 29 : 10 |
ignobile. 414 : 8 |
ignobilis. 632 : 7 |
ignominiosa. 613 : 13 |
ignoras. 386 : 23 |
ignorat. 536 : 13 | 612 : 5 |
ignoratæ. 616 : 8 |
ignoret. 572 : 3 |
ignoro. 642 : 13 |
ignoscas. 403 : 8 |
ignoscat. 559 : 20 |
ignoscent. 344 : 7 |
ignoscere. 631 : 12 |
ignosces. 432 : 8 |
ignoscis. 631 : 16 |
ignosco. 387 : 1 |
ignota. 317 : 2 | 416 : 13 | 663 : 7 |
ignoti. 140 : 6 |
ignotis. 302 : 4 |
ignoto. 453 : 3 |
ignotos. 414 : 6 | 416 : 1 |
ignotum. 386 : 22 | 631 : 3 |
ignotus. 362 : 6 |
ignovisse. 559 : 10 | 660 : 4 |
iidem. 190 : 23 | 523 : 3 |
iisdem. 178 : 3 | 532 : 2 | 632 : 55 |
Ilerdam. 601 : 23 |
ilex. 372 : 15 | 344 : 3 | 583 : 9 |
ilia. 336 : 4 | 312 : 5 | 527 : 9 |
Ilia *nom. prop.* 309 : 8 | 354 : 21 |
Iliacas. 51 : 14 |
Iliacos. 536 : 7 |
Iliacum carmen. 645 : 6 |
Iliæ. 11 : 21 | 287 : 2 | 338 : 4 | 660 : 9 |
ilica. 313 : 1 | 349 : 9 |
ilicem. 219 : 2 |
ilices. 232 : 10 | 336 : 3 |
iligna. 441 : 3 |
Ilio. 36 : 2 | 38 : 11 | 230 : 4 | 275 : 22 | 334 : 8 |
Ilion. 181 : 4 | bis. 182 : 14 | 341 : 8 |
Ilionam. 468 : 4 |
Ilios. 288 : 10 |
Ilithyia. 338 : 10 |
illa. 139 : 6 | 334 : 22 | 330 : 14 | 382 : 6 |
illabatus. 280 : 7 |
illacrymabilem. 144 : 8 |
illacrymabiles. 290 : 5 |
illacrymare. 502 : 13 |
illæ. 600 : 6 |
illam. 122 : 8 | 222 : 7 | 336 : 5 |
illapsus. 161 : 1 |
illaqueant. 224 : 4 |
illas. 378 : 6 |
illa. 43 : 8 | 73 : 3 | 125 : 3 | 126 : 4 | 164 : 1, 8 | 139 : 8 | 144 : 23 | 199 : 4 | 203 : 4 | 217 : 14 | 274 : 11 | 280 : 4, 8 | 281 : 7 | 281 : 18 | 312 : 5 | 314 : 10 | 377 : 6 | 403 : 5 | 417 : 6 |
illecebras. 612 : 3 |
illepide. 610 : 6 |
illaveris. 547 : 16 |
illi *ſing.* 16 : 4 | 40 : 51 | 92 : 2 | 221 : 13 | 374 : 4 | 533 : 6 | 334 : 9 | 475 : 18 | 385 : 15 | 385 : 9 |
illi *plur.* 381 : 2 | 387 : 6 | 342 : 4 |
illic. 241 : 9 | 354 : 2, 5 | 348 : 5 | 349 : 11 | 632 : 13 | 496 : 6 | 558 : 2 | 567 : 8 |
illidens. 410 : 6 |
illigata. 309 : 26 |
illigatum. 78 : 3 |
illigatorum. 337 : 8 |
illinc. 475 : 18 |
illinere. 404 : 10 |
illinat. 211 : 10 |
illis. 147 : 2 | 353 : 7 | 325 : 8 | 332 : 6 | 369 : 6 | 370 : 4 | 375 : 9 |
illitum. 259 : 6 |
illius. 344 : 5 | bis. 339 : 20 | 498 : 2 | 574 : 7 |
illius, media longa. 448 : 3 |
illo. 226 : 8 | 484 : 4 |
illorum. 344 : 8 | 398 : 2 |
illos. 418 : 3 |
illota. 444 : 9 |
illos. 293 : 0 | 376 : 4 | 477 : 8 | 337 : 26 | 447 : 3 | 573 : 11 |
illud. 180 : 22 | 368 : 18 | 400 : 6 | 402 : 13 | 503 : 2 |
illudens. 523 : 9 |
illudit. 467 : 28 |
illudo. 403 : 14 |
illum ipsum. 303 : 12 |
illum. 7 : 4 | 40 : 18 | 114 : 1 | 144 : 3 | 177 : 6 | 169 : 3 | 376 : 21 | 358 : 6 |
illusi. 512 : 8 |
illustrat. 300 : 6 |
illustram *verb.* 304 : 6 |
illutus. 497 : 26 |
illutos. 532 : 11 |
Illyricis. 82 : 9 |
ima. 96 : 3 | 385 : 8 | 492 : 9 |
imagine. 397 : 2 | 424 : 6 | 517 : 6 |
imagines. 328 : 5 | 326 : 8 |
imagini. 73 : 7 |
imaginibus. 415 : 6 |
imago. 39 : 4 | 68 : 2 | 233 : 62 | 484 : 12 |
imbecilla. 460 : 5 |
imbecillius. 515 : 17 |
imbella. 558 : 2 |
imbellem. 274 : 6 |
imbelli. 20 : 5 |
imbellis. 24 : 7 | 178 : 4 | 349 : 7 |
imber. 240 : 2 | 574 : 9 |
imberbes. 620 : 20 |
imberbis. 648 : 7 |
imbre. 562 : 2 |
imbrem. 462 : 3 |
imbres. 27 : 4 | 134 : 2 | 241 : 5 | 313 : 8 | 360 : 7 | 570 : 4 | 12 : 15 |
imbri. 423 : 6 |
imbribus. 330 : 6 |
imbrium. 249 : 2 |
imbuerit. 634 : 4 |
imbuit. 46 : 8 |
imbuta. 540 : 2 |
imbuti. 549 : 5 |
imbutum. 325 : 5 |
imbutus. 624 : 7 |
imi. 585 : 15 | 595 : 10 |
imis. 34 : 8 | 342 : 8 | 348 : 5 |
imitaberis. 424 : 8 |
imitabile. 398 : 20 |
imitabitur. 458 : 3 | 439 : 18 |
imitandi. 437 : 6 |
imitare. 347 : 2 |
imitatus. 13 : 20 | 483 : 12 |
imitata. 423 : 13 | 616 : 7 |
imitator. 641 : 21 |
imitatorem. 438 : 6 |
imitatores. 599 : 2 |
imitatus. 366 : 16 |
immanes. 494 : 8 |
immane quantum. 77 : 30 |

immanem. 166 : 2 |
immanes. 302 : 1 |
immanis. 254 : 2 |
immaturus. 523 : 6 |
immemor. 8 : 10 | 52 : 8 | 264 : 4 |
immemorata. 562 : 26 |
immensum. 370 : 8 |
immensus. 261 : 7 |
immerentes. 588 : 1 |
immercalis. 141 : 2 | 330 : 21 |
immeritam. 37 : 7 |
immeritis. 83 : 6 | 178 : 10 |
immeritos. 477 : 22 |
immeritum. 575 : 8 |
immeritus. 298 : 2 | 464 : 5 |
immersabilis. 536 : 53 |
immetata. 241 : 4 |
imminens. 437 : 5 |
imminentes. 34 : 5 |
imminentes. 45 . 6 |
imminentum. 346 : 2 |
imminuet. 422 . 21 |
imminuit. 202 : 10 |
immiscere. 382 : 13 |
immiserabilis. 395 . 22 |
immitia. 634 : 22 |
immitis. 23 : 8 | 122 : 9 |
immoderatus. 305 : 20 |
immodicæ. 46 : 2 |
immodulata. 654 : 10 |
immolabitur. 536 : 18 |
immolare. 20 : 5 |
immolato. 293 : 7 |
immolis. 474 : 10 |
immoritur. 560 : 8 |
immortalia. 283 : 7 |
immortalis. 667 : 13 |
immunda. 631 : 5 | 213 : 51 |
immundis. 422 : 22 |
immundus. 423 : 4 | 517 : 5 |
immunem. 297 : 7 | 576 : 13 |
immunit. 232 : 6 |
imo. 97 : 2 | 214 : 13 | 337 : 15 | 386 . 50 | 481 : 12 |
imos. 174 : 6 | 433 : 8 | 624 : 4 |
impar. 278 : 11 | 386 . 9 | 480 : 10 | 134 : 2 |
impares. 23 : 10 | 231 : 5 |
imparibus. 318 : 4 | 454 : 50 |
imparites. 642 : 3 |
impavidi. 21 : 8 |
impavidum. 280 : 8 |
impediat. 437 : 2 |
impedit. 416 : 4 |
impedire. 20 : 3 |
impellas. 384 : 11 |
impellit. 644 : 2 |
impellunt. 295 : 12 |
impensis. 600 : 5 |
impenso. 480 : 7 |
imperas. 195 : 5 |
imperat. 112 : 50 | 556 : 58 |
imperes. 361 : 10 | 446 : 17 |
imperi. 28 : 9 | 301 : 1 |
imperiis. 263 : 2 | 302 : 7 | 515 : 25 | 593 : 15 |
imperio. 183 : 8 | 188 : 7 | 342 : 4 | 321 : 6 |
imperiosa. 502 : 20 |
imperiosius. 48 : 1 |
imperiosus. 516 : 7 |
imperitare. 21 : 5 |
imperitarint. 414 : 4 |
imperitis. 336 : 5 |
imperito. 476 : 3 |
imperium. 28 : 10 | 173 : 5 | 416 : 22 | 146 : 6 | 572 : 5 |
impermissa. 201 : 4 |
impetret. 547 : 23 |
impetrat. 534 : 8 |
impetrat. 614 : 2 |
impetrato. 226 : 2 |
impetu. 303 : 16 |
impetus. 573 : 3 | 359 : 4 | 372 : 8 |
impexa. 472 : 13 |
impia. 112 : 6 | 166 : 5 | 174 : 8 | 316 : 2 | 325 : 53 | 346 : 8 | 472 : 5 |
impiæ. 17 : 7 | 113 : 8 | 514 : 16, 57 | 266 : 8 |
impiam. 336 : 9 |
impias. 242 : 5 | 526 : 8 |
impiger. 469 : 4 | 287 : 10 | 301 : 8 | 110 : 1 | 244 : 12 |
impingas. 373 : 8 |
impio. 160 . 1 | 273 : 4 |
impios. 567 : 2 | 342 : 1 |
impium. 77 : 10 |
implacidum. 300 : 10 |
implent. 460 : 2 |
implere. 438 : 7 |
impleris, idest, impleveris. 325 : 3 |
implet. 619 : 32 |
implevisse. 622 : 13 |
implicata. 322 : 2 |
implicitum. 663 : 2 |
implorat. 613 : 13 |
imploravit. 566 : 7 |
implumibus. 109 : 10 |
imponent. 483 : 9 |
imposites. 373 : 1 |
importuna. 223 : 12 | 192 : 6 |
importunas. 426 : 6 |
importunus. 293 : 9 | 102 : 6 | 313 : 8 | 614 : 5 |
imposita. 176 : 5 |
impositam. 191 . 8 | 219 : 1 |
impositas. 300 : 12 | 622 . 8 |
impositum. 406 : 5 |
impositura. 116 : 13 |
impositus. 560 : 2 |
imposuere. 462 : 5 |
imposuisse. 189 : 51 |
impotens. 104 : 2 | 118 : 2 | 260 : 2 |
impotentia. 310 : 23 |
impransi. 452 : 7 | 461 : 4 |
impransus. 580 : 5 |
impressit. 46 : 4 |
imprimat. 506 : 5 |
imprimeret. 53 : 12 |
improba. 461 : 3 | 301 : 15 |
improbæ. 344 : 10 |
improbaturum. 325 . 6 |
improbe. 461 : 4 | 477 : 2 |
improbo. 210 : 6 |
improbus. 387 : 2 | 435 : 9 | 497 : 18 | 105 : 7 | 356 : 4 | 126 : 11 |
improvisa. 541 : 8 | 566 : 21 |
imprudens. 403 : 14 |
impube. 321 : 13 |
impubem. 331 : 5 |
impudens. 212 : 1, 2 | 295 : 4 |
impudica. 310 : 8 |
impugnat. 621 : 2 |
impulerit. 304 : 8 |
impulit. 626 : 16 |
impulsa. 280 : 5 |
impune. 51 : 5 | 89 : 21 | 290 : 15 | 351 : 3 | 147 : 8 | 614 : 21 | 610 : 4 | 651 : 8 | 662 : 5 |
impunitior. 517 : 21 |
imputata. 342 : 6 |
imum. 645 : 3 | 647 : 8 | 665 : 2 |
imus. 659 : 17 |
in. 13 : 8 | 10 : 13 | 20 : 1 | 21 : 3 | 16 : 6 | 31 : 2 | &c.
in *pro* ad. 83 : 6 | 168 : 21 |
in *pro* erga. 473 : 10 |
in *pro* adversus. 23 : 11 | 502 : 7 | 276 : 4 | 311 : 4 | 334 : 8 | 328 : 11 | 310 : 4 | 404 : 2 | 412 : 1 |
in ævum. 325 : 21 | 300 : 3 |
in altum. 216 : 4 | 276 : 1 |
in annos. 642 : 6 |
in annum. 91 : 2 | 318 : 8 | 368 : 24 | 597 : 4 |
in arma. 826 : 12 |
in arctum. 645 : 85 |
in astra. 266 : 83 |
in auras. 81 : 2 |
in aurem. 431 : 2 |
in aurum. 267 : 15 |
in bellum. 129 : 3 |
in breve cogi. 601 : 6 |
in culpa est. 571 : 10 |
in diem. 217 : 15 |
in diem & horam. 507 : 3 |
in fratres. 114 : 6 |
in hos, idest, ad hoc et. 355 : 7 |
in honore. 641 : 17 |
in horas. 141 : 2 | 575 : 1 | 648 : 6 |
in hæc jurasmus. 348 : 2 |
in jus vocet. 498 : 1 |
in loso. 327 : 12 |
in longum ævum. 615 : 9 |
in lucem, idest, usque ad lucem. 307 : 2 | 193 . 4 |
in maius. 190 : 13 |
in medias res rapis. 647 : 2 |
in morem. 264 : 8 |
in numero. 106 : 9 |
in omne ævum. 215 : 2 | 538 : 50 |
in partem. 513 : 15 |
in pejus. 623 : 5 |
in præsens. 117 : 1 |
in præsens tempus. 640 : 2 |
in pretio est. 661 : 11 |
in primis. 418 : 10 | 529 : 6 |
in pulverem. 182 : 12 |
in spem. 109 : 13 |
in Venerem. 122 : 3 |
in verba magistri jurare. 522 : 5 |
in verba jurabas. 544 : 4 |
in vitium ducit culpæ fuga, si caret arte. 839 : 16 |
in unum. 475 : 10 |
in votum venit. 567 : 5 |
in votis. 503 : 1 |
in usum. 77 : 5 | 126 : 8 |
Inachia. 337 : 8 |
Inacho. 216 : 6 | 230 : 1 |
inæquales. 154 : 3 | 106 : 2 |
inæquali. 115 : 21 |
inæqualis. 518 : 1 |
inæstuet. 317 : 28 |
inamarescunt. 517 : 53 |
inane. 214 : 52 | 321 : 7 | 363 : 54 | 182 : 3 |
inanem. 666 : 7 |
inanes. 328 : 3 | 400 : 7 | 477 : 13 |
inani. 271 : 9 | 428 : 7 | 511 : 9 | 633 : 22 |
inanis. 652 : 10 |
inanis. 413 : 2 |
inanites. 616 : 21 |
inarata. 349 : 5 |
inarsit. 317 : 8 |
inaudax. 213 : 2 |
inauret. 170 : 2 |
incantata. 410 : 2 |
incastigatum. 566 : 16 |
incauta. 370 : 2 |
incauti. 667 : 7 |
incauto. 382 : 8 |
incedas. 226 : 3 |
incedis. 110 : 1 | 543 : 2 |
incedo. 420 : 16 |
incendia. 186 : 8 | 372 : 13 | 395 : 18 | 612 : 19 |
incendio. 325 : 6 |
incendit. 574 : 7 |
inceptos. 343 : 1 |
incertum. 322 : 5 |
incerto. 334 : 13 | 338 : 8 |
incertos. 258 : 2 | 617 : 35 |
incertus. 426 : 2 |
incessum. 486 : 1 |
incesto. 572 : 8 |
incestos. 600 : 7 |
incestus. 181 : 10 | 668 : 8 |
inchoare. 20 : 8 |
incidat. 424 : 7 | 383 : 6 |

in-

incidêre . 470 : 3 |
incidere . 174 : 16 | 663 : 31 |
inciderit . 460 : 7 | 650 : 3 |
incidis . 424 : 2 |
incipe . 484 : 6 | 532 : 8 |
incipiam . 547 : 7 |
incipias . 573 : 8 | 478 : 16 |
incipies . 645 : 33 |
incipis . 405 : 12 | 411 : 7 | 631 : 14 |
incisa . 224 : 4 |
incitat . Epod. 2.
inclamat . 438 : 32 |
inclinare . 254 : 3 |
inclinet . 366 : 37 |
includere . 517 : 3 |
inclusa . 242 : 17 | 642 : 4 |
inclusam . 223 : 1 |
inclusit . 269 : 3 |
inclusos . 260 : 8 |
inclytum . 476 : 21 |
incoctus . 516 : 7 |
inceptis . 858 : 14 |
incepta . 645 : 4 |
inceptos . 341 : 1 |
incogitat . 612 : 16 |
incola . 52 : 6 | 432 : 32 |
incolis . 216 : 1 |
incolatus . 414 : 2 |
incolumem . 16 : 2 | 242 : 15 | 402 : 21 | 531 : 16 |
incolumes . 291 : 8 |
incolumi . 193 : 7 | 378 : 30 | 472 : 16 | 538 : 8 | 412 : 2 |
incolumis . 401 : 12 |
incommoda . 448 : 13 |
incommodus . 591 : 8 |
incomposito . 436 : 2 |
incomptis . 42 : 4 | 666 : 30 |
incomptum . 340 : 7 | 322 : 3 |
inconcinna . 563 : 6 |
inconcinnus . 588 : 6 |
inconsultus . 547 : 7 |
incontinentes . 57 : 3 |
incontinentia . 593 : 2 |
incoquere . 522 : 12 |
incorrupta . 72 : 7 |
incorruptissimus . 409 : 6 |
increbuit . 502 : 3 |
incredibili . 160 : 4 |
incredulus . 649 : 14 |
increpare . 313 : 2 |
increpuit . 304 : 2 |
incretum . 695 : 12 |
incrustare . 369 : 2 |
incubet . 472 : 4 |
incubuit . 18 : 5 |
incudes . 100 : 10 |
incudi . 466 : 5 |
incultæ . 552 : 12 |
incultis . 420 : 16 |
inculto . 567 : 12 |
inculsam . 342 : 13 |
incusata . 583 : 7 |
incursu . 660 : 6 |
incurreret . 448 : 3 |
incuteres . 442 : 5 |
incutiant . 593 : 30 |
incutiat . 430 : 13 |
incutiant . 376 : 2 |
inde . 374 : 13 | 404 : 3 | 412 : 7 | 428 : 2 | 426 : 3 | 426 : 7 | 309 : 21 | 576 : 13 |
indecoro . 131 : 5 |
Indi . 341 : 25 |
Indiæ . 240 : 2 |
indicant . 286 : 30 |
indicat . 12 : 9 |
Indice digito . 125 : 1 |
indiciis . 640 : 25 |
indicis . 464 : 7 |
indico . 405 : 2 |
indicta . 645 : 7 |
indictis . 339 : 37 |
indictum . 243 : 6 |
Indicum . 89 : 2 |
indigna . 690 : 8 | 630 : 11 | 638 : 11 | 414 : 11 |
indignatio . 319 : 8 |
indignatur . 645 : 1 |
indignas . 543 : 10 |
indignis . 413 : 6 |
indigno . 244 : 8 | 323 : 17 | 612 : 14 |
indignor . 610 : 6 | 660 : 16 |
indignum . 467 : 3 | 550 : 11 | 566 : 1 |
indignus . 461 : 3 | 479 : 22 |
indocili . 181 : 6 | 348 : 13 |
indocilis . 2 : 2 |
indocti . 612 : 15 | 417 : 31 |
indoctum . 114 : 2 | 424 : 9 | 668 : 10 |
indoctus . 451 : 8 | 666 : 4 |
indoles . 273 : 7 |
indomita . 543 : 6 |
indomitæ . 146 : 6 |
indomitam . 241 . 6 |
indomitas . 503 : 6 |
indomito . 452 . 10 |
indormis . 372 : 7 |
indormit . 325 : 9 |
Indos . 43 : 15 | 530 : 6 | 549 : 6 |
indotata . 569 : 8 |
inducant . 366 : 2 |
inducat . 322 : 3 |
inducere . 403 : 3 | 638 : 2 |
inducerıs . 514 : 15 |
inducis . 377 : 8 |
indulgens . 325 : 4 |
Indus . 302 : 8 |
indutus . 186 : 5 |
inemori . 323 : 8 |
inemptas . 312 : 8 |
ineptis . 625 : 6 |
inepte . 434 : 2 | 646 : 4 |
ineptum . 364 : 3 |
ineptus . 388 : 12 | 408 : 3 | 455 : 3 | 444 : 2 | 588 : 9 |
inerans . 510 : 2 |
inermem . 62 : 4 | 547 : 9 |
iners . 254 : 5 | 389 : 4 | 285 : 32 | 513 : 17 | 528 : 13 | 433 : 5 | 648 : 28 |
inertes . 424 : 6 | 603 : 12 | 666 : 9 |
inertem . 169 : 4 | 461 : 6 |
inertia . 342 : 6 | 416 : 5 |
inertiæ . 290 : 8 |
inertibus . 507 : 17 |
inest . 368 : 10 | 483 : 4 |
inexcusabilis . 194 : 9 |
inexorabilis . 694 : 73 |
inexpertis . 593 : 38 |
inexpertum . 442 : 8 |
infabra . 446 : 1 |
infame . 250 : 7 |
infamem . 213 : 17 |
infames . 17 . 4 |
infamia . 524 : 3 |
infamis . 323 : 14 | 437 : 1 |
infans . 167 : 6 | 412 : 8 | 612 : 33 |
infantes statuas . 492 : 28 |
infecere . 201 : 31 |
infectum . 218 : 6 | 539 : 7 |
infelicis . 425 : 6 |
infelix . 296 : 4 | 373 : 2 | 639 : 39 |
inferbuit . 491 : 4 |
inferias . 312 : 4 |
inferiorem . 428 : 10 |
inferius . 326 : 3 |
infernas . 428 : 34 |
infernis . 284 : 12 |
infestis . 337 : 12 | 448 : 8 |
infesto . 401 : 6 |
infestus . 208 : 3 | 364 : 7 |
inficiet . 218 : 6 |
inficis . 330 : 7 |
infideles . 324 : 6 |
infidelis . 344 : 3 |
infidi . 306 : 2 |
infido . 328 : 13 | 596 : 4 |
infidum . 69 : 6 |
infidus . 331 : 9 |
infima . 318 : 7 |
infimis . 269 : 32 |
infirmas . 382 : 8 |
infirmior . 433 : 7 |
infirmo . 382 : 14 |
infla . 502 : 8 |
inflans . 466 : 8 |
inflates . 486 : 17 |
inflat . 457 : 6 |
inflavit . 376 : 6 |
inflet . 348 : 7 |
informes . 337 : 13 |
informem . 437 : 7 |
informis . 650 : 37 |
infortunia . 643 : 14 |
infossus . 323 : 3 |
infra . 420 : 7 | 310 : 7 , 60 | 644 : 10 |
infregi . 338 : 32 |
infrequens . 94 : 7 |
infundam . 326 : 2 |
infundis . 339 : 3 |
ingemens . 323 : 2 |
ingens . 24 : 9 |
ingenii . 163 : 3 |
ingeniis . 412 : 2 |
ingenio . 235 : 3 | 449 : 33 | 655 : 6 |
ingenium . 337 : 37 | 387 : 31 | 392 . 6 | 442 : 2 | 650 : 7 | 491 : 22 | 504 : 2 | 383 : 20 | 542 : 13 | 428 : 32 | 636 : 33 | 628 : 13 | 664 : 8 |
ingens . 28 : 32 | 617 : 6 | 137 : 7 | 289 : 32 | 387 : 32 | 470 : 30 | 494 : 7 |
ingentes . 116 : 6 | 484 : 4 |
ingentem . 203 : 12 | 471 : 17 |
ingentia . 606 : 2 |
ingenuis . 598 : 17 |
ingenuo . 78 : 10 | 416 : 40 |
ingenuos . 418 : 16 |
ingenuum . 478 : 31 |
ingenuus . 244 : 3 | 414 : 8 | 662 : 7 |
ingerere . 403 : 6 |
ingluvie . 306 : 6 |
ingrata . 318 : 2 | 315 : 7 | 376 : 6 | 528 : 34 |
ingratam . 211 : 7 |
ingrato . 46 : 3 |
ingratos . 551 : 31 |
ingratus . 596 : 18 |
inguen . 378 : 1 |
ingustata . 521 : 5 |
inhæret . Epod. 12.
inhians . 572 : 7 |
inhonestum . 405 : 1 |
inhonestus . 416 : 33 |
inhorruit . 73 : 2 |
inhospita . 575 : 16 |
inhospitalem . 68 : 6 | 309 : 3 |
inhumanam . 163 : 27 |
inhumato . 82 : 8 | 476 : 8 |
injecit . 305 : 2 |
injecta . 291 : 6 | 403 : 8 |
injecto . 84 : 5 |
injiciat . 57 : 3 | 416 : 8 |
inimica . 40 : 14 | 44 : 2 | 89 : 3 | 448 : 14 |
inimicat . 305 : 11 |
inimice . 124 : 2 | 472 : 30 |
inimicis . 461 : 7 |
inimicitias . 600 : 14 |
inimicum . 409 : 2 |
inimicus . 491 : 2 |
iniqua . 36 . 3 | 426 : 4 |
iniquæ . 125 . 2 | 436 : 12 |
iniquam . 589 : 13 |
iniquas . 173 : 9 |
iniquis . 275 : 6 |
iniqui . 350 : 4 |

iniquis. 332 : 8 |
iniquos. 520 : 9 |
iniquum. 15 : 15 | 337 : 8 | 398 : 9 | 460 : 16 | 643 : 13 |
iniquus. 600 : 5 |
inire. 182 : 11 |
injuria. 505 : 6 |
injuriosis. 313 : 8 |
injurioso. 89 : 7 |
injussæ. 380 : 13 |
injussi. 381 : 3 |
injustæ. 623 : 13 |
injusti. 392 : 7 |
inoantem. 224 : 10 |
innascitur. 387 : 13 |
innatat. 492 : 9 |
innari. 613 : 8 |
innectes. 326 : 4 |
innimus. 181 : 1 |
innocens. 248 : 10 |
innocentis. 56 : 12 |
innumerabilis. 260 : 2 |
Ino. 644 : 15 |
inominata. 348 : 14 |
inopem. 473 : 10 | 613 : 9 | 616 : 13 |
inopes. 149 : 8 | 658 : 10 |
inopi. 374 : 3 |
inopis. 596 : 12 |
inops. 171 : 3 | 422 : 6 | 462 : 7 | 496 : 6 | 596 : 9 |
inornata. 610 : 14 |
inornatum. 290 : 10 |
inquam. 133 : 2 | 430 : 8 | 631 : 5 | 435 : 6 | 442 : 16 | 483 : 4 | 322 : 13 | 341 . 2 |
inquiet. 498 : 13 |
inquieti. 280 : 1 |
inquietis. 347 : 3 |
inquimus. 329 : 22 |
inquinavere. 200 : 2 |
inquinavit. 330 : 15 |
inquinet. 419 : 2 |
inquirant. 467 : 1 |
inquirant. 387 : 6 |
inquis. 400 : 10 | 446 : 5 | 460 : 18 |
inquis. 372 : 19 | 378 : 7 | 379 : 1 | 380 : 9 | 387 : 1 | 387 : 2 | 409 : 22 | 430 . 10 | 431 : 7 | 433 : 3, 5 |
insana. 203 : 6 |
insanabile caput. 657 : 4 |
insane. 411 : 2 | 472 : 13 : 486 : 19 | 503 : 7 | 517 : 3 |
insani. 53 : 7 | 427 : 3 | 469 : 3 | 530 : 4 |
insania. 186 : 5 | 478 : 9 | 618 : 14 |
insanientem. 187 : 16 |
insanientis sapientia. 94 : 8 |
insanior. 390 : 6 | 475 : 8 |
insaniæ. 233 : 10 | 468 : 6 | 469 : 12 | 478 : 13 | 482 : 14 | 482 : 6 | 534 : 6 | 832 : 11 |
insanis nomen. 422 : 5 | 508 : 6 |
insanis verb. 466 . 18 |
insanisse. 472 : 21 |
insanit. 390 : 1 | 38 : 7 | 388 : 12 | 428 : 7 | 518 . 10 |
insanius. 439 : 6 |
insano. 467 . 12 | 149 : 6 |
insanos. 434 : 3 | 467 : 4 |
insanum. 381 . 18 | 467 : 8 | 478 : 17 | 483 : 8, 10 |
insanus. 456 : 4 | 467 : 4 | 468 : 10 | 472 : 7 | 474 : 1 | 477 : 2 |
inscitia. 419 : 13 | 463 : 2 | 487 : 7 | 343 : 6 |
inscitum. 241 : 2 |
inscios. 195 : 5 |
insculpere. 470 : 9 |
insectere. 513 : 12 |
insector. 609 . 7 |
insecutæ. 39 : 7 |
insedit. 317 : 3 |
insenuit. 628 : 12 |
insepulta. 327 : 7 |
insequentis. 623 : 4 |
inserere. 345 : 6 |
insereres. 123 : 4 |
inseres. 11 : 3 |
inseris. 405 : 6 |
inserit. 312 : 2 |
inservit honori. 648 : 13 |
inseverit. 327 : 13 |
insidias. 393 : 5 | 380 : 5 |
insidiatorem. 497 : 15 |
insidiis. 110 : 17 |
insidiasi. 616 : 10 |
insigne. 110 : 3 | 345 . 7 |
insignem. 67 : 4 | 93 : 1 | 96 : 4 | 231 : 4 | 480 : 3 |
insignes. 26 : 11 | 174 : 6 |
insigni. 42 : 2 |
insignia. 481 : 6 |
insignibus. 325 : 12 | 514 : 11 |
insignis. 448 : 12 | 636 : 14 |
insiluit. 628 : 11 |
insistet. 347 : 11 |
insitam. 274 : 4 |
insitiva. 512 : 10 |
insolabiliter. 373 : 5 |
insolens. 22 : 3 | 14 : 1 | 347 : 5 |
insolentem. 519 : 11 | 258 . 1 |
insolentis. 116 : 10 |
insolentiæ. 336 : 7 |
insolitos. 252 : 4 |
insolitum. 611 : 15 |
insomnis. 204 : 2 |
insons. 168 : 12 | 418 : 14 |
insperata. 228 : 11 |
inspersos. 418 : 12 |
inspexit. 556 : 11 |
inspice. 527 : 13 |
inspicione. 782 : 2 |
instaati. 548 : 5 |
instaatis. 180 . 3 |
instar. 477 : 6 |
instat. 336 : 10 | 374 : 14 | 432 : 4 | 506 : 6 |
instillare. 562 : 7 |
instillat. 418 . 5 |
institis. 378 : 4 |
institerat. 508 : 18 |
institor. 205 : 9 |
institoribus. 312 : 11 |
institui. 638 : 9 |
institutam. 207 : 1 |
institutum. 248 : 5 |
instituunt. 304 : 8 |
insto. 340 : 4 |
instravit. 611 : 7 |
instructius. 592 : 10 |
instruit. 613 : 9 |
instrumento. 393 : 10 |
insuavis. 310 : 9 |
insudat. 400 : 3 |
insuevit. 402 : 1 |
insulas. 349 : 4 |
insulis. 227 : 7 |
insultet. 193 . 4 |
insumebat. 663 : 7 |
insumere. 462 : 2 |
insuper. 496 : 5 |
insurgat. 335 : 11 |
intabuissent. 323 : 13 |
intacta. 496 : 7 |
intactæ. 26 : 3 |
intactas. 534 : 3 |
intacti. 443 : 11 |
intactis. 240 . 2 | 612 : 5 |
intactum. 102 : 6 |
intactus. 239 : 2 | 447 : 2 |
intaminatis. 192 . 7 |
integer. 121 . 4 | 159 : 5 | 201 : 3 | 418 . 4 |
integer animi. 478 . 9 |
integer vitæ. 22 . 1 |
integer mentis. 468 : 8 |
integra. 48 : 2 | 90 : 3 |
integræ. 121 : 2 |
integris. 76 : 6 |
integro. 278 : 4 |
integrum. 179 . 8 | 276 : 11 | 462 : 11 | 492 : 4 |
intelligit. 163 : 1 |
intendes. 326 : 3 |
intenta. 273 : 10 |
intentata. 22 : 2 |
intentatum. 616 . 3 |
intentus. 667 : 9 |
inter. 30 : 2 | 41 : 1, 3 | 181 : 2 | 192 : 14 | 126 : 3 | 211 : 4 | 222 : 2 | 233 . 3 | 219 : 2 | 238 : 10 | 252 : 3 | 270 . 9 | 306 : 4 | 333 : 7 | 373 : 2 | 374 : 12 | 385 : 1 | 388 : 13 |
inter arma. 91 : 6 |
inter hæc. 313 : 16 | 507 : 15 | 508 : 14 |
inter magnas opes inops. 222 : 3 |
inter tot curas totque labores. 627 : 13 |
inter verba. 264 : 16 |
inter vina. 201 : 3 | 357 : 2 |
interciderit. 489 : 3 |
intercinat. 610 : 5 |
intercursantia. 241 : 4 |
interdicta. 182 : 11 | 354 : 5 |
interdicto. 478 : 5 |
interdum. 143 : 8 | 431 : 2 | 450 : 5 | 311 : 8 | 594 : 11 | 609 : 8 | 643 : 4 | 659 : 9 |
interea. 406 : 10 | 383 : 1 |
inteream. 433 : 3 |
intertempto. 276 : 14 |
intererit. 614 : 3 |
intererit multum. 644 : 6 |
interest. 118 : 7 | 387 : 9 |
inter est. 380 : 14 |
interfusa. 48 : 12 |
interim. 233 : 7 | 313 : 3 |
interim dum, *ibid.*
interimis. 472 : 18 |
interiore. 117 : 5 | 105 : 4 |
interius. 164 : 2 |
interiit. 641 : 7 |
interitu. 646 : 10 |
interitum. 667 : 15 |
interitura. 283 : 10 | 188 : 1 |
interlunia. 74 : 11 |
interminato. 323 : 10 |
intermiscere. 419 : 1 |
intermissa. 262 : 1 |
internoscere. 663 : 8 |
interpellandi. 452 : 3 |
interpellarim. 486 : 2 |
interpellat. 432 : 7 |
interpres. 491 : 1 | 645 : 13 | 663 : 3 |
interprete. 644 : 3 |
intersis. 33 : 14 |
intersit. 521 : 9 | 630 : 2 | 653 : 1 |
intervalla. 627 : 17 |
intestabilis. 471 : 10 |
intimo. 33 : 4 |
intonata. 614 : 13 |
intonat. 133 : 5 |
intonsos. 344 : 9 |
intonsum. 66 : 11 | 550 : 14 |
intorqueat. 167 . 3 |
intra. 536 : 2 | 536 : 7 | 593 : 6 | 606 : 4 | 630 : 11 |
intra naturæ fines vivere. 516 : 13 |
intra spem veniæ cautus. 674 : 13 |
intrarit. 344 : 16 |
introrsum. 449 : 13 | 384 : 9 |
intueris. 321 : 9 |
intulerat. 189 : 8 |
intulit. 17 : 18 | 350 : 9 | 613 : 7 |
intumescit. 330 : 3 |
intus. 191 : 4 | 448 : 18 | 473 : 2 | 473 : 11 | 643 : 19 | 619 : 8 | 773 : 1 |
inventis. 395 : 16 | 339 : 5 |

Digitized by Google

invenerit. 614 : 18 |
inveniat. 399 : 10 |
invenient. 72 : 6 |
inveniet. 428 : 2 |
invenior. 493 : 11 | 612 : 8 |
invenisse. 615 : 3 |
inventa. 392 : 7 | 654 : 12 |
inventis. 648 : 16 |
invento. 503 : 11 |
inventose. 460 : 10 |
inventum. 662 : 2 |
inverecundus. 317 : 16 |
inversi. 593 : 5 |
inverso. 513 : 11 |
inversum. 313 : 10 | 370 : 3 |
invertimus. 389 : 1 |
invertunt. 511 : 14 |
invicem. 74 : 9 | 314 : 7 | 394 : 8 |
invicta. 644 : 55 |
invicte. 361 : 22 |
invicti. 253 : 3 | 446 : 7 | 519 : 5 |
invictus. 433 : 2 |
invida. 38 : 3 | 287 : 4 | 365 : 3 |
invidæ. 329 : 7 |
invideans. 583 : 3 |
invidens. 427 : 53 | 431 : 18 |
invidenda. 537 : 3 |
invidendis. 276 : 12 |
invideus. 501 : 8 |
invideor. 648 : 2 |
invides. 85 : 5 |
invides. 526 : 3 | 366 : 14 | 371 : 8 |
invidi. 242 : 12 |
invidia. 170 : 4 | 359 : 7 | 416 : 3 |
410 : 9 | 338 : 4 | 316 : 2 |
invidiæ. 307 : 4 | 389 : 13 | 613 : 7 |
invidiam. 465 : 2 | 604 : 8 |
invidis. 309 : 7 |
invido. 270 : 12 | 377 : 9 |
invidus. 512 : 2 | 529 : 13 | 539 : 4 |
578 : 7 |
inviolatus. 183 : 3 |
invisa. 356 : 7 | 375 : 14 | 641 : 4 |
invisam. 119 : 3 |
invisas. 131 : 2 |
invisi. 96 : 5 |
invisis. 482 : 5 |
invisum. 182 . 8 | 512 : 7 | 476 :
17 | 378 : 4 | 627 : 11 |
invisus. 253 : 3 |
invita. 419 : 8 | 630 . 12 | 837 :
15 | 642 : 9 |
invites. 313 : 6 |
invito. 214 : 8 |
invitum. 60 : 2 | 605 : 2 | 619 : 3 |
invitus. 547 : 14 | 566 : 7 | 635 : 5 |
inulas. 456 : 4 |
inulta. 112 : 2 |
inultæ. 183 : 5 |
inulti. 321 : 3 |
inultis. 84 : 2 |
inulto. 476 : 1 | 539 : 6 |
inultos. 14 : 2 |
inultus. 359 : 2 | 314 : 10 | 486 :
2 | 483 : 2 |
inunctis. 187 . 3 |
inuagi. 323 : 4 |
involitans. 295 : 3 |
involvo. 258 : 13 |
inutibagum. 855 : 8 |
inutile. 48 : 6 | 263 : 11 | 403 : 8 |
425 : 5 | 519 : 12 |
inutiles. 353 : 6 |
inutili. 237 : 2 |
Io vaga. 641 : 2 |
Io. 262 : 8 , 6 | 334 : 2 , 4 | 667 : 12 |
Io triumphe, *ibid.*
io Bacche. 312 : 7 |
jocatus. 410 : 2 |
jocis. 113 : 6 | 262 : 8 | 354 : 5 |
joco. 94 : 2 | 542 : 9 | 470 : 5 |
jocos. 214 : 2 | 415 : 15 | 837 : 3 |
jocota. 17 : 3 | 64 : 6 |
jocosæ. 555 : 3 |
jocose. 358 : 5 |
jocosi. 306 : 4 | 393 : 22 |
jocosius. 401 : 18 |
jocoso. 33 : 2 | 333 : 5 | 437 : 8 |
joculatis. 359 : 9 |
jocum. 399 : 3 | 615 : 2 |
jocus. 13 : 2 | 498 : 9 | 254 : 14 |
Iolchos. 322 : 8 |
Jonicos. 200 : 5 |
Jonicus. 313 : 5 |
Jonius. 336 : 16 |
Jove. 8 : 9 | 22 : 13 | 83 : 9 | 393 :
7 | 334 : 12 |
Jovem. 18 : 10 | 392 : 8 | 931 : 8 |
336 : 13 | 348 : 2 | 397 : 6 |
Jovi. 66 : 4 | 339 : 3 | 389 : 8 |
304 : 6 | 313 : 3 |
Jovis. 34 : 5 | 81 : 3 | 92 : 6 |
160 : 3 | 173 : 3 | 180 : 6 | 224 :
13 | 245 : 6 | 213 : 3 | 287 : 2 |
315 : 7 | 316 : 2 | 360 : 3 | 388 : 21 |
Jovis, *pro*, Augusti. 600 : 2 |
ipsa. 133 : 2 | 346 : 8 | 380 : 2 |
391 : 7 | 445 : 14 | 657 : 9 |
ipsas. 159 : 5 |
ipse. 53 : 4 | 64 : 3 | 343 : 7 |
356 : 9 | 372 : 3 | 602 : 4 | 409 :
10 | 439 : 6 | 308 : 2 | 587 : 11 |
ipsis. 89 : 9 | 464 : 2 | 618 : 6 |
ipso. 40 : 6 | 217 : 3 | 276 : 2 |
ipsos. 278 : 5 |
ipsum. 18 : 8 | 84 : 2 | 94 : 9 |
564 : 3 | 386 : 7 | 477 : 3 |
ira. 178 : 2 | 207 : 7 | 105 : 10 |
388 : 8 | 423 : 4 | 477 : 12 | 516 :
4 , 6 | 531 : 2 | 600 : 14 |
Ira furor brevis est. 539 : 2 |
iracunda. 19 . 10 | 12 : 11 | 667 : 5 |
iracundior. 210 : 9 | 587 : 7 |
iracundus. 529 : 11 | 644 : 13 |
iræ. 15 . 5 , 9 | 362 : 3 | 336 : 2 |
613 : 7 |
iram. 334 : 12 | 336 : 8 | 600 : 18 |
642 : 3 | 648 : 9 |
irarum. 313 : 2 |
iras. 583 : 8 | 345 : 2 |
irasceret. 562 : 12 |
irasci. 602 : 11 |
iratæ. 312 : 18 |
iratis. 412 : 11 | 464 : 6 | 203 : 8 |
irato. 482 : 1 |
iratos. 136 : 3 | 650 : 6 |
iratum. 312 : 6 | 462 : 16 | 519 :
3 | 643 : 14 |
iratus. 324 : 14 | 369 : 9 | 448 : 13 |
464 : 5 | 602 : 2 | 615 : 14 | 626 :
9 | 643 : 7 |
ire. 11 : 9 | 227 : 6 | 249 : 9 | 251 :
15 | 347 : 12 | 420 : 9 | 422 : 5 |
433 : 2 | 497 : 7 | 498 : 2 | 503 :
4 | 539 : 6 | 350 : 16 | 357 : 5 | 364 :
13 | 614 | 15 | 619 : 15 | 865 : 3 |
ire comes. 332 : 37 |
irent. 471 : 7 |
ires. 543 : 2 |
irrepertum. 583 : 12 |
irresectum. 323 : 3 |
irretorto. 116 : 6 |
irrevocabile. 593 : 4 |
irrevocati. 550 : 8 |
irriguo. 458 : 13 |
irriguum. 446 : 3 |
irrisus. 190 : 3 |
irritabile. 630 . 3 |
irritans. 649 : 8 |
irritat. 357 : 14 | 619 : 12 |
irritum. 258 : 3 |
irroget. 392 : 14 |
irrupta. 46 : 10 |
is *pronomen*. 171 : 14 | 515 : 10 |
ista. 564 : 8 | 600 : 8 |
istam. 460 : 5 |
iste. 321 : 3 | 438 : 8 |
Ister. 303 : 17 |
isthic. 376 : 17 |
isthinc. 403 : 6 | 333 : 6 |
Isthmius. 269 : 3 |
isthuc. 373 : 3 |
isti. 88 : 3 | 478 : 5 |
istis. 383 : 10 | 398 : 15 | 534 : 4 |
465 : 13 |
isto. 184 : 20 |
isto modo. 439 : 2 |
it. 277 : 7 | 409 : 4 |
it, redit. 888 : 22 |
ita. 78 : 8 | 253 : 4 | 373 : 11 |
390 : 8 | 361 : 12 | 467 : 6 | 531 :
2 , 8 | 124 : 2 |
ita ut. 376 : 2 | 609 : 2 |
Itala. 307 : 12 |
Italæ. 305 : 4 |
Italas. 274 : 13 |
Italia. 204 : 7 |
Italiæ. 363 : 8 | 803 : 13 | 572 : 7 |
Italiam. 416 : 12 |
Italis. 394 : 6 |
Italo. 127 : 4 | 455 : 4 |
Italos. 565 : 5 |
Italum. 243 : 7 |
itaque. 328 : 2 |
item. 390 : 2 | 243 : 8 |
iter. 68 : 3 | 253 : 9 | 178 : 11 |
239 : 7 | 248 : 5 | 351 : 2 | 404 :
7 | 415 : 6 | 631 : 9 | 509 : 12 |
179 : 3 | 586 : 9 | 642 : 14 |
iter faciens. 306 : 10 |
iterabimus. 28 : 21 |
iterabitur. 184 : 11 |
iterare. 61 : 2 | 367 : 4 |
iteret. 898 : 12 |
iteratæ. 340 : 2 |
iterum. 48 : 3 | 81 : 4 | 442 : 8 |
315 : 6 | bis. 537 : 3 | 349 : 6 |
Iterum atque iterum. 440 : 8 |
Ithacam. 496 : 4 |
Ithacæ. 837 : 18 |
Ithacensis. 333 : 13 |
iturum. 99 : 20 |
iturus. 314 : 21 |
Itya. 296 : 3 |
Jubæ. 69 : 7 |
jube. 117 : 11 | 468 : 10 |
jubeas. 244 : 3 | 372 : 18 |
jubebat. 402 : 17 | 353 : 7 | 666 : 4 |
jubebo. 497 : 10 | 386 : 13 | 826 : 5 |
jubemus. 363 : 8 |
jubente. 234 . 7 |
jubentes. 254 : 3 |
jubentium. 180 : 2 |
jubeo. 373 : 16 | 446 : 13 | 489 :
6 | 302 : 3 |
juberet. 419 : 28 |
juberis. 373 : 7 |
jubes. 418 : 6 |
jubet. 63 : 2 | 243 : 5 | 332 : 4 , 5 |
473 : 14 | 347 : 9 | 530 : 4 | 637 :
12 | 663 : 3 |
jubetus. 329 : 16 |
jucunda. 308 : 4 | 318 : 14 | 367 :
18 | 656 : 7 |
jucunde. 410 : 6 |
jucundior. 358 : 2 |
jucundis. 309 : 19 |
jucundo. 408 : 4 |
jucundum. 334 : 3 |
jucundus. 391 : 2 |
Judæi. 404 : 2 |
Judæis. 433 : 6 |
Judæus. 413 : 2 |
judex. 385 : 10 | 261 : 8 | 452 : 9 |
317 : 9 | 844 : 3 | 654 : 10 |
judicantem. 245 : 55 |
judicat. 609 : 6 |
judice me. 653 : 2 |
judice. 85 : 8 | 384 : 59 | 413 : 4 |
419 : 10 | 448 : 13 | 415 : 8 | 457 :
7 | 354 : 13 | 584 : 6 |
judicet. 626 : 12 |

judicia. 623 : 2 |
judicibus. 402 : 18 |
judiciis. 212 : 3 |
judicio. 210 : 2 |
judicis. 418 : 2 | 661 : 3 | 662 : 11 |
judicum. 402 : 13 | 412 : 2 | 631 : 2 | 551 : 10 |
juga. 22 : 1 | 124 : 2 | 203 : 7 | 211 : 8 | 309 : 2 | 317 : 1 |
jugandis. 319 : 4 |
jugera. 153 : 1 | 848 : 4 | 318 : 11 | 378 : 2 |
jugerum. 113 : 4 |
jugis *priore longa*. 503 : 2 |
jugis *priore correpta*. 182 : 1 | 245 : 2 |
jugo. 210 : 4 | 218 : 16 |
jugulas. 418 : 7 |
jugulat. 419 : 8 |
jugulent. 531 : 9 |
jugulo *nom.* 180 : 13 | 413 : 2 |
jugum. 99 : 9 | 122 : 8 | 182 : 1 |
Jugurthæ. 112 : 4 |
Jugurthino. 114 : 4 |
Jule. 283 : 2 |
Juli Flore. 541 : 1 |
Julia. 301 : 13 |
Julium. 48 : 2 |
Julius. 414 : 4 |
jumenta. 293 : 16 |
juncta. 131 : 8 |
junctæ. 12 : 8 |
junctas. 74 : 5 |
junctis. 214 : 13 | 648 : 3 |
junctos. 385 : 18 |
junctura. 842 : 14 | 613 : 6 |
jungas. 113 : 2 |
jungatur. 348 : 2 |
jungentur. 83 : 8 |
jungere. 813 : 2 |
jungit. 588 : 14 |
jungite. 318 : 14 |
junior. 83 : 3 | 187 : 8 | 606 : 17 |
juniores. 501 : 2 |
Juno. 113 : 1 | 190 : 7 |
Junone. 152 : 8 |
Junonis. 22 : 4 | 385 : 2 |
junxerit. 348 : 6 |
Jupiter. 12 : 11 | 39 : 4 | 53 : 4 | 68 : 12 | 118 : 2 | 137 : 14 | 211 : 6 | 313 : 8 | 372 : 8 | 372 : 16 | 350 : 14 | 389 : 8 | 377 : 4 | 284 : 4 | 583 : 13 |
jura. 84 : 3 | 393 : 7 | 233 : 2 | 522 : 14 | 184 : 2 | 812 : 8 | 833 : 13 | 844 : 12 | 632 : 3 |
jura dare. 183 : 7 | 661 : 12 |
jura promere. 813 : 18 |
jurabas. 144 : 4 |
jurandas. 804 : 12 |
juratem. 307 : 13 |
jurare. 318 : 2 |
jurares. 821 : 10 |
jurat. 233 : 18 |
juratus. 380 : 3 |
jure. 419 : 13 | 424 : 2 | 616 : 2 |
jurgia. 224 : 4 | 284 : 4 | 378 : 12 | 280 : 18 |
jusjurando. 475 : 8 |
juremus in hæc. 348 : 2 |
jures. 288 : 4 |
jurgares. 821 : 7 |
jurgatus. 480 : 18 |
jurgia. 808 : 11 | 813 : 10 |
juris. 112 : 8 | 342 : 8 | 401 : 18 | 263 : 2 | 623 : 3 |
juria, idest, jusculi. 482 : 13 |
jus, idest, jusculum. 390 : 3 | 522 : 2 | 521 : 16 |
jus anceps. 498 : 8 |
jus. 410 : 6 | 414 : 11 | 433 : 13 | 451 : 2 | 424 : 3 | 210 : 5 | 481 : 2 | 842 : 18 |
jus sit liceatque. 638 : 2 |
jussa. 202 : 6 | 360 : 20 | 384 : 7 | 218 : 8 | 543 : 12 | 853 : 12 |
jussæ. 271 : 5 |
jussas. 333 : 15 |
jusserit. 448 : 7 | 513 : 10 |
jussi. 308 : 5 |
jussit. 248 : 14 | 472 : 7 | 473 : 9 | 813 : 18 |
jussos. 316 : 13 | 333 : 7 | 390 : 4 |
justa. 288 : 4 | 512 : 6 | 512 : 2 |
justi. 592 : 7 |
justior. 512 : 3 |
justis. 219 : 2 |
justitiæ. 92 : 6 | 819 : 13 |
justitiam. 620 : 10 |
justius. 294 : 12 |
justo. 23 : 8 | 145 : 3 | 372 : 12 | 802 : 8 |
justum. 180 : 2 | 458 : 12 | 181 : 3 |
justum poema. 382 : 11 |
justus. 471 : 5 | 476 : 3 | 824 : 14 |
juvandis. 862 : 2 |
juvans. 513 : 17 |
juvant. 8 : 7 |
juvare. 414 : 2 |
juvari. 413 : 3 |
juvat. 6 : 3 | 13 : 6 | 201 : 5 | 235 : 10 | 264 : 11 | 252 : 8 | 335 : 2 | 337 : 1 | 341 : 8 | 370 : 8 | 172 : 14 | 397 : 4 | 400 : 8 | 503 : 13 | 505 : 10 | 518 : 18 | 376 : 15 | 394 : 3 | 864 : 5 |
juvem. 308 : 6 |
Juvenca. 543 : 15 |
Juvencæ. 122 : 5 |
Juvencis. 833 : 10 | 276 : 11 | 308 : 15 |
Juvencos. 313 : 13 |
Juvencum. 318 : 17 |
Juvenem. 53 : 2 | 503 : 4 | 566 : 11 | 277 : 2 | 384 : 8 |
Juvenentus. 553 : 10 |
Juvenes. 84 : 12 | 74 : 2 | 141 : 7 | 299 : 13 | 378 : 9 | 478 : 10 | 330 : 11 |
Juvenes patre digni. 539 : 8 |
Juvenescit. 262 : 14 |
Juveni. 212 : 5 | 338 : 3 | 582 : 3 | 849 : 3 |
Juvenis. 209 : 3 | 273 : 6 | 679 : 9 | 500 : 8 | 648 : 7 |
Juventa. 14 : 5 | 221 : 7 | 646 : 7 |
Juventæ. 178 : 4 | 361 : 4 |
Juventas. 85 : 2 | 139 : 4 | 272 : 5 | 512 : 12 |
Juventus. 12 : 5 | 21 : 1 | 100 : 9 | 159 : 2 | 202 : 10 | 437 : 3 | 308 : 10 | 537 : 6 |
Juvenum. 85 : 4 | 200 : 2 | 338 : 1 | 320 : 1 | 221 : 5 | 213 : 3 | 283 : 2 | 396 : 13 | 643 : 8 | 842 : 13 |
Juverint. 324 : 9 |
Juvenis. 328 : 17 | 281 : 1 |
juvet. 348 : 2 | 212 : 3 | 582 : 10 |
juvit. 219 : 5 |
Ixion. 214 : 7 | 843 : 5 |

K

KAlendis. v. Calendis.

L

LAbem. 822 : 8 |
labentes. 598 : 3 |
labentis. 246 : 11 |
Labeone. 390 : 8 |
Laberi. 438 : 4 |
laberis. 313 : 10 |
labier. 611 : 8 |
labitur. 12 : 13 | 691 : 8 | 310 : 10 |
labor. 58 : 6 | 242 : 3 | 412 : 2 | 856 : 8 |
laborant. 534 : 7 | 305 : 4 |
laborantes. 31 : 2 | 56 : 10 | 286 : 1 | 237 : 2 | 386 : 13 |
laborarunt. 324 : 16 |
laboras. 78 : 1 |
laborat. 187 : 8 | 397 : 6 | 462 : 5 | 512 : 12 |
labore. 309 : 6 | 512 : 18 | 389 : 2 | 378 : 2 | 414 : 12 | 602 : 7 |
labore capitis & animi. 530 : 4 |
laborem. 287 : 5 | 308 : 7 | 309 : 16 | 375 : 2 | 398 : 9 |
laborent. 379 : 4 | 849 : 30 |
labores emerui. 20 : 8 | 138 : 8 | 390 : 11 | 584 : 7 | 620 : 9 |
labores veró. 581 : 13 | 443 : 9 | 813 : 1 |
laboret. 508 : 7 | 274 : 8 | 282 : 11 | 498 : 14 | 602 : 2 | 348 : 14 | 810 : 3 | 625 : 3 |
labori. 427 : 8 | 583 : 23 |
laboribus. 283 : 8 | 222 : 13 | 742 : 7 | 372 : 8 | 233 : 2 | 343 : 7 | 383 : 18 |
laboriosa. 350 : 12 |
laboriosi. 512 : 7 |
laboris. 130 : 8 | 369 : 18 | 588 : 17 |
laboro. 530 : 6 | 548 : 2 | 830 : 10 |
laborum. 82 : 6 | 147 : 6 | 278 : 2 | 446 : 7 | 815 : 8 |
labra movet. 233 : 4 |
labris. 46 : 4 | 378 : 4 | 408 : 13 |
labuntur. 168 : 4 | 315 : 9 |
Lacæna. 288 : 8 |
Lacænam. 840 : 7 | 182 : 2 |
Lacedæmon. 22 : 8 |
Lacedæmonium. 287 : 6 |
lacessanda. 233 : 8 |
lacessunt. 218 : 8 |
lacessere. 318 : 18 |
lacessiverit. 413 : 2 |
lacerna. 314 : 12 |
lacernæ. 78 : 2 |
lacertis. 33 : 8 | 395 : 8 | 430 : 2 | 412 : 23 |
lacerto. 638 : 18 | 338 : 5 |
lacessat. 277 : 10 |
lacessit. 58 : 5 |
lacessiti. 283 : 2 |
lacessio. 163 : 2 |
lachani. 412 : 2 |
Lacon. 328 : 8 |
Laconi. 123 : 3 |
Laconicas. 183 : 2 |
lacryma. 218 : 6 | 264 : 14 | 180 : 5 |
lacrymæ. 800 : 2 |
lacrymis. 204 : 2 |
lacrymosa. 30 : 10 | 533 : 12 |
lacrymoso. 412 : 18 |
lacrymosum. 81 : 2 |
lacte. 372 : 15 | 618 : 8 |
lacte depulsum. 372 : 12 |
lactis. 147 : 2 |
lactuca. 282 : 2 |
lactucæ. 319 : 8 |
lacu. 152 : 2 | 597 : 17 |
lacunar. 161 : 2 |
lacus. 283 : 14 | 333 : 9 | 542 : 2 | 394 : 14 |
lædat. 422 : 8 | 610 : 2 |
lædens. 445 : 12 |
lædentem. 46 : 7 |
lædere. 252 : 12 | 400 : 9 | 446 : 17 |
lædimus. 610 : 2 |
lædit. 186 : 13 |
lædunt. 118 : 3 |
Læli. 480 : 4 |
Lælius. 448 : 13 |
Laertiade. 200 : 3 |
Laertiadem. 30 : 15 |
læta. 93 : 6 |

læserit. 603 : 7 |
læso. 449 : 15 | 631 : 31 |
Læstrigonia. 221 : 9 |
læsura. 244 : 2 |
læta. 75 : 8 | 230 : 5 | 318 : 7 | 368 : 7 |
lætam. 44 : 2 | 280 : 10 |
lætatur. 146 : 7 |
lætis. 36 : 8 | 271 : 8 |
lætitia. 117 : 5 |
lætitiæ. 77 : 5 | 663 : 12 |
lætius. 308 : 7 |
læto, alias leato riſu. 137 : 3 |
lætor. 401 : 12 |
lætos. 267 : 17 |
lætum. 180 : 9 | 133 : 3 | 314 : 1 | 550 : 21 |
lætus. 85 : 24 | 117 : 3 | 208 : 9 | 237 : 6 | 157 : 11 | 278 : 14 | 332 : 2 | 471 : 18 | 157 : 13 | 386 : 11, 21 | 872 : 2 | 635 : 2 |
læva. 172 : 2 | 179 : 3 |
lævabit. 632 : 2 |
lævæ. 219 : 2 |
læve. 818 : 9 |
læves. v. leves.
lævi. 409 : 14 |
lævia. 56 : 3 | 130 : 8 | 639 : 11 |
Lævino. v. Levina.
lævis. 139 : 4 | 181 : 9 | 148 : 10 |
lævo. 418 : 19 | 422 : 2 | 531 : 1 |
lævum. 147 : 5 | 552 : 11 | 382 : 7 |
lævus. 249 : 7 | 657 : 5 |
lagani. v. lachani.
lagena. 124 : 2 |
lagenæ. 681 : 13 |
lagenis. 122 : 14 |
lagois. 454 : 2 |
Lalage. 222 : 11 |
Lalagen. 29 : 2 | 70 : 3 |
lamas. 173 : 10 |
lambere. 471 : 4 |
lambis. 18 : 8 |
lamentamur. 620 : 9 |
lamiæ. 61v : 13 |
Lamiæ *propr.* 76 : 8 | 105 : 7 | 172 : 5 |
Lamias. 224 : 3 |
lamna. 180 : 11 |
lamnæ. 114 : 2 |
Lamo. 214 : 4 |
lana. 194 : 11 | 391 : 15 | 419 : 7 |
lanæ. 138 : 2 | 212 : 9 | 140 : 2 | 174 : 1 |
lances. 412 : 4 | 481 : 6 |
lanea. 418 : 9, 10 |
languescit. 212 : 10 |
languet. 203 : 8 |
languidæ 124 : 12 |
languidiora vina. 214 : 8 |
languido. 150 : 5 | 254 : 9 | 335 : 21 |
languidus. 491 : 4 |
languor. 117 : 21 |
languor aquoſus. 113 : 7 |
Lanuvino. 248 : 3 |
laox. 148 : 2 |
Laomedon. 181 : 13 |
lapathi herba. 511 : 4 | 490 : 3 |
lapidem. 118 : 9 | 428 : 3 |
lapides. 213 : 2 | 143 : 21 | 137 : 9 | 189 : 2 | 494 : 8 |
lapidoſus. 412 : 4 |
lapillis. 145 : 4 |
lapillos. 381 : 17 |
lapis. 276 : 8 | 431 : 3 |
Lapithas. 142 : 2 |
Lapithis. 5v : 3 |
lapsa. 167 : 4 |
lapsus. 40 : 2 |
lapsus pede. 313 : 18 |
laqueata. 154 : 2 |
laquei. 460 : 18 |
laqueis. 240 : 8 |
laqueo. 313 : 13 | 475 : 18 | 384 : 8 |
laqueos. 186 : 13 |
laqueum. 122 : 14 |
lardi. 502 : 8 |
lardo. 508 : 1 |
Lare. 497 : 4 |
lare, idest, domo. 42 : 7 | 336 : 2 | 388 : 4 | 528 : 12 |
lares. 238 : 4 | 311 : 13 | 347 : 20 | 562 : 10 |
Larem. 497 : 4 | 502 : 3 |
larem, idest, domum. 380 : 8 |
larga. 128 : 6 |
large. 11 : 2 |
largimur. 604 : 11 |
largior. 429 : 9 |
largiora. 163 : 7 |
largis. 263 : 13 | 148 : 14 | 310 : 4 |
largiter. 402 : 9 |
largius æquo. 634 : 3 |
largo. 501 : 17 |
largus. 327 : 5 |
Laribus. 378 : 17 | 412 : 5 | 476 : 31 |
laris. 428 : 14 |
Lariſſa. 87 : 2 |
larva. 480 : 1 |
laſanum. 420 : 13 |
laſciva. 41 : 3 | 224 : 10 | 836 : 6 | 643 : 12 |
laſcivæ. 212 : 8 |
laſcivi. 218 : 8 | 394 : 3 |
laſcivis. 708 : 10 |
laſcivos. 139 : 3 |
laſſas. 437 : 2 |
laſſi. 374 : 4 | 407 : 5 |
laſſo. 124 : 3 | 517 : 2 |
laſſum. 119 : 8 |
laſſus. 452 : 10 | 653 : 18 |
lata. 415 : 3 |
late. 183 : 8 | 224 : 7 | 227 : 1 | 223 : 15 | 273 : 3 | 280 : 6 | 406 : 5 | 435 : 7 | 458 : 15 |
lateat. 539 : 6 |
latebræ. 582 : 25 |
latens. 121 : 7 |
latent. 283 : 8 | 324 : 11 | 311 | 11 |
latentes. 33 : 6 | 101 : 14 | 282 : 14 | 264 : 2 |
lateatis. 21 : 4 |
latere *nomen*. 117 : 24 | 183 : 8 | 429 : 1 |
latere *verb.* 829 : 1 |
lateret. 520 : 12 |
lateri. 170 : 1 |
lateris. 426 : 8 |
laterum. 411 : 7 |
lates. 125 : 7 |
latet. 32 : 9 | 387 : 12 | 517 : 3 |
Latinæ. 300 : 7 |
Latini. 55v : 8 | 418 : 12 |
Latinis. 418 : 3 | 142 : 5 | 550 : 17 | 122 : 15 | 432 : 4 |
Latino. 112 : 5 |
Latinum. 91 : 3 | 305 : 4 |
Latio. 45 : 8 | 174 : 12 | 399 : 7 | 215 : 7 |
latior. 611 : 5 |
latis. 2v : 2 | 213 : 9 |
latitantem. 217 : 8 |
Latium. 38 : 4 | 362 : 9 | 630 : 10 | 476 : 8 |
latius. 114 : 9 | 132 : 3 | 171 : 8 | 481 : 19 |
Latoe. 90 : 3 |
Latonæ. 282 : 7 |
Latonam. 14 : 3 | 234 : 10 |
latrantem ſtomachum. 453 : 6 |
latras. 124 : 3 |
latravis. 132 : 13 |
latreat. 124 : 14 |
latret. 134 : 13 |
latro. 152 : 2 |
latrociniis. 121 : 3 |
latrones. 510 : 5 | 117 : 5 |
latronibus. 399 : 15 | 448 : 8 |
latronum. 122 : 17 |
latuit. 424 : 15 |
latum. 44 : 2 | 116 : 25 |
latum clavum. 407 : 4 | 476 : 3 |
latura. 309 : 13 | 383 : 13 |
laturi. 308 : 7 |
laturus. 446 : 2 | 216 : 3 |
latus lateris. 47 : 4 | 29 : 13 | 129 : 6 | 212 : 9 | 243 : 1 | 247 : 5 | 232 : 10 | 21v : 1 | 335 : 9 | 318 : 13 | 382 : 4 | 452 : 5 | 473 : 9 | 504 : 1 | 531 : 1 | 552 : 12 | 536 : 16 |
latus tegam. 427 : 8 |
latus *adject.* 475 : 12 |
lavantea. 400 : 6 |
lavatum. 104 : 4 | 422 : 5 |
laudabant. 460 : 2 |
laudabile. 864 : 2 |
laudabis. 121 : 2 |
laudabit. 124 : 17 |
laudabunt. 21 : 2 |
laudande. 268 : 4 |
laudant. 830 : 7 |
laudantes. 264 : 7 |
laudantur. 278 : 8 |
laudare. 260 : 2 | 163 : 2 | 319 : 6 |
laudaret. 411 : 2 |
laudari. 202 : 6 |
laudarias. 378 : 1 |
laudas. 45 : 3 | 424 : 8 | 451 : 3 | 312 : 13 | 515 : 8 | 563 : 12 | 567 : 4 | 401 : 4 |
laudasti. 117 : 15 |
laudat. 8 : 5 | 148 : 2 | 330 : 6 | 434 : 24 | bis. 509 : 1 | 168 : 4 | 802 : 2 | 810 : 11 | 614 : 15 |
laudato. 302 : 4 |
laudator. 448 : 12 |
laudatore. 645 : 18 |
laudatus. 376 : 9 | 413 : 4 | 451 : 3 | 541 : 3 |
laudaveram. 138 : 4 |
laudavere. 424 : 12 |
laude. 260 : 4 | 216 : 9 | 227 : 8 | 440 : 21 | 556 : 24 | 612 : 2 | 412 : 12 |
laudem. 303 : 4 | 614 : 15 | 658 : 11 |
laudetis. 501 : 3 |
laudes *nom.* 24 : 8 | 65 : 1 | 286 : 11 | 342 : 10 | 323 : 11 |
laudes *verb.* 371 : 8 | 502 : 3 | 551 : 8 |
laudet. 288 : 2 | 374 : 3 | 444 : 3 | 123 : 16 | 600 : 1 | 650 : 2 |
laudetur. 568 : 12 |
lauſi. 475 : 3 |
laudibus. 40 : 3 | 87 : 2 | 597 : 13 |
laudis amore tumes. 523 : 11 |
laudis avarum. 417 : 6 |
laudo. 121 : 2 | 258 : 11 | 357 : 9 | 124 : 8 | 585 : 2 |
lavemos. 115 : 9 |
lavere *infinit.* 116 : 3 |
laverit. 348 : 4 |
Laverna. 181 : 4 |
lavimus. 406 : 3 |
lavis. 151 : 7 |
laviſſet. 483 : 16 |
lavit. 118 : 3 | 190 : 9 | 317 : 5 | 324 : 5 |
laurea. 113 : 3 | 263 : 9 |
Laurens. 495 : 7 |
lauro. 187 : 3 | 285 : 4 |
lauru. 112 : 7 |
laurum. 216 : 8 | 239 : 3 |
laurus. 170 : 9 |
laus. 412 : 13 | 188 : 12 |
laute. 113 : 24 |
lautis. 483 : 12 |

laxo. 308 : 3 | 478 : 8 | 512 : 15 |
laxus. 387 : 9 |
Leæna. 215 : 7 | 238 : 10 |
Lebedum. 367 : 6 |
Lebedus. 367 : 7 |
lecta. 315 : 2 | 640 : 6 |
lectae. 358 : 2 |
lecti. 522 : 16 | 528 : 13 |
lectica. 382 : 13 | 478 : 2 |
lectis. 400 : 17 | 510 : 12 | 546 : 5 |
lecto. 172 : 17 | 584 : 14 | 524 : 2 |
lecto libello. 529 : 12 |
lecto sequens. 421 : 2 |
lector. 599 : 15 |
lectorem. 660 : 1 |
lectori. 419 : 14 |
lectoribus. 443 : 10 |
lectos. 510 : 3 | 533 : 12 | 586 : 2 |
lectulus. 403 : 10 |
lectum. 390 : 14 | 424 : 17 |
lectum, pro, electum. 134 : 6 |
lectus genialis. 538 : 8 |
Leda. 40 : 17 |
legans. 428 : 5 |
legat. 357 : 3 | 500 : 15 |
legati. 406 : 8 |
legatum. 500 : 13 |
lege nomen. 104 : 5 | 184 : 7 | 266 : 2 | 559 : 6 | 559 : 18 | 654 : 5 |
legem. 388 : 15 | 415 : 2 |
legendo. 668 : 11 |
legendum. 499 : 8 |
legentem. 589 : 10 |
legentes. 442 : 2 |
legentibus. 450 : 4 |
legentis. 363 : 4 |
legere. 418 : 20 |
legeret. 611 : 6 |
legerit. 582 : 15 | 489 : 4 |
leges nomen. 154 : 2 | 242 : 15 | 356 : 1 | 392 : 2 | 448 : 13 | 584 : 1 | 650 : 10 | 665 : 11 |
leges verb. 596 : 7 |
leges. 100 : 12 | 116 : 2 |
legi verb. 443 : 8 | 389 : 17 |
legibus. 244 : 6 | 308 : 6 | 603 : 3 |
legio. 417 : 11 |
legionibus. 414 : 4 |
legis nomen. 300 : 7 |
legit. 412 : 1 |
legitimum. 650 : 5 | 655 : 2 |
legum. 368 : 8 | 450 : 13 |
lemures. 615 : 15 |
Lenæ. 244 : 8 |
lene. 8 : 6 | 188 : 10 | 213 : 3 | 233 : 2 | 489 : 7 | 378 : 8 |
lenes. 53 : 2 |
leni. 233 : 11 | 489 : 7 | 319 : 6 |
lenias. 365 : 5 |
lenibus. 193 : 15 |
lenies. 453 : 6 |
lenimen. 91 : 7 |
lenior. 63 : 3 | 636 : 2 |
lenire. 326 : 8 | 515 : 9 | 615 : 5 |
lenis nomen. 73 : 9 | 274 : 15 | 228 : 3 | 558 : 10 | 361 : 11 | 517 : 1 |
lenit. 271 : 5 |
lenite. 78 : 3 |
leniter. 149 : 2 | 489 : 4 | 378 : 8 | 586 : 8 |
lenius. 584 : 20 |
leno. 479 : 6 |
leonis. 616 : 10 |
lenta. 439 : 5 |
lentia. 43 : 8 | 344 : 6 |
lentissime. 434 : 16 |
lento. 117 : 6 | 535 : 7 | 639 : 10 |
lentum. 578 : 6 |
lentos. 232 : 8 | 617 : 3 |
leo. 71 : 7 |
leonem. 577 : 11 | 872 : 15 | 473 : 25 |
leones. 148 : 2 | 252 : 4 | 340 : 6 | 348 : 9 | 663 : 8 |
leoni. 512 : 4 |
leonibus. 330 : 3 |
leonis. 33 : 7 | 368 : 6 | 556 : 7 | 665 : 1 |
leonum. 69 : 7 |
lepido. 655 : 1 |
Lepidum. 602 : 14 |
leporem. 104 : 9 | 313 : 23 | 383 : 6 | 452 : 8 |
lepores. 579 : 15 |
leporis. 481 : 9 |
lepotum. 524 : 14 |
Lepos nom. propr. 308 : 9 |
Lesbia. 315 : 2 |
Lesbii. 56 : 12 |
Lesbio. 77 : 3 | 91 : 3 |
Lesbium. 252 : 5 |
Lesbos. 567 : 5 |
Lesboum. 9 : 4 |
Lestrygonia. 223 : 9 |
lethæ. 284 : 13 |
lethæos. 342 : 10 |
lethargicos. 466 : 9 |
lethargo. 473 : 11 |
lethi. 18 : 3 | 81 : 1 | 145 : 8 | 109 : 18 |
letho. 217 : 3 | 232 : 13 | 291 : 17 |
lethum. 41 : 10 |
levant fidem. 624 : 10 |
levantes. 614 : 1 |
levantia. 318 : 3 |
levare. 163 : 7 | 341 : 9 | 152 : 17 |
levarit. 484 : 2 | 102 : 9 |
levasset. 148 : 3 |
levat. 267 : 2 | 362 : 6 |
levata. 348 : 2 |
levato. 342 : 5 |
Leuconoe. 39 : 2 |
leve priore brevi. 617 : 6 |
leve priore longa. 516 : 11 |
levem. 56 : 6 | 513 : 16 |
leves prima longa. 13 : 6 | 170 : 11 |
leves prima brevi. 9 : 1 | 24 : 17 | 90 : 1 | 156 : 6 | 313 : 6 | 346 : 8 | 612 : 11 |
levet. 561 : 11 |
levi prima longa. 167 : 9 | 313 : 11 | 619 : 1 |
levi prima brevi. 663 : 8 |
levi verb. 64 : 1 |
Levino. 413 : 8 |
Levinum. 435 : 5 |
levior. 210 : 8 |
leviora. 120 : 3 | 399 : 2 |
leviore. 115 : 7 |
levis. 48 : 11 | 59 : 4 | 74 : 10 | 118 : 4 | 258 : 9 | 281 : 9 | 348 : 10 | 309 : 21 | 513 : 7 | 612 : 4 |
leviter. 609 : 6 |
levius. 75 : 11 | 612 : 11 |
levius miser. 512 : 10 |
les. 278 : 5 | 655 : 2 | 613 : 3 | 656 : 1 |
lex operis. 643 : 12 |
lex Roscia. 131 : 7 |
liba. 564 : 10 |
libatis. 308 : 4 |
libeat. 270 : 15 |
libelli. 318 : 15 |
libellis. 529 : 24 | 573 : 4 |
libello. 444 : 14 | 529 : 12 |
libellos. 400 : 2 | 440 : 5 |
libens. 137 : 15 | 210 : 10 | 577 : 6 |
libentes. 309 : 14 | 372 : 18 | 389 : 8 | 524 : 8 | 569 : 2 |
libentius. 504 : 4 | 652 : 18 |
liber substant. 601 : 2 | 660 : 2 |
liber adject. 388 : 14 | 408 : 4 | 403 : 9 | 516 : 7, 16 | bis. 534 : 12 | 585 : 10 | 651 : 5 | 662 : 7 |
Liber propr. 40 : 14 | 12 : 7 | 166 : 7 | 236 : 5 | 287 : 14 | 408 : 4 | 597 : 15 | 604 : 4 |
libera. 318 : 5, 16 | 599 : 4 |
libera vina. 642 : 13 |
liberæ. 301 : 4 |
liberas. 241 : 4 |
liberat. 284 : 12 |
Liberi. 19 : 2 | 306 : 4 |
liberi. 313 : 8 |
liberior. 585 : 7 |
liberius. 403 : 17 | 526 : 13 |
libero. 103 : 6 | 184 : 5 |
Libero. 206 : 7 |
liberos. 513 : 18 | 328 : 5 |
liberrima. 329 : 8 | 537 : 10 |
liberrime. 388 : 1 |
liberta. 373 : 14 |
libertas. 595 : 8 | 614 : 12 | 633 : 10 |
libertate. 393 : 8 | 515 : 4 | 366 : 11 |
libertias. 94 : 1 | 343 : 9 |
libertinarum. 379 : 14 |
libertino. 416 : 6 | 417 : 1, 8 | 602 : 6 |
libertinus. 483 : 9 | 512 : 3 |
libertus. 472 : 9 | 501 : 2 |
Liberum. 93 : 1 | 296 : 12 |
liberum. 361 : 2 | 531 : 14 |
libet. 12 : 4 | 246 : 3 | 313 : 6 | 410 : 9 | 531 : 1 |
libidine. 348 : 6 | 516 : 6 |
libidines. 296 : 6 |
libidinibus. 314 : 13 |
libidinis. 323 : 12 |
libidinosus. 326 : 18 |
libidinum. 59 : 3 |
libido. 75 : 1 | 378 : 8 | 420 : 13 | 508 : 4 | 533 : 8 | 612 : 3 |
Libitina. 607 : 4 |
Libitinæ. 504 : 5 |
Libitinam. 260 : 3 |
libo. 117 : 10 |
Libonis. 598 : 5 |
libra. 410 : 8 | 632 : 19 |
Libra Alces. 559 : 14 |
librarius. 660 : 11 |
libris. 442 : 9 | 447 : 10 | 347 : 17 | 620 : 2 | 618 : 13 |
librorum. 574 : 2 | 557 : 4 |
libros. 86 : 4 | 355 : 4 | 103 : 3 | 621 : 9 |
librum. 358 : 2 | 650 : 8 | 638 : 6 |
Liburnis. 105 : 8 | 307 : 8 |
Libya. 475 : 7 |
Libyam. 115 : 1 |
Libycis. 7 : 3 | 565 : 4 |
liceat. 485 : 9 | 668 : 2 |
licebis. 84 : 4 | 345 : 3 | 476 : 6 | 507 : 16 | 547 : 2 | 641 : 4 | 663 : 1 |
licebis, pro licet, vel quamvis. 457 : 12 |
licenter. 654 : 12 |
licentia. 41 : 3 | 414 : 10 | 440 : 17 | 651 : 7 |
licentiæ. 305 : 1 |
licentiam. 242 : 9 |
licet verb. 139 : 14 | 243 : 3 | 237 : 12 | 291 : 4 | 287 : 10 | 369 : 5 | 380 : 5 | 420 : 2 | 435 : 12 | 565 : 3 | 556 : 2 |
licet conj. 240 : 3 | 319 : 3 | 381 : 15 | 427 : 1 | 590 : 4 | 667 : 10 |
Licini. 156 : 4 |
Liciniæ. 542 : 4 | 143 : 3 |
Licino. 457 : 2 |
lictor. 156 : 2 |
lictoribus. 551 : 6 |
licuisse. 415 : 3 |
licuit. 641 : 4 |
ligatur. 403 : 7 |
ligna. 12 : 5 | 408 : 6 | 436 : 6 | 551 : 5 |
lignis. 314 : 3 | 633 : 8 |
ligno. 663 : 15 |

li-

lignorum . 577 : 4 |
lignum . 164 : 11 | 217 : 6 | 416 : 5 | 516 : 6 |
ligonibus . 202 : 3 | 325 : 1 | 576 : 7 |
ligurierit . 390 : 1 |
Ligurine . 264 : 13 |
Ligurinum . 282 : 1 |
ligurit . 494 : 4 |
lilium . 102 : 6 |
limæ . 616 : 9 |
limas . 576 : 18 |
limatior . 643 : 5 |
limen . 74 : 4 | 136 : 9 | 593 : 6 | 600 : 2 |
limina . 312 : 1 | 338 : 10 |
limine . 433 : 5 |
liminis . 212 : 8 |
limis . 498 : 10 |
limites . 164 : 10 |
limitibus . 635 : 10 |
limo . 13 : 6 | 371 : 18 |
limum . 492 : 6 |
limus . 494 : 3 |
lines . 386 : 5 |
linenda . 659 : 5 |
lingua . 264 : 16 | 287 : 6 | 430 : 6 | 515 : 1 | 198 : 8 | 620 : 10 | 643 : 2 | 644 : 5 | 616 : 8 |
linguam . 306 : 5 | 356 : 3 | 379 : 7 |
linguam . 542 : 14 |
linguis . 173 : 5 |
lino . 492 : 4 |
linquar . 84 : 2 |
linque . 208 : 20 |
linquenda . 518 : 9 |
linquere . 224 : 12 |
linquimus . 407 : 5 |
linquis . 89 : 3 |
linquit . 415 : 10 |
lintea . 48 : 2 | 295 : 13 | 349 : 3 |
lintrem . 401 : 14 |
lintres . 194 : 12 |
linunt . 621 : 8 |
Liparæi . 257 : 2 |
Lippi . 273 : 8 |
lippis . 409 : 2 | 423 : 3 |
lippum . 118 : 19 |
lippus . 587 : 3 | 406 : 9 | 529 : 4 |
liquere præter . 656 : 3 |
liquet . 18 : 2 |
liquescere . 413 : 6 |
liqui . 212 : 1 |
liquidæ . 587 : 10 |
liquidam . 11 : 5 |
liquidi . 373 : 9 | 578 : 14 |
liquidis . 21 : 6 | 285 : 7 |
liquidum . 98 : 2 | 170 : 2 |
liquidus . 570 : 9 | 630 : 19 |
liquimus . 100 : 1 |
liquor . 183 : 9 |
liquorem . 11 : 3 |
Liria . 226 : 13 |
Lisis . 89 : 3 |
lis . 642 : 6 |
lite . 297 : 4 | 471 : 9 | 613 : 4 |
litem . 433 : 2 | 672 : 9 |
lites . 409 : 7 | 423 : 5 | 534 : 2 | 574 : 6 |
litibus . 268 : 3 | 463 : 8 |
litigiosus . 484 : 5 |
litium . 298 : 6 |
litterulis . 624 : 7 |
littora . 164 : 6 | 175 : 8 | 349 : 5 | 310 : 14 |
littore . 55 : 8 | 91 : 8 | 297 : 14 | 336 : 16 | 477 : 6 |
littoribus . 226 : 11 |
littoris . 558 : 2 |
littus . 80 : 3 | 137 : 2 | 227 : 2 | 340 : 9 |
litui . 815 : 5 |
lituo . 8 : 7 |
litura . 658 : 12 |
lituram . 616 : 5 |

Livi . 608 : 6 | 609 : 7 |
livida . 30 : 6 |
lividas . 290 : 12 |
livido . 324 : 3 |
lividos . 222 : 9 |
lividus . 405 : 7 | 678 : 3 |
loca . 68 : 7 | 188 : 3 | 650 : 8 | 697 : 2 |
locabat . 426 : 9 |
locare . 164 : 3 |
locavit . 110 : 6 |
locis . 326 : 8 | 658 : 7 |
loco . 297 : 12 | 317 : 21 | 635 : 4 | 651 : 11 | 633 : 9 |
loco grato . 616 : 11 |
locorum . 506 : 3 | 143 : 9 |
loculis . 386 : 7 |
loculos . 412 : 19 | 473 : 12 | 531 : 2 | 617 : 5 |
locum . 427 : 9 | 164 : 14 | 175 : 9 | 185 : 11 | 643 : 7 |
locuples . 264 : 7 | 470 : 12 | 487 : 18 | 333 : 14 | 355 : 13 |
locuplete . 510 : 2 |
locupletem . 136 : 3 | 614 : 2 |
locupletibus . 122 : 16 |
locupletior . 374 : 9 |
locus . 224 : 4 | 396 : 10 | 400 : 7 | 412 : 1 | 438 : 2 | 434 : 3 | 455 : 6 | 148 : 6 | 137 : 18 | 579 : 5 | 600 : 12 | 639 : 6 |
locutas . 405 : 9 |
locuto . 313 : 3 |
locutus . 313 : 14 | 418 : 5 | 598 : 18 |
lolliginis . 401 : 14 |
lolium . 308 : 12 |
Lolli . 297 : 12 | 535 : 3 | 591 : 8 |
Lollius . 602 : 14 |
longa . 84 : 4 | 159 : 6 | 145 : 5 | 157 : 10 | 197 : 3 | 290 : 6 | 373 : 10 | 384 : 6 | 403 : 9 | 485 : 9 | 528 : 11 , 12 | 653 : 11 |
longæ . 413 : 6 | 509 : 7 |
longam . 20 : 8 | 58 : 3 | 338 : 20 |
Longarenus . 181 : 4 |
longas . 74 : 7 | 379 : 2 |
longe . 288 : 2 | 397 : 14 | 406 : 5 | 412 : 2 | 413 : 7 | 419 : 17 | 431 : 11 | 101 : 4 | 135 : 3 |
longi . 110 : 1 |
longinquis . 561 : 8 |
longior . 141 : 6 |
longis . 160 : 6 | 658 : 13 |
longius . 170 : 6 | 277 : 11 | 665 : 3 |
longo . 55 : 3 | 323 : 4 | 331 : 5 | 352 : 8 | 101 : 9 | 556 : 6 | 603 : 4 | 660 : 17 |
longorum . 664 : 4 |
longos . 215 : 13 | 485 : 12 | 565 : 8 |
longum . 523 : 9 | 186 : 5 | 394 : 4 | 412 : 7 | 148 : 8 | 460 : 3 |
longùm . 647 : 10 |
longus . 182 : 14 | 215 : 4 |
longus spe . 648 : 15 |
loquacem . 352 : 12 |
loquaces . 219 : 2 | 432 : 8 |
loquaci . 302 : 5 |
loquacitas . 182 : 4 |
loquamur . 586 : 10 | 606 : 3 |
loquar . 348 : 7 | 268 : 4 | 433 : 8 |
loquator . 644 : 6 | 613 : 5 |
loquax . 215 : 5 |
loquenda . 276 : 10 |
loquendi . 645 : 18 |
loquens . 386 : 3 |
loquentem . 70 : 4 | 150 : 8 |
loquentes . 396 : 13 |
loquentis . 429 : 5 |
loqueris . 602 : 7 | 644 : 8 |
loqui . 304 : 5 | 341 : 3 | 435 : 3 | 519 : 3 | 650 : 3 |
loqui magnum . 635 : 8 |
loqui ore rotundo . 638 : 13 |
loquimur . 58 : 3 |
loquitur . 442 : 3 |
loquor . 286 : 4 | 632 : 6 |
lora . 193 : 3 |
loricis . 86 : 3 |
loris . 184 : 8 |
luam . 313 : 11 |
lubet . 466 : 10 |
lubrica . 410 : 2 |
lubricus . 62 : 2 | 348 : 8 |
Lucana . 309 : 19 | 479 : 9 |
Lucanæ . 578 : 12 |
Lucani . 633 : 17 |
Lucania . 448 : 4 |
Lucanus . 467 : 13 | 519 : 6 |
luce . 294 : 6 | 461 : 16 | 561 : 2 |
lucellum . 101 : 13 | 196 : 13 |
lucem . 207 : 6 | 277 : 3 | 630 : 11 |
lucem dare . 646 : 7 | 666 : 12 |
Luceriam . 222 : 10 |
lucerna sub clara , Sat. 7. lib. 2.
lucernæ . 236 : 7 |
lucernas . 207 : 5 |
lucernis . 77 : 8 | 428 : 4 | 447 : 4 |
luces . 282 : 12 |
luces . 553 : 4 |
lucibus . 306 : 3 |
lucida . 35 : 2 | 241 : 6
lucidas . 152 : 10 |
lucidum . 142 : 3 | 357 : 3 |
lucidus ordo . 640 : 7 |
Lucili . 436 : 2 bis . 442 : 2 | 487 : 8 | 410 : 1 |
Lucilius . 386 : 3 | 398 : 3 | 441 : 4 | 442 : 10 | 446 : 13 | 449 : 10 |
Lucina . 325 : 6 | 559 : 1 |
lucis *masc.* 20 : 1 | 44 : 4 |
lucis *femin.* 634 : 3 |
lucos . 186 : 6 |
lucrata . 613 : 2 |
lucratus . 256 : 10 |
Lucretilem . 56 : 3 |
lucri . 297 : 9 | 375 : 2 |
Lucrina . 114 : 9 | 490 : 4 |
Lucrino . 552 : 3 |
lucro . 221 : 3 | 170 : 6 | 486 : 4 |
lucro appone . 32 : 10 |
lucrum . 213 : 12 | 337 : 16 | 663 : 3 |
luctamur . 606 : 6 |
luctandum . 105 : 6 |
luctantem . 7 : 10 |
luctantis . 609 : 15 |
luctantus . 628 : 4 |
luctere . 276 : 8 |
luctum . 349 : 5 |
luctuosæ . 199 : 2 |
luctuosis . 208 : 2 |
luctus . 175 : 10 |
Luculli . 625 : 11 |
Lucullus . 532 : 3 |
lucum . 111 : 3 |
lucus . 27 : 3 | 629 : 8 |
ludas . 451 : 6 |
ludentem . 242 : 10 | 643 : 18 |
ludentes . 531 : 4 |
ludentis . 655 : 5 |
ludere . 525 : 7 | 252 : 2 , 8 | 244 : 4 | 318 : 8 | 409 : 2 | 450 : 5 | 475 : 3 | 634 : 5 | 662 : 3 |
ludere par impar . 480 : 10 |
luderet . 621 : 15 |
ludi . 619 : 8 |
ludibrium . 48 : 9 |
ludicra . 522 : 2 | 549 : 7 | 617 : 7 |
ludis *nomen* . 443 : 15 | 558 : 16 | 618 : 9 |
ludis *verb.* 268 : 4 | 500 : 2 |
ludis . 186 : 4 | 213 : 10 | 328 : 9 | 215 : 12 |
ludo *nomen* . 186 : 60 | 369 : 11 | 327 : 3 | 652 : 8 |
ludo *verb.* 13 : 5 | 168 : 9 | 437 : 9 | 590 : 6 |

ludere. 339 : 8 | 107 : 4 | 524 : 2 | 321 : 12 |
ludum. 216 : 8 | 226 : 6 | 168 : 1 | 418 : 17 | 376 : 16 | 174 : 47 | 417 : 3 | 632 : 3 | 639 : 17 |
ludum Fortunæ. 509 : 1 |
ludum amori dare. 316 : 1 |
ludus. 600 : 13 | 663 : 3 |
ludus erat. 462 : 9 |
ludo verb. 196 : 5 |
lugubre. 314 : 9 |
lugubres. 92 : 2 |
lugubri. 184 : 10 |
lugubris belli. 318 : 9 |
lumbis. 154 : 11 |
lumbos. 316 : 13 | 406 : 5 | 470 : 10 |
lumina. 328 : 18 | 513 : 21 |
lumine. 269 : 2 | 528 : 2 |
luminibus. 201 : 5 |
luna. 19 : 1 | 43 : 3 | 123 : 5 | 119 : 8 | 238 : 2 | 342 : 5 | 340 : 7 | 417 : 12 |
lunæ. 162 : 1 | 231 : 1 | 268 : 17 | 283 : 11 | 490 : 1 | 578 : 6 |
lunam. 111 : 5 | 154 : 2 | 329 : 10 | 476 : 14 | 321 : 7 |
lupa. 248 : 3 |
lupatis. 30 : 2 |
lupi. 327 : 7 | 429 : 9 |
lupinis. 473 : 11 | 319 : 13 |
lupis. 93 : 8 | 118 : 2 | 330 : 3 | 547 : 11 |
lupo. 311 : 9 |
Lupo nom. propr. 449 : 16 |
luporum. 278 : 6 |
lupos. 11 : 9 | 318 : 2 | 330 : 8 |
lupos pisces. 453 : 5 |
lupum. 11 : 6 |
lupus. 69 : 1 | 229 : 1 | 314 : 9 | 446 : 16 | 449 : 5 | 478 : 3 | 184 : 14 | 621 : 13 |
lupus piſcis. 472 : 11 |
lurida. 112 : 13 |
luridi. 298 : 10 |
lusidum. 192 : 9 |
luscinias. 480 : 7 |
Lusco propr. 407 : 2 |
luserat. 507 : 1 |
lusimus. 91 : 2 |
lusisse. 276 : 14 |
lusisti. 636 : 4 |
lusit. 223 : 1 | 289 : 1 | 614 : 13 |
lustra. 263 : 1 | 619 : 13 |
lustratam. 149 : 1 |
lustro mentem. 302 : 2 |
lustrum. 321 : 8 | 343 : 10 |
lusum. 409 : 1 |
luscum. 419 : 9 |
lutens. 336 : 13 |
luto. 337 : 5 | 366 : 2 |
lutolenta. 494 : 8 | 529 : 6 |
lutulentum. 448 : 8 |
lutulentus. 396 : 6 |
lux. 407 : 9 | 107 : 13 |
luxuria. 499 : 10 |
luxuriam. 478 : 12 | 633 : 10 |
luxuriantia. 931 : 1 |
Lyæo. 16 : 1 | 275 : 6 | 355 : 8 |
Lycæo. 55 : 2 |
Lycambæ. 338 : 13 |
Lycamben. 339 : 8 |
Lyce. 210 : 11 | 296 : 8, 2 |
Lycen. 739 : 11 |
Lyciæ. 190 : 10 |
Lycias. 11 : 2 |
Lycidam. 21 : 5 |
Lycio. 214 : 8 |
Lycisci. 339 : 14 |
Lyco. 232 : 4 |
Lycorida. 93 : 5 |
Lyctum. 92 : 2 |
Lycurgi. 167 : 8 |
Lycus. 238 : 3 |
Lyde. 283 : 7 | 214 : 13 | 858 : 8 |
Lyden. 340 : 6 |
Lydia. 29 : 1 | 41 : 1 | 72 : 8 | 209 : 6, 7 |
Lydiæ. 210 : 6 |
Lydis. 506 : 8 |
Lydorum. 254 : 1 |
lympha. 317 : 9 | 220 : 4 | 349 : 10 | 409 : 5 |
lymphæ. 214 : 12 | 219 : 3 | 932 : 9 |
lymphatam. 102 : 5 |
lymphis. 383 : 6 | 418 : 10 |
lyncas. 329 : 2 | 283 : 4 |
lyncis. 391 : 1 |
Lynceus. 119 : 3 |
lyra. 30 : 1 | 87 : 6 | 140 : 6 | 231 : 12 | 231 : 9 | 304 : 8 | 332 : 5 | 351 : 13 | 391 : 13 |
lyræ. 24 : 7 | 31 : 9 | 182 : 1 | 204 : 2 | 272 : 3 | 285 : 14 | 662 : 5 |
Lyricis. 9 : 3 |
Lyrim. v. Lirim.
Lysippo. 621 : 4 |

M

MAcedo. 274 : 2 |
macelli. 390 : 7 |
macello. 494 : 1 |
macellum. 479 : 4 |
macerat. 143 : 10 |
macies. 41 : 8 |
machina. 928 : 3 |
machinæ. 19 : 2 |
macies. 57 : 12 | 282 : 6 |
macra. 637 : 7 | bis.
macrescit. 339 : 4 |
macro. 428 : 18 |
macros. 413 : 2 |
mactum. 619 : 8 |
mactata. 61 : 3 |
macte. 376 : 6 |
maculant. 411 : 13 |
maculis. 680 : 9 |
maculosum. 278 : 1 |
madet. 214 : 9 |
Mæcenas. v. Mecœnas.
Mænios. 375 : 14 | 366 : 13 | 387 : 1 | 580 : 2, 13 |
Mæonii. 73 : 2 |
Mæonius. 268 : 3 |
Mævium. 333 : 8 |
magicos terrores. 433 : 12 |
magis. 74 : 18 | 73 : 9 | 313 : 7 | 126 : 6 | 209 : 1 | 309 : 12 | 314 : 10 | 340 : 3 | 381 : 17 | 394 : 8 | 434 : 1 | 442 : 4 | 419 : 10, 11 | 691 : 1 |
magis ac magis. 493 : 10 |
magister. 201 : 6 | 339 : 13 |
magistra. 462 : 7 |
magistri. 461 : 9 | 328 : 1 |
magistro. 223 : 1 | 391 : 11 |
magistrum. 964 : 11 |
magna. 180 : 9 | 183 : 6 | 193 : 7 | 242 : 5 | 316 : 3 | 196 : 7 | 489 : 9 | 497 : 19 | 394 : 3 | 913 : 3 |
magna pars. 219 : 13 |
magnâ. 433 : 3 | 413 : 13 | 506 : 3 |
magnæ. 91 : 11 | 279 : 9 | 384 : 6 |
magnam. 333 : 6 | 139 : 10 |
magnas. 283 : 5 | 419 : 9 | 419 : 7 |
Magnessam. 206 : 12 |
magni. 50 : 1 | 43 : 5 | 279 : 2 | 323 : 4 | 333 : 17 | 369 : 19 | 318 : 17 |
magni pendit. 491 : 3 |
magnis. 393 : 8 | 409 : 7 | 414 : 4 | 416 : 19 | 312 : 8 |
magno. 371 : 4, 10 | 386 : 7, 9 | 382 : 6, 13 | 419 : 4 | 450 : 7 |
433 : 11 | 441 : 3 | 509 : 18 | 654 : 7 |
magnosum. 344 : 3 | 394 : 3 |
magnos. 33 : 17 | 315 : 4 | 423 : 6 |
magnum. 213 : 8 | 269 : 8 | 243 : 5 | 324 : 21 | 318 : 14 | 402 : 6 | 418 : 7 | 424 : 12 | 613 : 11 | 234 : 4 | 463 : 11 | 301 : 10 |
magnum fecit quod, &c. 416 : 3 |
magnum loqui. 612 : 9 |
magnus. 310 : 1 | 399 : 16 | 100 : 4, 8 |
magus. 79 : 2 | 619 : 13 |
Maja nate. 303 : 5 |
Majæ. 13 : 13 |
majestas. 325 : 6 | 622 : 14 |
major. 16 : 11 | 170 : 4 | 174 : 1 | 213 : 6 | 279 : 27 | 310 : 14 | 309 : 9 | 419 : 13 | 420 : 4 | 418 : 9 | 438 : 10, 18 | 506 : 14 | 370 : 2 | 631 : 7 |
major juvenum. 961 : 5 |
majora. 392 : 16 | 437 : 11 | 369 : 5 | 318 : 1 |
majore. 269 : 9 | 326 : 4 | 448 : 1 | 610 : 3 |
majorem. 262 : 4 | 688 : 2, 18 | 103 : 4 |
majores. 318 : 8 | 383 : 10 | 692 : 7 | 612 : 2 |
majori. 174 : 7 |
majoribus. 409 : 8 | 414 : 10 | 188 : 7 |
majoris. 183 : 10 |
majorum. 198 : 1 | 254 : 6 | 449 : 9 |
majus. 40 : 9 | 190 : 13 | 214 : 19 | 297 : 13 | 279 : 6 | 326 : 1 | bis. 358 : 8 | 390 : 8 | 471 : 9 | 523 : 4 | 319 : 6 | 544 : 8 | 189 : 2 |
malo, id est, maxilla. 168 : 7 |
mala consuetudo. 587 : 14 |
mala scabies. 667 : 4 |
mala adject. ablat. sing. 37 : 10 | 49 : 3 | 315 : 7 | 503 : 9 |
mala plur. 138 : 2 | 199 : 2 | 216 : 2 | 381 : 6 | 382 : 7 | 387 : 3 | 397 : 10 | 416 : 13 | 451 : 1 | 477 : 4 | 482 : 10 | 493 : 14 | 510 : 3 | 620 : 4 | 631 : 9 | 667 : 3 |
mala carmina. 630 : 5 |
mala, idest, poma. 385 : 7 |
malorum. 313 : 11 |
malas, id est, maxillas. 252 : 6 |
malas adject. 319 : 7 |
male. 33 : 7 | 138 : 5 | 299 : 5 | 387 : 9 | 389 : 7, 10 | 399 : 14 | 415 : 3 | 489 : 2 | 508 : 17 | 109 : 10 |
male dispari. 57 : 2 |
male feriatos Troas. 280 : 9 |
male natis versibus. 610 : 18 |
male ominatis verbis. 220 : 1 |
male seu bene cesserat. 437 : 10 |
male se gesta. 467 : 5 |
male rem gerere. 469 : 1 |
male sanos. 597 : 10 |
male sarta. 221 : 6 |
male tornatos versus. 666 : 5 |
male tutæ mentis. 473 : 3 |
male validus. 499 : 8 |
male vivat. 402 : 1 |
maledicis. 475 : 6 |
maledicum. 521 : 12 |
mali. 243 : 18 | 337 : 10 | 381 : 14 | 403 : 8 |
maligne. 639 : 9 |
malignis. 404 : 4 |
malignum. 118 : 3 |
malignus. 82 : 8 |
malis. 49 : 10 | 359 : 7 | 232 : 2 | 269 : 3 | 475 : 1 |
malis pro pomis. 491 : 10 |
malis verb. 242 : 6 | 439 : 8, 9 | 443 : 11 |
malit. 30 : 8 | 493 : 18 |

mal-

mallem. 371 : 10 | 324 : 4 | 612 : 6 |
malles. 666 : 6 |
mallet. 413 : 9 | 532 : 4 |
malo. 66 : 3 | 342 : 2 | 399 : 3 |
401 : 2 | 484 : 11 | 615 : 3 |
malo certe, id est, non concione.
183 : 3 |
malo verb. 642 : 16 |
Malobathro. 127 : 6 |
malos. 326 : 11 | 378 : 13 |
Malthinus. 307 : 11 |
malam. 90 : 1 | 313 : 3 |
maluit. 426 : 3 |
malum neut. substant. 322 : 1 | 342 :
11, 14 | 416 : 11 | 509 : 10 |
malum adject. 119 : 3 |
malum adverb. 482 : 11 |
malunt. 619 : 16 |
malus substant. 47 : 1 | 318 : 16 |
malus adject. 66 : 11 | 117 : 7 |
176 : 6 | 195 : 3 | 488 : 7 |
malus Juppiter. 69 : 11 |
malus pudor. 467 : 3 |
malus pro ineptus. 613 : 2 |
mammæ putres. Epod. 8.
Mamurrarum. 407 : 5 |
manabit. 36 : 6 |
manant. 111 : 2 | 316 : 9 |
manantibus. 117 : 3 |
manare. 600 : 6 |
manaret. 413 : 4 |
manat. 164 : 14 | 107 : 8 | 659 :
10 |
manco. 536 : 19 |
mancipat. 612 : 10 |
mancipiis. 618 : 12 |
mancipium. 521 : 3 |
mancum. 611 : 6 |
mandabo. 199 : 1 |
mandare. 613 : 9 |
mandata. 674 : 9 | 643 : 15 |
Mandela. 396 : 16 |
manducetur. 646 : 1 |
mane verb. 105 : 11 |
mane adverb. 379 : 9 | 366 : 6 |
481 : 6 | 479 : 1 | 487 : 10 | 494 :
7 | 530 : 8 | 559 : 1, 6 | 577 : 11 |
611 : 19 |
maneant. 64 : 2 |
manebo. 646 : 3 |
manemus. 607 : 6 |
manent. 314 : 15 | 353 : 6 | 615 :
20 |
manentem. 133 : 11 |
manentis. 647 : 1 |
Manes. 20 : 10 | 429 : 8 | 674 : 3 |
manet a maneo. 8 : 9 | 43 : 1 | 91 :
9 | 164 : 16 | 319 : 10 | 341 : 14 |
349 : 2 | 551 : 10 |
manet subjunct. a mano, 21. 274 :
8 | 576 : 10 | 560 : 4 |
mangonum. 624 : 11 |
manibus. 246 : 5 | 390 : 15 | 396 :
66 | 463 : 20 | 493 : 4 | 502 : 7 |
563 : 6 | 369 : 17 | 601 : 11 | 619 :
9 | 619 : 3 |
manicis. 566 : 2 |
manifestum. 468 : 3 |
Manium. 387 : 2 |
Manlio. 534 : 1 |
manus. 330 : 11 | 560 : 1 |
manoos. 248 : 7 |
manserunt. 615 : 10 |
mansuri. 413 : 17 |
mantica. 410 : 10 |
manu. 69 : 12 | 148 : 6 | 144 : 2 |
226 : 9 | 316 : 1 | 410 : 7 | 434 :
16 | 568 : 14 | 654 : 16 |
manum. 319 : 2 | 520 : 5 |
manus. 180 : 6 | 239 : 6 | 393 : 9 |
400 : 3 | 403 : 16 | 660 : 3 |
manus, pro robur, vel exercitus.
169 : 3 | 336 : 7 | 346 : 3 | 561 :
11 |
manus plur. 67 : 1 | 600 : 7 | 374 :
6 | 170 : 11 | 184 : 2 | 324 : 16 |
338 : 1 | 354 : 3 | 406 : 3 |
mappa. 611 : 10 | 147 : 14 |
mappis. 494 : 6 |
Marcelli. 43 : 9 |
marcentem. 482 : 8 |
mare. 7 : 6 | 19 : 2 | 24 : 4 | 38 :
1 | 40 : 7 | 47 : 8 | 53 : 1 | 76 :
2 | 92 : 3 | 112 : 1 | 136 : 2 |
141 : 2 | 167 : 9 | 169 : 9 | 190 :
4 | 263 : 10 | 257 : 9 | 268 : 2 |
295 : 16 | 311 : 6 | 314 : 12 | 360 :
9 | 344 : 8 | 348 : 9 | 369 : 16 |
370 : 6 | 460 : 3 | 533 : 5 |
marem. 496 : 11 |
Mareotico. 104 : 5 |
mares. 67 : 1 | 661 : 14 |
mari. 18 : 4 | 113 : 3 | 159 : 1 |
316 : 3 | 324 : 8, 13 | 128 : 11 |
361 : 12 | 300 : 7 |
maribus. 131 : 6 |
Maricæ. 226 : 10 |
marina. 121 : 12 |
marinæ. 30 : 9 | 617 : 5 | 281 : 5 |
174 : 2 |
marino. 239 : 4 |
marinus. 112 : 14 |
maris. 22 : 11 | 40 : 1 | 124 : 7 |
464 : 1 | 177 : 10 | 149 : 6 |
367 : 6 |
maris expers. 310 : 2 |
marita. 939 : 7 | 119 : 6 |
maritat. 312 : 3 |
mariti. 51 : 7 | 201 : 3 | 613 : 10 |
maritis. 532 : 10 | 663 : 10 |
marito. 231 : 7 | 313 : 12 | 313 :
3 | 319 : 8 | 409 : 4 | 515 : 1 |
maritos. 231 : 11 |
maritum. 181 : 13 |
maritus. 193 : 1 |
Marius. 491 : 1 |
marmor. 110 : 6 | 631 : 19 |
marmora. 164 : 2 | 286 : 4 |
marmore. 61 : 6 |
marmoream. 263 : 13 |
marmoreum. 193 : 6 |
marmoris. 611 : 16 |
Marsa. 353 : 3 |
Marsæ. 171 : 6 |
Marsæus. 380 : 7 |
Marsi. 280 : 16 |
Marsi. plural. 366 : 2 |
Marsya. 481 : 7 |
Marsis. 321 : 15 |
Marsus. 9 : 12 | 191 : 4 |
Marte. 17 : 2 | 110 : 2 | 194 : 2 |
161 : 2 | 303 : 9 |
Martem. 24 : 10 |
Marti. 82 : 9 | 182 : 10 |
Martis bella. 683 : 14 |
Martiales. 23 : 9 |
Martii campi. 164 : 19 |
Martiis. 206 : 2 |
Martio. 205 : 1 | 371 : 3 |
Martis. 181 : 7 |
mascula. 102 : 2 | 386 : 11 |
masculæ. 323 : 12 |
Massagetas. 100 : 11 |
Massico. 482 : 1 |
Massici. 8 : 3 |
Massico. 130 : 1 |
Massicum. 114 : 6 |
mater. 61 : 1 | 162 : 5 | 177 : 9 |
362 : 3 | 391 : 6 | 432 : 1 | 468 :
1, 2 | 495 : 1, 8 | 339 : 6 | 391 :
11 |
matercula. 133 : 7 |
materiam. 143 : 12 | 649 : 4 |
materies. 665 : 8 |
materna. 40 : 6 |
maternis. 160 : 2 |
maternus. 414 : 3 |
Matino. 140 : 4 |
Matinæ. 167 : 5 |
Matinum. 80 : 3 |
matre. 18 : 1 | 131 : 4 | 211 : 9 |
269 : 14 | 416 : 13 |
matrem. 70 : 7 | 71 : 8 | 458 : 2 |
472 : 18 |
matres. 76 : 2 | 99 : 6 | 111 : 10 |
210 : 1 | 552 : 1 | 558 : 10 |
matri. 496 : 7 |
matribus. 9 : 9 |
matris. 132 : 9 | 108 : 5 | 171 : 10 |
291 : 1 | 473 : 2 |
matrona. 177 : 7 | 190 : 7 | 380 :
13 | 141 : 3 | 644 : 9 | 652 : 12 |
matronæ. 392 : 8 | 111 : 2 |
matronam. 180 : 6 |
matronas. 161 : 16 |
matronis. 38 : 12 | 106 : 3 |
matrum. 188 : 13 |
mature. 900 : 6 |
maturare. 204 : 10 |
mature. 117 : 8 | 161 : 1 | 613 :
14 |
maturet. 140 : 7 |
maturior. 119 : 1 |
maturo. 221 : 12 |
maturos. 271 : 13 | 328 : 8 | 608 :
11 |
maturum. 177 : 3 |
maturus genen. 644 : 7 |
matutina. 107 : 1 |
Matutine pater. 101 : 6 |
mavis. 13 : 1 | 196 : 2 | 218 : 6 |
252 : 13 | 353 : 4 | 367 : 1 |
577 : 2 |
Mavortis. 187 : 3 |
Mauro. 124 : 5 |
Mauri. 13 : 7 | 69 : 2 |
Mauris. 212 : 7 |
mavult. 486 : 4 |
maxima. 426 : 4 | 488 : 9 | 490 :
2 | 130 : 2 |
maxima pars hominum. 472 : 9 |
maxima pars vatum. 636 : 9 |
maxime. 100 : 6 | 377 : 3 | 394 :
8 | 476 : 4 | 515 : 1 |
Maximi. 263 : 8 |
maximus. 104 : 1 |
maxonomo. 184 : 11 |
me. 8 : 13, 14 | 8 : 5 | 12 : 8 |
16 : 9 | 46 : 1 | 54 : 9 | 89 : 11 |
90 : 1 | 171 : 3, 7 | 184 : 13 |
232 : 8 | 251 : 5 | 399 : 9 | 408 :
16 |
me gessi. 497 : 8 |
mea. 443 : 14 |
meque & te. 173 : 16 |
mea. 16 : 4 | 63 : 4 | 229 : 6 | 161 :
8 | 158 : 62 | 289 : 13 | 296 : 1 |
344 : 4 | 389 : 16 | 398 : 6 | 418 :
16 |
meæ. 16 : 5 | 194 : 6 | 119 : 2 |
213 : 9 | 332 : 8 | 358 : 4 | 324 :
16 |
meam. 69 : 2 |
meatis. 20 : 11 |
meorum. 119 : 7 | 198 : 7 | 334 : 8 |
meos. 264 : 14 | 331 : 2 |
meeum. 29 : 10 | 113 : 6 | 114 : 1 |
126 : 4 | 127 : 1 | 176 : 6 | 187 :
65 | 234 : 2 | 403 : 14 | 416 : 4 |
476 : 12 | 478 : 11 | 616 : 1 | 171 :
17 | 661 : 11 | 647 : 7 |
meeum facit. 609 : 6 |
Medea. 316 : 10 | 644 : 15 | 649 :
11 |
Medeæ. 515 : 2 |
Medi. 131 : 6 |
medio. 197 : 1 | 471 : 7 | 479 : 13 |
media de nocte. 165 : 12 | 594 : 2 |
medio inter carmina. 617 : 12 |
mediæ. 231 : 2 |
mediam noctem. 419 : 6 |
medias. 378 : 1 | 210 : 15 |

mediastinus. 595 : 15 |
medicata. 193 : 11 |
medici. 554 : 7 | 612 : 12 |
medicis. 561 : 13 | 632 : 8 |
medicorum. 615 : 11 |
medicum. 522 : 19 | 466 : 8 |
medicus. 475 : 13 | 494 : 8 |
media. 591 : 15 |
medio. 119 : 5 | 257 : 7 | 382 : 9 | 400 : 5 | 607 : 6 | 653 : 7 |
medio die. 519 : 5 |
mediocribus. 403 : 7, 16 | 418 : 20 | 661 : 11 |
mediocris. 561 : 9 |
mediocritatem. 137 : 3 |
mediocriter. 586 : 10 |
medios. 213 : 9 | 304 : 10 | 467 : 12 | 139 : 9 | 610 : 5 |
Medis. 112 : 7 | 181 : 7 |
meditans. 245 : 5 | 420 : 5 |
meditantibus. 625 : 5 |
meditantis. 237 . 7 |
meditatur. 202 : 5 |
meditare. 629 . 6 |
meditatur. 201 : 5 | 308 : 14 |
mediter. 482 : 9 |
meditor. 237 : 7 |
medium. 373 : 15 | 398 : 3 | 416 : 4 | 465 : 8 | 510 : 2 | 591 : 9 | 547 : 6 | 564 : 7 |
medius. 198 : 11 | 183 : 9 |
Medo. 91 : 4 | 103 : 4 |
Medos. 16 : 2 |
medulla. 113 : 9 |
medullis. 193 : 13 |
Medum flumen. 113 : 11 |
Medus. 208 : 1 | 101 : 9 | 361 : 13 |
Medus acinaces. 77 : 9 |
Megillas. 78 : 5 |
mei. 77 : 5 | 160 : 4 | 381 : 8 | 908 : 2 |
meius. 114 : 11 |
meis. 55 : 4 | 184 : 15 | 853 : 2 | 283 : 2 | 290 : 9 | 297 : 9 | 328 : 27 | 324 : 9 | 337 : 22 | 326 : 10 | 606 : 9 |
Meleagri. 666 : 10 |
melimela. 511 : 6 |
melior. 28 : 4 | 51 : 6 | 94 : 3 | 574 . 5 | 109 : 10 | 517 : 3 | 347 : 2 | 346 : 13 | 387 : 10 | 415 : 9 | 450 : 4 | 543 : 10 | 531 : 7 | 566 : 2 | 572 : 2 | 636 : 1 |
melior pars. 347 : 9 |
meliora. 80 : 6 | 381 . 10 | 425 : 6 | 509 : 12 | 606 : 7 | 557 : 7 |
meliore. 89 : 2 | 425 : 4 | 472 : 15 |
meliorem. 478 : 1 |
meliori. 435 . 4 | 530 : 8 |
melioribus. 497 . 9 | 549 : 1 |
melioris. 447 : 9 | 458 : 10 | 514 : 11 |
melios. 12 : 3 | 37 : 3 | 151 : 14 | 267 : 15 | 317 : 14 | 362 : 10 | 381 : 19 | 418 : 11 | 461 : 2 | 531 : 2 | 546 : 8 | 510 : 2 | 607 . 1 | 641 : 14 |
melius. 152 : 2 | 183 : 11 | 571 : 14 | 241 : 1 | 277 : 8 | 573 : 11 | 403 : 12 | 424 : 31 | 437 : 7 | 440 : 9 | 489 : 8 | 503 : 4 | 519 : 6 | 525 : 8 | 535 : 4 | 582 : 5 | 658 : 9 | 666 : 3 |
mella. 511 : 7 | 467 : 4 | 221 : 8 | 332 : 8 | 360 : 9 | 453 : 3 | 489 : 3 | 600 : 9 |
melle. 449 : 6 | 661 : 14 |
melli est. 508 : 10 |
mellitis placentis. 564 : 11 |
melos. 166 : 1 |
Melpomene. 72 : 3 | 261 : 4 | 559 : 2 |
membra. 8 : 5 | 317 : 7 | 323 : 8 | 368 : 4 | 399 : 10 | 405 : 10 | 621 : 17 | 124 : 12 | 159 : 5 |
membra dedit sopori. 418 . 8 |
membranam. 463 : 9 |
membranis. 563 : 5 |
membris. 819 : 7 | 194 : 5 | 618 : 8 |
memento. 87 : 7 | 116 : 8 | 161 : 14 | 257 : 5 | 333 : 10 | 482 : 9 | 484 : 14 | 489 : 9 | 562 : 7 |
memini. 425 : 4 | 150 : 5 | 609 : 8 |
meminisses. 508 : 4 |
meminit. 362 : 8 | 822 : 19 |
Memnona. 439 : 8 |
memor. 93 : 2 | 105 : 7 | 549 : 7 | 279 : 2 | 297 : 10 | 438 : 15 | 485 : 8 | 509 : 20 | 661 : 7 |
memorata. 610 : 16 |
memoratur. 378 : 19 |
memorem nomen. 46 : 4 | 215 : 19 | 210 : 10 |
memorem verb. 41 : 8 | 479 : 8 | 614 : 9 |
memores. 376 : 7 | 302 : 4 | 409 . 6 |
memori. 694 : 15 | 505 : 9 |
Memphim. 247 : 10 |
men'. 473 : 19 |
Mena. 319 : 8 |
Menam. 558 : 12 |
Menandro. 464 : 9 | 609 : 2 |
mendacem. 411 : 15 | 584 : 4 | 665 : 10 |
mendaci. 353 : 11 |
mendacior. 612 : 8 |
mendax. 158 : 3 | 175 : 7 | 555 : 3 | 115 : 8 | 184 : 3 | 615 : 10 |
mendici. 375 : 4 |
mendosa. 419 : 11 |
mendose. 609 : 8 |
mendosum. 184 : 4 |
Menelaum. 476 : 12 |
Meneni. 484 : 3 |
mens. 43 : 5 | 136 : 5 | 103 : 8 | 273 : 2 | 292 : 7 | 321 : 15 | 518 : 8 | 308 : 9 | 527 : 4 | 512 : 7 | 602 : 5 | 665 : 10 |
mens animusque. 575 : 5 |
mensa. 516 : 2 | 386 : 3 | 390 : 14 | 456 : 7 | 492 : 8 |
mensa brevis. 850 : 8 |
mensam. 475 : 14 | 519 : 18 |
mensas. 412 : 4 | 462 : 6 | 662 : 13 |
mense. 418 : 6 | 568 : 10 | 606 : 13, 17 |
mensem. 293 : 2 |
menses. 134 : 8 | 292 : 10 | 484 : 5 |
mensis. 212 : 8 | 578 : 15 | 494 : 12 |
meliorem. 80 : 2 |
mente. 90 : 4 | 180 : 4 | 345 : 3 | 308 : 7 | 369 : 16 | 463 : 9 | 505 : 9 | 545 : 10 | 563 : 4 | 610 : 5 |
mentem. 28 : 6 | 14 : 2 | 104 : 8 | 116 : 8 | 462 : 9 | 484 : 5, 15 | 519 : 5 | 611 : 11 | 612 : 4 |
mentem addere. 616 : 2 |
mentes. 249 : 5 | 558 : 8 |
mentiar. 325 : 10 |
mentibus. 236 : 3 | 607 : 8 |
mentio. 401 : 7 |
mentior. 419 : 2 |
mentis. 136 : 2 | 425 : 13 | 433 : 9 | 468 : 8 | 469 : 21 | 473 : 3 | 635 : 1 |
mentita. 160 : 11 |
mentite. 496 : 5 |
mentito. 280 : 9 |
mentitur. 520 : 13 | 647 : 5 |
mento. 128 . 4 | 513 . 7 |
meo. 76 : 8 | 544 : 10 | 309 : 6 | 326 : 5 | 341 : 4 | 545 : 1 | 555 : 3 | 444 : 14 | 677 : 8 |
meo sum pauper in ære. 624 : 12 |
meorum. 527 : 8 | 295 : 5 | 443 : 5 | 567 : 9 |
meos. 518 : 8 | 400 : 2 |
mers. 401 : 25 | 560 : 8 | 551 . 8 |
merseo. 631 : 16 |
mercantur. 389 : 2 |
mercarier. 466 : 3 |
mercaris. 633 : 3 |
mercator. 7 : 11 | 83 : 5 | 368 : 9 | 509 : 3 | 530 : 8 | 525 : 19 | 644 : 9 |
mercatorem. 243 : 3 |
mercatores. 509 : 3 |
mercatur. 560 : 6 | 638 : 19 |
mercatura. 471 . 19 |
mercedis. 103 : 12 |
merce. 89 : 8 | 203 . 3 | 297 : 9 |
mercede. 88 . 5 | 551 : 13 | 401 : 2 | 112 : 8 | 593 : 6 |
mercedem. 287 : 2 | 590 : 15 |
mercedes. 375 . 12 | 429 : 12 |
mercem. 381 : 20 | 583 : 6 |
mercemur. 230 . 2 | 352 : 11 |
mercenaria vincla. 159 . 8 |
mercenarius. 503 : 11 |
merces, edis. 83 : 5 | 579 : 4 |
merces plurali a merx. 258 : 18 | 307 : 9 | 624 : 11 | 663 : 4 |
mercetur. 590 : 8 |
Mercuri. 34 : 1 | 213 : 2 |
Mercuriale. 466 : 4 |
Mercurialium. 161 : 3 |
Mercurius. 73 : 30 | 88 : 2 | 129 : 2 | 468 : 11 |
merdis. 429 : 2 |
mereris. 373 : 2 |
merebere. 297 : 14 |
merentem. 181 : 4 |
merentis. 116 : 14 |
meret. 960 : 8 |
meretrice. 398 : 12 | 440 : 9 | 537 : 2 |
meretrici. 198 : 8 |
meretricibus. 380 : 10 |
meretricis. 482 : 7 | 482 : 4 | 588 : 17 |
meretricula. 519 : 5 |
meretrix. 99 : 8 | 378 : 8 |
mergos. 836 : 17 | 457 : 4 |
meri. 65 : 8 | 185 : 8 |
meridiem. 354 : 3 |
Merionem. 24 : 12 | 81 : 4 |
merita. 216 : 19 | 297 : 11 |
meritis. 161 : 3 | 287 : 4 | 606 : 6 |
merito. 369 : 8 | 899 : 12 | 415 : 15 | 471 : 14 |
meritorum. 626 : 5 |
meritum particip. 398 : 16 | 648 : 14 |
mero. 27 : 9 | 46 : 2 | 59 : 3 | 137 : 6 | 561 : 9 | 551 : 5 | 218 : 8 | 257 : 8 | 539 : 8 | 264 : 11 | 378 : 16 | 337 : 20 | 468 : 5 | 493 : 2 | 598 : 6 | 662 : 10 |
meros. 638 : 18 |
mersare. 498 : 16 |
merses. 376 : 7 |
mersor. 558 : 7 |
meruere. 616 : 4 |
merui. 616 : 15 |
merulas. 535 : 5 |
merulis. 667 : 9 |
merum. 32 : 4 | 255 : 2 |
merus. 398 : 18 |
merx. 379 : 12 |
Messala. 417 : 5 | 444 . 7 |
Messalam. 661 : 10 |
Messi. 409 : 5 . 7 |
Messius. 409 : 15 |
messorum. 516 : 4 |
meta. 6 : 5 |
metallis. 566 : 10 |
metam. 844 : 10 |
metata. 153 : 9 |
metoro. 401 : 14 |
Metaurum flumen. 273 : 9 |
Metello. 208 : 5 | 449 : 15 |
Metellus. 480 : 5 |
metendo. 301 : 17 |
Methymnæam. 522 : 6 |
metiente. 519 : 5 |
Metii. 662 : 11 |

me-

Digitized by Google

metire. 315 : 4 |
metiretur. 371 : 11 |
metiri. 383 : 4 | 161 : 3 |
metit. 470 : 6 | 613 : 17 |
metu. 71 : 1 | 300 : 8 | 166 : 5 | 240 : 7 | 309 : 8 | 372 : 12 | 352 : 7 | 405 : 4 |
metu exanimem. 372 : 12 |
metuam. 209 : 11 | 210 : 7 | 634 : 6 |
metuas. 371 : 8 | 400 : 1 |
metuat. 384 : 16 | 530 : 1 |
metuatur. 76 : 4 |
metuebat. 373 : 14 |
metuemus. 150 : 4 |
metuenda. 467 : 18 | 612 : 1 |
metuende. 40 : 15 | 186 : 8 |
metuendus. 177 : 4 |
metueus. 7 : 11 | 231 : 8 | 242 : 3 | 5*5 : 3 | 367 : 11 | 461 : 10 | 471 : 26 | 114 : 13 | 181 : 4, 11 | 614 : 11 |
metuente. 114 : 7 |
metuentes. 216 : 3 |
metuenti. 502 : 2 |
metuentis. 300 : 9 | 311 : 11 |
metues. 17 : 5 | 111 : 8 | 191 : 1 |
metuet. 185 : 4 |
metuit. 157 : 11 | 313 : 20 | 278 : 3 | 138 : 18 | 184 : 14 | 195 : 20 | 816 : 5 |
metum. 171 : 1 | 338 : 8 |
metuo. 446 : 9 |
metus. 76 : 1 |
metuunt. 11 : 8 | 68 : 6 | 131 : 10 | 397 : 13 |
Mevium. 335 : 8 |
meum. 6 : 1 | 43 : 5 | 818 : 15 | 314 : 13 | 461 : 11 |
meus. 171 : 1 | 383 : 8 | 417 : 4 | 432 : 11 |
meus, *id eſt*, amicus. 254 : 6 |
mi, *pro* mihi. 373 : 16 | 380 : 6 | 384 : 16 | 387 : 1 | 402 : 4, 18 | 567 : 7 |
mica. 216 : 6 |
micat. 43 : 1 |
mictum. 436 : 3 |
migravit. 417 : 14 |
migret. 652 : 6 |
mihi. 57 : 1 | 45 : 5 | 54 : 6 | 61 : 7 | 90 : 2 | 62 : 7 | 121 : 1 | 258 : 11 | 261 : 5 | 281 : 10 | 318 : 2 | 378 : 2 | 386 : 9 | 189 : 17 | 403 : 12 | 409 : 4 | 420 : 6 |
miles. 24 : 1 | 141 : 6 | 161 : 1 | 844 : 6 | 379 : 11 | 331 : 1 | 333 : 5 | 368 : 4 | 369 : 2, 15 | 635 : 11 |
Mileti. 588 : 7 |
militabitus. 306 : 16 |
militaris. 333 : 7 |
militaris. 30 : 1 | 69 : 5 |
militat. 536 : 16 |
militavi. 247 : 2 |
milite. 46 : 6 | 300 : 6 |
militee. 141 : 1 |
militia. 199 : 6 | 177 : 5 | 188 : 6 | 388 : 6 | 412 : 11 |
militibus. 594 : 3 | 507 : 11 |
militiæ. 124 : 8 | 157 : 2 | 263 : 11 | 613 : 2 |
militiam. 18 : 8 | 63 : 2 | 364 : 6 |
militum. 512 : 2 | 256 : 6 | 320 : 6 |
mille. 204 : 8 | 516 : 11 | 335 : 6 | 371 : 8 | 437 : 3 | 441 : 4 | 461 : 4 | 466 : 8 | 472 : 5 | 479 : 8 | 488 : 17 bis. 510 : 8 | 511 : 7 |
mille ovium. 476 : 11 |
millia. 370 : 12 | 406 : 4 | 411 : 16 | 447 : 7 | 511 : 2 | 512 : 4 |
millia centum. 456 : 2 |
millia terna. 494 : 1 |
millibus. 472 : 5 | 433 : 4 |
millibus octo. 624 : 5 |
Milonias. 447 : 3 |
Milvio. 548 : 8 |
Milvius. 513 : 14 | 554 : 15 |
Mimas. 290 : 8 |
mima. 373 : 4 | 250 : 8 |
mimis. 180 : 10 |
Mimnermus. 154 : 8 | 816 : 13 |
mimo. 618 : 10 |
mimos. 456 : 6 |
minimum. 598 : 14 |
minabitur. 81 : 2 | 660 : 7 |
minaces. 128 : 5 | 247 : 8 | 288 : 7 |
minaci. 18 : 1 | 110 : 11 |
minacis. 346 : 3 |
minacium. 242 : 3 |
minæ. 276 : 4 | 286 : 7 |
minantem. 181 : 6 |
minantis. 454 : 7 |
minarum. 643 : 17 |
minas. 370 : 3 | 328 : 3 |
minaci. 110 : 11 | 190 : 2 |
minati. 311 : 6 |
minatus. 111 : 2 |
minax. 42 : 1 | 614 : 13 |
mineris. 161 : 1 |
Minerva. 418 : 3 | 662 : 6 |
Minervæ. 181 : 14 | 217 : 2 | 280 : 8 |
minima. 167 : 4 | 474 : 6 |
minimus. 389 : 11 |
minimo. 368 : 6 |
minimum. 616 : 7 | 656 : 4 |
minimùm. 18 : 4 | 126 : 2 | 609 : 10 |
minister. 173 : 1 |
ministeriis. 124 : 6 |
ministrat. 648 : 17 |
ministratur. 422 : 5 |
ministrent. 123 : 17 |
ministret. 179 : 11 |
ministrum. 307 : 2 | 371 : 3 |
ministris. 409 : 13 |
minitatur. 448 : 13 |
minor. 44 : 1 | 161 : 10 | 416 : 3 | 440 : 20 | 121 : 16 | 314 : 11 | 566 : 6, 14 | 187 : 14 | 606 : 13 | 649 : 11 |
minora. 344 : 2 | 386 : 10 | 563 : 8 | 567 : 5 | 570 : 11 |
minore. 509 : 8 |
minorem. 136 : 9 | 163 : 1 | 486 : 1 | 474 : 18 | 503 : 7 | 521 : 6 |
minores. 43 : 1 | 136 : 1 | 441 : 5 | 817 : 10 |
minori. 456 : 18 | 811 : 2 |
minoribus. 610 : 6 |
minoris. 432 : 1 |
minorum. 648 : 20 |
Minos. 81 : 5 | 284 : 7 |
Minturnas. 148 : 1 |
minuas. 415 : 5 | 475 : 6 |
minuat. 166 : 12 |
minuuntur. 291 : 6 |
minui. 612 : 5 |
minuis. 104 : 3 | 157 : 10 |
minus *adverb.* 11 : 8 | 74 : 6 bis. 270 : 11 | 325 : 1 | 371 : 8 | 387 : 7 | 391 : 2 | 817 : 4 | 616 : 8 | 631 : 27 |
minus illo. 486 : 3 |
minuerit. 668 : 7 |
mira. 466 : 12 | 661 : 1 |
mirabere. 21 : 1 | 166 : 2 |
mirabile visu. 639 : 1 |
mirabilis. 510 : 18 |
mirabimur. 550 : 4 |
mirabor. 186 : 5 | 661 : 6 |
miracula. 615 : 14 | 648 : 8 |
miramur. 571 : 11 |
miramur si. 570 : 12 |
mirantur. 146 : 8 | 307 : 13 | 627 : 5 |
mirare. 550 : 7 |
mirari. 146 : 3 | 355 : 11 | 356 : 3 |
miraris. 206 : 1 | 373 : 8 | 530 : 7 |
mirata. 316 : 7 | 316 : 10 |
mirati. 634 : 19 |
mirator. 379 : 2 |
miratur. 302 : 10 | 549 : 6 | 607 : 4 | 605 : 8 |
mire. 123 : 5 | 466 : 7 |
mires. 436 : 6 |
miri. 413 : 4 |
miror. 466 : 6 | 517 : 3 | 380 : 13 | 609 : 10 | 660 : 11 |
miros. 631 : 8 |
mirum. 147 : 1 | 186 : 12 | 438 : 5 | 446 : 2 |
mirus. 346 : 7 | 489 : 4 |
misce. 297 : 11 |
miscebat. 484 : 1 |
miscebis. 184 : 18 |
miscent. 8 : 14 |
miscentur. 231 : 4 |
miscere. 461 : 2 |
misces. 376 : 2 | 462 : 1 |
miscueris. 459 : 1 |
miscuisse. 118 : 1 |
miscuit. 141 : 6 | 438 : 4 | 639 : 16 |
Miseno. 490 : 5 |
miser. 78 : 12 | 345 : 7 | 353 : 8 | 381 : 2 | 364 : 8 | 458 : 1 | 663 : 1 | 178 : 10 | 601 : 8 | 648 : 16 |
misera. 397 : 6 | 422 : 6 | 518 : 2 |
miserabiles. 61 : 2 |
miseræ. 133 : 11 | 417 : 1 |
miseram. 67 : 6 | 304 : 4 | 364 : 11 |
nil miserantis. 116 : 9 |
miserarum. 316 : 3 |
miseras. 358 : 16 | 503 : 15 | 520 : 5 |
misere. 435 : 1, 7 |
miseri. 22 : 7 |
miseris. 650 : 12 |
misero. 311 : 21 | 538 : 7 | 390 : 11 | 107 : 11 |
miseros. 156 : 1 |
miserum. 371 : 18 | 577 : 7 |
miserum est. 184 : 19 |
misit. 20 : 2 | 34 : 8 | 326 : 11 |
missa vox. 663 : 8 |
missæ. 403 : 18 |
missi. 406 : 7 |
missi in bellum ducis. 618 : 8 |
missilibus. 196 : 10 |
missis. 424 : 6 | 466 : 9 |
missos. 161 : 7 | 574 : 10 | 654 : 7 |
non missura. 668 : 12 |
missus. 448 : 2 | 431 : 8 |
mista. 82 : 4 |
mistæ. 293 : 10 |
mistis. 164 : 4 |
misto. 488 : 16 |
mistum. 333 : 5 | 888 : 4 |
mite. 18 : 2 |
mitescere. 129 : 14 |
mitescunt. 383 : 9 |
mitibus. 54 : 3 | 318 : 20 |
mitiget. 634 : 4 |
mitior. 212 : 7 |
mitis. 360 : 4 | 450 : 4 |
mittam. 376 : 12 | 558 : 4 | 635 : 10 |
mittamus. 343 : 13 |
mittant. 530 : 10 |
mitte. 172 : 12 | 207 : 8 | 233 : 6 | 345 : 8 | 346 : 8 |
mitte sectari. 106 : 3 |
mittere. 64 : 3 | 301 : 10 | 418 : 17 | 467 : 8 |
mitteret. 512 : 8 |
mitteris. 602 : 13 |
mittes. 44 : 6 |
mittis. 536 : 3 |
mittit. 322 : 6 |
mitulus. 486 : 6 |
Mitylene. 368 : 8 |
Mityleneæm. 35 : 8 |
mobile. 316 : 6 |

mo-

mobilis. 482 : 12 |
mobilibus. 27 : 4 | 74 : 2 |
mobilis horæ. 833 : 11 |
mobilium. 7 : 2 |
moderabitur. 339 : 8 |
moderere. 73 : 8 |
modeste. 380 : 2 |
modestus. 398 : 1 |
modica. 248 : 2 |
modici. 59 : 2 |
modicis. 94 : 9 | 108 : 7 | 653 : 7 |
modico. 404 : 4 | 634 : 8 |
modiis. 394 : 19 |
modis. 214 : 8 | 241 : 4 | 281 : 8 | 428 : 12 | 489 : 3 | 811 : 7 | 864 : 8 |
modis mille. 204 : 6 |
modò. 180 : 4 | 240 : 8 | 287 : 4 | 427 : 13 | 487 : 18 | 488 : 9, 14 | 549 : 8 | 803 : 2 |
modo isto. 833 : 2 |
modo. 219 : 4 | 231 : 12 | 333 : 2, 2 | 328 : 2, 3 | 299 : 2, 3 | 378 : 2 | 382 : 7, 8 | 389 : 2, 3 | 927 : 8 | 411 : 2 | 457 : 3, 4 | 483 : 4 | 931 : 6 |
modorum. 288 : 23 |
modos. 109 : 3 | 113 : 7 | 209 : 10 | 218 : 7 | 281 : 2 | 283 : 8 | 308 : 9 | 142 : 4 | 299 : 18 | 832 : 3 |
modulanda. 832 : 4 |
modulate. 91 : 8 |
modulator. 393 : 9 |
moduli. 488 : 1 |
modulis. 390 : 2 |
modulo. 291 : 3 |
modum. 28 : 2 | 231 : 10 | 383 : 11 | 488 : 8 | 881 : 9 | 812 : 4 |
modus. 72 : 8 | 802 : 9 | 134 : 7 | 374 : 2 | 303 : 2 |
Mœcenas. 3 : 8 | 64 : 3 | 142 : 2 | 152 : 7 | 179 : 7 | 207 : 4 | 224 : 6 | 833 : 3 | 294 : 8 | 308 : 3 | 318 : 1 | 338 : 6 | 342 : 12 | 397 : 2 | 389 : 10 | 414 : 3 | 438 : 4 | 806 : 2, 8 | 320 : 2 |
Mœcenatem. 102 : 9 |
mœchas. 402 : 2 |
mœchatur. 380 : 2 |
mœchia. 379 : 4 |
mœchos. 74 : 8 |
mœchus. 393 : 8 | 312 : 4 | 313 : 12 |
mœnia. 28 : 2 | 38 : 2 | 238 : 8 | 810 : 2 | 108 : 23 |
mœnibus. 177 : 9 | 332 : 4 |
mœrebis. 141 : 7 |
mœrentem. 288 : 3 |
mœrentis. 378 : 6 |
mœrere. 287 : 2 |
mœrer. 120 : 8 | 188 : 8 |
mœrore. 844 : 3 |
mœstis. 110 : 7 |
mœstum. 378 : 8 | 643 : 18 |
mœstus. 117 : 2 | 418 : 6 |
mola. 477 : 8
mola. 390 : 13 | 298 : 10 |
molem. 355 : 10 |
moles. 182 : 8 |
molesta. 334 : 13 |
molestos. 423 : 8 |
molesti. 234 : 8 |
molestum. 429 : 3 |
molestus. 389 : 11 | 349 : 10 |
molitur. 376 : 13 |
molibus. 176 : 8 |
molimine. 818 : 8 |
molitur oppida. 683 : 31 |
molitus. 848 : 4 |
molle. 440 : 8 | 990 : 8 |
molles. 106 : 8 | 309 : 1 | 498 : 4 | 439 : 18 |
molli. 37 : 9 | 382 : 3 |
mollibus. 289 : 18 |
mollibit. 839 : 8 |
mollibus. 248 : 3 | 283 : 1 | 328 : 7 | 317 : 3 | 832.
mollior. 812 : 8 | 313 : 9 |
mollire. 322 : 1 |
mollis. 28 : 8 | 242 : 9 | 449 : 33 |
molliter austerum. 418 : 12 |
mollitia. 318 : 42 |
mollitiem. 460 : 8 |
mollitum. 392 : 7 |
mollius. 431 : 18 | 442 : 8 | 480 : 4 |
Molossis. 310 : 14 |
Molossus. 328 : 3 |
momenta. 381 : 1 |
momentis. 249 : 4 |
momento. 398 : 7 |
momordisse. 391 : 2 |
Monæses. 189 : 8 |
mone. 102 : 8 |
moneam. 394 : 18 |
monendo. 840 : 1 |
monendus. 342 : 8 |
monet. 18 : 3, 4 | 204 : 24 | 263 : 7 | 331 : 20 |
monimentum. v. monumentum.
monitor. 801 : 14 |
monitoribus. 831 : 11 | 928 : 8 |
monitoris. 194 : 18 |
monitus. 410 : 13 | 342 : 9 | 880 : 12 |
monstra. 10 : 8 | 37 : 2 | 248 : 8 |
monstrare. 388 : 8 | 440 : 12 |
monstraret. 831 : 8 |
monstrat. 338 : 12 |
monstrata vitæ via est. 884 : 2 |
monstrata. 932 : 10 |
monstratum. 419 : 1 |
monstravi. 321 : 11 |
monstravit. 848 : 2 |
monstret. 303 : 10 |
monstris. 292 : 8 |
monstros. 271 : 3 |
monstrum. 204 : 12 | 378 : 2 |
monte. 283 : 3 | 318 : 2 | 403 : 9 |
montes. 11 : 2 | 137 : 20 | 411 : 7 | 806 : 2 | 282 : 2 |
montes parturiunt, &c. 849 : 2 |
montibus. 70 : 8 | 88 : 8 | 338 : 8 | 349 : 8 | 928 : 8 |
montis. 83 : 2 |
montium. 302 : 6 | 227 : 11 |
monuere. 316 : 1 |
monumenta. 11 : 8 |
monumentum. 319 : 8 | 437 : 4 |
mora. 84 : 4 | 231 : 3 | 818 : 8 |
moraberis. 981 : 9 |
morabitur. 488 : 8 | 848 : 4 |
morabor. 370 : 3 |
moræ. 252 : 3 |
moram. 348 : 4 |
moramur. 347 : 18 |
morandus. 832 : 3 |
morantem. 40 : 8 | 327 : 8 | 397 : 2 |
morantur. 318 : 13 | 241 : 8 |
morari. 313 : 14 | 310 : 11 | 374 : 8 |
moratis. 334 : 2 | 821 : 4 |
moras. 397 : 9 |
morata. 918 : 7 |
moratur. 378 : 3 | 818 : 8 |
morbi. 111 : 8 | 464 : 6 | 481 : 8 | 119 : 10 | 551 : 2 |
morbo. 104 : 1 | 419 : 7 | 469 : 22 | 473 : 8 | 474 : 3, 8 | 211 : 8 | 810 : 10 |
morbos. 914 : 2 |
morbum. 410 : 1 | 378 : 6 | 831 : 18 |
morbus regius. 897 : 8 |
mordacem. 197 : 18 |
mordaces. 58 : 4 |
mordaci. 280 : 4 |
mordax. 401 : 7 |
mordeas. 394 : 2 |
mordent. 207 : 1 |
mordeor. 370 : 21 |
mordet. 80 : 4 |
mordiens. 428 : 8 |
mora sæclo. 422 : 16 |
mora. 34 : 4 | 140 : 8 | 289 : 4 | 308 : 7 | 439 : 8 | 483 : 8 | 836 : 4 |
more fatorum. 382 : 8 |
morem. 77 : 7 | 182 : 2 | 886 : 8 | 408 : 13 | 448 : 11 | 814 : 10 |
mores. 189 : 11 | 142 : 7 | 809 : 4 |
moreris. 318 : 8 |
mores. 193 : 2 | 176 : 13 | 278 : 6 | 368 : 4 | 317 : 6 | 319 : 2 | 331 : 3 | 318 : 11 | 328 : 7 | 633 : 3 | 646 : 8 | 648 : 2 |
moretur. 106 : 4 | 210 : 8 |
mori. 178 : 2, 18 | 209 : 11 | 320 : 9 | 320 : 2 | 242 : 4 | 332 : 10 | 289 : 9 |
mori pro patria dulce & decorum est. 198 : 2 |
moriar. 180 : 4 | 329 : 3 |
moribus. 174 : 1 | 242 : 11 | 803 : 2 |
moriemur. 131 : 9 |
moriens. 474 : 19 | 287 : 8 |
moriatur. 188 : 8 |
moris. 488 : 3 |
moritare. 317 : 1 |
morituro. 80 : 9 |
moror. 189 : 3 | 332 : 8 | 379 : 7 | 413 : 3 |
morosa. 33 : 8 |
morosum. 201 : 12 |
mors. 30 : 7 | 137 : 8 | 178 : 3 | 311 : 8 | 148 : 7 | 474 : 4 | 448 : 4 | 318 : 8 | 286 : 8 |
morsu. 378 : 10 |
morsus. 492 : 11 |
mortale. 97 : 3 | 249 : 7 |
mortalem. 307 : 24 |
mortales. 339 : 9 | 418 : 14 | 809 : 37 |
mortalis. 848 : 24 |
mortalibus. 26 : 7 | 433 : 12 |
mortalis. 287 : 4 | 343 : 12 | 434 : 8 |
mortalium. 311 : 2 |
morte. 103 : 7 | 133 : 1 | 318 : 8 | 399 : 8 | 379 : 8 |
mortem. 191 : 4 | 188 : 8 | 379 : 6 |
morti. 81 : 7 | 249 : 8 | 301 : 4 | 483 : 12 | 841 : 9 |
morti dedit. 478 : 11 |
mortibus. 392 : 4 |
mortis. 37 : 1 | 340 : 8 | 483 : 4 | 480 : 37 | 832 : 18 | 918 : 2 |
mortua. 302 : 18 |
mortuos. 319 : 22 |
morum. 816 : 3 |
mos. 273 : 2 | 298 : 3 | 330 : 3 | 382 : 8 | 401 : 8 | 418 : 3 | 430 : 8 | 818 : 3 |
Moschi. 347 : 1 |
motu. 433 : 3 |
motum. 288 : 3 | 894 : 19 |
motura. 432 : 19 |
motus. 200 : 9 | 338 : 8 |
motus animi. 648 : 3 |
motus, *id est*, incessus. 393 : 8 |
motus precæ. 47 : 8 |
move. 341 : 8 |
moveas. 312 : 8 |
movens. 445 : 14 | 482 : 10 | 342 : 10 |
movebat. 74 : 5 |
movendo. 318 : 3 |
movent. 498 : 8 |
moventem. 377 : 2 |
moventes. 390 : 10 | 337 : 9 |
moventis. 378 : 7 |
movere. 318 : 8 | 438 : 37 | 863 : 9 |
movere loco verba honore indigna. 830 : 12 |
movere *prater*. 881 : 3 |
moveret. 423 : 8 |
moveri. 334 : 8 | 932 : 32 |
moverit. 488 : 8 |

mos

moverit. 668 : 8 |
moves. 49 : 10 | 295 : 2 |
movet. 274 : 7 | 406 : 32 | 583 : 4 |
movetur. 631 : 4 | 965 : 18 |
movit. 216 : 4, 3 | 313 : 2 | 391 : 8 |
mox. 8 : 5 | 51 : 2 | 110 : 4 | 201 : 8 | 202 : 13 | 533 : 1 | 272 : 1 | 285 : 15 | 305 : 14 | 474 : 4 | 528 : 3 |
Mucius. v. Mutius.
mugiat. 238 : 13 |
mugientium. 312 : 6 |
mugire. 616 : 2 |
mugiunt. 557 : 14 |
mula. 405 : 7 |
mulæ. 405 : 12 | 404 : 8 |
mulces. 234 : 10 |
mulcet. 919 : 12 |
mulctra. 346 : 11 |
muli. 408 : 7 |
muliebrem. 349 : 3 |
muliebriter. 204 : 14 |
mulier. 205 : 10 | 181 : 11 | 206 : 7 | 216 : 8 | 241 : 10 | 515 : 17 | 319 : 2 | 340 : 4 | 354 : 15 | 301 : 2 | 225 : 5 | 315 : 16 | 438 : 4 |
mulierculam. 535 : 12 |
mulis. 928 : 2 |
mullum. 433 : 3 |
mulo. 410 : 9 |
mulso. 459 : 7 |
multa *ſing.* 21 : 3 | 85 : 3 | 239 : 3 | 290 : 4 | 347 : 1 | 298 : 8 | 346 : 1 | 3[illegible] : 3 |
multa dies. 63[illegible] : 11 |
multa litura, ibid.
multa cane. 323 : 6 |
multa cum laude. 440 : 15 |
multa fruga. 581 : 10 |
multa prece. 278 : 14 |
multa in rosa. 21 : 3 |
multa *plural.* 101 : 3 | 156 : 8 | 199 : 2 | 229 : 1, 2 | 291 : 8 | 201 : 3 | 225 : 14 | 405 : 18 | 410 : 4 | 441 : 2 | 477 : 4 | 516 : 12 | 523 : 6 | 606 : 2 | 641 : 19 | 646 : 1, 2 |
multa fleturum caput. 323 : 14 |
multa tulit fecitque puer. 664 : 31 |
multæ. 182 : 12 | 557 : 16 | 586 : 6 |
multarum rerum. 625 : 16 |
multi. 108 : 3 | 209 : 6 | 870 : 1 | 400 : 6 |
multis. 73 : 2 | 204 : 5 | 314 : 15 | 217 : 2 | 420 : 11 | 466 : 18 | 533 : 5 | 233 : 8 | 621 : 11 | 465 : 10 |
multo. 48 : 9 | 87 : 2 | 332 : 7 | 238 : 7 | 296 : 14 | 368 : 4 | 379 : 5 | 436 : 3 |
multò. 404 : 3 | 407 : 7 | 466 : 6 | 870 : 2 | 387 : 12 |
multo minus. 189 : 13 |
multorum. 433 : 8 | 536 : 16 | 648 : 6 |
multos. 8 : 7 | 414 : 10 |
multùm. 74 : 3 | 251 : 16 | 344 : 11 | 552 : 13 | 380 : 3 | 429 : 16 |
multum. 500 : 12 | 303 : 2 | 342 : 9 | 332 : 13 | 944 : 9 | 653 : 2 |
multum celer. 973 : 13 |
multum celat. 660 : 14 |
mulus. 325 : 9 |
Munatius. 343 : 6 |
munda. 384 : 8 | 546 : 9 |
mundæ. 324 : 2 |
mundi. 66 : 11 | 184 : 2 | 543 : 5 | 393 : 8 |
mundior. 215 : 3 |
munditiæ. 412 : 9 |
munditiis. 21 : 9 |
mundum. 40 : 7 |
mundus. 458 : 4 | 543 : 5 | 681 : 2 |
munera. 56 : 2 | 90 : 4 | 272 : 5 | 252 : 2 | 224 : 3 | 306 : 4 | 329 : 2 |
303 : 3 | 540 : 2 | 622 : 2 |
munere. 149 : 9 | 269 : 10 | 389 : 13 | 391 : 8 | 400 : 3 | 423 : 8 |
muneretur. 318 : 94 |
muneribus. 224 : 5 | 263 : 13 | 291 : 15 | 262 : 2 | 300 : 2 | 426 : 9 | 434 : 5 |
muneris. 272 : 2 | 286 : 3 |
munerum. 285 : 4 |
munia. 112 : 2 | 418 : 4 | 419 : 9 | 631 : 10 |
muniant. 214 : 4 |
munierant. 213 : 3 |
munificum. 387 : 3 |
munire. 352 : 2 |
munitæ. 214 : 2 |
munito. 921 : 19 |
munivit. 391 : 2 |
munus. 210 : 5 | 217 : 7 | 265 : 8 | 420 : 2 | 627 | 10 |
munuscula. 556 : 7 |
murænæ. 222 : 2 |
Muræna. 407 : 6 |
Murenæ. 271 : 3 |
murem. 509 : 2 |
mures. 480 : 9 |
muria. 493 : 2 | 322 : 12 |
murice. 227 : 14 | 460 : 4 | 833 : 20 |
muricibus. 330 : 2 |
muris. 13 : 12 |
murmure. 110 : 11 | 393 : 6 |
muros. 291 : 3 | 336 : 7 |
murus. 194 : 14 | 631 : 3 |
murus aheneus esto. 131 : 5 |
mus. 509 : 3 | 654 : 3 |
musa lyræ solers. 644 : 5 |
musa. 34 : 7 | 39 : 5 | 110 : 3 | 213 : 4 | 142 : 4 | 181 : 4 | 287 : 8, 6 | 409 : 9 | 581 : 4 | 261 : 3 | 413 : 31 | 643 : 11 | 946 : 6 | 656 : 12 |
musa pedestri. 304 : 3 |
Musa *prop. viri.* 598 : 3 |
musæ. 471 : 11 |
musam. 128 : 3 | 369 : 12 |
musarum. 373 : 8 | 688 : 6 |
Musas. 68 : 1 | 832 : 8 | 607 : 4 |
musco. 564 : 7 |
musis. 76 : 3 | 356 : 13 | 619 : 4 |
mustella. 337 : 6 |
muta. 478 : 7 |
mutabile. 912 : 15 |
mutabilis. 634 : 9 |
mutamus. 539 : 10 |
mutanda. 696 : 13 |
mutandus. 279 : 5 |
mutant. 369 : 8 |
mutantem. 313 : 11 |
mutantur. 941 : 9 |
mutare. 34 : 4 | 86 : 5 | 96 : 4 | 360 : 10 | 570 : 10 | 596 : 10 | 948 : 14 |
mutares. 202 : 7 | 312 : 3 |
mutat. 33 : 2 | 283 : 3 | 316 : 4 | 397 : 9 | 441 : 4 | 335 : 4 | 318 : 5 | 333 : 12 |
mutat quadrata rotundis. 314 : 3 |
mutata. 13 : 9 | 90 : 4 | 393 : 23 |
mutata sorte gaudet. 320 : 10 |
mutatæ. 101 : 9 | 323 : 4 | 124 : 6 | 369 : 2 |
mutatis *particip.* 369 : 4 | 366 : 2 |
mutato. 372 : 5 |
mutatos. 22 : 2 |
mutatum vinum, *id est*, corruptum. 457 : 11 |
mutator in horas. 648 : 4 |
mutatus. 522 : 5 | 682 : 6 |
mutaverat. 323 : 9 |
mutavit. 354 : 9 | 218 : 4 | 643 : 13 |
mutem. 384 : 2 |
mutet. 509 : 10 |
mutilus. 406 : 13 |
mutis. 870 : 14 |
Mutius. 530 : 11 | 629 : 2 |
muto. 537 : 10 |
mutor. 170 : 10 |
mutua. 390 : 4 |
mutuâ. 309 : 13 |
mutui. 294 : 10 |
mutuis. 243 : 6 |
mutum. 332 : 9 |
mutuum. 344 : 10 |
Mycenas. 24 : 7 |
Mygdoniis. 247 : 8 |
Mygdoniis. 225 : 16 |
myrrheum. 212 : 2 |
myrtale. 94 : 4 |
myrteta. 578 : 5 |
myrto. 30 : 3 | 75 : 6 | 207 : 5 | 150 : 2 | 357 : 5 | 238 : 3 |
Myrtoum. 7 : 8 |
myrtus. 207 : 3 | 135 : 6 |
Mysorum. 322 : 1 |
Mystea. 134 : 19 |

N

NAbis. 402 : 16 |
næſtæ. 212 : 7 |
næſtus. 150 : 14 |
næniæ. 154 : 14 | 151 : 3 | 531 : 8 |
næniæ *nom. plur.* 572 : 9 |
Næniæ *genit. ſing.* 533 : 5 |
Nævius *poeta.* 607 : 9 |
Nævius *helluo.* 418 : 7 | vide Mævius.
nævos. 418 : 12 |
Najadum. 246 : 3 |
nam. 58 : 3 | 72 : 2 | 104 : 12 | 215 : 5 | 214 : 14 | 218 : 6 | 219 : 8 | 300 : 6 | 335 : 3 | 337 : 10 | 313 : 19 | 399 : 18 | 378 : 8 | &c. 382 : 14 | 392 : 3, 14 | 396 : 4, 8 | 404 : 2 |
namque. 69 : 3 | 95 : 3 | 263 : 8 | 318 : 31 | 339 : 4 | 394 : 4 | 301 : 24 | 407 : 5 | 415 : 3 | 412 : 6 | 417 : 4 | 418 : 2 | 287 : 3 |
nanciscetur. 637 : 3 |
nardi. 357 : 2 |
nardo. 136 : 14 | 324 : 15 | 341 : 6 |
nares. 548 : 2 |
naribus. 294 : 5 | 387 : 8 | 602 : 10 |
naris. 336 : 3 | 396 : 3 |
narium. 522 : 9 |
narra. 521 : 3 |
narrabo. 967 : 13 |
narrantem. 461 : 18 |
narrare. 618 : 13 |
narrares. 932 : 8 |
narraret. 521 : 2 |
narrari. 443 : 2 |
narras. 230 : 3 | 434 : 4 |
narrat. 204 : 15 | 518 : 12 |
narrata. 496 : 3 |
narratur. 533 : 1 | 372 : 6 | 535 : 8 |
narret. 574 : 5 |
narret. 649 : 10 |
narro. 418 : 5 |
nascente. 238 : 2 |
nascentem. 269 : 2 |
nascentes. 490 : 2 |
nascetis. 338 : 7 |
nascetur. 654 : 3 |
nasci. 553 : 3 |
nascitur. 389 : 14 |
nascuntur. 170 : 11 |
Nasica. 200 : 8, 15 |
Nasicæ. 200 : 9 |
Nasidiene. 384 : 9 |
Nasidieni. 516 : 1 |
Nasidienus. 523 : 12 |
naso. 429 : 5 | 523 : 13 | 643 : 2 |
nasum. 333 : 16 |

na-

natus . 680 : 8 |
natura . 382 : 8 |
nata . 334 : 2 | 376 : 7 | 381 : 9 |
641 : 8 | 644 : 16 |
natu . 478 : 1 |
natale . 634 : 3 |
natalem . 87 : 3 | 190 : 11 |
natales . 637 : 11 | 833 : 14 |
natali . 272 : 3 |
natalis . 160 : 2 |
natam . 676 : 13 | 478 : 7 |
natantes . 322 : 1 |
natantia . 17 : 8 |
naterunt . 18 : 3 |
natat . 311 : 7 |
nate . 342 : 13 | 659 : 11 | 503 : 1 |
nati . 491 : 8 | 317 : 6 |
natis . 372 : 19 | 460 : 13 | 476 : 17 |
497 : 18 |
natis partic . 77 : 2 | 83 : 7 |
natis mala . 420 : 18 |
nato pro filio . 377 : 9 | 477 : 4 |
nato . 332 : 6 | 347 : 3 |
natos . 164 : 13 | 391 : 10 | 373 : 13 |
Natta . 621 : 6 |
natu grandis . 338 : 6 |
natum . 228 : 1 | 416 : 6 | 417 : 8 ,
9 | 420 : 3 | 430 : 12 | 602 : 8 |
621 : 10 | 824 : 2 | 642 : 8 |
natum rebus agendis . 642 : 10 |
natura . 123 : 11 | 371 : 3 | 381 :
11 | 383 : 12 | 324 : 9 | 337 : 14 |
392 : 9 | 638 : 6 | 419 : 18 | 442 : 4 |
433 : 8 | 462 : 13 | 473 : 7 | 482 .
2 | 491 : 10 | 308 : 13 | 311 : 14 |
398 : 11 | 643 : 19 | 680 : 10 |
natura dives opum sua . 381 : 11 |
natura potens . 448 : 17 |
natura sublimis . 416 : 3 |
natura an arte . 664 : 6 |
naturæ . 82 : 9 | 371 : 3 | 689 : 6 |
244 . 12 | 634 : 8 |
naturam . 403 : 2 | 383 : 9 | 370 : 20 |
naturas . 332 : 3 |
[illegible] . 648 : 3 |
natus . 318 : 6 | 208 : 2 | 609 : 8 |
614 : 8 | 633 : 10 | 436 : 6 , 11 |
419 : 3 | 464 : 8 | 472 : 3 | 492 :
3 | 312 : 3 | 187 : 2 |
nave . 631 : 8 |
navem . 168 : 7 | 612 : 20 |
naves . 337 : 2 | 477 : 6 | 818 : 4 |
naufragum . 13 : 2 |
navibus . 23 : 3 | 49 : 1 | 312 : 8 |
319 : 3 | 839 : 8 |
naviget . 474 : 12 | 181 : 13 |
navigio . 332 : 13 |
navim . 91 : 8 | 343 : 3 |
navis . 21 : 3 | 47 : 3 | 304 : 4 |
146 : 3 | 208 : 2 | 332 : 7 | 393 :
20 | 832 : 10 |
navita . 48 : 7 | 143 : 3 | 387 : 18 |
navitæ . 241 : 4 | 278 : 9 |
navitis . 336 : 10 | 334 : 8 |
navium . 204 : 1 | 307 : 2 | 320 : 3 |
331 : 11 |
nauseam . 311 : 3 |
nauseat . 333 : 16 |
nauta . 7 : 9 | 82 . 8 | 405 : 10 , 13 |
nautæ . 319 : 20 | 369 : 11 | 402 : 1 |
408 : 3 |
nautica . 672 : 12 |
nautis . 61 : 2 | 81 : 3 | 113 : 6 |
346 : 2 | 332 : 18 | 404 : 8 |
403 : 3 |
ne . 30 : 1 | 32 : 1 | 37 : 1 | 37 : 4 |
39 : 2 | 82 : 8 | 93 : 3 | 98 : 7 |
202 : 20 | 319 : 1 | 177 : 9 | 203 :
2 | 213 : 3 | 283 : 4 | 231 : 4 |
236 : 18 | 283 : 7 | 288 : 8 | 304 :
9 | 348 : 2 | 369 : 9 | 372 : 14 |
381 : 16 | 382 : 2 , 3 | 383 : 3
bis . 402 : 8 , 9 |
ne dicam . 634 : 19 |
ne forte . 420 : 12 | 318 : 6 | 618 :
8 | 648 : 2 | 664 : 4 |
ne longum faciam . 324 : 6 | 449 : 1 |
ne non . 348 : 1 | 338 : 16 |
ne quid . 397 : 13 | 498 : 9 | 616 :
11 |
ne quis . 39 : 2 | 392 : 2 | 640 : 8 |
498 : 1 | 621 : 3 |
ne te moter . 369 : 13 | 340 : 4 |
ne *interrog. & dubit.* 218 : 6 | 321 :
14 | 302 : 1 | 319 : 3 | 328 : 3 |
310 : 2 | &c.
Neæra . 346 : 11 |
Neæræ . 221 : 1 |
Neapolis otiosa . 321 : 16 |
Nearchum . 831 : 6 |
nebulæ . 42 : 11 | 184 : 1 |
nebulam . 212 : 2 |
nebulonem . 173 : 19 |
nebulones . 137 : 1 |
nebulonis . 316 : 10 |
nec . 8 : 3 , 4 | 9 : 3 | 21 : 7 , 9
bis , 19 : 4 | 20 : 12 | 21 . 1 | 24 :
8 , 4 , 1 | 27 : 1 | 30 : 2 | 90 : 4 ,
6 | 317 : 3 , 7 | 321 : 7 bis , 13 |
330 : 3 | 351 : 7 | &c.
nec magis . 414 : 2 |
necne . 118 : 8 | 399 : 21 | 403 : 2 |
308 : 9 | 610 : 4 |
nec non . 310 : 8 |
nec nunc cum . 482 . 3 |
nec scit . 681 : 10 |
nec semel . 833 : 4 |
necabit . 484 : 9 |
necari . 174 : 17 |
necato . 83 : 6 |
necdum . 638 : 6 |
necem . 304 : 20 |
necesse est . 392 : 7 | 435 : 3 | 303 :
6 | 640 : 14 |
necessitas . 28 : 2 | 98 : 11 | 274 :
3 | 340 : 8 |
necis . 330 : 20 |
nectar . 281 : 3 |
nectaris . 48 : 8 | 182 : 12 |
nectat . 822 : 8 |
necte . 76 : 7 , 8 |
nectendis . 293 : 3 |
nectis . 23 : 5 |
nectit . 199 : 14 |
nedum . 641 : 11 |
nefarius . 649 : 12 |
nefas . 17 : 10 | 37 : 8 | 19 : 1 |
73 : 12 | 203 : 1 | 144 : 9 | 190 :
12 | 212 : 6 , 10 | 278 : 2 | 180 :
11 | 291 : 6 | 336 : 11 | 347 : 3 |
348 : 2 |
nefas videre . 347 : 3 |
nefasti . 300 : 6 |
nefasto . 144 : 1 |
negabat . 379 : 12 |
negabit . 674 : 8 |
negabimus . 313 : 3 |
negantem . 137 : 2 | 398 : 3 |
negaret . 426 : 3 |
negavit . 137 : 13 | 391 : 4 | 443 : 3 |
negas . 414 : 7 |
negat . 143 : 8 | 419 : 13 | 621 : 1 |
682 : 2 | 136 : 2 | 339 : 6 bis ,
564 : 4 | 384 : 13 |
negata . 74 : 2 | 178 : 11 | 617 : 8 |
negatas . 302 : 11 |
negatis . 372 : 11 |
negatum . 333 : 8 | 383 : 13 |
negaveris . 226 : 9 |
neget . 83 : 10 | 389 : 19 | 444 : 16 |
neglecta . 382 : 2 | 393 : 18 |
neglecti . 299 : 1 |
neglectis . 287 : 13 | 494 : 7 |
neglectum . 13 : 9 | 339 : 8 |
neglectus . 379 : 8 |
negligens . 208 : 7 |
negliges . 214 : 20 |
negligis . 83 : 5 |
negligit . 330 : 5 |
negoti . 650 : 12 |
negotia . 197 : 3 | 623 : 6 | 668 : 8 |
303 : 11 | 321 : 6 | 338 : 16 | 372 :
14 | 603 : 1 |
negotiis . 311 : 4 |
negotio . 258 : 9 |
nemo . 317 : 2 | 371 : 2 | 376 : 6 |
389 : 14 | 397 : 2 | 614 : 2 | 420 :
11 | 633 : 20 | 640 : 8 | 319 : 16 |
624 : 13 |
nemon . 176 : 6 | 333 : 12 |
nemora . 243 : 2 |
nemoris . 309 : 14 |
nemorum . 66 : 3 | 237 : 8 | 370 : 6 |
nempe . 360 : 8 | 438 : 4 | 472 : 8 |
836 : 4 | 317 : 12 | 361 : 7 | 383 :
14 | 384 : 1 | 832 : 17 |
nemus . 1 : 14 | 33 : 2 | 211 : 3 |
217 : 2 | 248 : 2 | 287 : 6 | 328 :
9 | 364 : 7 | 828 : 7 |
Neobule . 217 : 2 |
nepos . 34 : 1 |
nepos *pro* nequam . 310 : 6 | 398 :
12 |
nepotem . 182 : 8 | 331 : 8 | 447 : 2 |
nepotes . 13 : 3 | 172 : 3 | 478 : 11 |
nepoti . 637 : 8 | 449 : 1 | 634 : 11 |
nepotibus . 330 : 22 |
nepotum . 346 : 3 | 226 : 6 | 380 :
12 |
Neptuni . 213 : 10 |
Neptunius . 312 : 7 |
Neptuno . 83 : 3 | [illegible] : 3 |
Neptunum . 814 : [illegible] : 2 |
Neptunus . 314 : 9 | 841 : 20 |
nequam . 137 : 9 |
nequaquam . 421 : 13 | 803 : 2 |
neque . 9 : 2 | 18 : 8 | 19 : 5 | 26 :
2 | 27 : 6 | 30 : 2 , 8 | 32 : 12 |
40 : 21 | 13 : 2 | 18 : 9 | 63 : 3 |
68 : 2 | 69 : 3 | 107 : 2 , 3 | 121 :
2 | 138 : 6 , 3 | 141 : 4 | 111 : 1 |
111 : 3 , 7 , 8 | 161 : 2 , 3 | 170 :
3 | 171 : 2 | 176 : 2 | 180 : 4 |
194 : 20 | 200 : 3 | 203 : 8 | 207 :
6 | 213 : 2 | 219 : 3 | 216 : 2 , 2 |
217 : 6 bis , 232 : 3 , 4 | 242 :
26 | 258 : 4 | 270 : 1 | 284 : 11 |
281 : 6 | 284 : 21 | 327 : 2 | 314 :
8 | 339 : 2 | 343 : 8 | 348 : 2 |
350 : 4 | 384 : 6 , 7 , 8 | 398 : 3 ,
4 | 400 : 2 | 403 : 10 | 402 : 8 ,
9 | 418 : 13 bis , 419 : 12 | 412 :
6 | &c.
nequeas . 637 : 12 |
nequeo . 448 : 3 | 642 : 13 |
nequeunt . 190 : 3 | 496 : 12 | 317 :
14 |
nequicquam . 37 : 3 | 20 : 3 , 6 |
113 : 2 | 143 : 7 |
nequiere . 321 : 9 |
nequior . 470 : 13 | 313 : 18 |
nequiores . 302 : 12 |
nequis . 374 : 2 | 400 : 18 |
nequitia . 480 : 4 |
nequitiæ . 121 : 10 | 222 : 10 |
220 : 9 |
nequities . 683 : 2 |
Nereidum . 234 : 8 |
Nereium . 331 : 8 |
Nereus . 62 : 2 |
Nerio . 418 : 12 |
Nerones . 373 : 10 |
Neroni . 626 : 1 |
Neronibus . 274 : 8 |
Neronis . 161 : 3 | 163 : 4
Neronum . 300 : 14 |
nervi . 632 : 12 |
nervis . 213 : 10 | 442 : 2 | 491 : 3 |
224 : 6 | 378 : 6 |
nervos . 81 : 7 |
nescia . 178 : 6 |
nescias . 330 : 1 |

ne-

nesciet. 388 : 15 |
nesciet. 640 : 1 |
nescii. 26 : 3 |
nescio. 410 : 5 | 415 : 3 | 415 : 3 |
478 : 2 |
nescio quid. 244 : 15 | 415 : 3 |
nescio quod. 221 : 20 |
nescios fusi pueros. 220 : 15 |
nescite. 308 : 10 | 642 : 36 | 661 : 3 |
nescis. 353 : 5 | 372 : 2 | 654 : 3 |
nescis. 218 : 10 | 244 : 2 | 365 : 12 |
270 : 10 | 662 : 3, 6 |
nescit vox missa reverti. 665 : 2 |
nescius. 22 : 6 | 471 : 15 |
Nessi. 353 : 4 |
Nestor. 536 : 2 |
Nestore. 50 : 12 |
neu. 34 : 2 | 91 : 2 | 98 : 8 | 102 :
1, 2, 3, 3, 4 bis | 342 : 5 | 392 :
2 bis | 437 : 1 | 427 : 14 | 428 : 9 |
649 : 25 |
neve. 23 : 15 | 505 : 10 | 583 : 3 |
449 : 18 |
neutram. 638 : 5 |
nexa. 106 : 2 |
ni. 281 : 2 | 308 : 6 | 370 : 11 |
382 : 20 | 409 : 10 | 470 : 4 | 473 :
27 | 532 : 2 | 617 : 1 |
nido. 292 : 2 | 657 : 2 | 602 : 2 |
nidore. 611 : 7 | 515 : 16 |
nidum. 182 : 13 | 296 : 5 | 564 : 6 |
niger. 555 : 12 |
niger pro malus. 640 : 26 |
nigra. 406 : [illegible] | 428 : 2 |
nigræ. 275 : 13 | 405 : 14 |
nigri. 250 : 7 | 226 : 9 |
nigris. 22 : 2 | 66 : 7 | 95 : 3 | 359 :
2 | 401 : 8 | 416 : 4 | 458 : 6 |
482 : 3 | 640 : 3 |
nigro. 75 : 10 | 92 : 3 | 132 : 9 |
198 : 4 | 262 : 13 | 629 : 7 | 640 :
3 |
nigrorum. 197 : 10 |
nigros. 556 : 16 |
nigrum. 26 : 12 | 485 : 9 |
nihil. 62 : 6 | 81 : 6 | 107 : 5 |
163 : 5 | 239 : 3 | 255 : 3 | 367 :
25 | 317 : 2 | 358 : 7 | 613 : 9 |
468 : 5 | 490 : 11 | 507 : 13 |
nihil amplius. 505 : 4 | 578 : 13 |
nihil est ab omni parte beatum.
257 : 7 |
nihil moror. 579 : 7 |
nihil non. 244 : 15 |
nihilo. 410 : 6 | 667 : 14, 20 |
nihilo plus. 592 : 5 | 482 : 13 |
nihilo sapientior. 632 : 16 |
nihilum. 469 : 18 | 477 : 11 | 282 :
26 |
nil. 58 : 7 | 25 : 6 | 40 : 9 | 48 : 7 |
77 : 1 | 244 : 20 | 248 : 6, 7 |
317 : 16 | 328 : 3 | 356 : 13 | 372 :
7 | 378 : 4 | 380 : 2 | 381 : 16 |
382 : 9 | 383 : 2 | 385 : 9 | 386 :
7, 8 | 500 : 13 |
nil ego. 327 : 20 |
nil est. 464 : 4 |
nil extra numerum modumque. 396 :
10 |
nil intentatum. 656 : 5 |
nil medium est. 578 : 5 |
nil moror. 196 : 2 | 613 : 2 |
nil nisi. 482 : 7 |
nil non. 272 : 15 |
nil præter. 438 : 2 |
nil satis est. 595 : 17 |
nil tanti est. 621 : 2 |
nil verbi. 467 : 6 |
nil ultra. 476 : 2 |
Nilus. 581 . 15 | 322 : 15 |
nimbis. 278 : 3 |
nimbos. 157 : 5 |
nimio. 60 : 4 | 28 : 1 |
nimirum. 461 : 6 | 472 : 7 | 543 : 3 |
575 : 6 | 632 : 2 |
nimis. 55 : 3 | 264 : 8 | 243 : 15 |
441 : 2 | 548 : 7 | 632 : 1 |
nimium. 52 : 15 | 23 : 2 | 70 : 2 |
117 : 10 | 141 : 5 |
nimium. 157 : 5 | 178 : 7 | 184 : 9 |
525 : 8 | 277 : 2 | 501 : 19 | 367 :
5 | 358 : 5 | 634 : 18 |
Niobea. 279 : 7 |
Niphaten. 135 : 10 |
Nirea. 365 : 4 |
Nireus. 533 : 13 |
nisi. 35 : 4 | 48 : 8 | 154 : 5 | 115 :
5 | 181 : 2 | 227 : 4 | 252 : 15 |
530 : 4 | 390 : 9, 11 | 396 : 2 |
400 : 4 | 484 : 1 | 534 : 13 | 668 :
15 |
nisi quod. 528 : 10 | 434 : 3 |
nisus. 272 : 4 |
nitantur. 309 : 19 |
nitens. 125 : 1 |
nitent. 277 : 8 | 660 : 8 |
nitentes. 48 : 22 | 127 : 7 | 435 : 4 |
nitentia. 550 : 16 |
nitere. 574 : 7 |
nites. 22 : 8 |
nitescere. 647 : 4 |
nites. 119 : 2 | 627 : 2 | 565 : 4 |
nitique cothurno. 615 : 8 |
nitidam. 672 : 2 |
nitidique. 506 : 13 |
nitidis. 242 : 10 | 555 : 6 |
nitido. 241 : 12 | 352 : 1 | 520 : 7 |
nitidum. 20 : 3 | 532 : 5 | 649 : 12 |
545 : 3 |
nitisur. 263 : 5 |
nitor. 25 : 8 | 217 : 5 |
nituistis. 462 : 11 |
nivalem. 505 : 3 |
nivalis. 358 : 9 | 541 : 8 |
nivalibus. 568 : 2 |
nivalis. 206 : 20 |
nive. 52 : 5 | 248 : 10 | 257 : 10 |
296 : 8 | 383 : 7 | 479 : 2 | 498 :
16 |
nives. 215 : 5 | 243 : 2 | 283 : 2 |
318 : 2 | 322 : 7 | 540 : 8 |
nives sapitis. 298 : 22 |
niveo. 315 : 3 |
niveos. 358 : 10 |
niveum. 250 : 2 |
niveus. 268 : 18 |
nivis. 10 : 5 |
nobile. 61 : 20 | 480 : 5 | 646 : 2 |
nobiles. 82 : 3 |
nobilem. 41 : 1 | 522 : 9 | 208 : 7 |
316 : 10 |
nobilibus. 634 : 6 |
nobilis. 9 : 6 | 30 : 8 | 48 : 5 |
215 : 2 | 226 : 4 | 263 : 8 | 345 :
11 |
nobilium. 218 : 13 | 326 : 13 | 600 : 4 |
nobis. 115 : 4 | 371 : 7 | 584 : 13 |
396 : 10 | 536 : 9 | 545 : 4 |
nobiscum. 559 : 5 |
noceant. 658 : 11 |
noceat. 448 : 10 |
nocebit. 529 : 1 |
nocendi. 236 : 2 |
nocent. 310 : 12 |
nocentem. 150 : 3 |
nocentes. 425 : 1 |
nocentium. 201 : 9 |
nocentius. 116 : 5 |
nocere. 393 : 5 |
nocet. 512 : 2 |
nociturum. 83 : 6 |
nocte. 205 : 8 | 251 : 3 | 557 : 8 |
250 : 7 | 336 : 6 | 359 : 10 | 474 :
23 | 537 : 9 | 560 : 12 |
noctem. 22 : 2 | 225 : 16 | 273 :
11 | 425 : 13 | 432 : 3 | 459 : 5 |
547 : 2 | 555 : 6 |
noctes. 74 : 7 | 204 : 1 | 364 : 12 |
385 : 9 | 508 : 2 |
noctesque diesque. 572 : 12 |
noctilucam. 282 : 2 |
noctis. 132 : 10 | 231 : 2 |
noctu. 625 : 12 |
nocturna. 452 : 2 |
nocturna versate manu. 654 : 14 |
nocturnæ. 322 : 7 |
nocturni. 509 : 23 |
nocturnis. 225 : 4 | 165 : 17 |
nocturno. 183 : 2 | 144 : 2 | 338 : 4 |
nocturnos. 126 : 3 | 628 : 9 | 632 : 15 |
nocturnus. 326 : 16 | 392 : 15 |
nocuere. 521 : 16 | 562 : 2 |
nocuisset. 132 : 2 | 618 : 7 |
nodo. 166 : 2 | 223 : 2 | 533 : 15 |
nodosa. 622 : 6 |
nodosi. 469 : 1 |
nodum. 140 : 8 | 238 : 6 |
nodus vindice dignus. 650 : 2 |
noles. 518 : 5 | 156 : 15 |
noli. 585 : 15 | 592 . 23 |
nolim. 379 : 2 | 437 : 1 |
nolint. 369 : 5 | 378 : 5 |
nolis. 148 : 1 | 403 : 17 | 529 : 2 |
nolit. 576 : 3, 8 | 385 : 7 | 667 :
14 |
nolito. 625 : 12 |
nollem. 420 : 3 |
nollet. 187 : 6 | 615 : 3 |
noluit. 448 : 17 |
nolunt. v. nolint.
nomen. 39 : 4 | 48 : 6 | 103 : 7 |
123 : 8 | 211 : 7 | 221 : 21 | 256 :
2 | 521 : 14 | 505 : 4 | 354 : 11 |
386 : 4 | 449 : 24 | 477 : 11 | 462 :
7 | 560 : 17 | 604 : 12 | 641 : 5 |
613 : 27 | 657 : 3 | 663 : 12 |
nomen date. 632 : 15 |
nomen feras. 550 : 4 |
nomen inane. 589 : 3 |
Nomentano. 427 : 2 |
Nomentanum. 467 : 2 | 475 : 4 |
478 : 12 |
Nomentanus. 373 : 17 | 529 : 10,
12 | 524 : 7 |
nomine. 213 : 8 | 263 : 4 | 321 :
13 | 552 : 21 | 642 : 4 | 652 : 16 |
nomina, idest, credita & debita.
377 : 2 |
nominatis. 220 : 3 |
nomine. 234 : 5 | 355 : 5 | 372 : 5 |
381 : 2 | 430 : 6 | 463 : 4 | 518 :
22 | 583 : 14 |
nominibus certis. 612 : 1 |
nominis. 123 : 5 | 262 : 7 | 546 :
16 | 598 . 7 |
non. 15 : 25 | 16 : 10 | 17 : 8 | 19 :
5 | 26 : 27 | 66 : 5 | 50 : 21,
12 | 12 : 7 bis | 122 : 2, 5 | 571 :
20 bis | 602 : 10 | 403 : 13 | 407 : 1 |
418 : 9 |
non alius. 275 : 4 | 657 : 7 |
non alio. 501 : 8 |
non alia quam. 421 : 8 |
non aliter. 126 : 6 | 348 : 3 |
non amplius. 372 : 2 |
non auspicatos impetus. 199 : 4 |
non bene. 128 : 2 |
non dignum. 555 : 11 |
non erat his locus nunc. 639 : 4 |
non est meum, &c. 258 : 15 |
non est quod. 606 : 5 |
non ess ut. 570 : 2 |
non indecoro pulvere. 115 : 3 |
non ita. 153 : 4 |
non ita pridem. 654 : 2 |
non ita magnus. 303 : 1 |
non levi saxa. 147 : 7 |
non mediocris. 495 : 4 |
non minus. 380 : 1 | 416 : 2 |
non multum. 484 : 12 |
non piger Appulus. 253 : 8 |

non quis verb. 336 : 16 |
non satis est. 399 : 2 | 436 : 4 | 643 : 20 |
non secus. 154 : 9 | 243 : 8 |
non secus ac. 647 : 3 |
non semel. 268 : 4 |
non semper. 514 : 5 | 443 : 8 |
non si. 149 : 2 |
non sine. 201 : 6 | 204 : 2 | 219 : 2 | 247 : 2 | 317 : 28 | 270 : 5 | 322 : 8 | 524 : 12 |
non sine Diis. 187 : 9 |
non sine multa laude. 615 : 9 |
non sine questu quod, &c. 75 : 4 |
non sine votis. 507 : 15 |
non tamen. 258 : 3 | 524 : 4 |
non tangenda vada. 17 : 4 |
non unquam. 373 : 12 | 415 : 3 |
non vis. 510 : 8 |
non usitata. 190 : 1 |
non usitatis. 513 : 23 |
non vult. 482 : 10 | 642 : 17 |
non vultis. 379 : 4 |
nona. 518 : 21 |
Nonæ. 229 : 10 |
nonam. 534 : 12 |
nondum. 509 : 1 | 521 : 4 | 582 : 2 | 651 : 1 |
nonne. 67 : 3 | 251 : 12 | 402 : 3 | 498 : 14 |
nono. 418 : 6 |
nonum. 293 : 2 | 461 : 22 |
noram. 499 : 4 |
Norica. 254 : 3 |
Noricus ensis. 53 : 1 |
noris. 593 : 23 | 430 : 20 |
norma. 553 : 6 | 648 : 18 |
nos. 20 : 9 | 24 : 2, 14 bis | 28 : 4 | 100 : 8 | 118 : 12 | 122 : 9 | 202 : 18 | 243 : 6, 10 | 214 : 7 | 283 : 14 | 306 : 3 | 349 : 3 | 389 : 2 | 398 : 4 | 404 : 7 | 409 : 3 | 415 : 7 | 648 : 9 |
noscent. 171 : 7 |
noscere. 463 : 10 |
nosces. 58 : 3 |
nosmet. 399 : 13 | 442 : 2 |
nosse. 510 : 6 |
nosset. 414 : 12 |
noster. 507 : 4 |
nosti. 356 : 9 | 193 : 3 | 413 : 4 | 465 : 7 | 336 : 14 |
nostra. 124 : 2 | 444 : 12 | 615 : 3 bis | 419 : 3 | 641 : 9 |
nostras. 642 : 21 |
nostri *genit. sing.* 276 : 33 |
nostri *genit. plur.* 215 : 17 | 243 : 6 | 173 : 4 |
nostri *nom. plur.* 614 : 17 | 656 : 3 |
nostris. 13 : 15 | 182 : 4 | 306 : 5 | 172 : 8 | 601 : 1 |
nostro. 53 : 8 | 213 : 8 | 394 : 7 | 304 : 7 |
nostrorum. 544 : 1 |
nostros. 199 : 5 | 620 : 10 |
nostrum. 16 : 9 | 160 : 4 | 443 : 4 | 506 : 6 |
nostrum *genit. plur.* 447 : 8 | 514 : 6 |
nota. 21 : 4 | 101 : 10 | 117 : 5 | 394 : 8 | 438 : 7 | 167 : 8 | 379 : 8 | 389 : 17 |
nota *substant.* 645 : 8 |
notabant. 195 : 5 |
notabit. 603 : 13 |
notam *substant.* 44 : 4 | 269 : 18 | 623 : 1 |
notandi. 450 : 8 | 648 : 2 |
notando. 402 : 2 |
notante. 413 : 3 |
notarent. 393 : 12 |
notasti. 157 : 2 |
notas *adj.* 214 : 15 | 263 : 6 | 647 : 3 |
notas. 567 : 7 |
notatus. 331 : 5 |
Nothi. 228 : 7 |
Noti. 14 : 4 |
noti *adject.* 572 : 21 |
Notis. 203 : 1 |
notis *substant.* 289 : 4 |
notis *adject.* 259 : 2 | 513 : 8 |
Noto. 334 : 12 | 318 : 12 |
noto. 128 : 5 | 513 : 4 | 660 : 3 |
notos. 418 : 7 |
notum. 423 : 3 | 418 : 10 | 350 : 14 | 195 : 12 | 620 : 13 |
notum sine crimine. 158 : 11 |
Notus. 27 : 6 | 82 : 7 | 277 : 9 | 147 : 13 | 230 : 9 |
notus *adject.* 114 : 6 | 141 : 2 | 335 : 9 | 378 : 6 |
nova. 10 : 6 | 29 : 14 | 28 : 5 | 100 : 9 | 111 : 7 | 131 : 8 | 186 : 11 | 245 : 3 | 262 : 10 | 348 : 6 | 468 : 12 | 506 : 3 | 591 : 1 | 630 : 18 | 620 : 16 | 641 : 3 |
novæ. 124 : 8 | 231 : 1 | 354 : 5 |
novam. 523 : 1 | 645 : 2 |
novas. 297 : 3 |
novem. 231 : 3 | 382 : 5 |
novem Musis. 529 : 4 |
novendiales. 114 : 2 |
noverca. 321 : 4 |
novi *nomen*. 47 : 1 |
novi *verb.* 230 : 3 | 431 : 25 | 481 : 23 | 459 : 5 | 498 : 6 | 595 : 1 |
Noviorum. 428 : 1 |
novis. 77 : 2 | 264 : 22 | 326 : 5 | 355 : 8 | 424 : 7 | 467 : 2 |
novisti. 514 : 4 | 546 : 14 |
novit. 563 : 6 |
novitas. 518 : 4 |
novitate. 652 : 3 |
Novium. 356 : 18 |
Novius. 417 : 3 |
novo. 502 : 8 | 134 : 4 | 576 : 12 | 272 : 12 | 413 : 9 |
novos. 462 : 10 | 604 : 11 |
novum. 99 : 4 | 640 : 13 |
novus. 462 : 10 | 469 : 7 |
nox. 20 : 10 | 81 : 4 | 215 : 16 | 254 : 14 | 324 : 7 | 344 : 8 | 352 : 14 | 405 : 3 | 510 : 8 | 528 : 11 |
nube. 12 : 12 | 218 : 2 |
nubem. 585 : 6 | 194 : 5 |
nubes. 18 : 4 | 152 : 3 | 361 : 8 | 512 : 20 |
nubet. 500 : 8 |
nubibus. 134 : 8 | 255 : 10 |
nubila. 27 : 5 | 91 : 4 |
nubium. 267 : 3 |
nuce. 298 : 6 | 606 : 4 |
nuces. 474 : 17 |
nucis. 653 : 13 |
nuda. 72 : 7 | 252 : 4 | 583 : 6 |
nudam. 583 : 5 |
nudare. 523 : 21 |
nudas. 542 : 4 |
nudata. 542 : 11 |
nudavit. 612 : 1 |
nudes. 499 : 4 |
nudis. 231 : 4 | 354 : 8 | 428 : 3 | 505 : 17 |
nudo. 233 : 9 | 384 : 17 | 598 : 8 |
nudum. 47 : 4 |
nudus. 212 : 12 | 475 : 13 bis | 484 : 7 | 495 : 6 |
nugæ. 518 : 10 | 667 : 2 |
nugari. 420 : 5 | 612 : 7 |
nugaris. 594 : 18 |
nugatum. 430 : 5 |
nugas. 509 : 18 |
nugis abjectis. 612 : 2 |
nugis. 480 : 4 | 541 : 1 | 600 : 7 | 637 : 2 |
nulla. 67 : 4 | 84 : 3 | 213 : 8 | 224 : 14 | 312 : 16 | 328 : 14 | 347 : 8 | 330 : 12 | 389 : 10 | 417 : 27 | 438 : 6 | 535 : 4 | 532 : 6 | 545 : 4 | 614 : 18 | 653 : 7 |
nullam. 58 : 1 | 378 : 2 | 380 : 9 |
nulli. 71 : 2 | 105 : 6 | 189 : 5 | 413 : 3 | 491 : 31 | 494 : 5 | 633 : 24 |
nulline. 412 : 9 |
nullis. 275 : 4 | 414 : 10 |
nullius *penult. longa*. 587 : 14 | 658 : 8, 12 |
nullius *penult. brevi*. 330 : 12 | 528 : 5 |
nullo. 373 : 3 | 217 : 32 |
nullos. 524 : 4 | 612 : 7 |
nullum. 82 : 4 | 312 : 13 | 444 : 7 |
nullus. 184 : 8 | 460 : 6 | 531 : 4 |
num. 141 : 2 | 319 : 6 | 363 : 15, 26 | 387 : 13 | 400 : 8, 9 | 416 : 13 | 448 : 3 bis | 436 : 4 | 500 : 2 | 314 : 4 |
Numa. 550 : 16 |
Numæ. 510 : 11 |
Numantiæ. 221 : 1 |
numen. 265 : 6 | 279 : 2 | 324 : 10 | 314 : 3 |
numerabilis. 451 : 2 |
numerandum. 471 : 14 |
numerare. 472 : 2 |
numeras. 635 : 19 |
numerat. 608 : 8 |
numerato. 631 : 5 |
numeretur. 380 : 12 |
numerit. 269 : 1 | 395 : 2 | 412 : 17 | 635 : 7 |
numero. 60 : 2 | 119 : 2 | 338 : 3 | 418 : 7 | 504 : 9 | 542 : 2 |
numero plurali. 617 : 10 |
numeros. 37 : 3 | 549 : 7 | 652 : 17 |
numerosque modosque. 632 : 5 |
numeratum. 177 : 5 |
numerus. 427 : 4 | 537 : 4 |
Numici. 529 : 1 | 598 : 3 |
Numidæ. 105 : 3 |
Numidarum. 215 : 13 |
numina. 315 : 3 | 513 : 12 |
numine. 211 : 4 | 276 : 16 |
numisma. 220 : 19 |
nummatum. 522 : 15 |
nummi. 384 : 18 |
nummis. 374 : 7, 55 | 475 : 33 |
nummis in fœnore. 463 : 6 |
nummo. 102 : 29 |
nummorum. 471 : 13 | 614 : 5 | 533 : 4 | 662 : 8 |
nummos. 372 : 1 | 373 : 15 | 373 : 9 | 390 : 12 | 475 : 13 | 593 : 3 | 422 : 2 | 613 : 1 | 633 : 1 |
nummum. 517 : 2 |
nummùm. 623 : 18 |
nummus. 302 : 9 |
numquam. 7 : 8 | 145 : 2 | 190 : 8 | 296 : 2 | 349 : 7 | 383 : 2, 3 | 391 : 9 | 418 : 9 | 438 : 9 | 505 : 14 | 637 : 4 |
numquid. 351 : 6 | 395 : 15 | 507 : 9 |
nunc. 9 : 5, 6 | 20 : 3, 5 | 21 : 2 | 22 : 4 | 28 : 10 | 33 : 2, 4 | 18 : 2 | 203 : 1 bis, 2 | 128 : 2, 6 | 138 : 8 | 175 : 7, 6, 4 | 200 : 9 | 209 : 9 | 249 : 3 | 251 : 17 | 258 : 10 bis | 272 : 9 | 261 : 8 bis | 282 : 4 | 324 : 9 ter | 318 : 11 | 340 : 9 bis | 417 : 8, 10 | 419 : 12 | 418 : 9 | 435 : 3 | 433 : 12 | Quater |
nunc age. 476 : 18 |
nunc cum. 452 : 5 |
nuncium. 15 : 1 |
nuntios. 276 : 22 |
nuntius. 204 : 3 |
nuper. 48 : 10 | 117 : 12 | 280 : 5 | 247 : 2 | 251 : 1 | 300 : 6 | 332 : 7 | 561 : 11 | 463 : 4 | 334 : 1 | 610 : 2 | 433 : 3 | 640 : 11 | 652 : 8 |

nu-

nuptia. 330 : 35 | 365 : 33 |
nuptæ. 133 : 12 |
nuptam. 383 : 6 |
nuptarum. 387 : 7 |
nuptiali. 614 : 12 |
nuptiarum. 613 : 16 |
nuptias. 68 : 7 | 603 : 1 |
nusquam. 305 : 18 | 313 : 7, 30 | 189 : 5 |
nutans. 436 : 16 |
nutriant. 860 : 6 |
nutrice. 612 : 13 |
nutricula. 544 : 8 |
nutriri. 616 : 6 |
nutrit. 273 : 5 |
nutrita. 275 : 8 |
nutritor. 565 : 7 |
nutritus. 688 : 3 | 602 : 3 | 644 : 8 |
nutrix. 69 : 8 | 644 : 8 |
nutum. 398 : 15 |
nutus *plur.* 624 : 6 |
nux. 462 : 6 |
Nymphæ. 67 : 5 | 133 : 3 |
Nympharum. 228 : 2 |
nympharum cum Satyris chori. 9 : 3 |
nymphas. 166 : 3 |
nymphis. 28 : 4 | 151 : 8 | 185 : 5 |

O

O. 6 : 5 | 20 : 8 | 28 : 5, 8 | 32 : 6 | 67 : 2, 2 | 56 : 2 | 76 : 4 | 66 : 7 | 92 : 5, 6 | 127 : 8 | 295 : 6, 7 | 612 : 2 | 618 : 8 | 619 : 4 | 642 : 5 | 646 : 3, 8 | 370 : 12, 16 | 382 : 7 bis, &c.
o bone. 466 : 10 | 307 : 7 |
o ego lævus. 657 : 5 |
o si. 505 : 8, 10 |
o mare, & terra. 533 : 6 |
o utinam. 100 : 2 | 278 : 3 |
o quando. 507 : 12 |
ob. 623 : 12 | 390 : 25 | 397 : 6 | &c.
ob amici jussa. 563 : 18 |
ob assem. 555 : 8 |
ob hanc rem, quod. 597 : 3 |
ob hoc. 683 : 5 |
ob id factum clarus. 683 : 17 |
obarmet. 273 : 5 |
obdit. 589 : 5 |
obducta. 542 : 2 |
obdura. 498 : 11 |
obeam. 310 : 12 |
oberrat. 660 : 13 |
obesæ. 329 : 3 |
obeso. 580 : 16 |
obeundos. 625 : 7 |
obibo. 570 : 7 |
obicccerit. 568 : 5 |
objecto. 139 : 2 |
objectos. 668 : 9 |
objice. 385 : 6 |
objicere. 221 : 5 |
objiciebat. 402 : 19 |
objiciet. 618 : 14 | 420 : 13 |
obire. 238 : 7 |
obisset. 523 : 6 |
oblectat. 618 : 9 |
obligati. 232 : 3 |
obligatam. 129 : 8 |
obligatus. 355 : 11 |
oblimare. 380 : 16 |
oblinat. 599 : 13 |
obliquo. 217 : 8 | 376 : 17 |
obliquum. 237 : 7 | 248 : 6 |
obliti. 553 : 10 |
oblitum. 496 : 10 |
oblitus. 113 : 6 | 438 : 10 | 367 : 9 |
oblitus *priore brevi*. 619 : 4 |
oblivia. 507 : 18 |
oblivione. 382 : 10 |
oblivionem. 346 : 8 |
obliviones. 291 : 3 |
obliviosco. 130 : 8 |
obliviscendus. 367 : 9 |
obliviscitur. 113 : 16 |
obnoxia. 312 : 8 |
obrepere. 682 : 17 |
obruit. 49 : 3 | 82 : 7 |
obrutus. 385 : 16 |
obscœnas. 327 : 6 |
obscœnis. 613 : 5 |
obscœnum. 578 : 2 |
obscura. 86 : 3 | 300 : 3 |
obscurante. 314 : 16 |
obscuras. 656 : 9 |
obscurata. 630 : 16 |
obscuri. 596 : 6 |
obscuro. 27 : 5 | 376 : 38 |
obscurum. 263 : 6 | 375 : 6 | 663 : 8 |
obscurus. 638 : 65 |
obsecret. 682 : 7 |
obsecro. 360 : 88 |
obsequio. 502 : 5 |
obsequium. 498 : 6 | 337 : 12 | 381 : 10 |
obsectatis. 354 : 7 |
obsessam. 343 : 8 |
obsit. 502 : 3 |
obsita. 60 : 5 |
obsoleta. 353 : 20 |
obsoleti. 137 : 4 |
obsonia. 376 : 7 | 656 : 2 | 337 : 24 |
obstantes. 197 : 2 | 233 : 3 | 691 : 10 | 523 : 10 |
obstantia. 469 : 9 | 573 : 6 |
obstare. 687 : 19 |
obstaret. 289 : 6 |
obstat. 376 : 9 | 383 : 12 | 505 : 8 |
obstet. 370 : 7 | 628 : 1 |
obstetrix. 554 : 5 |
obstinatas. 213 : 7 |
obstipo. 502 : 2 |
obstitit. 154 : 2 |
obstrepentis. 266 : 8 |
obstrepit. 262 : 8 | 305 : 12 |
obstrepont. 353 : 3 |
obstrictus. 23 : 6 |
obstringam. 673 : 9 |
obtestor. 160 : 19 |
obticuit. 656 : 2 |
obtigit. 518 : 6 |
obtulerim. 389 : 10 |
obtulit. 626 : 6 | 627 : 17 |
obtusem. 630 : 6 |
obvius. 433 : 12 | 307 : 7 |
obvolvas. 284 : 2 |
occasionem. 340 : 22 |
occas. 632 : 62 |
occidenti. 668 : 3 |
occidentis. 309 : 4 |
occidere. 678 : 22 | 383 : 23 |
occideris. 284 : 7 |
occidi. 554 : 12 |
occidis. 342 : 22 |
occidistis. 611 : 37 |
occidit *penult. brev.* 73 : 5 | 85 : 1 | 607 : 9 | 276 : 12 bis |
occidit *penult. longa*. 472 : 20 | 477 : 12 | 668 : 11 |
occisa. 472 : 21 |
occultam. 583 : 3 |
occultare. 225 : 12 |
occulto. 45 : 8 | 323 : 5 |
occultum. 236 : 5 | 339 : 33 |
occupa. 47 : 2 |
occupabitur. 347 : 8 |
occupare. 347 : 85 |
occupasti. 162 : 6 |
occupat. 672 : 33 | 460 : 14 | 339 : 7 | 586 : 8 |
occupatam. 198 : 7 |
occupato. 258 : 6 |
occupavit. 40 : 12 | 294 : 8 |
occupes. 240 : 5 |
occupet. 145 : 8 | 253 : 8 | 551 : 5 | 608 : 4 |
occupet extremum scabies. 663 : 6 |
occupo. 610 : 2 |
occurram. 386 : 26 | 603 : 13 | 434 : 11 |
occurri. 335 : 16 |
occurrit. 436 : 11 |
occurrunt. 634 : 11 |
Oceano. 17 : 6 | 100 : 3 | 878 : 6 |
Oceanus. 303 : 2 | 549 : 3 |
ocior. v. ocyor.
ocreatus. 479 : 9 |
octavam. 318 : 6 |
Octavius. 446 : 4 |
octavo. 306 : 7 |
octavom. 161 : 7 |
octavus. 686 : 12 |
octo. 676 : 8 |
octo millibus nummorum. 636 : 5 |
octoginta annos natus. 478 : 3 |
octonis. 418 : 10 |
oculi. 532 : 8 |
oculis. 27 : 2 | 96 : 5 | 242 : 12 | 386 : 7 | 387 : 3 | 406 : 2 | 484 : 2 | 552 : 3 | 592 : 17 | 640 : 3 | 649 : 9 | 663 : 55 |
oculo. 218 : 6 | 383 : 4 | 499 : 12 | 520 : 3 | 876 : 17 |
oculos. 108 : 9 | 262 : 6 | 433 : 1 | 618 : 7 | 558 : 3 | 374 : 6 | 617 : 11 |
ocyor. 23 : 56 | 337 : 3 | 872 : 5 |
ocyor Euro. 257 : 6 |
ocyus. 118 : 25 | 140 : 2 | 431 : 2 | 515 : 12 | 528 : 10 | 574 : 5 |
odere. 290 : 22 | 387 : 13 |
oderit. 69 : 6 | 557 : 6 |
oderunt. 372 : 25 | 584 : 5 | 591 : 22 | 526 : 3 |
odi. 106 : 8 | 272 : 2 | 636 : 2 | 649 : 26 |
odimus. 242 : 35 |
odio. 425 : 6 | 328 : 8 | 567 : 4 | 276 : 18 | 601 : 9 |
odio est. 375 : 8 | 628 : 35 |
odisse. 655 : 5 |
odisti. 389 : 10 | 601 : 3 |
odit. 447 : 2 | 332 : 3 | 356 : 30 | 575 : 27 | 392 : 10, 23 | 605 : 6 | 611 : 8 |
odium. 575 : 4 |
odor. 339 : 8 | 498 : 3 |
odoraris. 328 : 10 |
odorati. 339 : 33 |
odoratis. 233 : 26 |
odoratum. 524 : 14 |
odore. 468 : 8 |
odorem. 253 : 2 | 457 : 56 | 540 : 2 |
odores. 623 : 7 |
odoribus. 62 : 4 | 352 : 84 |
odoror. 359 : 4 |
Oenophorum. 430 : 33 |
Ofelli. 463 : 4 |
Ofello. 637 : 8 |
Ofellum. 663 : 28 |
Ofellus. 452 : 2 |
offendam. 667 : 6 |
offendar. 562 : 82 | 460 : 8 |
offendat. 588 : 19 |
offendere. 329 : 13 |
offenderet. 456 : 8 |
offendet. 450 : 10 | 438 : 4 | 505 : 22 |
offendunt. 668 : 83 |
offenduntur. 633 : 16 |
offensæ. 364 : 63 |
offensa. 449 : 85 |
offensos. 353 : 16 | 360 : 32 |
offer. 560 : 8 |
offert. 532 : 8 |
officient. 586 : 16 |
officiis. 550 : 9 | 338 : 4 | 485 : 6 | 627 : 53 |
officina. 353 : 8 |
officinas. 20 : 6 |

officio. 203 : 2 |
officiosa. 355 : 2 |
officiosus. 422 : 3 |
officit. 380 : 13 | 434 : 2 |
officium. 523 : 5 | 213 : 8 | 650 : 4 | 657 : 10 | 258 : 2 |
officium facio. 287 : 13 |
ohe. 405 : 6 | 302 : 2 |
oleam. 521 : 8 | 606 : 4 |
oleas. 487 : 10 |
olei. 457 : 12 |
oleis. 414 : 6 |
olentem. 335 : 8 |
olenti. 378 : 5 |
olentis. 72 : 7 |
oleo. 475 : 15 | 308 : 17 | 355 : 4 |
olet. 378 : 5 | 401 : 6 | 565 : 6 |
oleum. 426 : 13 | 313 : 22 |
olidæ. 548 : 7 |
olim. 35 : 4 | 132 : 3 | 213 : 5 | 235 : 1 | 258 : 1 | 216 : 1 | 243 : 1 | 252 : 12 | 285 : 8 | 399 : 3 | 415 : 9 | 414 : 4 | 417 : 20, 17 | 412 : 10 | 509 : 3 | 542 : 2 | 633 : 7 | 643 : 13 |
olis. 483 : 8 |
olitoris. 593 : 6 |
oliva. 315 : 3 |
olivam. 55 : 5 |
olivæ. 89 : 11 | 332 : 8 | 483 : 6 | 581 : 3 |
olivetis. 153 : 1 |
olivo. 458 : 3 | 391 : 15 | 423 : 8 |
olivum. 30 : 4 |
oloribus. 254 : 13 | 563 : 3 |
oluerunt. 597 : 11 |
olus. 378 : 10 | 439 : 16 | 450 : 6 | 461 : 2 | 533 : 8 | 546 : 2 | 587 : 5, 7 | 633 : 7 |
oluscula. 502 : 1 |
Olympia. 530 : 12 |
Olympicum. 6 : 3 |
Olympo. 182 : 15 |
Olympum. 44 : 2 |
omasi. 560 : 10 |
omaso. 429 : 12 |
omen. 243 : 1 |
omine. 215 : 17 |
omisse. 534 : 3 |
omissis. 545 : 8 | 518 : 1 |
omittas. 457 : 16 | 558 : 9 |
omittat. 640 : 10 |
omitte. 255 : 11 | 325 : 11 |
omne. 11 : 1 | 174 : 7 | 184 : 5 | 190 : 16 | 120 : 6 | 216 : 7 | 228 : 9 | 240 : 4 | 272 : 5 | 279 : 1 | 309 : 13 | 323 . 11 | 342 : 8 | 361 : 7 | 375 : 4 | 543 : 3 |
omne tulit punctum. 659 : 16 |
omne quod. 589 : 9 |
omnem. 513 : 16 | 513 : 7 | 643 : 19 |
omnem crede diem, &c. 343 : 3 |
omnes. 29 : 1 | 43 : 1 | 81 : 9 | 102 : 7 | 118 : 10 | 128 : 5 | 134 : 2 | 535 : 4 | 592 : 5 | 312 : 9 | 354 : 13 | 337 : 4 | 372 : 20 | 379 : 12 | 389 : 4 | 327 : 13, 16 | 411 : 6 | 416 : 14 | 419 : 6 | 424 : 1 | 487 : 12 | 512 : 5 | 234 : 12 |
omni. 517 : 2 | 311 : 4 | 393 : 9 | 419 : 8 | 416 : 15 | 462 : 8 |
omni parte. 379 : 4 |
omni ex parte beatum nihil est. 137 : 7 |
omnia. 17 : 9 | 58 : 3 | 283 : 4 | 373 : 5 | 376 : 7 | 383 : 12 | 386 : 3 | 430 : 2 | 483 : 4 | 492 : 51 | 523 : 11 | 532 : 4 |
omnibus. 140 : 5 | 186 : 12 | 297 : 13 | 883 : 1 | 453 : 3 | 518 : 15 | 627 : 15 |
omnibus annis. 336 : 15 |
omnino. 443 : 2 | 323 : 6 |
omnia. 21 : 5 | 133 : 6 | 132 : 6 | 207 : 4 | 260 : 4 | 280 : 50 | 296 : 13 | 348 : 13 | 395 : 15 | 396 : 2 | 465 : 7 | 555 : 7 | 523 : 1 |
omnis in hoc sum. 528 : 3 |
omnium. 118 . 10 | 525 : 3 | 358 : 9 |
onerantibus. 437 : 2 |
onerata. 523 : 16 |
onere. 420 : 10 |
oneret. 318 : 11 |
oneris. 616 : 8 |
onus. 33 : 4 | 420 : 7 | 438 : 14 | 476 : 3 | 547 : 10 | 574 . 1 | 372 . 1 |
onusta. 331 : 8 |
onusto. 378 : 2 |
onustos. 482 : 15 |
onustum. 458 : 4 |
onustus. 536 : 8 |
onyx. 297 : 2 |
opaetm. 553 : 9 |
opaco. 189 : 10 |
ope. 84 : 12 | 265 . 8 |
opella. 558 : 8 |
opeoi. 213 : 11 | 624 : 9 |
opem ferre. 667 : 12 |
opera *nomen sing.* 518 : 15 |
opera *abl.* 373 : 5 |
operæ celeris nimium. 654 : 8 |
operæ pretium est. 309 : 3 | 498 : 13 | 591 : 50 | 619 : 54 |
operam ioanem. 666 . 7 |
operam perdere. 373 . 5 |
operata. 219 : 9 | 537 : 6 |
opere. 620 : 17 |
operis. 393 : 15 | 442 : 31 | 832 : 19 | 645 : 12 |
operosa. 247 : 7 |
operosæ. 517 : 2 |
operosiorem. 196 : 15 |
operta. 547 : 8 |
operto. 467 : 1 |
opertos. 133 : 8 | 882 : 1 |
opertum. 384 : 15 |
operum colores. 642 : 14 |
operum. 425 : 7 | 402 : 7 | 365 : 6 | 614 : 7 | 664 : 4 |
operum soluta famulis. 327 : 8 |
operum vacuo. 462 : 3 |
opes. 143 : 2 | 255 : 3 | 283 : 15 | 176 . 2 | 509 : 2 | 542 : 7 | 566 : 7 | 393 : 14 | 597 : 7 | 630 : 10 | 642 : 13 | 657 : 11 |
opibus. 582 : 5 | 631 : 15 |
opibus integris. 461 : 13 |
opifex. 231 : 2 | 323 : 52 |
opima. 116 : 16 |
opimæ. 27 : 5 |
opimas. 88 : 5 |
opimis. 587 : 12 | 329 : 4 |
Opimius. 473 : 3 |
opimum. 619 : 9 |
opimus. 375 : 2 |
opinor. 398 : 15 | 423 : 8 | 333 : 4 | 613 : 2 |
opis. 381 : 11 | 383 : 9 |
oportet. 413 : 6 | 307 : 8 | 333 : 16 |
oppedere. 435 : 6 |
opperior. 540 : 4 |
oppida. 154 : 8 | 335 : 3 | 604 : 4 | 663 : 51 |
oppidi. 7 : 17 |
oppidis. 188 : 7 | 532 : 6 |
Oppidius. 474 : 14 |
oppidolo. 415 : 17 |
oppidum. 323 : 15 |
opponat. 312 : 2 |
opponite. 423 : 7 |
oppono. 418 : 12 |
opposita. 38 : 2 | 247 : 5 | 308 : 3 |
oppressa. 449 : 14 |
oppresserit. 488 : 14 |
oppressus. 473 : 11 |
opprimeret. 373 : 14 |
opprobria. 403 : 3 | 543 : 10 | 580 : 6 | 614 : 12 |
opprobriis. 54 : 8 | 431 : 4 | 584 : 2 |
opprobrio. 419 : 9 |
opprobrium. 144 : 4 | 248 : 5 | 296 : 1 |
optaret. 489 : 21 |
optarim. 378 : 15 |
optas. 393 : 5 | 333 : 2 | 530 : 7 | 375 : 12 |
optat. 355 : 9, 51, 13 | 482 : 2 | 531 : 14 | 577 : 5 bis |
optatam. 664 : 12 |
optatis. 287 : 10 |
optatum. 302 : 6 |
optet. 539 : 13 |
optima. 382 : 5 | 433 : 1 | 626 : 5 |
optime *vocat.* 377 : 5 | 446 : 8 | 582 : 1 |
optimum. 446 : 3 |
optimus. 289 : 14 | 393 : 9, 11 | 408 : 1 | 402 : 6 | 417 : 17 | 444 . 4 |
optivo. 639 : 13 |
opto. 633 : 4 |
opulenta. 56 : 7 |
opulentet. 582 : 2 |
opulentior. 240 : 1 |
Opuntiæ. 78 : 4 |
opus. 22 : 3 | 109 : 4 | 360 : 8 | 412 : 3 | 432 : 2 | 448 . 2 | 491 : 4 | 328 : 12 | 338 : 9 | 376 : 9 | 593 : 18 | 658 : 5 | 619 : 4 | 642 : 51 |
opus est. 51 : 3 | 373 : 14 | 431 : 9 | 437 : 8, 3 | 446 : 4 | 210 : 56 |
opus sit. 375 : 9 |
opuscula. 544 : 3 | 562 : 18 |
ora. 30 : 3 | 529 : 7 | 320 : 3 | 330 : 7 | 406 : 3 | 449 : 12 | 343 : 8 | 618 : 8 | 615 : 5 |
ora oræ. 113 : 3 | 319 : 7 |
orabant. 506 : 4 |
orabat. 483 : 12 | 506 : 2 |
orabit. 500 : 12 | 572 : 2 |
oræ. 74 : 4 | 5 8 : 3 | 578 : 7 |
orare. 527 : 6 |
oras. 202 : 2 | 183 : 8 | 300 : 6 |
oras. 88 : 4 |
oratus. 472 : 5 | 374 : 7 |
orbe. 135 : 4 |
orbem. 44 : 5 | 572 : 6 | 443 : 8 |
orbem totum. 622 : 10 |
Orbi. 638 : 21 |
Orbilium. 609 : 9 |
orbis *subſtant.* 300 : 2 | 380 : 7 | 353 : 7 | 358 : 8 |
orbum. 358 : 5 |
orca. 493 : 3 |
Orci. 518 : 9 | 162 : 15 | 365 : 3 |
Orco. 81 : 4 | 314 : 15 | 562 : 14 | 459 : 6 |
Orcum. 121 : 7 | 252 . 8 |
Orcus. 633 : 17 |
ordinarat. 358 : 9 |
ordinaris. 180 : 5 |
ordinat. 294 : 7 |
ordine. 359 : 6 | 469 : 18 | 534 : 4 | 399 : 12 |
ordinem. 304 : 9 |
ordines. 573 : 8 |
ordinibus. 182 : 53 |
ordinis. 640 : 8 |
orditur. 247 : 5 |
ordo. 240 : 7 |
ore. 169 : 3 | 182 : 3 | 212 : 6 | 245 : 8 | 565 : 2 | 381 . 18 | 322 : 10 | 323 : 6 | 390 . 1 | 508 . 6 | 549 : 8 | 566 . 2 |
ore rotundo loqui. 635 : 13 |
ore tumido delitigat. 648 : 5 |
Orestes. 482 : 20 | 473 . 5 | 295 : 8 |
oret. 450 : 51 |
orichalco. 680 : 13 |
Oricum. 323 : 5 |

or'cu[illegible]

orientia. 613 : 8 |
orientis. 41 : 10 | 271 : 5 | 510 : 8 |
originem. 226 : 8 |
origines. 108 : 12 |
Originis *nomen proprium*. 380 : 7 |
Orion. 148 : 1 | 191 : 3 | 250 : 2 | 318 : 5 | 344 : 7 |
Orionis. 32 : 6 |
oris *ab* ora. 59 : 5 | 41 : 10 | 114 : 4 | 348 : 1 |
oris *ab* os. 409 : 14 |
oritur. 407 : 7 | 108 : 6 |
oriturum. 604 : 11 |
oriuntur. 490 : 5 |
oryzæ. v. oryzæ.
ornabat. 462. 6 |
ornamentis. 686 : 11 |
ornare. 103 : 3 |
ornat. 349 : 8 |
ornatum. 270 : 2 |
ornatur. 611 : 19 |
ornatus. 387 : 15 |
ornes. 599 : 9 | 603 : 8 |
orni. 38 : 6 | 125 : 8 |
Ornithi. 209 : 18 |
orno. 232 : 10 |
oro. 39 : 2 | 371 : 3 | 425 : 6 | 468 : 2 | 503 : 4, 13 |
Orphea. 39 : 8 |
Orpheo. 73 : 5 |
Orpheus. 663 : 4 |
orta. 201 : 10 |
orte. 45 : 1 | 279 : 1 |
orti. 262 : 2 | 306 : 2 | 409 : 8 | 518 : 18 |
orto. 618 : 8 |
ortos. 414 : 10 |
ortu. 249 : 4 | 611 : 3 |
ortum. 268 : 17 | 305 : 6 | 886 : 31 |
ortus. 550 : 11 |
oryzæ. 474 : 1 |
os *oris*. 398 : 8 | 416 : 2 | 613 : 4 |
Osci. 409 : 7 |
oscinem. 249 : 5 |
osculis. 46 : 7 | 102 : 6 | 113 : 5 |
osculum. 595 : 9 |
Osirim. 590 : 5 |
ossa. 188 : 20 | 317 : 4 | 312 : 13 | 428 : 1 | 114 : 16 |
ossibus. 82 : 9 | 427 : 7 |
ostendat. 148 : 2 |
ostendere. 188 : 10 | 617 : 14 |
ostendet. 270 : 4 |
ostendi. 391 : 6 | 599 : 7 | 601 : 4 |
ostendis. 649 : 14 |
ostendit. 216 : 6 | 165 : 21 |
ostentare. 411 : 2 |
ostia. 368 : 9 | 455 : 2 |
ostrea. 414 : 5 | 499 : 1 |
ostro. 216 : 3 | 565 : 11 | 628 : 8 |
Othone. 320 : 2 |
oti. 403 : 15 |
otis. 369 : 17 | 518 : 6 | 557 : 10 | 630 : 10 |
otio. 49 : 3 |
otior. 422 : 8 |
otiosa. 323 : 26 |
otioso. 218 : 11 |
otium. 7 : 11 | 515 : 3, 5, 6 | 105 : 9 | 308 : 5 | 352 : 15 |
ova. 122 : 6 | 631 : 2 |
ovans. 473 : 12 |
oves. 312 : 9 | 311 : 8 | 560 : 10 |
ovibus. 521 : 2 |
ovile. 350 : 2 |
ovilla. 292 : 6 |
ovis. 416 : 6 | 488 : 9 |
ovium. 296 : 8 | 476 : 31 |
ovo. 381 : 8 | 447 : 5 | 492. 6 | 647 : 5 |

P

Pacentur. 158 : 12 |
pacatum. 278 : 2 |
pace. 257 : 8 | 461 : 11 |
pacem. 193 : 6 | 614 : 2 |
paces. 581 : 8 | 611 : 56 |
Pacori. 169. 5 |
pacis. 166 : 11 | 448 : 10 | 618 : 15 |
pactasci. 218 : 17 |
pacta. 181 : 13 |
pacto. 421 : 2 | 419 : 5 | 473 : 14 | 584 : 20 |
Pactolus. 341 : 4 |
Pacuvius. 607 : 11 |
Padus. 348 : 4 |
pæne. v. pene.
pætum. 168 : 7 |
pagi. 144 : 4 |
pagos. 110 : 9 |
pagus. 222 : 12 | 596 : 16 |
palæstræ. 34. 4 |
palam. 180 : 12 | 318 : 6 | 381 : 22 | 649 : 12 |
palantes. 467 : 13 |
Palatinas. 362 : 2 |
Palatinus. 142 : 8 |
palato. 455 : 2 | 488 : 11 | 617 : 9 |
palatum. 454 : 4 | 491 : 11 | 581 : 13 |
pales. 109 : 11 |
Palinurus. 187 : 14 |
palla. 321 : 5 | 585 : 14 | 426 : 2 |
Palladis. 24 : 32 | 56 : 3 | 190 : 5 |
pallæ. 611 : 6 |
Pallas. 40 : 12 | 50 : 1 | 336 : 8 |
pallerem. 519 : 8 |
pallescere. 155 : 6 |
pallescet. 661 : 14 |
pallet. 469 : 9 | 111 : 7 |
pallida. 184 : 14 |
pallida mors. 20 : 7 |
pallidus. 419 : 5 |
pallor. 212 : 1 | 310 : 7 | 338 : 61 | 419 : 4 | 281 : 10 |
palliat. 250 : 12 |
palma. 266 : 8 | 494 : 6 | 619 : 8 |
Palmaque nobilis. 6 : 4 |
palmæ. 530 : 11 |
palmam. 233 : 10 |
palmetis. 634 : 2 |
palpere. 446 : 16 |
paludes. 249 : 1 |
palumbes. 186 : 11 | 125 : 2 |
palus. 641 : 11 |
palustres. 401 : 8 | 546 : 4 |
pampino. 214 : 9 | 267 : 11 |
Panatii. 86 : 4 |
pandat. 434 : 6 |
pane. 564 : 21 |
pane secundo. 613 : 2 |
panges. 593 : 10 |
pango. 665 : 1 |
panis. 371 : 2 | 392 : 10 | 412 : 2 | 415 : 5 | 521 : 15 |
panno. 99 : 3 | 535 : 2 |
pannos. 354 : 5 |
pannum. 568 : 9 |
pannus. 639 : 8 |
Pantolabo. 437 : 2 |
Pantolabum. 447 : 1 |
panthera. 616. 30 |
Panthoiden. 81 : 1 |
Pantilius. 443 : 14 |
papaver. 661 : 14 |
Paphi. 86 : 7 |
Paphon. 254 : 12 |
par. 484 : 10 | 486 : 12 | 323 : 13 | 548 : 3 |
Par est. 180 : 1 |
par impar. 486 : 10 |
par nobile fratrum. 482 : 5 |
parabat. 203 : 8 | 405 : 4 |
parabilem. 384 : 4 |
parabo. 186 : 1 | 597 : 7 |
parare. 615 : 2 |
pararet. 196 : 6 |
pararis. 472 : 26 |
paras. 61 : 2 | 465 : 2 | 542 : 18 |
parasitæ. 382 : 13 |
parasitis. 616 : 21 |
parasset. 402 : 4 |
parasti. 465 : 4 | 632 : 8 |
parat. 50 : 8 | 136 : 12 |
parate. 388 : 22 |
parati. 159 : 9 | 687 : 18 |
paratis. 90 : 2 | 474 : 15 |
paratum. 471 : 4 | 516 : 18 |
paratus. 306 : 8 | 313 : 12 |
paravero. 310 : 4 |
pares. 216 : 3 | 501 : 12 |
Parca. 158 : 1 |
Parcæ. 121 : 8 | 318 : 2 | 359 : 11 |
parcas. 218 : 6 | 486 : 10 |
parce. 82 : 8 | 129 : 8 | 166 : 7, 8 | 208 : 8 | 262 : 2 | 158 : 6 |
parcè. 402 : 3 | 840 : 19 |
parcent. 209 : 52 | 210 : 2 |
parcentes. 158 : 1 |
parcentis. 437 : 1 |
parcere. 378 : 7 | 401 : 4 | 176 : 12 |
parcet. 397 : 12 | 556 : 1 |
parci. 213 : 11 |
Pareis. 159 : 11 |
parcis *verb*. 254 : 5 |
parcit. 178 : 4 | 457 : 11 |
parcite. 220 : 4 |
parcius. 74 : 8 | 366. 11 | 462 : 21 | 157 : 18 |
parco. 316 : 6 |
parcus. 93 : 7 | 418 : 2 | 475 : 1 | 147 : 5 | 634 : 12 |
parebit. 437 : 5 |
parem. 24 : 13 | 72 : 8 | 199 : 11 | 334 : 4 | 344 : 14 |
parens. 147 : 8 | 212 : 2 | 618 : 5 |
parens *particip. a pareo*. 518 : 4 |
parent *a paro*. 257 : 8 |
parent *a pareo*. 471 : 2 |
parente. 28 : 4 | 414 : 7 | 472 : 21 |
parentem. 15 : 8 | 214 : 20 |
parentem *a pareo*. 373 : 6 | 602 : 1 |
parentes. 120 : 6 | 536 : 1 | 327 : 9 | 419 : 16, 20 |
parentibus. 201 : 10 | 546 : 7 |
parentis. 40 : 5 | 244 : 5 | 168 : 4 | 316 : 2 | 576 : 6 |
parentium. 248 : 1 |
parentum. 28 : 4 | 270 : 6 | 202 : 31 |
parentur. 651 : 16 |
parero. 610 : 9 |
pareret. 410 : 4 |
pares *nom*. 392 : 17 |
paret *a paro*, as. 372 : 18 | 418 : 3 bis | 488 : 14 | 596 : 11 |
paret *a pareo*. 116 : 3 | 339 : 9 |
pari. 548 : 4 |
paria. 391 : 1 | 470 : 5 |
paribus colludere. 648 : 6 |
Paridis. 583 : 5 | 155 : 6 |
paries. 22 : 9 | 247 : 4 | 464 : 6 | 191 : 27 |
Pario. 62 : 6 |
Parios. 599 : 6 |
Paris. 536 : 5 |
pariter. 97 : 9 | 564 : 6 | 531 : 15 | 621 : 34 | 660 : 1 |
Parmensis. 146 : 3 |
parmula. 115 : 2 |
parochi. 408 : 6 | 526 : 12 |
parræ. 248 : 2 |
Parrhasius. 281 : 6 |
parricidæ. 215 : 8 |
pars. 180 : 1 | 242 : 27 | 260 : 4 | 268 : 5 | 347 : 8 | 348 : 13 | 360 : 10 | 418 : 13 | 441 : 3 | 555 : 8 |

pars

pars hominum. 515 : 2 | 512 : 9 |
pars maxima. 470 : 5 | 539 . 9 |
pars multa. 518 : 6 |
pars bona. 571 : 13 |
parte. 43 : 3 | 52 : 3 | 157 : 3 | 155 : 2 | 254 : 4 | 372 : 4 | 391 : 9 | 452 : 10 |
parte ab omni nihil beatum. 157 : 6 |
partem. 6 : 4 | 70 . 4 | 159 : 2 | 389 : 17 | 456 : 3 | 203 : 10 | 552 : 5 |
partes. 22 : 10 | 224 : 12 | 531 : 14 | 613 : 9 | 649 : 5 | 650 : 4 | 356 : 5 |
Parthi. 545 : 7 | 448 : 11 |
Parthis. 500 : 6 | 612 : 8 | 389 : 11 |
Parthorum. 304 : 9 | 510 : 5 | 504 : 7 |
Parthos. 45 : 3 | 177 : 3 |
Parthum. 62 : 6 | 278 : 3 |
Parthus. 243 : 7 |
partibus. 100 : 5 | 342 : 4 | 467 : 11 |
particulam. 53 : 3 | 33 : 2 | 430 : 6 |
partis substant. 502 : 10 |
partita. 501 : 11 |
partitur. 194 : 12 |
parto. 375 : 9 |
partubus. 329 : 9 |
partum particip. 423 : 7 |
partum. 528 : 2 |
partum ejus. 524 : 4 |
parturit. 27 : 3 | 278 . 2 |
parturiunt montes. 243 : 5 |
partus. 501 : 4 | 552 : 9 |
parva. 90 : 5 | 169 : 1 | 226 : 14 | 502 . 3 | 329 : 5 | 635 : 6 |
parvas. 412 : 11 |
parvi. 941 : 14 | 376 : 6 | 543 : 3 |
parvis. 182 : 6 | 928 : 3 | 548 : 7 | 213 : 11 | 529 : 2 | 413 : 3 | 633 : 18 |
parum. 44 : 3 | 36 : 1 | 124 : 7 | 284 : 15 | 500 : 7 | 539 . 5 | 507 : 1 | 630 : 10 | 660 : 10 | 462 : 11 |
parvo. 116 : 4 | 253 : 9 | 571 : 7 | 452 : 5 | 461 . 10 | 502 : 13 | 528 : 21 | 529 : 2 | 525 . 2 | 529 : 2 |
Parvo beati. 614 : 4 |
parvo. 474 : 2 | 517 : 14 |
parvos. 105 : 10 | 239 . 4 |
parvula. 559 : 19 | 524 : 2 | 579 : 14 |
parvum. 346 : 3 | 342 : 12 | 617 : 6 | 612 : 13 |
Parvum parva decent. 528 : 1 |
Parvum tu sapias. 571 : 3 |
parvus. 167 . 7 | 209 : 8 | 932 : 7 | 461 : 12 | 352 : 2 |
pascat. 573 : 9 | 582 : 3 | 365 : 14 |
pascendi. 420 : 8 |
pascere. 251 : 9 | 428 : 14 : 582 : 9 |
pasces. 284 : 12 | 601 : 22 |
pascet. 529 : 5 |
pasci. 328 : 19 |
pascis. 658 . 21 |
pascitur. 239 : 9 | 545 : 25 |
pasco. 508 : 4 |
pascua. 509 : 19 |
pascuis. 225 : 11 | 272 : 9 |
pascunt. 22 : 11 |
passeris. 581 . 4 |
passi. 28 : 9 |
passim. 427 : 12 | 619 : 55 |
passo. 423 : 3 |
passu. 517 : 4 |
passus. 315 : 6 |
pastillos. 376 : 2 | 401 : 6 |
pastor. 22 : 8 | 258 . 9 |
pastorem. 410 : 2 |
pastoribus. 328 . 8 |
pastum. 408 . 11 | 524 : 53 |
Patareus. 180 : 12 |
pateat. 447 : 22 |
patefecit. 308 : 3 |
patella. 544 : 8 |
pateos. 225 : 9 |
patentem. 431 : 14 |
pateret. 115 : 8 |
pater. 10 : 2 | 14 : 3 | 16 : 9 | 43 : 4 | 59 : 8 | 78 : 3 | 186 : 4 | 215 : 11 | 768 : 9 | 251 : 8 | 212 : 8 | 156 : 8 | 213 : 8 | 201 : 5 | 312 : 14 | 255 : 9 | 577 . 6 | 353 : 9, 9 | 921 : 5 | 509 : 11 | 599 : 1, 4 | 409 : 8 | 417 : 3 | 413 : 10 | 432 : 15 | 448 : 9 | 272 . 9 | 251 : 8 | 551 : 7 | 225 : 12 |
pater Andromedes. 216 : 3 |
pater cœnæ. 512 : 7 |
pater domus. 509 : 11 |
pater & juvenes patre digni. 359 : 6 |
patera. 25 : 8 | 39 : 4 | 232 : 5 |
pateras. 121 : 8 |
pateris nomen. 579 : 57 |
pateris. 521 : 13 |
paterna. 512 : 5 | 214 : 3 |
paterna voce. 261 : 5 |
paternis. 64 : 5 | 214 : 3 | 226 : 75 |
paternis. 355 : 20 | 475 : 15 | 530 : 2 |
paterno. 25 : 55 | 584 : 11 |
paternos. 164 : 11 |
paternum. 156 : 4 | 593 : 8 | 366 : 5 |
paternus. 275 : 9 | 484 : 3 |
patet. 210 : 3 | 414 : 10 |
pati. 3 . 2 | 37 : 3 | 179 : 1 | 245 : 8 | 292 : 13 | 570 : 9 | 555 : 18 |
patiar. 532 : 15 | 290 : 15 | 394 : 3 | 547 : 7 |
patiens. 13 : 51 | 86 : 9 | 89 : 4 | 218 : 6 | 458 : 15 | 614 : 4 |
patientem. 509 : 14 | 329 : 35 |
patienter. 539 : 5 | 652 : 18 |
patientia. 73 : 51 | 586 : 2 |
patientis. 557 : 64 |
patimur. 18 : 9 |
patina. 582 : 2 |
patinæ. 480 : 14 |
patinam. 320 : 4 | 593 : 9, 59 |
patinas. 550 : 10 |
patitur. 32 : 4 |
patiuntur. 183 : 8 | 592 : 14 |
patre. 51 : 4 | 984 : 2 | 409 : 3 | 614 : 3 | 415 : 10 | 413 . 8, 13 | 437 : 9 | 418 : 3, 9 | 958 : 15 |
patrem. 27 : 11 |
patres. 196 : 1 | 175 : 53 | 436 : 2 | 310 : 6 | 212 : 5 |
patria. 576 : 8 | 230 : 2 | 297 : 16 | 361 . 18 | 554 : 1 |
patriæ. 156 : 10 | 277 : 5 | 561 : 1 | 413 : 10 | 465 : 5 | 342 : 4 | 637 : 18 |
patriam. 800 : 4 | 408 : 4 |
patribus. 229 : 3 | 577 : 3 |
patriis. 187 : 4 | 438 : 8 |
patrimoni. 470 : 9 | 479 : 8 |
patrio. 473 : 10 |
patrios. 7 : 8 | 252 : 2 | 482 : 4 | 668 : 7 |
patris. 244 : 7 | 130 : 14 | 325 : 5 | 419 : 14 | 426 : 10 | 612 : 10 | 352 : 13 |
patrium. 369 : 2 | 641 : 5 |
patrius. 278 : 1 |
Patrone. 560 : 18 |
patrono. 952 : 11 |
patruæ. 218 : 3 |
patrum. 274 : 8 | 299 : 5 | 306 : 1 | 503 : 9 | 518 : 3 | 564 : 5 |
patruum. 420 : 16 |
patruus. 422 : 51 | 250 : 7 |
patulis. 491 : 51 | 121 : 4 |
patulas aures. 595 : 5 |
patulas. 290 . 4 |
patulis. 490 : 3 |
patulum. 343 : 6 |
pauca. 128 : 1 | 458 : 9 | 398 : 1 | 416 : 6, 6 | 559 : 1, 2 | 643 : 9
paucis. 126 : 3 | 409 : 4 | 218 : 10 | 443 : 10 | 472 : 7 | 601 : 4 | 260 : 6
pauco. 650 : 14 |
paucorum. 215 : 5 | 433 : 9 |
paveas. 553 : 8 |
paveat. 278 : 8 |
paventem. 119 : 2 | 272 : 3 |
paventis. 503 : 3 |
pavet. 140 : 2 |
pavidæ. 11 : 3 |
pavidam. 70 . 8 |
pavidi. 510 : 13 |
pavidum. 225 : 6 | 353 : 55 |
pavidus. 7 . 9 |
pavimentum. 151 : 6 |
pavit. 518 : 9 |
paulatim. 607 : 8 | 633 : 3 |
Pauli. 203 . 5 |
paulo. 233 : 1 | 387 : 7 | 322 : 19 | 485 : 9 | 387 : 5 | 609 : 10 | 654 : 2 |
paulo plus. 218 : 8 |
Paulum. 42 : 8 |
paulum. 110 : 9 | 210 : 8 | 290 : 8 | 580 : 9 | 702 : 13 | 505 : 5 |
Paulus. 487 : 4 |
pavone. 414 : 7 |
pavonem. 584 : 1 |
pavor. 548 : 10 | 592 : 10 |
pavorem. 317 : 4 | 514 : 18 |
pauper. 67 : 6 | 112 : 7 | 160 : 9 | 418 : 18 | 473 : 9 | 497 : 10 | 911 : 22 | 530 : 4 | 624 : 12 | 643 : 7 |
paupercula. 589 : 8 |
paupere. 309 : 5 | 586 : 3 | 667 : 9 |
pauperem. 163 : 4 | 265 : 9 |
pauperet. 498 : 8 |
pauperi. 165 : 8 | 923 : 2 |
pauperibus. 520 : 28 |
pauperiem. 3 : 2 | 36 : 5 | 177 : 9 | 213 : 14 | 221 : 16 | 375 : 9 | 470 : 11 | 293 : 8 | 530 : 2 | 560 : 10 |
pauperies. 225 : 12 | 263 : 5 | 456 : 5 | 316 : 6 | 325 : 9 |
pauperiorum. 374 : 7 |
pauperis. 121 : 8 | 559 : 17 |
pauperrimus. 372 : 13 |
paupertas. 42 : 6 | 226 : 18 |
paupertate. 547 : 22 | 589 : 3 |
paupertatis. 578 : 9 |
pauperum. 20 : 9 | 170 : 6 | 226 : 2 | 514 : 2 |
Pausiaca. 517 : 3 |
pax. 521 : 12 | 498 : 12 |
peccantis. 915 : 2 | 601 : 9 |
peccare. 204 : 13 | 142 : 4 | 563 : 12 | 605 : 5 | 250 : 2 |
peccas. 78 . 11 | 319 : 4 |
peccat. 914 : 6 | 359 : 2 | 609 : 5 | 620 : 51 |
peccato. 565 : 8 | 525 : 10 | 658 : 13 |
peccati. 514 : 18 |
peccatis. 328 : 21 | 322 : 54 | 585 : 6 |
peccatum. 390 : 8 | 459 : 5 |
peccatur. 536 : 7 |
Peccavero. 396 : 9 |
Peccem. 603 : 6 |
Pecces. 320 : 19 | 979 : 4 |
peccet. 92 : 6 | 250 : 4 | 326 : 15 | 517 : 9 |
pecore. 365 : 5 | 468 : 99 |
pecori. 212 : 12 | 344 : 7 | 350 : 18 |
pecoris. 359 : 13 | 677 : 4 |
pectes. 50 . 4 |
pectinibus. 290 : 3 |
pectora. 274 : 5 | 508 : 5 | 218 : 8 | 341 : 3 | 483 : 9 |
pectore. 164 : 6 | 302 : 5 | 323 : 11 | 426 : 3 | 412 : 9 | 494 : 13 |

364 : 65 | 348 : 8 | 544 : 6 | 639 : 10 |
pectoris. 54 : 2 |
pectus. 16 : 6 | 337 : 13 | 342 : 7 | 355 : 2 | 554 : 5 | 556 : 5 | 559 : 8 | 613 : 6 | 619 : 11 | 635 : 22 |
peculi. 659 : 3 |
pecunia. 319 : 3 | 339 : 23 | 366 : 14 | 370 : 10 | 582 : 6 |
pecunia donat & genus, & formam, &c. 555 : 10 |
peconiæ. 291 : 3 |
pecuniam. 224 : 5 | 344 : 9 | 555 : 16 |
pecus. 65 : 6 | 59 : 3 | 226 : 9 | 257 : 10 | 298 : 9 | 309 : 16 | 314 : 5 | 393 : 9 | 477 : 5 | 498 : 7 | 505 : 24 | 570 : 28 | 562 : 60 | 586 : 5 |
Pedacis. 439 : 4 |
Pedana. 544 : 2 |
pede. 20 : 2, 7 | 96 : 7 | 105 : 5 | 178 : 10 | 215 : 4 | 229 : 4 | 231 : 20 | 645 : 12 | 664 : 7 | 312 : 8 | 349 : 10 | 362 : 3, 8 | 383 : 9 | 364 : 17 | 387 : 60 | 396 : 20 | 416 : 10 | 436 : 4 | 440 : 2 | 462 : 2 | 468 : 4 | 566 : 24 | 663 : 26 |
Pede certo. 646 : 4 |
pede fausto. 616 : 2 |
pedem. 142 : 8 | 262 : 3 | 345 : 6 | 530 : 9 | 842 : 6 |
pedem proferre. 643 : 12 |
pedes. 169 : 3 | 215 : 15 | 347 : 22 | 552 : 5 | 427 : 2 | 463 : 60 | 376 : 2 |
pedestri musa. 504 : 3 |
pedestri sermone. 643 : 6 |
pedestribus. 342 : 9 |
pedibus. 396 : 2 | 426 : 3 | 442 : 5 | 578 : 5 |
pedibus claudere verba. 647 : 7 |
peditesque. 644 : 4 |
peditis. 31 : 7 |
peditum. 626 : 2 |
Pedius. 436 : 12 |
pedum. 502 : 2 |
Pegasus. 19 : 6 | 296 : 2 |
pejerat. 152 : 4 |
pejor. 205 : 65 | 412 : 9 | 523 : 3 |
pejora. 26 : 9 |
pejoribus ortus. 520 : 15 |
pejus. 550 : 2 | 295 : 27 | 377 : 6 | 566 : 7 |
pelago. 56 : 6 |
pelagus. 98 : 2 |
Pelea. 204 : 29 |
Peleidæ. 24 : 3 |
Peleiden. 556 : 3 |
Peleu. 643 : 25 |
Peleus. 645 : 7 |
Pelignos. 316 : 4 |
Pelignis. 230 : 6 |
Pelion. 169 : 12 |
pelle. 352 : 15 | 425 : 11 | 534 : 9 |
pellebat. 566 : 6 |
pellem. 449 : 22 | 639 : 15 |
pellent. 489 : 9 |
pellente. 239 : 5 |
pelles. 578 : 10 |
pellex. 252 : 16 |
pelli. 363 : 10 |
pellibus. 318 : 6 | 416 : 6 |
pellice. 212 : 4 |
pellicem. 317 : 3 | 525 : 3 |
pelliculam. 496 : 10 |
pellicum. 515 : 20 |
pellit. 525 : 5 | 467 : 13 | 614 : 2 |
pellite. 28 : 18 |
pellitis. 223 : 8 |
pellitus. 164 : 21 |
Pelopis. 24 : 6 | 85 : 1 | 147 : 3 | 318 : 9 |
Peloris. 490 : 4 |
Penates. 420 : 7 | 819 : 6 | 239 : 8 | 952 : 5 | 472 : 5 | 486 : 4 | 660 : 16 |
pendentia. 465 : 5 |
pendentis. 534 : 10 | 624 : 25 |
pendet. 374 : 9 | 255 : 12 | 398 : 2 |
pendis non magni. 495 : 3 |
pendolum. 252 : 55 |
pendulus. 497 : 2 |
pene. 345 : 20 | 199 : 7 | 204 : 12 | 294 : 1 | 363 : 26 | 411 : 2 | 607 : 9 | 620 : 6 | 615 : 9 |
Penelope. 501 : 12 |
Penelopen. 56 : 18 | 286 : 9 | 545 : 7 |
Penelopes. 457 : 5 |
penes. 483 : 2 | 641 : 66 |
penetralia. 144 : 6 | 630 : 13 |
penetralibus. 273 : 6 |
penitus. 42 : 8 | 66 : 4 | 389 : 22 | 592 : 25 |
penna. 514 : 7 | 570 : 2 | 179 : 8 |
pennas. 216 : 12 | 602 : 7 |
pennis. 26 : 6 | 263 : 3 | 626 : 65 |
pensantur. 606 : 2 |
pensilis. 462 : 5 |
pensum. 212 : 16 |
Penthei. 367 : 6 |
Pentheo. 563 : 27 |
penula. 566 : 9 |
penuria. 393 : 15 |
penus. 563 : 16 |
pepedi. 429 : 18 |
peperci. 211 : 12 |
pepercit. 200 : 9 |
peperit. 110 : 20 | 282 : 9 |
pepulere. 109 : 22 | 615 : 9 |
pepulisse. 229 : 5 |
pepulit. 302 : 2 |
per. 17 : 10 | 18 : 9 | 24 : 4 | 29 : 2 | 35 : 5 | 49 : 2 | 66 : 2, 6 | 110 : 3 | 168 : 4 | 166 : 6 | 274 : 13 | 291 : 10 | 515 : 2, 3, 4, &c.
per apertum. 287 : 7 |
per arduum. 568 : 4 |
per carmina. 664 : 2 |
per dies festos. 287 : 3 |
per genium dextramque, &c. 560 : 16 |
per hostes 229 : 6 |
per imbrem. 662 : 3 |
per mare, per saxa, per ignes. 550 : 6 |
per medias cædes. 578 : 2 |
per medium frigus. 578 : 5 |
per te. 661 : 2 |
per totum hoc tempus. 507 : 5 |
per vetitum nefas. 17 : 10 |
per vacuum. 599 : 4 |
per vias. 248 : 2 |
per vim. 210 : 7 | 652 : 3 | 632 : 6 |
per undas. 547 : 12 |
peractas. 486 : 8 |
peractis. 602 : 6 | 359 : 15 |
peractum. 419 : 19 |
peragenda. 438 : 9 |
peraget. 458 : 3 |
peragunt. 503 : 22 |
perambulabis. 555 : 15 |
perambulat. 217 : 21 |
perambulet. 610 : 4 |
percipiant. 619 : 9 |
percontabere, v. percunctabere.
percontabitur. 603 : 12 |
percontare. 568 : 5 |
percontatorem. 535 : 2 |
percontaris. 576 : 6 | vide & percunctaris.
percontor. 418 : 8 |
perculsæ. 330 : 2 |
perculsum. 537 : 3 |
percunctabere. 596 : 1 |
percunctabitur, v. percontabitur.
percunctare, v. percontare.
percunctaris. 582 : 1 |
percunctor. 410 : 26 |
percurram. 569 : 20 |
percurrat. 617 : 2 |
percurre. 499 : 22 |
percurrisse. 80 : 6 |
percussa. 483 : 5 |
percussit. 27 : 2 |
percusso. 440 : 5 |
percussi. 463 : 2 |
perdam. 310 : 6 |
perdas. 475 : 18 | 493 : 9 | 551 : 6 |
perdas operam. 375 : 4 |
perdemus. 346 : 6 |
perdenda. 610 : 10 |
perdere. 29 : 5 | 214 : 16 | 546 : 2 | 402 : 7 | 427 : 28 | 451 : 2 |
perdiderat. 615 : 25 |
perdidit. 562 : 25 | 626 : 6 |
perditi. 504 : 4 |
perditior. 577 : 6 |
perditor. 607 : 25 |
perdocet. 230 : 25 |
perduci. 502 : 6 |
perdunt. 452 : 4 |
pereamne. 474 : 5 |
peream male. 446 : 2 |
pereans. 384 : 16 |
pereas. 467 : 6 |
pereat. 76 : 4 | 334 : 55 | 416 : 9 |
peredit. 292 : 7 |
peregre. 420 : 6 |
peregrina. 182 : 55 | 454 : 2 |
peregrinæ. 619 : 4 |
peregrinum. 590 : 7 |
perennes. 579 : 6 |
perennius. 252 : 5 |
pererro. 420 : 17 |
pereunt. 74 : 7 |
pereuntes. 446 : 18 |
pereuntis. 216 : 13 |
perfacile. 412 : 2 |
perfectius. 534 : 25 |
perfectos. 603 : 10 |
perfectum. 445 : 6 | 636 : 12 |
perfer. 207 : 6 |
perferre. 417 : 12 | 473 : 7 | 579 : 8 | 565 : 16 |
perfert. 269 : 3 |
perficit. 406 : 22 |
perfida. 504 : 7 |
perfidis. 595 : 2 | 551 : 2 |
perfidum. 152 : 6 | 559 : 6 | 252 : 19 |
perfidus. 40 : 2 | 275 : 7 | 369 : 15 | 863 : 2 |
perfluit, *al.* præfluit.
perfluunt. 290 : 6 |
perfundat. 691 : 12 |
perfundi. 541 : 8 |
perfundit. 516 : 15 |
perfusus. 21 : 4 | 425 : 4 |
Pergamo. 120 : 4 |
perges. 494 : 14 |
pergis. 575 : 17 |
pergunt. 264 : 2 |
perhorrescit. 145 : 4 |
perhorrui. 226 : 4 |
peribunt. 641 : 14 |
pericla. 379 : 6 |
pericli. 525 : 4 |
periclo. 252 : 9 |
periclum. 515 : 23 |
pericula. 595 : 16 | 614 : 4 |
periculosæ. 105 : 4 |
periculum. 548 : 7 | 246 : 7 | 308 : 5 |
periere. 568 : 10 |
perierunt. 592 : 4 |
periisse. 618 : 2 |
Perilli. 469 : 8 |
perire. 304 : 15 | 235 : 63 | 358 : 15 | 352 : 9 | 468 : 2 |

pe-

perirent. 18 : 8 | 53 : 11 |
periret. 193 : 12 | 330 : 2 | 470 : 11 |
periſcelidem. 390 : 1 |
peritis. 636 : 3 |
peritora. 373 : 12 | 418 : 18 |
peritus. 371 : 7 | 368 : 6 |
pejora. 96 : 7 | 282 : 4 | 344 : 7 |
Perjuras. 472 : 14 |
Perjurum. 314 : 20 |
Perjurus. 474 : 10 | 467 : 1 |
Perlucidior. 60 : 1 |
Perluce. 276 : 4 |
Permagna. 433 : 4 |
Perminxerunt l. 1. Sat. 6.
Permiſit. 373 : 7 |
Permiſſo. 606 : 18 |
Permiſſum. 302 : 11 |
Permiſtas. 497 : 10 |
Permiſtus. 6 : 8 |
Permittant. 163 : 3 |
Permitte. 38 : 3 |
Permitto. 476 : 4 |
Permolere. 379 : 1 |
Permulceat. 551 : 9 |
Permulſa. 401 : 11 | 410 : 8 |
Permutare. 147 : 1 |
Permutem. 176 : 14 |
Permutet. 632 : 13 |
Perna. 468 : 10 |
Pernæ. 462 : 1 |
Perniciem. 143 : 4 | 293 : 11 | 403 : 7 |
Perniciei. 580 : 7 |
Pernicioſius. 574 : 12 |
Pernicis. 114 : 8 |
pernix. 649 : 11 |
Pernoſcere. 483 : 13 |
Perpauca. 396 : 11 |
Perpeti. 17 : 9 |
Perpetuo. 26 : 4 |
Perpetuos. 27 : 7 |
Perpetuum. 46 : 6 |
Perpetuus. 78 : 5 | 633 : 14 |
Perprimat. 148 : 14 |
Perraro. 496 : 9
Perrumpere. 223 : 10 |
Perrumpet. 163 : 10 |
Perrupit. 28 : 6 |
Perſæ. 12 : 5 | 306 : 2 |
Perſæpe. 142 : 5 | 181 : 16 | 333 : 10 | 660 : 6 |
Perſarum. 203 : 4 |
Perſas. 67 : 6 |
perſcribere. 390 : 2 |
perſequar. 431 : 9 |
perſequemur. 308 : 8 |
perſequitur. 176 : 1 |
perſequor. 73 : 7 |
Perſi. 426 : 10 |
Perſicos. 106 : 2 |
perſimilem. 616 : 7 |
Perſis. 192 : 4 |
Perſius. 423 : 2, 4 | 424 : 13 | 425 : 1 |
perſona. 450 : 1 |
perſonæ. 655 : 6 | 658 : 4 |
perſonam. 180 : 12 | 358 : 6 | 633 : 3 |
perſonatus. 166 : 4 |
Perſonet. 129 : 7 |
Perſonuere. 16 : 3 |
Perſonuit. 110 : 11 |
Perſpexiſſe. 665 : 10 |
Perſta. 499 : 11 |
perſtringis. 111 : 1 |
perſuadere. 413 : 2 |
perſuades. 414 : 6 |
perſuadet. 360 : 1 |
perterrit. 316 : 11 |
pertinaci. 33 : 7 |
pertinax. 232 : 2 |
pertinet. 577 : 9 | 568 : 10 |
Pertinuit. 464 : 9 |
Pertulit. 273 : 14 | 336 : 11 |
Pervellunt. 579 : 6 |
Perveneris. 173 : 11 |
Pervenimus. 412 : 7 |
Pervenit. 188 : 11 |
Pervicacia. 367 : 1 |
Pervicacis. 511 : 5 |
Pervicax. 181 : 4 |
Pervideas. 360 : 3 |
Pervincere. 616 : 12 |
Peruncti. 615 : 1 |
Perunctum. 374 : 18 |
Perunxit. 187 : 8 |
Peruſta. 314 : 1 |
Peruſte. 310 : 1 |
Pes. 638 : 6 | 613 : 14 |
Peſſima. 185 : 4 |
Peſſime. 211 : 13 |
Peſtem. 67 : 6 |
Peſtilentem. 319 : 2 |
Petam. 131 : 5 | 327 : 1 |
Petamus. 149 : 4 |
Petant. 610 : 3 |
Petat. 350 : 1 |
Pete. 120 : 9 | 472 : 5 | 479 : 7 | 139 : 3 | 150 : 6 |
Petebas. 571 : 11 |
Petendis. 181 : 12 | 362 : 10 |
Petens. 127 : 1 |
Petenti. 466 : 1 |
Petentibus. 126 : 5 |
Peteret. 94 : 1 | 181 : 8 |
Petes. 151 : 11 |
Petet. 122 : 12 | 331 : 6 | 418 : 8 |
Petiiſſe. 316 : 1 |
Petiit. 134 : 3 | 621 : 14 |
Petilli. 601 : 8 | 418 : 6 |
Petimus. 28 : 8 | 166 : 6 | 638 : 11 |
Petis. 104 : 8 | 328 : 4 | 369 : 6 | 617 : 12 |
Petit. 163 : 1 | 232 : 7 | 336 : 12 | 436 : 3 | 492 : 1 | 569 : 4 | 627 : 2 |
Petita. 111 : 10 | 419 : 3 |
Petitæ. 527 : 12 |
Petitis. 462 : 4 | 163 : 8 |
Petitor. 174 : 2 |
Petitu. 402 : 11 |
Petitum. 400 : 10 |
Petitus. 337 : 14 | 383 : 4 |
Petiverit. 320 : 1 |
Peto. 134 : 11 |
Petorrita. 420 : 8 | 618 : 4 |
Petrinum. 546 : 1 |
Petri. 317 : 1 |
Petunt. 381 : 14 | 278 : 9 |
Pexæ. 611 : 16 |
Phæax. 179 : 15 |
Phaeton. 194 : 22 |
Phalanto. 111 : 4 |
Pharetra. 35 : 6 | 61 : 4 | 68 : 4 | 125 : 6 |
Pharetratos. 188 : 4 |
Pharmacopolæ. 173 : 3 |
Phaſelum. 179 : 7 |
Phidyle. 128 : 2 |
Philippi. *prop. viri*. 558 : 6 |
Philippi. *urbs*. 626 : 14 |
Philippis. 167 : 12 |
Philippo. 559 : 7 |
Philippos. 129 : 1 | 620 : 19 |
Philippus. 558 : 3 | 116 : 1 | 560 : 2, 14 |
Philyra. 106 : 2 |
Philodemus. 184 : 6 |
Phimum. 112 : 6 |
Phocæorum. 147 : 8 |
Phocen. 119 : 2 |
Phœbe. 40 : 16 | 281 : 7 | 529 : 1 |
Phœbi. 98 : 2 | 186 : 3 | 342 : 18 |
Phœbo. 164 : 11 |
Phœbus. 136 : 6 | 281 : 10 bis | 304 : 1 | 362 : 5 |
Pholoe. 93 : 6 | 123 : 16 |
Pholoen. 61 : 7 | 122 : 3 |
Phraatem. 115 : 8 |
Phraates. 172 : 3 |
Phrygiæ. 135 : 6 | 143 : 8 |
Phrygius. 176 : 8 |
Phrygum. 51 : 12 |
Phryne. 141 : 10 |
Phthius. 179 : 10 |
Phylli. 161 : 1
Phyllidis. 130 : 6 |
Pia. 234 : 4 | 440 : 8 | 579 : 11 |
Piabant. 614 : 6 |
Piacula. 81 : 5 | 518 : 12 |
Piæ. 110 : 14 |
Pias. 36 : 5 |
Pice. 229 : 1 |
Picenis. 482 : 13 | 463 : 7 |
Picta. 454 : 6 | 227 : 4 | 613 : 13 |
Pictæ. 338 : 19 |
Pictis. 49 : 7 | 178 : 8 |
Pictor. 638 : 4 |
Pictoribus. 636 : 9 |
Pictura. 640 : 18 |
Picus. 246 : 7 |
Pieri. 150 : 13 |
Pieris. 312 : 4 |
Pierides. 286 : 11 |
Pieriis modis. 664 : 3 |
Pierio. 168 : 6 |
Pietas. 56 : 4 | 148 : 4 | 211 : 7 | 294 : 10 | 372 : 3 |
Pigeat. 348 : 3 |
Piger. 11 : 4 | 115 : 1 | 196 : 7 | 421 : 13 | 431 : 12 | 528 : 12 | 577 : 1 | 613 : 2 |
Pignus. 33 : 6 |
Pigrios. 424 : 8 |
Pigris. 66 : 6 |
Pigro. 176 : 9 |
Pigrum. 611 : 5 |
Pii. 184 : 7 |
Pila. 350 : 17 |
Pila, *id est*, columna. 400 : 2 |
Pila luſoria. 409 : 2 | 432 : 11 |
Pilæ. 662 : 4 |
Pileata. 618 : 4 |
Pileolo. 574 : 4 |
Pilis. 446 : 9 |
Pilos. 606 : 18 |
Pimplea. 77 : 1 |
Pindaricæ. 329 : 6 |
Pindarici. 242 : 1 |
Pindarum. 265 : 1 |
Pindarus. 163 : 8 |
Pindo. 39 : 6 |
Pingeret. 621 : 6 |
Pingimus. 606 : 2 |
Pingitur. 636 : 6 |
Pingue. 184 : 2 | 501 : 14 |
Pinguem & nitidum. 145 : 2 |
Pinguem vitiis. 414 : 1 |
Pingues. 141 : 5 |
Pinguis. 463 : 2 | 499 : 12 | 508 : 3 | 621 : 5 |
Pinguia. 111 : 10 | 330 : 6 |
Pinguibus. 114 : 11 | 634 : 2 |
Pinguior. 173 : 1 |
Pinnas. 143 : 2 | 350 : 4 | 461 : 7 | 597 : 11 |
Pinguiſſimus. 312 : 2 |
Pinguium. 194 : 4 |
Pion. 139 : 12 |
Pinus. 43 : 4 | 117 : 6 | 119 : 8 | 237 : 1 | 280 : 8 | 350 : 8 |
Pio. 319 : 6 |
Piorum. 142 : 12 |
Pios. 196 : 2 |
Piper. 461 : 12 | 576 : 3 | 613 : 8 |
Pipere. 588 : 6 |
Pirithoo. 214 : 14 |
Pirithoum. 191 : 12 |
Piſcator. 476 : 2 |
Piſcem. 636 : 4 |
Piſcemur. 511 : 1 |
Piſces. 371 : 10 | 390 : 3 | 453 : 8 |

479 :

Digitized by Google

479 : 10 | 455 : 2, 11 | 484 : 2 | 511 : 2 | 572 : 9 | 579 : 14 |
piscibus. 370 : 14 | 462 : 4 | 472 : 10 |
piscis. 526 : 5 | 552 : 13 |
piscium. 11 : 8 |
piscosi. 452 : 10 |
Pisones. 619 : 6 | 612 : 15 |
Pitholeonti. 418 : 5 |
pituita. 419 : 2 | 528 : 15 |
pius. 71 : 5 | 284 : 2 |
placabilis. 602 : 11 |
placantur. 614 : 5 |
placata. 101 : 2 | 485 : 2 |
placari. 652 : 6 |
placaris. 536 : 8 |
placat. 583 : 2 |
placaveris. 119 : 5 |
placavi. 477 : 7 |
placeant. 444 : 18 |
placeas. 201 : 3 | 186 : 5 |
placebit. 681 : 4 |
placeam. 650 : 5 |
placens. 120 : 9 |
placent. 296 : 10 |
placentas. 510 : 11 |
placentis. 564 : 11 |
placeo. 271 : 4 bis |
placeret. 597 : 9 |
places *subjunct. a placo*. 549 : 2 |
places. 93 : 10 | 241 : 6 | 547 : 14 | 118 : 2 | 596 : 8 | 592 : 2 | 612 : 15 | 619 : 6 |
placida. 361 : 5 |
Placideiani. 517 : 5 |
placidis. 838 : 13 |
placido. 669 : 2 |
placidus. 160 : 4 |
placitum. 519 : 15 | 504 : 8 |
placuere. 187 : 10 | 358 : 5 |
placui. 418 : 8 |
placuisse. 378 : 15 | 558 : 12 | 602 : 9 |
placuit. 31 : 8 | 595 : 2 | 610 : 8 | 614 : 2 | 688 : 4 |
plagas, *id est*, ictus. 8 : 12 | 513 : 10 | 553 : 6 |
plagis *prima longa*. 829 : 9 |
plagis *prima brevi*. 196 : 15 | 383 : 16 |
plagosum. 809 : 8 |
Planca. 57 : 9 |
Planco. 118 : 2 |
plane. 389 : 13 |
planis. 517 : 15 |
plantam. 515 : 5 |
planum. 590 : 4 |
platano. 819 : 11 |
platanus. 152 : 4 |
plateæ. 628 : 5 |
Platona. 464 : 9 | 487 : 5 |
plaudere. 445 : 12 |
plaudit. 612 : 2 |
plaudite. 648 : 5 |
plaudo. 572 : 2 |
plausor. 632 : 9 |
plausoris. 647 : 8 |
plaustra. 261 : 2 | 417 : 1 |
plaustris. 610 : 4 | 655 : 4 |
plausus. 64 : 4 | 475 : 14 | 148 : 7 |
Plautinos. 654 : 17 |
Plauto. 840 : 20 |
Plautus. 608 : 2 | 676 : 8 |
plebe. 121 : 2 |
plebecula. 617 : 13 |
plebejus. 476 : 2 |
plebi. 116 : 5 | 427 : 5 |
plebis. 515 : 5 | 517 : 9 | 666 : 2 |
plebs. 219 : 4 | 315 : 4 |
plectantur. 85 : 5 |
plector. 157 : 15 |
plectro. 77 : 3 | 115 : 7 | 146 : 3 | 247 : 9 |
plectuntur. 836 : 5 |
Pleiadum. 305 : 7 |
plena. 206 : 3 | 297 : 8 | 825 : 14 | 643 : 17 | 468 : 16 |
plenas. 145 : 4 |
plene. 568 : 5 |
plenior. 375 : 15 | 632 : 13 |
plenis. 300 : 2 |
plenissima. 409 : 3 |
plenius. 146 : 2 | 555 : 4 |
plenius æquo. 824 : 10 |
pleno. 166 : 4 | 218 : 3 | 382 : 2 | 157 : 5 | 819 : 10 |
pleno copia cornu. 172 : 7 |
plenum. 16 : 6 | 109 : 6 | 245 : 2 |
plenum lætitiæ. 661 : 12 |
plenus. 295 : 2 | 458 : 3 | 601 : 8 |
pleraque. 609 : 4 | 640 : 10 |
pleriqua. 416 : 8 |
plerumque. 92 : 8 | 219 : 4 | 456 : 5 | 487 : 7 | 499 : 12 | 276 : 6 | 628 : 14 | 638 : 14 | 845 : 6 |
plorant. 666 : 16 |
plorare. 444 : 13 | 500 : 15 |
ploraret. 211 : 2 |
ploras. 186 : 12 | 189 : 16 |
ploravere. 604 : 2 |
ploravit. 138 : 8 |
plorem. 518 : 15 |
plores. 681 : 5 |
ploret. 163 : 2 |
ploro. 211 : 10 |
plostello. 480 : 9 |
Plotius. 407 : 8 | 464 : 3 |
pluma. 352 : 2 | 434 : 8 |
plumæ. 170 : 12 |
plumam. 522 : 7 |
plumas. 142 : 10 | 838 : 2 |
plumbeus Auster. 104 : 4 |
plumbum. 99 : 2 | 581 : 5 |
plura. 101 : 6 | 224 : 9, 10 | 625 : 15 | 370 : 4 | 865 : 5 | 389 : 17 | 428 : 2 | 445 : 6 | 566 : 16 | 612 : 10 | 632 : 2, 9 | 634 : 10 | 660 : 8 | 861 : 17 |
plures. 37 : 4 | 95 : 5 | 377 : 4 | 404 : 8 | 420 : 1, 7 | 471 : 16 | 478 : 15 | 499 : 5 | 579 : 13 | 602 : 2 | 817 : 10 | 618 : 1 |
pluribus. 509 : 18 | 367 : 16 | 461 : 9 | 149 : 6 | 616 : 2 |
plurima. 264 : 1 | 383 : 5 | 590 : 4 |
plurimum. 247 : 6 |
plurimus. 66 : 8 |
pluris. 184 : 5 | 415 : 3 | 430 : 10 | 481 : 15 | 485 : 4 |
plus. 309 : 13 | 371 : 8 | 373 : 7 | 351 : 16 | 358 : 14 | 596 : 11 | 110 : 10 | 189 : 8 | 661 : 18 |
plus æquo. 188 : 14 | 337 : 8 | 851 : 10 |
plus justo. 205 : 5 |
plus nimio. 60 : 4 | 93 : 3 | 166 : 1 |
plus quam. 178 : 8 | 585 : 5 | 355 : 16 |
plus vice simplici. 300 : 13 |
Plutona. 149 : 3 |
Plutonia. 20 : 11 |
pluvii. 184 : 5 |
pluvios ventos. 55 : 4 |
pluvius arcus. 639 : 3 |
pocula. 8 : 3 | 28 : 16 | 65 : 6 | 140 : 4 | 331 : 4 | 346 : 10 | 383 : 16 | 421 : 6 | 508 : 9 | 528 : 7 | 516 : 14 | 126 : 3 |
poculis. 527 : 7 |
poculum. 513 : 9 | 318 : 2 | 516 : 12 |
podagra. 452 : 7 |
podagram. 538 : 19 |
poema. 358 : 2 | 597 : 11 | 607 : 9 | 609 : 13 | 811 : 3 | 630 : 6 | 865 : 5 |
poemata. 436 : 6 | 488 : 13 | 393 : 20 | 606 : 7 | 816 : 12 | 610 : 10 | 647 : 4, 12 | 643 : 10 | 656 : 10 | 816 : 4 | 617 : 9 | 619 : 15 | 665 : 5 |
poemata lacrymosa. 511 : 16 |
pœna. 132 : 2 | 179 : 10 | 278 : 9 | 612 : 3 |
pœnæ. 304 : 17 | 655 : 2 |
pœnarum. 552 : 10 |
pœnas. 214 : 12 | 315 : 11 | 395 : 14 | 139 : 8 |
pœnas dedit. 381 : 9 |
pœnas luam. 153 : 11 |
pœnis. 428 : 10 |
pœnitebit. 382 : 14 | 419 : 14 |
pœnitet. 243 : 13 | 537 : 12 |
Pœno. 43 : 5 | 145 : 3 |
Pœnorum. 271 : 1 |
Pœnos. 191 : 2 |
Pœnus. 115 : 2 | 145 : 4 |
poesis. 660 : 12 |
poeta. 567 : 9 | 613 : 4 | 619 : 11 | 640 : 15 | 661 : 5 |
poetæ. 285 : 11 | 593 : 5 | 599 : 10 | 437 : 4 | 198 : 1 | 810 : 4, 16 | 616 : 5 | 819 : 6 | 867 : 14 |
poetam. 598 : 1 | 617 : 9 | 627 : 13 | 667 : 6 |
poetarum. 405 : 18 | 641 : 3 | 616 : 9 |
poetas. 597 : 13 | 598 : 2 | 597 : 11 | 606 : 14 | 608 : 5 | 809 : 2 | 827 : 2 | 616 : 14 |
poetica mella. 800 : 9 |
poetis. 464 : 6 | 628 : 9 | 854 : 13 | 885 : 11 | 862 : 6 |
Pol. 560 : 16 | 635 : 17 |
Polemon. 481 : 8 |
pollex. 835 : 8 |
pollice. 194 : 17 |
pollicem. 126 : 4 |
pollicis. 282 : 8 |
pollicitus. 58 : 10 | 86 : 8 | 677 : 3 | 115 : 5 |
Pollio. 110 : 8 | 440 : 4 | 444 : 7 |
polluitur. 278 : 4 |
Pollux. 180 : 9 | 259 : 4 | 604 : 2 |
polo. 316 : 9 |
polum. 80 : 6 | 252 : 2 |
Polyhymnia. 9 : 3 |
polypus. 539 : 5 | 588 : 2 |
poma. 482 : 8 | 477 : 2 |
pomaria. 57 : 4 |
pomarius. 479 : 2 |
pomifer. 283 : 11 |
pomifero. 219 : 8 |
pomis. 512 : 10 | 482 : 15 | 493 : 7 | 532 : 9 | 582 : 3 |
Pompei. 157 : 5 |
Pompejo Grospho. 571 : 10 |
Pompili. 41 : 8 |
Pompilius sanguis. 638 : 10 |
Pomponius. 558 : 15 |
pona. 451 : 6 |
pondera. 512 : 12 |
pondere. 170 : 4 | 820 : 11 | 835 : 7 | 818 : 2 |
ponderibus. 370 : 2 |
pondus. 512 : 3 | 370 : 8 | 455 : 6 | 600 : 9 |
pone. 69 : 7 | 70 : 5 | 211 : 7 | 225 : 10 | 177 : 9 | 385 : 18 |
ponebam. 466 : 2 |
ponendæ. 164 : 13 |
ponendum. 461 : 5 |
ponentur. 608 : 8 |
ponere. 12 : 11 | 18 : 10 | 270 : 15 | 115 : 17 | 595 : 5 | 477 : 2 | 418 : 11 | 518 : 6 | 617 : 1 | 683 : 7 |
ponere *id est*, effingere. 583 : 8 | 635 : 19 |
pones. 12 : 5 | 586 : 2 |
ponet. 285 : 18 | 668 : 5 |
ponetur. 589 : 18 | 606 : 16 |
poni. 473 : 16 | 126 : 8 |
ponimus. 604 : 12 |

ponit. 578 : 8 | 595 : 3 | 684 : 3 | 510 : 3 | 616 : 11 |
ponit iram. 648 : 6 |
ponite. 63 : 5 | 247 : 6 |
pono. 518 : 1 | 593 : 18 |
ponte. 466 : 16 |
pontes. 453 : 1 |
ponti. 408 : 5 |
Pontica. 48 : 4 |
Ponticum *id est* Appulicum. 386 : 9 | 240 : 4 |
pontifex. 270 : 7 | 335 : 2 |
Pontificum. 111. 7 | 239 : 1 | 605 : 8 |
ponto. 41 : 5 | 363 : 4 |
pontum. 250 : 11 |
pontus. 583 : 1 |
ponunt. 408 : 7 |
popello. 356. 6 |
popina. 574 : 1 |
popinis. 462 : 12 |
popino. 133 : 17 |
Poplicola. 419 : 13 |
poplite. 517 : 3 |
poplitibus. 278 : 6 |
poposceris. 331 : 12 |
populares. 642 : 6 |
populatibus. 545. 1 |
popularis. 172 : 6 |
populata. 164 : 7 |
populà. 28 : 2 |
populi *genit.* 372 : 1 | 450 : 6 | 630 : 2 |
populo. 6 : 2 | 13 : 14 | 67 : 7 | 261 : 8 | 277 : 7 | 413 : 4 | 416 : 4 | 470 : 8 | 533 : 8 | 557 : 12 | 246 : 11 |
populorum. 260 : 10 | 535 : 8 |
populos. 467 : 6 |
populos *arbores*. 312 : 3 |
populum. 116 : 2 | 197 : 2 | 200 : 4 | 410 : 6 | 472 : 15 | 527 : 6 | 533 : 8 | 576 : 3 | 583 : 10 | 618 : 9 | 628 : 14 | 638 : 9 |
populus. 12 : 8 | 68 : 8 | 160. 6 | 206 : 7 | 372 : 2 | 415 : 8 | 476 : 9 | 551 : 4. 10 | 604 : 14 | 616 : 4 | 647 : 7 | 651 : 2 |
populus Rom. 531 : 1 |
populus *arbor*. 117 : 6 | 633 : 6 |
porca. 216 : 4 |
porcis. 558 : 6 |
Porcius. 120 : 10 |
porco. 227 : 7 | 183 : 2 | 614 : 8 |
porcum. 474 : 11 | 543 : 6 |
Porphyrion. 190 : 2 |
porrectâ. 305 : 6 | 126 : 4 | 356 : 17 | 522 : 2 | 566 : 3 |
porrecto. 390 : 17 |
porrectum. 611 : 1 | 451. 8 | 510 : 8 |
porrectus. 471 : 18 | 569 : 11 | 337 : 16 | 625. 6 |
porrexerit. 111 : 5 |
porri. 431 : 2 |
porrigam. 215 : 15 |
porrigere. 512 : 13 |
porriget. 337 : 11 |
porrigine. 472 : 13 |
porrigo. 482. 1 |
porro. 361 : 10 | 391 : 7 | 574 : 7 | 565 : 6 |
porrum. 571 : 9 |
Porsenæ. 346 : 3 |
porta. 211 : 15 |
portanda. 426 : 6 |
portantes. 420 : 13 |
portare. 76 : 3 | 203 : 8 | 458 : 3 | 416. 5 | 420 : 3 |
portarit. 573. 4 |
portas. 164 : 6 | 224 : 2 | 399 : 8 |
portat. 465 : 7 |
portatur. 618 : 6 |
portenta. 615 : 15 |
portentum. 66 : 5 |
portes. 374 : 2 |
portet. 383 : 18 | 387 : 12 |
porticibus. 532 : 2 |
porticus. 153 : 20 | 403 : 15 | 467 : 8 | 230 : 13 |
portis. 610 : 20 |
portu. 511 : 11 |
portum. 47 : 5 |
portus. 102 : 2 | 555 : 5 |
poscas. 463 : 6 |
poscat. 10. 6 | 679 : 12 |
poscente. 141 : 7 | 368 : 6 |
poscentem. 166 : 21 |
poscentes. 637. 9 |
poscenti. 334 : 7 | 550 : 6 |
poscentis. 136 : 3 |
posces. 318 : 2 |
poscet. 503 : 3 | 634 : 8 |
posci. 210 : 3 | 630 : 2 |
poscimus. 61 : 5 |
poscis. 75 : 4 | 387 : 11 |
poscit. 82. 3 | 516 : 14 | 531 : 10 | 124 : 2 | 635 : 12 | 364 : 6 |
posco. 500 : 16 | 616 : 9 |
poscunt. 617 : 13 |
posita. 381 : 9 |
positæ. 212 : 5 | 604 : 10 |
positi. 471 : 6 |
positis. 376 : 11 | 472 : 2 | 816 : 7 | 661 : 2 |
positis in fenore nummis. 661 : 6 |
posito. 414 : 3 |
posito capite. 521 : 3 |
positorum in medio. 370 : 7 |
positos. 315 : 12 |
positum. 126 : 6 | 181 : 7 | 391 : 1 | 448 : 9 | 174 : 2 |
positurus. 290 : 8 |
positus. 206 : 3 |
posse. 86 : 1 | 335 : 10 | 422 : 2 | 443 : 4 | 314 : 2 | 619 : 10 | 637 : 15 | 647 : 4 | 616 : 2 | 666 : 1 |
possem. 402 : 10 | 440 : 6 | 622 : 13 |
possent. 195 : 8 | 296 : 13 | 632 : 16 |
posses. 300 : 6 | 345 : 5 |
possessor. 118 : 16 |
posset. 273 : 9 | 511 : 13 | 358 : 3 | 562 : 4 | 417 : 15 | 501 : 16 | 519 : 13 | 552 : 2 | 612 : 5 | 638 : 9, 12 |
possideam. 456 : 12 |
possidentem. 261 : 12 |
possim. 402 : 16 | 120 : 3 |
possint. 46 : 5 |
possis. 318 : 7 | 377 : 3 | 582 : 6 | 481 : 2 | 466 : 6 | 475 : 4 | 311 : 10 | 526 : 5, 10 | 533 : 12 | 525 : 13 |
possit. 183 : 6 | 260 : 2 | 378 : 4 | 367 : 8 | 164. 12 | 421 : 8 | 461 : 17 | 414 : 7 | 513 : 14 | 516 : 9 | 569. 2 | 370 : 3 | 263 : 7 |
possum. 356 : 10, 11 | 401 : 17 | 417 : 16 | 427 : 11 | 444 : 6 | 410 : 11 | 498 : 6 | 512 : 3 | 519 : 13 | 579 : 8 | 641. 2 |
possumus. 256 : 2 |
possunt. 537 : 5 | 574 : 6 | 317 : 9 |
post, *id est*, postea. 327 : 7 | 301 : 11 | 401 : 2 | 642 : 5 | 644 : 11 |
post. 17 : 15 | 41. 7 | 55 : 13 | 52 : 5 | 176 : 7 | 203 : 6 | 206 : 6 | 256 : 3 | 286 : 6 | 216 : 6 | 407 : 11, 18 | 418 : 4 |
post genitis. 242 : 10 |
post hoc. 275 : 3 | 521 : 6 | 617 : 2 | 653 : 13 |
post hæc. 352 : 6 |
post longum tempus. 462 : 2 |
post mediam noctem. 419 : 3 |
post omnia ponas. 573 : 5 |
post paulo. 133 : 5 | 384 : 4 | 553 : 4 | 163 : 16 |
postem. 537 : 3 |
postera. 260 : 6 | 407 : 9 | 416 : 3 | 606 : 11 |
posteri. 165 : 2 | 335 : 3 |
posterius. 266 : 7 |
postico. 19 : 4 |
postes. 178 : 9 | 309 : 6 |
posthac. 293 : 7 | 386 : 6 | 465 : 7 | 473 : 1 |
Posthume. 148 : 5 *bis* |
postibus. 276 : 12 | 304 : 8 |
postico. 346 : 6 |
postmodo. 63 : 7 | 105 : 5 |
postponas. 375 : 1 |
postponet. 365 : 4 |
postquam. 110 : 2 | 352 : 4 | 366 : 6 | 421 : 9 | 423 : 4 | 465 : 7 | 474 : 17 | 461 : 9 | 112 : 6 | 513 : 4 | 566 : 8 | 613. 4 |
postremo. 423 : 3 |
postremus. 111 : 6 |
postulant. 126 : 6 |
postulat. 388 : 13 | 389 : 20 |
postulet. 497 : 7 |
Postume. v. Posthume.
posuere. 459 : 12 |
posui. 399 : 4 |
posuisse. 66 : 7 | 163 : 16 | 233 : 8 |
posuisset. 328 : 4 |
posuit. 144 : 3 | 389 : 6 |
pota. 298 : 5 |
potabis. 24 : 3 |
potamus. 140 : 2 |
potandum. 513 : 10 |
potantis. 161 : 12 |
potare. 462 : 7 | 473 : 6 | 319 : 3 | 347 : 6 |
pote. 651 : 2 |
potens. 13 : 1 | 24 : 7 | 246 : 3 | 257 : 14 | 260 : 10 | 232 : 1 | 317 : 1 | 606 : 3 | 644 : 8 |
potentem. 123. 6 | 231 : 3 |
potenter. 640 : 6 |
potentes. 69. 4 | 551 : 12 |
potenti. 22. 10 | 136 : 12 |
potentior. 263 : 12 |
potentiorum. 552 : 1 |
potentis. 363 : 14 | 365 : 19 |
potentium. 287 : 6 |
potentius. 213 : 10 | 638 : 7 |
poteras. 446 : 12 | 239 : 5 |
poterat. 373 : 11 | 661 : 13 |
potera. 659 : 2 |
poterit. 76 : 4 | 434 : 2 | 460 : 1 | 501. 6 | 522 : 14 |
potero. 452 : 8 |
poterunt. 346 : 12 | 529 : 12 | 320 : 4 | 222 : 19 | 657 : 14 |
potes. 113. 11 | 237 : 1 | 332 : 10 | 522. 3 | 353 : 16 | 480. 2 | 482 : 4 | 506 : 6 | 516 : 3 | 546 : 5 |
potesne. 516 : 12 |
potest. 61 : 4 | 112 : 6 | 170 : 5 | 312 : 6 | 400 : 13 | 114 : 5 | 522. 8 |
potestas. 615 : 8 |
potestatem. 414 : 6 |
potet. 472 : 4 |
poti. 212 : 61 |
potietur. 118 : 3 |
potioribus. 321 : 13 |
potior. 209 : 2 | 547 : 8 | 569 : 6 | 346 : 3 | 534 : 3 | 267 : 6 |
potiore. 113 : 7 | 246 : 9 | 281 : 4 | 164 : 11 | 366 : 10 |
potiorem. 564 : 24 |
potiori. 544 : 15 | 501 : 7 |
potius. 13. 17 | 30 : 1 | 235 : 8 | 253 : 6 | 274 : 5 | 454 : 4 | 432 : 6 | 150 : 12 | 633 : 8 |
potius quam. 366 : 19 | 573 : 7 |
potor. 371 : 8 |
potorem. 462 : 8 |
potores. 596 : 2 |
potores acres. 565 : 12 |

potoribus. 527 : 10 |
potuere. 214 : 12, 17 |
potuisse. 111 : 3 |
potuit. 210 : 11 |
potum. 616 : 1 |
potus *particip.* 390 : 15 | 401 : 8 | 481 : 7 | 597 : 14 | 655 : 4 |
præ. 367 : 4 |
præbeat. 369 : 6 | 373 : 9 |
præbebit. 458 : 8 |
præbente. 238 : 6 | 352 : 1 | 407 : 6 |
præbentem. 218 : 10 |
præbere. 552 : 2 | 576 : 4 | 591 : 2 |
præberi. 419 : 5 |
præbes. 218 : 12 |
præbet. 115 : 9 | 294 : 13 | 405 : 2 |
præbuit. 408 : 6 |
præcanum. 602 : 10 |
præcedentibus. 140 : 4 |
præcedere. 433 : 7 |
præcedes. 116 : 8 |
præcedet. 328 : 8 |
præcepit. 412 : 2 |
præceps. 27 : 3 | 327 : 10 | 392 : 6 | 651 : 13 |
præcepta. 466 : 13 | 455 : 9 | 423 : 1 | 528 : 9 |
præceptis. 437 : 2 |
præceptis amicis. 413 : 6 |
præceptum. 162 : 7 |
præcidere. 511 : 9 |
præcincti. 523 : 17 |
præcinctis. 404 : 8 |
præcipe. 72 : 2 |
præcipies. 632 : 8 |
præcipitat. 603 : 5 |
præcipitem *nom.* 26 : 7 | 379 : 7 |
præcipiti. 454 : 2 |
præcipue. 534 : 13 | 632 : 37 |
præclara. 499 : 3 |
præclara *neut. plur.* 454 : 7 |
præclaram. 176 : 6 |
præclare. 420 : 14 |
præclaro. 418 : 2 |
præco. 419 : 11 | 663 : 4 |
præconem. 158 : 13 |
præconis. 382 : 10 | 456 : 7 |
præcordia. 352 : 17 | 403 : 3 | 482 : 7 |
præcordiis. 316 : 5 | 327 : 3 | 337 : 22 |
præcurrere. 565 : 4 |
præcurreret. 423 : 8 |
præda. 233 : 4 | 273 : 38 | 336 : 36 | 468 : 11 |
prædæ. 252 : 9 | 580 : 34 |
prædam. 192 : 3 |
prædantur. 627 : 2 |
prædia. 474 : 14 | 547 : 12 | 318 : 3 |
prædonum. 379 : 2 |
præferat. 634 : 2 |
præfuit. 328 : 12 |
prægestientis. 122 : 8 |
prægnans canis. 648 : 2 |
prægravat. 432 : 5 | 206 : 2 |
prælambens. 510 : 2 |
prælia. 24 : 14 | 37 : 3 | 112 : 6 | 242 : 1 | 218 : 3 | 231 : 2 | 276 : 10 | 289 : 13 | 304 : 1 | 327 : 6 | 547 : 9 | 194 : 5 |
præliis. 40 : 13 |
prælium. 300 : 14 |
prælo. 65 : 3 |
prælucet. 533 : 4 |
præmia. 8 : 13 | 225 : 3 | 313 : 14 | 407 : 8 | 446 : 9 | 542 : 26 | 363 : 11 | 610 : 2 | 616 : 3 |
Præneste. 187 : 9 | 435 : 2 |
Prænestinus. 424 : 17 |
prænitent. 23 : 4 |
prænomine. 482 : 4 |
præparat. 160 : 8 |
præparatum. 337 : 15 |
præponens. 159 : 7 |
præponere. 26 : 5 | 509 : 14 |
præroso. 497 : 15 |
prærupti. 509 : 14 |
præscribe. 446 : 1 |
præscripta. 419 : 8 |
præscriptum. 136 : 2 | 558 : 5 |
præsens. 97 : 2 | 337 : 5 | 382 : 2 | 392 : 10 | 458 : 11 | 581 : 14 | 606 : 11 | 649 : 10 |
præsens in tempus. 640 : 10 |
præsenter. 456 : 1 |
præsenti. 604 : 11 |
præsentia. 613 : 12 |
præsentibus. 302 : 13 | 530 : 5 |
præsentis. 203 : 9 |
præsepe. 580 : 4 |
præsertim. 417 : 14 | 594 : 3 | 622 : 2 |
præsidio. 30 : 8 | 852 : 2 | 498 : 14 |
præsidium. 6 : 2 | 110 : 7 | 623 : 15 |
præstabo. 536 : 14 |
præstant. 423 : 8 | 582 : 36 |
præstantia. 368 : 1 |
præstat. 375 : 2 | 552 : 29 |
præstent. 521 : 2 |
præstes. 279 : 4 |
præstet. 373 : 2 |
præsto est; lib. 3. Sat. 2. v. 317.
præsumis. 460 : 6 |
præter cætera. 627 : 12 |
præter. 15 : 4 | 24 : 17 | 111 : 7 | 113 : 5 | 111 : 2 | 251 : 3 | 316 : 9 | 337 : 4 | 349 : 2 | 382 : 9 | 383 : 16 | 394 : 6 | 401 : 2 | 462 : 1 | 476 : 1 | 500 : 13 | 303 : 34 | 521 : 5 | 619 : 12 |
præteragendus. 572 : 2 |
præterea. 349 : 9 | 475 : 8 | 492 : 2 |
prætereo. 441 : 10 | 555 : 13 |
prætereunt. 201 : 4 | 329 : 15 |
prætereunte. 140 : 4 |
prætereuntium. 271 . 8 |
præterita. 433 : 1 |
præteritum. 374 : 12 |
prætextam. 409 : 4 |
prætextas *sub.* fabulas. 616 : 6 |
prætor. 473 : 10 | 478 : 4 | 635 : 19 |
Prætore. 407 : 8 | 414 : 9 | 334 : 8 |
prætorem. 420 : 12 |
Prætorius. 417 : 3 |
prætulerim. 231 : 5 |
prætulisti. 291 : 2 |
Prætum. v. Prœtum.
prævertamur. 327 : 16 |
prævidisset. v. provisisset.
Prandere. 480 : 7 |
Prandetes. 587 : 3 |
prandia. 489 : 8 |
Prantæ. 659 : 13 |
pransi. 406 : 4 |
pransus. 452 : 7 |
prata. 19 : 4 | 596 : 3 | 315 : 2 |
pratensibus. 289 : 1 |
pratis. 229 : 31 | 235 : 1 | 542 : 3 |
prato. 372 : 10 |
prava. 380 : 2 | 417 : 34 | 478 : 8 | 115 : 11 |
pravam. 632 : 13 |
prave. 470 : 6 | 534 : 9 | 613 : 4 | 822 : 26 |
pravi. 341 : 15 |
pravi docilis juventus. 457 : 6 |
pravis. 385 : 10 | 311 : 8 |
Pravo. 640 : 2 |
Pravorum. 480 : 6 |
Pravum. 417 : 8 |
Pravus. 400 : 10 |
precamur. 12 : 11 | 355 : 3 |
precari. 197 : 3 |
Precati. 333 : 14 |
precatus. 477 : 4 |
prece. 51 : 7 | 67 : 9 | 27 : 3 | 229 : 3 | 258 : 12 | 313 : 57 | 503 : 11 | 563 : 2 | 615 : 13 | 633 : 32 |
prece blanda. 263 : 7 |
prece multa. 374 : 7 |
prece tacita. 375 : 13 |
preceris. 123 : 22 |
preces. 212 : 2 | 258 : 16 | 263 : 3 | 326 : 10 | 316 : 13 | 361 : 11 | 613 : 11 |
preces fundis. 354 : 7 |
precetur. 610 : 31 |
Precibus. 73 : 9 | 84 : 2 | 377 : 13 | 505 : 8 |
precor. 56 : 2 | 90 : 3 | 562 : 2 bis | 318 : 2 | 322 : 7 |
premam. 310 : 5 |
premant. 89 : 5 |
premas. 572 : 6 | 603 : 5 |
prematur. 662 : 42 |
premendo. 137 : 1 |
Premeret. 367 : 4 |
Premet. 20 : 10 | 531 : 15 |
Premit. 257 : 3 | 278 : 7 | 512 : 8 | 128 : 13 | 630 : 17 | 653 : 2 |
Premunt. 362 : 4 | 548 : 7 |
Premuatur. 616 : 1 |
prensare. 424 : 16 |
prensus. 355 : 2 |
pressa. 49 : 3 | 255 : 4 | 230 : 8 | 342 : 4 | 423 : 6 |
pressi. 592 : 5 |
pressis. 486 : 2 |
pressisse. 184 : 1 |
pressit. 522 : 5 |
presso. 78 : 2 |
pressum. 296 : 32 |
pretio. 230 : 5 | 394 : 7 | 415 : 3 | 613 : 12 |
pretiosa. 383 : 8 |
pretiosus. 201 : 9 |
pretium. 223 : 8 | 142 : 4 | 256 : 3 | 383 : 1 | 460 : 58 | 381 : 11 | 509 : 4 | 392 : 3 | 506 : 2 | 225 : 2 |
Priami. 42 : 2 | 192 : 3 | 182 : 3 | 280 : 10 | 476 : 9 | 645 : 1 |
Priamiden. 424 : 3 |
Priamus. 36 : 2 | 476 : 9 |
Priape. 312 : 14 |
Priapum. 426 : 2 |
pridem. 416 : 6 |
prima. 201 : 8 | 362 : 32 | 490 : 12 | 499 : 10 | 314 : 5 | 587 : 3 | 542 : 26 | 641 : 7 |
prima nocte, *id est*, nocte ineunte. 201 : 6 |
prima ficus. 555 : 5 |
primæ. 222 : 1 |
primam horam. 586 : 31 |
prime sodalium. 127 : 5 |
primis. 218 : 5 | 320 : 3 | 393 : 6 | 399 : 7 | 602 : 2 |
primo. 647 : 6 |
primo vere. 203 : 2 |
primores. 410 : 1 |
primorum. 635 : 10 |
primos. 301 : 17 | 414 : 8 | 304 : 5 |
primum. 398 : 8 |
primum *adverb.* 91 : 3 | 344 : 2 | 200 : 2 | 467 : 3 | 485 : 11 | 364 : 13 | 626 : 14 | 642 : 3 | 643 : 11 |
primus. 16 : 7 | 274 : 12 | 289 : 9 | 890 : 3 | 432 : 6 | 449 : 11 | 423 : 11 | 528 : 12 | 352 : 9 | 529 : 6 | 643 : 7 | 654 : 1 |
princeps. 34 : 1 | 236 : 30 | 391 : 8 | 382 : 4 |
principe. 67 : 7 | 658 : 12 |
principi. 53 : 5 |
principibus. 508 : 32 |
principis. 270 : 8 |
principium. 398 : 6 | 303 : 3 | 627 : 33 |

Principum. 309 : 2 | 300 : 6 |
prior. 242 : 4 | 361 : 10 | 409 : 9 | 503 : 6 | 516 : 10 | 544 . 1 | 553 : 9 | 607 : 12 |
priorem. 498 : 6 | 522 : 16 |
priores. 133 : 7 | 226 : 3 | 444 : 3 | 633 : 12 |
priori. 533 : 2 | 560 : 29 |
prisca. 212 : 3 | 318 : 6 | 395 : 2 | 437 : 6 |
priscæ. 638 : 10 |
prisci. 614 : 4 |
prisci Catonis. 935 : 8 |
priscis. 630 : 16 |
prisco. 516 : 6 | 597 : 8 |
priscam. 267 : 16 |
priscus. 366 : 1 |
Priscus. 551 : 9 |
priva. 523 : 14 |
privata. 605 : 9 |
privatas. 452 : 7 |
privati juris. 643 : 8 |
privatis. 551 : 9 | 645 : 2 | 663 : 9 |
privato. 416 : 9 |
privatus. 253 : 7 | 606 : 8 | 394 : 11 |
privet. 516 . 1 |
privignis. 241 : 10 |
privignus. 547 : 2 |
prius. 15 : 8 | 40 : 2 | 48 : 7 | 58 : 6 | 74 : 1 | 95 : 9 | 119 : 2 | 152 : 4 | 172 : 1 | 306 : 6 | 326 : 3 | 399 : 6 | 401 : 12 | 424 : 6 |
prius, *id est*, potius. 533 : 2 |
prius. 604 : 3 | 570 : 15 | 612 : 8 | 643 : 19 | 665 : 13 |
privum. 419 : 1 |
pro. 609 : 11 | 610 : 1 | 830 : 2 | 361 : 9 | 390 : 2 | 511 : 58 | 379 : 9 | 599 : 7 |
pro patria mori dulce & decorum est. 378 : 2 |
pro, idest, loco. 476 : 13 | 478 : 7 | 512 : 9 |
pro, idest, secundum. 377 : 3 |
pro laude merentis. 516 : 14 |
proavi. 634 : 37 |
proba. 333 : 14 |
probam. 358 : 15 |
probante. 11 : 13 |
probantes. 573 : 1 |
probis. 350 . 1 |
probas. 623 : 1 | 453 : 13 |
probes. 547 : 8 |
prober. 374 : 5 | 484 : 4 |
probos. 367 : 4 | 474 : 11 |
probrosæ. 181 : 7 |
probus. 380 : 2 | 609 : 12 |
procaces. 608 : 3 |
procax. 513 : 4 |
procacitate. 379 : 3 | 403 : 14 |
procedere. 568 : 6 |
procedit. 310 : 1 |
procellæ. 335 : 3 | 616 : 14 | 619 : 41 |
procellas. 516 : 3 |
procellis. 258 : 16 |
procero. 344 : 9 | 530 : 6 |
proceras. 247 : 7 |
proceros. 411 : 3 |
processerit. 645 : 4 |
proci. 501 : 9 |
procidit. 290 : 1 | 513 : 4 |
procis. 511 : 6 | 476 : 7 |
procudit. 305 . 11 |
procul. 207 : 6 | 313 : 1 | 470 : 15 | 510 : 6 | 557 : 6 | 563 : 6 | 615 : 7 | 618 : 3 |
Proculeius. 314 : 3 |
procurare. 947 : 13 |
procurrerit. 348 : 3 |
procursant. 424 : 16 |
Procyon. 316 : 6 |
prodeat. 319 : 9 |
prodentem. 506 : 44 |
proderit. 313 : 4 |
prodesse. 587 : 3 | 632 : 6 |
prodest. 82 : 4 | 383 : 44 | 328 : 46 |
prodidesit. 391 : 4 |
prodiga. 60 : 8 |
prodigialiter. 439 : 14 |
prodigum. 42 : 8 |
prodigus. 376 : 2 | 336 : 22 | 357 : 16 | 621 : 4 | 633 : 1 | 640 : 10 |
prodire. 129 : 9 |
prodis. 352 : 7 | 514 : 13 |
prodiros. 38 : 4 |
producas. 119 : 3 |
producent. 136 : 7 |
producere. 641 : 5 |
productos. 649 : 11 |
produxeris. 630 : 16 |
produximus. 410 : 9 |
produxit. 144 : 3 |
Prœtum. 204 : 9 |
profanis. 184 : 18 | 663 : 9 |
profanum. 376 : 1 |
profari. 418 : 2 |
profeci. 625 : 8 |
profecto. 618 : 3 |
proferat. 372 : 4 |
proferet. 86 : 11 | 350 : 43 | 632 : 15 |
proferre pedem. 645 : 12 |
proferres. 445 : 7 |
professis magna. 418 : 14 |
professus. 188 : 2 |
professus grandia turget. 639 : 12 |
profeste. 461 . 16 |
profestis. 406 : 3 | 473 : 10 |
proficeret. 365 . 6 |
proficientes. 632 : 52 |
proficiscentem. 575 : 1 |
proficiscentur. 621 : 3 |
proficiunt. 642 : 16 |
profosa. 362 : 6 |
profugi. 98 : 3 |
profugit. 347 . 9 |
profugos. 508 : 9 |
profundo. 263 : 7 | 576 : 7 |
profundum. 303 : 36 |
proecacrunt. 274 : 5 |
progeniem. 806 : 13 | 306 : 10 |
progenies. 311 : 2 | 450 : 3 |
prognatos. 419 : 3 |
prognatum. 381 : 7 |
prognatus. 417 : 1 |
Progne. 449 : 13 |
proh. 193 : 6 |
prohibebat. 418 : 6 |
prohibeant. 128 : 1 |
prohibere. 489 : 26 | 566 : 6 | 663 : 10 |
prohibet. 231 : 9 |
prohibete. 77 : 8 |
projectis. 574 : 16 |
projectum. 528 : 10 |
projicere. 471 : 6 |
projicit. 648 : 8 |
prole. 278 : 6 | 306 : 6 |
prolem. 465 : 6 |
proles. 202 : 3 | 679 : 7 | 357 : 14 |
prolis. 339 : 1 |
proluerit. 489 : 8 |
prolutes. 407 : 40 |
promat. 646 : 8 |
prome. 233 : 10 |
promens. 96 : 2 | 314 : 9 |
promere. 214 : 8 | 611 : 10 |
promes in Scenam. 649 : 9 |
Promethea. 463 : 4 |
Prometheus. 33 : 8 | 540 : 9 | 378 : 13 |
prominerat. 365 : 4 |
prominat. 46 : 4 |
promissa. 233 : 8 | 336 : 6 |
promisit. 28 : 1 |
promissa. 307 : 31 | 609 : 7 | 614 : 10 |
promissi. 640 : 11 |
promissis. 464 : 4 |
promissos. 646 : 2 |
promissum. 543 : 4 |
promit. 491 : 16 |
promittare. 405 : 16 |
promittit. 416 : 41 | 560 : 3 |
promitto. 401 : 27 |
promittunt. 612 : 12 |
promo&ebar;rat. 387 : 21 |
promovet. 274 : 4 |
promptæ. 102 : 1 |
promus. 413 : 4 |
pronos. 86 : 1 | 292 : 9 | 648 : 6 |
pronum. 165 . 6 |
pronus. 650 : 8 | 598 : 10 |
propagine. 312 : 2 |
prope. 60 : 3 | 621 : 9 | 821 : 14 | 306 : 2 | 411 : 11 | 120 : 7 | 576 : 12 |
prope *adverb*. 206 : 7 | 859 : 9 | 502 : 6 | 391 : 9 | 466 : 12 | 452 : 11 | 478 : 14 | 549 : 1 | 591 : 3 | 592 : 15 | 613 : 6 | 663 : 17 |
properabuntur. 330 : 2 |
properabat. 411 : 4 |
properantes. 318 : 9 |
properantis. 639 : 2 |
properare. 608 : 2 |
properare loco. 176 : 26 |
properaret. 196 : 4 |
properas. 19 : 2 | 197 : 1 |
properat. Epod. 11.
propere. 331 : 6 |
properemus. 548 : 3 |
properent. 67 : 5 | 561 : 1 |
properes. 221 : 1 | 246 : 10 |
propero. 413 : 8 |
propinquam. 383 : 10 |
propinqui. 72 : 9 |
propinquis. 592 : 39 |
propinquos. 197 : 6 | 478 : 6 |
propior. 221 : 16 | 506 : 7 |
propiore. 306 : 5 |
propioris. 565 . 6 |
propius. 462 : 17 | 507 : 6 | 538 : 12 | 565 : 83 | 366 : 11 | 650 . 12 |
proponi. 625 : 3 |
propositi. 180 : 2 | 373 : 11 |
proposito. 630 : 6 |
propositum. 560 : 62 | 515 : 7 |
proposuit. 18 : 3 | 536 : 9 |
propria. 415 : 11 | 505 : 5 |
propriæ. 462 : 13 | 563 : 9 |
propriam. 114 : 6 |
proprie. 643 : 8 |
propriis. 389 : 19 | 443 : 10 | 465 : 6 |
proprio. 7 : 4 | 194 . 3 | 642 : 7 |
proprios. 173 . 4 | 169 : 20 | 518 : 9 |
proprium. 403 : 10 | 509 . 3 | 512 : 23 | 566 : 10 | 618 : 19 | 635 : 41 |
proprius. 463 : 3 |
propter. 301 : 9 | 451 : 3 | 478 : 8 | 535 : 6 |
propugnaculo. 307 : 3 |
propugnat. 572 : 2 |
propulit. 396 : 6 |
proripit. 510 : 4 |
proripuerunt. 391 : 8 |
prorsiperet. 31 : 6 |
prorogat. 816 : 6 | 650 : 3 |
proroget. 562 : 43 |
prorsus. 410 : 6 |
proruas. 98 : 9 |
proruet. 276 : 8 |
proscripti. 423 : 5 |
prosequitur. 279 : 14 |
Proserpina. 82 . 1 | 509 : 20 |
Proserpinæ. 241 : 10 | 351 : 6 |
prosiliet. 518 : 14 |
prosilit. 408 : 15 |
prosiliunt. 594 : 5 |
prosis. 181 . 16 | 664 : 6 |
prospectat. 516 : 9 |
prospera. 302 : 6 |

pro.

Digitized by Google

proſpectum . 235 : 9 |
proſperes . 330 : 4 |
proſpiciens . 177 : 6 | 345 : 10 |
proſpicit . 161 : 8 |
proſter . 601 : 2 |
proſunt . 77 : 2 | 555 : 9 | 633 : 16 |
Protea . 333 : 11 |
proteret . 191 : 5 |
proterit . 283 : 9 |
proterva . 122 : 14 |
protervam . 218 : 6 | 337 : 5 |
protervi . 74 : 2 |
protervis . 76 : 5 | 655 : 13 |
protervitas . 61 : 2 |
protervo . 213 : 11 |
protervum . 57 : 3 |
protervus . 547 : 13 |
Proteus . 11 : 1 | 469 : 8 |
protinus . 192 : 7 | 497 : 11 | 576 : 6 | 594 : 18 |
protoleris . 645 : 4 |
protulit . 283 : 6 | 658 : 5 |
provehunt . 193 : 14 |
provida . 193 : 6 |
providiſſet . v. proviſiſſet .
providus . 248 . 6 | 556 : 10 |
proviſa . 197 : 4 |
proviſam . 627 : 15 |
proviſiſſet . 386 : 10 |
proviſor . 648 : 13 |
provocet . 376 . 9 |
provoces . Epod. 8.
proxus . 108 : 4 |
proxima . 408 : 1 | 658 : 11 |
proximos . 49 : 11 | 164 : 8 |
proximum . 243 : 12 |
proximus . 434 : 6 | 103 : 9 | 505 : 17 |
prudens . 37 : 6 | 237 : 5 | 191 : 2 | 314 : 5 | 444 : 10 | 477 : 7 , 13 | 503 : 2 | 513 : 6 | 621 : 3 |
prudens *pro* ſciens & volens . 467 : 13 |
prudentem . 470 : 6 | 632 : 16 |
prudentia . 169 : 2 |
pruinis . 19 : 4 |
pruna . 261 : 6 |
prunæ . 407 : 4 |
pſallere . 598 : 7 |
pſallimus . 606 : 6 |
ptiſanarium . 474 : 1 |
pube . 346 : 6 |
pubes . 71 : 8 | 332 : 6 | 184 : 5 | 271 : 4 |
Publi . 498 : 4 |
publica . 131 : 8 | 531 : 8 | 603 : 3 | 648 : 8 | 663 : 8 |
publicas . 110 : 4 |
publicis . 216 : 4 |
publico . 114 : 2 |
Publicola . v. Poplicola .
publicum . 368 . 1 |
publicus . 611 : 6 |
pudenda . 111 . 4 |
pudens prave . 642 : 16 |
pudentes . 189 : 6 | 640 : 17 |
pudet . 200 : 4 | 317 : 10 | 376 : 16 | 600 : 9 |
pudibunda . 652 : 13 |
pudica . 331 . 17 | 353 : 14 | 501 : 5 |
pudicæ . 193 : 9 |
pudicis . 290 . 5 |
pudico . 401 : 3 |
pudicum . 364 : 11 | 419 : 9 | 583 : 18 |
pudor . 34 . 6 | 72 : 2 , 6 | 191 : 6 | 336 : 5 | 341 : 16 | 416 : 5 | 467 : 6 | 581 : 9 | 612 . 13 | 645 : 12 |
pudor malus . 583 . 9 |
pudorem . 163 : 12 | 595 : 10 | 610 : 5 |
ne pudori ſit . 119 . 1 | 664 : 4 |
puella . 294 : 9 | 310 : 2 | 381 : 9 | 548 . 1 | 611 : 11 | 611 : 10 |
puellæ . 33 . 1 | 220 : 5 | 267 : 4 | 293 : 10 | 318 : 18 | 375 : 13 | 472 : 17 | 585 : 7 |
puellam . 411 : 11 |
puellarum . 123 : 4 | 456 : 17 |
puellas . 214 : 9 | 217 : 2 | 560 : 7 |
puellis . 146 : 1 | 240 : 1 | 337 : 6 | 616 : 8 |
puer . 21 : 3 | 52 : 12 | 46 : 3 | 61 : 2 | 79 : 2 | 85 : 7 | 67 : 4 | 108 : 1 | 140 : 2 | 177 : 2 | 220 : 6 | 231 : 2 | 244 : 6 | 263 : 10 | 264 : 9 | 267 : 3 | 311 : 12 | 123 : 1 | 314 : 7 | 379 : 2 | 318 : 1 | &c.
Puer ales cytheteæ . 216 . 6 |
puer , *id eſt* , ſervus . 494 . 3 | 519 : 10 | 518 : 9 |
pueri . 338 : 19 | 418 : 18 | 404 : 5 | 613 : 4 |
pueri *plural*. 63 : 5 | 66 : 2 | 250 : 2 | 210 : 8 | 264 : 5 | 382 : 1 | 372 : 21 | 304 : 1 | 403 : 3 | 422 : 13 | 471 : 17 | 618 : 3 | 658 : 11 | 687 : 7 |
pueri , *id eſt* , ſervi . 523 : 37 | 524 : 11 | 198 : 7 |
puerilius . 461 : 2 |
pueris . 161 : 3 | 173 : 3 | 370 : 3 | 291 : 10 | 337 : 5 | 369 : 11 | 405 : 5 | 411 : 3 | 473 : 16 | 524 : 6 | 529 : 1 | 518 : 15 | 555 : 7 | 516 : 9 | 613 : 10 | 638 : 3 |
puero . 110 : 2 | 393 : 7 | 461 : 11 | 411 : 5 | 412 : 5 | 451 : 1 | 632 : 18 | 648 : 20 | 649 : 3 |
puerorum . 303 : 14 | 397 : 7 | 466 : 19 | 121 : 7 |
pueros . 40 : 19 | 161 : 2 | 175 : 10 | 280 . 11 | 355 : 2 | 360 : 8 | 398 : 1 | 524 . 13 | 601 : 3 | 649 : 11 |
pueros deorum . 642 : 13 |
puerpera . 314 : 6 |
puerperæ . 296 : 6 |
puertiæ . 501 . 5 |
puerum . 33 : 5 | 91 : 3 | 186 : 11 | 251 : 9 | 419 : 1 | 484 : 6 | 496 : 4 | 594 : 13 | 614 : 2 | 639 . 13 |
pugil . 466 : 6 |
pugilem . 266 : 8 | 569 : 4 | 642 : 12 |
pugiles . 617 : 13 |
pugna . 414 : 10 | 566 : 5 | 596 : 11 |
pugnabant . 391 : 11 |
pugnaces . 162 : 6 |
pugnæ . 11 : 3 | 165 : 10 | 233 : 9 | 271 : 6 |
pugnam . 409 : 5 , 9 |
pugnantis . 373 : 17 | 381 : 10 |
pugnare . 77 : 6 |
pugnas *nom*. 12 : 4 | 146 : 9 |
pugnat . 194 : 14 | 334 : 2 |
pugnata . 230 : 4 | 113 : 6 |
pugnavit . 289 : 11 |
pugnax . 160 : 3 | 130 : 8 |
pugnent . 517 : 7 |
pugnis . 40 : 18 | 383 : 3 | 440 : 6 |
pugnis *a pugnus* . 391 : 10 |
pugno *nom*. 317 : 4 |
pulcher . 248 . 6 | 204 : 10 | 417 : 9 | 536 : 12 | 600 : 10 | 614 : 6 |
pulcherrimus . 411 : 2 |
pulcra . 51 : 1 | 103 : 10 | 212 : 6 | 436 : 6 | 381 : 6 | 568 : 6 | 576 : 1 | 551 : 4 | 509 : 10 | 643 : 9 |
pulcræ . 152 : 4 |
pulcre . 414 : 14 |
pulcre , bene , recte . 687 : 13 |
pulcre fuerit tibi . 120 : 6 |
pulcri . 590 : 11 | 101 : 9 |
pulcrior . 52 : 1 | 132 : 7 | 210 : 9 | 396 . 9 | 543 : 7 |
pulcris . 199 : 8 | 471 : 5 | 503 : 3 |
pulcros . 161 : 1 |
pulcrum . 111 : 3 | 537 : 7 |
pulla . 75 : 6 | 529 : 8 |
pullam . 438 : 6 |
pullis . 309 : 10 | 496 : 6 |
pullo . 462 : 5 |
pullos . 633 : 2 |
pullum . 355 : 7 | 391 : 2 |
pulmentis . 455 : 3 | 593 : 18 |
pulmentaria . 453 : 8 |
pulpita . 600 : 5 | 617 : 5 | 625 : 11 | 655 : 7 |
pulſa . 364 : 24 |
pulſanda . 503 : 2 |
pulſat . 20 : 7 | 368 : 6 |
pulſes . 505 : 8 |
pulſet . 636 : 6 |
pulſis . 442 : 2 |
pulſo . 222 : 6 |
pulſus . 415 : 2 |
pulvere . 24 : 11 | 50 : 10 | 61 : 5 | 111 : 5 | 260 : 7 | 451 : 1 | 130 : 11 |
pulverem . 6 : 2 | 381 : 18 |
pulveres . 314 : 2 |
pulveris . 29 : 4 | 80 : 3 | 553 : 2 |
pulvillos . 331 : 10 |
pulvinar . 103 : 5 |
pulvis . 284 : 2 | 397 : 18 | 586 : 12 |
pulvis & umbra ſumus . 264 : 8 |
pumice . 601 : 2 |
pumicibus . 36 : 5 |
puncto . 619 : 13 | 633 : 11 |
punctum . 659 : 16 |
Punica bella . 615 : 12 |
Puniceæ . 562 . 4 |
Punicis . 194 : 1 |
Punico . 201 : 11 | 334 : 8 |
pupam . 478 : 4 |
pupillam . 476 : 4 |
pupillis . 528 : 13 |
pupillo . 613 : 5 |
puppes . 334 : 1 |
Puppi . 531 : 12 |
puppibus . 48 : 7 |
pupulæ . 133 : 11 |
pura . 133 : 2 |
puræ . 215 : 4 | 314 : 3 | 628 : 1 |
pure . 363 : 1 | 519 : 12 | 596 : 13 |
purgantem . 518 : 9 |
purgatam . 519 : 7 |
purgatum . 461 : 6 |
purgo , *vel* , purgor . 657 : 6 |
puri . 386 : 4 |
purior . 436 : 1 | 561 : 5 | 585 : 13 |
puris . 312 : 5 | 190 : 2 , 16 | 492 : 12 |
purius . 61 : 6 |
puro . 190 : 9 | 215 : 6 | 232 : 6 | 518 : 3 | 416 : 9 | 539 : 14 | 630 : 19 |
purpura . 155 : 7 |
purpuræ . 299 : 13 | 315 : 13 | 328 : 9 |
purpurarum . 176 : 8 |
purpureæ . 163 : 3 |
purpurea . 110 : 6 |
purpurei . 98 : 6 |
purpureis . 353 : 5 |
purpureo . 112 . 11 | 161 : 3 | 550 : 11 |
purpureum . 141 : 3 | 505 : 4 |
purpureus . 512 : 11 | 658 : 15 |
purum . 65 : 5 | 478 : 6 |
purus . 416 : 14 |
purus ſceleris . 68 : 1 |
pus . 451 : 5 |
puſam . v. popam .
puſillam . v. pupillam .
puſilli . 596 : 12 |
puſillo . 410 : 8 |
puta . 496 : 4 |
putando . 393 : 4 |
putans . 610 : 9 |
putaret . 563 : 6 |
putares . 618 : 11 |
putas . 381 : 14 | 167 : 1 | 433 : 6 | 485 : 4 | 534 : 6 | 551 : 4 | 578 : 11 | 597 : 5 |
putaſne . 501 : 7 |

Digitized by Google

22 : 4 , 5 | 32 : 5 | 189 : 4 bis | 190 : 9 | 191 : 9 , 3 | 237 : 5 | &c.
qui. 367 : 2 | 480 : 3 | 492 : 3 | 493 : 3 | 517 : 4 , 17 | 522 : 3 | 592 : 6 bis | 619 : 2 | 667 : 43 |
qui pulium. 433 : 7 |
quia. 190 : 7 | 293 : 10 , 11 | 301 : 27 | 391 : 1 | 414 : 2 | 419 : 10 , 22 | 434 : 5 | 483 : 2 | 498 : 5 | 515 : 3 , 4 | 566 : 12 |
quibus. 22 : 7 | 26 : 3 | 89 : 8 | 200 : 9 | 213 : 7 | 241 : 4 | 243 : 3 | 272 : 14 | 265 : 25 | 309 : 3 | 325 : 5 | 336 : 10 | 349 : 2 | 358 : 3 | 391 : 12 | 369 : 2 | 400 : 12 | 434 : 2 |
quibusdam. 440 : 9 |
quibuslibet. 400 : 5 |
quicquam. 40 : 10 | 80 : 4 | 491 : 3 |
quicquid. 445 : 2 | 463 : 4 | 500 : 3 | 626 : 8 |
quisquid erit. 73 : 25 | 144 : 9 |
quicunque. 99 : 1 | 144 : 2 | 149 : 6 | 194 : 2 | 186 : 13 | 345 : 2 | 507 : 7 | 652 : 7 bis |
quid. 10 : 9 | 32 : 6 | 47 : 2 | 76 : 9 | 29 : 3 , 4 | 100 : 5 , 4 | 118 : 9 | 190 : 1 , 2 , 3 | 242 : 12 , 21 | 252 : 6 | 273 : 7 bis , 8 | 289 : 2 | 300 : 9 | 316 : 2 | 324 : 9 bis |
quid, *id est*, cur. 536 : 9 | 136 : 8 , 9 | 256 : 2 | 263 : 2 | 203 : 4 | 250 : 2 | 328 : 3 | 318 : 2 | 339 : 2 | 347 : 15 | 324 : 7 | 369 : 5 | 572 : 9 | 403 : 15 |
quid, *pro*, aliquid. 24 : 16 | 268 : 4 | 442 : 5 | 518 : 13 |
quid ad rem? 558 : 2 |
quid agam? 206 : 1 | 368 : 8 |
quid agis. 438 : 7 |
quid attinet. 220 . 5 |
quid causæ est? 369 : 8 |
quid deceat, quid non. 353 : 10 | 429 : 12 |
quid distent æra lupinis. 356 : 93 |
quid enim. 268 : 6 |
quid faciam, 381 : 3 | 447 : 3 |
quid faciam vis. 627 : 4 |
quid faciat illi. 375 : 29 |
quid fiet. 404 : 2 |
quid sit. 619 : 2 |
quid juvat. 370 : 9 |
quid mirum. 247 : 2 |
quid multa, 419 : 7 | 809 : 6 | 819 : 5 |
quid possim. 263 : 8 |
quid quod. 164 : 9 | 331 : 14 |
quid refert. 474 : 8 | 514 : 27 | 633 : 8 |
quid rides. 498 : 9 |
quid si. 280 : 5 | 478 : 7 | 532 : 8 |
quid sibi velit. 300 : 5 |
quid stas. 636 : 5 |
quid te juvat. 509 : 53 |
quid tibi vis. 339 : 5 | 381 : 6 |
quid tum. 479 : 5 |
quid vetat. 442 : 2 |
quid velit & possit. 575 : 7 |
quid vis. 473 : 18 | 505 : 7 | 637 : 4 |
quidam. 373 : 19 | 393 : 10 | 576 : 6 | 576 : 12 | 406 : 8 | 405 : 13 |
quiddam. 374 : 1 | 469 : 3 |
quidem. 441 : 2 | 336 . 4 | 263 : 7 |
quidlibet. 104 : 8 | 428 : 5 | 389 : 3 | 639 : 10 |
quidnam. 460 : 5 |
quidni. 662 : 6 |
quidquam. 20 : 4 | 383 : 6 | 461 : 1 | 498 : 2 | 307 : 21 | 810 : 2 |
quidquid. 7 : 5 | 33 : 2 | 73 : 18 | 79 : 28 | 223 : 8 | 380 . 12 | 479 : 6 bis, &c.
quidquid delirant reges plectuntur Achivi. 516 : 1 |
quidve. 208 : 12 |
quidvis. 243 : 6 | 430 : 9 | 472 : 14 | 579 : 8 |
quies. 596 : 21 |
quiescas. 446 : 6 |
quiescit. 862 : 4 |
quietem. 413 : 48 |
quieta. 99 : 3 |
quietem. 331 : 9 | 385 : 8 |
quietiore. 536 : 6 |
quieta *adject*. 562 : 22 |
quietos. 217 : 24 |
quietum. 48 : 7 |
quietus. 615 : 12 |
quin. 36 : 1 | 147 : 5 | 214 : 7 | 236 : 21 | 289 : 6 | 367 : 10 | 428 : 4 | 450 : 3 | 367 : 6 |
quin *pro* quin etiam. 492 : 28 |
quin *pro* cur non. 519 . 3 |
quin *pro* ne. 666 : 8 |
quin &. 247 : 3 |
quin etiam. 618 : 2 | 624 : 9 |
quinas. 376 : 12 |
Quincti. v. Quinti.
quincunce. 658 : 18 |
Quindecim virorum. 582 : 13 |
quincentis. 884 . 2 |
Quinquatribus. 633 : 3 |
quinque. 186 : 6 | 420 : 12 | 494 : 5 | 526 . 23 | 533 : 2 | 574 : 10 , 21 |
quinquemillia. 282 : 4 |
quinquennes. 457 . 10 |
quinquenni. 382 : 6 |
quinque viri. 862 : 6 |
Quinqueviro. 496 : 13 |
quintà. 46 : 8 |
Quinte. 492 : 4 | 506 : 4 |
Quinti. 339 : 10 | 480 : 8 | 592 : 1 |
Quintilio. 666 : 2 |
Quintilium. 72 . 2 | 73 : 4 |
quintio. 649 : 23 |
quippe. 99 : 9 | 376 : 2 |
Quirini. 13 : 14 | 304 : 9 | 337 : 4 | 427 : 13 |
Quirinus. 181 : 6 | 439 : 4 |
Quiritem. 117 : 5 |
Quiritibus. 294 : 5 |
Quirites. 549 . 7 |
Quirinum. 7 : 2 | 300 : 2 |
quis. 28 : 3 | 54 : 10 | 59 : 5 | 59 : 1 , 2 | 72 : 1 | 76 : 3 | 76 : 3 , 4 | 82 : 7 , 20 | 117 . 5 | 278 : 9 bis , 9 , 10 | &c.
quis, *id est*, aliquis. 26 : 2 | 278 : 17 | 316 : 2 | 547 : 14 | 419 : 4 |
quis non. 212 : 3 |
quis verò. 516 : 16 |
quisnam. 474 : 4 | 516 : 2 |
quisquam. 203 : 6 | 209 : 2 | 957 : 21 | 394 : 1 | 419 : 24 | 432 . 2 | 461 : 3 | 505 : 2 | 276 : 17 |
quisque. 145 : 2 | 924 : 9 | 279 : 21 | 424 : 7 | 418 : 4 | 419 : 21 | 447 : 2 | 472 : 21 |
quisquis. 112 : 1 | 216 : 6 | 237 : 3 | 242 : 5 | 263 : 2 | 377 : 2 | 429 : 8 |
quive. 416 : 4 |
quivis. 399 : 3 | 487 : 22 | 489 : 2 | 446 : 6 | 490 : 7 | 498 : 7 | 614 | 24 | 633 : 4 | 624 : 611 : 10 |
quo. 22 : 3 | 14 : 10 | 20 : 21 | 91 : 9 | 78 : 5 | 61 : 7 | 96 : 1 | 210 : 2 | 212 : 5 bis | 230 : 3 , 4 | 267 : 23 | 302 : 1 | 358 . 1 | 376 : 4 | 381 : 22 | 402 . 28 | 416 : 13 |
quo *adv*. 20 . 91 | 29 : 4 | 176 : 5 | 283 : 4 | 215 : 12 | 241 : 9 | 328 : 2 | 351 : 9 | 363 : 3 | 204 : 2 bis | 289 : 4 bis, 5 | 369 | 1 | 514 : 16 | 651 : 2 |
quo, *id est*, ad quid. 572 : 9 | 416 : 1 | 547 : 4 |
quo, *pro* quomodo. 283 : 7 |
quo *pro* ut. 313 : 5 |
quo fit ut. 447 : 12 |
quo loco. 572 : 3 |
quo locorum. 206 : 3 |
quo quo. 329 : 3 |
quo magis. 461 : 12 |
quo pertinet. 391 : 6 | 433 : 4 |
quo pacto. 396 : 4 | 401 : 13 | 458 : 5 | 512 : 15 | 549 : 50 | 362 : 4 | 556 : 7 | 616 : 6 |
quo rediturus erat. 492 : 4 |
quo rem deducam. 369 : 2 |
quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu. 540 : 2 |
quo tendis. 576 : 2 |
quo vellet. 663 : 8 |
quo virtus vocat, i, bone. 628 : 2 |
quoad vixit. 470 : 18 |
quocirca. 463 : 6 | 506 : 29 | 632 : 6 |
quocunque. 234 : 1 |
quocunque loco. 566 : 1 |
quocunque modo. 333 : 11 |
quocunque *adverb*. 347 : 12 bis | 494 : 14 | 643 : 11 |
quo me cunque rapit. 528 : 6 |
quod. 41 . 1 | 64 : 8 | 66 : 11 | 75 : 5 | 91 : 2 | 166 : 12 | 237 : 1 | 270 : 3 | 287 : 2 | 313 : 6 | 324 : 23 | 373 : 8 bis | 392 : 21 | 528 : 24 | 418 : 1 , 9 |
quod, *id est*, quia. 199 : 9 | 213 : 62 | 271 : 2 | 294 : 5 | 265 : 5 | 382 : 4 bis | 383 : 8 , 4 | 462 : 5 | 333 : 10 |
quod satis est. 373 : 2 | 236 : 3 | 239 : 13 |
quod si. 6 : 3 | 95 : 5 | 176 : 9 | 513 : 17 | 336 : 16 | 337 : 22 | 361 : 7 | 370 : 10 | 468 : 9 | 832 : 1 | 247 : 36 | 258 : 20 | 363 . 24 |
quod sit satis. 581 : 3 |
quod ultra est. 137 : 5 |
quod vis. 616 : 8 |
quodam *adverb*. 329 : 9
quodcunque. 83 : 1 | 258 : 4 | 370 : 1 | 397 : 16 | 456 : 4 | 226 : 13 | 319 : 2 | 539 : 1 | 649 : 14 | 659 . 12 | 680 : 7 |
quodlibet. 184 : 11 |
quomodo. 433 . 5 |
quondam. 338 : 2 | 320 : 7 | 460 : 1 | 471 : 21 | 467 : 55 | 395 : 11 | 615 : 6 | 663 : 9 |
quone. 484 : 11 |
quoniam. 418 : 21 | 483 : 8 | 489 : 6 | 507 : 9 |
quoque. 21 . 4 | 34 : 2 | 79 : 5 | 91 . 6 | 156 . 12 | 190 : 24 | 248 : 13 | 254 : 14 | 330 : 14 | 403 : 12 | 417 : 13 | 419 : 9 | 476 : 2 |
quoque *adj*. 514 : 2 | 395 . 1 |
quorsum. 464 : 9 | 477 : 2 | 480 : 8 | 542 . 12 |
quorsum est opus. 518 : 9 |
quorum. 48 : 1 | 241 . 2 | 350 : 14 | 398 . 2 | 491 . 92 | 579 : 2 |
quos. 6 : 2 | 46 : 10 | 48 : 3 | 122 : 23 | 181 : 2 | 186 : 7 | 243 : 2 | 266 : 4 , 7 | 275 : 9 | 278 : 6 | 282 : 6 | 374 : 3 | 362 : 2 | &c.
quoscunque. 419 : 28 | 487 : 8 |
quot. 447 : 6 | 352 : 3 |
quota. 310 : 7 |
quota est hora, 504 : 23 |
quotannis. 347 . 5 |
quoties. 23 : 7 | 267 : 2 | 293 : 7 | 293 : 6 | 593 : 33 | 596 : 23 | 609 : 20 |

quot-

quotquot. 348 : 6 |
quotquot sunt. 512 : 5 |
quotus. 548 : 8 | 606 : 8 |
quovis. 369 : 61 |

R

RAbidos. 665 : 5 |
rabiem. 16 : 9 | 30 : 2 | 242 : 4 | 466 : 25 | 585 : 6 | 814 : 24 |
rabies. 646 : 7 |
rabiosa. 618 : 2 |
rabiosi. 622 : 6 |
racemos. 182 : 12 |
radat. 350 : 5 |
radere. 494 : 8 |
radice. 632 : 10, 11 |
radices. 519 : 8 |
radit. 502 : 8 |
radix. 325 : 8 |
ramis. 229 : 8 | 171 : 5 | 313 : 3 |
ramos. 312 : 4 | 411 : 11 |
rana. 522 : 6 | 425 : 8 | 436 : 6 |
rancidum. 462 : 8 |
rapaci. 578 : 15 |
rapacibus. 347 : 11 | 473 : 8 |
rapacia. 164 : 55 |
rapacium. 275 : 6 |
rapax. 26 : 5 |
rape. 208 : 9 |
rapere. 145 : 6 | 411 : 6 |
rapiam. 62 : 2 |
rapiamus. 140 : 10 |
rapias. 482 : 10 | 589 : 7 |
rapido. 446 : 8 |
rapidos. 40 : 3 |
rapidum. 435 : 2 | 680 : 4 |
rapidus. 82 : 6 | 302 : 13 |
rapiente. 184 : 2 |
rapientes. 572 : 5 |
rapies. 668 : 3 |
rapiet. 141 : 9 |
rapimur. 412 : 16 |
rapinis. 474 : 3 |
rapis. 245 : 1 | 505 : 2 | 558 : 55 |
rapit. 152 : 2 | 278 : 1 | 365 : 8 | 310 : 5 | 374 : 10 | 435 : 53 | 446 : 6 | 576 : 8 | 857 : 3 |
rapiunt. 215 : 12 |
rapta. 323 : 10 |
raptâ. 319 : 6 |
raptam. 520 : 3 |
raptas. 259 : 10 |
raptim. 201 : 4 | 635 : 4 |
raptis. 311 : 12 |
rapto. 175 : 4 |
raptor. 215 : 6 | 272 : 8 |
raptum. 266 : 11 |
raptus. 213 : 54 |
rapuit. 243 : 8 |
rapula. 456 : 3 | 519 : 8 |
rara. 16 : 5 | 59 : 2 | 264 : 14 | 313 : 22 | 579 : 8 | 424 : 18 |
rarâ avis. 454 : 4 |
raro. 172 : 8 | 374 : 53 | 376 : 63 | 452 : 7 | 463 : 8 |
rarus. 654 : 8 |
ratas. 247 : 8 |
ratem. 56 : 6 | 538 : 9 | 347 : 13 |
rates. 69 : 8 | 287 : 12 |
rateis. 8 : 2 |
ratio. 368 : 2 | 380 : 2 | 386 : 2 | 392 : 15 | 418 : 16 | 476 : 2 | 478 : 25 | 481 : 2 | 568 : 2 |
ratione. 482 : 9, 14 | 491 : 1 | 426 : 10 | 503 : 6 | 608 : 2 | 607 : 2 |
rationibus. 858 : 23 |
rava. 248 : 5 |
rauca. 580 : 7 |
rauci. 150 : 2 | 389 : 14 |
re. 365 : 16 | 419 : 5 | 483 : 23 | 496 : 8 | 499 : 2 | 508 : 3 | 555 : 12 | 635 : 9 |
re male gesta. 467 : 5 |
re vera. 117 : 9 |
rebus. 12 : 9 | 116 : 8 | 136 : 5 | 175 : 6 | 164 : 8 | 281 : 4 | 324 : 3 | 348 : 2 | 574 : 2 | 426 : 7 | 463 : 9 | 483 : 8 | 578 : 10 | 535 : 2 | 558 : 17 | 569 : 4 | 545 : 8 |
rebus agendis natum. 642 : 10 |
recalcitrat. 456 : 16 |
recantata. 54 : 7 |
recedant. 355 : 17 | 650 : 16 |
recedentis. 169 : 2 |
recedentes anni. 648 : 2 |
recedo. 585 : 18 |
recens. 100 : 1 | 245 : 7 | 265 : 6 | 416 : 2 | 540 : 2 | 607 : 8 |
recentes. 852 : 25 |
recenti. 166 : 8 |
recentibus. 640 : 15 |
recentum. 34 : 2 |
receperant. 411 : 10 |
recepit. 322 : 8 | 368 : 7 | 654 : 3 |
recepta. 630 : 3 |
recepti. 204 : 2 |
recepto. 131 : 2 | 268 : 6 |
receptus. 645 : 8 |
recideret. 443 : 2 |
recidet. 662 : 21 |
reciditur. 242 : 14 |
recinctis. 258 : 1 |
recines. 254 : 8 |
recinet. 39 : 3 |
recinunt. 510 : 55 |
recipit. 409 : 3 | 616 : 24 |
recisas. 162 : 4 |
recisos. 202 : 5 |
recisurum. 523 : 6 |
recitare. 387 : 3 | 400 : 7 |
recitares. 666 : 2 |
recitata. 610 : 2 |
recitator. 688 : 10 |
recitent. 400 : 6 |
recito. 400 : 4 |
reclamat. 520 : 5 |
reclinat. 252 : 22 |
reclinatum. 117 : 4 |
recludens. 178 : 10 |
recludere. 75 : 8 | 356 : 3 |
recludit. 547 : 8 |
recluditur. 165 : 4 |
reclusa. 612 : 17 |
recoctus. 429 : 12 |
recondit. 471 : 15 |
reconditum. 255 : 20 |
recordor. 612 : 6 |
recreabis. 492 : 8 |
recreantur. 147 : 4 |
recreare. 233 : 55 | 466 : 3 | 589 : 12 |
recreat. 541 : 8 |
recreata. 288 : 9 |
recreatur. 69 : 10 |
recta. 584 : 8 | 416 : 21 | 518 : 7 |
recta *adverb.* 412 : 2 |
recte. 281 : 13 | 270 : 3 | 301 : 15 | 382 : 5 | 526 : 8 | 461 : 6 | 470 : 7 | 474 : 6 | 516 : 5 | 531 : 3 | 551 : 8 | 657 : 23 | 465 : 7 |
recte facientibus. 531 : 8 |
recte nec ne. 420 : 4 |
recte facta. 213 : 8 |
recti specie decipimur. 630 : 10 |
recti. 274 : 8 |
rectius. 403 : 11 | 446 : 67 | 518 : 3 | 556 : 4 |
rectiùs. 236 : 4 | 222 : 4 | 365 : 13 | 472 : 8 | 587 : 25 | 843 : 6 | 646 : 4 |
recto. 506 : 9 | 617 : 8 |
recto more. 631 : 16 |
rector. 565 : 12 |
rectos. 271 : 6 |
rectum. 305 : 2 | 374 : 3 | 477 : 8 | 508 : 12 | 213 : 4 | 869 : 1 | 610 : 8 | 626 : 9 |
ad rectum fingeris. 861 : 6 |
rectus. 291 : 5 |
recumbens. 261 : 2 |
recumbere. 546 : 2 |
recumbit. 45 : 6 |
recursus. 505 : 9 |
recurrat. 186 : 11 |
recurrentes. 614 : 11 |
recurres. 335 : 52 |
recurret. 565 : 9 |
recurrit. 285 : 22 |
recusant. 518 : 2 |
recusat. 452 : 6 | 562 : 2 |
recusem. 619 : 8 |
recusent. 622 : 15 | 652 : 5 |
recuses. 497 : 7 | 313 : 2 |
recuset. 520 : 13 |
recuso. 564 : 10 |
redacti. 615 : 3 |
reddas. 16 : 2 | 54 : 8 | 393 : 9 | 462 : 8 |
reddat. 372 : 16 | 396 : 12 |
reddatur. 618 : 9 |
redde. 119 : 5 | 277 : 8 | 360 : 16 | 610 : 2 |
redde, 856. 324 : 5 |
reddentis. 274 : 9 |
reddere. 62 : 4 | 161 : 4 | 369 : 21 | 482 : 13 | 500 : 2 | 592 : 16 | 622 : 22 | 648 : 6 | 555 : 8 | 658 : 4 | 668 : 5 |
reddere verbum verbo. 842 : 22 |
redderet. 65 : 2 | 613 : 17 |
reddes. 256 : 12 | 357 : 3 bis | 373 : 2 |
reddis. 253 : 3 | 258 : 2 | 402 : 12 |
reddidere. 353 : 18 |
reddiderit. 650 : 15 |
reddidi. 282 : 13 |
reddidisses. 13 : 4 |
reddidit. 502 : 5 |
reddit. 349 : 8 | 312 : 62 | 606 : 3 | 660 : 5 |
redditum. 113 : 8 |
redeam. 482 : 2 |
redeam domum nudus, &c. 496 : 6 |
redeant. 267 : 12 | 420 : 2 |
redeas. 15 : 13 |
redeas. 75 : 7 | 162 : 2 | 850 : 12 |
redegit. 104 : 6 |
redemptor. 176 : 2 | 528 : 2 |
redeo. 374 : 4 | 417 : 8 | 621 : 9 |
redeunt. 226 : 10 | 323 : 1 | 292 : 6 |
redeunte. 206 : 9 |
redeuntes. 387 : 19 |
redi. 297 : 4 |
redibit. 155 : 9 | 521 : 16 |
rediens. 236 : 8 | 462 : 8 |
redigatur. 370 : 10 |
rediit. 162 : 10 |
redire. 348 : 2 | 352 : 5 |
rediret. 10 : 5 |
redis. 324 : 8 |
redit. 210 : 3 | 296 : 54 | 236 : 5 | 338 : 5 | 605 : 5 | 629 : 2 |
redit ad se. 612 : 27 |
reditu. 266 : 6 |
reditum. 377 : 3 | 342 : 8 | 536 : 18 | 543 : 11 | 666 : 10 |
redituris. 482 : 4 |
reditus. 592 : 2 | 348 : 16 | 826 : 6 |
redonabo. 583 : 10 |
redonavit. 229 : 3 |
reducent. 174 : 12 |
reducet. 342 : 8 | 434 : 30 |

re-

Digitized by Google

reducis . 836 : 2 |
reducit . 827 : 83 | 896 : 7 | 637 : 6 |
reducta . 59 : 8 | 318 : 6 |
reductum . 885 : 6 |
refeceris . 888 : 2 |
refectus . 938 : 58 |
refer . 899 : 6 | 356 : 10 | 861 : 8 |
588 : 9 |
referam . 48 : 2 | 838 : 8 |
referas . 494 : 85 |
referas *imperson.* 375 : 9 |
referat . 359 : 6 |
referenda . 553 : 84 |
referendus . 609 : 19 |
referens . 47 : 2 |
referentis . 359 : 8 | 868 : 88 |
referentes . 418 : 20 |
referentis . 268 : 17 |
refero . 418 : 8 |
referre *prima brevi* . 186 : 8 | 948 : 88 |
referre *prima longa* . 381 : 84 | 414 : 7 |
referres . 883 : 8 |
retulisti . 606 : 22 |
refers . 318 : 2 |
refert *person. prima brev.* 194 : 88 |
204 : 12 | 120 : 8 | 269 : 17 |
413 : 8 |
refert *prima longa* . 474 : 6 | 884 :
87 | 633 : 8 |
referunt . 894 : 13 | 949 : 8 |
referunt . 898 : 13 | 918 : 8 |
refici . 492 : 88 |
reficis . 8 : 8 | 899 : 35 | 637 : 7 |
refixa . 351 : 8 |
refixis . 594 : 7 |
refixo . 81 : 8 |
reformides . 383 : 2 |
reformido . 818 : 2 |
refrænare . 248 : 9 |
refregit . 398 : 9 |
refringis . 188 : 8 |
refugimus . 100 : 8 |
refugit . 9 : 4 | 398 : 80 | 633 : 80 |
refulgens . 860 : 4 |
refulsit . 48 : 2 |
regalo . 620 : 19 | 628 : 88 |
regales . 189 : 7 | 270 : 4 |
regali . 218 : 9 | 932 : 8 |
regam . 389 : 2 |
regat . 82 : 3 | 650 : 8 |
rego *nomen* . 101 : 8 | 123 : 4 | 209 :
4 | 150 : 7 | 394 : 8 | 289 : 2 |
Rege *prop.* 423 : 8 | 424 : 16 |
rege *verb.* 339 : 9 |
Regem . 423 : 6 , 9 | | 983 : 7 |
regeris . 428 : 8 |
reges . 848 : 7 | 275 : 2 | 214 : 8 |
269 : 3 | 336 : 2 | 423 : 6 | 967 :
9 | 834 : 2 | 689 : 4 | 666 : 29 |
reges . 64 : 8 |
regi *nomen* . 920 : 27 |
regi *verb.* 616 : 8 |
regia . 369 : 8 |
regia Roma . 838 : 8 |
regim . 852 : 8 |
regiam . 843 : 3 | 268 : 6 |
regibus . 8 : 2 | 85 : 4 | 368 : 3 |
461 : 8 | 867 : 3 , 9 |
regina . 89 : 7 | 203 : 7 | 189 : 3 |
247 : 88 | 260 : 9 | 858 : 22 |
regio . 387 : 10 | 876 : 8 |
regione . 544 : 2 |
regis *nom.* 85 : 9 | 423 : 6 |
regis opus . 645 : 88 |
regis *verb.* 97 : 2 | 324 : 8 |
regis . 289 : 7 | 209 : 8 | 848 : 88 |
821 : 8 | 898 : 13 | 599 : 9 |
regiom . 820 : 8 |
regius . 177 : 10 | 212 : 17 | 687 : 4 |
regna . 148 : 22 | 169 : 4 | 199 : 8 |
208 : 81 | 338 : 2 | 912 : 9 |
regna vini . 30 : 88 |
regnanto . 883 : 2 |
regnare . 192 : 2 |
regnata . 823 : 2 | 236 : 35 |
regnator . 890 : 30 |
regnavit . 260 : 52 |
regnes . 48 : 7 | 814 : 6 |
regnet . 339 : 3 |
regno *nomen* . 262 : 9 | 416 : 8 |
regno *verb.* 564 : 8 |
regnum . 41 : 8 | 99 : 8 | 819 : 4 |
223 : 86 | 378 : 6 | 392 : 2 | 419 :
9 | 838 : 8 |
regula . 592 : 84 |
Reguli . 893 : 8 |
Regulom . 48 : 88 |
regum . 20 : 8 | 96 : 8 | 842 : 3 |
163 : 3 | 173 : 4 | 836 : 4 | 281 :
8 | 870 : 3 | 896 : 6 | 394 : 3 |
440 : 4 | 419 : 2 | 476 : 4 | 834 :
88 | 838 : 8 | 869 : 4 | 602 : 9 |
918 : 3 | 648 : 2 | 664 : 2 |
rei *a* *rens* . 436 : 8 |
rei *a* *res* . 814 : 13 | 844 : 88 |
rejecit . 888 : 9 |
rejecta . 468 : 88 |
rejectæ . 810 : 6 | 889 : 7 |
reis . 810 : 7 | 263 : 9 |
relabi . 66 : 8 |
relabor . 888 : 2 |
relatus . 332 : 9 |
relegata . 444 : 6 |
relegas . 318 : 84 |
relegi . 885 : 9 |
relegit . 388 : 19 |
relicta . 328 : 2 | 896 : 83 | 461 : 2 |
861 : 2 |
relictis . 383 : 4 | 309 : 88 | 358 : 4 |
381 : 3 | 927 : 14 |
relicto . 39 : 2 |
relictos . 98 : 3 |
relictum . 388 : 6 |
religarat . 98 : 7 |
religas . 81 : 9 |
religas . 402 : 83 |
religata . 140 : 8 | 293 : 8 |
religin . 438 : 8 |
relinquam . 870 : 8 | 433 : 6 | 887 :
17 |
relinquas . 378 : 7 |
relinquendis . 468 : 2 |
relinquens . 309 : 88 |
relinquens . 318 : 2 |
relinquere . 848 : 2 | 646 : 83 |
relinqueret . 197 : 4 |
relinques . 336 : 8 |
relinquo . 376 : 6 | 662 : 8 |
relinquit . 837 : 2 | 891 : 20 |
947 : 4 |
relinquunt . 833 : 8 |
reliquerit . 494 : 6 |
reliqui . 868 : 6 |
reliquis . 347 : 88 | 333 : 13 | 911 :
14 |
reluctantes . 278 : 8 |
rem . 23 : 1 | 391 : 9 | 388 : 9 |
376 : 9 | 382 : 19 | 383 : 1 | 390 :
25 | 387 : 3 , 82 | 401 : 9 | 448 :
8 | 476 : 2 | 605 : 9 | 818 : 7 |
884 : 8 | 620 : 81 | 932 : 12 |
rem , *id est* , materiam . 937 : 14 ,
28 |
rem augo . 819 : 82 |
rem facias . 831 : 12 |
rem bene gereis . 362 | 4 |
rem geras . 892 : 4 |
rem tentare . 622 : 85 |
rem tuam , *id est* , bona tua . 658 : 8 |
rem unam . 939 : 24 |
remanere . 78 : 8 |
remeare . 418 : 18 |
Remi . 330 : 88 |
remige . 880 : 8 |
remiges . 318 : 7 |
remigio . 47 : 9 |
remigium . 883 : 21 |
remis . 804 : 8 | 695 : 62 |
remiscet . 647 : 8 |
remisit . 493 : 6 |
remissi . 899 : 8 |
remisso . 318 : 29 |
remisso . 809 : 6 |
remittas . 138 : 2 |
remittit . 822 : 12 | 962 : 6 |
remittunt . 628 : 8 |
remorant , idest , removerant . 480 : 3 |
remorsurum . 828 : 4 |
remos . 316 : 8 |
remota est . 628 : 88 |
remotis . 118 : 8 | 869 : 8 | 208 : 8 |
272 : 3 | 305 : 8 | 888 : 14 |
remoto . 818 : 3 | 948 : 7 |
remotos . 418 : 7 | 496 : 4 |
remotus . 88 : 2 | 692 : 2 |
removere . 498 : 8 |
removi . 804 : 2 |
removisse . 895 : 88 |
remugit . 211 : 4 |
remugiens . 339 : 14 |
renarint . 348 : 2 |
renascens . 864 : 22 |
renascentor . 695 : 56 |
renati . 848 : 8 |
renes . 479 : 9 | 888 : 8 |
renidentes . 318 : 13 |
renides . 183 : 2 | 161 : 8 | 899 : 9 |
renodantis . 839 : 20 |
renuis . 937 : 10 |
renuis . 164 : 83 |
reor . 909 : 8 |
reparans . 283 : 85 |
reparare . 184 : 9 | 496 : 2 |
reparata . 89 : 8 |
reparavit . 806 : 8 |
repensus . 889 : 8 |
repentes . 682 : 7 |
reperire . 81 : 8 | 379 : 88 |
repertos . 918 : 6 |
repertus . 964 : 3 |
repetaotos . 33 : 3 |
repetas . 312 : 8 |
repetat . 249 : 3 | 293 : 2 |
repetens . 233 : 9 |
repetes . 810 : 6 | 488 : 3 | 887 : 9 |
repetet . 49 : 6 |
repetis . 219 : 9 | 433 : 8 | 834 : 8 |
repetita . 681 : 9 |
repetitum . 848 : 9 |
repimus . 609 : 9 |
reponens . 32 : 2 |
reponere . 838 : 83 |
reponet . 481 : 4 |
reponi . 894 : 13 | 610 : 8 |
reponis . 36 : 6 | 649 : 18 |
reportasti . 334 : 8 |
reporto . 362 : 27 |
repostum . 332 : 8 |
repostis . 487 : 83 |
repræsentes . 398 : 7 |
reprehendere . 473 : 9 | 682 : 9 |
reprehendes . 893 : 9 |
reprehendes . 969 : 9 |
reprehendi . 494 : 88 | 610 : 8 |
reprehendis . 441 : 3 |
reprehendite . 936 : 82 |
reprendas . 418 : 82 |
reprensis . 442 : 2 |
repserat . 887 : 4 |
reptimus . v. repimus .
reptare . 844 : 4 |
repugnant . 388 : 9 |
repulsæ . 878 : 9 |
repulsam . 832 : 3 |
repulsum . 819 : 84 |
requiem . 860 : 8 |
requies . 802 : 2 |
requiro . 878 : 8 |
rere . 434 : 8 |
reris . 672 : 81 |
rerum . 829 : 8 | 893 : 2 | 308 : 8
338 : 6 | 358 : 88 | 388 : 13
419 :

412 : 2 | 616 : 7 | 442 : 9 | 515 : 15 | 526 : 3 | 574 : 9 | 556 : 15 | 640 : 15 | 641 : 5 | 651 : 14 |
rerum caput & fons. 139 : 7 |
rerum fluctibus in mediis. 628 : 16 |
res. 40 : 6 | 170 : 2 | 186 : 2 | 297 : 9 | 380 : 2 | 388 : 16 | 390 : 2 | 430 : 4 | 446 : 14 | 470 : 15 | 482 : 8 | 497 : 19 | 548 : 1 | 557 : 15 |
res suppl. familiaris. 380 : 11 | 465 : 7 | 497 : 2 | 555 : 2 | 532 : 10 | 264 : 13 | 578 : 2 | 588 : 14 | 612 : 8 | 655 : 22 |
res, id est, materia. 442 : 6 |
res comica. 642 : 17 |
res altera alterius poscit opem. 664 : 9 |
res Romana. 572 : 5 |
res plural. 210 : 5 | 217 : 12 | 262 : 12 | 322 : 17 | 427 : 7 | 419 : 10 | 438 : 6 | 488 : 6 | 496 : 2 | 525 : 2 | 528 : 10 |
res, id est, facinora. 446 : 7 | 589 : 12 |
res adversæ. 115 : 10 |
res gestæ. 642 : 1 |
res gestas. 541 : 7 | 622 : 9 |
res Italas. 603 : 2 |
res secundæ. 566 : 1 |
res omnes. 648 : 17 |
resciueris. 620 : 12 |
rescinditur. 542 : 7 |
rescribe. 540 : 6 |
rescribere. 469 : 7 | 541 : 5 |
reseces. 52 : 5 |
resedit. 182 : 7 |
residuas. 570 : 9 |
resignat. 511 : 9 |
resigno. 212 : 12 | 519 : 8 |
resolvent. 94 : 5 |
resolvit. 478 : 9 |
resonantis. 27 : 2 |
resonare. 225 : 5 |
resonarent. 429 : 6 |
resonat. 581 : 6 | 400 : 9 |
resones. 594 : 14 |
resorbens. 259 : 2 |
respicere. 485 : 3 | 658 : 1 |
respicientis. 574 : 10 |
respicis. 15 : 4 | 50 : 12 |
responde. 496 : 2 |
respondent. 505 : 2 |
respondebam. 451 : 7 |
responderas. 415 : 5 | 476 : 4 | 562 : 15 | 604 : 5 |
responderat. 585 : 9 |
responderit. 479 : 9 |
respondes. 419 : 5 | 185 : 52 |
respondet. 576 : 9 | 414 : 13 | 519 : 4 |
respondit. 513 : 3 |
responsa. 362 : 16 : 428 : 8 |
responsare. 516 : 9 | 532 : 11 |
responsas. 517 : 11 |
responset. 489 : 15 |
responsore. 186 : 7 |
responsum. 530 : 6 |
responsus. 123 : 13 | 424 : 13 |
respues. 606 : 15 |
restet. 529 : 3 | 550 : 24 |
restinguere. 412 : 6 |
restinguet. 140 : 8 |
restituent. 305 : 2 |
restituet. 284 : 10 |
restituit. 504 : 2 |
resto. 452 : 5 |
restrictis. 191 : 5 |
resurgat. 119 : 11 | 584 : 14 |
resurget. 515 : 12 |
retegit. 232 : 6 |
retexens. 465 : 8 |
retia. 515 : 18 |
reticulum. 572 : 2 |
retinacula. 405 : 22 |
retinent. 181 : 3 |
retinere. 578 : 4 |
retinet. v. recipit.
retorsisti. 169 : 6 |
retorsit. 194 : 5 |
retortis. 18 : 7 | 418 : 3 |
retractes. 113 : 5 |
retractus erit. 209 : 4 |
retrahas. 584 : 9 |
retro. 22 : 6 | 159 : 3 | 187 : 12 | 212 : 9 | 218 : 4 | 512 : 7 |
retrorsum. 98 : 1 | 186 : 7 | 138 : 6 | 598 : 21 |
retuleris. 588 : 9 |
retulit. 112 : 4 | 304 : 5 | 480 : 18 |
rerum. 200 : 10 |
revehet. 542 : 4 |
revehi. 496 : 4 |
revellit. 564 : 2 |
revera. 117 : 7 |
reverti. 86 : 2 | 446 : 15 | 506 : 4 | 579 : 15 | 665 : 2 |
reverit. 165 : 5 |
revictæ. 278 : 6 |
reviscas. 29 : 10 |
reviset. 556 : 2 |
reum. 487 : 3 |
revocant. 185 : 3 |
revocas. 419 : 6 |
revocat. 482 : 7 |
revocavit. 505 : 5 |
revolvimus. 620 : 5 |
rex. 76 : 4 | 271 : 6 | 552 : 6 | 395 : 4, 12 | 394 : 5 | 471 : 5 | 476 : 2 | 558 : 4 | 536 : 12 | 588 : 12 | 527 : 11 | 612 : 5 |
rexque paterque. 557 : 12 |
Rhæti. 272 : 13 |
Rhætos. 521 : 2 |
Rhamnes. 629 : 15 |
rheda. 206 : 9 |
rhedis. 421 : 16 |
Rheni. 429 : 9 |
Rhesum. 639 : 3 |
rhetor. 404 : 4 | 628 : 15 |
rhetoris. 457 : 4 |
Rhodani. 271 : 6 |
Rhodio. 478 : 5 |
Rhodon. 22 : 1 |
Rhodopen. 240 : 6 |
Rhodos. 568 : 9, 12 |
Rhœti. v. Rhæti, &c.
Rhœcum. 168 : 6 |
Rhœcus. 190 : 5 |
rombi. 440 : 14 | 125 : 5 |
rombos. 427 : 2 |
rombum. 584 : 5 |
rombus. 524 : 10 | 426 : 3 | 457 : 2 |
rictum. 456 : 7 |
ride. 233 : 12 |
rideant. 524 : 15 |
rideat. 636 : 6 |
ridebit. 601 : 14 |
ridebo. 645 : 16 |
ridemus. 409 : 10 |
ridendus. 517 : 2 |
ridens. 13 : 1 | 252 : 18 | 369 : 8 | 458 : 2 |
rident. 255 : 2 | 577 : 5 |
ridentem. 70 : 5 | 569 : 12 | 469 : 3 |
ridentes. 407 : 5 |
ridentibus. 645 : 12 |
ridentur. 650 : 5 |
ridere. 541 : 6 |
ridere decorum. 557 : 2 |
rideret. 619 : 6 |
rideri. 587 : 8 |
rides. 572 : 5 | 486 : 2 | 496 : 3 | 555 : 16 | 534 : 2, 6 | 600 : 9 | 658 : 11 |
ridet. 113 : 6 | 523 : 3 | 254 : 4 | 295 : 6 | 448 : 1 | 622 : 17 |
ridetur. 424 : 13 | 134 : 8 | 660 : 11 |
ridiculum. 417 : 6 | 658 : 5 |
ridiculus. 482 : 5 | 520 : 21 | 446 : 11 |
riget. 555 : 18 |
rigent. 226 : 1 |
rigida. 212 : 6 |
rigidi. 241 : 3 |
rigidis. 625 : 7 |
rigidum. 138 : 12 |
rigidus. 528 : 3 |
rimam. 517 : 5 |
rimosa. 207 : 2 |
ringi. 631 : 7 |
ripa. 11 : 13 | 564 : 7 | 134 : 12 | 578 : 13 | 684 : 10 |
ripæ. 64 : 6 |
ripam. 574 : 14 |
ripas. 380 : 8 | 245 : 6 | 267 : 7 | 282 : 5 |
ripis. 313 : 3 |
riserit. 514 : 10 |
riserit. 265 : 15 |
risero. 501 : 3 |
risi. 402 : 5 |
risissent. 225 : 7 |
risisti. 524 : 3 |
risit. 28 : 9 | 254 : 8 | 374 : 12 |
risores. 652 : 3 |
risu. 157 : 7 | 229 : 12 | 252 : 5 | 456 : 7 | 455 : 5 | 660 : 21 |
risu quatit populum. 628 : 16 |
risum. 597 : 14 | 515 : 20 | 502 : 20 | 573 : 8 | 658 : 5 | 662 : 5 |
risus. 55 : 3 | 470 : 14 | 452 : 21 | 462 : 7 | 500 : 1 |
risus plur. 560 : 5 |
rite. 22 : 2 | 242 : 2 | 275 : 9 | 282 : 7, 8 | 306 : 6 | 318 : 9 | 638 : 8 |
ritu. 176 : 15 | 229 : 4 | 217 : 7 | 447 : 9 | 402 : 12 | 645 : 9 |
rivali. 666 : 2 |
rivis. 29 : 4 |
rivo. 527 : 9 | 512 : 12 |
rivos. 26 : 5 | 197 : 5 | 215 : 14 | 216 : 7 | 542 : 2 | 564 : 7 |
rivum. 256 : 10 | 242 : 2 |
rivus. 622 : 4 | 220 : 9 | 574 : 9 | 196 : 13 |
rixa. 59 : 3 |
rixæ. 46 : 5 | 225 : 6 | 213 : 2 | 529 : 15 |
rixam. 276 : 3 |
rixarum. 132 : 8 |
rixatur. 128 : 15 |
rixis. 77 : 8 |
roborant. 274 : 5 |
robur. 26 : 4 | 148 : 8 |
robustæ. 273 : 2 |
robustis. 628 : 4 |
robustus. 179 : 2 |
rodens. 524 : 4 |
rodere. 577 : 2 |
roderet. 445 : 7 |
rodit. 400 : 12 |
rodunt. 417 : 9 |
rogabat. 410 : 2, 6 |
rogando. 562 : 12 |
rogare. 551 : 1 | 424 : 8 |
rogat. 215 : 1 | 424 : 15 | 563 : 2 |
rogatis. 568 : 5 |
rogati. 521 : 2 |
rogatus. 401 : 11 | 494 : 14 | 552 : 2 |
roges. 302 : 6 | 528 : 4 |
roget. 572 : 19 | 348 : 6 | 392 : 2 |
rogo. 512 : 2 |
Roma. 193 : 7 | 195 : 7 | 274 : 8 | 344 : 2 | 359 : 9 | 362 : 8 | 519 : 1 | 583 : 2 | 608 : 5 |
Romà. 404 : 5 |
Romæ. 188 : 12 | 290 : 8 | 323 : 11 | 449 : 7 | 305 : 2 | 511 : 4 | 518 : 6 | 555 : 2 | 562 : 5 | 568 : 12 | 802 : 10 | 458 : 17 | 426 : 6 | 628 : 15 |

Romanæ. 627 : 12 |
Romam. 183 : 2 | 417 : 3 | 562 : 3 | 118 : 3 | 373 : 14 | 622 : 13 |
Romana. 302 : 5 | 371 : 4 | 417 : 11 | 452 : 10 | 417 : 3 | 361 : 9 |
Romanæ. 371 : 3 |
Romanam. 362 : 9 |
Romane. 135 : 2 | 400 : 16 |
Romani. 606 : 2 |
Romani equites. 614 : 3 |
Romani pueri. 658 : 12 |
Romanis. 333 : 22 | 629 : 6 | 654 : 12 |
Romano. 448 : 3 | 516 : 13 |
Romanos. 310 : 2 |
Romanus. 322 : 5 | 353 : 2 | 455 : 7 | 660 : 20 |
Romanus pop. 532 : 1 |
Romulæ. 277 : 3 | 163 : 4 |
Romuli. 253 : 4 | 287 : 6 |
Romulum. 61 : 7 |
Romulus. 604 : 1 |
rore. 290 : 2 | 212 : 5 |
rorem. 663 : 13 |
rores. 386 : 5 |
rosa. 21 : 3 | 206 : 3 | 732 : 12 |
rosæ. 302 : 5 | 317 : 11 | 322 : 13 | 291 : 4 |
rosarum. 233 : 3 |
rosas. 252 : 2 |
Roscia lex. 331 : 7 |
Roscius. 306 : 2 | 610 : 7 |
roseam. 41 : 2 |
rostrata. 320 : 4 |
Rostris. 307 : 2 |
rota. 215 : 8 | 639 : 7 |
rotantes. 323 : 22 |
rotarum. 388 : 22 |
rotis. 6 : 4 |
rotundas. 421 : 5 |
rotundentur. 335 : 7 |
rotundioribus. 331 : 7 |
rotundis. 458 : 10 | 334 : 5 |
rotundo. 628 : 23 |
rotundum. 80 : 5 |
rotundus. 316 : 20 |
ruam præceps. 477 : 12 |
ruant. 325 : 18 |
rubeam. 623 : 3 |
rubens. 332 : 8 |
rubente. 10 : 2 |
rubentem. 428 : 14 |
rubet palus lib. 1. Sat. 5.
rubere. 321 : 6 |
ruberes. 632 : 17 |
rubicunda. 351 : 2 |
rubigine. 442 : 2 |
rubiginem. 215 : 7 |
Rubos. 412 : 7 |
rubra. 498 : 12 |
rubrica. 317 : 6 |
rubro. 300 : 3 | 318 : 7 | 330 : 2 |
rubros. 334 : 5 |
rubum. 72 : 8 |
ructatur. 667 : 9 |
rude donatum. 327 : 2 |
rude ingenium. 666 : 8 |
rudem belli. 486 : 12 |
rudentes. 335 : 11 |
rudis. 377 : 9 | 244 : 3 | 443 : 3 |
ruebat. 436 : 17 |
ruens. 33 : 6 | 62 : 3 |
ruens. v. ruunt.
ruentes. 290 : 8 |
ruenti. 473 : 20 |
ruentis. 32 : 8 | 333 : 3 | 687 : 11 | 607 : 3 |
Rufillus. 378 : 3 | 403 : 8 |
Rufus. 523 : 5 |
rugæ. 238 : 13 |
rogis. 345 : 5 | 318 : 2 |
rugosis. 333 : 6 |
rugosus. 336 : 16 |
ruina. 367 : 7 |
ruinæ. 112 : 5 | 186 : 8 |
ruinam. 252 : 6 |
ruinas. 303 : 7 | 515 : 2 |
ruinis. 223 : 8 | 302 : 3 |
ruis. 577 : 3 |
ruis. 37 : 10 | 390 : 13 | 265 : 7 | 346 : 2 | 318 : 22 | 628 : 3 |
ruitis. 383 : 3 |
rumor. 307 : 6 |
rumore. 403 : 2 |
rumore secundo. 264 : 2 |
rumpas. 248 : 3 |
rumpent. 303 : 12 |
rumpere. 49 : 7 | 343 : 10 | 363 : 3 | 373 : 6 |
rumperes. 326 : 2 |
rumperis. 324 : 3 |
rumpi l. 1. Sat. 2.
rupem. 632 : 14 |
rupere. 348 : 2 |
ruperis. 486 : 12 |
ruperit. 316 : 13 |
rupes. 246 : 2 | 352 : 23 | 467 : 19 | 402 : 1 |
rupibus. 166 : 5 |
Rupili. 413 : 5 | 624 : 10 |
rupis. 8 : 12 | 398 : 8 |
ruptis. 512 : 20 |
rura. 8 : 2 | 82 : 3 | 323 : 4 | 338 : 2 | 228 : 2 | 277 : 17 | 279 : 1 | 371 : 2 | 418 : 4 | 359 : 17 | 373 : 11 | 378 : 2 |
rure. 368 : 10 | 384 : 22 | 440 : 7 | 353 : 2 | 265 : 14 | 378 : 7 | 372 : 8 | 334 : 12 |
ruris. 36 : 7 | 97 : 6 | 286 : 2, 8 | 612 : 10 |
rursum. 482 : 11 |
rursus. 212 : 3 | 261 : 2 | 347 : 3 | 327 : 6 | 322 : 21 | 316 : 13 | 336 : 5 | 317 : 4 |
rus. 420 : 6 | 307 : 16 | 319 : 6 |
rustica. 238 : 3 | 614 : 22 |
rusticius. 387 : 2 |
rusticorum. 203 : 2 |
rusticus. 313 : 12 | 363 : 3 | 652 : 3 | 309 : 7 | 330 : 13 | 313 : 6 | 318 : 2 | 380 : 7 | 374 : 2 | 628 : 4 | 652 : 3 |
Rutubæ. 537 : 4 |
ruunt. 462 : 4 |

S

SAbææ. 93 : 3 |
sabbata. 412 : 5 |
Sabella. 333 : 2 | 412 : 6 |
Sabellis. 302 : 2 | 449 : 2 |
Sabellus. 386 : 13 |
Sabinà. 32 : 3 | 62 : 8 | 376 : 16 | 314 : 8 |
Sabinis. 263 : 5 | 603 : 7 |
Sabino. 312 : 22 |
Sabinos. 357 : 5 |
Sabinum. 64 : 5 | 368 : 8 | 366 : 3 |
saccis. 372 : 6 |
saccos. 473 : 15 |
sacer. 22 : 9 | 210 : 23 | 473 : 16 | 663 : 3 |
sacerdos. 373 : 2 | 252 : 9 |
sacerdotis. 366 : 10 |
sacerdotum. 52 : 6 |
sacra. 38 : 2 | 289 : 4 | 376 : 12 | 280 : 2 | 324 : 9 | 323 : 20 | 336 : 2 | 392 : 15 | 326 : 18 | 663 : 9 |
sacræ. 9 : 8 |
sacram. 312 : 5 |
sacramentum. 122 : 7 |
sacrare. 77 : 3 |
sacras. 20 : 5 |
sacravit. 607 : 4 |
sacri. 63 : 5 |
sacrilega. 244 : 2 |
sacris. 306 : 3 | 323 : 6 | 372 : 7 | 320 : 2 | 633 : 4 |
sacro. 242 : 20 | 166 : 5 | 238 : 6 | 290 : 7 | 357 : 4 | 413 : 2 |
sacrum. 379 : 4 | 156 : 3 | 267 : 11 | 314 : 3 | 355 : 5 | 672 : 16 |
secula. v. secula.
seculo. v. seculo, &c.
sæpe. 27 : 6 | 29 : 10 | 30 : 7, 8 | 32 : 2 | 327 : 2, 6 | 333 : 2 | 379 : 7 | 305 : 10 | 335 : 2 | 342 : 12 | 379 : 6 | 382 : 2 | 355 : 9 | 386 : 1, 2 | 352 : 3 | 403 : 1 | 413 : 3 | 633 : 2 | 413 : 2 | 437 : 5 | 443 : 7, 9 | 382 : 8 |
sæpius. 137 : 7 |
sæva, *femin.* 42 : 6 | 63 : 2 | 82 : 3 | 38 : 11 | 362 : 5 | 376 : 3 |
sæva, *neut.* 60 : 2 |
sævam. 26 : 5 | 428 : 12 |
sæviat. 122 : 14 | 462 : 10 |
sæviet. 73 : 3 |
sævis. 40 : 14 | 305 : 9 | 233 : 31 |
sævis. 302 : 23 | 336 : 5 | 395 : 12 |
sævitia. 263 : 8 |
sævo. 94 : 2 | 210 : 12 | 238 : 7 | 386 : 3 | 371 : 23 |
sævos. 265 : 5 | 224 : 4 |
sævus. 33 : 3 | 172 : 4 | 380 : 6 | 616 : 13 | 623 : 6 |
saga. 79 : 3 |
sagaces. 223 : 3 | 376 : 19 |
sagacius. 319 : 4 |
Sagana. 322 : 12 | 428 : 4 | 429 : 8 |
Saganæ. 430 : 2 |
sagas. 633 : 14 |
sagax. 611 : 14 |
sagittà. 40 : 16 | 72 : 6 | 393 : 4 |
sagittam. 248 : 6 |
sagittas. 83 : 2 | 133 : 4 | 343 : 8 | 233 : 7 | 318 : 2 |
sagittis. 68 : 3 | 372 : 10 |
sagum. 336 : 2 |
salacem l. 1. Sat. 2.
Salamina. 37 : 21 | 28 : 8 |
Salaminius. 31 : 2 |
sale. 436 : 3 | 493 : 22 | 324 : 13 | 627 : 7 |
cum sale panis. 433 : 3 |
salebras. 322 : 13 |
sales. 634 : 15 |
salem. 408 : 6 |
Salerni. 378 : 5 |
Saliare. 610 : 11 |
Saliaribus. 303 : 2 |
salias. 376 : 6 |
salicto. 122 : 7 |
saliente. 339 : 2 |
salies. 663 : 15 |
saligno. 606 : 5 |
salinum. 338 : 3 |
salis. 356 : 4 |
salis *verb.* 164 : 11 |
Salium. 202 : 2 | 364 : 8 |
saliunt. 306 : 3 |
Sallusti. 214 : 3 |
Sallustius. 372 : 14 |
salo. 334 : 9 |
salsa. 368 : 10 | 677 : 2 |
salso. 424 : 23 |
salsus. 635 : 2 |
saltaret. 610 : 2 |
saltat. 447 : 3 |
saltem. 417 : 7 |
saltet. 508 : 9 |
saltibus. 218 : 2 | 633 : 17 |
saltus. 339 : 3 |
salubrem. 630 : 9 |
salubres. 512 : 2 | 360 : 9 | 426 : 12 | 489 : 2 | 344 : 6 |
salubribus. 627 : 3 |
salve. 22 : 7 |
salvere jubet. 332 : 7 |

salvere jubemus. 364 : 5 |
salvo. 432 : 2 |
salutandi. 480 : 3 |
salutari nomine. 342 : 6 |
salutor. 642 : 13 |
salvum. 372 : 10 | 553 : 16 |
salvus. 236 : 3 |
Samio. 348 : 3 |
Samnites. 628 : 10 |
Samos. 367 : 2 | 368 : 12 |
sana. 433 : 6 |
sanacimus. 582 : 13 |
sanctæ. 121 : 6 |
sanctarum. 480 : 13 |
sanctior. 264 : 4 |
sancto. 277 : 4 |
sanctum. 585 : 3 | 580 : 5 | 607 : 2 |
sane. 478 : 4 | 512 : 2 | 573 : 5 |
618 : 6 | 621 : 2 | 665 : 3 |
sanguine. 30 : 2 | 102 : 2 | 172 : 5 |
248 : 3 | 188 : 3 | 202 : 12 | 216 :
7 | 257 : 8 | 322 : 6 | 477 : 7 |
497 : 6 |
sanguineis. 77 : 6 |
sanguinem. 160 : 4 |
sanguinis. 229 : 6 | 346 | 8 |
sanguis. 73 : 7 | 170 : 6 | 252 : 12 |
362 : 2 | 243 : 0 | 656 : 10 |
sani. 469 : 3 | 480 : 8 |
sanies. 274 : 2 |
sanior. 460 : 3 | 483 : 3 |
sanius. 238 : 2 |
sano. 382 : 9 | 638 : 5 |
sanos. 390 : 7 | 476 : 6 | 656 : 14 |
sanum. 416 : 14 | 515 : 3 | 582 : 4 |
262 : 12 |
sanus. 403 : 6 | 408 : 4 | 420 : 2 |
472 : 18 | 474 : 4, 6 | 485 : 62 |
485 : 6 | 406 : 14, bis | 527 : 8 |
534 : 11 | 538 : 2 |
sanxeront. 603 : 6 |
sapere. 216 : 7 | 344 : 9 | 581 : 5 |
562 : 12 | 635 : 7 | 632 : 2 | 637 :
13 |
saperet. 651 : 6 |
sapias. 38 : 2 | 378 : 3 |
sapiat. 432 : 9 |
sapiens. 29 : 7 | 370 : 2 | 523 : 3,
6, 7, 12. | 402 : 13 | 446 : 13 |
412 : 3 | 458 : 2 | 468 : 12 | 491 :
9 | 515 : 15 | 516 : 7 | 526 : 16 |
sapiente. 467 : 10 | 544 : 2 |
sapientem barbam. 466 : 14 |
sapienter. 238 : 6 | 281 : 15 | 566 :
12 |
sapientia. 410 : 4 | 530 : 2 | 556 :
6 | 548 : 2 | 682 : 8 |
sapientia prima est stultitia caruisse.
530 : 2 |
sapientiæ. 94 : 8 | 254 : 2 |
sapientior. 467 : 16 | 482 : 8 | 632 : 14 |
sapientium. 212 : 8 |
sapientius. 467 : 10 |
sapientum. 434 : 12 |
sapis. 682 : 6 |
sapit. 600 : 6 |
sapiunt. 667 : 7 |
saporem. 274 : 10 | 492 : 4 |
saporum. 495 : 2 |
Sappho. 146 : 2 | 589 : 12 |
sarcire. 573 : 6 |
sarculo. 7 : 6 |
Sardiniæ. 68 : 6 |
Sardis. 367 : 2 |
Sardo. 662 : 14 |
Sardus. 362 : 2 |
Sarmenti. 402 : 3, 6 |
Sarmentus. 402 : 2 |
sarta. 188 : 6 |
sat. 168 : 8 |
satelles. 162 : 5 | 326 : 8 |
satellites. 293 : 9 |
satiate. 83 : 6 |
Satisa. 443 : 2 |
satis. 30 : 2 | 46 : 5 | 143 : 2 |
163 : 8 | 222 : 5 | 223 : 3 | 313 :
3 | 380 : 4 | 398 : 4 | 410 : 7 |
462 : 12 | 475 : 7 | 491 : 15 | 508 :
2 | 517 : 2 | 380 : 12 | 636 : 4,
bis | 666 : 6 |
satis superque. 310 : 5 | 382 : 10 |
satis est. 172 : 2 | 172 : 2 | 380 :
12 | 351 : 3 | 399 : 2 | 401 : 12 |
403 : 7 | 436 : 7 | 443 : 12 | 491 :
14 | 421 : 2 | 556 : 6 | 566 : 17 |
527 : 6 | 665 : 6 |
satis nil est. 172 : 17 |
satus. 274 : 12 | 227 : 6 |
Saturniano. 418 : 4 |
Saturnalibus. 464 : 3 |
Saturni. 148 : 2 |
Saturnius numerus. 618 : 6 |
Saturno. 48 : 2 | 162 : 6 |
satyra. v. satira.
Satyris. 6 : 5 | 104 : 3 | 567 : 11 |
632 : 13 |
Satyrorum. 506 : 4 | 632 : 11 |
Satyros. 632 : 1, 6 |
Satyrum. 098 : 4 |
saucius. 47 : 2 | 112 : 4 |
sanus. 36 : 5 | 221 : 10 | 652 : 24 |
368 : 2 | 324 : 8 | 330 : 6 | 364 :
7 | 377 : 2 | 663 : 7 |
sapis. 48 : 3 | 212 : 2 | 317 : 5 |
406 : 8 | 472 : 13 |
sano. 214 : 4 | 265 : 7 | 408 : 12 |
417 : 2 | 470 : 9 |
saxum. 316 : 5 | 466 : 4 |
scaberat. 443 : 7 |
scabiem. 272 : 2 |
scabies. 665 : 9 | 667 : 4 |
scabrum. 560 : 14 |
Scæva. 286 : 6 |
Scævæ. 448 : 2 |
scalis. 626 : 15 |
scalpere. 428 : 5 |
scalpsit. 475 : 12 |
Scamandri. 345 : 13 |
scamnum. 426 : 2 |
scandentes. 166 : 8 |
scandet. 260 : 7 |
scandit. 157 : 2 |
scandunt. 176 : 5 |
scaphæ. 259 : 2 |
scari. 314 : 12 |
scarus. 414 : 2 |
scatentem. 690 : 10 |
Scauros. 48 : 12 |
scaurum. 288 : 10 |
sceleratus. 468 : 2 | 470 : 9 |
scelere. 236 : 6 |
sceleris. 69 : 2 | 100 : 4 | 449 : 2 |
477 : 9 | 485 : 7 |
scelerum. 243 : 13 |
scelesta. 521 : 2 |
scelestas. 215 : 5 |
scelesti. 529 : 3 |
scelestum. 179 : 2 |
scelus. 12 : 10 | 19 : 9 | 354 : 14 |
510 : 10 | 477 : 12 |
scena. 410 : 5 | 612 : 5 |
scenæ. 552 : 9 | 643 : 2 |
scenam. 627 : 4 | 648 : 8 | 636 : 2 |
scenis. 642 : 2 |
sciat. 592 : 4 | 602 : 13 |
sciebat. 265 : 5 |
sciens. 28 : 2 | 206 : 4 | 208 : 10 |
scientiam. 331 : 3 |
scientioris. 523 : 16 |
scier. 665 : 2 |
scilicet. 103 : 2 | 140 : 3 | 194 : 9 |
284 : 10 | 285 : 5 | 418 : 10 |
410 : 2 | 655 : 5 | 675 : 14 | 480 :
2 | 502 : 12 | 509 : 14 | 551 : 9 |
scimus. 189 : 1 | 638 : 12 | 653 : 5 |
scindat. 27 : 6 |
scindente. 302 : 6 |
Scipiadæ. 430 : 4 |
Scipiadum. 446 : 13 |
scire. 17 : 2 | 673 : 4 | 307 : 17 |
307 : 8, 13 | 348 : 2 | 569 : 18 |
606 : 2 | 633 : 2 | 646 : 11 |
sciret. 587 : 6 |
scis. 435 : 8 | 367 : 7 | 373 : 13 |
376 : 12 | 525 : 6 | 526 : 4 | 603 :
7 | 639 : 3 | 667 : 13 |
scit. 204 : 3 | 577 : 6 | 634 : 3 |
648 : 4 | 652 : 4 | 668 : 10 |
scitari. 552 : 2 |
scobe. 424 : 6 |
Scopas. 185 : 6 |
scopis. 424 : 6 |
scopulis. 204 : 13 |
scopulos. 27 : 4 |
Scorpios. 152 : 14 |
scortatos. 301 : 6 |
scorto. 181 : 4 |
scortum. 290 : 5 |
scriba. 480 : 3 | 489 : 13 |
scribæ. 407 : 2 | 506 : 3 | 523 : 9 |
scribam vero. 446 : 8 | 618 : 12 |
scribara. 489 : 2 |
scribat. 398 : 4 |
scribe. 468 : 12 | 561 : 13 |
scribendi. 196 : 7, 8 | 469 : 63 |
466 : 6 | 612 : 2 | 657 : 13 |
scribens. 657 : 10 |
scribentes. 638 : 6 |
scribere. 317 : 2 | 356 : 21 | 439 :
26 | 440 : 2 | 446 : 12 | 542 : 6 |
540 : 3 | 588 : 2 | 612 : 7 | 620 :
13 | 627 : 13 |
scribere versus. 622 : 3 |
scriberis. 23 : 2 |
scribet. 301 : 5 |
scribetur. 386 : 4 |
scribi. 642 : 2 |
scribimus. 622 : 13 |
scribis. 463 : 2 |
scribit. 252 : 4 |
scribitis. 640 : 4 |
scribo. 630 : 2 |
scribontur. 387 : 10 |
scripsit. 272 : 3 | 628 : 9 |
scripsere. 638 : 7 |
scripseris. 666 : 12 |
scripserit. 24 : 12 |
scripsisse. 442 : 6 |
scripsit. 399 : 8 |
scripta. 387 : 3 | 400 : 6 | 637 : 9 |
442 : 2 | 542 : 8 | 600 : 9 | 606 :
2 | 627 : 14 |
scriptis. 616 : 2 |
scripto pro scriptito. 422 : 3 |
scriptor. 606 : 2 | 631 : 3 | 644 : 12 |
645 : 13 | 612 : 13 | 660 : 12 |
scriptore. 673 : 6 |
scriptorem. 515 : 3 |
scriptores. 686 : 2 | 618 : 12 | 621 : 6 |
scriptori. 660 : 5 |
scriptoris. 602 : 6 |
scriptorum. 463 : 9 | 600 : 4 | 628 : 7 |
scripturus. 448 : 9 |
scruta. 116 : 8 |
scrutaberis. 293 : 7 |
scrutare gladio ignem. 483 : 4 |
sculpe. 835 : 12 |
sculptum. 468 : 5 |
scurra. 512 : 6 | 386 : 4 |
scurræ. 409 : 5 | 417 : 2 | 313 : 14 |
362 : 8 |
scurram. 447 : 6 |
scurrantis. 395 : 2 |
scurris. 418 : 4 |
scurror. 587 : 12 |
scutica. 391 : 12 |
Scyllam. 646 : 6 |
scyphis. 77 : 3 |
scyphos. 313 : 2 |
Scythæ. 28 : 3 | 206 : 5 | 241 : 2 |
362 : 14 |

Scy-

Scythas. 61 : 4 |
Scythea. 298 : 8 |
Scythes. 538 : 9 | 502 : 6 |
Scythicum. 188 : 3 |
se. 11 : 16 | 156 : 11 | 325 : 8, 25 | 291 : 5 | 389 : 7 | 373 : 11, 23 | 379 : 5, 7 | 379 : 7 | 384 : 18 |
se se. 569 : 2 | 633 : 17 |
seipso. 526 : 30 |
secanda. 104 : 2 |
secandi. 257 : 6 |
secantur. 564 . 9 |
secat. 417 . 7 |
secer. 600 : 11 |
secernere. 361 : 9 | 663 : 6 |
secernis. 418 : 8 |
secernit. 183 : 10 |
secernunt. 6 : 2 |
secet. 7 . 6 |
secreta. 450 : 3 | 884 : 3 | 637 : 8 |
secreto. 435 : 3 |
secretum iter. 569 : 14 |
secrevit. 510 : 14 |
sectabitur. 399 : 6 | 461 : 9 |
sectamur. 275 : 6 |
Sectani. 402 : 8 |
sectantem. 939 : 11 |
sectari. 106 : 3 |
sectasier. 381 : 15 |
sectatur. 377 : 8 | 383 : 7 |
sectatus. 458 : 9 |
sectere. 368 : 15 |
sectis. 24 : 15 | 293 : 4 |
secto. 276 : 3 |
sectum. 554 : 9 |
sectus. 255 : 7 | 556 : 6 |
seculs. 200 : 1 | 350 : 19 |
seculo. 282 : 11 | 338 : 8 |
seculum. 80 : 6 |
secum. 375 : 17 | 459 : 9 | 481 : 3 | 534 : 2 | 559 | 3 | 948 : 3 |
secunda. 349 : 14 | 354 : 17 | 379 : 18 | 654 : 4 |
secundæ res. 313 : 25 | 566 : 3 |
secundam. 506 : 2 |
secundas. 411 : 15 | 462 : 5 |
secundas partes. 151 : 14 |
secundis. 237 . 15 | 275 : 3 | 898 : 8 | 305 : 3 |
secundo. 45 : 6 | 158 : 9 | 315 : 16 | 499 : 10 | 524 : 8 | 635 : 7 |
secundos. 305 : 3 |
secundum. 40 : 10 |
secundum *præpos.* 335 : 8 |
secundus. 476 : 7 | 499 : 3 |
secures. 175 : 8 | 239 : 6 | 368 : 13 |
securi *ablat. a securis*. 273 : 3 | 378 : 64 |
securis. 484 : 16 |
securum. 413 : 3 | 513 : 8 |
securus. 79 . 6 | 461 : 13 | 657 : 3 | 421 : 2 |
secus. 159 : 9 | 245 : 8 |
secuta. 658 : 35 |
secutis. 823 : 15 |
secutus. 396 : 2 | 599 : 7 |
sed. 73 : 11 | 85 : 9 | 93 : 7 | 155 : 6 | 129 : 1 | 132 : 3 | 519 . 9 | 298 : 10 | 376 : 4 | 182 : 6 | 190 : 2 | 201 : 6 | 250 : 8 | 411 . 8, &c. |
sed tamen. 403 : 13 | 480 : 18 | 691 : 21 |
sedare Epod. 11.
sedatum. 569 : 3 |
sede. 48 . 6 | 614 : 4 |
sedem. 541 . 6 |
sederit. 458 : 68 |
sedes. 11 : 4 | 96 : 2 | 155 : 6 | 148 : 11 | 182 : 17 | 189 : 8 |
sedet. 279 : 7 | 380 : 2 | 437 : 3 |
sedibus. 36 : 9 |
sedilia. 955 : 2 |
sedilibus. 350 : 3 |
sedit. 588 : 19 |
seditione. 550 : 6 |
seditionibus. 181 : 6 | 239 : 7 |
sedula. 644 : 6 |
sedulitas. 558 : 8 | 623 : 19 |
sedulus. 107 : 2 | 418 : 1 | 373 : 3 | 917 : 3 |
seges. 218 : 6 | 559 : 11 | 360 : 11 |
segetes. 61 : 6 | 432 : 21 |
segetis. 885 : 9 |
segnes. 129 : 6 | 471 : 8 |
segnis. 219 : 4 |
segnis. 479 : 11 |
segnius. 416 : 8 |
selectis. 401 . 26 |
sellis. 410 . 6 |
semel. 75 : 6 | 827 : 3 | 194 : 12 | 217 : 12 | 220 : 9 | 192 : 9 | 269 : 1 | 289 : 9 | 289 : 10 | 299 : 1 | 373 : 10 | 391 : 15 | 516 : 12 | 397 : 16 | 447 : 1 | 501 : 12 | 511 : 31 | 659 : 4 | 663 : 4 | 997 : 3 |
Semelcius. 29 : 1 |
Semeles. 71 . 2 |
semesa. 506 : 8 |
se metos. 590 : 3 |
semet. 419 : 3 |
semina. 350 : 6 | 481 : 15 |
semis. 659 : 5 |
semita vitæ fallentis. 596 : 14 |
semota. 605 : 3 |
semoti. 18 : 2 |
semper. 11 : 5, bis | 78 : 10 | 92 : 2 | 66 : 31 | 124 : 3 | 134 : 4 | 134 : 1, 3 | 156 : 1 | 338 : 8 | 539 1, 7 | 252 . 8 | 244 : 12 | 231 : 6 | 291 : 3 | 351 : 10 | 327 : 3 | 391 : 10 | 573 : 15 | 374 : 9 | 467 : 9 | 648 : 4 | 946 : 4 | 990 : 15 |
senator. 429 : 2 | 410 : 14 |
sene. 497 . 3 | 501 : 13, 15 |
senecta. 636 : 1 |
senectæ. 124 : 6 | 198 : 8 |
senectam. 90 : 4 |
senectus. 257 : 10 | 512 : 4 | 366 : 2 | 149 : 5 | 480 : 7 | 608 . 4 |
senectuti. 391 : 8 |
senem. 384 : 18 | 410 : 3 | 581 : 2 | 648 : 11 |
senes. 133 : 15 | 369 : 27 | 530 : 11 | 558 : 10 | 610 : 10 |
senescentem. 527 : 8 |
senescit. 560 : 9 |
senex. 138 : 4 | 458 : 10 | 483 : 10 | 644 : 7 |
seni. 238 : 4 |
senibus. 539 : 8 |
senile. 359 : 2 |
seniles. 649 : 8 |
senior. 302 : 17 |
seniorum. 443 : 3 | 659 : 19 |
senis, *id est*, sex. 492 : 3 |
senis *genit. a senex*. 447 : 13 | 458 : 9 | 607 : 61 |
senium. 593 : 17 |
senos. 653 : 17 |
sensere. 273 : 7 |
sensi. 328 : 2 |
sensibus. 548 : 9 |
sensimus. 613 : 5 |
sensit. 165 : 4 | 306 : 9 | 470 : 9 |
senso. 386 : 12 | 400 : 8 | 549 : 8 |
sensus. 568 : 9, 15 |
sententia. 347 : 8 | 378 : 7 | 417 : 3 | 534 : 2 | 587 : 9 | 642 : 4 | 651 : 15 |
sententiarum. 591 : 8 |
sentiant. 150 : 6 |
sentias. 544 : 9 |
sentiet. 238 : 8 |
sentimus. 405 : 13 |
sentire. 562 : 19 | 597 : 8 |
sentis. 154 : 4 | 434 : 31 | 533 : 3 | 593 : 86 |
sentit. 436 : 4 | 533 : 8 | 575 : 17 | 566 : 3 | 615 : 11 | 633 : 3 | 648 : 13 |
sentiuns. 175 : 10 |
senum. 62 : 4 | 497 : 14 |
separatis. 168 : 5 |
seponere. 655 : 1 |
sepositi. 506 : 7 |
septem. 215 : 5 | 158 : 3 | 566 : 6, bis | 818 : 18 |
septem millia. 511 : 1 |
Septembribus. 582 : 29 |
Septimi. 124 : 1 |
Septimium. 148 : 6 |
Septimius. 593 : 3 |
septimus. 809 : 7 |
sepulcra. 489 : 8 |
sepulcri. 164 : 3 | 171 : 55 |
sepulcris. 112 : 6 | 322 : 4 | 554 : 3 |
sepulcro. 215 : 17 | 290 : 5 | 476 : 10 |
sepulcrum. 324 : 7 | 427 : 2 | 508 : 14 |
sepultæ. 290 : 8 |
sepultis. 615 : 2 |
sequar. 451 : 12 | 538 : 3, 7 | 368 : 2 | 923 : 4 |
sequere. 295 : 3 |
sequemur. 509 : 5 |
sequentes. 160 : 2 | 374 : 3 | 486 : 3 |
sequentur. 687 : 19 |
sequeris. 629 : 7 | 644 : 11 |
sequeter. 402 : 9 | 419 : 18 |
sequerere. 475 : 4 |
sequeretur. 427 : 4 |
sequetur. 782 : 82 | 838 : 3 |
sequi. 50 : 8 | 78 : 9 | 246 : 8 | 166 : 29 | 688 : 10 | 932 : 4 |
sequitur. 324 : 5 | 520 : 8 |
sequor. 264 : 18 | 413 : 8 | 447 : 83 |
sequuntur. 420 : 12 | 997 : 7 |
sera. 106 : 4 | 208 : 4 | 234 : 34 |
seras. 43 : 11 |
serendis. 640 : 12 |
sereno. 101 : 4 | 344 : 8 |
Seres. 226 : 13 | 309 : 1 |
seri studiorum. 438 : 4 |
seris. 590 : 13 | 061 : 9 | 643 : 18 | 652 : 6 | 669 : 2 |
Sericas. 85 : 6 |
sericos. 355 : 4 |
series. 260 : 5 | 633 : 6 |
serius. 218 : 51 |
sermo. 348 : 11 | 438 : 6 | 952 : 8 | 508 : 8 |
sermone. 384 : 88 | 437 : 8 | 499 : 3 | 488 : 6 | 547 : 5 | 603 : 4 | 928 : 16 | 643 : 9 | 652 : 9 |
sermonem. 951 : 3 |
sermones. 185 : 5 | 206 : 8 | 682 : 9 |
sermoni. 598 : 6, 61 |
sermonibus. 214 : 10 | 548 : 8 | 613 : 5 | 627 : 9 | 642 : 9 |
sermonis. 625 : 9 |
sermonum. 544 : 5 | 691 : 55 |
serpens. 548 . 9 | 587 : 5 |
serpente. 519 : 4 |
serpentes. 101 : 8 | 428 : 83 | 618 : 13 |
serpentibus Afris pejos. 625 : 5 |
serpentium. 309 : 11 |
serpit humi. 639 : 13 |
servo nomen. 819 : 3 |
servabis. 274 : 1 |
servabit. 540 : 2 |
servanda. 652 : 8 |
servantem. 548 : 9 |
servare. 119 : 9 | 375 : 4 | 403 : 13 | 144 : 2 | 552 : 8 | 608 : 2 | 691 : 14 | 659 : 2 |
servaret. 681 : 10 |
servari. 667 : 13 |
servas. 234 : 6 | 977 : 2 | 564 : 6 | 600 : 9 |
servantis. 654 : 18 |
servat. 319 : 13 | 388 : 16 | 598 : 33 | 584 : 3 | 668 : 3 |

servata. 335 : 8 |
servate. 222 : 2 |
servaris. 476 : 8 |
servatura. 299 : 12 |
servavit. 419 : 8 | 431 : 14 |
serves. 36 : 3 | 98 : 10 | 337 : 10 |
593 : 53 |
servet. 803 : 51 |
servetur. 645 : 3 |
Servi. 464 : 8 |
serviat. 325 : 3 |
serviet. 81 : 6 | 306 : 18 | 565 : 34 |
servile. 516 : 4 |
servilem. 320 : 2 |
servilibus. 425 : 11 |
Servilia. 520 : 8 |
servire. 313 : 6 |
servis. 331 : 2 | 418 : 2 | 577 : 9 |
831 : 22 |
servis *verb.* 318 : 5 |
servit. 208 : 3 | 415 : 2 | 566 : 18 |
servitia. 302 : 2 |
servitus. 333 : 7 |
Servius. 642 : 13 | 475 : 34 |
servo *nomen.* 373 : 12 | 516 : 3 |
562 : 7 |
servorum. 622 : 97 |
servos. 572 : 32 | 366 : 9 | 421 : 3 |
419 : 3 | 414 : 9 | 472 : 6 | 472 :
16 | 531 : 6 |
serum. 513 : 22 |
servus. 23 : 23 | 10 : 9 | 815 : 19 |
Servum. 390 : 4 | 552 : 15 |
servum pecus. 599 : 2 |
servus. 422 : 8 | 562 : 2 | 319 : 10 |
584 : 12 |
sesquipedalia verba. 443 : 8 |
sessor. 631 : 9 |
sessori. 848 : 2 |
sestertia. 580 : 4 | 623 : 58 |
Sesti. v. Sexti.
setosa. 312 : 8 |
setosam. 409 : 14 |
seu quod. 448 : 4, bis |
seu. 8 : 51, 12 | 16 : 11 | 20 : 8 |
27 : 9, 10 | 37 : 4, bis | 43 : 8 |
48 : 2 | 117 : 8, 3 | 139 : 64,
b. 6 | 160 : 2 | 156 : 2, 3 | 167 :
8, 2, 10 | 203 : 7, 2 | 234 : 2,
3, 4 | 244 : 2, 8 | 615 : 51, bis |
severa. 205 : 10 |
severæ. 610 : 9 | 203 : 4 |
severi. 78 : 3 | 612 : 9 |
severis. 328 : 2 | 650 : 12 |
severis *verb.* 32 : 1 |
severo. 593 : 52 |
severum. 643 : 18 |
severus. 98 : 13 | 315 : 8 | 817 : 8 |
sex. 132 : 2 |
sextarius. 372 : 10 |
Sexti. 20 : 8 |
Sextilem. 555 : 2 |
Sextili. 588 : 10 |
si. 7 : 1, 4 | 9 : 2, 5 | 46 : 5 |
123 : 4 | 185 : 5 | 132 : 2, 5 |
256 : 11, 13 | 253 : 7 | 262 : 4 |
269 : 2 | 326 : 13 | 297 : 5 | 371 :
9, 12 | 351 : 2, 11 | 374 : 5 |
565 : 5, 2 | 402 : 12 | 409 : 17 |
416 : 13 |
si credis. 531 : 55 |
si eris. 368 : 6 | 476 : 2 |
si forte. 402 : 58 | 305 : 2 | 533 :
22 | 542 : 9 | 570 : 7 | 602 : 11 |
627 : 7 | 640 : 24 | 646 : 12 |
si libeat. 270 : 15 |
si licet. 500 : 5 |
si modo. 385 : 58 | 389 : 37 | 329 :
15 | 454 : 12 |
si memini. 520 : 6 |
si non. 193 : 22 | 435 : 32 | 446 : 2 |
528 : 9 | 335 : 10 | 334 : 13 |
656 : 8 |
si possis. 333 : 44 |
si potes. 318 : 3 |
si qua. 220 : 12 | 409 : 7 |
si quem. 461 : 1 |
si quid petet. 572 : 30 |
si quid. 91 : 1 | 222 : 3 | 265 : 4 |
282 : 1 | 357 : 2 | 344 : 12 | 351 :
21 | 394 : 7 | 401 : 15 | 413 : 4 |
439 : 1 | 468 : 52 | 492 : 8 | 820 :
12 | 662 : 2 |
si quis. 255 : 17 | 259 : 3 | 816 : 2 |
319 : 2 | 929 : 1 | 377 : 9 | 389 :
9 | 390 : 4 | 395 : 2 | 328 : 4 |
392 : 12 | 438 : 7 | 442 : 2 | 448 |
11 | 451 : 2, bis | 437 : 4 | 472 :
10, 19 | 474 : 5 | 498 : 9, 7 |
482 : 12 | 484 : 14, &c.
si quis forte. 224 : 2 |
si quos. 314 : 31 | 372 : 12 |
si quod. 522 : 2 |
si tamen. 17 : 7 |
si vero. 665 : 7 |
si vis. 296 : 9 | 306 : 4 | 337 : 6 |
643 : 13 |
si volet. 553 : 16 |
sibi. 115 : 4 | 126 : 5 | 387 : 5 |
369 : 18 | 372 : 31 | 577 : 6 | 310 :
4 | 323 : 13 | 332 : 9 | 399 : 6 |
403 : 4 | 416 : 51 | 419 : 10, 91 |
443 : 3, &c.
sibilat. 372 : 2 |
Sibyllini. 958 : 1 |
sic. 16 : 1, 2 | 97 : 7 | 28 : 3 |
41 : 9 | 21 : 6 | 21 : 2 | 621 : 2,
8 | 123 : 9 | 132 : 2 | 139 : 22 |
158 : 19 | 223 : 92 | 250 : 2 | 277 :
15 | 267 : 2 | 308 : 12 | 316 : 2 |
338 : 3 | 378 : 2 | 363 : 7 | 386 :
9 | 393 : 11, 19 | 402 : 18 | 463 :
8 | 470 : 4 | 473 : 16 | 488 : 9,
&c.
sic *pro* utinam. 466 : 4 |
sic est. 330 : 9 |
sic diis placitum. 504 : 8 |
sic placet. 347 : 14 |
sic visum *pro* sic placet. 93 : 10 |
sic ut. 573 : 18 | 458 : 2 |
Sicambri. 303 : 3 |
Sicambros. 287 : 12 |
Sicana. 313 : 6 |
sicarius. 328 : 4 |
sicca. 214 : 9 |
siccas. 19 : 6 |
siccas. 508 : 9 |
siccatis. 99 : 8 |
siccet. 356 : 8 |
sicci. 979 : 3 |
siccis. 57 : 2 | 58 : 8 | 850 : 6 |
486 : 22 | 398 : 2 |
siccos. 938 : 8 |
siccus. 458 : 9 | 453 : 9 | 387 : 6 |
Sicula. 187 : 14 |
Siculæ. 117 : 23 | 574 : 9 |
Siculas. 273 : 8 |
Siculi. 532 : 3 | 608 : 8 | 667 : 56 |
Siculis. 570 : 2 |
Siculum mare. 142 : 2 |
sicut. 337 : 2 | 969 : 18 |
sidera. 9 : 6 | 13 : 2 | 553 : 4 |
175 : 9 | 203 : 6 | 334 : 4 | 345 :
9 | 851 : 5 |
sidere. 178 : 9 | 210 : 7 |
siderum. 357 : 5 | 320 : 6 |
sidet. 326 : 3 |
Sidonii. 330 : 20 |
Sidonio. 363 : 92 |
sidus. 43 : 2 | 287 : 11 | 309 : 58 |
326 : 4 | 333 : 55 | 424 : 17 |
sigilla. 613 : 19 |
sigilla grata pudico. 601 : 3 |
signa *pro* sigilla. 506 : 3 |
signa. 151 : 12 | 294 : 1 | 283 : 53 |
304 : 8 | 333 : 7 | 405 : 4 | 487 :
2 | 594 : 7 | 822 : 4 |
signat humum. 648 : 2 |
signate. 573 : 2 |
signatum. 441 : 9 |
signi. 421 : 2 |
signis. 17 : 9 | 866 : 9 | 612 : 8 |
signo. 464 : 2 |
signo lagenæ læso. 831 : 53 |
signum atrum. 656 : 55 |
sileant. 267 : 1 |
sileas. 503 : 1 |
silebo. 40 : 53 | 260 : 10 |
silenti. 527 : 54 |
silentio. 346 : 2 | 279 : 8 | 364 :
96 |
silentium. 324 : 7 | 518 : 0 | 337 :
15 |
Silenus. 655 : 3 |
siliquis. 213 : 2 |
silex. 527 : 15 |
silva. 121 : 4 | 219 : 2 |
silvæ, &c. v. sylvæ.
silvani. v. sylvani.
silvas. 213 : 13 |
silvis. v. sylvis.
sim. 400 : 2 | 437 : 10 |
simile. 40 : 20 | 403 : 14 | 416 : 10 |
491 : 2 |
similem. 922 : 2 | 938 : 6 | 409 :
10 | 436 : 2 |
similes. 415 : 3 |
simili. 272 : 6 | 193 : 2 | 605 : 2 |
similimus. 830 : 59 |
similia. 70 : 1 | 242 : 9 | 363 : 8 |
590 : 17 | 903 : 2 | 216 : 1 |
simius. 436 : 2 |
Simos. 342 : 2 |
Simone. 628 : 2 |
simplex. 21 : 7 | 388 : 34 | 456 : 7,
12 | 425 : 5 | 834 : 31 | 630 : 54 |
simplex & unum. 639 : 8 |
simplices. 133 : 3 |
simplici. 207 : 2 | 300 : 13 |
simplicior. 362 : 9 |
simul. 64 : 6 | 808 : 9 | 217 : 5 |
375 : 16 | 444 : 7, 6 | 432 : 7 |
305 : 10 | 820 : 11 | 659 : 7 |
simul *pro* simul atque. 20 : 51 | 32 :
6 | 41 : 1 | 932 : 5 | 155 : 2 |
988 : 6 | 255 : 5 | 283 : 10 |
808 : 4 | 337 : 19 | 348 : 2 | 370 :
3 | 438 : 32 | 479 : 2 | 505 : 10 |
810 : 14 | 618 : 14 |
simul ac. 572 : 3 | 378 : 8 | 402 :
21 | 406 : 12 | 417 : 92 | 973 :
12 |
simul atque. 377 : 4 | 439 : 9 |
286 : 4 | 620 : 11 |
simulacta. 566 : 4 |
simulantia. 228 : 7 |
simulare. 819 : 8 |
simulas. 514 : 13 |
simulet. 592 : 8 |
sin. 548 : 8 |
sinas. 14 : 8 |
sincerum. 362 : 8 | 839 : 2 |
sine. 47 : 4 | 70 : 7 | 73 : 4 | 77 :
2 | 86 : 5 | 168 : 3 | 167 : 6 | 194 :
3 | 201 : 8 | 904 : 8 | 218 : 2 |
242 : 15 | 258 : 8 | 258 : 14 |
264 : 4 | 699 : 24 | 301 : 12 |
260 : 12 | 381 : 20 | 369 : 14 |
405 : 16 &c. |
sine crimine. 358 : 43 |
sine fine. 527 : 55 |
sine gener. 497 : 3 |
sine pondere. 230 : 37 |
sine pondere & arte. 258 : 8 |
sine pulvere. 330 : 19 |
sine rivali. 666 : 6 |
sine sensu. 400 : 8 |
sine *verb.* 535 : 14 | 368 : 8 |
sinebant. 554 : 9 |
singula. 416 : 9 | 429 : 3 | 453 : 1 |
509 : 10 | 427 : 2 | 642 : 3 |
singulos. 233 : 8 |

sig-

Digitized by Google

singultim. 418 : 2 |
singultus. 813 : 8 |
sinistra. 82 : 12 |
sinistre. 648 : 3 |
sinistrorum. 324 : 7 | 487 : 14 |
sint. 389 : 12 | 443 : 8 | 444 : 10 |
485 : 14 | 508 : 12 |
sinu. 184 : 12 | 475 : 6
Sinuessæ. 407 : 8 |
Sinuessanum. 348 : 8 |
sinum. 309 : 4 |
sinus. 850 : 3 | 336 : 14 | 333 : 4 |
sinus *plur.* 84 : 8 |
Sires. 485 : 5 |
Sirenum. 538 : 14 |
sis. 249 : 5 | 245 : 6 | 372 : 17 |
398 : 17 | 402 : 8 | 448 : 6 | 470 :
7 | 498 : 9 | 514 : 9 |
Sisenna. 421 : 8 |
siser. 518 : 9 |
Sisyphus. 210 : 8 | 355 : 12 | 386 :
9 | 485 : 10 |
sit. 36 : 9 | 76 : 2 | 108 : 2 | 229 :
2 | 224 : 6, 7 | 274 : 5 | 331 : 3,
7 | 347 : 8 | 348 : 2 | 370 : 7 |
372 : 9 | 373 : 7 | 377 : 8 | 382 :
12 | 383 : 3 | 384 : 6 | 402 : 12,
&c. |
sit mihi. 386 : 3 | 392 : 3 | 406 : 5 |
sitæ. 334 : 2 |
Sithonia. 247 : 10 |
Sithoniis. 29 : 4 |
siticulosæ. 537 : 8 |
sitiens. 572 : 4 |
sitim. 215 : 8 | 298 : 12 | 832 : 7 |
sitis & fames argenti. 592 : 2 |
sitis. 583 : 12 |
sita. 639 : 8 |
situm *adject.* 183 : 16 | 815 : 4 |
situs, idest, squallor. 810 : 17 |
situs agri. 582 : 4 |
situs *plural.* 816 : 8 |
sive. 53 : 5, 3 | 55 : 9 | 20 : 6 |
24 : 16 | 45 : 10 | 48 : 3 | 51 : 3 |
52 : 3, 4 | 88 : 5, 8 | 92 : 7 |
148 : 7, 6 | 154 : 2 | 852 : 13,
&c. |
Smyrna. 587 : 3 |
sobolem. 329 : 3 |
soboles. 222 : 9 | 270 : 9 |
sobrius. 127 : 4 | 486 : 3 |
socci. 642 : 8 |
socco. 837 : 8 | 643 : 8 |
Socero. 100 : 10 |
socerorum. 193 : 3 |
socerum. 612 : 2 | 374 : 6 | 339 :
15 |
socialiter. 854 : 5 |
sociando. 288 : 4 |
socii. 28 : 5 |
sociis. 518 : 12 | 337 : 5 | 634 : 9 |
Socio. 812 : 18 |
Socium. 244 : 8 |
socius. 501 : 3 |
Socratica. 857 : 14 |
Socraticam. 88 : 4 |
Socraticis. 834 : 9 |
sodales. 78 : 2 | 103 : 4 |
sodali. 75 : 7 | 218 : 8 |
sodalibus. 302 : 5 | 655 : 8 | 467 :
9 | 528 : 15 |
Sodalis. 502 : 15 |
sodalium. 527 : 8 |
sodes. 433 : 8 | 355 : 9 | 356 : 3 |
583 : 14 | 866 : 8 |
sol. 202 : 8 | 258 : 5 | 270 : 2 |
200 : 8 | 332 : 8 | 318 : 2 | 682 :
3 | 602 : 5 |
sol veniens. 532 : 6 | discedens.
ibid.
sols. 289 : 2 | 349 : 8 |
sola res. 552 : 8 |
solabitur. 520 : 17 |
solantis. 522 : 8 |
solatur. 613 : 3 |
solatus. 425 : 14 |
soldo. 383 : 14 |
soldum. 500 : 9 |
sole. 156 : 10 | 236 : 6 | 638 : 2 |
397 : 9 | 548 : 3 | 812 : 9 |
soleas *nomen*. 383 : 7 | 524 : 2 |
574 : 4 |
soleat. 412 : 3 |
solem. 235 : 2 | 632 : 6 | 488 : 4 |
249 : 8 | 585 : 2 |
solemne. 383 : 19 | 682 : 17 |
solemnia. 334 : 8 |
solemnis. 294 : 3 |
soleas. 424 : 3 | 523 : 18 | 393 :
18 |
soler. 588 : 2 |
solers. 282 : 8 | 663 : 5 |
soles, *id est*, dies. 877 : 8 |
soles *verb.* 204 : 5 |
solet. 75 : 2 | 458 : 7 |
solibus. 334 : 5 | 347 : 4 | 606 :
10 |
solicitudines. 58 : 6 |
solida. 280 : 4 |
solido. 6 : 4 | 420 : 16 |
solidum. 480 : 2 |
solio. 113 : 6 |
solis *genit. a sol.* 29 : 6 | 70 : 2 |
249 : 4 | 308 : 7 |
Solis. 533 : 10 | 587 : 2 |
soliti. 408 : 2 | 430 : 6 | 480 : 7 |
solitis. 40 : 5 |
solitum. 24 : 17 | 374 : 12 |
solitus. 372 : 2 | 420 : 3 | 473 :
20 |
solium. 158 : 17 |
sollicita. 97 : 5 |
sollicitæ. 204 : 3 | 507 : 16 |
sollicitam. 238 : 4 |
sollicitas *nom.* 309 : 2 |
sollicitas *verb.* 298 : 6 |
sollicitat. 175 : 3 | 616 : 3 |
sollicitis. 283 : 9 | 547 : 10 |
sollicito. 610 : 6 |
sollicitudine. 313 : 25 |
sollicitudines. v. solicitudines.
sollicitudinibus. 348 : 16 |
sollicitum. 48 : 10 | 378 : 8 | 314 :
10 |
sollicitus. 356 : 14 | 483 : 6 |
481 : 5 |
solo *subst.* 233 : 2 |
solo *adject.* 74 : 10 | 487 : 8 |
solos. 398 : 12 | 582 : 8 |
solstitio. 286 : 2 |
solvas. 399 : 8 |
solvat. 279 : 2 |
solvatur. 343 : 5 |
solve. 552 : 7, bis | 353 : 18 |
557 : 8 |
solventur. 431 : 5 |
solvere. 78 : 3 | 218 : 8 | 335 : 8 |
solveret. 509 : 4 |
solvet. 48 : 12 | 258 : 13 | 586 : 6 |
solvi. 814 : 7 |
solvimus. 29 : 2 |
solum *substant.* 58 : 6 | 216 : 4 |
317 : 2 |
solum *adject.* 492 : 14 | 800 : 16 |
solum *adverb.* 419 : 9 | 810 : 14 |
solus. 289 : 12 | 391 : 4, 12 | 410 :
8, 18 | 499 : 12 | 803 : 3 | 828 :
2 | 866 : 8 |
soluto. 235 : 7 |
solutæ. 20 : 4 |
solutis. 87 : 4 | 123 : 6 | 288 : 2 |
solutis operum famulis. 237 : 2 |
solutorum. 426 : 9 |
solutos. 290 : 10 | 466 : 13 |
solutum. 247 : 12 |
solutus. 318 : 4 | 323 : 13 | 508 :
5 |
somni. 454 : 3 |
somnia. 439 : 3 | 607 : 7 | 633 : 14 |
858 : 7 |
somniis. 864 : 17 |
somnium. 215 : 14 |
somno. 186 : 10 | 448 : 6 | 807 : 17 |
518 : 17 | 888 : 8 |
somnos. 74 : 3 | 338 : 8 | 325 : 6 |
327 : 4 | 343 : 10 | 405 : 9 | 385 :
5 |
somnum. 818 : 6 | 376 : 18 | 234 :
4 | 547 : 2 | 857 : 9 | 860 : 17 |
somnus. 574 : 18 | 455 : 4 | 418 :
13 | 585 : 12 |
somnus prope rivum. 378 : 15 |
sonabis. 417 : 8 |
sonant. 340 : 10 |
sonante. 338 : 5 | 347 : 3 |
sonantem. 848 : 2 | 590 : 8 | 258 :
2 |
sonari. 353 : 14 |
sonat. 419 : 12 |
sonaturum. 398 : 7 |
sonent. 439 : 10 |
sonitum. 258 : 8 |
sonitus. 8 : 6 |
sono. 147 : 6 | 883 : 7 |
sonum. 160 : 9 | 520 : 15 | 819 : 3 |
818 : 18 | 855 : 2 | 860 : 8 |
sonus. 358 : 6 |
Sophoclis. 838 : 5 |
sopor. 72 : 5 |
sopore. 324 : 18 |
Soracte. 32 : 4 |
sorde. 338 : 10 |
sordent. 357 : 6 |
sordes. 418 : 13 |
sordescere. 803 : 18 |
sordet. 592 : 3 |
sordibus. 137 : 5 | 333 : 20 | 438 :
4 | 508 : 15 |
sordida. 547 : 14 |
sordidæ. 278 : 8 |
sordidos. 152 : 5 | 364 : 13 |
sordidum. 283 : 12 |
sordidus. 83 : 6 | 158 : 7 | 376 : 3 |
373 : 15 | 378 : 8 | 474 : 10 |
soror. 52 : 2 | 658 : 20 | 488 : 2 |
189 : 6 |
sorore. 184 : 13 |
sororem. 473 : 5 |
sorores. 73 : 4 | 525 : 6 | 352 : 6 |
sororibus. 633 : 9 | 285 : 8 |
sororum. 117 : 12 |
sors. 32 : 20 | 118 : 12 | 575 : 8 |
sorte. 285 : 7 | 341 : 8 | 327 : 9 |
481 : 12 | 516 : 10 | 168 : 15 |
sorte suprema. 833 : 12 |
sortem. 137 : 12 | 387 : 2 |
sortes dictæ. 544 : 2 |
sortiere. 20 : 12 |
sortilegis. 833 : 15 |
sortis. 394 : 8 |
sortita. 209 : 17 | 843 : 3 |
sortito. 318 : 4 |
sortitur. 174 : 6 |
sortitus. 417 : 18 |
Sosiis. 840 : 2 |
Sosiorum. 805 : 5 |
sospes. 105 : 4 | 164 : 4 |
sospite. 83 : 3 | 380 : 12 |
sospitis. 207 : 5 |
sospitum. 220 : 2 |
spadonibus. 333 : 5 |
spargas. 435 : 2 |
sparge. 232 : 2 | 368 : 13 |
spargens. 328 : 13 |
spargent. 153 : 5 |
spargere. 222 : 2 | 567 : 8 |
sparges. 828 : 6 |
spargite. 293 : 6 |
spargis. 477 : 2 |
spargit. 289 : 6 |
sparsi. 524 : 18 |
sparsisse. 344 : 7 |

spar-

Digitized by Google

spatium. 233 : 12 | 493 : 5 |
Spartacum. 330 : 21 |
Spartacus. 346 : 4 |
spatiari. 437 : 9 |
spatiere. 475 : 12 |
spatiis. 317 : 19 | 578 : 6 |
spatio. 377 : 11 |
spatio brevi. 58 : 6 |
spatium. 320 : 5 |
spe. 444 : 12 | 310 : 2 | 579 : 10 | 197 : 5 | 514 : 6 | 648 : 16 |
specie. 231 : 9 |
specie recti decipimur. 639 : 10 |
speciem. 321 : 2 | 194 : 6 |
speciem ludentis dabit. 532 : 3 |
species. 215 : 4 | 477 : 9 | 549 : 11 | 332 : 10 | 638 : 8 |
speciosa. 232 : 7 | 630 : 12 | 649 : 8 | 618 : 7 |
speciosius. 194 : 1 |
speciosum. 186 : 9 |
spectabant. 437 . 7 |
spectacula. 82 : 6 | 426 : 6 | 525 : 10 |
spectaculo. 323 : 1 |
spectaculum. 317 : 10 | 474 : 12 |
spectanda. 410 : 1 | 349 : 8 |
spectandum. 640 : 3 |
spectandus. 301 : 3 |
spectant. 320 : 8 |
spectante. 323 : 8 |
spectantis. 232 : 6 |
spectantis. 643 : 9 |
spectantur. 519 : 3 |
spectare. 432 : 8 | 598 : 3 | 602 : 1 |
spectaret. 216 : 9 |
spectasse. 114 : 4 |
spectat. 319 : 7 | 382 : 5 | 608 : 5 |
spectata. 620 : 13 | 610 : 5 |
spectator. 527 : 5 | 649 : 8 | 532 : 4 |
spectatoris. 619 : 12 |
spectatum. 317 : 2 | 638 : 3 |
spectaverat. 307 : 4 |
spectemus. 519 : 6 |
spectent. 149 : 3 |
spectes. 382 : 7 | 338 : 15 |
speculo. 312 : 6 |
specus. 241 : 6 |
spem. 10 : 9 | 38 : 3 | 236 : 2 | 309 : 13 | 592 : 17 | 497 : 10 | 499 : 4 | 218 : 14 | 543 : 2 |
extra spem venire cautus. 614 : 14 | v. intra.
spem mentita seges. 560 : 12 |
sperabitur. 142 : 4 |
speramus. 620 : 11 | 519 : 4 |
sperare. 104 : 2 | 295 : 4 |
speras. 163 : 10 |
speret. 32 : 6 | 317 : 12 |
speratum. 604 : 6 |
speravit. 472 : 5 |
speres. 46 : 6 | 283 : 7 |
speret. 632 : 5 |
spernat. 640 : 12 |
sperne. 32 : 12 | 87 : 3 | 412 : 5 | 498 : 3 | 338 : 2 |
spernere. 334 : 6 | 238 : 4 | 183 : 13 |
sprevit. 8 : 3 | 178 : 2 | 334 : 3 | 316 : 10 |
spes. 89 : 2 | 234 : 10 | 376 : 13 | 294 : 13 | 330 : 10 | 384 : 18 | 396 : 8 |
spes plural. 297 : 3 | 546 : 10 | 347 : 9 | 391 : 1 |
spicea. 300 . 1 |
spicula. 80 : 9 | 234 : 10 |
spinas. 372 : 3 |
spinis. 326 : 2 |
spirabat. 399 : 6 |
spirat. 259 : 2 | 636 : 4 |
spiritu. 322 : 17 |
spiritum. 323 : 5 | 333 : 2 | 532 : 20 | 418 : 3 |
spiritus. 329 : 10 | 314 : 5 | 286 : 5 | 552 : 12 | 398 : 9 |
spiro. 275 : 4 |
spissa. 323 : 3 | 232 : 2 | 632 : 8 |
spissae. 270 : 9 | 662 : 5 |
spissis. 600 : 6 |
splendent. 314 : 4 | 518 : 12 |
splendentis. 92 : 9 |
splendet. 319 : 2 | 151 : 2 | 646 : 9 |
splendida. 284 : 7 | 473 : 3 | 521 : 13 |
splendide. 323 : 2 |
splendidior. 215 : 1 | 324 : 15 |
splendidius. 187 : 12 |
splendor. 197 . 6 |
splendoris. 510 : 10 |
sponda. 316 : 5 |
spondeos. 214 . 3 |
spondere. 693 : 6 |
sponsae. 299 : 11 | 299 : 14 |
sponsi. 337 : 3 |
sponso. 83 : 9 |
sponsorem. 103 : 1 |
sponsos. 214 : 17 |
sponsum, id est, promissum. 392 : 4 |
sponsum, id est, ad spondendum. 627 : 16 |
sponsus. 177 : 10 |
sponte sua. 575 : 3 |
spretus. 328 : 13 |
spurco. 497 : 8 |
squilles. 232 : 5 |
squillis. 496 : 8 |
stabant. 437 : 9 |
stabat. 437 : 5 | 478 : 12 |
Staberi. 476 : 5, 8 |
stabiles. 524 : 5 |
stabilis. 319 : 13 |
stabit. 484 : 6 |
stabulis. 19 : 5 |
stagna. 332 : 4 |
stans pede in uno. 396 : 5 |
stante. 384 : 2 |
stantem. 98 : 8 | 378 : 5 | 488 : 14 |
stantes. 249 : 1 |
stare. 433 : 4 |
stas. 216 : 3 |
stas animo. 418 : 3 |
stat. 334 : 5 |
statis. 369 : 5 |
statu. 120 : 3 |
statua. 618 : 12 |
statuas. 468 : 7 | 492 : 12 |
statueretur. 63 : 8 |
statueris. 476 : 13 |
statuis nomen. 242 : 8 |
statuis. 144 : 10 | 353 : 16 | 483 : 2 |
status. 336 : 13 | 337 : 13 |
stella. 43 : 2 | 339 : 7 |
stellae. 373 : 3 |
stellas. 434 : 12 | 349 : 3 |
stellis. 267 : 9 | 222 : 2 | 345 : 6 |
stercore. 339 : 17 |
sterilem. 328 : 6 |
sterilis. 341 : 11 |
sternet. 327 : 4 |
sternebat. 369 : 8 |
Sertinii. 575 : 8 |
Sertinius. 499 : 12 | 484 : 12 |
stertit. 403 : 13 | 615 : 18 |
stes. 472 : 12 | 303 : 2 | 660 : 18 |
Stesichori. 328 . 8 |
stet. 32 : 5 | 363 : 3 | 334 : 6 | 384 : 9 | 517 : 3 | 642 : 13 |
stetere. 33 : 12 |
stetit. 190 : 4 | 336 : 8 | 497 : 2 | 491 : 5 | 519 : 3 |
Sthenelus. 63 : 8 | 283 : 12 |
stillabit. 693 : 14 |
stimulos. 339 : 3 |
stipare. 464 : 8 |
stipata. 608 : 4 |
stipator. 394 : 5 |
stipendium. 333 : 10 |
stirpes. 337 : 10 |
Stoice. 474 : 6 | 483 : 6 |
Stoici. 331 : 9 |
stola. 382 : 8 | 383 : 14 |
stolidi. 617 : 12 |
stomacheris. 314 : 8 |
stomacheturs. 398 : 3 |
stomacho. 31 : 8 | 419 : 2 | 473 : 20 | 493 : 10 | 494 : 3 |
stomachosus. 378 : 3 |
stomachum. 423 : 9 | 436 : 3 | 319 : 9 | 578 : 8 |
stomachum, id est, iram. 24 : 3 |
stomachus. 423 : 7 |
strabonem. 388 : 9 |
stragula. 476 : 5 |
stramentis. 472 : 4 |
stratus. 8 : 6 |
stravere. 32 : 9 | 33 : 10 |
stravis. 308 : 18 | 479 : 3 |
strenua. 324 : 2 | 369 : 5 |
strenuus. 340 : 3 | 328 : 3 | 339 : 12 |
strepitu. 322 : 3 | 384 : 14 | 619 : 5 |
strepitum. 80 : 8 | 232 : 3 | 313 : 12 | 390 : 13 | 527 : 9 | 376 : 6 |
strepitus. 310 : 12 | 396 . 16 | 658 : 9 | 642 : 10 |
strepunt. 333 : 2 | 396 : 5 |
strictis. 379 : 8 |
stridere. 314 : 3 |
stridore. 94 : 6 |
strigili. 318 : 3 |
strigis. 382 : 7 |
stringat. 376 : 9 |
strujis. 564 : 6 |
struit. 370 : 6 | 342 : 6 |
studet. 163 : 2 | 542 : 4 | 303 : 9 | 512 : 16 | 664 : 10 |
studia. 393 : 9 |
studiis. 244 : 2 | 331 : 5 | 338 : 5 | 360 : 9 | 394 : 16 | 412 : 9 | 312 : 12 | 630 : 3 | 546 : 12 |
studio. 400 : 10 | 432 : 13 | 478 : 21 | 578 : 4 | 512 : 3 | 620 : 3 |
studiorum. 438 : 4 | 447 . 6 |
studiosa. 622 : 8 | 302 : 12 | 348 : 9 |
studium. 617 : 5 | 337 : 9 | 342 : 3 | 664 : 9 |
stulte. 330 : 7 | 622 : 16 | 654 : 19 |
stulti. 379 : 60 | 666 : 13 |
stultior. 324 : 1 |
stultis. 390 : 3 |
stultissimus. 412 : 12 |
stultitia. 38 : 8 | 297 : 2 | 477 : 31 | 478 : 8 | 483 : 3 | 310 : 2 |
stultitiae. 467 : 18 | 483 : 2 |
stultitiam. 397 : 13 | 392 : 12 | 538 : 14 |
stultorum. 333 : 8 | 383 : 7 |
stultos. 478 : 13 |
stultum. 463 : 9 |
stultus. 387 : 3 | 394 : 7 | 412 : 4 | 474 : 4, 3 | 501 : 8 | 317 : 3 | 356 : 10 | 393 : 9 |
stupens. 147 : 2 |
stupent. 330 : 8 |
stupet. 323 : 8 | 397 : 8 | 413 : 6 | 382 : 5 |
stupria. 276 : 6 |
Stygia. 170 : 6 |
Stygiis. 287 : 2 |
stylum. 442 . 6 |
stylus. 448 : 2 |
Styx. 94 : 2 |
sua. 390 : 15 | 392 : 18 | 2,0 : 3 | 140 : 4 |
Suadela. 332 : 12 |
suadere. 342 : 12 |
suaderet. 380 : 6 |

sua-

suades . 373 : 18 |
suadet . 531 : 10 |
suam . 384 . 21 |
suam . 349 : 8 | 485 : 5 |
suas . 142 : 9 |
suaserit . 529 : 7 |
suave est . 372 : 5 |
suave . 400 . 7 |
suaves . 487 : 4 | 585 : 8 |
suavia . 518 : 2 |
suavior . 438 : 7 |
suaviter . 450 : 8 | 581 : 7 |
suavius . 422 : 10 | 524 : 14 |
sub . 8 : 5 , 9 | 21 : 1 | 37 : 5 | 70 : 8 | 76 : 5 | 113 : 4 | 129 : 7 |
sub pra cisen . 50 : 10 | 74 : 11 |
sub pro in . 224 : 15 | 230 : 4 | 373 : 13 |
sub , *id est* , prope . 164 : 3 |
sub advocatum . 314 : 4 |
sub arcta vite . 108 : 3 |
sub cantu tibiæ . 525 : 9 |
sub dio . 518 : 8 | 577 : 5 |
sub divum . 80 : 2 |
sub galli cantum . 348 : 9 |
sub hæc . 328 : 7 |
sub hoc . 522 : 2 |
sub hoc tempus . 581 : 19 |
sub judice lis est . 548 : 4 |
sub juga aheneа : 94 : 2 |
sub luce . 521 : 2 |
sub lumina prima . 553 : 11 |
sub noctem . 53 : 2 | 446 : 5 | 518 : 8 | 533 : 8 |
sub pede . 215 : 10 |
sub regno . 232 : 4 |
sub tempus edendi . 583 : 5 |
sub terra . 510 : 13 |
sub verni temporis horam . 617 : 6 |
sub umbra . 87 : 8 | 91 : 8 |
subacta . 558 : 5 | 528 : 9 |
subducta . 189 : 18 |
subductis . 378 : 5 |
subductum . 87 : 14 |
subegit . 404 : 7 |
subest . 279 : 6 | 334 : 5 | 376 : 4 |
subeunt . 188 : 9 |
subjecta . 649 : 7 | 533 : 18 |
subjectat . 517 : 2 |
subjectior . 509 : 3 |
subjectos . 43 : 10 |
subiit . 431 : 14 |
subimus . 468 : 4 |
subinde . 502 : 13 | 382 : 8 |
subire . 508 : 2 | 392 : 16 |
subisti . 557 : 7 |
subit . 589 : 1 |
subito . 488 : 14 | 510 : 11 | 512 : 2 | 513 : 2 |
sublata . 528 : 7 |
sublatam . 242 : 12 |
sublatis . 502 : 7 | 189 : 10 |
sublato jure nocendi . 638 : 2 |
sublatus . 499 : 2 |
sublegit . 519 : 18 |
sublime . 178 : 13 |
sublimes versus . 667 : 8 |
sublimi . 9 : 4 | 55 : 9 | 547 : 11 |
sublimia . 578 : 3 |
sublimis . 510 : 3 | 648 : 11 |
sublustri . 837 : 3 |
submittere . 518 : 10 |
subrepere . 509 : 23 |
subruit . 224 : 2 | 817 : 7 |
subscribe . 444 : 14 |
subscribi . 542 : 8 |
subsequitur . 80 : 3 |
subsidere . 348 : 7 |
substringe . 508 : 5 |
subsuta . 378 : 4 |
subtegmine . 342 : 2 |
subtile . 528 : 13 | 588 : 8 |
subtilis judex . 587 : 9 |
subucula . 553 : 18 |
subvertet . 366 : 14 |
suburbana . 550 : 17 |
suburbano . 488 : 12 |
Suburanæ . 324 : 14 |
succedant . 551 : 2 |
succederet . 588 : 14 |
successit . 853 : 9 |
succi . 488 : 10 |
succinctam . 428 : 2 |
succinctus . 510 : 7 |
succinit . 589 : 10 |
succis . 522 : 2 |
succo . 403 : 7 |
succos . 592 : 12 |
succum . 582 : 3 |
succurrite . 867 : 10 |
succus . 238 : 8 | 404 : 14 |
sudando . 414 : 1 |
sudavisse . 574 : 5 |
sudavit . 664 : 11 |
sudet . 623 : 5 |
sudor . 49 : 10 | 338 : 10 | 539 : 7 | 438 : 3 |
sudoris . 518 : 9 |
suetæ . 427 : 8 |
suffigat . 390 : 6 |
suffragia . 800 : 2 | 810 : 2 |
sui . 8 : 5 | 48 : 8 | 60 : 3 | 584 : 8 | 887 : 14 |
suis . 533 : 10 | 895 : 8 | 278 : 12 | 518 : 3 | 314 : 11 | 646 : 1 | 500 : 13 | 393 : 18 |
Sulci . 400 : 1 |
sulcis . 174 : 8 |
Sulcius . 399 : 13 |
sulcos . 500 : 8 |
sulfura . 548 : 7 |
Sullæ . *v.* Syllæ .
Sulpitiis . 297 : 2 |
sum . 282 : 2 | 309 : 8 | 438 : 18 | 480 : 8 | 478 : 2 | 815 : 12 | 824 : 12 |
sumas . 589 : 8 |
sume . 207 : 4 | 268 : 2 | 474 : 2 | 479 : 12 | 482 : 2 | 568 : 14 |
sumebat . 588 : 7 |
sumere . 78 : 3 | 378 : 11 | 416 : 8 | 410 : 1 |
sumere vires . 591 : 16 |
sumeret . 598 : 5 |
sumes . 39 : 2 |
sumet . 593 : 3 | 630 : 9 |
sumi . 517 : 14 |
sumit . 278 : 8 | 545 : 7 |
sumite . 840 : 4 |
summa *subſtant.* 20 : 9 | 397 : 12 |
summa *adject.* 11 : 5 | 424 : 8 | 483 : 8 | 478 : 9 | 527 : 3 |
summa voce . 381 . 7 |
summæ . 284 : 3 | 472 : 11 |
summam . 470 : 9 | 881 . 8 |
summe . 628 : 18 |
summi . 243 : 12 |
summis . 98 : 4 | 240 : 8 |
summisere . 378 : 5 |
summittit . 493 : 8 |
summo . 584 : 11 | 582 : 2 |
summos . 137 : 9 |
summosses . 433 . 11 |
summotus . 338 : 5 |
summovere . 164 : 4 |
summovet . 813 : 1 | 556 : 1 |
summum . 411 : 4 | 508 : 13 | 608 . 8 |
summus ab imo . 510 . 14 |
summus ego . 520 : 7 |
sumpta . 577 : 2 | 640 : 17 |
sumptis . 413 : 7 |
sumptu . 114 : 5 |
sumptum . 577 : 5 | 494 : 16 |
sumptuosa . 239 : 7 |
sumptus . 419 : 1 | 494 : 7 |
sumus . 284 : 2 | 404 : 8 | 415 . 10 | 537 : 4 |
sunt . 6 : 2 | 88 : 3 | 48 : 2 | 543 : 11 | 808 : 8 | 674 : 2 | 382 : 7 | 388 : 17 | 387 : 4 | 424 : 1 | 427 : 9 | 848 : 17 |
sunt qui . 378 : 3 | 400 : 6 | 332 : 8 | 549 : 4 | 833 : 11 |
sunt quibus . 448 : 5 |
sunt quorum . 491 : 12 |
sunto . 843 : 10 |
suo . 589 : 5 |
suorum . 508 : 8 |
suos . 976 : 18 |
supellex . 548 : 7 |
super *cum accuſ.* 288 : 8 | 314 : 8 | 520 : 10 |
super , *id est* , plusquam . 825 : 18 |
super *cum ablat.* 38 : 8 | 39 : 4 | 19 : 3 | 174 . 8 | 207 : 8 | 368 : 2 | 518 : 5 | 359 : 4 | 655 : 9 |
super *absolute* . 318 . 4 |
super his . 103 : 3 | 648 : 14 |
superque . 310 : 3 | 588 : 2 |
superanta . 42 : 1 |
superantis . 293 : 1 |
superare . 40 : 18 | 574 : 8 | 824 : 2 |
superat , *id est* , superfluit . 464 : 2 |
superat , *id est* , restat . 519 : 8 |
superba . 311 : 7 | 518 : 5 |
superbæ . 64 : 8 | 538 : 13 |
superbas . 529 : 7 |
superbi . 381 : 14 | 819 : 11 |
superbiæ . 592 : 2 |
superbiam . 218 : 7 | 268 : 2 |
superbis . 304 : 7 | 450 : 12 |
superbo . 528 : 9 | 509 : 16 |
superbos . 34 : 1 | 41 . 8 | 97 : 3 | 278 : 12 |
superbum . 158 : 6 | 583 : 5 | 461 : 9 |
superbus . 319 : 3 | 348 : 2 | 517 : 9 | 418 : 1 |
supercilio . 173 : 7 | 596 : 8 |
superesse . 597 : 5 |
superessent . 510 : 4 |
superest . 597 : 3 |
superi . 284 : 4 | 614 : 8 |
superjecto . 77 : 5 |
superis . 8 : 14 | 24 : 13 | 36 . 7 |
superos . 576 : 11 | 838 . 4 |
superni . 310 : 5 |
superstes . 584 : 8 | 539 : 4 | 368 : 5 |
superstite . 508 : 3 |
superstites . 387 : 8 |
superstiti . 209 : 12 | 510 : 8 |
superstitione . 489 : 10 |
supersunt . 512 : 6 |
supervacuas . 578 : 3 |
supervacuos . 878 : 12 |
supervacuum . 459 : 10 |
superveniet . 543 : 4 |
supervenit . 833 : 18 |
supinas . 238 : 2 |
supinor . 318 : 18 |
supinum . 587 : 9 |
supinus stertit . 423 : 13 |
suppetas . 585 : 8 |
suppetit . 370 : 4 |
supplex . 302 : 2 | 353 : 2 | 832 : 2 |
supplice . 219 : 11 |
supplices . 360 : 5 |
supplicibus . 212 : 3 |
supplicis . 390 : 5 |
supplicio . 242 : 14 |
suppliciter . 418 : 18 |
supponas . 492 : 1 |
supponere . 378 : 8 |
suppositos . 550 : 8 |
supra . 483 : 5 | 838 : 7 | 633 : 4 |
supra dictis adde . 518 : 2 |
supra vires . 592 : 7 |
supremâ . 48 : 12 |
suprema sorte . 833 : 12 |
supremi . 92 : 5 |
supremo . 88 : 3 | 355 : 18 | 346 : 3 |
supremo fine . 604 : 8 |

ſupremum. 259 : 8 | 373 | 13 | 341 : 3 |
ſua. 416 : 10 |
ſuas. 111 : 3 |
ſurdior. 904 : 11 |
ſurdiors. 316 : 8 |
ſurdo. 619 : 12 |
ſurge. 215 : 3, 4 | 393 : 17 |
ſurgendum. 421 : 9 |
ſurgens. 112 : 8 | 197 : 9 |
ſurgeret. 462 : 9 |
ſurget. 474 : 6 |
ſurgit. 201 : 7 | 439 : 6 |
ſurgunt. 517 : 9 |
ſuis jumentibus. Epod. 8.
ſurpite. 422 : 11 |
ſurpuerat. 299 . 7 |
Surrentina. 491 : 3 |
Surrentum. 582 : 16 |
ſurrexe. 425 : 9 |
ſurripis. 492 : 14 | 584 : 19 |
ſus. 319 : 4 | 337 : 3 |
ſuſcitabo. 249 : 3 |
ſuſcitat. 238 : 3 |
ſuſcitet. 372 : 19 |
ſuſpecta. 37 : 4 | 191 : 12 |
ſuſpectos. 449 : 16 | 364 : 13 |
ſuſpectum. 319 : 11 |
ſuſpendens. 523 : 11 |
ſuſpendis. 414 : 3 |
ſuſpendiſſe. 21 : 50 |
ſuſpendit. 311 : 11 |
ſuſpenſa. 383 : 7 | 121 : 1 |
ſuſpenſi. 419 : 19 | 331 . 1 |
ſuſpicari. 121 : 6 |
ſuſpice. 350 : 7 |
ſuſpirare. 204 : 4 |
ſuſpiret. 177 : 9 |
ſuſtineant. 31 . 4 |
ſuſtineas. 594 : 3 | 603 : 1 |
ſuſtinet. 621 : 4 |
ſuſtulerat. 362 : 2 |
ſuſtulerit. 269 : 3 |
ſuſtulit. 96 : 7 | 119 : 2 | 391 : 9 |
ſuſurri. 31 : 9 |
ſuſurro. 124 : 3 |
ſutor. 391 : 4, 7, 11 | 671 : 39 |
ſuum. 633 . 9 |
Sybarim. 20 : 2 |
ſydera. v. ſidera.
ſyllabis. 653 : 11 |
Syllæ. 391 : 1 |
ſylva. 69 : 2 | 221 : 4 | 219 : 2 | 110 : 14 | 362 : 7 |
ſylva *Diana*. 72 : 1 | 360 : 9 |
ſylvæ. 31 : 9 | 39 : 9 | 48 : 1 | 81 : 3 | 267 : 11 | 503 : 3 | 239 : 11 | 241 : 4 |
ſylvam. 290 : 11 | 439 : 6 |
Sylvane. 312 : 13 |
ſylvani. 236 : 11 |
Sylvanum. 614 : 6 |
ſylvarum. 317 : 1 | 376 : 6 |
ſylvas. 913 : 13 | 544 : 4 | 626 : 20 |
ſylveſtrem. 636 : 6 |
ſylveſtres. 663 : 1 |
ſylveſtris. 457 : 10 |
ſylvis. 67 . 2 | 313 : 4 | 324 : 11 | 337 : 9 | 467 : 11 | 509 : 11 | 239 : 14 | 439 : 13 | 651 : 6 |
ſymphonia. 481 : 11 |
ſyncerum. v. ſincerum.
Syra. 99 : 6 |
Syri. 627 : 1 |
Syrio. 117 : 9 |
Syro. 106 : 11 |
Syrtes. 68 : 3 | 124 : 3 | 173 : 8 | 316 : 11 |

T

TAbella. 448 : 19 | 317 : 3 | 611 : 11 |
tabellas. 319 : 2 | 613 : 18 |
tabellis. 372 : 8 | 306 : 5 |
taberna. 193 . 12 | 400 . 2 | 306 : 4 |
tabernas. 20 : 7 | 412 : 9 |
tabeſcat. 376 : 7 |
tabo. 121 : 3 |
tabulà. 22 : 8 |
tabulæ. 451 : 3 | 318 : 19 | 636 : 6 |
tabulam. 418 : 29 | 331 : 1 |
tabulas. 396 . 10 | 669 : 2 | 499 : 9 | 500 . 10 | 603 : 1 |
tabulis. 630 : 9 |
tacens. 630 : 7 |
tacendis. 319 : 13 |
tacent. 330 : 7 |
tacentem. 138 : 2 |
tacentes. 399 : 3 |
tacere. 400 : 11 |
taces. 930 : 9 |
tacet. 393 : 8 |
tacite. 231 : 12 | 360 : 7 | 373 : 11 |
tacitum. 369 : 91 | 412 : 3 | 544 : 4 |
taciturnos. 338 : 10 | 336 : 11 |
taciturnitas. 297 : 1 |
taciturnius. 626 : 13 |
taciturnus. 89 : 4 | 396 : 6 | 602 : 21 |
tacitus. 263 : 9 | 431 : 3 | 500 : 11 | 319 : 3 | 369 : 18 | 632 : 6 |
tacta. 376 : 7 |
tactu. 177 : 11 |
tacuit. 324 : 1 |
tædas. 273 : 1 |
tædium. 48 : 10 |
Tænari. 96 : 1 |
tale. 617 : 9 | 604 : 13 |
talenta. 479 : 2 | 316 : 93 | 331 : 7 |
talentum. 653 : 2 |
tali. 439 : 4 |
Talarche. 12 : 4 |
talibus. 621 : 6 |
talis *a talus*. 20 : 12 | 366 : 20 |
talium. 291 : 9 |
talo recto ſtet. 417 : 8 |
talos. 376 : 4 | 382 . 16 | 611 : 4 | 474 : 17 | 512 : 8 | 624 : 4 |
tam quam. 611 : 6 |
tam. 24 : 8 | 27 : 1 | 79 : 2 | 389 : 6 | 389 : 4 | 610 : 8 | 411 : 9 | 501 : 6, bis | 116 : 9 | 621 : 4, bis |
tam bene. 461 : 7 |
tamen. 19 : 9 | 26 : 1 | 40 : 11 | 20 : 9 | 91 : 6 | 102 : 6 | 164 : 16 | 196 : 4 | 210 : 12 | 221 : 12 | 244 : 11 | 218 : 3 | 293 : 11 | 292 : 11 | 109 : 2 | 369 : 13 | 191 : 7, 8 | 411 : 13 | 438 : 3 | 309 : 5 | 312 : 3 |
Tanaim. 510 : 11 | 303 : 2 |
Tanaim *nomen viri*. 374 : 2 |
Tanais. 257 : 2 |
tandem. 31 : 11 | 71 : 8 | 131 : 9 | 281 : 10 | 272 : 7 | 318 : 4 | 403 : 12 | 456 : 9, 16 | 648 : 7 |
tangas. 313 : 1 |
tangat. 196 : 3 | 310 : 2 |
tange. 247 : 12 |
tangenda. 17 : 1 |
tangens. 498 : 16 |
tangentis. 309 . 10 |
tangere. 30 : 4 | 218 : 10 | 211 : 8 | 183 : 7 | 448 : 31 | 342 : 7 |
tangi. 213 : 10 |
tango. 380 : 4 |
tanquam. 372 : 7, 8 | 424 : 7 | 633 : 10 |
tanti. 381 : 3 | 603 : 2 |
Tantali. 165 : 8 |
Tantalum. 193 : 6 |
Tantalus. 322 . 10 | 372 : 4 |
tantam. 342 : 6 | 171 : 2 |
tanti. 317 : 20 | 657 : 8 |
tanti, quantum habeas, ſis. 323 : 17 |
tantis. 319 . 16 |
tanto. 661 : 2 | 610 : 3 | 848 : 5 |
tanto. 377 : 2 | 486 . 5, bis | 494 . 15 | 512 : 20 | 616 : 7 |
tantò pluris. 632 : 9 |
tantos. 423 : 1 |
tantulo. 371 : 16 |
tantum. 679 : 11 | 202 : 61 | 633 : 6, 7 |
tantùm. 396 : 8 | 339 : 12 | 417 : 8 | 620 : 6 | 442 : 6 | 671 : 6 | 491 : 10 | 491 : 12 |
tantundem. 371 : 7, 19 | 391 : 11 | 409 : 12 | 493 : 1 |
tantummodo. 434 : 8 |
tantus. 117 : 1 | 444 : 6 |
tarda. 18 : 2 | 432 : 7 | 318 : 64 |
tardavit. 160 : 6 |
tardior. 616 : 8 |
tardiora. 215 : 6 |
tardis. 404 : 8 | 501 : 6 |
tardius. 460 : 10 | 671 : 7 |
tardo. 389 : 4 |
tardum. 340 : 6 |
tardus. 648 : 10 |
Tarenti. 83 : 1 |
Tarentino. 619 : 7 |
Tarentum. 197 : 6 | 410 : 9 | 496 : 6 | 359 : 2 | 392 : 11 |
Tarpa. 439 : 10 |
Tarquini. 41 : 9 |
Tarquinius. 413 : 8 |
Tartara. 81 : 4 |
Tartaro. 106 : 11 |
tauri. 122 : 2 | 951 : 20 | 216 : 11 |
tauriformis. 301 : 11 |
tauris. 149 : 3 | 116 : 41 | 317 : 1 |
tauro. 250 : 10 |
Tauro *prop.* 146 : 6 |
taurus. 133 : 4 | 398 : 6 | 449 : 19 |
te. 13 : 13 | 14 : 3 | 15 : 1 | 98 : 10 | 21 : 1 | 22 : 4 | 24 : 1 | 27 : 9 | 29 : 2 | 44 : 1 | 97 : 3, 6 | 98 : 3, bis | 111 : 9 | 117 : 12, 23 | 279 : 13, 16, bis | 313 : 24, bis | 340 : 6 | 341 : 14, &c.
te ipſum. 387 : 21 | 415 : 9 | 318 : 6 | 337 : 10 |
te ipſo. 613 : 8 |
te duce. 196 : 11 |
teque & tua. 666 : 8 |
Teanum. 133 : 7 |
Tecmeſſæ. 219 : 6 |
tecta. 136 : 3 | 167 : 8 | 184 : 9 | 211 : 4 |
tecti. 137 : 3 |
tecto. 379 : 7 | 613 : 5 | 464 : 8 | 103 : 9 | 366 : 1 |
tectum *ſubſt.* 111 : 9 | 408 : 5 | 411 : 4 | 150 : 9 |
tectum *particip.* 24 : 18 |
tectus. 428 : 7 |
tecum. 87 : 4 | 91 : 8 | 126 : 1 | 210 : 10, bis | 309 . 6 | 318 : 3 | 312 : 3 | 433 : 6 | 316 : 3 |
tegam latus. 697 : 8 |
tegas. 376 : 6 | 610 : 11 |
tegentis. 391 : 20 |
teges. 291 : 8 |
Teia fide. 59 : 9 |
Teium. 343 : 4 |
tela, *orum*. 299 : 9 | 352 : 6 |
Telamone. 119 : 3 |
telas. 117 : 1 |

Telegoni. 855 : 8 |
Telemachos. 557 : 14 |
Telephe. 352 : 3 | 641 : 15 |
Telephi. 45 : 8, 2 |
Telephum. 294 : 9 |
Telephus. 331 : 6 | 441 : 7 |
tellure. 28 : 3 | 122 : 5 | 523 : 3 |
545 : 7 | 500 : 7 | 507 : 12 |
Tellurem. 614 : 8 |
telluris. 241 : 7 | 462 : 13 |
tellus. 69 : 7 | 91 : 7 | 103 : 2 |
180 : 9 | 185 : 1 | 206 : 4 | 311 :
14 | 349 : 8 | 389 : 15 | 460 :
13 |
telo. 560 : 4 |
telum. 448 : 9 |
temere. 59 : 7 | 169 : 18 | 358 : 13 |
481 : 16 | 490 : 7 | 518. 16 | 614 :
11 | 648 : 4 |
temeti. 655 : 2 |
temnens. 174 : 13 |
temnit. 435 : 7 |
Tempe. 28 : 2 | 67 : 3 | 175 : 1 |
temperant. 63 : 5 | 118 : 11 |
temperante. 310 : 7 |
temperare. 554 : 12 |
temperat. 270 : 13 |
temperat. 30 : 3 | 40 : 8 | 189 :
4 | 241 : 10 | 599 : 15, 12 | 624 :
8 |
temperatam. 119 : 10 | 190 : 14 |
temperato. 184 : 3 |
temperet. 117 : 7 | 230 : 8 | 108 :
2 | 171 : 4 |
temperiem. 532 : 8 |
tempestas. 117 : 3 | 682 : 9 | 328 :
4 | 380 : 7 |
tempestas horrida. 840 : 7 |
tempestatibus. 333 : 19 |
tempestatibus urbis. 618 : 15 |
tempestatis. 482 : 11 |
tempestiva. 71 : 9 | 218 : 7 |
tempestivius. 263 : 4 |
tempestivum. 858 : 6 |
templa. 81 : 10 | 174 : 4 | 195 : 2 |
481 : 4 | 604 : 2 |
templis. 213 : 6 | 594 : 7 |
tempora, *id est*, caput. 146 : 9 |
264 : 12 | 189 : 11 |
tempora populeâ festus vinxisse coronâ. 21 : 2 |
tempora dura. 826 : 11 |
tempora. 81 : 6 | 169 : 18 | 284 :
4 | 193 : 11 | 209 : 2 | 322 : 8 |
399 : 4 | 422 : 8 | 334 : 52 | 528 :
54 | 549 : 4 | 648 : 5 |
tempore. 117 : 2 | 337 : 4 | 374 :
14 | 408 : 7 | 458 : 2 | 416 : 14 |
463 : 13 | 488 : 8 | 519. 13 |
815 : 4 |
tempora alieno. 400 : 9 |
tempore festo. 814 : 5 |
tempore quo. 508 : 6 |
temporibus. 291 : 3 | 299 : 18 |
601 : 4 |
temporis. 257 : 8 | 348 : 18 | 617 :
6 |
temporum. 860 : 3 |
tempus. 103 : 4 | 137 : 1 | 203 : 9 |
318 : 8 | 373 : 2 | 310 : 15 | 371 :
18 | 487 : 1 | 509 : 9 | 538 : 6 |
408 : 4 |
tempus est abire. 616 : 9 |
ten'. 474 : 8 |
tenacem propositi virum. 580 :
4 |
tenaci. 365 : 2 |
tendant. 318 : 82 |
tendebat. 557 : 5 |
tendens. 197 : 5 |
tendentes. 389 : 50 |
tendere. 9 : 4 | 83 : 9 | 413 : 2 |
547 : 5 |
tendimus. 615 : 1 |
tendis. 164 : 6 | 161 : 5 | 185 : 4 |
416 : 15 |
tendit. 418 : 4 | 237 : 2 | 316 : 55 |
560 : 13 | 161 : 5 | 198 : 9 |
tendunt. 572 : 12 | 427 : 6 |
tene. 80 : 1 | 415 : 6 |
teneam. 531 : 11 |
teneas. 485 : 16 |
teneant. 842 : 5 | 636 : 9 |
tenearis. 618 : 5 |
tenebas. 509 : 93 |
tenebit. 27 : 10 |
tenebo. 815 : 10 | 431 : 8 | 383 :
8 |
tenebris. 274 : 11 | 134 : 52 |
teneat. 27 : 10 | 187 : 2 |
tenente. 328 : 7 | 414. 9 |
teneatur. 584 : 7 |
teneo. 364 : 18 |
teneor dono. 334 : 8 |
tenecor. v. tentor.
tener. 328 : 5 | 348 : 13 |
tenera. 519 : 21 |
teneræ. 2 : 80 | 63 : 5 | 843 : 53 |
251 : 8 |
teneram. 689 : 8 |
tenerem. 488 : 5 |
teneret. 580 : 4 |
teneri. 315 : 2 | 599 : 17 |
teneris. 264 : 8 | 813 : 10 |
tenero. 204 : 1 | 296 : 7 |
teneros. 592 : 12 | 406 : 5 |
tenerum. 21 : 1 | 211 : 18 | 615 : 4 |
tenes. 237 : 9 |
tenet. 48 : 10 | 190 : 10 | 214 :
12 | 283 : 5 | 294 : 10 | 318 : 14 |
562 : 18 | 417. 7 | 467 : 10 | 592 :
9 | 368 : 11 |
teneto. 524 : 6 |
tenta. 650 : 8 | 353 : 17 |
tentabo. 187 : 17 |
tentantem. 388 : 6 |
tentantur. 551 : 1 |
tentare. 259 : 3 | 612 : 13 |
tentaris. 57 : 3 |
tentasse. 80 : 5 |
tentat. 578 : 51 | 804 : 6 | 388 :
11 |
tensata. 364 : 5 |
tentator. 191 : 6 |
tentatum. 572 : 16 |
tentavit. 54 : 5 | 616 : 2 | 658 :
2 |
tenteat. 598 : 25 |
tententur. 478 : 9 |
tentor. 405 : 8 |
tentus. 498 : 12 |
tenuabitur. 491 : 1 |
tenuare. 185 : 8 |
tenuatum. 460 : 5 |
tenuem. 158 : 3 |
tenuere. 310 : 9 |
tenues. 34 : 8 | 488 : 6 | 576 :
12 |
tenui *nomen*. 95 : 6 | 353 : 5 | 170 :
1 | 488 : 6 | 482 : 1 | 510 : 17 |
610 : 50 |
tenui re. 602 : 6 |
tenuis. 458 : 9 | 557 : 3 | 640 : 55 |
650 : 14 |
tenuisse. 218 : 15 |
tenuit. 145 : 8 |
tenus. 322 : 52 | 529 : 7 |
tepeant. 534 : 15 |
tepebunt. 21 : 2 |
tepefecit. 475 : 2 |
tepet. 397 : 10 |
tepidas. 125 : 9 |
tepido. 464 : 8 |
tepidum. 310 : 5 |
tepidus. 602 : 5 |
ter. 46 : 9 | 34 : 5 | 115 : 3 | 349 :
1 | 160 : 9 | 284 : 14, 15 | 185 :
3 | 239 : 4 | 515 : 6 | 537 : 3 |
363 : 8 | 112 : 6 | 383 : 6 | 359 :
9 | 440 : 5 | 529 : 13 |
terque. 360 : 17 |
ter & quater. 89 : 9 |
ter quaterque. 571 : 16 |
tercentum. 478 : 1 |
Terenti. 177 : 3 |
Terentios. 609 : 5 |
tereret. 611 : 6 |
teres atque rotundos. 316 : 10 |
teretes. 8 : 13 | 118 : 5 |
teretis. 118 : 19 |
tergeminis. 7 : 3 |
tergere. 414 : 4 |
tergo. 578 : 5 | 193 : 5 | 485 : 3 |
tergo plectos. 587 : 55 |
teris. 519 : 12 |
teritur. 545 : 2 |
termes. 348 : 7 |
Terminalibus. 311 : 6 |
terminos. 164 : 9 |
terminum. 69 : 5 |
terminus. 184 : 3 | 559 : 13 |
terna millia. 493 : 8 |
ternos. 331 : 8 |
terra. 70 : 2 | 185 : 13 | 591 : 5 |
283 : 3 | 553 : 1, 4 | 354 : 7 | 408 :
2 |
terra *ablat.* 310 : 5 | 354 : 8 | 381 :
12 | 170 : 9 | 568 : 1 | 645 : 10 |
terra marique. 583 : 8 |
terræ. 20 : 4 | 80 : 4 | 149 : 6 |
178 : 5 | 549 : 5 |
terræ gravis salibus. 573 : 6 |
terram. 20 : 3 | 189 : 4 | 328 : 4 |
160 : 51 | 369 : 14 | 438 : 3 |
669 : 12 |
terram vestit gratus. 349 : 14 |
terrarum. 7 : 8 | 118 : 6 | 125 : 6 |
541 : 8 | 621 : 8 |
terras. 87 : 9 | 40 : 7 | 353 : 9 |
320 : 8 | 332 : 3 | 508 : 1 | 624 :
3 |
terreat. 73 : 5 | 448 : 18 |
terrens. 516 : 8 | 192 : 3 |
terrenum. 211 : 2 |
terrere. 514 : 1 |
terrestris. 509 : 13 |
terret. 65 : 8 | 111 : 5 | 293 : 28 |
426 : 7 | 584 : 3 | 617 : 9 |
terris. 20. 1 | 19 : 80 | 18 : 1 |
114 : 3 | 170 : 8 | 147 : 13 | 591 :
8 | 405 : 3 | 439 : 8 | 605 : 1 |
618 : 8 | 332 : 18 |
terrorem. 189 : 8 |
terrores. 655 : 14 |
terroribus. 619 : 12 |
terruit. 80 : 4, 5 | 248 : 9 |
tertia. 555 : 8 |
tertio. 302 : 4 |
tertium. 268 : 17 |
tertius. 537 : 7 |
tesqua. 575 : 16 |
testa. 64 : 2 | 220 : 53 | 264 : 3 |
532 : 23 |
testa recens servabit odorem. 340 :
3 |
testæ. 490 : 3 |
testamenta. 499 : 16 | 555 : 9 |
testamento. 508 : 16 |
testamentum. 499 : 8 |
testatus. 528 : 7 |
testatus. 81 : 8 |
teste. 584 : 9 |
testis. 598 : 8 | 874 : 9 | 419 :
1, 9 |
testudine. 341 : 5 |
testudinis. 270 : 12 | 661 : 7 |
testudo. 91 : 6 | 313. 3 |
teter. 214 : 5 |
teterrima. 392 : 3 |
tetigere. 128 : 4 |
tetigisse. 578 : 3 | 663 : 8 | 667 :
6 |

tetigit. 269 : 3 | 286 : 6 | 633 : 3 |
tetra. 306 : 8 | 329 : 2 |
tetrarchas. 386 : 2 |
Teucer. 27 : 11 | 33 : 2 | 269 : 9 |
Teucro. 26 : 6, bis | 280 : 7 |
Teucrum. 477 : 8 |
texere. 186 : 12 |
textam. 388 : 7 |
textis. 614 : 5 |
textore. 592 : 6 |
thalamo. 50 : 6 |
Thaliæ. 281 : 6 |
Theanum. v. Teanum.
theatra. 612 : 8 |
theatris. 110 : 4 | 160 : 6 | 440 : 2 | 600 : 6 |
theatro. 84 : 3 | 608 : 4 | 231 : 9 |
Thebæ. 676 : 6 |
Thebanæ. 21 : 2 | 663 : 6 |
Thebanos. 548 : 4 |
Thebarum. 361 : 16 |
Thebas. 24 : 1 |
Thebis. 501 : 16 | 679 : 15 | 644 : 10 |
Theonino dente. 521 : 18 |
thesauris. 240 : 6 |
thesauros. 508 : 12 |
Theseus. 284 : 13 |
Thespia. 616 : 3 | 633 : 4 |
Thessala. 26 : 2 | 364 : 8 | 536 : 18 |
Thessalis. 76 : 8 |
Thessalo. 520 : 2 |
Thessalos. 32 : 3 |
Thetide. 341 : 13 |
Thetidis. 80 : 10 |
Thetidos. 180 : 5 |
thima. v. thyma.
Thraca. 544 : 8 |
Thracam. 181 : 23 |
Thrace. 855 : 8 |
Thracen. 645 : 11 |
Thraciæ. 298 : 22 |
Thracio. 74 : 11 |
Thracis. 187 : 8 |
Thracum. 77 : 8 | 352 : 8 |
Thrasius. 480 : 18 |
Thrax. 506 : 15 | 593 : 6 |
Threicia. 102 : 4 |
Threicio. 73 : 5 | 320 : 10 |
Thressa. v. Cressa.
Thusni. v. thynni.
thura. 65 : 1 | 264 : 2 | 266 : 18 | 433 : 3 |
thure. 87 : 2 | 101 : 1 | 215 : 2 |
Thurini. 262 : 14 |
thuris. 206 : 2 |
thus. 576 : 2 | 613 : 7 |
Thusco. v. Tusco.
Thyadas. 167 : 1 |
Thyas. 212 : 2 |
Thyestæ. 648 : 2 |
Thyesteas. 516 : 10 |
Thyesten. 83 : 2 |
thyma. 69 : 6 | 269 : 1 |
thynni. 489 : 1 |
Thyna. 203 : 5 |
Thyoneus. 57 : 2 |
Thyrso. 156 : 6 |
Tiberi *prop. viri*. 478 : 6 |
Tiberi *fluv.* 484 : 3 |
Tiberim. 11 : 7 | 30 : 4 | 66 : 2 | 481 : 11 | 446 : 4 |
Tiberinis. 269 : 5 |
Tiberino flumine. 537 : 4 |
Tiberinus. 434 : 11 |
Tiberis. 116 : 3 | 266 : 18 |
tibi. 28 : 3 | 50 : 5 | 43 : 1 | 46 : 1 | 22 : 8 | 64 : 4 | 65 : 3 | 340 : 2 | 321 : 12 | 402 : 12 | 416 : 1 | 478 : 2 |
tibia. 82 : 2 | 185 : 7 | 630 : 11 |
tibiæ. 203 : 9 | 218 : 18 | 269 : 3 |
tibias. 9 : 8 |
tibicen. 635 : 11 | 664 : 25 |
tibicina. 576 : 2 |
tibicinibus. 611 : 16 |
tibiis. 306 : 8 | 582 : 3 |
Tibur. v. Tybur, &c.
Tiburis. 27 : 12 | 58 : 2 | 247 : 7 |
Tiburni. 37 : 6 |
Tiburtin. 478 : 7 |
Tigelli. 376 : 2 | 400 : 5 | 444 : 2, 11 |
Tigellius. 385 : 4 |
tignis. 451 : 7 |
tignum. 628 : 3 |
tigres. 182 : 8 | 213 : 13 | 258 : 6 | 548 : 7 | 663 : 8 |
tigribus. 618 : 11 |
tigris *animal*. 71 : 6 |
Tigris *fluv.* 502 : 11 |
Timagenis. 593 : 6 |
timeant. 362 : 9 |
timebo. 248 : 7 |
timenda. 538 : 9 |
timendorum. 173 : 4 |
timendos. 255 : 8 |
timendum. 100 : 2 |
timent. 667 : 6 |
timentes. 415 : 2 | 650 : 8 |
timenti. 835 : 4 |
timentis. 197 : 9 | 467 : 28 |
times. 283 : 8 | 318 : 11 | 546 : 2 |
timet. 30 : 4 | 148 : 5 | 344 : 4 | 391 : 17 | 509 : 12 | 561 : 15 | 376 : 20 | 447 : 2 | 869 : 2 | 612 : 10 | 646 : 12 |
timide. 648 : 17 |
timidis. 820 : 9 |
timido. 598 : 1 | 636 : 2 |
timidos. 548 : 2 |
timidum. 378 : 9 | 638 : 17 |
timidus. 48 : 9 | 230 : 2 | 298 : 19 |
timidus procellæ. 619 : 18 |
timor. 556 : 6 | 176 : 4 | 599 : 18 |
timore. 404 : 21 |
timores. 126 : 2 | 145 : 2 |
timui. 563 : 8 | 590 : 10 |
timuit. 12 : 7 | 17 : 1 | 598 : 4 | 412 : 10 | 588 : 14 |
tincarum. 472 : 6 |
tineas. 601 : 12 |
tincta. 510 : 3 |
tinctæ. 557 : 16 |
tinctas. 633 : 20 |
tinctus. 252 : 3 |
tingere. 227 : 7 |
tinget. 555 : 6 | 239 : 2 |
Tiresia. 496 : 8 |
Tiridatem. 78 : 8 |
tironum. 377 : 3 |
Tisiphonem. 418 : 13 |
Titanas. 182 : 2 |
Tithonum. 187 : 10 |
Tithonus. 81 : 2 |
titillet. 475 : 8 |
Titius. 541 : 2 |
titubes. 574 : 8 |
titulis. 418 : 6 |
titulos. 500 : 4 | 477 : 13 |
Tityus. 214 : 7 |
Tityi. 161 : 9 |
Tityon. 549 : 4 |
Tityos. 272 : 8 |
toga. 319 : 2 | 366 : 4 | 387 : 9 | 884 : 2 | 592 : 18 | 608 : 1 |
togæ. 201 : 9 | 193 : 5 | 876 : 12 | 598 : 6 |
togam. 469 : 6 |
togata. 520 : 15 |
togatæ. 384 : 19 |
togatas, *id est*, fabulas. 636 : 6 |
tolerabile. 668 : 7 |
tolerare. 666 : 6 | 697 : 10 |
tollam. 634 : 9 |
tollant. 662 : 8 |
tollas. 522 : 8 |
tollas. 13 : 17 |
tolle. 172 : 8 | 555 : 13 | 556 : 6 | 278 : 3 |
tolle memor dictum. 462 : 9 |
tollenda. 441 : 2 |
tollens. 60 : 4 |
tollens cachinnum. 646 : 8 |
tollere. 13 : 11 | 97 : 2 | 224 : 7 | 341 : 6 | 371 : 6 | 380 : 4 | 326 : 6 | 438 : 6 | 506 : 9 | 627 : 11 |
tollere honoribus. 7 : 3 |
tolleret. 212 : 9 | 525 : 8 | 532 : 8 |
tolles ex oculis. 446 : 2 |
tollat. 449 : 4 | 819 : 8 |
tollenti. 133 : 8 |
tolli. 220 : 3 |
tollis ad astra. 518 : 7 |
tollit. 157 : 14 | 594 : 12 |
tollit vocem. 645 : 2 |
tollite. 67 : 2 | 77 : 6 | 649 : 3 | 590 : 6 |
tollo. 318 : 26 |
tollor. 167 : 8 |
tonantem. 592 : 8 |
tonantes. 98 : 8 |
tonantis. 513 : 7 |
tondet. 312 : 9 |
tonsa. 278 : 18 | 388 : 9 |
tonsæ. 232 : 10 |
tonso. 327 : 9 |
tonsore. 461 : 6 | 533 : 13 |
tonsores. 533 : 19 |
tonsori. 687 : 8 |
tonsoribus. 455 : 8 |
tonsoris. 558 : 7 |
toral. 567 : 24 |
toralia. 464 : 9 |
tormentum. 211 : 3 | 336 : 2 |
tornatos. 262 : 8 |
torpes. 557 : 8 |
torpet animo, & corpore. 552 : 2 |
Torquate. 224 : 9 | 546 : 3 |
Torquato. 541 : 2 |
torquebere. 538 : 4 |
torquebitur. 285 : 3 |
torquere. 665 : 10 |
torqueries. 525 : 14 |
torques. 213 : 8 | 628 : 2 |
torquibus. 199 : 6 |
torrentia. 178 : 8 |
torreis. 263 : 7 |
torret. 93 : 4 | 609 : 13 | 231 : 2 | 580 : 23 | 468 : 8 |
torserat. 381 : 3 |
torserunt. 180 : 10 |
tortor. 106 : 6 |
tortum funem. 566 : 18 |
tortus. 125 : 2 |
torvo. 61 : 2 | 528 : 5 |
torvus. 595 : 12 |
tostis. 498 : 6 |
tot. 690 : 11 | 320 : 8 | 476 : 10 | 511 : 16 | 558 : 8 |
tot & tanta. 608 : 8 |
tota. 61 : 5 | 562 : 14 |
totam. 525 : 12 | 386 : 8 |
totas. 520 : 13 |
totidem. 67 : 2 | 268 : 62 | 462 : 2 | 447 : 6 | 451 : 2 | 551 : 7 | 629 : 9 |
toties. 319 : 9 | 476 : 8 | 511 : 10 | 527 : 6 |
toto. 499 : 60 | 461 : 6 | 554 : 4 | 606 : 17 |
totum. 278 : 2 | 507 : 3 | 510 : 18 | 185 : 2 | 609 : 23 | 636 : 19 |
totum per orbem. 632 : 10 |

to.

totos. 438 : 8 | 486 : 2 | 516 : 10 |
toxicum. 155 : 1 |
trabales clavos. 48 : 12 |
trabe. 9 : 8 | 258 : 15 |
trabes. 182 : 1 |
trabibus. 179 : 4 |
tractant. 412 : 12 | 419 : 9 |
tractare. 105 : 1 | 199 : 4 | 391 : 14 |
tractari. 460 : 4 | 381 : 10 |
tractas. 380 : 4 |
tractata. 321 : 5 | 447 : 4 |
tractavit. 144 : 10 | 316 : 8 | 444 : 4 |
tractes. 194 : 2 |
tractus aethere. 347 : 3 | 179 : 13 |
tradam. 74 : 2 |
trade. 151 : 9 |
tradere. 437 : 8 | 433 : 13 | 506 : 1 |
trades. 499 : 8 |
tradi. 323 : 19 |
tradidit. 180 : 1 |
tradimus. 201 : 15 |
tradit. 449 : 8 |
traditum. 408 : 11 |
traducere. 144 : 8 |
tragica. 323 : 1 |
tragicae. 455 : 1 |
tragici. 441 : 4 |
tragicis. 410 : 1 | 448 : 19 |
tragico. 831 : 10 | 832 : 34 |
tragicum. 318 : 4 |
tragicus. 841 : 8 |
tragoedia. 418 : 11 |
tragoediae. 310 : 1 |
tragoediis. 355 : 13 |
tragoedos. 431 : 8 |
trahat. 467 : 19 | 508 : 12 |
trahentes. 181 : 8 | 215 : 15 |
traheoti. 293 : 30 |
trahentis. 121 : 3 |
traheret. 49 : 3 |
traheretur. 443 : 6 |
trahet. 287 : 10 |
trahit. 170 : 3 | 380 : 22 | 415 : 12 | 208 : 20 | 205 : 4 |
trahitur. 418 : 3 |
trahunt. 19 : 2 | 243 : 8 | 345 : 8 | 371 : 14 |
trajecto. 446 : 8 |
tramite. 447 : 11 |
tranquilla. 449 : 1 |
tranquilles. 394 : 13 |
trans. 50 : 8 | 297 : 10 | 431 : 12 | 152 : 22 | 558 : 7 |
trans mare. 169 : 4 |
transcurrerit. 480 : 1 |
transfer. 87 : 1 |
transfuga. 324 : 11 |
transiliat. 19 : 3 |
transiliunt. 57 : 8 |
transire. 123 : 9 |
transit mare. 460 : 3 |
translatos. 241 : 7 |
transmutat. 258 : 4 |
transnanto. 445 : 4 |
transverso. 568 : 11 |
transvolat. 298 : 9 | 183 : 9 |
traxerim. 142 : 11 |
traxit. 452 : 11 |
Trebati. 443 : 4 | 430 : 20 |
Trebonî. 401 : 10 |
treceniae. 249 : 8 |
trecentae. 193 : 11 |
trecentis. 335 : 3 |
trecentos. 401 : 8 | 487 : 3 |
tremenda. 280 : 2 |
tremendae. 268 : 5 |
tremendis. 300 : 12 |
tremendo. 22 : 3 |
trementes. 230 : 7 | 334 : 3 |
trementi. 336 : 3 | 382 : 21 |
tremis. 214 : 14 |
tremit. 72 : 3 |
tremor. 523 : 8 |
tremulo. 398 : 3 |
trepidant. 293 : 22 |
trepidare. 117 : 9 | 510 : 14 |
trepidas. 146 : 3 | 217 : 3 | 268 : 8 |
trepidavit. 188 : 7 |
trepides. 136 : 2 |
trepidet. 310 : 1 |
trepidis in rebus. 177 : 1 |
trepidum. 600 : 13 |
tres. 321 : 9 | 417 : 8 |
tris. 404 : 4 | 419 : 4 |
tribuens. 434 : 2 |
tribuis. 37 : 4 |
tribulis. 374 : 4 |
tribunal. 381 : 2 |
tribuno. 380 : 4 | 439 : 11 |
tribunorum. 418 : 2 |
tribus à tres. 391 : 3 | 430 : 17 | 411 : 3 | 461 : 3 | 311 : 9 | 180 : 11 | 857 : 4 |
tribus. 800 : 1 |
tributim. 450 : 1 |
triceni. V. trecenti.
tricesima. 438 : 3 |
triens. 819 : 1 |
triformi. 79 : 3 |
triformis. 237 : 4 |
trilibrem. 485 : 2 |
trilingui. 169 : 3 | 316 : 8 |
trimis. 252 : 9 |
trimetris. 453 : 14 | 484 : 8 |
trimus. 481 : 1 |
tripes. 384 : 3 |
triplex. 18 : 4 | 479 : 13 |
tripodas. 285 : 3 |
Triquetra. 107 : 11 |
triremi. 176 : 4 |
triremis. 232 : 14 |
trista. 244 : 21 | 429 : 8 | 438 : 4 | 360 : 7 |
tristem. 484 : 13 | 378 : 2 | 372 : 13 | 192 : 22 |
tristes. 14 : 9 | 38 : 2 | 53 : 8 | 223 : 3 | 323 : 22 | 390 : 21 | 482 : 1 | 437 : 8 | 195 : 21 |
tristi. 144 : 4 | 184 : 11 | 437 : 3 | 344 : 17 | 469 : 10 |
tristia. 24 : 6 | 129 : 3 | 428 : 4 | 443 : 8 | 643 : 15 |
tristis. 328 : 1 | 314 : 1 | 283 : 21 | 641 : 2 |
tristitiam. 27 : 8 | 76 : 8 |
trita. 334 : 1 |
tritae. 400 : 1 |
tritum. 290 : 15 |
triverit. 270 : 12 |
Trivici. 431 : 9 |
triviis. 424 : 12 | 382 : 8 | 393 : 3 | 452 : 9 |
trium. 112 : 3 |
triumphales. 323 : 8 |
triumphatis. 163 : 4 |
triumphe. 268 : 8, 9 | 334 : 2, 4 |
triumpho. 61 : 9 | 103 : 804 | 350 : 20 | 119 : 7 | 273 : 4 |
triumphos. 23 : 17 | 97 : 4 |
triumphus. 278 : 10 |
triumviralibus. 319 : 9 |
Troas. 286 : 10 |
trochi. 662 : 4 |
trochos. 944 : 5 |
Troja. 476 : 3 |
Trojae. 20 : 13 | 36 : 3 | 184 : 9, 10 | 119 : 9 | 487 : 8 | 136 : 10 | 698 : 5 |
Trojam. 206 : 9 | 350 : 19 |
Trojana. 81 : 5 |
Trojani. 128 : 3 |
Trojanum bellum. 647 : 8 |
Troica. 183 : 9 |
Troico. 24 : 21 |
Troilon. 232 : 3 |
trophaea. 131 : 9 |
truces. 355 : 4 | 400 : 14 |
truci. 34 : 1 | 211 : 1 |
trucidas. 575 : 9 |
trucides. 349 : 11 |
truculentior. 388 : 13 |
trudit. 313 : 9 | 347 : 9 |
truditur. 152 : 9 |
trulla. 473 : 10 |
truncis. 147 : 3 | 143 : 3 |
truncus. 231 : 1 | 414 : 3 |
trutina. 389 : 18 | 604 : 5 |
tu. 12 : 3 | 37 : 7 | 52 : 12 | 38 : 5 | 37 : 5 | 43 : 8 | 44 : 2, 3 | 41 : 3 | 189 : 9, bis | 188 : 3, 4 | 218 : 10 | 232 : 3, 4 | 334 : 8 | 324 : 9, &c.
tuque. 142 : 9 | 323 : 1 | 388 : 8 |
tu cum sis quod ego. 213 : 18 |
tua. 133 : 12 | 217 : 2 | 352 : 7 | 297 : 1 | 203 : 4 | 310 : 1 | 348 : 9 | 370 : 12 | 371 : 8 | 397 : 8, 6 | 404 : 3 |
tua. 19 : 11 | 21 : 10 | 183 : 4 | 182 : 4 | 219 : 3 | 223 : 10 | 362 : 21 | 273 : 3 | 392 : 8 | 394 : 9 | 309 : 22 |
tuam rem. 429 : 8 |
tuas. 24 : 8 | 44 : 9 | 77 : 4 | 300 : 2 |
tuba. 8 : 7 | 810 : 13 |
tubas. 457 : 7 |
tubicines. 389 : 19 |
tuentur. 14 : 4 |
tuere. 318 : 10 |
tueri. 498 : 14 | 191 : 19 |
tui. 27 : 21 | 241 : 1 | 275 : 8 |
tuis. 338 : 3 | 204 : 4 | 312 : 5 | 340 : 4 | 355 : 4 | 352 : 2 | 314 : 10 | 352 : 14 |
toleris. 328 : 2 | 287 : 2 |
tolerunt. 412 : 8 |
tuli. 497 : 11 |
tulisset. 440 : 12 |
tulisti. 194 : 8 |
tulit. 43 : 3 | 239 : 4 | 201 : 25 | 408 : 2 | 301 : 19 | 254 : 11 | 317 : 4 | 824 : 12 | 422 : 21 | 459 : 18 | 344 : 11 |
Tulli. 414 : 9 | 418 : 3 | 420 : 11 |
Tullo. 307 : 3 |
Tullus. 284 : 1 |
tum. 212 : 1 | 153 : 8 | 258 : 4 | 182 : 12 | 425 : 1 | 482 : 8 | 600 : 10 |
tumet. 259 : 11 |
tumes. 41 : 4 |
tumidas. 370 : 4 |
tumidi. 221 : 9 |
tumidis. 202 : 8 |
tumidis velis. 433 : 7 |
tumido. 642 : 1 |
tumidum. 478 : 2 |
tumidus. 281 : 41 | 483 : 7 |
tumulo. 13 : 4 | 250 : 1 | 375 : 3 | 477 : 3 |
tumulum. 222 : 8 | 459 : 8 |
tumultuosum. 175 : 3 |
tumultus. 124 : 5 | 239 : 3 | 395 : 1 | 482 : 20 | 199 : 3 |
tun'. 472 : 13 |
tunc. 41 : 1 | 359 : 3 | 359 : 8 | 118 : 8 | 643 : 14 |
tundes. 482 : 12 |
tundis. 314 : 9 |
tuor. 457 : 8 | 215 : 48 |
turbà. 24 : 20 | 284 : 87 |
turbae. 134 : 2 |
tunicato. 139 : 6 |

tu.

tunicis. 319 : 12 | 323 : 3 |
tuo. 74 : 7 | 300 : 9 | 308 : 2 | 318 : 2 | 324 : 4 | 356 . 4 | 381 : 23 | 477 : 5 |
tuorum. 425 : 7 |
tuos. 290 : 12 | 303 : 26 | 678 : 18 |
turba. 7 : 8 | 176 : 4 | 243 : 9 | 287 : 2 | 376 : 2 | 367 : 2 | 441 : 3, 6 | 479 : 3 | 622 : 4 | 103 : 6 | 521 : 2 |
turbae. 374 : 9 |
turbam. 36 : 7 | 378 : 9 | 403 : 2 | 626 : 4 |
turbaret. 584 : 8 |
turbatam. 372 : 21 |
turbidum. 365 : 8 |
turbidus. 380 : 2 |
turbine. 317 : 12 |
turbinem. 312 : 7 |
Turbonis. 426 : 6 |
turdis. 313 : 12 | 559 : 2 |
turdo. 231 : 2 |
turdos. 418 : 2 |
turdus. 496 : 10 |
turgere. 232 : 12 |
turgida. 316 : 8 | 218 : 4 |
turgidi. 296 : 2 |
turgidum. 19 : 3 |
turgidus. 412 : 8 |
Thurinus. 530 : 7 |
Turius. 446 : 13 |
turmae. 180 : 3 | 360 : 8 | 619 : 2 |
turmam. 169 : 2 |
turmas. 237 : 2 | 186 : 8 | 301 : 8 |
turpant. 269 : 31 |
turparunt. 48 : 2 |
turpaverat. 409 : 14 |
turpe. 128 : 4 | 233 : 26 | 313 : 7 | 396 : 8 | 232 : 3 | 347 : 14 | 310 : 8 | 562 : 2 |
turpem. 90 : 4 | 530 : 3 | 394 : 9 | 818 : 3 |
turpes. 371 : 10 |
turpi. 63 : 9 | 363 : 5 | 406 : 9 | 416 : 9 | 514 : 18 | 516 : 31 | 634 : 6 |
turpia. 381 : 12 | 388 : 2 |
turpior. 312 : 4 |
turpis. 193 : 1 | 252 : 5 | 322 : 6 | 449 : 21 | 534 : 14 | 617 : 2 | 668 : 9 |
turpissimus. 433 : 32 |
turpiter. 342 : 12 | 624 : 9 | 818 : 8 |
turpium. 323 : 6 |
turres. 20 : 8 | 157 : 9 | 260 : 2 | 342 : 4 |
turribus. 354 : 2 |
turris. 223 : 2 |
Tusci. 455 : 2 | 476 : 3 |
Tuscis. 275 : 12 |
Tusco. 202 : 7 |
Tusculi. 320 : 2 |
Tuschum mare. 619 : 2 |
tussies. 302 . 17 |
tussis. 632 : 9 |
tuta. 379 : 3 | 318 : 17 | 531 : 2 |
tutae. 473 : 8 |
tutela. 130 : 6 | 292 : 3 | 302 : 10 | 478 : 8 | 514 : 9 |
tuter. 328 : 6 |
tuteris. 365 : 14 | 803 : 2 |
tuetur. 818 : 6 |
tutior. 376 : 13 |
tutis. 98 : 12 |
tuto. 197 : 3 | 437 : 2 |
tutor. 312 : 24 |
tutum. 55 : 3 | 616 : 4 | 273 : 7 | 316 : 6 |
tutus. 137 : 4 | 272 : 17 | 446 : 16 | 349 : 8 | 457 : 2 | 550 : 17 | 654 : 21 |
tutus nimium. 633 : 13 |
tuum. 264 : 6 | 273 . 4 | 278 : 19 | 302 : 18 | 331 : 2 | 381 : 19 | 402 : 16 | 478 : 9 |
tuus. 273 : 6 | 314 : 8 | 371 : 6 | 401 . 8 | 519 : 2 | 518 : 2 | 532 : 21 |
Tyberi v. Tiberi, &c.
Tybur. 134 : 3 | 167 . 9 | 255 : 8 | 290 : 5 | 358 . 2 | 362 : 3 |
Tyburv. 362 : 3 | 634 : 3 |
Tyburis. v. Tiburis, &c.
Tyburtv. 420 : 12 |
Tyburtia. 493 : 7 |
Tydeidce. 24 : 11 |
Tydeidas. 22 . 6 |
tympana. 60 : 3 |
tympano. 282 . 6 |
Tyndari. 28 : 2 |
Tyndaridae. 287 . 11 |
Tyndaridarum. 373 : 13 |
Typhoeos. 190 . 1 |
tyranni. 98 : 6 | 177 : 7 | 180 : 3 | 239 : 2 |
tyrannus. 346 : 7 |
tyrannus. 120 : 2 | 627 : 2 |
Tyriae. 358 : 16 |
Tyrias. 428 : 2 |
Tyriis. 240 : 2 |
Tyrios. 150 : 7 |
tyronum v. tironum.
Tyrrhena. 355 : 2 | 635 : 29 |
Tyrrhenum. 38 : 2 | 949 : 4 | 304 : 1 |
Tyrrhenus. 212 : 2 |
Tyrtaeus. 663 : 14 |

V

VAcas. 889 : 7 |
vacat. 628 : 21 |
vaccae. 137 : 14 | 268 : 32 |
vacua. 116 : 7 |
vacuam. 18 : 2 | 308 : 3 | 628 : 8 |
vacuas. 383 : 6 | 418 : 11 |
vacui. 24 . 12 | 92 : 6 |
vacuis. 469 : 8 |
Vacuna. 266 : 10 |
vacuo. 462 : 3 | 612 : 2 |
vacuum. 28 : 4 | 60 : 4 | 246 : 2 | 304 : 8 | 448 : 3 | 468 : 8 | 498 : 7 | 538 : 2 |
vada. 17 : 8 |
vadato. 433 : 3 |
vade. 374 : 8 |
vadere. 428 : 2 |
vades. 188 : 2 |
vadimus. 368 : 10 |
vadis. 348 : 2 |
vae. 45 : 2 |
vafre. 204 : 6 | 363 : 6 | 465 : 10 | 492 : 3 | 497 : 14 |
vafri. 462 : 2 |
vaga. 25 : 7 | 249 : 6 | 411 : 3 | 427 : 12 | 133 : 14 | 443 . 2 |
vagae. 62 : 8 |
vagantem. 220 : 31 |
vaganti. 103 : 1 |
vagas. 241 : 2 | 273 : 6 |
vagatur. 171 : 2 |
vager. 814 : 12 |
vagios. 449 : 7 |
vagis. 218 : 12 |
vago. 318 : 16 | 663 : 10 |
vagor. 62 : 3 | 422 : 2 |
vagos. 474 : 2 |
vagus. 21 : 12 | 280 : 9 | 580 : 4 | 544 : 9 | 632 : 21 |
Vala. 418 : 6 |
valdius. 162 : 6 | 818 : 9 |
valv. 302 : 20 | 554 : 4 | 176 : 8 |
valeant. 440 : 6 |
valeas. 210 : 16 | 194 : 2 |
valeas bene. 428 : 10 |
valeat. 172 : 8 | 218 : 22 | 239 : 18 | 182 : 4 | 217 : 7 |
valeat non levius. 314 : 2 |
valent. 921 : 2 | 126 : 21 | 268 : 13 |
valentem. 355 : 3 | 363 : 4 |
valentium. 346 : 4 | 313 : 4 |
valeo. 415 : 4 |
valere. 157 : 16 |
Valeri. 419 : 1 |
valet. 68 : 3 | 112 : 8 | 286 : 21 | 448 : 16 | 345 : 2 | 352 : 13 | 651 : 9 |
valetudo. 460 : 7 | 344 : 10 |
Valgi. 234 : 3 |
Valgius. 644 : 4 |
valido. 90 : 8 |
validus. 160 : 1 | 260 : 4 | 496 : 2 | 582 : 10 | 566 : 8 | 573 : 2 |
valle. 16 : 8 | 176 : 14 | 312 : 2 | 182 : 2 |
valles. 22 . 2 |
vallis. 51 : 8 |
vallo. 382 : 21 |
vallum. 331 : 5 |
valvarum. 510 : 12 |
valuerunt. 346 : 2 |
valuit. 828 : 2 |
vana. 211 : 23 | 817 : 13 |
vanae. 73 : 7 | 242 : 36 | 618 : 7 |
vanis rerum. 458 : 5 |
vann. 70 : 7 |
vapor. 317 : 3 |
vaporis. 222 : 4 |
vapores. [illegible] : 7 |
vappa. 405 . 10 |
vappae. 378 : 10 |
vappam. 373 : 18 | 873 : 10 |
Vare. 58 : 3 | 321 : 23 |
varia. 109 : 9 |
variae. 422 : 7 | 459 : 10 |
variare. 238 : 14 |
varias. 343 : 7 | 236 : 2 |
variis. 40 : 7 | 60 : 2 | 867 : 11 |
vario. 627 : 9 |
Vario. 23 : 2 | 648 : 2 |
varios. 464 : 9 |
varium. 467 : 20 |
Varium. 632 : 16 |
varius. 132 : 11 |
Varius. 407 : 8 | 412 : 6 | 417 : 18 | 440 : 8 | 444 : 1 | 510 : 8 | 523 : 28 | 626 : 3 |
Varronis. 440 : 9 |
varum. 368 : 9 |
vas. 389 : 2 | 236 : 2 |
vasa. 215 : 18 |
vastata. 172 : 5 |
vasto. 301 : 28 |
vatv. 290 : 7 | 510 : 17 | 468 : 6 |
vatem. 613 : 21 |
vates. 88 : 4 | 170 : 3 | 832 : 7 | 288 : 3 |
vati. 159 : 18 |
vatibus. 9 : 3 | 610 : 2 | 626 : 6 | 263 : 12 |
Vaticani. 65 : 2 |
vatis. 126 : 9 | 368 : 24 | 612 : 11 | 622 : 8 |
vatum. 270 : 10 | 287 : 9 | 603 : 8 | 618 : 20 | 610 : 2 | 839 : 9 |
uber. 374 : 8 |
ubera. 314 : 6 | 350 : 6 |
uberv. 272 : 10 |
uberes. 367 : 2 | 304 : 1 |
ubi. 69 : 9 | 126 : 2 | 218 : 8, 9 |
318 :

338 : 8 | 389 : 8 , 7 | 403 : 13 | 411 : 1 |
ubi , *id est* , postquam . 222 : 4 | 247 : 2 | 262 : 6 | 335 : 2 | 377 : 6 | 381 : 14 | 332 : 14 | 338 : 15 | 338 : 6 | 348 : 5 | 418 : 7 | 483 : 7 | 481 : 4 | 588 : 10 |
ubi , *id est* , quando . 368 : 2 | 256 : 2 | 450 : 2 | 472 : 5 |
ubi , *pro* quandoquidem . 347 : 2 |
ubicunque . 249 : 6 | 380 : 14 | 541 : 9 |
ubique . 388 : 22 | 480 : 3 | 487 : 23 |
ubivis . 400 : 5 |
uda *singul.* 624 : 8 |
uda *plur.* 87 : 3 | 68 : 8 |
udam . 179 : 5 |
udo . 92 : 7 | 622 : 8 | 220 : 3 | 238 : 24 |
udos . 422 : 22 |
udum . 255 : 6 |
ve . 38 : 8 | 72 : 7 | 258 : 8 , bis , 22 | 269 : 22 | 280 : 22 | 380 : 2v | 623 : 24 | 562 : 4 , bis , &c.
vecors . 505 : 5 |
vectabor . 235 : 6 |
vectari . 418 : 4 |
vectes . 247 : 7 |
vectigalia . 222 : 25 | 460 : 29 |
vegetus . 428 : 8 |
vehas . 572 : 5 |
vehemens . 685 : 23 | 638 : 28 |
vehemente . 573 : 5 |
vehet . 568 : 22 |
Veja . 572 : 26 |
Vejanios . 387 : 4 |
Vejentanum . 472 : 8 |
Vejentis . 632 : 6 |
vel . 26 : 2 , 2 , bis | 39 : 5 | 68 : 7 | 87 : 2 , 6 | 129 : 22 , bis | 278 : 2 , 3 | 292 : 8 | 318 : 20 | 335 : 5 | 478 : 7 , bis |
vel , idest , etiam . 225 : 22 | 308 : 2 , 4 | 413 : 22 | 552 : 4 | 547 : 7 |
vel , *id est* , saltem . 526 : 3 |
vel quia . 570 : 20 , 22 |
vela . 128 : 8 | 472 : 22 |
vela dare . 25 : 2 | 304 : 4 |
Velabro . 479 : 4 |
velat . 588 : 2 |
velata . 88 : 2 |
velatum . 282 : 8 |
velet . 362 : 4 |
Veliæ . 578 : 2 |
velim . 295 : 23 | 409 : 6 | 446 : 62 | 561 : 28 | 606 : 8 | 640 : 2 |
velimus . 660 : 4 |
Velina . 532 : 13 |
velint . 564 : 8 | 205 : 2 | 359 : 22 |
velis *nomen* . 535 : 7 |
velis *verb.* 245 : 5 | 273 : 4 | 261 : 22 | 292 : 6 | 424 : 8 | 454 : 3 | 548 : 8 | 599 : 28 |
velit . 384 : 8 | 402 : 7 | 476 : 5 | 498 : 22 | 500 : 5 | 382 : 20 | 586 : 8 | 624 : 8 | 638 : 2 |
velle . 422 : 8 | 435 : 3 |
vellem . 280 : 9 | 415 : 8 | 487 : 2 | 567 : 8 |
vellent . 223 : 22 | 340 : 5 | 365 : 22 |
vellere . 434 : 25 |
velles . 285 : 6 | 412 : 15 | 560 : 27 |
vellet . 350 : 3 | 505 : 20 | 663 : 8 |
velliceet . 444 : 8 |
vello . 607 : 2 |
vellunt . 283 : 22 |
veloces . 500 : 22 |
veloci . 852 : 25 | 489 : 22 |
velocius . 333 : 5 |
velut . 55 : 2 | 248 : 8 | 687 : 6 | 482 : 22 | 524 : 25 |
velox saltus sine corpore . 572 : 5 |
velut . 42 : 6 | 42 . 8 | 204 : 8 | 226 : 8 | 292 : 9 | 305 : 5 | 280 : 8 | 367 : 9 | 447 : 8 | 487 : 22 | 583 : 8 , 29 | 632 : 25 | 698 : 8 |
velut qui . 562 : 9 , 20 |
velut si . 418 : 22 | 227 : 6 | 521 : 22 |
veluti . 254 : 4 | 365 : 8 | 404 : 8 | 447 : 22 | 472 : 4 | 320 : 7 | 596 : 22 | 522 : 2 | 667 : 9 |
vena . 262 : 4 |
vena divite . 654 : 7 |
venabula . 583 : 6 |
venam . 472 : 28 |
Venafranam . 291 : 6 |
Venafranos . 287 : 6 |
Venafri . 533 : 4 |
Venafro . 225 : 8 |
venalis . 233 : 7 | 232 : 26 |
venalem . 218 : 5 |
venales . 273 : 8 | 624 : 23 |
venari . 244 : 4 | 283 : 20 |
venas . 578 : 8 | 379 : 22 |
venaticus . 528 : 22 |
venator . 6 : 60 | 205 : 28 | 383 : 6 |
vendas . 465 : 4 | 568 : 7 |
vendentem . 558 : 8 | 625 : 7 |
vendere . 585 : 25 | 634 : 8 |
venderet . 484 : 2 |
vendibilis . 589 : 9 |
vendit . 518 : 3 | 809 : 33 |
veneat . 434 : 6 |
veneficæ . 325 : 25 |
venefici . 332 : 2 |
venemor . 336 : 5 |
venena . 244 : 8 | 263 : 3 | 326 : 22 | 438 : 6 |
venenat . 578 : 28 |
venenatis . 68 : 5 |
veneni . 216 : 5 |
venenis . 78 : 4 | 331 : 9 | 467 : 20 |
veneno . 498 : 26 | 529 : 7 |
venenorum . 628 : 8 |
venentur . 532 : 9 |
venenum . 202 : 5 | 423 : 5 | 448 : 24 |
venerabilior . 497 : 4 |
venerandi . 595 : 8 |
venerantur . 303 : 6 | 630 : 6 |
venerat . 462 : 24 |
venerata . 485 : 3 |
veneratur . 365 : 8 | 623 : 8 |
Venere . 664 : 23 |
venere . 390 : 22 | 406 : 9 | 409 : 9 | 478 : 5 |
Venerem . 82 : 8 | 262 : 3 | 229 : 5 | 286 : 4 | 392 : 5 | 627 : 2 |
Veneris 93 : 20 | 252 : 7 |
Veneris . 30 : 9 | 218 : 6 | 267 : 3 | 281 : 2 | 282 : 5 | 294 : 2 | 508 : 60 | 362 : 9 | 508 : 62 | 638 : 6 |
venerit . 552 : 8 |
veneror . 507 : 6 |
veni . 252 : 8 | 287 : 8 | 418 : 8 | 578 : 8 |
venia . 402 : 5 | 624 : 22 |
venia caret . 860 : 62 |
veniæ . 628 : 8 | 654 : 24 |
veniam *nomen* . 280 : 22 | 547 : 2 | 525 : 6 | 860 : 8 | 638 : 21 |
veniam dea . 688 : 2 |
veniant . 439 : 9 | 479 : 5 |
venias . 32 : 22 | 459 : 6 |
veniat . 558 : 2 |
veniens . 283 : 22 | 585 : 8 |
venientes anni . 648 : 5 |
venies . 519 : 26 |
venisti . 63 : 3 | 565 : 8 | 403 : 28 |
venimus . 606 : 5 |
venire . 384 : 7 | 583 : 25 |
veniret . 825 : 7 | 624 : 2 |
venis *nomen* . 523 : 8 | 489 : 8 |
venis *verb.* 634 : 24 |
venisse . 424 : 27 |
venisset . 538 : 9 |
venit *præs.* 268 : 7 | 587 : 5 |
venit *præter.* 425 : 20 | 462 : 23 | 502 : 20 | 663 : 22 |
veniunt . 248 : 25 |
venos . 600 : 8 |
venter . 284 : 8 | 275 : 6 |
venti . 41 : 4 | 272 : 5 |
venti secundi . 532 : 26 |
ventis . 22 : 8 | 46 : 8 | 78 : 2 | 229 : 7 | 226 : 2 | 256 : 52 | 324 : 55 | 238 : 8 | 267 : 4 | 852 : 8 |
vento . 74 : 65 | 638 : 7 | 293 : 22 |
ventorum . 65 : 3 |
ventos . 42 : 6 | 40 : 8 | 49 : 4 | 52 : 8 |
ventosæ . 600 : 2 |
ventosa . 827 : 4 |
ventosum . 198 : 5 |
ventosus . 562 : 5 |
ventrem . 428 : 6 | 583 : 26 |
ventrem . 524 : 23 | 659 : 6 |
ventres . 560 : 26 |
ventri . 405 : 2 | 570 : 2 | 250 : 8 |
ventris . 527 : 22 |
ventum . 72 : 2 | 622 : 20 |
ventum est . 282 : 8 | 505 : 62 | 528 : 25 |
ventus . 592 : 36 |
venturam . 620 : 22 |
venturus . 406 : 6 | 546 : 9 |
Venucula . 493 : 8 |
Venus . 29 : 8 | 46 : 7 | 58 : 8 | 82 : 3 | 76 : 6 | 86 : 9 | 94 : 2 | 820 : 5 | 235 : 8 | 210 : 5 | 233 : 28 | 253 : 5 | 255 : 8 | 338 : 28 | 882 : 8 | 533 : 22 | 392 : 8 | 640 : 7 |
venus , *id est* , pulchritudo . 290 : 4 |
Venusiom . 86 : 2 |
Venosinus . 443 : 8 |
vepres . 682 : 9 |
ver . 123 : 9 | 283 : 9 |
vera . 284 : 26 | 439 : 5 | 291 : 62 | 592 : 25 |
veraces . 559 : 22 |
veræ . 528 : 8 | 623 : 5 |
veras . 628 : 8 |
versa . 402 : 2 |
verba . 264 : 26 | 256 : 2 | 288 : 4 | 344 : 4 | 392 : 13 | 418 : 8 | 446 : 22 | 447 : 7 | 483 : 2 | 528 : 5 | 532 : 9 | 540 : 5 | 552 : 4 | 567 : 8 | 591 : 28 | 632 : 4 | 840 : 18 | 842 : 17 | 827 : 25 |
verba dare . 367 : 6 |
verba facit . 478 : 8 |
verba movere loco . 630 : 68 |
verbenas . 83 : 5 |
verbenis . 283 : 7 |
verbera . 258 : 2 | 298 : 57 |
verberabit . 247 : 6 |
verberatæ . 275 : 4 |
verbere . 250 : 6 |
verberes . 532 : 8 |
verbi . 467 : 8 |
verbis . 220 : 4 | 358 : 9 | 386 : 5 | 398 : 30 | 399 : 8 | 437 : 2 | 418 : 3 | 450 : 29 | 553 : 28 | 640 : 22 |
verbo . 357 : 62 |
verborum . 642 : 7 |
verbum verbo reddere . 649 : 20 |
ver-

verbum. 375 : 3 | 380 : 6 | 395 : 4 | 306 : 11 | 640 : 13 | 666 : 7 |
veré primo. 303 : 2 |
vere. 220 : 1 | 401 : 17 | 414 : 8 | 418 : 14 | 592 : 2 |
verere. 467 : 4 |
verecundum. 77 : 7 | 517 : 11 |
verecundus. 312 : 12 | 611 : 3 |
vereor. 384 : 22 | 362 : 17 | 581 : 2 |
vergit. 665 : 2 |
veri. 86 : 2 | 462 : 12 | 467 : 7 |
veris *a ver.* 19 : 1 | 71 : 2 | 277 : 6 | 295 : 11 |
veris *adject.* 328 : 6 | 477 : 8 | 485 : 2 | 590 : 2 | 647 : 5 | 618 : 11 |
veritas. 72 : 7 |
veriti. 523 : 4 |
veritus. 186 : 10 |
verna. 624 : 6 |
vernaliter. 510 : 8 |
verna, *id est*, servos. 313 : 12 | 208 : 5 |
verni. 272 : 3 | 337 : 6 |
vernis. 132 : 8 |
vero. 417 : 8 | 362 : 14 | 561 : 18 |
verò. 621 : 7 | 558 : 12 |
veros. 304 : 6 |
versis, *verb.* 476 : 10 |
versis *nomen.* 237 : 7 |
verritur. 7 : 2 |
verrucis. 386 : 20 |
versa. 287 : 10 |
versant. 427 : 10 |
versate. 202 : 4 |
versat. 412 : 2 | 537 : 2 |
versata. 640 : 3 | 614 : 16, bis
versatur. 118 : 11 |
versentur. 630 : 11 |
verset. 481 : 8 |
versetur. 486 : 6 |
versibus. 446 : 16 | 366 : 13 | 614 : 11 | 610 : 18 | 623 : 4 | 642 : 8, 17 | 613 : 10 | 624 : 2 |
versicolia. 381 : 10 |
versiculos. 337 : 2 | 438 : 4 | 442 : 4 |
versis. 62 : 5 |
verso. 211 : 2 |
verso. 611 : 17 | 441 : 6 | 446 : 17 | 492 : 11 |
versum. 368 : 3 | 368 : 2 | 610 : 7 |
versus, *id est*, carmina. 258 : 2 | 306 : 8, 3 | 367 : 13 | 411 : 17 | 436 : 1 | 432 : 8 | 441 : 5 | 442 : 7 | 443 : 4 | 446 : 2 | 512 : 1 | 609 : 62 | 612 : 7, 16 | 626 : 17 | 627 : 2 | 652 : 21 | 654 : 7 | 565 : 22 |
versus facit. 512 : 10 |
versus fingere. 662 : 2 |
versus inopes rerum. 638 : 10 |
versus inertes. 656 : 8 | duros. 620 : 9 |
versus sublimes. 267 : 8 |
versus. 443 : 2 |
versus in risum. 573 : 6 |
vertat. 314 : 12 | 316 : 7 |
vertatur. 646 : 11 |
vertent. 482 : 2 |
verterat. 280 : 11 |
vertere. 67 : 4 | 246 : 2 | 522 : 18 | 612 : 2 | 366 : 6 |
vertere seria ludo. 612 : 6 |
verteret. 416 : 10 |
verteris. 252 : 2 |
vertemur. 338 : 8 |
verti. 614 : 24 |
vertice. 6 : 6 | 293 : 12 | 426 : 6 | 624 : 4 |
verticem. 60 : 4 | 224 : 7 |
verticibus. 240 : 2 |
vertis. 328 : 8 |
vertit. 281 : 11 | 136 : 8 | 366 : 24 |
vertite. 336 : 20 |
Vertumnis. 312 : 5 |
Vertumnum. 608 : 1 |
verum. 369 : 10 | 381 : 6 | 412 : 8 | 463 : 6 | 528 : 2 | 560 : 17 | 572 : 1 | 526 : 10 | 663 : 10 |
verum est. 434 : 4 | 361 : 5 |
verum *adverb.* 267 : 8 | 380 : 5, 10 | 362 : 7 | 412 : 2 | 446 : 2 | 474 : 11 | 522 : 2 | 513 : 1 | 596 : 6 | 612 : 5 | 657 : 7 | 660 : 17 |
vesani. 236 : 7 |
vesania. 478 : 1 |
vesanum. 334 : 2 |
vescatur. 472 : 1 |
vescere. 112 . 5 |
vesceris. 484 : 7 |
vesci. 116 : 4 |
vescimur. 122 : 6 |
vescor. 208 : 5 |
vesica. 439 : 12 |
vespero. 134 : 10 | 322 : 6 |
vespertina. 307 : 10 |
vespertinum. 410 : 17 |
vespertinus. 570 : 2 | 418 : 14 | 550 : 9 |
Vestæ. 11 : 10 | 183 : 6 | 432 : 10 | 620 : 11 |
Vestam. 12 : 6 |
veste. 69 : 1 | 277 : 2 | 378 : 4 | 362 : 10 | 510 : 6 |
vestes. 434 : 8 | 633 : 20 |
vestem. 87 : 7 | 419 : 5 | 478 : 3 | 652 : 10 |
vestes. 187 : 7, bis | 516 : 4 |
vestibus. 288 : 6 |
vestigia. 110 : 2 | 132 : 2 | 128 : 4 | 615 : 10 | 628 : 10 | 636 : 4 |
vestimenta. 22 : 11 | 363 : 2 |
vestitet. 273 : 12 |
vestis. 472 : 8 | 110 : 3 | 608 : 5 |
vestit. 161 : 7 |
vestiunt. 528 : 1 |
vestra. 67 : 9 |
vestri. 166 : 1 |
vestris. 287 : 11 | 640 : 4 |
vestrum. 360 : 8 | 473 : 10 | 543 : 11 |
vetabat. 408 : 2 |
vetabo. 379 : 4 |
vetant. 350 : 1 |
vetentes. 603 : 5 |
vetas. 476 : 2 |
vetat. 20 : 6 | 26 : 7 | 287 : 8 | 342 : 11 | 359 : 11 | 425 : 7 | 442 : 2 |
veterem. 412 : 3 | 466 : 7 | 529 : 4 |
veteres. 22 : 8 | 301 : 5 | 422 : 7 | 206 : 20, 14, 16 | 609 : 8 |
veteri. 494 : 5 |
veteris. 8 : 2 | 141 : 8 | 412 : 2 | 472 : 2 |
veterno. 362 : 2 |
veterum. 213 : 6 | 307 : 17 | 517 : 6 | 602 : 2 |
vetet. 620 : 13 |
vetet. 346 : 7 | 643 : 12 |
vetita. 344 : 8 |
vetitom. 17 : 10 |
veto. 373 : 16 |
vetoit. 418 : 4 | 521 : 5 |
vetulæ. 262 : 12 |
vetulam. 292 : 12 |
vetuli. 154 : 6 |
vetus. 42 : 8 | 608 : 3 | 225 : 7 | 318 : 3 | 448 : 2 | 502 : 4 | 506 : 12 | 607 : 8 | 611 : 6 |
vetus ætas. 641 : 7 |
vetus comœdia. 655 : 8 |
vetustas. 610 : 17 |
vetustis. 314 : 8 |
vetusto. 226 : 4 |
vexant. 236 : 3 |
vexata. 301 : 9 | 427 : 8 |
vexare. 328 : 1 |
vexat. 116 : 14 | 143 : 8 | 619 : 2 |
vexatis. 289 : 11 |
vexere. 121 : 5 |
vexet. 177 : 4 | 424 : 6 | 286 : 8 |
vexisse. 625 : 4 |
vexit. 358 : 6 |
vi. 211 . 12 |
via. 82 : 2 | 372 : 11 | 412 : 2 | 420 : 12 | 110 : 11 | 578 : 2 | 588 : 8 | 522 : 5 | 254 . 2 |
via sacra. 136 . 10 | 430 : 6 |
via vitæ. 664 : 2 |
viæ. 413 : 6 |
viam. 241 : 9 | 318 : 9 | 606 : 16 | 119 : 12 |
viarum. 124 : 7 | 549 : 6 |
vias. 142 : 2 | 601 : 8 |
viatica. 129 : 22 | 633 : 16 |
viator. 282 : 1 | 403 : 20, 12 | 412 : 2 | 621 : 2 |
Vibidius. 520 : 6 | 521 : 8, 11 | 225 : 5 |
vicarius. 242 : 8 | 316 : 8 |
vicarium. 327 : 8 |
vices. 22 : 2 | 300 : 17 | 341 : 6 | 513 : 12 | 637 : 2 |
vicem. 122 : 12 | 427 : 4 |
vices. 84 : 1 | 236 : 2 | 281 : 17 | 242 : 14 |
vici. 479 : 3 | 633 : 16 |
vicina. 232 : 4 | 412 : 8 | 376 : 4 | 633 : 10 |
vicinæ. 217 : 11 |
vicinas. 541 : 4 | 641 : 12 |
vicini. 372 : 21 | 377 : 1 |
vicinia. 102 : 16 | 184 : 8 | 580 : 7 |
vicinos. 400 : 16 |
vicinum. 313 : 15 | 403 : 8 |
vicinus. 201 : 2 | 462 : 4 | 503 : 2 | 508 : 14 | 631 . 21 |
vicis. 565 : 2 | 603 : 4 |
vicissim. 543 : 8 | 638 : 11 |
vicos. 431 : 6 |
victa. 222 : 8 |
victas. 106 : 2 |
victi. 513 : 17 |
victima. 218 : 8 | 336 : 8 | 326 : 14 |
victimas. 161 : 4 |
victis. 130 : 2 |
victor. 23 : 2 | 216 : 9 | 276 : 6 | 261 : 11 | 301 : 18 | 347 : 2 | 266 : 8 | 373 : 28 | 252 : 4 |
victore. 120 : 2 | 332 : 2 | 418 : 8 |
victorem. 270 : 8 | 276 : 6 | 513 : 6 | 641 : 12 |
victoris. 368 : 7 | 504 : 15 |
victorum *a victor.* 112 : 3 | 316 : 7 |
victrices. 184 : 12 | 373 : 5 |
victricis. 540 : 14 |
victria. 125 : 10 |
victo. 437 : 6 | 458 : 2 | 653 : 4 |
victum. 187 : 10 |
victuros. 221 : 10 |
victus *nomen a vivo.* 373 : 13 | 418 : 8 | 543 : 1 |
victus *particip. a vinco.* 187 : 4 | 281 : 2 | 635 : 8 |
vicum. 628 : 7 |
vicus. 269 : 8 | 578 : 7 |
videamus. 388 : 11 |
videas. 448 : 1 |
videas. 400 : 17 | 461 : 14 |
videatur. 188 : 11 | 472 : 7 |
videbor. 266 : 17 |
videndis. 622 : 8 |
videntis. 381 : 5 |
videntur. 627 : 8 |

vi-

Digitized by Google

video. 412 : 2 | 415 : 6 | 376 : 2 | 325 : 2 | 664 : 6 |
videor. 112 : 4 | 186 : 3 | 401 : 7 | 476 : 3 | 465 : 6 |
videre præter. 172 . 13 |
videre infra. 315 : 2 , 10 | 347 : 5 | 383 : 2 |
videres. 411 : 6 | 428 : 11 | 4102 : 3 | 514 : 2 |
videretur. 470 : 13 |
videri. 166 : 16 | 259 : 5 | 304 : 9 | 565 : 5 | 609 : 2 | 611 : 1 | 825 : 2 | 661 : 2 |
videris subjunct. a video. 262 : 2 | 392 : 2 |
videris a videor. 457 : 5 | 550 : 55 | 601 : 2 |
vides. 31 : 5 | 47 : 3 | 232 : 7 | 250 : 1 | 319 : 5 | 401 : 5 | 412 : 5 | 496 : 5 | 416 . 14 | 510 : 2 |
videt. 361 : 6 | 525 : 2 | 601 : 4 | 609 : 1 | 514 : 10 |
vides videtque. 560 : 2 |
videto. 195 : 1 |
videtur. 401 : 4 | 465 : 8 | 528 : 12 | 607 : 6 | 212 : 10 |
vidi. 256 : 2 | 194 : 4 , bis | 418 : 2 | 675 : 2 |
vidimus. 11 : 7 | 143 : 31 | 325 : 5 |
vidisse. 495 : 5 |
vidisset. 412 : 4 |
vidit. 17 : 5 | 168 : 12 | 231 : 6 | 272 : 12 | 110 : 3 | 646 : 6 |
vidonatur. 134 : 8 |
viduas. 276 : 13 | 532 : 8 |
viduas arbores. 276 : 15 |
viduus. 35 : 6 |
vietis. 512 : 7 |
vigent. 569 : 7 | 665 : 8 |
viget. 40 : 10 |
vigil. 188 : 4 |
vigile. 473 : 18 |
vigilabat. 386 : 7 |
vigilans. 211 : 10 | 505 : 10 |
vigilare. 372 : 12 | 613 : 15 |
vigiles. 207 : 5 |
vigilet. 475 : 16 |
vigilum. 223 : 2 |
viginti. 411 : 56 |
vigor. 272 : 2 |
vigui. 209 | 6 , 8 |
vile. 64 : 6 |
vilem. 370 : 10 | 453 : 3 | 645 : 8 | 411 : 16 |
viles. 482 : 0 | 606 : 51 |
vili. 616 : 2 |
vilia. 512 : 6 | 581 : 3 |
vilia rerum. 557 : 15 |
vilibus. 443 : 21 | 436 : 5 | 695 : 6 |
vilior. 496 : 8 |
vilis. 212 : 9 | 425 : 5 | 572 : 2 | 560 : 11 |
vilissima. 412 : 1 |
vilius. 550 : 12 |
villa. 118 : 3 | 350 : 5 | 609 : 3 | 415 : 10 |
villæ. 237 : 5 |
villico. 374 : 9 |
villicos. 275 : 12 | 652 : 25 |
villis. 506 : 8 | 535 : 6 |
Villius. 381 : 2 |
villula. 406 : 5 | 424 : 8 |
vim. 53 : 8 | 190 : 14 | 220 : 7 | 254 : 2 | 274 : 4 | 677 : 3 | 559 : 8 | 651 : 10 |
vin' tu. 435 : 5 |
vina. 36 : 2 | 58 : 5 | 69 : 8 | 217 : 10 | 205 : 5 | 256 : 7 | 278 : 24 | 296 : 14 | 314 : 9 | 335 : 2 | 341 : 5 | 401 : 14 | 492 : 5 , 6 | 520 : 2 | 546 : 4 | 579 : 7 | 597 : 62 |
vina languidiora , id est , matura. 325 : 6 |
vina fervida. 528 : 15 |
vinaria. 581 : 14 |
vincam. 364 : 19 |
vincant. 457 : 2 |
vincas. 561 : 6 |
vincat. 102 : 4 | 417 : 3 | 546 : 3 |
vincentem. 613 : 10 |
vincentibus. 574 : 11 |
vincere. 338 : 13 | 502 : 10 | 606 : 5 |
vincet. 522 : 17 |
vinci. 272 : 4 | 414 : 7 |
vincisse. 264 : 12 |
vincit. 478 : 13 | 502 : 4 |
vincla. 355 : 1 | 356 : 4 | 559 : 6 |
vincor. 355 : 6 |
vincta. 205 : 7 | 650 : 13 |
vincti. 612 : 6 |
vinctum. 394 : 11 |
vinctus. 313 : 9 | 542 : 3 | 601 : 15 |
vincula. 284 : 14 | 430 : 3 | 468 : 2 | 516 : 6 |
vincunt. 241 : 4 |
Vindelici. 272 : 14 | 300 : 8 |
vindemiator. 425 : 2 |
vindex. 291 : 4 |
vindice. 250 : 2 |
vindicem. 272 : 8 |
vindicta. 525 : 16 |
vinea. 349 : 6 | 495 : 8 |
vineæ. 171 : 6 |
vineta. 560 : 6 | 510 : 5 |
vini. 20 : 11 | 147 : 2 | 372 : 10 | 424 : 1 | 597 : 13 |
Vinidius. 573 : 10 |
Vinni. 572 : 2 |
vino. 26 : 10 | 77 : 9 | 216 : 2 | 342 : 3 | 461 : 9 | 512 : 7 | 522 : 6 | 593 : 6 | 616 : 9 | 636 : 5 | 664 : 52 |
vinosa. 574 : 3 |
vinosus. 529 : 13 | 587 : 13 |
vinum. 417 : 51 | 493 : 10 | 576 : 4 |
vinxisse. 38 : 2 |
viola. 242 : 3 |
violare. 473 : 5 |
violario. 152 : 5 |
violas. 619 : 7 |
violavit. 477 : 5 |
violens. 260 : 6 | 566 : 8 |
violenta. 448 : 2 |
violenter. 11 : 8 |
violentior. 260 : 1 |
viperino. 30 : 6 | 268 : 6 |
viperinus. 316 : 6 |
viperis. 287 : 3 | 322 : 2 | 390 : 3 |
vir. 164 : 53 | 273 : 6 | 212 : 4 | 224 : 2 | 584 : 8 , 12 | 367 : 60 | 562 : 4 |
vir bonus. 524 : 5 | 516 : 32 | 584 : 4 | 581 : 1 , 27 |
vir bonus & prudens. 583 : 25 | 666 : 9 |
virent. 345 : 1 |
virentes. 522 : 0 |
virentem. 610 : 3 |
virenti. 32 : 13 | 75 : 5 |
virentis. 298 : 6 | 644 : 9 |
vires. 190 : 55 | 256 : 2 | 266 : 12 | 303 : 5 | 332 : 2 | 446 : 6 | 595 : 7 | 612 : 15 |
vires sumere. 595 : 18 |
virga. 32 : 6 | 73 : 8 |
Virgili. 73 : 2 | 296 : 31 |
Virgilio. 440 : 7 | 641 : 6 |
Virgilium. 16 : 5 |
Virgilius. 407 : 6 | 409 : 8 | 457 : 28 | 444 : 3 | 623 : 5 |
virgine. 119 : 8 | 163 : 7 |
virginea. 191 : 4 |
virgines. 12 : 6 | 15 : 2 | 66 : 1 | 112 : 12 | 321 : 1 | 358 : 2 |
virginibus. 142 : 10 | 173 : 3 | 264 : 6 |
virginis. 225 : 5 |
virginum. 54 : 14 | 65 : 5 | 214 : 51 | 220 : 5 | 251 : 10 | 284 : 5 |
virgis. 114 : 17 |
virgo. 40 : 14 | 177 : 2 | 160 : 6 | 215 : 1 | 259 : 1 | 132 : 31 |
viri singular. 242 : 2 | 314 : 4 | 544 : 11 |
viri plural. 26 : 10 | 530 : 8 |
viribus. 546 : 1 | 395 : 2 | 439 : 1 | 575 : 10 | 594 : 2 | 655 : 2 | 640 : 5 |
virides. 55 : 8 | 71 : 3 | 254 : 6 | 561 : 17 | 522 : 10 |
viridi. 6 : 5 | 10 : 5 | 318 : 9 | 246 : 2 | 267 : 13 |
viridis. 67 : 1 |
virile. 610 : 4 |
virilem. 125 : 11 |
viriles. 242 : 3 |
virili. 377 : 2 |
virilia arma. 194 : 5 |
virilis. 31 : 5 | 336 : 12 | 643 : 11 |
viriliter. 566 : 55 |
virim. 49 : 9 | 417 : 0 | 556 : 12 | 293 : 12 |
viritim. 621 : 6 |
viro. 75 : 9 | 173 : 8 | 250 : 12 | 215 : 51 | 525 : 1 |
virorum. 504 : 1 | 561 : 4 | 174 : 13 | 395 : 2 | 632 : 5 |
viros. 502 : 1 | 456 : 10 |
virtus. 116 : 2 | 126 : 3 | 176 : 6 , 10 | 526 : 12 | 235 : 2 | 142 : 2 | 274 : 2 | 287 : 6 | 290 : 9 | 514 : 7 | 346 : 4 | 349 : 1 | 562 : 1 | 386 : 4 | 416 : 1 | 411 : 2 | 636 : 8 | 450 : 4 | 452 : 1 | 471 : 2 | 496 : 6 | 498 : 1 | 517 : 11 | 536 : 8 | 511 : 3 | 569 : 5 | 591 : 6 , 9 | 620 : 56 | 640 : 8 | 657 : 12 |
virtus est vitium fugere. 510 : 2 |
virtus repulsæ nescia , &c. 278 : 10 |
virtus post nummos. 530 : 24 |
virtute. 218 : 13 | 306 : 7 | 344 : 12 | 376 : 7 | 465 : 2 | 471 : 4 | 506 : 21 | 570 : 55 | 617 : 10 | 615 : 9 | 656 : 7 | 661 : 9 |
virtutem. 242 : 61 | 550 : 5 | 551 : 4 | 596 : 11 | 596 : 7 | 637 : 5 |
virtutes. 500 : 3 | 588 : 5 | 612 : 15 |
virtuti. 650 : 2 |
virtutibus. 510 : 52 | 598 : 55 | 602 : 8 |
virtutis. 245 : 9 | 459 : 8 | 518 : 8 | 585 : 51 |
virtutis amore. 584 : 16 |
virum. 32 : 5 | 172 : 5 | 180 : 5 | 163 : 2 | 220 : 3 | 245 : 15 | 287 : 8 | 646 : 2 |
virus. 615 : 8 |
vis nomen. 245 : 9 | 158 : 5 | 590 : 23 | 265 : 9 | 283 : 4 | 305 : 0 | 327 : 2 | 328 : 6 | 330 : 5 | 370 : 9 |
vis verb. 208 : 3 | 319 : 2 | 533 : 4 | 561 : 6 | 396 : 9 | 630 : 6 | 473 : 26 | 506 : 6 | 513 : 17 | 511 : 3 | 555 : 3 | 556 : 6 | 520 : 2 | 628 : 50 |
vis tu. 509 : 55 |
visa. 8 : 12 | 400 : 55 | 567 : 1 |
visam. 378 : 2 | 188 : 3 , 4 |

Viscorum. 444 : 5 |
Viscum. 435 : 15 |
Viscus. 530 : 7 |
Viselli. 574 : 3 |
visendae. 530 : 3 | 637 : 38 |
visentus. 552 : 3 |
visere. 11 : 2 | 105 : 3 | 264 : 3 | 299 : 13 | 318 : 8 | 435 : 10 |
vises. 542 : 8 |
visis. 214 : 13 |
visu mirabili. 618 : 8 |
visum. 53 : 8 | 93 : 20 |
visuros. 634 : 93 |
visus. 438 : 3 | 558 : 35 | 529 : 13 |
visis. 286 : 8 | 308 : 8 | 338 : 7 | 418 : 9 | 439 : 9 | 434 : 10 | 447 : 15 | 463 : 4 | 510 : 15 | 539 : 4 | 533 : 9 | 566 : 4 |
virabis. 10 : 8 | 58 : 9 |
visabit. 260 : 5 | 188 : 8 |
vita. 20 : 8 | 27 : 8 | 66 : 3 | 374 : 14 | 389 : 6 | 449 : 0 | 453 : 9 | 504 : 7 | 507 : 18 | 514 : 4 | 560 : 19 | 588 . 5 | 594 : 1 | 631 : 20 | 632 : 8 | 638 : 9 | 639 : 7 | 444 : 2 |
vitale. 511 : 4 |
vitalie. 548 : 8 |
vitam. 377 : 5 | 185 : 2 | 371 : 23 | 402 : 14 | 513 : 7 | 558 : 5 | 567 : 7 |
vitando. 465 : 8 |
vitant. 377 : 10 |
vitantis. 481 : 8 |
vitare. 431 : 14 |
vitas. 70 : 5 | 518 : 8 |
vitat. 30 : 6 | 318 : 7 | 631 : 30 | 417 : 2 |
vitaru. 402 : 13 |
vitaveris. 457 : 7 |
vitavi. 414 : 14 |
vite. 58 : 2 | 307 : 4 |
vitellum. 488 : 13 |
vitellus. 489 : 7 |
vitem. 99 : 4 | 878 : 23 |
vitent. 519 : 7 |
vites verb. 48 : 13 | 581 : 5 |
vites nomen. 45 : 5 | 541 : 8 |
vites. 145 : 2 | 432 : 9 | 542 : 7 |
vitis. 308 : 2 | 577 : 10 | 386 : 10 | 387 : 6 | 588 : 3 |
vitiate. 491 : 4 |
vitiato. 449 : 4 |
vitiatum. 460 : 10 |
vitibus. 582 : 2 |
vitiis. 13 : 11 | 323 : 21 | 387 : 4 | 389 : 14, 14 | 403 : 4, 8, 21 | 418 : 10 | 455 : 5 | 511 : 8 | 570 : 10 | 582 : 10 | 59c : 10 |
vitiis pinguem albumque. 434 : 2 |
vitio. 12 : 4 | 583 : 19 | 419 : 10 | 479 : 3 | 483 : 11 | 503 : 7 | 522 : 9 | 581 : 3 | 631 : 11 | 889 : 8 |
vitiorum. 587 : 13 | 408 : 9 | 585 : 9 |
vitiosa. 157 : 2 | 555 : 6 |
vitiosiorem. 203 : 13 |
vitiosum. 518 : 3 | 523 : 11 | 625 : 2 |
vitiosus. 596 : 4 |
vitis. 376 : 11 | 238 : 6 |
vitis ubi al. veris. 73 : 2 |
vitium gen. plur. a vitis. 512 : 2 |
vitium. 382 : 3 | 358 : 6 | 383 : 01 | 408 : 13 | 417 : 9 | 459 : 8 | 470 : 21 | 514 : 3 | 588 : 5 | 555 : 6 | 435 : 10 |
vitium immane. 494 : 2 |
vitrea. 478 : 20 |
vitream. 16 : 13 |
vitreo. 245 : 2 |
vitro. 60 : 5 | 918 : 9 |
vitta. 219 : 11 |
vitula. 474 : 13 |
vitulo. 503 : 8 | 488 : 6 |
vitulis. 132 : 7 |
vitulos. 212 : 7 |
vitulus. 268 : 13 |
vivacem. 449 : 2 |
vivacior. 463 : 3 |
vivæ. 236 : 7 |
vivam nom. 458 : 16 |
vivam verb. 373 : 14 | 394 : 9 | 403 : 12 | 597 : 2 |
vivaria. 232 : 10 |
vivas. 949 : 4 | 473 : 13 | 534 : 3 | 433 : 5 |
vivas. 83 : 5 | 388 : 3 | 329 : 38 | 400 : 5 | 534 : 3 | 588 : 9 |
vivax. 302 : 4 | 641 : 12 |
vive. 509 : 20 | 509 : 18, 56 | 555 : 4 |
vivendi. 525 : 12 | 338 : 8 |
viventem. 575 : 7 |
viventes. 548 : 11 |
viventi. 378 : 5 | 301 : 19 |
bene vivere. 549 : 6 | 581 : 5 |
vivere. 210 : 10 | 452 : 1 | 509 : 24 | 512 : 5 | 543 : 4 | 521 : 3 | 555 : 3 | 564 : 11 | 567 : 8 | 568 : 3 | 587 : 9 | 640 : 2 |
vivere nec recte, nec suaviter. 581 : 7 |
viveis recte. 436 : 3 |
viverem. 402 : 4 |
viveret. 389 : 3 | 531 : 12 |
vives. 538 : 4 | 544 : 12 | 570 : 8 |
vivat. 334 : 8 | 497 : 18 |
vividus. 370 : 6 |
vivimus. 433 : 13 |
vivis. 570 : 6 | 383 : 37 |
vivit. 388 : 11 | 389 : 2 | 401 : 32 | 115 : 4 | 581 : 10 | 813 : 3 |
vivita. 443 : 4 |
vivitis. 543 : 10 |
vivitur. 158 : 4 |
vivo nom. 104 : 4 | 473 : 18 |
vivo verb. 418 : 35 | 420 : 15 | 584 : 8 |
vivorum. 480 : 4 |
vivos. 443 : 7 |
vivum. 02 : 7 | 659 : 13 |
vivunt. 241 : 3 | 288 : 3 | 447 : 4 | 308 : 37 |
vix. 47 : 7 | 79 : 5 | 504 : 4 | 377 : 3 | 406 : 2 | 434 : 3 | 359 : 5 | 523 : 21 |
vixere. 290 : 4 |
vixetis. 567 : 3 |
vixi. 247 : 3 | 238 : 7 | 400 : 12 |
vixisse. 574 : 13 | 377 : 7 | 414 : 11 | 430 : 8 | 569 : 3 |
vixissent. 537 : 5 |
vixit. 183 : 5 | 470 : 36 | 519 : 5 | 387 : 2 |
ulcera. 563 : 7 |
ulceret. 420 : 10 | 591 : 3 |
ulcerosum. 75 : 2 |
ulli. 132 : 3 | 121 : 3 | 509 : 57 |
ullam. 612 : 18 |
ulli. 475 : 15 |
ullius. 593 : 7 |
ullum. 72 : 8 | 322 : 8 |
ulmo. 11 : 3 | 282 : 5 |
ulmos. 112 : 2 | 560 : 8 |
ulnarum. 339 : 0 |
ulta. 986 : 6 | 317 : 3 | 335 : 8 |
ulti. 525 : 3 |
ultima. 509 : 4 | 349 : 4 | 399 : 7 | 424 : 4 | 388 : 5 | 538 : 12 |
ultimæ. 33 : 10 |
ultimam. 57 : 4 |
ultimas. 585 : 8 |
ultimi. 573 : 4 |
ultimos. 99 : 10 |
ultimum. 597 : 5 | 309 : 4 |
ultor. 13 : 18 | 600 : 4 |
ultorem. 15 : 12 |
ultro. 69 : 2 | 81 : 6 | 345 : 4 | 337 : 5 | 364 : 6 | 348 : 3 | 357 : 4 | 593 . 3 | 374 : 5 | 451 : 3 | 443 : 1 | 474 : 2 | 939 : 7 | 666 : 7 |
ultra quam. 295 : 3 |
ultro quam satis est. 330 : 5 | 560 : 6 |
ultro. 373 : 9 | 380 : 5 | 413 : 2 | 424 : 9 | 448 : 3 | 482 : 5 | 497 : 08 | 501 : 8, 91 | 515 : 18 | 571 : 10 | 620 : 12 | 630 : 8 |
ultus. 413 : 2 |
Ulubris. 569 : 7 |
ulvis. 491 : 7 |
ululantem. 438 : 4 |
Ulysses. 24 : 4 | 510 : 85 | 359 : 7 | 513 : 11 | 517 : 14 |
Ulyssem. 478 : 13 | 477 : 5 | 534 : 9 |
Ulysses. 503 : 10 |
Umber. 485 : 3 |
umbilicum. 543 . 9 |
umbra. 37 : 15 | 571 : 9 | 35 : 3 | 384 : 2 | 387 : 1 | 550 : 7 | 552 : 10 | 628 : 8 |
umbræ. 946 : 4 | 619 : 8 |
umbram. 317 : 7 | 434 : 3 |
umbras. 302 : 7 | 354 : 9 | 403 : 4 |
umbros, in carm. 530 : 8 |
Umbreni. 483 : 4 |
umbris. 548 : 4 |
umbrosam. 374 : 14 |
umbrosis. 20 : 1 | 19 : 5 |
Umidios. v. Vmidius.
una. 81 : 2 | 504 : 4 | 215 : 19 | 251 : 9 | 491 : 13 | 549 : 1 | 628 : 2 |
unà. 257 : 15 | 419 : 5 | 460 : 15 | 474 : 15 | 507 : 4 | 530 : 5 | 453 : 5 |
unam rem. 538 : 14 |
unais. 459 : 3, 8 |
uncta. 209 : 3 | 399 : 6 | 508 : 5 | 576 : 3 |
unctam. 438 : 9 |
uncti. 540 : 3 | 648 : 3 |
unctis. 83 : 8 | 335 : 8 | 494 : 2 | 583 : 6 | 606 : 8 |
unctius. 585 : 4 |
uncto. 501 : 34 |
unctos. 217 : 3 |
unctum. 308 : 97 | 587 : 4 | 683 : 7 |
uncus. 98 : 5 |
unda. 41 : 4 | 118 : 4 | 338 : 4 | 548 : 3 | 370 : 8 | 387 : 54 | 578 : 4 | 433 : 15 |
undæ. 340 : 8 |
undam. 633 : 13 |
undas. 311 : 4 | 973 : 2 | 763 : 6 | 147 : 10 |
unde. 38 : 7 | 40 : 9 | 83 : 4 | 100 : 7 | 115 : 2 | 541 : 7 | 192 : 5 | 913 : 4 | 217 : 2 | 252 : 9 | 293 : 5 | 318 : 9 | 338 : 15 | 368 : 2 | 374 : 4 | 380 : 10 | 381 : 15 | 400 : 10 | 415 : 8 | 434 : 34 | 497 : 11 | 627 : 13 |
unde unde. 590 : 12 |
unde, & quo. 457 ; 3 |
unde domo. 158 : 10 |
unde mihi lapidem. 518 : 9 |
undenos. 559 . 7 | 402 : 13 |
undeoctoginta. 472 : 4 |
undique. 24 : 5 | 13 : 4 | 88 : 3 | 118 : 2 | 539 : 7 | 372 : 4 | 384 : 23 | 435 : 34 | 448 : 14 |

475 :

Digitized by Google

497 : 14 | 471 : 18 | 560 : 3 | 458 : 3 |
undis. 12 : 6 | 82 : 7 | 317 : 3 | 371 : 11 | 328 : 7 | 336 : 13 | 381 : 13 |
ungere. 478 : 12 |
ungi. 234 : 3 |
ungis. 192 : 7 |
ungor. 432 : 8 |
ungues. 443 : 7 | 558 | 2 |
unguem. 406 : 11 | 534 : 9 | 456 : 12 |
unguenta. 157 : 10 | 130 : 3 |
unguentarius. 479 : 3 |
unguentum. 220 : 9 | 645 : 14 |
unguens. 619 : 17 | 627 : 3 |
ungui. 132 : 4 | 201 | 2 | 600 : 13 |
unguibus. 24 : 19 | 148 : 7 | 567 : 8 | 391 : 10 | 428 : 6 |
unguis. 367 : 3 | 376 : 10 |
uni *dat.* 113 : 3 | 116 : 3 | 432 : 2 | 461 : 6 | 549 : 9 | 638 : 8 |
unice. 96 : 8 |
unicis. 343 : 8 |
unicu. 289 : 6 |
unius. 291 : 4 | 473 : 8 |
uno. 36 : 10 | 132 : 3 | 139 : 8 | 263 : 9 | 380 : 9 | 331 : 3 | 470 : 12 | 101 : 12 | 214 : 11 | 404 : 14 | 606 : 13 | 622 : 4 | 632 : 18 |
unquam. 132 : 2 | 139 : 12 | 317 : 3, 9 | 330 : 4 | 373 : 12 | 380 : 9 | 384 : 8 | 420 : 7 | 430 : 8 | 454 : 2 | 438 : 3 | 373 : 10 | 385 : 20 | 593 : 7 | 633 : 10 |
unum. 263 : 3 | 339 : 4 | 401 : 19 | 403 : 17 | 404 : 8 | 467 : 17 | 471 : 20 | 483 : 10, 11 | 491 : 2 | 607 : 2, bis | 612 : 16 |
unum & simplex. 639 : 8 |
unum, *id est*, solum. 307 : 13 |
unumquodque caput. 656 : 6 |
unumquemque. 436 : 8 |
unus. 189 : 7 | 239 : 4 | 408 : 2 | 406 : 11 | 422 : 3 | 418 : 7 | 440 : 4 | 464 : 3 | 467 : 64 | 486 : 7 | 533 : 8 | 462 : 6 |
unus & alter. 497 : 14 | 609 : 12 | 638 : 13 |
unus & idem. 435 : 8 |
unxere. 313 : 2 |
vocabis. 147 : 13 |
vocabula. 483 : 8 | 630 : 13 | 649 : 17 |
vocalem. 59 : 7 |
vocamus. 339 : 6 |
vocando. 473 : 8 |
vocanti. 93 : 8 | 203 : 10 |
vocarie. 67 : 2 |
vocares. 560 : 16 | 411 : 9 |
vocari. 23 : 11 | 559 : 2 | 583 : 13 |
vocas. 570 : 6 | 578 : 3 |
vocat. 203 : 7 | 143 : 9 | 377 : 23 | 428 : 12 | 316 : 13 | 173 : 17 | 636 : 2 | 637 : 14 | 635 : 9 |
vocata. 257 : 3 | 528 : 5 | 323 : 15 | 479 : 13 |
vocatis. 474 : 16 |
vocator. 613 : 13 |
vocatus. 563 : 9, bis | 553 : 7 |
vocaveris. 291 : 12 |
voce. 34 : 3 | 33 : 8 | 286 : 2 | 293 : 4 | 324 : 1 | 538 : 9 | 285 : 8 | 413 : 3 | 433 : 12 | 438 : 4 | 482 : 9 |
voce paterna. 661 : 2 |
vocem. 72 : 4 |
vocem tollit. 643 : 4 |
voces *nomen*. 203 : 3 | 572 : 3 | 391 : 12 | 419 : 10 | 619 : 9 | 336 : 16 | 391 : 13 | 628 : 11 | 631 : 12 | 658 : 4 |
voces reddere. 648 : 4 |
voces *verb.* 68 : 3 |
vocet. 18 : 8 | 483 : 3 | 498 : 3 |
voci. 400 : 7 |
vocibus. 156 : 4 | 281 : 2 | 333 : 16 | 335 : 6 | 336 : 12 |
vocis. 256 : 3 |
volam. 534 : 4 | 656 : 13 |
Volanerius. 536 . 6 |
volantem. 104 : 7 |
volantes. 156 : 8 |
volat. 195 : 4 |
volata. 349 : 2 |
volebat. 193 : 3 |
valens. 261 : 4 |
volent. 442 : 11 |
volente. 112 : 8 |
volentem. 504 : 2 |
volet. 53 : 2 | 333 : 14 | 516 : 2 | 545 : 4 | 557 : 4 | 663 : 11 |
volet. 242 : 3 | 189 : 18 | 640 : 3, 7 | 619 : 6 | 473 : 4 | 119 : 7 | 568 : 3 | 395 : 10 | 642 : 17 | 657 : 12 | 661 : 2 |
volitant. 276 : 2 |
volo. 433 : 12 |
volubiles. 164 : 10 |
volubilis. 118 : 10 |
voluerem. 96 : 4 | 364 : 19 |
volucres. 436 : 4 |
volucris. 160 : 7 | 634 : 4 | 299 : 3 |
volvens. 492 : 7 |
volventis. 137 : 11 |
voluere *infin.* 42 : 9 | 136 : 3 | 283 : 10 |
voluerunt. 351 : 3 |
volui. 472 : 7 | 603 : 7 |
voluisse. 470 : 8 |
voluit. 142 : 3 | 479 : 90 |
volvitur. 301 : 12 |
volumina. 173 : 2 | 625 : 8 |
volumus. 145 : 4 |
voluns. 397 : 3 | 619 : 6 |
voluntas. 78 : 7 |
voluptas. 379 : 6 | 433 : 7 | 554 : 3 | 617 : 14 | 633 : 18 |
voluptas empta dolore. 313 : 2 |
voluptates. 130 : 2 |
voluptatis causa. 610 : 13 |
vomere. 218 : 11 | 158 : 12 |
vomerem. 313 : 10 |
Voranus. 419 : 4 |
vortices. 136 : 6 |
vos. 66 : 6 | 87 : 2 | 187 : 13 | 188 : 6, 10 | 316 : 13 | 327 : 8 | 349 : 2 | 559 : 11 | 361 : 9 | 319 : 3, 4 | 444 : 8 |
vos o. 210 : 2 | 416 : 9 |
vos plaudite. 448 : 3 |
vota. 268 : 13 | 287 : 14 | 298 : 3 | 330 : 1 |
voti compos. 642 : 6 |
votis. 118 : 6 | 219 : 17 | 277 : 11 | 373 : 4 | 161 : 14 | 362 : 8 | 503 : 1 | 309 : 15 |
votive. 22 : 9 | 447 : 12 | 543 : 11 |
votivam. 663 : 3 |
voto. 410 : 2 | 339 : 3 | 579 : 3 |
votum. 167 : 3 |
voveas. 344 : 8 |
voverem. 206 . 6 |
vox. 419 : 18 | 663 : 2 |
urbanior. 530 : 6 |
urbana. 377 : 2 |
urbanæ. 363 : 13 |
urbani. 437 : 3 |
urbano. 621 : 9 |
urbanum. 109 : 3 |
urbanus. 421 : 4 | 443 : 3 | 509 : 15 | 380 : 3 | 396 : 9 |
urbe. 198 : 7 | 207 : 6 | 338 : 7 | 363 : 21 | 601 : 16 | 407 : 3 | 448 : 13 | 462 : 4 | 304 : 2 | 573 : 7 |
urbeis. 370 : 3 |
urbem. 60 : 4 | 36 : 8 | 199 : 8 | 337 : 10 | 347 : 2 | 333 : 3 | 380 : 10 | 368 : 10 | 416 : 13 | 469 : 12 | 433 : 6 | 426 : 4 | 309 : 13 | 513 : 4 | 373 : 12 | 633 : 2 |
urbes. 98 : 4 | 189 : 8 | 674 : 17 | 278 : 14 | 304 : 2 | 305 : 11 | 514 : 10 | 428 : 7 | 641 : 12 | 664 : 4 |
urbi. 236 : 14 | 323 : 9 | 383 : 11 | 613 : 8 |
urbibus. 33 : 10 | 354 : 10 | 169 : 3 |
urbis. 267 : 17 | 149 : 21 | 574 : 2 | 402 : 9 |
urbium. 224 : 3 | 242 : 7 | 273 : 8 |
urbs. 530 : 2 |
urceus. 439 : 7 |
urenda. 387 : 11 |
urendos. 524 : 13 |
urens. 533 : 7 |
urentis. 411 : 13 |
urere. 537 : 4 | 433 : 2 |
ureret. 282 : 14 | 539 : 8 |
ureris. 143 : 7 | 584 : 11 |
uret. 14 : 13 | 364 : 14 | 173 . 6 |
urge. 603 : 7 | 522 : 2 |
urgendo. 136 : 8 |
urgeat. 31 : 3 |
urgentur. 190 : 6 |
urgere. 496 : 2 | 643 : 19 |
urgeris. 294 : 2 |
urges. 934 : 9 | 164 : 5 | 356 : 6 |
urget. 31 : 4 | 69 : 12 | 72 : 4 | 352 : 9 | 532 : 14 | 379 : 3 | 658 : 8 | 466 : 9 | 467 : 3 | 503 : 7 | 333 : 6 | 517 : 3 | 622 : 96 | 664 : 11 | 667 : 4 |
urgetur. 389 : 13 |
uri. 204 : 3 | 514 : 97 |
urimur. 26 : 16 |
urit. 30 : 2 | 41 : 3 | 61 : 8 | 193 : 13 | 336 : 4 | 404 : 9 |
urna. 218 : 11 | 174 : 7 | 914 : 8 | 378 : 9 | 412 : 4 | 431 : 3 |
utinam. 448 : 13 | 103 : 10 |
uror. 46 : 2 |
ursis. 137 : 4 | 580 : 21 |
ursum. 417 : 13 |
ursus. 510 : 2 | 668 : 8 |
urtica. 670 : 8 |
usitata. 170 : 8 |
usitatis. 316 : 13 |
usquam. 264 : 9 | 370 : 4 | 447 : 10 | 513 : 6 | 356 : 12 | 621 : 9 |
usque. 378 : 2 | 383 : 7 | 431 : 8, 12 |
usque donec. 447 : 8 |
usque dum. 396 : 13 |
usque, *id est*, etiam. 364 : 8 | 349 : 6 | 410 : 9 | 613 : 2 |
usque quo. 673 : 9 |
usque, *id est*, semper. 25 : 4 | 124 : 4 | 160 : 3 | 373 : 3 | 309 : 4 | 355 : 8 | 373 : 12 | 563 : 9 | 660 : 11 |
usque superque quam satis est. 381 : 3 |
Usticæ. 14 : 2 |
ustis. 378 : 8 |
usto. 336 : 8 |
usu. 314 : 4 |
usum. 77 : 3 | 139 : 8 | 372 : 9 | 466 : 13 | 663 : 3 | 177 : 3 |
usus *nom. subst.* 176 : 10 | 193 : 14 | 393 : 11 | 308 : 22 | 370 : 4 | 613 :

311 : 5 | 830 : 18 | 538 : 20 | 618 : 14 | 641 . 17 |
utus *particip.* 405 : 10 | 431 : 19 |
ut *conj.* 7 : 6 | 90 : 4 | 64 : 5 | 204 : 15 | 208 : 8 | 291 : 21 | 303 : 3 | 299 : 15 | 309 : 10 | 310 : 8 | 319 : 7 , 8 | 365 : 8 | 372 : 21 , bis , &c.
ut *pro* adeo ut . 587 : 10 | 509 : 5 |
ut *adverb.* 27 : 5 | 30 : 9 | 31 : 3 | 37 : 3 | 47 : 5 | 59 : 2 | 78 : 6 | 229 : 2 | 275 : 15 | 289 : 9 | 297 : 8 | 301 : 13 | 308 : 10 | 310 : 5 , 6 | 312 : 14 | 316 : 9 | 330 : 2 | 332 : 7 | 385 : 5 | 494 : 5 | &c.
ut *pro* quando . 374 : 15 | 509 : 12 | 536 : 8 |
ut , *id est* , postquam . 325 : 18 | 330 : 21 | 310 : 25 | 462 : 9 | 319 : 23 | 611 : 7 |
ut , idest , quomodo . 157 : 3 , 4 | 269 : 2 | 212 : 8 | 319 : 7 | 342 : 8 |
ut , idest , o quam . 248 : 2 | 512 : 22 | 518 : 6 |
ut , idest , scilicet . 554 : 10 | 585 : 3 | 507 : 9 |
ut , idest , statim ac . 447 : 5 |
ut , idest , tamquam . 195 : 10 | 321 : 9 | 385 : 3 | 488 : 10 , bis |
ut *pro* quomodo *vel* quantum . 519 : 2 | 162 : 4 |
ut , idest , *ne* non . 446 : 8 |
ut ajunt . 512 : 7 | 518 : 6 | 587 : 10 | 625 : 25 |
ut cuique est ætas . 555 : 5 |
ut fit . 624 : 24 |
ut liber . 336 : 9 | 559 : 21 |
ut lubet . 466 : 10 |
ut magis . 407 : 5 |
ut magnam . 366 : 5 |
ut mavis . 397 : 2 |
ut melius . 57 : 3 | 522 : 22 |
ut multo suavius . 324 : 24 |
ut multum . 524 : 8 |
ut ne . 487 : 8 |
ut pote . 387 : 4 | 422 : 7 | 480 : 6 | 631 : 2 |
ut sæpe . 582 : 2 |
ut si . 823 : 2 |
utar . 634 : 8 |
utare . 474 : 23 |
utcumque . 50 : 2 | 99 : 4 | 159 : 8 | 687 : 28 | 274 : 6 | 354 : 6 |
uter . 166 : 15 | 472 : 8 | 475 : 9 | 497 : 18 | 554 : 8 | 379 : 21 , bis | 607 : 10 |
uterne . 468 : 7 |
utere . 532 : 5 | 554 : 5 | 578 : 10 |
uteris . 575 : 10 | 652 : 15 |
utero . 257 : 2 |
uterque . 225 : 2 | 399 : 11 | 406 : 7 | 409 : 6 | 424 : 28 | 444 : 5 | 475 : 5 |
510 : 2 | 575 : 9 | 577 : 5 | 627 : 16 | 629 : 8 | 643 : 7 |
utetur . 438 : 2 |
uti *adverb.* 35 : 7 | 222 : 6 | 279 : 1 | 522 : 9 | 326 : 5 | 327 : 21 | 328 . 4 | 316 : 3 | 554 : 2 |
uti *verb.* 120 : 3 | 291 : 15 | 471 : 15 | 338 : 17 | 547 : 4 | 558 : 14 | 566 : 12 | 566 : 7 | 587 : 5 , 6 | 600 : 50 | 648 : 16 |
uti *conjunct.* 325 : 8 | 410 : 8 | 420 : 6 | 424 : 10 | 429 : 2 | 501 : 4 | 586 : 8 |
Uticam . 608 : 13 |
utile . 222 : 3 | 319 : 9 | 503 : 19 | 519 : 8 | 592 : 2 | 639 : 16 |
utilem . 42 : 5 |
utili . 291 : 8 |
utilis . 592 : 24 , bis | 613 : 2 | 636 : 21 |
utilitas . 301 : 7 |
utiliter . 585 : 24 |
utilium . 585 : 10 | 640 : 10 | 651 : 14 |
utinam . 300 : 9 | 124 : 6 | 252 : 3 | 278 : 5 | 444 : 5 | 460 : 21 |
utitur . 570 : 4 | 390 : 2 |
utos . 606 : 18 |
utra . 178 : 14 |
utramque . 159 : 8 | 588 : 8 |
utraque . 438 : 6 |
utrasque . 428 : 4 |
utrem . 502 : 8 |
utrisque . 485 : 13 | 593 : 9 |
utrique . 467 : 24 | 475 : 6 | 549 : 10 |
utrisque . 483 : 12 |
utrius . 387 : 7 |
utriusque . 308 : 5 |
utro . 607 : 10 |
utroque . 424 : 5 | 488 : 4 | 394 : 37 |
utroque nostrum . 447 : 8 |
utrum *nomen* . 438 : 3 | 579 : 5 |
utrum , idest , an . 638 : 6 |
utrum , idest , sive . 535 : 5 |
utrumne . 308 : 8 | 485 : 3 | 508 : 10 |
utrumque . 246 : 5 | 260 : 4 | 335 : 9 | 310 : 7 | 309 : 26 | 425 : 9 | 448 : 5 | 510 : 12 | 520 : 4 | 535 : 4 | 549 : 28 | 534 : 18 |
uva . 278 : 3 |
uva pensilis . 452 : 5 |
uvæ . 522 : 9 |
uvam . 55 : 4 | 322 : 23 | 483 : 9 | 522 : 9 | 855 : 8 |
uvida . 22 : 9 |
uvidi . 267 : 6 | 278 : 5 |
uvidus . 268 : 2 |
uvis . 236 : 5 |
Vulcano . 421 : 4 |
Vulcanus . 20 : 2 | 590 : 7 |
vulgares . 279 : 3 |
vulgaria . 455 : 7 |
vulgarit . 279 : 5 |
vulgata . 155 : 5 |
vulgatas . 288 : 3 |
vulgavi . 598 : 26 |
vulgi . 400 : 5 | 423 : 8 | 507 : 15 | 616 : 8 |
vulgo *nomen* . 397 : 3 | 415 : 7 | 410 : 2 | 576 : 2 |
vulgum . 468 : 2 |
vulgus . 66 : 4 | 246 : 8 | 558 : 4 | 472 . 7 | 483 : 2 | 508 : 5 |
vulnera . 446 : 21 |
vulnere . 78 : 5 |
vulnus . 338 : 3 | 612 : 10 |
sub vulpe latentes animi . 566 : 2 |
vulpecula . 517 . 5 |
vulpes . 248 : 4 | 475 : 15 | 512 : 4 |
vult . 19 : 11 | 372 : 20 | 191 : 2 | 502 : 23 | 617 : 2 | 624 : 24 | 650 : 5 | 660 : 5 |
Vultei . 560 : 15 |
Vulteiura . 550 : 22 | 579 : 5 |
vultis . 78 : 5 | 562 : 2 | 379 : 4 |
vultu . 105 : 4 | 223 : 7 | 519 . 9 | 314 : 7 | 281 : 10 | 514 . 5 | 598 : 8 | 623 : 5 | 616 : 7 |
vultum . 521 : 5 | 598 : 12 | 422 : 2 | 495 : 8 | 502 : 14 | 262 : 18 | 625 : 18 | 625 : 7 | 623 : 17 |
Vulture *monte* . 386 : 8 |
vultus . 23 : 9 | 62 : 2 | 118 : 5 | 180 : 5 | 277 : 6 | 474 : 7 |
vultus *plur.* 228 : 3 | 521 : 4 | 517 : 8 | 552 : 8 | 519 : 18 | 622 . 4 | 543 : 23 |
vulva . 581 : 8 .
uxor . 252 : 2 | 184 : 23 | 289 : 2 | 228 : 8 | 319 : 5 | 334 : 2 | 372 : 20 | 468 : 2 | 479 : 13 | 518 : 12 |
uxore . 477 : 4 |
uxorem . 398 : 15 | 473 : 18 | 479 : 5 | 553 : 8 | 591 : 22 |
uxores . 55 : 7 | 250 : 5 | 379 : 2 |
uxoribus . 380 : 9 |
uxorius . 86 : 3 |

X

XAnthis . 559 : 2 |
Xanthu . 281 : 7 |

Z

ZEphyris . 175 : 5 | 185 : 9 | 535 : 33
Zethi . 593 : 12 |
zona . 852 : 21 |
zonam , *id est* , loculos . 638 : 5 |
zonis . 87 : 5 |

FINIS.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google